

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

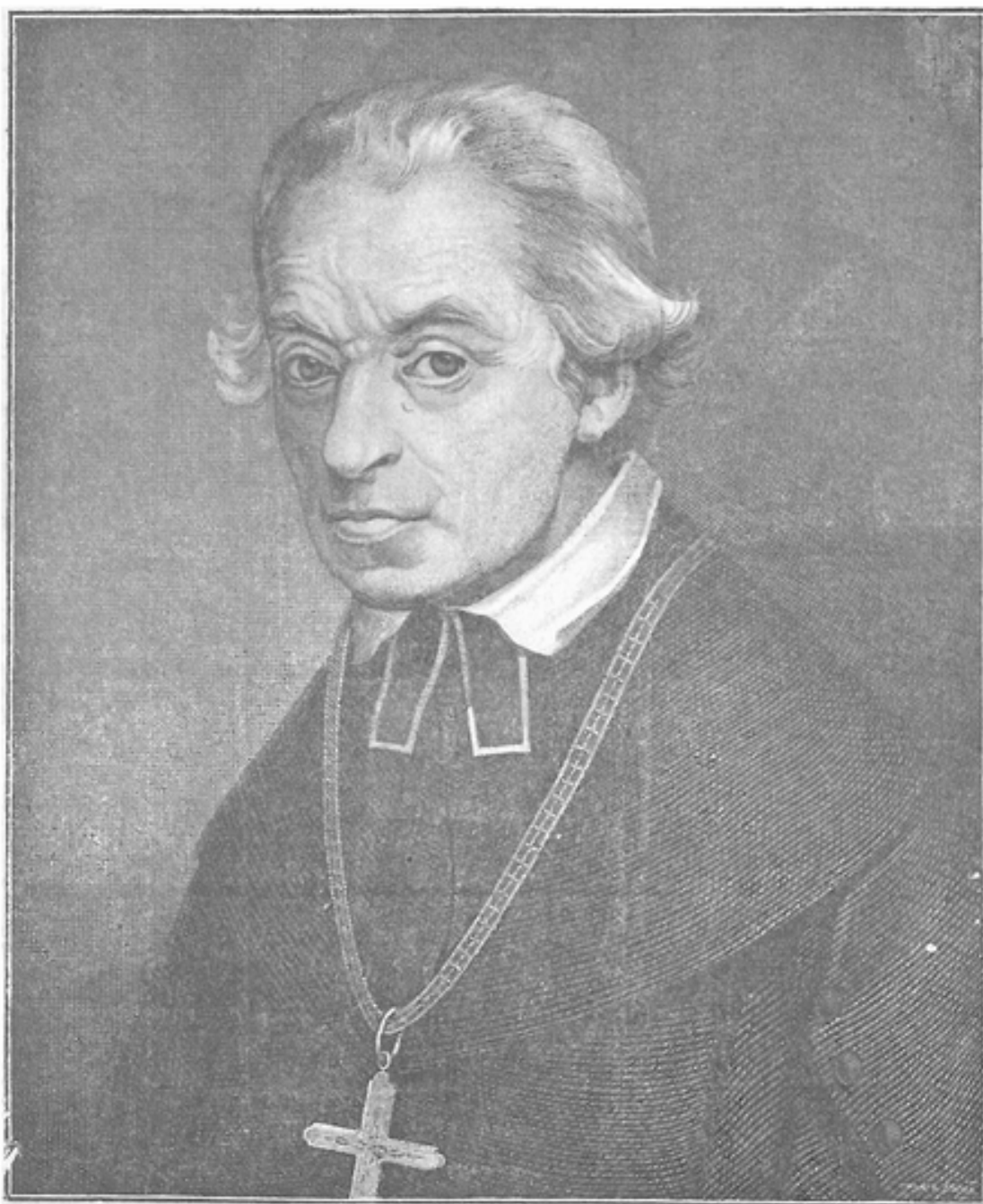
VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefraukují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (tarní dům u sv. Štěpána)

Aleš Vincenc Pařízek.

Obrazy z dějin vychovatelství.

I. Aleš Vincenc Pařízek.

Životopisný nástin.

Podává Josef Zelenka.

(S podobiznou.)

Roku 1805 konal professor paedagogiky v Dittingách, Josef Röckl, na rozkaz vlády Bavorské cesty po větších městech evropských, aby seznal tamnější zařízení škol a jiných ústavů vychovatelských. Dne 8. května téhož. roku zavítal též do Prahy a navštívil hlavní normální školu pražskou, jejíž ředitelem byl tehdáž Aleš Vincenc Pařízek.

Jaký dojem zanechala v duši jeho tato návštěva, vylíčil Röckl v cestopise, ve kterémž vypsál svoje zkušenosti na oněch cestách. O Pařízkovi tam praví, „*že jest té doby rozhodně nejslavnějším a zajiště nejzasloužilějším znalcem školství v celých Čechách, jak v psaní tak i v jednání velmi praktický.*“

Málo slov, ale zajiště veliká chvála pro Pařízka, a to uznání tím cennější, že pochází od muže kompetentního; nás pak toto uznání může tím víc zajímati, že se ho dostalo paedagogu Čechovi, kterýž se za svůj původ nestyděl, kterýž se hlásil k svému národu a k jeho povznesení slovem i písmem přispíval, jak to dle tehdejších poměrů bylo vůbec možno. Bližší k tomu doklady naleznou čtenáři těchto listů v životopisném nástinu, kterýž jim dle pramenů, jež jsme měli po ruce,*⁾ o Pařízkovi chceme podati a sice podáme pro snadnější přehled nástin tento ve 3 částech dle tří zvláštních period života Pařízkova. V 1. části vylíčíme průběh jeho života od narození až když se stal ředitelem hlavní školy v Klatovech; v 2. části podáme nástin jeho působení jako ředitele hlavní školy Klatovské, a v 3. části konečně nastíníme obraz jeho života a působení jako ředitele hlavní normální školy Pražské, ve kteréžto hodnosti život svůj dokonal.

V každé části uvedeme spisy, jež v dotyčné době od Pařízka byly vydány, a sice, pokud nám možno bylo spisy jeho pročísti aneb aspoň prohlédnouti, udáme jejich obsah a hlavní myšlenky.

I. Aleš Vincenc Pařízek narodil se v Praze dne 10. listopadu 1847. Křtu sv. došel v chrámě sv. Jiljí na starém městě pražském, a dáno mu jméno: „Vincenc, Josef Jan.“ Jméno „Aleš“ bylo jeho jméno klášterní, kteréž obdržel, když přijal na sebe řeholní šat sv. Dominika, jak nížeji udáme.

Otec jeho Jiří Václav Pařízek byl mistr krejčovský a měšťan pražský a matka jeho Marianna, rozená Fischerová, pocházela z Ledče v kraji čáslavském. Oba rodičové, ač neměli vyššího vzdělání, snažili se všemožně, aby svému synáčku dali co nejlepší vychování, hleděli zvláště ducha pravé nábožnosti a bázně Boží do duše jeho vstřípiti.

Ježto již jako žák obecné školy u sv. Jiljí, kteráž se tehdáž školou betlémskou nazývala, jevil Pařízek veliké schopnosti a touhu po učení, dán byl od rodičů

Prameny tyto jsou: Biographie des hochw. Herrn Alex. Vincenz Pařízek von Anton Raez. Prag 1822. Život a smrt pana Aleše Pařízka od Jana Němečka. V Praze 1822. Spisy Pařízkovy: „Praktická kniha ruční pro učitele.“ „Uiber Lehrmethode.“ „Výklad na sváteční evangelia.“ „Erklärung der sonntägigen und festtägigen Evangelien.“ „Exhorty pro školní dítky.“ Pannholzer: Methodenbuch. Helfert: Oesterreichische Volksschule.

v 10. roce svého věku na latinské školy k Jezuitům v Klementinu v Praze, kde s výtečným prospěchem odbyl 6 tříd latinských.

Jak životopisec jeho Raez dotvrzuje, jevil Pařízek již jako pacholík velikou zálibu ve čtení knih ascetických, jichž jeho otec doma několik měl; hry jeho dětské prozrazovaly již jeho nábožného ducha, nápodobil při nich nejraději úkony církevní. Při tomto jeho smýšlení lze snadno pochopiti, jak se mohl již jako mladík šestnáctiletý rozhodnouti pro stav duchovní; vstoupil v tomto věku do řádu sv. Dominika r. 1765. Že právě tento řád si zvolil, lze si snadno vysvětliti: na farní osadě sv. Jiljí se narodil, obecnou školu u Dominikánů navštěvoval, do chrámu Dominikánského zajisté často přicházel; řád Dominikánský znal, jak dalece ho mohl poznati. Přílnul k tomuto řádu hned od svého mládí.

Noviciát čili zkušební rok odbyl si ve Znojmě, kde také dvě léta filosofii studoval jako klerik Dominikánský. Slavné sliby řeholní složil roku 1766. Na studium bohoslovecké odebral se do Prahy; o slavnosti Obřezání Páně r. 1771 byl na kněze posvěcen.

Řeholní představení poslali jej po vysvěcení do kláštera dominikánského v Jablonném, aby tam zastával úřad zповědníka a bibliothekáře. Klášterní bibliothéku jablonskou nejen bedlivě urovnal, ale ji k svému dalšímu vzdělání hojně používal, učil se též pilně jazyku francouzskému a italskému. K duševnímu zotavení zabýval se v prázdných chvílích kreslením, zhotovováním sádrových odlitků, slunečních hodin a také opravou varhan. Štěpánek aspoň dotvrzuje, že v klášterním chrámě Jablonském varhany opravil.

Z Jablonného byl po 2 $\frac{1}{2}$ roce povolán za českého kazatele k sv. Jiljí do Prahy. Oba životopiscové jeho Raez i Štěpánek dotvrzují, že byl znamenitým kazatelem, že shromažďoval četné posluchačstvo v chrámě svatojilském. Nemáme po ruce žádné duchovní řeči tištěné pro dospělý lid, kterouž Pařízek skutečně konal, nýbrž jen vypracovanou homilii při jeho výkladě svátečních evangelií, kterouž chtěl podati vzor, jak by se onoho výkladu evangelií k vypracování řečí homiletických mohlo použiti. Pokud z této ukázky dá se souditi, musíme přisvědčiti, že byl Pařízek asi obratným kazatelem. Ale něco při tom přece nemůžeme zcela zamlčeti; onu homilii máme po ruce v řeči české i německé a když obě tyto práce svědomitě porovnáme, nelze nám upříti, že ačkoliv byl Pařízek rodem Čech a byl českým kazatelem, přece v němčině dovedl se plynňěji a jasněji vyjádřiti, nežli v češtině. Český jeho sloh jest u velké míře nápodoběním slohu německého a proto bývá místy nejasný. Z poměrů oné doby dá se to snadno vysvětliti; němčina jako řeč vzdělanců byla všemožně tříbena a vzdělávána, čeština pak jako řeč prostého lidu byla zanedbávána. Jenom muži zvláštní láskou k mateřtině nadšení věnovali jí jakousi péči, ale i tu více jen jako diletanti, poněvadž se jí k vědeckým pracím skorem neužívalo.

Když Pařízek byl kazatelem u sv. Jiljí, vyšlo nařízení od císařovny Marie Teresie k jednotlivým řeholním řádům, aby určily některé členy své k návštěvě přednášek z katechetiky a paedagogiky na nově zřízené normální škole pražské, by tak seznali novou metodu ve vyučování. Od řádu dominikánského byl poslán Pařízek do těchto přednášek; ač nerad z počátku této povinnosti se podrobil, přinesla mu tato poslušnost veliký prospěch duchovní, nebo tyto přednášky probudily v něm velikou touhu a náklonnost k povolání učitelskému, v němž došel tak veliké slávy jako katecheta a učitel vůbec.

Ukázalo se to hned r. 1778, když mu svěřeno bylo místo katechetské na betlémské farní škole u sv. Jiljí. Pobyl na tomto místě jen dva roky, ale docílil ve vyučování značných úspěchů. V programu zkoušek na škole normální podává se o katechetské činnosti Pařízkově z r. 1778 tato zpráva: „Obecná škola Betlemská na starém městě v tomto letě získala mnoho zlepšeným způsobem ve vyučování náboženství od té doby, co ve velebném pánu Alexiu Pařízkovi, knězi z řádu kazatelského, obdržela dovedného katechetu a svědomitého pěstouna mládeže.“

R. 1779 podáno bylo v dotčeném programu nové pochvalné uznání o Pařízkovi v tomto znění: „Obecná škola v Betlémě získala si při veřejné zkoušce pochvalu všech přítomných prospěchem i v oněch učebných předmětech, kteréž se jinak jen na hlavních a normálních školách vykládají. Bylo při této zkoušce viděti výkresy dítek, kteréž každému znalci byly milým překvapením a za něž panu P. Pařízkovi všechna čest přináleží, jako vůbec o vychovatelství, zvláště o katechetiku má veliké zásluhy.“

Tato učitelská dovednost a zručnost Pařízkova došla povšimnutí i na vyšších místech. R. 1780 byl professor Steinský, kterýž vyučoval krasopisu a přírodopisu na normální škole pražské, poslán z rozkazu císaře Josefa na cesty k zaopatření si nových zkušeností a vědomostí v oboru paedagogiky a didaktiky; za jeho prozatímního zástupce byl povolán Pařízek, aby vyučoval krasopisu, přírodovědě a dějepisu. Co prozatímný učitel věnoval r. 1780 škole normální četnou sbírku nerostů a květin k názornému vyučování, jak se o tom v programu zkoušek zmínka činí.

Dne 5. srpna 1781 zemřel ředitel normální školy pražské, Amand Schindler; na jeho místo dosazen byl dosavadní katecheta téže školy, církevní kněz, Václav Lenhard, c. k. dvorní kaplan. Místo katechetské obdržel Pařízek a spolu bylo mu uloženo, aby českým duchovním vykládal katechetiku, soukromým učitelům, aby dával praktický návod k vyučování v náboženství. Pařízek ujal se svěřeného úřadu s veškerým úsilím svého nadšeného ducha, tak že při tom zapomínal na své zdraví tělesné. Přílišným namaháním v novém povolání dostal silné chrlení krve; na radu lékařů a na rozkaz svých řeholních představených musil své učitelské místo opustiti a uchýliti se do klášterního zátíší na počátku druhého půlletí r. 1783.

Z tohoto krátkého nástinu lze seznati, jak Pařízek hned v první době svého života rozvíjel rozsáhlou a blahodárnou činnost na roli školské jako horlivý učitel a katecheta a vedle toho byl již v této době pro svůj obor i literárně činným; pracoval nejen slovem, ale i perem. Pro potřebu náboženskou vydal r. 1780 německý spis: „Religion der Unmündigen auf katholische Art eingerichtet und vermehrt.“ O rok později byl spis tento vydán od Pařízka v rouše českém pod názvem: „Rozmlouvání mezi otcem a dítětem o věcech náboženství se týkajících.“ Pro vyučování v dějepisu sepsal v němčině dvě díla a sice r. 1781: „Versuch einer Geschichte Böhmens, für den Bürger, nebst angeführter historischer Erdbeschreibung dieses Landes. Zum Gebrauche der Jugend.“ R. 1782 podal veřejnosti: Versuch einer kurzgefassten Weltgeschichte für Kinder in Verbindung mit der Erdbeschreibung.“ I tato literární činnost Pařízkova rok od roku rostla, jak vysvitne z dalšího nástinu jeho života. (Příště dále.)

Jak by měla mládež školní býti přítomna mši svaté.

Dokud je příznivější počasí, bývá školní mládež buďto denně nebo alespoň vícekrát za týden přítomna mši sv. ve všední dni. Při tom většinou zpívají se přiměřené písně. Důležitost a užitečnost takového zpěvu, zvláště v ohledu paedagogicko-náboženském, často a podrobně již byla vypisována a čtenáři tohoto listu zajisté dobrou toho mají vědomost, tak že by věru zbytečno bylo, dále ještě o tom se zmiňovati. Upozornění toto úplně postačí k obnovení vědomosti.

Za to však chci z jiné stránky o tom více se rozepsati. Staří říkali: omne nimium vertitur in vitium jako že: všeho mnoho škodí. A tak tomu je i v naší otázce. Zdá se mi po uvážení všech okolností, že ustavičným zpíváním při školní mši svaté trpí pobožnost dítek a maří se paedagogický a kulturní vliv mše svaté na dítky. Tvrzení své svědectvím nepodezřelých mužů a zkušených stručně odůvodním.

Zpívá-li se stále při školní mši svaté, povstane z toho u dětí zvyk, jehož ani v dospělosti pak se nezhodí. Jako dospělí křesťané jdou pak do kostela jen proto, aby si tam zazpívaly, pobožnosti bez zpěvu jich nevábí, ano takovým se vyhýbají, majíce v kostele dlouhou chvíli. Dr. Selbst, veliký rozšiřovatel zpěvu, ve svém pěkném spise „Der katholische Kirchengesang beim hl. Messopfer“ 1890 na str. 113. a násled. píše: „Je dokázaná věc, že výhradné užívání zpěvu při mši sv. nepřineslo písní církevní a zpěvu lidu pozhnání, nýbrž zkázu a neštěstí. Všeobecný zpěv v mnohých krajinách, zvláště na venkově, znetvořil se v drsný, odporový křik. Kde k tomu došlo, musí se hleděti, aby se od toho zpěv co nejdříve očistil a tak se pěstoval, aby do chrámu Páně se hodil. Mimo to *musí se výhradné užívání zpěvu obmeziti*. Tento požadavek činí nejen dobří znatelé zpěvu, nýbrž rozhodní přívrženci zpěvu lidového a zvláště i skoro všechny novější zpěvníky, jež biskupové vydávají, toho vyžadují. Věc je také jasná a pochopitelná, tak že dlouhého důkazu nepotřebuje. — Ustavičný zpěv seslabuje ducha a zbožnost a *co se užitečné přítomnosti při mši sv. týká více škodí než prospívá*. Neboť předně nenavádí k hlubšímu porozumění a těsnějšímu přilnutí ke mši sv., naopak odvádí od modlitby církevní, překáží a ztěžuje hlubší porozumění tajemství mše sv. a církevního roku. V krajinách, kde před 100 lety zaveden byl výhradný zpěv lidu, znalost mše sv. a církevního roku velice klesla. A nemůže býti jinak. Lid a chor přes celá léta několika písničkami odbývají veškeru bohoslužbu. *Výhradné zpívání škodí i modlitbě*, neboť, jak zkušenost ukazuje, činí modlitbu vnitřní namnoze nemožnou. Liebermann, proslavený ředitel mohučského semináře, napsal: „Čím déle o věci uvažuji, tím více se přesvědčuji, že ustavičné zpívání je nejlepším a nejjistějším prostředkem, chceme-li pobožnost vnitřní zničiti a náboženství na pouhý zevnějšek omeziti.“ A známý Beda Weber píše: „Kdo při bohoslužbě stále zpívá, nenaučí se nikdy modliti a tím méně vnikati do tajemství naší spásy. Chlapec napomínaný od matky, aby se dobře modlil, pravil: modliti? zpívati, chcete snad říci, neboť my se nemodlíme, my zpíváme. Zvyk nemodliti se, ale zpívati nebo raději křičeti, je v našich středoněmeckých krajinách tak zakouřen u starších lidí, že je nemožno více potrestati, jako když některá funkce bez zpěvu se koná. Nemohu-li se v kostele vykřičeti, pravila jedna taková osoba, mám neděli ztracenou“ Tak je tomu až dosud, třebaš tu a tam nápěvy se zlepšily. Tažme se kněží z takových krajin, stejně budou mluvíti: „pro samé

zpívání a křičení nepřijdou mladší lidé, zvláště jinoši a muži, k modlitbě. Proto ani neklečí, nýbrž sedí nebo stojí. Proč by ten, kdo po léta takto si vede, nemohl být stejně uspokojen u protestantů? V podobný smysl píše Selbst ještě dále. A znamenitý liturg Dr. Thalhofer, veliký přítel zpěvu lidového, na 581. str. své liturgiky napsal: „Na mnohých místech jsem pozoroval, že zvláště muži při mši sv. málo se modlí; zpívají pilně, ale když jsou se zpěvem hotovi, myslí si, že vyplnili svou povinnost, že patričně uctili Boha. Kteří nejhrolivěji se modlí, z pravidla nejméně zpívají a naopak“ A dr. Schäfer v praktickém svém spise: *Einheit in Liturgie und Disciplin für das katholische Deutschland* str. 43. píše: „Rozhodně je škodливо, když lid při bohoslužbě jen zpívá a již od mládí si nezvyká, hlavní části mše sv, modlitbou ústní a rozjímavou je sledovati.“ Uvedenými výroky, jichž počet snadno by se dal rozmnožiti jakož ještě z dalšího vysvitne, doložil jsem, jak doufám, s důstatek tvrzení své shora pronesené.

V takových okolnostech není divu, že pomýšlelo se jak úřední cestou tak od jednotlivců na odpomoc. Sám sv. Otec poněkud omezil zpěv při školní mši sv. známým nařízením, že v říjnu růženec a litanie modliti se náleží. — Soukromě odpomáhali mnozí tím, že v některé dni nechali dítky při mši sv. zabývati se úplně tichou, vnitřní modlitbou. — Jiní zase, poněvadž dítky samy sobě ponechány jsou, snadno v myšlénkách bloudily mimo kostel, chtějíce obojímu zlu se vyhnouti, připadli na myšlénku, části mše sv. provázeti hlasitými krátkými modlitbami, v nichž by podstatně obsaženo bylo jádro modliteb a úkonů, jež kněz v tu chvíli při oltáři koná. Poněvadž pak krátké byly modlitby, i vnitřní tiché modlitbě dosti času bylo věnováno. Že však zvyk mocný je, jiní, nechtějící úplně zpěvu postrádati, alespoň něco také zpívati (při gloria, sanctus, přijímání). Tento způsob vydanými příručními knížkami, kde vše bylo uvedeno, rychle se šíří zvláště v Němcích a všeobecně dochází obliby. Známý paedagogický recensent B. Otter, takto se o tom projadřuje v *Augustianu* 1891 str. 30.: „Idea, aby mládež školní přítomná při mši sv. konala společně a hlasitě *střídavé* modlitby, zdá se nám býti velmi šťastnou, a mše sv. takto slavená jistě důstojně a vzdělavatelně by působila a s cílem se neminula. Proto *důrazně* odporoučíme správcům duchovním, zkusiti při mši sv. tento způsob; jsme přesvědčeni, že tam, kde posud není zaveden, zdomácní. A jestliže některé části by se zpívaly, bylo by to jistě uchvacující.“ Podobně schválena tato pobožnost ve „*Quartal-Schriftě*“ 1893, 178. Ano i u nás v Čechách ještě dříve než v Němcích se toho začali ujímati, vybídka v tom směru se stala. Ve „*Vychovateli*“ ročník I. str. 285. celý návod o tom podán. V „*Časop. kat. duch.*“ 1892, 145. pak stojí: „Kde katolík chce ve svém chrámu Páně při mši sv. jen zpívati, kde, když nezpívá, má dlouhou chvíli a nemůže dočkati se konce, tam je chyba veliká a zákázonosná. V jiných zemích jsou na tom lépe. Tam dovede se katolík i bez knížky modliti *s knězem*. Ba jsou krajiny, kde se lid při mši svaté raději modlí, než zpívá. Zdá se, že málo je u nás katolíků, kteří by byli s to, bez modlitební knížky s knězem obětovati, Kristovu oběť těla i krve s celou vroucností spolu s ním Bohu podati a duchovně přijímati. *Ó kéž by k naší „konfirmaci“ žádalo se a co možná toho dosahovalo, aby každý uměl* — ne tak zpívati, jako u nekatolíků to žádají, ale *při mši svaté spolu s knězem se modliti, tak, aby jej krok za krokem sledoval.* Knížka: *Světlo pravé* — dává k tomu návod. Jest jen zapotřebí na osadě to zavésti, při školní mši svaté vždycky nezpívati, nýbrž hlasitě mši tak, jak to v knížce, sledovati, za několik let dovede to většina osadníků.“ (Slova vdp. kanovníka Brynychy).

Přihlížeje k uvedeným výroky zkušeností bohužel příliš potvrzeným a znaje snahu některých tomu odpomoci způsobem shora naznačeným, věda také, že v češtině zvláštní k tomu knížky příhodné není, ačkoli ve „Světle pravém“ celá látka modliteb takových je obsažena, podjal jsem se úkolu dle všeho, co výše praveno, látku onu *methodicky; přehledně* spracovati a po vytištění s dítkami zkusiti. Tak se stalo a poněvadž způsob sám se osvědčil, s přivolením ochotným dp. redaktora podávám celou věc k veřejnému rozhovoru a protřídění o ní názorů. Jakým způsobem jsem si počínal poněkud objasní ukázka z knížečky samé.

h) } *Evangelium. Dominus vobiscum* — Et kum spiritu tuo.

Sekvencia sankty evangelii sekundum N. — Gloria tybi Domine.
S ova svatého evangelia podle N. Sláva Ti Pane.

Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, a z celé duše své, a ze vši mysli své, a ze vši síly své; a bližního svého jako sebe samého. — Patero přikázání církevních toto jest:

1. Zasvěcené . . .	2. V zasvěcený svátek . .
1. Čtyřicetidenní . .	2. Alespoň . . .
1. V zasvěcený čas . .	

na konci evang.: laus Týbi Kriste.
sláva Ti Kriste.

ch) (*uprostřed oltáře: Krédo in unum Deum.*)

(Věřím v jednoho Boha)

1. Věřím v Boha Otce, všemohoucího Stvořitele
2. Odtud přijde

nebo:

Věřím v Tebe, pravý, trojjediný Bože, Otče, Synu a Duše svatý, jenž jsi všecko stvořil, všecko zachováváš a řídíš, atd.

a) *Oremus. Præceptys salutaribus monyty et dyviná institucióne formáty*
Rozkazy spásitelnými napomenutí a božským ustanovením poučení

audémus dycere: Pater noster . .

osmělujeme se volati: Otče náš . . .

1. Pater noster, kvi es in célis. Sanktyficetur nomen tuum. Advenyat regnum tuum. * Fiat voluntas tua, sikut in célo et in terra. 2 Pánem nostrum kvotydy-ánym da nobis hodye. Et dymitte nobis debita nostra, sikut et nos dymittymus debitoribus nostris. Et ne nos indúkas in tentaciónem. Sed libera nos a maló. Amen

Zbav nás ode všeho zlého na přímluvu blahoslavené Panny Marie a všech Svatých a daruj nám pokoj (†) za dnů našich — skrze Krista Pána našeho, jenž s Tebou i s Duchem svatým žije a kraluje po všechny věky věkův.

Per omnya sékula sékulórum. Amen [při tom láme způsobu chleba, a dělá částí Těla P 3 kříže nad kalichem, při čemž dí]:

Paks Dominy sit semper vobiscum Et kum spiritu tuo.
Pokoj Paně budíž vždycky s vámi.

[Část sv. hostije do kalichu vpouští.]

Aby však ještě lépe vše vyniklo dodávám toto:

Poněvadž modlitby jsou krátké, zbude vždy dosti času ku krátké vnitřní modlitbě pro dospělejší žáky, třeba jen je na to upozorniti a ukázati, jak si mají počínati.

Kdo by chtěl něco zazpívati, může při gloria ona slova: sláva buď Bohu našemu . . pak při sanctus: svatý, svatý konečně po přijímání: duše Kristova posvěť mne . . .

Že i latinský otčenáš jsem přijal, příčinu má v těchto slovech „Časopisu katol. duch.“ 1892 str. 147.: „Myslím totiž, že by každý jen trochu vzdělanější — třeba i žák jen obecné školy — měl znáti Otče náš, čili „Pater noster“ i latinsky s celým srozuměním každému slovu. Bylo by to zajisté jen něco málo té latiny, ale bylo by to spojítkem i zevním všech katolíků po celém oboru zemském. A jak by to těšilo katolíka při zpívané mši svaté! Proč by to nemohlo býti vštípeno žákům ve školách?“ Ze zkušenosti vím, že se děti latinskému otčenáši rády velice učily, dobře pamatovaly a nejradě i modlily nejen v kostele ale i společně ve škole!

Znaménka jsou srozumitelná, jakož i úprava. Ležatou latinkou tištěné je direktiva pro toho, kdo děti vede při modlení. Takového vůdce je potřeba, aby v čas a náležitě vše šlo. Obyčejně vede řídicí učitel. *Slova latinská, jež kněz při zpívané mši sv. zpívá, při této hlasitě říká, načež všechny děti přítomné hlasitě dle předlohy mu odpovídají* *) Co obyčejným písmem stojatým tištěno, děti se modlí hlasitě, zatím co kněz obřady koná..

Ostatní znaménka jsou *pro vyučování školní*, k němuž tato knížečka velmi dobře se hodí.

- ;) znamená že kněz v missále každého dne jinakou tu částku říká, a dle toho i v knížečce třeba měniti,
 („ někdy se dotyčná částka vynechává,
 * „ dotyčná částka poněkud svým *obsahem* náleží již do následující,
 [se říká od každého po tichu,
 1. tu část říkají chlapci,
 2. „ „ „ děvčata; části bez znamení (1., 2.) říkají všichni.

Užitek z pobožnosti, konané způsobem zde udaným, představuji si takto: *Spojení lidu s knězem při oběti* takto mnohem lépe možno docíliti než mešní písní nebo jinými modlitbami. To zvláště pro budoucnost věřících bude míti blahodárný vliv, rozmnoží se vnitřní přilnulost k oběti Kristově, kdežto nyní vidíme, že mnozí ničeho nevědí o významu mše sv. Tím zároveň se pracuje k sebezapření jednotlivce, tím se povzbuzuje, aby dle příkladu Kristova i sebe obětovali. Zlatá jsou v té příčině slova bývalého našeho profesora pastorálky: „Kdyby idea oběti rádně vštíplila se do srdcí *všech*, bylo by po anarchismu a kommunismu našich dob.“

Uvedeným způsobem zjednájí si žáci snadno a důkladně celé ustrojení a vnitřní souvislost jednotlivých částí mše sv. I to je důležité. Dlouhá chvíle, ba i pohrdání a opovážlivé posuzování jednotlivých úkonů tím rychleji zmizí, čím lépe velkolepé, psychologicky věrné ustrojení obřadů mešních v duši dítěte se vtiskne

Za našich časů mnoho se žehrá na latinu při službách Božích. Návodem zde podaným ostrí této námitce úplně se ulomí. Děti již ze školy budou alespoň v podstatě věděti, co se zpívá, a budou i v dospělosti, znajíce odpovědi patričně, s chutí a radostně knězi odpovídati a tak se přiblíží osada taková valně zvyku církve prvotní. Zde, s důrazem upozorňuji, je hlavní rozdíl mezi způsobem německým a českým v uspořádání a provádění těchto společných mešních modliteb.

Že důležitá vnitřní modlitba nemůže býti v našem způsobu opomenuta, vyloženo výše, jakož i že zpěv v malé míře i zde možno pěstovati, jestliže by někdo vůbec ho nechtěl postrádati.

*) Aby věděly, co to znamená, pro vysvětlení malinkým písmem podán český překlad.

Připomínám výslovně, že tam, kde dívky častěji do kostela ve všední dni docházejí, k vůli rozmanitosti a chuti třeba pobožnosti střídati. Jako bylo chybou, jen stále zpívati, tak by bylo také chybou, zde naznačeného způsobu stále užívatí.

Tomu, kdo by byl srozuměn s návrhem zde podaným, a chtěl by sám věc zkusiti, ochotně bych, pokud budu míti ze své zásoby knížечky ony přenechal, à 4 kr., a po případě i bližší vysvětlení dal, ačkoli myslím, že zde podané je jasné každému. Kdyby myšlénka, jíž vyhovuje se intencím nejdp. biskupa našeho, více se ujala, jistě by některé knihkupectví nebo snad i Sl. družstvo Vlasti náklad větší obstaralo, čímž by přišla ještě laciněji.

Fan Oliva, kaplan v Cerekvici u Vys. Mýta.

Muziky, komedie, divadla atd. a školní mládež.

Píše František Perka, kněz diecése brněnské.

Jednotlivci i úřady velmi stěžují si do spustlosti a zdivočilsti mládeže. Jest to opět jeden z danajských darů osvíceného liberalismu, jenž vytkl cílem lidským hon za požitky.

Jest sice pravdou, že každá mládež má bujnou krev, která ji svádí k rozpustilým kouskům — a bylo by věru smutné, kdyby v sobě měla místo krve vodu — a že mládež 19. století podobá se v té příčině svým druhům 9. století jako vejce vejci, ale neméně jest pravdou, že dítě z domu hodného, kde hlavním ředidlem života rodinného jest bázeň Boží, zcela jinak se chová, nežli dítě rodičů, jimž chrámem divadlo a modlitební knihou lehoučké, dráždivé čtení, pře sycené smyslnou láskou a nevlídným naturalismem, že zcela jinak jedná dítě vyrostlé v ovzduší posvátných obrazů, oteckou světnici zdobících, než dítě rozmazlené, které od malička vídalo na stěnách jenom nahotu, lovecké psy a lesní paseky při západu slunce atd.

Rovněž nikterak popříti nelze jiného, nepřilíš příjemného fakta, že počet mladistvých, školou povinných nebo sotva škole odrostlých, zločinců proti vzrůstu obyvatelstva nepoměrně rok od roku stoupá. Vždyť listy, ať konservativní ať liberální, denně si na to stěžují a poslanci všech odstínů a barev co chvíli lámou si hlavu, jak odpomoci zlu, poněvadž drsná kriminalistická statistika svými suchými, avšak až příliš jasnými číslicemi mluví až mrazivě.

Již dříve všeobecně jsem naznačil, že vinen tím sobecký liberalismus, který jako zkázonosný červ pomalu rozežírá zdravý strom křesťanské společnosti ve všech její částech, neboť vnáší v ni pozlátková na oko hesla, podobná mámivým, chvilkovým bludičkám, hesla pohanská, k odkřesťanění jejímu směřující, hesla nevázaného zákonem božským a církevním požitkářství, která povalila v prach starý obrovský Řím.

Než není mým úmyslem dokresliti chmurný tento obraz, chci jen ukázati na jedno z mnohých zřidel liberalismem odepsaných, z nichž hojně čerpá lidská vášeň.

Jsou jím muziky, taneční zábavy, komedie, divadla atd

Každý kněz a učitel z vlastní zkušenosti mohl by dosvědčiti, co svízele zkusí, aby zamezil dětem návštěvu takových, často pro každého a pro děti vždy pochybných zábav. I nejlepší jeho snahy narazí začasť na zavilou umíněnost neprozíravých rodičů.

Soustavné poznačení úředních výnosů nebude zajisté nikterak zbytečným. Nařízení některé zemské školní rady či politického zemského úřadu neb i okresní školní rady možno použiti v každé zemi jiné, neboť všechna jsou dána na základě školních zákonů nebo výnosů ministerských, platných pro všechny země rakouské, více jenom je rozvádějící nebo objasňující.

1. Tance a muziky. Taneční školy povoluje místodržitelství a obec má právo dohlížeti k nim svými orgány, poněvadž policii mravnosti obstarává na prvním místě každá obec ve svém vlastním obvodu, jí tedy možno se dovolávat, jak zřejmě praví guberniální nařízení české z r. 1815 a dekret dvorní studijní komise z r. 1835 (Correspondenzblatt z r. 1892, str. 867).

Školní mládež nesmí se cvičiti v tanci zároveň s dospělými, což podporuje nemravnost; cvičení v tanci vůbec má skončiti nejdéle 9. hodinou večerní, jak nařizuje výnos ministerstva vnitra ze dne 12. července r. 1855, č. 14.596/596 a nejvyšší rozhodnutí císařské ze dne 25. června 1855, kteroužto hodinu možno aplikovati také na výlety školní mládeže (Correspondenzblatt z r. 1893, str. 390)

Muziky, hra v kuželky a p. nemají počiti dříve, až hodinu po odpoledních službách Božích. (Corresp z r. 1892, str. 338.)

Zvláště nalézá-li se hospoda blízko kostela a hluk a výkřiky zaznívají z ní v čas služeb Božích, i odpoledních, až do kostela, tak že to tam každý dobře může slyšeti, což zajisté budí pohoršení a nevoli, může farář přerušiti, uzná-li za dobré, i služby Boží, a ne-li to, vždy si stěžovati u politického úřadu (hejtmanství) odvolává se na článek 13., odstavec 2. a 3. zákona ze dne 25. května r. 1868 a přítomné v kostele může uvést za svědky; hejtmanství odevzdá ten případ státnímu návladnictví (Corresp. z r. 1893, str. 15). Odstavec 2. článku 13., zákona říšského ze dne 25. května r. 1868, jímžto se pořádají mezináboženské poměry občanů státních, zní: „V neděli však po čas služeb Božích zastavena buď každá práce veřejná, která není nevyhnutelně pilná.“

a odstavec 3.: „Mimo to nebudiž ve svátky kterékoli církve nebo společnosti náboženské po čas hlavních služeb Božích na blízku chrámu Páně nic činěno, čím by se slavnost rušila, nebo co by jí bylo na ujmu.“

Nadto nový zákon o klidu nedělním a svátečním, jenž větší váhu klade na moment náboženský dne nedělního a svatečního, nežli to činil poslední živnostenský zákon o nedělním klidu ze dne 8. března r. 1885, vyhoví snad více ještě spravedlivým požadavkům ohromné katolické většiny! Hospodský, jenž připustí školní děti k taneční zábavě, má dle císařského nařízení ze dne 20. dubna r. 1854 zaplatiti pokutu 1—100 zl., nebo býti zavřen od 6 hodin do 14 dní. (Corresp. z r. 1893, str. 390.)

V hejtmanství *proštějovském* na Moravě musí každý hostinský vyvěsiti nařízení to v místnosti hostinské veřejně, na místě snadno přístupném, aby to mohl každý čísti a hostinskému, jenž by děti při muzice trpěl, pohroženo odnětím živnosti.

C. k. *okresní školní rada v Zábřehu* opět na Moravě ve svém úředním měsíčním listě ze dne 1. srpna r. 1891, č. 7. nařizuje velmi přísně správám škol, místním školním radám a představenstvům obcí, že děti k muzice chodící mají býti trestány dle zákonů školních, rodiče jejich od představenstva obce pro přešupek proti mravnosti (Vertretung gegen die Sittenpolizei), hospodští napřed předvoláni a potom jim odňata býti koncesse. — Správy škol, místní školní rady

a představenstva obcí jsou povinny každý jednotlivý případ, kdy školní dítě bylo u muziky, udati okresní školní radě. (Corresp. z r. 1892, str. 43.)

Jistá *okresní školní rada* oznámila místním školním radám svého okršku, že ti rodičové, kteří vodí nebo posílají děti k muzice, nedostanou pro ně úlevy. (Corresp. z r. 1887, str. 214.) Neškodilo by také jinde!

K těmto výnosům více lokálním druží se výnosy zemské.

Zemská školní rada česká výnosem ze dne 31. října 1876, č. 9261 zakazuje taneční zábavy dětí a účastenství jejich na muzikách dospělých. (Corresp. z r. 1892, str. 867.)

Totéž obsahují tři výnosy *zemské školní rady moravské* a sice:

α) ze dne 15. listopadu r. 1879, č. 8535 (v „Příruční knize školních zákonů pro markrabství moravské“ z r. 1883, na str. 304).

β) ze dne 10. listopadu r. 1884, č. 8671 (Věstník vládní pro Moravu č. 77).

γ) velmi zajímavý, jež uvedu proto později slovně, ze dne 4. září r. 1887, č. 6402. (Věstník vládní pro Moravu částka XVIII. z r. 1887 vydaná dne 30. září r. 1887, č. 56.)

Také *místodržitelství moravské* vydalo v té příčině dva výnosy. Tak výnosem ze dne 22. června r. 1857, č. 3268, odstavec 2., zostřuje dřívější svůj zákaz připouštění školáky k muzikám a ukládá nad tím bděti zvláště za povinnost policejním úřadům obecním (proto může obecní policajt s vědomím starosty dělati pořádek). Corresp. r. 1892, str. 867.

Druhý výnos místodržitelství moravského, který také nížeji podám doslova, datuje se ze dne 2. září r. 1887, č. 3355 (Kurrenda = Ordinariatní list diecése brněnské z r. 1888, str. 84 a následující.)

Přísnost úřadů nebyla a dosud není nikterak zbytečnou, neboť do nedávna leckde na Moravě mívaly děti „o hodech“ v říjnu svoji zvláštní máji na návsi, volily svoje stárky a družky, rozmarinou, pentlemi a fábory ozdobené, zavdávaly si navzájem a tančily jako dospělí!

A netřeba ani uváděti tohoto případů; co dosud u muzik dospělých se děje, jest více než dosti! Školní mládež tlačí se po koutech, v kuchyni, ve tmavém nebo jen spoře osvětleném průjezdě, (což jest proti zákonu), a jen hltá oplzlé vtipy napilé chasy, nevidí-li věci ještě horších!

Divme se potom, jak ta naše mládež všechno ví, jak před časem zraje a také před časem stárne!

(Příště dále.)

Kdo čteš, rozuměj!

Nejsme milovníky frází ani planých slibů, jakých bývá v redakcích najmě na sklonku a na počátku roku více než dosti. Co jsme vykonali, o tom nechť soudí naši čtenáři; jen bychom je prosili, by soudili nestranně a spravedlivě. Co pak chceme vykonati, o tom se nebudem rozepisovat a díme jen tolik, že máme vůli nejlepší vykonati vše, co nám bude vykonati možno, doufajíce ovšem především v pomoc Boží a pak v pomoc našich spolupracovníků, jejichž kruh se čím dál tím víc šíří.

K jedné věci však bychom rádi obrátili pozornost svých čtenářů, k otázce totiž: zdali jest listu, jakýmž se snaží být „Vychovatel“, v době naší třeba.

My máme za to, že jest listu podobného potřeba přímo nezbytná, a který upřímný katolík jen poněkud zná proudy a směry, jakéž vládnu nyní v knihách a časopisech paedagogických, dá nám jistě za pravdu. Místo dlouhých o tom výkladů a místo všelikého odůvodňování potřeby listu paedagogického, jenž by z rámce

svého nevyučoval moment apologetický, uvedem jenom závěrek delšího pojednání z „Učitelských Novin“, připomínající, že pojednání vyznívající podobně, jen že ostřeji, přinesla již dříve „Česká Škola“.

Zmíněné pojednání v „Učitelských Novinách“ pochází od J. Č., má nadpis: „Náboženství a mravouka“ a přichází k těmto „Důsledkům pro výchovu“:

„Poznali jsme hlavní repraesentanty názorů o věci pro nás svrchované důležité. Ale mravnost je všem statkem nedotknutelným, majetkem nejdražším, v jehož velebení všichni se shodují. Na dva hlavní tábory se však rozdělují, když přemýšlejí o mravnosti in concreto, o podmínkách i cíli jejím, o poměru jejím ku náboženství. Jedněm zdá se býti bez náboženství nemožnou, druhým naopak, a na nejkrajnějším křídle této strany stojí ti, kteří v náboženství vidí překážku mravnosti. A ty i ony názory nejsou ojedinělé, alebrž mají vyznavače i četné, i upřímné. Sami se o tom přesvědčujeme ze zkušenosti vlastní v nejbližším okolí svém.“

Jaké náhledy panují u nás ve středních třídách — u mužů ovšem, neboť ženy dosud věrnými zůstávají ideám středověkým, zřejmě na př. z toho, čeho sám byl jsem svědkem, že totiž otec, řemeslník v malém venkovském městečku, takto poučoval svého asi 12letého synka: „Milý hochu, lidé si náboženství vymyslili, by se úřadů poslouchalo, jakož aby se každý bál něco zlého tropiti.“ A asi takové smýšlení vládne mezi inteligentnějšími občany ve vsích, v městečkách i městech u nás vůbec. Starci ovšem často se přikláníjí k ideám mládí rovněž lid vesnický, zvláště v horách. Lepší (po případě horší) o náboženství názory jsou u těch, kteří poněkud aspoň napili se z pramene vědy, ale počet těch je skrovný. U mládeže studující vidíme u věku od 11 do 15 let, někdy i déle zápal a nadšení náboženské, jež později chladne a mění se u 90% v atheismus, lhostejnost nebo aspoň bere na se formy názoru aesthetického.

Než nechťjme přemýšleti o tom a zabývati se tím, co není v naší moci, nýbrž v mezích nám vyměřených snažme se zadržet činiti požadavkům zákona, jehož dle Sokrata poslouchati nutno, i když ne zcela dobrý jest, i požadavkům rodičů, jichž nezadatelné a svaté a nejprvnější k dětem právo uznati musíme, a pak požadavkům budoucího štěstí chovanců svých.

Základem pravého a svrchovaného štěstí každého člověka i celé společnosti

jest mravnost. Ji vypěstovati jest již dávno uznaným a vysloveným úkolem pro nás. Staví se nám tedy otázka, kterým způsobem, jakou cestou a za jakých podmínek bude nám možná vyplniti úkol řečený? Co činiti, bychom skutečně položili pevné základy, jež by se později nesřítily s tím. vedle čeho jsou postaveny? Vždyť můžeme ba musíme očekávati, že všichni chovanci naši nestanou se vyznavači jednoho z těch názorů; neboť jednak není naším povoláním propaganda ve prospěch toho kterého směru, jednak vliv náš na chovance se náležitě omezuje vlivy jinými, druhy mocnějšími i protivnými.

Kdybychom se chtěli přidržeti směrů radikálních, nepřátelských jednak náboženství různých konfessí, jednak náboženství vůbec, bylo by třeba naléhati na změnu zákonů (ty zajisté káží výchovu náboženskomravní); někteří spisovatelé se skutečně s podobnými výzvy obrátili k zákonodárstvím (srov. kap. 2.). Za nynějších poměrů však jest v dotčených i jiných končinách volání takové velice pochybné, co se výsledku týče. Ale i takto jest nám možno se stanovitiště paedagogického v této otázce sporné jakýsi kompromis zjednati. Což pro nás tím významnější, poněvadž kompromis takový je naší povinností.

John Stuart Mill a ostatní radikalisté, velebící atheismus jako stav dokonalé lidskosti, jenž dovrší se v budoucnosti, jsou zajisté přívrženci theorie evoluční i oné zásady, že vývoj jednotníka je opakováním vývoje rodu. K tomuto také přiznává se Hartmann, jenž i v náboženství poznává nenáhlý vývoj a předpovídá stupeň další. Nuže, ve vývoji lidstva byla doba, kdy kvetly ideje křesťanského náboženství. Dobu tohoto středověku opáčiti musí každý jednotník, aby dospěl ke stupni vyššímu. A hle, to činí se za let chlapectví a z části i jinošství. Nač tedy stavěti se proti tomu? Na nás zajisté bude, bychom přechod od názorů ku názorům učinili snadnějším, abychom jej připravili, bychom chovance přes propasti naučili klenouti mosty. Co pak se týče důležitosti náboženství ve příčině esthetické výchovy, o tom při Herbartovi byla řeč, a jeho názory nemůžeme nepodepsati. Zůstaň tedy náboženství dětem, toť smýšlení samého Feuerbacha. (Tím se ovšem netvrdí, že v té formě a v té absolutnosti, v jaké se dosud namnoze podává.)

Každý zkušený vychovatel i psycholog ví, že ředidlem jednání v mládí u dět

a lidí, kteří po celý život zůstávají dětmi, jsou — *sit venia verbo* — pocity, neboť obrazivost, reflexe a útlý život citový jest u nich v plénkách. To zvláště týče se ideje odplaty, již jedinou někteří uznávají za důvod potřebnosti náboženství a na ni poukazují, když někdo mluví o mravouce samostatné. (Pravda jest, že na tisíce skutků dobrých nebylo by bývalo vykonáno bez této záruky náboženské v odplatě v zá hrobí.) Proto třeba si počínati s největší opatrností, by se pravdou nestalo slovo jejich, že s kolísáním a pádem víry otrěse se povážlivě přesvědčení mravní. Přejich ten, který že u některých (a snad u většiny) chovanců našich nadejde, oprávněnou chováme naději či obavu, musíme tedy připraviti. Bude snadný, ubere-li se některým představám jen trochu realnosti, a vytknou-li se za rčení obrazná; ukáže-li se jejich hlubší význam. Tuto práci vykonati mohou chovanci sami, je-li řádná příprava; záleží v předvádění a vykládání bajek allegorií a parabol. Práci tu však mají vykonati chovanci sami, sice lépe jest, aby zůstali ve víře úplné, neboť jest přiměřena stupni jejich vývoje. Poukázkou a vodítkem k samostatnému otázek těch řešení bude také, přivedeme li jim svět antický, jeho Elysium a Tartarus a jejich allegorický mravní význam odhalíme. Též obřady bohoslužebné našich předků, význam jejich obětí, vůbec symbolický význam výkonů a předmětů náboženských, vše to poslouží, by se z daleka naznačil cíl, jenž jest mravní dokonalost. Ti pak, kteří ani vnějšími vlivy, ani vnitřním pudem vlastním nebudou nuceni k této činnosti, hloubající a rozumující, nebudou nikterak těmito jemnými návody rušeni nebo snad od víry odváděni, ježto na ně vlivu míti nebudou; a budou-li pak by zajisté v budoucím životě po mnoha teprve bojích duševních, po mnohém kolí-

sání, druhdy i nebezpečném pro povahu mravní dospěli tam, kam je nyní cestou schůdnou chceme doprovíti (k aesthetickému totiž o náboženství názoru.) Neboť, jak pravím, není a nesmí býti úmyslem vychovatelovým, aby učinil chovance vyznavačem svých názorů — k tomu nemá ani dostatečné moci — a pak sotva bude tak osobivým, aby v této věci jen onen názor za jediného držitele pravdy pokládal, neboť rozřešení sporů jejich odkázati třeba budoucnosti. Možná, že všechny tři vedle sebe poplynou jako konfesse náboženské — a jako se vychovatel a učitel nesmí státí apoštolem žádně z těchto ve škole, tak ani ne oněch. Jeho zraky směřují výše, jeho povolání má jiný cíl. Je to štěstí jeho chovanců, štěstí národa, štěstí pravé, na němž pracovati má, pokud sahá jeho vliv. On jest služebníkem ideje otcovství, ideje dobrotivosti. Štěstí to doufá založiti na mravnosti a vítá všechny pomůcky a prostředky, jimiž tuto podporovati lze u různých individualit. Toť jest náš úkol svrchovaný. Ku dosažení jeho však nevyhnutelně přistoupeni musí kladná část, mravouka totiž samostatná, tím duchem se nesoucí; jak nastíněno v kapitole první (viz citaty z prof. Jodla). Náběh k tomu učiněn v oddíle našich čítanek nadepsaném „Čtení mravoučné“ a ve výkladu jeho „Průvodci četby mravoučné“. K čemuž zajisté třeba ještě větší systematičnosti, třeba k tomu, by učitel jasně si byl vědom i jádra i jednotlivých složek celé té doktriny, by se výkladům mravoučným vykazala hodina zvláštní, po případě aby se staly předmětem samostatným.“

My se zdržujeme každé poznámky a díme jenom: Kdo čteš, rozuměj a rozuměje uvažuj, zdali jest třeba listu podobného, jakým se snaží byti „Vychovatel“ a zdali jest list takový hoden podpory. Red.

DROBNOSTI.

Ku „Spolku přátel katolických českých škol bratrských“ přistoupili a) za členy činné: vsdp. František Brusák, kanovník vždy věrné metropolitní kapitoly (složil celý příspěvek); vldp. Štěpán Dvořák, farář v Rychmburku (složil 10 zl.) b) za člena přispívajícího (od r. 1895); vdp. Josef Vytopil, farář ve Valašském Meziříčí. Dále darovali: Neznámý „k Je-

žíšku“ 100 zl., p. Frant. Kobr 50 kr.; pí. Anna Lauer 50 kr. — O další přihlášky prosí Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku.

Školní rozpočet obce pražské. Rada městská schválila rozpočet škol obecných a měšťanských na r. 1895. Dle něho činí výdaj úhrnem 1,189.271 zl., a sice na české školy 1,167.306 zl., na německé

121.965 zl. Neuhrazená částka 687.732 zl. uhradí se hlavně 13 proc. přírůžkou školní.

Cís. kr. zemská školní rada rozeslala všem okresním školním radám v příčině zdravotnictví následující oběžník: C. k. okresní školní rado! C. k. místodržitelství v Čechách oznámilo sem přípisem ze dne 11. srpna t. r. č. 92.409, že z většiny od c. k. okresních hejtmanství zaslanych výročních zpráv o zdravotních poměrech v okresích v uplynulém roce 1893 a neméně též z cestovních relací cís. kr. dozor vykonávajících lékařů na jevo jde, že zdravotní poměry školních budov se celkem stále lepší, že však větrání školních místností takorůka ve všech školách nedostatečné jest, jelikož pouze ve velmi řídkých případech ustanovení ministerského nařízení ze dne 12. března 1888 čís. 40 z. z., úplně se provádějí, takže veškeré výhody, kterých dle moderních zásad vystavěná škola poskytovat by měla, se maří. Vzhledem k tomu, že krtičnosti a tuberkulósy, jakož i očních nemocí mezi školními dětmi přibývá, dlužno důtklivě k tomu přiblížeti, aby dotyčná ustanovení svrchu uvedeného ministerského nařízení ze dne 12. března 1888 též skutečně prováděna byla. Hlavní překážkou náležitého větrání jest v době topení zhusta okolnost ta, že správci školy určitý obnos pro vytápění školních místností místní školní radou úhrnkem určen jest. V mnohých případech jest asi úhrnečný obnos nízký, jisto však jest, že správcové škol namnoze se snaží, s topivem nad míru šetřiti a teplotu od dopoledne pokud možno pro odpoledne zachovati, z kteréž příčiny pak ovšem v poledne se nevětrá. Z téhož důvodu bývá též často ráno i večer málo větráno. Že i tehdy, když se netopí, skoro všude tak smutných zkušeností o větrání školních místností se nabývá, jest důkazem, jak málo ještě smysl pro nutnost a výhody řádného větrání školních místností v kruhy učitelské vnikl. Jeví se tudíž především potřebným, učitele pro poznání, jak dobré větrání školních místností nutné jest získati. Zatím účelem doporučuje se cís. král. okresní školní radě, aby za předmět programu nejbližší okresní konference ustanovila přednášku aneb rozmluvu o nutnosti dostatečného větrání školních místností, pak aby učitelstvo c. k. okresním inspektorem napomínati dala, by tito o zachování dotyčných předpisů dbali. Bylo by na prospěch, kdyby c. kr. okresní školní rada pokud by to možno bylo, c. k. okresního

lékaře anebo obvodního lékaře neb jiného lékaře pro přednášku takovou získala a ku konferenci pozvala. Též by se doporučovalo, aby se na učitelstvo v té věci působilo prostřednictvím učitelských spolků a odborných časopisů. — V Praze, dne 26. srpna 1894. — Za c. k. místodržitele. C. k. arcipresident: Z a b u s c h.

V okresní poradě učitelstva škol okresu blatenského učinil p. c. k. okr. školní inspektor různá zajímavá sdělení, z nichž uvádíme: „Úleva zapíše se do výkazu přes rubriku měsíců, na něž platí, při čemž připomínám, že září a říjen nemohou počítány býti za měsíce letní a proto úleva toho druhu vztahuje se jen až na červenec.“ Zajímavé pro venkovské pp. kollegy, kteří mají s úlevou největší potíží. — Další zajímavý úryvek řeči p. inspektorovy. „Přál bych si, by učitelstvo na cele oddáno jsouc úkolu svému vychovatelskému a vyučovatelskému jen v tom vidělo největší svoji zásluhu, bude-li z jeho rukou dorůstati pokolení odchované v zásadách zbožnosti, mravnosti, řádu a kázně, píle a samostatnosti povahy. Za to jest učitelstvo zodpovědno; jemu svěrují rodiče, obec, národ, stát i církve co nejdražšího; všechnu naději lidstva — proto nechť koná vzorně svou povinnost.“ — Věru pěkná, zajímavá a poučná to slova. — a.

Ke školním výletům. Moravská zemská rada školní vydala následující vnesení: Zemská školní rada pozorovala již několikráte, že školní výlety, které se školní mládeží pořádány bývají, sem a tam též nevhodným kostymováním dětí a podobnými úpravami z rámu povahy školní slavnosti vystupují. Neodporujíc zřizování školních výletů, jež samy o sobě schvalovati lze, musí se přece přísně toho dbáti, by zachována byla školská povaha takových výletů, jakož také, by se ode všeho upu stilo, čímž by pozornost učitelův a mládeže následkem příprav pro výlety od vyučování se odvracela. — a.

Prázdna škola laická. Ve francouzském městě Plouzane (v Bretani) usnesli se občané, že nebudou dítek svých posylati do školy, dokud vláda neodstraní svrchované neoblíbený učitelský personal, kterýž se snaží sváděti děti k atheismu. Škola dívčí v onom městě je už po několik měsíců prázdna; nyní pak jest prázdna i škola chlapecká. Školník každého dne ráno školu otvírá, vytápí, učitelé přichá-

zejí a vyučují — prázdné lavice. Podobná stávka trvala i v Champelonu po několik týdnů, až pan inspektor neoblíbené učitele přeložil.

—r.

Školní dívky ve Francouzsku.

Ve školním roce 1892/3 chodilo do obecních škol veřejných 4,257.937 dětí (o 23.246 méně než r. 1891/2) do škol soukromých 1,296.178 dětí (o 20.891 více než roku 1891/2). Celkem chodilo do všech obecních škol 5,554.115 dětí (o 2355 méně než roku 1891/2). Nápadno jest, že školních dětí ve Francii spíš ubývá než přibývá, což naplňuje Francouze obavami o budoucnost francouzského národa. Také nápadným jest, že v posledních letech školám veřejným žactva ubývá, školám soukromým naopak přibývá. **Přibývá dětí hlavně školám kongreganistickým.** Tak r. 1891/2 bylo ve školách kongreganistických 396.576 hochův a 730.984 dívky, loni 403.590 hochů (o 7014 více) a 749.052 dívky (o 19.068 více) — tedy o 26.082 dětí více. (Rev. péd.)

Ta mládež! Z Litoměřic obdržela „Česká Pol.“ tuto zprávu: Po delší dobu páchany byly ve městě našem rozličné krádeže, aniž se podařilo policii přijíti pachatelům na stopu. Těchto dnů však byl při prodeji revolveru zatčen jistý gymnasta a byl dodán ku trestnímu soudu, poněvadž se zjistilo, že revolver pochází z krádeže před nějakým časem v Litoměřicích spáchané. Vyslýchaný student přiznal se také, že má ještě dva společníky, hochy sotva čtrnáctileté, rovněž žáky gymnasia v Litoměřicích, s nimiž měl umluveno, že se vydají společně na cestu do Ameriky. Poněvadž pak jim ku cestě tak daleké scházely peníze, hleděli si je zaopatřiti krádežemi. Událost tato vzbuzuje ovšem v celém městě i okolí pocho-pitelné vzrušení. Ze tří hochů z krádeže obviněných jsou dva, jelikož jim není ještě 14 let, vyslýcháni na svobodě.“ (Pol. 11./12. 1894.)

Ženská správa školní a katecheti. Paedag. časop. „Volkschule“ píše: Doposud byli katecheti na školách, jejichž správa svěřena byla osobě ženské, podřízeni ředitelkám. Ježto však dle kanonického práva nemůže býti katecheta nikdy podřízen osobě ženské, dějí se již přípravy ku změně zákona školního, by v případech takových dostalo se katechetům samostatného postavení t. j. aby měli stejná práva s ředitelkou školy a nebyli podřízenými členy ve sboru učitelském. —a.

Chytrost nejsou žádné čáry. Pan redaktor A. Jessen ve svém časopisu „Freie pädagogische Blätter“ chytl se na to, aby katecheti byli vyloučeni ze škol dívčích, jak to jistá učitelka navrhovala. V prvním okamžení nepomyslel asi, že vlezl do léčky. Když musí katecheti ze škol dívčích, tuť musí s ním také i učitelé, tak asi kalkulovala ona učitelka, s jejímž dopisem souhlasil p. Jessen, nepomysliv při tom na důsledky další. Jak se z toho teď vyvléci? Dobře! Přednášel totiž p. A. Jessen ve vídeňském spolku pokrokovém o rozvoji školství obecného a výsledkem té přednášky byla jednohlasně přijatá resoluce tohoto znění: Zájem státu toho vyžaduje, aby učitelé nebyli vylučováni od vychovávání dívek, zejména však, aby ponechána jim byla správa dívčích škol jako bylo doposud. Shromáždění očekává, že na příslušných místech vši silou budou se toho domáhati, by správa obecných a měšťanských škol svěřována byla toliko učitelům!

—a.

Zelený papír. Jistý americký školní lékař navrhl, aby za účelem šetření zraku užívalo se budoucně zeleného papíru, a to nejen v čítankách, ale i v ostatních knihách školních. Tisk má býti v těchto knihách bílý. Taktéž v sešitech budiž toliko papír zelený, při čemž užito budiž inkoustu bílého.

—a.

Vyučování dívek ve vaření pokrmů a pracích kuchyňských zavedeno bylo letošního roku v posledních třídách dívčích škol mnohých gubernií v Rusku.

—a.

V Pešti usneslo se 450 profesorů a učitelů, kteří mají německá jména, že tatáž k oslavě tisíciletého trvání maďarského státu změni v maďarská. Židé činí tak již nyní hojně.

—a.

Pěkné odškodnění. V Kolmaru, v krajském městě v Elzasku byly v jedné třídě tak chatrné lavice, že jeden žák následkem toho přišel k úrazu. Rodiče žákovi vznesli žalobu na obec, a vrchní zemský soud vynesl rozsudek, že dotčená obec povinna jest vyplatiti poraněnému žákovi 6.000 marek odškodného. —a.

Proti kouření tabáku založen byl ve Francii spolek již r. 1877, který každý udílí ceny těm učitelům, již s úspěchem zaručeným kouřením tabáku u mládeže i dospělých zamezují. Kdo chce obdržeti cenu, tomu jest podati spolku zprávu o tom, kterých prostředků užil proti kouření tabáku, dále výpis ze školních prací obsahu-

jící úkoly o tabáku a škodlivosti kouření a konečně podrobné vyčtení výsledků, jaké měla snaha učitelova ve příčině kouření. Výsledky ty musejí býti potvrzeny buď obecním starostou, kantonalním vyslan-
cem anebo školním inspektorem. Odměny

udílejí se buď na penězích, nebo jsou to medaile, knihy a pochvalná uznání. Udílení cen děje se slavnostně při valné hromadě již bývají přítomni i generalní inspektoři školní a zástupci ministra vyučování. (Rev. péd.)

Listárna redakce.

Úzavřené území — příště. P. A. B.
— o konc. — aņo; p. K. Z. a Fr. H.

Malé poshovění. Přejde na řadu více prací za sebou.

Konkursy.

V Rakovnickém školním okrese obsadí se: **1.** Místo učitele pro odbor grammatiko-historický při měšťanské škole chlapecké v Rakovníku, vřaděné do čtvrté platební třídy škol měšťanských. — (Žádoucí jest způsobilost z jazyka německého). — **2.** Místo učitele a správce jednotřídní obecné školy v Račicích se služným dle páté třídy. — Pro toto místo vyžaduje se způsobilost vyučovati náboženství katolickému. — **3.** Místo podučitelky při obecné dívčí škole v Rakovníku a místa podučitelů v Novém Domě, Krupé, Kublově, Pavlíkově a Skrejích. — Žádosti od 11. prosince do 6 neděl.

V Jindřichohradeckém školním okrese obsadí se definitivně: **1.** místo učitele odboru technického při měšťanské škole chlapecké v Jindř. Hradci. — **2.** Místo učitelky odboru grammatiko-historického při měšťanské škole dívčí v Jindř. Hradci. — Žádosti od 11. prosince do 6 neděl.

Ve školním okrese Vysokomýtském obsadí se definitivně: **1.** Místo katechety při měšťanské škole chlapecké ve Skutči s platem ročních 800 zl. dle zákona ze dne 19. prosince 1876 a nárokem na zvýšení služného. — **2.** Místo správce jednotřídní školy ve Skutíčku. — **3.** Místo učitele při obecné škole v Krouně. — **4.** Místo podučitelky při obecné škole ve Skutči. — **5.** Místo učitele při obecné škole v Javorníku. Žádosti od 29. prosince do 6 neděl.

Na jednotřídní obecné škole páté třídy služného učitelstva ve Vrátně ve školním okrese Mníchovohradištském obsadí se místo učitele. Žádosti od 29. prosince do 6 neděl.

Zasláno.

Na žádost nakladatele Herdera přeložil jsem před několika měsíci „Malý biblický dějepis*) od Dra Knechta, jenž jest zaveden asi ve 20 diecesích v Rakousku i v Německu a přeložen již do několika řečí. Mimo nadání byl náklad několika tisíců rozebrán v kratičké době, a nakladatel chystá druhé vydání. Proto uctivě prosím všech pp. katechetů, kteří knížky Knechtovy užívají, by mne laskavě upozornili na všechny nedostatky českého překladu, jež ve 2. vydání dle možnosti budou opraveny. Též doufám, že i cena bude snížena.

František Skalík,
kooperator v Dobroměřicích na Hané.

*) Že knížka tato vyšla, dozvěděli jsme se v knihtiskárně Cyrillo-Methodějské. Nám nebyla zaslána ani na ukázkou. R.

OBSAH: Obrazy z dějin vychovatelství. I. Aleš Vincenc Pařízek. Životopisný nástin. Podává Josef Zelenka. (S podobiznou.) — Jak by měla mládež školní býti přítomna mši svaté. — Muziky, komedie, divadla atd. a školní mládež. Píše František Perka, kněz diecése brněnské. — Kdo čteš, rozuměj! — Drobnosti. — Listárna redakce. — Konkursy. — Zasláno.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v admnistraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Ep. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatel“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána).

Obrazy z dějin vychovatelství.

I. Aleš Vincenc Pařízek.

Životopisný nástin.

Podává Josef Zelenka.

(Pokračování.)

II. Téhož roku (1783), kdy Pařízek pro chorobu odebrati se musil na dočasný odpočinek, zřízena byla hlavní škola v Klatovech. Vrchnímu ředitelství obecných škol v Čechách záleželo na tom, aby škole této dostalo se obratného ředitele v nové vyučovací metodě dobře zběhlého. První, na něhož se při tom počítalo, byl Pařízek a také, jakmile ředitelství vrchní nabylo ujištění, že paedagog tento ze své choroby po krátké době dostatečně se zotavil a že by byl ochoten ředitelství hlavní školy Klatovské převzít, byl mu ustanovovací dekret hned dodán.

S nejlepšími úmysly odebral se Pařízek na nové své působiště, touže upřímně po tom, aby i mládeži mimo hlavní město dostalo se na nižších školách větší míry vzdělání, než jaké jí dosavadní školy této kategorie poskytovaly.

Věda dobře ze zkušenosti, že na prvním dojmu, jaký svým vystoupením mezi občanstvem Klatovským učiní, mnoho záleží, postaral se o to, aby otevření nové hlavní školy, počátek školního roku, co nejvíce se oslavil. Dne 10. června r. 1783 okolo 8 hodiny ranní odebrala se veškerá školní mládež z nové hlavní školy počtem asi 300 doprovázena svým ředitelem a ostatním učitelstvem za hlaholu trub a kotlův do bývalého chrámu jezuitského k slavnostním službám Božím, při nichž ředitel Pařízek konal slavnostní řeč s vzýváním Ducha svatého. Účastenství se strany obecnstva Klatovského byl veliké; všeobecný byl o této slavnosti úsudek, že něco podobného v Klatovech ještě nebylo vidět.

Pařízek nechtěl slavným počátkem obecnstvo oslepiti, nýbrž hleděl v řízení nové hlavní školy též slavně pokračovati. První péče jeho směřovala k tomu, aby školu sobě svěřenou opatřil potřebnými pomůckami a náradím. Ale ještě více než o vnitřní úpravu školy dbal Pařízek o vzdělání školní mládeže samé. Nejen že sám mládež sobě svěřenou svědomitě vyučoval a vychovával, nýbrž přihlížel též bedlivě k tomu, by i podřízené učitelstvo povinnosti své horlivě plnilo. K probuzení a udržení ducha pravé nábožnosti mezi školní mládeží zavedl pro žactvo každodenní návštěvu chrámu Páně ku mši sv., učil dívky jako obratný znalec

hudby a zpěvu písním církevním, o dnech pak svátečních konal pro mládež zvláštní exhorty. Při tomto moudrém vedení žactva nelze se diviti, že počet žactva na hlavní škole Klatovské stále stoupal. Ukázalo se to hned při první veřejné zkoušce na této škole dne 26. a 27. září 1783, k níž se dostavilo 400 dítek školu denně navštěvujících a 90 učenníků, pro něž zavedeno zvláštní vyučování na neděle a svátky. Skvělé výsledky vyučování pod řízením Pařízkovým došly nejen od obecnstva, ale i od přítomných znalců úplného uznání, že mládež za krátkou dobu ve všech učebných předmětech značně pokročila.

Životopisec Pařízkův Raaz dotvrzuje, že kdyby měl všechny chvalné úspěchy vylíčiti, jakých docílil Pařízek za svého sedmiletého ředitelství na škole Klatovské, musel by prý o tom napsati celou objemnou knihu. Ostatně dostatečné svědectví podávají o tom dříve dotčené programy zkoušek na normální škole pražské od r. 1783—1790, z nichž některé zprávy o Pařízkovi uvádí i Raaz ve svém spise a my nerozpakujeme se je po něm doslovně opakovati ku zasloužené památce Pařízkově:

V programu zkoušek z r. 1784 praví se o něm: „V Klatovech vzdělává Pařízek, tento zkušený a upřímný přítel mládeže, s učitelstvem mu podřízeným s velkým zdarem a požehnáním mládež mu svěřenou.“

V programu r. 1785 obsažena jest zpráva: „Hlavní škola v Klatovech rok od roku výše se povznáší nad mnohé školy jiné a zajisté této přednosti nepozbude, dokud bude řízena tak horlivým a moudrým mužem, jakým jest bez odporu p. Aleš Pařízek.“

Program z r. 1786 sděluje: „Ředitel hlavní školy klatovské, Aleš Pařízek, hledí neustále svým pátravým duchem získati nové přednosti školy této. Ovšem od ředitele, kterýž všechny učebné předměty pro hlavní školu duchem svým pronikl, jim vyučoval, jenž vychovatelství ve všech odvětvích jeho prostudoval a je prakticky provádí, nedá se nic jiného očekávati. Všecky opravy školské, jež na pražské škole normální byly zavedeny a jako prospěšné se osvědčily, zavedl i na své škole a sice s takovým zdarem, že škola tato zasluhuje, aby postavena byla za vzor všem školám v kraji Klatovském.“

Roku 1787 byla školní zpráva ředitele Pařízka v programu zkoušek doslovně otištěna, ježto obsahovala mnohá dobrá pokynutí i pro jiné školy a jich učitele. Pařízek zavedl totiž samostatně nejen ve vyučování ale i v kázni školní některé jinde neznámé opravy, kteréž prospěch mládeže ve vědomostech i v mravnosti velice podporovaly. Aby se přesvědčil, zdaž mládež volného času nejen k svému zotavení ale i k opakování probraného učiva svědomitě používá, zavedl v nedělích a dnech prázdnin tak zvané opakovací hodiny, v nichž se pod dozorem zvláštního korrepetitora všecko ve škole probrané učivo opakovalo. Korrepetitor měl zvláštní seznam, kamž zaznamenával, jak každý mu přidělený žák byl při opakování pilný neb nedbalý, a tento výkaz na konci měsíce musel odevzdati řediteli.

Takovými a podobnými opravami získala si škola klatovská pověst nebývalou, skvělou; ovšem Pařízek na zjednání takové chvalné pověsti činil, co mohl. Přesvědčil se o tom též tehdejší pan prvobiskup budějovický, Jan Prokop Schafgotsch, jenž r. 1789 do Klatov na generální visitaci zavítal a při tom i tamnější školy prohlédl. Při veřejné zkoušce na hlavní škole projevil vrchní pastýř diecése budějovické nelíčenou radost a uznání z pokroku mládeže nejen ve všech učebních předmětech vůbec, ale zvláště v znalosti sv. náboženství. Pařízkovi za jeho snahy odměnil se p. biskup tím, že ho jmenoval svým biskupským notářem.

Za pobytu Pařízkova v Klatovech stala se v jeho životě důležitá změna, kteráž sice s jeho školským působením přímo nesouvisí, ale přece jako za následek jeho považovati se může, ze kteréžto příčiny jí nemůžeme pomínouti mlčením.

Pařízek vstoupil jako mladík šestnáctiletý do řádu sv. Dominika, poněvadž řád tento již od útlého mládí se mu zamlouval. Ale když r. 1787. dvorním dekretem ze dne 18. dubna klášter Dominikánský v Klatovech byl zrušen, zažádal Pařízek o dočasnou saekularisaci, aby mohl na čas z řádu dominikánského vystoupiti a po způsobu světských kněží mimo klášter žíti. A co jej k tomu pohulo? Snad se nemýlíme, když dle zpráv z oné doby se domýšlíme, že Pařízka k onomu zvláštnímu jednak jeho blahodárné působení na hlavní škole klatovské, k němuž velice přilnul, jednak že nechtěl přijíti do sporu se svými povinnostmi řeholními; nebo kdyby byl chtěl vytrvati v dalším úzkém spojení se svým řádem, byl by musel dle všeho opustiti své dosavadní působiště na hlavní škole klatovské a byl by se musel odebrati do některého dosud nezrušeného kláštera dominikánského. V těchto rozpacích rozhodl se Pařízek pro dočasnou saekularisaci, kteráž mu měla k tomu dopómoci, aby na svém dosavadním místě jako ředitel hlavní školy klatovské byl ponechán a aby svým řeholním slibům naprosto nevěrným se nestal; bylo jeho pevným úmyslem, až ho nebude v povolání školském tak velice potřebí, až k dalšímu působení na školách bude zesláblým, že se navrátí zase do svého řádu, což by byl jistě učinil, jak dotvrzuje životopisec jeho Raaz, jenž uvádí tato památná slova Pařízkova: „Nechť se nikdo nedomnívá, že tím, když jsem pro službu veřejnou byl z řádu svého povolán, snad jsem se stal nevěrným sv. Dominiku; moje zůstavená závěť, kterouž jsem již převorovi dominikánskému u sv. Jiljí odevzdal a kterouž jsem tomuto klášteru vše, co jsem ve světě měl, také odkázal, zajisté mimo jiné dokáže, že jsem jako dominikán žil a také umřel.“

Při takovém smýšlení zadal Pařízek za svou saekularisaci dočasnou a žádosti jeho bylo od duchovních představených vyhověno. Ostatně v oné době, kde tolik klášterů bylo zrušeno a tolik řeholníků saekularisováno, žádost Pařízkova nebyla příliš nápadnou, ani snad pohoršlivou. Pařízek žádal za dočasné propuštění z řádu svého, aby se tím horlivěji mohl věnovati povolání svému na školách, což také svým dalším životem potvrdil.

(Dále příště.)

Uzavřené území školní.

Jak každému známo, byla národní škola s církví dříve úzce spojena. Katolická národní (trivialní) škola byla ústavem církevním, jehož hlavním předmětem bylo vyučování náboženské; protož náleželo hlavně duchovnímu správci starati se o vyučování náboženské a dohlížeti k vyučování všech jiných předmětů, aby dalo se v duchu a směru náboženském, katolickém. Z těchto příčin byl patronát farní spojen s patronátem školním. Politické zřízení školské — politische Schulverfassung — určovalo pravidla, dle kterých jednak školní vyučování, jednak školní patronát vymezeny byly. § 370 naznačuje, že patronátem školním, jemuž jistý povinný obnos ku stavbám školním vyměřen jest, rozumí se v obyčejném smyslu farní právo presentační. Ačkoli však právo presentační — učitele dosaditi na uprázdněnou školu — namnoze vykonávali faráři, nebo faráři s obcemi spo-

lečně, rozeznávalo se přec toto právo presentační od farního práva patronátního, a povinnost patrona farního přispívati ku stavbám školním odvozovala se z práva, dle něhož patron usazoval faráře, protož tato povinnost lpěla naprosto na patronátu farním; nevznikl tudy nový zvláštní patronát školní, jehož přijati neb odmítnouti by bylo patronovi volno, ale patron, který měl presentační právo na faru, byl povinen všude, kam toto jeho právo zasahovalo a kde bylo dle pol. šk. zřízení třeba školu stavěti, přispívati na tuto stavbu obnosem vyměřeným. (Dvorní dekret ze dne 19. října 1787).

Presentační právo na národních (triviálních) školách měly dle § 142 pol. šk. zřízení: zemská vláda, majitelé panství, faráři, obce, nebo faráři s obcemi zároveň; § 143 téhož zřízení praví ještě: komu na té které škole přísluší presentační právo, rozhodují školní visitační tabely, jež krajští úředové sdělávají a veškerí vzájemníci podpisem svým ztvrzují; kdo by platnost těchto tabel popírali chtěl, bylo by mu právoplatně svůj náhled dokázati.

Dle těchto ustanovení jest patrno, že okres patronátu školního byl dosti úzký, na panství toho kterého patrona neb i na jedinou školu obmezený, kde došazovali na školu učitele buď farář, neb farář s obcí společně. Bylo za starých dob slyšeti dosti hlasitých nářků na tyto poměry školního patronátu, jimiž zamazeny byly učitelé vyhlídky na školu lepší, výnosnější, příjemnější; mnohý seděl na škole mizerné po celý život svůj.

Těchto poměrů náprava měla se státi novými školními zákony, najmě říšským zákonem ze dne 25. května 1868, který zásadná ustanovení o poměru církve ku škole vydal, základná pravidla o řízení škol a dohledu k nim vůbec a národních škol a učitelských ústavů zvláště stanovil, bližší pak ustanovení o složení a zřízení zemských, okresních a místních školních rad, jakož i o vzájemném ohraničení působnosti jejich zákonodárství zemskému ponechal; potom říšským zákonem ze dne 14. května 1869, jenž stanovil základní pravidla o vyučování na škole národní, ostatní však ustanovení o nákladu na tyto školy a úhradě jeho, jako o zřízení, stavbě, udržování, nábytku, nájmu a vytápění školy zase zemskému zákonodárství odkázal. Těmito zákony školní patronát zrušen a učitelstvo úplně uvolněno.

Zákon zemský ze dne 19. prosince 1875, č. 86, kterým se upravují právní svazky učitelstva veřejných škol národních v království Českém, otevřel učitelům vyhlídky do veškerých krajů a okresů; všech jeho prvních 17 paragrafů jedná o dosazování učitelů a hlavní smysl jejich jest, že, uprázdní-li se místo učitele při veřejné škole národní, má okresní školní rada rozepsati konkurs v úředních novinách zemských aneb i v několika jiných listech veřejných, zvláště pak takových, jež co listy odborné se zabývají se školstvím; z toho jde, že proto rozepisuje se konkurs v úředních novinách zemských neb v listech školských odborných, aby se o něm dověděli veškerí učitelé v království Českém a tudíž aby mohli se ucházeti o uprázdněné místo ve všech okresích, což zajisté jest výhodou pro učitelstvo velikou a vzácnou. Avšak prodlením času vyvinula se praxe zcela jiná, učitelstvu nepříznivá ano škodlivá, na níž však mají učitelé sami vinu největší.

Hned od počátku, kdy s hora uvedený zákon byl prováděn a na rozepsaný konkurs hlásili se po zákonu o místo uprázdněné učitelé z různých okresů, vznikla mezi učitelstvem toho kterého okresu, v němž místa učitelská rozepsána byla, někdy až víc než čilá agitace proti kompetentům z „cizích“ okresů, hájíc území svého okresu pro kompetenty své; a když okresní školní rada z důvodů často

důležitých a převážných presentovala kompetenta z „cizího“ okresu, byla od učitelstva svého okresu za to všelijak posuzována a neprávě odsuzována, že nestará se o učitelstvo svého okresu, že jim postup zamezuje a je poškozujíc. Tyto náhledy a soudy byly v listech učitelských a jiných uveřejňovány s poznámkami namnoze urážejícími, a vyzývána a volána byla veřejnost na soudnou stolicí, aby soudila o působení té které okresní školní rady. Okresní školní rady, aby vyhnuly se takovému veřejnému pohoršení a domněle znepokojené učitelstvo svého okresu upojily, zvykly si znenáhla praxi, že na kompetenty z „cizích“ okresů nebraly již zřetele a presentovaly učitele jen ze svého okresu, čímž vzniklo *uzavřené území okresní*. K takovému uzavřenému území okresnímu přispívá mnohý školní inspektor, který ve své onipotenci zadává místa učitelská svým miláčkům v okresu předčasně, totiž dříve, než na ně konkurs rozepsán jest. Mohl bych jménem naznačiti takového pána, který, když několik míst v okresu uprázdněno jest, svolává jednotlivé učitele k sobě a dává jim na vybranou aneb sám určuje, na které místo má ten který býti dosazen; pošle takového na místo zatímně, přikáže ho službou neb ze služebných příčin přeloží ho na místo umluvené, a potom teprv se vypisuje konkurs: učitelové ostatní vědouce o tomto libovolném způsobu obsazování, ani se o místo nehlásí, poněvadž by se hlásili marně a tak se stává velmi často, že na rozepsaný konkurs je jediný, již tam dříve dosazený kompetent!

Příkladu okresních školních rad následovaly místní školní rady větších měst, které skoro napořád navrhují do terna jen učitele své v městě působící a kompetenty z „venkova“ téměř zúplna z návrhů vylučují; tím jest velmi nesnadno ano skoro nemožno dostati se učiteli z „venkova“ do města, kdyby měl kvalifikaci sebe lepší. Na to vším právem žehrají učitelé venkovští namnoze výborní, kteří touží dostati se do města, kde jsou vyšší školy, realné neb gymnasijní neb jiné ústavy střední, na kterých by mohly děti jejich dále se vzdělávati pod dozorem rodičů svých; mnohý učitel venkovský má četnou rodinu, prostředky hmotné nedovolují mu, aby děti své na vlastní útraty poslal do měst na vyšší školy a tak to *uzavřené školní území městské* působí mu starostí mnohých a škod nenahraditelných u výchově dítek jeho

Příklady těmito nakaženy troufají si tak jednati i mnohé místní školní rady venkovské, že do terna navrhují — aspoň na první místo — učitele domácího, ať již má kvalifikaci jakoukoli, jen když se jim líbí postavou, uhlaženým chováním, pochlebenstvím, společenským životem neb jako kandidát ženitby, na kterého si naději dělá ten který člen místní školní rady, tatík nadějně dcerušky: a tak máme i *uzavřené školní území venkovské*.

Řekne někdo: Vždyť má okresní školní rada právo presentovati z kompetentů nejzpůsobivějšího, a dle § 10. shora uvedeného zemského zákona ze dne 19. prosince 1875, „není, vykonávajíc právo presentační, vázána návrhy místní školní rady“. Snadno se to řekne, ale nesnadno plní; okresní radě jest dbáti tak mnohých slušných ohledů jest se jí starati za nynějších poměrů uzavřených území o své učitelstvo, jež chce a má povinnost v případech mnohých za pílí a snahu dobrou odměniti, svízele rodinné urovnávati a hmotné postavení zlepšovati, k čemuž ještě povzbuzena jest ministeriálním nařízením, aby přání a návrhů místních školních rad jak jen možno dbala, aby zase tyto za všechny oběti, které škole přinášejí, aspoň jakous takous odměnu braly. Jest jen litovati, že se takové poměry uzavřenými územími školními utvořily, avšak nesnadno ano snad nemožno jich změ-

niti neb zcela odstraniti. Mají tyto poměry také své světlé stránky, ač v přemnohých případech jsou učitelstvu na závalu; avšak, k čemuž učitelstvo samolívím podílem přispělo, nechť nyní trpělivě snáší a se přičiní, aby i v těchto poměrech svým povinnostem dostálo. S7.

Škola a společnost.

Dům a škola nejsou jediní činitelé, kteří na chovance působí; mocně pracuje tu i společenský kruh, v jehož středu se chovanec nachází, t. j. zvláštní působení dospělých lidí na dorůstající mládež

Tato působivá moc zmocňuje se celé duševní plastiky chovancovy, a brzy lze pozorovati, kterak v krátkém čase přijímá chovanec způsoby, zvyky, mravy, ba i přesvědčení a smýšlení svého okolí. Společnost lidská vychovává bezděčně a bezvědomě, beze všeho záměru vychovávacího. Lidé dospělí v okolí dítěte jsou vychovávají svým příkladem, svými mravy, obyčeji a způsoby, bráníce jich bezuzdnosti a užívajíce jich k rozličným službám a ku svému prospěchu. Společnosti lidské pečují svým vnitřním zařízením o jakýsi pospolitý pořádek, tak že svým mohutným příkladem jisté zásady, mravy a návyky ku všeobecnému uznání přivádějí.

Práce ve škole jako práce vzdělavatelná se vždy přizpůsobovala změnám životním a kulturním poměrům, tak aby chovance učinila schopným pozehnání práce té používati a u dalším vzdělávání prospívati. Společnost lidí dospělých je jedním faktorem vychovatelským toho druhu, s kterým musíme počítati — lépe však řečeno — s kterým vlastně nikdy počítati nemůžeme; neboť vliv společnosti na jednotlivce bývá tak mocný, že se snad jejím působením vznešená budova dobrého vychování nejednou v době krátké k zemi shroutí anebo alespoň otrěsena bývá. S toužou ovšem mocí může však i k dobrému povzbuzovati a vychování zdárně podporovati. Společnost lidská pracuje na zdárném vychování anebo ku jeho zničení nepřetržitě svým zařízením. Idey a mravy, dobro i špatnost rozsévá horlivě mezi svými spolučleny. V tomto působení lidských společností spatřujeme vysvětlení nápadného zjevu, že skutečné jednání a konání lidí nezávisí tak od školy jako od okolí, ve kterém vyrostli. Příslloví: „Špatný příklad kazí dobré mravy, Slova povzbuzují, příklady táhnou, Člověk je dílem svého vychování a okolí,“ doznávají jasně a věrně pravdivost velikého vlivu, jaký okolí do sebe má.

Rodina má položit základ ku pozdějšímu vzdělávání mládeže již před počtím školní povinnosti. Dům a škola mají na těchto základech budovati po celou dobu školní docházky, začaté pak dílo dokončiti má praktický život. Úloha tohoto faktora je zvláště tím nad míru důležitá, že má jednotlivce vésti ku správnému pochopení práce, ku řádnému téže provádění, má vésti ku mravně čistým a lidským zásadám, má vésti ku bohumilému, náboženskému smýšlení — zkrátka ku křesťanskému životu. Mravopověstnost, stydlivost a nevinost mají býti vodítkem jinochům občanských rodin. Jak by to bylo krásné, kdyby se všude tak dalo, jak blahé následky by takové vychování mělo do budoucna! Než skutečnost dokazuje, že se nyní většinou obráceně děje, společnost místo zdárného vychování namnoze započaté dílo boří, ba i vůči škole má takové požadavky, které směřují spíše ku zkáze mladých duší než ku jich povznesení a skutečnému zušlechtění. A poža-

davky, jež tento vychovatelský faktor na školu činí, jsou mnohdy tak pestré, jako ten šat všeho toho množství. A náhledy jeho o škole a školském výchování jsou ještě pestřejší. Shora se hledívá na vychovatele jako na polovzdělance, zdola zase přívají jména a tituly, jež bys marně ve slovníku hledal. Zkušený člověk se musí všem těmto pošetilostem jen smáti. Není učitelů potřebí, aby se hned po každém drobečku nové vědy beze všeho rozmyslu a uvažování sháněl a jeho chtěl ve výchování použiti; jistou cestou a jasným světlem při našem díle vychovatelském budiž nám Kristus Pán, vůdkyně Církev a naše drahá domovina, věčně oživujícím pramenem a nikdy neuhasínajícím sebevědomí dobře vykonaných povinností a naše láska k dětem. Při všem pak nevděku světa a jeho neuznalosti vzpomeňme tu výroku, že není nejspatnějším ovocem ono, na kterém škůdné vosy hlodají!

Na vychovatelské působení společností vrhá charakterisující světlo stálý nářek na „špatné časy“. Zkušenost však učí, že se časy nezměnily ke svému neprospěchu, ale lidé za to tím více. Vždyť i do venkovského pokojného a bezstarostného zákoutí vplížila se žravá rakovina, jako neviditelná moc rozkladná, chtějící starodávné, po staletí platné řády strhati, aniž by však lepší byla s to zbudovati. Po venkově se ještě nejeví vulkanické výlevy tohoto zlého ducha, jak tomu v životě velkých měst, ale starobylé dobré zvyky i tu mizí: Místo dřívější jednoduchosti a skromnosti objevuje se všude blýskavý přepych a švindléřské zásady, vzdorné setrvání na falešných náhledech, odchylování se od ostatních i církevních řádů. Jak veliký přepych se nyní jeví při příležitosti zábav a rozličných radovánek, toho doklad vidíme dnes při svatbách, na výročních trzích, při spolkových a tanečních zábavách. Kdež to jindy bývalo!

Vyšlá školačka z lepší rodiny má svůj „památník“, žák svou etui na cigarety“ a nezbytnou k tomu „taštičku na tabák“. Ba přichází se, že „něžností“ naplněná děvečka od krav má své „album“ na fotografie a čeledín koně cídící své „visitky“. To je vkus a působení nynějších „moderních společností“. Děti a čeleď z chudších rodin napodobují to po nich, aby nezůstaly v ničem pozadu, a tak se čím dále tím více hodnota člověka mezi takovými lidmi určuje a odhaduje dle množství těchto malicherností a nicotností, dle tohoto pozlátka. Že se tomu rozumný člověk musí jen útrpně smáti, netřeba dokládati. Oproti tomu se také musí říci, že se každý bojí a straní výloh na věci a podniky, které ku společnému blahu a užítku směřují. A jako nejednomyslní a rozervaní jsou lidé vespolek, v takové i míře se objevuje u nich reptání, mají-li plniti povinnosti své oproti své obci, škole, státu i Církvě. Sebelibé „já“ opanovalo jednotlivce i společnosti na útraty celku, hledá práva, tam, kde nastává vlastně povinnost. To je ovoce, jež působí výchování skrze společnost

Selský stav stal se za dnů našich mnohem povznešenějším nad staré poměry, ačkoliv pro nové proudy ještě nebyl daleko vyspělým, dostatečně zralým a vzdělaným. Rozličnými okolnostmi stal se tu velikým činitelem. Dříve se sedlák plaše odstranil, byla-li řeč o něčem, čemu nerozuměl anebo co zrovna nesouviselo s jeho stavem; ale dnes se poměry velice změnily. Dnes neříká, „že mu do toho nebo onoho nic není“, dnes chce při všem býti, všemu chce rozuměti, na všem bere účastenství, poněvadž nejvíce daní platí. A má jedním dílem pravdu. — Na každý zákon, na každé zřízení se hned nerozumně laje, a kritice bezuzdné se podrobuje řád státní i církevní, ze kteréhožto však kritiky bídnot, nízkost i nerozumnost kritisujících osob zjevnou se činí. Ale to již tak čas vyžaduje!

Čeď bývá považována v domě za obtíž, nikoliv za členy rodiny, jak tomu dříve bývalo, dokud veškeru rodinu ovládal křesťanský řád a láska k bližnímu. Naproti tomu považuje zase čeď všelikou práci za obtížné břemeno a mzdu za almužnu. Poněvadž tu není lásky k bližnímu, vlídnosti a uznalosti, bývá namnoze práce od pracovních sil ledabyle odbývána, jakost práce klesá, chleboďárce je skutečně poškozován, kdežto pracovník mní se býti zkráceným.

Vymizela nadobro touha po cti, pochvale a po spokojenosti pánově, jakáž byla dříve svědomitému pracovníku největší a nejlepší odměnou po vykonaných povinnostech. Dnes máme poměry takové, že chvála nectí, hana netupí více. S politováním musíme hleděti na to, že lid netruchlí tak nad ztrátou cti a dobrého jména, jako nad ztrátou peněz. I to je špatnou a osudnou známkou rozháranosti nynějších společenských poměrů, že se lid nehanbí již ani z trestů žalárních, že beze studu s urputným úsměvem vazbu nastupuje! Dále je smutným zlem, že lidé z nedbalosti anebo i z pouhé lenosti na zákon chudoby se spoléhají, stávající se ve stáří obtíží a břemenem svých domovských obcí, aniž by si svým mnohdy mrzkým životem tohoto lidského milosrdenství v nejmenším byli zasloužili. Ba, mošna a žebrácká hůl bývají nyní útočištěm tak mnohým lidem, kdežto se dříve nejednou i bídný mrzák žebrati styděl!

Podvody, závist, nenávist, mstivost a nepřátelství se činí zjevnými každé chvíle. Jak často na vlastní uši slyšeti musíme potvrzující to výroky: „Počkej, vrazím tě do novin! — Však ti to advokát poví!“ a jiné podobné.

V takovýchto neblahých poměrech vyrůstá největší část venkovské mládeže. Po dokonané povinnosti školní nevyhledává užitečné knihy, ale raději se vtírá do společností dorostlých, pídí se po schůzkách a zábavách, jež často mají za následek otřesení zdraví tělesného i duševního. Konečně, když přemohla strach před rodiči a jinými lidmi počestnými, vrhá se střemhlav do nejdivočejšího víru a hoví všem obyčejným hříchům. Bolno je příteli člověčenstva, slyší-li za dnů našich časté, ba velmi časté nářky, že duch neposlušnosti, vzdorovitosti a blaseovanosti opanoval nynější školé odrostlou mládež — že *vyrůstá pokolení nekárané*. — — —

Z těchto všech poměrů jde na jevo, že za klesající mravnost, za šířící se zpustlost mezi dorůstající mládeží, za volnost proti vši světské vrchnosti a jejím zákonům jakož i za šířící se úžasně nevěru a náboženskou lhostejnost nemůže zodpovědno býti vychování školní, jako tím spíše chabé vychování rodinné a působení společností, ve kterých chovanci žijí.

Jest proto naléhavě nutno, ba již nejvyšší čas, aby se se vši rázností, moudrostí a rozhodností proti tomuto zlu, tak dalekosáhlé následky do sebe majícímu, konečně bezohledně vystoupilo. Dům, škola, obec, stát a Církev jsou k tomu povolány, aby nápravu zjednaly dříve ještě, než se stanou národové otroky mamonu a sobeckosti.

(Příště dále.)

Muziky, komedie, divadla atd. a školní mládež.

Píše František Perka, kněz diecése brněnské.

(Pokračování.)

2. **Slavnosti a výlety školní mládeže.** Slavnosti a výlety školní mládeže dovoleny sice, ale s jistým omezením. Nesmějí býti spojeny se slavností nebo výletem dospělých na př. spolku hasičů, veteránů, se spolkem čtenářským, pě-

veckým a j. Rovněž nesmí se jedna škola přidati k výletu školy jiné (Corresp-Blatt z r. 1892, str. 43.)

Zemská školní rada česká (Corresp. z r. 1893, str. 389) výnosem ze dne 23. ledna r. 1873 č. 1269 žádá, aby okresní školní radě vždy oznámeny byly čas, místo a pořádek výletu, z dospělých povoluje účastenství na něm pouze rodičům dětí a nejzazší hranici časovou, kdy výlet má skončiti, vymezuje nejpozději o 9té hodině večer; také nesmí výlet nebo slavnost ona buditi povyk (Aufsehen, Störung) a dokonce ne pohoršení (Aergerniss) (dály-li by se ná př. v pátek nebo vůbec v církevně zapovězený čas, v neděli a ve svátek, v čas dopoledních služeb Božích, po sv. zpovědi a po sv. přijímání a p.)

3. **Divadla, komedie, kolotoče atd.** Pravidlem jest, že školní děti divadlo hráti nesmějí a to ani vesměs děti, ani ve spolku s dospělými.

Zakazuje to *výnos min vyučování* ze dne 27. dubna r. 1880, č. 5698 daný k zemské školní radě dolno-rakouské a podotýká výslovně, že trpí tím „nábožensko-mravní“ vychování dětí. (Corresp. z r. 1893, str. 389).

Zemská školní rada česká v zákazu svém ze dne 24. března r. 1874. č. 122 jmenuje to nepaedagogickým, zvláště, poněvadž ani učitelé sami, ani soukromně, ani veřejně divadla hráti nesmějí (Corresp. z r. 1892, str. 867). Nařízení *zemské školní rady moravské* ze dne 15. listopadu r. 1879. č. 8535 (v kurrendě diecése brněnské z r. 1887, na str. 85.) jest toto: „Pozorování, že zprávy škol zařizují divadelní představení školních dětí, dává c. k. zemské školní radě (moravské) podnět, aby provozování takových představení poznačila vůbec za věc nedovolenou a c. k. okresní školní rady vyzvala, aby je zamezovaly.“

Výjimky dovoleny jen *zřídka a velmi nesnadně!*

Tak pokračuje též výnos *zemské školní rady moravské* ze dne 15. listopadu r. 1879., č. 8535: „Kdyby zvláštní poměry zařízení divadelního představení školních dětí žádoucím činily, budiž v čas o výmínečné povolení jeho u c. k. zemského úřadu školního zakročeno a podnět toho vyložen.“

Přijde tu na obsah divadelního kusu, jenž má býti sehrán, musí býti věku a chápavosti malých herců přiměřený, nesmí obsahovati žádné narážky na náboženství, mravnost, stav určitý, vážnosti vyžadující, rovněž ne zamilovaných úloh, vůbec ničeho, čímž by děti mohly býti pohoršeny, vždyť nic takového nesmí býti ani v knize ku čtení, již dáváme dítěti do rukou.

Použití školních dětí tu a tam k úlohám podřízeným na př. při průvodech, aby dělaly štafáž a j. může dle *výnosu min. vnitra* ze dne 18. srpna r. 1871 č. 3056 povoliti politický úřad pouze se souhlasem správy školy a *zemská školní rada česká* důtklivě připomíná, aby správa školy dala svůj souhlas jen *výmínečně*, na *žádost rodičů* a za jich *dozoru* a s *vyločením nebezpečí pro mravnost dětí!* (Corresp. z r. 1893, str. 389.)

Bráti s sebou školní děti do divadla, ať jsou to rodiče nebo kdokoli jiný, jest zakázáno a přece jak často se proti tomu hřeší! Na čí škodu?

Povolení k provozování *vánočních her školními dětmi* dává na určitou žádost zemská školní rada (moravská,) jak naznačeno v „Příruční knize“ zákonů školních pro Moravu na str. 358.

Nařízení o divadlech, kde bývá aspoň značné procento slušného obecenstva, které by nic nemravného a výstředního nestrpělo, platí *tím více* o *komediích, kolotočích* a p.

V nejlepším případě, dítě jemnosti jimi nenabude a skoro vždy bývají to pařeníště, z nichž šíří se surovost a nemravnost, neboť herci jsou většinou pochybná, opravdové práce se štítící individua a posluchačtvem nejnižší plebs, která bez klení a nemravných řečí nedovede se ani pobaviti!

Ani od těch ani od oněch dítě nic dobrého nepochytne.

O městských arenách a sbírkách s anatomickými praeparaty (pouhé anatomické tabulky ve školách výnosem min. vyuč. ze dne 12. června r. 1880, č. 9075 zapovězeny, jak udáno v kalendáři duchov. z r. 1894, na str. LXXVII.) pomlčím!

(Ostatek přístě.)

Decretum Canonizationis

Beati Joannis Baptistae de la Salle

Fundatoris Congregationis

Fratrum scholarum Christianorum.

Constat de validitate Processum super miraculis.

Quum Sanctissimus Dominus noster Leo Papa XIII. jam per Decretum diei 27. Augusti 1893. benigne indulisset, ut in Ordinariis Sacrae Rituum Congregationis Comitibus absque interventu et voto Consultorum agi posset de validitate processuum Apostolica Auctoritate constructorum super assertis miraculis a Deo per intercessionem praedicti Beati Joannis Baptistae de la Salle patratibus; ideo ad instantiam Fr. Robustiani, Procuratoris Generalis Congregationis Fratrum Scholarum Christianarum atque hujusce causae postulatoris, Emmus et Rmmus Dnus Lucidus Maria Parochi Causae ipsius Ponens in speciali Ordinario eiusdem Sacrae Congregationis Coetu iuxta peculiare Sanctitatis Suae dispositiones die 20. Novembris 1878 editas constituto, subsignata die ad Vaticanum coadunato, sequens dubium proposuit, nimirum: An constet de validitate processuum Apostolica Auctoritate constructorum in dioecesibus Ruthenensi, Apamiensi et Marianopolitana super Miraculis, quae supervenisse dicuntur post indulgentiam eidem Beato venerationem; Testes sint rite ac recte examinati, et iura producta legitime compulsata, in casu et ad effectum de quo agitur? Sacra porro eadem Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, post auditum voce et scripto R. P. D. Augustinum Caprara, S. Fidei Promotorem, rescribere rata est: Affirmative seu Constare et ad mentem. Die 10. Aprilis 1894.

Quibus ab eodem S. Fidei Promotore Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacrae ipsius Congregationis ratam habuit et confirmavit die 16. Julii eodem anno.

L. † S.

Cai. Card. *Aloisi-Masella*, S. R. C. Praef.

Aloisius Tripepi, Secretarius.

DROBNOSTI.

Pochvalné uznání. Biskupská konsistoř Budějovická vyslovila p. Františku Urbanovi, řídícímu učiteli ve Smetanově Lhotě, pochvalné uznání. Tatáž konsistoř udělila též pochvalný dekret řídícím učitelům Karlu Sezemskému v Ševětíně a

Vojtěchu Pavelci v Neplachově za zvláštní horlivost u pěstování kostelní hudby a církevního zpěvu, jakož i za to, že vzorným svým chováním k dobré výchově a ku pravému vzdělání mládeže platně přispívají. — Biskupská konsistoř v Hradci Králové

vyslovila pochvalné uznání p. G. J. Laškovvi, řídicímu učiteli a řiditeli kůru v Častolovicích, za to, že duchovní správu v nábožensko-mravním vychovávání a vzdělávání mládeže ochotně a vydatně podporuje a jako ředitel kůru o zvelebení zpěvu církevního a hudby kostelní horlivě pečuje. Uznání podobné projevono v přípisu nejd. konsistoře i ostatním tamním pp. učitelům, kteří řiditele kůru v jeho snažení podporují.

Obrázkové dějiny národa českého, jež pomocí prof. Rezka napsal J. Dolenský, učitel v Praze, jsou na Výškovsku na Moravě c. k. okresní školní radou zakázány přípisem ředitelstvím škol, která se vyzývají, aby se o odstranění této knihy z rukou školní mládeže postaraly. Zákaz stal se pro četná místa závadná, směřující k zlehčení náboženství katolického.

L. 14.

C. k. česká zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Praze přijímá pro zkušební období květnové r. 1895 opovědi ku zkouškám učitelské způsobilosti, doložené po rozumu čl. II. odst. 1. nařízení vysokého c. k. ministerium kultu a vyučování ze dne 31. července 1886, č. 6033 nejpozději do 15. dubna t. r. žádosti za udělení ministerské dispense do 15. února.

Subvence 500 zl. byla ministerstvem vyučování povolena vyšší dívčí škole pražské.

Ze školní „praxe.“ Pod tímto heslem uveřejnily „Učit. noviny“ následující noticku: „Čím je tvůj otec?“ tázal se nováček-katecheta žákyně, která teprve měsíc do 1. oddělení 1. třídy jisté školy v horách Orlických chodila. Žákyně (mimořadně řečeno — nepřilíš nadaná, což otec při zápise prohlásil), udiveně se naň dívá a mlčí. Nastalo veliký hubování a trest „po škole.“ Po vyučování p. katecheta odešel a učitelé třídnímu ani řídicímu učiteli neřekl, že žákyni po škole nechal, až tento po vyučování žákyni ve třídě náhodou zpozoroval. — Jiný obrázek z téže školy, ale o měsíc později: Jiná žákyně, teprve dva měsíce do školy chodící, neuměla desatero. To ovšem se mu zdálo velkým přestupkem u žákyně šestileté. „Kup si katechismus a nauč se desateru!“ byl šalomounský rozsudek. Že děvče teprve deset písmen zná, po tom mu nic není. Tak dotyčná zpráva. — Nemohla by nám ctěná redakce určitě označit místo, kde se tak stalo? Je-li to pravda, nač mluvit tak neurčitě? Měl-li její zpravodaj tak dlouhé uši, že, ač nepřítomen, přece slyšel otázku: „Čím je

tvůj otec?“ „velké hubování“ a šalomounský rozsudek: „kup si katechismus a nauč se desateru,“ měl-li tak bystrý zrak, že, ač v třídě nebyl, přece dobře viděl, jak ono děvčátko na katechetu „udiveně se dívá,“ měl snad také tolik kuráže, aby pověděl, kde se tak stalo. Či snad se nesmíme dověděti, kde je takový „moudrý“ katecheta a pak takový charakterní učitel, který se povznes až . . ? Nám jest divné jenom to, že onen p. zpravodaj viděl udivený pohled děvčete, slyšel otázku, slyšel jak „nastalo veliký hubování a trest „po škole“ a při tom všem přec nevěděl, že nešťastný onen katecheta žákyni nechal po škole!

Pocet národních škol v Čechách r. 1894. Dle zprávy zemského výboru o stavu národních škol v Čechách roku 1894, bylo toho roku u nás 109 školních okresů (106 venkov. a 3 městské: Pražský, Liberecký a Královéhradecký) a v těch 5106 škol národních (o 72 školy víc než 1893); z těch jest 187 škol měšťanských (o 14 víc) a 4999 školy obecné (o 58 víc). Dle jazyka jest 2822 škol v okresích českých (o 49 víc), 2218 v okresích německých (o 20 víc) a 66 v třech městech svrchu řečených (o 3 víc). Veškeré tyto školy čítají 15 123 třídy (o 376 více) a sice 14.056 tříd obecných škol o 1067 tříd škol měšťanských. Co do jazyka vyučovacího bylo 2859 škol národních s českým vyučováním a 2247 s vyučováním německým; českých jest 2689 v okresích českých a 23 v okresích německých. Ze 2247 německých škol jsou 3 měšťanské a 105 obecných v českých okresích. Vedle těchto veřejných škol jest však ještě 284 škol soukromých s 595 třídami a sice na českém venkově 181 (o 2 víc než 1893) a 70 českých a 109 německých a na německém venkově 76 soukromných škol se 196 třídami a to 46 německých a 33 českých. Všecky soukromé školy navštěvuje 24.398 dítek (9080 chlapců a 15.318 dívek) a z těch chodí 11.165 dítek do škol s českým vyučovacím jazykem, ponejvíce matičných a 13.233 do škol s vyučováním německým. Hledíme-li k národnosti dítek, chodí 3952 českých dítek do německých soukromých škol a jen 96 německých dítek do českých soukr. škol, kdežto 11.069 českých dítek chodí do českých (matičných) a 9268 německých dítek do německých škol. V Praze navštěvuje české soukromé školy 410 dětí.

Středních škol čítalo se v Rakousku koncem roku 1894 261 a sice gymnasií 181 a reálek 80, mezi poslednější už také počítajíc realné třídy reálního gymnasia českého

na Malé straně v Praze a reálné třídy průmyslové školy v Liberci. Z gymnásií bylo 139 státních, 9 zemských, 12 městských, 3 biskupských, 13 klášterních, 2 fondovních a 3 od soukromníků vydržovaných. Co do jazyka vyučovacího bylo z těch gymnásií 99 německých, 41 českých, 24 polských, 4 vlašské, 1 rusínské, 3 chorvátské a 9 dvojjazyčných. Z 80 reálek bylo vydržováno od státu 55, od zemí 17, od měst 3, jedna z fondu a 4 od soukromníků. Co do vyučovacího jazyka bylo 57 reálek německých, 15 českých, 4 polské, 3 vlaské a 1 chorvátské. Gymnasia navštěvovalo 58.419 žáků a reálky 25.208

Kandidátky, které soukromně se připravují a šk. r. 1894—95 na c. k. českém ústavu učitelek v Praze zkoušky spůsobilosti buď 1. učiti ženským ručním pracím a) na obecných, neb b) na obecných a měšťanských neb 2. za pěstounku na mateřských školách s vyučovacím jazykem českým podjítí se míní, podejtež své žádosti přímo ředitelství c. k. ústavu učitelek v Praze — nábřeží korunního prince Rudolfa 81—I. — a to pro zkoušky ze ženských ručních prací nejpozději do 15. března a pro zkoušku za pěstounku do 31. března 1895. Ku každé žádosti budiž zkušební taxa 5 zlatých připojenu.

Náboženská škola — ne u nás, ale v Anglii. Minulý měsíc konaly se v Londýně volby do školních rad. Mělo se rozhodnouti, přeje-li si lid školy beznáboženské nebo křesťanské. A hle! V Anglii pro školu náboženskou odevzdáno bylo 1,512.000 hlasů, pro beznáboženskou 94.000 hlasů. Největší anglické noviny „Times“ nazvaly toto hlasování vítězstvím křesťanství nad bezbožectvím.

L. 14.

V duchu křesťanském složené školní knihy počínají se zaváděti na školách pařížských. Nejprve Pána Boha ze škol vyhnali, nyní, když vidí, že bez Boha není mravnosti, ani lásky k vlasti, ani věrnosti mezi občany, počínají pomalu ku kříži se vraceti.

L. 14.

Značný odkaz. V Přemyslu zemřela šlechtična Mezedrzinská, jež odkázala celé svoje jmění — čtyři velkostatky ku zřízení vyšších lyceí ženských. (Učit. Noviny).

—a.

„Posel z Budče“ v čís. 1., když byl hodil hojnost bombastických frází ku svému čtenářstvu, končí: „Nakladatelství pak s ochotou vyhovělo žádosti redakce a celoročním předplatitelům poskytne jako

premií Brožíkův historický obraz „Mistr Jan Hus koncilem kostnickým k smrti odsouzen“ za doplatek 2 zl.“ — Tohle ovšem české učitelstvo spasí.

—a.

Stojaté písmo. Ministerstvo vyučování ustanovilo kommissi, která má dáti dobrozdání, má-li se stojaté písmo do škol zavésti obligátně. V kommissi zasedají: prof. Fuchs, Gruber, Reuss a Taldt. — Na Moravě prohlásilo se 23 okresních koferencí proti zavedení stojatého písma do škol, 14 koferencí hlasovalo pro zavedení jeho, ve 14 koferencích byla rovnost hlasů, ve 3 se o věci té nehlasovalo.

—a.

Statistika krvavých románů.

V Německu a Rakousku vydáno bylo 43.000 krvavých románů, jež měly přes 20 milionů čtenářů. Mezi 121 mladistvými odsouzení bylo 92 čtenářů těchto ničemných knih. (Učit. Noviny.)

—a.

Přebytek učitelů — v Německu.

Vláda schwarzburg-rudolfštadtská vydala vyhlášku, že počátkem roku školního, o velikonocích r. 1895. nebudou se přijímati noví kandidáti do ústavu učitelského, poněvadž je veliký počet zkoušených učitelů bez místa. (Uč. Noviny)

—a.

Kdo vynalezl ocelová péra. Obvyčejně má se za to, že Angličan Perry byl vynálezcem ocelových pér. Podle německých novin však jest původcem pér německý učitel Bürger z Královce. Týž již r. 1808 v „Intelligenzblattu“ královeckém vydal zprávu o svém kovovém péře, jež prý nazval „fedršnabl“. O tom později se prý dověděl birminghanský továrník Perry, který r. 1830 na péro ocelové sobě vymohl patent a miliony vydělal, kdežto učitel Bürger zemřel v městském chudobinci. („Komenský“ čís. 52.)

—a.

Zemská školní rada nařídila vynesení ze dne 16. listopadu 1894 číslo 29.815, aby se ind. učitelkám v V. třídě služného za jednu hodinu vyučovací v tém dni vyplácela roční částka služného 18 zl.; v ostatních třídách služného a na školách měšťanských bude vyplácela roční částka služného 20 zl. Vyšší snad odměny dosavadní se ponechávají, pokud dotýčné učitelky na svém místě setrvávají a pokud počet oddělení a týdenních hodin zvýšen nebude.

—a.

V č. 51. a 52. minulého ročníku „Posla z Budče“ čteme v referátech o schůzích učitelských mimo jiné, že prý ve všech spolcích pozoruje se malá účast členů. Do Budče v Železném Brodě dosta-

vila se — ač počasí bylo krásné — polovice členů. — Předčítání zprávy jednatelské Budče jičínské bylo prý trudno poslouchati. — Do schůze „Komenského“ v Hlinsku dostavilo se i s hostem 24 pánů. O průběhu schůze praví se: „Byla důstojná, žel, že účastenství malé, čím dále menší“ Dále praví se: „Velikou zodpovědnost na se bere

ta jistá strana, která mladý lid od ideálů zavádí.“ — Konečně se přece začíná uznávat, a to je krok k lepšímu, že ta jistá strana, která mladý lid od ideálů zavádí, za mnoho nestojí. Čtete jen onen referát a poznáte, že to tam tak pěkně výslovně řečeno. Divíme se jenom, že to p. Strahl nechal ve svém časopise vytisknouti. — a.

LITERATURA.

Die Schule im Paradiese der Sozialdemokratie. Druhý sešit Paedagogických přednášek a pojednání, jež vycházejí v Kemptenu, vylučuje katolickému čtenářstvu, jaká bude škola v ráji sociální demokracie. Stručný obsah této knížky, která každého vychovatele jistě velice zajímáti bude, jest asi tento:

Ve státě sociálně demokratickém bude mládež vychovávána jenom v ústavách státních. Nejprve ve školkách, jež budou přípravou pro školu obecnou. Děti zůstanou u rodičů jen po dobu kojení, pak budou všechny společně vychovávány ve školce. To prý dítkám i rodičům velice prospěje; dítky prý nejraději vespolek si hrají, vespolek se učí a vychovávají. Větší děti mají prý na menší daleko větší vliv než rodiče. Témto se prý velmi alehčí, a pak, přemnozí rodičové nemají prý času anebo schopností k vychovávání dítek.

V jedné školce bude dětí co nejvíce, aspoň sto, aby se hodně ušetřilo, a bude školka v téže budově se školou. Školka bude se školou organicky spojena. — Tolik asi o školce.

Do školy obecné veřejné povinně bude choditi každé dítě. Na jednoho učitele připadne dětí jen deset, aby bylo jistě dosaženo toho, čeho při každém žáku dosíci se má. Státu bude též pečovati o tělesné potřeby dítek, any prý děti hladové nemohou se ničemu naučiti. Zaveden bude nový způsob vyučovací, staré předměty většinou zmizí. Škol soukromých nebude trpěno. Veškeré vyučování bude obojímu pohlaví společno; bude to jako ve Spartě, kde — podle Bebla — chodili chlapci i dívky až do věku dospělého nazí, společně cvičili se v tělocviku, hrách, zápasech. Tělesný vývoj jednoho pohlaví a výkony jeho nebyly druhému pohlaví tajemstvím. Jedno těšilo se krásám druhého. K přírodě a k přirozenému obcování jest člověčenstvu

se vrátiti, odhoditi jest mu názory spirituální (!)

Taková asi bude ta nová škola, která má „ctnostné“ pokolení vychovati.

Nyní o jednotlivých předmětech. Náboženství škola učiti nebude žádného z chovanců, ona je vychová tak, aby byly bez náboženství. Podkladem a cílem výchovy bude mravnost, věda, umění a básnictví. O člověku se bude učiti, že nebyl stvořen, ale že se vyvinul tak znenáhla. Jeho cílem že jest práce jejíž odměnou požitky. Náš duch že jest nejvyšší bytostí, Boha že není. Svět nebyl učiněn, on se vyvíjí. Vykupitelem nové doby jest prý práce. Pravou církví a samospasitelnou jest sociální demokracie Život věčný dle křesťanského učení byl by blažeností nudnou a tudíž nesnesitelnou.

Před vyučováním zapěje se píseň, aby se mysl sebrala a „očistila“, na př. „Pryč se starým svatouštvím! Když každý věrně svoji práci koná, obejdem se bez kněžourů!“

Ve vyšších třídách bude se vyučovati jednomu nebo dvěma cizím jazykům. Klasické jazyky staré jest ze školy vyhostiti. Zavedena bude čítanka „pro děti osvícených rodičů“, ve které jsou hrubé a nepravdivé nájezdy na církev a papeže.

Tělocviku bude vyučováno ve třídě — při harmonice (!) — k tomu hledíc, by z chovanců byli statní domobranci místo stálého vojska. Každý má býti vojákem jako jest to ve Švýcarsku.

V písničkách nebude ovšem o náboženství ani zmínky, ba v jedné písni „vánoční“ prohlašuje žactvo Ježíše člověkem.

Co se ručních prací tkne, budou si větší dítky hračky, na př. panny, samy robiti.

Posléze přibude škole nové odvětví vědy, ana příští společnost odstraní „roztržku pohlaví“. Znalost fysických vlastností ústrojů pohlavních tak jest prý potřebna,

jako oněch ústrojů, které duchovní činnost plodí. Člověku jest prý pochopiti, že ústroje a pudy . . . nejsou předmětem tajemnůstkářství, nepravého studu, úplné nevědomosti. Z toho prý následuje, že znalost fyziologie a anatomie, znalost pohlavních ústrojů a jejich úkonů při mužských jak při ženských právě tak rozšířena býti má jako jiný předmět lidského vědění.

Od své vyučovací metody slibují si socialní demokraté hory doly. Všecky nectnosti vymizí, jako neslušnost, nekázeň, nemravnost, hrubé požitkářství, nevázanost. Půjde prý to velmi snadno bez prostředků donucovacích.

V budoucí škole budou prý vychováni jen statní, všestranně vyvinutí chovanci. —

V závěrku ukazuje se na hrozný rozdíl mezi krásným obrazem budoucí školy socialně-demokratické a mezi skutečností. Spisovatel, učitel Bals, prohlašuje, že záměry a požadavky socialních demokratů provést se nedají. A že to všecko svatá pravda, dokazuje socialně demokratický sirotčinec v Cempuis u Paříže. Tam jsou chlapci a dívky (150 u věku od 4 do 17 roků) společně vychováváni společně se koupají a to úplně nazi v letě venku, v zimě v domácí plovárně. O Bohu se ne promluví slova, ba děti jsou naváděny proti náboženství. Už také rozbily kříž při cestě u přítomnosti učitelstva. Učitelé prý dopustili se s žáčkami hrubých nemravností. Celý kraj říká sirotčinci tomu: porcherie = prasečí chliv. ¹⁾

Malý biblický dějepis dr. J. Knechta vydán jest také v českém překladu od kněze arcidiecese Olomúcké Frant. Skalíka nákladem Herderovým ve Frýburku v Breisgavě. Litovati jest že „Malý bibl. dějepis“ s obrázky nebyl vydán c. k. knihoskladem v Praze, aby knížka ta byla o něco lacinější a došla tím většího rozšíření. Poněvadž vydaný „Malý bibl. dějepis“ dočká se asi brzo nového vydání, upozorňujeme tuto na některé poklesky, které při novém vydání bude třeba opravit.

¹⁾ Pověstný řiditel tohoto sirotčince byl konečně odstraněn, ačkoli měl mnohé mocné protektory i u samé vlády. Bylyť v jeho sirotčinci nepřístojnosti až příliš křiklavé.

Na str. 4. místo: Nejedls se stromu lépe zní: Nejedl jsi se stromu.

Na str. 4. místo: Proč's to nčinila? lépe zní: Proč jsi to učinila?

Na str. 9. místo dni stůj dní.

Na str. 14. místo: Nenáviděii jej, ještě správněji: nenáviděli ho.

Na str. 16. místo: vždyť jest přece budiž „přece“ vynecháno.

Na str. 17. místo: zdál sen stůj: zdálo se nám.

Na str. 18. místo: řekl královi stůj: králi.

Na str. 20. místo: vzpoměl stůj: vzpomněl.

Na str. 22. místo: U stola stůj: u stolu.

Na str. 31. místo: Nesčíslné stáda stůj: nesčíslná stáda.

Na str. 36. místo: proti blžnímu stůj: bližnímu.

Na str. 49. místo: uteč stůj: utec.

Na str. 60. místo: Když se modlíte, modlete se stůj: Když se modlíte, říkejte.

Na str. 60. místo: ode zlého stůj: od zlého.

Na str. 69. místo: ukázal se jemu anděl stůj: ukázal se mu.

Na str. 72. místo: Rozkázal tedy jej zmrskati — budiž „tedy“ vynecháno.

Obrázek na str. 62. „Ježíš žehná dětem“ mohl býti vypuštěn, protože stejný a lepší obrázek jest před titulním listem.

J. Ba.

Přehled časopisů.

Č. škola v č. 1.: Psychologické základy mravní výchovy — se zvláštním zřetelem ke škole obecné (J. Mrazík). — Jak stanoviti míru učiva mluvnického (C. Samohrd) — Školství egyptské (S. Borokovski.) — **Beseda učitelská** v č. 1.: Životopis vyznamenaného K. Bulíře. Povinnosti a práva občanská ve školní učbě. — **Posel z Budče** v č. 1.: Učitel jako strážce starožitností. (Kl. Čermák). — První pomoc v případech náhlé churavosti dětí ve škole. (A. Jandl.) — Dějepisné články v našich čítankách. — **Komenský** v č. 2.: Nový katechismus. — **Národ a škola** v č. 2.: Vyhovuje-li novodobá škola obecná, časovým potřebám českého lidu? — **Učitelské Noviny** v č. 1.: Používejme více stereoskopu.

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského. Red. Dr. Josef Burian, sídelní kanovník vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Tisk a nákl. Cyrillo-Method. knihtiskárny (V. Kotrba.) Roč. II. seš. 3. s vybraným a bohatým obsahem ve všech třech částech: homilitické, katechetické i vědecké. Doporučujeme vřele.

„**Kříž**“ a „**Maria**“. Oba týdeníky. Náklad každého 100.000. Číslo jen za jeden krejcar. Doporučujeme vřele. Předplatné na oba listy obnáší celoročné, i se zásilkou při objednávce nejméně 15 výtisků za jeden výtisk 52 kr. Spolehlivým rozprodávatelům vymůže nakladatelstvo na svůj náklad úřední licence, získají-li větší počet abonentů!! Předplatné budiž zasíláno do administrace v Cyrillo-Metho

dějské knihtiskárně (V. Kotrba) v Praze, č. p. 1508-II.

Babiččiny brejle. Z francouzského přeložil a k četbě naší mládeže upravil J. E. Hulakovský. V Praze 1895. Tiskem a nákl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Cena 60 kr. Úhledná tato knížka ozdobená zdařilými obrázky zasluhuje vřelého doporučení. Měla však vyjíti trochu dříve a ne teprv před samými svátky vánočními.

Dělnické Noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. IV. čís. 9. s bohatým obsahem a přílohou „Hornické listy“.

Rajská zahrádka. Vydává Václav Špaček. Tiskem a nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze. Roč. IV. čís. 5.

Szkoła. Tygodnik pedagogiczny. Redaktor M. Baranowski ve Lvově. Roč. XXVIII. čís. 1.

Konkursy.

V Německobrodském školním okrese obsadí se: **1.** Místo říd. učitele ve Vojslavicích. — **2.** Místo říd. učitele v Břevnici. — **3.** Místo učitele při ob. chlap. škole v Ném. Brodě, v Ousobí, v Želivě a ve Věži. — **4.** Místa podučitelek při ob. dívčí škole v Humpolci a v Ousobí. — **5.** Místa podučitelů při ob. školách v Branišově, Ném. Brodě, v Břevnici, Mladé Bříšti, v Humpolci, Krásné Hoře, v Poděbabech a ve Skále. — V Krásné Hoře, v Poděbabech a ve Skále užívá podučitel i naturalního bytu. Žádosti od 1. ledna do 6 neděl.

Při českých ob. a měšť. školách Pražských obsadí se: **1.** Místo ředitele ob. i měšť. školy pro chlapce v Bubnech. — **2.** Místo ředitelky neb ředitele ob. i měšť. školy dívčí na Karlově. — **3.** Dvě místa učitelů katol. náboženství a to jedno při měšť. škole pro chlapce v Bubnech, druhé při měšť. škole dívčí na Karlově. — Žádosti nejdéle do 15. února 1895.

Na jednotřídní ob. škole ve Vrátně ve školním okr. Mnichovohradištském obsadí se místo učitele. Žádosti od 1. ledna do 6 neděl.

V Jilemnickém školním okrese obsadí se definitivně: **1.** místo učitele pro odbor mathematicko-technický na měšť. škole chlapecké v Jilemnici. — **2.** Místo řídícího učitele na trojtřídní ob. škole v Poniklé. — **3.** Místo správce školy při trojtřídní ob. škole ve Lhotce. — **4.** Místo podučitelky na dívčí ob. škole v Jilemnici. — **5.** Místo podučitele při ob. škole v Křižlicích. Žadatelům o místa pod č. 2. a 3. uvedená jest proukázati způsobilost k subs. vyučování katolickému náboženství. Žádosti od 3. ledna do 6 neděl.

V Sedlčanském okresu školním obsadí se: **1.** Místo učitelské při ob. škole v Střezmíři. — **2.** Místo podučitelské při ob. škole ve Voticích. — **3.** Po jednom místě defin. podučitelů při ob. školách na Vys. Chlumci, v Drachkově a Ouběnicích. — Žádosti od 9. ledna.

V Žamberském okresu obsadí se: **1.** Místo učitelské pro odbor gramaticko-historický na měšť. dívčí škole v Žamberku. — **2.** Místa podučitelská v Kunčicích, Libberku a Písečné. — **3.** Místo podučitelské při ob. škole v Žamberku. — Žádosti od 9. ledna.

Ve šk. okresu Vltavotýnském obsadí se: Místo učitele při ob. škole dívčí v Týně n. Vlt. — při ob. škole v Žimuticích. — Po jednom místě podučitele při ob. školách v Modré Hůrce, v Nezdašově, v Bílé Hůrce, Velké Doubravě a Temelíně. — Dvě místa definit. podučitelek při ob. dívčí škole v Týně n. Vlt. — Žádosti od 9. ledna.

V okrese Českobrodském obsadí se definitivně: 1. Místa řídících učitelů na ob. dvoutrídni škole v Popovičkách a ve Věstarech. — 2. Místo učitelky na obec. šk v Č. Brodě. — 3. Po jednom místě učitelském na ob. škole v St. Přerově, v Ondřejově a v Semicích a ve Škvorci. — 4. Po jednom místě podučitelském na ob. chlap. škole v Č. Brodě, Mukařově, v Olešce, v Bříství, v Mirošovicích, v Tehově, ve Voděradech, ve Věstarech a ve Výžlovce. — Žadatelům o místa pod č. 1. uvedená jest prokázati způsobilost k vyučování náboženství katolickému. — Žádosti od 9. ledna.

Z a s l á n o.

Veledůstojnému kněžstvu a všem příznivcům maličkých.

Lonského roku prosil jsem dvakrát o pomoc, aby překlad knihy „Der ehrw. Joh. Bapt. de Lasalle und das Institut der Brüder der christl. Schulen“ mohl býti vytištěn. Ač prosby a volání moje byly marny, přece nepozbyl jsem odvahy prositi v novém roce znova.

Prosím co nejsnažněji všechny příznivce katolické výchovy dětí, zejména veledůstojné duchovenstvo československé, ale i všecku katolickou veřejnost, aby uspíšili české vydání spisu. Je v něm vylíčen velmi poutavě pozeňnaný život blahoslavencův, jakož i zřízení a rozvoj řádu křesť. školních bratří, a ti čekají s touhou, aby počali již blahoplnou činnost v krajinách československých. Ku překladu svolili jak slovný spisovatel dr. Fr. Just. Knecht, nyní světící biskup arcidiecése freiburské, tak nakladatel Herder. *)

Protože nejsem s to, abych dal knihu tisknouti na své útraty, promyslel jsem tento dvojí způsob, kterak by umožněno bylo české vydání:

1. Kdyby jedna nebo více šlechtných duší půjčily několik set zlatých na tisk, postaral bych se sám o vytištění knihy a o prodej. Peníze bych splácel tou měrou, jak by se kniha prodávala. Dobrodincové oni musili by se přichystati i k tomu, že utrpí hmotnou škodu, zůstane-li část nákladu ležeti.

2. Kdyby některý lidumil, nebo spolek, družstvo a j. uvolili se vydati knihu svým nákladem buď v celku, nebo jako přílohu časopisu neb novin po arších, tu přenechám překlad s radostí z d a r m a pouze s několika snadnými podmínkami.

Opět tluku na srdce všech, kteří jsou dobré vůle, aby z lásky ku Kristu Pánu neodkládali těchto řádek ke dlouhému odpočinku ve knihovně, nýbrž aby v chudých a maličkých přinesli obět Tomu, jenž v nich přebývá.

Adressu oznámí redakce t. l.

*) Dílu tomuto dostalo se chvály veliké od slovného paedagoga Dr. Vavřince Kellnera, což jest zajisté doporučením nejlepším. Red

Vyhláška.

Do lednového čísla Vlasti vkládáme členům družstva výroční zprávu. Těm, kdo Vlast neodebírají, zasíláme ji zvlášť. Kdo by z přispívajících, činných a zakládajících členů této zprávy do 20. ledna t. r. neobdržel, račiž ji co nejdříve reklamovati.

Administrace družstva.

Listárna redakce.

Dp. T. K. Morava: Prijato. —
O beznáboženské mravouce bude pojed-
náno brzy. —

Všecky práce otištěné ve „Vychovateli“
se řádně honorují. — O p r a v a. V čís 1.,
str. 2., řád. 30. má státi 1747.

OBSAH: Obrazy z dějin vychovatelství. I. Aleš Vincenc Pařízek. Životopisný nástin. Podává Josef Zelenka. (Pokračování.) — Uzavřené území školní. — Škola a společnost. — Muziky, komedie, divadla atd. a školní mládež. Píše František Perka, kněz diecése brněnské. (Pokrač.) — Decretum Canonizationis Beati Joannis Baptistae de la Salle fundatoris Congregationis Fratrum scholarum Christianorum. — Drobnosti. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy. — Zasláno. — Vyhláška. — Listárna redakce.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupačům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána)

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Slovné obrazy.

Napsal Fr. Vaněček.

Nevděčnou prací jest psáti katechése, neboť málo najdou čtenářů, ač stály mnoho práce. Ne do každého pokoje se každý nábytek hodí; ne každá katechése jest pro každou školu. Zde třeba zvláštní úpravy pro každý kraj, pro každé místo zvlášť. Jakkoliv jsme malým národem, přece se slov v různých krajích různě užívá a některá jsou vůbec neznáma. Mnohdy by jen čtení jednotlivých katechesí pro několik tříd trvalo více hodin a katecheta by nebyl ještě připraven. S lepší oblibou potkaly by se pomůcky, jež by v krátkosti uvedly praxi různých katechetů při výkladu jednotlivých statí katechismu. Podrobné vypracování nechť si provede katecheta sám, poněvadž katechése obsahem a slovem musí přiléhat ku schopnostem žakovstva. Písmo sv. oplývá obrazy slovními a jest nám nedostižným vzorem. Jak mnohé ještě krásné slovné obrazy leží v poznámkách starých zkušených katechetů, kteří okamžitým nápadem, aneb lépe řečeno, vnuknutím našli některý obraz slovný, jímž mnohdy těžkou věc značně usnadnili. Sbírají se všeliká pořekadla a všeliké obyčejné lidu, aby nezahynuly; cena jejich jest často velmi pochybná, ale přece se sbírají a přece se o nich píše. Domnívám se, že sebrati slovné obrazy, jichž při výkladu katechismu s prospěchem katecheté použili, bylo by pro výklad katechismu ceny veliké. Jednotlivec mívá sice mnohý dobrý nápad, ale vše mu nenapadne, byť to bylo tak nápadné jako Pisánská nakloněná věž.

Po tomto úvodu navrhoval bych, aby katecheté krátce uveřejňovali své nejlepší slovné obrazy, jimiž pravdy znázorňují a usnadňují. Stane se ovšem, že více osob na tentýž slovný obraz přišlo, aneb že již jinde byl vytištěn, ač tím se originálnost ještě neztrácí. I Franklin i Diviš měli současně dobrý nápad a přece byl u obou originelní. Právě když více osob téhož slovného obrazu se dopracovalo, bývá to svědectvím jeho přirozenosti a praktičnosti.

Dovoluji si v článku přítomném několik slovných obrazů z praxe uvést, jimiž jsem hleděl pravdu znázorňovati dětem venkovským. Přidrží se pořadu katechismu a osnovy, nehledě ovšem k různým třídám zvlášť, poněvadž katecheta již dle rázu obrazu pozná, do které třídy se hodí

1. Mohutnosti člověka a jich činnost znázorniti snaživali se již staří obrazně. I filosofové jako na př. Campanella a j. užívali obrazu o lodičce a plavci, aby znázornili spojení duše s tělem (Filosofia realis Frankobrod 1623 str. 161). Nebude

tedy ve zlé vyloženo, když svěřím své drastické srovnání. Srovnávám tělo s vozem, kterýž řídí kočí a táhnou koně po cestě.

Koně jsou: rozum a vůle, kočí jest svědomí, který od pána ví, kam a kudy má jet. Cesta jest příkázání Boží; hřích jest neposlušnost ku svědomí, koní ku kočímu. Následek takové neposlušnosti jest škoda větší neb menší na voze, na koních aneb úplná ztráta všeho, když se koně splaší a kočího neposlouchají. Venkovské dítě zná podrobnosti povoznické velmi dobře. Činnost svědomí znázorním na kočovi zcela jednoduše: před zlým je varuje, zdržuje, k dobrému pobízí, za zlé kárá bičem, za dobré chválí hlazením, cukrem a pod.

Ve sporu o působení milosti Boží ve vůli svobodnou užíváno obrazu o koni a voze také, proč by fantasií dětské nemělo se přijíti na pomoc podobně, jako si hleděli učenci znázorňovati odtažitě sporné věci?

2. Ku výkladu o prvotním hříchu připojuje Méy krásnou parabolu pro maličké. Pán ustanovil zahradníka a zahradnici v zahradě své. Slíbil jim, že je i děti jejich vezme později do zámku, aby s ním byli. Zakázal jim, aby nemluvili se zlým sousedem, který dobrého Pána nemiloval. Když mluvili s ním, vyhnal je a ztratili zahradu, naději na zámek atd. Děti hravě uhodnou, která osoba představuje biblickou osobu.

3. Ku znázornění dvojí přirozenosti užívají sv. otcové obrazu o *meči rozžhaveném*, který má *vlastnosti železa a ohně*. *Oheň nemůže trpěti zimu*; božská přirozenost nemohla na kříži trpěti, ale trpěla toliko lidská.

4. Učení o *milosti*, protože tajemstvím, jest vždy jedno z obtížných, zejména, když i katechismus tak přetěžko definuje milost Boží. Biblická podobenství znázorňují nutnost (roucho), působení (vinný keř) a rozmnožení (hřivny).

Krásného však také používá podobenství náš Tomáš Štítný ve svém naučení o věcech křesťanských totiž o *míze a stromu*. Člověk bez milosti jest strom bez mízy atd. Podobenství jeho krásně přiléhá ku podobenství o vinném keři a lze při něm i slov Písma „já jsem vinný kmen“ snadno použít. Míza působí život a ovoce (dobré skutky).

Míza jest venkovskému dítěti tak známa, že snadněji chápe působení milosti Boží. Kořen získává mízu stromu, bez kořene nemůže míti mízy. Kořen však působí, když *slunce* Duch Svatý hřeje, začíná pracovati, rozdává, co kořen získal, rozvádí po jednotlivých ratolestech kmenu.

Jiný obraz ku vyučování o *milosti* Boží nám poskytuje *voda*. Dar Boží jest chléb, vzduch, voda. Voda jedna a táž více věcí působí: *očisťuje* od *špíny*, živí jako nápoj (nevydříme několik dní bez vody) a *napomáhá* nám při užitečné práci ve *mlýně*. Působení vody ve mlýně jest dítěti dobře známo, rovněž i ostatní působení její. *Voda* jest *dar Boží přirozený*, viditelný (*zevnitřní*), *očisťuje* nás, živí nás a *napomáhá* nám. Definice katechismu dosti přiléhá ku podobenství: *očisťuje* od hříchu, *posvěcuje*, činí nás *schopnými dobrých skutků*.

Tatáž *milost Boží* jest to, kteráž nás posvěcuje a nám *napomáhá*. Tatáž *voda* nás *čistí*, *živí* a *napomáhá*, jest k *životu* a k *práci* *nevyhnutelně potřebná*. Ostatní si katecheta již sám upraví.

5. V učení o církvi jest důležitý pojem *samospasitelnosti* a daru *neomylnosti*. Církev jest *loď* dobře zřízená, kteráž má *kompas neomylný*. I jiní mohou přijíti do Ameriky bez takové lodi ale velmi těžko a s velkým nebezpečím. *Neomylnost* lehce lze znázorniti na *magnetické střelce*. Děti rády výklad poslouchají. Magnetická střelka má dar, že stále ukazuje ku severu a jihu, i když jí točíme jakkoliv. Bez

ní se plavci nevyznají na moři, kde bývá obloha také dlouho zamračena. Magnetická střelka ukazuje vždy dvě končiny země, ostatní směry se dle toho již řídí. Papež jest kormidelník, střelka neomylnost, Ježíš Kristus jest stavitel lodě atd.

Jen ve dvou věcech jest střelka neomylnou (jih a sever), rovněž neomylnost jen na dvojí věc se vztahuje: víru a mrav.

Vyučování stává se pestrým, přístupným a názorným. (Příště dále.)

Katechése o službách Božích.

Dle znění katechismu Skočdopolova.

Z poznámek seminářských uveřejňuje F. H.

První ročník našeho „Vychovatele“ honosí se výtečnými články, jichž nadpis zní „Moje myšlenky o katechismu“. Sama redakce pod čarou poznamenala, že jí toto důkladné pojednání bylo zasláno se strany *slovné a kompetentní*.

Škoda, že se posud nesplnily tužby věhlasného, zkušeného tohoto katechety, škoda, že posud nemáme *jediného*, zlepšeného katechismu pro všechna biskupství!

Ba ani v posledních poradách biskupských nebylo, jak Correspondenz-Blatt oznamuje, žádoucného sjednocení v této věci dosaženo!

Dle této „Jobovské“ zprávy nedočkáme se tak hned katechismu nového. A tak nebude snad zbytečnou věcí, když uveřejním katechése třetí kapitoly Skočdopolova katechismu o službách Božích, jak jsem si je znamenal dle přednášek profesora našeho, ve svém oboru proslulého. Přijdou jisto jistě vhod všem katechetům, zvlášť pak katechetům diecese budějovické a kralohradecké.

A třetí kapitola katechismu Skočdopolova stojí za to, aby si jí každý katecheta povšíml; neboť jak onen slovný a kompetentní spisovatel katechetický doličuje, „podává tato kapitola náležitý pojem bohoslužby a celkový její přehled. Bohoslužba totiž má dvojí stránku: lidskou a božskou; na tuto se obyčejně zapomíná. Ze stránky lidské jeví se bohoslužba více jako *ctění Boha* (modlitba a oběť), ze stránky božské pak více jako sklonění se Boha ke člověku, neboli *udílení milosti* (svátostmi a svátostinami), ač ovšem při té i oné stránce i druhá spolu se jeví, tak že jedna bez druhé vlastně není.

Kdo tuto věc náležitě uváží musí uznati, že jest třetí kapitola Skočdopolova velikou, zvláště dobrou vlastností jeho katechismu, které nemá žádný jiný. A právě nevědomost o veliké ceně naší bohoslužby jest hroznou chorobou duchovní mnohých katolíků doby naší. Ta jest to, která prázdné činí chrámy, ta jest příčinou lehkomyšlného mluvení: Já se modlím doma atd

Proto bych si přál vroucně, aby jedna kapitola nového katechismu měla nápis „o bohoslužbě“ a obsahovala učení o modlitbě, mši svaté, svátostech a svátostinách. Tyto věci má i třetí kapitola Doležalova, ale její nápis „o prostředcích milosti“ zastírá plný pojem bohoslužby naší.“

Pražskému pak katechismu — o něco níže — radí spisovatel, aby svou čtvrtou kapitolu (o modlitbě) přidal ke druhé (o svátostech) a kapitolu takto spojenou nadepsal „o bohoslužbě. — Toť právě pramenem života katolického. —

Tolik uvéstí v omluvu pokládal jsem za věc nutnou, an „Vychovatel“ posud žádné katechése nepřinesl.

Začnu s katechesí věci předůležité, která jest středem všeho náboženského života katolického a bohoslužbou nejdokonalejší, s katechesí oběti mše svaté.

Nejmenovaný pisatel citovaných „myšlének“ [o němž jsem přesvědčen, že jest osobou touž jako náš bývalý milovaný professor] na str. 251. píše, že by prominul katechismu i katechetovi lecos jinde, když by důkladně, jasně ale i stručně uměl podati nauku o mši svaté. — Hledě k definici, ukazuje na to, že „katechismy Kanisiův a Pražský kladou váhu u výměru na poměr mše svaté k oběti kříže; Skočdopole i Doležel toho pomíjejí *v definici*, připomínajíce, že se při ní Pán Ježíš ve způsobě chleba a vína obětuje, čehož zase neshledáváme v katechismech napřed jmenovaných, tuším ke škodě věci samé.“ Sám navrhuje definici: oběť, při které se Pánu Bohu podává ve způsobě chleba a vína Tělo a Krev Pána Ježíše. — Skočdopolův výměr, který katechisujeme, zní: nekrvavá oběť nového zákona, při které se Pán Ježíš ve způsobě chleba a vína skrze ruce kněžské na oltáři svému nebeskému Otci obětuje. — A nyní k věci samé!

Katechése o mši svaté.

1. Proč se modlíme? Chvála, dík, prosba, smír! Kain a Abel chtěli také nějakým skutkem viditelným, úkonem, ukázati, že Boha chválí a t. d. Co tedy učinili? Vzali dar, *podali* jej Bohu, a chtějíce ukázati, vyjádřiti, že nic jim nepatří ale všecko Bohu, že Bůh jest nejvyšším pánem všech věcí i lidí, *zničili* ten dar před Bohem. Co tedy učinili? Pamatujte si: když to tak činili, říkáme, že konali **oběť**. (Oběť = podání a zničení daru před Bohem).

a) Když tím chtěli ukázati, že Pán Bůh jest pánem všeho, tu se mu klaněli, chválili ho, a proto si pamatujte, že to byla oběť *chvály*.

b) Noe po potopě také obětoval: chtěl tím také Boha chváliti, jemu se klaněti, ale on mu tím chtěl zvláště poděkovati, vzdáti díky, byla to oběť *díků*.

e) Někdy však chtěli lidé také podáním daru Boha za něco prositi; to byla oběť *prosby*. Rekapitulace.

d) Ale lidé hřešili, měli býti *věčně mrtví*; i chtěli se přece té věčné smrti zbaviti, proto vzali zvíře, zabili, usmrtili je nejprvé při čemž tekla krev; a tím Boha prosili. aby to tak přijal, jako by oni. lidé, usmrceni byli. Chtěli tím dosáhnouti, aby jim Pán Bůh trest odpustil, na ně se nehněval; říkáme, že chtěli Boha smířiti. Taková oběť se jmenuje oběť smíření, *smíru*.

Rekapitulace s důkazem, že tato oběť smíru byla krvavá.

2. Pán Bůh sám poručil, aby mu lidé oběti konali. Proč asi? Chvála, dík, prosba, smír! Ale také proto, aby se ukázalo jako na obraze, jakou oběť konati bude Vykupitel, až na svět přijde. To byly oběti obrazné. Aspoň dvě takové oběti si pamatujte:

a) Isák měl býti obětován, aby se ukázalo jako na obraze, že i Vykupitel bude obětován, podán a zničen před Bohem na smíření lidí s Bohem, a že to bude oběť krvavá.

b) Melchisedech z vnuknutí, z rozkazu Božího, konal oběť nekrvavou, podal Bohu v dar chléb a víno. Dar ten byl tím zničen, že ho Melchisedech s Abrahamem požili, přijali.

3. Vykupitel, Ježíš Kristus, přišel konečně na svět a vyplnil, co obrazné oběti naznačovaly.

a) Vyplnil oběť *Isákovu*: podal sebe Bohu v dar, byl přibit na kříž, krev vytékala z těla, odlučovala se od těla, až i umřel. Tak byl tedy zničen Proč? Abychom my nebyli duchovně mrtvi na věky, aby nám Pán Bůh odpustil. Byla to tedy oběť smíru a *krvavá*.

b) Vyplnil oběť *Melchisedechovu*: vzal chléb a víno, díky činil, t. j. podal to Bohu, proměnil v tělo a krev Svou; bylo to živé tělo, byl to On sám, podal tedy sebe. Dar ten zničil tím, že jej požili nebo přijali svatí apoštolové. A to byla oběť *nekrvavá*.

4. Pán Ježíš doložil: „To číňte na mou památku!“ Dal tedy rozkaz, *zákon nový*. (Mojžíšovi dán zákon starý, aby požívali beránka velikonočního).

Svatí apoštolé to činili. Vzali chléb a víno, podali neboli obětovali ten dar Pánu Bohu proměnili jej (v co?), požili, zničili jej. Konali tedy *oběť*, jak ji Pán Ježíš novým zákonem přikázal, *oběť nového zákona*.

Pamatujte si však, že vlastně neobětovali jen chléb a víno, nýbrž tělo a krev Pána Ježíše, Jeho. Neboť chléb už nezůstal chlebem, ani víno vínem; říkáme, že to byla jen způsobá chleba a vína. Obětovali tedy tělo a krev Pána Ježíše, neboli zkrátka: *Pána Ježíše ve způsobě chleba a vína*. Říkáme též, že se Pán Ježíš obětoval Otci nebeskému skrze ruce jejich.

Když tu oběť konali sv. apoštolé, potřebovali k tomu stolu. Stůl, na kterém se obětuje, slove *oltář*.

Nebyla to oběť krvavá, protože při tom Pán Ježíš nebyl zabit jako na kříži, byla to tedy oběť *nekrvavá*.

Pamatujte si tedy: byla to oběť nekrvavá nového zákona, při které se Pán Ježíš ve způsobě chleba a vína skrze ruce svatých apoštolů na oltáři svému nebeskému Otci obětoval.

Pán Ježíš však chtěl, aby se tato oběť konala až do konce světa. Proto svatí apoštolé, než umřeli, ustanovili za sebe nástupce, biskupy a kněze, (tak se děje podnes) a ti konají touž oběť nekrvavou. Pán Ježíš se tedy obětuje *skrze ruce kněžské*. Pamatujte: ta nekrvavá oběť má zvláštní jméno, jmenuje se **mše**; z úcty říkáme mše svatá. Mše svatá jest tedy nekrvavá oběť Actus charitatis! Jak dobrotivý jest Pán Ježíš! Obětuje se denně — milujme Ho tím více, poslouchajme Ho, té oběti si važme! (Nyní čtiž se na str. 36. odstavec první i druhý.)

Muziky, komedie, divadla atd. a školní mládež.

Píše František Perka, kněz diecése brněnské.

(Dokončení.)

De smyslu *uvedených výnosů* má učitel světský i duchovní proti těm a podobným přestupkům školní mládeže a její rodičů nebo opatrovníků zakročiti nejen *právo* — a nemožno to pokládati jemu ani za zvláštní horlivost —, nýbrž pouhou a nezbytnou *úřední povinností*, svědomím a zákonem lidským jemu přikázanou, nejinak jako každou jinou povinnost jeho povolání! — Tak:

a) § 25. *školního a vyučovacího řádu* ze dne 20. srpna r. 1870, výslovně poroučí, aby „učitel měl na zřeteli také chování žáků mimo školu, pokud jest to jemu možno;“

b) totéž nařizuje *ministerstvo vyučování* svým výnosem ze dne 20. července r. 1887, č. 14.654 a

c) nařízení *zemské školní rady moravské*, z tohoto ministerského výnosu vyplývající, ze dne 4. září r. 1887., č. 6402, ke všem *okresním a místním školním radám a správám škol*, aby *dozíraly k chování školních dětí mimo školu*.

Oba tyto výnosy sub b) a c), uvedu pro jejich důkladnost, jak již dříve jsem pověděl, doslovně:

Zemská školní rada moravská praví tedy v nařízení svém ze dne 4. září r. 1887, č. 6402 (Věstník vládní pro Moravu částka XVIII., z r. 1887, vydaná dne 30. září r. 1887, č. 56) takto:

„Dle obsahu výnosu Jeho Excellence pana ministra kultu a vyučování ze dne 20. července r. 1887, č. 14.654, stěžoval si v posledním období zasedání říšské rady jistý řečník ve sněmovně poslanecké na to, že *vychovavací úkol našich škol národních jen nedostatečně bývá vyplněn*.

Dle vývodů tohoto řečníka láká se v mnohých krajích útlá mládež školní do kořalen a přivyká tělu a duchu stejně zhoubnému alkoholu. Často také se přihází, že školní a dospělejší mládež až po půlnoci se toulá a v noci *do hospody se vede*, že s sebou se *vede do tančiren, představení divadelních* a na *komedie atd.*, kde děti nic dobrého viděti nemohou a kde jim morálně krátkozrací rodičové často ještě *kořalku a pivo píti dávají*. Nezřídka také lze viděti děti ze škol obecných, jak *doutníky* kouří. *Dozor* ku školám často jest *velmi nespolehlivý* a není se pak čemu diviti, když vzdor *ohromným výlohám na školství a nákladné stavby škol surovost a zdivočelost vždy více a více do očí bije*.

Za příčinou této *vážné stížnosti*, které ve sněmovně poslanecké z mnohé strany bylo *přisvědčeno*, dává se *c. k. okresním školním radám, pak místním školním radám a správám škol*, jakož vůbec *veškerému učitelstvu následkem nařízení Jeho Excellence pana ministra kultu a vyučování, poukazujíc na ustanovení §§ 21., 25. a 29. řádu školního a vyučovacího* (totiž ze dne 20. srpna r. 1870, platného pro celé Rakousko), pak na zde úřední výnosy (zemské školní rady moravské) ze dne 15. listopadu r. 1879, č. 8535. v Příruční knize pro Moravu str. 304, a ze dne 10. listopadu r. 1884, č. 8671 (Věstník vládní pro Moravu č. 77.) *přísný rozkaz*, aby *vychování mládeže povinnou péčí v plné míře věnovaly a pozorností zostřenou dozíraly k chování školních dětí mimo školu*.

Pánům *okresním školdozorcům* za povinnost se ukládá, aby při inspekcích škol v dotčeném směru pozorování konali a dle potřeby také na *místní školní rady a učitelstvo* působili a to, co shledali, a po případě zařídili, ve zprávě inspekční poznamenali, pokud se týče přiměřené návrhy učinili.

Zároveň se podotýká, že *c. k. místodržitelství (moravské)* výnosem z téhož dne (tedy 4. září r. 1887), č. 3355 pr. (jak bylo již poznačeno dříve sub 1) v části o tancích a muzikách ku konci), politickým úřadům *okresním* nařídilo, aby *dozorské orgány školní* ve snaze odstraniti tyto smutné zlořády jak *samy*, tak i *orgány svými co nejvydatněji podporovaly a patričně působily na obce, jimž svěřeno jest vykonávání policie místní, aby napomáhaly dosíci účelu žádoucího*.“ (V kurrendě diecese brněnské z r. 1887, str. 84—86).

§ 21. řádu školního a vyučovacího ze dne 20. srpna r. 1870. zní:

„Účelem *vychování mládeže* jest založiti *přímý, šlechetný charakter*. Aby tohoto účelu se došlo, má učitel *neustále k tomu působiti, by mládež mravně se chovala*, by měla *zalíbení v povinnostech*, aby *počestně smýšlela a byla vládná*;

těž v ní má hleděti buditi smysl pro obecnost a lásku k vlasti. Učitel má právo i jest povinen užiti k tomu všech prostředků zákonem dovolených a paedagogicky ztvrzených.“

§ 25. *udám dříve sub a).*

§ 29.: „Učitel má hleděti, aby byl ve svazku s rodiči žáků svých, jakž toho prospěch vyučování a vychování vyhledává, a má společně s nimi k dobru dětí účinkovati. Zvláště, kdyby některý žák opětně příkaz nějaký přestoupil, má se smluviti s rodiči nebo jejich náměstkou, jakého dalšího trestu by se mělo užiti“ (Blandova „Pastorálka ve škole“ na str. 223 a 224).

Kromě toho možno poukázati ve své stížnosti.

d) na zákony zemské „o dozoru ke školám“ přikázaném *místní školní radě*, dle nichž má *místní školní rada povinnost*, ne snad učitele terrorisovati a někdy dosti neobratně kontrolovati, ale popředně jej u vykonávání discipliny podporovati, na *školní mládež mimo školu dozírati a všeho dbáti, aby mládež zdárně byla vychována.*

V Čechách jedná o dozoru *místní školní rady ke školám* zákon zemský ze dne 24. února r. 1873, § 11. a na *Moravě* zákon zemský ze dne 12. ledna r. 1870, § 9.

A posléze

e) na § 1. zákona říšského pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869: „Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby děti v mravnosti a nábožnosti vychovávaly — a byly základem, aby stali se z nich hodní lidé a občané.“

Výnosy tyto jsou knězi a učitelům, zvláště nyní, kdy u mnohého platí více paragraf než Bůh, v čas potřeby dobrou zbraní, aby nikdo jim, jak se říká, nemohl na kůži, a aby dobrou věc se zdarem vybojovali.

Místní školní rada, místní policie a představenstvo obce jsouce poučeny, jim podpory své, *zákonem povinné*, zajisté neodeprou, a po případě c. k. hejtmanství a okresní školní rada nebo instance vyšší na žádost, uvedenými výnosy řádně odůvodněnou, zjednájí odpomoc. Kde jest c. k. četnictvo, i k tomu možno se právem obrátiti jakožto výkonnému orgánu politického úřadu. C. k. hejtmanství vyhoví tím spíše, poukáže-li se ve stížnosti na zdatnost a způsoblost tělesnou mládeže stále více a více klesající, což bylo příčinou, že povinnost odvodu bez tak odložena z roku 20. na rok 21. Zároveň možno uvésti praktický doklad ze svého okresu nebo osady.

Ne tak práce, jako předčasné požívání dráždivých, jako jsou alkohol a nikotin a vůbec nepořádný život v hospodách, kořalnách a tančírnách klíčící; podlamují síly mládeže, než ještě se vyvinuly.

Proto každý upřímný vychovatel mládeže, který nedělá jen to, co právě musí, aby se udržel, který pln světské opatrnosti nečítá vždy již napřed, „co mu to vynese“, necouvne zbaběle při prvním nezdaru a nebude se ohlížeti v pravo, v levo, v před i v zad, aby si to někde nepokazil, aby zachoval se všemi, jak sám praví, dobrou vůli, vlastně shnilý mír, hřích a zlo udržující a živící, což ovšem jest mnohem příjemnější, a byť nedosáhl takového výsledku, jakého by si přál, jaký nářek? Nejsme zde proto, abychom žili jako v plenkách, a což jest dražšího, třebaš pokálel někdo nespravedlivě naši zevnější, od lidských úst odvislou čest, jen když zachováme si v neporušené ryzosti čest svoji vnitřní a máme klidné svědomí svědomitě vykonané povinnosti.

Poznáváme žáky i dle jmen!

Napsal Alojs Dostál.

Obstaráváje náboženské vyučování ve mnohých třídách rozmanitých škol, nemohl jsem hned všechny žáky dle jmen poznati a vyvolávat. Má-li katecheta několik set žáků a nastoupil-li před nedávnem na místo své působnosti, nelze se diviti, že si žáků hned nezapamatuje. Působí-li na osadě dva, tři duchovní a nepostupují-li se svými žáky, zůstávajíce stále při stejných třídách, tu rovněž mají nemalou potíž s poznáváním žáků. Kde jest farnost o málo obyvatelích, tam katecheta, jsa spolu duchovním správcem a maje co činiti i s dospělými, pozná své žáky i dle jmen jejich.

Kdo nemůže každého žáka hned pojmenovati, ten zápasí s mnohými obtížemi. Jak rád by často napomenul nepozorného žáka, vyvolal toho a onoho, se o jeho pozornosti a prospěchu přesvědčil, kolikráte chce vybrati některého z hlásících se a nemůže to učiniti rychlým a správným pojmenováním žáka nebo žákyně. V případech podobných bývá pak vyvolávání příliš, abych tak řekl, nemotorné. „Ty tam vedle“, „ty v tom šedém kabátě“, „ve třetí lavici na kraji ze zhora“, „ta s tím modrým šátkem“ a podobně. Tím vzniká jenom nepozornost a dětem někdy uvíznou přezdívky, jichž se ostatní rádi chytají a si je dobře v paměť ukládají. Učitel zavolal na dívku s „modrou halenkou“, a od té doby jí říkaly děti „modrá“ atd.

Jest tedy nevyhnutelně nutno, žáky volati pravými jich jmény. Když jest ve třídě několik žáků jména stejného, připojme křestního patrona, a kdyby i tu byla shoda, pomáhejme si přídávky: „starší, mladší“, první, druhý, třetí atd.“, jak jest ve třídě obvyklo a učitel stejnojmenné vyvolává a v knize třídní zaznamenal.

Aby kdo jména žáků znal, musí se jim přiučiti a žáky poznati. Někdo si pomáhá tím způsobem, že znaje z matrik zásobu v místě obvyklých jmén vyvolává, bych tak řekl, nazdařbůh, ať jest kdo ve třídě toho jména nebo ně. Než z toho vzniká nepozornost a žáci mají lekraci, vyvolán-li i takový, který buď dávno školu vychodil nebo posud o škole nemá zdání. To se rovněž děje, volán-li chlapec, a zatím ve třídě toho názvu jest dívka. Jindy jiné vzniká z toho nedorozumění.

Ku poznání jmén žáků někde ve třídě bývá sestavená tabulka dle lavic a každý jest na svém místě zaznamenan. Chce-li učitel žáka vyvolati, spočítá lavice, vyhledá místo žákovo, a nyní ho teprve pojmenuje. To trvá i při zručné praxi dlouho a dá se jenom na krátký čas odporučiti. I zde se může státi každou chvíli mýlka, když si žáci předsedají, nebo jsou od jiného přesazeni ze známých příčin, z dlouhého sousedství vznikajících. Často si žáci předsednou sami, by učitelé pozlobili a někdo jiný byl místo nich vyvolán.

Tu by bylo třeba každou chvíli seznam přepisovati a předělávati. Nejlépe za krátkou dobu osvojiti si jména všech aneb aspoň většiny žáků. Nejpilnějších si brzo učitel všimne a i dle křestních jmen je pozná, nedbalci a darebáci také pozornost vzbudí záhy; běží tudy jenom o „střední stav“. Dobře jest zapamatovati si každý den několik jmen a tak postupovati pomalu. Seznamme především bratry, stejnojmenné a dobře hned prvního dne vyvolávat dle katalogu a žáka si náležitě všimnouti. Některý zvláštním znamením, podobou tváře s některým

známým atd. do oka padne. Jinde pomáhá i šat a učitel jistě na nejlépe a nejhůře oděné se poptá.

Při pravidelné návštěvě snadněji poznáme žáky, než kde nepravidelně žáci do školy chodívají a mnohdy se jenom zde ukáží a pak za dlouhou dobu nepřijdou do školy, jak se děje na venkově. Čtvrtletně se udílí zpráva o prospěchu dítek v učení a se chování, ale mnohý žák celé čtvrtletí (zvláště prvé a poslední) ve škole není. Takového žáka znáti dle jména jest těžko a také zbytečné, poněvadž nemůže býti vyvolán.

Vyvoláme-li v takové, málo navštěvované třídě dle katalogu, často se ozve: „Není zde, pase, chová, hlídá, běhá po vsi . . .“, a tu radno při druhém vyvolání nepřítomných obrátiti se na některého již známého, poněvadž se může státi, že by jak žáci tak učitel při stálém hledání na otázku zapomněli.

Často zbývá chvilka času, kdy se učitel se žáky bez učitelského tonu rozhovoří a tu jest doba příhodná k poznávání žáků dle jmen.

Kdosi měl děti tak vycvičené, že než daly odpověď na danou otázku, řekly své jméno. ¹⁾ Buď dle lavic nebo po různu ptejme se na jména a na každý den několik si jich vložme do paměti. Vyvolávajíce žáky, užívejme správných pádů pátých a ne, jak se posud na mnoze děje, nominativu, leč že by tvoření vokativu bylo nesnadné nebo by jméno rozmanitě znešvařilo. Tu dodáváme: „Řekne nám, poví N. N.“

Jest známo, že otázku dáváme celé třídě a potom vyvoláváme a to po malé přestávce, by jméno s otázkou nesplynulo, což by často dalo větu směšnou. („Kdo to byla Maří Magdalena Františka Opatrná?“) Křestního jména vždy užívati spolu s příjmením netřeba, leda na rozeznání dvou stejnojmenných anebo v nejnižší třídě, kde žáci na příjmení nejsou ještě uvyklí, jsouce doma jenom křestním jménem oslovení nebo slyšíce o rodičích jenom název po chalupě čili tak zvané jméno „druhé“. Užíváme-li při některých pouze křestních jmen, vzbuzujeme podezření, jako by byli našimi miláčky, což nedělá ve třídě dobře.

Dle přezdívek katecheta nikdy žáky vyvolávati nebude, by tím dětí nezaňbil a s rodiči nepřišel do sporu. Také se bude střežiti skomolení jmen, jako „Krocko“ místo „Krocová“, „Koubečku“ místo „Koubku“.

ŘEČ

hlavního pokladníka Fr. X a v. Schramka, ve slavnostní schůzi spolku pro vychovávání katol. učitelů (Dílo Bl. Jana Křt. de la Salle) ve Vídni.

Jsou tomu právě dva roky, co jsem řekl ve slavnostní schůzi ctěného spolku pro vzdělání katolických učitelů. Půda, na níž stojím, není mi tudíž novou. Platí řeč moje též dobré věci a témuž účelu šlechetnému. A přece cítím dnes, maje k vám mluvit, zvláštní sklíčenost, ba skoro jakousi bázeň. A proč? Bylo k tomu dnes již vícekrátě poukázáno a já to mohu jen

opakovati. Naše město Vídeň, celá země korunní, ano celé Rakousko, cítí ještě onen mohutný dojem velikolepého, imponujícího osvědčení, jakéž stalo se před několika málo dny v tomto sále slavnostním. Velikolepý sjezd katolíků s vážnými svými pracemi, imponujícími schůzemi a ohnivými řečmi jest ještě stále předmětem rozprav a událostí, kteráž svým významem všechny

¹⁾ Toto nelze nikdy schvalovati, neboť jest to nesprávné a ve spojení s odpovědí bývá to často směšné. R.

jiné události daleko předstihuje. To nebyl úkon, jehož účinek mizí tak rychle jako jeho efekt zevnější, ne, to byl opravdový a zmužilý katolický čin, jenž musí každé katolické srdce naplniti nadšením a největší radostí. Hluboce dojemná slova, kteráž pronesl o první večerní schůzi slavnostní velectěný zástupce křesťanského lidu, jeho dojemné poukázání na zraněné tělo Ukřižovaného, jeho uslzený pohled na trnovou korunu Krista Ježíše, všecka tato osvědčení katolické víry učiněná nejen před oněmi 3000 přítomných, nýbrž i před miliony katolíků rakouských, všecka tato osvědčení nezanikla s koncem slavnosti, nýbrž trvají v prvotní svojí vroucnosti dále ve srdci každém, kterýž ještě katolicky cítí, a budí lásku a nadšení pro vše, co má čestný název „katolické“.

Jakožto prostý muž náležející k pracujícím křesťanskému lidu, uznávám za svou povinnost, abych velezasloužilému, katolickému zástupci lidu jménem katolického lidu vídeňského, za památná jeho slova, kteráž v mnohém temném oku roznítily světlo, ve mnohém srdci útěchu a důvěru, v duši pak každého novou zmužilost a a nové nadšení, co nejvroucněji poděkoval. Bůh mu to odplať!

Sjezd katolíků zabýval se, jak toho žádá důležitost věci, před mnohým jiným obzvláště školou. Ve formě velice jasné a precizní byly vyjádřeny ve pěti bodech požadavky katolíků vzhledem ku škole, jež velectěný P. rektor Freund řečí stejně duchaplnou jak formálně dokonalou hájil a odůvodnil. Ku výtečným a zevrubným přednáškám, kteréž ve dnech posledních zvláště o nutnosti křesťanské školy a křesťanské výchovy byly konány, není možno připojiti nic, co by otvíralo nové hlediště, s něhož by se mohla pcsuzovati otázka školská. Vždyť souhlasí všichni prozíraví v tom, že Kristus musí opět býti základem soukromého i veřejného života, že Kristus musí opět proniknout úplně a cele rodinu, výchovu, vzdělanost, vědu i zákonodárství, nemá-li společnost sřítiti se v propast, která se před ní již již otvírá.

My známe paroli svobodných zednářů a nepřátel církve, připraviti lid pro revoluci pomocí školy beznáboženské, my víme, že jest se především státu strachovat o budoucnost, neboť ze škol, v jejich vyučovatelském a vychovatelském systému není pevným základem bázeň Boží, nevyšli nikdy ještě svědomití státní občané. Ano, my víme, že to ani vladaři té které země

nemůže být lhostejným, dostává-li se dětem v jeho zemi výchovy náboženské čili nikoli; nebo co platna jest slavná vojenská přísaha, jestliže byl voják ve škole vychován beznábožensky nebo v nepřátelství proti náboženství? Hluboce vážný a zodpovědný tento úkon klesá pak na pouhou prázdnou formalitu, a běda státu, jehož vojsko v době nebezpečí a ve chvíli rozhodné, neuznává Boha za nejvyššího vladaře a pána. Trůny se sřítily a koruny klesly, nebylo-li náboženství pevnou jejich oporou, a čemu nás učí historie, tato mocná učitelka národů, to se může a bude opakovat i v budoucnosti, nebude-li závčas nebezpečí poznáno a nebude-li proti němu užito potřebných ochranných prostředků.

Jedním z nezbytných těchto prostředků jest náboženská výchova mládeže. K této však patří nejen škola křesťanská, nýbrž i křesťanský učitel, a tu jsme se ocitli u věci pro niž jest náš spolek, spolek pro vzdělání katolických učitelů, velkou potřebou. Mám za to, že se nyní i na straně naší dosud ještě pořád malá váha klade na učitele a že panuje namnoze náhled, že pouze školou konfessní všechno všudy již bude získáno. Neklamme se! Mnohem víc než škola působí na děti učitel. Bez dobrého příkladu žádného dobrého vychování, bez dobrého učitele žádné dobré školy!

Dejme tomu, že socialní bída bude stále větší, nebezpečí stále hrozivější. Nouze dohání k modlitbě nejen prostého muže z lidu, nýbrž i mocné této země. Bývají doby, kdy i nejmocnější vládcové cítí, jak nicotná jest jejich moc, pakli že trestající soudové Boží počnou kráčet železnou cestou svou. V Rakousku snad se nebude chtít, by věci dospěly do krajností. Budouť si přát, jako druhdy za vlády Bedřicha Pruského, by ve školách bylo náboženství a pak bude lidu pod železným tlakem společenských poměrů — škola konfessní. Ale co potom?

Ta doba již není tak příliš daleka, kdy se tak bude muset stát a účinek? Se zahanbujícím posměchem pravil z úřadu svého odstupující ředitel Dr. Dittes ku svým přátelům: „Příliš pozdě! Co jsem vykonal, nebudou moci více zničit.“ Ano. Dittes měl pravdu. Příliš pozdě bude vychovávat učitele katolické. Nejlepší škola konfessionální nedokáže ničeho jestliže učitel, jenž v ní působí, nemá žádné víry nebo podle víry nežije. Zákony školní mohou býti změněny, ale přesvědčení učitelovo, jeho nitro ne-

můž' býti změněno žádným zákonem. I když je škola přísně konfessní, může učitel nevěřící nebo nábožensky lhostejný nezměrně škoditi; všecko záleží na osobě učitelově.

Snad se mi namítne: Při škole konfessní nebude víc třeba obávati se tohoto nebezpečí, jelikož bude učitel školním zákonem nucen vychovávat děti nábožensky. Takový to nátlak na svědomí učitelovo nemůže však vykonávati žádná lidská moc. Dobře, namítne se mi snad dále, jestliže jest nemožno na osobní přesvědčení učitelovo takto působit, budou při škole konfessní vhodní a víře křesťanské věrní školní dozorcí na učitele dávati pozor a budou pilně bdíti nad tím, aby učitel vyučováním předmětům světským nepoškozoval u dětí výchovu náboženskou. Nehledě k tomu, že toto školní zařízení již předpokládá školní dozorce věrné víře křesťanské, jež také nebude nikterak možno, jak se říkává, obratem ruky vytřepati z rukávu, nehledě, pravím, k tomu, nebude věru žádný učitel ve škole konfessní tak příliš hloupý, aby učil něčemu, něco řekl neb učinil, co by bylo striktně proti zákonitým ustanovením a co by jej mohlo přivést do sporu buď s katolickými rodiči anebo s jeho představenými. Něčeho takového mu není ani činiti třeba. Učitel ví, že jest pánem v oboru, kterýž uniká každé kontrole a každému dozoru. Na pohled nevinně a beze všeho zlého úmyslu učiněné poznámky, zvláštní úsměv, posuněk nemůže nikdo kontrolovat, a přece může někdy jediné slovo posměšné, ano pouhé pokrčení rameny zvrátiti všecko, co zbožní rodiče a ve svém povolání horliví katecheti často s velkou námahou byli zbudovali. Přes všecko to však není lze učitele v tomto oboru kontrolovat, ba není ani žádoucí, by se školní úřadové do věci té míchaly; čím přísněji by si vedly, tím většími pokrytci stávali by se praví žáci Dittesovi. Všecky tyto důležité věci jsou a zůstanou věci důvěry a věci svědomí.

Z toho vidno, pánové, že škola konfessní sama o sobě nemůže nám zaručiti v pravdě náboženskou a katolickou výchovu dětí; zárukou zdárné školní výchovy jest nejen dobrý školní zákon, nýbrž hlavně učitel. Tento má ve škole větší důležitost, nežli sám zákon. Dobrý učitel může ve škole špatnému zákonu zlomiti jeho nebezpečnou špici, ale špatný učitel dovede i dobrý zákon paralysovat.

Vlastní těžiště celé školní otázky jakož i toho, aby škola byla prodchnuta duchem křesťanským, nespočívá tudíž ani tak v obecně konfessionálních školních zákonech, jako mnohem spíše ve výchově učitelstva. Jak jest učitel vychován sám, tak vychovává naše děti. Katolický školský spolek rakouský získal si zásluhu nehybnou, že katolíky rakouské energicky vurburoval ze sna, získal si zásluhu nehybnou, že masy lidu křesťanského bez ustání volá k nadšenému boji za školu náboženskou a jest toho též nezbytně třeba, by agitace pro školu konfessní neochabovala, až bychom konečně dosáhli toho, po čem toužíme. (Výborně!)

Ale právě tak nutno a důležité jest, ustavičně na to klásti důraz, že vedle školy konfessionální potřebujem též řádné, křesťanské učitele, by výsledek byl úplný.

S tímto skrz na skrz oprávněným voláním křesťanského lidu po křesťanských učitelích vystupuje v popředí veřejného zájmu spolek pro vychovávání takovýchto učitelů. Spolku toho jest nezbytně třeba a poslední dolnorakouský sjezd katolíků odporučil vřele všem katolíkům, by spolek tento podporovali a fedrovali. Vyplňtež, ctění pánové, tuto prosbu. Milí, ctihodní školní bratři, tito mužové o církve, stát a společnost velmi zasloužili, prosí vás snažně, abyste jim pomáhali při díle tak potřebném, jakým jest výchova katolických učitelů.

Že Francouzsko přežilo bouře revoluce a že úplně nepozbylo katolické víry, za to jest povinno díky v míře nemalé ctihodným školním bratřím. Tito zbožní mužové zachránili víru i ve vlasti naší, jestliže rakouští katolíci co do obětavosti nezůstanou pozadu za francouzskými a jestliže budou milé školní bratry podporovat modlitbou, členskými příspěvky a milodary. (Bouřlivý potlesk.)

Prosím vás, pánové, abyste dnes odsud neodcházeli, aniž byste se stali členy spolku pro vychovávání katolických učitelů. Za nepatrný příspěvek 10 krejcarů měsíčně může se státi i méně zámožný členem spolku. Kdo však jest již členem spolku, ten neodcházej dnes odsud domů, aniž by odevzdal podle svých poměrů pro spolek nějaký dárek. My katolíci musíme se přece jednou státi praktickými. Nesmíme se spokojiti pouze účastenstvím při schůzi; účastenství toto jest sice čestné a ctíme

jím milé školní bratry, ale malý příspěvek, malinká oběť ukáže, že nám činnost milých, ctihodných školních bratrů skutečně leží na srdci. Vždyť milí školní bratři neupotřebují a neužívají peněz těchto pro sebe, nekupují si za to žádných domů na Ringstrasse, nehrají tím na burse, nikoli, potřebují peněz k tomu, by mohli ve svých ústavách vychovávat stále víc katolických učitelů, již by blahodárně působili pro Boha a církev, císaře i stát.

Velectené shromáždění! Zdá li se vám, že jest těch obětí a krejcarů a zlatých pro věc katolickou někdy již příliš moc a máte-li za to, že již není lze dále dávat, ó, vzpomeňte si někdy též na vznešenou, věčnou odplatu, kteráž vám kyne.

Před rokem ještě byl zde mezi námi ve schůzi slavnostní, šlechtitný muž, jenž měl srdce nadšené pro všecko, což jest dobré a šlechtitné. Bojoval jako věrný katolík v řadách křesťanských bojovníků, účastníval se s nadšením schůzí spolků katolických a žádná oběť nebyla mu těžkou, šlo li o to, aby osvědčil svou ku Kristu lásku. Byl úředníkem, měl na starosti rodinu a jeho služné nebylo velké. Ale z mála, jež měl, daroval vždycky něco rád na každý podnik katolický. Obzvláště rád měl školní bratry a tento spolek náš; jenom toho litoval, že pro milé školní bratry nemůže činit víc a dávat 10 krejcarů měsíčně zdálo se mu býti příliš málo.

Hodného muže tohoto jsme v září po-

chovali. Když jsem stál u rakve hodného tohoto katolíka, připadly mi na mysl zvláštní, zvláštní tiché myšlenky: Milý příteli, myslil jsem sobě, jak smýšlíš nyní o těch obětech, jež jsi přinášel ve svém životě? Jak smýšlíš nyní o milých školních bratrích a o spolku pro vzdělání katolických učitelů? Jak smýšlíš nyní, milý příteli, o oněch 10 krejcarích, jež jsi si utrhl od úst, abys je dal spolku? Zajisté jinak než v životě vezdejším a v štěstí nevýslovném budeš plesati na srdci Kristově, že's tak mnohý krejcar obětoval, abys za to byl nyní bohatým na věčné štěstí a věčnou blaženost.

Kdo ví, pánové, zdali mnohého z nás zde přítomných nebude již více mezi živými, až se bude konati příští schůze slavnostní! A kdyby ani to se nestalo! Dříve nebo později budou nám všechnem odzváňeti na věčnost! Jak šťastni budem pak, pakli jsme po onu krátkou píď času, jež se zove životem, bojovali jako věrní katolíci pod věčně vítězným praporem Krista Ježíše, jak šťastni budem pak, že jsme za živa mnohé katolické podniky a spolky podporovali! Bojujme zmužile a vytrvale dál, neochabujme v podporování spolků katolických, zvláště pak spolku pro vychovávání katolických učitelů; heslem našim zůstaňte vznešená slova velkého básníka katolického Eicherta: Pro Krista až k poslednímu dechnutí! (Bouřlivé, nadšené volání slávy a dlouhý potlesk.)

DROBNOSTI.

K oslavě panovnického jubilea císařova. Jeden z nejvážnějších projevů, jakým způsobem má býti oslaveno padesátileté jubileum nastoupení J. V. císaře a krále na trůn, kteréž na den 2. prosince 1898 připadne, učiněn byl v tyto dni ve Vídni a to od zástupců zemských výborů všech království a zemí rakouských. Dřívější zemský maršálek baron Gudenus byl totiž svolal ke dni 9. m. prosince minulého roku do Vídně zástupce všech zemských výborů, v počtu 26 osob, mezi nimiž byl zemský výbor království Českého. zastoupen nejv. maršálkem knížetem Jiř. Lobkovicem a přisedícími zemského výboru českého prof. Kvičalou a drem Lippertem. Všeobecného souhlasu došel návrh, aby ve všech zemích byly provedeny tytéž huma-

nitní a holdovací projevy, při čemž se však uznalo též za vhodné, aby každá země dle svých zvláštních potřeb a okolností v té věci jednala, a jen celek, aby byl společným projevem všech království a zemí ke slavnostnímu dni 2. prosince 1898. Má se zároveň dáti na jevo, že zámožnější třídy obyvatelstva jsou ochotny přispěti pomocnou rukou ke zlepšení stavu chudších tříd lidu a tím i přispívati k nejvhodnějšímu upravování nynějších sociálních otázek.

— a.

Ku „Spolku přátel katolických českých škol bratrských“ přistoupili dále a) za členy činné (vklad 50 zl.) vsdp. Dr. František Krásl, kanovník vždy věrné metropolitní kapitoly; vsdp. Dr. Jan Sedlák, kanovník vždy věrné metropolitní

kapitoly a kancléř arcidiecese pražské; dp. František Žák, kooperátor na Kr. Vinohradech a redaktor „Obrany“. b) Za členy podporující (1 zl. 20 kr.) vdp. František Hoch, farář v Horním Újezdě na Moravě; dp. Libertin Jan, kaplan u sv. Apolináře v Praze; dp. Wunsch Antonín, kníž. arcib. ceremonář; dp. Josef Kořínek, kaplan v Habrech (2 zl.); dp. Čamra Josef, kooperátor v Maloticích; vldp. Čapek František, farář v Kostelci u Křížků; dp. Tomáš Prusík, zámecký kaplan v Dolních Břežanech; vldp. Václav Černý, professor c. k. českého ústavu pro vzdělání učitelek v Praze. Vsdp. Josef Pochyba, biskupský vikář v Nových Hradech zaslal darem 5 zl. Ze starších členů splatili na rok 1895 členské svoje příspěvky: vsdp. Dr. Eugen Kadeřávek, universitní professor v Praze, vldp. Tomáš Coufal, farář ve Veltrusích; za rok 1894: vsdp. Dr. Ant. Brychta, kanovník Hradci Králové. — O další přihlášky prosí Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku.

Správní rada „Spolku přátel katolických českých škol bratrských“ konala ve středu dne 16. ledna o 5. hodině odpolední v čítárně katolické besedy (v domě záložny sv. Václavské) občasnou schůzi. Přítomni byli členové správní rady a důvěrníci bratří p. t. pp.: předseda Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, prorektor české university, Dr. Fr. Krásl, kanovník vždy věrné kapitoly u sv. Víta, Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník vyšehradský, Dr. Jos. Doubrava, ředitel kníž. arcib. semináře, Dr. Jan Sýkora, děkan theologické fakulty, Edvard Šittler, provisor kníž. arc. semináře, Tomáš Škrdle, redaktor „Vlasti“, Václav Černý, professor při c. k. ústavě ku vzdělání učitelek, Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech a redaktor „Obrany“, Alexandr Schmied, vrchnostenský úředník, Fr. Halbich, katecheta měšťanských škol, a Fr. Pohunek. — Ze zprávy jednátelské vyjímáme, že od schůze poslední, přistoupilo ku spolku 7 členů činných, 1 přispívající a 12 podporujících. Valná hromada konati se bude v únoru.

Z Rakovníka. V okresní poradě učitelské dával mezi jiným p. inspektor následovní pokyny: „Vždy a všude snažiti se musí učitel vychovávat mládež ve směru nábožensky mravném; pouhé vyučovatelské působení nebylo by ničím, kdyby je nepronikal duch pravé zbožnosti. Při veške-

rém učení, kdykoli se udá k tomu příležitost, poukázati je na původce všehomíra a na moudrá jeho zařízení; ovšem že učitel musí opravdové nábožnosti svým zevnějškem i veškerým svým jednáním býti vzorným příkladem. — Dějepisem má se mravně vzdělávati cit, pěstiti láska k Bohu, ku pravdě, ku vlastenectví, láska a oddanost k císařskému domu. Při zpěvu jest pilně přihlížeti ku písním církevním, aby lid dovedl v kostele zpívati.“ Též p. okr. hejtman Fr. Tvrdý, který schůzi této obcoval, a s učitelstvem se loučil, anž odchází pryč kladl na srdce, by učitelstvo mládež nábožensky mravně vzdělávalo. (Bes. Učit. č. 4.) L. 14.

Hledá se inspektor-kněz. Nedávno psali jsme, že se na Mělnicku hledá okresní školní inspektor-kněz. Něco podobného stalo se podle zaslané nám zprávy i v okresu Lounském. Sotva že se totiž roznesla zpráva že nynější školní inspektor-kněz chce se poděkovat, hned bylo pomýšleno na jiného kněze a choděno k němu se žádostí, by inspektorství přijal. Zvláštní však při tom je, že si i liberální pp. učitelé přáli míti opět za inspektora kněze z čehož viděti, že ten „kněžský“ dozor není tak hrozný jak se nejednou mluvívá a píše.

Do školské knihovny v D. u L. darovala okr. šk. rada v L. „Pohádky Bož. Němcové“ (nákl. Bačkovského). Divili jsme se, jak může c. k. okr. šk. rada takovou knihu darovati knihovně školské. Uvedu doklady: Hned na 1. str. čteme: Selka a Honza. Selka vdaná si namlouvala písaře... Dále „O Pánu Bohu“, tu se vypravují cesty P. Ježíše se sv. Petrem. Přišli k hospodě, kde byla muzika. „Sv. Petr nerozmýšleje se dlouho, vyhlídl si hezké děvče a chutě pustil se do tance“ — tesař, její milenec... dal se do pranice se sv. Petrem, zbil jej a vyhodil z hospody. — Takovéhle knihy že se hodí dětem? Četl p. c. k. okresní inspektor jmenovanou knihu? Četl ji pan předseda školní rady? Četl ji zástupce církve?

— V.

Vyznamenané lavice školní. Pan Tomáš Hanuš, řídící učitel v Hosticích u Volyně obeslav všeob. zemskou výstavu ve Lvově modely lavic, které mu byly studiem ku nynějším jeho zdokonaleným patentovaným lavicím školním, byl za ony modely vyznamenán pochvalným diplomem. Vyobrazení svých patentovaných lavic pro opatrovny, školy obecné, vyšší i odborné zašle vynálezce každému, kdo se o ně zajímá.

Židé a naše školy. Židé jsou velmi praktičtí i ve výchově dítek svých. Všude mají své konfessionální školy židovské, ale proto přece posílají své děti od 6 do 8 i 9 let do obecných škol našich. Když pak my se s nimi hodně nadřem a základy nejtěžšího vyučování jim vpravíme, vezmou nám je a posílají teprv do svých obyč. německých škol.

— V.

České školství v Praze vykazuje v letošním školním roce 241 tříd a 44 paralelek, celkem vyučovacích místností 285, jež navštěvuje 15.392 dítek (7859 chlapců a 7533 děvčat). Katolíků je 15.098, evangelíků 196 a židů 98. Dle mat. jazyka jest 15.375 Čechů a pouze 15 Němců; 2 dítky jsou jiné národnosti. Celé školné platí 850 pražských a 1804 cizích dítek, polovici 31 pražských a 66 cizích dítek a od placení školného jest osvobozeno 2391 pražských a 10.281 cizích dítek. Školou nepovinných dítek do 6 roků jest 566 a přes 14 roků 39.

— a.

Závadnou byla shledána kniha „Cesta nepravosti“ od Hoffmanna a nařízeno vyloučení jí ze všech knihoven žákovských.

— a.

Pamětní deska Močnickovi. — K uctění památky slavného počtáře a spisovatele po všem Rakousku známých početnic, Fr. Močníka, zasazena byla o šesté valné hromadě a sjezdu učitelstva slovinského na rodném domě v Cerknu, blíže Gorice, pamětní deska. Slovinské učitelstvo v Gorici četně shromážděné vyslalo po skončeném sjezdu dne 17. srpna deputaci do Cerkna, a dne 18. srpna byla deska Močnickova slavnostně odhalena. O zasazení desky přičinil se Ústřední spolek slovinských jednot učitelských, jehož nákladem také deska byla pořízena. (Popotnik.)

— a.

Onehdy psali jsme o přebytku učitelů v Německu, dnes však poznamenávám, že v Čechách je nedostatek učitelů. Na podučitelské místo ve Vetié se služným 400 zl. vypsán byl již dvakrát konkurs, aniž se kdo přihlásil.

— a.

V příčině úpravy služného učitelského zavedené v král. Českém zemským zákonem ze dne 13. května 1894, podávají oba zemské spolky učitelské petici ku sněmu zemskému, žádající: 1. aby přechodní ustanovení § 82. odst. 3. bylo zrušeno a tak pozměněno, aby katechetům, učitelům a učitelkám na školách měšťanských ve IV. tř. služného a těm, kteří z dosavadní I. a II. tř. vřadění byli do

III. a IV., újma se neděla; 2. aby zrušena byla IV. tř. služného na školách měšťanských (§§ 18. a 20.)

— a.

Pensijní fond učitelský vykazuje na rok 1895 potřebu 952.031 zl.; úhrada však činí 324.050 zl.; jeví se tudíž schodek 627.981 zl., který se musí uhraditi ze zemských peněz.

— a.

Knihovny žákovské. Školních knihoven jest v Čechách 5012, a to na školách s českým jazykem vyučovacím 2846 a na školách s německým jazykem vyučovacím 2166.

— a.

Školní zahrady. Při veřejných školách je v Čechách 3998 školních zahrad, z nichž připadá na školy české 2410, na školy německé 1588.

— a.

Praktická novinka v oboru poštovské spořitelny. Aby i těm nejhudším, zvláště ale dětem poskytnuta byla možnost, po malých částkách úspory si ukládati, zavedeny jsou tak zvané úsporné lístky s vytisknutou známkou 5krejcarovou, na který se pak dalších 9 poštovních známek 5krejcarových poznenáhla nalepuje, načež se takto vyplněný lístek u kteréhokoliv úřadu poštovního jako úspora 50 krejcarů vložití může. Tu však stává se často, že za dobu, než možno všechny známky si zaopatřiti, lístek tento tak se ušpiní, ano i porouchá, že jest docela nepotřebným a tak mnohý místo očekávané úspory, nemalou škodu utrpí. Aby se této vadě odpomohlo, zavedl snaživý úředník poštovské spořitelny obálku na úsporné lístky, jež se právě v trafikách i papírnických obchodech po 1 krejcaru prodávají.

Romány v časopisech. Jest známo, že román vycházející v časopise, netáhne-li, „zlepší“ se v pokračování rozličnými scénami. Vydavatel časopisu píše autorovi: „V nejbližším pokračování udělejte několik vražd; abonenti nám odpadávají.“ Potom to táhne. (Freie paed. Blätter).

— a.

Zatčení učitelských kandidátů. Jak se „Neue Freie Presse“ z Tarnopolu oznamuje, bylo tamtéž 21 kandidátů učitelství zatčeno pro velezrádu a uražení J. Veličenstva. Zdá se, že tu jde o sociálně demokratické agitace.

— a.

Nezdar studia. Na ženevské universitě započal prof. Karel Vogt přednášky své řeči, ve které k tomu poukazoval, že příčinou nepříznivého studijního výsledku je to, že studující se mnohým věcem učí, látku však že nemohou dokonale zpracovati, poněvadž si ji pořádně nerozčlení.

— a.

Zlatá léta života. Professor Jiří Beaud ukončil dlouhé studium o vlivu stáří na duševní energii člověka a dospěl k následujícímu: Zlatá léta života jsou od 30—40; stříbrná od 40—50; železná od 50—60; olověná od 60 70 a — od 70—90. Professor Beaud shledal, že 70% lidské práce, která se na světě provádí, obvyčejně připadá na věk až do 45 let. Všechny veliké theologické, metafysické a filosofické systémy pocházejí od mužů nácházejících se mezi 30 a 50 rokem svého života. — a.

Učitelé měšťanských škol německých založili ve Vídni spolek: „Všeobecný rakouský říšský spolek učitelů škol měšťanských sídlem ve Vídni“, a to aby zájmy jejich všeobecné byly lépe hájeny než dosud. — a.

V Haliči 2384 obcí nemá škol, za to je však v zemi 21.876 obchodů s kořalkou. (Č. škola.) — a.

Učební osnova pro obecné školy v Bosně a Hercegovině byla nejnovějším nařízením zemské vlády bosenské takto dle vyučov. hodin týdně rozvržena: Náboženství 2 hodiny ve všech třídách; zpěvu a tělocviku ve všech třídách 2 půlhodiny; věcnému a jazykovému učení I. a II. třídě 14 a 10 hodin, počtům 5 hodin, jazyku mateřskému ve III. a IV. třídě po 7 hod., zeměpisu a dějepisu po 3 hod., přírodovědě po 3 hod., krasopisu ve II. tř. 4 hodiny, ve III. a IV. třídě po 2 hod., měřictví a rýsování ve II. tř. 1 hod., ve III. a IV. tř. po 2 hod., hospodářství ve III. a IV. třídě po 1 hod., jazyku německému po 2 hodinách. Dívky učí se kromě toho ještě ve všech třídách 2 hodiny týdně ručním pracím a domácímu hospodářství; za to snížen je pro ně počet hodin pro vyučování jazyku mateřskému, zeměpisu a přírodovědě. (Napředak.) — a.

Objevení nového dílu světa. O tajemných končinách jižního ledového oceánu uveřejnil kapitán Dundee velmi zajímavou knihu. Dundee odvážil se r. 1892 na vý-

zkumnou cestu a na lov velryb do končin věčného ledu na jižní polokouli, a tato výprava potkala se s neočekávaným úspěchem. Vrátil se s velikými zásobami, neboť ujišťuje, že v jižním oceánu jest nesmírné množství velryb a tuleňů, ale též s hrdým vědomím, že objevil novou pevninu. Po dlouhé dny plul Dundee na širém moři. Konečně shledal, že se blíží jakési zemi. Led se hromadil a temná obloha nad mořem se vyjasňovala. Dne 23. prosince 1892 přirazili k ostrovům „nebezpečí“, jež před 50 lety objevil kapitán James Rossi. Od té doby snad je lidské oko neuzřelo. Na západ spatřili zemi Joinvillovu, již r. 1838 objevil admirál d'Urville, jež uzel tu sloup sněhu 3000 stop vysoký, v oblacích se ztrácející. Pak plul Dundee kolem ledovců a hor na zemi Ludvíka Filipa. Hory dosahují výše až 7000 stop. Při další plavbě směrem jižním objevili novou velkou zemi. „Vylezl jsem na stožár,“ píše Dundee, „a s radostí jsem uzřel stráně skal. Před námi se zvedaly terasy hornaté země. Nad námi se vznášely lehké mráčky. Země rozprostírala se na 30 mil západně a byla pokryta sněhem. Mohli jsme plouti ještě dále, neboť moře bylo otevřené, avšak museli jsme se vydati na zpáteční cestu. Jsem přesvědčen, že jsme objevili novou zem, k níž příště budou směřovati výzkumné cesty. Obtíž plavby na jižním ledovém moři jsou mnohem menší nežli na severním. (Učitel.) — a.

Svatý Otec o kostelní hudbě. V brzku vyjde encyklika o kostelní hudbě. Svätý Otec otázal se vynikajících hudebníků, laiků i duchovních, na mínění o tomto předmětu. Skoro všichni vyslovili se pro gregoriánský zpěv, pro vyšší formy od Pallestriny, Vittoria, Soriany a jiných. Žádných paní a žádná divadelní hudba na př. Haydenova nebo Mozartova, to jest ideálem Sv. Otce. — a.

Učitelský spolek v Elberfeldu dán byl z rozkazu vlády pod policejní dohlídku. (Uč. Nov.) — a.

Spisy redakci zasláné.

Svatý Pavel a jeho apoštolské cesty. Napsal Abbé C. Fouard. Přeložil kněz Jan Ev. Hulakovský. Tisk a náklad Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Seš. 2. Cena 50 kr. — Doporučujeme vřele.

Dělnické Noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. IV. čís. 10.

Vlast. Red. Tomáš Škrdle. Roč. XI. č. 4. s příspěvky od Dra. Ant. Lenze, Jaroslava Tichého, Vlasty Pittnerové, Josefa

- Flekáčka, Dra. Mr. Skaláka, Fr. Štastného, Fr. Dolejše, Fr. V. Zapletala, Fr. Pohunka a M. Křikavy.
- Obzor.** Redaktor Vl. Štastný v Brně. Ročník XVIII. čís. 1.
- Obrana.** Red. Frant. Žák. Roč. XI. čís. 1.
- Náš Domov.** Red. Jos. Vévoda v Olomouci Roč. IV. čís. 1. a 2.
- České mládeži.** Red. Františka Mašínová a B. Bouška. Roč. II. čís. 5.
- Hrvatski učitelj.** Red. v Záhřebě Dr. Ivan Gjuranec Roč. XVIII. čís. 23.—24.
- Dom in svet.** Illustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Lublani. Roč. VIII. čís. 1.—2., jež vyniká obsahem i ilustracemi. Předplatné ročně 4 zl. 20 kr.
- Časopis učitelek.** Roč. II. čís. 1. Za redakci odpovídají Emilie Kozáková, Leopolda Pölzelbauerová a Cyrilla Pyšvejcová.
- Rozhledy po lidumilství** Red. Marie Zelená. Roč. II. čís. 12.
- Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii.** Sepsal F. Vigouroux, ředitel semináře sv. Sulpicia v Paříži. Páté vydání francouzské se svolením spisovatelovým přeložil Dr. Ant. Podlaha, adjunkt c. k. bohoslovecké fakulty české v Praze S četnými vyobrazeními. Dílo schváleno listem Sv. Otce Lv a XIII. ze dne 20. srpna 1887.
- Český překlad schválen kníž. arcib. konsistoří v Praze, dne 25. srpna 1894 č. 8109. Tisk a náklad Cyrillo-Method. knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze, Seš. 1. Cena 20 kr. Vítáme s upřímnou radostí český překlad díla tohoto. Kéž by jen došlo v našem národě rozšíření aspoň takového jako Didonův „Život Ježíše Krista.“ Zasluhujet toho měrou nejplnější.
- Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých,** jež sebral a upravil Jan Nep. Černoňouz, osobní děkan v Hostivaři, vyšel nákl. Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francl seš. 3.
- Slova pravdy.** Vydává a red. Dr. Jos. Burian předseda Jednoty katolických tovaryšů. Roč. V. čís. 3.—4. — Cena 4 kr. — Svobodomyslníci a sociální demokraté. (Reč Dra. Rob. Neuschlana schůzi katolicko-politické v Novém Městě dne 23. září.) Doporučujeme vřele k hojnému rozšíření.
- Rozjímání o tajemstvích svatého růžence.** Třicet a dvě úvahy, jež dle mnohých pramenů sestavil a v chrámu Páně svatého Mikuláše v Praze konal Antonín Postřiháč, kaplan. Připojen dodatek s modlitbami. Se svolením nejđ. kníž. arcib. konsistoře v Praze. 1895. Nákladem Cyrillo Methodějského knihkupectví, Gustav Francl. Cena 50 kr.

Konkursy.

V Roudnickém školním okresu obsadí se: Místa podučitelů při obecných školách v Chotěšově, v Radovesicích, Straškově a Vetlé, každé s roč. služn. 400 zl. — Žádosti od 8 ledna do 6 neděl.

Ve škol. okresu Hořovickém obsadí se definitivně: 1. Místo učitelky eventuálně učitele odboru přírodovědeckého při měšť. šk. dív. v Hořovicích. — 2. Místo učitelky eventuálně učitele odboru grammaticko-historického při měšť. šk. dív. v Beřouně. — Mimo to obsadí se definitivně: 3. Místo učitele odboru přírodovědeckého při měšť. šk. chlap. v Hořovicích. — 4. Místa podučitelů s roč. služným po 400 zl. v Budňanech, v Hůrkách v Chodouni, ve Sv. Janě pod Skalou, v Lohovicích, v Olešně, ve Svinařích, v Šebešicích, v Újezdě Prašném, v Újezdě Vysokém, ve Vosově, ve Vráži, a ve Zvíkovci. — Žádosti od 11. ledna do 6 neděl.

Při obecné chlapecké škole v Domažlicích obsadí se ihned místo výpomocného učitele.

OBSAH: Slovné obrazy. Napsal František Vaněček. — Katechése o službách Božích. Dle znění katechismu Skočdopolova. Z poznámek seminářských uveřejňuje F. H. — Muziky, komedie, divadla atd. a školní mládež. Píše František Perka, kněz diecése brněnské. (Dokonč.) — Poznávejme žáky i dle jmen! Napsal Alojs Dostál. — Řeč hlavního pokladníka Fr. Xav. Schramka ve slavnostní schůzi spolku pro vychovávání katolických učitelů (Dílo Bl. Jana Křt. de la Salle) ve Vídni. — Drobnosti. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, Klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamače, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zaslány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána).

Obrazy z dějin vychovatelství.

I. Aleš Vincene Pařízek.

Životopisný nástin.

Podává Josef Zelenka.

(Pokračování.)

¶ Ani za svého pobytu v Klatovech nezapomínal vedle chvalného působení školského na činnost literární. Jako ředitel hlavní školy klatovské vydal dříve německý a později český: „Výklad na nedělní a sváteční evangelia, dle způsobu ve školách nařízeného.“ Jsou tři díly tohoto spisu; ve dvou dílech vykládají se nedělní evangelia a v třetím díle evangelia sváteční.

Dílo toto věnoval Pařízek prvobiskupu budějovickému, hraběti Schafgotschovi a v dedikaci své mezi jiným napsal: „Vaše biskupská milost jest příliš velkomyšlna, aby mi tento odvážný krok neodpustila, a příliš blahosklonná, aby tímto dárkem opovrhla.“

V předmluvě udává příčinu, proč spis tento veřejnosti odevzdává, že chce přispěti katechetům, aby s menším namáháním dostáti mohli své povinnosti, totiž dítkám každý týden evangelium nedělní a sváteční vyložili, a zároveň aby podal pomůcku i kazatelům při vypracování řečí nedělních a svátečních.

Pro katechety před výkladem samým podán jest návod, jak by výkladu tohoto používati měli. Nejprve spisovatel připomíná, že tímto výkladem svým nijak nechce obmeziti samostatnost jednotlivých katechetů, jako by snad na výkladě tomto ani slůvka změnití nesměli, nýbrž že chtěl podati jen vzor, dle něhož by se při výkladu evangelií pro mládež řídití mohli, majíce na mysli tato pravidla: Především má katecheta hleděti, aby z evangelia vyvodil pro školní mládež vhodné a přiměřené naučení mravů; toť jest hlavním účelem čtení a výkladu evangelií ve škole. Když katecheta vhodné naučení mravů z evangelia vyhledal, pak hledí uvéstí pohnutky, aby dítky tím ochotněji tímto naučením se řídily, hledí odstraniti námitky proti povinnosti v mravném naučení uvedené, ukáže, jak by se daly odstraniti překážky v plnění povinnosti naskytlé. Může se však státi, že z jednoho a téhož evangelia dalo by se více mravních naučení vyvoditi, ale vzhledem k paměti a chápavosti dítek má se vybrati vždy jen jedno a sice ono, kteréž poměrům té které školy, chybám, pokléskům, zlovykům školních dítek jest nejprůměřenější.

Po určení mravného naučení vyhledá katecheta k němu z evangelia přiměřené naučení víry, kteréž by sloužilo zároveň za důvod a pohnutku k mravnému naučení.

Určiv naučení víry i mravů sestaví pak katecheta obsah evangelia samého, při čemž musí míti na zřeteli hlavní děje, okolnosti, jež v evangeliu se udávají: kolik jest hlavních dat, tolik bude hlavních částí v obsahu evangelia. Hlavně se musí v obsahu vytknouti ona okolnost, děj, událost, kteráž pro určené naučení víry a mravů jest hlavním důvodem. Obsah evangelia musí se podati celý, ale co možná stručně, aby si ho děti snadno zapamatovaly. Naskytnou-li se v evangeliu některá temná místa neb slova, musí je katecheta dětkám vysvětliti, pomina při tom všelikých sporných otázek theologických. Dle těchto pravidel má se každý katecheta k výkladu evangelia připraviti. Při výkladu samém aneb vlastně před výkladem má katecheta buď sám aneb někdo ze žactva k výkladu určené evangelium jasně a srozumitelně přečísti; pak v důvěrné rozmluvě dětkám jednotlivé věty vysvětlí, temná místa objasní, při jednotlivých částech přiměřené naučení mravů uvede. Po výkladu otázkami vede děti, aby hlavní části evangelia vytkly. Tyto hlavní části napíše na tabuli a častým opakováním je vstřípi dětkám do paměti; z obsahu vhodnými otázkami vyvine naučení víry a mravů, kteréž opět napíše. Ku konci připojí katecheta nějakou vhodnou průpověď, výrok z písma, neb krátkou modlitbu či nábožný povzdech, aby děti zvláště naučení mravů si zapamatovaly a je nejen v paměti, ale i v srdci podržely.

Pro kazatele přidal Pařízek v III. díle theoretický i praktický návod, jak by jeho výkladu evangelií k vypracování homiletických řečí pro dospělé i pro děti použití mohli.

Od prvního vydání tohoto díla uplynulo již 100 let a přece až dosud dílo toto až na tabulkovou a písmenkovou metodu při sestavování obsahů se nepřezilo. Pařízek metody této použil, poněvadž byla tehdejší zobečnělá. Ještě r. 1871 vydal katecheta a ředitel pětileté školy v Přelouči. František Rychlík, dle spisu Pařízkova: „Výklad nedělních evangelií“, kde v předmluvě praví: „Anoť kniha v oboru tom na nejvýše vychválena jest ona, kterou Pařízek r. 1819 (po druhé) vydal, ale kteráž již málo k nalezení jest, řídil jsem se při knize své zvláště dle metody jeho.“ Tím udána nejjasněji praktičnost spisu Pařízkova.

Mimo toto dílo vydal Pařízek ještě, jako ředitel Klatovský: „Modlitby pro děti“ 1789. „Kurzgefasste Naturgeschichte Böhmens, zum Gebrauche der Jugend“ 1784. „Rede bei der feierlichen Einweihung und Eröffnung der Hauptschule in der Kreisstadt Klatau“ 1783.

III. Zajisté nespravedlivě by soudil o Pařízkovi každý, kdož by se domníval, že snad jen proto rozvíjel tak horlivou činnost ve škole a v literatuře, aby obrátil k sobě pozornost světské i duchovní vrchnosti, aby si klesl cestu k vyšším hodnostem a vyznamenáním. Nelze přece předpokládati o všech jeho představených, kdyby skutečně takovou ctižádostivost byl měl, že by této stinné stránky v jeho povaze nezpozorovali. Jeho nejbližším představeným byl tehdejší vrchní školdozorce, Ferdinand Kindermann; a může se o tomto muži říci, že nebyl zkušeným znalcem srdcí a povah lidských? On zajisté dovedl rozeznati na každém učiteli, s jakou horlivostí koná své povinnosti a u horlivých dovedl posouditi, pochází-li horlivost jejich z pouhé ctižádostivosti aneb ze skutečné lásky ku škole a žactvu. A právě tento zkušený znalec školství a soudce učitelské činnosti po-

staral se o to, aby Pařízkovi za jeho horlivou činnost dostalo se ještě důležitějšího postavení, než jaké zaujímal v Klatovech.

Dne 31. ledna 1790 byl Ferdinand Kindermann od císaře Josefa II. jmenován biskupem litoměřickým; záhy po svém jmenování odebral se nově jmenovaný biskup do Vídně, aby se osobně císaři za své vyznamenání poděkoval. Při audienci vyzval jej vladař, aby mu jmenoval vhodného muže, kterýž by se mohl státí nástupcem jeho ve vrchním školdozorství v Čechách; Kindermann doporučil Václava Lenharda, dosavadního ředitele normální školy pražské. Císař návrh tento přijal, ale hned požádal biskupa, aby mu navrhl zase jiného paedagoga, kterýž by po Lenhardovi se hodil za ředitele školy normální v Praze; Kindermann navrhl Pařízka. Vladař i tento návrh přijal.

Pařízek vyučoval právě ve 4. třídě hlavní školy klatovské, když ho došel poštou ustanovovací dekret na místo ředitele normální školy pražské. Byl při tom tak mocně dojat, že úžasem mu vypadl dekret z ruky. V prvním okamžiku zmocnil se ho úmysl, že dekret vrátí; ale když se dověděl, jak k tomuto čestnému vyznamenání přišel, jaká důvěra jest mu tím od jeho představených projevena, tu nabyl důvěry i sám k sobě a na nově určené působiště s nejlepšími úmysly se odebral.

Dne 1. května 1790 započal Pařízek svou ředitelskou činnost na normální škole pražské a pokračoval v ní skorem úplných 32 let. A jakkoliv byl pro toto místo zcela zralý a způsobilý: přece i on na počátku své nové činnosti setkal se s netušenými překážkami a odporem, o nichž zmiňuje se Raaz na stránce 19. životopisu Pařízkova těmito slovy: „I zde (totiž na ředitelském místě na normální škole pražské) nakupily se proti němu veliké, těžké černé mraky, kteréž ze sobectví a závisti se vypařily a po několik let vznášely se nad jeho hlavou, hrozíce mu každou chvíli, že ho zničí svými blesky. Mraky tyto se nerozprášily, dokud silný příznivý vítr z Vídně jich nerozehnal.“ Nám nyní po stu letech jest těžko říci, jaké to byly mraky zloby a pomsty, jež závist a sobectví nad hlavou Pařízkovou stahovaly, poněvač nenalezli jsme o tom bližších zpráv, ale můžeme se toho snadno domyslit, že nenadálým jmenováním Pařízka za ředitele normální školy v Praze byl asi mnohý domýšlivý snaživce uražen a pohněván.

Možná dosti, že i snad některá výše postavená osobnost byla tímto jmenováním nemile dotknuta, poněvač měla snad v mysli pro toto místo jiného kandidáta. Avšak ať tento počáteční odpor proti Pařízkovi vycházel odkudkoliv, on sám svým obezřetným jednáním a neunavnou činností k překonání jeho nejvíce přispěl.

Hned v prvním roce svého ředitelství obohatil sbírku rostlin více než dvěma sty sušených, na papír přilepených exemplářů, kteréž na rozličných místech v Čechách nasbíral.

Roku 1792 dal svým nákladem zhotoviti měděnou plotnu či matici tiskařskou na tištění čestných vysvědčení pro žáčky dívčí školy. Okrasy na těchto tištěných vysvědčeních jím navržené zobrazovaly jednotlivé literární a industrialní předměty, kterýmž se žáčky na školách učily. Že Pařízek i do takových věcí se míchal, nemůže býti divno; bylť on dovedný kreslič; zůstavil po sobě výkresy několika zámků v Čechách. Vedle toho byl Pařízek i hudebním skladatelem. Touto uměleckou činností zabýval se v prázdných chvílích k svému zotavení a sice hned od svých mladých let, delším cvikem stal se i v tomto oboru dovedným mistrem.

Avšak hlavních vavřínů nashromáždil si na roli školské a literární. I v této třetí periodě jeho života vyšlo od něho více důležitých spisů českých i německých.

Roku 1790 přeložil z němčiny: „Praktickou knihu ruční pro učitele škol městských i venkovských od Villauna“ a ku konci tohoto spisu připojil svůj vlastní původně vyličený „obraz dokonalého učitele“. V překladě z němčiny podává se ve dvou knihách kandidátům učitelství poučení 1. o začátku školního zvedení a potřebnostech jeho, 2. o pořádku a rozdělení vyučování na jednotlivé školní roky. Zajímavější jest ovšem pro nás, zvědět obsah přídatku, v němž spisovatel podal obraz dokonalého učitele v šesti odstavcích a sice pojednává o tom:

1. Jak se má kandidát učitelství připravit k povolání učitelskému a jaké má míti osobní vlastnosti? V této příčině žádá od toho, kdo se chce věnovati povolání učitelskému, aby nebyl žádným chlebařem, aby nehledal snad jen časného zaopatření, nýbrž že ho má vésti k tomuto povolání láska k dítkám, nadšení pro dobro Církve, obce a spolubližních. Aby dobru obecnému skutečně prospěl, má hleděti získati si potřebné vědomosti pro své budoucí povolání, což se stává pilnou návštěvou přípravky čili praeparandy pro učitele na škole normální. Tam dbá o to, aby svědomitě seznal, jak se má vyučovati všem jednotlivým předmětům, kterýmž dítky sám jednou bude vyučovati, zvláště má hleděti, aby osvojil si ve vyučování tak zvanou analytickou čili sokratickou metodu, kterouž se vzdělává nejen paměť, ale také rozum a srdce. Zkušenosti a vědomosti, jichž nabyt na škole normální, hledí i později v povolání učitelském rozmnožiti čtením odborných, prospěšných knih.

S theoretickými vědomostmi k zdárnému působení ve škole musejí býti spojeny též i některé pro učitele nutně potřebné osobní vlastnosti a sice, aby měl dobré a povolné srdce čili smýšlení prosté všech nízkých úmyslů, aby měl pravou otcovskou lásku k dětem, chvalitebnou náklonnost ku pracovitosti, pak přívětivou a tichou mysl, aby ani při trestání dítek se neukvapil. Tyto vlastnosti přispějí k tomu, aby všechny obtíže a nesnáze svého povolání snadno překonal.

2. Jak si má každý učitel počínati, když nastupuje úřad svůj? Když přijde na místo povolání, hledí si především získati přízeň a náklonnost svých nejbližších představených — zvláště hledí v dobré shodě žíti s místním duchovním správcem, jichž pomoci k zdárnému působení ve škole postrádati nemůže. Hledí seznati smýšlení obyvatelstva v celé školní obci, jak by ho mohl obrátiti a změnit ve prospěch školy. Dbá o slušnou úpravu školní budovy a školních světnic; hledí v čas zaopatřiti si soupis všech školou povinných dítek, což se stává jednak výpisem z farních matrik jednak obchůzkou celé školní obce, aby seznal i ony dítky, jež v místní matrice farní napsány nejsou; obchází školní obec neopomine upozorniti zvláště rodiče na velký prospěch školního vyučování. Důkladný soupis školních dítek jest mu nutnou pomůckou ku kontrole návštěvy školní; k tomu účelu zhotoví si zvláštní školní protokol, školní katalog a disciplinární tabellu, jakož i školní denník, kamž pilně zaznamenává všechna pro školy a učitele vyšlá nařízení.

Když se žáci do školy sešli, rozdělí je dle jejich schopností a stáří, vykáže každému jeho místo ve škole, stará se, aby všickni měli potřebné školní knihy, chudým žákům hledí je vyprositi.

Na počátku školního roku vede dítky do chrámu Páně na mši sv., aby tam vzývaly Ducha svatého. K této slavnosti pozve rodiče, školního dozorce, úředníky, rychtáře; po službách Božích, když se dítky vrátily do školy, prosloví k nim krátkou řeč o jich povinnostech a přečte jim školní pravidla. (Příště dále.)

Škola — stát, církev a duch času.

1. Stát se stává důležitým činitelem výchovatelem tím, že si ponechal vrchní dozor nade vším vychováním školním, který vykonává orgány, k tomu zvláště zřízenými. Stát pečuje také o přiměřené vzdělávání a uzpůsobování učitelských osob k důležitému povolání výchovatelem, vydává příslušné zákony a dbá o to, aby se jimi vyučování všecko řídilo.

Učitel je státu mnohem více povinován než jiný občan státní; neboť pod ochranou státu se vzdělal, pod jeho ochranou je pokojen a bezpečen. V jeho území má tedy zapustiti kořeny plodné své činnosti, má vzbuzovati v útlých srdcích dětských opravdovou, obětavou a stálou lásku k vlasti i k panovníku. Máme-li Církvě školou dobré občany nebeské odchovati, jest nezbytno, abychom i vlastní užitečné státní občany připravili. Toho požaduje stát, vlast širší i užší na škole, na učitelstvu svém. Přání, jež má zase učitel vůči státu, záleží hlavně v tom, by měl zajištěný vezdejší chléb, by bylo postaráno o patřičné jeho vzdělání a čestnost jeho úřadu. Jest si jen přát, aby stát o to měl náležitou péči, aby učitelstvo za stejnou práci rovně bylo odměňováno, aby odměna ta byla v poměru ku práci, a aby se učitel mnohdy při nejlepší práci a kvalifikaci nemusil doprošovati způsobem žebráckým toho, co mu dle zákona sluší a patří! Bude-li toho stát v požadavcích učitelstva dbáti, vyplní tím také nejlépe své výchovatelem povolání a stanovisko, jaké oproti škole v naší době zaujímá.

2. Na čtvrtém místě stává se i Církev faktorem výchovatelem. Katolická Církev má na školu národní právo odvěké, historické a žádá právem, aby toto její právo odvěké, historické, ostatními činiteli výchovatelem bylo uznáváno. — Právo její jest však netoliko historické, ale jest to i právo božské. K ní zajisté bylo řečeno ústy Spasitelovými: „Jdouce, učte všecky národy, učíte je zachovávat všecko, což jsem koli pravil vám.“ Tudíž má Církev právo a také povinnost, aby dítky vyučovala u sv. víře a v mravech křesťanských, aby je také k tomu vedla, by život svůj dle sv. víry zařídily a také v něm setrvaly. Toho odepřítí Církvě katolické nemůže nižádný. A čeho žádá Církev od katolického učitelstva? — — — Máme jí býti věrnými a horlivými syny a zastanci, tam kde její vliv nedostačuje. Má-li se dílo výchovatelem ku prospěchu mládeže dobře dařiti, jest potřebí mezi knězem a učitelem náležitě shody, skálopevné důvěry a opravdového přátelství, kteréž by ani za dveřmi učebny nepřestávalo. Ruku v ruce, srdce k srdci — tak musí působiti učitel a kněz na jedné a téže škole. Neboť nebudeme-li se ve společné práci výchovatelem považovati rádi za věrné přátele a spolupracovníky, kteří si v těžkostech svého povolání ochotně pomáhají, společně tíži práce té snášejí — nikdy mnoho nesvedeme! Nebylo-li slovo Páně: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás,“ také k nám řečeno, nebudeme-li o svatosti a výši tohoto poslání svého přesvědčeni a nebude-li tato významná důležitost stavu učitelského také v ně uznávána, jest marná naše práce. Chceme-li však k této autoritě své pracovati, musíme především autoritu svaté církve uznávati, neboť ona jest autoritou božskou, a jest k tomu určena, aby všecky ostatní autority podporovala, a sice autoritu státu, jakož i zvláště autoritu jeho nejvyšší hlavy, našeho milovaného mocnáře a autoritu jeho náměstků a konečně autoritu rodičů a jejich náměstků — učitelů. Šetření těchto autorit jest nám příkázáními Božími přímo jako svatá povinnost uloženo, ano jest

založeno i v rozumu, neboť celý společenský řád může jen při mocném udržování těchto autorit býti zachován.

3. Neméně mocně zasahuje do vychování duch času se svými často se měnícími zásadami, falešnými hesly a mnohdy nesmyslnými požadavky. A škola se právě stává i tím ústavem vychovávacím, že má škody proudem času povstale poznávati, je hojiti anebo jim zdárným vedením mládeže platně odpírati.

Poněvadž podle názoru křesťanského zdárné, křesťanské vychování mládeže největším a nejpřednějším úkolem školy jest, jest si v tomto převráceném čase této úlohy školy tím více všímati; neboť

1 moderní paedagogika křesťanský ráz a účel školy načisto odmítla a účel vychovávací hledí nahraditi teorií a praxí, která s vedením mládeže ku Kristu nemá nic společného;

2. nejdůležitější a nejprvnější faktor vychovatelský — rodina — často není s to a namnoze nechce úlohu svou plniti;

3. socialní demokracie božský původ světa neuznává a náboženský ráz škol chce vsí mocí setřiti, podvratnými zásadami působíc v rozklad jeho

Pravili jsme, že moderní paedagogika zamítá zcela křesťanský účel a cíl výchovy; tak jest tomu, jak bylo ve „Vychovateli“ již mnohokráte dokázáno a k tomu poukazováno. Moderní paedagogika sleduje příklad moderního ducha, který pracuje k tomu, aby opanoval svými převrácenými zásadami.

Socialní demokracie pak se drží důsledně své nauky, kterou hlásá do světa slovy: „Čiňte si život rozkošný a dobrý, nebo po smrti nic není.“ — Poněvadž toho nemůže dosíci na základě nauk křesťanských, sahá po tomto prostředku. Při tom se namáhá vštěpovati tyto nauky i mládeži a zásady své rozšiřuje slovem i písmem. Bohužel je v těchto snahách socialní demokracie podporována duchem času a spekulacemi některých obchodníků. Ve výkladních skříních jistých knihkupectví setkáváme se s věcmi, které směřují ku podrytí mravnosti, víry a pak důsledně i všeho, co na mravnosti a víře spočívá. Jsou mnohé závody, které nabízejí otravnou četbu dorůstající mládeži, jež hlavně mravopoctnost podkopává; i jest na katolické škole, aby vhodným protijedem působila, aby vhodným výběrem dobrých knih nevinná srdce od duševní otravy uchránila.

Socialní demokracie by nejraději celý svět na ruby obrátila; především je nebezpečnou křesťanské rodině. Tím, že rodinu od Boha odvrací, ničí tak základní pilíř státního zřízení a prozrazuje se tak jako úhlavní nepřítel všeho pořádku, civilisace i křesťanství. Socialismus odděluje děti od rodičů a domnívá se, že snadno vnikne i do škol obecných, aby tak pomocí školy načisto podkopal všeliký řád světový a na troskách všeho státního a náboženského zřízení že bude slaviti orgie své. Ale každý přítel katolického školství, každý přítel pravého vzdělání a skutečné civilisace s opovržením odvrací se od takovéhoto zásad a rozhodně je odmítá. Zvláště potřebí je, *aby se katolické učitelstvo srazilo v pevný šik* a aby skutky dokazovalo, že chce mládež jemu svěřenou vésti k Bohu trojjedinému, že chce vychovati věrné syny Církvi katolické i císaři, kteří by byli každé chvíle ochotni statky i krev nasaditi, když je vlast nebo císař zavolá. Socialismus, který považuje náboženství za věc soukromou, který odtrhuje dítko od srdce matčina, který chce oloupiti již i mládež o naději v život věčný, má se dozvědět, že katolické učitelstvo ostražitě bdí, stojí na stráží a že s pomocí Boží dosti silným bude, aby mládež jemu svěřenou zachránilo před jedem socialistických ideí, správně řečeno — nevěry. Nikdo se tu nedomnívej, že čelíce proti nízkému

socialismu, bojujeme proti jedné partaji a že provozujeme politiku. Naopak! Činíme jen to, co činí dobrý pastýř, který ochraňuje své stádo před útoky dravce. Kdyby i katoličtí učitelé vložili nečinně ruce v klín, bylo by to zradou na svatém kříži, zradou na vlasti i na panovníku!

Známe dobře úlohu katolického učitele, jež je zřetelně vyjádřena v malém katechismu. Praví se tam, že jsme na zemi proto, abychom Boha poznali, jeho milovali, jemu sloužili a tím věčné blaženosti dosáhli. Tedy naše veškeré pobytí na světě má nás nutkati k poznání a milování Boha. Nebe je cílem naší pozemské pouti.

Vypravuje-li starostlivá matka dítě na cestu do světa, nachystá vše s velikou pečlivostí, aby dítě její bylo pro všechny možné případy zabezpečeno a konečně k cíli dospělo, byť i po mnohých útrapách. Nastane-li okamžik rozloučení, vyslovuje mu matka své požehnání a srdce její se strachy chvěje při vzpomínce na nejistou budoucnost milého dítěte, na nebezpečení, jakýmž mu společnost a svět hrozí. Potom však jako občerstvující balsám vlévá se do její úzkostlivé duše vědomí, že učinila pro své dítě vše, co učiniti mohla, seč její síly byly, a duši její sílí naděje, že všemohoucí nebes. Pán miláčka jejího chrániti bude.

Podobně je tomu ve škole. Škola po celých 7—8 let připravuje mládež na cestu do života, kterou tato nastupuje po dokonaném 14. roce. A tato pozemská pouť má býti přípravou k životu věčnému. S těžkým srdcem propouští i křesťanský učitel své chovance do života. „Byly-li přípravy jeho dostačitelny? — — Je li dítě dosti silno, aby odolalo nebezpečenstvím života? — — Dosáhne-li jednou věčného svého určení?“ — — — — To jsou ty časté otázky, jež si katolický učitel předkládává. Ale on jest si vědom, že všechno úsilí lidské marno jest, jestliže Bůh zdaru nedává. V něho tedy důvěřuje ve své práci a důvěřovati smí opravdově, vyplnil-li svědomitě svůj úkol vychovatelský.

Ale má-li se námaha jeho potkati se zdarem, musí škola všechny škodlivé proudy času náležitě poznati a potom je bude moci léčiti, potom bude moci jim energicky čeliti, aby je překonala. Pravili jsme, že duch času pracuje záhubně na díle vychovatelském svou moderní paedagogikou, neschopností rodiny k dílu vychovatelskému a socialismem, který vše na ruby obrací. Jinými takovými chybami časovými jmenovati sluší dále *nepravou „humanitu“* ve výchově, která chtějí do nejmenších podrobností a se směšnou něžností dětem za každou cenu zdraví prý zachovati a všelikou práci duševní i tělesnou jim umenšiti a usnadniti, toho nejlepšího lékařského prostředku zúmyslně zanedbává — pevné totiž a vážné kázně ku práci. V pravdě velcí mužové se stali jen prací velkými. Kdo se ve škole nižádné práci řádně nenaučil, nebude moci ani chtíti v životě pracovati. Kdo po čas školní docházky nejvýše 4 hodiny práce měl a snad ještě ledabylé, tomu nemůžeme zazlívati, že v pozdějším životě i 8hodinnou práci za přílišnou považuje! Při tom ještě nemáme při vychování na mysli ani tak množství práce, jako spíše její cenu a důkladnost.

Jinou vážnou chybou časovou je ta přílišně *veliká umělost ve vychování*. Zapomíná se po většině, že právě největší jednoduchost jak v tělesném tak i v duševním životě nejlepší ovoce přinášela a přináší, jak zkušenosti dokazují. Tato zásada nemá nikde tak vážné platnosti, jako ve škole. Musí-li naše vychování upotřebovati nejdříve umělých prostředků, jest již samo nesprávné a nezdravé. Pohleďmež jen na vzor vychovatelský, na božského přítele dítek! Jak jednoduchý a opravdový to vzor! Ano, jednoduchost a pravda, toť jsou dva za-

vírací kameny vychovatelské klenby o základech křesťanských — jedno jest následek druhého. Z toho důvodu je i každá methoda vychovatelská dobrá, je-li jen přirozená a rozumná.

Na čem pozorujeme churavost času, tím se prozrazuje i vedení školy, ovšem v míře menší, ale přece vždy znatelné. Z dětí se stávají světoobčané bez domoviny, bez vlasti, bez víry a mravu a časovým heslem jim „ubi bene, ibi patria!“ což svědčí o úplném zaniknutí národní hrdosti, o vymizení citu vlasteneckých, o úplné lhostejnosti jak v ohledu náboženském, tak i vlasteneckém. Nebo kdo zapře svou domovinu, zapře lehce i svou víru, své bratry, všecko své krevní příbuzenstvo.

Domníváme se a pevně na tom trváme, že zde pomůže jen zvláštní horlivé pěstění, vzbuzování a utužování vroucí lásky k rodné zemi, bude-li mládež v otcovském domě viděti a pocífovati celý svůj svět, přilne-li celým srdcem k rodnému místu. Potom zůstane mládeži milým a svatým ono místo, na kterém její kolébka stála, potom budou vzpomínky a památnosti domoviny, také i v největší vzdálenosti v srdcích dorostlé mládeže pučeti a tím více v cizině se zakořeňovati, potom bude ještě i po mnoha dlouhých letech „hrob matčin“ všem místem posvátným a jistým útočištěm v událostech radostných i trudných, u kterého se všickni členové rodiny občas scházívali a vzájemné příhody své si sdílejí.

Náš čas je tak chladný, tak lhostejný ke všemu, tak bez opravdového života. A škola, i když úlohu svou vychovatelskou dobře chápe, ale s chladným rozumem a se srdcem, bez lásky nitro dítěte rozebírá, ducha a mysl jeho rozkládá a formuje jako sochař kamenné a mramorové sochy, také mnoho tím neprospěje; vždyť i tam kde se pracuje s obětavou láskou k dětem a v duchu v pravdě křesťanském, má škola úkol těžký, jelikož jí její práci znesnadňují lehkomyšlné chápání životních úloh přílišné pachtění se po požitcích tělesných, předpojaté usuzování a vůbec věci, jež jsou signaturou doby přítomné!

Tyť jsou asi celkem největší vady časové, které velmi zhoubně na výchování hlavně rodinném a na vychovávání společností hlodají a tak veliké škody tělesné i duševní mu přivozují. Před těmito časovými chybami, před tímto zžíravým proudem času nesmíme oko přimhuřovati, nesmíme nečinně ruce v klín skládati.

Slovné obrazy.

Napsal Fr. Vaněček.

(Pokračování.)

6. Obcování svatých znázorňuje již sám název trojí církve. V boji všichni bojují: jedni padnou, jiní jsou raněni, jiní jsou vítězi; vzájemná pomoc jedněch druhým spíše vynikne.

7. Odpuštění hříchů pomocí *klíčů* lze znázorniti. Moc klíčů dal Kristus Pán sv. Petru svrchovanou, ostatním apoštolům rovně dal moc klíčů, ale ne tak rozsáhlou. Zámek nelze otevřítí leč klíčem. Hřích jest pevný zámek, kterýž musíme ukázati tomu, kdo klíče má. Moc klíčů jest v církvi a sice nejvyšší u papeže, velká u biskupů, menší u kněží. Rozvázati některé hříchy si vyhrazuje biskup, ponechává sobě moc klíčů a půjčuje ji jen pro jisté případy, některé klíče po-

nechal sobě papež a půjčuje je též pro určité případy. Moc klíčů se dává ve svátosti svěcení kněžstva. Užívá se jí hlavně ve křtu a pokání.

8. *Soud soukromý* a soud slavný již samo Písmo sv. znázorňuje věječkou na obilí (Luk. 3, 17.), jehožto *věječka* jest v ruce jeho, a vyčistí humno své a shromáždí pšenici do obilnice své, ale plevy pálení bude ohněm neuhasitelným.“ Děti nyní málo znají čistění obilí pomocí věječky, za to však dobře znají *ruční mlýnek*, pomocí jehož se obilí hned roztrídí na *přední obilí, zadní obilí a plevy*. Přední obilí znázorňuje pšenici do obilnice (nebe), zaděnek obilí, kteréž nového čistění ještě potřebuje (v očištění), než přijde do nebe (obilnice), a plevy jsou do hnoje, aneb dobytku k sežrání. Při soudu soukromém se rozhodne, kam duše přijde, zdali hned do nebe či až po přestálých trestech v očištění, či hned do pekla.

Očistec svatí srovnávali s nemocnicí, kde se užívá různých prostředků, ale uzdravení záleží na Bohu.

9. *Slavný soud* Boží, vždy mi jako hochu přicházel jako dlouho trvajícím, poněvadž všechny hříchy všech lidí budou souzeny. Jednoduchým slovním obrazem lze ukázati, že i soud Boží bude moci být krátký a všem zřejmý. *Voda a olej* v jedné nádobě sebe více pomíchány, hned se od sebe oddělí, když necháme obě stát. Nejlepší olej zůstane nahoře a činí vrstvy podle své jakosti až ku hladině vody. Na soudě Božím oddělení může býti okamžité, neboť každý budeme sám si hledat místo, kam patříme podle váhy našich skutků. Zajisté mají praktičtí katechetové velkou zásobu různých obrazů, které by vyučování katechismu usnadnily. Třeba učiniti je majetkem obecným. V katechesích dlouhých a tištěných se podobné perly názorné přehlédnou a ztrácí.

Krásného slovného obrazu ku znázornění, že svatí v nebi sobě nezávidí, ač mají každý jiný stupeň slávy, užívá prý Dr. Sýkora. Jako dítě malé raduje se z krásného šatu a nezávidí velkému člověku jeho velkého krásného šatu, protože se pro jeho tělo nehodí, tak duše v nebi radují se ze svého svatebního roucha, kteréž se hodí jim, kdežto jiné by se jim nehodilo.

Duch sv. řídí církve sv. ; to jest článkem víry. I církve učící těší se z pomoci Ducha sv. jako se těšila církve bojující v dobách pronásledování. První křesťané spoléhajíce na příslibení Páně: *dabitur vobis*, zapisovali odpovědi mučovníků na soudu jako slova vnuknutá Duchem sv. Praxe jejich odpovídala víře. Zajisté by bylo s velkým prospěchem sebrati a krátce uveřejňovati okamžité jiskry světelné, kteréž při vyučování mnohým napadají a konají jim služby znamenité. Ne každý se odhodlá vydati celou sbírku katechesí, aneb zpracovati celou katechesi; není ani radno, aby se jich mnoho odhodlalo, poněvadž by pro velké množství věcí prostředních nebylo pozorovati věci ceny nadprostřední. Několika řádkami nastíniti obraz slovný ku některému článku, jest daleko snadnější a pro větší část čtenářstva praktičtější. Náš „Vychovatel“¹⁾ by se tímto způsobem stal hovornou praktických katechetů, aniž by přinášel celé katechese, které netěší se oblibě.

(Ostatek příště.)

¹⁾ V té věci jsme rádi k službám. Red.

FEUILLETON.

Také výstava.

Prozrazuje Ř+dateL.

Přepadla mne kdysi touha, abych se také jednou něčím vyznamenal. Nedivtež se, každý máme své slabé chvílky. Přemýšlel jsem co a jak? Heureka! Mám to: Uspořádám ku konci školního roku velkolepou výstavu prací žáků a žákyň, učebných pomůcek a jiných památných předmětův. (Kde ty poslední vezmu, jsem věru nevěděl, ani o tom nepřemýšlel. Snad jsem měl na mysli ty houby, jimiž bylo školní stavení tak hojně „nadáno“.)

Ve přípravách předběžných osvědčil jsem zkušenost velmi skrovnou. Dnes to vím; tehdyž jsem toho nevěděl. Tak jmenovitě nedával jsem žákům žádnou školní práci „přes čas“ ani ve škole, tím méně domů; nepředkreslil jsem nikomu žádný výkres ani čarami nejtenčími; nevypracoval jsem žádné úlohy pro sešit na tabuli, ba ani jsem nevyloučil z „výstavy“ sešity několika arcimazalů. Rovněž jsem nesvolil, aby industriální učitelka, mimochodem řečeno moje pěknější polovička, dala dívkám práce mimořádné, aby je za ně sama konala aneb některé své vlastní jako práce žaček „vystavila“. Vesměs věci, které se vlastně rozumí samy sebou.

Asi na týden před ukončením školního roku napsal jsem tučnou lapidárkou dvě pozvání, ve kterých jsem appelloval na lásku otcovskou a pýchu mateřskou, na „osvědčenou“ pokročilost a „vůbec známou“ přízeň ke škole; jedno pozvání poslal jsem panu starostovi pro velectěnou místní školní radu, druhé jsem odevzdal ve krajiním stavení přede vsí, aby odtud putovalo od baráku k baráku po celé osadě.

Zdá se mi, jakobych viděl otazník na očích milých čtenářův: Kolikatrídni jsem to měl školu? Prosím — osm ročníků v jediné světnici.

A já pořádal výstavu! Je to odvaha!?

Školní rok 1883—4 býti měl zakončen na mém „ústavě“ v pondělí.

V sobotu se ve škole mylo, drhlo, smýčilo. Žádal jsem na místní školní radě, aby dala třídu vybělit, leč dostalo se mi vyřízení záporného: „Toť, aby se to přes prázdniny zas zane . . .!“ Za školou se pletly chvojné věnce, a v bytě stříhal se „zlatý“ a „stříbrný“ papír na vyzdobení celé budovy.

Moje polovička snažila se sice mou horlivost krotiti namítajíc, že má jiné práce dosti a že by umytí snad stačilo, ale docílila pravého opaku; já snažil se tím více.

Abych nezapomněl: Konání výstavy oznámil jsem nadřícené slavné c. k. okresní školní radě se sebevědomou poznámkou, že o výsledku si dovolím zvláštní zprávu podati. Jen tak tak, že jsem pana inspektora nepozval!

Nedělní odpůldne ztrávil jsem vnitřním uspořádáním výstavy:

Přes lavice položil jsem obě školní tabule. Na tabuli v pravo vyrovnal jsem sešity s pracemi žáků, v abecedním pořádku, na lavici v levo ženské ruční výrobky. Stůl zarovnal jsem úředními knihami, stěny ověšel třemi mapami, na skříň vyrovnal vycpaného ježka a divokou kachnu (více nebylo z té „říše“), na první lavici v levo kolo na hřídeli, váhy, skleněnou rourku na „buzení“ elektřiny, magnetovou podkovu, kompas, vypuklou čočku a skelný hranol.

Nebylo toho dosti?

Kam ale ráno s dětmi? Do bytu nevešlo by se jich ani dvacet, jak tedy 84? A třída proměněna ve výstavní síň!

Na štěstí bylo v pondělí velmi krásné počasí. Větší žáky pustil jsem do třídy, aby si výstavu prohlédli, dokud se tam nenahrne dospělých; menší, kteří pro výstavu nejevili zájmu pražádného, shromáždili se ve školní zahrádce.

Do chrámu Páně měli jsme skoro hodinu cesty. Bývalo u nás při návratu zvykem, že dítky cestou zpívaly. Tentokráte pro samý spěch nikomu do zpěvu nebylo.

Krátce před desátou hodinou byli jsme doma. Rozdělil jsem dítky jako přede mší svatou. Menší pod dozorem jednoho z nejstarších žáků v zahrádce, větší ve třídě.

Zprávy školní, sešity a ruční práce měly býti rozdány až hosté odejdou, po případě, kdyby to dlouho trvalo, hodlal jsem je „až zítra“ rozeslati.

Usadiv děti, přehlédl jsem ještě jednou s vnitřním uspokojením své dílo a očekával ne bez rozehvění příchod P. T. obecenstva.

Jen tak pro jistotu vyvolal jsem před lavice svou nejlepší žačku, jižto přidělen čestný úkol, aby oslovila příchozí básničkou, začínající slovy: „Velectění a vá-

žení hosté!“ O proslovu tom nikdo z ostatních dítek ve škole nevěděl, a deklamátorce uložil jsem mlčení, chtěje všeobecně překvapiti. Přednášela, jako když bičem mrská. Měl jsem opravdovou radost.

Velectění a vážení hosté nezdáli se míti příliš na spěch. Čtvrthodina minula v dychtivém netrpělivém očekávání, uplynula i druhá, — nikdo nepřicházel.

Před školou postavená stráž co chvíli přibíhala do třídy se štafetou: „Ještě žádnej!“ Dítek v lavicích zmáhala se netrpělivost, kterou vyjevily prosbou, abych jim dovolil do zahrádky. Nevyhověl jsem, nemohl!

Také moji ženě v kuchyni zdálo se, že by již mohli přijíti, neboť se došla pozeptat, kdy tu výstavu skončím.

„Toť by bylo, aby nikdo nepřišel!“ konejším vzímající se obavu. „Snad se někde sejdou a přijdou pohromadě.“

Nová čtvrt hodina situaci nezměnila; nikdo a nikdo. — Ve zlém tušení fiaska nečekal jsem již ani na zpravodaje a vycházel před školu sám, ale tím jsem hosty nepřilákal. Prázdná a ticho kolem.

Ani jedenáctá hodina nepřivedla nikoho. „Aspoň kdyby byl přišel starosta a místní školní dozorce!“ horlil jsem v kuchyni, kam mne stesk můj na okamžik zahnal.

„Já to věděla, já to věděla!“ smála se moje polovička.

Ke všemu ještě výsměch, a od ženy!

V tom vltne do síně má pozorovací stanice a křičí:

„Pan starosta jede!“

Vítězně pohlédnu na ženu a sotva že si vezmu na čas, abych vychloubavě prohodil: „Heč a jede! spěchám do třídy.

„Děti, pan starosta jde a přijde snad ještě někdo!“ napomínám a zároveň spochinu významným pohledem na deklamátorce. Tato se usměje na znamení, že pochopila a napřed již vstane.

Blíží se jakési hrčení, no, ale to není přece kočár, ani bryčka! U otevřeného okna třídy hrčení ustane a do okna zavzní dobře mi povědomý hlas páně starostův.

„Pane učitel!“

Skočím k oknu.

Tam v cestě rozkročen stál pan starosta bos, nohavice plátěnek ohrnuty, vestu rozepnutou, bez kabátu, na hlavě plochou čepici, dýmku v levém koutku úst, zapražen do trakaře, na němž naložen pytel s obilím. V tomto úboru přece snad nejde do výstavy!

„Pane učitel!“ opakuje pan starosta, nacpává si dýmku. „Tuhle jedu do mlýna s troškem obilí a přetrhla se mi kšanda u trakaře. Prosím vás, nemáte po ruce kus provázku?“

Ustrnutím jsem až zkoprněl. Probrav se z příjemného překvapení, spěchal jsem vyhověti naléhavé potřebě páně starostova trakaře; pan starosta správil popruh, zapálil si a statně dýmaje odejel.

Ani nevím, řekl-li „s Pánem Bohem!“ Nezbyvalo mi, než vystavu skončiti.

Maličký dodatek k otázce: Skončila-li — třeba v té nejposlednější výstavě — někdy podobně výroční veřejná zkouška? Prosím starší pány kollegy, by sami sobě dali odpověď. Ti mladší veřejných zkoušek nepoznali.

DROBNOSTI.

Ku „Spolku přátel katolických českých škol bratrských“ přistoupili dále: vsdp. Dr. Mikuláš Karlach, sídelní kanovník Vyšehradský, stal se členem řádným, složil hotově celý členský vklad (100 zl.) a dar svůj provodil velmi vřele psaným přípisem v němž přeje spolku nejlepšího zdaru a hojného požehnání Božího. Členy podporujícími (1 zl. 20 kr) stali se: dp. Václav Korynta, kaplan ve Vrbně nad lesy; vldp. Josef Janda, farář v Hlavně Kostelním, vldp. Vančura Antonín, děkan

v Německém Brodě a b. vik. sekretář; vldp. Nožička Jan, farář v Dešenících. Vldp. Štěpán Dvořák, farář v Rychmburku složil jako činný člen splátku druhou (10 zl.) — O další přihlášky prosí Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku.

„**Školský obzor**“. Pod uvedeným titulem vyrostla v Roudnici nová bylina deroucí se přes práh školní, politický totiž týdeník pro zájmy našeho školství — — Není to list paedagogický, ale list agitační,

který znova opakuje fráze, dávno již v „Nár. Listech“ a jinde otištěné. Pohovoříme trochu o článku „Potměšilá zbraň klerikálův“, z čís. 2. ze dne 15. ledna t. r., kdež stojí mimo jiné: „Jeden z kardinálních požadavků klerikálův našich jest domoci se opětne vlády nad školami národními“ — a dále „oni chápou se všech možných a pochybných prostředků. — Tady je tedy zárodek té klerikální potměšilosti! Lépe a pravdivěji by ovšem znělo: „kardinální požadavek liberálů jest náboženství vyhnat ze škol!“ to však se nehodí do programu listu. — O těch všech možných prostředcích v boji za získání školy pro klerus nabájej se toho ostatní protivné listy dost, proč to zase opisovat v trochu jiném slovosledu? Povídačky o kostelnících a p., jako činitelích v boji tom, už jsou dávno odzpívány a opakují se v listě jen pro reklamu jeho — — Boj strany kněžské prý je skrytý, tajný proti škole moderní — a sice záleží prý v podrážování důvěry ku škole moderní v občanstvu! — Není třeba žádného skrytého boje paedagogu křesťanskému, — proto že ovoce moderní školy, zvláště kde působí moderní učitelé, jest příliš patrné a nikomu nechce chutnat. Že se jim „Kříž“ a „Marie“ v rukou dětí školních nelíbí, nedivíme se; nejsouť „moderní“; něco pikantnějšího, jako na př. „Obrázkové dějiny národa českého“ od Dolenského snad by se jim v rukou dětí lépe líbily. Mluvit o denunciaci se strany kněžstva proti učitelstvu, je bezdůvodné štvání. Příklad bychom učitelstvu, kdyby na každého štváče „klerikála“ nemělo 10 svých vlastních kollegů! Pro možné podezřívání z denunciací hlavně nepřijali četní kněží hodností školních inspektorů jim nabízených! Že je učitel křesťansky smýšlející trnem v oku „modernímu“, není divu, vždyť se drží zásad „nemoderních“! — — Pisatel článku uvedenému přiřknul kněžstvu vliv, z kterého může se těšiti: je prý to dílo klerikálův, že místa učitelská obsazována jsou silami ženskými.*) Nejsme apologety sil mužských ani ženských, ale chceme síly dobré, o pro-

*) Nedávno četli jsme v jistém listě krajně liberálním jakousi pohružku učitelkám nechťcím plovat proudem liberálním, aby prý si vzpomněly že to byli právě liberálové, kteří jim zjednali přístup do školy a proto aby nebyly nevděčnými. Klerikálové prý by jich ve škole netrpěli! Jak se to rýmuje?

spěch mravní dbalé — — Připouštíme, že je mnohé učitelce stav její stupínkem k manželství! Ale co na tom? udělá místo druhé, vždyť se beztoho nařiká, že je jich mnoho! Učitelkám upírá pisatel všecken pravý zájem o školu a hlásá, že učitel z čisté lásky se stavu věnuje a je zkracován. — — Pomalu s tou láskou — — té je u těch moderních velmi po skrovnu. Víme to ze zkušenosti a mohl bych to dokázat fakty, že — jako odchází učitelka k vůli budoucnosti do stavu manželského — také učitel by šel — a jde skutečně, když se mu něco nahodí, co mu zajišťuje lepší budoucnost. Nedala také pisateli spáti při této příležitosti záležitost katechetská. „Když učitel nesmí překročiti práh škol dívčích — proč katecheta — coelibátem vázaný?“ — Předně myslíme, že coelibát nemá s touto věcí co dělat. A za druhé víme to my i učitelstvo, že nejsou učitelé z působení na dívčích školách vyloučení, ba že jich působí na dívčích školách mnoho. Proč neřekly upřímně, že jim vůbec katecheta ve škole není po chuti? Pěknou poklonu a lichotivou činí pisatel obecním školním radám: ty staví budovy — ať dávají místa! — Teď si stěžují páni učitelé na bezpráví časem — co by po tom dělali?! To by bylo lásky mezi „moderními kollegy“! — J. Zelenohorský.

Dobry nápad. „Učitel“ (č. 33.) píše: „Všem slavným jednotám učitelským, jež ctí Fr. Drnkačku. — Na schůzi delegátů v Boskovicích byl podepsaný od některých pánů delegátů vyzván, aby přednesl přítomnému spisovateli a feuilletonistovi panu Fr. Drnkačkovi přání, aby se dal vypočítati a nám svou podobiznu za příslušnou odměnu zaslal, což p. Drnkačka na polo přislíbil. Po 5 měsících požádal nížeapsaný znova p. Drnkačku a obdržel od něho slib, že přání našemu vyhoví. Ale Drnkačka nemůže rozesýlati sám své podobizny a dáti si za ně platiti; tedy činím k slavným jednotám, které si přejí Drnkačku dle podobizny poznati, uctivé vyzvání, aby mně nejdéle do konce března 1895 zaslaly 3 zl. — tolik asi bude státi kabinetka i s výlohami (poštovné atd.) — Pan Drnkačka dal by se fotografovati, podepsal by každou podobiznu svým pseudonymem i heslem, a nížeapsaný by je ctěným jednotám anebo kollegům, kteří se přihlásí, rozeslal. Bude-li z toho výdělek mohl by se věnovati jubilejnímu fondu. Jsme žádostivi, kolik set zlatých se sejde.

Praha učitelstvu. Městská rada pražská a sbor obecních starších usnesli se, aby se veškerému učitelstvu na školách pražských, českých i německých, ve smyslu § 18. z. z. ze dne 13. května 1894 povolil dobrovolný přídavek obecní pod jménem příbytečné. Ředitelům, řídicím učitelům nemajícím naturálního bytu, vyměřeno příbytečné, jako „nadlepšení příbytečného“ obnášející 15% zákl. služného. Ředitelům a řídicím učitelům, kteří mají naturální byt, povoleno příbytečné, jako „nadlepšení příbytečného“ obnášející 10% zákl. služného. Učitelům, učitelkám, podučitelům i podučitelkám, definitivním i zatímním, kteří mají zkoušku způsobilosti, vyměřeno příbytečné obnášející 30% zákl. služného. Vydání to bude vyžadovati celkem 79.960 zlatých. Jak však vyživí se v Praze zatímní podučitel beze zkoušky způsobilosti, tedy se 360 zl. ročně, to nechápeme. Připomínáme ještě, že příbytečného dostane se i těm, již nemají zkoušky ze druhého zemského jazyka. —a.

Krátkozrakost u žáků židovských. Dr. M. Kipper učinil na státním gymnasiu v Radauci v Bukovině následující pozorování o krátkozrakosti žáků. Ze 406 žáků shledáno krátkozrakých 112, t. j. 27%. Číslo zajisté veliké. Největší procento krátkozrakých nalezeno v osmé třídě, kde ze 22 ž. bylo krátkozrakých 6, tedy 31%. Zajímavé pozorování učiněno bylo, hledělo-li se k žákům židovským. Ze 406 žáků bylo židovských 160, křesťanských 246. Z těch bylo krátkozrakých křesťanů 47, tedy 19%, židů 65, tedy 41%. Tedy ještě jednou tolik židů co křesťanů. Dr. M. Kipper hledá příčinu toho v tom, že děti židovské, nejvíce rodičů chudobných, tráví své dětství v soukromých židovských školách, leckde v zákoutí umístěných, tmavých a nezdravých, a pak čtení příliš malého hebrejského písma, jemuž se tam učití musí. (P. z Budče.) —a.

Protijed proti cyankali. Za nejpůsobivější prostředek proti řečenému jedu pokládá se dle Scientifique Americanu ze dne 25. srpna 1894 dusičňan kohaltnatý. Dle pokusů u zvířat a v následku toho asi u 40 osob, které požily tu více, tu méně onoho strašného jedu, prostředek řečený výborně se osvědčil. K tomu cíli učiní se roztok dusičňanu 85 na 100 dílů, a z toho vstříkuje se část pod kůži nebo se dává také píti, nebo se vpravuje otrávenému sondou, když už roztoku nemůže pozřítí. —a.

Padlá novota. Na školách pražských bylo zavedeno vyučování ručním pracím chlapeckým; letošním školním rokem usnesla se městská rada, aby se další vyučování zručností zastavilo, ježto z něho neplyne žádného prospěchu. —a.

Školní museum má býti zřízeno ve Vídni na památku 50letého panování císařova. Nedostatek takového musea pociťovali zejména ti, kdož chtěli seznámiti se s nynějším stavem školství říšského, v kterémž případě nutno bylo sbíratí data a dožadovati se potřebných zpráv u jednotlivých zemských školních rad. Projektované museum, jímž mimo jiné také u věci této má býti zjednána žádoucí náprava, obsahovati bude 11 oddílů. Knihovna bude míti dvě oddělení: stálé a pohyblivé. V prvním umístěn bude archiv zákonodárstva školního, ve druhém pak díla vztahující se k dějinám a statistice školství. V knihovně pohyblivé uloženy budou nejznamenitější spisy z oboru vychovatelství, z nichž mohli by těžiti hlavně kandidáti stavu učitelského. Museum toto má míti podobné zřízení jako vojenské paedagogické museum v Petrohradě, „South Kensington Museum“ v Londýně, „Musée paedagogique et bibliothèque centrale de l'enseignement primaire“ v Paříži, nebo „Musée scolaire national“ v Bruselu. V museu tom bude možno též seznámiti se s nejnovějšími opravami v oboru zařízení školního, jakož i v všech pomocných prostředcích vyučovacích vůbec. (P. z Budče.) —a.

Pilnost a chování učitelstva. Sněmovní zpráva o stavu školství v království Českém uvádí v příčině pilnosti a chování učitelstva toto: Mravní a občanské chování učitelstva a pilnost jeho byly celkem příznivy, jednotlivým učitelům a také celým sborům učitelským dostalo se pochvalného uznání; někteří učitelé obdrželi také nejvyšší vyznamenání. — Mezi duchovními a světskými učiteli panovala až na nepatrné výjimky úplná shoda, jaké je třeba, by škola prospívala. Ku dalšímu vzdělání se učitelů přispívají okresní knihovny učitelské, knihovny při jednotlivých školách, zvláště městských, pak rozhovory v konferencích místních, okresních konferencích učitelských a konferencích učitelů škol měšťanských, jakož i dozorcí orgány. Potěšitelnou snahu po dalším vzdělání projevují učitelé konáním paedagogicko-didaktických přednášek a rozhovorů ve spolcích učitelských a předplácením a čtením časopisů odborných. —a.

Ta nadějná mládež. V Brodech v Haliči objeven byl spolek gymnasiálních žáků ve stáří od 12—18 let. Spolek jmenoval se „K l u b b e z b o ž n ý c h“ a měl účelem šířiti mezi studenty nevěru.

L. 14.

Známka času. V Berlíně šel 12letý hoch, syn stavitele, s mladší sestrou na procházku. Blíže zvěřince vytáhl nůž a vrazil si ho do prsou a klesl k zemi; za 10 minut byl nebožtíkem. Proč tak učinil, se neví; zdá se však, že příčinou bylo čtení románů.

L. 14.

Pro tělesné trestání byla před krátkým časem ve Vídni k pokutě 25 zl. odsouzena učitelka. Dala totiž osmileté žákyni při vyučování políček. Lékařské dobrozdání konstatovalo, že levá tvář dítěte měla četné krví zalité skvrny. Vyšetřující soudce pohrozil obžalované, že by ji po druhé stihl horší trest.

+ 73.

Do školské komise sněmovní byli zvoleni pp.: Dr. Herold, Dr. Koldinský, Dr. Městecký, Schwarz, Tieftrunk, Tonner, Špindler, Bendl, Dr. Fournier, Dr. Langer, Legler, Posselt, Dr. Werunský, Dr. Zintl, děkan A. Hora, hr. Zedwitz, generál křižovníků Dr. Horák, kanovník Dr. Krásl, hr. J. Lažanský, P. Tonder, hr. Wiedersperg.

Zemský rozpočet čes. sněmu předložený, vykazuje náklad školský 9,172.393 zl., což jest skoro o 2 miliony více než roku minulého.

—a.

Pochvalné uznání vyslovil pan biskup královéhradecký panu Jos. Machovi, řídícímu učiteli obecné dívčí školy v Kostelci n. O. za to, že s celým učitelským sborem všemožně a horlivě k tomu působí, aby mládež školní nejen v předmětech potřebných a prospěšných byla vycvičena, nýbrž aby i, jak toho pro celou svou budoucnost obzvláště potřebí má, vychování a vzdělání nábožensko-mravného nabyla a životu v pravdě křesťanskému navykla.

Společná gymnasia pro obě pohlaví. Ve Švýcarsku povolen děvčatům vstup do chlapeckého gymnasia v Berně, a to tak, že poslouchati budou dívky přednášky s hochy společně a nikoli ve zvláštních kursech. Rektor Flinzer se vyjádřil,

že jestli mládež nedemoralisuje taneční sál a kluziště, dojísta ji nezkazí ani společné studium pod dozorem zkušených vychovatelů. Povolovati pak vstup na university a zamezovati vstup do gymnasií není prý než mrháním a plýtváním sil ženských, kdežto na druhé straně zřizování zvláštních pro ně škol jest prý zbytečným vydáním pro stát.

—a.

Bez vyučování školního bylo ve školním roce 1892—3 v Čechách 1393 dětí, o 429 méně než ve šk. r. 1891—2. Děti u věku školou povinném, jež pro těžkou vadu tělesnou nebo duševní nebyly vyučovány, bylo 4564. — Počet případů, ve kterých pro neomluvené zanedbání docházky školní přisouzeno bylo vězení několika hodin, činil 34.610, počet uložených pokut peněžitých činil 15.501 zl. —a.

Sněmu haličskému podala vláda dvě osnovy zákona, dle níž má se zavést v městech místo dosavadní 6leté povinnosti školní sedmiletá, má však počítati sedmým rokem věku mládeže. Ve 22 městech haličských zříditi se mají sedmileté školy měšťanské. Pro dívky zříditi se mají vyšší ústavy vyučovací dle způsobu dívčích gymnasií. Působnost místních školních rad se znamenitě má omeziti; důležitá práva, kterých, dosud užívaly, přikazují se okresním radám školním.

—a.

Co je Bůh? Na tuto otázku odpovídá časopis hornorakouského učitelstva v č. 24. v pravdě pantheistickým způsobem: „Co je Bůh? Je to hněv v nadrech potlačeného; je to červ svědomí v nadrech potlačujícího. Je to svatý plam v srdci patrioty! Je to odvaha v srdci obránce vlasti! Je to vytrvalost, je to celé oddání se světu a sobě — je to sebeobětování v duši muže, jenž uslyšel vnitřní hlas, muže, který má vyplniti na zemi svoje poslání! Je to čistý lesk na čele spravedlivého! Je to stud na líci krásy! Je to něžnost v nadrech matky — — — je to svoboda — je to ctnost — je to láska — je to děs! Jeho chrám však je příroda, jeho kult, život podle přírody v prostotě přírodních mravů, v pravé volnosti, rovnosti a bratrství! — To je Bůh!“ (Rob. Hamerling: Danton a Robespierre, 4. Jednání, 2. výstup.) (Chr. paed. Bl.)

+ 73.

LITERATURA.

Besedy mládeže. Pořádá Václav Špaček. Nákl. M. Knapp v Karlíně. Sv. 311. Z p e s t r é h o z á h o n u. Povídka. Milé mládeži napsal A. B. Šťastný. Str. 91. Cena 30 kr. S 2 obrázky.

Opětne leží přede mnou skvostně vypravené číslo nejrozšířenější a zajisté i právem nejhledanější knihovny pro mládež. V příčinách vychovatelských jest to jedna z nejlepších knihoven mládeže. Již svou úpravou nás usvědčuje, že vynikla nad prostřednost, nerci-li obsahem. Knihovna tato za řízení p. Špačkova dospěla dokonalosti, již marně hledáme u knihoven, byť i pro salony vyhledávaných. Úprava jest nyní taková, jakéž si jen přáteli lze: tuhý papír, sličný tisk a obrázky dokonalé. Nad to pak se stará p. pořadatel, aby i obsah odpovídal požadavkům doby nynější. Všecky jsou ceny významné a nemělo by býti knihovny, ať již školní nebo rodinné, aby podstatnou její částí nebyly „Besedy mládeže.“

Máme před sebou svazek povídek, jenž zajisté v krátkém čase nebude scházeti nikde, ale takové dojde obliby, že objeví se na trhu literárním ve 2. vydání. Jest to sbírka povídek, jež již tím se doporučují, že vyšly z pera p. Šťastného a do knihovny zařaděny byly p. Špačkem. Jest p. Šťastný jedním z těch spisovatelů, již podávají mládeži povídky skutečně dokonalé, dbajíce při tom přísně psychologického rozvoje dětského. Vypravování jejich jest lahodné některých zvláště znamenité. Z povídek jeho sálá zvláštní vřelost, vroucnost a to jest příčinou, že dítky se rády jeho povídek chápou. Dovede z duše do duše k dítkám prostými slovy promluvit. Každé hnutí dětského srdce jest mu popudem ku vytvoření povídky a není to povídka ledajaká ale taková, že učitel chtěj nechtěj musí ji mládeži doporučiti. Celkem jest ve sbírce povídek 11: Na hřbitově, Zlatý křížek, Na čekání, Bláznivá Kristina, Napravený hříšník, Rybička, Světlé u sochy sv. Václava, Kanárek, Hrající strašidlo, Obrázky ze školy, Zbloudilý hoch. S některými setkali jsme se iž v různých časopisech pro mládež a již tam se nám líbily. Jsouce nyní v umělecký rámec spjaty, zamlouvají se nám tím více. Proto přimlouvám se, by učitelstvo hojně spis tento doporučovalo.

Mládež nalezne v povídkách těchto nejen zušlechťující zábavu, ale i poučení.

K a r e l J. Z á k o u c k ý.

Z věků minulých. Shírka povídek dějepisných. Napsal A. B. Šťastný. Illustroval K. L. Thuma. „První mor. obrázková knihovna pro českou mládež“. Pořádá Josef Soukal. Nakl. J. F. Šaška a Frgala ve Velkém Meziříčí. Str. 123. Cena 28 kr. Roč. VI. Seš. 1. a 2.

Ještě o jedné knížce p. A. B. Šťastného jest mi promluvit. Jest to sbírka historických povídek, jež jsme se zálibou již četli v různých listech. Již tehdy jsem si činil o nich pochvalné poznámky. Dnes, kdy veškeré ty povídky objevily se na trhu literárním souborně, dovolím si tento pochvalný posudek pronésti veřejně. Dojem, jež ve mně vyvolalo první čtení, druhé čtení jen zvýšilo. A není divu. Nevystoupí p. Šťastný s něčím, čím by neprospěl. Z jeho pera vše jest dobré, i třeba se jen starati o to, by spisy jeho staly se majetkem veškeré české mládeže. Znamenitou formou dokázal p. Šťastný, že i historické povídky cenné dovede napsati. Děj všech plně jest osvojen a duchem osvěžen. Mravní pak význam všech jest pozoruhodný. Nelíčí bez citu jednotlivé úryvky slavné naší minulosti, ale také se jím nedá svést. Jsou to povídky, které vynikají uměleckou cenou. Mnohému spisovateli povídek pro lid mohly by býti vzorem. Třeba je jen jinak zkoloritovat. Ku zvýšení efektu dovede p. Šťastný chopiti se všeho. Tu znamenitá význačnost, onde bohatost obrazů a rázovitost výrazu jsou přední vlastnosti jejich. Nad to pak vynikají správností a lahodností řeči. Věru, dojem, jež povídky „Z věků minulých“ ve čtenáři vzbudí, dovede oceniti rádně jen čtenář dobrého vkusu. Na dítky působiti budou mocně. Proto jest nutno, aby povídky tyto pronikly nejširší vrstvy české mládeže. Čtením takových knih vzbudí se v dítkách zdravý, silný duch vlastenecký, jenž lásku k vlasti opírá o lásku a důvěru v Boha a proto nelze je ani dosti vřele doporučiti.

K a r e l J. Z á k o u c k ý.

Beicht und Communionbüchlein für Kinder.
Von Franz Wetzel. Verlag: Dr. F. P.
Datterer, Freissing (Cena 30 pf.)

Pány katechety upozorňujeme na tuto knížku. Obsahuje velmi vhodný návod k hodnému přijetí sv. svátostí, napomenutí a modlitby, zvláště ale mistrné zrcadlo zpovědní pro děti, v němž jasně vidí své povinnosti a chyby proti nim, aniž by se na to upozorňovaly, co jich má býti co nejdéle tajno. + 73.

Přehled časopisů.

Komenský čís. 3. — Hovory polympské. — Jan. Ev. Kosina. — K náuce o větě. — K. Koblížek. — Morava (čl. methodický.) — J. Pecník. — **Beseda**

učit čís. 4. O slohu různých národů se zvláštním zřetelem k ornamentice — Jos. Ratolíska. — Výsledky občanské mravouky ve školách francouzských. — Zlomky obyčejné ve škole obecné. — **čís. 5.** — Cvičení sluchu dětí hluchoněmých a nedoslýchavých. — K. Malý. — **Česká Škola čís. 4.** — K životu — J. Černý. Pokračování také z čísel předešlých. — **Národ a Škola čís. 4.** — S proudem doby. — O poměru mezi stavem kněžským a učitelským. — **čís. 3.** Požadavky moderní učby domovopisné. — Kl. David. Dějepisná data — K. Tuček. — **Učit. Noviny čís. 2.** — Nová měna. — Příslowce — Xaver B. Pelikán. — **čís. 3.** — K našim poměrům. — Kdy píšeme u jmen osob a věcí **i** a **y** v čísle množném? — Konst. Weinzettl.

Konkursy.

Aby umožněna byla návštěva kursu pro pokračovací školy průmyslové v Plzni, přijme c. k. okresní školní rada v Plzni na dobu od 15. března do 15. července 1895 několik výpomocných podučitelů. Kdož by o podobné místo se ucházeti hodlal, nechť do 1. března t. r. c. k. okres. školní radě v Plzni podá žádost s příslušnými doklady.

Ve školním okresu **Plzeňském** obsadí se trvale: **1.** místo řídícího učitele na ob. dvoutřídní šk. v Těnovicích. — **2.** místo učitele na měšť. šk. chl. v Blovicích pro odbor druhý. — **3.** místo učitele na ob. šk. chl. v záp. obvodě v Plzni; — **4.** místo učitelky na ob. dív. škole v Rokycanech; — **5.** místo učitele na ob. šk. v Horním Stupně; — **6.** místo učitele na ob. šk. v Štáhlavech; — **7.** místo def. podučitelky na ob. šk. dív. ve východním obvodě a dvě místa def. podučitelek na obec. dívčí škole v sev. obvodě v Plzni za každé toto místo budiž zvláštní žádost podána; — **8.** místa def. podučitelů v Třemošné, v Mešně, ve Vranovicích, v Koterově, ve Škvrňanech, v Horní Bříze, v Ném. Bříze, v Bušovicích, v Chrastu, v Klabavě, v Jarově, v Kolvíně, v Kyšicích, v Litohlavech, v Losině, v Némčovicích, v Mišově, v Plané, na Prusinách, ve Střížovicích, v Těnovicích, v Újezdě u sv. Kříže, ve Veselé, ve Žďáru a dvě v Týmákově. — Žádosti od 22. ledna do 6 neděl.

Ve školním okresu **Budějovickém** obsadí se: **1.** Místo řídícího učitele při 2třídní ob. šk. v Doubravicích. — **2.** Místo učitele při ob. škole v Střížově. — **3.** Po jednom místě podučitele při ob. šk. v Dubném, Pištíně, Purkarci, Todni a Kamenném Újezdě. — **4.** Místo podučitelky při ob. šk. v Trhových Svíněch. — Žádosti od 23. ledna do 6 neděl.

V **Roudnickém** šk. okresu obsadí se: **1.** Místo učitelky při měšť. šk. dív. v Roudnici pro odbor grammaticko-historický. — **2.** Místo učitelky při téže škole pro odbor přírodovědecký. — Žádosti od 25. ledna do 6 neděl.

V **Mladoboleslavském** okresu školním obsadí se tato místa: **1.** katechetské při měšť. šk. chl. v Mladé Boleslavi o služném 800 zl. a s povinností vyučovati do nejvyššího počtu hodin zákonných; **2.** řídícího učitele ve Vrutici Kropáčově o služném 500 zl., funkčním přídavkem 125 zl. a bytě; **3.** podučitelská: v Dobrovici při chl. šk. obec., v Předměřicích a ve Struhách; **4.** místo podučitelky při obec. šk. dív. v Ml. Boleslavi. — Žádosti od 30. ledna do 6 neděl.

OBSAH: Obrazy z dějin vychovatelství. I. Aleš Vincenc Pařízek. Životopisný nástin. Podává Josef Zelenka. (Pokračování.) — Škola — stát, církev a duch času. — Slovné obrazy. Napsal František Vaněček. (Pokračování.) — Feuilleton: Také výstava. Prozrazuje Ř+datel. — Drobnosti. — Literatura. — Přehled časopisů. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují,

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána).

O morálce na Bohu nezávislé.

Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek.

Židovského rabína syn, Felix Adler, universitní professor východních řečí a východní literatury, založil r. 1876. v Novém Yorku první „spolek pro ethickou vzdělanost“ (Society for ethical culture), ve kterém pěstovati počal mravnost na Bohu nezávislou. Následovali ho mnozí zařizující v Americe a Evropě „spolky ethické“ (budiž tak řečeno krátce) a chtějí působiti na všechny vrstvy lidu; zvláště se snaží získati si mládež a zavésti neznabožské vychování mravní do škol. I v naší literatuře se objevují snahy o mravnost na Bohu nezávislou, ba i literatura učitelská není jich prosta, jak se přesvědčiti lze z „Učitelských Novin“ r. 1894. „Náboženství a mravouka“. Napsal J. Č. ¹⁾ Pročež nemůže si katolický časopis „Vychovatel“ těchto snah nevšímati.

Co souditi nám jest o morálce na Bohu nezávislé?

1. Spolkáři ethičtí (budíž krátce tak nazýváni členové spolku ethického) říkají, že jest mravouka nezávislou na filosofii a theologii. Adler: „Jest veliké množství různých filosofických soustav a teorií, jež mezi sebou si odporují stano-vice pravé pohnutky jednání mravního . . . Důkazy škol filosofických zdají se mi právě tak pochybnými, jako důkazy sekt theologických. Není názoru filosofického, na kterém by hnutí ethické (t. j. snaha spolku ethického) spočívalo. Hnutí ethické praví toliko: Jednej dobře z pohnutky, kterou pokládáš za pravdivou . . . Nezáleží na víře ale na činu. Konejme činy božské: lhostejno jest, jaké máme názory o tajemstvích božských . . . Snad je pravda, že nejhlubšími základy ethiky jsou jisté věty metafysické a theologické; ale chceme-li zvědět, zda tomu tak, musíme dříve zcela objektivně a co nejpozorněji obrátiti se k výjevům života mravního . . . Chceme-li poznati zákony života mravního, musíme zatím zamít-nouti výklad jeho theologický Ani zkoumání přírodní vědy, ani vzdělanost vědecká a umělecká nemůže nás vybaviti z nynějšího úpadku nábožensko-mravního, jediná vzdělanost ethická, prohloubenost mravní nám prospěje. Vzdělaností ethickou doděláme se nového názoru světového, nového přesvědčení náboženského. Ale taková naděje, takové očekávání není nutnou podmínkou, aby někdo přijat

¹⁾ Podobně děje se právě nyní v časopise „Národ a škola“ ve člancích dosud neukončených. Proto vítáme s radostí přítomné pojednání, jen za to prosíme, by bylo ode všech čteno pozorně od začátku až dokonce. (Red.)

býti mohl do spolku ethického. Žádáme toliko mravní vzdělanost, ethickou kulturu . . . Co jest svatě lidského, chceme ošetřovati a zachovávatí.“

Salter, žák Adlerův: „Ethika jest právě tak nezávislá na filosofii, jako na theologii. A věru theologie jest, rozumíme-li jí důkladně a vědecky, jistým druhem filosofie. Ethický život jednotlivce spočívati musí na pevném přesvědčení filosofickém; jest pak účelem spolku ethického předložiti jednotlivci prostředek (či snad látku? Salter napsal: material), kterým by snáze soudil o věcech filosofických. Ale spolek ethický, jako spolek, nemůže si přivlastniti jistou soustavu filosofickou, aby neomezoval svobody a sobě nepřekážel míře k' cíli mravnímu. Stal by se sektou.“

V „přípravných zprávách“ výboru, který zařizoval ethický spolek pro Německo, čteme: „Ať se lidé omezí tím, co je spojuje, a zamítnou, co je dělí. Spolek, který nezná rozdílů náboženského, politického, sociálního, který otevřen jest členům všech stran, může prospěti a prospěje. Neobrací se k protestantu, katolíku, židu, pohanu, k přívrženci té neb oné strany politické nebo sociální, ale ke člověku, podmětu mravní ideje. Jsa podmětem mravní ideje, spolku jest vítán, budiž jakéhokoli náboženství, stavu, pohlaví. Budiž jméno, kterým názor světový se označuje jakékoli, spolku jest úplně lhostejno, pokud jenom člen spolku slovem a činem se řídí zásadou: „Buďte dobrými“ . . Spolku ethickému jde o to, aby se uskutečnila myšlénka, kterou již před sto lety Kant vyslovil tvrdě, že kategorický imperativ našeho svědomí jest pevnou skalou, na které všeliké náboženství a všeliká filosofie jest založena.“

Proti těmto názorům lze namítnouti:

a) Spolkáři ethičtí nejasně mluví o filosofii a theologii nemajíce správného pojmu o nich a jejich poměru. Filosofie vrcholí v theologii přirozené, které člověk nabývá přirozeným světlem rozumu svého, věděním ze tvorstva t. j. z přirozeného zjevení Božího se zřejmostí vniternou, s jistotou nezvratnou; nad touto theologií přirozenou postavena jest z příčin důležitých theologie nadpřirozená, theologie křesťansko-katolická, které člověk nabývá, světlem víry nadpřirozené jsa osvícen a přijímaje učení církve katolické, z nadpřirozeného zjevení Božího se zřejmostí zevnější, s jistotou, která se opírá o neklamnou auktoritu Boží. Theologie nadpřirozená, jakkoli není vědou rozumovou, jako theologie přirozená, plod a koruna veškeré filosofie, přece není nerozumná, má formu vědeckou a připouští spekulaci, ovšem takovou, která víru nadpřirozenou nepodvrací, neničí. Jaký svazek úzký spojuje vědu o Bohu filosofickou a víru v Boha nadpřirozenou, vykládá bohověda základní čili apologetika křesťanská.

b) Kdyby mravnost měla spočívati na velkém množství různých filosofických soustav a teorií, jež mezi sebou si odporují, a na množství různých forem náboženských, jež mezi sebou si odporují, měla by ovšem špatný základ. Avšak jest jedna filosofie, jediná pravdivá, jediná rozumná, sama v sobě jednotná, v celek uspořádaný slitá, s životem vezdejší a obecným se srovnávající, na základě zkušenosti podle zákonů logických zbudovaná, k vědám zkušebným pilně přihlížející, výzkumů jejich pravdivých ochotně užívající, jim základy nezvratné udílející, je korunující a k poslednímu cíli vedoucí, o umění krásném theorii zcela rozumnou podávající, — filosofie aristotelicko-thomistická, i za našich dob živě se vyvinující. Na takové filosofii může a musí mravnost spočívati, jak nás přesvědčuje Cathrein (*Moralphilosophie*, Herder), Gutberlet (*Ethik und Naturrecht*, Münster.) Je také jedna theologie nadpřirozená, jediná pravdivá, od téhož Boha,

od něhož původ svůj má přirozená věda filosofická, nadpřirozeně zjevená, v církvi katolické uložená, na pravdivých základech spočívající, člověku potřebná a prospěšná, s filosofií křesťanskou souladně spojená, — theologie katolická. Na takové theologii může a musí mravnost spočívat, má-li býti dokonalou. O filosofii křesťanské a theologii katolické spolkáři ethičtí nevědí anebo nechtějí věděti anebo vědomosti nabyli nepravdivé od těch, kteří úmyslně a zlomyslně obojí zavrhnou.

c) Mravnost nelze odloučiti od filosofie a theologie. Neboť mravnost se jeví činností svobodné vůle; tato však podmíněna jest nutně činností rozumu; činnost však rozumová podstatně jeví se hledáním důvodů, příčin nejprve nejbližších, pak vzdálenějších, konečně poslední. Hledání toto jest rozumu každého člověka přirozeno a vrozeno a snadno se uskutečňuje. Přirozeným tedy způsobem přichází každý člověk ku poznání Boha, původce, zachovatele a říditele svého; je-li však Bůh svrchovaným a nejvyšším říditelem celého člověka, člověka jako člověka, t. j. bytostí rozumem a *svobodnou vůlí* opatřené, jest poznání a uznání Boha základem mravnosti. Poznávání však důvodů a příčin, od nejbližších k poslední postupující nazývá se filosofováním. Proto jest každý člověk, rozumu svého řádně užívající, od přirozenosti filosofujícím. Od tohoto filosofování samorostlého rozeznává se filosofování umělé, kterému se oddávají jenom někteří, volíce si je za zvláštní obor svého zaměstnání a působení, jako se to děje i v jiných oborech života lidského; tito mužové nazývají se filosofové a jejich filosofování jest vědou o důvodech a příčinách všeho, co jest, přirozeným světlem rozumu lidského z předmětů zkušenosti zjednanou, podle logických zákonů spořádanou a na vypátrání poslední příčiny, Boha, přestávající, — filosofií. Tedy k filosofování, každému člověku přirozenému, přistupuje přirozeně filosofie; ovšem jako filosofování, tak i filosofie pěstovati se má rozumně, pravdivě, a pak bude jako jedno filosofování, tak i jedna filosofie. Jestliže tedy filosofování každého člověka jest základem mravnosti, jest i filosofie; neboť neumělé jednání řídit se musí umělým. A věru neučeného v mravnosti vzdělává učený, žáka učitel, čtenáře spisovatel. Není tedy mravnost odloučena od filosofie. Ač celá filosofie, sestávající z logiky formální, kritické, metafysiky obecné, trojí metafysiky zvláštní o Bohu, duši lidské a ostatních tvorech viditelných, a z ethiky odtažitě a srostitě, tvoří jeden celek jednotný a organický: nicméně nesouvisí mravnost se všemi částmi jejími svazkem stejně úzkým. Nejprve souvisí mravnost s etikou obojí; tato však předpokládá nejen metafysiku obecnou, ale i zvláštní a sice náuku o Bohu, jenž zákon mravní stanovil, tedy theologii přirozenou, a náuku o duši lidské, která zákon mravní zachovává, tedy psychologii. Filosofie o přírodě, třetí metafysika zvláštní, slouží mravnosti tím, že člověk důkladně poznává rozdíl mezi dějem přírodním a mravním, že dokonaleji poznává Boha a duši lidskou, že vniká do bytnosti tvorů přírodních, kterých, mravně jednáje, užívá jako prostředků. Logika formální řídí člověka, aby sestrojil etiku pravdivou, aby se domohl pravdivých vědomostí o Bohu, duši lidské a světu, vědomostí, jež ethika předpokládá, zvláště však, aby o svém jednání mravním před činem a po činu činil správné úsudky svědomím čili rozumem praktickým, který od theoretického se neliší věcně. Logika konečně kritická přesvědčuje člověka, že jeho jednání mravnímu přísluší cena objektivná, že není pouze subjektivní, v nitru lidském uzavřené, že člověk svým jednáním mravním *skutečně* si zjednává u svého zákonodárce zásluhu nebo vinu, že jemu *skutečně* se dostane odměny nebo trestu od téhož zákonodárce.

Tyto služby platné a prospěšné prokazuje mravnosti jedna toliko filosofie, filosofie pravdivá, filosofie křesťanská, kdežto filosofie mimokřesťanské a protikřesťanské, filosofie buď z části anebo zcela nepravdivé, filosofie přechytlivé a mezi sebou si odporující mravnosti buď překážejí anebo záhubu připravují. Avšak filosofie křesťanská jest křesťanskou skrze náboženství křesťanské, v církvi katolické uložené, které rozum lidský osvěcuje, aby neklamně a jasně poznal celý zákon přirozený, člověku od Boha daný. Také udílí náboženství křesťanské člověku patřičné síly, kterou by řádně plnil zákon přirozený. O této dvojí potřebě náboženství křesťanského jedná bohověda základní čili apologetika křesťanská, od učenců katolických, filosofů a dějepisem vzdělaných, ku př. Hettingera, Weisse, Hammersteina, sepsaná. Než ještě z jisté příčiny jest mravnosti, která záleží v dosažení cíle člověku vytknutého a v plnění zákona k cíli vedoucího a proto stanoveného, theologie katolické zapotřebí. Neboť zkoumáme-li náboženské formy všech národů, znamenáme, že prvotním náboženstvím od Boha byl člověku vytknut nejen cíl přirozený, ale také nadpřirozený, že jediné náboženství křesťansko-katolické dokonale souvisí skrze Starý Zákon s náboženstvím prvotním, že ono jediné dokonale učí onomu cíli nadpřirozenému, jej správně spojuje s přirozeným cílem, jehož dosíci nelze bez cíle nadpřirozeného, a člověku sil udílí dostatečných, aby cíle nadpřirozeného také skutečně dosáhl. To vše důkladně vykládá apologetika křesťanská.

Tedy nelze odloučiti mravnost od filosofie a theologie.

d) „Hnutí ethické praví toliko: Jednej dobře z pohnutky, kterou pokládáš za pravdivou.“ Abychom však pokládali pohnutku za pravdivou, musíme pravdivou rozeznávat od nepravdivé; k tomu potřebí jest úvahy rozumové, filosofie a theologie. Nepoznáváme zajisté instinktem pohnutku pravdivou, jako instinktem uznává vlašťovka slámu příhodnou k děláni hnízda. Aniž nejsou zásady, kterými se řídití mají naše pohnutky, všechny samozřejmy; kromě zásad samozřejmých (Dobré jest činiti; zlého se varovati; Boha máme ctíti; co sám nerad máš, nečiň jiným) jsou také zásady přídružné, nevyhnutelně a přímo vyplývající ze samozřejmých (desatero Božích přikázání, vyjmemeli *určitý* den, kdy máme Boha ctíti) a zásady nepřímou úsudkem vyplývající, o kterých není blud vyloučen (smlouva lichvářská jest nedovolena, zásady o válce, sebeobraně). Konečně nestačí, aby hnutí ethické toliko pravilo: Jednej dobře z pohnutky. Musí člověk mnohdy sbíratí své síly duševní, aby dobře jednal. Zda hnutí ethické pouhým výrokem: „Jednej dobře“ člověka učiní tak silným, aby dobře jednal? Tu člověk rád útočiště bere k Bohu a posily dochází. A o toto útočiště chce člověka oloupiti Adler svým spolkem ethickým!

e) Adler žádá, abych konal činy božské a nestaral se o Boha a bytnost Boží. Tedy mám-li konati činy božské bez Boha, musím já sám býti bohem, t. j. bytostí svrchovanou. Zdali pak jsem aneb mohu býti bohem? Adler mluví jako pantheista anebo mluví prázdná slova. Dále máme-li konati činy božské, musíme dříve věděti, které činy jsou božské. Ale to věděti nemůžeme, poněvadž mravnost jest odloučena od Boha a poněvadž lhostejno jest, jaké máme názory o Bohu a poněvadž názory tyto jsou u lidí, filosofii křesťanskou a theologii katolickou neznajících, rozmanité, nepravdivé a mezi sebou odporové. Prázdná tedy slova mluví Adler a po něm jeho stoupenci, spolkaři ethičtí. (Dále příště.)

Slovné obrazy.

Napsal Fr. Vaněček.

(Dokončení.)

Učení o svátostech pro praktický život křesťanský velmi jest důležité. Znázorniti je, jest pomůckou vydatnou. Všechno chtít znázorňovati, bylo by rovněž tak nemoudré jako ničeho neb málo co zobraziti.

1. Ve svatých svátostech dostáváme milost Boží, kterou nám Spasitel získal a Duch Sv. rozdává. Tak dí naše věrouka. Při učení o milosti Boží použil jsem obrazu Tómy ze Štítného *o míze*. Zde lze se přidržeti obrazu jednou již známého a říci, že *svátosti* jsou *kořeny*, jimiž se milost Boží duši uděluje. *Kořeny* všechny věci životu bylinnému potřebné v zemi vyhledávají: zeleň pro listí, barvy pro květy, hmotu pro dřevo, šťávu pro ovoce atd. Také sedmero svátostí dává duši potřebných milostí k životu křesťanskému. *Milost* jest *dar* Boží duši potřebný. Různých věcí potřebuje naše tělo k životu: pokrm, voda vzduch, teplo, světlo atd. To vše jsou potřebné dary pro život pozemský — pro pouť vezdejší. Podobně na naši *pouti* do *nebe* potřebujeme darů různých = milostí. Proto se nám udílí různě v nás působící milost ve svátostech. Není třeba všech obrazů vždy užití, stačí užití jednoho a při něm setrvati a samočinnosti žáků něco z podobenství ponechati.

2. Různé Boží dary potřebujeme pro život. *Život náš jest cesta do nebe* Na této cestě potřebujeme různé milosti. Svaté svátosti vyhovují potřebám na cestě nebeské. *Křest sv.* nám *dává úpisy*, kam máme jít a *otevívá nám bránu nebe*, do které nám ukazuje.

Břimování nám dává zbraň na cestu, abychom se směli hájit a dává sílu k boji.

Svátost Oltářní jest chléb nebeský, chléb s nebe, který nás živí. *Pokáním* nachází *zbloudilý* znova *pravou cestu*, aneb *ztracený úpis* na nebe.

Sv. pomazání léčí rány, které si člověk cestou způsobil a posiluje ho, aby na cestě až ku nebes bráně vytrval.

Svěcení kněžstva obstarává muže, kteří by na cestě poutníkům ukazovali pravou cestu.

Manželé (rodiče) vypravují dítky na nebeskou pouť z domova. *Comporatio claudicat*, ale dítě musí něco konkrétního v představě mít, má-li ji déle v paměti podržet.

Částečně by se působnost sv. svátostí dala znázorniti vyjitím Israelských z Egypta do zaslíbené země. Toto porovnání má pro sebe vážnost a krásu biblické dějepavy. Poznámky v biblické dějepavě samy ku některým svátostem poukazují. Pestrost ve výboru slovných obrazů nikdy není na závadu.

3. *Působnost svátostí* lze znázorniti *účinkem bylin*. Svátosti působí z moci Pána Ježíše a ne z moci kněze *Bylina léčivá má léčivou svou moc od Pána Boha, ne však od lékaře ani lékárníka*. Lék a léčivá bylina jsou věci i venkovskému dítěti dobře známé. Pomocí jich působnost svátostí dítěti dobře utkví v paměti. *Nemá vlivu na lék ani umazaný lékárník ani hříšný lékař*, ale komu se léčivá bylina podá, tak jak se užívati má, působí v něm z moci bylině Bohem udělené. Kdo by nepřijímal léků, jak se přijímati mají, může si jimi uškoditi a třeba

i sebe usmrtiti. Také přijímání sv. svátostí musí býti hodné, tak jak Pán Ježíš a církev jeho ustanovuje.

4. Při křtu sv. duše obdrží milost a *zaslíbení věčné blaženosti* od Boha. Toť úpis, kterým Bůh zavazuje sebe dáti království. *Velký papírový* peníz nemá sám sebou ceny, ale, co jest jím slíbeno, jest ceny veliké. Na velký papírový peníz dáváme právě tak pozor jako na skutečné zlato. Při císařské pokladně za papír dostaneme právě tolik zlata na kolik zní peníz papírový. Na křtu sv. nám Bůh dává úpis na celé království, jež dá každému, kdo zachová milost Jeho.

5. Biřmovanec se vždy ve věroukách srovnával s vojákem. Dětem jest voják obraz velice sympatický. Vypracováním kratičkým o křížáckých výpravách oživi se vyučování náboženské o biřmování, v němž se „duši vtiskuje *nezrušitelný znak*, kterým jako bojovník Kristův bývá ozbrojen a vypraven ku veřejnému vyznání a hájení sv. víry, spolu pak se rozeznává od těch, kteří tuto svátost nepřijali. Každý křížák se zaslíbil Kristu Pánu jako Jeho bojovník a proto dostal odznak *sv. kříže* na rameno a *zbraň* potřebnou. Kdo se nezaslíbil křížácké výpravě, nesměl odznak křížácký nositi.

6. *Svátost Nejsvětější* bývala vždy vzácným předmětem vyučování náboženského, kterýmž i rozumu populárně měla býti zobrazena možnost vznešeného tajemství. Již proti Berengarovi nešťastnému hájil obrazně Svátost Oltářní Guitmundus I. 2. „de veritate euch.“ Činilo Berengarovi hlavně potíž pochopiti přítomnost Páně na více místech. Krásného podobenství užil Guitmundus. Srovnával svaté tajemství *s hlasem*. „Jeden a týž hlas tisíce lidí dotýká se sluchu a přece jeden toliko jest a zůstává a v tisíce lidí celý přechází; tak Svátost Oltářní mezi tisíce lidí se dělí a zůstává nedělena, jako každý přijímá celý nerozdělený hlas. Ještě lépe vyniká podobenství, když použijeme obrazu o „slově“, kteréž jest konkrétnější než hlas. Při vyřknutí jednoho *slova*, tisíce lidí slyší celé slovo, kteréž zůstává nerozděleno.

7. Týž Guitmundus v téže knize užívá též podobenství o *duši* v těle lidském. V každém údě jest přítomna duše celá a přece jest jen jedna v těle a nerozdělena. Toto podobenství jest poněkud méně přístupné dětské chápavosti než podobenství o „*slově*“.

8. Ještě populárněji vykládá přítomnost Páně ve Velebné Svátosti blah. Leonarda Porto Mauricio ve svém spisku nadepsaném „Skryté perly z pokladu mše sv.“ Uvádí zde anekdotu o ženě horlivé a židu rouhavém. Jest sice nyní nebezpečno něco antisemitského ve škole podávati, ale jádro oné anekdoty lze použít i bez antisemitského pláště, proto ji zde uvedeme celou ze spisku bl. Leonarda.

„Žid stál na veřejné ulici, kdež byl zástup lidu veliký a v něm chudá zbožná vdova. Právě blížil se kněz nesoucí Svátost Oltářní k nemocnému. Všichni poklekli a klaněli se Nejsvětějšímu, toliko žid se nehnul a neklaněl ani jakou úctu na jevo dával. Jakmile to zpozorovala ona chudá vdova, volala na žida: „ty bídny padouchu, proč neprokazuješ poctu pravému Bohu přítomnému ve Velebné Svátosti?“

Jaký pravý Bůh?“ odpověděl žid, „kdyby to byl pravý Bůh, následovalo by z toho, že jest mnoho bohů, neboť pravíte, že jest na každém oltáři vašem, na němž se mše sv. slouží.“ Žena pozdvihla sítko, které právě v ruce držela a postavila je mezi oči židovy a slunce, vyzývajíc žida, aby se skrze ně podíval na slunce, které svítilo mnohými paprsky skrze otvory sítko. Když žid se podíval, dí jemu žena: „Řekni mi nyní, žide, jest více slunců aneb jen jedno, které mno-

hými otvory sítky svítí?“ Nuže tedy — pokračovala žena — proč se divíš, že Bohočlověk z veliké lásky k nám, ač jeden, nerozdílný jest, dává sebe sám nám a jest v skutku a v pravdě na různých oltářích přítomen v téže době?“

Není třeba, ba není radno uváděti ve škole podrobnosti anekdoty, ale jádro věci postačí znázorniti zvláštní, přímou přítomnost Páně na oltáři. Jest sice světlo všude i v noci lomem světla něco světla ozařuje předmět, ale nesvítí na všech místech slunce přímo svými krásnými paprsky. Také Bůh jest všude a svítí na naše skutky a nazírá na ně, ale ve Velebné Svátosti jest přímo, celý, podstatně přítomen jako paprsek s nebe.

9. *O mši sv.* má velmi krásné podobenství Alban Stolz ve svém životopisu sv. Alžběty durynské. Mluví o mši sv., při níž znova všichni přítomní, pobožně obcující, mohou bráti ze zásluh Páně, ač Ježíš už více netrpí, neumírá, protože jen jednou trpěl a umřel a nyní znova bez bolesti a krve celý se obětuje. Srovnává *mši sv. s knihou*. Spisovatel knihy při jejím sepisování měl velkou práci a námahu, než projádril své myšlénky v ní. Rovněž tiskař a jiní měli práci při vydávání jejím, ale když jednou kniha jest hotová, tu už netřeba spisovateli se znova namáhat a trpět, aby z ní pozorný čtenář užitek bral. Pouhé otevření knihy, vyhledání její a pozorné čtení postačí, aby čtenář bral *ovoce* práce spisovatelovy, bez jeho nového namáhání se. Podobenství Stolzovo jest velice případné a vznešené. V této knize čteme celý život Páně a celé jeho utrpení. Čím pozorněji čteme, tím větší užitek máme. Z knihy se může čísti na tisíce místech různých, v různých dobách, pro tisíce osob najednou, jen když jest člověk, který umí v ní čísti. Znova mluví Spasitel k nám, znova se obětuje před námi, rozdává nám zásluhy svého utrpení, ale netrpí, nekrvácí, neumírá, znova se nám při mši sv. podává. Ta kniha nikdy nesetlí, neboť vždy nově a nově může býti vydána, aniž by spisovatel její znova se musil namáhati.

Ovoce ze čtení této knihy jest zcela pochopitelné:

1. nabývá *darů kajicnosti*; neboť kdo pozorně čte, musí plakati. Sv. Jan z kříže jen řekl: Umučení Pána našeho Ježíše Krista a již nemohl se ubrániti slzám, jak pohnut býval ku kajicnosti.

1. při „čtení této knihy“ se nám menší přestupky (všední hříchy) promíjí;

3. více milujeme Pána Ježíše — rozmnožuje se v nás milost Boží —

4. a dostává se nám síly pro naše duchovní a tělesné potřeby.

Částečně „čtením knihy“ lze znázorniti i kdo z ní má užitek:

1. Kdo ji čte — kněz sám

2. pro koho ji čte zvlášť —

3. všichni, kdo jsou pozorně přítomni, byť jich bylo statisíce.

4. Kdo však blížeji stojí, lépe slyší, než kdo stojí daleko. Kdo přistupuje ku stolu Páně, slyší nejlépe, protože se nejúžeji s Pánem Ježíšem spojuje.

10. Po svátosti Oltářní nejdůležitějším učivem jest pokání a zejména zpověď a lítost. Jest lépe, aby děti lítost cítily, než aby o ní uměly mluvit. Pomocí případného obrazu slovného lze obého částečně docílit.

Ctihodný Vianney, svatý farář a sv. katecheta našeho věku používal při svých bohonaděných katechésích o zpovědi také následovního podobenství (Svazek kázání a katechésí IV. 341.; Manz). „Dítka, kdo má malou skvrnu na duši, podobá se osobě, která má malou bolest; nepotřebuje jíti k lékaři, ale může sebe sama vyléčiti. Bolí-li ho hlava, může si lehnouti, má-li hlad, potřebuje jen se najísti. Těžká jest nemoc, když jest člověk nebezpečně poraněn; v podobném případě jest třeba

lékaře a nutno dle jeho předpisů se řídit. Rovněž tak musíme útočiště vzít k lékaři duše — knězi, když jsme velký hřích spáchali, a užívati předepsaného prostředku, kterýmž jest zpověď.“

11. V článku o lítosti užívá katechismus tří věcí ku definování lítosti: *bolest* duše, *ošklivost* před hřichem, *úmysl*. Obyčejně se našim malým katechumenům jedna věc s druhou poplete. Uživeme-li podobenství, kteréž by přiléhalo k definici, pomůžeme jejich paměti velice. *Dítě, které se spálilo o žhavá dvířka*, má: *bolest* těla, *ošklivost* před nimi, *úmysl* nikdy více se jich nedotýkati. Vypravováním může se podobenství oživit. Dvířka jsou hřích, otcův zákaz příkázání Boží, červená barva dvířek pokušení a pod.

12. Učení o zpovědi jest v katechesích protkáno hojně obrazy, kteréž mají dítko ku upřímnosti a skroušenosti povzbuditi. Drobet vážne ona část, kde se vykládá o nápravě svatokrádežné zpovědi. Krásného podobenství užíval P. Milleriot, apoštolský muž v Paříži. Tento živý kazatel pařížského dělnictva a šlechty, vůdce zbožných a hříšníků oplýval na kazatelně pestrostí obrazů, že jím srdce všech hned ku pláči, hned ku hrůze, tu i tam ku mírnému úsměvu; nikdy však — ku spaní! Když vykládal pocit zpovědníka, slyšícího zpověď velkého hříšníka, srovnával zpovědníka s rybářem. „Kdyby rybář ve své síti polomrtvého člověka našel, jak velice by se radoval, že život zachránil. Toť radost zpovědníkova, kazatelova, knězova. Dejte se chytнути v naše síť, my vás obětujeme Pánu Bohu. Přijďte, my vás neprodáme: Ježíš Kristus se za vás prodal. Čím větší ryba, tím větší radost rybářova. Pro zpovědníka jest velkou rybou muž, který jest se zpovědi 20 let pozadu, jest štikou 20liberní; žena, kteráž jest 10 let pozadu — toť kapr 10liberní.“ — Když takto posluchače navnadil, poučoval názorně, kterak se mají zpovídati *Svatokrádežnou* zpověď následovně vykládal: vizte mou *sutánu*, je-li špatně zapnuta, musím ji zase rozepnout. Tak jest se špatnou zpovědí; musíme ji opakovat, svědomí se musí rozepnout.“

Kněz, který v klerice navštěvuje školu, může názorně vykládati o nápravě svatokrádežné zpovědi — dle P. Milleriota — s velkým intersem pro děti.

13. V jedné krajině, kde velké hony se odbyvají každý rok vícekrát, užívá kněz jeden praktického podobenství, aby dítkám bázeň před sv. zpovědí zahnal. Dítka jsou pravidelně při honu též zaměstnány a jednotlivosti honu jsou jim dobře povědomy. Při oněch honech se užívá tak zvaných *lapů* t. j. provázků ověšených pentličkami aneb brky a podobnými titěrami. Lapy se napnou na oné straně léce, kde není honců, aby lekaly zvěř. Mnohý zajíc dlouho zápasí se strachem než se odhodlá ku podskočení lapů a mnohý zajíc svou bázeň zaplatí životem. Který zajíc překoná nemoudrou bázeň před lapy — vyhrál a život zachránil. Dětem prý podobenství toto dělá radost nemalou a dodává jim moudré odvahy. Vada obrazu však jest, že nelze ho všude upotřebiti. Kde by katecheta teprve musil vykládati pořádek honu a léce a zřízení lapů a pod., ztratil by výkladem více času, než by podobenstvím vyzískal. Myslivec představuje v podobenství onoho, jehož prostonárodní vypravování také v mysliveckém šatě předvádí, jenom, že mu dává ještě koňské kopyto.

Ulehčíme-li první zpověď dítek a zpříjemníme-li ji, postarali jsme se také již částečně o budoucí. Aby vyučování náboženství bylo milé a rozehrálo srdce katechumenovo, jest první starostí učitelovou. Proto snad i toto podobenství některým katechetům v lesnatých krajinách bude vítaným.

Mimo to padá pestrota v přípravě na sv. zповěď též proto na váhu, že se třikráte do roka opakuje, a že dítě vlastně přípravu 12krát nejméně ve škole slyšívá a proto jest se postarati, aby nevracely se vždy tytéž obrazy, které by čipernější polovici žactva nudily.

14. Naše *dostiučinění* nabývá jen pro *zásluhy* umučení Páně a bez zásluh Ježíšových by sebe větší naše pokání nemělo ceny. Obé patří dohromady: naše pokání a zásluhy Páně. Obého jest třeba k ospravedlnění jako dvou věcí jest třeba k našemu očištění: *vody a práce naší* (mytí). Jedno bez druhého by neprospělo našemu očištění. *Obmytí v krvi beránkové* znázorňuje se mytím obyčejným.

15. *Odpustky* patří ku těžší partii z katechismu. Neboť se musí dítkám dobře vyložit pro budoucí život a budoucí námitky, že se v odpustcích daleko méně odpouští než ve svátosti pokání, a že odpustky jsou jen doplněním svátosti pokání, a že po dosáhnutí odpustků křesťan bývá ospravedlněn jako byl po křtu svatém. Velkou *cenu odpustkových* podmínek lze znázorniti *papírovými penězi*, které v sobě nemají ceny pražádné, ale císař, který je vystavuje, jim cenu dodal že jsou hledaným předmětem. Také odpustků cenu poznáme na soudu Božím při odplatě věčné. Skutek malé ceny bude vážit mnoho.

Ještě i jiným obrazem lze pomoci chápavosti dětské. *Decimálka* jest tak zřízena, že jedním kilem vyvážíme 10 kil, a *centimálkou* dokonce 100 kil. Zde na zemi Bůh propůjčuje nám milost, že malými skutky můžeme za velké přeciny snáze odpykati, kdežto na věčnosti bude vážit *váhou rovnou*, kde bud-me musit vše vyvážit do posledního kila, a nebudeme míti výhodu decimálky a centimálky — odpustků.

16. Časné a věčné tresty rozlišovati, nebývá dětem lehkou. Věčné nás navždy od Boha odlučují, časné toliko na čas. Podobenstvím, kterého užíval zmíněný ctihodný Vianney, farář Arský, dalo by se poněkud pochopení usnadnit. Ve své katechési — jak je úryvkovitě zachoval jeho životopisec Monin — praví při vyučování o zповědi takto: „Myslete si, milé dítky, dům, v němž dlouhý čas všechn neřád všeho druhu byl nahromaděn, můžeme mést a uklízet jak chceme, přece ještě zůstane špatný zápach v něm. Právě tak jest s vaší duší po sv. zповědi: jest třeba mnoho slz, aby se očistila“ (Sv. IV. str. 343.) Nemilý zápach, který zůstává i po odklizení všeho nečistého, může býti obrazem časných trestů. Již jsou hříchy tytam, již jest očistěna duše, ale ještě zbývá pozůstatek hříchu, odporný zápach, který musíme svým přičiněním odstraňovati, aby nám nebránil.

Prozatím končím řadu obrazů slovných. Zajisté ne jeden katecheta má ne jedno krásné podobenství v zásobě, které se hodí do oběhu jak drobný peníz. Učenými spisy u mládeže málo pořídíme. Nechť stránky „Vychovatele“ přinesou brzy z jiné strany řadu obrazů, jimiž by se nahrazovaly nečítané vypracované katechese.

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

Dnes chci upozorniti na dva protichůdné úkazy v počínání si našeho evangelictva v otázce školní. Kdyby šlo po přání „Č. Školy“, nesmělo by ve škole mimo hodinu náboženskou o Bohu, kříži, náboženství býti ani vidu ani slechu a naši

liberálové, evangelíci s hlásným pozounem „Nár. L.“ ve své starostlivosti o vše katolické tlumočí stále to zbožné přání, aby z veřejných škol (rozuměj katolických), náboženství vystěhovalo se do kostela. V tom smyslu asi dle prosincového čísla

„Č. Bratra“ obul se na nás referent konventu seniorátu Poděbradského, p. Fikejz, který při otázce „katolické odznaky v obecných školách“ takto rozumuje a horlí: „Důst. sen. výboru se ukládá, aby dorozuměv se s ostatními sen. výbory prostřednictvím sup. a synodního výboru požádal vys. c. k. evang. církevní radu, aby na příslušném místě zakročila a energicky se zasadila o to, aby na obecných školách, které po zákonu mají býti interkonfesijní a navštěvovány jsou evangelickými žáky nebyly vyvěšovány náboženské odznaky, a nebylo užíváno modliteb, které jsou na odpor a urážku náboženskému přesvědčení evang. žáků; kde pak již takové odznaky jsou, a kde se modliteb takových užívá, aby byly odstraněny. Důvody. Až potud všecken boj za tuto spravedlivou věc ponechán byl jednotlivým farářům, jichž se to týkalo. Což tedy divu, že prohra byla úplná a farář si odnesl výčítku nesnášlivosti. Záležitost by dostala jinou tvářnost, kdyby se jí nejvyšší c. k. církv. úřad energicky ujal, pak by se ukázalo, že to není jenom choutka jednotlivých farářů, jak se za to má, ale že to je zásadní věc celé církve. Oproti p. z Nagy, který míní, že školy v Rakousku katolickými zůstanou a že evangelíkům předkázatí nemohou, uvádí se, že aspoň dokážou tolik, že se o tom bude mluvit, a referent dokládá, že v Sánech a Opolánech dosáhl zavedení společných interkonfesijních modliteb a proti křicifixu, jehož zavěšení v Opolanech kat. farář prostřednictvím biskupa dosáhl, že ref. Fikejz podal rekurs. Nebo na druhé straně je zcela jinak. Římsko-katol. farář potřebuje pouze přání své oznámiti konsistoři a ta se mu o prosazení postará. Proto je povinností naší, hájiti každou píď, není radno křivdu si nechat líbiti.“ Zde tedy naše protestanty bolí hlava. Nejprve bychom rádi věděli, moc-li rakouské školství vůbec stojí peněz katolických a mnoho-li peněz protestantských. Bylo by to věru nepatrné číselko, obzvláště když se odečtou jejich školy konfessionální, v kterémž případě jsou od placení na veřejnou školu vyňati a na něž jim ještě země přispívá. To je věru velmi hezké. Sami chtít míti školu konfesijní pro protestantské děti a pro katolické chtít diktovati odstranění kříže ze školy a odstranění katolických modliteb. Nejlépe by už bylo, kdyby odstranili každou katolickou myšlenku u dětí školních. Zajímavé jest, že jedni protestanté, jak jsem už jednou podotkl, chtějí zavéstí nesení

křížku před protestantským pohřbem, že je to důstojnější, druzí protestanté že chtějí vyhoditi kříž ze škol. Těší nás přiznání dvoje, jež v této debatě problesklo. Jednak je cítí sami, že choutky protestantských farářů nesou na sobě známky nesnášlivosti, a za druhé, že symboly katolické evangelíkům ve škole předkázatí nemohou. To my také přiznáváme a dodáváme, že symboly katolické i u evangelických dětí náboženského jejich ducha zvyšují. Mluvíme ze zkušenosti. Také se nám líbí nedůvěra konventu k c. k. evang. církevní radě, že prý je až moc vládní a že se o tuto petici nebude pálit. Náš náhled je: jestli v té evangelické radě je aspoň jeden člen rozvážný, že jim odpoví: Kříž a umučení Páně je dílo Boží, proti tomu je všecken odpor náš marný a kříž ve škole zůstane. Proto souhlasíme s p. z Nagy, že žádný protestant v Rakousku kříže ze škol nedostane. Myslíme tudíž, že tento Fikejzův návrh zůstane bez následků a naše děti školní že se budou klidně při svých modlitbách na kříž ve škole dívat dál. Tím přicházíme k druhému oddílu, abychom tak řekli kontrabassu návrhů Fikejzových, a sice k tomu, jak má vypadati dle evangelických listů, prosincového čísla, učitel evangelický. Článek nese nápis: „Evangelický učitel a duchovní stav“, kde farář Krčmerna takto chce míti uspořádaného protestantského učitele: „Lid odjakživa považoval a i dnes považuje svých učitelů právě tak jako kněží za osoby duchovní, a který učitel nejen jméno konfessionálního, církevního učitele nosí, ale jím také v pravdě jest, ten je si povědom toho, že je služebníkem Kristovým a tak neomylně náleží do stavu duchovního. Právě tak, jako kněz, má i on, učitel, povolání od Krista, a tím oddělen jest od všech jiných společenských postavení. Proto i vyučování náboženství v konfessionálních školách musí zůstatí v rukou učitele. On právě tím stává se konfessionálním učitelem, že ho církev ve jménu Pána k náboženské výchově dětí svých povolala.“ — Tak promluvil evangelický farář o povolání evangelického učitele a V. Ptáček v ev. listech k tomu dodává: Naším evangelickým školám by velice posloužilo, kdyby takovéto pojmání povolání učitelského bylo na Sionu našem. Povznesením stavu učitelského dosáhne se většího ještě úspěchu výchovy školní. Potřebí upravití jeho právní poměr v církvi. Každý církevní učitel by měl zasedati v staršovstvu, v zájmu školy, církve a

svého úřadu. Výchova mládeže i dospělých má býti dílem obou služebníků Kristových, služebníků to stavu duchovního, faráře i učitele. Oba mají půdu kypřiti, osévati, i kdyby kamenitá byla. Ovšem musí evang. učitel dokazovati svým životem, svým jednáním, vzděláním, svým sebevzděláním, svou prací ve škole i mimo školu, že mu opravdově běží o to, aby počítán byl do stavu duchovního a nikoli do stavu světského. Takovýmto pojetím a upravením evang. úřadu učitelského, by velice získal duchovní život ve sboru a církvi a nezbytnost evangelické školy pro rozkvět církve stává se úvahou touto ještě zřejmější.“ — Nemohli jsme odepřítí trpělivému čtenáři tento sice trochu obsírný, ale v mnohém ohledu velezajímavý citát. Kdybychom my něco podobného o katolickém učiteli, a těch je přece u nás převážná většina, se odvážili napsati v některém katolickém časopise, jakým má býti, aby nejen škole, ale i svému náboženství prospěl, to by se na nás, na ty středověké tmáře, sypalo liberální, svobodomyšlné kamení, do jakých že to otrockých pout klerikalního obskurantismu bychom chtěli učitele zavléci, a hned by se apellovalo na uvědomělost svobodomyšlného učitelstva, které takovým hlasem sireny zmámiti se nedá, a i na dále věrným zůstane ideí

svobodomyšlné bez fanatické, náboženské příchuti! Tak asi při nejmenším by nám zpívaly „Nár. Listy“ et cons., se všemi liberálními listy paed. A nadivno sluchu, na tento článek evang. listů nikde ani řádka nesouhlasu, ba ani světokritický „Čas“ svůj náhled o tom nepronesl. My zaznamenáváme tento evangelický projev se zadostiučiněním, a řídíce se zásadou: Co chceš sobě, chtěj i pro jiného, myslíme, že naši evangelíci nám zazlívati nebudou, když pro své školy, většinou katolické, chceme učitele také přesvědčením katolické, aby, jako u nich do staršovstva, tak u nás do katolických spolků vstupovali, aby náš kněz a učitel byli jedna ruka ve výchově mládeže i dospělých, aby se učitelé naši katoličtí pokládali za Kristem povolané, aby i mimo školu svým jednáním, vzděláním, sebevzděláním dávali na jevo, že jim na tom záleží, aby byli považováni za vychovatele ve smyslu katolickém, nábožensko-mravním.

Nadějeme se, že v těchto názorech od evangeliků vyšlých, budeme podporováni od liberálů, mladočechů, protestantů, všech barev učitelů, aby náš katolický Sion byl povýšen, a když toho docílíme, jsme spokojeni; více ze stanoviska nábožensko-mravního pro své školy nechceme.

† 24.

DROBNOSTI.

Ku „Spolku přátel katolických českých škol bratrských“ přistoupili dále, a) jako členové činní (vklad 50 zl.): Její Osvícenost pí. hraběnka Johana Notitzová; vldp. Jakub Šponar, spiritual v kněž. semináři v Č. Budějovicích; b) jako členové podporující p. t. pp.: Pop Josef, farář v Zlatníkách, Vimr Karel, kaplan v Tachlovicích, Flusek Tom., kaplan v Dunavicích, Lužný Aug., kooperator v Uherském Brodě (3 zl.), Králík Jan Nep., děkan v Jihlavě. — O další přihlášky prosí Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze, tajemník spolku.

Pochvalné uznání. Pan Jan Stejskal, řídící učitel a ředitel kůru v Liberku u Rychnova n. Kn., dostal od nejdůstojnějšího biskupa Kralohradeckého za velmi pilné zastávání služby co ředitel chrámové hudby, pak že školní mládež ve zpěvu kostelním horlivě cvičí a ji v duchu křesťan-

ském bedlivě vychovává a vůbec povinnosti dobrého křesťana i pravého vzdělavatele dítek, svědomitě vykonává, srdečné díky a pochvalné uznání. — Také pan Josef Pácalt, správce školy v Lejšovce u Josefova obdržel od Jeho Milosti biskupské pochvalné uznání následkem generální visitace v Čeruilově za vydatné podporování duchovní správy v nábožensko-mravném vychování mládeže, za pilné cvičení téže v církevních a náboženských písních a za příkladný na ni dozor ve chrámu Páně o nedělních a svátečních službách Božích.

Úmrtí. Dne 30. ledna večer o půl 7. hodině zemřela v Karlíně učitelka sl. Teresie Woráčkova po devítitýdenní těžké nemoci. Zemřelá byla učitelka vzorná. Narodila se dne 17. listopadu r. 1842. Byla v r. 1861—1862 industriální učitelkou na farní škole u Panny Marie Vítězné; pak přes dva roky vychovatelkou. Roku 1864

stala se učitelkou na Týnské dívčí hlavní škole, odkudž r. 1870 přišla na školy v Karlíně. Škola, na níž působila, byla i vyznamenána v oddělení všech výrobků industriálních škol na světové výstavě v Paříži, a právě práce její přispěly k pochvalě té nejvíce. A jak byla vzorná učitelka, tak byla i vzorná katolička, hodná dcera a neunavná dobroditelka chudých. Každý týden přijímala sv. Svátosti a konala všechny ostatní náboženské povinnosti se vzornou svědomitostí. Když se útoky na náboženství činily v její přítomnosti, uměla je rozumně a rázně vyvracet. Matku svou skoro devadesátiletou, která 3 dny před ní umřela, zahrnovala až do poslední chvíle dětinnou láskou úctou a příkladnou péčí. Chudým byla pravou matkou a jsouc členem několika dobročinných spolků prokazovala jim nescísná dobrodiní. Pohřeb její konal se 1. února od Milosrdných Sester v Karlíně. Čest budiž její památce!

Proč chodili žáci protestantští tak rádi do škol jezuitských. Že se školy jezuitské rychle šířily a se těšily pověsti tak chvalné, že do nich i mnozí rodičové protestantští dávali své syny, je vůbec známo. Méně známo jest, proč prý se těmto protestantským žákům ve školách jezuitských tak velice líbilo. Toho však nebyla příčina jiná — aspoň dle výroku protestantských kazatelů, — než že jesuité uměli dobře — čarovat. Uvedeme výrok aspoň jednoho takového kazatele, jenž zní doslovně: „Ó těch kouzel ďábelských! Milé evangelium jeví se býti bezmocným oproti těmto nástrojům ďáblovým, kteří vyšli z propasti, by otrávilí všecku mládež německou i protestantskou, na kterou mají nejvíc namířeno.“ „Jebusité (t. j. jesuité) užívají hrozných čar a kouzel, potírají žáky tajnými masťmi ďábelskými, čímž je na sebe lákají, tak že se od těchto kouzelníků ztěžka odlučují a touží po tom, by se k nim opět mohli vrátiti.“ (Kath. Flugschriften, Berlin, čís. 30. str. 52.)

Jen tak, aby se nezapomnělo! „Posel z Budče“ ze dne 23. ledna píše mezi jiným: „Všichni chceme býti lidmi — praví Dittes — a těmi stáváme se nejen rozumem, ale teprv vychováním. Hledíc k tomu účelu, může být vychování jenom jedno, a to může býti všem národům společno. — Sny takové hýbaly duši mnohých velikých paedagogů, ale zůstaly snem, proto že v člověku neozývá se jen člověk, ale i plemeno (my bychom mohli dodat: i příslušník jisté společnosti náboženské. Red.)

Vychování všelidské brzo ustupuje a tříští se na vychovávání plemenné, až zabočuje v nejužší meze výchovy národní... (zednářská výchova k „čisté“ lidskosti, pro niž se i u nás horovalo a z části dosud horuje, nestojí tudíž na zdravých a pevných základech. Red.) Komenkého zásady oslavujeme, ale jimi se neřídíme. (Když jsme před časem slova podobná napsali my, bylo nám to vykládáno ve zlé, že prý je to od nás pomluva. A ejhle! „Posel z Budče“ snad pochodí lépe. My jen dodáváme, že o výchově náboženské a o základu, na němž mají býti zbudovány školy, smýšlel a mluvil Komenký jinak, než i na př. p. redaktor „Posla z B.“, — ač-li trvá dosud na stanovisku zaujatém v Příbrami). Školství naše od elementárky až po vysoké školy zřízeno je dle vzorů německých. Ani nechceme se dotýkati zákonů školských z r. 1869, jež jsou skoro opisem podobného zřízení v sousední říši německé. Duch, jímž zřízení to je výkonnou i dohlížecí mocí proniknuto a ovládáno, také není náš. Za takových poměrů ovšem rozvoji národnímu ve školách národních se nedaří, dařiti nemůže, ano, ani dařiti nesmí... Z jara otevrou se brány naší národopisné výstavy. Budou tam mnohé doklady, že jindy vychovávání naše národní bylo, ale nyní že národní není.“

Nechť žije reklama! Knihkupec E. Šolc vydal „Charakteristické obrázky“. Dle Buchholzových obrázků sestavil „v oboru zeměpisném známý paedagogický spisovatel Klem. David, odborný učitel měšťanské školy císaře Františka Josefa I.“ To pak podepsal něco doleji i pan David sám.

Germanisace mládeže v rakouském Slezsku. Ve vesnických školách jest v I. tř. vyučovacím jazykem polština, ve 2. tř. polština a němčina, v dalších třídách pak výhradně němčina. Na základě tom jsou sestaveny také čítanky. Polské děti učí se již na nejnižším stupni německým písním. Germanisátoři polského lidu nejsou dle „Szkoly“ výběru písní škol. příliš úzkostliví. Jsou prý případy, že se v těchto školách beztretně učí i pruským a pangermanským písním.

—a.

Ze školství haličského. Valná hromada lvovského spolku učit. usnesla se podati sněmu petici, aby služební léta učitelů byla snížena ze 40 na 30 let. Podobnou petici podal též jaroslavský spolek učit.

—a.

LITERATURA.

Srdce. Kniha pro mládež od Edmonda de Amicis. Z vlaského přeložil s povolením spisovatelovým Václav Marek, prof. v Čáslavi. Praha-Smíchov. Tiskem a nákladem V. Neuberta, 1889.

Víme, že tato knížka namnoze chválena a mládeži doporučována byla. I sám slavný náš básník J. Vrchlický, ji velmi příznivě posoudil a doporučil; ale pochybujeme, že ji celou a s chladnou myslí četl.

Skladatel v úvodě praví, že, jsa chlapcem as 9letým, tedy as v 3. třídě obecné školy si zaznamenával dojmy každého dne, jež na něj škola a jiné věci byly učinily. Avšak, jakmile člověk do knížky nahlédne, pozná, že to není pravda, že to psal starý člověk, řekněme paedagog. Ač knížka mnohé dobré stránky do sebe má, však také své vady, s nimiž ovšem s paedagogického stanoviska souhlasiti nemůžeme.

Tak str. 10 ve stati: Projev šlechetnosti — líčí žáky ve škole hodně rozpustilé a nevzdělané; nebo když si žáci dovolí toho, jak tam vypravováno jest, třeba nazvati třídu nemravnou a prostopášnou, kdežto dříve líčena mravnou a učitel vzorem. Za surové a prostopášné počínání své zasluhovali žáci nejen pokárání ale i trestu. Ale který jest výsledek všeho? Oblíbený žák (a to jest již chyba; učitel nemá míti žádných oblíbených žáků) pošeptal učiteli něco do ucha (ve škole nemá býti žádného šeptání) a ten, obrátiv se ku čtyřem vinníkům, řekl z ostra: „Odpouštím vám!“ — a tím dost; a dále nic. Je tohle moudrá, spravedlivá paedagogika? a to se má žákům dáti do ruky? ať se dopustí sebe větší surovosti, budou žádati, aby učitel řekl: „Odpouštím vám!“

Ve spisku vane samá sladička, řekneme italská paedagogika, a víme, že nic horšího, než sladička ocukrovaná paedagogika, v níž zvláště Italové vynikají; kam bychom s ní došli? Vychovávání jest věc nad míru vážná a přísná a zakládá se především na spravedlivosti; ale kde pak jest v nadřečené stati spravedlivost, kteréž i přirozený cit mládeže sám žádá? Takovouto přepjatou, sladičkou, ocukrovanou paedagogikou přirozený cit mládeže pro spravedlnost sám se uráží; a víme, že člověk samý cukr nemůže jísti; zoškliví se.

V podkrovní světelnice (str. 13.); — zakončení je dobré. Toť pravdivé slovo: „že více jest zásluhy v práci mnohého chudého dítěte za den, než bohatého za rok.“

To, co se vypravuje ve stati: Malý vlastenec Padovský (str. 15. — měsíční povídka) není pravdě podobno; kdo ví, zdaž tolik peněz mu dali a zdaž chlapec tulák, komediant, tolik té národní hrlosti do sebe měl? lží budeme vychovávatí?

Na str. 18. stať „Den dušiček“; matka píše dítěti, synku svému: „Víš-li, kolik mužů proklálo si srdce, že viděli vlastní (lépe své) děti v bídě?“ — tedy se zavraždili a tím dětem pomohli? — a dále: „a kolik žen bolestí zemřelo, nebo sešlélo, že dítě ztratily?“ to-liž je matka moudrá, křesťanská? to je vzor matky trpělivé? pryč s takovou přepjatou, nepřirozenou, nekřesťanskou paedagogikou!

Str. 20. — Garrone je největší a nejsilnější, — protože byl dvě léta nemocen! Líčí jej, že jest hodný a k tomu také „neustále jí“ (i ve škole? i při vyučování?) — a přece jest hodný!

Str. 21. Opět přepjatost! Matka chudá chodí pro odrostlého klacka do školy (str. 21.); a ve stati: „Uhlíř a pán“ — dokonce otec, vznešený a bohatý (Nobis) synka vyprovázal do školy a bral mu plášť na prahu u dveří a sloužil mu jako sluha, lokaj (str. 21.)

Str. 23. — milkuje se s dítětem, jež byla vyplísnila.

Spisovatel horuje pro sjednocení Itálie; nazývá vládu Bourbonův v Neapoli tyranstvím, oslavuje vojsko a jest patrně, že se snaží nadchnouti mládež pro vojenský stav a k boji za nynější vládní zřízení (schvaluje patrně revoluci). Oslavuje až do nebe jako světce Garibaldiho a za vzor staví Mazziniho, starého revolucionáře, a v tom smyslu schvaluje a slaví italské vlastenectví! Čarovně rozpaluje mládež; jako tou stati na str. 34. — Nelze upříti, že některé stati jsou velmi pěkné a v pravdě mluví ku srdci. O zbožných věcech, o modlitbě, k níž přece děti vedeny býti mají, nikde řeči; str. 45. — obrázek na

stěně š a š e k z Rigoletto; album s k a r r i k a t u r a m i; a jiné obrázky, pěkné, jež by vzdělávaly — n i c; proč ne ty?

Str. 48. „Sněhová kulička“ — zas uličnictví a zas nepotrestáno; řiditel se ujímá všude darebáků; ani neřčeno, zdaž se stařec vylčil, čili nic? snad přišel o oko?

Str. 48. Všudež tam (v Itálii) provázívají matky své chlapce — a tito — uličníkují! Všude prozírá táž neblahá, sladická, nerozumná paedagogika, až se hnusí.

Str. 48. „Učitelky“; počali hřmotit; jakmile však řekla: „jsem matkou“, všickni utichli; nikdo neodvážil se mluvit ani Franti „s bronzovou tváří,“ jenž se jí potají poškleboval.

Str. 49. — prosí rodičův (učitelka), aby chlapců doma nekáráli (tím méně trestali); přináší pokroutky těm, co kašlou, líbá se s dětmi a přichází domů všecka rozcuchaná — rozdrchaná.

Dost toho: sapienti sat; kdos rozumný vychovatel, čti a přesvědčíš se a pln oškli-
vosti odložíš knihu, která je plna neroz-
umné sladickosti a strojenosti; která mlá-
deži i těžkých přestupků nikde nekárá. — U veškerém spisu není ani slůvka o Bohu a o modlitbě, ovšem tím méně o Kristu Pánu; a to jest to čertovo kopejtko! Ze všeho jest patrné, že spisek je zúmyslně tak složen (tendenční). Na základě čeho chcete vychovávat? může státi stavení ve vzduchu? bez základů? nemůže; sesuje se; tak i takové dílo vychovatelské!

Jest kněz; řekne se: „nemá děti“ — jak může mluvit o vychovatelství? — Spíše, než kdo jiný; rodiče jsou předpojatí, nevidí chyb na dětech, jen samé dokonalosti. Kněz vychovatel soudí nestranně; a mívá tisíce žáků pod rukama; známo, že rodiče bývají druhdy nejšpatnější vychovatelé. Bláhoví; chtějí samým cukrem vychovávat děti! Zkuste toho! uvidíte brzy, jak budou vypadati! musí se jim dostatí kousek stravy jadrné, záživné!

Knížka sama jest velice nebezpečná a já, býti ministrem, bych ji co nejpřísněji zakázal; jsoutě nebezpečné a podvrtné zásady v ní, nehledě ani k tomu, že se v ní přímo sice nemluví proti Rakousku, ale oslavuje se Garibaldi, Mazzini a mluví se o nevykopeném Trentinu (Tridentsko, irredenta.) Co dobrého do sebe má, jest, že dosti duchaplně líčí stránky dětského života.

Klade do úst 9letému chlapci, žáčku 3. třídy, deník jeho; ale za tím chlapcem se skrývá někdo jiný; ejhle, již i do mládeže mají zásady ty býti vštěpovány — čistá lidskost — podvrtná — a nevím, zdaž se posloužilo národu našemu, že se přeložila, schvaluje a doporučí. A i sám „Hlas Národa“ 16. května 1889 ji oslavoval a jiné časopisy; my jsme jiného mínění. Řeknou, že jsme nepozdvihli se k té výši, že jsme úzkostliví, úzkoprší — nevědomci. — Nechceme do té výše, věduce, že pád je hrozný.

Přece ještě jednou jsme knížku do ruky vzali a četli dále. Na str. 51. „Florentský písařík“ není pravdě podobno a nepravda — uráží.

Str. 60. „Výpomocný učitel“ — to byla krásná škola — to je pěkný obrázek! Vzorná škola takovou za tři dni se nestává. Všecka ta stať je takořka navedení, jak žáci sobě počínati mají, když přijde výpomocný učitel! Žák má více autority, než učitel; není to hanba? — A líčí jednoho žáka, jak sedí, lokty maje na lavici a pěstíma hlavu opíral — a to je vzorný žák! — A na konec učitel se žáku poděkoval, že mu udělal pořádek!!!

Str. 65. Smuteční památka na Viktora Emanuela. Nevím, zdažby mohlo býti v rakouských školách! Tam se praví, po 29letém kralování, jež učinil slavným a blahodějným statečností, poctivostí; nevím, zdaž poctivých prostředků užil? říkali mu sice, král poctivec — galantuomo; ale nevím, jak Rakousko na tu jeho poctivost se dívalo.

Za ním průvod zmračených a to má býti oslavou krále? válka je vždycky metla Boží.

Dvacet devět let jeho vlády bylo prý nejšťastnějších a nejbláženějších u veškeré historii italské! Prapory připomínaly tisíce mrtvých — to také sláva? — Karla IV. neoslavujeme proto, že snad vedl šťastné války a že prapory jeho připomínaly tisíce mrtvých, ale že zvelebil zemi; a víme, co Italiáni toho vykonali, kdyby jim nebyl přispěl Napoleon III.! A král Viktor vstoupil do nesmrtelné slávy hrobové — do věčné — nemohl říci, neboť si netroufal a také v ni nevěřil.

Jiná stať: Franti ze školy vyhnan. Líčen nejšpatnějším a přece má hodné rodiče a hodného učitele. Jaký výsledek? i to není paedagogické, líčiti hocha

tak špatného! sám se takovým neučinil, a leží li to v něm, za to nemůže. Naposled petardu přinesl do školy — Italián — kde jí vzal? — Toho jsem se dočkal po 30 letech — všecek utrápen? — to je paedagogika! to je to ideální vychování!

Na str. 77. a 78. přeče řeč o náboženství a vysloveno slovo „Bůh“ dvakrát; víra, naděje v nesmrtelnost.

Str. 79. mluví se o modlitbě — konečně! „Modli se,“ píše matka synu svému; „nemůžeš si pomyslit, jaké sladkosti zakouší, jak lepší cítí se býti matka, když vidí své dítě s rukama sepjatýma“ — ale sama příkladem mu toho neukáže. — Tak poznamenali jsme si už před několika lety; ale postačí k utvoření si úsudku. B. H.

Spisy redakci zasláné.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Red. Dr. Josef Burian, sídelní kanovník vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Tisk a nákl. Cyrillo-Method. knihtiskárny (V. Kotrba.) Roč. II. seš. 4., do něhož svými pracemi přispěli p. t. pp.: Petr Špička, Isidor Zahradník, Monsign. Hakl, Leopold Kolisek, Fr. Klíma, Fr. Vohnout (řeči postní), Frant. Blažko (řeči na neděle postní), Jan E. Hulakovský (velikonoční duchovní cvičení pro mládež); — Dr. Jan Sýkora, Fr. Chramosta, Fr. Pohunek. — Dr. Antonín Lenz, Dr. Jar. Sedláček, Dr. Ant. Brychta, Václav Kocián. Doporučujeme.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. C. Vlk, č. p. 604—I. Roč. III. čís. 1. Doporučujeme.

Dělnické Noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. IV. čís. 11. s bohatým obsahem.

Výroční zpráva Johannea a prům. školy pokračov. školy pro katolické učenníky v Praze. Za rok 1894.

Szkoła. Tygodnik pedagogiczny. Redaktor M. Baranowski ve Lvově. Roč. XXVIII. čís. 2—5.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Lublani. Roč. VIII. čís. 3.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. Redaktor P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Roč. VIII. čís. 10.

Dom a škola. Vychovatel'ský časopis pro rodičov a učitel'ov. Red. Karol Salva. Roč. XI. čís. 1.—2.

Obzor. Redaktor Vl. Šťastný v Brně. Ročník XVIII. čís. 2.

Náš Domov. Red. a vyd. Josef Vévoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 3.

Časopis učitelek. Čtrnáctidenník. Red. Emilie Kozáková, Leopolda Pölzelbaurová a Cyrilla Pyšvejcová. Předplatné (2 zl. ročně) přijímá Berta Mellanová, učitelka v Praze, Týnská ulice č. 630. Roč. II. čís. 2. a 3.

Z nakladatelství Aloise Wiesnera v Praze:

Sborník učitelský sv. 7. Hry jarého věku. Uspořádal Martin Kozák. Cena brož. 50 kr.

Sborník učitelský sv. 8. V městské světlici starodávné. Kulturní studie v 15. a 16. století. Sepsal Dr. Zikmund Winter s náčrtky od Hanuše Schwaigera. Druhý vyd. Cena brož. 1 zl.

Sborník učitelský sv. 9. Zařizování a hledění školních zahrad. Praktický návod atd. sepsal František Freiberg, učitel a správce pokrač. školy průmyslové v Králové Městci. Se dvěma tabulkami. Cena brož. 70 kr.

Sborník učitelský sv. 10. Prodromus českých mechů listnatých. Sepsal Antonín Weidemann, učitel v Třeboni. Díl I. Cena brož. 1 zl. 20 kr.

Listárna redakce.

Dp. V. H. v Dr. Nikoli. V tom případě pozbýváte práva. — $(a+b)^2$ Co nejdřív. — Krátké, praktické věci jsou nám

vítány. Dlouhých článků máme zásobu velikou. — Fr. P. R. V knížce. Sammlung von Gesetzlichen Bestimmungen für Kate-

cheten etc. Salzburg 1891. uvádí se na str. 4. jako výnos min. vyuč. ze dne 2. (ne 8.) října 1872 č. 8759 v tomto znění: „An der Frohnleichnamsp procession hat sich die Schuljugend, soweit es bisher üblich

war, auch fernerhin zu betheiligen. Die Befreiung einzelner Schüler von dieser Theilnahme, insoferne ihre Eltern oder desen Stellvertreter darum ansuchen, steht dem Leiter der Schule zu.“ — + 34. Brzy.

Konkursy.

V Jičínském školním okresu obsadí se: **1.** Místo učitele odboru mathematicko-technického při měšť. šk. chl. v Sobotce a místo učitelky odboru přírodovědeckého při měšť. šk. dív. v Nové Pace pro kompetenci ženskou, eventuelně mužskou. — **2.** Místo učitele při ob. šk. v Dětenicích. — **3.** Místo podučitele při ob. šk. chl. v Sobotce, v Bělohradě, v Staré Pace a v Seleticích. — **4.** Místo podučitelky při ob. šk. dívčí v Jičíně, v Nové Pace a v Sobotce. — Žádosti od 1. února do 6 neděl.

V českém školním okresu Poličském obsadí se: **1.** Místo učitelky po případě učitele odboru grammaticko-historického při měšť. dív. šk. v Poličce. — **2.** Místa podučitelská na ob. šk. v Dolní Lhotě, v Nedvězím, v Rohozné a ve St. Svojanově. — Žádosti od 1. února do 6 neděl.

Ve školním okresu Smíchovském obsadí se definitivně: **1.** Místo katechety při obecných školách v Dejvicích s ročním služným 600 zl. a přídavkem 200 zl. — **2.** Místo učitelky odboru grammaticko-historického při měšť. šk. dív. na Smíchově. — **3.** Místo učitelky při první ob. šk. dív. na Smíchově. — **4.** Místo učitelky při ob. šk. dív. v Košířích. — **5.** Místo učitele při ob. šk. v Noutonicích, ve Stodůlkách a ve Vokovicích. — **6.** Místo podučitele při ob. šk. na Zlichově, v Butovicích, v Davli, v Kytině, v Trnově, v Třebotově, v Tursku a v Úněticích. — Žádosti do dne 20. března 1895.

Ve škol. okr. Mnichovohradištském obsadí se místa podučitelská v Branžeži, v Březovicích, v Čisté, v Drahoticích, v Jivíně, v Lobzích, v Násilnici, v Podole, v Solci, v Sudoměři, ve Veselé a ve Zvířeticích. — Žádosti od 6. února.

Ve šk. okr. Královédvorském obsadí se: **1.** Místo řídícího učitele v Jasené. — **2.** Místo učitele ve Verdeku. — **3.** Místo učitelky při ob. šk. dív. ve Dvoře Králové. — Žádosti od 6. února.

V Pardubickém šk. okr. obsadí se: **1.** Místo učitele náboženství při měšťanské škole chlapecké v Holicích se služným ročn. 700 zl. — **2.** Místo učitele odboru přírodovědeckého při měšť. šk. chl. v Bohdanči. — **3.** Místo učitele odboru mathematicko-technického při měšť. šk. chl. v Přelouči. — **4.** Místo učitelky po případě učitele odboru přírodovědeckého při měšť. dív. šk. v Pardubicích. — **5.** Místa učitelek po případě učitelů odboru mathematicko-technického při měšť. šk. dív. v Přelouči a Holicích. — **6.** Místa podučitelská v Nových Holicích, ve Starých Holicích, v Bělečku, Cholticích, Chvojenci, Klenovce, Křičeni, Ohrazenicích, Ostřešanech a Slepoticích. — Žádosti od 7. února.

Ve šk. okr. Turnovském obsadí se: **1.** místo učitelské na jednotřídní škole ve Frýdštejně. — **2.** místo učitelky pro odbor grammaticko-historický při měšť. šk. dív. v Turnově. — **3.** po jednom učitelském místě v Malém Dubě, Proseči, Troskovicích, Vesci, Vlastibořicích a Volavci. — Žádosti od 8. února.

Ve šk. okr. Chrudimském obsadí se definitivně: **1.** Místo správce jednotřídní školy v Blatně. — **2.** Po místě učitele v Honvicích a v Rosicích. — **3.** Po místě podučitele v Chrudimi, v Bojanově, Ctětíně, Hamřích, Chlumě, Chlumětíně, Kostelci Vrbatově, Krásném, Licibořicích, Miřeticích, Možděnicích, Váp. Podole, Ranné, Stanu, Svratouchu, Včelákově. — **4.** Místo podučitelky při ob. šk. v Hlinsku. — Žádosti od 8. února.

V Rychnovském šk. okr. obsadí se místo učitelské při měšť. dív. šk. v Rychnově n. Kn. pro kompetenci ženskou, ve případě nepřihlášení se síly ženské pro kompetenci mužskou. — Žádosti od 8. února.

OBSAH: O morálce na Bohu nezávislé. Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek. — Slovné obrazy. Napsal František Vaněček. (Dokončení) — Hlídka časopisecká. — Drobnosti. — Literatura. — Spisy redakci zasláné. — Listárna redakce. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlasť“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřské ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace. Jež se nepeč. a nefrankují,

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

O morálce na Bohu nezávislé.

Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek.

(Pokračování.)

f) O nezávislosti mravnosti na filosofii a theologii Adler pochybuje; nicméně ani tu ani onu nechce míti rozhodně základem. Je to logické? Náboženství nazývá výsledkem, plodem vzdělanosti ethické; ale nežádá od spolkářů ethických, aby je očekávali, anebo si osvojili; je tedy pro spolek ethický zbytečným přídatkem. Také uslyšíme, jaké náboženství výsledné Adler míní, že je to pravý opak náboženství.

g) „Máme se obrátiti zcela objektivně a co nejpozorněji k výjevům života mravního.“ Avšak odkud víme, že ten neb onen výjev jest výjevem života mravního, kterak se rozeznává od výjevu života vegetativního anebo sensitivního anebo nemravního? K tomu potřebí jest míti názor filosofický a theologický a z něho pohlížeti na výjevy životní. Aniž stačí přírodozpytecky obrátiti se k výjevům života mravního, je zevšeobecniti a pak napodobiti; potřebí jest zjevem proniknouti k jádru a nitru činu a tak poznati, co ve zjevu na jevo vychází; nebudeme napodobovati toliko zevnějšek. K tomu se však vyžaduje názor filosofický a theologický; v tom záleží vzdělanost ethická, prohloubenost ethická, o které Adler mluví; vzdělanost ethická, — která vzniká, obrátíme-li se, jak Adler praví, zcela objektivně, t. j. bez názoru filosofického a theologického, a co nejpozorněji, t. j. bystrostí přírodozpyteckou, k výjevům života mravního, zevšeobecnujeme-li je, jako přírodozpytec a napodobujeme-li je — jest povrchní, zevnější, není tedy žádnou vzdělaností *lidskou*.

h) „Ani zkoumání přírodní vědy, ani vzdělanost vědecká (zdá se, že Adler míní zkušebnou a mathematickou) a umělecká nemůže prý nás vybaviti z nynějšího úpadku nábožensko-mravního.“ Tedy co? Adler míní: vzdělanost ethická, prohloubenost mravní. Ale kterak se k ethické vzdělanosti, k prohloubenosti mravní dostaneme? Snad přírodozpytným pozorováním výjevů života mravního? Toto nestačí, jak jsme slyšeli v č. g), a Adler sám praví, že zkoumání přírodní vědy nám nepomůže. Nepoznáme-li dříve, co jest člověk, kterak vznikl, co jest jeho cílem, jakou cestou a jakými silami cíle může dojíti, t. j. neužijeme-li pravé filosofie a pravé theologie, nedostaneme se k ethické vzdělanosti, k prohloubenosti mravní. Ostatně má Adler pravdu, že ani zkoumání přírodní vědy ani vzdělanost vědecká (zkušebná a mathematická), ani umělecká nám samy sebou nepomohou. A já do-

dávám, což arci Adler nečiní: „Přírodopytci, učenci zkušebnému a matematickému, umělci potřebí jest *pravé* filosofie a *pravé* theologie, základů mravní dokonalosti.“

i) „Svatá lidskost ve člověku má býti ošetřována a zachovávána.“ V čem záleží tato svatá lidskost ve člověku? Kterak jí člověk nabyt bez Boha? Buď je svatá lidskost Adlerova a spolkářů ethických prázdňé slovo anebo svědčí o jejich názoru pantheistickém.

k) „Theologie jest jistým druhem filosofie.“ Avšak theologie přirozená jest částí filosofie, vrcholem, v němž filosofie své dokonalosti nejvyšší dochází, středem, k němuž vedou všechny spekulace filosofické. Theologie nadpřirozená katolická není žádnou filosofii, ač filosofii křesťanskou předpokládá a s ní jest ve shodě přátelské.

l) Spolkáři ethičtí musí míti každý své pevné přesvědčení filosofické, spolek ethický nesmí je míti. Jak to možno? Vysvětlíme si tu hádanku, nazveme-li spolek ethický babylonem, spolkem zmatku, kde jeden druhému o filosofii nerozumí a odporuje, kde jeden každý má a míti musí své přesvědčení filosofické tak pevné, že mu na něm ve spolku ethickém nikterak není záleženo. A nic méně spolek ethický předkládá jednotlivci „material“, kterým by snáze soudil o věcech filosofických. To jsou věru prázdňá slova, smyslu nemající.

m) „Ať se lidé omezí tím, co je spojuje a zamítnou, co je dělí.“ Dělí však je filosofie a theologie, které obě zaměstnávají veškerý život právě lidský. Co tedy zbývá a lidi spojuje, zamítnou-li se filosofie a theologie? Život vegetativný, který máme společný s bylinou, život sensitivní, který máme společný se zvířetem. Tedy úlohou spolku ethického jest ošetřovati a zachovávat život vegetativný a sensitivní, svatou lidskost!

n) Spolek ethický jest prý tolerantní ke všelikému náboženství; do něho může prý vstoupiti katolík, protestant, žid, pohan. Ano, může vstoupiti, kdo má nějaké náboženství, když toliko podle jména má náboženství, ale ve skutečnosti všelikého náboženství se vzdal; jediný ateista má místo ve spolku ethickém. Spolek ethický tak tedy je tolerantní, že každý, chtěje se státi jeho členem, musí se vzdáti svého náboženství a státi se ateistou.

o) Spolek ethický jest prý bez barvy filosofické, jest prý tolerantní k jakémukoli názoru světovému. To není pravda. Filosof, který uznává jednoho Boha osobního, stvořitele, zachovávatele a řiditele všeho tvorstva, tedy theista nemůže býti spolkářem ethickým, jako může býti deista, pantheista, materialista, positivist, monista, ateista. Také předpokládá spolek ethický jisté určité názory světové, na kterých spočívá a sice Kantův názor o naprosté autonomii člověka v morálce, názor o svaté lidskosti, názor pantheistický, naturalistický, positivistický, názor agnosticizmu.

Z toho plyne, že nemůžeme přisvědčiti spolku ethickému, mravnost od filosofie a theologie dělícímu, mravnost na Bohu nezávislou hlásajícímu.

2. O *základu* spolku ethického praví Salter (Náboženství a morálka): „Náboženství není naším základem. Na čemsi hlubším, na skále svědomí budeme stavěti, na věčných zákonech, které se v mravní přirozenosti člověka samy ohlašují. Svědomí uvádí nás do říše ideálné.“

Avšak filosofie křesťanská ve své mravouce nadpřirozené staví také na hlubokém základu svědomí; svědomí však, jak učí tato filosofie a tato theologie z důvodů rozumných a závažných, spočívá na Bohu, jenž člověka stvořil, jemu cíl vytkl a cestu stanovil, kterou by člověk, užívaje rozumu a svobodné vůle,

dospěl k cíli. Zda pravdy této může zdravý rozum neuznávat? — Salter mluví o věčných zákonech, které se v mravní přirozenosti člověka samy ohlašují. Ale kterak mohou tyto zákony býti věčnými, když, jak učí geologie, není pokolení lidské věčné? Kterak se dostanou tyto zákony věčné do jednotlivého člověka narozeného, aby se v něm samy ohlašovaly? Kterak se v něm samy ohlašují? Kde byly dříve než první člověk vznikl? Kde jsou, dříve než se dostanou do jednotlivého člověka narozeného? Salter nám nemůže odpověděti; užívá tedy slov prázdných. Pohan Cicero původ zákona nalézá v Bohu; filosofie křesťanská a theologie katolická záhadu o zákonech mravních řeší rozumně a uspokojivě. — „Svědomy nás uvádí do říše ideální.“ V čem záleží říše ideální? Kde ji nalezneme? Snad jest v tomto životě pozemském — a život záhrobní spolkáři ethičtí zamítají, buď že prý ho není, anebo že prý nemůžeme věděti, ani že jest, ani že není — a záleží v nezkaleném kochání se v klidu vniterném, působeném věrným plněním povinností toliko k sobě a bližnímu, připravujících blaho pouze pozemské, a v blaženosti, kterou nám a jiným připravují dobra pozemská měrou největší? Takové říše ideální v životě pozemském není, taková říše ideální nám nestačí, do takové říše ideální nás svědomí samo nevede.

Spolkáři ethičtí zamítajíce auktoritu Boží, základem mravnosti nazývají vniternou zřejmost zákona mravního. Ovšem této zřejmosti nepostrádáme o mnohých zákonech, ale o mnohých jiných jí nemáme, pokud meškáme na této zemi, doufáme, že jí, umřeme-li spravedlivě, nabudeme na onom světě, a vniternou zřejmost zákona mravního odnášíme k Bohu, Jenž zákon mravní od věčnosti myslí a jej člověku stvořenému v čase stanovil podle přirozenosti lidské a podle cíle člověku vytknutého. Spojujeme tedy vniternou zřejmost s auktoritou tvrdíce, že jako vědění lidské se zjednává zřejmostí vniternou a auktoritou, tak i jednání mravní předpokládá obojí. Ovšem mluvíme o auktoritě oprávněné. A věru, jaký bychom vedli život pospolitý mravní, kdyby nebylo auktority lidské! Tato však nic neplatí bez auktority Boží; že tomu tak jest, soudíme ze zkušenosti, která učí, že kde se podemílá auktorita Boží, tam hyne lidská.

3. „Úkol spolku ethického,“ pravil dr. Jodl, prof. něm. univ. pražské, v řeči, ve Frankfurtu konané, r. 1893, „jest pěstění života mravního, péče o vytríbenou lidskost, rozvoj pravé humanity — nehledíc ku představám náboženským a metafysickým. Patříme na život jednotlivce a na dějinný život rodu tak, jako by měl jen jeden pozemský cíl: harmonické vzdělání osobnosti, vnitřní dokonalé vytváření vůle a charakteru, blahobyť a schopnost ku dalšímu rozvoji rodu. Budeme pracovat na mravném zdokonalení lidstva, spoléhající na rozum a zkušenost. A neuznáváme žádné jiné auktority, která se podepříti nemůže na zkušenost a rozum.“ (Cituje pan J. Č. v „Uč. Novinách“.)

Proti p. prof. Jodlovi namítáme:

a) Bez filosofie a theologie nelze harmonicky vzdělati osobnost, či abych užil stejnovýznamných rčení p. Jodlových, dokonale vytvořiti vůli a charakter či lidskost vytríbiti, či rozvinouti humanitu; o tom jsme se přesvědčili v č. 1. V čem vytríbená lidskost, pravá humanita záleží, zvíme vyšetříce podle filosofie a theologie, co jest člověk, odkud jest a kam směřuje; táž filosofie křesťanská a theologie katolická poskytne naší svobodné vůli dostatečných sil, aby lidskost naši vytríbil, humanitu naši rozvinula, osobnost naši harmonicky vzdělala, charakter dokonale vytvářela. Morální směr humanitní, atheistický se již ode dávna pěstuje;

ať pan prof. Jodl nahlédne do dějin a se přesvědčí, že takový směr nemá ovoce dobrého.

b) Cíl náš nejvyšší není pozemský; život pozemský jest přípravou k životu záhrobnímu. O tom se může pan prof. Jodl přesvědčiti ze psychologie křesťanské, která důvody přísně logickými dokazuje osobní nesmrtelnost duše lidské.

c) Pracovati na mravním zdokonalení lidstva jest naší povinností, kterou nám ukládá filosofie a theologie, blíže určuje a usnadňuje. Proto má stát, jenž pečuje o časný blahobyt lidstva, bez mravní dokonalosti nedostizitelný, podporovati snahy filosofie křesťanské a theologie katolické a odpírati snahám spolku ethického. Ovšem pan prof. Jodl jinak soudí, řka: „Slouží-li stát církvi, ztratí jen atd.“ (Cituje pan J. Č. v „Uč. Novinách“, maje na panu prof. Jodlovi velké zalíbení, jak zvláště na konci svého pojednání projevuje.)

d) Pan prof. Jodl spoléhá na rozum a zkušenost, ale ve smyslu positivstickém. Avšak positivismus jest ve filosofii názor nepravdivý, jak dokazuje filosofie křesťanská, a jest nový název materialismu.

e) Ani přítel filosofie křesťanské a theologie katolické „neuznává auktority, která se podepřítí nemůže na svědectví zkušenosti a rozumu“. Ale tato filosofie a theologie dokazuje ze zkušenosti a rozumu auktoritu Boží. Proto ji má uznati každý člověk, také pan prof. Jodl a pan J. Č.

A věru z velké domýšlivosti a pošetilosti viniti musíme spolkáře ethické, že si troufají vykonati úlohu, o které říkají, že nebyla aniž bude vykonána filosofii a theologií. Kterak ji vykonají spolky ethické, jejichž členové náležejí nejružnějším směrům náboženským, filosofickým, politickým a sociálním a jenom tím se srovnávají mezi sebou, že odpírají filosofii křesťanské a theologii katolické, že se jim nedostává pevného a pozitivního přesvědčení? (Příště dále.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

Pravíme úmyslně, jak *vésti*. Jestliť patrnó, že pouhé poučování o mravní čistotě nedostačí, že dlužno mládež vychovávatí, aby milovala a zachovávala čistotu. Pravíme dále úmyslně, jak *vésti mládež k mravní čistotě*. Tím vylučujeme již z předu všecken rozbor o čistotě vnější neb tělesné a obmezujeme své pojednání na čistotu vnitřní aneb na čistotu srdce, ne však ve smyslu netknutosti od hříchu vůbec ¹⁾, nýbrž ve smyslu netknutosti od smilstva zvlášt. Netážeme se posléze nadarmo, *jak* by měl vésti mládež k této čistotě učitel duchovní i světský. Neboť, byť i každý dobře věděl, co mravní čistota jest, jak velikou má cenu, jak nsnadno jest jí zachovati, jak mnohonásobně proti ní bývá hřešeno, a pod., přece ne každému snadno jest správnou dáti odpověď na otázku, jak by měl vésti mládež k mravní čistotě. Musímeť vyznati se zahanbením, že tato lícha na naší roli vychovatelské dosud ležela ladem, nemohouc se vykázati ani nejslabším nástinem.

A přece má toto dílo vychovatelské, vedení mládeže k mravní čistotě, *nesmírně velikou cenu*, a to cenu *absolutní i relativní*.

¹⁾ Tak pojímá mravní čistotu „Škola a Život“ z r. 1865. str. 19.

Absolutní cena jeví se v tom, že pěstováním mravní čistoty klade se nejhlubší základ k budově „šlechtného charakteru“, kterýžto základ se má klásti již ve škole obecné dle výslovného znění školského zákona. Jestliž dokázáno, že jsou lidé větším dílem ve svém jednání nedůslední, nestálí a nesamostatní, že jsou jako třtiny větrem se klátící, poněvadž nemají ve své moci nejsilnějšího pudu, jenž jsa neskrocen, rozum zatemňuje, cit otupuje a vůli seslabuje.

Relativní cena onoho díla vychovatelského, na něž upozorňujeme, vyplývá z *dvojího prospěchu*. Bude-li vedena mládež k mravní čistotě, bude se odvracet od ní nebezpečí socialismu, jenž theoreticky se jeví jako atheismus, prakticky pak jako nemravnost vůbec a nečistota zvlášť ¹⁾. — Mládež, jsouc utvrzována v mravní čistotě, bude ideální a tudíž i přístupna všelikému dobrému naučení. Že vyučování náboženské ve škole nepřináší žádoucího ovoce, že větší část spasitelných naučení a napomenutí jedním uchem do mladých hlav vchází a druhým vypuštěna bývá, tuto smutnou zkušenost musíme přičísti nejvíce na vrub mravní porušenosti mládeže. Neboť věčně pravdiva jsou slova sv. apoštola: „Tělesný člověk nechápe těch věcí, které jsou Duchu Božího“ ²⁾. Marně zaséváš v útlá srdéčka símě slova Božího, jsou-li zarostlá trním smyslnosti ³⁾. Působíš-li ve škole, kde mládež většinou pokažena, konáš dílo Sisyfovo, pracuješ nadarmo, jsi největší pod sluncem nešťastník, jenž v slzách rozsívá a přece s plesáním nežne ⁴⁾.

Prve nežli se pokusíme dáti správnou odpověď na svrchu položenou otázku, musíme se dotknouti jedné důležité námitky.

Někteří učitelé řeknou snad: „Já vésti mládež k mravní čistotě? Ta úloha přísluší předně rodičům a za druhé katechetovi.“ Na to odpovídáme: ta úloha přísluší rovnou měrou učiteli, protože jest spolupracovník rodičů i katechety u výchově mládeže. Kdo toho neuznává, dává si sám svědectví, že jest nesvědomitým vychovatelem mládeže. Jest-li učitel opravdu svědomitý, bude považovati vedení mládeže k mravní čistotě za svou povinnost tím ochotněji, čím více bije mu do očí smutná zkušenost, jak málo jest v našem věku otců a matek, kteří by činili v řečeném směru svou povinnost.

Odpověď na otázku samu nezdá se býti nsnadná. K docílení mravní čistoty při školní mládeži dlužno použití týchž prostředků, jakých se užívá k vypěstování kterékoliv ctnosti křesťanské. Jsouť to: *I. vyučování, II. navvykání, III. kázeň, IV. pobožnost, V. příklad.*

Avšak přikročíme-li k zevrubnému vylíčení těchto věcí, vidíme teprv, že podnikáme dílo velice nsnadné, vyžadující se strany naší dokonalou známost duší dětských. Tomu-li tak, přijmiž ctěné čtenářstvo naší dobrou vůli za skutek a posuzujž řádků našich jako prvního pokusu v paedagogické literatuře české.

Jak vésti mládež k mravní čistotě vyučováním?

Počínáme své pojednání vyučováním, ne že by bylo nejmocnějším prostředkem k vypěstování bohumilé čistoty v útlých duších, ale že jest nejobširnějším a nejnnsadnějším.

¹⁾ Srvn. naši rozpravu „Poměr školy k socialismu“ ve „Vychovateli“ r. 1893. str. 451. nn.

²⁾ I. Kor. 2, 14.

³⁾ Luk. 8, 14.

⁴⁾ Žalm 125, 4.

Aby toto vyučování jak náleží se dařilo, musíme: 1. vytknouti některé *zásady* vyplývající z psychologie, didaktiky a paedagogiky; 2. znázorniti tyto zásady praktickými: a) *katechesemi* a b) *články čítacími*.

I. Zásady mravoučného působení ve škole.

Tyto zásady jsou:

- a) *Vykládej dětem jen to, čeho jim nevyhnutelně zapotřebí pro jejich nynější i budoucí život.*
- b) *Napřed seznamuj děti se ctností a potom teprv se hříchy čelícími proti té které ctnosti.*
- c) *Vol výrazy takové, aby ti děti rozuměly, ale ani dost málo se nepohoršily.*
- d) *Vštěpuj dětem mravoučné vědomosti pomenáhl.*

a) První zásada mravoučného působení ve škole.

Tato zásada zní: *vykládej dětem jen to, čeho jim nevyhnutelně zapotřebí pro jejich nynější i budoucí život.*

Těmi slovy vytknuta jest přesně míra všeho vědění, jež se má vštěpovati žákům školy obecné. Nemoudré by bylo, kdybys vykládal dětem vše, cokoliv v té neb oné věci vůbec pověděti lze. Pověz jim ze všeho vědění lidského jen to, čeho později bez vlastní citelné škody nemohou se ani dočísti, ani doslechnouti, ani domyslit.

Učiňme přírovnání. Vezměme příklady z některých školských předmětů. Tak ku př. z počtářství. Dejme tomu, že by se nenaučil někdo, dokud chodí do školy obecné, řádně sečítati, odčítati, násobiti a dělit. Naučí-li se tomu později? Může se naučiti. Ale kdy a kterak? Teprv tenkrát, když ho jiní, chytřejší lidé ošidí. Takový člověk řekne pak vším právem: „Škoda, že jsem se nenaučil ve škole řádně počítati! Mohl jsem býti zjištější.“ Tedy řádně sečítati odčítati, násobiti a dělit jest vědění pro žáka obecné školy nevyhnutelně potřebné. Ale zda jest mu též nevyhnutelně potřebno znáti se v odmocňování? Nikoliv. Tomu se může naučiti později; dokud se tomu nenaučí, nebude míti žádné škody. Však i ti, kdo se tomu naučili později, ku př. na střední škole, po letech o odmocňování ani pojmu nemívají, aniž by tím trpěli jakoukoliv ujmu ve skutečném životě. Tedy odmocňování není vědění žákům obecné školy nezbytně potřebné a proto do obecné školy nenáleží a také se mu v obecné škole neučí.

Příklad z dějepisu. Dejme tomu, že žák, odcházející ve 14. roce věku svého, nikdy neslyšel ve škole o Husovi. To mu může škoditi v jeho přesvědčení náboženském. Přijde mu do ruky spis, v němž se líčí Hus jako svatý, jenž od Církve odsouzen byl pro pravdu. Nebo se setká s lidmi, kteří podobnou chvalořečí na Husa oplývají. A nevědomý katolík uvěří tomu a pohorší se nad Církví. Tedy znáti Husa dle přesné pravdy historické jest vědění žákům obecné školy české nevyhnutelně potřebné. Nebudou-li naproti tomu ničeho věděti o Sokratovi, Hunech, Mohamedovi, Danielu Adamu z Veleslavína, Radeckém a mnohých jiných osobách, národech a dějích, nevezmou z toho nižádné opravdové škody. To nejsou vědomosti, jichž by bylo žákům obecné školy nevyhnutelně zapotřebí.

Navraťme se nyní k vlastnímu předmětu a učiňme aplikaci. Seberme všecku látku, již nám podává biblický dějepis a katechismus v příčině mravní čistoty

a sudme přesně: kdyby žáci tohoto příběhu nebo tohoto výkladu neznali, vzali by tím mravní úhonu nyní nebo později?

V biblickém dějepise praví se ovšem nepřimo, že *Adam a Eva* byli nazí a nestyděli se. Jaká škoda, kdyby děti tohoto příběhu neznaly? My myslíme naopak, že toto rčení biblické v mnohé hlavě dětské vzbudí myšlénku: Nač se stydět za nahotu? — Proto budiž vyloučen z biblického dějepisu pro obecné školy jak text tak i obrázek, a důsledně nebudiž ukazován dětem jakýkoliv jiný obraz představující prarodiče lidstva nahé. — Víme sice, že v kontextu ono rčení biblické nezávadný má smysl, ale děti nemyslí na tuto souvislost, jako dospělí a dokonce studovaní. Ony berou slova tak, jak se podávají. — Víme též, že i Kristus ukřižovaný vyobrazuje se nahý, a že to ještě nikoho nepohoršilo. Ale tu jest velký rozdíl: Adam s Evou v ráji rozkoše — Kristus na kříži v největších bolestech, nejsvětější, o šat oloupený!

O *Noemovi* se vypravuje: „Obnažen ležel v stanu svém. Což když viděl Chám, pověděl to, posmívaje se otci, dvěma bratřím svým vně.“ Příběh tento jediný hodí se k poučení žáků, že některé částky těla nikdy se nemají odkrývatí všetečně, a že jest hřích na tyto částky vlastní neb jiného člověka všetečně hleděti. Tedy příběh o obnažení Noemově třeba v biblickém dějepise ponechat, poněvadž vyplývá z něho naučení, jehož by se žáci bez vlastní škody později nedomyslili. Podotýkáme pouze, že místo rčení „obnažen“ lépe by se hodilo: nepřikryt, odkryt, odhalen.

Vypravování o *obřízce* budiž z biblického dějepisu úplně vypuštěno. Z vypuštění toho nevezme mládež ni žádná škody. Nemáť starý zákon pro křesťana ceny absolutní.

(Dále přístě.)

Obrazy z dějin vychovatelství.

I. Aleš Vincenç Pařízek.

Životopisný nástin.

Podává Josef Zelenka.

(Pokračování.)

3. Jak má s dětmi zacházeti při vyučování samém a sice nejprve v příčině umění literního? V této příčině radí Pařízek, aby učitel hleděl děti zaopatřiti potřebnými vědomostmi pro celý jejich budoucí život a při tom aby duševní síly jejich nepřetížil, což se mu tím spíše podaří, když se na každou hodinu vyučování náležitě připraví, učivo důkladně promyslí, jak by je dětem co nejjasněji přednesl. Od žactva žádá neúprosně vytrvalou pozornost; aby jí dosáhl, odstraní vše, co by ji rušilo; sám mluví k dětem přívětivě, spíše zdlouha, nežli rychle, čímž pozornost žactva velice se upoutá. Dokonalý učitel pečuje o to, aby děti všemu dobře rozuměly, čemu se mají naučiti; co jest temné, hledí jim vysvětliti, objasniti podobenstvími, příklady, obrazy, názorem. Mají-li děti učitelu dobře rozuměti, musí k nim mluvit řečí dětskou, ne snad učenou, při výkladu používá též posuňku, aby vše bylo dojemnější. Co vyložil, vhodnými otázkami hned zopakuje; totéž činí na konci každého měsíce ze všech učebných předmětů. Na konci každého školního roku odbývá s dětmi veřejnou zkoušku, k níž pozve představené školy, rodiče a přátele dětí. Aby zkouška dobře dopadla, přihlíží učitel též k pilné

návštěvě školy, hledí i rodiče k tomu povzbuditi, aby dívky do školy pilně posílali; nedbalé rodiče i dívky po častější domluvě oznámí u příslušného školního úřadu. Dokonalý učitel velmi rád to vidí, když buď rodičové i jiné k tomu způsobilé osoby do školy si zajdou, aby se samy přesvědčily, jak dívky mezi rokem se učí. Těmito prostředky napomáhá učitel, aby dívky ve vědomostech prospívaly; ale při tom nesmí zanedbávati také mravův žactva svého. A jak si v této příčině má počínati? Dokonalý učitel v mravném vedení mládeže nespokojí se pouhým napomínáním, on ukazuje jí též svým vlastním příkladem, jak se má chovati; varuje se svědomitě všeho, co by mohlo mládež školní pohoršiti. Varuje se tudíž všelikého obcování s lidmi nemravnými, vystríhá se všelikého pohoršlivého vyrazení a kratochvíle, každé nemírnosti v pití a jídle, všeliké prchlivosti a každé jiné naruživosti. Ve škole při káráni dítek chrání se klení a všelikých nadávek, v hněvu nikdy netrestá, nedává na sobě znáti nějakou ziskuchtivost. K mravnému vzdělání mládeže používá mravných ponaučení, k nimž mu každý předmět učebný podává látku a příležitost. Dokonalý učitel zvláště pečuje, aby dívky jemu svěřené zamilovaly si mravopočestnost, pořádek, aby byly poslušny, v chrámu Páně aby uctivě se chovaly, chováním svým ve škole i mimo školu žádným steskům příčinu nezavdávaly. Pozoruje tudíž chování žactva i mimo školu, zvláště jak se chovají doma, jaká jest jejich domácí kázeň, aby dle toho věděl, jak s dítkami zacházeti; nesmí učitel ku všem dítkám, hodným i nehodným, stejně se chovati: tím by pozbyl u dítek důvěry a vážnosti. Lásku a důvěru žactva získá si vlídným a přívětivým zacházením, vážnost si zachová rozumnou přísuostí, když mládeži nic neztrpí, co by se přičilo školním pravidlům, kteráž jim častěji předčítá a vykládá. Poslušné, mravné dívky odměňuje, rozpustilé, nemravné trestá, při odměně i trestu hledí v žácích probuditi touhu po cti a dobrém jménu. Odměna záleží v mírné pochvale, v zapsání do zlaté knihy, že doprává učitel hodným žákům jisté přednosti n. p., aby na jiné dohlíželi, aby měli přednější místo ve škole. Učitel stará se o to, aby hodní, chudí žáci obdarováni byli knihami, učebnými pomůckami, i také šatstvem a obuví. Trestání děje se nejprve domluvou, po častější marné domluvě zapsáním do černé knihy, veřejným postavením na místě hanby, odepřením nějaké výhody a příjemnosti. Tělesného trestu používá se jen zřídka a jen u dětí zcela zatvrzelých, u nichž ostatní kázeňské prostředky nic neprospěly, a když ho musí učitel použiti, musí na sobě ukázati, že nečiní to ze msty nějaké, nýbrž že chce, aby žák se polepšil. Neopomine tudíž učitel k takovému trestu připojiti hned mravné naučení, v němž projeví bolest, že musí dítko trestati, a spolu ochotu, že mu ochotně odpustí, když se napraví. Při takovém jednání zachová si učitel u všeho žactva stejnou bázeň i lásku, ale musí při tom hleděti na různé stáří školních dítek.

4. Jak si má učitel počínati při vyučování dítek ve třídě nejnižší? Věda dobře učitel, že na prvním dojmu mnoho záleží, hledí dívky do školy vstupující získati laskavým, přívětivým chováním, aby touhu po škole v nich probudil, aby se jim to ve škole zalíbilo. Při vyučování pozoruje pilně školní nováčky, aby seznal jejich přirozené schopnosti a náklonnosti, dobré schopnosti aby povznášel, zlé náklonnosti aby potlačoval. V krátkých, poutavých příbězích hledí jim ukázati, jak krásná jest ctnost, jak pomilování hodné jsou dívky, kteréž jsou poslušny svých rodičů, učitelů, pěstounů, svorny se svými bratry, sestrami, spolužáky, kteréž mají velké zalíbení v učení, v nábožnosti, v modlitbě. Příběhy tyto vybírá učitel z dětského života, vypravuje je co možná řečí dětskou, dětem srozumitelnou;

této řeči používá v celém vyučování. Aby malé děti chuti k učení nepozbyly, nepodává jim učení najednou mnoho, pokračuje pomalu, stále opakuje aby i dítě nejméně nadané mu postačilo. Tak připravuje dokonalý učitel děti pro třídy vyšší.

5. A jak má pokračovati ve vyučování žáků starších? Žáci vyšší třídy mají již rozum vyvinutější, paměť vycvičenější, učitel jim může více ukládati i od nich více žádati. Ale proto i k těmto dětem starším zachovává pravou otcovskou lásku, hledí spravedlivou přísností zjednat si potřebnou úctu a vážnost. Jednotlivým učebním předmětům učí starší žáky s větší důkladností, obšírností a v jistém určitém pořádku. Co do kázně bdí nad mravním chováním starších žáků s větší bdělostí a přísností, čím více příležitosti ke zlému starší mládeži se naskytá. Od starších žáků a žaček žádá přísněji zachování školních pravidel, přísněji trestá každou jejich chybu a poklések; proto dbá, aby žádný jejich poklések nezůstal ho tajný, ježto z jejich chyb vzniká velké pohoršení pro menší žáky.

Starší žáci dávají pilnost svou na jevo i ručními pracemi.

6. A jak má dbáti učitel o ruční práce u svého žactva? Děti mají od útlého mládí přivykatí pracovitosti, aby chránily se zahálky. Avšak stálá duševní práce unaví, jest potřebí též práce ruční, hmotné; i školní děti mají se této práci mimo čas školního vyučování přiučovati a sice má to činiti buď učitel sám aneb pomocí jiných k tomu způsobilých osob. Žačky nechť se zaučují předem, pletení, šití, háčkování a jiným ženským pracem; žáci nechť se obírají prací zahradnickou, včelařstvím, hedvábnictvím, prací rolnickou aneb jiným hmotným zaměstnáním, kteréž by jim v budoucnosti mohlo prospěti. Se žáky musí též učitel pracovati, při práci je poučuje, s nimi zpívá, je vyráží. Co prací ruční děti vydělaly, učitel mezi ně rozdělí aneb obrátí to na obdarování dětí chudých. Za to bývá mu mládež i v pozdějších letech vděčna, že jí k prospěšné práci povzbuzoval.

Tenť jest obraz dokonalého učitele, jaký podal Pařízek před 100 lety, a zajisté že znalec školství nemá na něm až podnes mnoho co měniti.

Roku 1791 vydal tento obraz dokonalého učitele Pařízek též v němčině pod názvem: „Skizze eines rechtschaffenen Schulmannes für angehende Landschullehrer.“

V roce 1793 vydal důležitý spis německý: „Uiber Lehrmethode in Volksschulen für Praeparanden, Katecheten und Lehrer“

V tomto spise ve dvou prvních odstavcích vykládá Pařízek, v jakém stavu se nalézá a jaký prospěch přináší školství národní ve vlasti naší, jakou důležitost má povolání učitelské. Školy národní nejsou prospěšny jen jednotlivcům, ale celým říším. V Čechách od zavedení křesťanství zakládaly se školy, ale časem velice poklesly, teprve za panování Marie Terezie se školství opět povzneslo a v tomto zlepšeném stavu trvá dále. Zdar škol závisí též na působení učitelstva, jehož povolání jest důležité. Učitelé, plní-li svědomitě své povinnosti, velice napomáhají ku blahu vlasti, podporují rodiče ve výchování dětí, v povolání svém jsou zástupci duchovní i světské vrchnosti; ovšem jestliže z pravého úmyslu věnovali se stavu svému. V ostatních 4. odstavcích pojednává spisovatel o zlepšené školní metodě samé a sice ve 3. odstavci o její povaze, že dle této metody naučí se žactvo více, snáze a že učí se s větší chutí. Ve 4. odstavci se udává příprava k praktickému provedení této metody, jak se má k tomu připravit učitel, jak má býti upravena škola, a jak se mají připravit žáci. V 5. odstavci se pojednává o praktickém provádění zlepšené metody vůbec, že se jí všechny hlavní mohutnosti

duševní, rozum vůle, paměť zaměstnávají a vzdělávají. Rozum vzdělává se pojmy a úsudky; vůle se vzdělává výkladem mravných naučení a probouzením přiměřených citů a úmyslů, paměť pak se cvičí memorováním slov aneb obsahu K slovnému zapamatování napomáhá časté předříkávání a pak metoda písmenková; k zapamatování obsahu přispívají přehledné tabulky. V 6. odstavci se udává dopodrobna, jak se má zlepšená metoda prováděti pomocí tak zvané sokratiky, k čemuž podává se nejen návod theoretický, ale též potřebné příklady. V přídávku jedná Pařízek o vyučování kandidátů učitelství na tak zvané praeparandě čili přípravce, jak si mají při tom počínati cviční učitelé a jak kandidáti sami, aby jim vyučování na praeparandě prospělo.

Podobný spis vydal Pařízek také v češtině r. 1797 pod názvem: „O pravém způsobu cvičení mládeže na školách českých.“ (Ostatek příště.)

OBZOR ŠKOLSKÝ.

„Beseda učít.“ čís. 4. uvádí o výsledcích občanské mravouky ve státních školách francouzských zprávu úřední z departementu de l'Indre, jež zní následovně: „Pokud se týká povinností občanských, znají naše děti lépe svou vlast a její zřízení, chápou důležitost velkých skutků občanského života a odpovědnosti z nich plynoucí, milují Francii a jsou si vědomy svých povinností k ní, uznávají nutnost daní a nelekají se vojenské povinnosti. Jejich vlastenecký cit jest vůbec hlubší než bývalo viděti v dobách dřívějších. Pokud jde o ušlechtnění mravů, pozorovati lze všeobecně:

1. Úctu k majetku. Děti se skoro ani nedopouštějí krádeží ve školách a nalezené věci odevzdávají buď učitelům aneb úřadům obecním. V té věci jsou děti proti dřívějším dobám hodnější.

2. Blahovolnost a lásku k bližnímu. Mezi dětmi jest méně sobectví než jindy, děti si konají navzájem služby, silnější rády chrání slabší, a všechny jsou šťastny, mohou-li společně vykonati nějaké dobrodění.

3. Mírnost. V jednání dětí jedněch ke druhým, jakož i v chování ke zvířatům hrubost mizí.

4. Úctu ke starému věku a vážnosti ke služebným lidem. Dítě vůbec dává na jevo větší dobrotu ke starým a ke služebným lidem než lidé dospělí. O tom svědčí význačné skutky. Tak jedna matka stěžovala si před svou dceruškou na svého starého otce, churavého a mrzutého, a zapomněla se tak, že si přála smrti starcovy.

Dceruška jí řekla: „Maminko, vždyť jest to tvůj otec, musíme se o něho starati; kdo ví, nebudeš-li jednou také tak protivná.“ Jiná dívka prosila svou matku, aby její nemocnou chůvu neopouštěla, a dosáhla toho, že se doma o chůvu starali.

5. Upřímnost. Děti přiznávají se k svým proviněním a jen zřídka stává se, aby vinník nechal místo sebe trestati svého soudruha.

Ve příčině čistotnosti, zdvořilosti a slušných způsobů, jakož i chování se dětí k rodičům jsou náhledy rozdílné, a inspektoři nacházejí mezi jednotlivými školami značné rozdíly; podobně není valný pokrok, pokud jde u dětí o skromnost a úctu k samým sobě. V té příčině působí mnoho jiných žvlů a učitel nemá tak značného vlivu.

Vůbec pozoruje se, že se děti staly lenivými. Snad jest to následkem změných metod u vyučování. Dříve byly děti nuceny učiti se z paměti bez předchozího vysvětlení a namáhati se, práce jejich pak mohla býti snadno poznána a posouzena. Nynější metody nutí sice žáky k větší práci rozumové, která se však nedá tak lehkou poznati. Také vyžadují nynější metody lepší zběhlost učitelů a té mnohdy není. Mimo to třeba připomenouti učitelům, že sice vysvětlení jest nevyhnutelné, ale hlavním požadavkem že přece zůstává, aby žák sám pracoval. *)

*) Že děti přílišným užíváním usnadňovacích metod stávají se lenivými, na to i u nás vedou se nářky.

Rovněž jest rozšířeno mínění, že se kázeň ve školách změnila. Děti nejsou tak poslušny, praví jedni, kdežto druzí tvrdí, že poslouchají jiným způsobem. I v té věci nastaly proti dřívějším dobám značné změny. Neobmezená poslušnost není více možná, učitel se jí dodělati musí důvody, blahovolnou důsledností a vytrvalostí, což jest nesnadnější. I škola dotknuta byla politickými a společenskými změnami, které nastaly za posledních 20 let. Ve škole, jako v lidské společnosti vůbec, autoritě na váze ubylo v té míře, v jaké vyvinul se cit pro povinnost, pojem svobody a neodvislosti. Děti mají rovněž jako jejich rodiče silněji vyvinuté vědomí o svých právech než o svých povinnostech; a tím stává se úkol učitelův nesnadnějším. Není-li však poslušnost tak neobmezená jako dříve, za to případy zřejmého odporu jsou řidší. Většina učitelů jest toho mínění, že děti školní jsou lehkovážné, ale nikoli zlé.

Uznávajíce, že výsledky mravouky občanské jsou skrovné, oddávají se zastanci nynějšího směru vychovatelského ve Francii nadějí v lepší budoucnost, ukazujíce k tomu, že okolí, ve kterém nynější děti školní žijí, se pomalu zlepšuje, že příští rodičové budou v nejedné příčině hodnější než nyní, že budou lépe chápati důležitost dobrého vychování a že tedy i jejich děti budou mravnější než děti nynější.“ Tenť obsah zprávy. „Beseda učít.“ k tomu dodává: Otázka, zdali školní mládež ve příčině mravní pokračuje, nebo jde zpět, jest nejen ve Francii, nýbrž i jinde nesmírně důležitá a hodna bedlivého a všestranného uvažování.

My k tomu na vysvětlenou něco přidáme.

Francouzi dělí se v ohledu náboženském na dva tábory: Francouze nevěrce a Francouze horlivé katolíky.

U vládního vesla byli a jsou lidé katolíkům nepřátelští, kteří ze škol veřejných, státních, na které musejí platiti i katolíci, náboženství vyhnali, a místo něho zavedli „občanskou, státní morálku.“

Katolíci, jak jen trochu mohou, zřizují si na svůj náklad svoje vlastní školy, neboť těm školám státním, kde není Boha, a té „občanské morálce“ nevěří. Do těchto škol katolických chodí více dětí než do státních, ač pro školy státní se všemožně nahání a odměny rodičům i dětem slibují a dávají ve větší míře nežli v našich školách šulverajnských.

Mimo to mnoho odvislých lidí nemůže si pomoci.

„Občanská morálka“ francouzská nespočívá na náboženském základě, ano ona tento základ výslovně od sebe odmítá.

Rozveďme to poněkud: Morálka občanská tedy nepřikazuje dětem: Ty, milé dítě, musíš míti úctu k majetku, milovati bližního, býti mírným, uctivým k starému věku a vážnost míti ke služebníkům, ty musíš býti upřímným, ne proto, že to chce Pán Bůh, tvůj Stvořitel, Dobrodinec, Živitel, Posvětitel a Otec, ne proto, že za to tě On nebem odmění a peklem potrestá, neposlechněš-li; — morálka občanská tím méně mluví k dítěti: Čin dobré z lásky k Pánu Ježíši, který také za tebe na kříži zemřel, z lásky k Jeho Matičce, Panně Marii, tak jako to činívali svatí a svěťice Boží, kteří byli křehkými lidmi jako ty a přece stali se svatými, poněvadž horlivě plnili vůli Boží, ona neříká tomu dítěti: miluj, dítě, rodiče svoje jako to činil 12letý Ježíš, považuj za bližního i nepřítele svého a pomoz mu, můžeš-li, když on pomoci tvé potřebuje, ne za chválu a odplatu, ale i zdarma z lásky k Bohu, jak to vyprávěl Pán Ježíš v krásném podobenství o milosrdném Samaritánovi, ten Pán Ježíš, který i na kříži za nepřátely své se modlil; morálka občanská nekáže úctu k učitelům, představeným a starším jakožto zákon Boží, ona nepřipomíná dítěti, že to dítě nesmí krásti, lháti, pomlouvati, klamati, nadávati, spolužáky a sourozence svoje bít, nic škaredého mysliti, mluvit a dělati, zvířat jakožto tvorů Božích trápiti atd., toto že musí dítě nezbytně a vždycky zachovávat, poněvadž to řekl sám Pán Bůh ve Svém desateru a po smrti bude všechny souditi, zdali to činili nebo ne a dle toho odměňovati nebo trestati, toho všeho morálka občanská nezná a znáti nechce, ona jest morálkou nejen bez Boha katolického, nýbrž bez Boha vůbec, ona jest morálkou nevěrce, k níž jest tento nucen, neboť do nekonečna hřešiti nemůže, poněvadž by si zkazil zdraví (na př. opilec, chlípník) nebo nemá na to peněz a lidé mezi nimiž žije, by mu to ani netrpěli (zloděj, vrah, žhář atd.) a morálka tato dělá z dětí zase lidi bez Boha nejen katolického ale bez Boha vůbec, ona dělá z dětí nevěrce, poněvadž, jak se říká: „sova nikdy nezplodí kanárka.“

Ta „morálka občanská“ nezmní se tedy o Bohu, leda, chce-li se Mu rouhati a Jej urážeti, ona mluví k dítěti zcela jinak, ona mu říká: Ty, dítě, měj úctu

k majetku, neboť, kdybys něco bralo, bylo by's trestáno a zavřeno a rodiče tvoji i ty samo přišli byste do hanby, miluj svého bližního a číň mu dobře, on tě bude chváliti a oplatí tobě, až budeš něčeho potřebovati, buď mírným, za to tě bude míti každý rád a získáš mnohých prospěchů, měj úctu k starému věku, poněvadž staří lidé úcty zasluhují, oni již zakusili vše a zažili všelikých trampot, které tebe teprv čekají, a ty také jednou sestaráš a úcta mládeže tě potěší; měj vážnost k služebníkům, oni za svoji chudobu nemohou, když se tak narodili, jak pak, kdyby's ty bývalo v bídě se zrodilo nebo i nyní o majetek svůj přišlo a musilo také sloužiti; buď upřímným, neboť jinak nikdo by ti nevěřil a tím by's sobě jen škodilo. Takovými a podobnými důvody, pouze lidskými, opírá občanská mravouka svoje učení.

Mravouka občanská má tedy důvody pouze jedny, důvody rozumové, lidské, přirozené, mravouka naše katolická má důvody dvoje, důvody rozumové, přirozené, právě jako občanská a kromě nich důvody daleko působivější, důvody náboženské, nadpřirozené.

Mravouka občanská vede dítě k dobrému pouze z lásky nebo z bázně před lidmi (odměna nebo trest n. př. rodičů, učitelů, představených, známých, státních úřadů atd.), mravouka naše katolická vede dítě k dobrému nejen z lásky nebo z bázně před lidmi, nýbrž i z lásky a z bázně před Bohem!

Potom — dítě nebude pořád dítětem, aby do školy chodilo, jak pak, až odchováno takovou občanskou morálkou vyrosté, a octne se — dejme tomu — v bídě, odolá pokušení krádeže, nebojí-li se Boha, a ví-li, že nikdy to nevyjde na jevo, že tedy ani lidé báti se netřeba? a zdrží manžela, otce rodiny a horlivého přívržence občanské morálky od manželské nevěry spíše ta občanská mravouka nebo katolická, jest-li tu svůdná příležitost a prozrazení nikterak báti se netřeba?

A podobně mohli bychom mluvit ve všech případech lidského života, kdy vášně mocně dorážejí, není při tom lidského svědka a kdy zásady mravní mají přestáti zkoušku.

Kdo vidí Boha všude, ve tmě i za zavřenými dveřmi, kdo slyší hlas Boží doma, ve společnosti a v úřadovně, zkrátka, kdo žívou vírou v Boha osobního, Jemuž úcty bude skládati, opravdově jest pro-

niknut, ten mnohem vítězněji přemůže pokušení světa i těla a to i tentokráte, když žádného trestu a hanby na světě obávati se nemusí, ba i když mu kyne z hříchu prospěch, nežli člověk s morálkou občanskou, i když sebe lépe jemu byla vštípena, který bojí se jen žaláře, peněžité pokuty, ztráty cti, zdraví a p. a není-li této obavy, kdy má ho od zla zdržovati jen vznešenost občanské mravouky bez Boha?

A dejme tomu, že občanská morálka francouzská má některé výsledky, nevidí-li každý zcela zřejmě, že to, co má do sebe dobrého, to že podržela si z mravouky naší katolické!? Lásky k rodičům, úcty ke starí, vážnosti k služebníkům a j., čím morálka občanská ve Francii chce se chlubit, neznali a neznají pohané ani před Kristem ani po Kristu. Řekům a Římanům byl každý Neřek a Neříman opovrženým barbaram, na kterého shlíželi jako na bídneho pariu, služebníci byli otroky a býti tenkrát otrokem bylo tolik, jako býti tažným zvířetem a nadto tažným zvířetem u surového pána, staří rodiče opouštění vlastními dětmi a vydávání smrti hladem u sloupu Aeskulapova, slabé děti odhazovány nebo svrhovány ze skal, žena beze vsí ženskosti, bez studu a mravnosti nebyla mužovi společníci, nýbrž porobenou otrokyní. Tak se jevila v různých odstínech pohanská láska k bližnímu, o jiném ani nemluvě, a u pohanů po Kristu, jak dokazují zprávy cestovatelů a anthropologů, jest to o to horší, oč jsou nevzdělanější, neboť surovosti římských pohanů kladla vyšší vzdělanost — aspoň na venek — jakési meze.

Konečně mravouce občanské ve Francii jsou povinni učiti učitele svěští a zajisté to mají velmi přísně přikázáno, poněvadž občanská mravouka jest tam demonstrativním dítkem francouzských školských liberálů proti církvi katolické, proto i kdyby měla nějaký úspěch, byť i okamžitý a prchavý, bylo by to vysvětlitelno, když s tímto dítkem kde kdo ve škole se mazlí. A kam spěje Francie? Vidíme to z poslední volby jejího praesidenta! A co u nás? Kněz má k dispozici malý capartek dvou hodin týdně a učitel dle zákona nesmí nikterak kněze při vyučování náboženství podporovati a který to činí, činí to proto, poněvadž mu to diktuje zdravý rozum a zdravá paedagogika a dobro dětí jest mu nade vše a vyšší úřadové k tomu mlčí, uznávající, že tvůrčové naší bezkonfessijní školy to přehnali. A kde svorně

a po delší dobu pracuje učitel s knězem u výchově dětí na základě mravouky a vůbec náboženství Kristova, podívejme se

potom, jak osada taková kvete! Mohl bych uvést několik příkladů i ze své malé zkušenosti. (Ostatek příště.)

DROBNOSTI.

Valná hromada družstva „Vlast“ konána ve čtvrtek dne 31. ledna 1895 za účastenství 41 členů. Schůzi zahájil starosta Dr. Horský vřelou řečí, v níž vzpomněl též zemřelých členů družstva, za něž byl ráno sloužil mši sv. Jednatel p. Frant. Žák četl protokol z minulé valné hromady a pak podával za veliké pozornosti všech velmi pěkně sestavenou jednatelskou zprávu, za níž byl odměněn hlučným „výborně!“ a potleskem. Dále vyslovila valná hromada politování nad útokem vlp. P. S. Boušky proti redaktoru „Vlasti“ a jejímu referentu p. Jos. Veselému v liberální „Nivě“, z něhož všechny listy liberální-politické i nepolitické, mezi nimi též mnohé listy učitelské, braly sobě záminku k útokům na celou tak nazvanou stranu klerikální. P. redaktoru „Vlasti“ i referentu p. J. Veselému vyslovena plná důvěra i souhlas s jejich působením ve „Vlasti“. Po té podána a schválena zpráva účetní. O činnosti historického kroužku při družstvu „Vlast“ podal důkladnou zprávu prof. Dr. M. Kovář. Po té byla schůze až do půl druhé hod. odpol. přerušena. Když se účastníci opětně sešli, referoval red. „Děl. Nov.“ Tom. J. Jiroušek o činnosti odboru sociálního, jenž vyslal řečníky do 33 schůzí. Referát o činnosti komise knihovní četl místo pana Mlčocha, jenž se do schůze dostavití nemohl, předseda Dr. R. Horský. Dále čten přípis faráře Fr. Chejnovského, jenž navrhoval, by knihovní komise rozšířila činnost svou i na kusy divadelní, zvláště takové, jež se často vyskytují na divadlech ochotnických a venkovských, — což bylo přijato. Jednotlivým odborům povoleny nutné dotace a pak vykonána volba výboru, do něhož byli zvoleni a to jednohlasně: Za starostu Dr. R. Horský, do výboru: Václav Krupička, děkan v Lysé nad Labem, Josef Syrový, farář v Dol. Slivně, Fr. Vojta, farář na Zlíchově, Karel Ulrich, Fr. Žák, Václav Špaček, Fr. Pohunek. Za náhradníky zvoleni: Dr. M. Kovář, P. Jos. Šimon, Tomáš J. Jiroušek a Vilém Koleč. Po té čteny volné návrhy, z nichž byl nejdelší návrh p. J. Olivy na zřízení od-

borů: paedagogického a filosoficko-theologického. Návrh tento četl red. tohoto listu a přimlouval se ne hned za provedení celého návrhu, nýbrž za zřízení odboru filosoficko-paedagogického, což bylo též přijato a referentu uloženo, aby s výborem družstva vypracoval odborový řád a konečně stanoveno, že předsedou odboru bude starosta družstva, místopředsedou pak Fr. Pohunek. Návrhy na rozšíření „Vlasti“ a na vydání kalendáře družstva nedošly schválení. Dp. Vincenc Drbohlav navrhoval, by se valná hromada družstva konala v dobu příhodnější; i usneseno svolati v letě mimořádnou valnou hromadu. Na konec provolána třikráte hřímavé Sláva! sv. Otcí, Jeho Veličenstvu císaři pánu a nejdůstojnějším biskupům českým a moravským. Po skončené valné hromadě se hned výbor konstituoval a zvoleni jednohlasně za místopředsedu p. Karel Ulrich, c. k. poštovní pokladník, za jednatele dp. Fr. Žák.

Správní rada „Spolku katol. českých škol bratrských“ konala ve středu dne 13. února o 5. hodině odpolední v čítárně katolické besedy občasnou schůzi. Přítomno bylo 9 členů správní rady a 3 důvěrníci bratří. Schůzi řídil p. předseda kanovník Dr. František A. Kryštůfek, prorektor české university. Po přečtení a schválení protokolu ze schůze minulé četl jednatel došlé dopisy od bratří ze Strebersdorfu, od cís. král. poštovního ředitelství v Praze a od c. k. okr. delegovaného soudu pro Nové město v Praze, v němž se sděluje, že † prof. Karel Konrád odkázal ve své poslední vůli spolku našemu 100 zl. Dále byly vyřízeny některé menší záležitosti spolkové a sestaven program a kandidační listina pro příští valnou hromadu.

Ku „Spolku přátel katolických českých škol bratrských“ přistoupili dále následující p. t. pp.: P. Gerlach Dvořák, novicmistr na Strahově jako člen přispívající, Frant. Pecka, b. vik. sekretář a farář v České Skalici, Dr. Jos. Mrštík, prof. na bohosloveckém ústavě v Králové Hradci, Jan Chmelík, děkan

v Pardubicích, František Kotrč, holič v Praze, Jan Sedlák, kooperator v Třeboníně; jako členové podporující: xy 18./2. 1 zl., Stanislav Hlína, kaplan ve Chvalkovicích 50 kr. — O další přihlášky prosí Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku.

Vyznamenání. Císař pán udělil ředitelovi obecné a měšť. školy v Nových Hradech, Antonínu Aulovi, zlatý kříž záslužný.

Přece jednou zas špetka uznání.

Odpolední „Nár. Listy“ ze dne 29. ledna přinesly delší dopis ze Slezska, v němž se líčí smutný stav českého slezského školství, jež prý slouží pouze tomu, aby se děti naučily německy. Českých ústavů učitelských ve Slezsku není. Na otázku, odkud se berou učitelové pro české školy, odpovídá se v „Národ. Listech“ doslovně takto: „Je-li kdo rodem Čech, vychodil-li „českou“ školu obecnou ve Slezsku, a přinese-li vysvědčení zralosti z některého učitelského ústavu slezského, tedy německého, stane se učitelem na české škole obecné ve Slezsku. Ovšem že česky neumí. A čím méně česky umí, tím . . . dříve se zalíbí. **Vlastenečtí učitelé ve Slezsku pocházejí většinou ještě z dob, kdy nad školou bděl vlastenecký český — kněz! . . .** Na některých českých a polských školách ani se už vyučovati nemůže, neboť není učitelů! Výbor svěřil tedy veřejnosti, že v okresu fryštadském 6 míst učitelů mladších vůbec není obsazeno, 5 míst že je obsazeno výpomocnými silami, ševci, krejčími atd.! V těšínském okresu na desíti českých školách vyučují lidé — — nepůsobilí!! To jsou zprávy z konce r. 1893! Koncem r. 1894 uprázdnilo se na českých školách úmrtím, odchodem atd. nových 32 míst . . .!“

„Hus“ o knize Durdíkově: „O základech mravnosti“. Evangelický reformovaný časopis „Hus“ píše o knize prof. Petra Durdíka: „Evangelické listy“ (1894. čís. 5.) promluvily o knize P. Durdíka: „O základech mravnosti“ (první to číslo vydané učitel. liter. sdružením „Dědictví Komenského“.) Kniha ta jest také pokusem mravouky přirozené. Jak mělký to asi pokus, lze souditi již z toho, že spisovatel na př. myslí: „Pokud veškerý národ trvá na naivním stanovisku primitivním, oddané věře svým kněžím a učitelům, jest náboženství nejmocnější pakou všeho jednání. Komu prý nedostačí resignace (odříkání se), ten má se uchýliti k víře. Přirozená mravouka jest

prý ale těm potřebna a těm svědčí, kteří se s náboženstvím a vírou v Boha rozpadli. — Dle této ukázky souzeno, podává zmíněná kniha v nové láhvi starý felčarský letkvar: Hloupým náboženství a vzdělaným nevěru s přirozenou mravoukou. Ale tato rada je dávno souzena (Dle vlastenecké češtiny „Husovy“). Nedůslednost její bije do očí. Zde platí: Buďto — anebo! Buď znamená náboženství vůbec naivní primitivní stanovisko, jest tudíž pro vzdělaného člověka stanoviskem překonaným, a pak velí důslednost a poctivost, o to usilovati, aby v š e c h e n lid se k lepšímu stanovisku povznesl a držel se tudíž přirozené morálky; a n e b o stává (zas ta čeština!) na světě náboženství, jehož stanovisko není naivní a primitivní, které neživoří souchotinářsky tím, že se oddané věří kněžím a učitelům, nýbrž které jest zdrojem nejvznešenější osvěty a nejčistších mravních zásad a sil a pak ono musí býti fedrováno u vzdělaných a méně vzdělaných.“

Moderní děti. Škola v M. jest od farní budovy vzdálena asi hodinu. Je-li tudíž počasí nepříznivé, vynechává katecheta hodinu náboženskou a nahradí ji jindy. Nedávno však přišel v nepohodě přece — V první třídě mezi nejmenšími seděli vedle sebe Bedrník a Hašek. Hoši bývali jindy velice pozorní, tentokrát však se u nich jevila nápadná roztržitost. „Co to děláš, Bedrníku?“ ptá se katecheta. „„Pane velebný pán, tuhle Hašek vzal mi krejcar!““ Hašek se hájil: „A ne! To je můj!“ Katechetovi nemohla věc býti lhostejnou. Vyšetřoval tudíž, čím jest krejcar, a kdo jest zlodějem. Konečně prostřednictvím staršího žáka domohl se tohoto rozřešení: Pan učitel pustil po první hodině děti ven, a Bedrník poznal, že poprchává. Následkem toho soudil, že velebný pán nepřijde. Svůj úsudek sdělil kamarádovi Haškovi. Ten však byl toho náhledu, že velebný pán přijde přece, poněvadž přší jen málo. Tato neshoda vyvolala sázku „o krejcar“. — Bedrník prohrál, velebný pán přišel. Hašek hlásil se k svému, a Bedrník mu krejcar (jediné jmění) dal. Pak ho to však mrzelo, a chtěl peníz nazpět, vyhlašuje, Haška za „kradaře“. — Prosím pány, by rozhodli, čím jest onen krejcar . . . B. T.

O dětech vzdorovitých píše pan Drnkačka v „Komenském“ (čís. 9.): „Nezapomínejme nikdy, že t. zv. vzdor je často známkou příští povahy, pevné, nezlounné, přímé. Deklamujeme o nezdolnosti

karakteru, a sami podrýváme jeho základy již ve škole. Někdo ve škole písl. Bylo to ve druhé lavici. Chci vědět, kdo to byl. Všemi možnými prostředky hledím pohnouti sousedy, aby vyhradili vinníka. Hněvám se, neprozradí-li ho; ale přece se — uvnitř — těším z toho, že snad nestanou se z dětí takových nikdy udavači a zrádci, kterýmiž teď se všude hemží. Za kus chleba prodá druhu druh; láká z tebe nerozvázná slova, upřímný, leč perný úsudek o někom — a již spěchá, aby na příslušném místě oznámil, co od tebe slyšel... Trochu vzdoru sluší nejen dívkám a manželkám, ale i mužům, jinochům a dětem. U dětí se to jmenuje vzdor, u jinochů povaha, u mužů nezdolnost, u milenky roztomilá tvrdá hlavička... a jsou to obměny téhož. Nechtějme tedy lámati uslechtilý vzdor u dětí. „Člověk jeví už v mladosti, jaký chce býti v starosti.“ Ne-trpme onu „pravdomluvnost“ u dětí, kterou ochotně prozrazují na své spolužáky vše, co tito učinili zlého nebo nepěkného; z takové pravdomluvnosti potom vyrůstá donášectví a udavačství, pod jehož tíhou mnohé stavy klesají na stupeň pouhých otroků neznámého, tajného, hrozného, nepřítel bídáka.“ — r.

Ty maminky! Učitel, jemuž chlapec ve škole pozor nedával, neučil se, úkolů nepsal a rád se rval, vzkázal to rodičům. Ale uražená matinka odpověděla, že prý její chlapec není tak rozpustilý jako druzí hoši, a jen aby se učitel opovážil jej nějak potrestati, že bude vidět! L. + 14.

O manželství rokovalo se ve Vídni v jednom ženském spolku. Rokování účastnily se také tři učitelky. Prone-sena v řečech účastnic stížnost, že prý mužové nynější doby přesyceni, s málem ohně a síly vstupují do stavu manželského, i usneseno, by se energicky a všemi možnými prostředky působilo k tomu, by každý muž ve 22. roce věku svého musil se oženiti. L. + 14.

Velkou a zbytečnou starost má učitelský spolek „Komenský“ v Semilech. Ve schůzi dne 19. listopadu byl dán dotaz: „Co je činiti, zdráhá-li se učitel náboženství zapisovati látku do třídní knihy?“ L. + 14.

Z Londýna. Pro školní děti londýnské rozšířeno bylo v uplynulém školním roce 71 školních budov a to nejvíce tím, že při škole zřízena byla kuchyně pro školní děti a prádelna, jakož i místnosti pro vyučování řemeslným pracím. Školních

kuchyní bylo 116; pokrmy se tam prodávají za levný peníz, a přece výtěžek za ně převyšuje cenu potravin. Také 49 školních prádelen výborně se osvědčilo. Řemeslným pracím vyučováno bylo na 49 chlapeckých školách a účastnilo se jich 12.000 hochů. Vyučování slepých a hluchoněmých vyžadovalo 34.000 m. nákladu. Aby ve vydání na školy pojat býti mohl náklad na opatření 300 dětí padoucníci stížených, třeba vyčkati nového zákona. (P. z Budče.) — a.

Břidlicové tabulky, na nichž nejmenší žáčkové a žáčky učí se prvním počátkům psaní, nelze z hygienického stanoviska doporučovati. Na některých českých obecných školách bylo již o odstranění jich usilováno, ba tu a tam počalo se již s pokusem, učiti prvním počátkům psaní hned inkoustem na papír. Učitelé zvláště proto pokus ten zavedli, že dítě, jež začalo psáti tvrdým písátkem na tvrdou břidlici, těžko si odvyká při psaní tlačiti a těžce se přiučuje lehkému, plynému písmu a správnému držení péra. Obavy, že by děti malé, šestileté s inkoustem nedovedly zacházeti, ukázala se býti lichou, neboť při přesném minutosním pořádku, za rázného velení a bedlivého dozoru šla věc dosti dobře. — Proti břidlicovým tabulkám dlužno však brojiti se stanoviska hygienického. Předně trpí jimi velice žáčkův zrak. Šestileté dítě nemá ještě oko vycvičeno pro subtilnosti a je mu třeba zvláště při drobných věcech, jakýmiž písmenka zajisté jsou, barev co možná kontrastných, tedy černé na bílém, papír — inkoust, kdežto břidlicová tabulka je tmavošedá a písátko šedě píše. Smaže-li pak žáček písmo z tabulky mokrou houbou, aby byla „hodně černá“, je písmo ještě bledší, a oschne-li utřená tabulka, jsou z písma zbylé částičky břidlice vlastně zas na tabulce rozmazány, neboť dítě malé ani si pořádné tabulku neumí umýti. Byly činěny od očních lékařů pokusy, na jakou distanci čte se písmo s tabulky a na jakou s papíru. Rozdíl byl velice nápadný; u dospělých, kteří vlastně zběžným pohledem čtou, již i nepatrné pošinutí tabulky do větší vzdálenosti činilo písmo méně čitelné, ba nezřetelné. Dítě, jež teprve se učí písmenka znáti a proto musí ostře se na každou písmenku zahleděti, byl rozdíl ve zřetelnosti ještě značnější. Další pokusy dovodily, že zemdlení zrakových svalů a nervů je až třikráte větší při psaní na břidlicové tabulce než na papíře. A opět dalšími

pokusy shledáno, že dítě, jež vlastně tvary písmene dobře ještě nezná, při psaní jich hledí získati co možná největší obrazy na své sítnici zrakové a proto dává si oči k tabulce co nejbliže. A tu jsou první začátky krátkozrakosti. Byť na některých školách jen v prvním pololetí I. třídě se na tabulku psalo, stačí již těch několik měsíců, by zvlášť slabší děti akomodovaly zrak na menší distanci než normální. Sklání hlavy pak, jemuž malý žáček uvyká, bývá nad to i příčinou špatného držení těla. Radno tudíž, by žáček v úbec na tabulce psáti se neučil. (Zdraví seš. 5.) —a.

Ústavy pro děti padoucníci stíženě. Dolnorakouská zdravotní rada vyslovila se dle „Čas. č. lékařů“ pro zřízení zvláštního ústavu, kde by vychováány byly dítky stížené padoucníci. Ústav má přijímati chovance jednak za plat, jednak

zdarma. Ústavu tak lidumilného bylo by u nás rovněž potřebí. —a.

Školní rada londýnská (School Board), jež nabývá stále větší důležitosti v záležitostech školních, obnovena byla volbou dne 22. listopadu m. roku. I v tom úřadě srážejí se prudce politické strany, konservativní a liberální, při různých příležitostech. Nyní zasedá v ní 29 konservativců a 26 liberálů; mimo jiné jest v ní 7 bývalých učitelů a 4 dámy. —a.

Školní zdravotnictví. Vláda kantonu zugského nařídila školním kommissím, aby daly každého roku školního v prvních 14 dnech děti první třídy od lékaře prohlédnouti za tou příčinou, by se zjistilo, které děti následkem nedostatečného vývoje duševního nebo tělesného mají přijaty býti do školy o rok později, a které děti pro vady tělesné nebo duševní mají se ze školy vůbec vyloučiti. —a.

Spisy redakci zaslané.

Povzbuzení ku kajicnosti. Sedmero postních řečí, které v chrámu Páně sv. Ludmily na Král. Vinohradech 1894. konal František Žák, kooperator. Se svolením nejd. kníž. arcib. konsistoře v Praze. Nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské V. Kotrba. Cena 40 kr., pro odběratele „Rádce duchovního“ 28 kr. — P. spisovatel vystupuje v těchto řečech ponejprv na veřej-

nost jako spisovatel homiletický, a myslíme, že šťastně. Nám aspoň se tyto řeči zamlouvaly celkem velice. Doporučujem. **Anna Kropáčková**, tovární dělnice. — **Červený papež** svobodných zednářů (Tvůří čís. 5. a 6. Slovo pravdy, latiného čtení časového. Vydává a red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník vyšehradský.) Cena à 2 kr. Doporučujeme.

Konkursy.

V okrese benešovském obsadí se místo katechety a dvě místa učitelek při měšť. škole v Benešově, 1 místo učitelky při měšť. škole ve Vlašimi a 15 míst podučitelských. Žádosti od 12. února. — **V okrese kolínském:** místo řídicího učitele v Dolních Chvátlinách, místo učitele odboru mathem.-techn. při měšť. chl. škole v Kouřimi místo učitele při ob. šk. v Bečvářích, 7 míst podučitelů a 1 místo podučitelky. Žádosti od 12. února. — **V okrese přestickém:** 2 místa učitelská (v Dolní Lukavici a Horčicích), 1 místo podučitele ve Kbele a podučitelky v Oplotě. Žádosti od 12. února. — **Při obecných školách pražských:** místo učitele v Bubnech, místo učitelky v Bubnech a na Karlově, po 2 místech podučitelů u sv. Štěpána a na Karlově, po 2 místech podučitelek na Karlově a v Bubnech. Žádosti do 30. března. — **V okrese rychnovském:** místo učitelky neb učitele pro odbor gram.-histor. při měšť. škole dív. v Rychnově nad Kn. — **V okrese strakonickém:** místo řídicího učitele v Mečíchově a 14 míst podučitelských. Žádosti od 15. února.

OBSAH: O morálce na Bohu nezávislé. Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) — Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Klement Markrab. — Obrazy z dějin vychovatelství. I. Aleš Vincenc Pařízek. Životopisný nástin. Podává Josef Zelenka. (Pokračování.) — Obzor školský — Drobnosti. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„*vychovatel*“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „*Vychovatel*“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „*Vychovatel*“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „*Vlast*“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „*Vychovatel*“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budtei adressovány i reklamace jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budtež však zasílány redakci „*Vychovatel*“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

O morálce na Bohu nezávislé.

Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek.

(Pokračování.)

4. *Důvodem poznávacím* jest spolku ethickému vzdělaný rozum, zjasněné svědomí, zkušenost prozkoumaná. Než kterak vzdělají rozum, zjasní svědomí, zkušenost prozkoumají spolkáři ethičtí, aby zbudovali mravnost, zamítají-li filosofii a teologii? Marné jest jejich budování mravnosti; podobají se slepým, ve tmách pohříženým. — O zkušenosti, rozumu a svědomí bylo jednáno v číslech dřívějších.

5. *Zákonodárcem*, od něhož pochází veškerá mravnost, který veškerou mravnost přikazuje a kterého předpokládají zákony a to zákonodárcem jediným a nejvyšším, pokládají spolkáři ethičtí člověka sama. Jest sice mnohdy člověk zákonodárcem svým vlastním, maje rozum a svobodnou vůli, ale jest jím proto, že mu přikazuje zákon vyšší, proto, že on zákon vyšší přizpůsobuje k určitým poměrům. Zda tento zákon si dal člověk sám? Jest člověk svým zákonodárcem nejvyšším? Spolkáři ethičtí odpovídají: Ano. Odkud to vědí? Zkušenost by jim to musila říci, poněvadž Adler praví: „Cestou *zkušenosti* musí člověk vniknouti v poznání mravnosti.“ Ale ze zkušenosti víme, že ten zákon nejvyšší jsme sobě nedali, ale že jest nám dán. Předpokládá tedy ten zákon zákonodárce vyššího, kterým jest ten, jenž nás stvořil, jemuž tedy přísluší panství nad námi, kterým jest ten, jenž nám cíl nejvyšší vytkl, jenž tedy podle cíle může stanoviti zákon, k cíli vedoucí. Člověka však nestvořila ni příroda ni on sám sebe, ale Bůh. člověku cíl nejvyšší nevytkla ni příroda ni on sám, ale Bůh. Tedy jest Bůh nejvyšším zákonodárcem, t. j. stánovitelem zákona, přirozenosti naší vrozeného a nutně uloženého od Boha, původce naší přirozenosti, zákona, přikazujícího, co řádu přirozenému jest přiměřeno, zákona, o který se opírá zákon pozitivní, t. j. stánovitelem zákona přirozeného. Toť přece podle logiky jasno.

6. „Aby se staly mravní předpisy účinnými, k tomu není potřebí náboženské *sankce*. Svědomí samo ji dává.“ Tak praví Jodl. (Cituje pan J. Č.)

Pan prof. Jodl uznává, že zákonu mravnímu jest potřebí *sankce*, kterou zákonodárce stanoví tresty nebo odměny těm, kteří zákon přestupují nebo zachovávají. *Sankci* musí dáti zákonodárce a sice účinnou, která by mocně vybízela vůli nerušíc její svobody, dostatečnou, která by přiměřena byla zákonu, spravedlivou, která by přiměřena byla přestoupení nebo zachovávání zákona, a vyplnitelnou.

To snad p. prof. Jodl také připustí. Zákonodárcem však zákona přirozeného, jehož nutnost dokázána jest v č. 5., jest Bůh, stvořitel a pán náš, stanovitel našeho cíle nejvyššího; uděluje tedy Bůh sankci zákonu přirozenému. A zajisté, jak filosofie dokazuje, Bůh, osobní bytost svrchovaná, původce všeho, co jest, z takové se těší moci, moudrosti, spravedlnosti a opravdivosti, aby přirozenému zákonu dal sankci účinnou, dostatečnou, spravedlivou, vyplnitelnou. Člověk uděluje sankci zákonům, jež dal on sám, pozitivním; a jako jeho zákony se opírají o zákon přirozený, od Boha daný, tak i jeho sankce předpokládá sankci Boží.

Tedy zamítáme mínění Jodlovo.

7. *Obsah* mravouky na Bohu nezávislé záleží prý v povinnostech člověka k sobě a k bližnímu. Láska pohlavní postrádá rázu náboženského a jest prý sama sebou svatá. Samovražda jest prý za jistých okolností dovolena. Jsou tři politické ideje: o majestátnosti zákona, o trestu a národnosti. — Tak hlásají Adler, Salter, Giżycki, univ. prof. v Berlíně.

Avšak filosofie křesťanská jedná o povinnostech, obsahu ethiky takto:

Povinnost znamená mravní nutnost, kterou ukládá zákon, od zákonitého zákonodárce daný a patřičně prohlášený poddaným, tak že tito jsou takorba dlužní a ve svém svědomí zavázáni zákona šetřiti, nechtějí li uraziti zákonodárce a trest na sebe uvaliti. — Takovou povinnost zamítají spolkáři ethičtí. Jeden z nich, Giżycki, ubíraje se v ethice směrem hmotařským nemá ve své ethice (Moralphilosophie) místa pro povinnost a zaměňuje cit čili vědomí povinnosti s povinností. Nemoha povinnost, kterou zapíráti nedovoluje samozřejmá zkušenost, vysvětliti, mluví toliko o citech povinnosti, o uspokojenosti a úctě k sobě samému, nespokojenosti a odsuzování sebe. „Diese Gefühle des eigenen Herzens, diese Thatsachen des Geistes sind die letzten Grundlagen der Moral.“ (Moralphil. p. 123) Neklade tedy Giżycki povinnost objektivně danou, mravní nutnost nám uloženou, na nás nezávislou, která touže trvá neměnic se, ale klade cit povinnosti, který má povinnost za podmínku, subjektivní stav nitra lidského, u rozličných lidí rozličně se jevící, u téhož člověka se měnící. To jest věru „poslední základ mravnosti“ velmi chatrný. Tento názor Giżyckého úplně odpovídá subjektivismu novověké filosofie.

Znamená však povinnost také obsah zákona, t. j. co zákon přikazuje aneb zakazuje. Dle obsahu zákona mravního přirozeného rozeznáváme povinnosti člověka k Bohu, sobě a bližnímu. Povinnosti plniti má člověk, poněvadž vycházejí ze zákona, který vede k cíli poslednímu, člověku vytknutému, jehož dosažení člověku připravuje blaženost, po které nemůže nebažiti jako po nutném, přirozeném účinku nabyté dokonalosti. Trojí však povinnosti plniti má člověk, a sice 1. hlavně a především *k Bohu*, jenž jej stvořil Sobě podobným, Jenž mu Sebe za cíl poslední a nejvyšší vytkl, 2. přídruženě a prostě nutnou následností *k sobě*, poněvadž dokonalost naše jest nezbytným prostředkem k dosažení posledního a nejvyššího cíle a nevyhnutelnou podmínkou blaženosti, které požíváme v posledním a nejvyšším cíli dosaženém, která z dokonalosti nevyhnutelně vyplývá a po které nemůžeme nebažiti, a 3. přídruženě a vztažně nutnou následností k bližnímu, poněvadž vztažnou nutností podmíněno jest *úplné* plnění povinnosti prvých a druhých plněním povinností k bližnímu, a poněvadž bližní jsa nám podoben a roven zasluhuje podle zákona psychologického naší lásky dobrotivé a dokonalé. Všecky tyto trojí povinnosti činí obsah mravnosti, tak že žádný z těchto tří druhů nesmí scházeti; tvořiti musí celek harmonický, tak aby podle ceny a hodnoty byly pořádaný, aby

jedny druhým nepřekážely, aby vládnoucími, oživujícími, cenu a hodnotu pravou ostatním udílejícími byly povinnosti k Bohu. Zřídlem těchto povinností jest láska, láska k Bohu, sobě a bližnímu; lásce k Bohu podřadovati máme lásku k sobě a bližnímu; nemíti lásky k sobě nemůžeme, ale hnusného sobectví ji zbavíme, podřadíme-li ji lásce k Bohu a spojíme-li s ní lásku, kterou máme milovati bližního *jako* sebe.

Zasluhují tedy přísného pokárání spolkáři ethičtí, poněvadž zamítají povinnosti k Bohu, poněvadž povinnosti k sobě a bližnímu zbavují života a ceny, poněvadž zavrhují svazek mezi povinnostmi k sobě a k bližnímu.

Dále dokazuje proti spolkářům ethickým ethika filosofie křesťanské, že svazek manželský, jenž jest cílem lásky pohlavní a v němž jediném ukájeti se má pud pohlavní, jest již přirozeně rázu náboženského, jenž lásku pohlavní posvěcuje. Viz v díle Cathreinově, *Moralphilosophie* II., str. 375.

Týž Cathrein dokazuje (II. str. 51.), že ani za okolností mimořádných není samovražda vědomá a úmyslná dovolena.

Konečně není rozumno mluvití o majestátnosti zákona. Majestátnost pravá přísluší zákonodárci nejvyššímu, Bohu; odvozená, majestátností Boží podmíněná, člověku zákonodárci. Toliko metonymicky mluvíme o majestátnosti zákona; taková metonymie jest ve filosofii nemístná a mate.

Jiných rozdílů mezi spolkáři ethickými a etikou filosofie křesťanské opomijím. Připomínám pouze, jak časopis „Magazin für Literatur“ (č. 43. r. 1891) navrhuje dekalog, řka: „Podle nynější vědy nemá dekalog ceny. První přikázání má zníti: „Budeš lidstvu sloužiti!“ Druhé a třetí buďtež zrušena. Čtvrté nemá v ethice místa, poněvadž se nedá láska vynutiti. Páté budiž přiostrěno. Šesté má zníti: „Pohlavně obcovati budeš jenom s tím, koho miluješ.“ Sedmé a osmé buďtež přizpůsobena nynějším poměrům.“

8. Nejvyšším *cílem* mravnosti pokládají spolkáři ethičtí, ku př. Salter (*Religion der Moral* na mnohých místech), blaženost pokolení lidského zde na zemi, kterou si zjednává člověk sám svou vlastní silou. Pan J. Č. přisvědčuje spolkářům ethickým, an píše v onom článku zmíněném: Cílem jest blaženost pozemská, ne záhrobní. Žije tedy člověk pouze zde na zemi, život pozemský; jeho duše není nesmrtelná, není povahy duchové, zahyne s tělem; člověk neliší se specificky od zvířete. Dále z toho následuje, že blaženosti pozemské odpovídají také dobra pozemská, v jejichž požívání záleží blaženost, tedy dobra, která se odnášejí k duši lidské, od duše zvířecí specificky se nelišící k duši do hmoty zcela pohřížené, tedy dobra hmotná; nedůsledně tedy přivlastňuje člověku dobra duchová ten, kdo zapírá, že duše lidská má povahu duchovou. Ostatně, an mluvím o spolku ethickém, kterak mohu mluvití o duši lidské? Vždyť k němu náležeti může každý, budiž jeho názor filosofický kterýkoli, také hmotář, který uznává pouze hmotu a duši zamítá. Z té příčiny nemůže spolek ethický, jsa určen také pro hmotáře, jiná dobra uznávati, leč hmotná. Je tedy blaženost spolkářů ethických hmotná; jí pak nabývá člověk svými silami vlastními, bez Boha. Že jí nabývá bez Boha, tvrdí spolkáři důsledně; nemá-li člověk Boha zapotřebí k svému vzniku a dalšímu trvání, nepotřebuje ho ani k dosažení svého cíle.

Zcela jinak jedná ethika filosofie křesťanské o nejvyšším cíli člověka. Slyšme!

Od přirozenosti jest nám vštěpena touha po blaženosti, která by nás úplně ukojila, žádným nedostatkem, žádným zlem nejsou kalena. Tento pud je středem všech ostatních pudů, jest jejich cílem. Tato blaženost záleží v konečné dokona-

losti naší bytnosti čili přirozenosti, v dokonalé, ničím nerušené činnosti sil ze kterých bytnost naše se těší. Avšak bytnost naše, pokud jest právě lidskou, těší se z rozumu a svobodné vůle, které dokonale se vyvinují, když mají Boha svým předmětem posledním, nejvyšším. Tedy Bůh jest nejvyšším dobrem, jež poznávájíce rozumem a na němž zalíbení majíce svobodnou vůlí, požíváme blaženosti nejvyšší, jaké schopna jest bytnost stvořená. Dosažení této blaženosti nemůže se odnáseti toliko k životu pozemskému, ale také musí se odnáseti k záhrobnímu, jako opět vzdálení se od Boha, tedy nedosažení této blaženosti nemůže nepokračovati po smrti. Neboť činnost, kterou dosahujeme svého cíle anebo se vzdalujeme od něho, trvá po celou dobu života pozemského, tak že teprv při smrti může se o nás říci, že jsme buď zcela cíle dosáhli aneb od něho zcela se vzdálili. Avšak míti Boha svým předmětem blaženosti a býti Boha zbaveným, Jehož míti máme, musí trvati po smrti bez konce, poněvadž je-li majetek nehynoucí, musí také majitel anebo nemajitel jeho býti nehynoucím. Kromě toho dosahování cíle trvá po celý život pozemský; kterak bychom smrtí mohli docela zaniknouti, když bychom ho dosáhli? Nebylo by zajisté spravedливо, aby otec řekl synu: Cílem tvým jest udělati zkoušku maturitní, abys ji udělal z ní se netěšil, abys po ní nedostal vysvědčení. Dále zákon mravní, který nás vede k cíli, jsme zavázáni plniti, a zákonodárce, udíleje jemu sankci, dosažení cíle t. j. blaženost nám slibuje jako odměnu, vzdálením se od cíle t. j. nedostatkem blaženosti úplným nám hrozí jako trestem; avšak pro plnění zákona mravního jest určen celý život pozemský; proto může odměna nebo trest nastati jenom tehdy, když uplynula doba života pozemského. Konečně psychologie zkoumajíc bytnost duše lidské shledává, že jest povahy duchové, že nemůže smrtí tělesnou zaniknouti; musí tedy po smrti dále žíti a ve stavu onom pokračovati, kterým život pozemský končil ve stavu dosažení cíle anebo vzdálení se od něho. Z těchto tedy příčin musí býti blaženost anebo nedostatek její také záhrobní. Tedy blaženost *pozemská* a nedostatek její *pozemský* nejsou dostatečné, a odpovídají li pravdě (— mnohdy neodpovídají —), ohlašují budoucí blaženost a její nedostatek; aniž může svědomí zde na zemi uděliti poslední a nejvyšší blaženost a nedostatek její, když neuděluje zákonu mravnímu poslední a nejvyšší sankci.

Jaký mají cíl spolkáři ethičtí v morálce na Bohu nezávislé, patrně dále z básně, od Adlera sepsané, „Město světla“ nadepsané, která veliké vážnosti požívá u spolkářů ethických. Praví tam Adler o novém Jerusalemu, na kterém stavěti mají spolkáři ethičtí *neznajíce plánu stavebního*, toto: „*Nepovědom jest nám plán stavební*; nevíme, jakým, ó město, trůne nejvyššího práva, se jedenkrát objevíš našemu zraku pozemskému . . . Přece však musíme na tomto městě stavěti, pečovat o ně v strasti a námaze, poněvadž jest cílem našeho života, kotvou naší víry.“ Kterak tedy budou stavěti spolkáři ethičtí, *neznajíce plánu stavebního*?

Kdo však lne k filosofii křesťanské a theologii katolické, ten kráčí ve světle znaje z přirozeného a nadpřirozeného zjevení Božího úmysly Boží, ten zná jasně cíl a prostředky k cíli vedoucí.

Konečně o cíli nás také poučuje Salter (Náboženství morálky): „Věříme v pokrok mravní, že pojmy práva nejsou stálé, že jsou schopny nekonečného rozvoje, že není morálky ustálené, že po nás budou míti lidé ve svém svědomí pochlebnosti, na které ani nemyslíme, že se ku př. vyvine cit spravedlnosti, který náš způsob obchodu a průmyslu prohlásí hanebným a potupným.“ A taková morálka spolkářů ethických vésti má člověka životem k cíli, má člověka blažiti! Zda

to není vetchá lodička a děravá na širém moři rozbouřeném? Slepý slepého vede, oba do jámy padnou.

Avšak morálka filosofie křesťanské a theologie katolické pevně stojí na základech nezvratných.

9. „Mravní pohnutka nespočívá v rozumu, ale v citu.“ Práví pan professor filosofie na Berlínské universitě, Gižycki, spisovatel díla „Moralphilosophie“ Po něm ta slova opakuje pan J. Č. a přisvojuje si. Než pan prof. se velice mýlí. Pohnutka souvisí s cílem, účelem a úmyslem. Cíl je to, k vůli čemu něco má býti nebo se díti. Cíl jest účelem, je-li to, co má k cíli směřovati, tak upraveno, aby mohlo k cíli směřovati, směřuje-li skutečně k cíli a také cíle pravidelně dochází. Účelnost vládne veškerým tvorstvem. Účel stává se úmyslem u člověka, rozumem a svobodnou vůlí obdařeného, jenž o cíli ví jako cíli, jenž si osvojuje cíl, jenž zná prostředky k cíli vedoucí jako prostředky, jenž z více prostředků může voliti. Tato myšlenka o cíli a prostředcích jest svobodné vůli pohnutkou, ana ji vybízí, aby skutečně prostředek patřičný zvolila, jeho užila a cíle došla. Než myšlenka spočívá v rozumu Proto nemá pan prof. Gižycki pravdu řka: „Mravní pohnutka nespočívá v rozumu.“ Ale ani citu nerozumí, jak připadá na filosofa. Jasným představováním dobra nebo zla pohné se k dobru nebo zlu, mocně a živě snaživost; v tomto pohnutí záleží dojem, který se nazývá citem, pokud znamená náladu myslí, s pohnutím jejím nutně spojenou.

Které pohnutky jediné uznávají spolkáři ethičtí, vyložil p. prof. Jodl ve své řeči, ve Frankfurtu konané r. 1893: „Blaho lidské (ovšem pouze pozemské) a důstojnost lidská (ovšem na Bohu nezávislá, Boha nad sebou neuznávající) jsou motivy hlavní. Je utvrzuje zkušenost. Každý člověk zajisté může zažiti radosti z jednání spravedlivého, tichého štěstí dařící se práce o zušlechtění vlastního charakteru a vůle, může se dožiti blaženosti z utišení slzí bližního, hrdostí nad věrným působením v povolání. Dovésti dospívajícího člověka k tomu, aby těch vnitřních zkušeností doznal, tohoto mravního štěstí aby zakusil a snažil se učiniti je motivem svého jednání a ochrannou hrází proti návalu náruživostí, toto jediné má cenu ve všem mravním poučování, a třeba to jako základní prostředek výchovy člověka v popředí postaviti.“ (Cituje pan J. Č. a přijímá za své.)

Ethika filosofie křesťanské odpovídá p. prof. Jodlovi toto:

Blaho lidské pouze pozemské jest pohnutkou nepravdivou, tedy nemravní; blaho pozemské, nevylučující blaha záhrobního, jest pohnutkou podřízenou, blaho záhrobní nadřízenou; pohnutkou hlavní jest sláva Boží, poněvadž Bůh stvořil člověka hlavně a především k vůli Sobě, přídružnou a nutně z hlavní vyplývající jest blaho lidské. Důstojnost lidská, na Bohu nezávislá, důstojnost Božskou nad sebou neuznávající jest pohnutkou nepravdivou, tedy nemravní; avšak důstojnost lidská, pokud ji odvozujeme od Boha a k Bohu odnášíme, jest pohnutkou pravdivou a mravní, ovšem vztažnou, ne naprostou, jak patrné z omezovací věty: pokud atd. Blaho lidské pouze pozemské a důstojnost lidská, na Bohu nezávislá a Boha nad sebou neuznávající nejsou pohnutkami tak silnými, jak učí zkušenost, o kterou se opírá p. prof. Jodl, aby byly ochrannou hrází proti návalu náruživostí; jediný zřetel k životu záhrobnímu a k Bohu nás může dostatečně síliti, jak opět učí zkušenost.

(Dále přistě.)

Obrazy z dějin vychovatelství.

I. Aleš Vincenc Pařízek.

Životopisný nástin.

Podává Josef Zelenka.

(Dokončení.)

Droce 1798 byl Pařízek za odměnu svých zdařilých prací a svého působení školského jmenován čestným kanovníkem katedrální kapitoly litoměřické a spolu mu byl svěřen dozor na alumny litoměřické, kteří v Praze studovali bohosloví. Tak odměnil zásluhy Pařízkový biskup Kindermann.

V témže roce jmenovala jej hornolužická učená společnost v Hořelici svým členem pro jeho vědecké zásluhy, na něž upozornil spis jeho německý: *Physikalisch-topografische Beschreibung der Gegend um Jitschin und des angrenzenden Riesengebirges in lithologischer und botanischer Rücksicht mit Handzeichnungen*. Téhož roku 1798 povolán byl do Vídně ke studijní dvorní komisi, aby při nově zamýšlené organizaci škol přispěl zpracováním nových učebnic, čítánek a příručních knih. Ve Vídni vytrval 14 měsíců.

Brzo po svém návratu vydal německy ve 3 svazcích: „*Exhorten für Kinder auf alle Sonn- und Festtage, wie auch auf besondere Schulfestlichkeiten des ganzen Jahrs*“ 1803 a 1804. Dílo toto věnoval Václavu, Leopoldu Chlumčanskému z Přestavlk k jeho nastoupení na biskupský stolec litoměřický po Kindermannovi. V dedikaci připomíná autor, jak nový biskup litoměřický jevil horlivost pastýřskou, dokud byl ještě v Praze generálním vikářem a světícím biskupem, jak byl pečlivým otcem školní mládeže, jak rád přicházel k veřejným zkouškám na normální školu pražskou a proto že mu exhorty tyto věnuje. V předmluvě se omlouvá, proč vydal tyto exhorty, že, ačkoliv jest dosti tištěných řečí pro lid dospělý, jest přece málo exhort pro děti, třeba že to i k mravnímu vzdělání školních dětí velice přispívá, konají-li se pro ně zvláštní exhorty a to hlavně proto, aby děti již záhy zaučovaly se poslouchati slovo Boží v řečech souvislých či exhortách. Na normální škole pražské byly z této příčiny již r. 1783 zavedeny zvláštní exhorty pro mládež. Žactvo této školy shromažďovalo se ve dny nedělní a sváteční v určité hodinu dopoledne ve větší školní světnici. Zpívaly se některé písně církevní, po nich následovala exhorta, kteráž zakončila modlitbou. Po modlitbě zpívala se zase píseň církevní a po písni vykonala se mezi žactvem sbírka milodárků na chudé spolužáky. Po ukončení sbírky odebrala se školní mládež na mši sv. do chrámu Páně. Později byl tento pořádek služeb Božích i pro jiné školy nařízen. Dále udává Pařízek v předmluvě duchovní prospěch z těchto exhort, že, co v katechesích bylo vyloženo, hlouběji se jimi do srdcí dětí vštěpuje. Hlavní příčinou asi, proč ještě na mnohých jiných školách zavedeny nejsou, jest asi nedostatek vhodných promluv a řečí pro mládež; aby tomuto nedostatku poněkud odpomohl, že vydal tyto exhorty. Vystříhal se v nich všelikých řečnických ozdob, umělých rozvrhů, i velkého nahromadění biblických textů, aby mládeži byly přístupnější. Čím jednodušší jest řeč, tím jest dětem srozumitelnější a nemá trvati déle než na nejvýše půl hodinky. Látka, kterouž Pařízek ku svým exhortám volil, jest dítkám zcela přiměřena, též provedení thematicu jest celkem zdařilé. Což divu, že exhorty tyto

i nyní po 90 letech jsou hledané a že katecheté, pokud je mají po ruce, horlivě jich používají.

Roku 1800 byl zvolen Pařízek za spoluředitele sirotčince u sv. Jana Křtitele na Novém městě pražském. V témže roce, když složil všecka rigorosa, povýšen byl za doktora bohosloví a sice dne 8. července; při tom byla mu dišputace předepsaná odpuštěna. Roku 1811 zvolen byl za děkana na theologické fakultě pražské, k čemuž hlavně přispěly jeho zásluhy o náboženskou a vědeckou literaturu. Vydal celkem 35 spisů, z nichž některé jsme již uvedli; chceme připomenouti jen jeho spisy české, jichž jsme se dopátrati nemohli, kteréž známe jen dle jména a sice: „Modlitby o požehnání pro císař. k. vojsko“ 1809. „Vzývání Boha a Svátých jeho“ 1810, „Jádro křesťanské pobožnosti“ 1812, „Pravidla české dobropísemnosti, praktickými příklady vysvětlena“ 1812, „Modlitby válečné k vyžádání Božského požehnání pro spojená císař. k. vojska“ 1813, „Malé povídačky pro mužské školy“. Vedle toho přispíval zdařilými články do některých časopisů, z nichž jmenujeme „Prvotiny“ redigované od Hromádka, „Schulfreund Böhmens“, kterýžto časopis po 5 let sám redigoval.

Za vzácné služby, kteréž Pařízek státu prokázal svou učeností, svým působením a činností školskou, svým vlídným chováním k učitelstvu i školní mládeži, vyznamenal jej císař František, že mu zaslal zlatý pontifikální kříž i s řetězem, kterýž mu na rozkaz knížete arcibiskupa Chlumčanského dne 13. února 1817 ve schůzi nejdůstojnější knížecí arcibiskupské konsistoře u přítomnosti mnoha školních ředitelů, učitelů, přátel školství k velké radosti všech jeho ctitelů od prelata scholastika Karoli-ho odevzdán byl.

Litoměřický biskup, Hurdálek, jmenoval dne 18. listopadu Pařízka radou své konsistoře a dal mu dovolení, aby ve všech kostelích litoměřické diecése směl pontifikální mši sloužiti.

Posledního vyznamenání dostalo se Pařízkovi od jeho vlastního arcipastýře, metropolitě pražského, tehdejšího arcibiskupa Václava Chlumčanského, jenž jej jmenoval examinátorem z katechetiky při konkursní zkoušce, kteréž se podrobili musí duchovní, chtějí-li se hlásiti o farní benefícia.

Tak světská i duchovní vrchnost spolu téměř zápolily, aby Pařízkovi osvědčily, jak uznávají dlouholetou jeho činnost ve školství a literatuře.

Více než 42 roky působil Pařízek na roli školské a nedopřál si odpočinku, až ho nalezl v chladném hrobě. Byla to na jeho ne příliš pevné zdraví dosti dlouhá doba.

Zmínili jsme se, jak hned na počátku své školské činnosti jako výpomocný učitel na škole normální r. 1783 dostal chrlení krve, z něhož se sice brzo zotavil, ale proto ani později z velkého zdraví se netěšil; životopisec jeho Raaz aspoň dotvrzuje, že od svého čtyřicátého roku se skoro neustále léčil domácími prostředky.

Ku konci zimního pololetí r. 1822 jako stařeec 74letý dostal zánět plic, při němž pozbyl úplně hlasu. K vyhojení této nemoci dal si dle tehdejšího lékaře dvakrát pustiti žilou. A skutečně se zdálo, že chorobný stareček opět se pozdraví; než dne 5. dubna 1822 k večeru dostavilo se u něho chrlení krve a zánět plic se obnovil. Dva lékaři jej ošetřovali namáhajíce se všemožně, aby jej ještě při životu zachránili, ale nadarmo.

Předvídaje svůj konec, přijal dne 12. dubna 1822 veřejně svátosti umírajících u přítomnosti mnohých učitelů, učenců i školní mládeže. Po zaopatření

svém měl ku shromážděným ještě krátkou řeč, v níž je k věrnému plnění povinností vybízel a všechny až k slzám pohnul. Dne 13. dubna byl ještě veselý myslí, procházel se ještě asi hodinu po pokoji a životopisec Raas ještě 14. dubna s churavým stařečkem delší chvíli rozmlouval. Dne 15. dubna v 5 hodin ráno přijal naposledy lék a za tři hodiny na to po 8. hodině ranní tíše v Pánu dokonale odevzdán jsa úplně do vůle Boží. Zpráva o jeho smrti probudila všeobecnou soustrast, což bylo nejpatrněji znáti při jeho pohřbu, jež Štěpánek v krátkém českém životopise Pařízkově vylíčil těmito slovy:

„Pohřeb jeho dne 17. dubna 1822 ve 3 hodiny odpoledne z Malé strany na Staré město k Dominikánům od pana praelata a školastika Karoliho veden, podobal se pod nejjasnějším nebem tažení římského vítěze. Více než 15 tisíc všelického lidu, veškerá školní mládež se svými učiteli doprovázeli cti nejhodnějšího, nejzasloužilějšího stařečka na jeho poslední cestě.

Byl to dojemný pohled, jak i mládež z hlavní školy židovské v slušném pořádku s obnaženými hlavami k ostatní mládeži se přidružila, jak i vojsko a duchovenstvo, jak četní doktoři a profesoři všech učení ze zdejších vysokých škol svému příteli, učiteli, otci prokazovali poslední čest. Takový dav lidu byl přítomen, že průvod přes most trval dvě hodiny. Přeplněný byl i na druhý den 18. dubna chrám Páně Dominikánský u sv. Jiljí, kde v 10 hodin ráno za zemřelého oslavence sloužil zpívanou zádušní mši sv. týž generální vikář a školastikus Karoli, při čemž se na kruchtě provozovalo rekviem od nebožtíka složené. Dle své poslední vůle doporučil všecko své jmění na penězích a nábytku, tak i knihy a obrazy Dominikánskému klášteru v Praze, a jak si zejména vyžádal, v rouchu Dominikánském do rakve položen, a v Zlatníkách, na panství řeholníkům Dominikánským patřícím, pochován jest.“

Ku konci pak životopisu Pařízkova, jež dopsal dne 20. dubna 1822 tedy záhy po pohřbu oslavencově, dodává ještě Štěpánek toto přání: „Slušné a žádané bylo by ovšem, kdyby se tomuto ctihodnému muži pamětní náhrobek postavil, který by též potomnímu světu zásluhy jeho oznamoval . . . ; ačkoli Pařízkovo jméno, jeho čest, jeho sláva nikdy nezahynou, nebo spravedlivý pokvete jako ratolesť palmy.“

Nevíme sice, zdaž se toto přání Štěpánkovo co se týče pomníku Pařízkova na hřbitově Zlatnickém splnilo, a jestliže se splnilo, tedy zajisté pomník tento během 72 let asi již valně sešel, jakož i památka Pařízkova v paměti mladšího pokolení již valně vymizela, jestliže tímto skrovným nástinem životopisným aspoň poněkud k opětnému oživení této památky přispějeme, bude nám to za tuto skromnou práci velkou odměnou.

Družina Marianská učitelek.

D sedmém ročníku „Vychovatele“ vylíčila jsem, kterak blahodárně mimo radosti světa i cvičby duchovní působiti mohou ku šťastnému a spokojenému žití učitelky. A skutečně během dvou tří let pravda těchto slov u mnohých se osvědčila. Těmto zalíbilo se v nich takou měrou, že nyní každoročně za tou příčinou rády se scházejí.

Ale ani na tomto sblížení duchovním nemělo se přestat. Shledaly jsme, že by dobré bylo i během roku v takovémto nebo podobném, nikterak pak obtížném spojení trvati. I združily jsme se před nedlouhým časem v tak zvanou Mariánskou družinu učitelek, kterážto, majíc schválené stanovy, jednou za měsíc ku poučné přednášce jádra ryze katolického ve Svatováclavské záložně mile k sobě učitelky zve. Prvním ředitelem a zároveň zakladatelem této družiny byl ode všech milovaný a nad míru obětavý dp. Jan Váchal, jenž následkem chatrného zdraví Prahu opustiti musil a lehčí úřad sobě vyvolil, aby ustoupiti mohl velezasloužilému a váženému superioru T. J. P. Jos. Svobodovi od sv. Ignáce v Praze, na něhož s plnou důvěrou možno obrátiti se těm slečnám, jež by zatoužily po družině naší. Rovněž i starostka družiny, slč. Marie Stráhlová, učit. u Panny Marie Sněžné v Praze, na všechny dotazy v příčině té laskavé vysvětlení a odpovědi podává.

A nyní obraťme se ku nejvýše nutnému porozumění těchto tří slov: družina Mariánská učitelek. Jen tři slova, ale slova ta mají hluboký význam, hlubší zajisté než jak se komu zdá. Již tím prvním slovem poukázati lze, že tu něco společného, ba více jak společného, družícího, lnoucího k sobě před se jde. Ano, my máme k sobě lnouti, družiti se k sobě, ne tedy úzkoprse s odměřenými pohledy a slovy pojiti se k sobě.

Jak krásný to význam! Kdyby ve světě sebe více osob nás odpuzovalo, my v družině naší odstrčení nenalzáme, alebrž nám vstříc přijíti má a zajisté přijde jedna každá z nás a za příkré, nelaskavé slovo kdes jinde — zde upřímné stisknutí ruky a pohled plný lásky náma v ústrety přijde. A Mariánská družina! Což tu málo jest řečeno? Není tu dosti zřejmo, že Tu, jež tak milovati dovedla, jak nižádný tvor pozemský toho nedovedl a nedovede, za vzor naší sesterské lásky vzíti sobě máme? Nehleďme, družky milené, ani na přílišné mládí jedné nebo druhé, ani snad na dospělost jiné, nehleďme na postavení lepší nebo výnosnější, nehleďmež ale také na lepší zevnějšek jedné nebo druhé z nás. Pomysleme sobě, toť jsou přednosti, jichž jsme sobě zásluhou svojí nedobily. Naším vzorem jediným nechť jest Matka Páně, kteráž svojí prostotou a srdečností dosáhla nejvyššího vyznamenání. Onať stojí před námi v lesku skromnosti a pokory. Následujmež ji v pokoře a družek svých sobě opravdově važme. Cítí-li která z nás nějaký odpor, prosmež tu Pannu nebes a ona jistě nás všechny u svazek pokoje a lásky spojí, takže my pak prázdny sobectví a všeho vzdalování se jedné od druhé v poctivosti a horlivosti ku společnému cíli žití našeho spěchati vždy budeme.

Družina Mariánská učitelek! Ku poslednímu ze tří slov mých se obracím. Ne nadarmo nechala jsem je až naposled. Již ta dvě prvá slova všechno v sobě, co na srdci mi leží, zahrnují. Co mám ještě dodatí ku tomuto?

Jestliže družina Mariánská pro stavy se vzděláním nižším to nejlepší ovoce přináší, jaké pak možno kliditi od těch, jež jiným jako vzory ctnosti svítí? Družina Mariánská učitelek může přinéstí ovoce takové, jako žádná jiná z družin. Když to naše pohlaví již jemnost, družnost, sdílnost a z ní pochodící přítulnost a lásku rozšiřuje, což teprve tu divy činiti může, když ještě vzděláním k tomu mile se pojí? Nuže, shrňme vše to v jedno a od dnešního dne, kdy družina naše tak vůčihledě roste, ustanovme se na tomto: milujme se jako Ta, již za vzor jsme sobě vyvolily, příkladem nám září a přibylou novou družku s radostí přivítejme. Schůze naše ať poučné, ať pobožnost nějaká kratinká, nepovažujme za tížící nás břemeno, nýbrž za domov a to útulný domov, kde srdce naše rozehřátí dovedou se vzájemnou láskou, láskou takovou, kterou bychom marně jinde ve světě hle-

daly. Některá z nás nemá již drahých rodičů svých, i postrádá všude, kamkoli se obrátí, útulného hnízdečka, kam by své znavené údy a hlavinku prací a starostmi obtíženou uložila. Taková ať jen s chutí, důvěrou a touhou vroucí spěchá sem k nám, kde odpočine sobě a uleví v strastech a bolestech tisícerych.

Napsala A. F.

DROBNOSTI.

Arcivévoda Albrecht †. Císařský náš panovnický dům utrpěl ztrátu bolestnou. Arcikníže Albrecht, nejstarší člen panovnické rodiny a nejvážnější v její radě, slavný vítěz u Custozzy a mohutný sloup pravé státní myšlenky rakouské, zemřel v Arku dne 18. února o 2. hodině 30 min. odpoledne. Vynikaje nejen myslí hrdinnou, nýbrž i zbožností pravého katolika dal se v čas zaopatřit svatými svátostmi a odevzdán do vůle Boží, skončil tiše běh slavného svého pozemského žití. Účast na všech stranách veliká. Budiž mu věčná sláva a lehké odpočinutí!

Spolek pro vzdělání katolických učitelů ve Vídni konal dne 5. února v sále katol. tovaryšů v Gumpendorfově ulici valnou hromadu, jež byla dosti četně navštívena. Schůzi bylo přítomno i více členů šlechty. Po zprávě účetní a jednatelské měl P. R. Walter S. J. delší řeč o tom, co svět nyní obyčejně vytýká církvi katolické. Konče přednášku kladl důtklivě na srdce všem, aby dílo pravé humanity, dílo totiž blah. Jana Křt. de la Salle podle možnosti podporovali. Po vykonaných volbách členů správní rady a odboru dámského, jež se daly aklamací, mluvil opět p. Jiří Eichinger o křesťanské rodině a jejich nepřátelích, jež byla přijata s velkou pochvalou. Z účetní zprávy za rok 1894 se dovídáme, že příjmy spolku za rok ten obnášejí okrouhle 20.000 zl.

Úprava právních poměrův industriálních učitelek v Čechách. Dne 27. ledna t. r. bylo na sněmu první čtení návrhu poslance dra. Zintl, Leglera a soudruhů v příčině upravení právních poměrův ind. učitelek. Návrh zní: Slavný sněme, račiž se usnésti: Zemskému výboru se ukládá, aby sněmu v příštím zasedání bezpečně předložil osnovu zákona v příčině definitivního ustanovení a zaopatření v stáří ind. učitelek. Posl. dr. Zintl odůvodňuje svůj návrh několika jen slovy, v nichž poukazuje na trudné poměry ind. učitelek, a dokazuje nutnost brzké nápravy. Ku konci

navrhl, by se návrh jeho přikázal komisi školské. Návrh byl přijat. — a.

Oběžník c. k. okresní školní rady p. v. v Hradci Králové, svědčící učitelstvu a místním šk. radám. —

Zření majíc k tomu, že doposud mnozí z učitelů, když se jedná o obsazení míst, buď sami osobně aneb skrze jiné osoby žádostmi a přímluvami obtěžují pp. členy místních šk. rad i c. k. okresní školní rady, a že také místní šk. rady zvláštními deputacemi domáhají se toho, aby ten který vyvolený jimi učitel, bez ohledu na zásluhy a způsobilost ostatních žadatelů, c. k. okr. školní radou na místo žádané byl presentován: usneslá se tato v zasedání svém dne 31. ledna 1895 veřejně prohlásiti, že jednání takové považuje se za nedůstojné stavu učitelského i místních školních rad, a ovšem také za zbytečné a bezdůvodné, poněvadž c. k. okresní školní rada řídí se jen skutečnými zásluhami, které jsou zkušebními a služebními průkazy žadatelů náležitě osvědčeny a i jinak jí dobře povědomy. Prohlašující dotčené usnesení očekáváme, že se všecko učitelstvo podle něho zachová a zabezpečujeme místní školní rady, budou-li samy dbáti spravedlnosti při sestavování návrhů příslušných, že c. k. okr. šk. rada přání jejich ráda vyhoví. Všechny jiné snahy a cesty k dosažení cíle v této příčině musila by považovati za mravní nátlak, spojený s nedostatkem důvěry a smyslu pro spravedlnost... Tento projev okr. šk. rady královéhradecké s povděkem uvítá veškeré učitelstvo okresu, neboť jest mu zárukou, že nebude se více opakovati, co dalo se na př. před 10 a 12 lety, kdy dlouholeté zásluhy žadatelů byly pomíjeny a místa řídících učitelů při vícetřídních školách propůjčována byla nezkušeným mladíkům, sotva 6 let při škole působícím.

Vyučování zdravotnictví zavedeno bylo nařízením vrchní školní rady v Badensku ve všech učitelských ústavech. V zahajovací přednášce poukázal professor k tomu, že mládež, zejména venkovská,

nemá ponětí o zdravotvědě, nevstoupí-li se jí v mysl nejpřednější zásady zdravotnické hned ve škole obecné. Učitel sám pak musí mít hlubší vědomosti v tomto oboru; býváť nezřídka i od dorostlých o radu a přispění žádán. (Čas. uč.) B.

Odměny prisouzené spořitelnou v Beaumu učitelům. Správcové spořitelny v Beaume rozdávají každoročně odměny učitelům, kteří nejvíce přispěli k vyvíjení spořivosti ve svých školách. Poslední rozdělení 25 odměn odbývalo se 25. října r. 1894, prostřednictvím konference pedagogické za předsednictví podprefekta p. Nancey, který ve výtečné řeči vychvaloval výhody spořivosti ve škole. B.

Zřízení kuchařské třídy v Bordeaux Na návrh p. Sendrès, místního inspektora, zřídí se škola kuchařská v jedné veřejné škole v Bordeaux. K dívčím školám v tomto městě připojeny byly už kursy pro žehlení, stříhání i šití. B.

Pomocné třídy pro slabomyslné žáky. Pro žáky, kteří jsou nepatrného jen nadání duševního a s ostatními pokračovati nemohou, zřízeny byly v některých místech na zkoušku t. zv. pomocné třídy. Výsledky zkušebních let byly skvělé! Děti přijato bylo jen málo a vyučující mohl každému jednotlivému pozornost věnovati. Učitelé, v třídách oněch ustanovení, vnikli hluboko ve svůj obor a zkušenosti jejich při volném postupu a při zjednodušení učiva a bohatším znázorňování budou ku prospěchu i jiným školám. Pomůcky vychovatelské a vyučovatelské, jež zhotovil učitel pomocné třídy v Curychu, pan Fischer, výhradně k vyučování dětí slabého nadání, jsou všeobecně uznány za vzorné. Ve Švýcarsku zavedeny byly pomocné třídy v Curychu, Sv. Havle a Churu. (Čas. uč.) B.

O doplňování škol normálních. Ve Francii jeví se často nedůstatek učitelů a učitelek; do škol normálních *) přihlašuje se poměrně málo kandidátů. Ředitel, profesoři a inspektor ústavu pilně uvažovali o prostředcích k doplnění škol normálních, a pokud mohli, i rukou činnou k tomu napomáhali. V poslední schůzi proneseny návrhy, aby působilo se doplnění škol normálních těmito prostředky: 1. Povzbuzováním žáků k přípravě ke zkoušce přijímací. 2. Řízením této přípravy pomocí dopisování i ústně při občasných návštěvách ředitele v různých místech departementu, 3. Veřejnými zkouškami přijímacími, aby

*) našich ústavů učitelských.

učitelé z daných otázek poznali, v jakém směru a rozsahu připravovati mají příští kandidáty. 4. Založením knihovny pro učitele s knihami klassickými a nejužitečnějšími učebnicemi. 5. Zakládáním spolků bývalých žáků škol normálních, jejichž členové na místech svého působení horlivě vybízejí k ucházení se žáků o přijetí na školu normální. 6. I hmotnými prostředky se působilo: V některých krajích poskytuje se nemajetným normalistům výbava i knihy, učitelům za každého jimi připraveného kandidáta 100 fr. odškodnění, jinde zase stipendium těm, již připravují se pro školu normální; v Beauvais zařizena pro ně i pěkná čítárna. Úsilovnou snahou docílilo se vzrůstání počtu kandidátů, jak dokazuje statistika posledních tří roků:

K r a j e	Norm. šk. učitelé. — Norm. šk. učitelů.						
	r. 1892	r. 1893	r. 1894	r. 1892	r. 1893	r. 1894	r. 1894
Cher . . .	18	23	26	13	25	42	42
Eure-et-Oise . . .	14	19	8	9	13	21	21
Loire-et-Cher . . .	14	14	20	15	26	16	16
Loiret . . .	22	20	29	13	27	33	33
Marne . . .	18	22	42	28	27	20	20
Oise . . .	22	29	31	12	19	17	17
Seine-et-Marne . . .	19	22	24	13	23	24	24
Seine-et-Oise . . .	37	38	30	38	52	48	48
Úhrnem . . .	164	187	210	141	212	221	221
Seine . . .	96	96	97	203	243	241	241
Úhrnem pro akad. Pařížskou	260	283	307	343	415	462	462

(R. péd.) B.

Nový výpočet rozměru zeměkoule podniknut před nedávnem na základě dokončeného vyměřování stupňů délky na Rusi. Měření to týkalo se rovnoběžky 47¹/₂ stupně mezi Kišíněvem a Astrachanem a měření pod 52 stupněm severní šířky, jakožto východní části velkého evropského měření stupňů délky od Varšavy až do Omska. Z toho vyplývá pro velký poloměr země 6,377.717 metrů délky a s ploštností jest 1/299.7. Tento výsledek, zakládající se

na rozdíl délky 55 stupňů a oblouku poledníka 15 stupňů, jest překvapující, po nĕvadĕ dle toho polomĕr a sploštĕnĕ zemĕ jeví se mnohem menšími než dle výpoĕtu Clarkeova, zakládajícího se na oblouku poledníka 78 st., podle pozorování z r. 1880. Takĕ mĕření kyvadlem dává jiný výsledek. Novĕ stanovení pomĕrů velikosti zemĕkoule blíží se velmi znaĕné výpoĕtům, které slavný astronom Bessel r. 1841 získal z pozorování oblouku poledníka 50 stupňů. (Kom.)

— a.

Polní hospodářství při školách ruských. Hospodářská rada ruská přijala resoluci, ve které prohlašuje za nutno, aby u každé školy zřízen byl pozemek a provozováno samostatné cvičení hospodářství.

a—

Frankování dopisů. V poslední době děje se častěji, že nešetří se předpisu, dle něhož mají se poštovní známky přilepovati na té stranĕ dopisu, na které je adresa. Dopisy, jež mají poštovní známku na zadní stranĕ pokládají se za nefrankované a adresát musí zaplatiti dvojitý poplatek, chce-li dopis obdržeti. Jinak vrací se dopis do místa podání, aniž by o tom zvědĕl odesílatel, nepoznamenal-li své adresy na obálce.

— a.

Kolik let uplynulo od narození Krista Pána? Koncem roku 1894 uplynulo již skutečně 1900 let od nar. Kristova. Dnešní nás letopoĕet opírá se totiž o výpoĕty uĕeného mnicha, který žil v 6. stol. po Kristu Pánu a znám jest pode jménem Diviše (Dionysia) Malého. Tento urĕil za rok narození Kristova rok 753 po založení Říma. Pozdější uĕenci dokázali však tomuto mnichu rozličné poĕetní chyby, tak že dnes považuje se za jisté, že se Kristus Pán narodil o šest roků dříve. Starý letopoĕet byl však ponechán, by zavádĕním nového nepovstaly zmatky.

— a.

Rozmnožení poĕtu hodin náboženských. Kardinál Kopp učinil na snĕmĕ slezském návrh, aby poĕet hodin vyuĕování náboženství na školách obecných vymĕřený, zvýšen byl týdnĕ ze 2 na 4. Pilnost návrhu přijata jednohlasně, naĕež udĕlil zemský hejtman kardinálovi slovo, by svůj návrh odůvodnil. Kardinál pravil, že neĕinĕ návrh svůj, aniž ho chce odůvodňovati ze stanoviska jednostranného. Má na zřeteli mravnĕ náboženské vychování mládeže ve smyslu zákona školského. Nutnost vychování náboženského, dovozuje pak jak z příĕin dogmatických, tak filosofických a všeobecnĕ mravných. Ku mravnĕ náboženskému

vychování nestaĕí však 2 hodiny týdnĕ a to hlavnĕ proto, že následkem panujících názorů povinnost vyuĕování náboženského od povinnosti vyuĕování předmĕtům ostatním přesně se liší, a tím vyuĕování náboženství přesně se vymezuje a obmezuje. Mravnost nedá se lidu jinak vstĕpiti než na podkladĕ náboženském a pomocí náboženství. Nedostateĕná výchova mravnĕ náboženská znamená všeobecný úpadek citů mravných. Návrh kardinálův odkázán jednohlasně výboru školskému, který však může doporuĕiti snĕmu pouze resoluci, ježto právo urĕovati poĕet uĕebných hodin nespadá do kompetence zemských snĕmů.

— a.

V Chicagu jest 3600 uĕitelů a uĕiteliek; roĕně jich přibývá průmĕrem 400. Základní služné uĕitelů obecných škol ĕinĕ roĕně 500 dol. a zvyšuje se roĕně o 25 až 50 dol. do 800 dol.

— a.

Kolik je židů v Rakousku? Roku 1869 bylo jich 822.220 (všeho obyvatelstva 20,394.980), roku 1890 však již 1,143.305 (všeho obyvatelstva 23,895.413); přibýlo jich tedy za 20 let 39%, kdežto celkového obyvatelstva jen 16%. V Haliĕi přibýlo židů 34%, ve Slezsku 64%, v Bukovinĕ 73%, v Dolních Rakousích (na což ovšem velký vliv má Vídeň) 146%. (Kom.)

— a.

Šťastná uĕitelka. Choť nynĕjšího předsedy uherského ministerstva barona Banffyho, rozená Elena Mathé, byla ještĕ loni uĕitelkou na obecné škole.

— a.

Jean Macé. O proslulém tomto muži píše liberální „Revue pédag.“ se svĕho stanoviska v podstatĕ as následovně: V Monthiers, v departementu Aine, zemřel 13. prosince senátor Jan Macé, zakladatel a předseda Jednoty vyuĕovatelské ve věku 79 let. Byl výteĕným paedagogem. Studoval na universitĕ sv. Stanislava, potom působil nějaký ĕas na koleji Jindřicha IV., pak byl vojákem, později žurnalistou, posléze stal se professorem přírodních věd v Petit-Château (Hrádek) v Elsasku). Napsal několik knih pro mládež, z nichž zvláštĕ: „Příhody chlebového sousta“, „Služebníĕi žaludku“ a „Hrabata z Hrádku“ došly velkého rozšíření. Velkých teorií vychovatelských sice nevymyslel, tím více však působil skutkem. V tehdejší době úpadku a poroby národní způsobil pravý zázrak. Roku 1866 založil Jednotu pro vyuĕování (ligue d'enseignement), jež skromně, tiše, tím více však užiteĕněji působila, podporujíc školy, zařizujíc večerní kursy, zakládajíc knihovny a popularisujíc nejužiteĕnější vědomosti,

a — co nejvíce platilo — vzbuzující v občanech sebevědomí národní, vědomí jich povinností a moci. Úspěch korunoval jeho dílo. Když sestavil ku sněmu petici ve prospěch bezplatného a povinného vyučování, byla tato opatřena více než millionem podpisů — skvělý to důkaz vlastenecké uvědomělosti občanstva. Požadavkům petice bylo vyhověno, staly se zákonem a úhelným kamenem budovy národní. Školy i knihovny zakládaly a množily se i v nejdlejších vesnicích, počet nevzdělanců menšil se úprkem Jednota vyplnila úkol svůj, zvítězila na celé čáře. Její činný zakladatel těšil se všeobecné úctě a jednohlasně přijat byl do Senátu v hodnosti nesesaditelné. Ani tehdy neoddal se nečinnosti. Pracoval sám až ku konci, a přímo probánil horlivost svých spolupracovníků; vymýšlel neunavně nové prostředky, co nejpůsobivější učiniti Jednotu svou. Jeho památka zůstane

pro vždy dobrým příkladem a povzbuzením. (R. péd.)

B.

Výpomocných podučitelů jest dle „Zprávy zemského výboru a stavu školství“ v českých okresích 208 a v něm. 218, úhrnem tudíž 426. Nejvíce výpomocných podučitelů jest v okrese klatovském (19), strakonickém (17), německobrodském (14), pelhřimovském a přestickém (po 10), — v německých okres. : horšovo-týnském (19), krumlovském (15), českolipském a tepelském (po 10). Dotčená „Zpráva zemského výboru“ uvádí 16 výpomocných podučitelů v samostatných okresích městských, což stalo se omylem, neboť nejsou to podučitelé nezkoušení, nýbrž buď vysvědčením dospělosti, nebo vysvědčením způsobilosti opatření, kteří zastupují místa onemocnělých, nebo na dovolené jsoucích učitelů

—a.

LITERATURA.

Hvězda mládeže.

Nechť nikdo ze čtoucích neočekává, že budu promlouvati o „nejstkvělejší hvězdě jitřní“, která předcházela „slunce spravedlnosti.“ Mínil jen poukázáním na časopis „Stern der Jugend“ připamatovati nedostatek časopisu zejména pro naše studentstvo škol středních. Vynasnažujeme-li se těžiti z dobrých vzorů literatur cizích, nezneuctívá nás tato snaha nikterak, ať si je to třeba z literatury německé; vždyť nikdo nehoršil by se nad žízňivým, který by si načerpal ze sudu chmeloviny bavorské, aby uhasil žízeň.

Všimněme si nejdříve, jaký je vnějšek časopisu „Stern der Jugend“, jehož 1. sešit II. ročníku mám před sebou! Pod titulem čtu: *Illustrierte Zeitschrift zur Bildung von Geist und Herz. Herausgegeben unter Mitwirkung zahlreicher Fachmänner von Dr. Johann Praxmarer, Religionslehrer in Bingen am Rhein.* Nad titulem je heslo: „Wissen ist des Glaubens Kern; Glauben ist des Wissens Stern.“ Nad heslem jsou postavy víry a vědy s podanými pravicemi. Obrázek dole představuje různé vědy.

Vydavatelovo jméno zaručuje list dobrý; ano již slova, která jsem právě s obálky opsal, dovolují pohlédnouti v nitro listu

a osvěcují je světlem docela jiným, nežli jsme u nás zvyklí vídati. Přece však je potřebí prohlédnouti obsah jeho, aby lépe vynikl podstatný onen rozdíl mezi ním a ostatními časopisy pro mládež.

Za úvodní básničkou „Herbstzeitlose“ je článek, vlastně jen část článku, „Leben und Wirken des hl. Ap. Petrus in Rom“ s obrázkem. Další články: „Sprachgebrauch und Logik“, „Die Bibliothek des Studierenden“, fyzikální „Der Regenbogen“ národopisný „Skizzen aus dem Lande der Eskimos“ jsou poutavě psány. Obsah sešitu je ukončen zajímavými statěmi drobnějšími, mezi nimiž jsou krátké ukázky slohu francouzského a latinského v překladě.

Aby ještě lépe bylo znáti zvláštní charakter listu, předkládám některé nápisy článků z prvního ročníku „Stern der Jugend“: Barometr, Bibel u. Natur, Endzweck der Kunst, Gedächtniss, Französischer Stil, Benediktinerorden, Cicero als Lobredner, Braut von Messina, Die Interpunktionen, Papst Nikolaus V., Kadetten-Korps, Priester u. Lehrerstand, Mathematische Probleme, Patagonien, Religion, Das kais. Trier, Pythagoräischer Lehrsatz, Latein, Stenographie, Marie Schnee, Sterne, Nahmengebung bei den Griechen, Heinrich IV., Klassiker, Eine Kanonisationsfeier, a mn. j. Časopis je také

ilustrován. Je vidno, že má ráz vědecký; je ovšem vědecký potud, pokud se věda hodí žactvu zejména škol středních. Četba přijímá se v něm k učení školnímu a zároveň k životu t. j. škola a život se tu spojují.

„Stern der Jugend“ vychází dvakrát měsíčně u firmy Adolf Russel's Verlag, Münster i. W. Pro II. ročník, právě vydávaný, vyčítá se na obálce 68 pracovníků: profesorů světských i řeholních, farářů, rektorů, katechetů, redaktorů, spisovatelů z různých končin Evropy; a čteme tam: Praha, Viedeň, Rjeka, Mohuč, Koblenec, Augsburg, Celovec, Kolín, Charlottenlund (v Dánsku) a jména jiných měst. Není-li to radost mítí takový list? Máme-li podobný list pro české studentstvo? Ba nemáme.

Prohlížeje jmenovaný list studentů německých byl jsem potěšen a překvapen způsobem, kterým pojí se s životem studujícího, a myslím, si: „To by bylo něco pro naše studenty!“ A právě proto беру do ruky péro, abych se přimlouval a prosil o zřízení časopisu podobného.

List k témuž cíli mířící jako „Stern der Jugend“ byl by pevnou podporou těch, kteří šlechtí ducha i srdce našich studentů; byl by ukazatelem i těm, kteří při chvalitebné snáze o dokonalé vzdělání ducha pozapomínají na chovancovo srdce; byl by sýpkou snaživých vzdělanců, kteří by tam rádi ukládali zásoby valných vědomostí a zkušeností pro svoje mladé posluchače; byl by vědeckým zábavníkem, domácím učitelem a rádcem studujících a nečinil by z nich hltavé a nenasytné čtenáře románů, povídek a novel, nýbrž připravoval by je více k četbě rozvážlivé, k čtení spisů, které zušlechťují srdce a zásobují ducha.

Prozřetelnost Boží postarala by se již o to, aby takový list vzrůstal mravně i hmotně. Reálek a gymnasií českých bylo v Rakousku r. 1894. padesát šest („Vychovatel“ 1895. čís. 2.) a vzpomeneme-li ještě ostatních škol, které rozsahem učiva poskytují podobný stupeň vzdělanosti jako jmenované dva druhy škol, tu lze nadíti se četného čtenářstva, když by učitelé časopis žactvu schválili a práce své v něm ukládali.

Důvody, které se přimlouvají za podobný list pro studenty, známe; netřeba vyčítati je. Končím tyto řádky snažnou prosbou: aby všickni vzdělavatelé studujících věc promyslili a přísvedčí-li k těmto slovům, aby rychle přiložili ruky k dílu pro vezdejší i věčné blaho mládeže. Kdyby se počalo pracovati již teď, mohli by naši studenti po prázdninách mítí první sešit v rukou.

Na jméně listu nezáleží tolik, jako na obsahu. Ať by se již jmenoval „Hvězda mládeže“ nebo jinak, jen když by vedl naše studenty k nejjasnější „hvězdě jitřní“, která zvěstovala východ „slunce spravedlnosti.“

Die Simultanschule — a proč prý této škole náleží budoucnost. O tom v Lipsku přednášel a nyní zvlásto spis vydal školní dozorce H. Scherer. Důvody tohoto vychovatele zdají se pravdivými, ale jen zdají; pozorný a zkušený čtenář záhy jejich nicotu prohlédne.

Pan Scherer nechce náboženství ze školy vyhostiti, ale má to býti náboženství biblicko křesťanské. Zato náboženství konfesnímu budiž prý přístup do školy rozhodně zamezen. Biblický dějepis poskytuje prý základní učivo, všem konfessím společné. Než dějiny učí tomu faktu, že mnohým místům důležitým několikerý význam a smysl byl podkládán. A pak: dáte žactvu celou bibli či jen vyňatky z ní: V tom se také konfesse různí!

Pan Scherer stále činí rozdíl mezi náboženstvím a vyznáním. To má bezpochyby na mysli náboženství přirozené, čerpané z pouhého rozumu. Avšak ku provedení plánu svého potřebuje založiti náboženství nové. O to však se už mnozí pokoušeli, ale nešlo to. Myslili si, že jest právě čas kvašení a rozvoje ve všem i v náboženství; pan Scherer myslí tak se socialisty o nynější době. Snad to platí o jiných vyznáních, ale o našem náboženství katolickém nijak to neplatí.

Jak se škola simultánní utváří, toho ani Scherer nezná, neboť není škola ta ještě hotova, také se teprve rozvíjí. Celá přednáška přesvědčuje nás, že opak jest pravda: škola simultánní nikdy neodstraní rozdílů v konfessích, ona pracuje spíše pro sociální demokracii, proto mají z ní sociální demokraté také radost. Zavládne-li jednou všude, pak jistě nastanou hrozní dnové francouzské r e v o l u c e.

Die Erziehungsprincipien Dupanlous und unsere modernen Paedagogen. Nákladem Jos. Köselas v Kemptenu. Spisovatel vyličuje stručně vychovatelské základy velikého biskupa Dupanloupa a porovnává je s náhledy našich novověkých vychovatelů.

Nemilosrdně strhuje věnec vavřínový se skrání pověstného Diesterwega; také Pestalozziho ukazuje v pravé jeho velikosti. Co dobrého poskytlí tito moderní paedagogové, uznává rád spisovatel, této knižčky, düsseldorfský učitel Hugo Wehner.

Naše příjmení — zove se studie, kterou nákladem svým a za přispění České akademie pro vědu, slovesnost a umění vydal Ant. Kotík, okr. tajemník.

Studie tato obsahuje bohatý materiál, který spisovatel po pět let sbíral, vypisuje jednotlivá příjmení česká na zvláštní lístky, seřaduje je dle druhův. Ve spise o 288 str. nalézá se přes 10.000 českých příjmení, která srovnána jsou v kapitoly. Nejprve uvedena jsou jména osobní, pak příjmení, naznačující vlastnosti lidí, jejich chování a konání, živnost, úřad, rod, původ, bydliště, dále jména tvorů živých i neživých, jména složitá, příjmení znamenající nadávky, a na konec jména z cizích jazyků přijatá.

Spisovatel jsa dobrým znalcem jazyků slovanských, jmenovitě polského a ruského, srovnává některá příjmení s jinოსlovanskými příjmeními, opravuje omyly a bludná mínění některých spisovatelův o původu jednotlivých jmen, podává pod čarou u jmen méně známých odůvodněné výklady. Výklady tyto zakládají se na pilném studiu prací na tomto poli vydaných, na př. od Miklosiče, polského badatele Jana Karłowicze, ruských spisovatelů Sumcova, Moroškina, Sobolovského, lužického Srba Broniše a j. Z domácích prací neušly pozornosti jeho publikace Palackého, Jos. Jirečka, dr. Wintra, prof. Keberle, dr. Medka a j. Studie Kotikova není snad pouhá snůška příjmení, z různých spisův vzatá a dle druhů seřazená. Jest to samostatná studie jazykozpytná, ve které opravují se mylné výklady a náhledy i předních spisovatelů našich. Spisovateli bylo pravidlem, že každé slovo sluší především vykládati z jazyka vlastního a teprve když ten světla nepodává, z jazyka cizího. Pravidlo to bylo mu vo-

dítkem při celé práci, a proto bylo mu opravovati četné omyly v různých spisech se vyskytující.

Přesvědčivě dovozuje na př., že některá jména, která Jos. Jireček v rozpravě o podřečí vysokomýtském vykládá za cizí, jsou jména domácí; správně opravuje také omyly v Kottově Slovníku a jiných monografiích obsažené. Pro jazykozpytce a slovníkáře jest studie K. velice cenná.

Kapitola o jménech osobních mohla poněkud stručněji sestavena býti a některá jména mohla být i vynechána; ale spisovatel omlouvá to snahou, že chtěl podati přehledný obraz veliké z á s o b y jmen a rozličných tvarů při jednom jméně. Snaze té věnoval mnoho času i pile a přinesl i oběť nemalou, aby mnoholetá práce jeho tiskem vyšla ve sličné úpravě. Proto svědomitá práce ta zasluhuje podpory a spravedlivého ocenění. Není pochybnosti, že některý jazykozpytec náš věnuje spisu „Naše příjmení“ větší pozornost a podá o něm v odborném některém listu obsírnější úvahu. J. Bn.

Přehled časopisů.

Komenský č. 6. — J. A. Komenského pansófie obraz, půdorysným a nárysým výkresem našteňující všeho díla příštího rozsah, rozměr, užívání. — Jos. Šmaha. — Interpunkce v matičním Brusu. — Fr. Vymazal. — **č. 7.** — O vůli po stránce psychologické a paedagogické. — K. Šmídek. — Osobní metoda jazyků. — Fr. Vymazal. — **č. 8.** — Obrázková kniha. — **Učitelské Noviny č. 4.** — Odvaha — a kterak ji pěstovati ve škole obecné. — **č. 6.** Kterak působí dosavadní opatření ve příčině docházky školní. — **Posel z Budče č. 5.** — Paragraf 26. — dr. J. V. — Jan Amos zakladatelem učení svobodných zednářů? — **č. 6.** — Kterak větrati školní místnosti. — Ant. Jandl. — **č. 8.** Rozhled po nynějším stavu vyučování — Jos. Harapat. — Věta v životě i ve škole — B. Ipser. — Pravděpodobnost a naše čítanky — K. J. Topinka.

Spisy redakci zasláné.

Vlast. Časopis pro poučení a zábavu. Majitel a vydavatel družstvo „Vlast“. Redaktor Tomáš Škrdle. Tiskem knihtiskárny

Cyrillo-Methodějské (V. Kotrba) v Praze. Ročník XI. č. 5. s následujícím zajímavým obsahem: Nástin učení Jana Amosa Komen-

ského a učení Petra Chelčického. Napsal dr. Ant. Lenz. (Dok.) Ledňáček. Báseň od Ant. Bulanta. Růžencová babička. Obrázek ze Žďárských hor. Napsala VI. Pittnerová. (Pokr.) Josef Bened. Cottolengo. Príspevek k dějinám katolických kněží lidumilů a dobrodinců. Píše F. Flekáček. (Pokr.) Baco Verulámský a jeho „zásluhy“ o metodu empirickou a vědy vůbec. Podává Fil. J. Konečný. Ještě jedna píseň otroka. Báseň od A. Bulanta. Syn kostelníkův. Román. Napsal C. Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokr.) Odpověď „Živé“ o zázracích. Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek. Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tom. Škrdle. (Pokr.) Valná hromada družstva „Vlast“. Hudba. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové.

Dělnických Novin vyšlo roč. IV. č. 12. s tímto obsahem: Zákonitá ochrana dělnictva v práci. Feuilleton: Z paměti ševcovského učenníka. Humoreska; napsal Fr. Čapek. Krise cukerní. Napsal Fr. Sedláček, rolník v Újezdě. Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Dopisy. Literatura. — „Dělnické Nov.“ vycházejí 1. a 16 každého měsíce.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Red. Dr. Josef Burian, sídelní kanovník vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Tisk a nákl.

Cyrillo-Method. knihtiskárny (V. Kotrba.) Roč. II. seš. 5., jenž obsahuje kázání na II.—V. neděli v postě; postní kázání (II.—V.) Fr. Vohnouta, b. notáře a faráře v Žlunicích; postní řeči (II.—V.) Fr. Blažko, faráře v Noutonicích; promluvy k mládeži (III a IV.) Jana Ev. Hulakovského. Část katechetická podává práce Dr. Jana Sýkory (katechese o křesť. naději) a Fr. Pohunka. V části pak vědecké nacházíme práce dra Ant. Lenze: Učení staré Jednoty Českých Bratří o obnově světa, dra Ant. Brychty: Z nové právní terminologie, Z oboru právní a nejnovější dekrety. List tento, jenž se nejen udržuje na žádoucí výši, nýbrž čím dál více zdokonaluje, doporučujem co nejvřeleji.

Zdárné děti. Řeči postní. Sepsal Isidor Th. Zahradník, kapitulár strahovský a kooperátor v Jihlavě. V Praze 1895. Nákl. Cyrillo-Meth. knihkupectví (Gustav Franc). Cena 70 kr. Doporučujeme vřele.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých, jež sebral a upravil Jan Nep. Černohouz. Seš. 4.—5.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Vydává Václav Špaček. Roč. IV. čís. 6.

Obzor. Redaktor VI. Štastný v Brně. Ročník XVIII. čís. 3.—4. s bohatým obsahem. Výborný tento časopis doporučujem co nejlépe zvláště studujícím a třídám vzdělanějším.

Konkursy.

V novobydžovském okresu obsadí se: místo učitelky pro odbor gram-hist. při m. dív. škole v Novém Bydžově; místo učitele pro odbor mathem.-techn. při m. chlap. škole v Chlumci; místo učitele v Žiželicích a 11 míst podučitelských. — Žádosti od 22. února. — **V litoměřickém** okresu místo podučitele v Třebenicích. — Od 26. února. — **V Praze** obsadí se dle opravy konkursu místo katechety při m. šk. pro chlapeč na Karlově. Žádosti už podané za místo při m. šk. dívčí tamže, platí pro toto a mimo to možno podati nové do 5. dubna. — **Ve vinohradském** okresu: 2 místa defin. katechetů př. I. ob. chl. a při I. dív. ob. škole v Žižkově, a 3 místa proz. katech. při III. a IV. ob. šk. chl. a IV. ob. dív. tamže; místo říd. učitele v Kamenném Přívozu a podučitele v Dol. Jirčanech. Od 27. února. — **V mělnickém** okr. místo učitelky a kdyby té nebylo tedy učitele pro odbor přírodověd. při m. dív. škole na Mělníku. Od 28. února. — **V sušickém** okr. místo řídicího učitele v Cimicích a 9 míst podučitelských. Od 28. února.

OBSAH: O morálce na Bohu nezávislé. Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) Obrazy z dějin vychovatelství. I. Aleš Vincenc Pařízek. Životopisný nástin. Podává Josef Zelenka. (Dokončení.) — Družina Mariánská učitelek. — Drobnosti. — Spisy redakci zasláné. — Přehled časopisů. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasýláno předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklamace jež se nepeč. a nefrankují

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře kníh a časopisů na výměnu budtež však zasýlány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—11 (farní dům u sv. Štěpána.

O morálce na Bohu nezávislé.

Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek.

(Pokračování.)

10. Jakých prostředkův užívají spolkáři ethičtí, aby doporučili mravnost na Bohu nezávislou? *a)* Náboženství hanobí a zhanobené zavrhují; *b)* náboženství zle užívají; *c)* církev katolickou hanobí a zhanobenou zavrhují; *d)* odvolávají se k Číňanům a buddhistům.

a) Gustav Maier, spolkář ethický, nazývá víru, tedy také náboženství, *ztrouchnivělou*, nezdravou, tedy také škodlivou a volá: „Musíme nahraditi ztrouchnivělou víru zdravým věděním.“ Je-li víra ztrouchnivělá, je také trůn, který víra Božské auktoritě postavila, ztrouchnivělý, a proto musíme, jak volá týž Maier, „na místo trůnu božské autority dosaditi ideal lidské spravedlnosti v jeho majestátnosti.“ (Řeč Maierovu cituje pan J. Č. a jest s ní spokojen) Že má víra katolická pevné základy filosofické a historické, mohli by páni Maier a J. Č. se dočísti v katolických knihách apologetických; ale o takových knihách odpůrcové říkají: *catholica sunt, non leguntur.*

Pan J. Č. ze svého nitra pokládá víru, tedy také náboženství, za takovou, že mravnost na ní založená jest odplatou paralysována (ne parallysována), jest *sobectvím*. Tak tedy mravnost sv. Petra, Pavla, Václava, Vojtěcha atd. jest *sobectvím*. Nejen ze života svatých, ale i z úvahy v č. 7. a 8. zde podané vysvítá, že mravnost právě křesťanská, katolická není výdělkářstvím, *sobectvím*. Pana J. Č., který zajisté o víře *katolické* to napsal, omlouvám tím, že když to psal, nevěděl, co píše.

Pan prof. Jodl (cituje pan J. Č.) nazývá názory křesťanské *obmezenými* a praví: „Z názorů obmezeně křesťanských mají se školou vypracovati názory obecně lidské“ t. j. škola má učiniti z křesťana člověka. Také Rousseau chtěl z křesťanů dělati lidi, což mu Schiller za zásluhu pokládá; než Voltaire mínil, že Rousseau chce dělati z křesťanů hovada. Pan prof. Jodl a pan J. Č. nevědí, že v náboženství křesťanském jest přirozenost lidská netoliko nezrušena, ale také vyhojena a povznesena. Věru, všudy potkáváme se u odpůrců náboženství katolického s nevědomostí zaviněnou.

Nevědomost zaviněnou projevil pan insp. Wyss, spolkář ethický, an pokládá náboženství křesťanské za nesnášenlivé, pochybné a neudržitelné. Proto žádá, aby

každé náboženství, jak konfesionální, tak nekofesionální, bylo ze školy vyloučeno, aby prý nenalezala další potravu náboženská nesnášenlivost, pochybnost a neudržitelnost. (Cituje pan J. Č.) Církev katolická jest nesnášenlivá k bludu, ale bloudící miluje a k pravdě přivést chce; že není pochybnou, dokazují katolické apologetiky; že není neudržitelnou, dokazuje její původ božský a dějepis.

Pan J. Č. an píše: „ženy dosud věrnými zůstávají ideám středověkým,“ míní ideje náboženství katolického, a poněvadž středověk jest mu dobou tmářství, kterou pokolení lidské projíti prý musilo, aby přišlo k novověké době pozitivistické, atheistické a k mravnosti na Bohu nezávislé, tedy k světlu, jest mu náboženství katolické tmářské. Avšak pan J. Č. měl by znáti středověk lépe; historikové J. B. Weiss, konvertita Hurter a protestant Böhmer mohou jej poučiti. A pak: neví pan J. Č., jakých zásluh si získávají o výchovu dítek matky, jež mají vlastnosti, náboženstvím katolickým vyžadované? Vezměme matkám náboženství a máme z dětí lotry. Jak mnohý mladík a muž, od matky nábožensky vychován, s nepravých cest, na které jej svedlo neznabožství, se vrátil na cestu pravou, když v něm upomínka na matku mocně oživila. Také starcům a lidu vesnickému, zvláště horalům, vytýká pan J. Č., že se přiklání k ideám mládí. Avšak neví, že mnohého starce opět přivádí k ideám náboženským zkušenost o neblahých koncích, k nimž vede neznabožství; neví, že rodičové venkovští, kteří vychovali dítky nábožensky, darovali národům, také českému, mnohé muže znamenité.

Pan J. Č. píše: „Náhledy o náboženství daleky jsou toho stavu, by se mohly zváti vědou.“ Tato slova, obecně vyjádřena, vztahují se také k náboženství katolickému a nutí k tomuto závěru: „Tedy náboženství katolické nemůže řídit mravnost lidí, kteří buď jsou vědecky vzděláni anebo po vzdělání vědeckém baží.“ Kdo však zná literaturu theologie katolické, neřekne o náboženství katolickém, co pan J. Č. napsal obecně o náboženství; mnoho je theologů katolických, všestranně vzdělaných a o náboženství katolickém vědecky jednajících.

b) Pan J. Č. zle užívá náboženství a) po darwinsky. Odvolává se k J. St. Millovi a Hartmannovi, přívržencům theorie evoluční, a k ontogenii a fylogenesi Haeckelově, podle které vývoj jednotníka jest opakováním vývoje rodu, tvrdí, že dobu středověku, kdy kvetly ideje křesťanského náboženství, opáčiti musí každý jednotník, aby dospěl ke stupni vyššímu, že tedy se má náboženství ponechat ve škole chlapci a jinochu, avšak, že mu musí učitel usnadnit přechod k mravnosti na Bohu nezávislé, ke spolkářství ethickému, k neznabožství. Věru, velmi to šlechetná úloha pro učitele dělati z dětí neznabohy! Ke cti učitelstva musím říci, že takových učitelů, jaké žádá pro školy pan J. Č., sám jsa učitelem, jest pramálo, že jest učitelů dosti, kteří mají v srdci a v ústech víru katolickou a dítky po katolicku vychovávají slovem a skutkem. Ale poněvadž pan J. Č. své kollegy svádí k oné úloze něšlechetné, uvažujme jeho zásadu Haeckelovskou. Haeckel, Darwinovec, chtěl soustavu Darwinovu, která mocné odpůrce nalezala podepříti teorií o ontogenii a fylogenesi, kterou, jak mu dokázali učenci, si zhola vymyslel, nemaje důvodů přírodovědeckých a zfalšovanými obrazy, tedy nepoctivě potvrzoval. A tuto theorii Haeckelovu, která podpíratí má zbankrotělý darwinismus, od pravých učenců opouštěný, přenáší pan J. Č. na život náboženský; jakým právem, to nepraví; odvolává se toliko k J. St. Millovi a ostatním radikalistům, velebícím ateismus jako stav dokonalé lidskosti, jenž se dovrší v budoucnosti, a k Hartmannovi, jenž materialism rozvinul v nihilism, jehož soustava náleží spíše do dějin lidské ztřeštěnosti než do dějin filosofie, jenž pravil: „buď katolíkem anebo ni-

hilstou“, ale sám volil býti nihilistou; mohl se také odvolati k H. Spencerovi, jenž ve zvířeti nalézá počátky ethiky, tak že ethika lidská jest vývoj ethiky zvířecí. Než připustíme, že pan J. Č. má pravdu. Pak by musil člověk opáčiti dobu křesťanskou, středověku předcházející, dobu, která předcházela narození Krista Pána, rozmanitou, pohanskou nebo starozákonní; dítě křesťanské, které mělo kdysi předky mohamedánské, musilo by opáčiti dobu, kdy jeho předkové byli mohamedáni. A jak bude středověk opáčiti dítě, od rodičů neznabožských a učitelů neznabožských vychované?

Pan J. Č. zle užívá náboženství β) aestheticky. „Nemá se náboženství ve škole podávati v té formě a v té absolutnosti, v jaké se dosud namnoze podává (t. j. podle mého mínění: ne tak, jako žádá církev katolická), ale jak míní Herbart, prof. dr. J. Durdík (a spolu s ním i prof. Hostinský)“ Zda může pokládati tyto tři filosofy schopnými a oprávněnými nahraditi církev katolickou a předpisovati, jak se má náboženství podávati? Podle těchto tří filosofů klade pan J. Č. „veliký důraz na *aestetické* pojmání *náboženství*“

Rozeberme tato slova. „*Náboženství* jest povznesení mysli,“ jak cituje pan J. Č. slova p. prof. J. Durdíka. Kdo, koho, ke komu povznáší? Výměr tento doplňuji takto: Duše lidská povznáší sebe k Bohu. Není sice tento výměr takový, aby odpovídal zkušenosti, kterou máme o způsobu, jakým si představovalo a představuje pokolení lidské náboženství; náboženství jest spíše podle zkušenosti a křesťanské filosofie theoretické poznání a praktické uznání poměru závislosti člověka na Bohu; než připustíme a posudíme jej. Má-li duše lidská sebe povznést k Bohu, musí Bůh skutečně bytovati (neboť nebude se duše lidská povznášeti k něčemu, co není), musí Jej duše lidská také znáti (neboť nebude se povznášeti k tomu, čeho nezná); musí tedy býti jsoucnost a bytnost Boží zabezpečena. Že nám obojí nezabezpečuje Herbartova filosofie, dokazuje Überweg (*Grundriss der Geschichte der Philosophie* III. Berlin 1868 pod čarou na str. 291—293) a Stöckl (*Geschichte der neueren Philosophie* II. Mainz 1883 str. 253—255). Herbartovu metafysiku o Bohu pojednal jsem ve svém spise „*Filosofie křesťanská*“ v Olomouci 1884. str. 32, 33. Z jaké příčiny duše lidská povznáší sebe k Bohu? Ne prý proto, jak zkušenost a filosofie křesťanská učí, že Bůh jest původcem, zákonodárcem a cílem člověka nejvyšším; to vše Herbart popírá; ale, jak tvrdí Herbart, z náboženské potřeby. Vyměříme tedy podle Herbart a jeho stoupenců *náboženství* povznesením z *náboženské* potřeby; ale tak vyměřujeme věc neznámou touže věcí neznámou a máme-li znáti *náboženskou* potřebu, musíme již dříve znáti *náboženství*. A tak se točíme v kruhu a z něho se nedostaneme. Jak se jeví v nás potřeba náboženská a v čem záleží? Odkud ji máme? Filosofové Herbartovci nám na to nemohou dostatečně odpověděti. Konečně poněvadž „náboženství potřebujeme“, co máme říci: jest či teprv si je děláme? Je li, pochází od Boha; děláme-li si je, pochází od nás. V prvním případě Bůh sám sebe dělá prostředkem, kterého my užíváme z potřeby; v druhém my sami děláme Boha svým prostředkem. Věru, zdravý rozum nemůže ani ono ani toto připustiti; také se zpěčuje Boha pokládati za prostředek vůbec. Dále náboženství má se pojímati, jak pan J. Č. se domnívá, aestheticky. V čem záleží Herbartova aesthetika obecná (ve smyslu širším) a její dva druhy, aesthetika (ve smyslu užším) a praktická filosofie čili morální, proč veškerou tuto aesthetiku Herbart neprávem a násilím odtrhl od metafysiky, proč jeho veškerá aesthetika jest falešná, dokázal jsem ve svém spise, v tomto č. 8. b) β) uvedeném, str. 33—38, 92. Pročež aesthetické pojmání náboženství, na které

podle Herbarta veliký důraz kladou prof. dr. J. Durdík (a spolu s ním i prof. Hostinský) a pan J. Č., „jest nepravdivé, budže „pojímání“ znamená uvažování, chápání, rozumění, anebo přijímání, osvojení. Avšak na *nepravdivém* „pojímání náboženství“ nemůže se zakládati *pravdivá* výchova mládeže. Proto nelze chváliti pana J. Č., že učitelům doporučuje „pojímání náboženství *herbartsky* aesthetické.“ Měl jim spíše poraditi aestheticky pojímání náboženství podle filosofie křesťanské a za tou příčinou čísti dílo od katolického filosofa a theologa, J. Jungmanna T. J., sepsané, jemuž odpůrcové odeprítí nemohli ceny vědecké, „Aesthetik“ (Freiburg, Herder 1884.) I já jsem se pokusil ve „Vlasti“ asi r. 1893 napsati pojednání o kráse podle filosofie křesťanské.

Pan J. Č. zle užívá náboženství γ) mythicky, an píše: „Přechod (kterým mládež školní přejíti má od mravouky na Bohu závislé k mravouce nezávislé, (tedy od zbožnosti k neznabožství) musíme (my, učitelé) připravití. Bude snadný, ubere-li se některým představám (náboženským) jen trochu realnosti (bude-li se jimi nakládati jako nereálnými, neskutečnými, vymyšlenými) a vytknou-li se za rčení obrazná, ukáže-li se jejich hlubší význam.“ Pan J. Č. mluví jako protestantští racionalisté, kteří protestanty o náboženství křesťanské oloupili svým výkladem bible, historičnost a nadpřirozenost zjevení Božího popírajícím. Avšak theologové katoličtí hájí povahu písma sv. historickou a nadpřirozenou, ku př. Kaulen, Knabenbauer, Vigouroux, jehož dílo francouzské začalo nyní vycházeti v jazyku českém. Nechce-li tedy pan J. Č. setrvati v bludu zaviněném, ať taková díla *vědecká* čte. Pan J. Č. píše dále: „Tuto práci (protestantsky racionalistickou, náboženství křesťanskému záhubu strojící) vykonati mohou vychovanci sami (od učitele k tomu svedeni), je-li řádná příprava (od učitele vykonaná); záleží (tato příprava) v předvádění a vykládání bajek, allegorií a parabol (od učitele činěném) . . . Přivedeme (za poukázku a vodítko k samostatnému otázek těch řešení) svět antický, jeho Elysium a Tartarus a jejich allegorický mravní význam odhalíme. Též obřady bohoslužebné našich předků (pohanů), význam jejich obětí, vůbec symbolický význam výkonů a předmětů náboženských, vše to poslouží, by se z daleka naznačil cíl, jenž jest mravní dokonalost.“ Pan J. Č. staví na stejný stupeň náboženství starého a nového zákona s náboženskými formami pohan-skými, pravdu s nepravdou, děje skutečné s vymyšlenými; neví, že pohanství vzniklo odpadnutím od pravého náboženství, ve starém zákoně obsaženého a že co podrželi z tohoto náboženství pohané, to smísili s nepravdivými a nemravnými smyšlenkami a znešvarili. K vůli svému povolání učitelskému měl by pan J. Č. této své nevědomosti se zbaviti a čísti katolické *vědecké* spisy apologetické, ku př. Lüken, Die Uroffenbarung oder die Traditionen des Menschengeschlechtes.

V mythickém výkladu náboženství starého a nového zákona následoval pan J. Č. spolkáře ethické zvláště Adlera, syna židovského rabína.

Spolkáři ethičtí zle užívají náboženství δ) licoměrně. Jim jde o to, aby zničili náboženství; než dobře vědí, že lid k náboženství lne, a sami také znamenají v sobě hlas, který je nazpět k náboženství volá. Proto sebe a jiné přemlouvají, říkajíce: „Z nemravnosti na Bohu nezávislé vyvine se náboženství.“ Tak tedy z neznabožství se vyvine náboženství! Ó té logiky! Jejich náboženstvím jest pouhá humanita, služba, která Bohu náleží, lidstvu, zvláště veleduchům prokazovaná, apotheosa lidstva, zvláště veleduchů (geniálních lidí), modloslužba, od pozitivisty Comte-a hlásaná. Zda jest potřebí tuto modloslužbu nového věku z nepravdy usvědčovati? Pochází z pýchy a hlouposti.

(Ostatek příště.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

O Josefovi vypravuje se nejprve, že ho miloval otec nad ostatní syny své pro jeho nevinnost, ale bratří Josefovi že učinili jednou něco velmi zlého, když pásl s nimi stáda otce svého. Josef staví se tu za vzor čistoty, bratří pak jeho na výstrahu před smilstvem. I tento příběh budiž ponechán v biblickém dějepise, ježto plyne z něho naučení, jehož by žáci později bez vlastní škody nenabyli, totiž: nečiňte nikdy ničeho, zač byste se museli stydět před svými rodiči a učiteli; kdybyste byli o samotě a žádný člověk by vás neviděl, vidí vás Bůh; kdybyste viděli, an někdo něco nestydatého činí, utecte; atd.

Další vypravování *o Josefovi v domě Putifarově* nelze odbýti tak zkrátka. Pravda jest, že se tu líčí svádění k cizoložství, a to dosti graficky, a že proto příběh tento předmětem školního vyučování by býti neměl, poněvadž se může vynechati beze škody mládeže. Ale škrtněme tento příběh, a další historie Josefova, totiž příčina jeho křivého obžalování a jeho uvěznění, bude nevysvětlena. Mimo to obsahuje právě tento příběh důležité naučení, jak se má chovati mládež vůči svůdcům k nečistotě a kterých zbraní (paměť na všudybytného Boha, útěk) má užití v čas pokušení. Z těchto dvou důvodů dlužno onen příběh o Josefovi v domě Putifarově v biblickém dějepise podržeti a dětem vykládati. — Nebezpečnému úskalí v tom příběhu vyhneme se, když vynecháme jeho grafické líčení (Josef o samotě, žena přišla k němu, chopila ho za plášť) a nebudeme klásti nižádné váhy na to, že svůdkyně byla žena vdaná. Auktor předepsané učebnice opisuje ponoukání Putifarčino k cizoložství těmito slovy: „Přemlouvala ho, aby se pánu svému s ní hanebně zpronevěřil.“ Dospělí chápou ovšem, co se míní těmito slovy, ale dětem jest to naprosto nesrozumitelné. Malé děti nepomyslí si při těch slovech praničeho, a větší snadno by mohly mysliti na to, že Putifarová sváděla Josefa k okrádání Putifara. Nemějž tedy katecheta a učitel na mysl při tomto příběhu momentu cizoložného, ale vypravuj jako o ponoukání k prostému smilstvu: „Manželka Putifarova sváděla ho, aby učinil s ní něco nestydatého.“ Tím pravdě násilí neučiníš, a děti budou ti rozuměti.

O Davidovi píše se: „Svedl ženu Uriášovu k cizoložství, Uriáše pak nechal v boji zahynouti.“ Má-li se vypravovati toto žákům obecné školy čili nic? Tažme se opět: jest nevyhnutelně potřebno, aby to děti věděly? utrpěly by škodu, kdyby toho nevěděly nyní, ale dověděly se později? Odpověď jest rozhodná: Nikoliv! Tedy škrtneme z biblického dějepisu také tento příběh o cizoložství Davidově. Na to musíme odpověděti opět: nikoliv! Neboť král David staví se za vzor kajcníka, musí tedy věděti žáci, že David těžce zhřešil, a to dvakrát. Jak tedy sobě poraditi? Vypravujme dětem o cizoložství Davidově tak, aby hřích sám nebyl líčen se strany právní (jako porušení svazku manželského), a aby nebyl nazýván jménem (cizoložství). Ku konci položme důraz na příčiny smilného skutku Davidova a vyvodme z toho pro mládež nad míru důležité naučení, že, chce-li kdo zachovati čistotu, pilně se musí varovati nestřídmosti a zahálky

V historii *o Tobiašovi* poučuje anděl Rafael mladého Tobiaše: „Povím tobě, kteří jsou ti, nad nimiž ďábel moc má. Ti zajisté, kteří v manželství tak vcházejí, že Boha od srdce vylučují a toliko chlipnosti své hoví.“ Tážeme se: jest nevy-

hnutelně zapotřebí, aby věděli žáci, že, dospějíce, mají vcházeti v manželství s čistým srdcem? Mohou-li se toho dovědět později, aniž by nyní škodu utrpěli? Dojista. Mluvit o chlípnosti v manželství jest thema, které se nehodí do školy obecné. Škola obecná dostojí úplně své úloze, když vypěstuje v mládeži čistotu mravní. Tato později v manželství zůstane. Ovšem ve své zvláštní způsobě, jakožto oddanost k jedné osobě. — Ačkoliv tedy mladý Tobiáš a manželka jeho Sára krásným jsou vzorem manželské cudnosti vůbec, nejsou a nemohou býti vzorem mládeži. Proto budiž vyloučena z biblického dějepisu celá ta stať o dřívějších mužích Sáriných, o ďáblu a jeho zapuzení.

Přicházejíce ku článku „*Daniel ochránce šlechetné Susanny*“, vzpomínáme si na jednoho starého kněze, jak čítával on tento příběh v kostele jako epištolu připadající na sobotu po neděli třetí v postě. Myslíme, že snad každý jiný kněz tuto epištolu vynechává, vždyť to není vůbec příkaz předčítati lidu v kostele perikopy všedního dne. Ale náš starý pan farář měl své železné zvyky. Čítal perikopu připomenutou jako jinou. Kostel byl malý, lidí v kostele také málo, ale kdokoliv byl, napínal uší od začátku. Pan farář, došed k některým choulostivým výrazům ¹⁾, četl náramně tiše a hbitě, jakoby mluvil pro sebe, ale přítomní rozuměli dobře všemu. — Arciť v biblickém dějepise pro mládež jest tento příběh zkrácen a vypuštěny z něho výrazy choulostivé. Ale k čemu to všecko? Bude to škoditi dětem, když takového příběhu nebudou vůbec znáti? Nikterak. Nebudou i ony při mlhavých výrazech, položených místo choulostivých, všech smyslů napínati a zlého se dovtipovati? Toť pravdě velmi podobno.

Příznáváme sice, že cílem celého příběhu jest ukázati, jak „osvobozuje“ Bůh ty, kdož doufají v něho“, a jak moudrý byl Daniel. Ale prvního naučení mohou nabýti děti z jiných příběhů (Josef, David, Daniel v jámě lvové, Petr v žaláři), a netřeba sahati k příběhu choulostivému; druhé pak naučení nemá velké důležitosti mravoučné. Jsme tudíž rozhodně pro to, by příběh o Susaně naprosto byl vymítěn z biblického dějepisu

V *biblickém dějepise nového zákona* nalezáme jen jediný příběh, v němž se děje zmínka o hříchu proti čistotě. Čtemeť v čl. 24.: „Herodes pojal Herodiadu, manželku bratra svého, když tento byl ještě na živě, za manželku.“ Musí žáci obecné školy nevyhnutelně znáti tento příběh? Musí ovšem, poněvadž by jinak nerozuměli následkům, totiž proč Jan Křtitel byl uvězněn a stát. Ale myslíme, že by nebylo zapotřebí ani oněch slušných sice, ale přece vždy nebezpečných výrazů o cizoložstvu Herodesově, kdyby se řeklo dětem prostě: u Herodesa žila manželka bratra jeho Filipa, byla nešlechetná, Jan ji kárával, ona měla na Jana zlost, pomstila se, atd. — Můžeme tedy příběh o Herodesovi a Herodianě v biblickém dějepise ponechati, ale neužívejme ho nikdy k vyvození nějakého naučení o mravní čistotě, majíce dosti jiných pro mládež nezávadných.

V *katechismu* (pražském) nalézá se látka hledící k vyučování o mravní čistotě *na šesti různých místech* ²⁾: str. 87. o šestém přikázání Božím; str. 95. o devátém přikázání Božím; str. 103. mezi hlavními hříchy smilstvo; str. 104. mezi hříchy

¹⁾ Daniel kap. XIII. verše 11. 20. 31. 32. 37. 38.

²⁾ Toto roztržení jedné látky mravoučné (tak důležité!) k vůli zachování zděděných rozdílů a výětů jest klassickou otázkou, na jak nepaedagogických zásadách vzdělána nejdůležitější částka školského vyučování, křesťanská mravouka. Církev musí míti svůj katechismus, Církev má též právo ustanoviti soustavu jeho, ale Církev nechce nikterak, by byli vyučování ne-

do nebe volajícími němý neb sodomský hřích; str. 113. mezi hlavními ctnostmi čistota; str. 114. mezi blahoslavenstvími: blahoslavení čistého srdce

Jádrem této mravoučné látky jest *výklad šestého přikázání Božího*. Co soudíme o tomto výkladě? Mohly by nabýti děti všeho vědění tohoto později? Ano. Ale která? Snad teprv po trpkých zkušenostech, s vlastní nenahraditelnou škodou. Tedy všecko toto vědění jest pro žáky obecné školy nezbytně potřebné. Jest zapotřebí, aby věděli: smilstva rozličné způsoby, příčiny a následky; že čistota jest příkazem Božím, velikou má cenu, které jsou její pohnutky a prostředky. Ač v podrobnostech s výkladem tímto nesouhlasíme, musíme přece vyznati, že pro žáky obecné školy se hodí a tudíž v katechismu školském jest oprávněn.

Jinak jest s *výkladem devátého přikázání Božího*. Jest skutečně zapotřebí, aby věděli žáci obecné školy, co jest žádost cizoložná? Mohou to zvědět později, aniž by tím utrpělo jejich nábožensko-mravní vzdělání? Nelze pochybovati. Nemůžeme tedy chváliti, aby se vykládalo dětem deváté přikázání Boží. — Nemůžeme též souhlasiti s výkladem katechismu: „Bůh velí, bychom nepožadovali, co jest proti čistotě a nevinosti.“ Nečisté žádosti vůbec zapovídají se již šestým přikázáním Božím; devátým se zapovídají žádosti cizoložné zvlášť a nic jiného. — Pokud se bude vykládati mravouka dle rozličných formulí, rozdílů a výčtů, musí se nechávat deváté přikázání Boží bez výkladu. Není jiné pomoci.

Co se praví na str. 103. o *smilstvu*, jest částečným opakováním šestého přikázání Božího.

Věta „*němý neb sodomský hřích*“ na str. 104. nemá zcela žádného výkladu věcného; biblický text vysvětluje pouze název „sodomský“. Co se vlastně rozumí tímto druhým hřichem? Když směšují se tělesně dva lidé jednoho pohlaví. Tento hřích páchali pohané vůbec, zvlášť však obyvatelé města Sodomy, jak vysvítá zřejmě z písma ¹⁾. Proto se nazývá *sodomský*. Hřích *němý* není dle našeho náhledu totéž jako sodomský, ale jiný druh smilstva, totiž smilstvo páchané bez jakéhokoliv souložení, tedy *sebeprznění*. Nazývá se pak němý, ne že dle učení apoštolského ²⁾ mezi křesťany nemá býti ani jmenován, jakoby o jiných druzích smilstva dovoleno bylo mluvit, ale němý se říká proto, že ho páše člověk sám, o samotě, tajně, s jiným nemluvě, a že o svém hříchu s nikým nemluví. ³⁾

Nastává předležitá otázka: má-li se vykládati žákům obecné školy o těchto dvou druzích smilstva, o hříchu sodomském a o hříchu němém? Nebudou-li děti věděti, co tyto hříchy znamenají, může to uvést mravnost jejich v nebezpečí? Odpovídáme rozhodně: ano! Zde jest nevědomost skutečně nebezpečna. Domnívá se snad někdo, že školní mládež našeho věku jest tak neporušena, že by se k takovým ohavným hříchům neklonila? To může tvrditi jenom ten, kdo nynější mládeže nepozoruje a nezná.

d o s p ě l í j a k o d o s p ě l í. Proto mají strážcové Sionu povinnost vzdělati katechismus pro nedospělé na základě katechismu pro dospělé, ale ve formě nedospělým příhodné, tedy dle zásad paedagogických. Jsme jisti, že náš náhled a požadavek není necírkevní. Maso má tytéž látky výživné jako mléko a přece se nedává dětem. I. Kor. 3, 2.

¹⁾ Řím. 1, 26. 27. I. Mojž. 19, 1—10. Jud. v 7., kdež stojí: „odšedše po těle jiném“.

²⁾ Efes. 4, 3.

³⁾ Líčení těchto hříchů v „Katolické mravouce“ dra K. L. Řeháka na str. 649. nezdá se nám býti správným. Sebeprznění (samoprzeň) stotožňuje se zde s onanií, a přece známo, že tento hřích má jméno po Onanovi, kterýž věda, že se mu nenarodí synové atd. (I. Mojž. 38, 9.) Ovšem jest mezi sebeprzněním a onanií jakási podobnost, ale také podstatný rozdíl (onde žádné souložení, tuto ano.).

Arciř ani sodomského ani němého hřichu v pravém smyslu, totiž jako skutku dokonaneho, nejsou schopny děti, dokud nedosáhnou dospělosti pohlavní, tedy chlapci do 14. a děvčata do 12. roku (u nás; jinde dřív neb později). Ale náklonnosti k oběma hřichům bývá mnoho. Podnětem k tomu bývá, že děti často společně potřebu tělesnou vykonávají; že společně neb s dospělými spávají; že společně beze všeho přikrytí se koupávají nebo na koupající se hledávají; že bývají bezděčnými svědky páření zvířat, ba i souložení lidí dospělých... Jestliže nikdo dětí nepozoruje a takové nebezpečí od nich odvrátiti neusiluje: mohou upadnouti časem svým ve skutečný sodomský neb němý hřich. Dost možná, že by bylo méně ohavných hřichů na světě, kdyby mládež v čas bývala poučena. Nesrovnáváme se tedy s paedagogy, kteří tvrdí rozhodně, že o jistých tajných hříších mládeži školní vykládati se nemá. Že výklad takový jest choulostivý a vyžaduje nad míru veliké opatrnosti, z toho nelze činiti logický závěrek: raději o tom mlčeti. Proti nebezpečí hřichu sodomského a němého musí býti ozbrojena, mládež nepřímou, pozitivním působením, sesilováním přirozeného studu, aniž by se jí připomínala a vykládala slovo „sodomský“ a „němý hřich“.

Co se praví v katechismu na str. 113. o čistotě, jest tolik, jako nic. Pokud jest správná definice a její umístění v katechismu, budeme uvažovati níže.

Blahoslavenství na str. 114. jest pouhým biblickým dokladem k rozpravě o veliké ceně čistoty.

Dle první vytknuté zásady, že se má vykládati dětem jenom to, čeho jim nezbytně zapotřebí pro jejich nynější i budoucí život, musíme s látkou hledící k vyučování o mravní čistotě takto naložiti:

α) Musíme *ponechati* v biblickém dějepise: o Noemovi a synech jeho; o Josefovi na pastvě; v katechismu: o šestém přikázání Božím; o němém a sodomském hřichu; o čistotě;

β) Musíme *úplně vypustiti* z biblického dějepisu: o nahotě prvních rodičů; o obřízce; řeč anděla Rafaela k mladému Tobiaši o manželství; o Susaně; z katechismu: výklad 9. přikázání Božího.

γ) Musíme *přepřacovati* v biblickém dějepise: o Josefovi v domě Putifarově; o cizoložství Davidově; o cizoložství Herodesa a Herodiady.

Látka takto protříbená sestaví se v jeden logický celek, doplní a rozhojní se několika mravoučnými články z čítanky a bude tvořiti základ ku zdárnému vyučování mládeže o mravní čistotě. (Dále přístě.)

Mluva katechetická.*)

Že za nynějších poměrů jak socialních tak i školních má duchovní na školách *venkovských* proti dřívější době práci značně obtížnější, kdož by toho chtěl upírat? Tu mluví zkušenost zvláště duchovních starších. Z toho pak jde samo sebou, by se učení sv. náboženství všemožně usnadňovalo. K tomu pak napomáhá a) stručnost, b) jednoduché, jasné rozdělení a pak c) mluva katechety.

Co se a) b) týče, o tom se již napsalo dost a dost; pročež podotýkáme pouze: katecheta na škole obecné se nedomnívej, že má před sebou realisty neb

*) Pojednání toto pojí se k řádkům ve „Vychovateli“ r. 1891 str. 12. a 48.

gymnasisty; nýbrž dívky útlého věku, slabé ještě dle těla i dle ducha: ano mnohdy i zakrnělé — a tu třeba, ty nejpřednější pravdy sv. náboženství jim stručně *poznáná* vštěpovat a rok po roce doplňovat, bez sáhodlouhých výkladů a zbytečných dokladů.

c) Co se pak mluvy katechetické týče, tu třeba na výsost, by slova byla též stručná, přesná, ustálená (vždy stejná) nejen v katechismu, ale i u vykládání jej, ba i ve všech pojednáních (výkladech) v časopisech a knihách, týkajících se jak katechismu, tak i sv. náboženství vůbec. Tu třeba, by byla mluva takřka *stereotypní*; by děti vždy a všude slýchaly jednu řeč, jedna slova a tak si hlavní pravdy jednou navždy stále pamatovaly jako Otčenáš. (U dítek se nesmí hledati copia verborum.)

Tu pak nám nelze zamlčet výrok zvěčnělého biskupa Jirsíka, tohoto slovného populárního spisovatele a kazatele, jenž před rokem 1860 k pastoralistům slovy otcovskými, hlasem velevážným a vroucím byl pravil: „To vám radím — katechismus se naučte do slova — v tom je řeč klasická — a těmi slovy mluvte pak k lidu, a lid vám porozumí.“ A jindy opět pravil: „Katechismus umět — jest předobrá věc; v tom je dobrá řeč, pravidelná a lidu známá; dobře a lehce se káže (totiž: kdo jej umí nazpaměť), tu se užívá řeči biblické. A vskutku tomu tak! Ten katechismus platíval lidu tolik co sv. evangelium; on slovem i obsahem do lidu se takřka vtělil, s lidem srostl po 300 let (O Kanisiu viz: Procházky Missie Jesuitské v Brně 1886 (Dědictví Cyrillo Methodějské. Hlava VIII. str. 100 — též i str. 394)

Nedlouho na to pak byl tentýž katechismus znova tištěn (tušíme, že ve Vídni) a to byl, bohužel, takřka doslovný překlad z němčiny; mluva v něm plna germanismů, takže v něm mnozí napočítli r 1866 asi 400 odchylek od předešlého, jimiž smysl nejen pozměněn, nýbrž i dřívější správná dikce mnoho utrpěla. Tak na př. stálo dříve: máme vždy a nejprve o to prosit, čím se Bůh ctí; pak se čtlo: co se cti Boží týká (was Gottes Ehre angeht).

Dříve stálo: Modlíme se, abychom Boha, nejvyššího Pána, jak jsme povinni ctili; pak bylo tištěno: co nejповinněji ctili (schuldigt zu ehren) atd.

A to snad bylo příčinou neb aspoň podnětem k tomu osudnému kroku, že posavadní starý katechismus — ten lapis, qui factus est in caput anguli — reprobatus est!!

Tento katechismus však zvěčnělý pan biskup tehdaž na mysl neměl, pronášeje svůj výrok; neboť jej pronesl o několik let dříve, než vyšel tento katechismus s mluvou tak hrubě chybnou.

Chceme tudíž zde připomenouti *sine ira et studio* některé dikce dřívější starší správné mluvy, lišící se od nynější mluvy katechetických (náboženských) pojednání písemných neb i ústních výkladů.

Tak bylo tištěno a říkalo se dříve: Čemu velí církev věřit — nyní slyšíme a čteme: co církev k věření předkládá (was die Kirche zu glauben vorstellt) Církev má od Krista rozkaz, aby učila (jdouce učte), ona tedy učí a jen proto učí, by to lidé věřili a sice pod ztrátou života věčného (kdo neuvěří . . .) tedy: *že učí, tím i velí věřit*. Církev také má moc rozhodnouti vzniklé spory u víře, a pak stanoví a *velí* přísně: Takto budete věřit, chcete-li býti spaseni.

Dříve se říkalo: každému člověku je třeba, když nabude rozumu, aby byl spasen, nevyhnutelně vědět a věřit . . . nyní slýcháme a čteme: když přijde k užívání rozumu (wenn er zum Gebrauche der Vernunft kommt).

Říká se o dítěti: vždyť nemá ještě rozum; o dospělých: kam jsi dal rozum, blázen pozbyl rozumu. I sám Kr. J. řekl k apoštolům: Ještě i vy bez rozumu jste? Mt. 15, 16. Nikomu zajisté nenapadne, že by kdo touto dikcí upíral někomu nesmrtelnou duši. Slovo nabyti — správně české — dostalo takorůzka výpověď; málo se s ním setkáváme v časopisech a všelijak se nahrazuje.

Čech říká přec: nabývá rozumu, umění, síly, zdraví, jmění. Jak nabyto, tak pozbyto. Bohu děkujeme za dobré, kterého jsme nabyli (dřívější dikce; nyní slyšíme: obdrželi). Taktěž: noci přibývá, dne ubývá, měsíce přibývá, ubývá, vody, ledu přibývá — nyní se čte přečasto *roste!!!* Taktěž: odbyli ho, dobyli se do domu.

Dříve se čtlo a říkalo: Syn Boží se vtělil (incarnatus est) nyní slyšíme: člověkem se stal (Mensch geworden). Státi se značí více změnu stavu; ku př. stal se řídícím, notářem, důstojníkem; kdežto Syn Boží se nezměnil; Bohem ostal. a člověčenství naše ráčil vzíti na se (pěje píseň církevní). To vyjadřuje Čech krátce: vtělení Krista (jsme poznali — modlitba) aneb: slovo *tělem učiněno jest*.

Stará dikce: Jest Bůh i člověk, protože je od věčnosti Bohem a že se vtělil. (Němec řekne: Gott und Mensch zugleich.) Čechu netřeba říkat: Bůh a spolu člověk. Spojka i to vyjádří rázněji a správněji (třeba ji však vyslovit s důrazem).

Místo státi se užívá Čech slovesa: *býti* neb *učiněnu býti*. Na př. ono biblické: buď vůle Tvá — Dein Wille geschehe — fiat voluntas Tua. Nechtějte být jako Nolite fieri . . . (Žlm. 31, 11.) Slovo tělem učiněno jest, factum est. Bychom hodni učinění byli zaslíbení Kr. (theilhaftig werden). Kámen učiněn jest hlavou uhelní — factus est in caput anguli. Similes illis fiant. — Nechtě *jsou* jim podobni ti (nikoli: nechtě se stanou). (Nedávno stálo v jednom časopise: bych se nestal rozvláčným — lépe: bych nebyl . . .)

Dříve se čtlo — a posud se modlíme: sstoupil (descendit) do pekel; jen duše Ježíše sstoupila do pekel. Nyní čteme sem a tam: odebrala se — do předpekli. Poslední toto slovo nesouhlasí ani s katechismem římským (viz vydání Bielefeld 1859. p. 51—54).

Dříve stálo: V předpekli bydlely; nyní: se zdržovaly (aufbehalten wurden).

Dříve: do nebe se dostane; nyní: přijde, přichází. Čech říká: *dostal se* na faru, na školu, na trůn, Josef Eg. se dostal nevinně do žaláře. Zase: kde jsi se tu vzal, odkud se béřeš, požehnaný, jenž se béře (kommt) ve jménu Páně (české idiotismy).

Dříve: hřích uškodil, škodí — nyní: je škodlivý — lépe by se řeklo: hříchem si člověk velice škodí.

Dříve: Nezrušitelné znamení (o svátostech); nyní nesmazatelné (unauslöschlich).

Dříve: Člověk první Boha neposlechl; nyní: byl Bohu neposlušen (war Gott ungehorsam).

Dříve: Lidé nebyli od Boha zavržení, nyní: Bůh nechtěl zavrhnouti (wollte nicht verstossen).

Dříve: Víry je k spasení třeba; nyní: víra je potřebná (der Glaube ist nothwendig.)

Dříve se říkalo a na obrazích tisklo; „Rodina Páně; nyní: svatá Rodina. To slovo *Páně* s lidem takřka srostlo; říká se posud: Narození Páně, Zjevení Páně, Obřezání Páně, Vzkříšení, na nebe vstoupení Páně, Večeře Páně, Stůl Páně, Modlitba Páně, to slovo se tuto vždy vztahuje na Pána Ježíše.

Sv. apoštolové nedali ve svém Symbolum ani první, ani třetí¹⁾, nýbrž pouze druhé božské osobě ten přístavek (appositio): *Pána našeho* a to nikoli bez příčiny důležité. Jmenuje se *naším* Pánem, protože jest Bůh a vykupitel náš (starý katechismus). „Vy mne nazýváte Mistrem a *Pánem* a dobře pravíte, jsemť zajisté. Jan 13, 13.

Rodina Páně: tedy dobře značí vtěleného Syna Božího (Pána našeho), Jeho nejsvětější panenskou matku a svatého Josefa, pěstouna Jeho. Tato Rodina *Páně* je povznešena nade všechny ostatní svaté, bohumilé rodiny, jež Církev sv. odchovala.

Také dříve se tisklo a říkalo: Zázračný obraz — nyní pak čteme milostný obraz (Gnadenbild).

Dříve: kde jsem vinen byl, že byly (hříchy) od jiných spáchány, nyní slyšíme: kde jsem příčinou (Ursache) byl. (Mnohý může být příčinou něčeho, aniž by měl viny!)

Dříve: Opravduť míním; nyní: činím opravdové předsevzetí. — Říkámeť: umínil si, umínivý. Míním je ráznější a silnější nežli: chci. Dříve: slovy těmi se míní, nyní: se vyrozumívá (wird verstanden).

Dříve 10 čl.: Hříchové se odpouštějí; dle bible: kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim. Nyní čteme: bývají odpuštěny (werden nachgelassen). Ta prožluklá trpná forma slovesa v nynější češtině!!²⁾ (Bylo by záhodno, na ni poněkud posvítit!)

Dříve: Církev je viditelné shromáždění — nyní: společnost Kristus volal: Chtěl jsem shromáždit syny tvé. Mt. 23, 37.; k Duchu sv. voláme: jenž jsi národy rozličných jazyků v jednotu víry shromáždil — jinde: by shromáždil v jedno (slovo biblické).

Dříve: Služby Boží, množné číslo, to s lidem srostlo, v lidu úplně zdomácnělo. Nyní: bohoslužba (Gottesdienst). Čech nemiluje složená slova, pravil zvěčnělý Jirsík. Tak řekl jednou: Gottmensch ist gut (gesagt); ale v češtině Bůhčlověk nikoli: lépe: vtělený Bůh, Bůh i člověk. Taktéž lid navyklý se modlit: Oroduj za nás svatá Boží Rodičko, nyní čteme Bohorodičko!! Čech si oblíbil říkat: *Matka Boží, Rodička Boží*.

Dříve se říkalo: býti na kázání, na mši sv., na službách Božích (také: při odpoledních službách Božích být), nyní: službám Božím obcovat. Slovo to jest lidu úplně cizí.

Také se čtlo správně: kněz mši sv. *čte* (tichou), *zpívá* (slavnou) nebo *ji koná* — proč? Na 1., 2., 3., 4. *Obětuje* jí pak jen Bohu — a sice za živé i za mrtvé.

Jak máme mši sv. slyšet? Odpověď: Není dosti, abychom, když se mše sv. čte, jen *při ní* byli, tak se to čtlo, a učilo dříve. Nyní máme výrazy přerozmanité.

Dříve se čtlo: Z toho jde, nyní: z toho následuje (daraus folgt) nebo: jsou pak tito (tyto), nyní: jsou následující — nebo: že jsem Boha těmito hříchy urazil, nyní: následujícími — (sáhodlouhé slovo).

Dříve: V *příkázání* Božím se velí; nyní slyšíme sem a tam: poroučí. Slovo velí je přec vážné, důstojné; Bůh velí, Kristus velel, mocnář, lékař, velí — velitel, povel atd.

¹⁾ Ačkoli jest i Otec i Duch sv. Pánem. — Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus sanctus. (Sv. Athanáš.)

²⁾ Ta se nyní do té spanilé češtiny zahrázila!

Dříve: P. J. je ustanovitel zákona — nyní: zákonodárce (Gesetzgeber) germanismus. (Jak již podotknuto, Čech nemiluje složená slova.) Správně říkáme: Kristus Pán ustanovil nový zákon, ustanovil oběť nového zákona, ustanovil svaté svátosti, ustanovil Církví nejvyšší hlavu atd.

Dříve: Jméno Boží, den sváteční *zlehčovav*, nyní znesvěcovat (entheiligen).

Dříve: hodné — nehodné — přijímání (slovo biblické), nyní: důstojné přijímání!

Dříve: Bez milosti Boží nelze co prospěšného k životu věčnému činit; nyní: nápomáhajícího.

Dříve: V neděli odpoledne *duchovní* knihy číst — nyní: náboženské (religiöse) knihy.

Také se říkalo: Anjel P. zvěstoval Panně Marii (nuntiavit Mariae), (že bude Matkou Syna Božího a Spasitele světa; to tu zamlčeno); nyní: přinesl Panně M. poselství — (brachte Botschaft); dříve: skrze anjela zvěstujícího (angelo nuntiante), nyní: anjelským zvěstováním (durch die englische Botschaft).

Míníme, že lépe Čechu držeti se latiny než němčiny. (Nesluší nám u Němců hledati pravdu. Ruk. Král.)

Tolik prozatím. Z toho ze všeho zřejmo, že ty novější dikce jsou skoro vesměs germanismy, a že se tu krásných českých idiotismů zcela zanedbává. Náš zvěčnělý Sláma říkával: že tací německy myslí a česky píše. (Překrásnou od toho výtečníka práci přinesl „Vychovatel“ r. 1889, str. 105. Zasloužila by, by byla otištěna *zvlášť* a hojně rozšířena.)

Dodatek. Ryzí Čech říká též: *léta místo roky*. Jest to krásná česká metafora: *pars pro toto*. Ano, je to i slovo biblické. Pán Ježíš byl ve dvanácti letech, Luk. 2, 42. dále: Má leta, Jan 9, 21. 23. Tak čteme veskrz na starých kryptách: Anno Domini, česky: leta Pánie; taktéž to čteme i v starých matrikách všude. Říkáme: milostivé léto (ne: rok), zletilý, nikoli zročilý. Lid říká arci: roček (dobytče rok staré), ale pak zase: dvou- tříleták. A což v těch našich národních písních, jak to zní? Sedm let (ne: roků) jsem u vás sloužil. — Kam jste se poděla moje mladá léta? — Za našich mladých let, býval svět jako květ!

Kněz církevní.

FEUILLETON.

Pane Redaktore!

Prosím Vás, odpusťte, že Vás tímto dopisem obtěžuji. Nebylo ve „Vychovateli“ ode mne dosud ani řádky a bude Vám zajisté divno, co mne k tomu vede. Abych Vám řekl hned pravdu od srdce, byla to poznámka v listárně redakce „Vychovatele“ ve 2. čísle, že se všechny otištěné práce u Vás honorují.

Nevíte, pane redaktore, kdo je vlastně „vlasteneckým“ učitelem? — Můj bratr, ale to je prosím jen sedlák, mi povídal: „Víš, Vašku, (to on mi tak po prostu jako sedlák říká) já myslím, že budeš nej-

lepším vlastencem, když budeš řádně děti učit a po křesťansku vychovávat a tak dáš jim nejlepší základ, že z nich budou hodní lidé.“ — Nu a já nebyl na to připraven, dal jsem mu za pravdu, ač skoro nerad, protože si hrozně rád zavlastenčím mimo školu. Teď ale sem v náramných rozpacích. Neboť dostal jsem do rukou „Uč. Nov.“. Znáte je? To je časopis pro vlastenecké učitelstvo. Teď nevím, jak jsem v tom. Já je neodebírám, tedy snad nejsem vlasteneckým učitelem! Jsem však ještě rád, že takovým nejsem sám, že je nás více. Nu, a co to vlastenecké učitelstvo činí, chce, píše, jak se jeví, které jsou jeho

známky? To poznáme tedy z orgánu jeho. Ve článku „K našim poměrům“ v 2. čís. „U. N.“ čteme: „V roce 1894. české (to se rozumí, že vlastenecké) učitelstvo věnovalo velikou pozornost a úsilnou péči chystané národopisné výstavě českoslovanské atd. . . ., národopisná výstava, jež za jeden z předních úkolů vytkla si podati výkaz kulturního díla, školou způsobeného, osvěží zajisté i nás, dodá nám chuti a síly k nové práci a vzbudí škole mnoho nových přátel.“ — Dobrá, podle toho bych já, třeba klerikál byl přece snad aspoň trochu vlastencem, neboť i já věnuji národopisné výstavě pozornost i trochu péče. A těším se opravdu na to dílo školou způsobené, ale ještě více na mnoho těch nových přátel školy; zejména se těším, že od teďka za rok budu čísti v seznamu nových přátel nynější moderní školy, který bezpochyby p. J. pisatel onoho článku, zase v „U. N.“ uveřejní, také Vaše ctěné jméno, pane redaktore. což by byl zajisté veliký triumf moderní školy, že by viděla mezi přátely svými Vás, který podle všeho příliš moc na ni neдрžíte. Víte, já takto (Vám to mohu říci, tak ale jen pod pečeti) na ledacos v nynější škole také neдрžím, ale nesmím to říci, sice bv to hned některý bdělý kollega na mne pověděl a hned by známá řada Špaček, Flekáček atd. rozmnožena byla ještě jménem mým. A takových je nás víc. My si můžeme povědět mezi sebou, co chceme, ale hanět si to nesmíme, v tom musíme držet solidárně s ostatními.

Dále ve zmíněném článku čteme: „Podobně jako v dobách dřívějších i v roce uplynulém potřebí bylo, bychom stáli na stráží a chránili moderní ráz naší školy proti snahám, které čelí ku jejím podvrácení a ku snížení její úkolů. Zdálo se, jakoby panství chtivá strana klerikální po oné liechtenstejnské výpravě r. 1888. ustála ve své rozpínavosti na roli školské. Ale nebylo tomu tak. Klid a mír se strany té byl jenom zdánlivý. Proud, škole naší nepřátelské, potichu v době té se sestřeďovaly a strana klerikální stojí teď zorganizována a pevná jako snad nikdy dříve, a čeká jen na vhodný okamžik, kdy se svými praetensemi na panství nad školou vystoupiti by mohla s větším důrazem a s lepšími úspěchy než tenkrát. Chápe se každého i nepatrného prostředku (škoda, že to není doloženo aspoň desíti příklady), by podrývala půdu, na které nynější školství je

zřízeno; četné časopisy její zjednávají straně pořád nové stoupence ve všech vrstvách. Časopisy a tisk klerikální vůbec neopomíjejí žádné příležitosti, by směr nynější školy profanovaly, a učitelstvu vrhaly ve tvář těžké a nezasloužené (!?) obžaloby.“

Dle toho tedy vlastenecké učitelstvo má státi na stráží a chrániti moderní ráz školy. Prosím, co je to moderní ráz školy, či kratčeji moderní škola? Každý čas má ve všem jinou modu a co dnes je v modě, zítra z mody vyjde. Stará škola konfessionální byla v modě před lety a byla odstraněna novou moderní. Není ale každá moderní věc stejně dobrá; která moda je špatná, ta se dlouho neudrží, ale co dobrého, třeba bylo na čas odstrčeno, přijde zase k uznání a platnosti. A tak to bude i se školou. Ta stará měla své chyby i své dobré stránky, nová škola moderní má také přece něco dobrého vedle mnoha chyb. Moderní ráz je vlastně ráz stále se měnící. Zachovati modu je tedy vlastně nemožno. Změňme si tedy, snažme se o změnu tak, aby co ve staré škole bylo dobré, vzato bylo i do nové a z této odstraněno všecko, co dosažení výsledků žádoucích překáží. Máme chrániti školu proti snahám, které čelí ku snížení úkolů její. To bude myslím každý klerikál. Úkol školy obecné jest nábožensko mravní vychování a vyučování. A proto pryč s každou snahou, která chce náboženství se škol vypuditi aneb nemožným učiniti náboženský ráz školy a pěstovati místo pravé, ryzí mravnosti, jež se daří jen na půdě náboženství, pouze pozlátko nějaké filosofické mravnosti.

A teď to mé překvapení! Já pořád toužebně čekám na provedení nějaké skutečné, praktické organisace ve straně klerikální a tu se dovidám najednou z „U. N.“, že strana klerikální stojí teď zorganizována a pevná jako snad nikdy! Je-li tomu opravdu tak, proč jste nám aspoň Vy, pane redaktore, o té organisaci, jejím postupu a síle nic nepsal, když i „Čech“, „Večerní Noviny“, „Vlast“ a jiné všecky o tom mlčely? Je-li opravdu strana klerikální tak zorganizována a pevná, pak se pane J. i všecko vlastenecké učitelstvo vzdejte raději hned po dobrém, pak je marný boj proti těm, kteří moderní školu podvrátiti hledí, ježto „četné časopisy její (totiž strany klerikální) zjednávají straně pořád nové stoupence ve všech vrstvách“ — tedy i ve vlasteneckém učitelstvu samém! (Prosím Vás, pane redaktore, řekněte mi pravdu — ale jenom šeptem, do ucha —, kolik učitelů už je

ve straně klerikální a kolik jste jich Vy získal straně?)

Už bych toho mohl nechat, ale mám ještě kus papíru nechat prázdneho? To je škoda. — V uvedeném článku citována je část resoluce o škole ze sjezdu katolíků českého jazyka v Brně, kteráž utvrzuje, že „strana klerikální i dále s bojovností větší než potud usilovati chce, by nabyla moci nad školou a mohla ducha lidského dle svých potřeb a zájmů praeparovati“

Prosím Vás, pane redaktore, Vy jakožto jeden z*) katolické, či pardón klerikální strany, to už bezpochyby umíte. Nechtěl byste mi laskavě povědít, jak se ten duch lidský praeparuje? Je-li k tomu potřebí nějakého přístroje, mohl byste mi ho na čas půjčit, máte-li nějaký v zásobě, tedy přenechat! Já bych to rád zkusil, nejdřív na sobě!

Po tom obrací se zmíněný článek k socialismu. „Jsme daleci toho, bychom ukládali snad škole národní, aby stavěla se příkře proti zásadám a ideám, které získávajíce dnes massy i ve vzdělanějších kruzích společenských, tím již dokazují, že základ jejich je rozumný a schopný života. Bylo by to počínání neúčelné, neboť víme napřed, že by nemělo výsledku.“ To je mínění o socialismu ale platí všeobecně. Tedy také o zásadě a ideí školy náboženské. Je-li škola nynější daleka toho, aby příkře vystupovala vůbec proti zásadám a

*) Promiňte, že jsem několik slov škrtl. R.

ideálům, které má lid obecný i inteligence, poněvadž je patrné že základ je dobrý a schopný života a že by to nemělo výsledku, je patrně daleka i příkrého vystupování proti ideálům a zásadám školy náboženské. Oč, že ode dneška se neozve v řadách učitelstva příkré odmítání školy náboženské? Už se na to těším, jak na příštím sjezdu učitelstva bude podána a přijata resoluce, která uznává sice požadavek školy náboženské, ale ohradí se jen proti možnému zkrácení práv učitelstva aneb snížení úrovně vzdělání obecného.

Dále pak přec uvádí, že socialismus ohrožuje autoritu školy: „Různé výstřednosti rozpoutané myslí mladého lidu, jenž neporozuměv ani poněkud ideí sociálních oprav, domnívá se, že pracuje pro velikou myšlenku převratu, když hází blátem po institucích, které jsou v jeho dosahu, výstřednosti ty, bohužel, i proti škole místem se obracejí. Četnými hesly kolektivismu, jež lid nezralý špatně chápe, buzena je v něm nenávisť ku veřejným ústavům a osobám, veřejné postavení zaujímajícím.“ Tak prý se děje nejvíce v krajinách průmyslových, kde ovšem je nejvíce dělnictva holdujícího zásadám socialismu.

To vypadá tak, jako by se řeklo, nechť si tupí jiné instituce, ale ne školu. Pravíť se „bohužel i proti škole.“ Myslím, že snad by bylo dobře spojit se se všemi institucemi, jež blátem jsou pohazovány na obranu proti tomu a hleděti zásady sociálního snažení očistiti od podobných výstředností, podporováním sociální snahy křesťanské, kteráž domáhá se oprav společenských beze všeho ubližování jiným!

+34.

DROBNOSTI.

Ku „Spolku přátel katolických českých škol bratrských“ přistoupili resp. svoje příspěvky zaslali p. t. pánové: Puchta Josef, Ord. Cruc, farář v Klučenicích jako člen řádný 100 zl.; Dr. Petr Špelina, kapitolní děkan v Č. Budějovicích 3 zl.; Karel Kellner, kapitolní děkan ve Staré Boleslavi 5 zl.; „R^{22/2}“ 5 zl.; Lud. Popel, měšťan pražský, jako člen činný 50 zl.; Dr. Josef Kachník, prof. theolog. v Olomouci 1 zl. 20 kr.; Frant. Ocásek, kaplan u sv. Michaela v Olomouci 1 zl.

20 kr.; P. Prokop Procházka, O. S. N., farář v Sepekově 1 zl. 20 kr.; Alois Buřinský, kanovník v Kroměříži 5 zl.; Frant. Hanák, kanovník v Kroměříži 5 zl.; xyz 5 zl.; Jos. Potůček farář v Hulíně na Moravě 1 zl. 20 kr.; Václav Dědek, spisovatel v Králíkách 1 zl. 20 kr.; Jan Ev. Němeček, b. vikář a děkan v Náchodě 1 zl.; J. K. Vaníček, farář na Kaňku 1 zl.; Pelhřim Novák, kanovník a děkan v Novém Městě n. M. 1 zl. 20 kr.; P. Method Nývlt, převor v Želivě 1 zl. 20 kr.; Bedřich Kaun,

kapitální děkan v Kroměříži 2 zl.; Antonín Sadke, kanov. v Kroměříži 2 zl.; P. Boh. Duchacký O. S. N. kooperator na Svatém Kopečku 1 zl. 20 kr.; Vilém Blažek kanovník v Kroměříži 2 zl.; Dlouhý Em., kaplan u sv. Jindřicha v Praze 5 zl.; Fr. Vacek, b. vikář a farář v Jelení 5 zl.; Jan Kraus, farář v Bělci 5 zl.; František Kovář, farář v Rajci na Moravě 2 zl. 40 kr.; f. j. č. v h. 5 zl.; Jan Houdek, kaplan v Kouřimí 5 zl.; F. T. v T. 1 zl. 20 kr.; Jan Ev. Eybl, kn. arc. vikář a farář v Křečhoři 1 zl. 20 kr.; Štěpán Dvořák, farář v Rychmburku 10 zl. Další přihlášky přijímá František Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku.

Proti reklamě knihkupece Horalka. C. k. okresní školní rada v Mladé Boleslavi rozeslala před nedávnem správám škol téhož okresu následující oběžník: Správo školní! Nakladatelství a knihkupectví Františka Horalka na Kr. Vinohradech rozesílá učitelstvu a duchovenstvu „Modlitbu za vlast“, již napsal Václav Beneš-Třebízský, na jejíž přední straně jest reklama na prospěch spisů, jež nakladatelstvím tím vyšly: „Matice dítek“, nejlevnější obrázkový časopis pro mládež, „Národní pohádky od Boženy Němcové“ a „Bible česká (text Kralický z léta Páně 1579—1593)“ ku prodeji. Ježto dle § 23. zákona tiskového jest rozdávaní a prodávání tiskopisů, sbírání předplatitelů mimo místnosti k tomu povolené bez licence politického úřadů zakázáno, tož varují učitelstvo důrazně před rozšiřováním zmíněného tiskopisu, dodávaje, že ve případě neuposlechnutí příkazu tohoto bylo by mi proti oněm, jichž by se týkalo, zakročiti. Zároveň upozorňují na § 3. zákona tiskového, dle něhož povolení ku prodeji periodických tiskopisů c. k. místopřítelství, ke prodeji školních knih, kalendářů, obrazů svatých, modliteb a knih modlitebních c. k. okresnímu hejtmanství určitým osobám na odvolání poskytovatí přísluší. — Výměr tento budiž veškerému učitelstvu ihned ve známost uveden. C. k. okresní školní rada v Ml. Boleslavi d. 13. února 1895. Předseda: Weber. — Neškodilo by, kdyby i jiné okresní školní rady věnovaly pozornost rozličným těm reklamám.

V „Modré knihovně“ v povídce „Štěpinové“ od J. A. Vízka jest líčen místní školní dozorce Štěpina takto: „Štěpina po opici vstal, otočiv se mrzutě, došoural se ku dveřím, vzal nádobku a na-

řizoval: „Půjdu teď na chvílku do školy na inspekci. Musím ty lenochy zase trochu přeplašit! V půl dvanácté se vrátím, do té doby ať je oběd, něco pikantního!“ ... Štěpina statně se přemáhal, vešel do budovy školní, šoural se po chodbě ku dveřím prvě třídy a za těmi chvíli poslouchal. Vyučoval tam mladý učitel, ten, který o inspekci starostově veřejně s neuctivostí se vyslovil a tím hněv i pomstu jeho na svoji hlavu uvalil. Však si na něm starosta mínil schladiti žáhu při jiné příležitosti, která naskytne se v brzku následkem vypsání konkursu na definitivní obsazení jeho místa. — Došoural se těžkopádně ke třídě druhé, zařukal a vešel. Ovanut školním vzduchem, zavravoral mezi dveřmi, před očima se mu zatmělo a ztěžilo jen dostal se do kouta vedle tabule, kde obyčejně stával. Učiteli při takových příležitostech jakživ ruky nepodal, to by bylo pod jeho inspektorskou důstojnost. Vyňal z kapsy zápisník a dlouho tam něco psal. — Učitel prohlédnuv příchozího, div se nezdržel smíchu; přišel Štěpina v těchž zamazaných šatech, ve kterých v noci se obalil. Kusy bláta napolo uschlého měl na sobě přilepené a hrozné bylo naň podívání. Tělo škubalo sebou křečovitě následkem slabosti nervů dlouhým pitím ochablých, ruce se mu třásly, obličej byl červený do krvava. Oči vyhlížely z přivřených klapek, a strhaný obličej činil velice trapný dojem. I žáci povšimli si toho všeho a pošouchujíce se, ukazovali si na „pana inspektora.“

L+14.

To měly zase jednou radost! Kdo, z čeho? Inu, v Tyrolsku bylo vydáno taky jedno nařízení, aby četnictvo přísně zakročilo proti rodičům, kteří děti své vodí do hostinců a tanečních zábav, ježto se mládež u takových příležitostech oddává opilství. „Freie paed. Bl.“ byly radostí u vytržení a věnovaly nařízení tomuto celý dlouhý článek prošpikovaný hojnými šlehy namířenými na klerikály. „Uč. Nov.“ odbyly to kratčeji — zprávou totiž v č. 8. nadepsanou: „Z ráje tyrolského“, v níž se ku konci dí: „Smutné to věru svědectví klerikálům tyrolským, kteří mají na tamější školství rozhodný vliv.“ Ovšem, ovšem! jinde nejsou nařízení podobná žádnou vzácností, v Tyrolsku však ano; odtud ta radost, že jednou přece taky tam. Nám sice jakýsi diblík našeptává, abychom se zeptali, je-li jediné takové nařízení smutným svědectvím pro klerikály, jakým asi svědectvím je

mnoho podobných nařízení pro ty, kdož na př. u nás mají na školství rozhodný vliv — ale my ho neposlechnem a budem mlčeti.

Hospodářský kurs pro dívky otevřen bude 17. dubna při střední hospodářské škole v Chrudimi a trvati bude tři měsíce. — a.

Spisy redakci zasláné.

Dělnické Noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. IV. čís. 13.

Obrana. Red. Frant. Žák. Roč. XI. čís. 5.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Vydává Václav Špaček. Nákl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Praze. Ročník IV. seš. 7.

Časopis učitelek. Roč. II. čís. 4.

Růže Dominikánská. Redaktor P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Roč. VIII. čís. 11.

Sbírka říšských zákonů školských. Upravil Josef Král. I. Zákony říšské. V Praze 1895. Tisk, papír a náklad Al. Wiesnera. Str. 640 a chronolog. seznam a abecední ukazovatel o LXXXII str. Cena

výt. brož. 2 zl. 50 kr.; váz. v plátně 3 zl. Doporučujeme.

Výbor písní kostelních a modlitby pro katol. mládež školní. Sestavili Josef Bergmann a Ferd. Drůbek. Schváleno nejđ. kníž. arcib. konsistoří Pražskou a biskupskou konsistoří Litoměřickou. Na skladě má Fr. Drůbek, řídící uč. na Smíchově, v Jakubské ul. č. 660. Knížky této ozdobené pěkným obrázkem svatého Václava jest vydání dvojí: 1. s nápěvy, váz., páté, rozmnožené vydání, cena à 25 kr.; 2. bez nápěvů, váz., jedenácté, rozmnožené vyd., cena à 15 kr. — Doporučujeme.

Konkursy.

V okrese Pelhřimovském obsadí se def. místo učitelky při m. šk. dív. v Pelhřimově pro odbor math.-techn. a místo říd. učitele v Hartlíkově; místo učitele v Rohozné, učitelky v Kamenici n. L., dvě místa podučitelek, 27 míst podučitelů a 2 místa výpom. podučitelů. Žádosti od 1. března. — **V Roudnickém okrese:** místo učitele při m. šk. chl. v Libochovicích pro odbor math.-techn., říd. učitele v Račicích, učitelky v Roudnici, učitele v Chotěšově. Od 2. března. — **V Královickém okrese:** místo učitele pro odbor math.-techn. při m. šk. v Kralovicích, místa učitelů a správců jednotřídních šk. v Jarové a v Pláni a 4 místa podučitelů. Od 2. března. — **V Jičinském okrese:** místo učitele v Nové Pace a podučitelů v Němčověsi, v Slatinách a Údrnicích. Od 5. března. — **V Kolínském okrese:** místo uč. při m. šk. chl. v Kouřimí pro odbor gram.-histor. Od 5. března. — **V českém šk. okrese Krumlovském:** místo učitele a správce školy v Zubčicích a 3 místa podučitelská: ve Velešíně, Holubově a Radosticích. Od 6. března. — **V Broumovském českém šk. okrese:** místo učitele ve Velkých Petrovicích a v Suchdole. — **V Litomyšlském okrese:** místo podučitele ve Sloupnici a v Makově. Od 8. března. — **V Kutnohorském okrese:** místo učitele v Sázavě, podučitelů: v Uhlířských Janovicích, Krsovicích a Miškovicích. Od 9. března.

Listárna redakce.

Dp. F. K. v Ch. Dokud nejste def, nejste povinen. — Katecheta: V tom je viděti úmyslnou snahu účastenství Vám ztrpčovati. Více listem. — Časopisů více

nezasíláme, ale ku pracím jsme ochotni půjčiti všecky pomůcky, jakéž máme po ruce. — $(a + b)^2$ Delší článek — ano; kratší jsme odložili.

OBSAH: O morálce na Bohu nezávislé. Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) — Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Klement Markrab. (Pokračování) — Mluva katechetická. — Feuilleton. — Drobnosti. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy. —

Listárna redakce.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jím dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

O morálce na Bohu nezávislé.

Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek.

(Dokončení.)

c) Spolkáři ethičtí církev katolickou hanobí a zhanobenou zavrhují. Gustav Maier: „Naše vlády pořád ještě chrání konservativní, dogmatické, většinu vzdělanců odpuzující církve. Pročež veliké vymoženosti myslitelů a básníků, které dnes za evangelium v moderní formě by mohly sloužiti, slabé kořeny v lidu zakořenily.“ (Cituje pan J. Č. a poněvadž neodporuje, přijímá za své.) Církve míní G. Maier církev katolickou a ostatní spolky křesťanské, od církve katolické odštěpené nebo odpadlé, jež se nazývají církve, ač žádný z těch spolků církví Kristovou není, poněvadž jest jenom jedna církev Kristova, církev katolická. Že církev katolická jest pravá církev Kristova, od Boha založená, mohou se páni G. Maier a J. Č. dověděti z knihy „Lehrbuch der Apologetik“ von Gutberlet III. B. Münster in W. 1894. A že církev katolická neodpuzuje vzdělance, ale spíše k sobě přivádí, vzdělance pravé, po pravdě upřímně bažící, přesvědčiti se mohou pánové G. Maier a J. Č. ze spisu „Die Convertiten seit der Reformation“ 12 Bände von A. Räss, Freiburg 1866—1872, a „Convertitenbilder des 19. Jhrh.“ von Rosenthal, Regensburg, 3 Bände. Ovšem církev katolická hájí, jak praví protestant a filosof Leibniz, práva rozumu lidského, odpuzuje vzdělanost nepravdivou; ale učence a vzdělance zbloudilé vybízí, aby opět zmoudřeli a rozumu řádně užívali, také za našich dob skrze ústa sv. otce, Lva XIII. K nepravdě je církev katolická nesnášenlivá, ale bloudícím laskavou péčí věnuje, aby se vrátili k pravdě; nenávisť k nepravdě spojuje s láskou k bloudícím. A zdaž není mnoho učenců a umělců, kteří v církvi katolické zrozeni upřímně k ní lnou jako k matce, dobře vědouce, že učenost a umění jim nepřekáží?

Pan prof. Jodl, na němž má pan J. Č. obzvláštní zalíbení, praví: „Víra (ovšem katolická) je věc záští, sporů a rozbrojů mezi lidmi, a s dokonalou určitostí může se říci: V té míře, jak stalo se náboženství dogmatickým, stalo se také nikdy nevysychajícím pramenem nenávisti a pronásledování mezi lidmi.“ (Cituje pan J. Č.) Než prof. Jodl měl by věděti, že církvi katolické, od Boha založené, svěřeno jest učení Krista Pána, že jí náleží právo a povinnost je hájiti proti neposlušným a odpadlým kněžím (ku př. Ariovi, Husovi, Lutherovi), proti mocnářům světským, opovážlivě práva církevní zkracujícím (ku př. mnohým cí-

sařům byzantinským, Jindřichu IV. německému, Jindřichu VIII. anglickému). Zdaž měla církev při těchto útocích mlčeti? Tedy neposlušní a odpadlí kněží a mocnáři světští opovážliví a nespravedliví působili „záště, spory a rozbroje mezi lidmi“, byli „nikdy nevysychajícím pramenem nenávisti a pronásledování mezi lidmi“. O tom by se mohli pánové Jodl a J. Č. poučiti v *katolických* knihách dějepisných, *pravdivě* napsaných, ku př. „Dějínách církve katolické“ od dra Fr. X. Kryštůfka, anebo „Kirchengeschichte“ von Hergenröther.

Týž prof. Jodl praví, jak cituje pan J. Č.: „Slouží li stát církvi, ztratí jen. Místo aby podporoval mravní opravdovost a důkladnost dospívající generace, vychová jen pokrytce.“ Tedy církev (katolickou míní pan prof. Jodl) jest tím vinna, že ve školách se vychovávají pokrytci! Tu snad není třeba připomenouti, že slova tato prof. Jodlovi nedala do péra ani hluboká učenost ani láska k církvi katolické. Pražský ústav „Johanneum“ pečuje o učenníky řemeslnické, aby nespustli na těle a duši; pánové Jodle a J. Č., račte se podívatí do toho ústavu, zda se tam vychovávají pokrytci! Neráčíte znáti ústav hluchoněmých, od kněze katolického řízený? Vychovávají se tam pokrytci? Neráčíte znáti ústavy katolického kněze, Bosco, ve kterých spustlá mládež se vychovává? Snad ani nevědí rodičové, kteří posílají dítky do škol klášterních anebo jiných právě katolických, že se tam vychovávají pokrytci! Pánové, račte je napomenouti; jsou mezi nimi vzdělaní, také liberálové, Vám podobní; ty zvláště poučte. A víte-li, pánové, co utržíte? smíchu. Jistý vlašský liberál vzdělaný, poslanec, hlasoval proti klášterům a posílal svého syna do školy klášterní; zda se domníval, že jeho syn stane se tam pokrytce? Předchůdce p. prof. Jodla na filosofické stolici něm. university v Praze, dr. J. Loewe, jsa upřímným synem církve katolické až do smrti, nebyl pokrytce aniž z posluchačů činil pokrytce svými přednáškami, za něž mu posluchači děkovali, že je jimi ůchránil atheismu. Když jistý ředitel gymnasijní měl opustiti ústav, shromáždil žáky v kapli a po mši sv. měl k nim řeč, ve které pravil: „Vedl jsem Vás k Bohu, mravnosti a pilnosti.“ A nikdo z profesorů laiků nenazval ředitele laika pokrytce, k pokrytectví mládež svádějícím. Jistý zemský inspektor obecných škol, neknež, pravil k jistému okresnímu školdozorci, nekneži: „Chcete-li se pro školy obecné důkladně vzdělati, studujte katolickou paedagogiku; chcete-li učitelům odporučiti dobrou paedagogiku, odporučujte katolickou.“ (Takovou paedagogiku napsal ku př. Cornel Krieg: Lehrbuch der Paedagogik, Paderborn 1893. Knihupectví Herderovo ve Frýburce vydává knihovnu katolických spisů paedagogických.) Tento inspektor zemský není pokrytce a nechtěl udělati tohoto školdozorce pokrytce anebo svědce k pokrytectví. Je-li některý učitel katolík pokrytce anebo vyšel-li některý žák ze školy katolické jako pokrytec, nezavinila to církev katolická, která pokrytectví nenávidí, před ním varuje a je prohlašuje hříchem.

O své zkušenosti, které jsem nabyt jako žák a jako gymn. profesor klas. řečí a filosof. propaedeutiky, abych mluvil, nesluší se; to jediné připomínám, že má zkušenost nepotvrzuje mínění pánů Jodla a J. Č.

Věru, nebyl bych tak brzy hotov, kdybych všecky pomluvy a potupy, jimiž spolkáři ethičtí církev katolickou stíhají, chtěl vypočísti. Ke spisům již uvedeným, církev katolickou hájícím, připojuji Hettingerovo dílo, *Apologie des Christenthums*. Nemáme zavrhovati církev neslyšíce její obrany. Také o ní platí zásada: *Audiat et altera pars*.

Spolkáři ethičtí mají svědomí tak jemné, mravností na Bohu nezávislou tak vzdělané a vycvičené, že jim nebrání nepravdivě (či snad lživě?) náboženství

hanobiti a zhanobené zavrhnouti, náboženství zle užívati darwinsky, aestheticky, mythicky a licoměrně (či snad pokrytecky? A oni vytykají církvi pokrytectví) církev hanobiti a zhanobenou zavrhovati, a to buď ze zaviněné nevědomosti anebo z nenávisti, a to proto, aby odporučili mravnost na Bohu nezávislou. Zda tím nedokazují sami, že jejich mravnost jest nemravností? A tu chtějí učiti lid, zvláště pak mládež mravnosti!

d) Spolkáři ethičtí, aby odporučili mravnost na Bohu nezávislou, odvolávají se k Číňanům a buddhistům. Avšak že Číňané měli a mají náboženství s prvotním zjevením souvislé, ovšem pohanské, že jejich mravouka souvisí s náboženstvím, že nepřestali na atheismu morálky Konfutse-ovy, vykládá Cathrein (Moralphilosophie I. 480—484.) a Schanz (Apologie des Christenthums II. 67—75.) O buddhismu praví Schanz (Ap. d. Chr. I. 58:) „Der Buddhismus ist nicht Atheismus in unserem Sinne des Wortes, wenn er auch aus der Negation der damaligen Götter hervorging Die Verbannung der Gottheit aus dem Heiligthum des Herzens hatte ein sittliches Motiv und war nur vorübergehend. Der Buddhismus entbehrt wohl eines abstracten Religionsbegriffes, ist aber eine Reflexion älterer religiöser Vorstellungen, welche in praxi selbst wider zur Religionsübung führt.“ Tentýž (II. 40.): „Der Buddhismus konnte sich nicht nur nie vom Polytheismus ganz losmachen, sondern suchte sich auch den Religionen der verschiedenen Völker zu accommodieren.“¹⁾

Aniž jest mravouka čínská a buddhistická takovou, že bychom si jí přáli, ač nejsou bez předpisů dobrých; neboť Konfutse nehlásá ve své morálce mravnost pravou, ale prospěchářství a zevnější slušnost, a Monier Williams, znatel sanskritu (Buddhism, London 1889), odkrývá bláto a špínu, ne čistotu, kterou pan J. Č. v morálce buddhistické nalézá, bláto a špínu, jež hubí národy.²⁾ Líbí-li se spolkářům ethickým, kteří obě pokládají nezávislými na Bohu, ať si je osvojí, ostatním lidem zůstávajíce odvislou, ale ať se vystěhují ze společnosti, na odvislé morálce založené, na pustý ostrov a tam mezi sebou žijí. Však by se brzy mezi sebou rvali, jako nedávno v Americe neznabozi, kteří založiti chtěli město neznabožské, a zatoužili by po morálce odvislé, v jejíž ovzduší nyní žijí a jejíž dobrodiní požívají, ač jich nevděčně uznati nechtějí.

11. Jakých *výsledků* dodělati se může mravouka na Bohu nezávislá? Žádných dobrých, spíše zlých. Neboť uvážili jsme, že ve všech příčinách jest špatná, nemravná; avšak strom zlý nemůže přinášeti ovoce dobré. A tažme se zkušenosti, ze které chtějí spolkáři svou mravnost čerpati; od ní se dovíme, že ani lidé jednotliví ani společnost lidská bez náboženství nemohou po lidsku trvati, jak pravil Cicero: „Spravedlnost bez náboženství hyne.“ A věru, jako pokolení lidské od Boha má svůj počátek, tak opět od Boha musí býti zachováno a k cíli vedeno; neboť zásada zní: Jaký počátek, takové i další trvání. Věru diviti se jest zaslepenosti

¹⁾ Také O. Peschel, ethnolog, an líčí nesmysl a hnusnost buddhismu, nevidí v něm ethické neznabožství. (Völkerkunde 289. a násl.)

²⁾ Pana J. Č. a jiné velebitelé „čisté“ morálky buddhické, morálku filosofie křesťanské a theologie katolické zavrhuující, ledovou sprchou ochladiti může, co napsal bývalý mnich buddhický, na víru katolickou obrácený (Die katholischen Missionen 1894. č. 12): „Náboženství buddhické (tedy to není atheismus naší doby — pozn. spis.) jest čirou komedií, jeho boncové (t. jest mnichové) jsou podvodníky od kosti, kteří neoblékají roucho žluté z jiné příčiny, leč aby tyli z tuku podvedených buddhistů; s pásu a pravé štěstí lze nalézti toliko v církvi římskokatolické.“ (Erinnerungen eines ehemaligen buddhistischen Mönches.)

spolkářů, kteří nevidí, že rodině se nedaří bez Boha, ani spolku přátelskému, ani obchodnímu, ani škole, ani státním poměrům, že sociální nesrovnalosti, atheismem způsobené, se neupraví bez Boha. Kdo však není tak zaslepen jako spolkáři ethičtí, pokládá školství, mravnosti na Bohu nezávislé, bezbožecké učící byť i státem zavedené za hluboký úpadek a nepřaje si státních škol ve Francii zřízených, od spolkářů ethických, ku př. Jodla velebených, o kterých v pravém světle píše časopis „*Stimmen aus Maria-Laach* sv. 42. str. 357—373.; proto mnozí volají ve Francii, Anglii a jiných zemích: „Chceme školy katolické.“ Kdo není tak zaslepen jako spolkáři ethičtí, pokládá státní zřízení, založené na mravnosti na Bohu nezávislé, bezbožecké za hlízu společnosti lidské a byť i sám pro sebe nebyl oddán církvi katolické, nic méně uznává, že jediný duch katolický dovede společnost lidskou vysvoboditi z nynějších nesrovnalostí a rozbrojů sociálních, jak patrně ze článků, jež napsal franc. znatel politiky sociální Anatole Leroy-Beaulieu v časopise *Revue des Deux Mondes* 1892.

Jak si vysvětlíme zaslepenost spolkářů ethických? To nás vede k č. 12.

12. *Odkud* pochází spolkářství ethické? Z odporu proti Bohu a církvi Boží jediné pravé, katolické. Odpor tento má svůj původ v pýše a nezřízené žádosti po dobrech smyslných; začal již v ráji působením zlého ducha, táhne se jako černá niť dějinami lidskými, podporován jsa zlým duchem; zavinil potopu Noěmovu a rozptýlení národů; způsobil modloslužbu pohanskou a její následky, pronásledování křesťanů, kacířstva, rozkoly, nepřátelství světských mocnářů, panství mohamedánské, nepokoje v církvi katolické, pohanský humanismus, falešnou reformaci, falešné filosofie, zavržení auktority církevní, pak nadpřirozeného rázu náboženství křesťanského, posléze i přirozeného. Za naší doby má tento odpor název racionalismu, liberalismu, atheismu; nejprudší útok na Boha a církve činí spolek svobodných zednářů, kteří přímo podvracují křesťanství a církve katolickou, nepřímou civilizací a státní zřízení, duchem křesťanským proniklé, kteří tedy čiré pohanství a neznabožství zavést usilují, a jejichž děsnou nemravností pohlavní líčí Leo Taxil ve 4. svazku „*Sestry zednářské*.“ (Pachtler „*Der stille Krieg der Freimaurerei gegen Thron u. Altar* 1876. „*Der Götze der Humanität* 1875. O. Beuren (pravé jméno Raich) „*Die innere Unwahrheit der Freimaurerei* 1884.)

K odpůrcům Boha a církve katolické řadí se spolkáři ethičtí, jejichž snahy jsou chváleny a podporovány od svobodných zednářů. Tedy ve spolku ethickém nemůže býti katolík. Jsou-li tam protestanti a židé a neklade-li se jim od protestantství a židovství překážka vstoupiti do něho, jako se klade katolíkovi od církve katolické, přestávají býti ctiteli Božími a dokazují, že protestantství a moderní židovství, důsledně provedeno, končí atheismem. Jediní atheisté mají místo ve spolku ethickém. Nebudeme tedy chváliti pana J. Č., jenž v „*Učitelských Novinách*“ r. 1894. („*Náboženství a mravouka*“) doporučuje mravnost na Bohu nezávislou. Doufati lze, že učitelé rozumní neodou s ním souhlasiti a že budou pracovati pro Boha, kterého atheisté nesvrhnou s trůnu, a pro jeho církve, kterou brány pekelné nepřemohou.

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

b) *Druhá zásada* všeho mravoučného působení ve škole jest: *napřed seznamuj děti se ctností a potom teprv s hříchy čelícími proti té které ctnosti.*

Tato zásada odvozuje se ze zkušenosti, že vývoj ducha lidského jest organický zrovna tak, jako vývoj lidského těla. Tomu-li tak, musí se vštěpovati v srdce mládeže, co působí prospěšně v její rozvoj, a odstraňovati, co by tomuto rozvoji překáželo. Tedy napřed zasévej v útlá srdce, co jest pozitivního, sítě ctnosti, a potom teprv vytrhávej z nich, co jest negativního, koukol hříchu. Kdybys činil naopak, bylbyś podoben učiteli lékařství, jenž líčí tělo lidské napřed v stavu chorobném a potom teprv ve zdravém.

Ačkoliv zásada tato příliš jest patrna, přece dosud ani od křesťanských paedagogův nedosti jest oceněna ¹⁾. Hřeší se proti ní netoliko od rodičů, nýbrž i od učitelů, jak světských tak i duchovních. Tak můžeme pozorovati u př., že bývají kárány děti pro lež, ačkoliv ani doma ani ve škole nikdy jim nebylo kladeno na srdce, že mají mluvíti vždy pravdu, a proč. Nevštěpovati dětem do srdce ctnosti a kárati neb trestati je pro hřích jest nerozum a nespravedlnost. A školní učebnice měly by takovou paedagogickou převrácenost ještě podporovati?

Skutečně jsou naše školské katechismy tak složeny, že napřed mluví o hříších a potom teprv o ctnostech a dobrých skutcích. Ale nemá tak býti.

Co se podává v katechismu o mravní čistotě, musí se v praxi obrátiti — bychom se vyjádřili krátce — vzhůru nohama. Co jest na posledním místě, musí přijíti na první a naopak.

Nejprve se musí líčiti dětem, a to slovy co nejživějšími, ba uchvacujícími, *jak vznešené jest jejich lidské a křesťanské důstojenství*: že mají duši i tělo od Boha, že jsou stvořeny k obrazu Božímu, že jsou vykoupeny krví nevinného Beránka, že jsou posvěceny Duchem svatým, že jsou chrámy trojjediného Boha, že mají povstati z hrobu s tělem oslaveným a s duší i s tělem Boha na věky požívatí ve společenství andělů, a svatých. Tyto myšlenky, plynoucí z křesťansko-katolické věrouky, vštěpované dříve po různu a příležitostně, musí se nyní strhnouti v celek a vložiti dětem na srdce s vážnou otázkou: Věříte tomu všemu? Proč? Čemu nevěříte? Co cítíte při tom pomýšlení uvnitř? Cítíte, jak vznešené jest vaše lidské a křesťanské důstojenství? Kdyby nyní někdo k vám přišel a přemlouval by vás k takovému hříchu, jaký učinili na pastvě před Josefem jeho bratří: poslechly byste to? Jistě ne. Vaše tvář by se zapýřila, zarděla, začervenala, vaše oko by se zalesklo hněvem, srdce vaše bušilo by ve vás nepokojně. To jest, milé dítky *stud*. Ať tedy nikdy nemyslíte, nemluvíte a nečiníte, co by bylo proti studu. Pak budete míti nejkrásnější ctnost, *čistotu*. Budete *čistotné*. Běda vám, kdybyste myslily, mluvily, činily, co jest proti studu! Upadly byste do hříchu, kterému se říká *nečistota* nebo *smilstvo*. A tento hřích přísně zapověděl Pán Bůh šestým přikázáním: „*Nesesmilníš*“

Co tedy zapovídá se tímto přikázáním?

¹⁾ Jasně ji vytkl teprv Jan von Hirscher ve svém spisku: „Besorgnisse hinsichtlich der Zweckmässigkeit unseres Religionsunterrichtes,“ Freiburg im Breisgau, 1863, str. 73. 109.

Kromě studu pobádají křesťana k mravní čistotě ještě jiné choutky plynoucí z dogmatiky. Pražský katechismus, na str. 88. uvádí, tři pohnutky. První a třetí jsou vlastně dvě z oněch pohnutek, z kterých vyplývá stydlivost (stydlivost není totožná s čistotou, ale jest příčinou neb pramenem čistoty.) Zůstává tedy v pražském katechismu pouze druhá pohnutka čistoty. K této se musí připojit, co se uvádí na též stránce mezi prostředky k zachování čistoty na druhém místě v první polovici (*pohnutky* ctnosti a *prostředky* k zachování ctnosti není přece jedno.) Konečně pobádá křesťana k čistotě její *cena*, t. j. vážnost, kterou má čistota u Boha i u lidí. Na této pohnutce také mnoho záleží, ale v katechismu odbyta lakonickou poznámkou: „Čistota a nevinnost náleží mezi hlavní ozdoby člověka.

Jsou tedy *kromě studu ještě tři pohnutky čistoty: láska k Pánu Ježíši*, s nímž křesťan při svatém přijímání dle duše i dle těla se spojuje; pak *stálá paměť na všudybytného Boha*; posléze *vážnost*, jakou má čistota u Boha i u lidí. — Tyto pohnutky musí se mládeži nejprve po různu a příležitostně, posléze pak, při hlavním poučení, všecky vesměs živě a důtklivě na srdce vložiti způsobem svrchu naznačeným. Tím vypěje jejich stydlivost v nadpřirozenou ctnost čistoty.

Nyní bude zapotřebí naznačiti *prostředky k zachování čistoty*, kteréž jsou: sebezpřemáhání (o tom v školních katechismech ani slůvka, a přece tak důležité!); stálé zaměstnání; strídmost; útek před vnějšími nepřátely; pobožnost vůbec, zvláště pak přijímání sv. svátostí. Líčení toto budiž živé, srdce jímající. Žáci naplněni buďtež bázní a úzkostí, by pokladu nošeného v křehkých nádobách neztratili.

Po tomto obšírném vyličení čistoty budiž poukázáno stručnými a volenými slovy na vše, *co čistotě se protivuje*. Z ohledu na první zásadu tohoto vyučování postačí vytknouti všeobecnou protivu čistoty jako nečistotu neb smilstvo.

Vykládati dětem rozličné druhy nečistoty není zapotřebí.

Výklad *následků nečistoty* budiž co možná stručný, aby naplnil mládež bázní, neotupil však citu jejího. Z té příčiny nechválíme, že mluví katechismus o ohybných a záhubných nemocech. Povahu těch nemocí nelze dětem líčiti, a pouhá všeobecná slova nic nezpomohou; proto bude lépe o tomto následku mlčet.

O tom, *co svádí k nečistotě*, mluvit se musí častěji, ale v pražském katechismu str. 87. vynecháno, co bývalo v starém katechismu: příliš svobodné zacházení s osobami nestejného pohlaví. Jakým způsobem o tom mluvit, ukázali jsme jinde¹⁾. Místo „atd.“ v pražském katechismu bylo by lépe vyjmenovati zevrubně ostatní nebezpečí čistoty, tedy: všetečnost smyslů, zvláště očí, uší a jazyka; neslušné zábavy, zvláště divadla a tance. (Příště dále.)

Slovné obrazy.

Sděluje Vojtěch Kameš.

Ku konci svého článku vybízí zkušený a praktický katecheta, jakým pisatel stati „Slovné obrazy“ dle prací svých se jeví, aby katechetové jaksi v jeho práci pokračovali, a na místě katechesí své zkušenosti, zvláště obrazy slovné uveřejňovali.

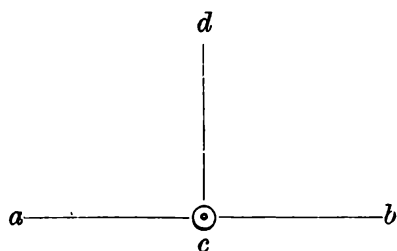
¹⁾ Křesťansko katolický katechismus, str. 150. 151.

O prospěšnosti obrazů slovných není zajisté sporu. Dodávají katechesi nejen živosti ale i srozumitelnosti. Čeho nedocílilo se dlouhým, unavujícím výkladem, docílí se rázem a téměř hravě pomocí obrazu. I nejtěžší věci tímto způsobem žáci pochopí.

Z té příčiny již i nejstarší učitelové Církve obrazů slovných užívali ku znázornění hlavně tajemství naší sv. víry.

1. Uvedeme nejprve některé obrazy ku znázornění nejhlubšího tajemství, totiž *Nejsv. Trojice*. — Sv. Augustin poukazuje k naší *duši*. Tři rozdílné mohutnosti duše pozorujeme: paměť, rozum a vůle a přece duše jenom jedna zůstává. „*Mens meminit sui, intelligit se, diligit se; hoc si cernimus, cernimus Trinitatem, nondum quidem Deum, sed imaginem Dei.*“ (De Trinit. XIV. c. 8.) — Rovněž tak znázorňuje tajemství toto i sv. Ambrož, kterýž píše: „Otec jest Bůh, Syn jest Bůh, i Duch sv. jest Bůh, a přece nejsou tři bohové, ale jen jeden Bůh; tak i rozum jest duše, vůle jest duše, paměť jest duše a přece nejsou tři duše v jednom těle, ale jedna duše, trojí mohutnost mající.“ (De dign. condit. hum. c. 2.) — Obraz tento ovšem jenom na vyšším stupni bude srozumitelným. Pro nejmenší žáky hodí se nejlépe poukázati na *strom*, při němž tři části pozorujeme, kmen, větve, listí. Ze kmene vyrůstají větve — ze kmene a z větví teprve listí; nevyroste listí na větvi od kmene useknuté, nevyroste listí hned z kmene samého. Tak kromě jednoty, kterou tři částky dohromady tvoří, znázorníme také, že Syn od Otce jest zplozen a že Duch sv. od Otce i Syna vychází. — Sv. Augustin jiný ještě obraz uvádí, totiž *vodu*, která jedné podstaty zůstávajíc, trojím způsobem může se jeviti: „*Fons, fluvius et potio sunt aqua et tamen nihil horum est alterum.*“ (Serm. 38. de verbis Apost. c. 7.) Obrazu tohoto lze však snadnějším způsobem užití takto: voda jest nejen ve stavu tekutém, ale také sníh jest vlastně voda i led. Dáme-li sníh a led do teplé vody, budeme z trojího mítí jednu vodu. Třetí ještě obraz uvádí veliký biskup hipponský, totiž *slunce*: „*In sole tria sunt, et sicut videmus separari non possunt, cursus, splendor et calor.*“ (Serm. 1. de verbis Apost. c. 3.) Takto nám obraz tento ovšem posloužit nemůže, ale přece obrazu slunce použití lze ve třídách vyšších tímto způsobem: Zachytíme-li obraz slunce zrcadlem, které by obraz tento odráželo do zrcadla druhého, můžeme jediné slunce viděti na jednou třikrát.

Tím také i znázorníme, že Syn od Otce jest zplozen (obraz v zrcadle prvním) a že Duch sv. od Otce i Syna vychází (obraz odrazem vyvolaný v zrcadle druhém). Aby rozdílnost druhé a třetí osoby patrněji vynikla, možno na místě zrcadla prvního uvéstí obraz slunce na hladině vodní (na př. v nádobě nějaké), kterýž by teprve v zrcadle se odrážel. — Jiný obraz poskytnouti může *ohně*. V jednom ohni trojí pozorujeme: plápolavý pohyb, světlo a teplo. — Abychom patrně dokázali, že nejsme nepřátely realii, můžeme na vyšším stupni podati i znázornění geometrické:

I *mathematický*, jeden jediný bod trojím zároveň způsobem může býti uvažován i trojí zároveň vlastností jeviti. Tak prvně jest nám bod *c* koncem přímky *ac*, po druhé jest nám tentýž bod *c* začátkem přímky *cd* a po třetí tentýž bod *c* značí nám střed přímky *ab*. — stále však přece zůstává jediným a jednoduchým bodem.

Nechť uvede někdo jiný obrazy sebe případnější, ku konci však přece doznati musí každý s Velikým Akvinatém, že obrazy takové vždy přece více nepodobnosti než podobnosti mají; a platí-li vůbec pravidlo: „*quaelibet similitudo claudicat*“, platí tím více, máme-li bytosť neskončenou přirovnávati k bytostem konečným. Nicméně připouští i Andělský Učitel, že lze obrazů a podobenství s prospěchem užívati ku vysvětlení nauky katolické, jen když obrazy jasně se vyloží, rozdíl mezi konečným a nekonečným nespustí se se zřetele a když se přirovnání, obraz, neobrací se všech stran, ale pouze k vytknutému přispůsobí účelu.

2. Těžko jest ovšem také vysvětliti, kterak v Ježíši Kristu dvě jsou přirozenosti, božská a lidská, a přece jen jedna osoba, totiž druhá osoba božská. Můžeme-li předpokládati u žáků vyššího stupně známost páky z přírodozpytu, užijme tohoto obrazu: Mysleme si dvě tyče zlatou a železnou na sebe položené a spolu spojené. Vrchní zlatá nechť nám značí přirozenost božskou a spodní železná přirozenost lidskou. Aby tyto obě spojené tyče tvořily páku, potřebují bod opory. A tím jediným bodem opory jest osoba božská.

3. Ku znázornění všudypřítomnosti Boží, jakož i přítomnosti Pána Ježíše v Nejsvětější Svátosti v každé z velikého počtu sv. hostií, užívá Skočdopole ve svých Vypracovaných katechesích *slunce* (str. 26, 642.). Když svítí na jasné obloze slunce, svítí najednou všude a všude jest celé. Svítí nad školou, nad městem, nad Prahou, nad Vídní, nad celou polovicí země; a všude jest jenom jedno slunce a všude svítí celé. Tak podobně a mnohem více všude jest Bůh; slunce svítí jenom ve dne a nad jednou polovicí země, ale Pán Bůh jest ve dne i v noci na celém světě. . . Jako světlo sluneční všude jest, tak i teplo jeho všude jest najednou.

Slunce jenom jedno jest pro celý svět; a přece svítí na tisíce měst a vesnic, a jest všude jen to jedno a všude celé, všude hřeje a svítí. . . všude celé, i skrze maličké okno svítí celé, i skrze veliké okno svítí celé, i malým svým jediným okem vidíme je celé. A tak po všem světě jest na nesčíslných místech Pán Ježíš v millionech hostií a jest všude jenom jeden, všude celý, jako Bůh a člověk.

Že Pán Ježíš přítomen jest celý v každé částce sv. hostie znázorňuje se obyčejně zrcadlem. V zrcadle spatřujeme podobu svou, a kdybychom zrcadlo na více částek rozbili, můžeme zase v každé celý obličej svůj spatřovati.

4. Působení *posvěcující milosti Boží* na duši znázorní se broušením drahokamů. Má-li duše na sobě hřích těžký, není krásná ale nečistá, nelíbí se Bohu, jest jako nebroušený drahokam. Teprve když jest posvěcující milostí Boží očištěna a ozdoběna, ukáže se ve své kráse, zalíbí se Bohu, — drahokam broušený.

5. Účinkové sv. přijímání jsou: 1. spojuje nás s Kristem a rozmnožuje v nás posvěcující milost. K tomu dodává „Druhý katechismus“ Skočdopolův slova Páně: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“ (Jan 6, 57.) — Že po sv. přijímání Pán Ježíš přebývá v nás, pochopí hned snadno každé dítě, ale kterak my přebýváme v Něm, to bude mu nepochopitelným. Užijme obrazu slovného: Světlo prochází skrze sklo a tak jest světlo ve skle i sklo ve světle. — Abychom pak znázornili i účinek další, dodejme: Pán Ježíš řekl jedenkrátě učeníkům svým: „Já jsem vinný kmen, vy ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé. (Jan 15, 5.) Pán Ježíš jest tedy jako vinným kmenem a my jsme s ním ve sv. přijímání spojeni jako ratolesti. Vinný kmen působí, že jsou ratolesti živý, mají zelený list, květ a potom ovoce, které jest z počátku jen malé, potom se čím dále, tím více rozmnožuje a zvětšuje. Podobně působí Pán Ježíš

v Nejsv. Svátosti Oltářní, že jest duše živa t. j. že má posvěcující milost a že jí má, čím dále tím více.

6. Při článku víry o těla vzkříšení uvádí asi každý katecheta obecně známý obraz: housenka zapřádá se v kuklu, z níž, zdánlivě mrtvé, pak když teplem slunečním se otevře, krásný motýl vylétá. Obrazem tímto možno dále též znázorniti, že při vzkříšení jen těla spravedlivých budou oslavena, nikoliv ale těla hříšníků. Neboť jenom z některých kukel vylétají krásně zbarvení motýlové denní. Z jiných kukel ale vylétají tmavošedé, nesličné můry č. motýlové noční.

Končíme slovy Horácovými:

. Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti, si non, his utere mecum.

Ku znázornění toho, že vina a následky hříchu prvotného přecházejí na lidi všecky, užíval jistý katecheta tohoto obrazu: Jsou-li staří ptáci na svobodě a vylihnu se jim mladá ptáčata, jsou i tato svobodna. Jsou-li však staří chyceni a do klece uzavřeni, tu i mladá ptáčata v kleci vylihnutá postrádají svobody. Tak i potomci prvních rodičů stížení jsou následky tohoto hříchu. — F.

Odměny.

Při před rokem byl jsem upozorněn jedním duchovním bratrem na zvláštní způsob odměny. Užívám prostředku toho téměř už rok v rozličných třídách a mohu říci s dobrým výsledkem. I neváhám na způsob ten i jiné duchovní pány bratry upozorniti, aby tak i mezi svými žáky vzbudili chuť a pílí k učení se pravdám sv. náboženství.

Často a právem stěžují si učitelé, že dítky školní, zvláště venkovské, doma se neučí, zvláště ne sv. náboženství. A přece mají mnozí knihy potřebné, a přes to neotevrou doma ani té ani oné knihy, a když otevrou na př. bibl. dějepravu, dívají se na obrázky, avšak o učení se z paměti není ani řeči

Aby tak činily, by se doma zvláště bibl. dějepravě učily, lze dosíci tak zvanými lístky z pilnosti. Zda také lístky v českém jazyku vyšly, není mi známo. Německé rozličného druhu vyšly u Karla Aug. Seyfrieda v Mnichově (Jahnstrasse Nr. 24.). Užívám lístků tak zv. klišových, 100 kusů stojí 30 kr.

Užívám jich takto: Kdo se velmi dobře naučil uložené části, obdrží lístek. Při větších dítkách žádám, aby uloženou část zvláště z bibl. dějepravy samostatně vypravovaly. To také žádá naše osnova. Kdo obdrží tři lístky, vrátí je a dostane za ně obrázek. ¹⁾ Vrací je a to ze dvojí příčiny, jednak se tím předchází švindlu nějakému, jednak i kapsa ušetří. Zvláštního doporučení hodny jsou obrázky svatých patronů českých. Jsou skutečně velmi pěkně provedeny, na druhé straně obsahují modlitbu k dotyčnému svatému.

¹⁾ Tak jednával též výborný katecheta na něm. ústavě pro vzdělání učitelek v Praze, Václav Světlík, a my sami jsme se přesvědčili nejednou, jak výborně se prostředek tento osvědčoval u žákyň támnější školy cvičné. Red.

Jaké píle, jaké horlivosti se takto u žáků docílí! Kdo má jen trochu snaživosti a vloh, hledí, aby aspoň jeden lístek obdržel. Když má jeden, snaží se, by mu druhý neušel. Když má druhý, má už velikou naději, že obdrží i obrázek, který u dětí má cenu velikou. S chutí pustí se i do třetí úlohy, naučí se jí z paměti, že ji dovede doslovně podati. Když má jeden obrázek, snaží se, by obdržel druhý a třetí. Dítka mají radost z lístků, zvláště pak z obrázků. Co neučiní dítě, by jich tak lehkým způsobem došlo! Obdrží-li lístek neb obrázek, přichází s radostí domů, ukazuje je rodičům — a rodiče mají opět radost ze svého dítěte, že se pilně učí, že dostalo odměnu. Ano otec, ovšem bohatý otec jeden, slíbil svým dětem a také skutečně vyplácel za každý takový lístek — zlatku. Tím se ovšem chuť a horlivost u dětí jen zvyšuje. Ovšem všichni žáci v celé třídě se také neučí, ale přece většina: i tu záleží na dětech.

Mohlo by se snad zde vytýkati, že častá odměna není správná. Abych této výtce se vyhnul, poukazuji ke znamenitému katechetovi G. Mey-ovi. Ten píše ve svém spise: „Vollständige Katechesen für die untere Klasse der kath. Volksschule“ (8. vyd. str. 167.): „Als Zeichen der Zufriedenheit . . . bediene ich mich der „Bravo“. Ein Stücklein farbigen Papiers mit „Bravo“ überschrieben, das die Kinder zu Hause Vorweisen können, hat in ihren Augen schon für sich allein einen hohen Wert. Um die Bedeutung zu erhöhen, wechsele ich die ausgetheilten Bravo gegen Bilder zurück. Hat ein Kind deren drei erworben, so hat es sie zurückzugeben und erhält dafür ein Bild“.

Z jiné stránky mohlo by se namítati, že má s tím katecheta ztrátu hmotnou. Jak jsem již ukázal obdrží lístky zpět, ty může opět rozdati, takže jich ročně zajisté mnoho nespotřebuje. Ostatně 100 kusů stojí toliko 30 kr. Obrázky také mnoho nestojí. Vůbec, který horlivý katecheta neutrpěl by rád tak malou škodu hmotnou, jen když žáci pilně se učí; z toho má katechta sám radost velikou?

I doporučuji důstojným pánům bratřím způsob odměny, právě naznačený, a doufám, že se pak sami o jeho blahodátném účinku a výsledku přesvědčí.

Kdyby nebylo podobných lístků českých, snad by se daly zaopatřiti při hojném počtu těch, kdo by se přihlásili. Snad by družstvo Vlast svým nákladem je vydalo, snad by tak učinil i Seyfried v Mnichově. Kdo by tedy z dp. bratří těchto lístků českých si přáli, raďte psáti redakci tohoto listu, a když by se dostatečný počet přihlásil, nebylo by daleko do jich českého vydání.

Jan Nep. Holý, O. Praem.

OBZOR ŠKOLSKÝ.

(Dokončení.) — Úplně nepokrytě pro „mravouku občanskou“, mravouku bez Boha, vyslovuje se učitelský list „Národ a Škola“, v pojednání: „Vyhovuje-li novodobá škola obecná časovým potřebám českého lidu?“ Pojednání toto jest konkurenční prací „Národa a Školy“ a napsal je učitel z Moravy, který dotýká se také potupně morálky scholastické.

Nejdříve vytýká v a d y nvnější školy v dějepisu, zeměpisu, mluvnici, pravopisu

a slohu a vůbec „škola naše, jak velmi často bývá stěžováno, příliš mnoho trhá a nesouvislého učiva podává“ a chválí mnoho přírodní vědy. To vše dokládá výroky z realistického „Času“, pokrokářských „Rozhledů“ a anglického filosofa Spencera. Spencer jest fatalistou, popírá svobodu lidskou a zodpovědnost za lidské jednání.

Aby nás tím více pro vědy přírodní nadchl, praví (v č. 4. „N. a Šk.“ t. r. na str. 65.): „Rozsáhlejším pěstováním věd

přírodních nikterak by se neublížilo výchově, jak velmi často ano stále se domnívají a dokazovati chtějí naši mravokární „oprávce školství“, kteří mravností myslí pouze výkony zevnější, pouhou formu, zvyk, dresurou mozku vychované smýšlení, ale ne přesvědčení, vnitřní stavy, kony duše, často nezjevné...“

„Koho myslí těmi „mravokárnými oprávcí školství“, vysvítá z dalších jeho slov: „Škola nesmí, má-li býti časovou (měl říci raději nekatolickou) býti naplněna dusivými výpary, spuchlinou morálky scholastické, která jest účelem sama sobě, ne mylidé, národ, potřebujeme morálku pro sebe, pro život (přítomný!), morálku praktickou, přesvědčivou, rozumovou.“

Nevíme, zdali tento pán věty tyto slovně nebo obsahem vyňal z „Času“, „Rozhledů“ nebo „Spencera“, nebo zdali jest to jeho vlastní výrobek, — budiž tomu však jakkoli, jsme mu tou radou, aby dělal to, čemu učí děti ve škole: „dvakrát měř a jednou řež“ a ne naopak, aby neřezal a nestřílel „filosofickými“ frásami bez míření a sám sebe nepostřelil. Tolik rad dává ve své „konkurenční práci“ veškerému učitelstvu a nejvyšší správě vyučování a pro sebe rady neví. Kdo pak to řekl, že ti „mravokární oprávcové školství“ myslí mravností „zevnější kony“, pouhou formu, zvyk, ne přesvědčení? Buď ví, že katolíci učí, že „víra beze skutků jest mrtva“ a že katolíci musí býti mravným i v myšlénkách, srdci, tedy přesvědčením, a nad to v řečech i skutcích a potom tvrdí-li toho opak, jest v rozporu s pravdou, — nebo toho neví a pak by o tom neměl mluvit.

Výrok o „spuchlině scholastické morálky“ mohl bych odbyti známým výrokiem staroklassickým.

Ví ten pán, co jest to scholastika, kteří jsou její přední zástupcové, kolik děl sepsal jediný sv. Tomáš Aquinský? Viděl již scholastickou morálku, a viděl-li, četl ji, a četl-li, rozuměl jí? té morálce a té filosofii, nad niž nic dokonalejšího duch lidský potom nevytvořil, již se dostalo a to nejednou chvály a obdivu i od učených protestantů?

Dále rozumuje pisatel takto: „co jest přirozené, jest mravné a pravdivé a co jest nepřirozené (protipřirozené), nemůže býti mravné“ — (zde by mu neškodilo znáti pojmy ze „scholastické spuchlé morálky“ a filosofie, aby si nemátl řád ontolo-

gický, fysický a ethický) — „potom prý nastane šťastnější doba po několikatisíciletém utrpení, věznění, utlačování, šlapání ducha lidského“ — a divadelně deklamuje: „— eh, duhové, mlhavé sny —!“

Ba že mluví onen pán skoro jako ze sna.

A běda škole, běda rodičům a dětem, kdyby se ty sny uskutečnily, kdyby morálka a náboženství katolické ze školy byly vypuzeny a zavedena místo nich morálka občanská bez náboženství, která ničeho nechce věděti o Bohu, Kristu atd.

K tomu jest pod čarou přičiněna poznámka: „Právě v době naší, kdy „hnutí ethické“ (technický pro to výraz) stalo se tak časovým, nutně a často kladena bývá otázka, jak morálku ve škole pěstovati. Ve Francii a některých kantonech švýcarských se na obecných školách této tak zv. „vědecké morálce“ vyučuje a „německá společnost pro ethickou kulturu“ vypjala do 1. října roku 1895 cenu 4000 marek na sepsání prstonárodní příruční knihy humánní ethiky na vědeckém základě, která by učitelům a rodičům byla návodem, dle něhož by mohli konati ethické vyučování, prosté všeho předpokládání náboženského nebo metafysického rázu (tedy, jak jsme dříve řekli, morálka bez Boha a bez náboženství). Potom uvádí některé podobné morálky v českém jazyku: „O základech mravnosti“ (Durdík), „Dnešní otázka mravní“ (učitel Krejčí) nákladem pokrokářských Rozhledů, prý velmi doporučitelné pojednání, „Mravní názory naší doby“ (E. Rod) a rovněž prý velmi pozoruhodný „Pokus vychovatelské osnovy“ od ředitele A. Janů v brožuře: „Příspěvky k úvahám o otázce učebnic a čítanek na šk. obecných.“

K této poznámce několik slov: Z uvedeného provolání „německé společnosti ethické“, která chce knihy bez podkladu náboženského a metafysického, jest nad slunce jasné, že nevěra pod zástěrou „ethického hnutí“, „vědecké morálky“ nebo, jak jinde se nazývá, „společenská fysika“ a „věda o poměrech společenských“ (Spencer, jenž i naší paedagogickou bibliothékou k nám importován), že nevěra, pod těmito nevinými jmény z křesťanství vzatými chce se vetřítí mezi lid, ano pomocí „ethických“ učebnic a čítanek i do obecné školy. A na předním místě má pro ni býti získáno učitelstvo.

V poslední době spojila se různá odvětví těchto „ethických společností“ po Německu, Anglii a Americe v jedinou „ethi-

ckou jednotu“, která chce „vědecké poznání“ mravně dobrého šířiti a proti moderní rozervanosti v oboru socialním, politickém, náboženském i filosofickém pracovati o mezinárodní sjednocování ducha (bez víry a Boha)!

Učínme z toho závěr: 1. Jest zjevem politování hodným a povážlivým, když na náboženství katolické zdvihá kámen příhany, ač bohudík dosud ojedinele, i vychovatel mládeže;

2. uznává se na všech znenáhla stranách, že výchova a mravnost mládeže není uspokojivou, proto hledán lék. My katolíci nebo „klerikálové“ jej vidíme v Kristu, naši odpůrci, liberálové krotší i divocí, nechtějí o tomto léku věděti a hledají ho tam, kde k nalezení není;

3. jaká z toho plyne povinnost pro křesťanské rodiče, kněze, učitele, jest na bílé dni.

Historia magistra vitae, dějiny jsou učitelkou národů, a ty dějiny neodvolatelně

k nám volají — zavírejme třeba oči a zapávejme, uši —, že nejmocnější národ pohan- ský, staré Římany, nezničila síla nepřítele, ale „občanská morálka“, která rozuměla „ctností“ a „mravností“ pouhé vypěstění až do přemrštěnosti hrdého na své římsství Řimana, pouhou udatností ve válce a chytrost v politice ve prospěch římského státu. A vůbec není národa, jemuž by nebyly zásady „morálky pouze občanské“ zárodkem dřívější nebo pozdější smrti

Tak učí historie jednak výstražně ukazující, že morálka pouze občanská nedostačí ani k blahu časnému a že příčí se samé přirozenosti lidské, což ostatně člověk dobře pocituje, jednak poučující, že jediná ta morálka jest duší života našeho, vnitřního i zevnitřního, časného i věčného, která má sankci a moc od Toho, Jenž ji dal, a jenž jest zdrojem a normou veškeré mravnosti, a tou jest morálka katolická!

Takovou jest železná mluva historie a my jí svým slabým pérem nesmažeme.

DROBNOSTI.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze zaslali na darech a příspěvcích p. t. pp.: Ed. Prašinger, kapitolní děkan v Hradci Králové 6 zl.; Fr. Srdínko, kanovník ve Staré Boleslavi 1 zl. 20 kr.; Jan Křt. Vojtěch, sídelní kanovník v Brně 2 zl.; dr. Jan Soukup, prof. bohosloví v Hradci Králové 1 zl. 20 kr.; dr. Jos. Dvořák, spiritual v biskupském alumnátě v Brně 4 zl.; prof. A. Duffek v Německém Brodě 5 zl.; Alois Krejčí, katecheta ve Velkém Meziříčí 2 zl. 40 kr.; Jan Kögler, vicesuperior v kníž. arcib. semináři v Olomouci 1 zl.; Vojtěch Šimáček, katecheta v Plzni 1 zl. 20 kr.; Jan Proswitz, spiritual u sv. Josefa v Brně 1 zl. 20 kr.; Frant. Seraf. Vojta, farář na Zlíchově 1 zl. 20 kr.; Jan Blažek, jub. farář v Kostelci u Chrásti 2 zl.; Vojtěch Kameš, farář v Chřenovicích 1 zl. 20 kr.; Slavík Josef v Novém Městě nad Met. 1 zl. 20 kr.; P. Vojtěch Frejka, kooperátor na Sv. Kopečku 1 zl.; F. K. 1 zl. — Frant. Pohunek, kaploun u sv. Štěpána v Praze, jednatel spolku.

Cesare Cantù †. Dne 13. března zemřel v Miláně u věku skoro 90 let slavný italský dějepisec Cesare Cantù, o němž můžeme vším právem říci, že, ač byl přede-

vším dějepiscem, přec že náleží veškerou svou činností k nejzasloužilejším vychovatelům našeho století. Dýšeť ze všech jeho spisů ušlechtilý, zbožný duch a ve všech jest znáti, že spisovatel mluví ze srdce a že snaží se svoje krajany velké i malé, poučit a zušlechtit. Postavil-li si však svými dějinami všeobecnými pomník slávy nehynoucí a byl-li jako spisovatel belletristický miláčkem hlavně italských žen a dívek, jimž se obzvláště jeho povídka „Margherita Pusterla“, ať nic nedíme o jiných, *) tak velice líbila, že byla do r. 1874 jenom v Miláně vydána osmatřicetkrát: získal si zásluh nemenších spisy eminentně paedagogickými, jež docházely oblíby takové, že byly vždy znova a znova tištěny, některé víc než třicetkrát! Spisy ty pak jsou: „Buon Fanciullo“ („Dobré dítě“ — vydáno též česky nákladem knihkupectví Cyrillo Method., překladem Jos. Flekáčka); „Il giovinetto indirizzato alla bontà, al sapere e all' industria“ („Hošík naváděný ku zbožnosti, vědění a přičinlivosti.“); „Il galantuomo“ čili „I diritti e

*) *Madonna d'Imbavera*, *Povera Menica*, „*La Setajnola*“ (Obchodnice hedvábím).

i doveri“ („Práva a povinnosti“) a „Carlambrogio da Montevocchia“. Oba spisky poslední jsou, abych tak řekl, příručními knihami populární mravouky; rozdíl mezi nimi jest toliko ten, že se v první dává více soustavně poučení člověku mladšímu, kdežto v knížce druhé poučuje všechny, s nimiž se na svých cestách setkává, starý, poctivý cestující obchodník Karel Ambrož. Sem spadají též „Racconti storici e morali“ („Dějepisné a mravoučné povídky“) a „Tior di memoria giovanile“ (≡ povídky a básničky k učení se nazpaměť). Neméně zásluhy získal si Cantù spisem vydaným pro lid, jemuž dal jméno „Buon senso e buon cuore“ (česky dle smyslu asi tolik jako: zdravý rozum a poctivé srdce). Spis tento jest jakousi pro lid sepsanou praktickou katolickou mravoukou a populární filosofií a zasloužil by, aby se mu dostalo zpracování českého as podobného, v jakém chorvatsky vyšel v Záhřebě nákladem matice chorvatské. — Čest budiž muži, jenž vynikal stejně jak hlubokým věděním tak i pevnou věrou! R.

Zákaz. Městská rada praž. se usnesla, aby prostřednictvím obou c. k. okresních školních rad pražských obnoven byl oběžník, kterým bylo svého času učitelstvu zakázáno obcházení pánů majících při obsazování míst nějaký vliv, a aby k tomu bylo hleděno, by se toho oběžníku šetřilo.

Na oslavu 25letého trvání c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Soběslavi vydá knihkupec V. Kraus v Táboře obširné dějiny zároveň se seznamem všech těch, kteří na ústavě zkoušku dospělosti vykonali. Aby seznam mohl býti spolehlivý, žádají se všichni, by možno-li obratem ředitelství ústavu zaslali na kor. lístku jméno, rok kdy maturitu konali, kde jsou ustanoveni nyní, a čas kdy a kde konali zkoušku způsobilosti. Objednávku na tento spis račte připojiti kor. lístku.

Jak se vyučuje dějepisu na školách obecných. Dostal se mi do rukou dějepisný sešitek jednoho žáka, v němž jsem našel následovní: Josef II. zrušil kláštery a vyhnal Jezovity. Z jmění klášterů založil (nesrozumitelné) a z toho vydávaly se peníze na ústavy chudobců. Ponechal jen kláštery, v kterých se zabývali o vychování mládeže, a kde nic, ty zrušil. Jiří z Poděbrad. Víme, že většina Čechů i Jiří přiznávali se víře pod obojí. Papež Pius II. nařídil, aby se té víry vzdal a národ český jakýmkoliv způsobem do lůna církve římsko-katolické uvedl.

Jiří ale tak neučinil, a proto byl i s národem českým dán od toho papeže do klatby. —x—

Z porad okresních a přednášek spolkových. V nynější pohnuté době jest třeba přihlížeti na chování mládeže nejen ve škole ale i více mimo školu, aby žáci vedeni byli ku mravnosti a nábožnosti. Správcové škol a zástupcové místní školní rady nechť působí k tomu, aby občané sami toho dbali, by mládež všude se slušně chovala (insp. p. J. Lošťák). — Pánům řídicím učitelům, kteří zároveň jsou řediteli kůrů, připomenuto (na Semilsku), že v nižádném případě dovoleno není za příčinou pohrbů zanedbávati školní vyučování; jeť věci každého, by dohodl se s duchovní správou, aby funkce podobné konaly se v dobu, by vyučování nijak netrpělo. Učitelé mají mezi sebou zachovávat pravou kollegialitu, čímž na venek důvěry a lásky získají; rozepře a neshody ze sboru na venek se vynášeti nemají. — Na valné schůzi učitelů evangelických škol přednášel Fr. J. Musil „O zásadách vychovatelských školství obecného a evangelického“ a navrhl resoluci tohoto znění: „Zásady a prostředky vychovatelské školství evangelického obsaženy jsou ve slovu Božím, kteréž jest naším nejsvrchovanějším pravidlem jak v rodině tak ve škole a to bez výjimky, a jež zevrubně rozvinul arcivučitel náš Komenský ve své didaktice“ (Vizme i my!). — Na schůzi „Budče brněnské“ přednášel 11. října 1894 Ant. Bobrovský „O společnosti a škole“. Ve své řeči seznámil posluchače s těmi názory a směry myšlenkovými, které se ve druhé polovici tohoto století ve filosofii objevují. Promlouval o jejich vývoji a posoudiv je po zásluze vytkl konečné program učitelství slovy: Nemůžeme v pravdě vzdát se idealismu; materialismus jest nám naprosto zhoubný. — A. Brable přednášel na okr. konf. okresu Kroměřížského o thematu: „Kterak povznésti vychovatelskou činnost školy obecné?“ Z jeho přednášky vyjímáme: Úkolem vychování jest především mravnost a zbožnost. Náboženství jest škála, mravnost pramen z ní vyrážející. Vzdělání materialní a formální není vlastním cílem vychování, ale toliko prostředkem. Škola klade jen základy všeho, na čem spočívá mravný charakter. Základy ty jsou: práce, kteráž jest mravnost sama, cit pro pořádek, čistotu, vděčnost, úctu a vůbec všechny krásné vlastnosti. Tomu neučí se ovšem ve zvláštních hodinách, ale kdy-

koji se k tomu příležitost naskytne. Láska pak jest, na níž všechno vychování se otvírá a zavírá. L+95.

Výpomocných podučitelů jest dle „Zprávy zemského výboru o stavu školství“ v českých okresích 208 a v něm. 218, úhrnem tudíž 426. Nejvíce výpomocných podučitelů jest v okrese klatovském (19), strakonickém (17), německobrodském (14), pelhřimovském a přestickém (po 10), v německých okresích: horšovo-týnském (19), krumlovském (15), českolipském a teplském (po 10). Dotčená zpráva zemského výboru“ uvádí 16 výpomocných podučitelů v samostatných okresích městských, což stalo se omylem, neboť nejsou to podučitelé nezkoušení, nýbrž buď vysvědčením dospělosti, nebo vysvědčením způsobilosti opatření, kteří zastupují místa onemocnělých, nebo na dovolené jsoucích učitelů.

—a.

Kriminální anthropologie ve škole. Znamý kriminální anthropolog prof. Lombroso měl v turinském spolku učitelském přednášku o kriminální anthropologii ve škole, z níž uvádíme tato dáta: Dětem od 3 do 7 let nedostává se morálního smyslu. Kradou, perou se, zakládají oheň a dopouštějí se jiných špatností, aniž by pociťovaly nejmenších výčitek svědomí, ano ještě ze skutků svých se těšívají. Později pod vlivem vychování aneb i bez něho klestí si v dobrých dětech cestu morální smysl a takž stávají se z nich řádní lidé. Pouze v jednotlivých případech lze pozorovat opak. U těchto dětí zločinné náklonnosti v 7. a 8. roce neslábnou, nýbrž zůstávají ve staré síle, ano ještě se zveličují. Tyto děti jsou rozenými zločinci a postrádají po celý život svůj morálního smyslu. Leč, těžko lze zjistit, zda v kritických letech zločinných náklonností u dětí ubývá či přibývá. Rodiče bývají k posouzení toho zcela nespůsobilými a chladně uvažující učitel má co jednat s dětmi mnohými. Avšak kriminální anthropologie skytá prostředky, aby z množství správně byly rozpoznány ty, o nichž dá se předpokládat, že jsou rozenými zločinci. Podezřelé děti bývají značně vzrostlejšími a těžšími nežli jejich normální soudruzi, zůstávají leváky a polovice tváří a lebky jsou nesymetrické. Uši podezřelých dětí bývají nápadně veliké odstávají od hlavy a zuby a zvlášť řezáky bývají nepravidelně rostlé a abnormálně vytvořeny. Smysly podezřelých dětí bývají tupy, tak že trestání působívá jim bolest toliko nepatrnou. Přes to dávají začasť

na jevo nápadně časnou dospělost duševní a pohlavní. Každá jednotlivá tato značka sama o sobě jest bezvýznamna, ale je-li jich více u dítěte sdruženo, má být toto podrobena zvláštnímu a nepřetržitému pozorování po několik let. Ukáže-li se, že přirozené procitnutí morálního smyslu u dítěte se nedostavuje, není pochybnost, že jest to zločinec rozený, kdežto u dospělého zločince bývá posouzení těžké, zda případ zaviniily přirozené náklonnosti či zevnější okolnosti. Anthropologické známky rozeného zločince bývají u dítěte tak význačny, že zkušený pozorovatel může rozpoznat je i z fotografie. — „Před několika roky“, doložil prof. Lombroso, stěžoval si mi jistý učitel na zlého kteréhoš chlapce mezi svými žáky. Na žádost moji přinesl mi později fotografii celé třídy. Na podobizně zobrazeno bylo více nežli 100 dětí. Poznal jsem malého zlosyna ihned, ač z chlapců předtím nebyl jsem viděl žádného. Učitel byl tím tak překvapen že podal mi v přítomnosti svých kollegů i fotografie ostatních tříd a byl jsem s to pánuům vždy správně udat morálně nejhorší jejich žáky. Pouze v jednom případě se mi stalo, že označil jsem jako podezřelou dívku, kterou pokládala učitelka její za dítě velmi hodné. A několik let na to byla dívka ta pro nejvyš hanebný přečin vyloučena ze školy. Pokud týká se shora zmíněného chlapce, byl to Luigi Rizetti, který jako mladík nevěstu svoji Emiliu Frossattiovu svrhl s balkonu a nyní nalezá se v káznici“. — Prof. Lombroso pokládá za nutno systematicky pozorovat děti již v obecné škole a několik let po sobě činit si o morálním jednání jejich zápisy. Potvrdí-li se podezření u jistých dětí, nechť pak starají se rodiče, aby dítě takové mělo co nejmenší podnět ke zločinům. Nejlépe bývá takto morálně nemocné odevzdat povolání hospodářskému. Propadly-li by přes to zločinu, věděl by soudce zevrubně, co mu jest činit. Jeviloť by se pak nejsprávnějším odníť rozeným zločincům možnost, aby společnosti mohli býti škodlivými.

—a.

Rozmnožení náboženských hodin. Hornorakouský sněm přijal návrh sněmovní kommise školní, jímž ukládá se zemskému výboru, by dohodl se s biskupským ordinariatem o rozmnožení náboženských hodin na školách obecných a měšťanských, a v budoucím zasedání sněmovním podal výsledek vyjednávání.

—a.

Správní soud rozhodl o dvou stížnostech městské rady vídeňské, že náleží jedině do kompetence školních úřadů, má-li se vypsat konkurs na uprázdněná místa ředitelská při dívčích školách pro osoby mužské nebo ženské. — a.

Zkrácení povinnosti školní. Strana konservativní podala na sněmě v Štýrsku návrh, aby povinnost školní skrácena byla na šest let. Náhradou za zkrácení to mají býti čtyřleté nedělní školy pokračovací. — a.

Spisy redakci zasláné.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redaktor Tom. Škrdle vyšlo číslo 6. (březnové) roč. XI. s následujícím obsahem: Illirská idea za Ljudevita Gaja na Jihoslovansku. Píše Frant. Štingl. Nad hrobem básníka. Báseň od Jana Svárovského. Z veršů vlasteneckých: Jindy a nyní. Báseň od Jaroslava Tichého. Růžencová babička. Obrázek ze Žďárských hor. Napsala Vl. Pittnerová. (Dokončení.) Fra Grgo Martić. Kněz-básník bošeňský. Životopisná črta. Napsal Jan Třeštík. Procházka britským museem. Píše dr. Jar. Sedláček. Z poesie Srbů lužických. Přeložil Václav Koranda. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokračování.) Filosofická akademie sv. Tomáše Aquinského v Římě. Píše dr. fil. Alois Kolísek. Odpověď „Živě“ o zázracích. Napsal fil. dr. Eug. Kadeřávek. (Dokonč.) Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tom. Škrdle. (Pokr.) Z národního divadla. Píše Josef Flekáček. Umění. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Úmrtí. Zprávy spolkové.

Slova pravdy. Laciné čtení časové. Vydává a rediguje Dr. Jos. Burian. Výbor těchto brožur vyšlo právě číslo 7. a 8. V čísle 7. pojednává —al o otázce: Jest náboženství věci soukromou? Číslo 8. nese nadpis: Gustav Adolf, král švédský. Smutné jubileum 1594—1894. Našimi protestanty velebený tento rek švédský líčí se tu ve světle pravdy. Obě brožury jsou velice časové a upozorňujeme na ně kruhy katolické.

Dělnických Novin vyšlo roč. IV. č. 14. s tímto obsahem: Antisemitismus. Napsal dr. Rud. Horský. Evoluce nebo revoluce? Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Dopisy. Literatura. — „Děl. Nov.“ vycházejí 1. a 16 každého měsíce.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Šťastný v Brně. Ročník XVIII. čís. 5. s bohatým obsahem. Doporučujeme.

Náš Domov. Red. a vyd. Josef Vévoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 5. s bohatým obsahem a zdařilými ilustracemi. Doporučujeme.

Mešní pobožnost zbožného dítko. Dle německé mešní knížky Meyovy upravil kněz arcidiecese Olomoucké. S 41 obrázky. Schváleno od nejdůstojnější arcibiskupské konsistoře Olomoucké. Frýburk v Breisgavě. 1894. Herderovo nakladatelství. Cena 25 pfen.; váz. 33. pfen. To byla jistě šťastná myšlenka, přeložit knížku Meyovu a vydat ji v takové hezké úpravě, s tolika případnými a zdařilými obrázky! Nepochybujeme ani dost málo, že knížka tato, jež vyniká jak obsahem věku děckému veskrz přiměřeným, tak i velmi pěknou úpravou zevnější, velké dojde obliby. I cena její jest vzhledem k úpravě dosti nízká. Přejeme jí tudíž rozšíření co největšího.

Lose Blätter. Paedagogische Zeitbetrachtungen und Ratschläge von Dr. L. Kellner. Sebral a uspořádal Agam Gorgen. Frýburk v Breisgavě. 1895. Herderovo nakladatelství. Cena 2 marky 40 pfen. — Kniha tato jest pravou pokladnicí paedagogických rad a pokynů a jest krásnou upomínkou na tak výtečného paedagoga katolického, jakým byl † Vavřinec Kellner. Doporučujeme co nejlépe.

Konkursy.

V Jindřichohradeckém okresu obsadí se def. 9 míst podučitelů. Od 12. března. Při české veřejné škole v Oseku — školní okres Teplický — jedno místo učitelské a dvě podučitelská. Od 12. března. — V Tábořském okresu místo říd. učitele v Kvasejovicích, ve Skrýchově a v Šebířově. Místo učitele v odboru přírodovědec. při

m. škole chl. v Soběslavi a v Táboře, a odboru gramaticko hist. při šk. chl. v Mladé Vožici, místo učitele v Chýnově, 17 míst podučitelských a 2 místa podučitelek na šk. ob. Od 13. března. — **V Semilském** okresu: místo řídícího učitele ve Slané, učitele v Benešově a 22 míst podučitelů. Od 13. března. — **V Ledčském** okrese: Místo říd. učitele ve Zruči a ve Vonšově, učitele a správce šk. v Kozlově, učitele v Dolních Královicích a v Dolním Městě, a 8 míst podučitelů. Od 14. března. — **V okresu Blatenském** obsadí se od 1. září 1 místo učitelky po případě učitele při m. dív. šk. v Březnici pro odbor II. a 1 pro odbor III.; místa učitelů v Kocelovicích, v Budislavicích, Lnářích, Nesačilech a Pročevilech. Od 19. března do 6 neděl. Při c. k. odborné škole stávkářské ve **Strakonici** obsadí se počátkem školního roku 1895 - 6 místo správce školy prozatím na smlouvu s půlletní výpovědí a remunerací 1300 zl. K nastoupení v květnu. Žádosti všemi doklady opatřené k c k místodržitelství do 15. dubna 1895.

Odbor filosoficko-paedagogický při družstvu „Vlast“.

§. 1. Valná hromada družstva „Vlast“ ze dne 31. ledna 1895 usnesla se zřídit při družstvu „Vlast“ odbor filosoficko-paedagogický.

§. 2. Účelem filosofického-paedagogického odboru jest: pěstovati všechna odvětví paedagogiky v duchu náboženství katolického a zdravé, křesťanské filosofie; probírat otázky filosofické, a to hlavně potud, pokud zasahují do paedagogiky.

§. 3. Členy filosoficko-paedagogického odboru jsou:

a) členové družstva, kteří chtějí se obíratí otázkami filosoficko-paedagogickými ve smyslu § 2.

b) i jiné osoby. mužové i dámy, byť nebyly členy družstva, pokud chtějí pracovati v odboru pro dosažení jeho účelu v § 2. vyznačeného.

§ 4. Předseda družstva „Vlast“ jest zároveň předsedou odboru a dbá toho, by jeho členové zachovávali řád odboru. Místopředsedou je valnou hromadou jmenován redaktor „Vychovatele“, František Pohunek, jenž zastává předsedu, je-li tento zaneprázdněn, nebo poděkoval-li by se.

§ 5. Správu a řízení odboru vede mimo předsedu a místopředsedu šest členů. Pět z nich voleni jsou ode všech členů odboru na jeden rok; z těchto pěti členů však musí nejméně dva býti členy družstva. Šestáho člena správy jmenuje výbor družstva „Vlast“ ze svého středu

§ 6. Správa odboru volí ze sebe jednatele.

§ 7. Správa odboru koná schůze:

a) užší, k nimž má přístup jen předseda, místopředseda a šest členů správy:

b) širší, jichž se může účastniti každý člen odboru;

c) konečně může pořádati veřejné přednášky z oboru filosoficko-paedagogického, nebo jen spolkové, k nimž mají přístup jen členové odboru a jimi uvedení hosté.

§ 8. Správa odboru smí volně hospodařiti s penězi od družstva „Vlast“ jemu každého roku vykázanými. Členové odboru zvláštního příspěvku neplatí. Výkaz příjmů a vydání musí býti uveřejňován ve výroční účetní zprávě družstva.

§ 9. Usnesení správy odboru jsou platná, jsou-li přítomni nejméně 4 členové její.

§ 10. Valná hromada družstva „Vlast“ může odbor filosoficko-paedagogický, kdyby účelu svému nevyhověl, zrušiti.

Listárna administrace.

Od počátku března t. r. rozesíláme upomínky všem našim dlužníkům (za Vlast, Vychovatele a Dělnické noviny.) Nejprve rozešleme upomínky po Praze a v okolí a pak na venek. Velmi by se nám zavděčil a práci a vydání nám uspořil, kdoby nás předešel a dluhy své — aspoň z části — co nejdříve zapravil.

OBSAH: O morálce na Bohu nezávislé. Napsal fil. dr. E. Kadeřávek. (Dok.) — Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Kl. Markrab. (Pokr.) — Slovné obrazy. Sděluje V. Kameš. Odměny. — Obzor školský (Dok.) — Drobnosti. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy. — Odbor filosoficko-paedagogický při družstvu „Vlast“. — Listárna administrace.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatel“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?*)

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

c) Třetí zásada mravoučného působení ve škole zní: vol výrazy takové, aby ti děti rozuměly, ale ani dost málo se nepohoršily.

Mnozí považují tuto zásadu za vrchol umění mravoučného, ježto vyžaduje nesmírně veliké znalosti dětské duše i opatrnosti. Souhlasíme. Myslíme však nicméně, že zásada tato snadno se uvede ve skutek, zformulujeme-li ji takto: *o ctnosti mluv co nejobširněji a nejživěji, o hříších pak proti ctnosti čelících co nejstručněji a nejúsečněji.* Proč asi takto si má počínati, kdožkoli vykládá mládeži mravouku?

Mládež má živou obraznost a jest nad míru všetečna. Za příklad živé obraznosti slouží malý Samuel posluhující v chrámě. Jakmile zaslechl v noci hlas, myslil: To mluví Heli. Jest mu, jakoby ho viděl před sebou s tou vážnou tváří

Nedá mu to, aby zůstal na loži, vstává a spěchá k pánovi . . . chce se přesvědčiti, kdo to volal. — Dítě, co se mu živě líčí, také živě si představuje, až bývá pohnuto k výkřikům, k slzám, k rozmluvě s líčenou osobou neb věcí. Ukážeš-li mu zajímavý obrázek, nepostačí mu prohlédnutí si ho z předu do všech podrobností, musí ho obrátiti a také ze zadu ohlédati.

Zríme-li k těmto vlastnostem dětské povahy, máme odůvodněnu svrchu postavenou zásadu: o čistotě co nejobširněji a nejživěji, o nečistotě co nejstručněji a nejúsečněji.

K tomu cíli jest zachovati v první polovici metodu heuristickou, v druhé polovici akroamatickou. První methodou (otázkami) budeš dorážeti na dítě, by přemýšlelo; druhou (paraenesí) budeš na ně doléhati, by vzbuzovalo přiměřené city a úmysly. Při první methodě nemusíš se báti, že tě vyruší dítě z konceptu nejapnou odpovědí; při druhé tomuto nebezpečí se vyhneš. Tak budou zvykati děti užívati v příčině mravní čistoty, jen takových výrazů, které slyšely z tvých úst.

Nuže *kterých a jakých výrazů* má užívati učitel, mluvě k mládeži o čistotě, nečistotě a věcech pohlavních?

*) **Opravy.** V čísle 8. str. 118. řádka 4. zdola má státi: klassickou u k á z k o u místo otázkou. — V č. 9. str. 133. řádka 13. a 12. zdola s h r n o u t i místo strhnouti; řádka 11. v ě ř í t e místo nevěřite; řádka 8. h o místo to; str. 134. řádka 1. shora: p o h n u t k y místo choutky.

Tu dlužno rozeznávat výrazy *církevní*, odvěkou praxí Církve zdomácnělé a liturgií posvěcené, a pak výrazy *obecné, obyčejné, všední*.

K prvním náležejí známé průpovědi: plod života tvého; počneš a porodíš syna; počala z Ducha svatého; blahoslavený život, kterýž tebe nosil, a prsy, kterých' jsi požíval; žena, když rodí, zármutek má; kterého nosíc Alžbětu jsi navštívila (při druhém desátku radostného růžence) Záleží-li co na těchto a podobných průpovědích? Ovšem mnoho na nich záleží, ježto jsou podstatnou částkou liturgických čtení, zpěvů a modliteb. Ale nezáleží na tom, aby jim děti správně a dokonale rozuměly, nýbrž postačí, když si je zatím beze změny pamatují; porozumění přijde časem svým samo. Nemůže tedy učitel chybiti a děti pohoršiti, jestliže takových průpovědí užívá. Chyba by se mohla pouze státi, kdyby užíval takových výrazů i tam, kde jich Církev neužívá, u př. kdyby vykládaje třetí článek víry, pravil: Maria počala Syna Božího z Ducha sv. a ne z Josefa; co zkusí matka, dokud nosí dítě v životě!

Kdosi vypravuje, že, když jako dítě modlíval se pro sebe růženec, stavěl druhé tajemství radostného růžence „Jehož nosíc Alžbětu jsi navštívila“, vždy na třetí místo, jelikož při slově „nosíc“ myslil na nošení vnější (na loktech, ne v životě) a dle toho správně soudil, že Panna Maria Ježíše počala, porodila a nosila. Toť důkaz, že jako dítě tajemství „Jehož nosíc Alžbětu jsi navštívila“ nerozuměl, a tudíž nad výrazy těmito se nepohoršil. Kdykoliv prý si vzpomněl, jsa dospělý, na toto dětské mudrování, že se musil vždy smáti.

Jinak jest s výrazy, jež liturgií církevní posvěceny nejsou, s výrazy *obecnými, obyčejnými, všedními*. Někteří paedagogové se domnívají, že by se měla uvésti všecka různá pojmenování nečistoty, aby žáci pochopili, oč běží. My nesouhlasíme již z příčiny naznačené sv. apoštolem. ¹⁾ Vždyť, kdykoliv připravujeme mládež k sv. zpovědi, vždy ji upozorňujeme, že i ohavné hříchy má nazývat slušnými výrazy, na př. že nemá říkati sakrování, himlování, hromování a pod., nýbrž klení. Čeho tedy má šetřiti mládež, toho by neměl šetřiti učitel? Nedomnívej se nikdo, že, budeš-li připomínati mládeži výrazy vůbec obvyklé neb snad dokonce triviální, na př. chlípnošť, necudnošť, prasectvo, svinstvo atd., staneš se srozumitelným; naopak staneš se směšným a cit mládeže otupíš.

Mluviti ve škole *o poměrech a věcech pohlavních* byla by přímá cesta k uražení studu a k porušení mravopoctnosti. Postačí připomínati dětem, že některé částky těla nikdy se nemají všetečně odkrývat i a že jest hřích na tyto částky vlastní neb jiného člověka všetečně hleděti nebo jich se všetečně dotýkati. To, tušíme, pochopí každé bez pohoršení. Tyto tři věci: hledění, odkrývání, dotýkání, mohou vésti časem svým ku hříchu sodomskému nebo němému, jak jsme již dokázali. Byla by tedy veliká chyba, kdyby byl katecheta nebo učitel tak úzkostliv, že by se vyhýbal i těmto srozumitelným a přece nezávadným výrazům. Pochybujeme, že by se našly v češtině výrazy příhodnější. Slovu *částka* rozumí dítě záhy. Náзорné vyučování téměř se bez něho neobejde. Kdyby se volily výrazy *pohlavní částky* nebo *pohlavní úd*, mohlo by to ponoukati dítě k přemýšlení, čím se asi liší obojí pohlaví; nebo slovo *pohlaví* jest dětem jasné, jelikož slovem tím se rozlišují lidé na mužské a ženské.

d) Čtvrtá zásada mravoučná velí: *vštěpuj dětem mravoučné vědomosti po-
nenáhlou.*

¹⁾ Efes. 4, 3.

Tato zásada vyplývá z didaktické zásady posloupnosti, a tato opět zakládá se na anthropologické zásadě organického vývoje. Co má dítě uměti, tomu se nemůže naučiti najednou, ale postupem času neb tou měrou, jakou se vyvíjejí jeho síly duševní.

Menším žákům budeš vykládati o mravní čistotě při jednotlivých příbězích biblických. Tyto příběhy musíš vykládati vždy tak, bys některou pohnutkou dogmatickou srdce žáků roznítil nejprve k stydlivosti, potom i k čistotě. Větším žákům budeš vykládati o mravní čistotě při jednotlivých dogmatech, z nichž plyne stud a čistota. Nemoudré by bylo, kdybys chtěl vzbuzovati v srdci žáků 6—8 letých lásku k Pánu Ježíši, s nímž se spojuje křesťan při sv. přijímání. To jest těmto žákům úplně nesrozumitelné, poněvadž ještě nechodí k sv. přijímání. Avšak dobře pochopí i nejmenší žáci, že čistota velikou má vážnost u Boha i u lidí. Dlužno jen vypravovati příhodné příklady, jako: o Josefu Egyptském, o blah. Matce Páně, o sv. Josefu, o sv. Janu a j. v. (Příště dále.)

Kterým činitelům má záležeti na výchování mládeže.

Jednotlivec nemůže dáti svým dětem zvláštní výchování, nemůže si učitele platiti; těch, kteří by tak učiniti mohli, je velmi málo. Tím by převalná většina mládeže, zvláště mládeže chudší, zůstávala beze všeho vyučování, beze všeho školního výchování, kdyby nebylo ústavů k tomu cíli zvláště zařízených, jimž říkáme školy. Jak jsme už v dřívějších článcích pravili, má škola vychovávat v duchu rodiny. *Rodina* pak má právo na tento požadavek, poněvadž svěruje škole nejdražší a nejvzácnější majetek — děti své, Bohem jí svěřené, za jejichž časné i věčné blaho bude jednou před soudnou stolicí Páně odpovídati. Rodina má k tomu právo i z toho důvodu, že na výchování dětí přiřádati musí.

Obec má právo k tomuto požadavku, poněvadž musí školu svým nákladem postaviti, zařídati a v pořádku ji udržovati, učebné pomůcky kupovati a vůbec celý náklad na školství nésti. Soubor všech rodin a obcí činí *národ a stát*. Tento poslední si vyhradil vrchní dozor nad veškerým školním výchováním, přihlíží hlavně k tomu, aby se výchování školní mládeže uzpůsobovalo duchu dynastičkému a smýšlení vlasteneckému. — Společnost všech věřících, nechť jsou jejich svazky politické ty neb ony tvoří *Církev*, která se stará zase o výchování mládeže na základě nábožensko-mravném. Tito čtyři činitelé: *rodina, obec, stát i Církev* jsou předem k tomu povoláni, aby nad zdárným vychováváním dětí bděli, o ně pečovali, je zvelebovali a zdárnou výchovou lidstvo povznášeli.

Církev se domáhá výchování školní mládeže v duchu svých nauk a ve víře katolických rodičů, poněvadž patrně vidí, kterak klesání náboženského přesvědčení, náboženského ducha v lidu má v zápětí klesání mravnosti a šíření se zločinnosti, nepodajnosti a podobných podvratných snah, kterým výchování na základě nábožensko-mravném vždy zdatně a platně čelilo. A že novým zákonodárstvím byla působnost Církve jen na vyučování náboženství omezena a principy její vychovatelské zákony těmi nebyly náležitě respektovány, není divu, že katoličtí rodičové při bedlivém uvážení těchto nepříznivých okolností, jakož i směru času se rázně ozvali a nápravy ve způsobě škol konfessionelních žádali. Církev v tomto zřejmém

a jasném se vyjádření katolických rodičů viděla projev důvěry a zaslouženého zadosťučinění.

Nejen Církvi, ale i státu, jenž je z velké části katolickým, obci i rodině musí záležeti na tom, aby škola své poslání náležitě plnila prostřednictvím učitelů katolických. Žijeme v době, kdy všickni příslušní činitelé mají pečovat o to, aby zachovali tak zvané „stát udržující živly“, poněvadž jest podstatná obava, že by jinak nic ze státu zachováno nebylo, kdyby školy mládež náležitě státu nepěstovaly a mnoholetým svým působením věrnost budoucích státních občanů jaksi nepojišťovaly. Nazývají-li mužové převratu školu bezkonfessionální školou svojí, není to pro tuto školu zajisté žádným doporučením. Kdo tedy houževnatě drží se této školy, ten jest vlastně také pro to, by řady přátel převratu byly sesilovány, byf myslil při tom na tisíce prostředky, kterýmiž mělo by rostoucímu nebezpečí byti zabráněno. V pravdě křesťanským vzděláním a vychováním školním položen by byl nejjistější základ na kterém by se nepodařilo tak snadno příznicům sociálního převratu uskutečniti svůj šílený přízrak, který zničuje autoritu božskou a všelikou autoritu vůbec. Chceme-li tedy zabrániti, aby lidé v bahnu socialních přízraků neutonuli, musí býti rodičové, továrníci i mistři sami dobrými křesťany a přidržovati své podřízené k životu křesťanskému.

Škola pak katolická skutkem dokazuje, že s nevěreckou paedagogikou nemá nic společného. Jako kdysi císař Konstantin vedl své bojovníky do boje a k vítězství pod znamením sv. kříže, tak musí i katoličtí učitelé ve stínu tohoto svatého kříže duševní boj vésti a své svěřence v statečné bojovníky vzdělávati, kteří veškerou svou duševní i tělesnou sílu rádi nasazují pro Boha a jeho božský řád. Výše řečení činitelé musí hleděti k tomu, aby škola přiváděla mládež na tu cestu pokory, na které člověk jedině svého cíle dosíci může. Je to táž cesta, po které syn člověka putoval až do svého na nebevstoupení, aby nám dal tak příklad k následování. V pokoře musí býti děti cvičeny, utužovány a jí navykány, aby tak duch pýchy s dobrým výsledkem byl opanován, který se v čase tomto jeví tak nápadně ve způsobě sobeckosti. Ducha pochybovačnosti a pověrečnosti vypleníme, vypěstíme-li v srdcích svých žáků obraz jejich Tvůrce, božského přítele dítek, budeme-li je siliti ve víře v Otce stvořitele všech věcí, ve vykoupení skrze Ježíše Krista, ve víře ve sv. Ducha. Ve školách katolických musíme rozmnožovati v dětech naději v odpuštění hříchů a věčnou blaženost, roznécovati v nich oheň svaté lásky, kterou jsme povinni Spasiteli svému, který nás až k smrti miloval.

Duchu nečistoty, který jako morová rána v našem čase nevinnost sežírá, odpírejme naváděním a zamilováním si křesťanské ctnosti, opatrnosti, předvádějíce za vzor andělského jinocha sv. Aloisia. Nebezpečím vzniklým z moderního rodinného života budeme odpírati naváděním ke střídmosti, spořivosti a rozebíráním a pojednáváním o čtvrtém Božím přikázání, které dětem tak k srdci mluví. Tu zvláště častěji poukazovati jest na povinnosti dětí k rodičům. Blahý následek toho se bude jeviti zvláště tam, kde v průmyslových krajinách se jeví ošklivý zvyk, že polovyrostlá děvčata a sotva škoie odrostlí hoši platí svým rodičům ze mzdy toliko za stravu jako zcela cizí strávníci, v ostatním se o rodiče nikterak nestarajíce.

Všickni činitelové, kteří mají na školu jakás práva, musí bedlivě pozorovati hnutí socialní demokracie; také venkovské učitelstvo musí býti ostražito, ani se socialní demokraté vyslovili v ten rozum, že cesta na venkov vede jen prostřednictvím školy. Škola svou péčí o bázeň Boží a o lásku k vlasti v první řadě zdatně odpírati může snahám socialní demokracie a býti základem pro zdravý podrost

národní. Tato úloha školy má ležeti na srdci každému opravdovému vlastenci, každému věrnému občanu státnímu. Neboť škola je opravdu způsobila k tomu, aby platně působila proti šíření se socialistických a komunistických ideí. Škola v první řadě je povolána k tomu, aby kladla základy pro pochopení všech státních a společenských poměrů. Zvláště v čase tomto, kdy sociální demokracie svoje utopie s tak horečnou horlivostí rozšiřuje, má škola také se zvýšenou horlivostí k tomu pracovati, aby děti poznávaly již v samé škole, co jest pravda, co skutečně na světě správné a možno jest. Škola se má snažiti o to, aby mládež záhy přesvědčovala, že nauky sociální demokracie se protiví nejen příkázáním Božím a mravouce křesťanské, ale také přímo zákonům světským, že ve skutečnosti jsou zcela nemožny a nesplnitelny a že jsou jednotlivci i celku přímo zkázonosny. Škola musí u vyučování dějepisném více než kdy jindy k tomu poukazovati, že státní moc jediná, podporována jsouc i zákony církevními, může jednotlivci práva, jeho svobodu i rodinu ochraňovati a zabezpečovati a k vědomí toho přivést, že Církev i stát ve všech dobách měly vždy blaho svých občanů a členů na zřeteli a zvláště o blaho tříd dělnických se starají.

Než výše jmenovaní činitelé mají i k tomu pracovati, aby škola skutečně *vychovávala* a nikoli jen *učila*, jak časté nářky z kruhů samých učitelů doznávají. Liberální listy paedagogické se tím také nikterak netají. Vezměme jen na příklad do ruky 1893. ročník „Učitelských Novin“ a dokladů dosti pro své tvrzení již v tomto jednom ročníku shledáme. Tak mezi jiným ve článku nadepsaném „*Luxus školský*“ (ročníku XI. v čísle 2.) praví pisatel téhož článku doslovně takto: „Mluvíme o luxu v učivu. Chceme dokázati, že nynější soubor učiva školního vykazuje stati a kusy, jež vypočteny jsou více na ozdobu, zevní lesk, než na pravý užitek, chceme dokázati, že mnohé učivo našich škol obecných nemá jiného účelu, než aby zabíralo místo učivu důležitějšímu, užitečnému, ceny trvalé, chceme dokázati, že v drahocenném čase, jaký vzdělávání školskému je poskytnut, druhy bývá dávana přednost efektním a konventiálním předmětům před učivem, jež podmiňuje vskutku šlechtitný, dokonalý a blažený život našich chovanců; chceme dokázati, že naše šablona školská utkvělé a zkostnatělé zvyky naší praktické didaktiky namnoze nemohou zbaviti mládež nám svěřenou onoho školometského prachu neúčelného theoretisování a těžkopádného pravidlování, onoho mnohonásobného škatulkování a přihrádkování, jež samo svým šedým prachem nás dusilo a nám při našem vzdělávání se jen k nepoměrnému namáhání a celkem bez valných bylo užitků a prospěchů.“

(Ostatek příště.)

Působení Mariánské družiny učitelek.

Jsme v počátcích, žijeme život společný teprve od r. 1893, ač tužbami jsme mnohem starší. Každý spolek v počátku mívá úspěchy skrovné, nepatrné, než doufáme, že spolek náš sesílí a že půda družiny naší tak pečlivě vzdělávaná přednáškami ryze katolickými na zásadách víry svaté hojných plodů vydá k užítku vlastnímu i mládeže nám svěřené. Vždyť za účel vytkly jsme sobě povzbuzovati snahu po životě křesťanském 1. vhodným poučením, 2. přátelskou jednotou, nejvíce pak horlivou úctou k Té, která v čele Družiny stojí — Marii Panně.

Vhodné poučení děje se přednáškami ve svatyni družinské a v místnostech záložny Svato-Václavské. Prvé koná jedině vldp. ředitel Družiny neb jiný kněz,

jako při prvním slavném přijetí promluvu konal vldp. prof. Tumpach, jindy dp. V. Dominik Denemark O. S. F. jindy vldp. P. Zima z řádu sv. Bened. o době právě příhodné v roce církevním, o ctnostech, přihlížeje ve všem ku potřebám našim ve stavu učitelském, uče nás vážiti si stavu toho a milovati povolání, jež nám Bohem vykázáno a dle zásad sv. náboženství i statně snášeti stinné stránky jeho. Snad některá z nás nedosti o tom uvažovala, když pod dojmy rozličnými nemilými na mysli ochabovala, klesala, že právě tyto a ne jiné dítky Prozřetelnost Boží jí svěřila, aby jim dobře činila a takto vůli Boží plnila, svou vlastní spásu při nich konala. Po takové promluvě cítíme se vzpruženy, posilněny a když pak následuje sv. požehnání a my při průvodu harmonia z té duše si zapějeme a při rozchodu přátelsky ruku stiskneme, tu těšíváme se opět na shledanou v záložně Svato-Václavské. Tam scházíváme se vždy první středu v měsíci o 1/2 7. hod. večer. Schůzi zahajujeme modlitbou, jak nám stanovy naše předpisují, po té je přednáška.

První přednášky konal vldp. Vachal, zakladatel a první ředitel Mariánské Družiny, „o obcování Svatých“, podruhé „o smrti“.

Také vldp. prof. Havránek dvakráte laskavě nám čas svůj obětoval přednášeje „o příčinách nevěry za doby naší“, podruhé „o Abrahamovi.“

Svým milým přednesem jakož i obsahem nad míru poutavým svých přednášek je vldp. prof. Havránek všeobecně znám.

I členové sami uvolili se pojednání na volené thema zpracovati a je pak předčítati a počátek učinila sl. Alba Fortýnová, zvolivši si látku „Láska k Bohu tedy i k lidem.“

Slovutný professor dějepisu, p. Jos. Vávra neúnavný ve své ochotě zavítal k nám nejčastěji. Thema jeho přednášek bylo: „Uvedení Jesuitů do Čech a do Prahy a působení jejich.“ dále vypravoval o „paních a dívkách, které v Čechách se proslavily svým úcastenstvím o katolické reformaci,“ o třech vdovách z Jindřichova Hradce,“ o „císařovně Anně, manželce císaře a krále Matyáše II. o Kateřině hraběnce z Montfortu, manželce p. Adama z Hradce a pěstounce Viléma Slavaty, o její dceři Lucii Otillii, potomní manželce téhož Viléma Slavaty,“ a hodlá v příštích přednáškách o nich pokračovati. Málo jest známo o těchto paních a dívkách v naší vlasti a ku prospěchu národa českého tak blahodárně působivších a přece zasluhují toho, aby všímáno bylo jejich úsilných snah v boji za víru katolickou proti odpůrcům, a aby měrou vrchovatou oceněny byly zásluhy jejich o národ náš v dobách tak truchlivých.

Vldp. ředitel Mariánské Družiny naší, P. J. Svoboda obral si za úkol podávati nám obrazy z dějin ruských za tím účelem, aby mysl naši obrátil k národu tomu pobratimskému a nám chuti dodal modliti se za spojení jeho s církví katolickou dle přání sv. Otce, velikého papeže Lva XIII. Přednášel o „kněžně Olze a knížeti Vladimíru za první doby křesťanské na Rusi,“ o „pani sv. Eufrosině a otci jejím knížeti Michalju Vsevolodičovi, mučenníku za doby Tatarů,“ „generálu Kutuzovi před Rodičkou Boží Kazaňskou a jeho vítězství nad Napoleonem I.“ Předměty tyto byly jak poutavé tak povznášející a nám tím milejší, že týkají se národa nám zpřízněného.

Vedle těchto přednášek konáme jednou za dva měsíce a dle potřeby i častěji schůze výborové za předsednictví vldp. ředitele, abychom o rozličných zdaru a prospěchu Družiny se týkajících věcech pojednaly, při čemž každá směle a zřejmě, avšak klidně a skromně svůj úsudek, své poznámky a návrhy přednésti má. Všeliká

usnešení konají se toliko po zralém a všestranném uvážení, nesmějí se tudíž bez podstatných příčin měniti nebo zvracetí.

V těchto schůzích radily jsme se o stanovách Družiny naší zpracovavše je na základě schválených již stanov Mariánské kongregace, činily návrhy a usnešení jak působiti, aby duchovní cvičení pro učitelky hojně měly účastenství a s dobrým výsledkem se potkaly. V těchto poradách byla umluvena pouť, kterou členové naší družiny vykonali na sv. Hostýn a na Velehrad r. 1893.

Aby snad některá z laskavých čtenářek se nezalekla, že by vstoupením do Družiny uvalila na se nové břímě jsouc již tak dosti vázaná povinnostmi ve škole i doma, podotýkám, že schůze naše i porady nikdy déle 1 hodiny netrvají, že nás nezavazují jich se účastniti na ujmu povinností jiných důležitějších a pak — láska všeliké břímě lehkým činí.

Každý spolek vyžaduje od členů svých určitý příspěvek peněžitý, toho u nás není. Máme pokladničku, do které při rozchodu vkládáme neb nevkládáme libovolný dárek. Z těchto milodarů pořizujeme světlo na oltář a jiné potřeby.

Jedinou povinnost ukládá Družina té, která členem státi se chce a ta jest: aby si koupila stříbrnou na modré stuze medaili, diplom a stanovy, neboť jen majetníci těchto věcí pokládáme za skutečného člena. Stručný tento přehled činnosti Mariánské Družiny učitelek končím s vřelým přáním, aby řady naše rozmnožili takoví členové, kteří by nebáli se víru svou vyznati a také dovedli za přesvědčení své — něco trpěti.

○ větrání školních místností.

D prvému čísle letošního „Vychovatele“ jest mezi drobnostmi i také vynesení velesl. c. k. zemské školní rady ze dne 26. srpna 1894, kterým připomíná se, by se bedlivě k tomu přihlíželo, aby ministerská nařízení o větrání školních místností byla přesně prováděna.

Příčinou vynesení toho je poznání, že přibývá krtičnosti, tuberkulosity, očních nemocí, bledničky; také však různým epidemiím jako spalničkám, šarlatu a difterii velice dobře se daří ve zkaženém vzduchu. Dítě, jinak zdravé, však slabé, přináší si zárodek zhoubných těch nemocí ze školy.

Vzduch ve škole po vyučování je zkažený. Ve vzduchu takovém je nahromaděno množství kyseliny uhličité, jsou tam různé uhlovodíky a sírovodíky; jest tam však také velké množství mikroorganismů, miasmů a bacillů, a přemnoho jiných více méně škodlivých zárodků, jež víří ve stálém pohybu, nežli se konečně usadí. Dle zkoušek je v 1 m³ vzduchu 250 mikroorganismů, v dobře větrané světnici již 3.000, ve špatně větraných bytech 27.000, ve školách na počátku vyučování 2.000, později 16.000, ku konci 35.000. Počet ten mění se různými vlivy jako roční dobou, teplotou, vlhkostí vzduchu a j. Že všechny ty organismy nejsou ovšem zdraví nebezpečny, jest na bíle dni; však prospěšny také nejsou.

Jak odpomoci tomuto znečištění vzduchu? Větráním.

Větrání samovolné děje se pory stěn, štěrbinami a skulinami ve dveřích a v okenních rámech a také otevíráním dveří.

Větrání umělého nejlepší a nejrychlejší způsob jest onen, při kterém se všechna okna a dvěře školní místnosti otevrou, by vzduch volně mohl prouditi.

V létě vykonává se takováto ventilace možno říci všude. Hůře je v zimě. Tam ku otázce větrání přistupuje i otázka tepla. Správcům škol na venkově vyměřen bývá určitý obnos na topení, kterýž bývá často skrovný. Proto snaží se správcové škol co možná topivem šetřiti a zachovati teplotu od dopoledne až do odpoledne. Proto větrá se v poledne jen málokde a často také i ráno před školou a odpoledne po škole z důvodů výše řečených jest větrání slabé.

Však zásada ta je špatnou. Dokázáno je, že čistý vzduch *šestkrát* rychleji, tedy také šestkrát levněji se ohřeje, nežli vzduch zkažený, strávený, naplněný dýmem a jinými znečišťujícími látkami. Proto také vzduch čistý mnohem déle teplotu udržuje; třeba jen se zříci předsudku, že vytopená škola musí zůstati hermeticky uzavřena, byť vzduch v ní stal se takořka nezpůsobilým k dýchání; otevřme chutě tedy okna dokořán. Minutu, dvě, nechme prouditi zdravý, svěží, zimní vzduch do vytopené místnosti; to postačí, aby vzduch v ní byl úplně očištěn. V malé chvíli pak úbytek tepla jest nahrazen a máme tak vzduch zdravý, k dýchání způsobilý.

Ve škole má se větrati také v přestávkách, možno-li po každé hodině otevřením oken. V té době nechť žáci vyjdou na chodbu nebo na dvůr, do letní tělocvičny, vůbec tam, kam má čerstvý vzduch přístup. Za těch 15 minut osvěží se vzduch ve světnici školní dosti dobře, a nad to žáci přinesou ve svých šatech také trochu svěžejšího vzduchu.

Také však potřebí jest, aby v každé škole byly dobré ventilační přístroje, aby, kdykoli uzná učitel za dobré, mohl nechat zkažený vzduch unikati. O stálou výměnu vzduchu přiváděním čerstvého vzduchu a odstraňováním zkaženého, budiž tak oněmi přístroji postaráno, aby se změna ta přítomných nijak nedotýkala, aby to žákům neškodilo, a aby výměnu onu ani nepozorovali.

Zvláště nechť dobře je postaráno o větrání v tělocvičnách na chodbách a v záchodech. Platí pak o těchto místnostech, že mají býti provětrávány stále, však ne v přestávkách, ale v době vyučování.

Nalézti však, kdy vzduch jest zkažen a že potřebuje větrání, je velmi obtížno. Učitel nepozoruje ani změnu vzduchu a časem i čich jeho otupí. Proto velice výhodným byl by přístroj, který by jako teploměr teplo, určoval zase jakost vzduchu.

Prvním přístrojem takovým, kterýž na výstavě curyšské se těšil pozornosti, jest přístroj *Volpertův*. Měří se jím množství kyseliny uhličitě ve vzduchu. Jisté barevné tekutiny mění vlivem kyseliny uhličitě barvu, až úplně zblednou, a to právě jest principem onoho přístroje. Přístroj skládá se z neprodušně uzavřené skleněné nádoby, naplněné červenou tekutinou. Malou skleněnou trubičkou ukápně každých 100 sekund kapka tekutiny a splývá dolů po tkaničce, která jsouc dole zatížená visí v poloze svislé. Tekutina, ze které se kapky tvoří, má vlastnost, že červená barva kapky působením kyseliny uhličitě přechází v barvu bílou. Čím větší množství kyseliny uhličitě vzduch obsahuje, tím ovšem rychleji děje se toto odbarvení. Čím méně pak kyseliny uhličitě vzduch obsahuje, tím doleji na tkaničce ztratí kapka svou červenou barvu. Vedle tkaničky umístěna jest stupnice, která směrem dolů má značky a nápisy, udávající stupeň zkaženosti vzduchu, respektive množství kyseliny uhličitě ve vzduchu. Lze tedy pouhým pohledem poznati na stupnici, v jaké míře jest vzduch v místnosti zkažen a kdy nutno větrati.

Druhý přístroj jest *Recknagelův* kontrolní přístroj, jenž záleží z větrání, lehce pohyblivé lopatky s jednoduchým strojkem. S ním spojen jest ukazatel v podobě ciferníku či lépe ukazatele aneroidu, který určuje odchylky od normálního vzduchu.

Důležitost těchto přístrojů jest samozřejmá, a dá se očekávati, že v brzku proklestí si hlavně do škol cestu.

Poučujme děti i lid o důležitosti větrání a sami dobrým příkladem předcházejme. — Zdravý vzduch, Boží duch. V. P—a.

OBZOR ŠKOLSKÝ.

Roudnický „Školský obzor“ překvapuje v čísle 2. v článku nadepsaném „Naše odvislost“ svoje čtenářstvo jeremiadou, ve kteréž líčí moderní učitele jako — otroky. Že pisatel článku k takovému dospěl závěru, dlužno snad přičísti přečteným právě „Písním otroka“ a pak sloupcům jistých listů, které zovouce učitelstvo „sloupem národa“, je stále vybízejí ku politické agitaci. Není tudíž divu, že moderní učitel jdoucí po hlase takovém, cítí se býti otrokem proto, že nemůže příliš činně oddávati se politickým agitacím. Smysl celého dlouhého článku jest asi tento: „chceme, aby moderní učitel směl v ohledu politickém vystupovati a agitovati podle své vůle, nechť tomu říká škola cokoliv!“ Porovnání moderního učitele s římským učeným otrokem chtělo býti původní, kulhá však na všechny čtyři . . .

— Již první bod: „učitel jest za koupen za svoji službu jako v Římě učený otrok“ — není správný. Že si Římané učitele koupili, to Velišský nám dokázal, ale že by se u nás učitelové za 400—800 zl. kupovali, to nebude nikdo soudný potvrzovati, protože tím upíral by učitelstvu svobodnou vůli při volbě stavu: vždyť k učitelství nikoho nikdo nenutí a každý učitel má právo vzdáti se svého úřadu a býti třebaš redaktorem nějakého žurnálu radikálního.

Dále, že by učitel náš nesměl „národně vychovávat?“ Tu bude arci třeba objasniti, co jest národní „vychování“! Myslí snad pisatel „moderní národní vychování?“ — Že by nesměl učitel vychovávat národně — to je velice laciná fráze. Vzorný učitel právě nejlépe ducha národního — ale toho pravého — ve škole při mnohých předmětech buditi může a má; arci „občany“ dle zásad moderních ve škole vychovávat nemůže a nesmí — — —

Výrok, že učitel jako římský otrok není řádný občan, valná většina čtenářů nepodepíše. Jak se to rýmuje: na jedné

straně „sloup národa“ — a na druhé „ani ne řádný občan?“

Učitel římský nesměl míti vůle, povahy, přesvědčení a úsudku — — Vůli má každý svobodnou a úsudek taky: ale projevování jejich podléhá zákonům — — Že učitel nemá povahu, jako ji neměl otrok — to je špatná poklona pánům kolegům — —

Otrok prý musil učiti a mlčeti! Dobrá: učitele má stát k učení, — ale k mlčení ho nenutí! Chce-li mnoho mluvit, že by to vadilo učení, ať tohoto nechá. Ostatně mluvit může dost — nejraději ve škole, tam to vydá více než ve schůzích! . . . Jisté mlčení ukládá stát každému, zvláště úředníku — a není otrokem!

Že by učitel podobal se otroku, stojícímu pod nátlakem a že by následkem toho nemohl „charaktery“ vychovati — to odporuje zkušenosti, neboť známo jest, že oni staří učitelé, ač žili často v poměrech stísněných, vychovali řádné charaktery a upřímné milovníky vlasti, národní naše buditele.

Že učitel musí učiti, nechce-li být propuštěn — „aby ho nevyhnal „pán“, je zcela správné: stát platí za vyučování — za agitace ať platí někdo jiný! — To „pouhé učení“ — „otročení“ — nevyhnalo z místa nikoho: ale že v některých okresech jde někdo z místa, toho příčina je buď „nevyučování“, nebo nedbalé vyučování, které ustoupilo starostem politickým!

Ta appellation na národ, zda může na to klidně hleděti, jak učitelstvo oddaně a z plného srdce mu slouží — a je otrokem: ta se povedla! Ba, moji drazi, klidně na to národ hledí, když mu z plného srdce sloužíte! Rád bych věděl, proč by nemohl učitel ve svém postavení nynějším s nadšením pracovati? Že by pracoval svědomitěji, kdyby mohl býti čilejším na poli agitačním, tomu je věru těžko věřiti, nebo čím více se mysl zaměstnává rozčilujícími věcmi politickými, tím hůř se při tom daří

škole. Prostý občan řekne vám krátce a pravdivě: Pracujte jen ve své škole ze všech sil, a když vám svědomí řekne: udělal jsem ze své školy, co jsem mohl, jsem s prací svojí spokojen — bude vám i národu daleko lépe, nežli kdybyste po rozčilující agitaci sehnali nový mandát svým patronům! — —

2. Číslo 3. bylo zkonfiskováno.

3. Ve 4. čísle „Šk. Obzoru“ píše ve feuilletonu, že prý je moderní učitel hoden útrpnosti všech lidí dobré vůle! Je to pravda, páni učitelové? Nu a proč? Žije prý v duševním rozporu — „má prý býti mostem klenoucím se přes propašť mezi náboženstvím a vědou. Je chudák zrno mezi žernovy“ — — Hezké fráze; ale soudný člověk jich nepodepíše!... „Učitel má být mostem klenoucím se přes propašť mezi náboženstvím a vědou“?! To dokazovaly jiné kapacity, nežli jakou je pisatel, že u pravých vědců není žádné propašti mezi náboženstvím a vědou! ¹⁾ Kdyby pan pisatel neznal té fráze z jiných listů a znal některá vědecká díla z oboru tohoto — byl by svou moudrostí zbytečně neplýtvat....

¹⁾ Právě v těchto dnech způsobilo rozruch veliký, že učenec Serrurier, ředitel ethnologických a zoologických museí v Leydenách v Nizozemí stal se katolíkem, ač jako učenec neměl soupeře, který by se mu poněkud jen vyrovnal.

Dále píše se: „Učitel je pionerem osvěty, vědeckým pracovníkem, jehož povinností jest, seč síly stačí, státi na výši pokroku současného!“ Škoda, že je to jen povinností a často ne skutečností — — To by bylo těch „klenutí!“ — —

„Dnes prý věda vítězí nad náboženstvím!“ — Dobře, dobře... My však víme, že ani brány pekelné dílo Kristovo nepřemohou — a moderní škola také ne i s tou vědou a výší pokroku, jež si osobuje — — K poznání morálky přirozené není třeba vědy; to pověděl již nebožtík Cicero, řka, že „jest zákon pravý, přirozenosti lidské přiměřený, a to v lidech všech, stálý, věčný, ježž nikdo nemůže zrušiti, nikdo nemusí vykládati, a jenž není jiný v Římě, jiný v Athenách, nýbrž jeden, vžd v a všude stejný, věčný a nezměnitelný, jehož kdo by nebyl poslušen, zapíral by lidskou přirozenost a sám sobě by připravil muka nejhorznější.“ (De Republ.)

Apoštol pak pověděl, že když pohané, kteří nemají psaného zákona Božího, od přirozenosti, činí to, co jest zákona, . . . ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých. (Řím. 2. 14—15.) Divno, že pan pisatel věci těchto neví.

4. Ve všech dosud vyšlých číslech stěžuje si administrace „Šk. obzoru“ do netečnosti svých kollegů — neodběratelů?! Je touto netečností vinna cena listu — nebo nesouhlasné smýšlení učitelstva?

Ať první nebo druhé, dlouhé trvání to listu nevěští. J. Zel—ý.

Výnosy Jeho Excellence hraběte Thuna, místopředsedy Českého.

Místopředseda království Českého vydal k ředitelství středních škol a učitelství ústavů a k okresním školním radám čtyři výnosy, z nichž první týká se pěstění loyality, druhý národní snášlivosti, třetí nosení odznaků a čtvrtý pořádání sbírek ve školách. Výnosy tyto, jež platí ovšem stejně jak pro české tak pro německé ústavy, jsou událostí neobyčejnou. Proto sdělujeme je ve znění doslovném.

Výnos I.

Úctu k zákonité autoritě, na které pořádek v státu zbudován jest a která vrcholu svého dochází v plné oddanosti

k Jeho Veličenstvu Nejmilostivějšímu císaři a k Nejvyššímu domu panovníckému, sluší v školní mládeži od prvního počátku buditi a po celou dobu vyučování úsilovně povznášeti. Mládež musí býti vedena k tomu, aby se pořádku podrobovala, vžd i občanská svoboda, které později bude chtít požívat, nevyhnutelně předpokládá, aby jednotlivec sám sobě meze kladl. Na učitele pak náleží, aby si byl vědom, že jeho vlastní autorita jest součástí veřejných zařízení, na vzájem se doplňujících, která stojí pod ochranou nejvyšší státní moci a která jen pod touto ochranou platnosti dojíti mohou.

Pozornost mládeže dlužno, aniž by náležitěmu oceňování užší vlasti ujma se stala, vždy obracet k celé říši a žák musí doveden býti k poznání, že jest mu Rakousko krásnou a proslavenou vlastí, které přichylnost a veškeré síly věnovati svrchovanou měrou jest povinen. Rakouská národní hymna, jejíž nadšená slova a slavnostní zvuky city Rakušana projevují, musí tudíž škole býti klenotem a jest nutno, aby ji škola se vši vřelostí do paměti a srdce mládeže vštěpovala. Při vynikajících příležitostech dynastických a rakousko-vlasteneckých třeba žáky na slavnost, kterou uspořádati náleží, již napřed vhodným způsobem připravovati. Při takových příležitostech nechť všichni žáci první čtyři sloky císařské hymny a při slavnostech, týkajících se Jeho Veličenstva císařovny, i pátou sloku zpívají. Rakousko-vlastenecké deklamace, písně a úkoly v přiměřeném počtu služtež účelu zde vyslovenému. Proti zevnějším vlivům, které by mohly rakouské city zeslabiti, budiž co nejrozhodněji působeno. Tam, kde by snad někteří žáci do školy nepřinesli patřičnou vnímavost, nechť jim škola zvláště vyloží, jak vážně jedná se o dobrou věc, a nechť je před omyly a těžkými jejich následky varuje.

Vzhledem ku smutnému úkazu, že by i jen v několika případech udály se nenáležitě věci, které jsou v odporu s úlohou školy zde vyličenou, vidím se nucena upozorniti, že bezohledně bude nakládáno se žáky, kteří by jednali proti rakousko-vlastenecké povinnosti, jakož i s učitelskými osobami, jež by se dopustily nějakého opomenutí co se týče povinnosti jejich k vychovávání mládeže tím směrem, aby byla císaři věrnou a aby smýšlela dobře rakousky. Okresní školní dozorcí a řiditelé středních škol, pak ku vzdělání učitelů a učitelek jsou osobně zodpovědni z toho, že v naznačeném smyslu školám jejich péči svěřeným co nejbedlivěji návody dávati a nad školami těmi dohlídku vykonávati budou. Při doprovázení žádostí učitelských osob, ustanovených na obecných a měšťanských školách, 5letá zvýšení služného, pak ve kvalifikačních tabulkách učitelských sil, působících na středních školách a ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek, budiž vždy také uváděno, jak se ta která osoba učitelská chovala ve příčině loyálnosti. Příští blaho Rakouska připravuje z části škola. Vychovávajíc šlechtné a pro rakouskou vlast každé oběti schopné občany státní, působí spolu k tomu, aby základy říše stále a

stále mohutněly. Nuže, nechť plní škola nepřetržitě toto blahodárné povolání s horlivostí a dokonale: toho stát může a musí na ní požadovati.

Výnos II.

Všechny zákony a předpisy, které hledí ku vzdělání školnímu, kladou váhu na to, aby mysl školní mládeže byla zúšlechťována. Vždyť vědomosti bez mravních názorů činí jednotlivce nezřídka škodlivým členem lidské společnosti. Zásada lásky k bližnímu, kterou náboženství pozvedlo na vyšší stupeň osvěty, vyžaduje, aby škola k ní co nejbedlivěji přihlížila, i jest zejména také potřebí, aby zásada ta výrazu došla v národní a náboženské snášlivosti. V tomto směru musí vychování od mladistvého srdce omyly odpuzovati a do něho vkládati ducha smířlivosti, který spolužití a spolupůsobení lidem možným činí a všeobecný pokrok podporuje. Pravý paedagog nevyhledává svého uspokojení v tom, že by se oddával měnivým proudům časovým, nýbrž ve vědomí, že slouží humanitě. A jak daleko odchyľuje se učitel od svého úkolu, nevšímá-li si u svých žáků projevů nenávisti aneb dává-li dokonce sám žákům příklad svárlivosti. Jelikož pěstování národní snášlivosti ve škole namnoze leží ladem, ba někdy spíše jednostrannost na jevo vychází, shledávám toho potřebu, poukázati k tomu, že jest jedním z důležitějších úkolů učitelstva, aby pamětlivo jsouc. Nejvyššího hesla: „Spojenými silami!“ v mládeži vyvolávalo a utvrzovalo pocit, že všechny národy říše a tudíž také oba kmeny v zemi žijící, jeden svazek v zemi pojí.

V rámci předepsaném vyučování naskytá se dost příležitosti k pojednání o přednostech rozličných částí země, o vynikajících výkonech a dobrých vlastnostech obou kmenů. Potřebí však také, ukáže-li se mezi žactvem odpor proti druhé národnosti, zabraňovati tomu poučováním, napomináním a po případě trestem. Na středních školách jako zřídlech vyššího vzdělání, pak na ústavech učitelských, kde nastávající učitelé pro své povolání dobré zásady osvojovati si mají, budiž zvláště přísně vystupováno proti snahám a choutkám nevraživým. Učitelstvo nechť chování se školní mládeže v této příčině také mimo školu co možná má na očích. Obzvláštní péče vyžaduje pěstování národní snášlivosti ve školách obcí co do jazyka smíšených, a tu ať správcové jednotlivých stejnojazyčných i různojazyčných učilišť k tomu konci vy-

hledávají mezi sebou styků, aby společný účel stejně byl dosažen. Školní úřadové musí otázce národní a náboženské snášenlivosti náležitou pozornost věnovati, neboť nejde tu o malou věc: jde o vychovávání dobře smýšlejících generací ke zdaru země.

Výnos III.

Již opětovaně vydán byl zákaz, aby žáci obecných a středních škol anebo chovanci ustavů učitelských nenosili národní nebo spolkové odznaky, a aby budovy školní při slavnostních příležitostech zdobeny nebyly trojbarevnými prapory. Ježto však přes to proti zakazu tomu se jedná, vidím se nucena vydati následující zevrubnější nařízení: Nositi národní nebo spolkové odznaky jako stužky, kokardy a pod. jest žákům obecných a středních škol, jakož i chovancům ústavů učitelských bezvýminečně zakázáno. Byl-li žák s takovýmto odznakem od učitele nebo ředitele ústavu dopaden, anebo bylo-li učiněno oznámení, že odznak takový nosí, budiž pokud možná ihned učiněno opatření, aby odznak odložil, v každém pak případě budiž žák vzat v disciplinární vyšetřování. Dovolí-li nebo nařídí-li se žákům při slavnostních příležitostech, jichž hromadně se účastňují, a při nichž nalézají se pod dozorem učitelů, jako při slavnostech školních, při vítání vznešených osobností, aby se zdobili barevnými přepáskami, praporečky a pod., nesmí při tom nikdy scházeti barvy říšské; přísně pak vyloučeny jsou všechny národní nebo zemské demonstrativní odznaky. Žáci, kteří při takové příležitosti se zapovězenými odznaky se objeví, buďte k tomu přidrženi, aby je odložili, a buďtež vzati v disciplinární vyšetřování.

Učitelé a správcové škol jsou zodpovědni z toho, aby uvedená nařízení přesně byla zachována. Okresní školní inspektoři a ředitelé jsou zavázáni, aby o každém opomenutí, jehož by se podřízené jim osoby učitelské v této příčině dopustily, neodkladně učinili oznámení zemské školní radě.

Opatřují-li se budovy školní prapory aneb vyzdobují-li se vůbec, zapovídá se se vši přísností, aby bylo k tomu užito národní trikolory, a musí při takové příležitosti říšské barvy způsobem vynikajícím a důstojným býti zastoupeny. Alespoň jeden prapor v říšských barvách náleží k inventáři každé školy, a jest při inspekci zjistiťi, nalézá-li se v majetku školy po případě jest

na to naléhati, aby byl opatřen. Správce školy jest zodpověden z toho, aby prapor ten byl vždy v dobrém stavu.

Výnos IV.

S podivením jsem pozoroval, že v novější době na některých školách bez předchozího svolení zemského úřadu školního pořádány aneb aspoň trpěny byly sbírky na penězích aneb jiných věcech za účelem namnoze i nepřístojným, aneb že sbírek takových, jež žáci o své újmě mezi sebou zařídili, od sborů učitelských nebylo si všímáno, aniž jim bylo bráněno. Následkem toho vidí se mi tedy v této příčině odkázati se vším důrazem a přísností k vysokým ministerským vynesení z dne 24. ledna 1853. čís. 1220 a 17. června 1873. čís. 7702, podle nichž veškery sbírky mezi žáky jak na penězích, tak na jiných věcech jakéhokoli druhu, ať zřízeny byly od žáků samých, ať od ředitelstev neb učitelů bez předchozího svolení c. k. zemské školní rady, bez výjimky za nedovolené a naprosto nepřístupné mají býti pokládány. Pročež všem představeným škol, jakož i na školách víceřádných všem učitelům a zejména každému jednotlivému učiteli třídnímu, jenž v té příčině od učitelů ostatních horlivě má býti podporován, co nejdůtklivěji ukládáme, aby zákaz tento stále na paměti majíce, jim bez výminky jak sami se řídili tak zvláště se vši svědomitostí a ostražitostí nad tím bděli, aby snad žáci o své újmě proti němu nejednali.

Kdyby představený školy spozoroval, že žáci aneb snad docela i některý učitel proti tomuto výslovnému zakazu jedná, budiž tomuto zlořádu od správy školy ihned přítrž učiněna a o tom neodkladně představenému úřadu školnímu zpráva podána. Žáci, kteří by snad proti tomuto zakazu jednali, budou vedle ustanovení řádu kázeňského co nejpřísněji potrestáni. Z té příčiny budiž žactvo pro tentokráte ihned, jakmile vynesení této zprávy školy (ředitelstva) dojde, v letech pak budoucích pokaždé na počátku školního roku se vším důrazem vystřeženo. Každý pak přestupek proti zakazu tomuto, jehož by se dopustil správce školy aneb některý člen sboru učitelského, jakož i jen pouhé zanedbání povinného dozoru v podobných případech, bude po rozumu vys. ministerského vynesení ze dne 17. června 1873 čís. 7702 bezohledně potrestáno.

DROBNOSTI.

O odměnách. Vzhledem ku článku v 9. čísle t. l., v němž bylo o tomto předmětu psáno, sdělují s námi mnozí dpp, že podobné lístky má již dávno na skladě knihtiskárna Benediktinská v Brně a to české trojího druhu. Pan farář Hoppe z Vrbna u Mělníka poslal nám vzorky těchto lístků a odměn. Jsou pěkné a každý lístek opatřen jest nějakou vhodnou a případnou zbožnou průpovědí. Barevných lístků jest 100 za 5 neb 10 kr., barvotiskových za 50 neb 75 kr. dle velikosti. Doporučujeme.

C. k. okr. škol. rada v Kolíně vydala toto nařízení svědčící místním školním radám a správám škol: „S několika stran docházejí nás odůvodněné stížnosti, že mládež školní opět a opět navštěvuje hostince a účastní se zábav tanečních. Následky toho bývají ovšem u školních dětí velmi smutné: co škola, co náboženství pracně vystaví, rozbourá domácnost; na místo mravnosti a zbožnosti nastupuje u dětí spustlost a bezbožnost, na místo zdvořilosti a poslušnosti neurvalost a vzdorovitost, na místo duševní čilosti a pile otupělost a nedbalost, nehledě ani k tomu, že zdraví útlé mládeže trpí zkázou. Vybízíme tudíž pp. členy místních školních rad, správce škol a učitele vůbec, aby všemi zákonem dovolenými prostředky proti zlu tomuto pracovali, dětem návštěvu hostinců vůbec a při každé příležitosti zvláště zakazovali, a nerozumné rodiče, kteří k tomu svolují, o zkáze duševní i tělesné, jaká z toho dětem jejich vzejde, poučovali, a kdyby i to nepomáhalo, hleděli zjistiti jména dětí, které tanečním zábavám obcovaly, je za to trestali a c. k. okresní školní radě případy takové udávali, aby se proti hostinským, kteří přes zákaz nešvar ten trpí, cestou zákona zakročilo. Z c. k. okresní školní rady v Kolíně dne 7. března 1895. Číslo 502 o. š. r.“

Českých dětí ve školách německých přibývá. Saémovní zpráva o školství našem za r. 1894. poskytla zase příležitost nahlédnouti do knih, jak postupuje národnost naše ve školství. R. 1894. navštěvovalo veřejné německé školy národní 17.262 českých dětí a do soukromých škol německých chodilo 3952 českých dětí, t. j. dohromady bylo v německých školách **21.214 českých dětí.** Veliká tato číslice ukazuje nebezpečí, v jakém jest česká mládež, avšak toto nebezpečí rok po roce ještě

roste. Pozorujme jen následující dáta: r. 1892 bylo v Čechách v německých školách 20.140 českých dětí, r. 1893 již 20.938. r. 1894 docela 21.214 českých dětí. Loni jich přibýlo 798, letos 276. Počet českých dětí v německých školách tedy rapidně stoupá i přes veškerou úsilí naší Ústřední Matice školské a našich jednot národních, To jsou poměry povážlivé, které hlasitě volají po nápravě. — a

Venkovským pánům učitelům vhod! C. k. ministerstvo obchodu rozhodlo výnosem ze dne 29. prosince 1894, č. 67818, že může učitelstvo své měsíční kvitance a knížky na odpisování služného c. k. berním úřadům k usnadnění manipulace jen tehdy „bezplatně“ zasílati, bylo-li k tomu úředně vyzváno a napíše-li se na obálku dotyčné zásilky poznámka: „Z úředního nařízení“. — Páni zástupci učitelstva v okresních školních radách mohli by se o takové úřední vyzvání, bezpochyby že ze strany c. k. okr. hejtmanství, postarati. — a.

Hra na housle na školách pražských. Na obecných a měšťanských školách pražských zavedena také hra na housle jako předmět nepovinný, za nějž honorář rodičové sami uhrazovali. Vyučovati pak mohl dosud předmětu tomu učitel, který měl ze hry na housle známku na svém vysvědčení učitelském a musil si k tomu ještě vyžádati zvláštní svolení c. k. okresní rady školní. Nyní oznámila táž rada všem školám, že příště smí předmětu tomu vyučovati jen učitel, který má zvláštní zkoušku ze hry na housle. — a

Proti návrhu J. E. kardinála dra. Koppa. Německý učitelský spolek okresu Krnovského měl 13. m. m. valnou hromadu, při níž jednal také o návrhu J. E. kardinála dra. Koppa a přijata byla resoluce, ve které vyhlašuje se návrh knížete — biskupa za nový útok na platný školní zákon a za pokus, učitelstvo a školu dostati pod vliv církve. Žádoucího míru mezi učitelstvem a kněžstvem, školou a církví, lze prý dosíci jen úplným oddělením školy od církve. Podobně se prohlásily i jiné spolky učitelské ve Slezsku. — a.

Sněm markrabství Moravského přijal dne 5. m. února všemi hlasy návrh dra. Weebra a soudruhů na zavedení obligátního vyučování druhému z emskému

ja z y k u na zemských reálkách v ten smysl, že závaznosť rozšířena bezpodmínečně i na třídy vyšší. Zároveň přijata resoluce, jíž se vyzývá vláda, by podobné opatření učinila i pro střední ústavy státní, realky i gymnasia. — a.

Náklad na služné učitelské v Prusku rozdělen jest takto: Ze sedmdesáti pěti milionů m. platí stát $31\frac{3}{4}$ milionů (41%), obce $25\frac{1}{2}$ mil. (32%), $2\frac{1}{2}$ milionů uhrazuje se školním platem a ostatní milion ze jmění školního a zádušního. — a.

Španělská péče o školy a učitelstvo. Není tomu dávno, kdy jistý učitel ve velké obci, kteráž mu byla za více roků dlužna služné, by nemusil zemřítí hlady, vyžebrał si sousto chleba, chodě od domu k domu. Ve Valezu u Malagy zemřel pak nedávno, jak Madridské listy sdělovaly, tamnější učitel, majetník řádu Karla III., v největší bídě; obec, kde byl učitelem, byla mu dlužna 6000 peset. Jiný opět učitel byl od občanů, kteří mu za šest let nezaplátili služného ani pesety, tak nemilosrdně pronásledován, že musil prchnout. Ještě hůř však se vedlo jinému, jak sděluje podle listů španělských „Hrvatski učitelj“. Tomu totiž dali moudří obce otcové o své ujmě prázdno a do školní světnice uložili obilí. Když však učitelé prázdniny trvaly už trochu dlouho, požádal sousedy, by už přec konečně ze školní světnice obilí odstranili. Tito však se dali místo do obilí, do učitele a nabili mu. Když se učitel trochu vzpamatoval, šel k alkaldovi (rychtáři), by jej poprosil za ochranu, ten však poštvál sousedy, by mu znovu nabili. — a.

Statistika školství bavorského. Dle úřední zprávy bavorské kanceláře statistické o stavu školství obecného v r. 1892 až 1893, bylo v Bavorsku 7.239 škol, z nichž bylo 5.103 katolických, 1.900 protestantských, 88 israelských a 159 nekonfessionálních. Je v nich 13.524 tříd, zaměstnáno jest při nich 24.101 osob, a to 13.611 učitelů učitelek, 6.098 katechetů a 4.392 specialních učitelů a učitelek pro tělocvik, kreslení a ruční práce. Počet žáků ve školách, kde každodenně se vyučuje, obnáší 817.589 žáků (400.379 chlapců a 417.210 dívek). Jest pozoruhodno, že počet žáků každoročně se od r. 1886-7 menší — tehdy obnášel 859.116 žáků, — kdežto během té doby 71 škol, 1.000 tříd a 200 učitelů přibylo. — Školy nedělní navštěvovalo v r. 1892-3 304.227 žáků (134.227 chlapců

a 170.000 dívek). Do 253 škol pokračovacích, na nichž působilo 1.592 učitelů, chodilo 31.321 žáků. B.

Německý císař zaslal ministeriu vojenství následující nařízení: Vojenské vycvičení učitelů škol obecných a kandidátů učitelství, kteří vykonali předepsané zkoušky učitelské, pokládám při desetinedělní aktivní službě za nedostatečné, ježto v tak krátké době nemohou ze služby vojenské vystoupiti jako poddůstojníci. Nařizuji tudíž, aby učitelé a kandidáti učitelství konali aktivní službu po celý rok a vycvičení byli za poddůstojníky. — Po jednorocní službě může se tedy státi v Německu učitel jen poddůstojníkem. — a.

Tělocvik jako povinný předmět na gymnasiích. Ředitelství dvou gymnasií ve Vídni dostala výnos, kterým se nařizuje, aby zaveden byl tělocvik jako povinný předmět vyučovací. V nejbližší době, jakmile správa vyučovací bude míti potřebný počet odborné vzdělaných cvičitelů tělocviku, kteří by také měli potřebné vzdělání, má býti i na ostatních školách tělocvik obligátně zaveden. — a.

Proti záskrtu dobře prý se cvěduje med. Zejména v době nákazy prospěšno jest dávatí dětem med několikráte denně. Účinek medu při dyfterii vysvětluje se tím, že nepatrná částka kyseliny mravenčí, která v medu se nalézá, ničí zárodky nemoci. — a.

Jak se francouzská mládež vychovává. Že Francouzové svou nenávisť k Němcům vůbec a Prusům zvláště vštěpují svým dítkám, jesti známo, jakož i to, že chtějí vychovati hochy francouzské k ukrutnému boji za odvetu („revanche“), k čemuž mimo jiné, přispívati má i četba. Školní knihovny žákovské obdržely r. 1889. za tím účelem zadarmo knížku, jejímž obsahem jest povídka z doby francouzsko-německé války a jejímž účelem jest vzbuditi u francouzských dětí co největší nenávisť k Němcům. — Že se takovou četbou mysl francouzské mládeže nezušlechťuje, jest sice pravda, ale ani Němci svou mládež lépe nevychovávali. — a.

Uniforma. Zemský učitelský spolek v Bukovině se usnesl žádati, aby zavedeny byly uniformy pro učitele obecných škol. Zároveň žádají prý učitelé o subvenci, aby si tu uniformu mohli opatřiti. Návrh pochází od učitele jenž jest zároveň zemským poslancem. — a.

Zřizování kursů pro dospělé ve Francii. Místní inspektor v Bazas (kraj

Gironde) dal v posledním čase podnět ku združení okolních učitelů, kteří ochotně, bez zaručení odměny pokusiti se chtějí o zřízení kursu pro dospělé. — Ve schůzi bylo usneseno utvořiti dvojí kurs totiž pro jinochy a pro dospělé. — Pro jinochy mají se konati dvakrát týdně 1½—2 hodiny trvající schůze, v nichž pokaždé jen o jednom předmětu jednati se má a to buď o hospodářství, počtech, o vyměřování polí, účetnictví nebo kreslení. Na konci pak každé schůze má se předčítati spis s tendencí ušlechtilou; k tomu pak se má připojit poučný výklad vychovavací. — Pro dospělé chtějí pořádati řadu přednášek, rozprav, porad a veřejného předčítání o rozličných věcech. Co se stránky peněžité týče, usneseno požádati obce o zaplacení výloh za topení a osvětlování, — kdyby se žádosti té nevyhovělo, zapravili by výlohy ty žáci — a vyzvati, aby zajistily učitelům nejméně 2 franky jako odškodnění za každou přednášku. (Rev. péd.) —B.

Účinek občanské morálky dokazují nejlépe rozvody ve Francii. Právě vydaná úřední statistika o francouzském obyvatelstvu vykazuje mnohé zajímavé číslice. Nejdůležitější je okolnost, že obyvatelstvo Francie, jež v posledních 3 letech vykazovalo úbytek asi 70.000 osob, roku 1893 se rozmnožilo o 7146 duší. Zvláště zajímavá kapitola týká se však rozvodů. Ty se stále množí. Roku 1885 bylo rozvodů 4277, roku 1889 4786 a roku 1890 5457, roku 1892 5772 a roku 1893 dostoupil počet ten na 6184. Na 100.000 sňatků přijde 9 až 10 rozvodů v departementech Hautes-Alpes, Creuse, Lot, Savoye, 10 až 20 v departementech Ariège, Aveyron, Corrèze, Landes, Vendée atd. Nejvyšší číslice vykazují departementy: Gironde a Belfašt 100, Aube. Bouches du Rhone, Somme 110 až 120, Eure, Marne, Oise, Rhone 120 až 140, Aisne 171 a konečně vykazuje hlavní město Paříž 273 rozvodů ročně na 100.000 sňatků. Největší počet rozvodů nepovstal však, jak by se dle románů a dramát mohlo souditi, k vůli cizoložství. Nejčastější příčinou rozvodů je špatné zacházení bití, urážky atd. Neméně jak 75 procent rozvodů vyřčených ve Francii od roku 1888, jichž počet se páčí na 45.882, bylo zaviněno následkem těžkých urážek a násilného chování se jednoho z manželů, naproti tomu 15 procent rozvodů bylo způsobeno cizoložstvím manželek, 6 procent cizolož-

stvím manželů a 4 procenta odsouzení jednoho z manželů k zneuctívajícímu trestu. Pozoruhodno je, že daleko větší počet žalob o rozvod bylo podáno ženami, nežli muži a sice 28.492 proti 7.330. — a.

Nové osnovy pro italské školy obecné. Baccelli, ministr vyučování v Itálii, rozhodl se provésti reformu školství obecného. Hodlá změnit, pokud výhodno bude, program a osnovy vyučovací. Sestavil komisi z paedagogů na slovo vzatých, již uložil prostudovati osnovy dosavadní, snéstí návrhy na změny pronesené v poradách provincialních a sestaviti nové osnovy pro školy obecné, mateřské i normální. Komise ta právě dokončila své práce a ministr Baccelli v posledních dvou sezeních, jimž osobně předsedal, schválil změny komisi navržené a v obsírné zprávě králi předložené doporučuje výnos svůj ku potvrzení. (Rev. péd.) B.

Šetřte zraku dětí. Německý lékař V. Fox stěžoval si v přednášce své v učitelském spolku na neobyčejně hojnou krátkozrakost u žáků a doporučuje následující pravidla ku šetření zraku: 1. Nedovolme, aby večer světlo zářilo spícím dětem do obličeje. 2. Nedovolujme při umělém světle dlouho se dětem učit. 3. Nedávejme jim ku čtení knihy s drobným tiskem. 4. Nedávejme krátkozrakým brejle bez rady lékařské a bez rady řádného optika. 5. Hleďme dětem co možno hodně volného vzduchu zjednatí a kde možno pohledu na zelené plochy lučin a polí. —a.

Školství ruské. Povinnou návštěvu školy zavedli si již před dvaceti lety orenburští kozáci ve svých osadách. V malých osadách jsou školy smíšené, na větších oddělené, učebnice dostávají žáci zdarma. Při některých školách zřízeny jsou čítárny. Mezi učebnými předměty jest i tělocvik, dívky učí se mimo to ručním pracím. V posledních dvou třídách učí se dle programu pro první dvě třídy gymnasiální. —a.

Pomocné knihovny školní V některých departementech ve Francii tvoří učitelé knihovny pomůcek školních. Sestávají z upotřebených knih učebných, jež žáci opouštějíce školu nechávají učitelé, který jimi poděluje žáky z chudých rodin, jimž rodiče nemohou školních potřeb koupiti. (Rev. péd.) Nemohla by se také u nás zasedati ta ujednání? Mnohý z nás má dosti nepotřebných učebnic; jež se dostanou až — na půdu. —B.

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Red. Dr. Josef Burian, sídelní kanovník vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Ročník II. seš. 6. s tímto obsahem: Listy homiletické: kázání: na neděli květnou, Velký pátek, hod Boží velikonoční, pondělí velikonoční, neděle 1. a 2. po Velikonočích; dále dokončení postních kázání od Fr. Vohnouta a Fr. Blažko a řeč na sv. Jiří od Jos. Baara. V Listech katechetických“ katechese od Al. Dostála, Lad. Fialy a Jana Nep. Holého O. S. N. a promluvy k mládeži. V Listech vědeckých příspěvky od dra. Antonína Brychty, Dra Jos. Tumpacha a nejnovější dekrety římských kongregací. Doporučujeme.

Hlasy katolického spolku tiskového na r. 1895. přináší dvě povídky od Al. Dostála: „Ve škole života a U strýce. Cena 30 kr.

Růže Dominikánská. Redaktor P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Roč. VIII. čís. 12.

Obrana. Red. Frant. Žák. Roč. XI. čís. 6.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Vydává Václav Špaček. Nákl. Cyrillo-

Methodějské knihtiskárny v Praze. Ročník IV. seš. 8.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. C. Vlk, č. p. 604—I. Roč. III. čís. 2.

Obnova. Týdenník, jenž vychází každý pátek odpoledne nákladem „Politického družstva tiskového“ v Hradci Králové. Předplatné na celý rok 4 zl., na čtvrt roku 1 zl.

Vigouroux, Bible a nejnovější objevy v Palestině Egyptě a Assyrii. Dle pátého vydání přeložil Dr. Ant. Podlah a. S množstvím ilustrací. Vzácného díla tohoto vyšel právě sešit 2. 48 stran. Cena 20 kr. Doporučujeme znovu co nejvřeleji. Popisy nových objevů jsou velice zajímavé, čtenář se pobaví, poučí a ve víře utvrdí. — Nákladem tiskárny Cyrillo-Meth. V. Kotrba v Praze.

Svatý Pavel a jeho apoštolské cesty. Napsal Abbé C. Fouard. Přeložil professor Jan Ev. Hulakovský. Sešit 3. Dílo to doporučili jsme již vřele při vydání sešitu 1. a doporučujem opět. Přehledné nákladné mapy jsou knize cennou ozdobou. Vyjde v 6 sešitech velké 8° po 50 kr.

Konkursy.

Ve **Třeboňském** okresu obsadí se: místo řídícího učitele v Šalmanovicích, učitele v Suchdole, po 1 místě podučitelů v Kard. Řečici, v Bošilci, Branné, Domaníně, Drahotěšicích, Drahově, Jílovicích, Klikově, Kolencích, Lutové, Lužnici, Magdaleně, Neplachově, Novosedlech, Stankově, Stříbrci a Šalmanovicích Od 22./3. — V **Slánském** okresu: místo učitele pro I. odb. při m. chl. škole ve Velvarech, řídících učitelů ve Stochově a Oužicích, učitele ve Zvoleňovsi, učitelky na ob. šk. dív. v Slaném, ve Pchérách, Smečně a Tuchlovicích, podučitele na ob. chl. šk. ve Velvarech, Hobšovicích, Vel. Horešovicích, Ješině, Tuchlovicích, Oužicích, Vepřku, Vraném a Zeměchách; podučitelky ve Velvarech. Od 22./3. — V **Karlínském** okresu: místo učitelky, po případě učitele pro odb. přírodověd. při m. d. škole v Libni, učitelky při ob. d. šk. v Karlíně, při I. ob. d. šk. v Libni, při II. ob. d. šk. tamže (2 m.) ve Vysočanech; učitele při I. ob. chl. v Libni (2 m.), při II. ob. chl. tamže, v Brandýse n. L., v Kejích; podučitele: při I. ob. chl. šk. v Libni, ve Vysočanech (2), v Čelakovicích, ve Vel. Čakovicích, na Vodolce, v Klecanech, v Ďáblicích, Dřevčicích, Kozlích, Lobkovicích, Troji, v Panenských Břežanech, ve Skorkově a Šestajovicích. Od 28./3. — V **Klatovském** okresu: místo učitele na ob. chl. šk. v Klatovech, v Plánici, v Mochtíně, podučitele v Kolinci, podučitelky v Plánici. Od 28./3.

OBSAH: Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Kl. Markrab. (Pokr.) — Kterým činitelům má záležeti na vychování mládeže. — Působení Mariánské aružiny učitelek. — O větrání školních místností. — Obzor školský. — Výnosy Jeho Excellence hraběte Thuna, místo držitele Českého. — Drobnosti. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zaslány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

2. Praktické ukázky vyučování o mravní čistotě.

Aby byl náš dosavadní rozbor úplný a jasný a sloužil i k praktické potřebě, pokusíme se nastíniti: a) všechny do tohoto oboru spadající *katechese*, ke konci pak připojíme b) několik *článků*, jež by nahradily nedostatek v nynějších čítankách a byly spolu vodítkem pro skladatele nových, pro křesťanskou školu potřebných čítanek.¹⁾

a) Katechese.

Čl. 1. Hlavní katechese o mravní čistotě.²⁾

Milé děti! Všichni lidé jsou stvořeni k obrazu a podobenství Božímu. Co jest to?

To jest: všichni lidé jsou dle duše Bohu podobni.

Věříte-li tomu?

Věříme.

Proč tomu věříte?

Protože nám to Bůh zjevil, a Církev ve jménu Božím tomu učí.

Nuže, čemu věříte?

Věříme, že všichni lidé dle duše Bohu jsou podobni.

Tedy vy jste také dle duše Bohu podobny. Považte, milé děti, jak veliká to pro vás čest! Že byste se radovaly z toho, kdyby vám někdo řekl, že podle těla jste podobny nejkrásnějšímu člověku na světě, u př. vy chlapci Absolonovi a vy děvčátka Esthere? Avšak podle duše jste podobny všechny Bohu. Jak krásný jest Pán Bůh! Nebe jest jeho trůnem, a ten jest ozářen sluncem, měsícem a hvězdami, které se trpytí nad zlato a drahé kamení. Země jest jeho podnožím, a to jest ozdobeno kobercem lesů a hájů, luk a sadů, květin a stromů. Jak krásný

¹⁾ Tím narážíme na své pojednání o časové úpravě čítanek ve „Vychovateli“ r. 1894 str. 147. a násl.

²⁾ Rozumí se samo sebou, že katechetovi i učitelé jest volno tuto katechesi na více nebo méně hodin (dle potřeby) si rozvrcti a podle jednotlivých myšlének této katechese ostatní katechese biblické upravit.

jest teprv Ten, jenž toto všecko stvořil! A vy jste mu podobny. Jak jest vám? Co cítíte uvnitř v duši? Radošť, není-li pravda?

Všickni lidé jsou také vykoupeni. Kdo nás vykoupil?

Syn Boží, Ježíš Kristus nás vykoupil.

A kterak nás vykoupil Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus nás vykoupil svou smrtí na kříži.

Jinak můžeme říci: Ježíš Kristus vykoupil nás svou krví, kterou vylil za nás na kříži. A jakou cenu má tato krev?

Tato krev má cenu neskončenou.

Tak jest, milé dítky! Krev Kristova má cenu neskončenou. Sv. Apoštol Petr ¹⁾ praví: „Pamatujte, že jste vykoupeni ne zlatem nebo stříbrem, nýbrž drahou krví Krista, Beránka nevinného a neposkvrněného.“

Věříte-li tomu?

Atd. atd. (jako prvé).

Když tedy Syn Boží Ježíš Kristus dal za vás svou drahou krev, když vás sobě koupil za tak velikou cenu, komu náležíte s duší i s tělem?

My náležíme s duší i s tělem Pánu Ježíši.

Milé dítky! Jak veliká to čest, že náležíte s duší i s tělem Pánu Ježíši! Jak jest vám? Co cítíte? Těší vás to?

Dosud jsem vám připomenul, co učinil pro vás Bůh Otec a Bůh Syn. Po-
vězte mi nyní samy, co učinil pro vás Bůh Duch svatý?

Bůh Duch svatý nás posvětil.

Kterou svátostí posvětil vás Duch sv. poprvé?

Svátostí sv. křtu.

Čím se stal tehdy jeden každý z vás?

Každý z nás stal se synem Otce nebeského a bratrem Ježíše Krista a chrámem Ducha sv.

Věříte-li tomu? — Atd.

Milé dítky! Jak veliká to pro vás čest! Komu náležíte s duší i s tělem? Jak jest vám, když to uvažujete? Radujete se z toho? Zajisté, já vám to vidím na očích!

Ještě něco krásného vám připomenu. Co se stane se všemi lidmi v den poslední prve, nežli přijde Kristus Pán s nebe soudit živých i mrtvých?

Všickni lidé vstanou z mrtvých.

Co jest to?

To jest: všickni lidé vstanou z hrobů, každý s tímž tělem, které měl za živa.

Věříte-li tomu? — Proč? — Čemu věříte?

Pozorujte, milé dítky, jaká vás čeká sláva a jaká radošť! Budete-li vždy chrámy Ducha svatého, povolá vás Pán Bůh v den poslední k slavnému vzkříšení a vezme si vás s duší i tělem do nebe. Jak jest vám? Máte radošť? Cítíte to?

Nyní zopakujeme, co jsem vám vyložil.

Co nám dělá opravdovou čest, jest naše *důstojenství*. Že jste lidé stvoření k obrazu Božímu, dělá vám čest. To jest vaše *lidské důstojenství*. Lidské důstojenství jest vznešené. To jest býti podobným Bohu. — A že jste křesťané, vykoupení krví Kristovou, posvěcení Duchem svatým, povolání k slavnému vzkříšení a ku

¹⁾ I. Petr 1, 18. 19.

věčnému požívání Boha: to vám dělá též velikou čest. To jest vaše *křesťanské důstojenství*. A křesťanské důstojenství jest také vznešené.

Věříte-li tomu všemu, co jsem vám vyložil? — Proč? — Čemu věříte? — A jak jest vám uvnitř v srdci, když si pomyslíte: Tak velice poctil a povýšil nás Pán Bůh nade všechny tvory pozemské! Co cítíte? Že jest vám nevýslovně sladko, mílo, blaze? — Kdyby nyní někdo k vám přišel a přemlouval by vás ke hříchu jaký učinili na pastvě před Josefem bratří jeho, poslechly byste ho? Řekněte opravdu, nahlas: poslechly byste? Že ne? Proč? Vaše tvář by se zapýřila, zarděla, začervenala; vaše oko by se zalesklo a zahořelo hněvem; vaše srdce bušilo by nepokojně. Vy jste si vědomy svého lidského a křesťanského důstojenství, toto vědomí by se ve vás vzbouřilo, a ozvalo by se ve vás citem, kterému říkáme *stud*.

Nechť tedy, milé děti, nikdy nemyslíte, nežádáte, nemluvíte a nečiníte, co by bylo proti studu. Stud vás bude chrániti, abyste neurazily ani na sobě, ani na jiných svého lidského a křesťanského důstojenství. Stud vás učiní *čistotnými*, t. j. obdaří vás ctností, která se jmenuje *čistota*. Co jest tedy čistota?

Čistota jest ctnost, která brání křesťanu, by nemyslil, nežádal, nemluvil a nečinil ničeho, co by bylo proti studu.

Rozumíte tomu? Opakujte.

Milé děti! Kdykoliv jste byly u sv. přijímání, spojily jste se s Kristem Pánem. Věříte-li tomu? Proč? Čemu věříte?

Tak jest, milé děti! *Při sv. přijímání spojujeme se s Pánem Ježíšem*. Spojujeme se s ním dle těla i duše. Jeho tělo jest v našem těle, jeho duše v naší duši. Tu můžeme zvolati se sv. apoštolem: „Živť jest ve mně Kristus!“¹⁾ a se sv. Ignácem mučéníkem: „Já nosím v sobě Krista!“

Ó jak velikou láskou k Pánu Ježíši hoří srdce vaše, když si toto pomyslíte! A když jste spojeny s nevinným a neposkvrněným Beránkem Božím, mohly byste si libovati v myšlénkách, žádostech, řečích a skutcích, které jsou proti studu? Rcete, jest to možné? Jest možné milovati Pána Ježíše a nebýti čistotným?

Budte tedy, milé děti, čistotné a nedovolujte ani sobě ani jiným ničeho, co jest proti studu, ani když jste samy, a žádný člověk vás nevidí. Někdo vás vidí všudy. Kdo jest to? — Jaký jest Pán Bůh? — Věříte tomu? — Proč? — Čemu věříte?

Kdyby tedy někdo vás ponoukal k něčemu nestydatému, jako ponoukala žena Putifarova čistotného Josefa, co si pomyslíte, nebo co řeknete? „Jak bych mohl učiniti takovou nešlechtnost a hřešiti proti Bohu svému?“²⁾

Nuže, milé děti, ještě jednou vás napomínám: milujte čistotu *ze studu, z lásky k Pánu Ježíši, pro Boha, jenž by se hněval, kdybyste hřešily před očima jeho*.

Blaze vám, budete-li milovati čistotu. *Čistota má velikou vážnost u Boha i u lidí*, jak svědčí písmo sv. řkouc: „Ó jak krásné jest čistotné plémě v stkvělosti! Neboť i u Boha známé jest (ve cti jest) i u lidí.“³⁾ Proč poctil a povýšil Bůh Pannu Marii za Matku Spasitele světa? Protože byla čistotná. Proč učinil Bůh Josefa, chudého tesaře, pěstounem Syna svého? Pro jeho čistotu. Proč dal Bůh Josefovi v Egyptě tak veliké štěstí, že se stal vladařem země? Pro jeho čistotu. Vidíte, čistotným lidem prokazoval Pán Bůh po všechny časy největší lásku.

¹⁾ Galat. 2, 20

²⁾ I. Mojž. 39, 9.

³⁾ Moudr. 4, 1.

Kterí milují čistotu, budou v nebi u Boha nejbliže, neboť Pán Ježíš řekl: „Blahoslaveni čistého srdce, neb oni Boha viděti budou.“¹⁾ — Však i lidé váživají si nevinných dítek, mládenců a panen, ale nestydatými pohrdávají.

Čistota jest nejvzácnější poklad křesťana. Ale křesťan nosí tento poklad v křehké nádobě. Co se asi rozumí touto křehkou nádobou? To jest tělo náchylné ke hříchu. Kdyby někdo z vás nesl vzácný poklad, u př. skvost zlatý, uměle pracovaný, v nádobě křehké, u př. skleněné nebo hliněné, co musí činiti, aby nepadl, nádoby nerozbil a pokladu neporouchal? Musí dávatí pozor. Tak i vy musíte dávatí pozor, abyste neporušily své čistoty. Jak snadno můžete porušiti čistotu! Pozorujte švestku, když na stromě dozraje. Jak jest krásná! Kolkolem modrá jemná rosa. Ale kdybyste se jí dotkly dosti lehounce, setřete rosu, a švestka již není vábiva.²⁾ Tak i čistota bývá setřena s duše třeba jediným slovem nebo dotknutím, které se nesrovnává se studem.

A jednou setřena již se nenavráti. Hřích proti nevinnosti může vám Bůh odpustiti, ale nevinnost sama již se nenavráti. Přísloví.³⁾

Proto pozor! Já vám ukážu, jak byste zachovaly nebo zachránily čistotu. Musíte se chrániti všeho, *co svádí k nečistotě*.

Bděte nad svými smysly: nad očima, aby všetečně nehleděly; nad ušima, aby všetečně neposlouchaly; nad jazykem, aby všetečně nemluvil. Smyslové jsou jako dvěře nebo brány, jimiž vchází hřích do duše. Proto pozor na oči, uši a jazyk! Kdyby však přece na mysl vám přišla myšlénka, která jest proti studu, přemozte se, netrpte takové myšlénky ve své duši ani na okamžik. Vzpomeňte si na Boha, který vás vidí a řekněte zmužile: „Odejdi ode mne, pokušiteli!“ A pokušení odejde.

Přemáhati se musíte. Pán Ježíš výslovně to přikazuje řka: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám.“⁴⁾ Podobně praví sv. apoštol Pavel: „Trestám tělo své a v službu podrobuji, abych snad, jiným káže, sám nebyl zavržen.“⁵⁾ Přísloví.⁶⁾

Budte stále zaměstnány. Kdo pilně pracuje, obrací své myšlénky ku práci, tedy k dobrému, a pokušitel nemá k němu přístupu. Pročež varujte se zahálky. Písmo sv. praví: „Mnohému zlému naučila zahálka.“⁷⁾ A přísloví.⁸⁾

Co máte dělati, když přijdete domů ze školy? Jak se zaměstnáváte? Jak na večer? Když práce unavuje, tedy hrajte si, bavte se vypravováním. Nehleďte samoty. Kdo sedí v samotě, s nikým nemluví, ničím se nezaměstnává, ten snadno si vzpomene na něco nestydatého, co někde viděl a slyšel, bude na to mysliti nebo po tom toužiti, nebo si bude hráti částkami těla, které se nemají nikdy všetečně odkrývati.

Budte vždy střídme. Co jest býti nestřídým? Jísti a píti přes potřebu. Tělo ponouká k nečistotě samo sebou. Budete-li dávatí tělu svému pokrmu a nápoje přes potřebu, bude bujné a tím více vás bude ponoukati k nečistotě.

¹⁾ Mat. 5, 8.

²⁾ a ³⁾ Sem náležejí níže položené články: „Opatrnosti nikdy nezbyvá“ a „Přísloví o čistotě a nečistotě“.

⁴⁾ Mat. 16, 24.

⁵⁾ I. Kor. 9, 27.

⁶⁾ Viz níže.

⁷⁾ Sir. 33, 29.

⁸⁾ Viz níže.

Varujte se špatných společníků. Takoví lidé mluví a dělávají, co jest proti studu. Kdybyste mezi ně chodily, ztratily byste stud. *Prísloví.*¹⁾

Varujte se špatných knih, ve kterých jsou neslušné řeči a obrázky. Ty poukávají k nečistotě jako špatní společníci. *Prísloví.*²⁾ Vy čítejte jen takové knihy, které vám dovolí čísti vaši rodičové a učitelé. Kdyby vám dával knihy někdo jiný, neberte jich od něho.

Varujte se příliš svobodného zacházení s osobami nestejného pohlaví. Osoby nestejného pohlaví rozeznávají se od sebe povahou, zaměstnáním i oděvem. Chlapci mají své hry, děvčata též; jinochové mají své práce, panny též. Proto se sluší, aby zacházeli chlapec s chlapcem a děvče s děvčetem. Někdy ovšem i chlapci a děvčata vespolek se mohou bavit, ale nikdy příliš svobodně, t. j. bez dozoru rodičů neb jiných dobrých lidí. Dobře, děti, si to pamatujte a nikdy nezacházejte příliš svobodně s těmi, kteří jsou jiného pohlaví. To by vás mohlo svěsti k nečistotě.

Milé dítky! Líbí se vám, co jsem vám pověděl o čistotě? Jaké máte býti? Proč? Čeho se máte chrániti, abyste nepozbyly čistoty?

Kdyby přece někdo z vás si myslil nebo žádal nebo mluvil nebo činil, co jest proti studu: co by to bylo? Hřích. A jak se jmenuje ten hřích? *Nečistota, nestydatost, smilstvo.* A tento hřích přísně zapověděl Pán Bůh šestým přikázáním: „*Nesesmilníš!*“

Hle, Pán Bůh vás obdařil studem a vede vás studem k tomu, abyste některé částky těla nikdy neodkrývaly, na ně nehleděly a jich se nedotýkaly všetečně, to jest bez potřeby. To nesmíte činiti ani při sobě ani při jiných, ani samy ani s jinými. Na takové věci nesmíte mysliti, nesmíte si jich přát, nesmíte o nich mluvíti.

Běda vám, kdybyste se dopustily některého takového hříchu! Nebyly byste již tak veselé jako dosud; hryzlo by vás svědomí; netěšila by vás modlitba; zapomněly byste na Boha; přestaly byste choditi do kostela na mši sv., na kázání, k zpovědi a k stolu Páně; umřely byste ve svých hříších a byly byste věčně zatraceny. Neboť Kristus Pán řekl: „Blahoslaveni čistého srdce, neb oni Boha viděti budou,“³⁾ totiž po smrti v nebi. Kam tedy přijdou ti, kdož jsou srdce nečistého, t. j. kdo milují věci, které jsou proti studu? Ti přijdou do pekla, do věčného ohně, tam, kde bude pláč a skřípení zubů bez přestání. Vidíte, děti, kam přivádí nečistota? Vidíte, že to není žádná věc nepatrná, ale těžký hřích. Nuže, nechť nikdy neurazíte Boha hříchem, který nemá býti ani jmenován!

(Příště dále.)

Kterým činitelům má záležeti na výchování mládeže.

(Dokončení.)

De článku „*O účelu školy obecné*“ téhož ročníku v čísle 5. se ostře vyjadřuje pisatel proti rozšiřování účelu obecné školy zaváděním do nich ručních prací žákovských, poněvadž nevyhovují ani novodobému vychovávání ani učebním osnovám a diví se, že právě paedagogické časopisy jsou prosáklé náhledy těmi.

¹⁾ a ²⁾ Viz níže.

³⁾ Mat. 5, 8.

Odkazuje věci toho druhu odborným školám, aby se i o mládeži takto vychovávané neosvědčilo staré pořekadlo: „Devatero řemeslo, desátá žebrota.“

Z téže příčiny pozoruhodným je i článek nadepsaný: „*O autoritě učitelové*“ ve 21. čísle téhož ročníku „Učitelských Novin“, kde horle pisatel proti přeplňování školních síní žactvem, takto si ulevuje: „A myslím, že mnohý i dosti opatrný statkář váhal by jednomu pasáku svěřiti 100 nebo dokonce 120 ovec k opatrování, jak pak by tedy nebylo pro výchovu s velikou chybou, žádati na učiteli, by 100 nebo 120 dětí jednou dobou vychovával. Bylo by stejně mnoho, kdybych řekl jen: opatroval. Při vyučování na počtu žáků by tak hrubě nesešlo, avšak při výchově je to chybou. Nedivím se a nediv se nikdo proto, řekne li se, že *dnes se více učí než vychovává*“

A že okolnost tato nikterak nynějšímu školství ke cti není a ku prospěchu mládeže tím méně, o tom zajisté netřeba šířiti slov. Dobře poukázal k následkům toho pisatel článku: „*Poměr výchovy ku vyučování*“ ve 18. čísle „Učitelských Novin“ ročníku 1894. — K posouzení nynějších poměrů školských praví v úvodě práce té: „Dejme si příklad o výsledku výchovy z praxe. V jisté třídě byl žák *A* pilný a nadaný, liščinou však podšitý; žák *B* byl prospěchem dostatečným, za to však byl tichým, poslušným a v každém ohledu správným. Stopujme jejich život mimo školní síň. Žák *A* vystoupiv ze střední školy, stal se úředníkem u záložny. Postřehnuv slabosti správní rady, jal se rafinovaným způsobem padělati směnky a zmocňovati se tak cizích peněz. Po čase přišla jiná revise a úředník šel za — mříže. Žák *B* protože byl jen dostatečným, dán byl na řemeslo. Solidní a poctivou prací získal si přátely a jmění, koupil si ve městě dům, kdež svým rodičům vykázal příbytek na výminku.

U kterého z těchto žáků dosáhla škola obecná svého cíle? Reelně byl žák *A* více vzdělán, žák *B* zase formálně. Co více platí? Zajisté že forma, ačkoli bychom tomu nebyli věřili, kdyby se nás kdo byl tázal, dokud žáci chodili do školy. Patrně, že se tu stala vychovatelská chyba. Prvnímu žákovi měl býti učitel spíše vychovatelem, druhému zase učitelem, ač zjevně škody z toho ve případě druhém nelze postřehnouti. Z toho lze odvoditi větu: „Uče, buď napřed vychovatelem, potom učitelem, čili vychovávaje, uč!“ Výchova je pojem konečný, nadřaděný, vyučování pak podřaděný. Poučování a vyučování je právě tak prostředek vychovavací jako opatrování, ošetřování, v kázni držení, jen že směru kladného, kterýž počíná vstupem dítěte do školy. Toť asi ten pravý poměr mezi výchovou a výukou. *Dnes však více se učí a méně vychovává, kterýžto nezdravý proud školský leží v samých osnovách.* Množství poznatků, jež během roku musí učitel předvésti žactvu pod přísnou důtkou, zabraňuje mu volnější rozhled formální výchovy, kteráž neprávem tlačí se do pozadí. Školskému, časovému efektu obětuje se základní rys vychovavací, okamžité libůstce učitelů hoví s dostatek didaktický materialismus, aby všecky možné „*vědy a uky*“ během roku mozkiem žactva promrskali. Podrobné roztrídění učiva popohání učitele jako vítr plachtovou lodici, až vrazí na úskalí. Známy vtíp o Francii, že ministr se podívá na hodinky a ví, čemu se ve které třídě učí, za nedlouho akklimatisuje se v našem podnebí.“

Tolik o nynějších školských poměrech „Učitelské Noviny“ a podobně jiné paedagog. časopisy, jejichž obdobné výroky tu pro obmezenost místa nechceme uváděti. Rádi kvitujeme přiznání toto, ba tím raději, že je přinesl list tak liberální. Možno dosti, že kdyby byl nynější školské poměry náš list nebo jiný toho druhu nazval „*nezdravým proudem školským*“, že by jim to bylo vykládáno jako

nepráteleství k nynější škole. Nemajíce však na zřeteli nijaké polemiky, ale jen dobro věci, o níž jsme si v celé této práci dle svého nejlepšího vědomí a svědomí uvažovali, jsme povděční, že ve svém tvrzení, že *nynější školu více vyučuje než vychovává, nejsme ojedinelí*. Také jsme na tento proud nynějšího školství tu a tam častěji poukázali a leckdes tukli. Zkušenosti a na školské roli sestaralí učitelové doznávají ze zkušenosti, že nynější učebné osnovy obsahují maximum a nikoli minimum učiva. Učitel pak ve snaze, aby jim ve všem vyhověl a v nejmenším dle úředních předpisů je propracoval, spěchá, a tím ovšem není prospěch takovým, jak by bylo záhodno a žádoucí. Nahromaděním se látky vyučovací nelze se pak látkou vychovavací tak zabírat, nelze všelikých těch vychovatelských momentů vystihnouti a jich platně u vychovávání školním používat. Tím škola jako ústav v první řadě vychovavací na ceně a důležitosti ztrácí a mládeži nevalně k duhu je, zvláště s ohledem na duševní majetek, jak události dnů přítomných a nedávno minulých jasně dokazují.

Realitím je vyhrazeno ve školách obecných času velmi mnoho. Právě-li pak říšský zákon ze dne 25. května 1868. v § 2., že „na vyučování v jiných předmětech církev nebo společnost náboženská žádného působení nemá“ — je tím vyslovena úplná volnost a svoboda učení, které se s náboženstvím mnohdy nesrovnává. Bylo by na čase dožadovati se toho, aby tento 2. § říšsk. zákona přiměřeným způsobem byl opraven anebo pozměněn. Události posledního času zřejmě ukazují, kam spěje vzdělávání bez náboženského základu, který vždy byl úhelným kamenem křesťanských států a jich politického zřízení, a který autoritu světské vrchnosti, autoritu státu udržoval a podporoval.

Mnozí hledají příčinu nezdravého proudu školského i v nedostatcích nynějších učebnic, hlavně čítanek. Ozvali se četní hlasové, že nynější čítanky obsahují málo látky ceny opravdu vychovatelské, že mají málo vhodných článků z realit a že vykazují citelnou mezeru v ohledu hygienickém, totiž ten veliký nedostatek poučného čtení z tělovědy a zdravovědy vůbec. Doznáváme také, že staré čítanky měly mnohem více a lepší látky vychovatelské a opravy, které se po celých 20 let prováděly, záležely hlavně v bezúčelném přesmykování, přistříhování nebo nalepování rozličných článků. Důkladná oprava čítacích knih mohla by ovšem vyučování a vychování zdárně prospěti; ale tu musí býti dbáno předem hlasu zkušených učitelů a těch, kteří se zvláště opravy čtení vzdělavacího dovolávají. Učitelé katoličtí přejí si míti v nových čítankách také dostatečný výběr článků na základě nábožensko-mravněm spracovaných, aby jich mohli s prospěchem při svém díle vychovatelském používat a jakýchž hojnost obsahují rozličné časopisy pro mládež, odkud by se mohly nejlepší vybrati a do čítanek přiměřeně zařaditi. Neboť některé články ze čtení vzdělavacího jsou v nynějších čítankách tak bezcenné a prázdné, že se musíme diviti, jak se mohly do učebnic těch dostat.

Až budou patřičné návrhy ohledně sestavení nových čítanek učiněny, až budou nové učebnice vydány, budou dříve, než se ku potřebě školní mládeže připustí, zkoumány a schvalovány. Jako stát bude přísně dbáti toho, aby neobsahovaly nic, čím by mohla býti úcta a láska k vlasti, domu panovníckému a pod. umenšována nebo porušována, podobně jest dbáti v čas Církví, aby nové čítanky neobsahovaly ničeho, čím by mohl býti náboženský cit mládeže a lidu urážen anebo zlehčován. I jest na příslušných vrchnostech církevních, aby věc tu na zřeteli měly, což jest také důležitý krok ku vychování na základě nábožensko mravněm.

Pravili jsme, že rodina, obec stát a Církev mají pečovatí o to, aby se mládeži dostávalo náležitého vychování, že mají k tomu působiti, aby škola mohla a udělovala tohoto vychování. Je to s politováním, že náš lid potřebu a důležitost vychování dosud neuznává. Dokud se v tom náprava něstane, marné budou námahy školy, marny budou úřední nařizení, hrozby a tresty. I musí tedy poslední dva činitelé vychovatelští — stát a Církev totiž — se o to postarati, aby se v lidu našem, zvláště třídách chudších, potřeba a důležitost školního vychování uznala, aby se v lid vkořenila. Domníváme se, že by to bylo možno znenáhla dosíci *pořádáním vychovatelských přednášek* pro lid, dále *vydáváním vychovatelských spisů* psaných slohem prostonárodním, lehce srozumitelným a lidu přístupným třeba v podobě zábavného čtení. Dobře by se osvědčily zajisté i časté *styky jak učitelů světských, tak i učitelů duchovních s rodiči* a jich poučování při každé nahodilé potřebě a příležitosti. Tím vším bychom ne-li zcela, alespoň tedy z větší části odpomohli nevědomosti, lhostejnosti a nezapnosti vychovatelské, jakáž některým třídám lidu našeho jest vlastní; to učiniti pro naši mládež musíme, aby nepadla do rukou jiných, nepovolných. Pohnutkou budiž nám tu výrok, že kdo má mládež, tomu patří i budoucnost!

Se strany nadřizené budiž pak hleděno ne tak na stránku vyučovací, jako na stránku vychovávací. Není ještě v takové třídě prospěch výborný, kde se vše dobře odříká, vypočítá, kde úkoly jsou bez vady atd. Dlužno se také přesvědčiti, jaké důsledky z tohoto vyučování se dostavily, jestli ona trest. z předmětů vyučovacích působila kladným směrem vychovávacím, neboť mnozí žáci znají mnoho, ale darebáky zůstávají přece. Budiž zkrátka hleděno ku pokroku mrávnosti na základě nábožensko-mravném, bez níž ve společnosti nelze dosíci žádného pozitivního prospěchu a pokroku. Víť zajisté každý soudný člověk, že nezáleží tak na tom, co člověk ví a umí, ale spíše to jest hlavní věcí, jak toho, co umí a ví, použití dovede ku časnému a věčnému svému blaženství. Bude tedy na příslušných činitelích, aby onen nezdravý proud školský, jenž se v naší době jeví v tom, že škola *více vyučuje, ale málo vychovává*, přivedli na náležitou cestu a míru, čímž se prospěje vši vzdělanosti a zvláště škole; ta se tím způsobem stane zase v prvé radě ústavem vychovávacím, jak v intencích samých zákonů státních uloženo.

Z toho všeho, co jsme v tomto pojednání o škole jako o ústavě vychovávacím pronesli, plyne, že má-li škola plátně povinností svým zadosť činiti, musí být na prvé místo *ústavem vychovávacím*, tak aby vychovávajíc učila, nebo učíc vychovávala;

za druhé: všickni vychovatelští faktorové musí míti *jeden hlavní cíl a účel vychovatelský*, jemuž se všechny ostatní cíle podřizují. Jinak řečeno: všecko vyučování se má na školách katolických udíleti na základě nábožensko-mravném, jenž je jedinou pravou oporou vši lidské mrávnosti a vzdělanosti.

Je to jistě těžké břímě, jež se na bedra školy skládá, a ubohý učitel nesmí se toho lekati, nesmí zoufati. Po katolicku v pravdě smýšlející učitel zahledí se do věčně modré oblohy, rozhlédne se po družích stejně v povolání svém smýšlejících, a s jasným okem, pevnou nohou nastupuje důvěrně těžkou tu cestu, neboť v duši jeho se rozhostuje sladká naděje a radostná předtucha, že s pomocí Boží se mu dílo dobře zdaří; on sám dobře cítí, že škola jest veliký, mocný ústav vychovávací!

Protož budeme-li míti vždy a všudy dobré školy, budeme míti všecko. V dobrých školách vyroste dobrý národ. Cesta k dosažení pak dobrých škol ne-

bude ovšem na tento čas tak snadná a bez namáhání, ale tím vznešenější a záslužnější bude potom cíl našeho snažení.

Trefně naznačil úkol školy, respektive učitele a vychovatele miláček lidu — Boleslav Jablonský — ve své „Moudrosti otcovské“ v části 48., řka:

„Synu! Čiň, co slunce činí,
nad zemí když putuje:
trojíť ono dobrodiní
světu proukazuje.

Ono paprskem svým denním
světlo seje, zahřívá,
a svým blahým působením
všecky tvory blažívá.

Ty pak světlem své moudrosti
osvěcuješ v temnostech lid;
rozpaluj mu srdce k ctnosti,
blaž, jak možno, jeho cit.

Ten jen právem sluncem sluje,
koho trojí zdobí ctnost,
kdo svým světlem rozšiřuje
pravdu, ctnost a blaženost.“

O methodě kreslení;

o kreslení volném a o kreslení ve stigmech.

Uvažuje Václav Procházka.

O m e t h o d ě k r e s l e n í .

Z velikého množství otázek, týkajících se methodiky kreslení, pojednám pouze o tom, jak počínati si, kreslíme-li se žáky výkres.

Ve vynesení ministerském ze dne 6. května 1874 „ve příčině návodu k vyučování kreslení od ruky v obecných školách“ mezi jiným nařizuje se: „Tvary, které žáci kresliti mají, kreslíž učitel před celou třídou, a případný ku všemu výklad čině, správně a o měřidle co možno největším na školní tabuli a to tak; aby žáci při každém výkoně svém následovati mohli výkonu učitele.“ Z toho jasně je viděti, že pro stupeň dolní a střední nejlépe se hodí hromadný způsob vyučování. Učitel výkres před žáky kreslí, žáci na ono kreslení nazírají; učitel tedy *předkresluje*.

Však methoda předkreslování má kromě mnohých výhod i vady. Tak zejména pěstuje se předkreslováním *mechanismus*; ruka a oko se cvičí, duch však jest při tom nečinný. Učitel na př. nakreslí svislou přímku a velí totéž učiniti žákům; k této přímce svislé nakreslí přímku vodorovnou a rovněž dá nakresliti žákům. Toť holý *mechanismus*. Žáci kreslí, ale nevědí, proč to neb ono kreslí.

Druhá vada předkreslování jest, že tento způsob vyučování kreslení jest na stupni dolním i středním týž; nepřizpůsobuje se tudíž ani věku ani pokročilosti žáků.

Pro tyto vady methody té však nezavrhuje. Čelme proti oněm vadám a to, aby se předkreslováním *mechanismus* nepěstoval, ale s rukou a okem také duch; dále aby se předkreslování přizpůsobilo věku i pokročilosti žáků.

Toho všeho dosáhneme předlohami tabulovými. Žák nežli počne kresliti, měžž úplnou představu o tom, co má kresliti. Teprve potom pochopí, proč tu neb onu přímku má kresliti. Když žák ví, proč to neb ono má kresliti, tuť již *mechanismu* v tom není.

Aby žák měl tedy jasnou a úplnou představu o výkresu, který má kresliti, bylo by nejlépe, aby učitel *celý* výkres buď před žáky nakreslil, anebo již nakreslený měl. Doporučuje se tu, aby učitel výkres již měl nakreslený. Tuť zase dvojí je možné. Buď vykreslí si učitel výkres na tabuli; to však nedoporučuje se,

ježto každoročně musí se výkres obnovovati, nehledě ani k tomu, že zajisté málokde několik tabulí ku kreslení jest; anebo nakreslí si učitel výkres v dostatečné velikosti na papír. Výkres takový, kterému *tabulová předloha* říkáme, skýtá žákům dokonalou a jasnou představu o tom, co jest jim kresliti.

Dávno jest již uznáno, že kreslení — má-li se mu dobře ve škole dařiti — musí býti vyučováno na základě metody analyticko-synthetické. K analysi výkresů výborně se hodí tabulové předlohy. V posledním čase vycházejí podobné předlohy tabulové na Moravě. Nedá se upříti, že obsahují dobré i velmi dobré výkresy. Leč nepoužito v nich dosud předloh schválených, a pak by snad mohly býti formátu většího.

Další tabulové předlohy sestavil a kreslil p. Jos. Kliment, učitel při pražských školách obecných a pokračovacích. Dosud vyšlo 16 listů. Veškeré kresby provedeny jsou sytějšími černými čarami ve velkém měřítku (100 cm. \times 70 cm.) tak, že i v největších sálech každý žák, i ten nejzadnější kresbu dobře viděti může. Předloh těchto může se však užiti jen tam, kde se kreslí křivočárně, tedy na stupni horním. Jest si přát, aby p. sestavovatel sestavil a nakreslil i tabulové předlohy pro kreslení přímočárně, tedy pro stupeň dolní a střední. Zavděčíť se tím zajisté všemu učitelstvu, které často s velikými obtížemi musí si předlohy takové samo zhotovovati.

Učitel uživejš asi taktó tabulových předloh:

1. Vyvěs a zobrazenou věc pojmenuj.
2. Vysvětli a pouč žáky, k čemu se zobrazená věc hodí; na př. hodí li se jako ozdoba rohová, středová, nebo jako lemovka.
3. Výkres rozeber (analyse). Žáci dotazováním vedou se k tomu, aby poznávali měřický základ celku i jednotlivých částí. Pomocné čáry nechť žáci naleznou sami a je ve výkresu naznačí tyčinkou. Kreslena-li tabulová předloha na černém papíře, mohou se pomocné čáry naznačiti obyčejnou křídou; učitel však nekreslí nikdy sám pomocných čar; to nechť sami žáci učiní.
4. Po rozboru následuje jako v každém jiném vyučování soubor (synthese). Učitel dotazujš se po postupu kreslení. Žáci udávají, kterým způsobem, co dříve a co potom budou kresliti.

Po takové přípravě přistoupíme k výkonu samému, ku kreslení výkresu. Žáci již sami vědí, co dříve a kterým způsobem budou to neb ono kresliti, kde kterou pomocnou čáru mají si naznačiti. Takovýmto předkreslováním nepěstuje se mechanismus; ku cvičení oka a ruky přistupuje i zralá úvaha, t. j. my pěstujeme i rozum.

Až asi do 4. školního roku bývá vždy potřebí, aby učitel nejen provedl rozbor tabulové předlohy, ale také vždy předkresloval. V 5. školním roce můžeme si již dovoliti odchylky. Rozeberme výkres, který chceme se žáky kresliti, důkladně a sami nepředkresluje. Zajisté, že většina žáků, ba snad všichni, dovedou výkres ten nakresliti, aniž by učitel musel kresliti. Učitel získá hojnost času ke kontrole žáků.

Však při takovémto způsobu ještě nezůstaneme. Zkusme to jednou a snadnou některou tabulovou předlohu ani nerozebírejme. Nechme žáky kresliti bez rozboru. Vždyť v životě nebude při každém řemeslníku učitel, který by ho naváděl, jak a co kresliti. Tím budeme naváděti žáky k samostatnosti. Žáky kreslení takové bude těšiti a budou si nemálo na tom zakládati.

Osnovy naše žádají však také kreslení *dle napovědi* či *nápovědné*, a kreslení *z paměti*.

Tabulové předlohy při těchto druzích kreslení osvědčují se výtečně. Bez tabulových předloh není kreslení *dle napovědi* ničím. Diktuje-li učitel: Nakreslete od té a té tečky svislou přímkou až k té tečce; rozdělte ji atd., spěchá tím zase v náruč mechanismu. Správný způsob *nápovědného* kreslení jest ten, když po rozboru tabulové předlohy žáci vedeni jsou otázkami učitele sami sobě *nápovídají* a určují, co a jak kreslit.

Lehké výkresy a na stupni horním lze kreslit *z paměti*. Učitel rozeberě důkladně výkres na tabulové předloze; odstraň po rozboru tuto a povel, aby žáci sami výkres ten kreslili.

Tabulovými předlohami lze pěstovati i *vkus* žáků. *Vkus* žáků a vůbec lidí tříbí se zajisté tím, vidí-li tito mnoho věcí krásných. Ukazujme žákům krásné výkresy na tabulových předlohách, rozeberme je a stačí-li nám čas, kresleme; nestačí-li čas, tu ovšem výkresy kreslit nemůžeme; však přispěli jsme zajisté nemálo ku třibení vkusu žáků, ježto poskytli jsme hojného názoru na věci krásné.

Tabulové předlohy, jež sestavil a nakresil p. J. Kliment, jsou kresleny různými, sytě černými čarami na bílém papíře. Jelikož podány jsou tu prvky nejjednodušší v obrysech, může si snadno každý učitel jednotlivé kresby položití jedním nebo dvěma tóny barvy. Z té příčiny kresleny jsou černě na papíře bílém. My však na ústavu ku vzdělání učitelů v Kutné Hoře byli jsme naváděni a kreslili jsme také takto tabulové předlohy. Černý papír diagramový hodí se ku kresbě nejlépe, ježto se neleskne. Načrtli jsme výkres bílou křídou a čáry načrtnuté vytahují se barvou pomocí štětce. Barvu tu zhotovovali jsme takto: Bílou plavenou křídou jsme naškrábali, rozmělnili a smíchali s čistou rozpuštěnou klovaťtinou. Tím způsobem získají se dosti levné tabulové předlohy, ačli se ovšem nepočítá práce učitelova.

Potřeba tabulových předloh jest žádoucí netoliko z důvodů, že dovede žák snáze a obratněji napodobiti věc, kterou před sebou vidí, ale zejména proto, aby měl učen před sebou vzorný celek než jednotlivosti, aby na tomto celku rozhodl, co jest hlavního, co podřízeného, aby se snažil celek rozložití v části, aby vystihl tvar částí i celku a tím způsobem osvojil si formu čili podobu předložené věci. Když takovým způsobem žák věci porozuměl, dovede ji sám a bez podpory učitelovy napodobiti a účelu vytčeného osnovami bude dosaženo.

(Ostatek příště.)

První valná hromada spolku přátel kat. škol bratrských.

Valná hromada spolku přátel katol. škol bratrských konala se dne 3. dubna 1895 o 5. hodině v sále katolické besedy. Přítomni byli pražští členové spolku, mezi nimiž vsdp. dr. František Krásal kanovník svato-Vítský, redaktor dp. Petr Kopal, pak farář dp. dr. Karel Řehák, několik profesorů z theologické fakulty, více dam, a dva bratří z kongregace de la Salleovy z Vídně, jichž přítomnost budila ovšem značnou pozornost. Průběh schůze byl velice pěkný.

Když byl předseda, vsdp. dr. Kryštůfek, schůzi křesťanským pozdravem zahájil, vyložil v krátké řeči účel našeho spolku, úspěchy jeho a naděje, a povzbudiv k vytrvalé snaze za vytknutým cílem, uvítal, ještě jak přítomné dámy, tak i bratry, bratra rektora a bratra Františka sekretáře.

Za jednatele dp. Františka Pohunka, který pro nemoc nemohl se účastniti, vedl protokol dp. Frant. Žák, kooperator. —

Protokol z ustavující valné hromady přečetl s ochotou dp. prof. dr. Josef Tumpach.

Jednatelská zpráva, již četl opětne dp. dr. Josef Tumpach, zněla krátce takto:

Spolek náš si vytkl za účel (§ 3 stanov):

a) u nadaných a mravných mladíků náboženství katolického a české národnosti, již mají náklonnost ku kongregaci školních bratří, povolání to podporovati a pěstovati;

b) peněžité prostředky sbíratí na udržování takových kandidátů a to ve Strebersdorfě u Vídně, dokud nebude vlastního českého scholastikátu;

c) napomáhati u vychování světských sil učitelských;

d) s arati se o rozšíření bratří jazyka českého v zemích českých a školy jejich všemožně podporovati.

Že by provedení těchto snah a záměrů bylo věcí snadnou, to tvrditi se neodvažují; vždyť známe všichni velké obtíže, s jakými jest to spojeno; známe překážky v cestu se stavící, ale přes to přese vše máme pevnou naději, že docílíme, oč se zasazujeme. V této naději utvrzuje nás přízeň, jaká se hlavně v duchovenstvu ku spolku jeví.

Spolek náš jest, abych tak řekl, teprv od věčerejška, trváť pouze jeden jediný rok a čítá již 7 členů řádných (po 100 zlat. jednou pro vždy,) 14 členů činných (po 50 zlat. jednou pro vždy,) 24 přispívajících (po 5 zlat. ročně) a 109 podporujících (nejméně po 1 zlat. 20 kr. ročně) a tři dobrodince, z nichž darovali dva po 100 zlat. a jeden věnoval 1025 zlat., celkem tedy 154 členů a 3 dobrodince. A toho všeho docílil spolek beze všech agitac, beze všeho obtěžujícího žebroňování, beze všeho se vnučování, což jest zajisté důkazem, že není spolkem zbytečným a že se uznává důležitost účelu, jakýž si byl vytkl.

Průběhem roku bylo konáno pět schůzí správní rady a to vždycky v čítárně katolické besedy.

Ve schůzi první dne 11. července podána zpráva, že slavné c. k. místodržitelství povolilo valnou hromadu přijatou změnu ve zřízení spolku a usneseno vyslati deputaci k Jeho Emin. ndp. kardinálovi, by ráčil přijati protektorát spolku, kteréžto žádosti Jeho Emin. ochotně vyhověl. Ve schůzi druhé dne 10. října radila se správní rada o tom, co by bylo činiti, aby byl pro spolek vzbuzen větší zájem širších kruhů a usneseno, by mimo častější zprávy v novinách byly poprošeny české biskupské ordinariaty, by

spolek laskavě doporučily v listech ordinariátních, a mimo to, aby v listech katolických učiněno bylo svolání, zdali by některý český učitel nebyl ochoten vstoupiti do kongregace školních bratří.

Ve schůzi třetí, ve které bylo rokováno o tom, zdali by bylo lze pomýšlet na to, by školní bratří svou činnost v Čechách brzo mohli započítí a zdali by bylo lze uvéstí je do některého z ústavů již stávajících.

Ve schůzi této sdělil pan předseda, že vsdp. kanovník arcijáhen Šrůtek odevzdal k rukoum výboru 1025 zlat., na kteroužto sumu vzrost jeho přičiněním dar, ježž byl obdržel k volné dispozici, zvlášť pak na cvičení katolických učitelů před 35 lety. Zpráva tato byla přijata ovšem s radostí a usneseno zaslati dárci písemné poděkování.

Ve schůzi čtvrté bylo jednáno hlavně o žádosti školních bratří za udělení podpory a usneseno vzhledem ku stanovám spolku a vzhledem k tomu, že školní bratří ve Strebersdorfě vychovávají i české členy, částečně vyhověti. Ve schůzi této byl čten též přípis c. k. okres. soudu, v němž se spolku oznamuje, že mu zvěcnělý český učenec a šlechtitný kněz prof. Karel Konrád ve své poslední vůli odkázal 100 zlat. V páté schůzi sestaven program k valné hromadě a kandidátní listina.

Zpráva přijata byla se zadostučiněním. Ihned přečtena zpráva pokladniční. Dp. Ed. Šittler, pokladník, nemohl se pro nemoc dostavití, odevzdal zprávu svou p. dru. M. Kovářovi, který ochotně též ji přečetl.

Zní takto:

Pokladní zprávu za správní rok 1894. Příjem úhrnný 1856 zlat. 13. kr. — Vydání úhrnem 17 zlat. 29 kr. — Zbývá 1838 zlat. 84 kr., jakožto čistý příjem, jenž se vykazuje: a) v cenných papírech 250 zlat., b) v poštovní spořitelně 150 zlat., c) ve Sv. Václavské záložně na třech knížkách 1436 zlat. 73 kr., d) na hotovosti 2 zlat. 11 kr. Úhrnem 1838 zlat. 84 kr.

Výkaz jmění dne 31. března r. 1895: Příjem úhrnný 2682 zlat. 24 kr. Vydání úhrnné 510 zlat. 58 kr. — Zbývá celkem 2171 zlat. 66 kr., ježž se vykazuje: a) V poštovní spořitelně 150 zlat., b) ve státních papírech 250 zlat., c) ve Sv. Václavské záložně 1757 zlat. 61 kr., d) na hotovosti 14 zlat. 5 kr. Celkem 2171 zlat. 66 kr.

Příznivý stav pokladny a neočekávaný rychlý úspěch, kterého bez agitac, bez hluku spolek se dodělal, naplnily přítomné uspo-

kojením. Jest si přát, dodal k tomu slovný pan předseda, aby obětavost neochábla, čímž k uskutečnění cíle za příští rok velice platně bychom se přiblížili.

Následovaly volby, jež vykonány byly lístky. Zvoleni byli do správní rady vedle předsedy, tajemníka a pokladníka, kteří volí se vždy na 3 leta, následující pánové:

1. Vdp. Dr. Josef Doubrava, řídící knihovny arcibiskupského semináře. 2. Vdp. Dr. Jan Sýkora, děkan theologické fakulty. 3. Pan Dr. Matěj Kovář, c. k. professor. 4. Pan Josef Šauer z Augenburku, c. k. professor. 5. Pan Josef Vávra, c. k. prof. 6. Dp. Tomáš Škrdle, redaktor. 7. Frant. Halbich, katecheta měšťanských škol. 8. Pan Eduard Engl, účetní revident. 9. Pan Jos. Veselý, c. k. poštovní úředník.

b) Za revisory účtů:

1. Pan Antonín Cikánek, c. k. účetní rada. 2. Pan Karel Ulrich, c. k. poštovní pokladník.

c) Do smírčího soudu:

1. Vsdp. Dr. František Krásal, kanovník u sv. Víta. 2. Vsdp. Jan Havlů, kanovník a hlavní farář. 3. Pan Alex. Schmidt, úředník. 4. Pan Václav Černý, c. k. professor. 5. Pan Antonín Cikánek, c. k. účetní rada.

Jak známo, jmenují si bratří důvěrníky, kteří jsou též členy správní rady, a z nichž vždy aspoň jeden při každé schůzi musí býti přítomen, má-li její usnesení míti platnosti. Tito důvěrníci zůstali titíž jako loni, totiž vsdp. kanovník Dr. Fr. Krásal, vp. Žák, p. prof. Černý a p. dr. Alex. Schmidt.

Následovaly volné návrhy. Pan předseda navrhuje, aby se spolek stal členem katolické Besedy, která své místnosti mu propůjčuje. Jednohlasně přijato. Týž navrhuje dále, aby na vychování českých učitelů-bratří udělených 500 zl. bylo dodatečně schváleno. Přijato jednohlasně. Vp. Frant. Žák představuje přítomné bratry a navrhuje, aby se rozpředl rozhovor o věcech, o nichž by si členové přáli se informovati, jelikož přítomní bratří jsou ochotni na příslušné dotazy odpověděti. Návrh ovšem přijat. Nejdříve však bratr František, který umí velmi slušně česky, se přihlásil k slovu a měl delší řeč, kterou všichni mile překvapeni sledovali. Zvěstoval upřímný pozdrav bratří, zvláště bratří českých, vypravoval, jak oni i ve Vídni řídice se zásadou sv. Cyrilla a Methoděje hledí i v německých školách vídeňských s českými dětmi dorozuměti se česky, a jak

této rovnoprávnosti vždy zůstávají věrní. Vypravoval, že právě odešlo mnoho bratří do zemí slovanských: do Polska, Bulharska a Srbska, kde založeny pro ně internáty, v nichž vyučuje se v řeči národní a francouzské. Bratří, kteří tam posláni, jsou ovšem Slované. Nedávno založena byla škola v Soluni, otčině sv. bratří apoštolů slovanských. Vypravoval dále, že v našem českém oddělení vídeňském nalezá se nyní i jeden zkoušený učitel, k němuž přihlásil se jeden hotový světský český učitel, 7 scholastiků, z nichž letošním rokem dva maturují, a asi 8 studujících a bratří ostatních. Jelikož vychování a vydržování českých kandidátů stojí ročně na 2000 až 3000 zl., prosil spolek náš za podporu co možná účinnou. Výklad páně bratrův byl přijat s živým aplausem.

P. Žák učinil na to k bratru rektori dotaz, jak si bratří zřízení české školy v Praze představují, co očekávají od nás, co mohou učiniti sami? Bratr rektor vyslovil se asi takto: Vydržování celé veřejné školy a bratří a všeho, co k tomu patří, representuje kapitál 100.000—150.000 zl. Avšak bratří mohou se vyživovati sami, jen jest zapotřebí, aby jim byl odevzdán dům, byť i malý, ovšem zařízený. Ostatní výklady jeho pomíjíme. P. Žák pravil, že vlastně tedy na vydržování celé školy v Praze není více třeba nežli asi 4000 zl., náš spolek že ale každý rok sebere na 2000 zl., takže vlastně škola je zabezpečena. Dp. Škrdle s tím úplně souhlasil, praviv, že není pochybnosti, že tolik se sebere. I dal vp. Žák ihned návrh, aby valná hromada se usnesla: Rokem 1896 až 1897. budiž v Praze otevřena bratrská škola, na jejíž vydržování spolek zavazuje se k ročnímu příspěvku 2000 zl.; bratří se zavazují, že sem české síly zašlou a ve školu se uvážou. Bratr rektor s tím souhlasil. Vsdp. kanovník Krásal pozměnil návrh v ten smysl, že sice ta myšlénka bude a zůstane naším cílem, že ale konečný závazek vezmeme na sebe na začátku r. 1897. a bratřím ho sdělíme. Návrh byl přijat.

Již dříve rozpředla se debata, a i nyní bylo v ní pokračováno o tom, jakou školu máme zařídit a kde. Po znamenitých poznámkách vsdp. kanovníka Krásala a prof. Šauera z Augenburku usneseno začít s internátem, o jehož úspěchu není nejmenší pochybnosti. Vždyť i do vídeňského internátu přihlásilo se 40 dítek z Čech, které však nemohly býti přijaty. Při ukončení debaty měli všichni to příjemné přesvědčení

že za dvě léta v Čechách chlapecký internát bratrský mítí budeme. — Vzhledem k dotazu o diecesanním katolickém paedagogiu odpověděl bratr, že paedagogium české může kdykoliv býti do Prahy přeneseno.

Na konec debaty ujal se opět slova vsdp. kanovník Krásl a navázav na zmínku bratra Františka, že v Soluni otevřeli slovanskou školu, v dojemné a vlastenecké řeči vyslovil radost nad významnou událostí tou, dal výraz přání, aby bratří do Čech se dostali, ubezpečiv je, že pracující v zásadách sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje, najdou i mezi českým lidem jako všady jinde uznání a lásku.

Slova ujali se ještě vdp. red. Kopal, aby děkoval bratřím, že přišli, a bratr František, aby poděkoval za vlídné přijetí.

Když byl ještě vzhledem k tomu, že podpora naše na vychování českých učitelů není dostatečnou, přijat návrh, kterým výboru dává se plná moc v té věci, byl program valné hromady vyčerpán, a nezbyvalo již, než zvoliti dámské komité, které by ve starosti za náš cíl, bylo nám nápomocno. Poněvadž ale čas už pokročil, zvoleny jsou jeho členi, avšak ustavující jeho schůze odložena na čtvrtek na 3. hod. odpol.

V ten den sešel se za přítomnosti pana předsedy, členů správní rady, vdp. dra. Doubravy, dpp. Škrdle a Žáka a pana

Dra M. Kováře a Alex. Schmidta dámský komitét. Pomíjíme jednání, které mělo za účel, vyložiti účel dámského komitétu a ustanoviti aspoň základní zásady činnosti jeho, a obmezíme se pouze na to, že uveřejníme jména dam, které do komitétu vstoupily, jelikož jak správní rada, tak i komitét dle učiněného snesení samy ještě během tohoto roku nějakým způsobem k české katolické veřejnosti promluví.

Předsedkyní zvolena Její Jasnost kněžna Kristina Schwarzenbergová, místopředsedkyní paní Anna Nováková, choť profesora ze Smíchova; jednatelkou paní Anna Štreblova z Vinohrad; pokladní slečna Malvina baronka Helversen; asistentkami Její Excellence paní Anna hraběnka z Thun-Hohenštejnů a paní Marie šlechtična z Istlerů z Vinohrad; dále zvoleny: J. O. paní Johana hraběnka z Nostitzů, J. J. princezny Františka a Rosa z Lobkoviců, J. O. paní Markéta hraběnka Clam-Martiničová, paní Marie Tatrová, paní Anna Sudová, paní Jenny Grygarová, paní Josefina Kratochvílová, sl. Bedřiška Nováková, sl. Johana Krunertová, paní Anna Podbrdská, paní Marie Patzová, sl. Marie Štreblova.

Nyní tedy, kdy tolik urozených a spanilomyslných dam podalo si ruce k dílu našemu, není více pochybnosti, že se blížíme k jistému, brzkému dosažení cíle. Voláme k tomu z plného srdce: Dejž to Bůh!
Fr. Žák, kooperator.

DROBNOSTI.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských zaslali na darech a příspěvcích: J. Exc. paní Anna hraběnka z Thun-Hohenstejnů 50 zl.; dp. Aug. Kleveta, farář v Pratici u Brna zl. 1·20; vdp. Jan Hejtmánek, b. konsistorní rada a vikář v Něm Bělé zl. 2; dp. Václav Lefler farář na Makové zl. 1·20; vsdp. Pavel Pilát, sídelní kanovník ve Staré Boleslavi zl. 2; vldp. Jos. Javůrek, děkan v Teplici zl. 6; dp. Štěpán Dvořák, farář v Rychmburku zl. 10; dp. P. Frant. Hoppe, křižovník, farář ve Vrbně u Mělníka zl. 1·20; p. Jos. Slavík v Novém Městě nad Met. zl. 1·20; dp. Frant. Seraf. Vojta, farář na Zličově zl. 1·20; vdp. Jan Blažek, jub. farář v Kostelci u Chrásti zl. 2; dp. Vojtěch Kameš, farář v Chřenovicích zl. 1·20; dp. Anton. Michel, farář ve Zbislavi zl. 1·20. Vldp.

prof. Dr. fil. Eugen Kadeřávek, slovatný učenec a spisovatel katolický, daroval spolku honorář 27 zl. za svou důkladnou a časovou práci ve „Vychovateli“: O morálce na Bohu nezávislé. Buďtež mu za to díky nejsrdečnější. — Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku.

Volný tisk a volné jazyky. „Časopisy a denníky působí nyní na výchovu mocně. Nacházímeť chvalné tyto činitele nyní skoro všude a jest s podivením, s jakou dychtivostí se jich chytá mládež. Čísti začíná ovšem od zadu od stránky poslední. Tuť jsou návěští o porodech a tajných schůzkách; tu se také doporučují velmi zajímavé knihy o manželství, o poměrech a nemocech po hlavních, jež skytají fantasií znamenité podněty, i nabídky ku sňatkům a zprávy o vraždách a samovraždách jsou zde umí-

stěny. Všecko znamenité, všecko poučné a vzdělatelné! To rozšiřuje rozhled mládeže. A jako máme teď svobodný či volný tisk, tak i volné jazyky. Všude se rezonuje, kritizuje a persifluje. Jak se děje v tisku, tak i v ústním obcování. Dříve byli lidé ještě tak zpozdíli, že když se bavili před dětmi, ostýchali se a zdržovali; teď však dospěli už dál. Matky mluví bez rozpaků před vlastními dcerami o svých dřívějších milostných známostech, ba i porodech, otcové se chlubí před pány syny svými studentskými kousky, a otec i matka nerozpakují se ani na chvíli řádně si před dětmi zahubovati na známé, příbuzné, představené a vrchnosti. Školy a cirkve šetří se při tom nejméně. — Tak nabývá mládež již záhy volného rozhledu, vymaňuje se v čas ze zpozdílych pout auktority a předsudků a hoch domýšlí se, že jest právě tolik jako jeho učitel, děvče pak zas tolik jako jeho tety i vlastní matka. Velice zajímavou a charakteristickou jest dle toho i smělost nynější mládeže. Výrostkové 14 a 16letí chodíce, hledí kolem sebe drze a kouří cigarety, berou se pod paždí, vyplňují celou šířku cesty a neuhnou se před nikým. Ve dny sváteční potloukají se raději venku, než by šli do kostela, a vracejí se domů pozdě s křikem. I děvčat se více méně tato drzost zmocnila. Úcty k lidem starším nynější mládež více nezná. Medvědi Eliseovi měli by mnoho co trhat! A jako se osměluje stav a důstojenství ignorovati tak se vtírá všude mezi staré, plete se jim do řeči a obtěžuje neb uráží dospělé svou všečetností. — Tak školní rada a výtečný paedagog Dr. Vavřinec Kellner.

Novoty ve školách záhřebských.

Děti nižších tříd na obec. školách choditi mají do školy v době ode dne 15. listopadu do dne 1. března o 9. hod. ranní, ostatní o 8. hodině. Ruční práce zavedeny budou v několika školách, protože se osvědčily pokusy s nimi v některých třídách činěné. Ve školách pokrač. zaveden bude zpěv písní kostelních i světských a hra na tamburinu tak, že se při zkouškách dávati budou i koncerty. Ku každé škole přihlédati bude lékař. Letos vystaví se 2 nové školní budovy. —a.

Maďarské vzdělanosti dal bývalý ministr osvěty Eötvös nedávno velmi špatné vysvědčení. Byv totiž ve finančním odboru tázán, zřídí-li vláda konečně třetí universitu v Uhrách a případně kde to učiní, odpovéděl, že by vláda velmi ráda nejen třetí, nýbrž i čtvrtou a pátou universitu

zřídila, kdyby jen bylo s dostatek učitelských sil; těch prý však není s dostatek ani pro nynější dvě university. —a.

Výprava do pravlasti Maďarů.

Příštího roku, jak nyní definitivně rozhodnuto, miní hrabě Eugen Zichy v průvodu větší společnosti podniknout výpravu do Asie, aby vypátral pravlast Maďarů. Přípravy k výpravě té jsou již v plném proudu. Náklad, jenž bude velmi značný, hradit bude hrabě Zichy z vlastního. Výprava vyjde z Cařihradu a přes Arménii zamíří do centrální Asie. Zpáteční cesta povede ji přes Petrohrad. Mezi výpravou kromě jazykových a etnografických bádání pořádaných budou také lovy. Mongolové, Tataři, a Mandžurové pod Altajskými vrcholy sotva již poznají vyšňořené soukmenovce své zpod Karpat a Tisy. —a.

Pruské ministerstvo vyučování zakoupilo pro školy 17.000 výtisků spisů, jež pojednávají o střídmosti. V Badensku učiněno totéž opatření. —a.

Proti vdaným učitelkám.

Dle dolnorakouského zemského zákona, mohou se tamější učitelky provdati, anižby ztratily místa svá. Poslanec Hauck podal v posledním zasedání zemského sněmu návrh, aby dotčený zákon změněn byl v ten rozum, že učitelka, jakmile se provdá, ztrácí své místo. Učitelkám, které slouží pět let, má se v tom případě dostati odbytného v části dvouletého služného. Učitelky, které jsou již provdané, mají i nadále zůstatí ve službě své. — Pruský ministr vyučování Dr. Bosse vydal nařízení, že učitelky, které se provdají, mají koncem roku školního býti zbaveny svých míst. —a.

Zrnka. Otevřeme knihu knih — co nalezneme na počátku? Genesis . . . nauku o vzniku všehomíra. V genesi této zavírá se nejen rodokmen země, ale i rodokmen veškeré nauky. Již zde vykázano jí čestné místo. Počátek její nerozvížitelně spojen jest s počátkem náboženských ponětí o Bohu. — Kdo nebyl by uvažoval o čarovném, tajemném svazku s hvězdnatým vesmírem, kterýž od všechných národů nebem nazván byl? Ať smutek nás tíží, či radost duši naplňuje, kam vždycky obracíme zrak svůj? Tam vzhůru. Jaká touha nás tam nese? — Cítíme tam Boha . . . A věru není v tom nic divného. Kam oko patří, všude plno divů . . . Každý kvítek učiněný div, leč nic nepůsobí na obraznost naši tak, jako pohled na hvězdné nebe . . . Květ roste, protože

nasili jsme semene — důvodem tím mnoho lidí se spokojuje. Avšak proč hvězdy nespádnou? — to pro každého jest divem překvapujícím. — Ještě chová se dítě na klíně matčině, a již natahuje ručky ku hvězdám... Nezůstavujmež bez povšimnutí významného tohoto pokynu nemluvnat. (Dr. Jos. Zuliňski v „Dom a šk.“ č. 2.) — a

Císařský nápis do knihy pamětní. Spisovatelka pro mládež sl. Tekla Gumper-Šobrová, jež vydává „Album pro naše dcery“, přála si, aby v příštím ročníku mohla v čelo knihy položit vlastní rukopis Jeho Veličenstva. I obrátila se k faráři P. dru. Zimmermannovi a ten psal nejvyšší kanceláři kabinetní o vyhovění. Netrvalo dlouho a dra Zimmermannova došel z císařské kanceláře dopis s příloženým lístkem, na nějž napsal Jeho Veličenstvo průpověď a vlastní rukou ji též podepsal.

Průpověď zní: „Sám vždy konej, co povinnost, přísně to od lidí žádej; leč chyby bližních svých mírněji sám posuzuj! František Josef v. r.“ — a.

Zkoušky maturitní. Ministr vyučování vydal v příčině maturitních zkoušek výnos, obsahující autentickou interpretaci příslušných ustanovení. Písemné zkoušky s nedostatečným prospěchem buďtež pokládány za reprobaci, na kterou se má vzít ohled, když se počítá zákonně dovolené opakování maturity. Kandidátu, kterýž odstoupí, budiž v případě, že dosavadní ústní zkouška ukázala jeho nevyspělost, vystaveno vysvědčení nedospělosti. Dále budiž vysloven definitivní soud, že odstoupení od maturity je tolik jako reprobace. Také při druhém opakování ústní zkoušky maturitní dovoluje se reprobace z jednoho předmětu.

— a.

Konkursy.

Ve školním okrese **Plzeňském** obsadí se: místo katechety na ob. chl. šk. v severním obvodu v Plzni (sl. 800 zl.); řídícího učitele v Dejšině; učitele a správce školy v Útušicích; učitele na m. šk. chl. pro II. odb. v Rokycanech; učitele na ob. chl. škole v Rokycanech, v Prusinách a Škvřňanech; def. podučitele na ob. chl. šk. ve východ. obvodě a druhé na ob. chl. šk. v již. obvodě v Plzni; podučitele v Doubravce (2 m.), Vranovicích, v Horní Bříze, v Bušovicích, v Němčovicích, v Mišově, ve Spál. Poříčí, na Prusinách, v Těhovcích, v Újezdě, u sv. Kříže a ve Žďáru. Od 30./3. — V **Turnovském** okrese: místo učitelky po případě učitele pro odb. gram. histor. při m. d. šk. v Turnově; podučitele v Proseči, Vesci, Volavci a ve Ktové. Od 30./3. — V okrese **Vysoko-Mýtském**: dvě m. učitelky při ob. d. šk. ve Vysokém Mýtě, učitele v Chocni a v Kniřově, podučitelů: ve Dvořišti, Františkách, Nových Hradech, Javorníku, Rychnově a Zbožňově. Od 30./3. — V **Chotěbořském** okrese def.: místo podučitelky při ob. šk. v Přibislavi, v Borové; podučitelů při ob. šk. v Heřmani, Hoješíně, Jitkově, Kraborovicích, Malé Losenici, Malči, Modletíně, Polniče, Uhelné Příbrami, Radostíně, Střížově, Hor. Studenci, Škrdlovicích, Vepřové a ve Ždírci. Od 2/4. — V českém okrese **Lanškrounském** def.: místo učitelky při ob. d. šk. v Ústí n. Orli.; podučitelů: v Bystřici, Čermné, Parníku, M. Řetové, V. Řetové a Výprachticích. Od 2/4. — V **Rychnovském** okrese: místo katechety při m. d. šk. v Rychnově nad Kn. (700 zl.); správce jednotř. školy v Prorubech, učitele v Ličně a Voděradech. Od 2/4. — V **Královickém** č. okrese def.: místo učitelky v Královicích, správce jednotř. školy v Hlinči; též m. z a tím n í h o podučitele a zat. podučitelky. Od 3/4. — V **Ledečském** okrese: místo učitele pro odb. math.-techn. při m. šk. chl. v Ledči; podučitelů v Košetovicích, v Koutech a v Kožlé. Od 5/4. — V **Hořovickém** okrese def.: místo říd. učitele při ob. škole ve Strašicích, učitelky při ob. d. šk. v Berouně, učitelů v Holoubkové a v Podčáplech; podučitelů v Bezdědicích, v Dobřívě, v Hůrkách, ve sv. Janě pod Skálou, v Jincích, v Lohovicích, v Olešné, v Prašném Újezdě, v Šebešicích, v Újezdě Vysokém a ve Vráži. Od 2/4.

OBSAH: Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Kl. Markrab. (Pokr.) — Kterým činitelům má záležeti na výchování mládeže. (Dokončení.) — O metodě kreslení; o kreslení volném a o kreslení ve stigmech. Uvažuje Václav Procházka. — První valná hromada spolku přátel katol. škol bratrských. — Drobnosti. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

Čl. 2. Částečné katechese.

a) O synech Noemových.

Po potopě světa vzdělával Noe se svými syny zase zemi a štípil též vinici. Viděly jste již, milé děti, vinici? Neviděly. Ale viděly jste keř, na kterém roste víno? Viděly. Kde? — Na počátku rostly takové keře po různu, mezi jinými bylínami. Ale Noe a synové jeho přesázeli takové keře na jedno pole. Takové pole posázené vinnými keři jmenuje se vinice. Na keřích dozrály hrozny (chomáče zrněk). Noe viděl, že v těch hroznech jest chutná šťáva. Nařezal tedy hroznů, nesl je do svého stanu, dal je mezi dvě dřevěné desky, přitiskl svrchní desku a vytlačil z hroznů šťávu. To bylo víno. — Noe napil se vína, chutnalo mu velice. Ale za chvíli udělalo se mu mdlo, zatočila se mu hlava, byl omámen, svalil se na zem a dal se do spaní. — Co učinil Noe? Pil, až nevěděl o sobě; opil se. Ale kterak? Nerad, protože nevěděl ještě, jakou sílu má víno.

Jak se Noe na zem svalil, odhalilo se jeho roucho. Tenkrát nosívali dlouhé šaty i mužští. Noe ležel ve svém stanu odkryt. Bylo viděti částky těla, které nemá nikdo odkrývatí všetečně, t. j. když není třeba. Za chvíli přišel do stanu syn Chám. A když uviděl svého otce, přistoupil k němu z blízka, díval se dlouho na něj, smál se, vyšel ze stanu, zavolal své bratry Séma a Jafeta a povídal jim: „Pojďte se podívat na otce; leží v stanu nepřikryt.“ Sém a Jafet se zarmoutili, šli do stanu, vzali plášť a přikryli tím pláštěm otce; ale šli k němu po zpátku, aby nezahlédli odkrytých částek jeho těla. — Za nějakou chvíli probudil se Noe, a když uslyšel, co se mu přihodilo, řekl: „Zlořečen budíž Chám, ale požehnání buďte Sém a Jafet!“ To jest: „Chámovi ať se daří vždycky zle, ale Sémovi a Jafetovi vždy dobře.“

Milé děti! Noe přál svému synu Chámovi všeho zlého na světě, Noe Cháma proklel; ale Sémovi a Jafetovi přál otec všeho dobrého na světě, těmto synům Noe požehnal. Proč asi? Chám se díval všetečně na nepřikryté částky těla otcova; nestyděl se, byl nestydatý. Ale Sém a Jafet odvrátili se od svého otce, když ho viděli odkrytého; styděli se, byli stydlivi.

Každého člověka obdařil Pán Bůh studem; vás také. Musíte se styděti. Některé částky těla nesmíte nikdy všetečně odkrývatí, na ně se dívati, je ukazovati,

a jich se dotýkati. Kdybyste to činily, byly byste nestydaté jako Chám, hřešily byste. Pán Bůh by se na vás hněval, neměl by vás rád, nedal by vám nic dobrého na světě, nevzal by vás po smrti k sobě do nebe. — Kdyby vás někdo sváděl, abyste dělaly něco nestydatého, vzpomeňte si, že vás Pán Bůh vidí a řekněte: To jest hřích, Pán Bůh by se hněval!

β) *O Josefovi na pastvě.*

Bratří Josefovi pásávali stáda otce svého. Dobytka bylo mnoho, pastva na blízku nestačila. Chodili tedy synové Jakubovi daleko od domova a byli na pastvě mnohdy i několik dní. Josef byl ještě malý — asi jako vy — a zůstával doma. Ale jednou šel také se svými bratry, aby pásal dobytek. Bratří jeho myslili si: Jsme daleko od domova, otec nás nevidí, matka také ne; proč bychom se báli? I činili něco nestydatého. Josef, když to viděl, zhrozil se toho. Tvář jeho zčervenala, jako by hořela, oko jeho zalesklo se hněvem, srdce jeho nepokojně tlouklo. Josef se styděl, byl stydliv. Stud mu bránil, aby nečinil nic nestydatého. Josef byl čistotný. Proto šel raději domů a pověděl svému otci, co učinili jeho bratří, aby jich otec pokáral a oni toho víckrát nečinili.

Milé dívky! Bratří Josefovi myslili si: Žádný nás nevidí. Ale mýlili se. Viděl je Pán Bůh. Nebuďte tak zpozdilé, jako oni. Nečiňte nikdy ani samy ani s jinými, zač byste se musily stydět před svými rodiči a učiteli. Pán Bůh vás vidí všude. A kdybyste přišly někam a viděly byste něco nestydatého, rychle utecte z toho místa, jako Josef, a nikdy více tam nechoďte. Nesmíte se dívat na nestydaté věci, sice byste nebyly stydlivy jako Josef a měly byste na duši hřích.

γ) *O Josefovi v domě Putifarově.*

Po nějakém čase přišlo na Josefa těžké pokušení. Manželka Putifarova sváděla ho, aby učinil s ní něco nestydatého. Josef neposlechl nehodné ženy, ale vzpomněl si na Boha všudybytného a řekl: „Jak bych mohl učiniti takový hřích před Bohem, kterýž mne vidí?“ Ale ona ani po té odporné odpovědi nepřestala den po dni ponoukati Josefa ke skutku nestydatému. A když jí nechtěl poslechnouti po dobrém, chtěla ho k nestydatosti přinutiti. Josef tedy, aby ušel pokušení, utekl.

Milé dívky! Josef byl stydlivý, čistotný. Nechtěl učiniti, co by bylo proti studu. Když ho k tomu sváděla žena nehodná, na koho si vzpomněl? A co řekl? A když ho k nestydatosti nutila, co učinil?

Tak se chovejte vy, kdyby vás někdo sváděl k věcem nestydatým. Vzpomeňte si na Boha všudybytného a řekněte: „Jak bych mohl učiniti něco takového před Bohem, kterýž mne vidí?“ A kdyby vás někdo k věcem nestydatým nutil, raději utecte. Kdybyste neutekly, byly byste svedeny a zhřešily byste.

Lidé nestydatí lichotivají lidem čistotným, chválivají je, dělají před nimi milou a krásnou tvář, ale v srdci mívají jed, svádívají ke smilstvu. Takových lidí varujte se jako muchomůrek¹⁾ a daleko utíkejte od nich.

δ) *O Davidovi.*

David dopustil se dvou těžkých hříchů. Učinil nejprve něco nestydatého se ženou svého vojevůdce Uriáše. I bál se, že se mu Uriáš pomstí. Proto přikázal vojákům, aby opustili Uriáše, až bude bitva nejlítější. Tak se stalo. Uriáš, od svých opuštěn, zabit byl od nepřátel. A tento hřích měl na svědomí král David. Hřích jeho byl tak veliký, jako by byl zabil Uriáše vlastní rukou.

¹⁾ Viz níže položený článek „Muchomůrka.“

Milé děti! Král David byl velice zbožný. Řekl o něm sám Pán Bůh, že jest muž podle srdce Božího. A přece se dopustil tak těžkých hříchů: svedl ženu Uriášovu ke skutku nestydatému, Uriáše pak nechal v boji zahynouti. Co bylo asi příčinou jeho prvního hřichu? Nestřídmost a zahálka. David tenkrát mnoho jedl a pil a pak se procházel a ničím užitečným se nezaměstnával. Nuže, chraňte se nestřídmosti a zahálky. Když obědváte nebo večeríte a cítíte, že máte dost, přestaňte jísti a pít. Kdybyste jedly a pily přes potřebu, a pak zahálely, přišel by k vám pokušitel a svedl by vás k nestydatým myšlénkám nebo žádostem nebo řečem nebo skutkům, jako Davida.

b) Články o mravní čistotě.

Čl. 1. Nevinnosť ¹⁾

Vykvetla lilie čistá
v zahradě Ježíše Krista,
andělé slétali se všech stran
s nebe v ta přesvatá místa.

V kalichu čistého lůně
nebeská dýchala vůně,
andělé křídla stápěli
v nebeské její tůně.

Ztajena všemu světu
v chudičkém Nazaretu
rostla a kvetla, voněla
královna všelikých květů.

Ba i sám Pán Bůh svatý
opustil trůn svůj zlatý,
aby ten kvítek posvětil,
nebeskou láskou jatý.

Vyrostlo poupě malé
ve kráse neskonalé,
nebesa, země, oblaka
ku jeho zpívala chvále.

Jeden je stonek víže,
liliji k poupěti blíže,
ale když poupě odkvetlo,
vzpjalo se na dřevo kříže.

Květino nevinnosti,
koruny všechněch ctností,
Maria, Ježíš v srdci svém
všecky tvé vnady hostí.

Čl. 2. Čistota. ²⁾

Nad zlato, nad perly a drahé kamení, nad poklady celého světa važ sobě čistoty srdce. Nevinnosť a čistota srdce jest přední okrasou duše a ozdobou všech ctností. Kdo ji zachová bez úrazu, toho Pán připočte k blahoslaveným, kterým dáno bude uzříti Boha, a nebešťané budou radovati se nad ním. Jako kalich liliový bude duše jeho naplněna rosou nebeskou, a jako růže rajská vydávati bude ze sebe vůni skutků líbezných Bohu. Avšak snadno může červ ohrýzti růži, vítr bouřlivý zlomiti lilii, a svět porušiti čistotu srdce. Měj se tedy na pozoru před světem a před svůdci ohavnými, věda, že drahý poklad nosíš ve křehké nádobě těla. Pamatuj vždy na Boha: On tě všude vidí, on zná, by sebe tajnější byly, všecky myšlénky, city, žádosti, řeči a činy tvé; drž se bedlivě anděla strážce, kterýž by splakati musil nad tebou, vida, že jsi se nechal svěsti a povrhl perlou čistoty. A jak rád on bude nositi modlitby tvé k nebesům, budeš-li čistým srdcem oslavovati Boha, důvěrně prosívaje ho, aby zachoval duši tvé drahý ten poklad a ozdobu nebeskou.

¹⁾ Složil k žádosti naší vel. p. Zikmund Bouška, z řádu sv. Benedikta, kaplan v Machově u Police nad Metují, začož mu tuto vřelé díky vyslovujeme.

²⁾ Vzato do slova z Čítanky pro třetí třídu obecných škol z r. 1869. čl. 11.

Čl. 3. Nevinné dítko.¹⁾

Jest li časně, jako kvítky,
umírají dobré dítky:
zdali pak a kam se ztratí? —

Duše nezůstanou v hrobě,
sám Pán Bůh je bere k sobě,
těla v soudný den jim vrátí.

Čl. 4. Sv. Stanislav Kostka.²⁾

Sv. Stanislav Kostka byl z rodu šlechtického a narodil se na zámku Kostkově v zemi polské l. P. 1550. Již v útlém věku byl tak stydliv, že, slyše nepočetné slovo, všecek se zkormoutil, ba někdy i omdlel a na zemi padl.

Když bylo Stanislavovi čtrnáct let, poslal ho otec se starším bratrem jeho do Vídně, aby se tam vzdělali ve vědách pod dozorem svého vychovatele Bylinského. První rok bydleli všickni ve šlechtickém pacholetském semeništi, které řídili Jesuité. Když pak byl zrušen tento ústav, musili se uchýliti do bytu soukromého.

Sv. Stanislav věnoval všecken čas modlitbě a učení. Modlíval se netoliko ve svém pokojíku, netoliko ráno a na večer, před jídlem a po jídle, před učením a po něm, nýbrž často vstával i v noci, aby se mohl obírat s Bohem bez překážky. Prve, nežli šel do školy, zašel vždy do kostela, aby byl přítomen oběti nejsvětější a vyprosil si darů Ducha sv. k učení potřebných. Každou neděli a každý svátek přistupoval k sv. zpovědi a k stolu Páně, načež se vždy připravoval rozjímáním a postem. Nechodil nikam krom kostela a školy, nemluvil marných řečí, nikdy přes potřebu nejedl, nepil a nespál, nedovolil si nikdy všetečných pohledů, nosil pod obyčejným rouchem kající žíněný šat a byl stále zaměstnán čtením nebo psaním. Takovým způsobem chránil svou stydlivost a stkvěl se andělskou čistotou.

Avšak ctnost jeho musila podstoupiti těžkou zkoušku. Bratr jeho Pavel zneužíval volnosti k životu rozpustilému. Učení ho netěšilo, přichytil se zlých společníků, chodil k nim na hody nebo zval je k sobě, veselil se bez míry, miloval lehké řeči, zakládal si na drahém a okázalém oděvu. Proto mu byl skromný a stydlivý Stanislav trnem v oku.

Vychovatel Bylinský nebyl o nic lepší, nežli Pavel. Umyslil si, že blouznivého jinocha — tak říkal Stanislavovi — stůj co stůj k tomu přivede, aby vedl život jako on a Pavel. Říkával mu často: „Býti pravým křesťanem a šlechticem dobře se shoduje; člověk může býti pobožným a při tom veselým; otec tě poslal do císařského města, abys se přiučil šlechtickým mravům a jemným způsobům, a nikoliv proto, abys se vzdaloval světa jako selský sprostáček a nemluvný pobožník.“ Neminulo dne, by nebyl slyšel Stanislav takové a podobné řeči. Když pak ctnostný jinoch řečí těch nedbal, dělali si z něho Pavel a Bylinský úšklebky a dávali mu potupná jména. Ale svatý paníc nedal se odvrátiti od pobožnosti a čistoty a odpovídal pevným hlasem: „K vyšším věcem stvořen jsem, než abych se stal otrokem těla!“

Sv. Stanislav upadl v třetím roce svého pobytu ve Vídni v těžkou nemoc. Pozdraviv se, vstoupil do řádu jezuitského v Římě, ale brzy na to skončil smrtí blahoslavenou v 18. roce věku svého.

¹⁾ Z druhé Čítanky pro katolické školy v císařství Rakouském z r. 1867. čl. 17.

²⁾ Dle Stabellových „Lebensbilder der Heiligen“, II. dílu str. 662. nn. a B. M. Kuldy „Círk. roku“ dílu VI. str. 315. nn.

Sv. Stanislav říkával: „K vyšším věcem stvořen jsem, než abych se stal otrokem těla.“ Jeho řeč znamenala: „Bůh mne stvořil k svému obrazu a podobnosti; musím se tedy připodobňovati k svému Stvořiteli a nikoliv k němé tváři!“ Byl si tedy vědom sv. Stanislav svého lidského důstojenství a proto nikdy se nesnížil k ničemu, co by bylo urazilo toto důstojenství.

Co jest proti lidskému důstojenství, to nám praví stud. Blaze tomu, kdo nikdy nemyslí, nežádá, nemluví, neposlouchá a nečiní, co jest proti studu! Budeť podoben andělskému Stanislavovi a dostane se jako on mezi anděly v nebesích.

(Příště dále.)

Několik praktických myšlének o roční zkoušce náboženské.

Dle § 2. zákona ze dne 25. května r. 1868 č. 48. a dle § 5. zákona říšského pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869 má církev právo „bezprostředního dozoru a řízení vyučování náboženského i úkonů náboženských.“

§ 2. zák. ze dne 25. května r. 1868 č. 48. (o poměru církve a školy) zní: „Bez ujmy tohoto práva dohledacího (které totiž vyhradil si stát nad veškerým vyučováním) zůstaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatrovala a řídila vyučování a cvičení v náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních a aby k obojímu dohled měla.“

§ 5. zák. ze dne 14. května r. 1869: „Vyučování v náboženství opatrovati a předem k němu dohlížeti přísluší úřadům církevním.“

Právo toto jménem svého biskupa vykonává pravidelně jednou za rok biskupský visitator, v Čechách vikář, na Moravě děkan, při roční své visitaci.

Ministerstvo vyučování ve výnosu svém ze dne 28. června r. 1869 č. 5705 uvádí: „Církvi se nezabráňuje, aby svými orgány v kterýkoli čas přesvědčila se o zdatu náboženského vyučování ve škole“, a totéž ztvrzuje v jiném svém vynešení ze dne 16. srpna r. 1871 č. 1225: „*Úřadům církevním* zůstavuje se na vůli kdykoli konati zvláštní zkoušky v náuce o náboženství.“

Úkol visitatorův jest velmi obsáhlým. On má předhlédnouti celoroční činnost kněží v kostele a ve škole, i přesnost úředních akt.

Platí-li o každém úředníku světském, aby referáty jeho byly ryze pravdivé, aby nerozhodovala osobní přízeň či nepřízeň, ani tvář a úklona, ani denunciacce a klep, tím více platí to o úředníkovi církve. On musí referovati o věci.

Ať nikdo nevyvozuje z těchto slov, že se tak neděje. Každý visitator jest starší pán a dobře si vědom, že jest katolickým knězem. A jako katolický kněz uvažuje více než kdo jiný — nedaje se másti postranním úsudkem osob, byť dle zdání „dobře informovaných“ a k „honoraci“ patřících — on dobře uvažuje pravidlo z božského dekalogu vyvozené: „*nemo malus putetur, nisi probetur.*“

Jaký jest pořádek visitace?

Za půl dne (!) má odsloužiti visitator mši sv., vykonati modlitby za zemřelé, prohlédnouti posvátné nádoby, roucha, oltáře, vůbec vše v kostele, do něhož a z něhož v průvodě jest veden, tak že v případě nejpriznivějším k 9. nebo po 9. hodině dopolední začne zkouška dětí z náboženství a po zkoušce ještě přehlížení matřiky křestní, snubní, úmrtní — zda každý akt podle předpisu a správně

jest napsán — záznamu kázání, křesťanského cvičení, látky náboženské každou hodinu v každé třídě probrané a j.

Na zkoušku z náboženství zbude průměrně 2 hodiny, někdy o některou minutu více jindy méně.

Škol a tříd jest pořád více a tak za 2 hodiny má býti prozkoušeno ve větších farnostech několik set dětí, rozdělených v 10 až 20 třídách.

Vzmemeli-li za základ farnost s 3000 dušemi čítající mezi nimi 500 školních dítek v 10 třídách a trvání zkoušky 2 hodiny, připadá na třídu 12 minut, na dítě 4 minuty; nepřijde-li jich polovice, tedy 250, možno zkoušeti dítě 8 minut: při 15 třídách máme pro třídu 8 minut, pro žáka asi $2\frac{1}{2}$ minuty; při 20 třídách abychom odbyli třídu 6 minutami, žáka 2 minutami.

Při tom vzpomeňme si na zdlouhavost v přemýšlení a odpovědích velké většiny dítek, z nichž velmi mnohý potřebuje k tomu právě ty 2 až 4 minuty, v nichž má podati účet ze svých vědomostí za celý rok!

Proto známe případy a nedivíme se, že mnozí učitelé liberálové a evangelíci takové zkoušce a zkoušejícím se smějí!

Horliti na ně, říkají-li, že úřední visitace trvá půl dne a neúřední také tolik, málo prospěje. Pravda mluví sama.

A právě z této vážné příčiny, zajisté odřekl každý visitator zvláštní své uvítání žákem nebo žákyní ve škole, jako bezvýznamný celkem zvyk, pro který — počítaje i odpověď visitatorovu — nemožno zřici se $\frac{1}{4}$ hodiny drahého času.

Něco jiného jest uvítání biskupa po více letech při visitaci generální. Tu jest všecka sláva zároveň projevem horlivosti náboženské.

Žádá-li duch času stále důrazněji pronikavé opravy při výchově mládeže ve smyslu náboženském a rozšíření vyučování náboženského, pak musí každý z nás tím vážněji konati svoje dílo.

Taková zkouška jest pravý hon a ne soustavná, klidná práce. Dítě odchází nespokojeno, mnohdy s pláčem, katecheta jest mrzut a s dětmi i rodiče církvi a náboženství se odcizují.

Každý katecheta častěji používá této vzpruhy, aby osvěžil horlivost dětí, že přijde pan vikář neb děkan jich poslechnout, děti se na ten okamžik těší, aby ukázaly svoji píli, a potom — na mnohé z nich ani nepřijde!

Všude dlužno náboženský cit v lidu oživovati, ne nechat hasnouti. Také nám napadá, zda lépe zkoušeti děti v kostele či ve škole? O tom rozhodují místní okolnosti na př. počet dětí, malé školní světnice a p.

Při biskupské visitaci bývá zkouška v kostele, kde jest větší místo. Myslíme, že lépe, možno-li, nechati děti ve škole.

Námítka, že náboženství hodí se spíše do kostela, nepadá v tomto případě příliš na váhu, poněvadž vyučujeme a zkoušíme náboženství ve škole po celý rok.

Mimo to jsou děti ve škole mnohem smělejší, na své místo v lavici a na své sousedy zvyklé.

Musí-li býti zkouška v kostele, osvědčí se, udělati si z každé třídy oddíl, malou mezerou od třídy nebo školy jiné oddělený a před zkouškou malé vojsko přehlédnouti a zrekapitulovati si potichu jejich jména.

Kde se používá k náboženské zkoušce školní budovy, děje se tak přesně dle zákona a sice dle § 2. zák. ze dne 25. května r. 1868 č. 48., dříve citovaného.

Visitátor jest povinen písemně oznámiti c. k. okresnímu hejtmanovi, jakožto předsedovi okresní školní rady, k vůli školnímu řádu, kde a kdy chce konati zkoušku z náboženství, jak na základě odstavce 5. § 5. zák. říšského pro školy obecné ze dne 14. května r. 1869 ustanovila zemská školní rada česká dne 28. února r. 1873 č. 785., okresní školní rada oznámí to, jak nařizují tytéž zákonité výnosy, správci školy.

Odstavec 5. § 5. zák. ze dne 14. května r. 1869 zní: „Co úřadové církevní v příčině vyučování náboženství a cvičení v náboženství ustanoví, oznámeno buď správci školy školním dozorstvem okresním.“

K tomu druží se odstavec 2. § 50. školního a vyučovacího řádu, závazného pro celé Rakousko, ze dne 20. srpna r. 1870: „Co úřad církevní o cvičení v náboženství ustanoví, oznámí okresní úřad školní prostřednictvím místního úřadu školního správci školy.“

Děti přespolečných škol musí se účastniti náboženské zkoušky *za vedení svých učitelů*, o což musí požádati vikař v přípisě svém k c. k. hejtmanovi (vým. zemské školní rady české ze dne 8. listopadu r. 1877 č. 23.962 následkem výnosu min. vyučov. ze dne 29. října r. 1877 č. 13.987 a pro Moravu výnos min. vyučov. poslaný na zemskou školní radu moravskou ze dne 18. prosince r. 1877 č. 14.595).

Zkouška z náboženství dle odstavce 5. § 5. zák. ze dne 14. května r. 1869 úřadem církevním (zde děkanským) okresní školní radě a okresní školní radou správci školy oznámená, jest *úkonem náboženským „řádně“ ustanoveným*, a patří potom (= totiž takto oznámená) ke *školnímu a vyučovacímu řádu* a proto správa školy jest *povinna zákonem* o to dbáti, aby děti ke zkoušce přišly a nedbalé trestati tak, jako zanedbají-li školu, rovněž povinna jest o to pečovati, aby všichni učitelé téhož vyznání jako děti, při zkoušce dozírali dle § 5. odstavce 3. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna r. 1870 a dle odstavce 2. § 48. školní novelly ze dne 2. května r. 1883.

Odstavec 3. § 50. školního a vyučov. řádu ze dne 20. srpna r. 1870 zní: „Škola jest povinna péči míti o to, by cvičení v náboženství dle § 5. říšského zákona o školách obecných zavedenému, učitelové každého vyznání víry disciplinárně přihlíželi.“

Odstavec 2. *ku konci* § 48. školní novelly 2. května r. 1883: „Správa školní povinna jest účastniti se v dohlídce nad mládeží školní při cvičení náboženském, *řádně* vytknutém, prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského.“

Z těchto říšských zákonů dlužno právě vyvoditi předchozí výnosy min. vyučování o účastenství přespolečných dětí s jich učiteli na zkoušce náboženské.

Pilné, hodné děti možno veřejně při zkoušce odměniti; to dovoluje min. vyučov. ve vým. ze dne 29. dubna 1879 č. 6303.

Velmi prospěje duchovnímu životu i škole, přičiní-li se i kněz i učitel, aby představenstvo obce, místní školní rada a rodičové dítek v počtu nejhojnějším ke zkoušce se dostavili.

Někde stačí povzbuditi je pouze s kazatelnou, jinde použije se také písemného pozvání příslušných úřadů.

Napsali jsme pojednání toto sine ira et studio, ale přece cum studio, aby při věci tak vážné, jakou jest zkouška z náboženství, dalo se vše tak, by to sloužilo k osvěžení a vzpružení ducha a citu náboženského.

Užívání obrazů biblických ve vyučování náboženství.

Píše František Kalvoda.

Jako v každém vyučování, tak i ve vyučování náboženském jde o to, aby děti měly o věci, která se jim podává, úplně jasné pojmy, má-li se vůbec nějaký pokrok a prospěch z vyučování jeviti. Zvláště pak v *náboženství*, jest to důležité, neboť na poznání pravd náboženských a na pevnosti přesvědčení z jasně poznaných pravd náboženských nezbytně plynoucího, závisí celý život a celá budoucnost křesťana i církve sv. . . . Bez jasného poznání pravd náboženských a tedy bez přesvědčení jest jenom povrchu konání povinností z bázně před trestem.

Aby děti měly o pravdách náboženských jasné poznání, jest nezbytně třeba, by pravdy náboženské byly dětem co nejjasněji předváděny, což však *nemožno jest bez názoru*. Jako v každém vyučování názor hlavní roli má, tak i ve vyučování náboženském musí pomáhati nedostatku slov. Představy, kterých by katecheta slovy pouhými nikdy dětem jasně nezjednal, hradě vnikají do duše dětské, užije-li katecheta vhodného názoru — obrazu.

Jest však znázorňování pravd náboženských těžším než v každém jiném vyučování, protože v náboženství mimo málo představ konkrétních, jsou většinou představy abstraktní, a znázornění představy abstraktní jest mnohem těžší, než objasniti, nebo zjednati dětem představu konkrétní na př. představu oltáře.

Na zjednávání a objasňování i těchto představ abstraktních ve vyučování náboženském má katecheta výbornou pomůcku: obrazy náboženské. Základ užívání obrazů náboženských jako vůbec užívání obrazů jest docela psychologický. Jest totiž jisto, že člověk může své nitro, svůj vniterný cit na venek, ukazovati, projevovati: bolest pláčem a smutnou tváří, — radost smíchem, jasnou tváří, jiskrným okem, — strach úzkostí ve tváří a p. To jest přirozeno všem lidem a proto zase všichni lidé mimovolně, docela přirozeně a s jistotou dle zevnějšího výrazu tváře jiného člověka soudí o vniterném stavu jeho — ovšem, když se ten jiný člověk nepřetvařuje.

Tohoto psychologického podkladu uchopilo se šťastně také umění, malířské a jalo se znázorňovati stavy vniterné. A poněvadž katecheta nemá vždy po ruce živých obrazů na znázornění stavů duševních a představ abstraktních, musí se ohlížeti po obrazech skutečných, malovaných.

Jest tedy užívání obrazů ve vyučování náboženském zcela přirozeno a také ne-li docela, tedy aspoň velice potřebno, neboť již Aristoteles praví: „*nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu.*“ Nemůže-li tedy katecheta do tohoto vniterného stavu děti bezprostředně uvést, musí jim ho ukázati prostředecně na jiných osobách pomocí smyslů, a když smysl sluchový jediný jest sláb, nebo aspoň nedostatečen, tedy mu musí pomáhati smysl zrakový a orgán jeho — oko, které se dívá na obraz.

Ovšem, poněvadž stavy vniterné nejeví se u každého člověka příliš nápadně, ba mnohdy velice málo a slabo — a to tím méně, čím více se člověk dovede opanovati a čím více jest opravdu vzdělanějším — proto musí malířské umění tyto vniterné stavy mnohem nápadněji a značněji znázorňovati, mají-li obrazy býti skutečně pomůckou vyučovací jak pro děti tak pro dospělé!

O výhodách, které plynou z užívání obrazů ve vyučování náboženském, netřeba dlouho mluviti; jsouť patrný a každému paedagogovi známy: obrazy oživují vy-

učování náboženské, budí zájem a pozornost, podporují a utvrzují paměť, činí vyučování názorným, snadným, srozumitelným, lehkým a milým, urychlují postup, vědomosti jsou důkladnější a trvalejší — a nad to všechno jest vyučování takové úplně přirozeno, což ve vyučování hlavně platí. Tedy velikých a mnohých výhod z užívání obrazů a obrazů náboženských zvláště upříti nelze.

Tím však není nikterak řečeno, že by obrazů biblických bylo *naprosto* potřebí. Jsou vypravování biblická tak plastická a názorná, tak mistrně a psychologicky provedena, každému věku tak srozumitelná a přiměřena, — vždyť od samého Božského učitele pocházejí, — že vypravuje-li katecheta jen trochu řádně tyto — příběhy, vzrůstá v myslí dětské mimovolně krásný a jasný obraz toho, co vypravoval. Vzpomeňte si na př. jen na příběh o Josefovi Egyptském, jak nám ho biblický dějepis podává. Příběh ten jest tak jasně, názorně a přirozeně líčen, že dítě bez všelikého obrazu jemu úplně porozumí a jasný obraz o něm v duši své si utvoří. Tato věc se nejlépe potvrzuje tím, že ve starších vydáních biblického dějepisu nacházíme při tomto příběhu *několik* obrázků, ve vydání novějším z roku 1889. jen *jediný* obraz až do té doby, kdy se dává Josef bratřím svým poznati, kteréžto vypravování celých *sedm* článků obsahuje. Teprve výjev, kterak se Josef dává bratřím svým poznati, jest zase znázorněn, poněvadž v tomto výjevě přicházejí nám osoby, které jsme z celého dlouhého vypravování poznali, všechny najednou. — A tak mistrných příběhů jest v biblickém dějepise mnoho, takže žádného obrazu k nim netřeba, ba obraz neprovedený právě mistrně, by jen představu dětí o těchto příbězích kalil a zatemňoval.

Než jsou také v biblickém dějepise příběhy takové, že jich pouhým vypravováním ústním nelze tak znázorniti a v mysl dětskou vstípniti, jak toho potřebí a jak se to skutečně děje pomocí obrazů. Tak máme na př. článek „Kain a Abel“, ve kterém zoufalost Kainova nad spáchanou bratrovraždou zvláště vystupuje, čehož katecheta mnohokrát ve vyučování náboženství bude potřebovati; pak máme článek „Utišení bouře na moři“, potom články, ve kterých jest řeč o východních krajinách, mluví se o tamějších budovách, městech, rouchu a pod. — a vůbec všechny ty příběhy, ve kterých stavy duševní na venek se obrážející velikou roli hrají. A právě u těchto posledních příběhů jest vyobrazení nezbytně potřebno, protože slovy vyličovati stavy duševní, nemohu-li děti *samy* buď přímo do toho stavu uvésti, neboť aspoň nepřímou, totiž na jiných osobách, jim ho ukázati, jest práce marná. Snad by dovedný katecheta dovedl leckterý duševní stav ukázati, jak se na venek jeví, — ale před dětmi ve škole ukazovati jak si na př. Kain v zoufalství rval vlasy, jak Faraó pěstí hrozí do nebe, ukazovati lišáckou tvář Jidášovu a Fariseů a pod. — jest katechety nedůstojno a proto toho činiti nesmí. A potom: kolik katechetů by se tím nevedlo před dětmi v posměch, kdyby tak hodně markantně podobné stavy duševní sami na sobě chtěli dětem ukazovati? Tedy ať jest jak chce, katecheta ve škole při vyučování náboženství aspoň některých obrazů užívati *musí*.

Nyní však nezbytně nastává otázka: *kdy se má obraz biblický dětem při vypravování děje biblického ukázati?*

A tu právě stojíme na rozcestí. Cestou prvou, starou, berou se ti, kteří po-
vídají: regula unice recta: *napřed vypravuj a pak teprv ukaž obraz*. Cestou druhou, novou kráčetí, kteří praví: regula unice recta: *napřed ukaž obraz pak teprv vypravuj*. Tedy máme před sebou dvoje mínění, které si přímo odporuje.

Všeobecně až posud ve vyučování náboženském užívá se obrazů tak, že se nejprve vypravuje příběh a pak teprve při *vchodu děje* ukáže se obraz a vysvětlí, co na něm jest. Katecheta krátkými otázkami opakuje celý příběh, ukazuje při tom na obraz a spojí tak celý ten příběh s tím obrazem v jednu živou, jasnou představu. Katecheta však si musí už před vyučováním obraz ten dobře prohlédnouti a jen o tom smí vypravovati a tak co a jak na obraze skutečně jest znázorněno. To proto, že dítě za jeho vypravování si tvoří již v mysli své samo obraz toho vypravovaného a velice nemile by se ho dotklo, kdyby najednou při vrcholu děje, *tedy v nejrozhodnějším okamžiku*, se objevil obraz, který s příběhem vypravovaným a s obrazem, jež si dítě ve své duši zatím vytvořilo, nikterak nesouvisí. — Při opakování může se také užívatí obrazu t. j. katecheta se při opakování vyptává dětí, co celý obraz a jednotlivé jeho části znamenají — a tak se dětem zase celý příběh v mysli vybaví. Před vypravováním však obraz ukázati jest nemístné, (povídají tito první, staří) poněvadž se tím jen zvědavost dětská napíná a dráždí a dítě jest pak při vypravování roztržito.

Na toto všecko však odpovídají ti, kteří praví: napřed ukaž obraz a pak vypravuj takto:

Jest pravda, že katecheta si musí obraz před vypravováním, dobře prohlédnouti a dle něho vypravovati, aby se obraz v mysli dětské za vypravování utvořený s tímto později ukázaným obrazem shodoval. Než tážeme se: *podíval-li* se skutečně a *může-li* se katecheta vždy napřed podívati na obraz, kterého chce potom užítí; na př. když vypravuje umučení Páně dle křížové cesty v kostele, tu ani není možno, aby si řekněme jen 3—4 ty obrazy řádně zapamatoval a docela věrně dle nich vypravoval, protože obrazy ty nejsou tak jednoduchy, jak toho vyučování náboženské žádá. A dejme tomu, že katecheta si obraz řádně prohlédl a má jej jasně v mysli, tu tážeme se: má katecheta fantasií *všech* dětí ve třídě tak na provázku, že skutečně z jeho vypravování v mysli všech dětí povstane obraz *stejný a takový*, jaký on má na mysli, podle kterého on jim vypravuje? A dále: lze vždy, aby vypravování katechetovo s obrazem, který později má dětem ukázati, úplně se shodovalo? Kterak vyličí na př. katecheta jen ty duševní stavy, které tak mistrně na biblických obrazech znázorněny jsou? A což teprve, když mnohých věcí, které se na obraze nalézají, vůbec ani dětem vypravováním podati nelze? Vždyť, vypravuje-li katecheta na př. o arše úmluvy, o stánku na poušti, o oltáři, jakého užívali židé a p., nezbyvá mu, než jednoduše aspoň věc tu namalovati, nebo obraz její dětem zrovna, jak počne vypravovati, ukázati; jinak by bylo marné všecko popisování a vypravování a viselo by ve vzduchu. A dejme tomu, že *by katecheta dovedl* jasně a názorně vyložiti a podati tyto věci, tážeme se: *jak dlouho* a do jakých krajností by to jeho vypravování musilo kolikrát zabočovati? Ukáže-li však obraz takové věci, okamžikem mají děti představu o té věci, věc se jim pojmenuje, představa věci splyne se jménem a utkví dětem lépe, než kdyby jim Bůh ví jak dlouho o tom vypravoval. A k tomu ještě: ty osoby na obraze, jejich oděv, tvářnost, pak zvířata na obrazech, rozličné věci, rostliny zkrátka celé jeviště toho příběhu, — jak dlouho by to asi musil katecheta slovy vyličovati, aby v mysli dětí všech vznikl skutečně *týž* a *takový* obraz, jaký katecheta chce? Všecky tyto obtíže jest katechetovi skutečně překonati, řídí-li se zásadou: *napřed* vypravuj a pak ukaž obraz.

Proto tedy přemýšleli mnozí, *jak* by bylo lze tolik takových obtíží odstraniti beze škody dětí, bez ublížení jasnosti a pevnosti představ — a přišli takto na

myšlenku, že nejlépe bude *ukázat obraz hned před vypravováním*, nechati se děti okouknout s tím obrazem, několika slovy nebo otázkami seznámiti děti se situací, a když takto zvědavost v nich povstala co všechno to na obraze znamená, říci: budu vám vypravovati o tom, co na tomto obraze jest namalováno, — a vypravuje se.

(Ostatek příště.)

DROBNOSTI.

Některé výroky o jesuitech jako učitelích a vychovatelích. Že o školách jesuitských mezi liberály vyskytují se až dosud úsudky nejpodivnější, jest vůbec známo. Jeden je opisuje a papouškuje po druhém, aniž by zkoumal, jsou-li oprávněny čili nic. Že však školy jesuitské nebyly takové, jakými je líčí jejich odpůrci, a že jesuité výbornými byli paedagogy, toho jsme už v listě tomto uvedli doklad ne jeden a uvedeme ještě některé velmi závažné. Baco Verulamský, filosof chválený i od liberálů, napsal na př.: „Co se dotýče paedagogiky, bylo by věcí nejkratší prostě říci: Vez mi si příklad ze škol jesuitských, neboť lepších nad ně není... Vidím-li dovednost a talent těchto mistrů, vstupují mi vždycky na mysl slova, jež promluvil Agesilaus k Tarnabazovi: Jeli-kož jsi tak výborný, kéž bys byl jedním z našich! Proslulý Hugo Grotius chválí je neméně; neboť píše o nich: „Jesuité požívají veliké vážnosti ve světě pro svatost svého života, a proto že mládež v krásných vědách s výsledkem vyučují!“ — I známý a katolíkům nepřiznivý dějepisec Ranke napsal o nich ve svých dějinách římských papežů (sv. II. str. 33.). „Jesuitům se to zdařilo ku podivu. Byloť shledáno, že se u nich mládež naučí více za půl roku než u jiných za dvě léta.“ Nejinak o nich smýšlel Macaulay; neboť napsal ve svých dějinách Anglicka (sv. III.): „Vyšší vzdělávání mládeže přešlo skoro výhradně do rukou jejich a oni řídili je se zvláště výbornou dovedností... I jejich odpůrci musili o nich doznati, že v umění zacházet s dušemi mladistvými a je vzdělávat nikdo se jim nevyrovnal“ (Viz: Jesuiten und Jesuitenschulen von Jos. Reiss, str. 84—85.) Vážený paedagog protestantský, rektor K ö r n e r, napsal pak o nich ve svých dějinách paedagogiky, vydaných v Lipsku r. 1857 na str. 120.

doslovně toto: „Teprv Jesuité založili školství, kteréž bylo svého času nejlépe organisováno a kteréž proto velice brzy po všem světě si získalo zasloužené dobré pověsti; vešlo v obyčej líčit jesuity jako netvory plné zrady, zlomyslnosti a úskočnosti, ačkoli musí dobře být známo, že přičítané jim zločiny historicky nikterak nejsou zjištěny a že zrušení jejich řádu ve století minulém bylo násilnictvím byrokratických ministrů... Jest to povinností spravedlnosti, k mlčení přiměti zpozdilost oněch, kteří chtějí právě ve vychovávacím systému jesuitů viděti „rafinovanou zlobu ku zkáze mladistvých duší.“ Jesuité stojí na výši své doby. Proto také dokázali tak veliké věci, jak i protestant bez závisti musí doznati, že studium starých (klasiků) pojali i po jeho stránce praktické, výchovu pak že považovali ve svých učelištích za rovněž tak důležitou jako vyučování. Oni jsou první paedagogové, kteří si vedli s psychologickým taktem, kteří nevychovali a nevyučovali podle šablony, nýbrž individuálně vyvíjeli, pro život praktický vychovávali a tím všemu školství v občanském a státním životě význačné a vlivuplné postavení zajistili; jenom odtud počíná perioda vědecké paedagogiky. Jesuité uměli u žáků svých dosíci takové čistoty mravů, jakéž nebylo v 16. a 17. století na žádné škole jiné.“ — Tak doslovně Körner.

Vyloučená kniha. Zemská školní rada nařídila, by ze školních knihoven vyloučena byla kniha: „Podivín, aneb Bůh nejvyšší spravedlivý jest“, již napsal A. Nýric a česky vzdělal K. Bulíř v Praze.

— a.

Taneční zábavy a školní mládež. Úřední list hějtmanství v Kremži uveřejnil nedávno následující nařízení: Bylo zpozorováno, že ještě škole neodrostlá mládež brána bývá od svých rodičů k muzikám, nebo, že takové děti toulají se až do ranních hodin kolem tanečního místa. Aby se tomuto nekalému zlořádu konečně

přítrž učinila, vybízejí se páni starostové, kterým vykonávání místní policie a zvláště dozor nad mravností jako samostatný obor působnosti obecní (§ 26. odst. 7. Ob. ř.) náleží, aby v tomto směru s největší přísností si počínali, a třeba li, aby o to pečovali: vydati pro obvod obecní nařízení ohledně spolubraní dětí k veřejným zábavám, na každý pak způsob aby měli péči o to, by děti od muzik byly odstraněny. Necht jsou obecní orgány v tom směru poukázány. Musí se očekávat od náhledu a rozumu obecních funkcionářů, že bude vše vynaloženo, aby se zamezovalo účastenství školních dětí při veřejných zábavách, které by se stanoviska rozumného vychování a z ohledu veřejné mravnosti byly závadou. Dobrý vliv míti bude vhodné srozumění s důst. p. farářem, místní školní radou a správou školy, kteří mohou rodiče a děti poučiti. Zpráva o tom a o docílených výsledcích časem se bude požadovati. — Že i u nás podobného druhu výnosy existují, netřeba podotýkati. Výnosy jsou vydány, ale zdali všude obecní orgány pečlivě zření k nim obračí? Výnosy týkají se jen školních dětí. Ale co ti 15, 16letí výrostkové a dívky — na které škola svým vlivem působiti nemůže?

+ 73.

Libání dětí. Otázka tato jest tou měrou důležitá, že stále dlužno obracet k ní bedlivý zřetel. Nelze schvalovat zvyku líbat malé děti v ústa, neboť přenášejí se tím na ně četné a nebezpečné nemoci dospělých. Již vrozený stud brání dítěti, že se nerado dává líbat cizími lidmi. Mnohé dítě s křikem, s pláčem a ošklivostí utírá si ústečka, bylo-li někým proti vůli políbeno, mnohé dokonce brání se i ručkama i nožkama, chce li je někdo políbit, kde je mu odporným. Svědomití rodiče neměli by nikdy trpět, aby jejich děti byly bez potřeby líbány od jiných a zvláště ne v ústa. Jak mnohých nemocí uvarovali by takto své děti! Nepatrná nemoc na rtech, v ústech neb v hrdle, ano i nemoci vnitřní mohou od dospělých právě líbáním a dýcháním na děti být přenešeny. Dospělým mnohý zárodek nemocí neškodí pranic, ba skoro ho na nich ani nepozorovat, jelikož jejich otužilá a vyvinutá tělesná ústrojí snadněji různým nemocem odolá. Ale u dětí bývá jinak: jejich tělo jest ještě útlé a slabé, tak že sebe menší nákaza nemocí může pro ně být velice nebezpečnou, ano snadno i smrt přivodit. Je dále lékaři dokázáno, že i zubní nemoci líbáním na děti se při-

nášejí. To ať si zvláště zapamatují, kdo mají zuby nakažené. Rovněž špatným a nebezpečným zvykem bývá, dají-li si lidé a hlavně od psů aneb koček lízat ruce neb tváře. Pak se tomu nikdo nediv, odkud že tolik dětských nemocí! — a.

Závidění hodné poměry. Poslanec dr. Lueger podal v poslanecké sněmovně 300 petic z Haliče, zaslaných mu tamějším učitelstvem na zlepšení hmotného jeho stavu. Petice tyto vzbudily velkou pozornost, zejména na lavicích polských. Dokazuje se v nich, že tisíce učitelů na školách haličských nemá žádné kvalifikace, že mezi 6000 učitelů jest jenom 7 pensistů, kdežto všickni druzí sloužití musí doživotně. Plat venkovských učitelů činí 250 zl., městských 300 — 350 zl. — a.

Počátek roku školního na ústavech učitelstev ustanovila c. k. zemská rada školní vnesením ze 21 ledna 1895 č. 42.590 a i 1894 na den 19. září a to tak, že po skončeném přijetí záků a zákyň vykonati se mají počáteční služby Boží 18. září každého roku. — a.

Studentky. Poslanec G. Eim podal poslanecké sněmovně petici spolku paní a dívek a spolku „Tetín“ v Ústí nad Orlicí, již se žádá, by ženám za týchž podmínek jako mužům dovoleno bylo studovati na rakouských universitách. — a.

Zdravotnictví ve školách. Ministerstvo vyučování vydalo k zemským školním radám výnos, který obsahuje řadu předpisů o fyzickém vychování mládeže. Ředitelům škol se ukládá, aby zvláště pečovali stále o vhodné osvětlení školních světnic, o příhodnou teploturu v nich, o přiměřené držení těla při sedění žáků a o zamezení přetížení žáků vhodnějším rozdělením hodin než posud. (Výnos bude otisknut ve Vládním Věstníku.) — a.

Proti spalování mrtvol vyslovil se professor české university F. Mareš v nedávno vydané „Všeobecné Fysiologii“ takto: „Dusík ze spálené mrtvoly nevrátí se více v živé tělo; přirozený způsob pohřbívání jest zetlení, při němž dusíkaté sloučeniny jako čpavek se odštěpují a v koloběh života se vracejí; příroda nechává mrtvá těla zetlívati užívajíc jich k novému životu. Spalování mrtvol jest nepřirozený čin člověka, poškozující život vůbec.“ — a.

Čitelné písmo. Pruský ministr vyučování nařídil učitelům vyšších škol, aby od žáků a posluchačů nepřijímali písemných prací, jež psány jsou zběžně, neúhledně

nebo nepořádně, a to z toho důvodu, by dosáhlo se u studujících čitelného písma, jež jest pro život praktický důležité.

— a.

Plán revoluční školy. Ve francouzské komoře rokováno bylo o rozpočtu na školy obecné a tu socialista Jaurès rozvinul plán revoluční školy, jež tu podáváme: „Občanské vyučování vypočítává suše oddíly ústavy; mravouka (občanská) je bez souvislosti, bez vroucího tepla a nedává dítěti pro život pravidla. Především měla by býti zachována zásada, že není žádné posvěcené, pevné pravdy; žádná moc, žádné učení nesmí obmezovati neustálé bádání a snahu po pokroku. Lidstvo je velikým vyšetřujícím výborem s neobmezenou plnou mocí. Zásadou jeho budiž, že každá pravda, která nepochází od nás, je lží a náš duch že stále musí býti na stráž. I kdyby se Bůh lidstvu ukázal, musilo by mu toto odepřít, poslušnost a jednati s ním jako se sobě rovným, s nímž se vyjednává, ale ne jako s pánem, jenž se poslouchá. Učení dnešní neúčinkuje patřičně, protože mu schází ve společnosti všeliká opora. Ve dřívější společnosti slova shodovala se s věcmi. Nevolek věděl, že byl před Bohem roven pánu, ve společnosti — však že byl nevolekem. Nebylo společenského licoměrnictví. Dnes však mezi věcmi a slovy panuje v naší společnosti odpor. Pravíme „bratrství,“ ale při tom všude panuje boj, svoboda a stát vše ovládá; rovnost — a slabí podléhají moci. Pak-li vaši učitelé vezmou slova do opravdy, stanou se kořistí církve; vezmou-li věci do opravdy, stanou se revolucionáři, vymýkající se kázni vaší. Naše veřejné vyučování musí býti zachráněno. Jsme na počátku lidové školy. Nucená návštěva školy je sebeklam. V předměstích četné rodiny potřebují dětí svých doma, proč se musí oko přimhouřiti. Mnohé rodiny nemohou koupiti dětem školní knihy. Nových vydání je třeba k podporám rodin na školu, aby bída rodičů nepokračovala jako nevědomost dětí. Učitelé musejí býti osvobozeni od střežení kapitálem, aby mohli volně vykládati myšlenky naší doby před dětmi.“

— a.

Psaní a počítání. Aby se docílilo úspěchu o dobré školní návštěvě, ustanoveno v Norvéžsku r. 1871 zákonem, že se nikdo nesmí státi pánem pozemku a zároveň se oženiti, kdo by neuměl čísti a psáti. Podobně r. 1838. v státě Konnektikut v sev. Americe bylo ustanoveno, že od r. 1840 počínaje, který občan by čísti a psáti ne-

uměl, zbaven by byl občanských práv. V Itálii teprve nedávno ustanoveno, že jen tací mužové smí se zúčastniti veřejných voleb, kteří dokážou, že umějí čísti a psáti.

+ 73.

Z Bulharska. V Bulharsku je nyní 4200 obecných škol, 3 gymnasia, 7 reálék, 11 ženských gymnasií, 1 universita, 1 obchodní akademie, 1 vinařská a 1 rolnická škola, 1 ústav ku vzdělání učitelů a 1 bohoslovecká škola. Mnohé ze jmenovaných škol honosí se velikým počtem žáků, který rok co rok stoupá. Tak na př. mužské gymnasium v Plovdivě má 830 žáků, ženské 600 žaček. Universita v Srédci má tři fakulty se 270 posluchači. Náklad na školství je 9,922.511 dinarů, což je 9% celého budgetu. Obyvatelstva je 3,154.375 duší.

— a.

Hebrejská universita. Židovské kruhy jmenovitě v Anglii a Rusku plny jsou v poslední době ochoty, přispěti peněžitými obnosy značné výše ku zřízení hebrejské university v Jerusalémě. U spolku „Alliance israelite universelle“ a u heidelberské jednoty „Ahabat Zion“ sešly se tak slušné obnosy, že se vážně pomýšlí školu takovou v krátké době v Jerusalémě zříditi. Universita bude míti jen jednu potíž. V Jerusalémě je celkem málo židů a synové našich sotva na školy do Jerusaléma potáhnou.

— a.

Chudý student. Když papež Hadrian VI v Lovani studoval, byl tak chudý, že si nemohl opatřiti oleje do lampy, ani svíčky, aby si večer úlohy vypracoval. Proto hledal výkladní skříně zpola osvětlené, posadil se před nimi na ulici a psal na kolenou. Mnohdy šel do kostela svatě Markéty a použil mdlé záře věčné lampy. Při tom vždy byl veselý myslí a těšil se, že bude někdy jinak, až se stane knězem. Jednoho večera vyšel z kostela a kráčeje ulicemi myslil si, že je to přece žalostné, že píše úkoly své takovým způsobem. Ale hned byl opět jarý myslí. Vyhodil čapku do povětrí a volal: Leť čapko, leť! Až budu papežem, vystavím tu kollej pro chudé studenty a ta bude tak vysoká, jak ty vyletiš! — Tak pravil v žertu; neboť vážně na to mysliti nemohl, že by se stal papežem. Ale když se jím skutečně stal, vzpomněl si na svá slova a založil v Lovani dle něho pojmenovanou kollej Hadriánovu.

+ 73.

Skutek obětavosti. P. Leclerc, učitel v Auderville (kraj Manche), súčastnil se při záchranných pracích ztroskotaného korábu

za hrozné bouře. U mysu Hague rozzuřila se litá bouře a koráb nalézal se v nebezpečí. Leclerc neváhal a s pomocí několika hrdinných občanů spustil na moře záchraný člun. Po neslýchaném úsilí, v zápasu s rozpoutaným mořem povedlo se jim zachrániti družinu lodní a přijmouti ze ztroskotaného korábu 28 lidí. — Leclerc zasloužil si již několik odměn za skutky zachránovací. Tento nový čin obětavosti jest mu ku cti veliké. (Rév. péd.) B.

Statistika rozvodů. Anglický poslanec Heaton vydal statistiku manželských rozvodů v Evropě, kdež se dočítáme, že

v Anglii na 577 sňatku přijde jeden rozvod, v Rusku na 450, ve Škotsku na 331, v Rakousku na 184, v Belgii na 169, v Uhrách na 145, ve Švédsku na 134, v Holandsku na 132, ve Francii na 62, v Dánsku na 36, v Itálii soudní rozvedení na 421 sňatků. Z měst jsou na tom nejhubší: Paříž, Berlín a pak Vídeň. V Paříži přijde totiž jeden rozvod již na 13 sňatků manželských, v Berlíně na 17, ve Vídni na 43. Ve hrabství Tollandu ve Spojených Státech přijde pak docela jeden rozvod na 6 sňatků. — To jest také pokrok našeho století!

+ 73.

LITERATURA.

Růžová knihovna. Sbíрка spisů cizojazyčných pro mládež. Pořádá prof. Fr. Jarolím. Svazek 1. Krátké povídky o věcech a zvířatech. Napsala Marie Pape Carpentierová. (Dílo vyznamenané cenou Akademie.) Přeložil a upravil pořadatel. V Písku. Nákladem vlastním. Tiskem V. Šimka. Cena 35 kr. Stran 95.

Opět nová knihovna, v pěkném růžovém rouchu, jejímž úkolem jest seznamovati naši mládež s plody z literatur cizích. Jest nám ovšem vítanější původní plod náš domácí nad překlad, při téže dokonalosti, ale i znamenité, vynikající práce cizí naleznou u nás místa a sluchu, činí-li zadost požadavkům četby pro mládež. Žádámeť na knize, řízené mládeži, by vedle zábavy a poučení hlavně v ohledu mravním působila; nedostačít nám dnes, by četba mládeže pouze nečelila mravnosti a náboženství, jsouc takřka bezbarvá, — nýbrž žádáme, by z ní vytryskoval popud k mravnosti, mravní posila. Šťastně v této příčině volil zkušený již pan pořadatel „Růžové knihovny“, započav pracemi tak vzácnými. Ve svazek první sneseno 16 povídek o věcech a zvířatech, jichž obsah zde k vůli stručnosti neklademe, za to ale mravní poučení z nich plynoucí. Ku poznání postupu u vyvození povzbuzení, uvádíme zde hlavní body první povídky „Kniha“. Jaroslávek prosíval matku, by mu něco povídala, čemuž matka vyhovovala, vyprávějí mu příběhy, jež ho zajímaly a zároveň i poučovaly. I vyprávěla mu kdys příběh z dětinství Jeho Veličenstva našeho císaře pána Františka Josefa I.

(v čít. báseň: Vnuk a děd), projevující vznešený příklad dětinské lásky k bližnímu — jindy o sv. Václavu, jeho zbožnosti, — jindy o vzdálených zemích a jich obyvatelích. I tázával se Jaroslávek matky, zdaž byla přítomna oné příhodě, neb byla-li v té neb oné zemi; matka odpovídala mu vždy, že to četla v knihách. V nepřítomnosti matčině chtěl Jaroslávek se dovědět sám něco knih, — převracel listy, ale neporozuměl ničemu, odložil nespokojen knihu. Přišedší matky se pak tázal, co potřebí dělati, by rozuměl knihám. Odpovídá matka Jaroslávkovi i všem dítkám: „Učte se čísti a čtete pak pilně, abyste ducha svého ušlechtovaly rozum svůj vzdělávaly a obohacovaly vědomostmi a objevy zkušených lidí.“

Z druhé povídky „Slepice a kuřátka“ plyne, že „dobrotivý Bůh předvídá vše, jest spravedlivý a uděluje každému z tvorů, jimž dal život, i tomu nejnepatrnějšímu, čeho jest mu třeba, co mu může býti užitečným.“ Z jiných vyplývá Snažte se získati si přátele dobrými skutky (Pes a kočka;) lidé zlí nemají přátel (Děvčátko a kozička.) I zvířata jsou pamětlivá dobrodiní, jež jim prokazujeme (Zachráněné ptáče.) Učte se osvěžovati ducha svého nevinnými radostmi, které srdce vaše ušlechťují, byste neupadly v pokušení oddávati se surovým, mysl otupujícím a ducha snižujícím (Housle.) Jediným opravdovým neštěstím na tomto světě jest neposlouchati vůle Boží, a jediným štěstím, pravým štěstím jest plniti ji. plniti ji ochotně z lásky k Bohu a k bližnímu (K čemu určeni jsou psi?) Spokojme se radostmi, jež nám Bůh posílá; honíme-li se

za štěstím, jehož nemáme, ničíme často štěstí, z něhož dopřál nám Bůh se radovati (Motýl.) Neposlušnost jediného dítěte jest přecasto příčinou zármutku celé rodiny (Hnízdo na komíně.) Snažte se býti svým bližním nejen milými ale i užitečnými (Kytíčka fialek.) Milujte krásu, ale važte si velice ctností, vyhledávejte ji, nápodobte ji, neboť až nadejde hodina žně, Bůh přijde, aby sklízel ovoce ctností. Pracujme, snažejme svůj osud trpělivě a doufejme v Boha, neboť ze všech našich nadějí ve štěstí — naděje v Boha, jest jista a nebude nikterak sklamána (Slunce.)

Po stránce slohové jeví též spisek dokonalost, a nečiněno češtině násilí překladem. Nesouhlasíme však v povídce „K čemu určení jsou psi?“ se slovem „kořalkou“, ve světě: Mají na krku zvonec . . . láhev, naplněnou kořalkou, aby vysilení pocestní mohli se občerstviti.“ Mohlo se zde zajisté směle užiti slova jiného, aniž by tím povídka ujmu utrpěla.

Úprava spisku jest přímo skvostná; papír pevný, jasný, — tisk dosti velký, zřetelný a jednotlivé povídky slušně rozčleněny. Cena 35 kr. není při spisku 48 listků čítajícím přehnána. Však mohla by snad i tato cena, jen ku většímu rozšíření knihovny, býti ještě mírnější, kdyby se lépe hospodařilo místem, aby bylo potisknuto více než 39% plochy papíru. Přejeme této nové knihovně hojného, zaslouženého rozšíření.
J o s. M o u d r ý.

Geschichte und Theorie der Erziehungsstrafe. Von J. J. Sachse. Druhé zlepšené vydání. Paderborn 1894. Ferd. Schöningh.

Knihla obsahuje nejprve stručný, zdatilý úvod, potom tyto hlavní části: I. Dějiny trestu vychovatelského v pohanství, židovství, křesťanství. II. Theorie trestu vychovatelského. A) vedle zásady: Alterum non laede; B) Způsoby trestů vychovatelských; C) Zásady o vykonávání trestné moci vychovatelovy; D) Jak lze tresty přivesti na míru nejmenší. Velký význam návyku.

Právě v době naší nutno studovati jmenované these. Neboť jednak jest podle školského zákona našeho právo trestati velice obmezeno, jednak však viděti lze ovoce našeho moderního, příliš humaního vychovávání, a přátelé i nepřátelé školy nové v tom se shodují úplně, že jest třeba něco podniknouti, aby se učinila přítrž škodlivým následkům, jež již nyní se jeví a ještě patrněji v příštích dobách jeviti se budou.

Naše kniha podává výbornou látku k řešení této důležité otázky. Zvláště zajímavá delší pojednání o tělesném kárání. Přehlédnuv dějiny praví spisovatel: „Tělesné kárání vůbec jest oprávněno, v mnohých případech chvalitebno, mnohdy i nutno.“ (Str. 179.) „Tělesného kárání má a musí býti opomíjeno, pokud se toliko vyučování týče. (str. 196.) „Schütze pokládá tělesné kárání t. j. bolestný trest tělesný za nutné při ustavičné nepozornosti, při velké lehkomyšlnosti, při zjevném odporu, při svévolném kažení školního nábytku, při posmívání se dospělým, při drzé lži atd.“ Str. 216. Vždy však má dle spisovatele vychovatel snažiti se o to, by co nejméně trestů užíval; a když není jiné pomoci, budiž trest přiměřený, nestranný; vychovatel zachovej nutnou rozvahu. Při náboženství, možno-li to, nikdy netrestej. — Knihu tuto vychovatelům vřele doporučujeme.

Des heil. Karl Borromäus Satzungen und Regeln der Gesellschaft der Schulen christlicher Lehre. Paderborn 1893. Překlad z italského. Sklad Ferd. Schöningha. Cena 1 zl. 20 kr.

Dovedné, znalecké péro Dra. Ant. Kellnera podává německému čtenářstvu obsah vychovatelské moudrosti velikého světce naší Církve.

Dějinný úvod ukazuje stav italského školství v době sv. Karla. Pak následuje výtečný životopis světčův. Dále jedná se o činnosti světčově ve školství.

V „ustanoveních a pravidlech“, jež nyní následují, vidíme jako v zrcadle základní rysy naší nynější školní soustavy a kázně. Jsou pak tato pravidla stkvělou obranou lásky Církve ku školství.

Právem užívá tu spisovatel slov Dieringerových: „Nejnovější doba, tak oplývající výnosy, nařizenými a rozkazy nemůže se snad vykázati žádným ústrojím celého školství, jež by mohlo závoditi o přednost se jmenovanými „ustanoveními“ nepravím v smýšlení křesťanském o mravní vážnosti, nýbrž i jen v účelnosti a důkladnosti jednotlivých zařízení, veškerého mechanismu se týkajících. Myslíme si, že jsme dospěli Bůh ví jak daleko, když máme zemské a okresní dozorce, vyšší a nižší úřady školní, zkušební komise, učitelská paedagogia, dohlížitele, porady, učitele a podučitele, předepsané knihy a školní řády,

školní tresty, nižší školy, obecné školy, měšťanské školy atd. To vše jest v „ustanoveních a pravidlech“ arcibiskupa Milánského s nejjádoucnější jasností a zevrubností vyloženo, ba ani péče o výživu učících se není opomenuto. Spis tento jest

vzácnou perlou ve sbírce nejznamenitějších paedagogických spisů ze staré i nové doby, jež vychází v Paderbornu u Ferd. Schöningha a jež se řadí důstojně k bibliotéce spisů paedagogických z doby starší, jež vychází u Herdera.

Spisy redakci zaslané.

Dělnické Noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. IV. č. 16 s následujícím obsahem: Hallelújah! Úvaha velikonoční. Napsal dr. Rud. Horský. Zákonitá ochrana dělnictva v práci. Píše T. J. J. Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Dopisy.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. C. Vlk, č. p. 604—I. Roč. III. čís. 3. Předplatné roč. 2 zl.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Štastný v Brně. Ročník XVIII. čís. 7. a 8.

Světlo v temnotách duševních . . . Řada obrazů z nejtrudnějších osudů lidských. Napsal Rudolf Kronbauer, (Bibliotéky mládeže, již red. Xaver Dvořák a vydává knihkupectví Cyrillo-Methodějské. Seš. VIII.—X.) Cena 72 kr.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Vydává Václav Špaček. Nákl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Praze. Ročník IV. seš. 9.

Náš Domov. Red. a vyd. Josef Vévoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 7.—8.

Konkursy.

V **Německobrodském** okresu: místo def. ředitelky neb ředitele při m. d. šk. v Polné. Povinností ředitelky neb ředitele bude spravovati časem i obec. šk. dív.; m. správce jednotřídní školy v Hrbové; učitele v Polné a v Krasnově, podučitele v Polné, v Heralci, v Lipnici, Okrouhlici, Ousobí, v Šejdorfě a Veselém Zdáře. Počátkem příštího r. školního obsadí se dvě místa osobních podučitelů na měšť. chl. školách v Humpolci a Polné pro techn. neb přírodověd. odbor a několik míst zatímn. podučitelů na šk. ob. Od 9./4. do 6 neděl. — V okrese **Přestickém** obsadí se def.: místo učitele odboru mathem. techn. při m. d. šk. v Přesticích; učitelky při ob. šk. v Dolní Lukavici; podučitele v Řenčích. Od 11./4. — V **Broumovském** okresu místo def. učitele ve Velkých Petrovicích. Od 12./4. — V **Rakovnickém** okresu: místo učitele pro odb. mathem. techn. při m. šk. chl. v Rakovnici; učitelky pro týž odbor při m. dív. šk. v Rakovnici; učitele při ob. šk. chl. v Rakovnici a v Senomatech; podučitelů v Krupé, Hudlicích a Skrojích. Od 18./4. — V **Českobrodském** okresu: místo ředitele, jemuž bude spravovati nově zřízenou měšť. školu chl. a měšť. školu dívčí v Černém Kostelci; učitele při m. šk. chl. v Černém Kostelci a učitelky při m. šk. dív. tamže. Obsazením těchto tří míst musí býti zastoupeny všechny tři odbory. Od 18./4. — V **Čáslavském** okresu: místo říd. učitele na ob. šk. v Potěhách; učitelů: v Habrech dvě, v Míčově, Žehušicích a Žlebích; podučitelky při ob. d. šk. v Čáslavi; podučitelů na ob. šk. v Kraskově, v Krchleších, Lučici, Podmokách, Smrdově, Sptyčicích, Turkovicích, Vilimově a Zbyslavi. Od 18./4. — V **Sedlčanském** okresu: místo řídícího uč. při ob. šk. v Šlapánově; po místě def. podučitelů v Borotíně, Sv. Janě, Jetřichovicích, Miskově, Olbramovicích a Vosečanech. Po případě několik míst zatímn. podučitelů nebo podučitelek. Od 20./4.

Hledá se

buď k zapůjčení nebo po případě ke koupi: Bougeant S. J.: Catechismus historicus, dogmaticus, practicus. Vyd. r. 1741.

OBSAH: Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Kl. Markrab. (Pokr.) — Několik praktických myšlének o roční zkoušce náboženské. — Užívání obrazů biblických ve vyučování náboženství. Píše František Kalvoda. — Drobnosti. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel jostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamacce, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

Čl. 5. Lilie.¹⁾

Zemřelo dítěto nevinné,
do rovů títlo dáno,
dech jara na něm spočine,
ve květu má ustláno.

Z tváři mu růže vykvětla,
ze srdce bílé kvítí,
dušička vzhůru vylétla,
lilie kolem svítí.

Čl. 6. O p a t r n o s t i n i k d y n e z b ý v á.

Františka byla jedinou dcerou chudých rodičů v pohorské vesnici. Otec její jménem Nováček byl tkadlcem, jemuž matka i dcera, pokud jim čas dovoloval, v práci pomáhaly.

O prázdninách Františka ani se nehnula z domu. Když šla matka z domu, aby přinesla práci pro otce, nebo práci jeho lidem odvedla, chodila Františka po domě, uklízela, metla, dávala pozor na vaření a obstarávala jiné práce domácí. Byla-li matka doma, sedávala Františka, soukala přízi a zpívala pěkné písničky. Tak jí plynul čas jako voda, mysl její byla vesela a nikdy se nezakalila ani nejmenším mráčkem zlého myšlení.

Každý, kdo znal Františku chudého tkadlce z hor, měl ji rád pro její nevinnou a veselou mysl a říkával: „Vaše dcera je čistá jako anděl.“ Anebo: „Vaše Františka je veselá jako skřivánek v povětrí.“

Jen domkář Zelenka a manželka jeho neměli Františku rádi. Sami měli šest dětí, a žádné z nich nebylo tak pilné, jako dcera tkadlcova. Všecky se doma povalovaly nebo se toulávaly po vsi, a rodiče často ani nevěděli, kde se toulají děti jejich. Jedinou Marii, která byla v jednom věku s Františkou tkadlcovic, přídržovali ku práci o prázdninách. Posílali ji k panskému dvoru, aby pomáhala na poli žencům.

Marie byla od té doby, co začala choditi na panské, velmi rozpustilá. Mluvila ráda nečisté řeči, dělala neslušné žerty a zpívala nestoudné písničky. Naučila se tomu od dospělých lidí, kteří takovým způsobem při práci se vyráželi, myslíce, že to vyražení dovolené.

¹⁾ Od Z. Boušky.

Tkadlec Nováček věděl dobře, jaké pohoršení dávají mládeži mnozí lidé dospělí, a proto nedovolil nikdy své dceři, aby mezi takové lidi chodila. Říkával: „Opatrnosti nikdy nezbyvá“.

Ale Zelenka a manželka vykládali si jeho opatrnost jako hrdosť a říkali: „Vyť děláte se svou dcerou jako s drahou mastí. Dejte si ji za sklo, aby se chodili na ni dívat jako na nějaký poklad.“

Moudrého Nováčka taková řeč vždycky zarmoutila, ale neodpovídal, až se naskytla vhodná příležitost.

Jednou na podzim, když dozrávaly švestky, stojí tkadlec Nováček před domem v zahrádce a češe švestky. Běře je opatrně do ruky, aby nesetřel s nich modré jemné rosy, a klade je na listí do košíčku. Chce je poslati darem panu učitelovi a ví, že švestky otřené nebyly by mu vzácné.

Náhodou jde kolem zahrady domkářka Zelenková. I zastaví a směje se Nováčkovi: „Kmotře, snad nemyslíte, že bereíte do ruky svou Františku, když se bojíte těch švestek dotknouti?“

„Umíte dobře hádati, kmotřenko,“ odpovídá Nováček. „Právě myslím, česaje tyto krásné zarosené švestky, na svou Františku, ale také na vaši Marii. S tímto ovocem musí se zacházeti velmi opatrně. Jedním neopatrným dotknutím setře se s něho rosa, a ovoce pozbude své vzácnosti. Této rose na švestách podobá se stydlivost ¹⁾ Útlá dívka může pozbyti tohoto lesku jediným neslušným slovem, nebo špatným příkladem. A pozbude li ho, pozbude vši vážnosti. Rozumíte-li mi, kmotřenko?“

„Rozumím, rozumím,“ přisvědčuje Zelenková; „vyť mluvíte jako Šalomoun.“ Od té doby ani Zelenka ani manželka jeho Františce Nováčkovice se neposmívali. Vážili si jí jako ctnostné dívky a nedovolili své dceři Marii nikam choditi, leč k Nováčkům. Marie zacházejíc často s Františkou, nedovolila si nikdy ani slovíčka nestoudného, a rodiče měli z ní radost.

Opatrnosti nikdy nezbyvá. Studu můžeš pozbyti jediným slovem, pohledem, dotknutím. Pak-li ho pozbudeš, nebudeš milý Bohu ani lidem, a veselá mysl tě opustí.

Čl. 7. Proč trní na růži? ²⁾

Na zahradě kvete růže,
To je růžička červená;
Nikdo k růži té nemůže,
Neb jest trním chráněná.

Kvete dítko v rajske kráse,
Spanilé a nevinné,
Po andělsku usmívá se,
Poupátko to nevinné.

Jako růže trním raní
Škúdce nepovolané:
Podobně ať stud vždy brání
Srdce Bohu oddané.

Čl. 8. Sv. Ludvík IX., král francouzský. ³⁾

Sv. Ludvík IX. narodil se l. P. 1215. na hradě Posiaku ve Francii, kdež byl i pokřtěn. Po smrti svého otce, jsa sotva dvanáct let stár, pomazán jest na království v městě Remeši.

¹⁾ Srvn. K. Otmana „Podobenství, paraboly a bajky“, str. 175.

²⁾ Dle Jana z Hvězdy „Růže a děvče“ a Otmana l. c. str. 175.

³⁾ Dle Stabella l. c. str. 272. nn.

Dokud nedospěl, vládla matka jeho Blanka. Zbožná matka tato vychovávala sice všechny své děti pečlivě, ale největší péči věnovala dědici království, Ludvíkovi. Vedla ho zvláště k tomu, by nikdy ani v myšlénkách ničeho si nedovolil, zač by se musil stydět před svou matkou. Když však syn tohoto vedení dosti nedbal, pravila mu matka jednoho dne důrazně: „Milý synu, ačkoliv tě miluji láskou nejrůznější, přece raději bych tě viděla na márách mrtvého, než abys svolil k jedinému hříchu smrtelnému. Ludvík nezapomněl nikdy tohoto napomenutí matčina a bděl vždy přísně nad zachováním svatě čistoty.

Když byl již králem, meškával nejraději na hradě Posiaku a podpisoval se nejraději: Lukvík z Posiaku. Říkával, že většího důstojenství došel v Posiaku, nežli v Remeši, kdež byl pomazán na království. Znal a cítil své důstojenství křesťanské a proto se vystříhal pilně všeho, čím by byl toto důstojenství urazil.

Tento sv. Ludvík proslavil se tím, že podnikl dvě křížácké výpravy do země svaté. Obě byly nešťastny: při první upadl v zajetí nevěřících, při druhé pak zemřel morem l. P. 1270.

Jako sv. Ludvík, tak i ty jsi křesťan, t. j. syn Boží, bratr Kristův, chrám Duchu svatého, dědic nebes, člen sboru svatých. To jest tvé křesťanské důstojenství. Buď si vědom svého důstojenství a zajisté se vystřežeš všeho, co by toto důstojenství urazilo, a zachováš svou duši čistou.

Čl. 9. Muchomůrka.¹⁾

„Půjdeme, dítě, dnes
v panský les;
myslivce nám dovolil
v zeleném doubí
sbírat houby;
Bůh je chudým udělil.“

Dí dcerušce vdova.
Dítě zaplesá
slyšíc její slova;
poprvé jde do lesa.

Tam jí ukazuje matka
hříby, smrže a kuřátka,

houby chutné a zdravé,
hnědé, žluté, bělavé.

S matkou spolu dítě hledá
a hned muchomůrku zvedá.
„Hle, matičko, houba ta
krásná je, kropenatá!“

Zvolá dítě potěšené
Matka praví nezkušené:
„Šálí tebe pěkná tvář,
houba ta jedovatá
líčený je lhář.“

Čl. 10. Přísloví o čistotě a nečistotě

Ctnost v červenci chodí (rdí se). — U mladého pýření dobré znamení. — Stud jen jednou ztratíš. — Kdo počestnost jednou ztratí, tomu víc se nenavrátil. — Pole má oči, les uši, chovej se všude jak sluší. — Co před světem zde ukryto, bude někdy všem očito. — Čistota vede k Bohu člověka. — Nemůže to býti ctností, co přichází bez těžkosti. — Kdo své vůle nepřemůže, ten šťasten býti nemůže. — Svá vůle v pekle hoří. — Zahálka ďáblův polštář. — Stojatá voda smrdí. — Opatrnosti nikdy nezbyvá. — Dobře v čas jiskru uhasiti. — Chceš-li zlému v cestu jíti, nedej jiskře ohněm býti. — Po účinku zlá rada. — Kdo nebezpečí miluje, v nebezpečí zahyne. — Kdo se zlými vodí, cestou k pecku chodí. — Zlé společnosti kazí dobré mravy. — Z knihy jako včela z byliny ssaje člověk med i jed. — Co nesluší činiti, nesluší též mluvit. — Sám sebe bije, kdo nečistě žije. — Hříšná radost plodí žalost. — Lepší ctnost v blátě, nežli hřích v zlatě.

¹⁾ Od K. Vinařického.

(Dále přístě.)

Užívání obrazů biblických ve vyučování náboženství.

Píše František Kalvoda.

(Dokončení.)

První důkaz k zásadě, že obraz ve vyučování náboženském má se ukázati před vypravováním, podávají sami ti, kteří tvrdí, že se má obraz dětem ukázati až po vypravování. Tito totiž tvrdí, že dítě si tvoří během vypravování ve své fantasmii samo obraz toho, co bylo vypravováno. Uznáváme, ale nelze upříti, že tento obraz v mysli dětské se nikdy a nikdy úplně neshoduje s obrazem, který jim po vypravování katecheta ukáže, byť i byl katecheta sebe lepším mistrem ve vypravování; záleží to na fantasmii jednoho každého dítěte, jaký si obraz vytvoří. Tento obraz, jež si dítě ve své mysli vytvořilo, jest tím jasnější, stálejší a pevnější, čím živější jest jednak fantasmie dítěte a na druhé straně, čím dovednější jest vypravování katechetovo a čím lépe dovedl rozohniti fantasmii dítěte svým vypravováním. S jednotlivými částmi toho obrazu v mysli dětské za vypravování se tvořícího, těsně souvisí jednotlivé části vypravovaného příběhu, tak těsně, jako na př. jméno věci s věcí samou v naší mysli, nebo jako kořen s rostlinou, — neboť ten obraz vyrůstá právě z toho příběhu, jež dítě slyší. Takto tedy v tomto obraze dítěte spojila se obraznost s pamětí t. j. obraz a s ním těsně srostlý příběh vypravovaný stává se duševním majetkem dítěte. A nyní by se ukázal dítěti obraz toho příběhu! Zajisté tento skutečný obraz nesrovnává se úplně s obrazem v mysli dětské, (a to tím méně, čím méně dovedný jest katecheta a čím těžší jest příběh) a poněvadž nejsou ty dva obrazy úplně stejné, nastává v mysli dětské boj obrazů těch o existenci. Obraz duševní byl zde spíše, spojil se už pevně s řadou vypravování a tedy i paměť ho drží a podporuje: obraz skutečný však jest smyslný, jest jasnější, silnější, proto působí silněji na ducha dětského a přemůže na okamžik onen duševní obraz.

Tímto způsobem však zcela nezbytně musí se odtrhnouti řada vypravování od toho obrazu duševního a musí se spojovati s obrazem skutečným, smyslným, ovšem pokud to jde, t. j. pokud tomu paměť dítěte, která podporuje obraz duševní — a fantasmie dítěte dovolí. Takovýmito bojem jest však řada vypravování jistě značně zeslabena, protože jest odtržena od svého duševního obrazu, na který byla přirostlá.

Než mohl by někdo říci: psychologie učí, že představy podobné se sesilují a představy různé se zatemňují; musí tedy tento duševní obraz se ještě více sesílití, jakmile dítě uvidí podobný, nebo též obraz smyslný! Odpovídáme: Skutečně by se ten duševní obraz sesílit obrazem smyslným, ale — kdyby tento smyslný obraz byl skutečně úplně shodný s tím obrazem duševním, jež si dítě z vypravování ve své fantasmii utvořilo. Než o takovém sesilování se obrazů u dětí nemůže býti mnoho řeči, protože ten duševní obraz dítěte není shodný, není stejný se smyslným obrazem dítěti předvedeným. Ovšem nějaká shoda se vždy najde mezi těmito dvěma obrazy a představy skutečně stejné se sesílí, ale takových představ stejných je velice málo, neboť u dítěte vládne ne rozum, ale fantasmie, a chtíti dítě udržeti, aby pořád dávalo pevně pozor na příběh vypravovaný, není věcí snadnou, a dítě za chvíli bloudí ve své fantasmii docela někde jinde, není-li také fantasmie při vypravování ovládána a na úzdě držena mocnými dojmy smyslnými t. j. obrazem smyslným. A jak dlouho může pak, co takto bylo vypravováno,

v duši dítěte potrvati? Jest to jako přesazená květina: ujme se, ujme, neujme se, neujme. Dovednému zahradníkovi se ujme skoro každá přesazená květina, dovednému katechetovi se také může podařiti, že pevnost té představy dětské jenom málo utrpí, ale mnohým dětem se ta představa duševní zajisté hodně pomate, což nám nejlépe zkušenost ukazuje: že dítě, kterému byl obraz až *po* vypravování ukázán, často za krátký čas ani na obraz a tím ani na příběh a zase na opak se upamatovati nedovede. Mělo-li však dítě obraz již *při* vypravování před očima, vnikne mu ten obraz hlouběji do duše, protože u dětí a ba i u dospělých dojmy smyslné přece jenom vždy nejvíce působí.

A zase by někdo mohl říci: vždyť ti, kteří obrazu užívají až *po* vypravování, nechávají dětem obraz vyvěšený několik dní, aby si ho vštípily! Odpovídáme: nač vynakládati několik dní na to, co mohlo se státi za půl hodiny, kdyby byl katecheta zrovna současně s vypravováním obraz ukazoval!

Pak považme, že ten obraz duševní mnohem pevněji tkví v duši dětské, než ten obraz smyslný, který katecheta až *po* vypravování celého příběhu ukázal a proto *při opakování* zase bude boj těch obrazů, budou se zase na vzájem zatemňovati a zeslabovati, čímž příběh vypravovaný mizí, — a katecheta pracoval nadarmo.

Z tohoto tedy již plyne, jak důležité jest obraz biblický dětem ukázati již *před vypravováním*, nebo-li vlastně *současně* s vypravováním.

K tomuto důvodu psychologickému však ještě přistupují i důvody paedagogické:

Zcela přirozeně a také správně představuje každý obraz, jakož také představovati může a má, — jen jeden jediný moment z celého děje — a to *vrchol děje*. Dítě vidí jen ten vrchol děje znázorněný a *samo* pak si musí ve své fantasmii doplniti to, co tomuto vrcholu děje předcházelo a co jemu následuje. A toto zajisté není maličností pro dítě, aby se z toho zobrazeného vrcholu děje upamatovalo při pohledu na skutečný obraz na celý ten děj předcházející a následující. Zpomeňme si na př. jen na obraz „Večeře Páně“! Z tohoto obrazu má se dítě upamatovati při pohledu na něj na to, jak Kristus Pán po slavném vjezdu do Jerusáléma se opět vrátil do Bethanie a tam zůstal až do čtvrtka, jak ve čtvrtek pak poslal dva učenníky, aby šli do Jerusáléma připravit beránka velikonočního atd. — a pak na to všecko, co Kristus Pán při poslední večeři mluvil, jak ustanovil nejsv. svátost oltářní, jak umýval učenníkům svým nohy atd. . . Nebo obraz: „Milosrdný Samaritán,“ tak jednoduchý, ale tolik krásného a vznešeného v sobě zobrazující! Když však vidělo dítě tento zobrazený vrchol děje již od počátku vypravování, spojuje takto vypravování se zobrazeným dějem, tento obraz jest mu pořád pravidlem, řididlem, cílem, dle kterého a za kterým ono řídí všechny obrazy povstávající během vypravování v jeho fantasmii. A jen takto se může tedy státi, že ty obrazy duševní, které předcházejí a následují za skutečným zobrazeným děje, jsou u všech dětí více méně stejny, jednotny, právě jen následkem vlivu tohoto zobrazeného vrcholu děje, na něž se při vypravování dívaly. A to jest věc nad míru důležitá, neboť když se později opakuje příběh s obrazem, snadno se ty duševní obrazy předcházející a následující vrcholu děje, věrněji vybavují a opakuje-li se i *bez* obrazu, tedy přece vybavují se na danou odpověď jednoho žáka u všech jednotlivých žáků tytéž obrazy, celá třída stejně myslí, stejně odpovídá. Takto pak má opakování skutečně svůj význam a ovoce ve škole, neboť z opakování má míti užitek celá třída, vědomosti celé třídy mají býti opa-

kováním utvrzeny; budí se tím i zájem, pozornost, všechny děti jsou zaměstnány, všechny s sebou opakují. A to jest přece hlavní věci ve škole. Toto všecko však jest buď zhora nemožno nebo aspoň velice těžké a bez velkého užitku, nedá-li se dětem při vyučování náboženství buď žádný obraz, kde by býti měl, nebo dá-li se dětem obraz biblický až *po* vypravování příběhu. Neboť tu děti tvoří si předcházející a následující obrazy každé jednotlivé podle své fantasmie a při opakování vybavují se jim ty obrazy zase tak, jak je původně měly, každému jinak. Pak se ovšem nesmíme diviti, když na danou otázku některé dítě odpoví hned a snadno, (protože ten jeho duševní obraz byl náhodou správný a přiměřený zobrazenému vrcholu děje), jiné však odpoví až po všelijakých oklikách a některé vůbec ani nepochopí, nač se tážeme — ačkoliv *všem* příběh byl stejně vypravován. Z toho nejlépe viděti, jak bezúzádná jest fantasmie dětská a nechá-li se bez úzdy, vybočuje a zabíhá kam jí libo, neboť pouhým slovem, pouhým vypravováním, buď si sebe lepší, chtějí udržeti fantasmii dětí na úzdě, jest věci ne-li nemožnou, tedy aspoň velice těžkou a ne každému katechetovi se povede.

Ukázáním skutečného obrazu se obrazotvornost dětská nejenom sílí, ale i tříbí a jasní. Čím jasněji však tane obraz na mysli dítěte, tím lépe utkví ve vědomí jeho, tím pevněji splyne s ním také příběh vypravovaný. Pak se také paměť sílí tím napjetím a zvědavostí, s kterou se dítě těší na vypravování, jakmile uvidí obraz, chtějí věděti, co to všecko na obraze znamená.

Tedy nezdá se býti pravdivou námitka, že prý děti pak jsou roztržity, ukázal-li se jim obraz *před* vypravováním. Ovšem napřed dítě utkví s celou duší na obraze, než co na tom? Nechám se je trochu okoukat, otáží se několika slovy, vědí-li co **jest** to všecko na obraze (nikoliv: co to všecko *znamená*, to by bylo ovšem chybné a na újmu vypravování), ať pojmenují osoby na obraze, ať řeknou, co dělají ty osoby, na př. na obraze „Ježíš bičován“ a p. . . Čím lépe rozumějí tomu obrazu, tím lépe pochopí vypravování a tím lépe jim celá věc utkví. Když si obraz prohlédly, řeknu: děti, povím vám nyní něco o tom, co vidíte na tomto obraze namalováno — a hledím ovšem pozornost dětí obrátiti hlavně na vypravování. To ovšem jest také dobrá škola pro katechetu, neboť chce-li pozornost těkavých dětí obrátiti docela na své vypravování, musí se řádně připravit a řádně vypravovati. Každé dítě rádo slyší vypravovati, zvláště, když se jeho zvědavost podráždila tím obrazem, honem by už rádo vědělo, co to všecko na obraze znamená. Ovšem sem tam mžiknou ještě na obraz, jakoby panu katechetovi nevěřily, že skutečně jest to také tak na obraze, aby tedy srovnávaly své duševní obrazy a vypravování katechetovo se skutečným obrazem: a toto právě jest výborné, neboť nejen katecheta si musí dáti pozor na to co a jak povídá, protože ho všechny děti takřka kontrolují, — ale i děti s tím větší zálibou poslouchají, vidí-li, že se to všecko krásně shoduje s obrazem. *Ovšem* nesmí katecheta připustiti, aby děti pořád tékaly po obraze a do něho se zamyslyly. Vypravuje-li katecheta tak, jak vypravovati má, jistě se to nestane: neumí-li však katecheta svým vypravováním udržeti oči dětí na sobě, pak ať si řekne sám: hola, chybil jsem! Právě proto jsme se učili, že má býti vypravování živé, zajímavé, názorné a p. . .

Zajisté vypravování působí vždy lépe a trvaleji, je-li nejenom ucho při vypravování činné, ale i oko. Mnoho slov by sluchu uklouzlo, kdyby zvědavost nepobádala žáka dávatí pozor, co znamená obraz a po případě se i tázati na to.

Že smyslný obraz jest nejvydatnější oporou paměti a ovládnutí fantasmie, jest jisto.

Ukáže-li se však obraz až *po* vypravování, dívají se na něj děti vždy přece jenom jako na věc novou, skoro cizí, zvláště není li obraz úplně správný a vypravování docela přiměřený, takže katechetovi nezbyvá, než celý děj znova dle obrazu aspoň zkrátka opakovati. Toto opakování dle obrazů musí se díti vždy, když se dětem ukáže obraz až po vyučování, proč bychom tedy neměli ukázati obraz hned na počátku vypravování? Ostatně proč vypravuje učitel dětem o zvířatech jim i docela známých *vždy jen dle obrazu*? Protože děti, majíce obraz zvířete před sebou, lépe si ho všimnou, všimnou si každé maličkosti, o které se učitel při popisu zvířete zmíní. Mimo to, mnohých částí těla zvířecího by jim učitel vůbec slovy popsati nedovedl, musí to jednoduše ukázati. A tak i ve vypravování příběhů při vyučování náboženském mnohá věc z příběhu se dětem vysvětlí právě obrazem. O kolika často důležitých věcech udělalo by si dítě představu *špatnou*, kdyby nebyla jeho bujná fantazie řízena ustavičně smyslým obrazem! A představu špatnou a nesprávnou dítěti napravovati, není maličkostí, jak nám každý učitel a katecheta přisvědčí; a vyrosteli dítě s touto špatnou, nesprávnou představou, pak možná do smrti se jí nezbaví, jak toho všichni zkušenost máme na starých lidech, jak houževně lpějí na tom, co mají ještě „ze starých, krásných časů,“ ze své mladosti. Abychom tedy tomu předešli, hleďme zjednati dětem hned o všem, čemu je učíme, představy správné a jasné, k čemuž vhodnou pomůckou jest: *ukázati obraz před vypravováním*; vždyť obraz přece jenom mluví výmluvněji než ústa. Proto pravidlo: *napřed* (vlastně *současně* s vypravováním) *obraz a pak vypravování*.

Než vším tímto, co až posud jsme pověděli, nezavrhlí jsme nikterak způsobu onoho, jehož užívají katecheti ze školy starší při vyučování náboženském. — nýbrž jsme jen ukázali, proč jali se někteří pomýšleti a jakými důvody vedeni byli při tom, když počali dětem ukazovati obrazy nábož. *před*, vlastně *současně* s vypravováním. Nechceme nikterak zavrhovati mínění opačného, protože i toto má své důvody, mocné důvody a nejmocnější snad ten, že všeobecně se posud obrazů náboženských užívá až po vypravování. Zmíním se jen krátce o těchto důvodech.

Důvodem prvním, proč užívají obrazů náboženských až po vypravování, jest, že na obraze jest znázorněn jen vrchol děje, takže dítě to všecko, co vrcholu děje předchází a je následuje, tak jako tak samo si doplniti musí z vypravování katechetova. Než právě i druhá strana o tento důvod se opírá, z čehož vidíme, že ve věci není rozdílu, ale jen ve způsobu, jakým se mají — abych tak řekl — upravit dětem představy předcházející a následující za vrcholem děje. Nezáleží tedy z toho stanoviska: že totiž na obraze jest jen vrchol děje znázorněn — tak velice na tom, *kdy* se obraz ukáže, jako spíše na dovednosti katechetově, aby hleděl, by ty představy předcházející a následující byly co nejsprávnější. Ať katecheta toho docílil tak nebo tak, jest to vždy dobré, jsou-li jen ty představy správné, zrovna tak, jako nezáleží na tom, jakou methodou kdo naučil děti čísti, jen když čísti umějí.

Druhý, a to závažnější důvod jest ten, že obrazy jednotlivých příběhů biblických jsou častokráte velice různé, ač jeden a týž příběh znázorňují. Vzpomeňme sobě na př. kolikerym způsobem se vyobrazují jesličky, nebo ráj, nebo Ježíš uzdravující nemocné, umučení Páně a j. a j. příběhy. Nejenom pozadí obrazu t. j. vedlejší osoby a věci na obraze jsou skoro v každém vydání Bibl. Dějepravy jinací, ale i vrcholy dějů častokrát v novém vydání úplně jinak zobrazeny jsou než ve vydání předešlém, ačkoliv každý děj má — jak myslím — jenom *jeden*

vrchol. Všichni zajisté povšimli jste sobě v Bibl. Děj., že v minulém vydání, starším vydání byl příběh „Utišení bouře na moři“ zobrazen, jak Kristus Pán na lodičce *spí*, v posledním však vydání správně jest: jak *utišuje bouři* a velí moři, aby ustálo. A právě pro tuto různost obrazů jednoho a téhož příběhu, pokládáno tedy za to, že bude lépe pokusiti se co možná nejdokonaleji *slovy, vypravováním* napřed dětem příběh biblický znázorniti a obraz biblický toho příběhu jen za cosi vedlejšího považovati, protože děti beztoho později uvidí docela různé obrazy téhož příběhu, aby se tedy darmo nemátly. A proto obraz jen jako mimochodem až na konci vypravování se ukazoval. To jest zajisté stanovisko správné, *pokud není obrazu nezbytně potřebí* a pokud by děti samy a pomocí vypravování katechetova si nedovedly ve své fantasmii mnohdy dosti nejasný obraz, krásně nebo aspoň slušně a uctivě vyzdobiti. A proto jest také odůvodněna žádost katechetů, aby do škol pořízeny byly co nejkrásnější obrazy biblické; než bídný obraz ukázati, raději ničeho neukazovati.

Tedy jak první, tak druhá strana má své důvody. Jedna i druhá jest přesvědčena, že jedná úplně správně, což nejlepším jest důkazem, že tu není rozdílu ve věci, ale spíše v tom, jak si která strana při vyučování počíná. Dovedný hudebník prý zahrá i na zouvák, dovedný katecheta bude obojím způsobem dobře působiti. Aby však *i méně dovedný* katecheta dětem prospěti a bez veliké námahy působiti mohl, bylo by snad nejlépe voliti cestu střední:

Ukázati dětem obraz před vypravováním, ale jen na několik okamžiků, aby tím jaksi dostaly směr, kterým se mají bráti ve své fantasmii při vypravování, pak obraz schovati, nebo držím-li jej v ruce, jednoduše obrátiti a vypravovat a kdykoliv bych měl za to, že by děti z pouhého vypravování jasného pojmu nenabýly o jisté věci na obraze, ukázati zase obraz na okamžik a opět ho obrátit. Tak by se postupovalo až k vrcholu děje a tu by se znova ukázal obraz na delší chvíli, pak zajisté se shledají duševní obrazy dětí se skutečným obrazem příběhu u vrcholu děje, u cíle svého jako staří, dobří, sobě úplně známí přátelé, pak nebudou spolu bojovati o existenci, nebudou trhati ze sebe, co který z nich z vypravování na sebe oblekl, ale společně půjdou ruku v ruce, podporovati budou paměť dítěte a dítě se něčemu naučí.

O methodě kreslení;

o kreslení volném a o kreslení ve stigmech.

Uvažuje Václav Procházka.

(Dokončení.)

O kreslení volném a kreslení ve stigmech.

Kreslení byla věnována pozornost větší ve škole obecné teprve v našem století.

Do škol zavedli kreslení nejprve Francouzi, potom Němci; však po dlouhou dobu byly výsledky vyučování toho skrovné. Příčinou byla špatná metoda. Hlavním pravidlem tehdy bylo: „Kreslete, jak co vidíte, a hleďte, aby to bylo čisté.“

Vše, co kreslíme, skládá se z prvků, a to z tečky, přímký a křivky.

Důležitost prvního prvku, *tečky* totiž, jest známa; každý zajisté ví, jak na př. nepatrná tečka změni úplně výraz obličej.

Důležitějším prvkem jest *přímka* a to buď svislá, buď vodorovná nebo nakloněná či šikmá.

Každá ze jmenovaných přímek má jiný význam. Přímka svislá nese oko výše, značí cosi povznášejícího; přímka vodorovná, značí cosi klidného, vážného; přímka nakloněná či šikmá značí cosi nesamostatného, co potřebuje spojení nebo podpory.

Nejdůležitějším prvkem jest *křivka*. Ta jeví neskonalou rozmanitost ve svém různém zakřivení.

Všecky tvary, které ve škole kreslíme, a tvary vůbec, na nichž se kreslení zakládá, jsou omezeny buď přímkami nebo křivkami. Krychle, jež omezena jest přímkami, vyniká svou pravidelností a souměrností; upotřebením její jest velmi veliké, na př. podstavce ku křížům, sochám a pomníkům. Z krychle dobře odvodíme čtverec, jehož přiřadování jest hlavně dvojí, buď na straně nebo na vrcholu, Hranol do výše postavený jinak na nás působí než hranol položený. Tento zajisté značí vždy něco klidného, vážného; onen pak povznáší myšlenky naše do výše. Jehlanec mezi tvary přímkami omezenými a kužel mezi tvary křivkami, omezenými se stanoviska estetického jsou velmi chudy, neboť se jim nedostává členitosti. Podobné vlastnosti z ploch má trojuhelník. — Křivky odvodíme z koule, z kužele a válce. Kruh, obraz koule, nacházíme všude ve přírodě. Kruh jest nám něčím tajemným, ježto nenacházíme nikde ani začátku ani konce. Užití kruhů nebo oblouků kruhových jest veliké a rozmanité. Změnou koule povstává tvar eliptický.

Rozměry při kreslení jednotlivých tvarů, nejsou libovolné, nýbrž závislé na určitých zákonech (zlatý sek). —

Učebná osnova škol osmitřídních klade kreslení již do první a druhé třídy, avšak měrou zajisté skrovnou. Tak praví se tam: „Přípravná cvičení psaní a kreslení společná, aby se žáci dodělali jakési zručnosti, načež nápodobují snadné předměty známé z vyučování věcného.“

Osnovu takovou každý učitel rád přijme; ukládá mu jen tolik, kolik zmůže a nač dítky šestileté a sedmileté svou duševní vyspělostí dostačují.

Kde však kreslí se jen na základě ornamentu geometrického, tu všichni učitelé tací jsou toho názoru, aby kreslení v prvním a druhém školním roce se vynechalo.

Požadavek ten jest však jenom následkem přílišného kreslení ornamentu geometrického; kreslí-li se stále jen ornament geometrický, tuť zavládne u dětí brzo nasycení; po něm následuje nechuť a lhostejnost ku kreslení a to v době, kdy by kreslení mělo zajímatí mysl žákovu měrou velikou, a kdy rozum k pojímání ornamentu geometrického jest způsobilejší a ruka k nápodobení obratnější.

Leč nemíním, že by měřický ornament měl býti v prvých dvou školních rocích úplně opomíjen. Nekresli tak hojně; obmez se jen na to, čemu při věcném učení učiti lze.

Nechť každá škola má ve sbírce ku vyučování věcnému i hojně takových věcí, které by sloužily ku vzdělání kreslířského vtipu. Názor a to názor na věci skutečné převládějš u dětí, kde právě názorlivost nejvíce pomoci a pěstění potřebuje. Takť zajisté děje se při perspektivním kreslení, tedy při žácích již větších; proč nemohli bychom tímtež způsobem postupovati při malých?

Paedagogická důležitost kreslení ve škole obecné jest veliká. Žáci se jím tělesně i duševně vzdělávají; tělesně tím, že nabývají jisté zručnosti a obratnosti ruky, a spolu cvičí i oko; vedeni jsou k správnému držení těla a tím přispívá se ku správnému oběhu krve.

Duševně pak vzdělávají se tím, že řádnou učbou kreslení pěstujeme v nich smysl pro souměrnost, pravidelnost, vzděláváme jejich krasocit a vkus, vzděláváme smysl pro míru a poměr prostorných veličin, cvičíme tedy soudnost jejich. Žáci učí se nazíratí; představivost pěstuje se zejména kreslením napovědným; paměť kreslením z paměti.

Chuť mládeže ku kreslení jest známa; poskytujeme kreslením tedy žákům milou zábavu.

Pro praktický život jest kreslení velice důležitým, ano některým stavům přímo nezbytným. Tak zajisté každému stavu jest potřebno: vycvičené oko, obratná ruka, smysl pro míry a jich posuzování, jistá zručnost v nápodobování toho, co chceme provéstí nebo jiným dáti vykonati. Krejčí, obuvník, truhlář, zámečnick kreslí; kéž by jen kresliti uměli aspoň tak, jak dle osnov má tomu naučiti škola obecná.

Jak dosíci nejlépe toho, aby kreslením bylo vyhověno všem požadavkům, zda kreslením stigmografickým,¹⁾ nebo kreslením volným, to dosud náležitě stanoveno není.

Komitét učitelského spolku v Neunkirchenu podal následující dobrozdání o methodě stigmografické:

1. Stigmografická methoda není příhodná pro paedagogickou průpravu kreslení na středním a vyšším stupni.

2. Stigmografický system svádí žáka k činnosti bezmyslénkové, mechanické, aniž by vyvíjel měření okem, smysl, jakož i porozumění pro pojímání harmonických forem.

3. Kreslení dle stigmat jest koníčkem pohodlnosti, a docílené jím zdánlivé výsledky mohou jen laika mýliti.

¹⁾ Vynálezem stigmografie jest Dr. František Karel Hillardt. Narodil se dne 16. března l. 1804 ve Všenorech v Čechách. Otec jeho byl se přestěhoval l. 1760 z Výmaru do Čech.

Hillardt absolvovav gymnasium v Praze, poslouchal v l. 1821—1828 filosofické a juridické přednášky na vysokém učení Pražském. Až do r. 1853 bylo jeho jediným zaměstnáním učiti a vychovávatí. Pročež podjal se předepsaných zkoušek učitelských a došel dne 27. dubna 1853 hodnosti doktora filosofie v Praze. Dne 16. března l. 1854 byl ustanoven úředníkem při ministerstvu vyučování ve Vídni.

Literární činnost jeho týkala se věcí vychovatelských. Spisy jeho jsou: 1. Stigmografie čili psaní a kreslení dle teček. 2. Řemeslník, čili technologická proprava pro ty, kteří cenu a přednosti řemesel náležitě posuzují — a zvolivše si některé, šťastnými a prospěšnými lidmi státi se chtějí. 3. Rakouský občan státní, čili co má rakouský občan věděti o zřízení, zákonech a ústavech svého státu? 4. Měřické tabule nástěnné pro prvé tři třídy gymnasiální; 18 tabul s 3 sešity výkladu. 5. Perspektivný aparát ku kreslení. 6. Malý kreslič, 250 stigmogr. vyobrazení ku příjemnému a užitečnému zanepráznění mládeže. 7. Německé písmo kurrentní a latinka dle stigmogr. metody pro element. vyučování; 24 tabul s textem. — K vydání upravené zanechal Hillardt: 8. Stigmografické výkresy z měřických tvarů soustavně spořádané, jakožto základ měřického tvarosloví a element. kreslení pro školy obecné. 9. Stigmografickou hru kombinační pro děti i dospělé, 25 tabul. 10. Hlavní tvary částí rostlin k element. vyuč. v kreslení a rostlinopisu.

Byl též redaktorem časopisu „Der österreichische Schulbote“.

Dr. F. K. Hillardt zemřel dne 3. února 1871 ve Vídni.

Ta česť pak se mu vzdává: „Budiž, že methodě jeho odpůrců se nenedostávalo, však osobního nepřítelů Hillardt neměl a míti nemohl; byl příliš šlechtný a laskavý. Mnohým prospěl, neuškodil nikomu.“ (Paed. Jhrsbrcht.)

4. Žákovi dává se touto methodou podnět k domněnce, že výtvary, které za pomoci stigmat provedl, jsou skutečné výkresy.

5. Přikročí-li se pak na středním stupni při kreslení na čistý papír, a hledá-li necvičené oko marně po tečkách posud hojně mu skýtaných, tu objeví se stigmografická metoda ve své úplné nicotě: výkresy vypadají nehezky a zpotvořeny; žák pak, který bez námahy na dolním stupni tvořil něžné věci, které má posud před očima, stane se vůči množícím se obtížím snadno nesmělým a nedůvěřivým, pracuje s nechutí a ztratí úplně zálibu na tomto vyučovacím předmětu.

6. Zastanci stigmografické metody mají pro ni hlavní důvod ten, že stigmata při práci velice čistotě napomáhají. Kdož pak to chce popírati? Tážeme se však, zdali to, co tím získáno, jest v poměru s tím, co zmařeno. Kdo se nepamatuje na oblíbené a velice vychvalované svého času písanky, do nichž žák písmena mezi předtištěnými tečkami a čarami maloval, ano ve kterých i celá písmena bledě modře byla předtištěna, aby je žák pouze inkoustem přetáhl?

Také při této methodě byla čistota překvapující, rodiče pak nad míru potěšení nad úžasnou rychlostí, kterouž jejich dítky nejtěžších tvarů se zmocňovaly. Který pak paedagogicky vzdělaný učitel mluví ještě dnes o té methodě?

7. Nelze ovšem upříti, že i ty školy, kde na nižších stupních podle stigmat kreslí, dobrými výsledky se vykazují. Konečně vedou všechny cesty do Říma, a svého času naučily se miliony lidí slabikováním čísti. Kromě toho má učitelé metoda na vůli ponechána býti. Nejsou řídké příklady, kde methodou za výtečnou uznanou, která byla učitelé vnucena, k níž neměl chuti ani porozumění, docíleno mnohem menších úspěchů, než tou, kterou se před tím řídil, ač byla menší ceny.

Na základě těchto důvodů přichází komitét k tomuto závěrku: „Jest žádoucí, aby při vyučování kreslení ve škole obecné i nižším stupni stigmata byla odstraněna; naproti tomu přimlouvají se důvody příhodnosti jakož i právo učitelovo na svobodu metody za to, omezené upotřebením stigmat, jejichž odstranění zajistí v brzku stále vyvíjející se vyučování kreslení, přivodí, v době přítomné ještě nikoli zcela zapovídati.

Potud odpůrci stigmografie.

Odložiti vyučování kreslení na střední stupeň věku mládeže by nebylo s výhodou.

Kreslení, jako každý jiný předmět vyžaduje jistých přípravných cvikův a ty musí býti úkolem stupně dolního. Jako učeň krejčovský nezačíná učiti se střihem, zámečnický hotovením zámku, zahradnický roubováním, tak podobně nesmíme ani ve škole začínati tím, co již jisté dovednosti předpokládá. Za přípravné cviky ty se považuje: ¹⁾

1. Navykání náležitému držení těla.
2. Navykání správnému držení a vedení písátka.
3. Navykání správnému vedení ruky.
4. Uschopňování žáků k správnému pojímání podoby věcí.
5. Cvičení oka v posuzování délek a jiných rozměrův.
6. Cvičení žáků v obratném kreslení geometrických elementů teček, čar, jež jsou též prvky pro kreslení.

7. Spojováním a různými kombinacemi, těchto elementů vésti žactvo k ponáhlému napodobování snadných věcí z věcného učení

¹⁾ Dle řed. V. Fraňka.

Díváme-li se na kreslení, ze stanoviska právě vylíčeného, pak se doporučuje, aby pro prvopočátek pomáháno bylo stigmaty.

Odpůrcové stigmografie uvádějí, že stigmografie svádí žáka k mechanismu, poněvadž učitel dává spojovati tečku s tečkou. Toť ovšem pravda, avšak jenom tam, kde se výkres náležitě nerozebírá. Zdaž není mechanismus také to, když žák kreslí výkres na prázdném papíře, anižby učitel dříve učinil rozhovor jeho? Důkladně pojímá tvary a vniknouti do jejich výtvarných zákonů t. j. porozuměti jim zcela a úplně — to jest duševní stránka kreslení.

Velice škodí metodě stigmografické nečiní-li se záhy přechod od kreslení vázaného ku kreslení volnému. Přechod ten budiž však povolný, a začínějž již záhy. Prof. M. Kuchynka, obhájce metody stigmografické, navrhuje následující; V I. třídě budiž síť 1 cm.; ve II. třídě 2 cm.; ve III. třídě 4 cm.; a od počátku IV. třídy uživejž se prázdného papíru. — Tím způsobem vyhověno bude přáním těch, kdož chtějí, počítí s kreslením až ve třídě IV., však hned na papíře volném.

Představme si dva žáky vstupující do IV. třídy, kde mají oba počítí kresliti na prázdném papíře. Jeden z nich do té doby vůbec nekreslil; druhý již od I. tř. náležitě řízenou methodou stigmografickou cvičen byl v kreslení. — Zajisté, že duch, ruka i oko žáka, který již kreslil, jest více připraveno pro kreslení volné než při žaku, který vůbec ještě nekreslil.

Odpůrcové stigmografie poukazují na stigmata, jako na zhoubce zraku. Myslím, že vada ta všemu jinému dala by se přičísti na vrub, jen ne kreslení stigmografickému. Kdyby žáci kreslili celé půldny, tu by bylo lze k zásadě té poukazovati. Však kreslení tomu věnují se na škole pětitřídní v I. třídě 2 půlhodiny; ve II. třídě zase 2 půlhodiny a ve III. třídě 2 hodiny. Ve IV. třídě má žák papír prázdný. Dále při kreslení učitel vykládá, tak že žák ani snad vždy $\frac{1}{2}$ hodiny nekreslí. Žák díváním se do dálky, na tabuli totiž, a na sešit, střídá pohledy, čímž zamezuje se vznikání krátkozrakosti.

Cvičí-li se žáci ve stigmatěch v samostatném dokončení výkresu řaděním poznaného prvku a doplňováním souměrných tvarů, zajisté cvičí se v samočinnosti.

Další cvičení v samočinnosti jsou zejména všeliké proměny výkresů. Tak na př. svisle vykreslený ornament provede se ve směru vodorovném; ozdobný tvar do čtverce vykreslený přizpůsobí se a vykreslí se s náležitými změnami do obdélníku; výkres vykreslený do čtverce o 10 dílech vykreslí se do čtverce o 5 dílech.

Okř. učitelská porada v Mladé Boleslavi rokujíc loni o kreslení na školách trojtřídních snesla se na následujícím: V I. třídě (pro druhý školní rok věku) vždy s tečkami 2 cm; ve II. třídě (pro 3. a 4. školní rok věku) sešity s tečkami 4 cm; ve III. třídě (pro 5. a ostatní školní roky věku) papír volný.

Jest dobře, že ministerská instrukce z r. 1874. učitele ve příčině metody kreslení neomezuje, aniž zavazuje nějak; může užiti metody stigmografické nebo kreslení volného. Nařizuje mu však, aby nejdéle na středním stupni přešel na prázdný papír. Žádnému učiteli není bráněno, aby již v 1. roce nekreslil na volném papíře. Však myslím, a se mnou mnozí ještě, že při našich naplněných ba přeplněných třídách s methodou volného kreslení na dolním stupni nedokážeme nic. Vždyť námitky všech odpůrců stigmografie čelí jen proti špatně prováděné metodě stigmografické.

Při *rádném* užiti stigmografické metody mohou se *duch, oko i ruka* v mnohé příčině zdárně pěstovati. Postupuje-li se volným, promyšleným postupem, zajisté, že žák poněmáhle přejde od pomůcek k úplné volnosti.

HLÍDKA ČASOPISECKÁ.

„Národ a Škola“ v č. 5. t. r. str. 96. v rubrice „Drobnosti“ píše: „Který učitel varhaník je závislým na libovůli páně farářově, ať zajistí si službu varhanickou dekretem konsistorním“; na str. 94. otiskuje z listu „Schlesisches Schulblatt“: „Pryč ze spuchřelým nacionalismem! Vizme v člověku jen člověka nikoli Francouze, Němce, Itala, Slovana atd. — — — Učme mládež, že všichni lidé bez rozdílu řeči a vyznání jsou bratři a sestry, kteří mají stejná práva a stejné povinnosti! — —“

„N. a Š.“ nazývá tento internacionalismus, který i sociální demokracie hlásá, „pozoruhodnou úvahou“; na str. 94. a 95. otiskuje z „Času“, jak špatně placeni jsou evangeličtí učitelé na soukromých svých školách náboženských. „Čas“ užívá slov něžných a rozhodných a „N. a Šk.“ dokládá: „Žasneme nad tímto neblahým postavením evangel. učitelstva, ale nejvíce nás překvapuje, že dosud ani jediného projevu k nápravě odnikud jsme neslyšeli. Rádi dopřejeme místa úvahám, jež k tomu směřovati budou, aby učitelé evangel. škol náboženských byli aspoň přibližně na roveň postaveni jako jejich kolegové na školách veřejných.“

Tuto lásku k bližnímu ovšem chválíme, ale tak nám napadá, co by psal katolický „N. a Šk.“, kdyby se jednalo o učitele na náboženských školách katolických; na str. 98. uvádí z řečí p. c. k. insp. Ant. Vorla na schůzi učít. v Křenovicích na Moravě: „Školní výchova nepřiléhá tak těsně k životu veřejnému jako výchova domáčí. Účinek výchovy domácí zůstává trvalejší než účinek výchovy školní. Proto nemalujme si skvělými barvami výsledek své činnosti vychovatelské, neboť je skrovný. Život jde svou cestou a po zásadách výchovy školní málo se ohlíží. Nezbyvá než aby školní paedagogika potřeb veřejného života více sobě všímala. — Potěšitelno jest pozorovati, jak škola sama čím dále tím lépe poznává, že v umění vychovatelském ležeti má její těžiště. V programech schůzí učitelských patrně do popředí vystupují otázky paedagogické u stále vzrůstajícím se přesvědčení, že dobrý vychovatel bude také zajisté dobrým methodikem.“

V č. 6. na str. 101. a násl. dokazuje „N. a Šk.“ z „Knihovny Rozhledů“: „Zmínili jsme se již, že strana pokroková dbá

vzdělání mládeže i lidu českého, čehož ostatní strany politické měrou žádoucí nečinívaly.“ — Strana pokroková za rok vzdělala mládež a český lid!

Na str. 115. píše „N. a Šk.“ způsobem poněkud divným o postupu p. kardinála Schönborna; na str. 116.: „Drobnosti.“ V. B. Třebízského „Modlitba za vlast“ byla v jedné škole na Žižkově skonfiskována policejním zřízencem. „Zasluga o to náleží katechetu P. Matěji Dvořákovi na Žižkově.“ — „N. a Šk.“ zdá se, že neví, že modlitby musí býti approbovány církevní vrchností; o reklamě, která se pomocí této modlitby Třebízského děje, a kterou sami školní úřadové zavrhuji, psal Vychovatel v č. 8, na str. 127. t. r.

„N. a Šk.“ na téže str. 116. pokračuje: „Do vězení u přestupkového soudu v Praze chodívali před časem kněží učit náboženství; nyní přihlásili se někteří kněží, že by učili, ale — za plat. —“

A dále: „Jistý farář udal učitele u školního úřadu, že jej dal do novin. Učitel je v disciplinárním vyšetřování. Zažaloval však faráře pro neodůvodněné podezřívání a urážku na cti.“

Na str. 130. v č. 7. zaznamenává „N. a Šk.“ požadavky českých katechetů a slibuje, že „brzy se k nim vrátí a se svého stanoviska o nich se rozepíše.“

Hned potom pozastavuje se, že slečny učitelky v Čechách počítají bezpochyby i „N. a Šk.“ k svým nepřátelům. Příčiny nezná. A dokládá: „Je-li stav učitelský tak vznešený, jak o něm právem tvrdíme, pak má býti v každém vzhledě vzorem a hlavně o to zasazovati se má, aby byl úplně nezávislým. Kdo pracuje na úkor zásady této, ať je to učitel nebo učitelka, zasluhuje výtky.“ — Jak chtějí slečny učitelky ujařmiti učitelský stav, nevíme. Ne snad, že chodí některé z nich na exercície a zakládají Mariánskou družinu, že se modlí?

Proti rozmnožení náboženských hodin, jak je navrhl na sněmu slezském kardinál Kopp, „N. a Šk.“ na str. 131. ničeho nenamítá, ale vyhražuje si, aby nemusili přitom učitelé pomáhati a odkrývá hlavní příčinu toho slovy: „Že by provedením návrhu toho pozbylo učitelstvo část dosa- vádní své samostatnosti, nikdo upírati nemůže; byl by to první krok k závislosti, která by se pak „missi kanonickou“ utvrdila docela.“

„Těšínským Novinám“, které o návrhu tom psaly příznivě, odpovídá nížeji „N. a Šk.“: „Těš. Nov.“ domnívají se snad, že učitelstvo dá se zlákatí slibovanou remunerací za pomocné vyučování náboženské, tomu však tak není; učitelstvo i při nynější bídě váží si t. zv. samostatnosti své více, než se mnozí lidé domnívají.“ — V Čechách učí přes 200 učitelů světských výpomocně náboženství a přijalo tu obávanou missi kanonickou a ptá se faráře na snazší metodu při vyučování náboženství; ztratilo snad oněch 200 svoji samostatnost? Ten §. 5. nebolí tak jisté lidi ale něco jiného, co mají všichni liberálové společné, a proto měl „N. a Šk.“ říci to upřímně, co řekl německy spolek učitelů slezských zřejmě, že prý se musí oddělití škola úplně od církve a náboženství že z ní musí pryč.

Na str. 132. sděluje „N. a Šk.“ úvahu „Národních Listů“, které zábavně píší ze zasedání sněmu dolnorakouského: „Povstává kněžská říza, za ní druhá, třetí. Neslyšíme obvyklé kletby. Z úst, která jindy volala nad školou anathema, zaznívá: Jam hiems transit . . . surge amica mea et veni!“ Ani rektor vídeňské university Dr. Müller, (který se svou řečí učinil se směšným, R.), ani biskup svatohypolitský Dr. Rössler, ani kardinál vídeňský Dr. Gruscha neprojevíli přání po škole konfesišní, škole nynější nic nevytýkají, ano vyslovují se o ní pochvalně a to prý je, praví „Nár. L.“, nejpodivnější a proto se táží: „Když kardinál na moderní škole vady nenalézá, chce je naléztí kaplan?“ — Že by zmínění hodnostářové na škole nynější vady nenalezli, o tom pochybujeme i my a s námi jistě i „Nár. L.“ a s nimi také „N. a Šk.“, vždyť každý i liberální učitelství list o těch vadách co chvíle píše, ale velice naivně a směšně upírají „Nár. L.“ kaplanovi, který ve škole celý týden pracuje a zná všechny její tajnosti a slabosti, právo k správnému posouzení této školy. I to je jim svobodomyšlností!

Na str. 133. prozrazuje „N. a Šk.“ v známé pikantní své části „Drobnosti“, že prý „světící biskup olomoucký hrabě Belrupt poslal subskribentům na „Radhošť“ po lokajovi 20 kr.“ A dále:

„Místodržitel český vydal — jak Velehrad oznamuje — oběžník, kterým se nařizuje, by se pozorovalo a oznámilo, kteří učitelé rozšiřují radikální smýšlení pokrokové.“

V č. 8. v prvním článku doporučuje bombastickými frásemi knihu p. řid. měšť.

šk. v Žamberku Ant. Janů: „O sebevědomí učitelství“. „Pan Antonín Janů — praví „N. a Šk.“ — se svým jemným a čilým smyslem pro rozvoj a tok, pro vše nové, vznikající, vycítil a náležitě ocenil — skorem jediný v našem učitelství — význam jistých svěžích proudů, deroucích se s mladistvou prudkostí do českého duševního života a odnášejících se svými vlnami nánosy starých, zvetšelych tradic a otřepaných, smyslu zbavených pojmů. — — Po té stránce bude vždy zásluhou knížky p. Ant. Janů, že pomáhala bořiti i tuto čínskou zeď (a kolik jich již v Čechách máme!) a ukázati na širé, volné obzory moderních myšlének. Neučinil toho zpřímá — z důvodů dosti pochopitelných — nýbrž tím způsobem, že celou knihu svou dal proskáknouti a prolnouti citáty, hlavně z organů modernějších myšlének u nás: z Rozhledů, Naší Doby, Času, Nových Proudů atd.“ — Podnětem k sepsání této knihy byl p. Janů, jak prý sám na str. 12. doznává, článek známého odpůrce církve katolické Němce Diesterwega a stavivem „pokrokářské“ myšlenky. Takovým jest duch práce p. Janů, tak chválené, který podobné „moderní myšlenky“ vpletl tu a tam i ve svůj „Pokus vychovatelské osnovy“, dle něhož rád by měl upraveny čítanky pro školy!

Caveant, quorum interest!

V druhém článku téhož čísla brání se pisatel jeho p. Ant. Jureček proti návrhu Koppovu. Opět nejvíce ho leká §. 5. zák. z r. 1869. Odkazujeme k tomu, co jsme řekli dříve.

Na str. 155. nemůže si odepřítí „N. a Šk.“ opět nějaké „klerikální“ kůstky ve svých „Drobnostech“: „Kaplan kojetinský p. P. Filip byl odsouzen k pokutě 30 zl. a zaplacení útrat soudních 21 zl. 70 kr., že na veřejné schůzi vyzradil intimní rodinné poměry svého přítele z dob studijních.“

„Katolický kněz a redaktor „Magyar Allamu“ odsouzen byl pro urážku Jeho Veličenstva císaře na 8 měsíců do vězení.“ — Známo, že zuří nyní v Uhrách boj o proticírkevní předlohy a že židé s liberály neštítí se nejhorší denunciací a persekuce.

„Dne 18. ledna t. r. odsouzen byl trestním soudem v Mannheimu farář Bongler na 3 léta do žaláře, poněvadž se dopustil na školních děvčatech ve zpovědnici několika nemravných zločinů.“

Odkud vzal „N. a Šk.“ tuto zprávu? je zaručena? Známo, že listy žižovské a

neprátelské mají hned něco pikantního pohotové. O pravdivost jim při tom nejde.

„Sekretářem lidové strany na Moravě stal se bývalý učitel, žurnalista p. J. Vorel.“

„Výtečný spis řed. Janů — O sebevědomí učitelském — doporučily vřele všemu učitelstvu „Naše Doba“, „Čas“ a j. listy.“

„V Žižkově počal vycházeti nový svobodomyšlný týdeník „Stráž pod Vítkovem“, redaktorem jeho je p. Jan Klecanda, bývalý učitel a dosavadní redaktor „Vyšehradu.“

V č. 9. na str. 170. podává „N. a Šk.“ smysl úvah liberál. listů o rozmnožení náboženského vyučování; liberálům jest to hotovým neštěstím, že se má dítě učit o chvíli déle znáti Boha, mravnosti a poctivosti; „hrozí nebezpečí“ — hořekují licoměrně „Nár. Listy“ — že zastaven bude mocný proud, který zavraždoval širší vrstvy vzdělanosti. Vážnost nebezpečí vybičí ku bdělosti všechny, kdož povolání jsou chrániti lid před duševním zmrzačením a osvětový majetek jeho před zkázou.“

Na str. 176. v „Drobnostech“: „V některých obcích ve Švýcarsku propouštějí v létě učitelé ze služby; takoví propuštění učitelé jsou v létě obyčejně průvodci turistů, což se jim lépe vyplácí než učitelství.“ — Jest to v kantonech katolických či helvetských?

„Vychovatel“ strhal nedávno výtečný spis „Srdce“ od Edm. d'Amicis“. V témž čísle otiskuje „N. a Šk.“ z časopisu „Lid“ toto:

„Španělsko je země skoro veskrze ka-

tolická. Proto už nebude divno, jak tato domovina sv. inkvisice váží si vzdělání a učitelstva. Případ, který ostré světlo vrhá na tamnější poměry. udál se ve městě Veloz-Malaga. Tam nalezen byl ve svém bytě učitel Rafael Sanchez, rytíř řádu Karla III., mrtev. Umřel hladem. Město dluhovalo mu služného na 15.000 zl. a všechny upomínky jeho tvrdošíjně odpíralo. Poslední dobou přestali mu všichni živnostníci a obchodníci dávat na úvěr. Tak to vypadá v zemi nejvěrněji oddané katolické církvi. Na konec r. 1893. obnášel souhrn zadržovaných platů učitelských neméně než 10 mil. realů. Že by tam umřel kněz hladu, o tom jsme dosud neslyšeli“ (tak píše ultra pokrokářský „Lid“, o kterém a jeho blízcenci „Ruchu“ přinesly Literární Listy v č. 9. zprávu, že přesídlily se z českého Kolína do Brna na volnější vzduch); — tato argumentace je skvostná a hodná svého původce. Španělsko jest katolické, učitel tam umřel hladu, z toho plyne logický závěr: poněvadž je Španělsko katolické, umírají tam učitelé hladem! To by musili i na tolika soukromých školách ve Francii, které katolíci sami si vydržují kromě státních, rovněž v Belgii, Bavorsku a jiných eminentně katolických zemích zmírati katoličtí učitelé hladem napořád! A co dříve, dokud neplatil učitelů stát a školy byly vesměs farními! První křesťané — a to byli vesměs katolíci — neměli chudých, všecken nedostatek vyrovnala láska k bližnímu! Tolik snad je přece povědomo pokrokářskému „Lidu“ i „N. a Šk.“ —r—

DROBNOSTI.

Jak se některými školními knihami pěstuje rakouské vlastenectví. V knize nazvané „Heimatkunde der Markgrafschaft Mähren“ von Richard Trampler stojí na str. 147. a 148. a 149. doslovně toto: „K náboženské nesnášenlivosti za Ferdinanda II. přidružily se všechny ty četné ukrutnosti zdívocilé soldatesky 30leté války, kteráž, ač císařská, co do surovosti a ukrutnosti nezůstávala nikterak pozadu za nepřáteli. Ubytování a zásobování celých vojsk, vydírání peněz a rekvisice všeho druhu byly na denním pořádku; jedno vojsko střídalo se s druhým, jedno předčilo druhé v nelidskosti. Dříve než byla skončena neblahá válka bratrská, zemřel

Ferdinand II.“ (str. 147.) „Ferdinand III., naplněn týmž duchem jako jeho otec, měl za to, že jsou země jeho ve stavu k tomu příhodném, aby mohl dokončit protireformaci. Práce ta nebyla těžká. Dlouholetou válkou o majetek oloupené a ožebračené obyvatelstvo postrádalo prostředků k energickému odporu (der nothwendigen Bedingung eines energischen Wiederstandes). Jesuité měli pro svou činnost snadnou práci, Moravané nechali sebou dělat všecko. Skoro všechny školy byly v rukou jesuitů, nebo stály aspoň pod jejich vlivem; jejich missie vztahovaly se na celou zemi; což divu tudíž, že bylo snadno za takových poměrů Moravu opět pokatolčit.“

(str. 148.) A na str. 149. opět: „Ani ne tak vpády turecké jako spíše die fortwährenden Durchmärsche zogen das Land in arge Mitleidenschaft. Nejen císařské a říšské vojsko, nýbrž i jiná císaři ku pomoci spěchající vojska táhla přes Moravu. Besonders arg hausten die unter Johann Sobieski der von den Türken belagerten Stadt Wien zu Hilfe ziehenden Polen.“ Tak doslovně ve knize, kteráž

jest vydána „zum Gebrauche in Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten und für Volksschullehrer“ a rakouskými úřady školními za učebnici schválena. Pěstuje se však knihou takovou rakouské vlastenectví? Pěstují se jí city dynastické? Nejenom různých, neblahých zjevů v životě mládeže studující nýbrž i učebnic, jež se jí dávají do rukou, bylo by třeba trochu víc si všimnouti.

Spisy redakci zasláné.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského. Vyšel sešit 7. ročníku II. Redaktor Dr. Josef Burian, sídelní kanovník vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Ročník II. Schváleno nejdůst. knížecí arcib. konsistoří v Praze. — V Praze 1895. — Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. — *Listy homiletické.* Neděle III. po Velikonoci. († Jan Herčík.) Neděle IV. po Velikonoci. (Jan Podlaha.) Neděle IV. po Velikonoci. (Dr. Ferdinand Beneš.) Svátek sv. Jana Nepomuckého. (Klement Markrab.) Svátek sv. Jana Nepomuckého. (Mons. Boh. Hakl.) Neděle V. po Velikonoci. (Josef Baar.) Na nebevstoupení Páně. (Dr. Ferdinand Beneš.) Neděle VI. po Velikonoci. (Josef Baar.) Řeči příležitostné. Svátek ochrany

sv. Josefa. (Josef Kyselka.) Předvečer májové pobožnosti. (Mons. Boh. Hakl.) Řeč při udělování svátosti břimování. (Jan Nepom Holý.) — *Listy katechetické.* Katechese o hříších proti lásce k Bohu. (Dr. Jan Sýkora.) Katechese biblická. (Frant. Vohnout.) Zdali měnila Jeanota Bratří Českých svoje učení o velebné svátosti? Píše dr. Ant. Lenz. O známosti Boha. Píše Václav Lefler. — *Listy vědecké.* Učení sv. Tomáše Akvinského o vlastnictví a socialismu. (Napsal prof. dr. František Janiš.) O Josefu egyptském. (Apologeticky uvažuje fil. dr. Eugen Kadeřávek.) Romanarum Congregationum decreta novissima. S. R. U. Inquisition. Ad quaestionem de corporum crematione. — Literární oznamovatel. Briefe des heiligen Kirchenlehrers Alfons Maria von Liguori. — Doporučujeme co nejlépe.

Listárna administrace.

Zakládajícím členům družstva oznamujeme, že právě vyšel druhý díl knihy: „Z dějin nepatrné české vesnice“. Podává Václav Honejssek, kníž. arcib. notář a školdozorce, farář u sv. Haštala v Praze a bývalý farář Kojetický. Cena 40 kr. — Tato kniha rozešle se zakládajícím členům až ve druhé polovici května, a to z té příčiny, aby si ji všichni zakládající členové, kteří do té doby do Prahy přijdou, osobně vzdvihnutí mohli, čímž družstvo mnoho na balení a na portu ušetří. Také pražské pány členy prosíme, aby si tuto knihu buď dole v expedici (Jilská ulice, vedle zámečnicka) nebo nahoře v klášteře Dominikánském v administraci laskavě vyzvedli. Touto knihou dostoupily dary na knihách, jež každý člen při vstupu do družstva „Vlast“ dostává, 6 zl. 60 kr., a u toho, kdo při vstupu hotově 10 zl. složí, 10 zl. 60 kr. K tomu se sníží každému členu družstva časopis „Vlast“ ze 4 zl. na 3 zl. a „Almanah na oslavu sv. Otce“ má o 50 kr. a III. Sborník Historický o 18 kr. laciněji. Letos ještě vydán bude pro členy družstva „Vlast“ zdarma IV. Historický Sborník, čímž jejich členské výhody opět vzrostou. I vybízíme tudíž jednotlivce, spolky a jiné korporace, aby k družstvu za členy hojně přistupovali a tím další rozvoj katolického tisku při družstvu fedrovali, nebo čím více členů, tím více knih bude moci družstvo vydati a členům rozdati.

OBSAH: Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Kl. Markrab. (Pokr.) — Užívání obrazů biblických ve vyučování náboženství. Píše František Kalvoda. (Dok.) — O metodě kreslení; o kreslení volném a o kreslení ve stigmech. Uvažuje Václav Procházka. (Dokonč.) — Hlídka časopisecká. — Drobnosti. — Spisy redakci zasláné. — Listárna.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budiž zasýláno předplatné; tamtéž budiž adresovány i reklamační, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře a časopisů na výměnu budiž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568 - II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Žalobníci ve škole.

Trapně působí zajisté na učitele a každého, kdo vstoupí do školní světnice, když vidí, že děti rády žalují. Náklonnost k žalování stává se snadno u dětí zvykem, a to zvykem ošklivým, který nejen že působí učitelům mnohou trpkou chvílí, ale zlobně působí na všecku mládež.

Učitel je žalobami vyrušován, obtěžován, připravován o drahý čas a někdy neubrání se rozmrzelosti a rozhorlení; jest mu mimo to zapotřebí veliké opatrnosti, aby — kde žalobnictví dostupuje až ku zlomyslnosti — nedal se oklamati a neuložil obviněnému snad i trest nezasloužený.

Mnohem horší vliv má zlozvyk tento na mládež. Žalobníci stávají se znenáhla škodolibými, majíce potěšení z toho, když děti jimi žalované jsou trestány; oni naučí se vypínati se nad děti ostatní, domnívajíce se býti jaksi povznešeni tím, že žaloby jejich byly vyslyšeny. Toužíce po tom, aby stále mohli žalovati, vyhledávají rádi chyby na dětech ostatních, stávají se slídivými a pomlouvačnými; nezřídka, nemajíce dostatečného důvodu k žalobě, odvažují se i lži.

Žalobnictví mívá za následek časté různice mezi dětmi, ano, lze uvésti i příklady vydírání, jevícího se ve slovech žalobníků: Dáš-li mi to neb ono, já na tebe nepovím, co jsi udělal.

Z uvedeného patrně, že jest svatou povinností učitele, aby nedopustil, by tento zlořád mezi mládeží zavládl, a stalo-li se tak již, aby jej odstranil.

Náklonnost k žalování jeví se u dětí již v tom, že rády zbytečně oznamují dětem malicherné věci. Nezřídka zvedá ten neb onen žák ruku a oznamuje: „Pane učiteli, já jsem našel pod lavicí péro,“ — ačkoli soused jeho jej tahá za ruku a šeptá mu: „To jest moje!“ — Takové zbytečné oznamování naprosto zakažme, odůvodníme zákaz tím, že působí zbytečné vyrušování a maření času.

Učiňme pravidlem, aby děti přednášely své stížnosti pouze v době mimo vyučování, nikdy však při něm, a od pravidla toho neupustíme, neboť bude-li mládež viděti, že žaloby při vyučování přijímáme, bude ovšem ráda žalovati.

Odchytku od tohoto pravidla připustíme jenom ve případech nejnutnějších, na př. když by některý žák svého souseda stále znepokojoval, že by tento žalovati musil. Avšak i tu dobře učiníme, když vyšetření žaloby odložíme až po hodině nebo po vyučování.

Navykejme děti, aby, řídíce se příslovím: Co tě nepálí, nehas! — žalovaly jen tehdá, mají-li k tomu příčinu, tedy jen když jim bylo ublíženo. Netrpme tedy žalob: Pane učiteli, N. si zamazal sešit! — Pane učiteli, N. řekl to neb ono! — a podobných. Z té příčiny není zajisté dobře, když učitel sám děti k žalobám vybízí slovy: Nebude-li se kdo cestou ze školy slušně chovati, povězte mi to. Pak může ovšem očekávati, že příštího dne ruce všech, kteří chovali se cestou slušně, zvednou se k žalobě — všichni budou chtít žalovati snad na jednoho vinníka, jehož vina bude třeba nepátrná. Pak nemůže se diviti učitel zpozoruje li u dětí náklonnost k žalování.

Ovšem, namítne se: učitel jest povinen přihlížeti i k chování žactva mimo školu; kterak tedy vykonávati dozor ten ve školách venkovských, kde mládež, jdouc ze školy, do několika vesnic se rozchází? Tu je dozor žáků samých téměř nezbytný.

Toť pravda; avšak opatrný učitel nicméně ani v tom případě děti k žalobám sváděti nebude. Řekne-li: zítra se zeptám, byl-li kdo na cestě nezbedný — pak zajisté bude míti jeho výstraha stejnou váhu, možná, že i větší. A zeptá-li se skutečně: Pověz mi, N., zdali někdo včera cestou netropil nezbednosti, pak jest žák tázaný *povinen* mluvití pravdu a vinníka prozraditi — ale pak *nežaluje*.

Toť veliký rozdíl. Ani sám vinník nemůže v tomto případě zlobiti se na tázaného žáka, poněvadž ví, že on nežaluje naň z vlastního popudu, ale že mluvil o jeho přestupku na rozkaz učitele — že mluvití byl *povinen*. A jakýsi cit pro povinnost nalzáme u dítěte každého.

Sem spadá i vykonávání dozoru pomocí žáků k zamezení křiku a nezbedností před vyučováním. Je známo, že druhdy všude téměř byl ustanoven žák, který před vyučováním za nepřítomnosti učitelovy rozpustilce „zapisoval“. Naše „moderní“ paedagogika způsob ten docela zavrhuje z těch důvodů, že žáci k doзору ustanovení zvykají udavačství, že na ty, s nimiž nejsou právě v dobré shodě, žalují z nevráživosti, že se tím působí nesnášenlivost mezi dětmi atd.

Může na tom býti něco pravdy, ale neplatí to zajisté vždy a v každém případě. Zvolí-li učitel k doзору žáka pravdomluvného, na něž může spoléhati, pak odpadá výtko o žalování ze msty. I tu vědí děti ostatní, že žák k doзору ustanovený plní jen rozkaz učitelův a tedy svou povinnost. — Ostatně neučiní moudrý učitel žádného žáka jakýmsi privilegovaným dozorcem, poněvadž i nejhodnější mohl by tím býti sveden k domýšlivosti a pýše, ale uloží dozor střídavě několika žákům. A konečně lépe jest opět užití způsobu výše zmíněného: doptati se nejhodnějšího žáka v každé lavici, kdo v lavici té dělal hluk. Oznamí-li učitel napřed, že se takto doptávati bude, křik před vyučováním zajisté zamezí.

Netrpme žalob lživých. Žalobce-lháře zahanbeme a ukažme mu ošklihost jeho jednání, jímž dopouští se hříchu vytknutém v osmém přikázání Božím. Kdo pak rád žaluje z jakési škodolibosti, tomu příležitost, když sám něčeho se dopustí, připomeňme, že, ač sám rád žaluje, bez viny není a zasloužil by, aby žalováno bylo na něj. Nejchoulostivější zajisté jsou žaloby, jež týkají se samého učitele, kdy žák na př. oznamuje, že ten neb onen o učiteli něco hanlivého řekl. Toť již nejsmutnější úkaz, — ač, bohužel v „moderní“ škole ne právě vzácný. Nemenším vinníkem jako žalovaný jest v tom případě i žalobník, jestliže s jakousi radostí před ostatními dětmi pohanu učitele oznamuje. O takových žalobách bylo by mnohem lépe, kdyby učitel ani nevěděl. Jak se tu zachovati, o tom nelze říci povšechného pravidla. Záležíť vše na tom, co bylo o učiteli řečeno.

Na každý způsob jest potřebí věc dobře vyšetřiti a to nikoli přede vším žactvem, nýbrž toliko u přítomnosti vinníka a žalobce. Je-li snad poklések nepatrný, víc způsobí učitel, dá-li znati na sobě lítost z nevděčného jednání dítěte a domluví-li mu slovy, z nichž bude vyznívati zármutek, než kdyby užil přísného trestu. Jestli však provinění větší, že nutno užiti trestu, vždy lépe učiní učitel, oznámí-li rodičům, jak jejich dítě se provinilo, by je potrestali sami. Nebude se zajisté ostýchati připomenouti provinilci, že učitel zastupuje místo rodičů, a že mu náleží táž úcta a vděčnost dětí jako jim. Velice však by chybil, kdyby dal se hněvem unésti k nemírnému trestání, poněvadž by provinilec spatřoval v tom nikoli trest, ale mstu.

Rozumí se, že takovýchto „choulostivých“ žalob je tím více, čím menší vážnosti požívá učitel u mládeže. Nejméně se jich zajisté vyskytuje tam, kde učitel, jsa vědom sobě svých povinností vychovatelských, snaží se, aby veškeré vyučování prodchnuto bylo duchem náboženským.

V. Špaček.

Obrazy z dějin vychovatelství.

II. Svatý Karel Borromejský.¹⁾

Píše Josef Moudrý.

Předběžné slovo.

Těžké a strastiplné doby přežila katolická církev ve XVI. století. Stoupenci zvrhlého humanismu dotírali na ni z jedné, reformace z druhé strany. I z tohoto křížového ohně vyšla církev bez pohromy jako vítěz. A čím prohřešila se katolická církev proti humanismu, jemuž takřka ku životu pomohla? *Ch. Sylvain*²⁾ ve svém spise „Historie de St. Charles Borromée“ počíná těmito slovy: „Církev není nepřítelkyní pravé osvěty. Za svého dlouhého trvání projevila všechny možné důkazy své lásky ku pravdě . . . Kde zaujala církev pevného postavení, tu vynořila se lidským zrakům *vedle domu modlitby*, kdež Bůh se obětuje a člověku se podává, i **škola**, kde mládež učila se nejen spasitelným pravdám, nýbrž uváděna byla i ve vědomosti — možno-li se tak vyjádřiti — světské. Církev to byla, kteráž svými papeži, biskupy a školami mistrovská díla staré literatury a umění před zkázou zachránila.“ Církev katolická studium starých věd a umění doporučovala, podporovala, pokud neodporovaly zásadám katolickým, i vznešenými členy pěstovala; za to pak pozdější stupnice zvrhlého humanismu proti církvi se obrátily.

„Po pádu Cařihradu (1453) zbytky staré kultury tam zachované, jakmile se v Evropě zachránily, rozvinuly pojednou nový, netušený život.

¹⁾ Použito spisu: *Des heiligen Karl Borromäus Satzungen und Regeln der Gesellschaft der Schulen christlicher Lehre. Aus dem Italienischen zum erstenmal übersetzt, erläutert und mit einer Einleitung versehen von Dr. Jos. Ant. Keller. Paderborn. Druck und Verlag von Ferdinand Schönigh.*

²⁾ *Ch. Sylvain — Histoire de St. Charles Borromée d'après sa correspond. et ses documents inédits. 3. vol. Lille 1884.*

Stará Hellada a starý Řím vystupovaly jako kouzlem z říše mrtvých, aby daly Evropě nové formy, aby jí vdechnuly nové politické a socialní myšlenky, aby i svůdné roucho smyslnosti proti vážnosti křesťanství postavily.“³⁾

Humanistický proud tento počal v Itálii, poněvadž tam se upomínka na klasický starověk, živena jednak řečí, jednak stavitelskými ozdobami, ne živěji udržela. Mnohými humanisty podporované a urychlené „reformatorské“ hnutí zaujalo v Itálii směr proti církevní, ba skoro pohanský a získávalo rychlé síly a moci. Poněvadž pak toto veliké hnutí, které nezadržitelně vším církevním otrásalo a politické poměry hluboko sáhajícími, značnými novotami přetvořovalo, ba i vědě a způsobu studií ráz dodávalo, bylo tedy nezbytně nutno proti tomuto proudu hráz postaviti a to církví. Humanismus byl rozšiřován hlavně kočujícími učiteli (ludi literarii,) kteří od města k městu spěchali a tam staré klassiky i obsahem i formou vykládali. Jimi vzaly také počátek školy všude tam, kam přišli.

Bylo tedy také církvi potřebí proti tomuto proudu postaviti *školy křesťanské*, což podařilo se sv. Karlu Borromejskému.

Církev katolická musila v XVI. století zápasiti i s druhým protivníkem, — reformací. Jindřich VIII. odtrhl Anglii od katolické církve. Protestanté po sněmu augspurském (1530) vlastním vyznáním víry odřekli se katolické církve a žádné vyjednávání nepřimělo je ku navrácení, — naopak ve Šmalkaldech (1531) proti kat. církvi spolek uzavřeli. Ve Švýcarsku opět razili cestu Zwingli a Kalvín svému učení. A které byly prostředky, jichž užila katolická církev, aby nebezpečná tato hnutí přerušila? Byl to na prvním místě **sněm tridentský**, již několikrát přerušovaný, ale na prosbu sv. Karla strýcem jeho Piem IV. opět zahájený. Z četných dekretů tohoto sněmu jsou největší důležitosti ty, které pojednávají o *pěstování církevních věd*, o zřizování seminářů a zvláště o **katolické výchově**. Co bylo v těchto dekretech naznačeno, Karel nejobširněji a nejdůmyslněji provedl.

Život sv. Karla Borromejského nastíníme stručně, poněvadž mnohé spisy obširně o něm vypravují a uvedeme zde hlavně zásluhy jeho o školství XVI stol.

Mládí a studie sv. Karla.

Malý zámek u městečka Arona na jižním konci jezera Maggiore jest rodištěm sv. Karla Borromejského, kdež 2. října r 1538 na svátek Andělů Strážných spatřil světlo světa. Pocházel ze staré slavné rodiny šlechtické Borromeů v Miláně. Otec jeho Gilbert II. měl za choť Markétu z Medici. Manželství toto požehnáno dvěma syny — Bedřichem a Karlem — a pěti dcerami, — Isabellou, Kamillou, Hieronymou, Annou a Hortensii. Prvého vyučování požíval Karel v domě otcovském a pak ve školách Aronských. Již záhy prozrazoval znamenitý talent, rychlé pochopení a bystrý úsudek. Náklonnost ku stavu duchovnímu již v mládí se u něho jevila. Svolával sestry své do pokojíku, stavěl oltář, zpíval a modlil se, napodobuje výkony kněze. Otec touze jeho v cestu se nestavěl, nýbrž mysl jeho ještě posiloval, dovoliv mu, když latině a krásným vědám se učil, dle zvyku tehdejšího, nositi oděv duchovní a tonsuru.

Když dosáhl Karel 16. roku věku byl poslán otcem na studie do *Pavie*. Do Pavie hrnulo se téhož času veliké množství studentů, jelikož je tam vábilo jednak

³⁾ F. X. Kraus — Lehrbuch der Kirchengeschichte.

slavné učeliště a jednak i „veselý“ život občanský, jenž se za krátko zvrhl v morální bídu. Mnohý řádný jinoch, jenž do Pavie za studiem přišel, odnášel si často odtud poskvřené svědomí a přečasto i porouchané zdraví. Karel brzy poznal tuto temnou stránku Pavie, a protož, aby nemusil zúčastniti se života veřejného, aby ani stínem takového života se neposkvřil, zabral se hluboce do svých studií kanonického práva, tak že si vůbec prázdného času nepopřál. Srdečně litoval svých spolustudujících, kteří vzdáleni domova, bez vůdce, přítele, mnohdy bez zaopatření hynuli na těle i na duši v nevázaném životě.

Když Karel dokončil svá studia, povýšen byl na doktora obojího práva. Ještě mezi studiem zemřel mu otec a příbuzní nutili jej, aby se oženil a statku otcovského se ujal. V tom však Karel neviděl úkol svého života; také mocná náklonnost ku stavu duchovnímu od toho jej zrazovala, kteráž jej zvláště opanovala, když strýc jeho, kardinal *Jan Angelo Medici* zvolen hlavou církve r. 1559 pod jménem Pia IV.

Svatý Karel v Římě.

Ještě téhož roku (1559) povolal papež synovce svého do Říma ku dvoru svému a svěřil mu mnohé důležité úřady. Tak zastával Karel úřad apoštolského protonotáře, pak referendára, r. 1560 jmenován kardinal diakonem u sv. Víta; měl dále dohled nad okresy Bolognou, Ankonou, Romagnou; byl protektorem Portugal, Nizozemí, katolických kantonů švýcarských, pak řádu Karmelitánů, Františkánů, rytířů Maltezkých. Brzy opět povolán byl do státní rady, kteráž vedla správu církevního státu, povýšen na státního sekretáře a konečně roku 1560 jmenován *arcibiskupem milánským*.

Arcibiskup Karel zakládá vatikánskou akademii.

Vida však, že by úřad mu svěřený s prospěchem zastávati nemohl, nejsa knězem, oddal se studiu theologie, aby vyplniti mohl veškeré povinnosti, jež s touto vysokou hodností souvisí. Celé dny setrval při knihách bosloveckých a i čas, který měl mu býti odpočinkem a zotavením, věnoval ku svému všestrannému vzdělání. Založil Karel „akademii“, jejíž členové stavu světského i duchovního shromažďovali se večer, ku společným učeným přednáškám a rozhovorům⁴⁾. Vydavatel „vatikánských nocí“ praví následovně o tomto ústavu: „Při zřizování akademie měl tento svatý zřetel, aby sobě i jiným prospěl; zemdlen rozličným zaměstnáním denním chtěl si dopřáti nejlepšího oddechu a při tom vzdělání své rozšířiti. U jiných ale jmenovitě u dvorních úředníků chtěl vzbuditi šlechtnou vědeckou horlivost, k jejíž vývinu vlastním příkladem působil.“ Akademie r. 1560 založená spojovala v sobě nejučenější muže celého Říma⁵⁾.

⁴⁾ O založení a zařízení této akademie pojednává obšírně učený Sassi, bibliothekář ambrosiánské knihovny v Miláně, v předmluvě spisu „Convivium noctium Vaticanarum.“

⁵⁾ Z učenců, kteří byli členy akademie jsou známi tito: baron Pavel Sfondrato, kardinálové František a Caesar Gonzaga, Ludvík Taberna, hrabě de Landriano, Petrus Antonius de Lonata, Jan Delphinus, Alexander Simonetta, kardinal Tolomeo Gallio, Quido Fereri, Sperone Speroni, Silvius Antonianus, Augustinus Valerius, František Alciati, Carlo Visconti, Ugo Buoncompagni a Carlo de' Conti. Ze všech věnoval upřímné přátelství svému sekretáři Silvio Antonioví, a sv. Filipu z Neri.

Každý člen spolku byl povinen podati časem určené pojednání, kteréž pak se stalo předmětem rozhovoru. Přednášky pak vynikající otištěny byly v časopise: „Convivium nocticum Vaticanarum“, aby si jich i širší veřejnost povšímla. Tím zjednával Karel celé akademii i jednotlivým členům zasloužilý věhlas; mimo tento užitek osvojovali si členové schopnost, pronášeti plynně a živě to, co věděli. Součastník sv. Karla píše o něm kardinálu Commendone-ovi: „Dům kardinála Borromea jest shromaždištěm všech učených a znamenitých mužů Říma. On sám ve květu života a na vrcholu moci myslí jen na to, jak by svůj život a vědomosti v soulad přivedl se svým vysokým postavením. Štěstí a bohatství, jež mnohé zkušené muže ku pádu přivedlo, slouží tomuto mladému muži ku zdokonalení sebe i jiných ve ctnosti a vědě.“ Obsah přednášek a rozprav byl z počátku rázu obecně vědeckého ale i vhodný, nevinný žert nalezl tu místa. Když ale r. 1562 zemřel hrabě Bedřich Borromeo, bratr zakladatelův, dán výhost vědám světským a pouze theologie byla zde pěstována. Opusťme nyní tuto učenou společnost, a sledujmež další snahy a skutky sv. Karla Borromejského.

Karel zakládá Borromejské kollegium v Pavii.

Bartolomeus Rubeus v životopise ⁶⁾ tohoto světce počíná následujícími slovy: „Svatosť kardinála Karla Borromejského, jenž se velice duchovnímu rozjímání oddal, nevytlačila přec u něho péči o ostatní svět. Jasně připamatoval si ještě akademii v Pavii, ale i hanebnosti páchané mládeží pod rouškou studií. Viděl sice nerad, když mladým šlechticům z nedostatku peněz ono slavné město bylo nepřístupným, ale přec tamní akademickou svobodu často přísně odsoudil, neboť ona byla příčinou, že mnozí studující spíše nepravostem hověli, než ctností a slávu získali.“ Karel, studuje ještě v Pavii toužil po založení kollegia pro chudé jinochy; dosáhnuv pak hodnosti kardinálské a maje po ruce prostředky ku dílu tomu, touhu svou pomocí papeže uskutečnil a pojmenoval tento ústav „Collegium Borromeum“. Ústav tento možno počítati mezi nejlepší, které toho času v Itálii byly. Asi dvě léta před Karlovou smrtí (1586) bylo kollegium vším zaopatřeno, tak že studující mohli všech práv a privilegií, jež fundáční listina obsahovala, užívati. Toto kollegium bylo zprvu určeno pouze pro bohoslovce, ale nezavrhovalo ani jiné studující. Ústav byl svěřen dohlídce zkušených mužů, kteří bděli nad tím, aby se akademická svoboda nezvrhla v nevázanost, — aby šlechtná horlivost a láska ku vědám a ctnostem u jinochů zdomácněla tak, by jiným byli vzorem. Skutečně také toto kollegium bylo dlouhý čas slávou a pýchou Pavie, dodávalo nejen církvi nýbrž i vlasti veliký počet znamenitých mužů. Karel Borromejský jeví se nám tímto dílem jako horlivý *podporovatel věd*, vůbec a jako neunavný *širitel učení křesťanského*. Mladistvý duch jeho zanášel se však plány mnohem dalekosáhlejšími, kteréž na poměrně krátký čas jeho života byly většinou uskutečněny, mnoha tisícům duší křesťanských užitek přinesly, ba některé do dnešního dne přinášejí.

Pravili jsme dříve, že Karel, když byl jmenován arcibiskupem milánským r. 1560., nebyl dosud knězem a nemohl tedy plniti povinnosti stavu svého, což jej

⁶⁾ Devita et rebus gestis S. Caroli Borromaei etc. Libri VII, quos ex Joanne Petro Glussiano, presbytero congregationis Oblatorum Bartholomaeus Rubeus, ejusdem sodalitatis sacerdos et S. T. D. latine reddidit, Balthassar Oltrocchi, bibliothecae Ambrosianae Propraefectus notis uberrimis illustravit. cf. p. 16.

nemálo tísnilo. Veden jsa svou zbožnou myslí a touhou státi se knězem, počal pilně studovati bohosloví, ač přátelé jeho, s nimiž i strýc — papež Pius IV. žádali jej, aby se ujmul rodinných statků Borromejských po zemřelém bratru Bedřichu († 1562) a oženil se. Karel však nevyhověl přání jejich, nad čímž se i Pius IV. rozmrzel. Karel v té příčině pravil k papeži: „Svatý Otče! nestěžujte si na mé rozhodnutí; vyvolil jsem si nevěstu, kterou od dávného času miluji a sobě toužebně přeji.“

(Příště dále.)

Svatebné roucho.

Ploňském ročníku „Rádce duchovního“ ukázal jsem, jak lze užítí podobenství o vinném keři při vyučování náboženství. Dnes chci ukázati totéž při podobenství o rouchu svatebném.

V biblické dějepřavě při čl. 60. N. Z. se praví: „Podobno jest království nebeské králi, který učinil svatbu synu svému.“ Radosti nebeské připodobňují se svatebnímu veselí. Když vešel král do večeradla, vypravuje se dále, uzřel tam člověka, neoděného rouchem svatebným, i řekl jemu: „Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebného?“ A on oněměl. Řekl pak král služebníkům svým: „Svažte ruce jeho i nohy a uvrzte jej do temnosti zevnitřní; tamť bude pláč a skřípění zubů.“

V tomto podobenství se nám ukazuje, co člověk míti má, chce-li účast míti na svatebním veselí nebeském — má míti roucho svatebné. Bez tohoto roucha nikdo nebude připuštěn a ponechán v nebeském večeradle. Kdo jím nebude oděn, bude uvržen do temnosti zevnitřní, tamť bude pláč a skřípění zubů, t. j. bude uvržen do pekla. Které pak jest roucho svatebné, jímž oděni býti máme, chceme-li podíl bráti na radostech nebeských? Jest to posvěcující milost Boží. Posvěcující milost je tedy každému potřebna, kdo chce přijíti do nebe, čili kdo chce býti spasen, jest tedy potřebna ke spasení. K čemu je potřebna? Ke spasení. A to tak potřebna, že nikdo neoděný rouchem tím nebude ponechán v nebi. A právě poněvadž tak jest potřebna ke spasení, že ho nikdo bez ní nedojde, říkáme, že jest ke spasení nevyhnutelně potřebna. Jak jest ke spasení potřebna? Nevyhnutelně. Co to znamená? Řekni to jinými slovy!

Než nejen její potřebu lze takto znázorniti, nýbrž i další učení katechismu o milosti posvěcující.

Dítka přichází na svět bez roucha svatebného. Přináší se do kostela a zde se pokřtí. Po křtu sv. dává kněz dítku roucho bílé, roucho nevinnosti a napomíná je, by toto roucho bez poskvrny přineslo před trůn Boží. Tím se naznačuje, co se uděluje duši při křtu sv. Na křtu sv. dostává člověk roucho svatební, duši se uděluje milost posvěcující. Kdy se člověku uděluje milost posvěcující? Jakým rouchem bylo oděno dítka, které brzy po křtu sv. zemřelo? Kam se dostane? Do nebe.

Karel dopustil se po křtu sv. něčeho velmi zlého, těžkého hříchu. Juž není nevinný, juž nemá roucha svatebného. Čím je ztratil? Těžkým hříchem. Čím se tedy zbavujeme posvěcující milosti? Těžkým hříchem, a to každým, i jediným těžkým hříchem.

Karel dopustiv se těžkého hříchu, ztratil roucho svatebné; bez něho nemůže přijíti do nebe. Karel to věděl také, ale věděl ještě více. Věděl také, jak opět

ho může nabýti. Šel do kostela, upřímně se vyznal ze svého hříchu knězi zřízenému a obdržel rozhřešení. Tu opět nabyl milosti posvěcující. Ve kterých svátostech uděluje se člověku obyčejně milost posvěcující? Ve svátosti křtu a pokání.

Mařenka obdržela k svátku nové šaty, pěkné, ale zcela jednoduché. Viděla, že sousedovic Stázinka má podobné šaty, ale hezčí, ozdobené pentlemi. I požádala matinku, by i její šaty okrášlila. Matinka jí ráda vyhověla. Šat se může tedy ozdobiti, okrášliti. Tak se může i roucho svatebné okrášliti a ozdobiti, my potom říkáme: milost posvěcující se rozmnožila.

Karel se vyzpovídal, přijal hodně svátost pokání. Co v ní obdržel? Roucho svatebné. Druhého dne přistupuje ke sv. přijímání. Svatebné roucho již měl, nyní je hodným sv. přijímáním ozdobil a okrášlil; milost posvěcující se v něm rozmnožila. Milost Boží může se tudíž rozmnožiti. Čím? Dále viz katechismus.

Aninka dostala od matinky pěkné, sněhobílé šaty. Neopatrností ukáplo jí na ně oleje, mají nyní skvrnu. Tak i roucho svatebné může býti poskvřeno. Poskvřňuje se lehkým hříchem. Adolf lhal, tím poskvřnil si roucho svatebné. Proto napomíná kněz dítko při křtu sv., aby roucho nevinnosti *bez poskvřny* přineslo před trůn Boží. Lehkým hříchem se tedy neztrácí roucho svatebné, nýbrž jen se poskvřňuje. Čím se ještě poskvřňuje? Viz katechismus. Roucho svatebné se poskvřňuje t. zv. působivost milosti posvěcující se umenšuje.

Člověk má býti oděn rouchem svatebným, zvláště v hodině smrti. Tu se rozhoduje, má-li přijíti do nebe nebo do pekla.

Do nebe přijde hned po smrti těla, kdo jest oděn rouchem svatebným úplně čistým. Do temnosti zevnitřní, do pekla, bude uvržen, kdo umře, nejsa jím oděn.

František byl u sv. zповědi a brzy po ní lhal. Šel se koupat a utopil se. Jiného hříchu než lehkého neměl. Měl tedy svatebné roucho, ale jaké? Poskvřněné. Kdo chce přijíti do nebe, musí je míti zcela čisté. Skvrna se tedy musí vyčistiti, očistiti. Je to možné? Kde? V očištění. A když se skvrna vyčistí, pak teprva smí vejíti do nebe. Do očištění přijde tedy, kdo jest sice oděn rouchem svatebným, ale poskvřněným.

Snad by se také mohlo říci: poskvřněné roucho má i ten, který jest sice bez hříchu, ale za hříchy trpěti má ještě časné tresty. Podle toho by si dítky velmi dobře a lehce pamatovaly, kdo přijde do nebe, pekla, očištění, byť toho i nedovedly říci slovy katechismu.

Jan Nep. Holý O. Praem.

Morálka bez Boha.

Napsal Th. Kreutz, učitel v Bochumu.

Když nebe pokryto jest černými mraky věštícími bouři a když se celá příroda chvěje od orkanického burácení víchru, když za oslňujícího blýskání a hromobití vzplane ve vyšších i nižších oblastech revolucionářský boj o bytí a nebytí, když v řiši rostlin a zvířat zmatek nastává a když vlny mořské s jekotem se bouří: tu snadno nám na mysl připadne onen hrozný boj duchů, jímž od pádu Adamova svět je znepokojován.

Či nebyl to podobný boj, jenž vzplanul mezi Luciferem, tímto praotcem revolucionářů, a mezi mocným bojovníkem Božím sv. Michaelem? Ovšem tenkrát, kdy zaznělo heslo: „Kdož jako Bůh“, sražen byl satan do temností pekelných; ale zdaž nezakouší lidstvo dozvuků onoho boje a a sice od té doby, kdy licoměrný, pekelný had pln zuřivosti nad mocností nebeského hesla a naplněn závistí, že první člověk oblažován jest rajským pokojem;

našeptal mu lež: „Budete jako Bohové?“ — Jako druhdy v ráji, tak v každé době dovedl satan přivábiti lidi k zapovězenému stromu poznání a rozpoutati v nich touhu po svobodě. Jeho čarovné slovo: „Budete jako Bohové“ dochází až dosud ohlasu v srdcích lidských. Den ze dne povážlivěji se šíří touha po vyproštění se z odvislosti na Bohu, jenž jest pravda a pořádek; mnohem povážlivější jest moderní pohanství naší osvícené doby, nežli bylo pohanství věku starého. Svobodná, od Boha neodvislá věda má v zápětí praktické konsekvence, totiž svobodnou morálku. Zavrhuje-li se víra v Boha, věčnou pravdu, tím samým ocítá se mezi haraburdím onen mravní řád, jenž ze živé víry v Boha vyvěrá. Místo věčného zákona mravního zaujímá nová mravověda, totiž morálka na Bohu nezávislá, která se chvástá, že oblaží člověka pravým štěstím. Musíme se však se vši rozhodností opřítí tvrzení, že taková morálka jest s to, aby trvalým štěstím, mírem a svorností lidstvo oblažila.

Jest známo, že v srdci každého člověka zakotvena jest nepřemožitelná touha po trvalé blaženosti. Tuto touhu nese s sebou již sama přirozenost lidská, a pud sebezachování ji vždy nanovo oživuje a osvěžuje. Tato touha po trvalém štěstí nikdy a nikdy nesnese myšlenky o úplném zničení přirozenosti lidské. Ona touha jeví se ve všem chtění lidském a to tím způsobem, že vůle naše touží po takových dobrech, které spřízněny jsou s přirozeností lidskou a tudíž nutny jsou k jejímu zachování a zdokonalení. Touha ona není nic jiného než přirozenosti lidské vrozená láska, kteráž oblažuje člověka tou měrou, jakou má v držení svůj předmět. Úplně oblažiti může však jenom ona láska, která nepřetržitě stále trvá a věčně má svůj předmět (v držení), t. j. láska k Bohu, nejvyššímu a věčnému dobru, jehož obrazem my lidé dle své přirozenosti jsme a k němuž se zcela přirozeně i naše vůle odnášeti musí. Naproti tomu pozemská láska t. j. touha naší čistě smyslné přirozenosti po předmětu jí přiměřeně smyslném, nemůže člověka nikdy opravdu šťastným učiniti právě proto, že vše smyslné podléhá zákonu pomíjejicnosti. Proto říká již moudrý Šalomoun v knize moudrosti: „Nashromáždil jsem si stříbro, zlato a poklady králův a zemí. A nic jsem neodepřel očím svým a dopřál jsem srdci svému všeliké rozkoše. Ale viděl jsem, že to všechno jest marnost a trápení

ducha, a že nic není stálého pod sluncem.“ A sv. Augustin rovněž volá k nám: „Pro sebe, ó Bože, jsi nás stvořil a nepokojné jest srdce naše, dokud nespočine v Tobě!“

Patrně tudíž, že morálka, která nemá původu v lásce k Bohu a proto též netouží po lásce Boží, ale jen po pozemské blaženosti, jinými slovy: od Boha odloučená morálka, odporuje přirozenosti lidské a proto nemůže ani jednotlivce ani celé lidstvo v pravdě šťastným učiniti. Bez lásky k Bohu postrádá společnost lidská společného cíle a střediska, v němž se opět soustřeďují a sbíhají všechny rozličné, různoběžné zájmy a snahy jednotlivců; odstraníme-li lásku k Bohu, pak přetřhli jsme onen společný svazek, jenž poutati má veškeré lidstvo, svazek lásky k bližnímu, kteráž má původ svůj jednak v přesvědčení, že člověk jest obrazem Božím, jednak v úctě, kterou chováme k bližnímu, jakožto k dítku a obrazu Božímu. Kde není této lásky, tam není ani pravého pokoje a štěstí; morálka, která nechce nic věděti o Bohu, nemá také ani smyslu pro pravou lásku k bližnímu. Taková morálka řídí se zásadou, že jednotlivý člověk jest sám sobě cílem a pečuje jen o jeho pozemské zájmy; a poněvadž se jí nedostává vyšší, ideální lásky pak ovšem nemůže honositi se a vykázati sebezapíráním, bez něhož neuhostí se nikdy ve společnosti lidské svornost a spokojenost. Ano, pravou pekelnou morálkou jest morálka na Bohu nezávislá jsouc sjednocena jedině v popírání všeho božského, zbavena veškeré harmonie, nemajíc uzákoněnosti a jednoty v příčině mravních ideí, opravdu věrný to odlesk a obraz satana, jenž jenom zášť a různice rozsévá a divoké vzpoury sklízí. Takováto morálka, jsouc sama vši lásky prosta, ani v nejmenším nerespektuje v srdci každého člověka hluboce zakořeněnou touhu po věčné blaženosti, ač jest to tajuplný hlas přírody, jenž od Boha vychází a jako ohlas božského a věčného slova opět k Bohu se odnáší, aby ve spojení s Ním našel věčné uspokojení, štěstí a klid. Avšak Bůh netoliko že vložil do srdce našeho tuto touhu po tomto spojení, On také nám naznačil prostředky a cesty k dosažení jeho; Bůh nevložil do srdce našeho jen jiskru lásky, ale i zákon lásky t. j. zákon onoho mravního řádu, jenž jest výronem jeho vůle. — Bůh jest alfa i omega všeliké bytosti a všeho řádu panujícího mezi bytostmi. V Bohu jest věčně pramen řádu jak fysického tak i morálního; morálním pak řádem nazýváme

onen vztah bytostí rozumných k Němu samému a k sobě vespolek, jak On jej sám chtěl. Bůh od věčnosti z lůna svého zplodil ideu řádu a s odvěčnou zálibou ji spatřuje v božském Synu, věčné to moudrosti a kráse. Tato věčná záliba jest láska, onen božský dech, jenž věčně září od Otce k Synu a od Syna k Otci, Duch sv., jenž věčně od Otce i Syna vychází. Věčná tato a nekonečná náplň lásky přetekla zároveň do bytosti stvořené, tak že i tato jest účastna na řádu Bohem ustanoveném. Při tvorech rozumem obdařených spatřujeme vedle řádu fysického zároveň ideu řádu morálního, jakožto věčné moudrosti, a Stvořitel si nepřejí nic jiného, než, aby bytosti tyto na základě Jím daného řádu zachovaly si Jeho libost. I člověk, jsa bytostí rozumnou má v srdci svém, aspoň v zárodku ideu řádu morálního. Jeho rozum jsa odleskem věčného Slova, chová v sobě již od přirozenosti schopnost mravně mysliti a jednati, jest obdařen normou rozeznávati dobré od zlého, neboť Bůh vložil do srdce každého člověka zákon lásky. Jest to přirozený zákon mravní, onen závazný projev Bohem od věčnosti myšleného a žádaného řádu morálního života. Jako vrozena jest rozumu schopnost dle logických zákonů mysliti, rovněž tak od přirozenosti jest schopen dle morálních zákonů jednati. Ovšem potřebí v obojím případě zevního popudu, poučení a vychování, aby se vyvinul; s náležitým vývojem nabývá stále jasnějšího vědomí o vrozené zákonnosti a též preciznějším jeví se rozeznávání dobra od zla. Ovšem jest možno, že rozum následkem převrácené výchovy (jakož i následkem hříchu dědičného a svobodné vůle) může býti více méně zatemněn, ale nikdy nemůže úplně pozbyti přirozené schopnosti rozlišovati dobro ode zla. Ona norma do rozumu vložená jest cosi božského a proto nepodléhá ani změně ani zkáze.

Ve skutečnosti jest přirozený zákon mravní ovšem časný ale vzhledem k ideji jest věčný a nezměnitelný; popírá-li kdo ustavičnost přirozeného zákona mravního, toho usvědčuje ze lži jeho vlastní svědomí, totiž onen hlas, jenž, jakožto akt (kon) praktického rozumu vrozený zákon mravní na jednotlivý čin vztahuje a prohlašuje o něm, byl-li dovolen, nařízen či zakázán. Byť vědomí člověka převráceně vychovaného bylo

sebe bludnější, široké čili laxní, přece nebude nikdy trvale jednati proti oné normě, aby kdysi po vykonaném skutku špatném nepocítilo strachu před nejvyšším zákonodárcem a mstitelem všeho zlého; ba nejčastěji bývá člověk již před skutkem varován a upomínán na věčného odplatitele, pořadatele a správce, jehož zákon člověk v sobě cítí, jakmile dostatečného užívání rozumu nabude.

Jest tedy patrné, že pravá morálka v Bohu má původ a k Bohu vede a tudíž morálkou náboženskou jest a býti musí. Bůh vepsal zákony své do srdcí všech i na nejnižším stupni kultury stojících lidí, neboť chce, aby každý blaženým se stal. Ve své nesmírné lásce k nám učinil nadpřirozená zjevení a těmito pozitivními zákony zevrubněji určil a objasnil zákon přirozený, ano On sám, vzav na sebe lidskou přirozenost, sestoupil, aby nám dal příklad, jak máme dle zákona žíti; nosič věčného řádu, Slovo tělem učiněno jest, aby přineslo ubohému člověčenstvu ztracený pokoj, jak nám to andělé v oné blahodárné noci zvěstovali zpívající: „na zemi pokoj lidem dobré vůle.“ Avšak láska Boží šla ještě dále. Bůh totiž založil církev sv. a udělil jí Ducha sv., jen abychom jasněji poznali zákon a vůli Boží. Co to lásky Boží k nám! A nyní: když Bůh nás lidí takovou láskou zahrnuje, zdaž neměla by se láska k Bohu a k bližnímu státi nejvyšším principem, jedině pravou normou a vzpružinou naší morálky?

Než nač potřebí se přívrženci svobodné morálky starati o onu lásku nebeskou? Pod podvodnou škraboškou zdánlivé vědy, jejíž axiomata jsou původu pekelného, posměch a hanu kydá nejen na pozitivní zákony nadpřirozeného zjevení, nýbrž ignoruje též Bohem vštípený přirozený zákon mravní. Boha, věčnou lásku, tento prvopramen všeho řádu, odhazují mezi veteš; za to v jejich morálce jakožto základ její ďábelských zásad se skví trojí neřest: žádost těla, žádost očí a pýcha života. Věru, není-liž to pro moderní morálku až příliš charakteristické, že zvelebuje právě tytéž zásady, jež jsou satanovi od jakživa mocnou oporou v jeho svůdnickém řemesle? Jsou hlavně tři proudy, v nichž ku platnosti přicházejí falešné principy svobodné morálky, totiž: hedonismus, utilitarismus a racionalismus.

(Ostatek příště.)

DROBNOSTI.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských v Praze zaslali: p. V. 1 zl., dp. Jos. Tichovský, kaplan v Novém Strašecí 10 zl., paní Julie Jandoušová, vdova po lékárníku Dr. Jandoušovi 10 zl. Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána, tajemník spolku.

Odbor filosoficko-paedagogický při družstvu „Vlast“ se ve středu dne 24. dubna konstituoval; ve schůzi pak konané dne 8. května stanoven byl program — a to obsáhlý — pro práce odboru. Výbor odboru, k němuž se za členy přihlásili již mnozí pilní pracovníci, zve tudíž všechny, kdož mají chuť a dobrou vůli pracovati svorně k jednomu cíli, ať jsou členy družstva „Vlast“ nebo nikoli, by se laskavě za členy přihlásili a zároveň udali, v kterém oboru by nejraději chtěli pracovat. Členové odboru neplatí žádného členského příspěvku. Program pro práce byl stanoven takto: Odbor filosoficko-paedagogický bude sobě všimati vůbec všech zjevů v oboru paedagogiky a filosofie; najmě pak: 1. bude pořádati přednášky a) pro členy, b) pro nečleny; 2. bude si všimati literárních novinek paedagogických a filosofických, především domácích a, pokud bude lze, i zahraničních; 3. bude podávat krátké referáty o zvláště pozoruhodných nebo jinak důležitých člancích otištěných v listech odborných, domácích i cizích; 4. bude sobě všimati také učebnic a čítanek, podobně i spisů pro mládež; 5. bude, pokud možno, půjčovati členům svým též pomůcky ku pracím aneb je aspoň upozorňovati, odkud by mohli k ohlášeným pracím svým látku čerpati. První přednášku — as v polovici června — přislíbil se vsí ochotou konati vsd. a slov. pan fil. Dr. Eugen Kadeřávek, c. k. ř. v. professor fakulty theologické na české universitě. Den a hodina přednášky oznámí se později. — Fr. Pohunek, t. č. místopředseda.

Pochvalné uznání vyslovila c. k. okr. školní rada v Příbrami p. Jos. Slavíkovi, říd. učitel obecné školy chlapecké B. v Příbrami, že pilně a s prospěchem chvalitebným vykonává povinnosti stavu svého a že s velmi dobrým prospěchem školu jemu svěřenou řídí.

Modlitba před vyučováním, po vyučování a — mezi vyučováním. Při namáhavé práci ve škole přichází katecheta velmi často k tomu přesvědčení, že

„nic není ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, ale Ten, kdo dává vzrůst.“ Katechese sebe lépe provedená nemá účinku bez požehnání s hůry. Aby toto požehnání si vyprosily obě strany, jak katecheta tak i katechumeni — k tomu slouží modlitba před vyučováním. Proto tato modlitba budiž s náležitou zbožností předsevzata. Nepostačí jako na povel vstáti a bezmyšlenkovitě odříkati „Otče náš“. Katecheta modlitbě této předešle kra inký úvod asi těmito slovy: „Vstaňte, děti, pomodlíme se nábožně k Duchu sv., aby dnešní učení dobře se nám dařilo: Přijď sv. Duše atd.“ Někdy se stane, že katecheta v duchovní správě zaměstnaný přijde do školy o něco později, když děti s učitelem již se pomodlily. Zeptá se dětí, zdali již se modlily, děti odpovědí „ano“ a vyučování počíná. Jak docela jinak působí, když katecheta v takovém případě sám obrátí se ke kříži a pomodlí se třeba jen krátké „Ave Maria“, jednak aby sám si požehnání vyprosil, jednak aby dětem dobrý příklad dal. Hluboké ticho, jaké v tom okamžení panuje, jest mu znamením, že jeho počínání neminulo se účinkem. — Rovněž modlitba po vyučování budiž náležitě konána. Má to býti jednak poděkování, jednak také srovnání všeho rozladění, jež snad během hodiny se přihodilo. Katecheta bývá kolikrát rozladěn, zvláště v posledních hodinách, když učení nešlo, jak by si přál. Nejednen žák bývá „rozladěn“, když byl pokárán. To vše má srovnati modlitba. Katecheta poroučí v modlitbě své svěřence Pánu Bohu, matce Boží a andělu strážnému, a žák vidí při zbožné modlitbě zase svého laskavého otce duchovního. Kterak však modliti se také mezi vyučováním? Pamatuji si ze svých dětských let, kterak náš ctihodný učitel nyní již v Pánu zesnulý chodě při vyučování po třídě najednou u okna se pokřížoval a krátkou modlitbičku si zašeptal. Tam naproti totiž byl kostel a v jeho okně kmitala záře věčně lampy. Jeho modlitba platila Nejsvětější Svátosti. S velikým prospěchem bude pro nás i pro děti, když mezi vyučováním častěji pozvedneme oka svého ke kříži a myslí své k Bohu a krátkou střelnou modlitbou budeme prositi za zdar své práce. B. Český.

O trestu tělesném a jeho potřebě píše „Národ a Škola“ v čís. 10. na str. 183. následovně: „Kdo nepředpojatě pozoruje a přirovnává mravnost naší

mládeže s obecnou pokročilostí věku nynějšího, shledá, že škola naše nyní — a to ne vinou učitelovou: ale rodinnou, společenskou, — ve vzhledě vychovatelském pozadu zůstává, že nemrav dítek školních namnoze křiklavě se odráží od hlásaného všude pokroku. — Čím to? tážeme se udiveni. — Víme, že je trest tělesný člověka hodně nedůstojný — kdyby jen možnou věcí bylo ve škole vždy skutečně se bez něho obejít. Myslíme, ba jsme přesvědčeni, že trest tělesný za rozličných okolností i v nynější době ještě na mnoha místech, ba téměř všude na školách obecných nezbytně jest dosud potřebný. Nemysleme jen tak velmi jemně, že by mírný trest tělesný porušoval humanitu, — divné to ponětí o humanitě — ano spíše rušila by se humanita, kdybychom zlolajného, z domu hned nezvedeného kluka bez pořádného trestu dále darebáctví tropiti nechali. — Že by trest tělesný absolutně byl špatný, říci nelze; vždyť jed jest otravou a přece užívá se ho i lékem ve mnohých nemocech. Soudíme-li o trestu tělesném, že jest nehumanní, tož musíme tak o každém trestu souditi Trest tělesný jest . . . nejcitelnější a v potřebách, jak se dnes ve školách národních často naskytují, také nejžádoucnější. Potřebný jest proto, ježto mravní kleslost mládeže jest někdy až povážlivá; rodiče z většího dílu nejen nedbalí, ale namnoze dosud škole a učiteli odporní a prostředky disciplinární zákonem vytknuté a dovolené často ani do polovice nedostačují, jsouce jednak v poměru ku mnohým přestupkům velmi malicherné, jednak z části učiteli překážející, z části zase dalšímu plození nemravu, abychom tak řekli, cestu razí. — Již možnost výprasku — tento Damoklův meč — byť se ho i užívalo jen v případech nejnnutnějších, — mocně by působil při kázni školní. Kdežto nyní, kdy žák jest sobě úplně vědom, že jej učitel tělesně nikterak trestati nesmí: mnohý nezveda právě tímto zákazem bývá lákán a sveden, s učitelem malomocným sobě zahrávati! — V nynějších poměrech socialních mluví pro trest tělesný fakta nad míru povážlivá, pravdivá, neodmluvná, — jichž váhu zneuznati nelze . . . Děti z domů nižších zvyklé jsou obyčejně neposlouchati rozkazů a zákazů, dokud neucítí ran. Čím máme my je tedy ve škole mezi 100 a

mnohem více podobně vychovaných přiměti ku konání dobrého a odvrátiti je od skutků zlých? Čím pak pro Bůh máme potrestati: lež, krádež, rvačky, neposlušnost, svéhlavost, drzou odmlouvачnost a vzdor? — Jsou případy, kdy s trestem nelze ani na minutu odkládati, kdy za přestupkem okamžitě má následovati trest citelný: jinak uškodí si učitel pro budoucnost i u ostatních dítek a vážnost jeho poklesne velmi. — Prostředky disciplinární v zákoně vytknuté jsou příliš mdlé, chabé — jsou to prostředky pro některé mazlíky a ne pro nemravné kluky.“ Tak list liberální. My pak projev jeho pouze registrujem.

Farní škola v Anglicku pod správou jesuitů. V Liverpoolu spravují jesuité faru sv. Františka Xaverského, která čítá 10.000 duší. K farnosti této náleží mimo kolej sv. Františka pro študenty i škola elementární se 48 svět-skými učiteli a učitelkami. Průměrný počet žáků na ní obnáší 1700. Jako všechny katolické školy v Anglii je i tato ústavem soukromým. Vláda visituje školy, odbývá zkoušky na nich a poskytuje jim podporu, jejíž výše závisí na průměrném počtu žáků a pak i na tom jak tito zkoušku odbudou. Stupnice zkoušky je tato: řádně, dobře, výtečně. Posledně obdržela škola sv. Františka ve všech odděleních a předmětech podporu, která odpovídala: známce „výtečně“; jenom při kreslení dostalo se jí v jednom oddělení známky „dobře“. Podpora na jedno dítě byla vyměřena na jednu libru šterlinků, 1 šilink a $7\frac{1}{2}$ p., t. j. asi 13 zl. celkem něco přes 20 tisíc zl. Mimo to na vydání školní dána ještě podpora přes půldesáta tisíce zlatých. Scházejících 9 tisíc na celkové vydání muselo se uhraditi dobrovolnými příspěvky. Aby se docílilo řádné návštěvy a vzbudilo chuti k učení, byly od městské správy, jakož i od školní, určeny četné premie. Městský úřad rozděluje každoročně odměny pilným dítkám. Škola u sv. Františka obdržela těchto odměn 327. Ředitelem školy je P. Dubbenley T. J. Ten odbývá třikrát do roka v jednotlivých odděleních zkoušky, při nichž je pro čtení, psaní a počítání ustanoven určitý počet puntíků čili značek za velmi dobré odpovědi. O každé zkoušce obdrží cenu ty dítky, kteréž sobě vydobyly nejméně dvě třetiny z určených puntíků. Na konci poslední zkoušky dostanou

cenu všechny děti, které dosáhnou nejméně dvou třetin z celé summy všech pro zkoušky určených puntiků. Chudé a pilné školní děti dostávají zdarma teplý oběd. Ročně se tu rozdává přes 20 000 obědů. V zimě opatřeny bývají chudé děti oděvem. Slabé děti posílají se o podzimních prázdninách na venkov, aby tu za tři neděle na svěžím vzduchu okrály. — Aby děti ve všech věcech dobrého základu pro život nabyly, o to u nich pečují dobré a důkladné vyučování. Zvláštní zřetel bere se ku praktické stránce. Dívky se učí nejen šití a ručním pracím, nýbrž i kuchaření; chlapci mimo jiné, učí se zacházeti s nástroji. Chlapci, děvčata, i učitelské síly mají své knihovny. Ve všech odděleních jest zavedena spořitelna. Do ní si děti ukládají úspory a navykají z mládí šetrnosti. — Hlavní váha klade se tu ovšem na vyučování náboženství a na návštěvu kostela. Náboženství vyučuje se každého dne ráno od 9 do 9 1/2 hodiny a od 11 1/2 do 12 hodin. Mimo to bývá ještě v pátek od 9 1/2 do 10 hodin od farního duchovenstva vykládán katechismus. Taktéž v neděli ve 3 hodiny odpoledne vyučují se děti ve škole půl hodiny svatém náboženství, potom jdou do kostela na požehnání. Ku sv. zpovědi, sv. přijímání a bířmování připravuje správce školy sám. V pátek má vždy jedno oddělení sv. zpovědi. Děvčata jdou dvakrát měsíčně, chlapci každou čtvrtou neděli ku sv. přijímání. V neděli o 10. hodině musí býti každý žák v kostele na svém označeném místě. Veškeré učitelstvo obcuje nedělním službám Božím. Při tom dbá se na největší pořádek a správnost a to s dobrým výsledkem. — Liberální protestantský časopis podává úvahu o kostelích katolických a protestantských — prikazuje kostelu sv. Františka Xav. co se týče pořádku a správnosti místo nejprvnější. — Z toho patrně, že jesuitská škola u sv. Františka v Liverpoolu rozvíjí požeňnanou činnost ve výchově mládeže. A ve svém zařízení jest rozhodně praktičtější a tím také působivější — než naše vychvalované školy, kde se i podle doznání listů liberálních mnohem více učí, než vychovává. (Z „Kath. Schulkunde“.) + 73.

Co stálo objevení Ameriky. Dle starých letopisů uveřejnil jistý ženevský list několik cifer, týkajících se objevení Ameriky. Dle těch měl Kolumbus ročního platu 1600 lir, oba jeho kapitáni po 900 lirách, mužstvo 12 1/2 liry měsíčně, tak že

celá expedice stála pouze 14.000 lir. Veškerý náklad pak na objevení Ameriky činil 36.000 lir. Dnes stála by podobná expedice zajisté o hodně více. — a.

Školy pomocné. Škol pro děti slabomyslné či škol pomocných jest v Německu 30, mimo Německo 11, tedy úhrnem 41 o 110 třídách. V Německu chodilo do škol těch 1280 hochů a 1010 dívek, úhrnem 2290 dětí. Učitelů bylo na dotčených školách 115. — a.

Evropské státy vydávají na vojsko a válečné loďstvo 2500 milionů zl., na školy pouze 300 milionů. — a.

Resoluce. Vídeňský spolek „Bürger-schule“ přijal resoluci, ve kteréž prohlašuje, že za ředitele škol měšťanských mají býti dosazováni jen učitelé, kteří na školách těch po řadu let působili a tím ku správě škol těch potřebnou způsobilost si osvojili. — a.

Tělesný trest ve škole. V pruském sněmě podán byl dotaz k ministru vyučování ve příčině užívání tělesného trestu ve školách pruských. Ministr vyučování Dr. Bosse odpověděl k dotazu následovně: O užívání tělesného trestu ve školách souhlasím s p. dotazovatelem, že nejlepšími jsou učitelé, kteří ve škole neuvádějí trestu tělesného, avšak p. dotazovatel přisvědčí mi zajisté, že vyskytují se ve školách děti, jež jsou tak nevázané že na ně patří m e t l a. A již v písmě sv. stojí: „Kdo své děti miluje, trestá je.“ Nepřeji si, by práva, děti ve škole trestati, se zneužívalo, a děje-li se tak, zakročují příslušní úřadové proti učitelům; více nelze činiti avšak prohlašuji zároveň, že jest prospěšno, když dítě v případě, že překročilo meze mravnosti a kázně, citelně se potrestá. — a.

Odsouzení. Zemský soud v Cvikově odsoudil dva žáky pokračovací školy průmyslové, kteří se po ukončeném vyučování oproti učitelu výstředně a urážlivě chovali, ku šestiměsíčnímu vězení. — a.

Podivná petice. Solnohradskému sněmu podalo obecní zastupitelstvo obce „St. Johann“ petici, by děti, které mají do školy přes kilometr cesty, osvobozeny byly od docházky školní, ukazuje-li teplo měř 12 stupňů tepla nebo přes 10 stupňů zimy. Petice ta způsobila ve sněmu všeobecnou veselost. — a.

Závadná chemická značka. V Turecku nesmí se psáti H₂O, což, jak známo, je chemická značka v o d y. Jak se dovídá „Kölnische Zeitung“, byla jakási učebnice

chemie zakázána v Turecku proto, že bystroduchý censor objevil v té formuli skrytou urážku J. V. sultána. Četl ji totiž takto: Hamid II. rovná se nule. —a.

Škola pro děti slabomyslné.

Dolnorakouský sněm zemský usnesl se, by v Kierlinku zřízen byl pro 220 dětí slabomyslných ústav, ku kterémuž účelu povoleno z fondu zemského 120.000 zl. —a.

Klíčení semen. Risler studoval, jak působí na klíčení semen výška vrstvy země ležící nad zasetým zrním. Za tím účelem pokryl zrní umístěné na šikmé ploše vrstvou

země, tak že nejhloběji zaseté leželo 20 cm. pod povrchem. Tu shledal, že zrní ležící hlouběji než 8 cm. pod zemí vůbec nevzchází; u vzešlého zrní byly klíčky tím mohutnější, čím mělčeji bylo zaseto. Z toho plyne pro praxi, aby při setí ukládáno bylo zrno jen tak hluboko, aby uchráněno bylo před vyschnutím a před ptactvem. —a.

Výstraha. Zemský úřad školní v El-sasku vydal vynesení, jímž varuje mladší učitele, by subskripcí na drahá díla neuváděly se do dluhů, jež pak ze svého sužného nemohou uhraditi. —a.

LITERATURA.

Příspěvek k úvahám o otázce učebnic a čítanek na školách obecných. S pokusem vychovatelské osnovy. Od Ant. Janů, ředitele měšťanské školy v Žamberku. V Praze. Nákladem vlastním. — Za pomoci učitelského spolku „Komenského“ v Žamberku. U spisovatele za 35 kr. 8° str. 53.

Ve „Hlídce časopisecké“ na str. 139. l. t. byl p. referentem uveden citát z „Ná-rada a Šk.“, v němž byla zmínka též o svrchu uvedené knížce, p. Janů. Pročetli jsme knížku tu a rádi vyznáváme, že jest lepší, než by se ze slov zmíněného časopisu souditi dalo. Uvedeme z ní pro krátkost aspoň nadpisy jednotlivých statí: A) Jestli na škole obecné třeba knih? I. Účel řeči (vůbec) ve škole (pěstění rozumu, opatrování vědomostí „praktických“, t. j. nezbytných pro blahobyť hmotný, pěstění citův a vůle). B) Nutno-li nemísiti, třeba-li odlišovati čtení vyučovatelské a vychovatelské. I. Texty učebné. II. Čtení „vzdělavací“ (vychovatelské, aestheticko-ethické). III. Rozdíl čtení vyučovatelského a vychovatelského. — C) Jak sestrojiti I. čtení vyučovatelské (po příp. učebnice), II. čtení vychovatelské. Ve vychovatelské osnově čteme pak na str. 37.: „Povinnosti k Bohu (Stvořiteli, Zachovateli, Odplati-teli). Věř! Nezapomínej nikdy na Boha, pamatuj na něho vždy a všude! Cti a uctívej ho vnějšími obřady, upřímnou modlitbou, hlavně dobrými skutky! Vyz-vej ho pravdivě, upřímně! Boj se Boha! Poslouchej ho, zachovávej dokonale všechna přikázání Boží! Čiň dobré, varuj se zlého!

Dávej, co je Božího Bohu! Dů-věřuj, doufej! Miluj Boha nadě všechno! Nereptej! Buď vděčen! Nerouhej se, uměj se odevzdati do vůle Boží, nezoufej, (t. j. nes trpělivě, oddaně, bez reptání a zoufalosti i neštěstí, zlo, které nemůžeš odstraniti, zmírniti, změnití!) Ve II. pak části osnovy (str. 38.), v níž se vytýkají „Povinnosti k lidstvu“, odvolává se p. spisovatel vícekrát na 4. Boží pří-kázání, mluví o rodičích, jakožto „zástup-cích Božích“ a povinnosti k bližnímu od-vozuje i z toho, že „všichni lidé stvořeni jsou k obrazu Božímu“ a že jsou si „všichni před Bohem rovni“. Ve III. části osnovy „Povinnosti ku přírodě“ dí pan spisovatel na konci významně: „Přilni láskou od stvoření ke Stvoři-teli!“ V části IV. vyčítá „Povinnosti k umění“ a v V. konečně „Povinnosti k sobě.“ Tu pak praví hned na prvním místě pod záhlavím: „Poznej se!“ „Věz, že tě Bůh stvořil k obrazu Svému, že jediné tvář člověka pozdvihuje se k nebesům, že máš nesmrtelnou duši, že jsi povinen přičiniti se, abys víc a více (šle-chetným srdcem, dobrými skutky) stával se podobnějším nedostižnému obrazu Bo-žímu!“ (správně: Bohu!). Na druhém pak místě: „Dbej čistoty vzduchu, těla, šatu, všech místností a věcí (ale hlavně také duše)!... Mysl klidnou a spoko-jenou udržuj! (Což možno jen tehdy, budeš-li mítí klidné svědomí, budeš-li podle svého nejlepšího vědomí a svědomí plniti všechny p o v i n n o s t i, jež tedy třeba do-konale znáti a stále na paměti mítí!)... D o b r é c h t ě j a k o n e j s v ě d o m í t ě

I chováním i věděním i myšlenkami i city i chtěním (vůli) i jednáním (skutky) chtějí býti stále lepší, dokonalejší, k obrazu Božímu podobnější, abys jednou jako člen rodiny, občan, vlastenec, člověk stal se přímou, šlechetnou povahou!“

V citátech ze Spencera a Dra Haufe jsou ovšem mnohé věci, s nimiž se nemůžem sprátně; rozebíratí jich však nebudem, jelikož spisovatel praví sám: „Je dosti pravděpodobno, že ledaco z toho, co jsem citoval, nepodepsal bych plným souhlasem.“ (str. 26.)

Týž spisovatel vydal brožuru „O sebevědomí učitelském. Meziřádkový návrh vnitřní organisace nadšených i nenadšených,“ o kteréž vzhledem ku 206. stránce l. t. kolumna druhá podotýkáme, že v citátech z Diesterwega, jež p. Janů ve své knize uvádí, není vůbec zmínky o náboženství a církvi katolické. Na str. 41., kde se o náboženství mluví, že se to děje vzhledem k budoucnosti těmito slovy: „Učitel náboženství — Božského učení Kristova, jenž učí také dějinám filosofie, zná a ovládá veškerou látku, která chovancům se podává přírodovědou a dějinami; rozuměje pravému poměru mezi vědou a vírou, dovede přesvědčivě, **p r á v ě p o m o c i v ě d y**, ovšem **pravé** vědy, ukázati a dokázati, že ona má své hranice, jež rozum — poznání lidské nikdy nepřekročí, a že právě uvědomění si této nemožnosti činí oprávněnou a sílí „potřebu metafysickou.“ K tomu pak přičiňuje dole pod čarou mimo jiné tyto poznámky: . . . „sporu mezi vědou a náboženstvím . . . nemůže býti . . . Jsou ovšem lidé, že chtějí vědou vyvrátiti náboženství; jejich počínání jest bláhové, neboť náboženství, jednajíc o poslední příčině, nemůže nikdy vyvráceno býti vědou.“ Mareš o řeči uherského biskupa Schlaucha „Evoluce a boj o život.“ Živa 1891. str. 150. — „Hledal jsem atheismus s největší pečlivostí. Nesetkal jsem se s ním nikde, leč jako s poblouzením u některých sekt filosofických národů za starodávna nejcivilisovanějších.“ De Molinari, Náboženství. — „Blah, jehož bez boje k modlitbě klesá noha.“ Leconte de Lisle. — „Za to ve filosofii učení, že není nesmrtnosti nežli v nevědomých atomech hmoty, že etnosť, spravedlnosť, poctivosť, sebevědomí jsou pouze výsledky tělesné výživy, — učení, že život je výsledkem náhodně složených sil neživých, mechanismus bez principu životního, a myšlenka, že je pouze mechanická činnost mozku — to učení ve filosofii dokonává.“ Hlavní pak tendencí

celé knihy jest, povzněsti sebevědomí učitelské, a jak spisovatel dokládá, „pravé, ušlechtilé sebevědomí.“

K otázce o katechismu.

Dostal se mi do ruky Záhřebský katechismus z r. 1892., zpracovaný, jak na titulním listu napsáno, pro III. třídu obecné školy, dle Deharba. První dva listy obsahují krátké, většinou rýmované modlitby ranní a večerní, před školou a po škole, modlitby k Panně Marii („Pod ochranu Tvou“, „Zdravas královno“, „Memorare“ sv. Bernarda, kterou v našich katechismech marně hledáme), kratinké vzbuzení víry, naděje a lásky a konečně poručení se do sv. ran Ježíšových.

Následuje jako úvod: „Odredjenje čovjeka.“

1. Proč jsme na světě?

Na světě jsme, abychom Boha poznali, jej milovali, jemu sloužili a tak do nebe přišli.

2. Co třeba činiti, abychom Boha poznali, jemu sloužili, a tak do nebe přišli?

Abychom Boha poznali, jemu sloužili a tak do nebe přišli, jest třeba:

a) věřiti, co Bůh zjevil;

b) zachovávatí, co Bůh přikázal;

c) užívati milostí, jež Bůh k našemu spasení ustanovil.

Na základě této odpovědi jest rozdělen celý katechismus na tři díly: O víře, o přikázáních, o svátostech, k čemuž připojena jest nauka o modlitbě.

V díle I. jest probráno apoštolské vyznání víry krátce a prakticky. Třetí článek víry jest poněkud delší, neboť líčí se v něm také život a působení Pána Ježíše, jako tomu bylo v našich malých katechismech.

Díl II. jedná o dvou přikázáních lásky, o přikázáních Božích a církevních, o hříchu.

V díle III. projednávají se sv. svátosti: „Krst, potvrda, presveti oltarski sakrament, pokora, zadnja pomast, sveti red, ženidba.“ Poslední tři svátosti obmezují se na výměr a tyto případné poznámky:

Poslední pomazání může přijati křesťan, když došel rozumu a těžce stůně.

Kněží mají moc proměňovati chléb a víno v tělo a krev Páně a mohou odpouštětí hříchy. Manželství ustanovil sám Bůh v ráji a Kristus P. je povýšil na svátost.

V tomto ohledu souhlasí tento katechismus částečně s naší osnovou pro 4. třídu, aspoň vzhledem k poslední svátosti,

Katechismus spracován jest na základě otázek, kterážto metoda má ovšem své odpůrce ale i zastance, a jest ku konci jednotlivých článků opatřen mnohými veršovanými průpovídkami; čítá 84 stránek osmerkového formátu.

Zdá se, že Jihoslované jsou v otázce katechismové dále nežli my; na každý způsob však zasluhují takovému jejich knihy pozornosti, kdy jedná se o nový katechismus, jemuž přejeme šťastného a brzkého vyřízení.
B. Č.

Spisy redakci zasláné.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redaktor Tom. Škrdle. Roč. XI. č. 7. s následujícím obsahem: Illirská idea za Ljudovita Gaja na Jihoslovansku. Píše Frant. Štingl. (Pokrač.) Z básní Antonína Bultanta: Legenda o blah. Klementu Hofbaurovi a Primice. Rozbouřené živly. Sociální povídka. Napsal Alois Dostál. Josef Benedikt Cottolengo. Píše Josef Flekáček. (Pokr.) Naše odpověď a Děti soumraku. Básně J. V. Svárovského. Procházka britským museem. Píše dr. Jar. Sedláček. (Pokrač.) Náboženský sněm na světové výstavě v Chicagu r. 1893. Podávají Frant. Fryč a P. Aug. Kubeš. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokračování.) Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Frant. Žák. Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tomáš Škrdle. (Pokračování.) Literatura. Drobné zprávy a úvahy. Úmrtí. Zprávy spolkové.

Obrana. Red. Frant. Žák. Roč. XI. čís. 8. s přílohou: „Kalendář pro živé a mrtvé duše“ od Petra Kopřivy. Ročník XI. seš. 4. Doporučujeme.

Dom a škola. Vychovatel'ský časopis pre rodičov a učitel'ov. Red. Karol Salva v Ružomberku. Roč. XI. čís. 4.

Časopis učitelek. Red. Emilie Kozáková, Leopolda Pölzelbauerová a Cyrilla Pyšvejcová. Předplatné roč. 2 zl. přijímá Berta Mellanová, učitelka v Praze, Týnská ulice, číslo 630.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Lublani. Roč. VIII. čís. 6. a 8.

Nepečeme. Obrázek z naší doby od Petra Kopala. Slovo pravdy, laciného čtení časového, jež vydává a rediguje Dr. Josef Burian, předseda Jednoty katol. Tovaryšů: Roč. V. čís. 11. Cena 2 kr. Doporučujem co nejlépe.

Reinwartův nejnovější katalog veškerých českých knih o polním a domácím hospodářství, zahradnictví, včelařství, lesnictví atd. Rozesílá na požádání zdarma páně Reinwartovo knihkupectví v Praze ve Vodičkové ulici č. 23.

Česká Hudba. Časopis věnovaný české hudbě pro piano, harmonium, zpěv světský i církevní, solový i sborový. Pořadatelé: Alois Strébl, ředitel chrámové hudby v Kutné Hoře, Ant. Ptáček, učitel v Kutné Hoře. Ročník I. čís. 1. Majitel a nakladatel Adolf Švarc, knihtiskař v Kutné Hoře. Předplatné obnáší roč. 4 zl., půlletně 2 zl., čtvrtletně 1 zl. „Česká Hudba“ vychází vždy v prvních dnech každého měsíce.

Konkursy.

Ve školním okrese **Příbramském** obsadí se počátkem školního roku 1895—6 tato místa: učitelky odboru přírodovědeckého při m. d. šk. v Příbrami; řídícího učitel v Korkyni a ve Verměřicích; učitelek (2) při ob. d. šk. na Březových Horách; učitele při ob. šk. ve Výšnově; podučitelky při ob. d. šk. A. a B. v Příbrami (2) a v Obecnici (1); podučitelů: v Boroticích, Dlouhé Lhotě, Korkyni, Nečíní. Od 3./5. do 6 neděl. V okrese **Královéhradeckém** (venkov) obsadí se def. místa: správce školy jednotř. v Bohánce; učitele a učitelky při ob. šk. v Plotištích; podučitelky při ob. d. šk. v Hořicích a při ob. šk. Nechanicích; podučitelů při ob. šk. ve Lhotě Malšové, Libranticích, Milovicích, Vel. Petrovicích, Roudnici, Třesovicích a Dolní Dobré Vodě. Od 10./5.

OBSAH: Žalobníci ve škole. — Obrazy z dějin vychovatelství: II. Svatý Karel Borromejský. Píše Josef Moudrý. — Svatebné roucho. — Morálka bez Boha. Napsal Th. Kreutz, učitel v Bochumu. — Drobnosti. — Literatura. — Spisy redakci zasláné.

Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupučím slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Domínkánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláné předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklamační, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

II. Jak vésti mládež k mravní čistotě navykáním.

Učitel, pokud jest v moci jeho, cvič mládež v tom, co mravní čistotu posiluje. Tak bude mládež mravní čistotě přivykatí.

Mravní čistotu posiluje: 1. *stálá paměť na všudybytnost Boží*; 2. *častá vzpomínka na poslední věci*; 3. *stálé zaměstnání*; 4. *dobrovolné sebezapírání*.

1. Stálá paměť na všudybytnost Boží.

Svědomitý učitel neučiní zajisté dosti své povinnosti, bude-li ob čas se žáky čísti ten neb onen článek, ve kterém se klade na srdce žákům pamatovati všudy na Boha, jenž je vidí. Takový učitel nepřestane na pouhém poučování, ale bude se chovati k žákům vždy a všudy s takovou vážností, kteráž by budila v srdci jejich živé přesvědčení: Jsme před Bohem, Bůh jest při nás, Bůh hledí na nás! Učitel bude svým žákům tělesným představitelům všudybytného Boha, žáci budou proniknutí posvátnou úctou k jeho osobě, budou přenášeti tuto úctu na Boha samého a budou se báti, budtež si kdekoliv, skutků temnosti, ježto se štítí světla. Co napsal sv. Bernard ¹⁾ o přítomnosti anděla strážného, mohl by říci učitel větším právem (neboť andělé nejsou všudybytní) o přítomnosti Boží: „Dítě, ty bys chtělo učiniti před obličejem Božím, co bys před mýma očima činiti se neodvážilo? Mníš-li, že není Bůh všudy, jelikož ho nevidíš? Co pak, kdybys ho slyšelo? Anebo kdybys se ho dotýkalo? Anebo kdybys ho cítilo? Pamatuj, že skutečnost nepoznává se jenom zrakem!“

Řekne snad někdo, že mu není dáno, aby se přetvařoval a vystupoval před mládeží jakožto zástupce Boží? My nechceme, aby se učitel přetvařoval. Jest-li pěstoun křesťanské mládeže opravdu zbožný, vzbudí snadno a bezděky v srdci svých svěřenců posvátnou úctu a bázeň a tak položí do něho nejjistější základ mravní čistoty.

2. Častá vzpomínka na poslední věci.

Nic nadržuje člověka v bázni Boží tak, jako živé pomyšlení: Umru a po smrti budu buď šťasten buď nešťasten! Již mudrci starozákonní napomínají: „Ve všech

¹⁾ Výklad na žalm 90.

skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své a na věky nezhrěšíš“. ¹⁾ Připomínejž tedy učitel svým žákům, co se stane s nimi po smrti, při každé příležitosti, na př. když některý žák zemře a ostatní se shromáždí kol mrtvoly, by ji doprovodili ke hrobu; když zemře člověk chudý, ale ctnostný, a naopak, když zemře člověk od světa oslavovaný, ale nešlechtný (Lazar a bohatec); když čteš s nimi, kam přijde po smrti duše nevinného dítěte ²⁾, a pod.

Myslí-li kdo, že by bylo nemoudré připomínati smrt těm, kdo ze života nejvíce se radují, tomu odpovídáme: mládež má mysliti na smrt ne proto, aby si radost pozemskou kazila, nýbrž aby v této radosti nepýchala; smrt nebudiž mládeži strašákem, nýbrž uzdou smyslnosti a posilou mravní čistoty.

3. Stálé zaměstnání.

O tom netřeba šířiti řeč. Pokud jest na učiteli, netrp žákům, by si hověli mezi školním vyučováním (na př. jsou-li přespolní, za poledne) po způsobu rozličných pobudů a povaleců, ale veď je k tomu, by stále byli zaměstnání. Kdo stále myslí na věci ušlechtilé, neuchýlí se tak snadno od stezky čistoty.

Jak blahodárně osvědčují se v tomto ohledu slušné hry, ošetřování květin za okny, různé práce v školní zahradě ³⁾ a pod. ! Máť tedy neocenitelnou zásluhu každý učitel, jenž zaměstnává mládež i v hodinách mimoškolních.

4. Dobrovolné sebezapírání.

Vlastní povahou mravní čistoty jest vláda ducha nad tělem, a naopak vlastním rázem smilstva jest vláda těla nad duchem. Má-li dospěti člověk tak, by ovládal úplně svou smyslnost, musí se mu vštípati nejprve *přesvědčení o nutnosti sebezapírání*, a pak, když k sebezapírání ze své vůle se odhodlá, musí se mu ukazovati, *kterak a v čem by se měl zapírati*.

Vštípati žákům *živé přesvědčení* o tom, že jest *nutno sebe zapírati*, jest povýtce úlohou katechetovou. Katecheta připomínej často žákům, že sebezapírání jest podmínkou opravdové ctnosti a věčného spasení dle vlastních slov Kristových: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám“ ⁴⁾, a povzbuzuj jich příkladem svatých a světic Božích, zvláště těch, kteří jsou nám blízcí, jako sv. Václav, sv. Prokop, blah. Anežka, sv. Alois, by takovouto cvičbu duchovní milovali.

Potom ukazuj žákům (katecheta i učitel), *kterak a v čem by se měli zapírati*.

U nynější mládeže jeví se až úžasnou měrou vláda těla nad duchem, již nazýváme trivialným sice, ale velmi případným jménem: *rozpusťlost*. Že tato rozpusťlost systematicky nebyla krocena, aj! proto jest nynější mladé pokolení znemravnělé.

Bude tedy snahou svědomitého učitele přivykati žáky: *by krotili své oči a uši*, v kostele a ve škole se neohlíželi, po lidech mimo jdoucích nezevlovali, do oken, krámů a výkladních skříní nenahlíželi, netlačili se při pohřbech a svatebních průvodech a pod., neposlouchali za dveřmi; *by krotili svůj jazyk*, nepovídali hned, co spatřili a uslyšeli, neskákali jiným lidem do řeči, nebyli prostořecí a všeteční ve vyzvídání, neštěbetali, netlachali, nechlubili se, nežertovali, hrubých

¹⁾ Sir. 7, 40.

²⁾ Viz dřívější články ku čtení: „Nevinné dívky“, „Lilie“.

³⁾ O hrách dětských pěkně pojednávají: „Škola a život“ r. 1884, str. 97, 175, 216. „Učit. Noviny“ r. 1893, str. 136, 338. O zaměstnání v zahradě „Učit. Noviny“ r. 1888, str. 117, r. 1893, str. 209.

⁴⁾ Mat. 16, 24.

slov neužívali, někdy aspoň na chvilku mlčení si uložili; *by krotili žádost pokrmu a nápoje*, nejedli mimo čas, nepožívali sladkých věcí, nevybírali si v jídle, nesháněli se po zamilovaných lahůdkách, nehověli si příliš dlouho při stole, málo a zdlouhavě pili, někdy od úst si utrhli a nuzným udělili; *by krotili tělesnou vahavost a choulostivost*, v čas vstávali, do kostela a do školy v čas chodili, uložených úloh neodkládali, při modlení vůbec se nepodpírali, klečící na paty nesedali, dveřmi nebouchali, hřmotně nechodili, chodíce rukama neklátili, nekřičeli a neběhali, na zimu a horko nenaříkali, ke kamnům se netlačili, studenou vodou se myli, v bolestech příliš nebědovali, po měkkých peřinách a pohovkách se neváleli, mazlení a hýčkáni od jiných lidí netrpěli, někdy dovolené zábavy se zdrželi, a t. d., a t. d.

Kéž by navykali všickni pěstounové svěřenou jim mládež takovým a podobným aktům dobrovolného sebezapírání! Vždyť uznávali tuto zásadu i někteří starověcí pohané. Proč medle nebylo u Řeků statečnějšího lidu nad Spartány? Protože byl navykán od mladosti sebezapírání.¹⁾ A co uznávali starověcí mudrci a zákonodárci za nutné ve prospěch statečnosti občanské a ctností vlasteneckých: to by neuznával za nutné učitel křesťanské mládeže ve prospěch její neporušenosti mravní, kteráž přibližuje člověka k Bohu?²⁾

III. Jak vésti mládež k mravní čistotě kázní?

Zahradník, má-li vypěstovati zdárný strom, pěknou květinu, užitečnou zeleň, musí ovšem sít, sázeti, zalévati, očkovati, roubovati, olamovati, ořezávati, musí vůbec bylinu *ošetřovati*; avšak mimo to musí současně *plítí*, t. j. odstraňovati neužitečné bylinstvo od bylin užitečných. Podobně počíná si svědomitý pěstoun mládeže vzhledem k její mravní čistotě. Nepřestává na tom, že mládež čistotě *navyká*, ale snaží se současně mládež nečistotě *odvykati*. Brání tedy vším možným úsilím (poučováním, napomínáním, výstrahou, důtkou, trestem — dle okolností), *by odvrátil od mládeže vše, co k nestydatosti svádí*. V tomto pak úsilí učitelově spočívá kázeň, již utvrzuje mládež v mravní čistotě.

O tom, co svádí k nečistotě, byla již dříve řeč. Ukázáno však pouze, jak má býti poučena mládež o nebezpečích mravní čistoty. Nyní dlužno doložiti, jak učitel tato nebezpečí od mládeže má vzdalovati.

1. *Jak zameziti u školní mládeže všetečnost smyslů, zvláště očí, uší a jazyka?*

Netrpžákům, by všetečně se ohlíželi a očima sem tam těkali. Z počátku netrp jim toho zvláště při modlitbě a učení ve škole a pak v kostele vůbec. Postupem času měj žáky k tomu, by nechodili drze sem tam hledíce ale na cestu očima sklopenýma. Dávej jim za příklad sv. Aloisa, který byl tak zdržliv, že nikdy ani své matce přímo do očí nepohleděl, nebo sv. Karla Boromejského který, ač bydlel na nejhlučnějším náměstí, nikdy nepřistoupil k oknům svého paláce, aby hleděl na lidi venku se hemžící.

Žákyni zvláště poučuj učitel, jak hloupá jest *marnivost*, když totiž dívka do zrcadla stále hledí a kochá se v myšlení, jak jest hezká, jak jí sluší klobouček

¹⁾ Pěkně popisují vychování mládeže spartánské „Ningerovy děje všeobecné.“ II. vyd. str. 53.

²⁾ Moudr. 6, 20. Jak. 4, 8.

na hlavě, živůtek na prsou, stuha neb jiná ozdoba na krku a pod., anebo když se strojí, zdobí, přetvářeně chodí a mluví jen proto, aby se zalíbila lidem. Marnivost bývá u dívek velmi hluboko zakořeněna a od maličkosti od nerozumných matek a jiných lidí posilována. Proto nešetř učitel slov, by zošklivil dívkám hloupé fintění a koketování. Ukazuj hlavně k tomu, že cena člověka nespočívá v přednostech těla, nýbrž v ctnostech; onyno že pomíjejí, tyto pak že zůstávají; onyno že mívají v zápětí žalost, tyto pak že plodí spokojenost. A pak že marnivá dívka svádívá jiné k nestydatým myšlénkám, žádostem a pohledům a pod., a sváděti jiné k nečistotě je veliký hřích. Byl by v pravdě div, aby takové a podobné představování (oživené příklady) dívčí syt od marnivosti neodvrátilo. Jen kdyby měli všickni vychovatelé a hlavně vychovatelky v tomto směru dobrou vůli!

Tuto jest příhodné místo obrátiti zřetel ctěného čtenářstva k jedné důležité, dosud málo oceněné okolnosti, která všetečnost očí dětských nad pomyslení dráždí a tudíž mravní čistotě mládeže nad míru jest nebezpečná, totiž: *pohled na páření zvířat*.

Někdy bývá takový pohled *bezděčný*, na př. vyjdeš na ulici a spatříš v hromadě psy, vstoupíš na půdu a nalezneš tam v chomáči kočky, porozhlédneš se po hospodářství a uvidíš, jak se páří tu drůbež na smetišti, onde holubi na střeše, a t. d. Jak ozbrojiti mládež proti tomuto nebezpečí? Zde neprospěje sáhodlouhý výklad, ale krátké vážné napomenutí: Kdybyste viděli někde zvířata, že dělají spolu něco ošklivého, odvráťte rychle své oči, zahleďte se jinam a pomyslete si: zvířata nemají rozumu, nevědí nic o Bohu, proto se chovají neslušně.

Někdy však pohled na páření zvířat *svévolně a lehkomyšlně bývá zavinen*, nejvíce od rodičů, kteří, má-li se připouštěti kráva nebo koza nebo svině, myslí: pošleme s dobytčetem hochu nebo děvče; čeledín nebo děvečka prozaháleli by mnoho času. A tak vydávají děti v patrné nebezpečí hříchu. Již pohled na dobytek se pojímající otřese úžasné mravním citem mládeže (pojímání hus, slepic, holubů a pod. bývá poměrně krátké a přírodou do jisté míry kryto); což přidá-li k tomu člověk dobytek obsluhující (jak obyčejně se stává) značnou dávku surových vtipů a výkladů? Proto by měli pěstounové mládeže tam, kde se děje taková neplecha, doléhati na to, aby bylo policejně zakázáno posýlati školní děti s dobytčetem k cíli připouštění.¹⁾ Jiné pomoci tu není.

Dále napomínej učitel žáků, *aby neposlouchali a nemluvíli nikdy řeči neslušných*. Jediné kluzké slovo může porušiti nevinnost.²⁾ Nejlépe od takových lidí, kteří neslušně mluví, odejít. Což když odejít nelze? Pak „opleť uši své trním“³⁾, totiž bázní Boží; vzpomeň na Boha, vzdychni k němu, snad se smilník zastydí a umlkne. A což kdyby neumlk, kdyby byl ještě drzejší a naschvál by škádlil rdící se nevinnost? Jest-li dítě opravdu stydlivo, vzplane hněvem proti drzému tlachalovi a řekne rozhodně: „To jest hanba, to se nesluší!“ Jest-li však dítě červem nečistoty již nakaženo, stane se slyšenou řečí drzejším a bude takovou řeč napodobovati. Zpozoruje-li to vychovatel, dej dítěti přísnou důtku, a kdydy se podruhé nečistých slov a vtipů nevarovalo, vezmi metlu a citelně je potresci. Kdyby jednali takto všickni pěstounové mládeže, zamezili by při mládeži mnoho hříchů!

(Příště dále.)

¹⁾ Za to se přimlouvají samy „Freie pädagogische Blätter“ z r. 1891, str. 261 v článku: „Ein Wort über das Zutreiben“.

²⁾ Viz svrchu položený článek: „Opatrnosti nikdy nezbyvá.“

³⁾ Sir. 28, 28.

O koncentrování učiva náboženského a mravoučného vůbec.

Príspevkem ku koncentraci teleologickej píše Al. Brynych.

Pravdou-li, že učiteľ svetský u vyučovania náboženstva účinněji pôsobiti môže oproti učiteľovi knězi, tož tajemstvo u věci označené zřím ve pravdě té, že nemožno jest tomuto měrou potřebnou dosti činiti důležité zásadě o koncentrování učiva obsahem příbuzného, jímž u vědomí dítek založen mravní okruh myšlenkový, ve vůli a cit jejich působící. Propovědění ono, kterak mravnost výlučně nelpí na nižádném předmětu učebném — se stanoviska našeho zaměníme názorem tím, že směr její bytně u výchově školní označuje ovšem náboženství, avšak ostatní učivo mravoučné při vývoji a upotřebení řízeném vydatnou oporou onomu povždy jest a bude. A ukázati ku jednotlivým těmto oporám vyučování mravně vzdělávacího a tím i zároveň podati příklady koncentrací teleologickej, budiž úkolem pojednání tohoto.

Volmež příklad ten, že učiteli pojednati jest o neomylnosti církve katolické. Člověk vzdělaný, dospělý, ovědomiti může onu naprostou nesrovnatelnost soustav filosofických, které přece jednotný názor světový srovnávají mají (při tom významno budiž doznání profesora P. Durdíka v díle jeho nadepsaném „O základech mravnosti“ (str. 66.): „Mají pravdu spiritualisté či materialisté, monisté či dualisté? Nevím, a neví to nikdo; věřiti tomu mohu, věděti nikoliv“), předloží badavému duchu svému onu věčně v popředí jsoucí otázku: Kde pravdu hledati? po čemž ve případě tom, že srdce jeho pokorně a Boha za dar víry sv. prosí: pravdy náboženství zjeveného i rozumem i srdcem svým vděčně přijmouti se snaží.

Kterak však ku dítkám u věci té promlouvati? Známo s dostatek, že nejenom ona četná rozumování o zkušenosti lidské v konečném rozvedení svém v poměru kontradikcí oproti sobě stanouti mohou, ale rovněž zřejmou je ona proměnlivost nauk čistě empirických. A *odtud*, přihlížejíce ovšem ku dospělosti dítek, hledejme již východiště pojednání svého:

V učení přírodozpytném o vzduchu ovědomí dítky podle čítanky: „Za dávných časů žil v zemi Řecké velmi učený muž, jménem Aristoteles. Ten učil, že základem věcí hmotných jsou čtyři živlové: země, voda, vzduch a oheň. Mínění to udrželo se mezi učenými po mnoho set let. Ale posléze odvážili se bystří badatelé na hlubší zkoumání a kladli si otázky: Nuže, z čeho se skládá země? z čeho voda? vzduch? oheň? atd. — V učbě zeměpisné opět poznávají, kterak klamným bylo domnění lidské, jež zemi za nehybný střed považovalo, kolem něhož ostatní tělesa nebeská se otáčejí.

Uvedme chovancům svým zjevy tyto na vědomí a abstrahujme: Poznatky, které lidstvo po mnohé věky pravdivými uznávalo, později bludnými usvědčeny.

Tak je přivedeme snadno k poznání, kterak rozum náš slab a zatemněn tou měrou, že jen stěží stačí aneb ani nestačí ku poznání pravdy u věcech důležitosti dočasné; tím méně ovšem dovede sám o sobě odpověděti ku otázkám: Proč jsem tuto na zemi? Který jest cíl mého života? Kterak jej dosáhnu? a p. Pravda *druhu toho* není u lidí, ale u Boha. A tento Bůh z nezměrné lásky své *zjevoval* ji: skrze proroky a muže svaté v Zákoně starém; skrze Ježíše Krista v Zákoně novém. Pravdu tuto potvrzenou mnohými a slavnými zázraky hlásali pak sv. apoštolové a jejich učenníci a hlásá ji dosud Duchem sv. řízená církev

Kristova. Této pravdě Bohem zjevené říkáme *zjevení Boží*. Prameny téhož jsou: a) Písmo sv., b) ústní podání.

Rozvedením dalším: kterak Písmo sv. není knihou jedinou, ale souhrnem mnoha knih; kterak není sepsáno člověkem jediným, ani ve století jednom, ale v době po tisíciletí trvajících; kterak Duch sv. sám řídil myšlení oněch sv. spisovatelův, aby ryzí a neporušená pravda lidstvu se dochovala — sama sebou u vědomí dítek vyplyne posvátná úcta ku této knize knih a tím i snaha poznávatí ji samočinně v části nejdůležitější: čtením a studiem Dějepravy.

Doložíme dále, že mnohé sv. pravdy v Písmě obsaženy nejsou, avšak apoštolové byly hlásány a od časův apoštolských povždy se věřily a kázaly, kterýmžto důvodem podáním ústním se zovou. Mimo to připomenem, že Kristus Pán slíbil církvi ustavičnou pomoc svou a pomoc Ducha svatého. Toto předeslavše, vyvodíme pak již abstrakci konečnou: Protože církev sv. učení své čerpá ze sv. Písma a podání ústního, kde zjevení Boží obsaženo a protože jí stále pomáhá Duch sv., nemůže se v tom, čemu učí, mýlit, jest tedy v učení svém neomylná.

U vědomí dítek utvořen tu okruh myšlenkový (Lidé věřili po mnohá století tomu a onomu, a nebylo to pravda — rozum lidský je sláb a zatemněn, že nepochopuje výjevy každodenně se vyskytující — tím méně dovede naléztí pravdy vyšší, náboženské — tyto Bůh zjevuje skrze církev katolickou tato jest neomylnou) tendence nábožensko-vzdělávací, jinými slovy: proveden tuto příklad sestředění teleologického, směřujícího k *umravnění* dítek. Toto k místu se přivodí připomenutím dalším: kterak nešťastným musel by býti člověk na této zemi, kdyby Bůh pravdy náboženství zjeveného lidstvu byl neoznámil, a v oné slepotě duševní jej zůstavil, že by *nemohl* odpověděti ku otázkám výše vzpomenutým: *Proč* jsem tuto na světě? — *Který* jest *cíl* mého života? — *Kterak* jej dosáhnu? a p. — Nuže, ať odpoví dítky ku těmto otázkám slovy prostými, nehledanými: Proto jsem na světě, abych pro život věčný se připravil. Cílem mého života jest, abych byl spasen, věčně blažen, s Bohem navždy spojen. Cíle toho dosáhnu, budu-li dobré činiti, zlého se varovati — budu-li poslušným synem (dcerou) církve katolické, již Bůh dar neomylnosti a prostředky ku spasení našemu svěřil (dodá učitel)

A úmysl tento slovy vhodnými v dítkách zmocniti, jest úkolem vyučovacího sledním a hlavním.

Neuspokojí ovšem směr označeného sestředění učiva ony, kteří náboženství pozitivní z ethiky vylučují. Avšak s klidem nemalým ovědomiti můžeme některé z mravouk filosofických, jichž autoři nemalou zásluhu sobě vlastní, že prý „zbavili mravouku všeho zasahování v ni z oborů jí nepřislusných, zejména z oné nadsmyslné říše věcí o sobě (Ding an sich)“ — „Není vědy o nepodmíněných, absolutních bytostech, neboť náš rozum za meze zkušenosti nesahá. Boha, duši, svět dokázati ani pochopiti nelze, neboť filosofické vědění netýče se záhad metafysických, nýbrž jen těch, které smyslům našim jsou dostupné“ praví Kant. Brzy však po té doznává, kterak vůle naše jsouc autonomní, sama sobě dává zákon mravní; kterak příkaz, jež za nejvyšší normu ethickou pokládá, totiž: „Jednej tak, bys chtítí mohl, aby se tvá záhada stala obecným zákonem, ten příkaz, že *není* ze zkušenosti vzat.“ „Odkud tedy?“ — táže se prof. P. Durdík. — „Patrně z onoho oboru, jež leží mimo hranice našeho poznání, tedy odtamtud, kam si Kant sám zavřel dvéře.“ A dodává týž kritik: „Kdo nechce v theoretickém poznávání překročiti hranice zkušenosti, neměl by tak činiti ani v praktické filo-

sofi. Vždyť nevíme, jaký jest ten Ding an sich, nemůžeme tudíž z něho činiti důsledkův.“ —

Nedosti na tom. Autor „Základů mravnosti“ jakožto pokusu mravouky přirozené (P. Durdík) i Herbartovi právem vytýká, kterak podstatu svých patera idejí chybně poměrem dvou vůlí určuje. Toť prý moment esthetický nikoliv ethický; tímto stává se toliko tehdy, když vůle vzorná, k níž druhá jako vzoru svému se upíná, sama v sobě dobrou a mravnou trvá. Mravní dobro jest dle Herbartů krásno na vůli, a názor ten dle mínění prof. Durdíka (a zajisté i jiných) k odhadování mravnosti nedostačuje. (Viz Základů mravnosti str. 90 a další.)

To uvedeno dodatkem proto, aby doložena byla ona *nejistota a proměnlivost* nauk ethických u oněch autorů, kteří vedle metafysiky i náboženství zjevené z mravouky vylučující, toliko na čas názory svými oslňují. Opět a opět obnovuje se pak v duši naší, *Petře, ty jsi skála!*

O prospěchu a neprospěchu.

Škola má mládež sobě svěřenou tak vésti, tak poučovati, tak vychovávat, aby ve všem všudy, co k duševnímu nebo tělesnému blahu a dobru jejím směruje, náležitě prospívala a se v tom pro život utužovala.

První jiskry víry a mravů vkládají v útlá srdéčka dětská rodiče, tito první a nejpřednější odpovědní vychovatelé.

Zvláště pečlivá matička obírá se v té době se svým miláčkem, kdežto otec úsilovnou prací pečuje o vezdejší potřeby své rodiny. Tím dali rodiče dítěti svému namnoze všecko, co dáti mohli. Než to nestačí k cíli života. Svět žádá zvláště v přítomné době mnoho, ba velmi mnoho. Život člověka podobá se ustavičnému boji. Kdo v tomto boji malomocně zahynouti nechce, tomu jest se řádně připravit, vyzbrojit. A mohutnou tou zbrojí, již se každému snadno uhájiti lze, jsou: *víra, věda, umění*. Pomocí těchto člověk překážky životní šťastně překonává, věrným jich se přidržením zabezpečuje sobě pokojný život pozemský a šťastný život věčný. Než zbroje té nelze dosíci tak snadno. Nabýváme jí dlouhým cvikem, ustavičnou pílí a nepřetržitou prací ve školních síních.

I mládež do školy vstupující má býti v těchto oborech náležitě vyučena a vycvičena. Aby pak co nejdokonaleji v nich vzdělávána a utužována byla, jest starostí církve, státu i veškerého učitelstva. *Církev* se stará o náležité a uzpůsobilé učitele náboženství, působí tedy na vychování mládeže přímo vyučováním sv. náboženství, udílením sv. svátostí, hlásáním slova Božího, konáním mše svaté, nabádáním k životu bohobojnému a jinými posvátnými obřady a výkony, jichž se má i mládež školní po čas veškeré docházky školní zúčastňovati i z nařízení zákonů církevních, i z nařízení zákonů světských. — *Stát* pečuje o řádné vzdělání a přizpůsobení učitelstva vůbec, dohlíží ku vyučování na všech školách skrze své orgány. Ve školství zlepšenou methodou vyučovací, zdokonalováním učebních pomůcek, výběrem a zaokrouhlováním učiva, jakož i tříbením zásad paedagogických i didaktických mnoho dobrého se již stalo. *Učitelstvo* pak samo za svým povoláním věrně a svědomitě se nesouc, snaží se zřetelnými, jasnými výklady a názory mládeži učivo vše učiniti snadným, záživným, přístupným i chutným. Ku chvále jeho budiž tu jen mimochodem připomenuto, že ze skrovného svého služného po-

řizuje diagrammy, nárysy i modelly, znázorňujíc vše, co se jen poněkud znázorniti dá, jen aby mládež školní snadně ji chápala, více prospívala.

Ač se již mnoho k dobru věci změnilo, ač ve všem pokrok a snaha k lepšímu patrna, nedosáhlo vyučování dosud své idey, aby totiž *veškeré děti téže třídy, téže školy — rovně mnoho uměly a věděly*. Že se idea ta ani vystihnouti nedá, v tom se srovnávají i osvědčení vychovatelé, vyvozující zásadu ohledně času, jehož potřebí ku vyložení a nacvičení té které partie, slovy: „Umí-li dvě třetiny všech žáků, jděme dále. — Ze zásady té patrno, že se vždy předpokládá několik těch, kteří s učením nejsou, a byť to i nebyla celá ta třetí třetina, přece v každé třídě, na každé škole je takových několik. Při každé práci, při každém učiteli a při každém předmětu vždy se vyskytne několik těch, kteří látku sebe lépe vyloženou, nacvičenou nepochopili a nepochopí ani tehdy, kdybychom výklad několikrát po sobě opakovali. Kdežto vtipnější žáci znají nacvičenou látku takměř z paměti, neumějí onino po těchto ani jedinou větu rádně opakovati, tím méně o probraném a nacvičeném učivu hovořiti.

Nebylo by věru chybou říci, že není vůbec možno, aby *celá třída všechno stejně znala, rovně prospívala*. Není to možno ani při nejlepší docházce se strany žactva, ani při nejlepší vůli a snaze učitelstva. Věc ta je krásným ideálem, za kterým se má každý vychovatel bráti, jemu se, pokud možná, nejvíce přiblížiti. Se stanoviska psychologického známe, že každé dítě není stejně duševně vyvinuto, ba ani ne tělesně. Děti téže třídy, téhož školního roku nejsou k té neb oné partii rovně připraveny, rovně vyspěly. Smysl a schopnosti dětí jsou tak rozdílny, jak rozdílny jsou jejich tváře. Zde tedy ta okolnost, která prospěch žactva má v zápětí a jej podmiňuje neb vylučuje z části nebo v některých individuálních případech zúplna. Zde jsou ty příčiny, pro které nelze ideálu toho vystihnouti. Příčiny ty všecky vyjádřiti lze těmito slovy: „*Že děti vůbec neumějí, má příčinu svou v nesprávném nebo nejasném pojímání představ a pojmů.*“ — Z nedostatečného nebo nejasného pojímání pojmů pochodí nutně *nesprávné myšlení*, jež má za následek zase *nesprávné úsudky; nesprávné mluvení* vůbec *nesprávné odpovědi* čili *nedosta- tečný prospěch*. — Nesprávné pojímání představ leží nejčastěji v povaze chovancově, někdy však také v povaze vychovatelově, nebo konečně v povaze učebních prostředků.

I. Příčiny, jež leží *v povaze chovancově*, jsou zhusta *nevyspělost rozumu*, a *slabost duševních vlastností* vůbec. Jsou to děti, jež se nemohou přese všechno přičiněním se strany učitele ničemu naučiti. Některé mívají smysl toliko pro technické předměty, jakými jsou na př. psaní a kreslení. Jiné se přiučí hbitému čtení, ale více ničemu; poslední konečně jsou, jež za 8leté pilné docházky do školy ani plynému čtení se naučiti nemohou, a ze života víme, že některým lidem i správné čtení mechanické jest holou nemožností. Při vší zručnosti technické bývají však všicki tito špatnými počtáři, anť více než kterýkoli jiný předmět vyžadují toho, aby jim bylo porozuměno. Počtům, kromě mechanické násobilky, nelze učit se na zpaměť. Mnozí z takovýchto dostávají po dokonané povinnosti školní na základě § 15. vysvědčení „*na odchodnou*“. Při klasifikování pak dětí slabomyslných jest zvláště obezřele a opatrně si vésti, by nikomu z nich nebylo ukřivděno. Velikým činitelem jest tu duševní schopnost a osobní píle. Není v moci slabomyslných, aby dostáli tomu, co osnova učebná a věk dětí normalně vyspělých předpisuje. Takové děti hledme brzy poznati a povahu jejich vyzkoumati. Příznivější klasifikace je tu na místě. Jsou zajisté mnohé doklady toho, že tací na duchu slabší hledí nahraditi tento svůj nedostatek příkladnou pilností.

Jiný podklad nesprávného představ pojmání spočívá v *nepozornosti a roztržitosti*. Žák nepozorný a roztržitý přijímá v mysl svou představy nejasné, kusé, často velmi spletené, které mnohdy i představy předchozí, šťastně zachycené, zatemní a zeslabí, anýž s nimi tyto nové nejsou v náležitě posloupnosti a spojitosti. Tyto nepěkné vlastnosti, s nimiž se vychovatel často potkává, jsou však v moci a síle chovancově. Aby se jimi chovanec ovládati nedal, jest starostí vychovatelovou, který je zdatně krotí a hojí utužováním školní kázně a používáním vhodných method vyučovacích. —

Mnohdy i *krátká, nevyvíčená paměť* činí v podržování a vybavování představ nemalé potíže. Nápadně krátká a chabá paměť bývá při dětech těkavých a slabomyslných. Jak se zachovati v příčině té, aby prospěch zcela nedostatečným nebyl, jest zajisté každému učiteli dostatečně známo, pročež zde o tom šířiti slov netřeba. Sluší tu jen připomenouti, že největší obtíže s takovýmito dětmi jsou při vyučování katechismu, kde se té které partii mají po výkladu doslovně z paměti učiti, poněvadž nauky náboženské nedají se jinými slovy, než jaká jsou v katechismu uvedena, říci bez obavy, aby se smyslu těchto náboženských pravd neškodilo; dále při učení se z paměti článkům a případným básničkám, jakož i tehdy, když se mají děti z paměti naučiti té které zvláště pěkné nebo význačné části některého článku dějepisného, tomu kterému významnému výroku slavného neb jinak v dějinách důležitého muže, a pod. —

II. Se strany *vychovatele* prospěchu na úkor byla by předem *neláska* k důležitému dílu vychovatelskému. Kdyby mnozí sem a tam kolísali, a nemohouce pro nedostatek prostředků nebo pro jiné nahodilé okolnosti věnovati se svému vyvolenému povolání a jen jaksi „z nouze“ se učitelování přichytili — ti by věru nebyli náležitými vychovateli. Bez záliby, bez zápalu pracující, jen nepospěch a ledabylé povrchní vědění by klidili.

Nesprávná, nebo nepřiměřená metoda vyučovací, nepřiměřené učivo silám a schopnostem dětí se vzpírající, tak zvané „*přednášení*“ *výklady slohem vyšším* s umělými obraty a řečnickými figurami jsou také věci, které ku jasnému pojmání představ nikterak nepřispívají. Děje li se pak výklad *bez častého opakování* nahromadí se tolik látky, že útlá duše dětská s ni nejsou, a výsledek je v tom případě ne-li žádný, tož alespoň vždy chabý. Učené přednášky, dlouhé řeči po způsobu kazatelském se nehodí do škol obecných. Seč mysl dětská není, čeho rozum žactva neobsáhne, o tom nikdy jasné představy nenabude, o tom nikdy správného úsudku nepodá.

III. Konečně jest příčinou nesprávného myšlení — mluvení — nepospěchu — i *nedostatečný* nebo *chybný názor*.

Ten může býti přivozen, jsou-li učebné prostředky samy špatny nebo ku správnému na ně nazírání nedostatečny. Tak na př. nejisté zbarvení, kde barva jedna ve druhou přechází, aniž tomu ve skutečnosti tak jest. To se týče hlavně obrazů a modellů. Je-li předmět velmi malý nebo nesprávných tvarů, přeplnění obrazu vedlejšími věcmi a podobné jiné příčiny jsou také na závadu správnému názoru. Také neporozumění jak se strany vykladatele tak se strany naslouchajícího má tu ovšem nemalý vliv.

Z uvedených tuto příčin patrnó, že správné pojmání představ se strany chovanců jest základním kamenem všeho vychování. Na něm spočívá všechno zdar a žádaný prospěch učby. Na učiteli ovšem bude, aby všem uvedeným nedostatkům předešel. Vykládej jasně a přesně, vykládej zvolna a složitý celek analysuj. Při

svých výkladech často opakuj, abys se přesvědčil, že ti bylo rozuměno, a prospěch tvého žactva bude zabezpečen. Nebylo-li ti porozuměno, vykládej znova a makavěji — možno-li to vůbec. — Udržuj také náležitou kázeň, a touto kázní a zajímavostí vyučování žáky své v ustavičném duševním napjetí. Po dokonané práci blahý cit pokojného svědomí bude ti bezpečnou zárukou, žeš vykonal vše, co v moci tvé jest.

O čem nabylo dítě *jasných představ*, o tom dovede *mluviti*. O čem dovede mluvit, to dobře *zná a správné úsudky o tom pronáší*. Čím jasněji byly představy o tom kterém předmětu, tím správněji o předmětu tom dítě *přemýšlí*, tím správněji o něm *promlouvá*. Úsudek svůj o něm pronáší bez obalu a na jisto — a to jest právě to *vědění a umění*.

Že však i při největším úsilí se strany učitelovy vždy bude několik těch, kteří, jak shora praveno, pro nedostatky ducha, nebo těla s ostatními nebudou moci zdárně se vyvíjeti a pokračovati, jest nade vši pochybnost jisto. Ale my snažíce se, by počet takových byl pokud možno nejmenší, vykonali jsme tak nejsvědomitější povinnost.

IV. Na některých školách (obzvláště na venkově) bývá zhusta i *nedbalá a nepravidelná docházka do školy* prospěchu na škodu. Tak se děje zejména v letních měsících. Ale o této příčině nechceme se tuto rozepisovati, neboť jest všeobecně známa a samozřejma. V takových případech není zvláštností, dostaneme-li do rukou školní správu, kde má žák v letních čtvrtletích horší známky než ve čtvrtletích zimních, na konci roku známky mnohem horší než na počátku. Je to smutný ale přirozený následek nedbalé docházky školní. Ostatně takovéto zprávy školní bývají ještě jinak charakterisovány: mají za jakés měřítko počet zameškaných půldnů, tím horší prospěch. Poměr ten se zcela jasně jeví i tehdy, přirovnáváme-li takové zprávy jednu s druhou, zprávy jedné školy se zprávami školy jiné. Je to zcela přirozený následek a o takové klasifikaci nutně souditi musíme, že je spravedlivá.

V. Konečně jest i příčinou neprospěchu *nedostatek učebních knih a vůbec školních rekvizit* — ač § 7. zemského zákona ze dne 6. prosince 1882. praví v té příčině výslovně: „Školní knihy a jiné vyučovací potřeby budtež dětem opatrovány od rodičů anebo jejich zástupců, v případě pak prokázané jich nuznosti od obce, kde přebývají.“ — Řečený zákon povinnost tu rodičům zřejmě nakazuje, ale jako snad všechny školní zákony, tak i tento má se strany rodičů mnoho neplnitelů, kteří dítěti ani čítanky, ani katechismu, ba ani papíru a péra nedají a tak beze všeho, dosti často ještě s hrubým vzkazem do školy pošlou, aby prý mu učitel věci ty dal — potom že prý bude do školy chodit!

U některých lidí je to skutečná, zřetele hodná chudoba; ale rodiny takové zajisté učitelé znají a děti jejich rádi podporují. Mnohde však otec více denně prokouří a propije v pálenice, než dítě za celý školní rok do školy spotřebuje. A tací jsou nejhorší! Dětem ničeho nedají, nic jim nekoupí a jen na dobrodiní školy spoléhají. A když konečně dítě takového otce jednou za dlouhý čas požádá o krejcar na sešit nebo na péro, oboří se na ně otec, ba mnohdy je i ztýrá. Ovšem jsou zase čestné výjimky. Znal jsem rodinu, která se takměř žebrotou živila. A přece tři dítka z této rodiny přicházely do školy v pořádku, se vším, čeho k učení třeba bylo. I musil jsem si vždycky velmi přispíšit, chtěl-li jsem jim něčím ulehčiti. To jsou ovšem řídké případy. S politováním musíme však doznati, že i zámožní lidé neradi své děti školními potřebami opatřují. To zase hlavně platí

o venkově Co tu řečí, co tu výmluv a nemístných vytáček a protahování, než dítě rolnické přinese čítanku nebo katechismus, než konečně přinese všechno to, čeho pro tu kterou třídu nezbytně nutno! Ve větších městech toto zlo není tak nápadno. Městský lid zajisté něco poučného si přečte, ze styku ví, kam to přivede člověk, který ani čísti ani psátí neumí, je přesvědčen o potřebě a důležitosti školního vzdělání a proto rád dětem potřebné rekvisity školní zaopatří. I ten nejchudší obyvatel města ví, že právě tím, že popřává dětem svým pravidelné a stálé docházky do školy, že jim zaopatřuje vyučovací potřeby — že již tím připravuje svým dětem dobrou budoucnost, že je to ten jediný podíl — otcovské věno — které jim jediné dáti může — a proto nepatrného vydání toho nikdy nelituje. Za to náš lid venkovský potřebu školního vzdělání dosud náležitě nepoznal a neoceníl, což ovšem k žádné chloubě nám není. Nesmíme se potom ovšem diviti, že i nejbohatší rolník se mnohdy tak zpečuje dětem svým školní knihy a jiné učebné prostředky zaopatřiti.

Poněvadž učitel a kněz jsou ti jediní, kteří se s lidem přímo a nejčastěji stýkají a stýkati mají, poněvadž jsou namnoze prvními nositeli mravnosti a veliké vzdělanosti, jest jim svatou povinností, aby o častých stycích přátelských a za každé nahodilé příležitosti lid poučovali o veliké důležitosti a potřebě školního vzdělání. Přátelská domluva, vhodná poučení a vysvětlení zmůže u rodičů venkovských jak se strany učitelů světských tak i se strany učitelů duchovních mnoho. Pochopí-li pak lid naše poučování, nebude litovati nepatrného nákladu na knihy a jiné učebné prostředky, a nářky v tom směru ne li nadobro, tož alespoň z větší části odpadnou, a tím prospěchu učby platně pomůžeme.

Ovšem záleží prospěch učby ještě na mnoha jiných okolnostech, ale těchto pět zde uvedených jest nejzávažnějších a nejvíce do očí bijících. Tím tedy a tak asi jeví se prospěch nebo nepospěch na školách národních. — *J. Mcelský.*

Morálka bez Boha.

Napsal Th. Kreutz, učitel v Bochumu.

(Dokončení.)

Hedonismus jakožto representant rozkoší smyslných opírá se o následující hlavní zásadu: Jediné pocit rozkoše jest normou mravnosti. Hedonismu se přidržovali již ve starověku Epikurejci a v nové době přívrženci materialismu a darvinismu. Poněvadž materialismus popírá u člověka duševní stránku, pak ovšem v poslední instanci jsou mu vzhledem k mravnímu smýšlení a jednání směrdatnými zájmy jen čistě materiální. V jeho očích jest ono jednání mravně dobré, které všestranně život rozmnožuje *) Ježto však rozmnožování života znamená též zároveň rozmnožování rozkoší (t. j. smyslných,) pak

jest po materialisticku řečeno: dobrým vše, co vůbec rozkoš působí. Co se však zde míní životem a rozkoší snadno uhodne, kdo na paměti míti bude materialistické stanovisko této ethiky. Životem nemíní se zde snad život v milosti Boží, nýbrž čirá rozkoš smyslná. Náplň rozkoše a neméně též oné smyslné rozkoše, která bezprostředně souvisí s rozmnožením tělesného života, to, dle oné morálky, jest prý vrcholem mravnosti!!! Ač mravní názory materialistů jsou neohrabané, přec, jak chytře dovedou nezasevencovi zastřítí konsekvence této své morálky!

Zásada: dobro jest to, co oblažuje, jest pro člověka smyslného vždy poněkud svůdnou. Než přes to přese všechno stavi pravdu vzhůru nohama; mravně dobré jed-

*) Tak hlásá Herbert Spencer, nadšený obhájece ethiky požitkové.

nání působí nám (rozkoš) radost, proto že je dobré; ale jednání toto není proto dobrým, že radost působí. Podstatu mravnosti netvoří radost (ona jest spíše účinkem její,) ale souhlas, shoda se zákonem Božím. Všechno dobré působí radost, ale ne vše, co radost působí, jest dobré; není-li tomu tak, pak bychom museli popíratí hřích dědičný a jeho neblahé následky, jež lidskou přirozenost degenerovaly. Jen ta morálka, která lichotí nízkému egoismu lidskému, může rozkoš prohlásiti za normu mravnosti. Co však by se stalo se společností lidskou, kdyby všeobecné platnosti a uznání nabyta ethika rozkoše nemající pražádného smyslu pro ctnost sebezapíravé lásky k bližnímu? Ovšem hedonismu jest: vykořisťování slabých silnými, zvířecí smyslnost u jednotlivce, zášť a boj všech proti všem. „Po ovoci poznáte,“ že hedonismus není než pravým výplodem pekelným. — Morálka utilitarismu (prospěchářství,) které již staří Spartané a Římané holdovali a kterouž oslavuje a zvelebují za našich dnů liberalismus a socialismus, není sice tak neomalene smyslná jako hedonistická, ale jest stejně zkažená a podvrtná. Jsouc dítkem žádostivosti očí a lakotnosti, vyhlašuje prospěchářství za svůj maxim. Mravní hodnotu nějakého jednání stanoví jen prospěch nebo škoda. Dle zkušenosti směřuje rozumná vůle vždy k užitečnému a odvrací se od škodlivého; následovně, dle morálky utilitaristické, jest ono dobrem, toto zlem. I při tomto morálním principu jeví se týž klamný závěrek, jako při dřívějším, byť se povrchnímu mysliteli sebe zřejmějším býti zdál. Ovšem, dobrý skutek přináší nám užitek, právě proto, že jest dobrý, ale blíže-li přihlídneme, není proto dobrý, že jest užitečný. Toť bylo by příliš nízké a všední měřítko pro mravnost. Dle této normy nevymanila by se mravnost nikdy ze sfery čistě pozemských zájmů, neboť z pravidla ideální dobra nesouvisí s prospěchářstvím. Ale cožpak záleží nevěřícím a Boha nedbajícím přívržencům této morálky na ideálech! Takové vzpružuje k činnosti jen žádostivost očí a lakotnost, jak Němec praví: „Besseres Klingen, bestes Klingen ist das Klingen des Metalles.“ Bídný mamon, toť jejich jediný ideal. Každý z nich, nedbaje ani blaha ani nářku bližního, neúprosný u volbě prostředků, dbá jen svého osobního prospěchu a tisíce jest těch, kteří za svůj životní úkol pokládají klanění se zlatému teleti.

Vedle individuálního principu prospěchového vystupuje zároveň též sociální princip, jenž se stejnoměrně zasazuje o prospěch všech údů společnosti nebo státu. Jejich nejvyšším ideálem jest všeobecné blaho státu. Soukromý zájem má u nich teprve druhé místo a to jenom jak dalece tomu úhrnný zájem státu dovoluje. U zastanců tohoto principu mají jen ty skutky morální cenu, které prospívají státu, při tom pak kojí se nadějí, že tímto principem účinně se oprou individuálnímu principu prospěchovému. Ale běda, počínání jejich není ničím jiným, než vyháněním ďábla belzebubem a to proto, že jejich morálka postrádá oné nejvyšší normy a vzpružiny, totiž lásky Boží a má tudíž místo mravnosti jen nářek mravnosti. Jednotlivec má se snažiti o blaho celku ne z lásky k Bohu nebo k bližnímu, nýbrž jen z ohledů na prospěch, ovšem napřed celku, a by mu jeho „osobní“ prospěch za takových podmínek byl za bezpečen. Zcela jinou tvárnost měl na př. sociální život prvních křesťanů. Ačkoliv dle zevnějšku podobal se poněkud sociálnímu stavu, k němuž tento princip směřuje, přece v podstatě své spočíval na vznešenějších základech. Pramenem a nosičem komunismu prvokřesťanského byla láska Boží. Z lásky k Bohu kladli do rukou apoštolů svůj majetek, z lásky k Bohu trvali společně na modlitbách, z nezištné lásky k bližnímu a ze sebezapírání starali se společně o blaho časné i věčné. Prospěchářská morálka zaujímá diametrální polohu vzhledem k onomu vznešenému rázu, neboť dle ní k péči o blaho státu nenabádají člověka ideální dobra, nýbrž čiré prospěchářství. Tu však nastává otázka, zdali dovede člověk, jehož všechno myšlení a snažení stále směřuje k dosažení prospěchu, tak dalece ovládati a v mezích držeti svůj, tak extrémně vyvinutý prospěchářský smysl, aby ochotně přiřkl i slabším stejný podíl na prospěchu. Nebude-li míti ctnosti sebezapření pocházející z lásky k Bohu a bližnímu, jistě, že se k tomu neodhodlá. Se sociálním prospěchovým principem tedy není také nic, ježto právě sociální princip potřebuje vznešenější vzpružiny, které mu však prospěchářská morálka poskytnouti nemůže. Místo sebezapíravé lásky k bližnímu vidíme jen žádostivost očí a místo vnitřního, svobodného seburčování z lásky k Bohu spatřujeme jen pouhý motiv, zevnější svůdnost materiálního majetku. K šíření sociálního principu nezbyvá státu nic než drakonické

použití hůlky biřicovy. A po chvíli i to se ukáže malomocným; vždyť člověk, jehož všechno smýšlení a jednání se na egoismu zakládá, sklání šiji svou před autoritou jen, dokud mu užitečna jest, nikdy však, může-li bez ní prospěchu se dodělati; následek pak toho jest, vzpoura proti vrchnostenské moci, spory a boj všech proti všem. Toť ono ovoce, po němž i tuto morálku poznáte. Jak dějepis nás učí, toto ovoce otráslo (abych tak řekl) zdravím celých států a přivedlo je ku pádu. Týž osud zachvátí i onen velebený stát budoucnosti, jen přechká-li šťastně bolesti svého zplození.

Jakožto třetí princip nezávislé morálky spatřujeme pýchu života ve formě ethicko-rationalistického a autonomismu. Tato morálka zaujímá zdánlivě protivné stanovisko proti oběma dřívějším principům vylučující všelikou účelnost skutků. Dobro má se konati bez ohledu na požitek nebo prospěch jen proto, že jest dobro; mimo to normou při rozeznávání dobra od zla není ani požitek ani prospěch, nýbrž jen rozum. Jedině rozum rozhoduje, je-li nějaký skutek mravně dobrý nebo zlý, jedině rozum dává člověku zákon a vzpružinu k jednání. Již staří stoikové pojali do své morálky toto stanovisko učíce, že pravá mravnost vychází jediné z rozumu a musí k vůli sobě samé býti konána, má-li sloužit ctnosti. Tomuto druhu morálky dostalo se v novější době největšího zdokonalení Kantem. Jako dřívější principy tak i tento má v sobě na první pohled cosi lákavého. Ač přece i náboženská morálka prohlašuje lidský rozum za normu k rozlišení dobra a zla, přece jest podstatný rozdíl mezi morálkou náboženskou a mezi morálkou volného rozumu. Ona uznává rozum jen potud za normu přirozeného zákona mravního, pokud jest odleskem moudrosti věčné; tato však prohlašuje rozum za autonomního, na Bohu nezávislého zákonodárce.

Tak na př. učí Kant, že člověk, jakožto bytost rozumná, jest sám sobě cílem a že není k žádnému vyššímu účelu určen. Žádná vyšší autorita nemůže mu tudíž dávat zákony, anobrž podroben jest člověk jediné rozkazům svého vlastního, autonomního rozumu. Dle této morálky stanoví rozum vůli zásady mravnostní a vůle má dle nich striktně jednati bez ohledu na to, zdali jednání to se jí přičí nebo ne. Zákon rozumu jest kategorickým imperativem, jenž nedovoluje lidské mohutnosti snaživé, aby

se věnovala tomu dobru, jež její přirozenosti jest přiměřené, nepraví: „chceš-li toho či onoho dobra dosíci, musíš takto si počínati,“ nebo: „chceš-li býti šťastným, musíš dobro konati,“ nic z toho, anobrž: „musíš zákon plniti, poněvadž zákonem jest, aniž bys při tom sledoval jiný účel mimo zákon ležící.“

Zdaž nevane z tohoto druhu morálky mrazivá pýcha a cituprázdná tvrdost a zdaž tedy právě tato morálka nepřičí se povaze a přirozenosti lidské? Tak bezohledně neporoučí lidské vůli ani věčný a absolutní zákonodárce, ba spíše dovoluje jí, aby při plnění jeho rozkazů popatřila též na odměnu za skutek aby v dosažení té odměny nabyla uspokojení. Pohnutkou k mravnosti má býti netoliko zákon, ale i odměna a to především odměna věčná, která v požívání Boha samého spočívá. Ano, právě proto vložil Bůh do srdce lidského snahu a touhu po blaženosti. Avšak pyšná bohyně rozumu nestará se o blaženost člověku, považuje touhu po blaženosti za bezúčelnou ano za nemravnou. Současně popírá autonomní morálka rozumovou existenci objektivního dobra, neboť závisí-li cena každého úkonu vůle jediné od dočasného zákona autonomního rozumu, pak jest dobro vždy jen něčím čistě subjektivním. Vždyť člověk jest si sám cílem, postrádá všelikého vyššího určení a tu jest tolik norem mravnosti, kolik jest jednotlivců. Schází jim jednota mravních ideí, tak že se snadno státi může, že co rozum jednoho člověka uzná za skutek vyšší ceny mravní, totéž zavrhně rozum druhého, jakožto skutek mravnosti se přičí. Tento odpor nedovede autonomní morálka rozumová nikdy rozřešiti. Ovšem Kant poznal, k jakým důslednostem vede jeho subjektivismus; proto snažil se také zastříti zkáznosť své morálky, prohlásiv za nejvyšší princip následující větu: „Jednej tak, aby maximy tvé vůle každé chvíle mohly se státi principem všeobecného zákona a ty abys také s to byl rozumným způsobem totéž chtíti.“ Byť sebe krásněji zněla tato věta, přece není leč holou frázi, dokud nebude uznána objektivní autorita, které přísluší rozhodnouti, co lze pokládati za princip všeobecného zákona, autorita, která by všem lidem byla zároveň normou a vzpružinou ku konání dobra, slovem autorita, která všeobecný zákon utvořila a sankciovala. I tento druh morálky způsobí jen zmatek, nebude-li míti zření k Bohu, věčnému po-

řadatelé všech věcí a prazdroji všeho dobra, jenž jest východištěm, středem a cílem pravé mravnosti. Arciť zdánlivě řídí se morálka rozumová noblejšími zásadami nežli ethika požitkářská a prospěchářská a proto nalezá tolik přívrženců zvláště ve vznešenějších kruzích; ovšem dovede idey své podávati v rouše vědecktějším a proto jí holdují přede vším mužové volné vědy — ale přes to přese všechno vyvěrá i tento morální princip i se svými konsekvencemi z téhož prapřincipu, totiž z principu sebecchvály a neodvislé sebelásky. I na pyšném autonomismu uzrává totéž ovoce, totiž: opovrhování objektivní autoritou, neláska, bezuzdná svoboda a vzpoura proti trůnu i oltáři. Napohled by se zdálo, že autonomisté chtějí šířiti morálku a sice jen ze zcela vnitřních rozumových motivů, ve skutečnosti však pohnutkou jejich jednání bývají ponejvíce jen motivy zevnější. Čest a vážnosť na venek, zevnější šetření t. zv. konventionellní mravnosti toť jsou většinou ve vznešeném a učeném světě jediné zbylé pružiny a pohnutky k mravnímu jednání. Co se tkne zevnější, tu vystupuje se ve vznešených kruzích s frappantní noblessou, za to ale za kulisami lze přecasto znamenati propašť sprostoty a darebáctví. Jejich falešné pojmy o cti a mravnosti lze přirovnati obíleným hrobům, před nimiž Písmo sv. tak důrazně varuje.

Takové ovoce nese od Boha neodvislá morálka. Mravní hniloba šíří se jako morová rána víc a více, neboť, jak známo, i do širších vrstev lidu vnikla již dávno nevěra a nemravnost. Svobodná věda a její morálka nabývají pomocí řečí i spisů, pomocí poesie i prosy víc a více půdy. Za takového stavu věcí musíme my učitelé považovati za tím světější povinnost svou: seznamovati nám svěřenou mládež se zákonem Božím a jejich po víře dychtící a po lásce práhnuoucí srdce božským semenem a dechem naplňovati. Uvážíme li onen žaluplný stav věcí, že totiž mnohé, velmi mnohé rodiny vyššího i nižšího stavu co se týká morálky stojí na půdě Bohu odcizené a jako třtina větrem denního pořádku sem tam zmítány jsou, tu potřebuje škola pro vychovatelskou svoji činnost přepevných zásad. Ty však nalezáme jediné v lůně naší sv. církve. Buďme si tedy my učitelové co nejvíce vědomí onoho veledůležitého úkolu, jež nám Bůh a církve sv. svěřili.

Vyučujme a vychovávejme v duchu naší svaté církve: buďme věrni Kristu Ježíši, jenž jest cesta, pravda i život; buďme věrni církvi své a jejímu nejvyššímu pastýři a učitelé nic se nebojíce bouří, neboť i nám vzejde den, kdy pokyne Pán větru a moří a bouře se utiší.

Přel. Ant. Ticháček.

DROBNOSTI.

Vyznamenání a pochvala. Učitel obecné školy pro hochy ve Dvoře Králové, Josef Scheibal, byl vyznamenán stříbrným záslužným křížem. Řídící učitelé František Bukovský v Poděbradech, Jan Zachoval v Jičíně, Frant. Petrs v Kvasejovicích a Václav Janovský v Tchově dostali pochvalné uznání od c. k. zem. školní rady; říd. učitel ve Vohřeledech pan Šindelář pochvalné uznání od okresní školní rady.

Marianská družina učitelek pořádala dne 1. května v domě záložny sv. Václavské přednášku a sice přednášel vldp. P. Josef Svoboda S. J. o „Hrdinské víře slovanských mužů v Strumnici v Bulharsku a jaké výsledky mělo toto hrdinství pro slovanské národy“.

Katolické školy v Římě. Dle nejnovější statistiky sestavené péčí vikariátu jest v Římě kromě seminářů a ústavů theo-

logických: 26 ústavů (5 pro hochy/21 pro děvčata) patřících ku školám středním; 69 škol obecných pro hochy (mezi těmi 13 večerních a 8 katechetických); 105 obecných škol pro děvčata (mezi těmi 18 nedělních a 7 katechetických); 14 pro vyučování řemeslné (mezi těmi 4 pro hochy a 10 pro děvčata). Mimo to jest v Římě 23 katolických asylů a 12 sirotčinců. Mají tedy „tmáři a nepřátelé (!) vyučování“ v Římě tolik škol „závislých na Vatikánu“, jak dí „Nuovo Educatore“, že se jejich horlivost liberálům až už nelíbí.

Německé školství v Rusku bude definitivně upraveno v duchu cara Alexandra III. takto: V každé německé kolonii, jež má nejméně 100 duší obyvatelstva, musí býti zřízena národní škola nejméně dvoutrídňá, v koloniích pak, které mají obyvatelstva méně, škola jednotřídňá. Uči-

telský plat ustanoven na 300—500 rublů při volném bytu. Jmenování učitelů bude příslušet inspektorovi národních škol. Vyučování ve školách německých kolonistů bude ruské, avšak náboženství bude se vyučovati po německu. V učebním programu bude vyučování ruskému zeměpisu a dějinám; dosud němečtí kolonisté v Rusku učili ve svých školách jen německým dějinám. Všecky knihy musí býti schváleny ministerstvem osvěty a bez tohoto schválení nesmí

žádných knih býti používáno; dosud měli němečtí kolonisté ve svých školách knihy, užívané a schválené v Německu. Hlavní dozor nad školami německých kolonistů budou míti gubernatoři; dosud bylo školství německých kolonistů samosprávné a teprve před 7—8 lety, za příprav k velikému válečnému tažení na Rusko, povšimnuli si Rusové toho, že kultus knížete Bismarka a císaře Viléma nabyl ve školách rozměrů státu ruskému nebezpečných. —a.

LITERATURA.

Růžová knihovna. Sbíрка spisů cizojazyčných pro mládež. Pořádá prof. Fr. Jarolím. Svazek II. D v é p o v í d e k. Napsala Berton-Samsonová. Přeložil a upravil pořadatel. V Pisku. Nákladem vlastním. Tiskem V. Šimka. Cena 35 kr. 93 strany.

Každý, jemuž zdárná výchova útlých srdéček mládeže naší stala se úkolem, uzná zajisté velké přednosti tohoto II. svazku, radícího se důstojně ku svazku I., jehož chvály hodná tendence náležitě oceněna v čísle 12. „Vychovatele“ ze dne 25. dubna 1895. Obě povídky voleny k sobě šťastně: nabádají totiž k dobrému příkladem odstrašujícím (Hříšné mládí — nešťastné stáří) a opět vzorem hodným následování (Utrpením k dobrému).

Vedle dokonalé formy mají obě povídky tu věcnou cenu, že v nich položena váha na moment náboženský a mravný a že, ač vystupují oba tyto momenty v po-

předí, přece neujímají vypravování poutavosti. Naopak děj obou vytrysklý ze zlatého srdce materského slavné spisovatelky proklesť si zajisté rázem cestu do srdcí naší milé mládeže. Avšak i dorostlý může je čísti, neboť jsou věrným obrazem skutečného života a jsem přesvědčen, že čta je pozorně, neubrání se slzám při některých výjevech, jež prostě sice, ale dojemně jsou zde líčeny. V tom právě spočívá cena knížečky této, jež, ač překladem, ovšem upraveným pro poměry naše, bude ozdobou v literatuře naší pro mládež. Vybíraje ze spisů francouzských, dovedl zkušený pan pořadatel vybrati z krásného to nejkrásnější, z dobrého to nejlepší, co by mládeži svědčilo.

Na konec dlužno poznamenati, že knížečka opatřena jest pěkným obrázkem a a že úprava její vůbec velice jest sličná.

J o s. Ž á k.

Spisy redakci zasláné.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redakci Tom. Škrdle vyšlo právě číslo 8. (květnové) roč. XI. s následujícím obsahem: Illyrská idea za Ljudevita Gaja na Jihoslovansku. Píše Frant. Štingl. (Pokr.) Z básní Frant. Šťastného: Deu v práci. V jarní bouři Sny. Zklamání. K slunci. Rozbouřené živly. Sociální povídka. Napsal Alois Dostál. (Pokr.) Náboženský sněm na světové výstavě v Chicagu r. 1893 Podávají Fr. Fryč a P. Aug. Kubeš. (Pokrač.) Stoleté narozeniny P. J. Šafaříka. Podává Frant. J. Rypáček. Dies irae. Fantastické mysterium. Polsky napsal Lucian Rydel. S povolením autora

přeložil Alois Svojsík. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokr.) V cechu filosofů. Příspěvek k charakteristice mudrců. Vybral Fr. Vaněček. Procházka britským museem. Píše dr. Jar. Sedláček. Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Frant. Žák. Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tomáš Škrdle. (Pokr.) Úmrtí. Hudba. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. **Dělnických Novin** vyšlo roč. IV. č. 18. s tímto obsahem: Bankrot moderní vědy; napsal dr. Rudolf Horský. Feuiletton:

Z paměti ševcovského učenníka. Několik slov o právu vlastnictví; napsal Václav Žižka. Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Dopisy. Literatura. — „Dělnické Noviny“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce.

Básnické obzory katolické. Čís. 1. Pod jedním praporem. Almanah katolických básníků českých. Pořadatelé Sig. Bouška, O. S. B., K. Dostál-Lutinov, X. Dvořák, F. Skalík. (Se světlotiskovou podobkou B. M. Kuldý.) V Dobromělicích na Hané. Nákladem pořadatelů. Vydavatel F. Skalík v Dobromělicích. 1895. Cena 1 zl. = 2 kor. Knihu tuto, kteráž věnována jest vsdp. B. M. Kuldovi, sídelnímu kanovníku na Vyšehradě k jeho trojímu letošnímu jubileu, a jejíž úprava jest skvostná, doporučujeme vřele, dokládajíc, že i naším upřímným, vroucím přáním jest, by se stala skutkem slova p. jubilantova citovaná v předmluvě: „Mějme se všichni rádi, slučujme se v lásce Kristově a v lásce k národu svému drahému.“ Ano, slučujme se v lásce Kristově, v té lásce,

jejíž vlastnosti tak pěkně a dojemně vytýká veliký apoštol národů ve svém prvním listě ku Korintským. (13, 4—7.)

Obrana. Red. Frant. Žák. Roč. XI. čís. 9.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Šťastný v Brně. Ročník XVIII. čís. 9. a 10.

Růže Dominikánská. Redaktor P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Ročník IX. číslo 1. Doporučujeme.

Časopis učitelek. Roč. II. čís. 8.—9. Za redakci odpovídají Emilie Kozáková, Leopolda Pölzelbauerová a Cyrilla Pyšvejcová.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých, jež sebral a upravil Jan Nep. Černohouz, osobní děkan v Hostivaři. Nákladem Cyr. Meth. knihkupectví G. Franc. Seš. 6.—7. — Doporučujeme opětně co nejlépe.

Rozhledy po lidumilství. Vychází ve prospěch „Ženského asyly“ v Praze. Red. JUC. Fr. C. Vlk. Předplatné (roč. 2 zl., půl roku 1 zl.) přijímá pí. Anna Zvědínková v Praze, Tomášská ulice, číslo 20.—III. Roč. III. čís. 4.

Konkursy.

V **Táborském** školním okrese obsadí def. tato místa: učitele odboru gram.-histor. na m. šk. chl. v Jistebnici; podučitelky na ob. d. šk. v Soběslavi a v Táboře; podučitelů při ob. šk. v Hlavatcích, v Horách Smilových, v Řepči a v Šebířově. Od 14./5. do 6 neděl. — V **Jindřicho-Hradeckém** okrese obsadí se def. místa: učitele při m. šk. chl. v Jindř. Hradci pro odbor III.; učitelů při ob. šk. v Kostelní Radouni a Pluhově Žďáru; podučitelky při ob. d. šk. v Jindř. Hradci; podučitelů při ob. škole v Příbrazi a Zahrádce. Od 15./5. — V **Prachatickém** okresu def.: učitele v Libějicích; po 1 místě podučitelském. v Lažicích, Sv. Maří, v Němčicích, Vitějicích, ve Lštění, v Račově, Vonšovicích a Žernovicích. Od 15./5. — V okrese **Vysoko-Mýtském** obsadí se def. místo katechety při m. šk. chl. ve Skutči (700 zl.). Od 15./5. def. místa: řídícího učitele ve Dvořišti a učitele v Perálcí. Od 21./5. — V okrese **Budějovickém** po jednom místě podučitelském: v Dubném, Pištěně, Střížově a v Todni. Od 15./5. — V okrese **Kladenském** obsadí se def. místo: učitele odboru gram.-histor. při m. šk. chl. v Unhošti; při ob. šk. chl. spojené s měšť. na Kladně a při první ob. šk. chl. na Kladně; podučitelů: v Chýni, Lidicích, Vel. Přítočně, Ropicích, a Stelčovsi. Od 21./5. — V okrese **Strakonickém** def.: místa říd. učitelů ve Štěkní, v Slatině, v Nové Vsi, ve Velké Turné; učitele v Hradešicích; podučitele ve Volyni. Po 1 m. podučitelů při ob. šk. v Cehnicích, Jemnicích, Jetišově, Klinovicích, Krasilově, Mečichově, Michově, Neuslužicích, Nihošovicích, Slatině, Strašicích, Nové Vsi a Zadních Zborovicích. Od 21./5. — V okrese **Lanškrounském** def. místo: říd. učitele v Dolní Dobrouči, podučitele v Hnátnici. Od 21./5.

OBSAH: Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Klement Markrab. (Pokrač.) — O koncentrování učiva náboženského a mravoučného vůbec. Příspěvkem ku koncentraci teleologické píše Alois Brynych. — O prospěchu a neprospěchu. — Morálka bez Boha. Napsal Th. Kreutz, učitel v Bochumu. (Dokonč.) — Drobnosti. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupačům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budiž zasýláno předplatné; tamtéž buďtež adresovány i reklamační, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře a časopisů na výměnu buďtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Pokračování.)

2. *Jak odvykati mládež zahálce?*

Navykej ji stálému zaměstnání. O tom byla již řeč. Nového nelze tuto nic říci.

3. *Jak brániti mládeži v nestřídmém požívání pokrmu a nápoje?*

V této stránce jest působení učitelovo obmezeno na pouhé poučování o oškliivosti a následcích nestřídmosti. K tomu má ovšem dosti příležitosti. Tam, kde se ujímá u dětí pití lihovin, budiž varováno často a důtklivě před touto neřestí.

Jinak ovšem záleží vše na rodičích. Marné jest vzkazovati rodičům po dětech, co jim mají dávat k jídlu a pití a co ne, co jest zdravé a škodlivé, jestliže toho rodičové sami nepoznávají — Před lety, když přicházelo v oblibu požívání kávy k snídani, říkával jeden učitel žákům: „Děti, nepijte tu bryndu; poproste matek, ať vám dělají k snídani krupičnou kaši, ta jest zdravá pro prsa, já ji mívám každý den.“ Děti poslouchaly jako pěny, a matky dělaly, co chtěly.

4. *Jak odvraceti od mládeže nepočestnost v oděvu a způsobech?*

Nepočestnost v oděvu jest, jak známo, jedním z nejmocnějších draždidel k nečistotě. A jak se jeví tato nepočestnost při nynější mládeži? A v čem spočívá její nebezpečí?

Nikdy snad nehonila se moda za modou, jako nyní. Vkusné a pohodlné kroje lidu českého vymizely skoro již úplně. Nyní chodí vesničané jako maloměšťáci, a maloměšťáci jako velkoměšťáci. Moda jest novověkou modlou. Od té pak modly odtrhovati jest úsilí daremné. Avšak přes to má svědomitý učitel dosti příležitosti kárati mládež, pokud by se neodívala vkusně, prostě a pohodlně. Ovšem to činí s nebezpečím, že ty ony rodiče na sebe popudí.

Co se týče *chlapců*, není vůbec tak zle. Jen tu a onde dávají chlapcům kabáty a spodky příliš těsné a upjaté na způsob hereckých a komediantských trikotů. Odívati se tak, aby tvary těla byly znatelné, musí se pokládati za neslušné vždy, tedy i u chlapců. — Hůře bývá u *dívek*. Nemusí-li se pohoršiti dítě, ať chlapec ať dívka, pohlédne-li maně na některé děvče v krátkých sukních s holými nohami, když toto sem tam se vrtí a nakloňuje? A jak nebezpečný jest dítěti (ba mnohdy i dospělému) pohled na dívky 12—14leté upjaté v těsné živůtky s patrnými známkami probouzející se puberty?

Zde může způsobiti mnoho dobrého svědomitá učitelka. Kde není učitelk literárních, bývá aspoň jedna industriální, a ta může snadno převzít úlohu učitelky třídní u vedení, jak se mají dívky strojiti. Učitelka, ať třídní ať industriální, počuj a napomínej dívek, by si dávaly šiti šaty pohodlně tělo kryjící a s těla splývající, že to zdravé a slušné.

Nepočestnost ve způsobech. Mládež, zvláště chlapci, velmi rádi napodobují po dospělých nepočestné způsoby. Toho jim učitel netrp, přísně je káraje i trestaje.

Čmárati po zdích, stromích, sloupích, lavicích a pod neslušnými předměty jest neřeš náramně rozšířená. Mnohdy bývá ještě k takovým obrázkům příslušný text nebo výklad. Co činiti proti tomuto zlu?

Učitel domluv žáku, jenž by se dopouštěl takového čmárání nebo nápodobování se vši přísností. Má-li dítě ještě dost málo studu, zapýří se a bude se takového hříchu varovati. — Kdes na gymnasium patnáctiletý student kutil cos pod lavicí. Professor ho pozoruje od stolu, přiskočí, zabaví nestoudnou hračku z papíru, hodí do kamen a praví, hoře hněvem: „Fuj!“ A to pomohlo. Student zastyděl se až do duše a nikdy více pod lavicí nekulil.

5. *Jak odvracetí od mládeže nebezpečí špatných společníků?*

Učitel napomínej žáků při každé vhodné příležitosti, by neobcovali se špatnými druhy. Ukazuj příklady, jak ten onen člověk se pokazil od špatných společníků. Dále ovšem moc učitelova nesahá. Mládež jest příliš pohybliva, chytlava a druživa. Však právě tím horlivěji čiň učitel, co jest v jeho moci.

6. *Nebezpečnější ještě nežli špatní společníci jsou špatné knihy a obrazy.*

Jakby poučoval učitel o tomto nebezpečí, bylo již ukázáno. Zde jest otázka: *jak toto nebezpečí odvrátiti?*

Morovina páchnoucí ze *špatných knih* otravuje nynější mládež více, než by myslil nezkušený. Horlivý učitel má proti této nákaze jeden vydatný prostředek: zříd a rozmnožuj neunaveně žákovskou knihovnu, v níž jsou jen spisy dobré, rozněcuj v žácích slovem i skutkem chuť ku čtení; ale důtklivě jim připomínej, kdoby se opovážil čísti nějakou knížku špatnou, odjinud zapůjčenou, že jim nebudeš dávat tak pěkného čtení ze školní knihovny. Děti tě budou milovati a, majíce dosti čtení od tebe, nebudou sahati po jinem.

Kdyby děti přes to přese vše nějaké špatné knihy se dopídily, do školy přinesly, samy z ní čítaly a jiným čísti dávaly, nepřekvapuj se a neníč knihy té, aby nepovstalo z toho nemilé opletání s rodiči neb jinými lidmi; dostačí, když knihu zabavíš a řekneš: „Ať si přijde pro knihu, kdo ti ji půjčil.“ Přijde-li, vrať mu ji s důraznou důtkou; pak-li nepřijde, jest kniha zabavena a neškodnou učiněna.

Nemenší nebezpečí nežli od špatných knih hrozí mládeži od *protestantských bibliček*, které se rozšiřují v některých krajích v úžasném množství. Báječná láce těchto bibliček svádí nerozumné rodiče, že je kupují a dávají školním dětem místo kostelních zpěvníků nebo modlitebních knih. Kdo zná vůbec písmo svaté, musí říci rozhodně, že četba jeho nedospělým a sprostným nad pomyslení jest nebezpečna, jelikož se vypravují v písmě i nejohavnější skutky beze všeho obalu. Aby tedy protestantské bibličky (neomylným znamením jejich jest, že jsou beze všech vysvětlivek) mezi katolickou mládeží se nešířily, o to se zasaďte katecheté a učitelé společným úsilím.

Proti nebezpečí *nestoudných obrazů, soch a různých předmětů ozdobnických* není jiné ochrany, nežli návod s vrchu naznačený, jak má mládež odvracetí oči

od předmětů neslušných. Ovšem ve spořádané společnosti občanské nemělo by býti vůbec dovoleno vystavovati a prodávati, co uráží mravopoctnost; ale proti proudu marno plavati. Až bude učitelstvo s kněžstvem na roli vychovatelské opět sjednoceno a ideou mravního vychování mládeže proniknuto: pak pozdvihne jistě hlasu svého na místech příslušných, by vydán byl *přísný zákon* proti vyrábění, vystavování a prodávání neslušných předmětů. Otravuje-li se těmito předměty školní mládež, otravuje se kořen národu.

7. *Neslušné zábavy pro školní mládež jsou:* taneční zábavy v hostincích, divadelní hry pořádané pro dospělé, loutková divadla, různé produkce v cirkusích a na prknech komediantských, maškarní kousky, panorámy, musea, jarmareční prostonárodní odrhovačky a pod. Aby takové a podobné zábavy nebyly školní mládeži kamenem úrazu, o to se musí zasaditi společnými silami kněz i učitel, dům i obec. Jsmeť přesvědčeni zkušeností, že opatrnému učiteli vždy se podaří odvrátiti nebezpečí neslušných zábav od mládeže když s těmi, na nichž záleží, vážné promluví slovo, na př. s hostinským, by netrpěl školní mládeže ani v hostinci ani kolem něho; s obecní policií, by nepouštěla školní mládeže do cirkusu, netrpěla maškarních průvodů atd.; s pořadatelem divadelních představení, by vstup mládeži byl zamezen, pod. — Ovšem to všecko dá se docílit pouze na venkově v menších osadách; ve velkých městech nesmí učitel na takové působení ani pomyslit, ale musí přestat na tom, co mu možno v jeho poměrech.

Nejlépe byla by ochráněna školní mládež proti nebezpečí neslušných zábav přísnými zákony, jak uznávají i liberální paedagogové¹⁾. Kéžby jen pamatovali naši zákonodárci, že zákony vydávané na ochranu veřejné mravnosti lépe poslouží obecnému blahu, než jakékoliv jiné zákony!

8. *Příliš svobodné obcování s osobami nestejného pohlaví.*

Jak docílí učitel, by chlapani a dívky nezacházeli vespolek příliš svobodně, t. j. bez dozoru? Snad když jim bude pořádati, jak se již stalo tu a tam a někde pravidelně se děje, společné zábavy sám, při nichž na př. chlapani s dívkami křepčí — před očima rodičů, učitelů a vzácných hostů? My velice pochybujeme, že takové zábavy k dobrému vedou. Takové zábavy probudí v mladých hrudích touhu: da capo! Jednou za rok budou se baviti hoši s děvčaty pod dozorem a padesátkrát třeba bez dozoru. Kdyby to upíral, nezná z dětské psychologie ani abecedy. Proto pryč s moderním vynálezem školních zábav a výletů, pokud nejsou pro každé pohlaví zvlášť!

By chlapani s dívkami bez dozoru nezacházeli, musí prohlásiti učitel za zásadu, která nepřipouští výjimky. Ve školách, kde společné vyučování, netrp učitel žádných důvěrných styků; ani na záchody, byť i byly od sebe vzdáleny, nechť nechodí chlapani a dívky stejnou dobou; ani chlapani ani dívky nechť, pokud možná, nechodí na záchody hromadně a bez skutečné potřeby;²⁾ jdou-li děti do školy a ze školy, nechť jde každé pohlaví zvlášť, atd. Hleď se přesvědčiti, zachovává-li se tvé nařízení a každé provinění proti němu trestej.

Ostatně pomůže jen časté a důtklivé napomínání, jak neslušno chlapani baviti se s dívkami a dívce baviti se s chlapani. Dr. Jakub Schmitt navrhuje, by se říkalo lehkomyšlnému chlapani: Chceš-li býti mezi děvčaty, dáme ti sukni na tělo

¹⁾ Viz „Učitelské Noviny“ z r. 1893 str. 456. nn.

²⁾ Jaké opatrnosti tu třeba, ukazuje „Škola a Život“ z r. 1861 str. 189.

a punčochu do ruky! Podobně by se mohlo říkati lehkomyšlné dívce: Chceš-li býti mezi chlapeci, dáme ti na tělo kalhoty a do ruky bič! Snad by takové podpichování dětské ctižádosti více pomohlo, než sebe důtklivější napomínání a varování. ¹⁾

(Ostatek přístě.)

Obrazy z dějin vychovatelství.

II. Svatý Karel Borromejský.

Píše Josef Moudrý.

(Pokračování.)

Zásluhy Karla Borromejského o dokončení sněmu tridentského a provedení usnesení.

Po svém zasnoubení s Církví vedl Karel život asketický a právě v tomto spojení s Bohem, v míru modlitby a v rozjímání dozrávaly v duši Karlově velkolepé myšlenky a záměry, kteréž celému křesťanstvu přinesly zvláště tehdy potřebné blaho. S velikým zármutkem uvažoval o tehdejších smutném stavu církve. Divému proudu zkázy a častému odpadlictví měla býti postavena hráz, kterouž nemohlo býti jiného leč všeobecný koncil, o kterémž se byl sv. Karel svému strýci často zmínil. Koncil tridentský započal sice sezení svá již r. 1542. ale pro rozličné příčiny byl přerušen a náprava, jakouž sliboval všestranný program, v život nevešla. Po 16. sezení, v dubnu r. 1552. byl opět přerušen vpádem Morice Saského do Tyrol a sešel se teprve po 8 letech přičiněním sv. Karla, r. 1560.

Mladý kardinal pouze na to pomýšlel, aby veškeré práce byly urychleny, poněvadž i tentokráte hrozilo sněmu opět přerušení. V takových dobách přicházel Karel s rozličnými návrhy a prostředky, jimiž sněm v žádoucí jednotu uváděl. Bojoval, pracoval, modlil se dnem i nocí za toto dílo, kterémuž byl takřka duší; ku své veliké radosti dočkal se touženého skvělého výsledku, neboť sněm byl r. 1563. dokončen. Po skončení koncilu zůstal Karlu ještě hlavní a největší díl práce, totiž provést, ve skutečnost uvést usnesení. K tomu účelu jmenováno bylo papežským dekretem osm kardinalů, k nimž i Karel náležel a měli uvést správný výklad usnesení. Poněvadž pak koncil na 18. sezení (26. února 1562) uznal, že by se předešlo tak častému od církve odpadávání, *kdyby lid byl lépe a důkladněji cvičen a ve věcech víry pečlivěji vyučován*: uloženo bylo sněmem sestavení katechismu pro veškeré křesťanstvo, aby i formou i methodou vzešla jednotu víry křesťanské. Učebnice takové byla potřeba svrchovaná, jelikož nepřátelé církve nejen obšírnými spisy, nýbrž i tisíci a tisíci letáky bludařství rozsévají, v čemž jim nově vynalezený knihotisk znamenitě prospíval. Tak Luther, Melancton, Brenzius a j. rozšiřovali své učení četnými spisy, jimiž všechny země zaplavovali. Katolická církev ovšem že nebyla také beze zbraně, jen že tato zbraň Petra Canisia Summa religionis Christianae zdála se býti účastníkům koncilu nedostatečnou a proto uznána potřeba katechismu nového. Za tři léta po ukončení sněmu vydáno bylo toto dílo pod názvem: „Catechismus ex decreto Concilii Tridentini ad Parochos, Pii V. Pontificis Max. jussu editus, Romae in aedibus Populi Roman. apud Aldum

¹⁾ Srovn. „Katholische Lehrerzeitung“ z r. 1893 str. 779.

Manutium 1566. Cum privilegio Pii V. Pont. Maxim. et Philippi Hispaniarum regis per universam regni Neapolitani ditionem.“ Katechismus nenese ve svém čele ani jméno sestavovatele ani jméno sv. Karla a vydán byl teprve za pontifikatu následujícího papeže Pia V. A přece byl sv. Karel duší tohoto důležitého díla.

V pozdějších letech účastnil se sv. Karel i přepracování breviře, mešní knihy a revise vulgaty.

Karel v Miláně, opravy v arcidiecesi a zakládání nových ústavů.

Karel Borromejský byl sice jmenován arcibiskupem milánským již r. 1560., ale odebral se do svého nového sídla teprve r. 1565., poněvadž Pius IV. přál si jej míti u sebe, pak Karel nebyl ještě vysvěcen a konečně množství práce za trvání sněmu tridentského zdržovalo jej od cesty do Milána. Když pak 7. pros. 1563 posvěcen byl na biskupa, vyprosil si hned na strýci svém, aby mohl se odebrati ku svému stádcu do Milána, co také r. 1565. učinil a byl nad míru slavnostně uvítán, neboť lid milánský po 80 roků svého arcibiskupa ani neviděl. Tam také ujal se hned práce, počínaje arcidiecesi reformovati dle snesení koncilů. Již za osm dní po svém vjezdu odbýval první provincialní synodu, kteráž působila obecný obdiv, tak že se jí účastnily zvědavé osoby i z nejvzdálenějších provincií. Již na této první synodě vydal dekret, jímž všem farářům rozkázáno, *aby dítky svých farností v neděli shromažďovali a v náboženství vyučovali*. Aby tuto horlivost u farářů rozněcoval, navštěvoval sám chrámy a byl přítomen vyučování. Zvlášť horlivé katechety vysílal jako missionáře do městeček a vesnic, aby i zde mládež mohla účastna býti vyučování. Na provincialních synodách v letech 1565, 1569, 1573, 1576, 1579 a 1582 v Miláně bylo sděláno množství blahodárných předpisů, kteréž obsahovaly naučení o rozšiřování dobrých knih a spisů pro lid i duchovenstvo, o zakládání bibliothek, o udílení vyučování náboženství, o zařizování a vedení školství. Již po první provincialní synodě chtěl Karel podniknouti visitační cestu po své diecesi, ale zpráva o těžké nemoci strýcově ji na krátký čas zatlačila. Spěchal nyní k nemocnému papeži, jenž za krátký čas v jeho náruči skončil (10. pros. 1565.) V Římě zůstal Karel ještě několik měsíců, aby přítomen byl volbě nového papeže. jím navrženého kardinála Ghisleri-ho, jenž nastoupiv na trůn sv. Petra, přijal jméno Pia V.

Ze své diecese arcibiskup Karel velkých radostí neměl, ale doufal v Boha, že se mu podaří stav její zlepšiti a také ani ruky od práce neodkládal. Současníci ⁷⁾ sv. Karla líčí stav diecese milánské jako velice smutný. „Nevědomost ve věcech víry a z ní plynoucí i znemravnělost jakoby vrchole dostupovala. O člancích víry, o dekalogu, nevěděl lid skorem ničeho; modlitbu Otčenáš a Zdravas neuměl nikdo, ba mnozí sotva dovedli znamení sv. kříže učiniti Neděle a svátků užíval lid ku hrám, tancům, pitkám a jiným neslušným výstřednostem. Všecka úcta k Bohu zmizela. Při mši svaté bývalo slyšeti hlasité rozmluvy a žerty atd.“ Tak píše Giussano, přítel a sekretář sv. Karla; byť bylo toto líčení i třeba přehnané, musely zajisté tehdejší poměry býti více než smutné.

Karel nad tímto stavem nezmádomyslně, nýbrž naděje v pomoc Toho, Jemuž v službu se oddal, sílila, povznášela mysl jeho ku blahodárné práci a skvělému

⁷⁾ Giussano. Vita di S. Carlo Borromeo prete cardinale del titolo di Sancta Praxede, arcivesc. di Milano. Milano 1610.

výsledku. *On byl toho přesvědčení, že zlepšení lidstva může se státi pouze zlepšením výchování a vyučování mládeže.* „Jako dobrý pastýř věděl, že i jehňata musí býti ošetřována a pěstována, má-li celé stádo zdrávo zůstati. Má-li zbožnost a bohabojnost v některém národu zavedena a upevněna býti, musí na tuto dráhu nakloněna býti outlá srdce dětí; jestli že ale výchova mládeže v některé zemi jest zanedbána, zajisté odvrátí se brzy mládež od dobrých mravů svých praotců.“ „Aby tomuto předešel, svolává zástup horlivých a zbožných mužů, kteří slibují důležitý úřad učitelský převzítí, zkouší jejich život, schopnosti a dává jistá pravidla, podle nichž by žili. Takové duchem jeho oživené rozesílá do všech farností svého biskupství, by mládež vyučovali. K jeho podnětu jsou sestavovány knihy, z nichž mládež učení víry a povinnosti svého stavu poznává. Brzy ku svému potěšení spatřil, že nevědomost všeho druhu mizí, rozum dětí se vyvíjí, podnětu tajemství víry jich paměť chová a jich srdce láskou k nevinnosti se kloní.“⁸⁾

Sv. Karel nevyhrazoval vzdělanost snad pouze pro jeden neb dva stavy; nehleděl na rozdíl ani v rodu ani pohlaví. Jeho přičiněním dostalo se učení synu nádenníkovu i synu velmožovu, prosté chudé dívce i bohaté dceři šlechtické. Obzvláště ale staral se o ty, kteří měli býti budoucími vůdci, světlem lidu. Založil velký počet vyšších i nižších škol, vychovávacích ústavů, pro všechny stavy a potřeby občanské společnosti, opatřil je zásadami a pravidly vynikajícími jasností a přesností jakož i podrobným propracováním. *Největší péči ale věnoval školám křesťanského učení, jim založeným.* Na základě snesení koncilu tridentského založil mnoho vzdělávacích ústavů, z nichž nejdůležitější jest šest, totiž:

1. *malý* neb chlapecký seminář v dekanátu Brivio;
2. *malý* neb chlapecký seminář v dekanátu Marliano;
3. *malý* neb chlapecký seminář v dekanátu Jacino;

Do těchto malých seminářů byli přijímáni hoši, kteří se stavu duchovnímu věnovati chtěli. Každý měl tři třídy, z nichž při dobrém prospěchu přicházeli z ústavu prvního do druhého a třetího. Zde měli veškeré potřeby zdarma a zvláště hoši chudí a z odlehlých vesnic byli tu přijímáni.

4. *velký seminář* u sv. Jana v Miláně byl pokračováním prvních tří ústavů. Tam počala vědecká příprava ku kněžství studiem filosofie a theologie. Chovanci tohoto ústavu byli vysvěcováni na kněze, i na doktory theologie povyšováni.

5. *canonica* — ústav pro kněze, kteří nebyli ještě schopni duchovní správu převzítí.

6. *dům* pro nedosti vzdělané, neb neschopné kněze, jež sv. Karel při svém nastoupení z jejich štací odvolal, a když zde vzdělání nabyli, opět na místo dosadil. Všechny tyto ústavy sám dvakráte v roce přehlížel.

V Miláně pro syny šlechtické založil *vychovatelnu* šlechtickou, nad níž ponechal dohled sobě. Na konci každého roku odbývány zkoušky po několik dní, při nichž sklízel každý dle svého přičinění pochvalu neb pokárání. Ba přítomní senátoři a magistrát městský i přičinlivým odměny rozdával. Aby bylo nějakého měřítká, dle něhož by se křesťanská výchova díti měla, požádal Karel svého bývalého sekretáře a stálého přítele Silvia Antoniana o sestavení příhodného spisu, což tento učinil svým „De educatione.“

Zaopatřiv vzdělání pohlaví mužskému, obrátil pozornost svou *ku výchově dívek*, kteráž toho času velice byla zanedbávána, ba v plénkách se nacházela.

⁸⁾ Ant. Jeanjean ve chvalořeči na sv. Karla Borromejského.

Když pominul v Miláně mor, při němž Karel v lásce k bližnímu svatostí zazářil, zřídil pro sirotky ženského pohlaví *zaopatřovací ústav*, jež svěřil Uršulinám. Zde našly dívky celé zaopatření, vzdělání a naučily se vésti mravný život. Když dorostly, buď se provdaly, buď vstoupily do řádu, neb se ústav o jejich existenci postaral.

Podobný ústav zařídil sv. Karel i pro dospělé, a ten byl řízen pannami třetího řádu sv. Františka.

Konečně vzpomněl i na chudé, ku práci neschopné osoby obojího pohlaví a k útěše v stáří zřídil pro ně *chudobinec*. Byloť výslovnou vůlí arcibiskupovou, aby všichni chudásové a pomoci potřebující do chudobince přijímáni byli bez rozdílu domova; tím sprostil cesty a zvláště chrámy žebráků, kteří neskromným hlasitým voláním jen z pobožnosti vytrhovali.

Pomíjíme zde vylíčení zásluh sv. Karla, jež si získal svou láskou k bližnímu za panování moru v Miláně r. 1576. a 1577, jakožto věc vůbec známou

„Jako klas plný a těžký na poli stojí a den žně očekává, aby v stodolu byl odveden, tak stál i sv. Karel na poli Božím a očekával blažený den, kterého jej Pán k sobě zavolá a ve svou věčnou blaženost přijme.“ Tento den nebyl daleko a Karel, jako by ten čas tušil, odpověděl vévodovi turinskému, když u něho na návštěvě meškal: „Myslím, že se vícekrát již neuvidíme.“ Za krátký čas odebral se Karel na věčnost, aby přijal odměnu od Pána, jemuž veškeré práce života svého byl věnoval. To stalo se 3. listopadu 1584; a za svatého vyhlášen byl od Pavla V. roku 1610.

(Příště dále.)

Neustupný.

Črta pro školu i dům.

Napsal J. K. Zákoucký.

Neustupný bývá dosti často rušitelem všeho svazku přátelského; jest nešťastliv. Kde není neustupnosti, tam se vše daří. Neustupnost však jest na závalu všude. Běda přátelství, do něhož vloudila se neustupnost, běda společnosti, v níž společníkem jest neustupný

Neustupnost prvně se objevivši zanechá po sobě ve společnosti první mráčky nespokojenosti, pobouřenosti, nevole i hněvu; ale čím častěji se objeví, tím více nespokojenost se vzrůstá, až zplodí hněv neukrotitelný, zášť, nenávisť, přátelství jest ubito, společnost se rozchází.

Má-li ta neb ona společnost se utvořivší a nějaký účel si vytknuvší, zdárně se rozvíjeti, jest jí třeba zákonů či stanov, jimž se musí každý jednotlivec podrobiti, by se nejednalo nahodile neb dle vůle jednotlivců. Stanovy ty jsou charakterem té společnosti.

Takto vytknouti si cíl má i člověk. Má býti charakterem, jenž vždy a vždy za těchže podmínek a okolností jedná, jak si ustanovil, jak jednou již jednal a nezná ohledu při jednání svém ani na sebe ani na své přátele. Má jednati dle práva a pravdy. Pilně chváliti a odměňovati, lenochy kárati a trestati; nikdy nemá zřetele bráti na osobu a její postavení. Právě ohled na toto postavení mnohých zaviňuje mnoho. Bůh trestaje nebo odměňuje také nehledí na osobu, nýbrž na skutky. I budiž nám On světlym příkladem ve všem našem jednání a konání. Odměňujme dle zásluh, nikoli dle protekce. Protěžovaní bývají obyčejně

největšími lehkomyšlníky, kteří nikdy svých povinností nekonají s pravou svědomitostí a oproti pilným, neunavným pracovníkům, kteří nemají „strýčků“, chovají se s urážlivou nadutostí. Protekce budí nenávisť, závist, omrzeloš a nechut ku práci u jedněch, neustupnosť u druhých.

Protěžovaní bývají obyčejně neustupnými. Zakládají si na svém „pozadí“, jsou hrdí na své jisté povýšení, předstírají vždy a všade domněle větší zásobu svých vědomostí, domnívají se, že jen oni mohou míti nejlepší myšlenky, návrhy a rady, co jest jejich vynáší a nezvykle vychvalují a tím mnohdy zabijí věc dobrou a v srdce poraženého — níže postaveného druhu — vsévají nespokojenost.

Neustupnosť objevuje se všude, kde mnoho zakládá se na bohatství. Všimněte si dětí, kteréž slýchávají, že až dospějí, že budou míti domy atd., a užasnete, jak se chovají ke druhům méně zámožným, jak je uráží, a v ničem jim nechtí ustoupiti. Neupírám, že míti bohatství jest velmi pěknou věcí, ale tvrdím, že mnohem lepší jest býti vlídným, neboť vlídnost otvírá nám brány všech srdcí, vlídností a skromností všem se zamlouváme, kdežto nadutostí a neustupností každého od sebe odpuzujeme a proti sobě nadsazujeme. Neustupnosť budí neustupnosť. Myslí si chudšas, že také může míti pravdu a staví se proti bohatému a vzniká svár a rozepře a rozsévá se nespokojenost a nenávisť, jež nemívají pěkných následků.

Velice chybuji rodičové, jimž štěstěna více popřála, že vychovávajíce děti své, jim vštěpují vědomí o zámožnosti a bohatství. Tím srdce dětské se kazí, nebo nepřístupno se činí slovům i radám, jež měly zušlechtiti srdce.

„Nač mi tobo třeba?“ myslí si malý nadutec a povrhne nuzným, nemá soucitu, nezná dobrotivosti ani lásky, kteráž má nás pojití všecky vespolek, vysmívá se chudým, vychloubá se bohatstvím, zakládá si na šatech a na všem, co pomíjí, a nesnese, by měl někdo něco podobného. Hádá a pře se, nechtě ustoupiti.

A co vseto bylo v srdce dětské, to roste, bují a mohutní a dospělý mnohdy horší bývá dítěte.

Neustupnosť zavinila již mnoho. Příčinou je mnohých svárův a hádek, hněvu a z něho vyplývající mstivosti, nesnášenlivosti, záští, nenávisti, závisti a všech jiných nectností, v nichž společnost lidská až do dnešního dne upí, ač vychovávání úsilovně se snaží hlavu potříti všem těmto ďáblovým výplodům a srdce dětské vychovati chce na charakter.

Ale bohužel tento důležitý úkol se nepodaří, dokud domácnost nebude pravým spolupracovníkem školy. Škola jest pilný a tichý pracovník na národa roli dědičné, ale po hříchu domácnost jest podvratným živlem, jenž veškerou práci vychovatelskou buď znesnadňuje aneb i docela ruší. Příčina této vychovatelské neshody jest přílišné se mnohdy mazlení s dítkami, buď nenávisť k učiteli a ke škole, aneb i neustupnosť, že by učitel byl moudřejší než některý otec a lépe chtěl vychovávání dítek rozuměti než on.

Pro nás promlouvajíce o neustupnosti, důležitá jest příčina poslední.

Dostí často žehrá se na nezvedenost těch kterých dětí a obyčejně děti nespokojených bývají nejhorší. Takový nespokojenec žehrává na všecko a žluč jeho nejvíce se pobouří, má-li platiti školné nebo školní přirážku. Nad těmito platy jest roztrpčen a v rozhořčenosti své mnohé nerozvážené slovo vypustí z úst, kteréž ničí autoritu vychovatelovu. A nemá-li vychovatel autority, pak marno jest všecko namáhání. Slova jeho padají na skálu a hynou a příklad nemá účinku. Dokud zákony tyto zvláštní platy nespojí s platy a s přirážkami ostatními, dotud vy-

chování nebude se lépe dařiti. Ti, kteří působí na venkově, kde lid malých výdělků nalezá, pocítují tuto nesnáz v míře značné.

Dítě, byvši ve škole za špatnou úlohu pokáráno, přijde domů, stěžuje si a je zle. Otec vyskočí a spustí stavidla své výmluvnosti proti učiteli! .Není divu! Pracoval dítěti úlohu sám a ona je špatna, jeho samolibost je uražena.

„Ukaž ji sem!“ rozkáže. — „Podíváme se, jak on to udělal!“ — A prohlíží učitelem opravenou úlohu a hněv jeho stoupá a roste, a tvrdí, kterak to učitel počítal a znovu opravuje.

Dítě, jsouc již učitelem o chybě přesvědčeno, neví nyní na čem vlastně je, a dívá se na otce a myslí na učitele. Rozvažuje, ale brzy se rozhoduje. Láska k otci obyčejně větší bývá než k učiteli a ta jest mu rozhodcím. Pohrdá radou učitelovou a věří otci, nesmazatelně vtiskujíc si v duši svou počinání otcovo. Navyká neustupnosti a osvojuje si ji trvale.

Tak a podobně stává se dosti často. Jsouť i matky takové a přece matky měly by býti vychovatelkami nejlepšími. Na nich závisí veškerý rozkvět národa, neboť dosud v platnosti výrok madame Campanové, výtečné vychovatelky francouzské, kteráž na otázku Napoleonovu: čeho je Francii třeba? odpověděla: „Matek!“

Matky, vychovávající dítky své, nesmí ani stín neustupnosti prozraditi, ale chybou bylo by také, kdyby byly příliš povolny. Neustupnost i povolnost jsou stejně škodlivy. Při výchově musí pracovati vždy rozum, který stále rozvažuje, co by dětem ku prospěchu nebo ku škodě bylo, toto zavrhuje, onoho užívajíc.

Ale namítne se snad, že daný zákaz jest také neustupností a ten že jest přece nutno dáti. Neupírám nutnost rozkazův a zákazův, ano, tvrdím, dán li nějaký, by neustupně se stálo na jeho vyplnění. Nebo kdybychom jen poněkud povolili, ukázali bychom duševní slabost a vychování by se nedařilo. Zákaz je nutný a při zákazu neustupnost nejdůležitější podmínkou.

Při zákazu hlavní známkou důslednost, nebo přikazujeme a zakazujeme vždy jen totéž, kdežto neústupnost objevuje se jen při nahodilých příležitostech. Neustupný, nejednou hájí, co jindy sám zavrhoval a tak jest pln nedůslednosti a nedůslednost vždy jest známkou chabého charakteru.

Původ neustupnosti hledati sluší v neposlušnosti a vzdorovitosti, kteráž jest vyšším stupněm nectnosti předešlé.

Neustupnost jest jakási nepoddajnost, kteráž roste a snadno se mění ve svéhlavost.

S dětmi při nichž zpozorovali jsme jen malý zákmit nepoddajnosti, neustupnosti, musíme nakládati jako s neposlušným. Nebývá neposlušnost daleko.

Nejúčinnějším prostředkem napravení neustupného jest přesvědčiti ho o lásce své k němu a že to s ním dobře smýšlíme. Vlídna rada jest nejlepší.

Jednou pozoroval jsem mezi dětmi zvláštní ruch. Jakýsi chlapec přinesl mezi soudruhy kaleidoskop a ukazoval jim vábivé změny obrázkův. Ale Václav pln zvědavosti nechtěl nikomu ustoupiti, sám jen se chtěje dívati.

„Ukaž, já se také podívám!“ žadonil Josef.

„Počkej, až já se dosti nadívám!“ byla odpověď Václavova.

„Ty jsi již viděl dost! Popřej také jiným se podívat!“

„Když jsi nedočkal, nepotřebuješ vidět ničeho!“

„Jest to tvé, že si tak poroučíš?“

„Co ti do toho?“

„Jako tobě! Ukaž! Tvé to není!“ zlobil se Josef a uchopiv kaleidoskop, chtěl jej Václavovi vytrhnouti z ruky.

Oba nedbali, že věc není jejich a tahali se o něj, až hoch, jemuž kaleidoskop náležel, plakal.

Chtěl jsem je napomenouti, ale než jsem úmysl skutkem učinil, hoši kaleidoskop rozbili. Pláč chlapce, jemuž kaleidoskop náležel, byl veliký. Cítě jeho bol, koupil jsem mu nový, hochy napomenuv a připojiv, co svou neustupností zavinili, by se jí na příště hleděli vystříhati.

Bylo jaro. Na břehu horského potoku rozkvetly první sněženky a lákaly dítky. Ale bylo jich dosud málo. Tu a tam jen některá. Chlapci Pavel a Vít na ně vyšli. Spatřivše současně první, vrhli se na ni jako ostrůž na holubici a tahali se o ni. Nevzpomněli, že opodál zvonkem svým kývá jiná. Odstrkovali se, jako by zde byla jediná. Ale břeh byl příkrý a — chlapci skulili se do potoka. Byl to trest zasloužený — za jejich neustupnost.

Proto, poznáme li nějakého neustupníka, nastrojme věc tak, aby se na něm sama vymstila ovšem bez citlivé škody. To zapamatuje si dítě jistě a napraví se.

Neustupnosti u malých vzniku nedejme, potlačme ji vždy hned v zárodku. Kdyby zmohutněla, mohla by se jim ve věku pozdějším státi osudnou. Kolik jen usedlostí propadá za oběť neustupnosti sousedské, kolik rodin hyne v bídě a nedostatku zaviněném neustupností. Pamatujme vždy na neblahé následky její a za jisté bude naší snahou dětí před ní vystříhati.

Příklady vzorných rodičů.

(Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha“.)

Z rukou Božích vyšla lidská rodina . . . aby pro všechny věky zůstala prvotným a na vždy požehnaným základem“, nezbytnou podmínkou velké společnosti pokolení lidského.

Rodina! Tato tajemná trojice, v níž jeví se tak skvělý a tklivý odlesk moci Boží, která ochraňuje, Boží moudrosti, která řídí, Boží lásky, která zachovává a oživuje!

Rodina! Vznešená svatyně authority, která tvoří, vychování, které povznáší, prozřetelnosti, které zachovává.

Rodina! Nehynoucí předmět, první a poslední účel péče nebes, a zákonů božských, rovněž jako bytí má předmětem péče pozemské a zákonodárství společenského! Rodina! To jediné slovo má označovati ona jména lidskému uchu co nejliběji zaznívající: otec, matka, syn, bratr, dcera, sestra; nejčistší náklonnosti; nejprvnější přátelství v životě; nejdůvěrnější a nejdětinější radosti; nejněžnější ctnosti: prostotu, čistotu, nevinnost!

A co mám říci o oteckém krovu, o oteckém domově? Není zajisté ani v lidské řeči sladších jmen, ani v lidském srdci posvátnějších a trvalejších upomínek! — Když Pán náš, Ježíš Kristus, nám chtěl zřejmě naznačiti něžnost srdce svého pro ty, kdo zde na zemi plní vůli nebeského jeho Otce, neměl pro to leč tato slova: „Tenť jest bratr můj, i sestra, i matka.“ (Mat. 12. 50.)

Uvedl jsem zde o rodině několik nadšených výroků slavného francouzského biskupa a paedagoga, Fel. Dupanloup-a, chtěje poněkud a jen jako zdáli nazna-

čiti vznešenost a posvátnost křesťanské rodiny. A hned obrátím se k bližšímu a vlastnímu úkolu dnešní své přednášky, na příkladech ukázati blahodárné působení vzorných rodičů na vychování dítek.

Děti mají podobu rodičů, obyčejně též jejich náklonnosti a schopnosti. Podoba i schopnosti přecházejí nejčastěji s otců na dcery, s matek na syny. Nebylo by snad to příčinou, že mnohý otec přirozeně lne více ku dceři, matka k synovi?

V. Brandl v životopise K. J. Erbena vypravuje, ¹⁾ že týž měl bystrost a úslužnost po otci, avšak podobu těla i ducha, vážnost, opravdovost, ale také zárodek souchotin po matce. Od matky se naučil přísnou spořádanost ve všem zachovávat, vlastnost to, kterou se po celý život vyznamenával.

Německý paedagog T. G. Dinter vypravuje: „když mně bylo sedm let, přišli dva moji starší bratři do gymnasia, čtvrtý nebyl jemnějšího vzdělání ducha posud schopen, a pátý nebyl ještě na světě. Byl jsem tedy já ten, k němuž po šest blažených let srdce mateřské tak zcela, tak vroucně přilnulo. Těšil jsem se, když otec byl doma, a mne nechal blouzniti, nebo bujně dováděti. Avšak byl jsem neméně vesel, když otec za příčinou svých úředních cest nebyl doma. Tu posadil jsem se z počátku na klín, později po boku matky. Tu nechal jsem si od ní vyprávěti, předčítati nebo já jsem předčítal. Měli jsme velkou starou nevkusnou knihu obrázkovou. Z té vykládala mi obrazy. Často musil jsem jí vyprávěti, čemu jsem se od domácího učitele byl naučil. Spisy Beaumotové, Lady Senserové, Lady Spiritueleové a jak se všechny ty dámy jmenují, byly čteny a o nich rozmlouváno. Tím hoch, otcem zajisté divoce vychovávaný, nabyl poněkud jemnosti, nadšenosti, což ho podnes ještě blaží. Nebylo by dobře, kdyby mne byl otec sám vychovával. Byl bych se stal drsnějším, svéhlavějším. Nebylo by dobře, kdyby mne byla matka sama vychovávala. Nikdy bych nebyl se dodělal pevnosti, vytrvalosti, samostatnosti, které muži tak třeba.²⁾“

Ředitel ústavu pro vychovávání opuštěné a zanedbané mládeže v Beuggen u Basileje R. Zeller vypravuje o svých rodičích, kteří před ním ústav ten založili a řídili. „Moje máti byla nejen věrná, ale také moudrá a rozvážlivá choť a matka. Ne se všemi žalobami a s každou mrzutostí šla k otcí; ušetřila ho, pokud s dobrým svědomím ho mohla ušetřiti, aniž by se musila obávat, že mu cosi zatajuje, co by dle řádu a ustanovení Božího nezbytně otcí se mělo sděliti. Na ten způsob snášela mnohý zármutek a mnohou starost a tíži sama, a mnohou těžkou úlohu a povinnost provedla sama. Jak často přimluvila se za chybnou služebnou a chovance, když ředitel dle přísných předpisů ústavů chtěl trestati propuštěním! Jak často zamlčela dokonce i takové chyby a poklesky chovanců, jež občas se opětovaly, když seznala upřímnou opravdovost, zbýti se hříchu, který však nebylo lze jen tak zholiti za den, nebo za dva přemoci. Potom však v slitovné lásce své jevila tak pronikavou opravdovost a přísnost a ve své přísnosti takové slitování, že provinilec nejen byl zdrcen, ale zase také znovu povzbuzen k nové víře, zmužilosti a naději. Takovou svatou opravdovostí, věrnou láskou a neunavnou trpělivostí podařilo se jí, přivesti na dobrou cestu čeledína, který 27 roků sloužil v našem ústavě, pak se s věrnou služkou našeho domu oženil, s ní 12 roků sloužil v Basileji jako panský zahradník, a posledních 8 roků svého života zase v našem ústavě strávil jako nádenník. Jeho vdova žije posud mezi námi a může míti radost,

¹⁾ Světozor 1883., 171.

²⁾ F. G. Dinter — *Ausgewählte paedagogische Schriften*. I. 15.

ze svých čtyř zvedených dítek. On se narodil r. 1807. v rodině bez domova, byl synem bohabojné matky, dostal se jako hoch nevědomky mezi loupežníky, jejichž vůdce před jeho očima byl odpraven; on sám dostal se do vězení se starší svou sestrou Susankou. Ta byla napřed vysvobozena a do Beuggen dopravena, kdež vyučováním řiditelovým a laskavým ošetřováním a vedením jeho choti rychle dospívala pro nebe a v náruči této blaženě odešla na věčnost. Před tím dožila se ještě té radosti, že na její přímluvu také mladší bratr Ondřej z vězení byl propuštěn a k ní do Beuggenu dopraven (1826) ¹⁾ (Příště dále.)

DROBNOSTI.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských laskavě zaslali: Vsdp. Fr. Janský, kanovník strážce katedrální kapitoly v Budějovicích 3 zl.; vldp. Štěpán Dvořák, farář v Rychmburku 10 zl. (poslední splátka); z vikariátu Bystřického: vsdp. Josef Meloun, k. a. vikář a farář v Postupicích 5 zl.; vldp. Filip Burgerstein, děkan v Benešově 5 zl.; dp. Fr. Vaněček, farář ve Václavicích 1 zl. 20 kr.; dp. Karel Štella, kaplan v Benešově 2 zl.; dp. Jan Konečný, kooperátor v Benešově 1 zl. 20 kr. Zaplať Pán Bůh. — František Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze, tajemník spolku.

Kříž ve škole. O tomto tematě přednesl na sjezdu katol. učitelů v Krefeldu v Porýnsku učitel Lohrmann úchvatnou řeč, ve které provedl tyto myšlenky: *A)* Úvod: Veliké chvály zasluhuje učitel, jenž plní věrně a svědomitě povinnosti své. By ve snaze této všestranně byl posilován, k tomu jest prostředkem obzvláště vhodným krucifix ve škole. Jako jest kříž všude v životě církevním i občanském ozdobou, tak jest i v naší škole obecné nejvzácnějším klenotem, neboť nám ukazuje na božského Spasitele, nejvyššího to našeho učitele a náš vznešený vzor. — *B)* Pojednání: Božský Vykupitel jest nejvyšším naším vzorem: I. Svou myslí a způsobem vyučování a to: 1. horlivostí ve svém úřadě („můj pokrm jest, abych plnil vůli toho, kterýž mne postal“), 2. horlivostí v modlitbě (na Božím požehnání všechno záleží . . . Modli se a pracuj!), 3. svou náklonností a svým úmyslem („nehledám slávy své . . .“), 4. tím, že měl zvláště na mysli jedině potřebné („Jednoho jest potřebí . . .“), 5. že vychovával ku

pravé lásce k vlasti (dávejte císaři, což . . .“), 6. že užíval nejlepšího způsobu vyučování (krásná podobenství). II. Vykupitel jest vzorem naším, zvláště příkladem svým, a to: 1. v Nazaretě (byl rodičům svým poddán. Trávil život v pokoře, práci, poslušnosti), 2. svou láskou k dětem (nechte maličkých přijít ke mně . . .“), 3. ve svém utrpení („Otče, odpusť jim . . .“). — *C)* Závěrek. Konstantin dobyl vítězství nad mocným odpůrcem Maxenciem ve znamení sv. kříže. I my zvítězíme s božským Spasitelem, budeme-li mu nezlomně věrni. Tak vykonáme to nejlepší pro sebe i pro děti. „Pochválen Pán Ježíš Kristus! Až na věky! Amen.“ Bouřlivý, dlouho trvající potlesk, praví „Kathol. Lehrerzeitung“, byl p. učiteli aspoň skrovnou odměnou za překrásnou jeho řeč.

Školy řemeslnické na Rusi. Ruská státní rada schválila projekt nižších škol řemeslnických, kde se bude vyučovati stolařství, zámečnictví, knihařství, ševcovství, krejčovství, řemenářství atd. Hleděno bude k tomu, by školy byly účelné, ale prosté, tak aby mohly býti zřizovány nejen v městech, nýbrž i po vesnicích, kde děti budou moci nabýti znalosti řemesel, aniž by se tím odcizily svému zemědělskému povolání. Kromě předmětů, kterým se vyučuje v národních školách, bude v nižších řemeslnických školách vyučováno technologii každého řemesla, účetnictví, kreslení a rýsování. Kurs bude trvati čtyři léta; poslední rok bude věnován pouze praktickému zaměstnání. — a.

Český jazyk na Collège de France. V prvním běhu tohoto školního roku přednášel professor L. Leger na Collège de France o české mluvnici a vy-

¹⁾ Mutter Zeller in Beuggen. Bassel. Str. 44.

kládal zároveň Kollárovu „Slávy dceru“. Vytrvalí a pilní žáci jsou na Collège de France vzácnou výjimkou, neboť posluchačstvo těchto volných přednášek jest velmi měnivé a nepravidelné. Mile nás proto překvapila zpráva, že známý slavista p. L. Leger má mimo ono střídavé obvyklé obecenstvo toho vysokého učiliště pařížského též 10 pravidelných žáků, kteří si netoliko nakoupili potřebných knih českých a pilně sledují přednášky, nýbrž věnují češtině i domácí práci s velikou zálibou. Mezi nimi se nalézají tři štábní kapitáni.

— a.

Jednotná střední škola. Také v Uhrách hovořilo se již několikráte o jednotné střední škole, avšak vždy vyskytlo se dost nepřátel její. Naproti tomu má jednotná střední škola v Rakousku i v Německu mnoho přívrženců. Nedá se upřít, že měla by taková škola mnoho předností před gymnasiemi a realkami. U dětí desítiletých těžko je rozhodovati o budoucím povolání. Naproti tomu třeba je obávat se na jednotné škole přetížení žáků učením. Uherský ministr vyučování vyslovil se již pro tu změnu a lze očekávati, že bude s ní učiněn brzy pokus.

— a.

Úmrtnost dětí. Nejvíce umírá dětí ve stáří 2 let. Odtud klesá stále úmrtnost dětí, a to ještě více u hochů, nežli u děvčat. V sedmém roce zaznamenáno z 80 dětí jedno úmrtí ve čtrnáctém roce jedno úmrtí teprve z 232 hochů či 200 děvčat. Děvčata, která jsou slabší tělesné konstrukce, bývají dříve přidržována domácím pracím a i pohlavně dříve dospívají, jeví větší procento úmrtnosti. Od čtrnáctého roku zase přibývá úmrtí a to opět více u děvčat nežli u hochů. Děvčata podléhají v té době nejvíce tuberkulose.

— a.

Z Německa. Dle nejnovějších zpráv je v Německu 56.565 obecných škol se 7.925.688 dětmi a 120.032 učiteli a učitelkami Učitelék je 13.750.

— a.

Zednáři a kult Satana. V dopise z Říma uveřejňuje „Corresp. Nazion“: Zednáři, jak známo, dostali z paláce Borghesův v Římě výpověď. Tyto dni žádal zástupce knížete Scipiona Borghese a jeho choti vévodkyně z Ferrari doprovázen několiká řemeslníky, aby mu byly zotvírány všechny komnaty a síně za příčinou nutných oprav. Stalo se — až na jednu, kterouž zednáři otevřítí se zpečovali. Teprv když plnomocník Borghesův pohrozil násilím, byla otevřena a co k velikému úžasu bylo

v ní shledáno? — Oltář na počest Satana. Na oltáři stála veliká socha Satana, kolem ní několik menších soch pekelných duchů, po obou stranách byly zavěšeny záclony z červeného a černého hedvábí. Kolem byly trojhranné satanské symboly a knihy obsahující satanský ritus. Vzadu na stropě zářilo veliké, elektrický osvětlené oko a uprostřed stál satanský trůn. Hrůza pojala všechny přítomné. V čísle ze dne 17. května časopisu „La Croix“ píše bývalý zednář Dr. Margiotta: Zpráva tato jest autentická a přeju si, aby katolický tisk ji rozšířil. Dál pak připomíná trestuhodné činy nejvyšší hlavy zednářů, žida Adriana Lemmiho, jehož návodem uvelebila se nejvyšší lóže zednářská zrovna proti Vatikánu, že prý jest se svou pekelnou družinou důstojným representantem Satanovým. Zpráva tuto uveřejnila i „Voce della Verità“.

Jak se učí dějepisu ve Francii toho nejvš zajímavá ukázka z knihy Lavisovy (21. vydání 1889): „Od té chvíle, co pokořeno bylo povstání komuny, Francie neměla více vnitřních nepokojů. Den po skončené válce chopila se opět práce a zaplatila Německu beze všech obtíží odškodné ohromné u výši 5 miliard franků. Avšak Francie ztratila ve válce z r. 1870 svoji vojenskou slávu, ztratila část své državy, víc nežli 1,500.000 obyvatel našich provincií v Horním a Dolním Rýnsku, kteří byli vesměs dobrými Francouzi, jsouce nyní donucováni být Němci. Leč oni neodдали se osudu, oni naopak nenávidí Německo a doufají pevně, že opět budou moci být Francouzi. Německo pak dovede si cenit svého vítězství a jest kromě toho velikou zemí, jejíž obyvatelé svou vlast opravdově milují, jejíž vojíní jsou udatní a dobře vycvčeni. Aby bylo lze dobyt opět toho, co nám Německo vzalo, musíme my být dobrými občany i dobrými vojáky; aby z vás byli dobří vojáci, proto vaši učitelé učí vás dějinám Francie. Dějiny Francie dokazují, že v naší zemi synové vždy mstili neštěstí svých otců. Za Karla VII. Francouzi pomstili porážku svých otců u Crecy, Poitiersu a Azincourtu. Na vás, hoši, bude, abyste pomstili své otce za Mety a Sedan. Toť vaše povinnost, veliká povinnost, vašeho života. Té nesmíte zapomenout!“

— a.

Bude rok 1900 rokem přestupným? Dle gregoriánského kalendáře posledního roku každého století nebývá rok přestupný, leda by prostá cifra set byla

číslem 4 děliteloa. Tak nebyly roky 1700 a 1800 roky přestupnými a nebude jím ani rok 1900, ale za to roky 2000, 2400, 2800 atd. Důvod pro to jest následující: Jak známo, sluneční rok má 365 dní, 6 hodin, 9 minut a 10 vteřin. Vsune-li se každého roku čtvrtého rok přestupný, počítá se o 36 minut a 40 vteřin více, což znamená ve 100 letech, 25 letech přestupných, asi tři čtvrtiny dne. Tento čas se tedy musí zase odpočíst a sice při staletích; jejichž stovky nejsou číslem 4 dělitelny. Ježto pak tím opět pokaždé jedna čtvrtina dne odpočte se více, každé čtyři sta let zase jeden den se vsune, aby se rozdíl vyrovnal. —a.

Následky dobré návštěvy školní.

V Anglii navštěvovalo r. 1870 školu jeden a půl milionu dětí, nyní pak navštěvuje školu 5 milionů dětí. Naproti tomu bylo v různých trestnicích r. 1870 as 12.000 trestanců, nyní však jest jich jen 5000. Počet odsouzenců pro sprosté zločiny klesl ze 3000 na 800. —a.

Ženy v úřadě učitelském. „Fr. päd. Bl. píše: „Je tomu již mnoho let,

co ženy uvedeny byly v úřad učitelský V říši naší není ovšem instituce učitelek zjevem starým. Jinak je v Americe, Anglii, ve Švédsku, kde dávno již vyučují učitelky. Zdali ženy se k povolání tomu hodí, jest stále ještě otevřenou otázkou. Tolik jest jisto, že žena, stane-li se matkou, náleží rodině a nepatří více do školy. V některých státech jest také stanoveno, že provdává-li se učitelka, vzdává se tím místa učitelkého. Jest přirozeno, že učitelé všech zemí konkurenci učitelek těžce nesou. Učitelka, jako osamotnělá dívka, mnohem méně má potřeb, než ženatý a dětmi obdařený učitel; i vdaná učitelka méně má potřeb, ježto vedle ní vydělává ještě i muž; může tedy mnohem laciněji služby své škole nabízet. Proto také jest v Americe plat učitele tak malý, že téměř žádný vskutku vzdělaný muž úřadu učitele nepřijímá. Učitelé v Americe mizí. O ceně vyučování ženami, nelze dnes ještě konečného úsudku pronésti. Teprve generace učitelkami vychovaná činností svého života bude moci o způsobilosti žen k vyučování vydati určitější svědectví. —a.

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Ročník II. seš. 8., jehož obsah jest tento: I. Listy homiletické: Hod B. svatodušní. (Klem. Markrab), Pondělí Svatodušní (Albert Mrázek), Svátek nejsv. Trojice (Klem. Markrab), Neděle 1. po sv. Duchu (Al. Koudelka), slavnost Božího Těla (Alois Dostál), Neděle 2. po sv. D. († Josef Pazderka), Ned. 3. po sv. D. († Josef Herčík), Svátek sv. Petra a Pavla (Dr. Josef Burian), Ned. 4. po sv. D. (Jan Götschner), Řeč při udělování svátosti biřmování (Th. C. M. V. Lhotský), promluva k mládeži na den nejsv. Trojice (Fr. Chramosta). II. Listy katechetické: Katechese o 2. přikázání B. (Dr. Jan Sýkora); katechese biblické (Fr. Vo hnout). Zdali měnila Jednota Bratří Českých svoje učení o velebné svátosti? Píše Dr. Ant. Lenz. O známosti Boha (V. Lefler). III. Listy vědecké: Jak nakládal Luther s Písmem svatým. (Napsal Dr. Ant. Brychta.) O Josefu egyptském. Apologeticky uvažuje fil. Dr.

Eug. Kadeřávek. Z oboru právního. Romanorum Congregationum decreta novissima. Literární oznamovatel. — Doporučujeme co nejlépe.

Spolek sv. Vincence, jenž už devatenáctý rok v Čechách blahodárně působí, vydal za lonský (osmnáctý) rok svou výroční zprávu, z níž vyjímáme, že čítá v celé zemi 49 konferencí čili místních odborů, z nichž 10 na Prahu připadá. Ústřední rada měla loni 6983 zl. příjmů a 4324 zl. 14 kr vydajů, tak že jí zbylo 2659 zl. a obligace na 1000 zl. Ostatních 49 konferencí čítalo 5742 dobrodinců a 1904 ošetřovaných rodin a 29 studujících; příjmy jejich páčily se toho roku na 59.269 zl. a výdeje na 40.640 zl.; hotovost pak obnášela 18.630 zl. Družina sv. Vojtěcha ošetřovala 19 učenníků i měla 9252 zl. příjmů a 3156 zl. výdejů.

Obrana. Roč. XI. čís. 10. Red. Frant. Žák. S přílohou: Kalendář pro živé a mrtvé duše od Petra Kopřivy seš. 5.

Na perutích! Upomínky ze svých cest v kytici uvil Dr. K. L. Řehák, rytíř Božího Hrobu v Jerusalemě, farář u sv. Ducha v Praze. Seš. 1. Cena 18 kr.

Z a s l á n o.

Přátelům a příznivcům družstva Vlast.

O valné hromadě našeho družstva, konané v IX správním roce, bylo v zásadě přijato, aby družstvo Vlast zakoupilo si vlastní svůj dům v Praze. Při tom bylo poukázáno na veliké a mnohé výhody, které by i družstvu i rozvoji našeho katolického života z toho vyplynuly, kdyby družstvo naše vlastní svůj dům, možno-li ve středu města, mělo. Místnosti naše mohly by býti středem katolického hnutí literárního, v nich bychom mohli založiti si svou knihovnu a čítárnu, v nich vyložiti četné časopisy české i jinojazyčné, v nich zříditi po případě i katolický antiquariat, zkrátka, majíce vlastní svůj dům, mohli bychom provésti mnohé věci, které rozkvět naší katolické organizace a celého našeho hnutí žádá, kterých však nám provésti nelze, dokud jsme a dokud zůstaneme v nájmu. Jmění našeho družstva by se zajisté valem stenčovalo, kdybychom zmíněné věci provésti chtěli v místnostech najatých.

Již několikráte byly nám činěny nabídky na koupě domu, a to nabídky velmi výhodné avšak celá věc na jednom vážne. Domy lacinější, které se nám nahazují, jsou buď v inundační neb regulační čáře, takových tedy družstvo naše koupiti nemůže. Domy pro nás vhodné jsou však poměrně dosti vysoko ceněny, nejméně j e d n o s t o t i s í c z l a t ý c h. My však máme na hotovosti všechny fondy dohromady počítaje kolem 40.000 zl.; mohli bychom tedy zaplatiti sotva jednu třetinu, kdežto dvě třetiny zůstaly by na dlužích. Takovou koupi uzavřítí bylo by ovšem nerozvážlivě a toho také nikdy neučiníme.

Zbývá nám tedy cesta k tomu cíli jen jediná, apellovati totiž na p. t. naše členy, dobrodince a odběratle našich listů. Pány zakládající členy našeho družstva prosíme, aby, kdo a seč jen může, s doplácením vkladů členských neváhali.

K mnohým odběratelům našich listů vznášíme tu snažnou žádost, aby své účty vyrovnali. Zvláště apellujeme na katolické mecenáše, aby pamatovali na nás svými dary a odkazy. Biskup Ketteler říkával: „Kdyby katoličtí mecenášové na katolickou literaturu svou, dali jen desátý díl toho, co obětují liberálové na literaturu stálo by katolické naše hnutí velmi vysoko.“ — Ale bohužel, dnes se sice mnoho k tomu poukazuje: mělo by býti to a ono, ale málo se dbá, aby to provedeno býti mohlo.

I na naše družstvo se namnoze poukazuje, že by mělo provésti to a ono, ano někdy se mu od leckoho i má za zlé, že dobře míněných rad a návrhů neprovádí, ale zapomíná se na to počítati, zdali jeho síla ku provedení stačí.

Nuže, my to vidíme že síla naše o mnoho vzroste, bude-li míti svůj vlastní dům. Jen na dva příklady poukážeme. První snahou velikého buditele katolické organizace ve Francii, abbé Garniera bylo, získati katolické „Unii“ vlastní dům. Získal ho a dnes jest dům středem a východištěm celého katolického hnutí francouzského, a Garnier to vyznal, že bez vlastního střediska byla by „Unie“ malomocnou. Vizme katolické tovaryše v Praze. Obětavý předseda jejich vše nasadil, aby měli tovaryši vlastní domov. Již jej mají a kdo viděl schůze a slavnosti v rozsáhlém sále jejich domu a byl svědkem jejich nadšení pro katolickou věc, pozná na první pohled, že vlastní dům k tomu valně přispěl. Jsou doma a nikoliv cizinci v nájmu a ve svém a na svém každý raději a účinněji pracuje.

Což divu, že i družstvo Vlast po vlastní domovině touží. Ono ví, že bude moci svou činnost v katolickém hnutí pak tím zdárněji rozvinouti a volnými rukama pracovati i v tom, v čem mu cizí střecha a omezenost v najatých místnostech ruce váže. Proto voláme ku všem svým přátelům a příznivcům: Pomozte nám uskutečniti velikolepý náš plán. Kdo cos dlužen, brzy splať, a tím získáme již mnoho tisíc, komu Bůh požehnal že více máš, než potřebuješ, ušetři z přebytku dar na zakoupení našeho domu, dobře věda, že tím přispíváš k utužení a povznesení naší katolické organizace na poli literárním i sociálním. Prosíme voláme, kéž ne nadarmo!

Z výboru družstva Vlast.

V Praze dne 20. května 1895.

Dr. **Rudolf Horský**,
starosta.

František Žák,
jednatel.

Slavná redakce!

V čísle 14. Vašeho ct. časopisu uveřejněny jsou některé výňatky z „N. a Š.“, které v oněch kruzích vážených Vašich čtenářů, již nepoznali „N. a Š.“ z vlastního čtení, mohou vzbuditi domněni, jakoby „N. a Š.“ zaujímal stanovisko nepřátelské vůči stavu Vašemu a jeho snahám. K tomu nemůžeme lhostejně přihlížeti, ježto záleží nám na tom, aby vážené čtenářstvo Vaše poznalo náš list v dojmu celkovém nikoliv částečném a příkře strannickém.

Již několikrát jsme prohlásili, že naše rozhledy školské slouží k tomu, aby naši čtenáři, kteří nemají všech listů paedagogických a politických, mohli poznati mínění různých stran a činitelů v našem národě o věcech školských; za tím účelem přináší náš list v rozhledech školských projevy škoie nynější i jejímu učitelstvu přátelské i nepřátelské. Jsou-li projevy prvního druhu světlé, jsou projevy druhého rázu jeho stínem. Kdo chce podati celkový obraz našeho listu, musí nevyhnutelně dbáti obého. Váš dobře mi známý p. referent podal však jen stín, zachycený na svém nepřátelském podkladě vůči nynější škoie a jejímu učitelstvu.

Náš oddíl „Drobnosti“ nazývá Váš p. referent pikantním. Zaslouhuje li toho názvu, může rozhodnouti jen nestranný posuzovatel, který z listu našeho může poznati, že zaznamenáváme v drobnostech z listů politických vše, co přímo nebo nepřímo škol a učitelstva (duchovního i světského) se týče, abychom zejména venkovským učitelům nahradili čtení denních a různých zpráv z listů politických.

Proč právě Váš p. referent vybral pro Váš ct. list jen ty stinné drobnosti a z nich zvláště ony, jež týkají se učitelů duchovních, je zřejmo; chce uvést list náš v kruzích váženého čtenářstva Vašeho v nenávisť, které nezasluluje.

Bylo by dobré, kdyby Váš p. referent uvažoval o slovech, jež byla v čísle 40. „Hlasu“ z r. 1894, a která uvedli jsme v minulém ročníku „N. a Š.“ na str. 163.: „Zanechme neploďných kritik, které jenom zvětšují propast mezi knězi a učiteli.“ — „Neosamocujme se! Přílišnou rázností můžeme to dovésti tak daleko, že uvázneme na suchu.“

Na konec prohlašujeme, že v listě našem na nejednom místě může se každý dočísti, že vážíme si kněží, kteří s námi působí na roli výchovy nábožensko-mravní, že dovedeme vždy oceniti záslužnou jejich činnost — jako odsouditi činnost jiných kněží, kteří, když jde o školu a učitelstvo, vidí zlo i tam, kde ho ve skutečnosti ani není.

Prosíme sl. redakci, by tomuto listu našemu ve ct. časopise svém dopřála laskavě místa.

V dokonalé úctě oddaná

Redakce listu „Národ a Škola“

Dne 20. května 1895.

na Vsetíně, Morava.

K ct. tomuto dopisu slavné redakce „Národa a Školy“ dovoluji si učiniti několik malých poznámek.

Že sobě slavná redakce přeje, aby nevzniklo „domněni, jakoby „N. a Š.“ zaujímal stanovisko nepřátelské vůči stavu našemu a jeho snahám“, nás opravdu těší. Právě-li pak dále, že jí „záleží na tom, aby vážené čtenářstvo naše poznalo časopis „N. a Š.“ v dojmu celkovém“, tož díme ochotně, že bychom si toho i sami přáli a že by nás to opravdu těšilo, kdyby hodné kněží, zvláště starších a zkušenějších, poznalo časopis „N. a Š.“ „v dojmu celkovém“. V tom se shodujeme tedy úplně se sl. redakcí „N. a Š.“ — Náš pan referent podal ovšem „jenom stín“, ale v tom nečinil po našem soudu pranic jiného, než co činivají bez mála všechny listy učitelské, že totiž bedlivě zaznamenávají, co bylo kde o učitelích neb učitelstvu nepříznivého napsáno, třebaš to bylo jenom poněkud nepříznivé líčení smyšlené osoby učitelské v povídce. A třebaš v tom byly šly někdy tak daleko, že sám A. Chr. Jessen ve článku nadepsaném: „Einige Worte über das Kapitel: Empfindlichkeit“, jež věnoval učitelstvu, uznal za dobré na konec zvolati: „die Empfindlichkeit muss ihre Grenze haben, sonst wird sie zu einer Krankheit“ (Freie paedagog. Blätter r. 1892 str. 346.): kdož by chtěl anebo směl z toho uzavírat, že nedůtkliví tito referenti jsou nepřátely spisovatelů a nepřátely literatury? Co se týče citátu z brněnského „Hlasu“ z r. 1894, v tom se mínění rozcházejí a to pro jednostrannost uvedeného výroku. Ale ač by, tušíme, onoho výroku, ať si pochází od kohokoli, v takové všeobecnosti, v jaké byl pronesen, i z velice umírněných málokdo podepsal, tož díme přece: zanechme neploďných kritik, ale dodáváme: zanechme jich všichni. Souhlasíme tedy až na některé maličkosti úplně se slavnou redakcí „N. a Š.“, kteráž jistě také nemyslí, že by pouze kněz zanechatí měl „neploďných kritik“.

Ve vsí úctě oddaná

Redakce „Vychovatele“.

OBSAH: Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Klement Markrab. (Pokrač.) — Obrazy z dějin vychovatelství. II. Svatý Karel Borromejský. Píše Josef Moudrý. (Pokračování.) — Neustupný. Črta pro školu i dům. Napsal J. K. Zákoucký. — Příklady vzorných rodičů. (Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha“.) — Drobnosti. — Spisy redakci zasláné. — Zaslána.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatel“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak vésti mládež k mravní čistotě?

Napsal Klement Markrab.

(Dokončení.)

IV. Jak vésti mládež k mravní čistotě pobožností?

Jest-li pobožnost, jak dí apoštol Páně¹⁾, ke všemu užitečna, jest dvojnásob užitečna k vypěstování mravní čistoty u mládeže. Tuto pravdu netřeba dokazovati. Dostačí připomenouti slova sv. Aloisa: „Nikdo nemůže býti pánem nad svým tělem a žádostmi jeho, leč by byl milovníkem modlitby.“²⁾ Svědectví tohoto andělského jinocha váží zajisté více, nežli nejslavnější výroky jakýchkoli mudrců a vychovatelů, jsouce ohlasem celého jeho života pozemského.

Jako vítězili Israelité nad nepřítelem, dokud Mojžíš na hoře rukou svých pozdvihoval k nebesům³⁾: tak i mládež, dokud bude obracet srdce i oči i ruce k nebesům, bude vítěziti nad úhlavním nepřítelem spasení svého, nad smilstvem. Budeť tedy snahou svědomitého učitele, by mládež jemu svěřenou k *opravdové* vedl *pobožnosti*, t. j. k pobožnosti ne povrchní, ledabylé, líčené, nýbrž vnitřní, vroucné, srdečné.

1. Děti nechť milují *modlitbu vůbec*. Učitel připomínej jim často, že modlitba jest rozmluva s Pánem Bohem, že mají tedy všechna slova pozorně říkati, na Boha mysliti a uctivým chováním to projevovati. Napomínej děti, aby ranní a večerní modlitby nikdy nezameškávaly, aby před jídlem a po jídle na Boha vzpomínaly, a kdyby jim bylo časem zle na duši neb na těle, by vždy v modlitbě hledaly posily a útěchy.

2. Učitel vedť své žáky k tomu, by v čas pokušení vzpomínaly na některé zvlášť jadrné průpovědi ze známých jim modliteb a činily si z nich tak zvané *střelné modlitbičky*. Mimo jiné kladť jim na srdce, by v čas pokušení nečistého říkaly vroucně slova Páně: „Neuvoď nás v pokušení.“

3. Mezi různými pobožnostmi v Církvi zavedenými odporoučí se mládeži nejvíce *pobožnost k přesvaté Matce Boží, k sv. andělu strážnému a k sv. Aloisu*.

¹⁾ I. Tim. 4, 8.

²⁾ „Katholische Lehrerzeitung“ z r. 1893 str. 842.

³⁾ II. Mojž. 17, 11.

Kdo tyto ochránce sv. čistoty každodenně. vyzývá, neklesne tak snadno v pokušení proti čistotě

4. Na vypěstování mravní čistoty v mladistvých působí mocně též *životopisy sv. paniců a panen* vypravované v opatrném výběru (ne vše z každého životopisu hodí se pro mládež). Účinek takového vypravování budeš zřítí na jiskřících očích a hořících lících mládeže, z nichž nejeden hoch a nejedna dívka v srdci svém vzdychne se sv. Augustinem: „Tak maličký, a již tak veliký hříšník jsem já!“

Z té příčiny nastínili jsme již v prvním dílu této rozpravy některé vzory sv. čistoty. Litujeme, že z přčetných životopisů sv. panen žádný nelze zpracovati pro mládež tak, by se nemusila škrtnouti většina okolností.

5. Nejmocnějším prostředkem k utužení a zachování mravní čistoty při křesťanské mládeži bude vždy *náležitě přijímání sv. svátostí, zvláště sv. pokání a nejsv. Svátosti oltářní.*

K *sv. pokání* začíná přistupovati mládež v tom věku, kdy se již zažirá v srdci jejím červ ne istoty. Může-li býti lepší příležitostí k vykořenění tohoto hříchu nad sv. pokání? Již zpytování svědomí pobádá dítě, by pozorovalo v sobě onoho červa nečistého; lítost pak na to následující pobádá je, by ho ze srdce vyvrhlo. A co teprv působí zpověď!

Jest jistá věc, že o některých poblouzeních proti mravní čistotě nelze mluvíti všeobecně přede všemi žáky tak, aby chápali podstatu těch poblouzení. Nuže při sv. zpovědi, kdy dítě před knězem na místě Božím dokořán otvírá své srdce, vědouc, že žádného těžkého hříchu zatajiti nesmí, tu přijde na jevo, zda dítě opravdu se dopustilo (arciť jen myšlením, pohledem) oněch hříchů ohavných. A kněz má zde příležitost ukázati dítěti velikost i záhubnost oněch hříchů, jakož i vhodné prostředky k vyléčení jejich. Tohoto prostředku jedině účinnivého nelze nahraditi žádným sebe důmyslnějším vynálezem lidským, jak s lítostí vyznávají sami protestanté.¹⁾ Zpověď dokonale konaná bude vždy nejmohutnějším pilířem mravnosti vůbec a mravní čistoty zvlášť.

Hlavní úloha v tomto díle vychovatelském připadá ovšem katechetovi. Ale každý svědomitý učitel bude pomáhati seč jest katechetovi, by dítky k sv. zpovědi náležitě se připravily, náležitě ji vykonaly a náležitý prospěch z ní měly. Kéž by měli všichni učitelé aspoň tolik smyslu křesťanského, by při samé zpovědi dítek nedávali pohoršení! Jakýť to dozor, když ve školní světnici, kde se dítky zpovídají (v čas zimy nebo nepohody), nedá učitel ukliditi, nechá dětem na očích obrazy všelijakých koster a zvířat, sám pak sedě za stolem něco pro sebe kutí a co chvíli nepokoj utišuje syčením pst? Jaké to spolupůsobení s katechetou, když tento, namáhaje se zpovídáním mládeže, rušen jest od učitelů vespolek se bavících?

Mocného vzpružení mravního citu dostává se mládeži též *sv. přijímáním*. Sv. otcové církevní tvrdí souhlasně, že oheň smyslnosti a plamen náruživosti nejvydatněji hasí ona svátost, ježto jest obilím (chlebem) vyvolených a vínem plodícím panny“ (duše čistotné)²⁾. A život sv. panen a paniců dosvědčuje, že všickni, kteří kdy mravní čistotou se stkvěli, horlivě se posilovali nebeským pokrmem, ježž nám zůstavil Spasitel jako záruku své nevystihlé lásky.

¹⁾ Srvn. spisek vydaný v Berlíně r. 1894 nákladem protestantského spolku „Deutscher Sittlichkeitsverein“ pod názvem: „Die unterrichtliche Behandlung des sechsten Gebotes in der Schule“, str. 34.

²⁾ Zachar. 9, 17.

Co jsme podotkli o spolupůsobení učitelově při zpovědi školní mládeže, platí i tuto. Pouhá přítomnost učitelova nic neprospěje. Dohlížeti na mládež jen potud, by se nedály jakés výtržnosti, a nepřispívati k vnitřní pobožnosti mládeže vyhovuje sice literě školského zákona, ale nikoli důstojnosti vychovatele křesťanské mládeže.

Kdož medle má z vedení mládeže ku pobožnosti přímější prospěch, nežli ten, jenž tolik hodin do roka má mládež na starosti? A ani tento ohled neměl by pohnouti učitele, by spolupůsobil s knězem při zpovědi a přijímání školní mládeže?

V. Jak vésti mládež k mravní čistotě příkladem?

Na tento prostředek kladena dosud nejmenší váha. Všecken úspěch očekáván od ústného vyučování. A přece známo, že dobrý příklad dle času prvním jest učitelem a již tehdaž se zdarem působí na mládež, když tato ústného vyučování není ještě schopna. Poučovati však učitelů, jakby si osvojili mravní čistotu, by mohli býti mládeži vzorem, jest věc velmi choulostivá. Učitelé duchovní aneb katecheté jsou zavázáni k ostříhání čistoty ustavičné svým posvěcením a úřadem. Jich tedy naše slova dotýkati se nemohou. Od učitelů světských žádá se pouze jako od křesťanů vůbec, by zachovávali čistotu, jak se sluší na jejich stav (svobodný neb manželský). O tom dlužno promluvit něco málo, byť se i zdálo býti nedůtklivým.

Žádný rozumný člověk nebude vykládati učiteli ve zlé, když, maje zabezpečeno slušné hmotné postavení, poohlédne se po vhodn^o družce života, učiní s ní známost a ukončí tento poměr ve vsí počestnosti, totiž sňatkem. Tato doba bývá pro mladého učitele mocnou pružinou duševního snažení, zachoval li čistotu srdce dosud neporušenu.¹⁾ Jinak bývá u toho, kdo perlu čistoty již v mladých letech ztratil. Náruživost, již nedovede opanovati, svádí ho k milostným pletkám, odnímá mu opravdovou chuť ku práci, kalí jeho veselou mysl, činí ho netrpělivým a k vedení mládeže v příčině mravní čistoty úplně nezpůsobilým. Takový učitel buď se vůbec nežení, buď, ožení-li se přece, zůstane v manželství, jaký byl prvé; což ještě horší.

Žádát tedy jak vlastní prospěch této třídy učitelův, tak i ohled na zdárné vychování mládeže, by, mají-li ještě jen jiskřičku křesťanského smyslu, šli do sebe a přiložili sekeru k vykořenění zlých návyků.

K tomu cíli a konci stůj zde několik přátelských pokynů.

1. Zajisté si přeješ, by mládež vůli tvé ochotně se podrobovala, tebe poslouchala. Ale jak budeš vládnouti nad mládeží, neumíš li vládnouti sám nad sebou? Co zbývá tedy jiného, nežli následovati slov Kristových: „Zapři sebe sám“!

2. Dále si přeješ, bys měl u svých žáků náležitou vážnost. Ale v jaké vážnosti můžeš býti u svých žáků, dovolíš-li si někdy před nimi neslušné žerty?

3. Nepřeješ si ani dost málo, by tě tvoji žáci litovali. K tomu však pracuješ přímo, jestliže vedeš život lehkomyšlný s lidmi nekalé pověsti ať toho neb onoho pohlaví. Hodný učitel s každým člověkem se nespolečí.

¹⁾ Tak vyznává mimo jiné Dr. V. Kellner ve svých „Lebensblätter“ II. vydání z r. 1892 str. 93.

4. I toto si přeješ, by soudil o tobě co nejlépe každý, kdo tě vidí. Ale vnitřek poznává se podle vnějšku. Co mohou tedy souditi o tobě jiní lidé, vidí-li tě býti v oděvu a ústroji buď nedbalém buď přepjatém a titěrném?

Kéž by poznali všichni, kdož jsou ustanoveni za strážce dětských duší, jak velikou cenu má mravní čistota, a vším úsilím se domáhali této ctnosti! Příklad jejich byl by nejlepším návodem, jak vésti mládež k mravní čistotě.

Náboženství, rozum, vůle a cit.

Napsal Filip Jan Konečný.

I.

Náboženství jest všeobecným zjevem v dějinách lidstva. Kamkoli se obrátíme a odkudkoliv o lidech zprávy dostáváme, vždy se setkáváme s náboženstvím. Toto všeobecné faktum téměř všichni učenci jednohlasně přiznávají, a kteříž opak tvrdí, věci své nedokázali dosud ani jediným případem, jenž by z nepravdy nebyl býval usvědčen.

Jakou důležitost má náboženství v dějinách lidstva vůbec a každého jednotlivce zvláště, nebudeme *zde* vypisovati; tolik jen pravíme, že bez náboženství není mravnosti, spravedlnosti, zákona, povinnosti, vědy, umění, vzdělanosti atd. a je-li kde co z toho, jest buď zbytkem po náboženství nebo aspoň odbočkou jeho

Všechno to jest asi příčinou, že si všichni opravdoví lidé a řádní učenci náboženství všímají, je poznati a pokud možno, v život lidský uvéstí hledí. Srovnáme-li však snahy ty, vidíme, že hned v počátku i nejslavnější auktority v míněních o náboženství se nesrovnávají. Hned první otázka, které žádný vědec přejíti nemůže, hned první otázka — Co jest náboženství a v čem podstatně záleží? — rozděluje je nejen v různé, ale začasťo i v nepřátelské tábory, a přece společnou věc před očima mají. Když by otázka ta byla jen pouhou teorií a kdyby na ní nezáleželo v praxi, mohli bychom učených sporův a hádek těch docela klidně pomínouti, pokud by nás k opaku zvláštní postavení, úřad anebo poměry nenutily. Vidíme-li však, že „theorie“ stává se zde zhoubnou *praxí*, to jest, že učenci svými názory hledí ve školách a veřejných přednáškách, v časopisech, knihách a hodinách naplniti hlavy četných posluchačů, vidíme-li však, že snahy jejich nabývají veliké půdy ve třídách vzdělaných, a ještě větší půdy i ve třídách nevzdělaných, které dobře jim nerozumějíce, všelijak se přibarvují a se jimi řídí, nesmíme na rozmíšky učených pohlížeti nedbale, ale musíme v *čas* a pokud možno stejným způsobem účastniti se boje, aby pravda vyšla na jevo a lidstvo bludnými teoriemi konečně o náboženství vůbec připraveno nebylo, jak se bohužel stává i za našich dnů. Chceme tedy ve studii této pověděti dle pravdy, co slovem „náboženství“ rozuměti sluší; chceme ukázati, jaký úkol má v něm rozum, vůle a cit, při čemž hlavně na dvoje si posvítíme, totiž: α) na učence, kteří náboženství „reformujíce“, nevědí si s *pojmem* jeho, čili s tím, co znamená, rady, a po té β) probereme oblíbenou frázi o *citě* náboženském.

Pověstnému filosofu německému, *Immanuelu Kantovi*, jest *náboženství* téměř totožno s *mravností*. *Fichte* však to rozhodně popírá a za to má, že náboženství záleží v *poznání*, a to prý hlavně proto, že náboženství odpovídá na otázky nej-

těžší a způsobuje v člověku jakýsi celek. *Hegel* učí, že ani Kant ani Fichte náboženství dobře neporozuměli, když *podstatu* jeho v *mravnosti* a *poznání* hledali jelikož náboženství záleží prý v nejdokonalejší *svobodě*. Proti tomu tvrdí všal opět *Schleiermacher*, že prý náboženství záleží v *pocitu závislosti*. *Comte* nacház podstatu náboženství v odevzdání a obětování se celku, takže *lidskost* jest pravým a prvním *předmětem náboženství*. *Feuerbach* zapomíná se do té míry, že náboženství nazývá *špinavým egoismem*, který náleží zničiti pravé vědě. *Tyndall* bere všal náboženství v ochranu pravě, že třeba uznati oprávněnost náboženství, jelikož člověk cítí v sobě potřebu, „zbásniti a zrudrovati“ obor, jenž sílu jeho převyšuje a tajemstvím obestřen jest, v čemž náboženství koná prý velmi platné služby Tato myšlénka měla a dosud má dosti stoupců nejen mezi idealisty, nýbrž i mezi realisty, z nichž jedni vidí v náboženství dle *Günthera* (i Dr. Jos. Durdík) „předstupeň vědění“, druzí „doplňk vědeckého názoru světového“.

Jakmile náboženství zatlačeno bylo na půdu „básnickou,“ nezbyvalo nic jiného, než vyloučiti z něho rozum a svobodnou vůli lidskou, a obdařiti je obrazotvorností smyslnou, po případě oblíbeným „citem“. Proměnu tu provedli *Lessing* a *John Stuart Mill*, jenž takto se vyjádřil o náboženství a jeho povaze: „Náboženství jest mocný koncentrický proud přání a pocitů po jakémisi předměte ideálním (ne skutečném), jenž jest bytostí nejdokonalejší a veškeré sobeckosti nejnepřístupnější.“ Když *toto* znamení dáno, vyřítili se na náboženství oprávcové noví, a jali se tlačiti je ještě dále.

Herbert Spencer prohlašuje „cit náboženský“ totožným s *pochybovačstvím* nebo-li skepsí, a dokazuje toho asi takto: „Náboženství zcela si odporující — fetišism, polytheism, pantheism, monotheism atd. — přece v tom úplně se srovnávají, že jsoucnost světa *tajemstvím* vyhlašují, které dosud marně touženého výkladu věcného a vědeckého dovolává se. To znajíce, známe prý *základní myšlénku všech náboženstev*“. *Spencer* se však velice mylí a zná velmi nedostatečně i *svět* i *křesťanské* náboženství, když je takovým „tajemstvím“ vysvětliti chce!

Z té příčiny rovněž se klame, že „základní myšlénka“ o jsoucnosti světa jest u *všech* náboženství stejná; kdo ví, kterak vykládají o původě světa na př. materialisté a kterak theisté ano i deisté, musí se naivnosti *Spencerově* usmáti, nemaje povinnosti takové „vymoženosti“ vyvracet ani na pravou míru uváděti. Ne mnoho šťastnějším jest týž *Spencer* volaje: „Mají-li se náboženství a věda smířiti, jest třeba, aby podklad smíření toho byl řádným, všeobecným a na nejvyš jistým; podklad, který v tom záleží, že bytnost bytostí zjevující se nám ve vesmíru zcela jest nepoznatelna.“ Tak tedy „věda“ smíří se s „věrou“, až „bytnost bytostí“ zjeví se nám ve „vesmíru“, to jest, až theismus sloučí se s materialismem pantheistickým čili až „Bůh“ stane se „vesmírem“, a až na ten způsob „nepoznatelná“ bytnost bude „poznána“. Není to trojrohý čtverec? Jest, a udělal jej filosof *Spencer*!

Týž pojem o náboženství má i pověstný *Darvin*, ano i někteří protestantští theologové ze školy *Ritschlovy*, — kteréhož u nás ve známost uvedla *Kraiczova* „Jednota“, ročník I. — přidržují se téhož a myslí, že při tom dobře „obstojí“ křesťanské náboženství. Ze mnohých jiných uvádíme aspoň jednoho, totiž *V. Herrmanna* písícího (Metaphysik in der Theologie 1876.) —: „Úloze náboženské nepřitíží ani neuleví, je-li metafysika „dogmatickou nebo materialistickou nebo idealistickou; nám theologům může býti lhostejno (!), je-li filosofie deistickou, pantheistickou, theistickou nebo jinou.“ Ovšem, poněvadž dle *Schleiermachera* nezáleží na vyznání náboženském a dle *Pfleiderera* neví se nic „vědeckého“ o po-

smrtném životě, t. j. o nesmrtelnosti duše! Kde to tak daleko „dopracovali“, tam jsou „hotovi“, a neměli by o náboženství ani mluvit, nechtějí-li jiných klamati a význam slova toho falšovati! Berlínský filosof „nevědomého“, *Eduard von Hartmann* hlásá, že zdrojem „funkce náboženské“ jest „náboženský cit“. A tážeme-li se téhož filosofa, *jakým* jest ten náboženský cit, odpovídá — (*Die Religion des Geistes* 1882) — že „mystickým“, a tento je prý „ze všech citů nejneurčitějším a nejnejasnějším.“ Je-li tomu tak, tážeme se filosofa „nevědomého“, kterak o tom „nejneurčitějším a nejnejasnějším“ tak určitě a jasně psáti mohl?

(Příště dále.)

Směs.

Podává Jan Nep. Jindra.

Jsou mnohé věci, jimž nelze se naučiti z knih. Avšak i to jisto, že praxis, nespočívá-li na pevných základech theoretických, nedomůže se valného úspěchu; neboť jinak stává se, řadou pokusův (experimentův) a dospívá po mnohém a dlouhém čase tam, kdež stanula theorie před mnoha lety; kde praxi začítí bylo, tam vlastně končí. Dle toho poněkud vysvitne, pokud pravdivo: „Aliter in theoria, aliter in praxi“. Není ovšem praxis všude stejná, — ač snad spočívá neb aspoň spočívati chce na týchž zásadách (principech) theoretických. O tom učí nás zkušenost. Pozorujme odchovance téhož ústavu, kteříž měli téhož učitele a učili se dle téže knihy učebné a shledáme, že valně se liší co do praxe nebo-li co do provádění poznanych zásad. Hraje zde jistě důležitou úlohu nejen osobnost učitelova ale i jeho okolí. I stane se nejednou, že v chudé, nepatrné vesnici působí na škole muž, jenž chloubou by byl školy velkoměstské, muž, jenž vzorem by mohl býti jiným. Než — nikdo o něm téměř neví. Dítka cítí jeho podivuhodnou moc na srdce, a rodiče radují se, že mají dobrého učitele.“ Símě jím zaseté nese snad užitek mnohonásobný, ale on již odpočívá tiše na poli svatém. Odešel od nás po práci namáhavé — a praxi svou — vzal s sebou, nikomu ji neodkázal, nikoho nejmenoval dědicem. Tu vzpomínám si na hřbitov v Dobrušce, kdež čtyři léta jsem byl kaplanem. Nejednou stanul jsem u hrobu zesnulého učitele, jemuž kollegové postavili pomník. Pomník jest zcela jednoduchý, malý obelisk. Svrchu kříž a pod ním dvě ruce, jako by poslední stisknutí přátelské znamenaly a volaly „s Bohem“ — „Na shledanou.“ Než přátelské toto stisknutí rukou označuje též, že my, jako jeho přátelé nezboříme dílo jím začaté, nýbrž že svědomitě se vynasnažíme, *pokračovati* na dobré dráze již zesnulý nám ukázal; neboť věčně zůstane pravdivo „qui non progreditur, regreditur“. Avšak nastává otázka: Jak možno pokračovati, když není nám zachována jeho praxis, jak možno pokračovati, když neznámo, kdež přestal? — Ano jen neznalost či lépe řečeno nedbalost jest příčinou, že — nemožno pokračovati; naší svatou povinností jest, výtečných praktiků vyhledávati, dle nich se učiti, s nimi pokračovati. Odtud plyne užitek z cest výzkumných. Všichni slavní didaktikové i paedagogové cestovali, školy navštěvovali i v cizině, by doplnili neb opravili znalost svou. *Kéž bychom měli fond podpůrný na podobné cesty výzkumné!* — Pokud však není možno osobně vše poznati, jest si přátí, by časopisy přinášely hojně zpráv o praxi nejen domácí ale i cizozemské.

Za pobytu ve Vídni seznal jsem mnohou praxi. I osměluji se aspoň něco podati.

1. *Modlitby při mši svaté.*

O předmětu tomto psáno již velmi mnoho. I letošní ročník „Vychovatele“ v čísle prvním přinesl pěkný příspěvek, v němž jeví se chvála hodná *snaha*, rozřešiti obtížnou otázku. Ve Vídni ve mnohých chrámech klášterních ujala se následující praxis:

a) Zavedeny jsou modlitby, při nichž katechumeni jsou pamatováni *na hlavní částky* mše svaté, kromě toho modlitba přípravná a děkovací. V přehledu asi takto:

1. Vzbuzení úmyslu proč jsem na mši sv. — Říká se hned na *počátku mše svaté*.

2. Vzbuzení víry *při evangeliu*.

3. Obětování sebe sama *při obětování*.

4. Pozdravení nejsvětějšího Těla a Krve Páně *při pozdvihování*.

5. Duchovní *přijímání*.

6. Modlitba díky *po mši sv.*

b) Modlitby říká jeden dospělejší katechumen *sám*. — Lépe by ovšem bylo, by říkali katechumeni všichni. Jinak nelze se nadíti, že by všichni pozorně sledovali.

c) Modlitby jsou v jazyce *materšském*. Že by kde po latinsky katechumeni se modlili, nevím.

Zpívají-li děti při mši svaté píseň mešní, modlitba přípravná odbude se přede mší sv., ale pozdrav nejsvětější svátosti oltářní a modlitba díky konají se jako obyčejně. Ostatně podobný pozdrav Ježíše Krista při proměně zaveden i na mnohých osadách v Čechách i na Moravě, jak seznal jsem při loňských cestách po luzích slovanských. Šetřme pěkných obyčejů starých, kdež jsou; není-li jich, snažme se je zavést; neboť nejsvětější svátost vždy byla, jest a bude středem (centrem) veškerého života katolického.

2. *Svaté přijímání dítek školních.*

Jistý professor gymnasijsní na Moravě pozoruje šlechetný zápas žakovský, by jeden nad druhého vynikal v dobrém, mluvil o „svaté žárlivosti“. Podobnou „žárlivost svatou“ znamenati i ve mnohých kostelích vídeňských, kdykoli běží o úctu ke svátosti nejsvětější. Při čtyřicetihodinné pobožnosti, při úpravě Božího hrobu, při slavnosti Božího Těla závodí téměř ve výzdobě a osvětlení místa posvátného. Dle toho sv. přijímání dítek bývá dnem svátečním. — Odchylek od praxe v Čechách, nelze udati. Zcela srovnale s rituálem podává se Tělo Páně dítkám „ante eos linteo mundo extenso“, což někde v Čechách se opomíjí.

Jako zvláštnost možno zaznamenati, že v jednom klášteře přistupují ku stolu Páně děvčata v bílých závojech na způsob, jak vyobrazuje se matka Boží Lourdská. Jest vše na pohled velmi pěkné a jisté i významné; že by však vůbec zavést se dalo, možno pochybovati.

3. *Modlitba na památku smrti Páně o třetí hodině v pátek.*

V pátek o hodině třetí modlí se lid i mládež pětkrát „Otčenáš“ a „Zdravas“ na uctění pěti ran Krista Pána. Tak tomu učí i Skočdopolův katechismus; a to úplně správně. Než učí zkušenost, že člověk nemodlí se vždy a za všech okolností a na každém místě stejně vroucně. — Představme si obraz zcela známý. Před oltářem Marie Panny klečí dítko. Oko upřeno na milostnou tvář Matky Páně. Ruce sepnuty. Ústa šepotají modlitbu, — za koho? Za nemocnou matku! Hle, zde

viz onu skálopevnou důvěru, slyš, tichou modlitbu. Ze všeho vyznívá: Ó Maria, ty mne vyslyšíš, ano ty mne *musíš* vyslyšeti. — — Známe však též modlitbu dítěte, již říká slova, ale srdce — daleko od Boha. I nemůže býti učiteli lhostejno, jak dítě se modlí. Proto hledá prostředků, jimiž by srdce rozohnil, pobožnost roznítil. (Tak jistý vychovatel pobádal dítě, by při každém „Otčenáši“ a „Zdrávasu“ jež modlívali se v pátek o třetí hodině k uctění pěti ran Ježíše Krista, pojaly zvláštní úmysl, a sestavil úmysly dle dějin světové truchlohry kalvárské. Možno s dětmi provésti pěknou katechesi o smrti Páně. — Mezi dvěma lotry visí na kříži Pán Ježíš. — Lotr po levici Kristu se vysmívá, hřeší. — Lotr na pravici prosí Ježíše, by ho přijal do nebe. — Pod křížem stojí matka Boží, sv. Jan, přátelé Kristovi. Jsou však tu i lidé, již nevěří, že Ježíš jest Syn Boží, jsou nevěřící. Hle! Pán Ježíš na všechny pamatuje — za hříšníky se modlí, kajícím nebe slibuje, matku svou i sv. Jana oslovuje, ano i za nevěřící se modlí. — Tak máte i vy činiti. — První „Otčenáš“ a „Zdrávas“ podávejte Pánu Bohu za hříšníky, druhý za kající, by v dobrém do konce setrvali, třetí za své rodiče za přátele, čtvrtý za nevěřící a pak kněze, kteří přicházejí k nevěřícím a učí je znáti Pána Ježíše. — A nyní pozor! Za koho chcete obětovati „Otčenáš“ poslední? — Ten vám připomíná pátou ránu Kristovu, probodění nejsvětějšího srdce. — Při této svaté ráně musíte mysliti na to, co Ježíši Kristu by bylo velmi milo, čím Pán Ježíš nám největší lásku ukázal. Dítě snadno uhodnou, že myslíme svátost nejsvětější. — Nyní snadno přejdeme na velekněžskou modlitbu Páně, z níž vytkneme slova „ut omnes unum sint“, „aby všichni *jedno* byli“ (Jan 17, 28.) — Prosím, toť modlitba Ježíše Krista za *jednotu* ve svaté církvi. Proto učme i my slovem i *příkladem* chovance své obětovati pátý „Otčenáš“ za jednotu svaté církve a za střed téže jednoty — svatého Otce. A jsem skálopevně důvěry, že tato modlitba maličkých pronikne nebesa a Bůh že vyplní prosbu tak vřelou a vroucí. Než — ale i to jest mým přesvědčením, že kdo svědomitě v uvedeném způsobě se modlí, nikdy neodloučí se od společné jednoty jak obecné vůbec tak v jednotlivých odborech zvláště!

*

Toť jsou některé poznámky, ač skrovné, přece věcné, z nichž čerpati dovede srdce Kristu oddané. K tomu z upřímná srdce voláme: „Zdař Bůh“.

Ze školské výstavy na Národopisné výstavě československé.

Píše Znamý.

I.

Národopisná výstava bude. Tak zněla prvá věta provolání, jež učinil výkonný výbor výstavní, když již tu a tam začaly se objevovati pochybnosti, a když leckde pronášeny byly myšlenky, aby Národopisná výstava byla odložena.

Bude a možno říci již jest. A jest krásná.

Důsledky výstavy té pro náš další život a vývoj národní jsou veliké.

Na výstavě Národopisné poznáváme, jak mnoho českého umění, české práce průmyslové již v dobách dávných bylo u nás provedeno. Bohu dík, že již vtaženo jest vše to na světlo, a tak snadno již že od nás nevymizí.

Na výstavě Národopisné podali si ruce ve svorné práci národní všichni Češi, bez rozdílu víry, politiky, bez rozdílu snah.

Každý jen to jediné měl na mysli, aby kulturní obraz naší minulosti byl již zde, abychom posílnění, mohli se opírat i na dále o svůj svérázný život český, a abychom všechna úskalí, jež nám s mnoha stran hrozí, klidně mohli obeplouti.

A vše se zdařilo.

Veliký podíl na uskutečnění výstavy přísluší učitelstvu. Byvši vyzváno, přikročilo horlivě k dílu a připravovalo od výstavy jubilejní morálně i hmotně půdu pro výstavu Národopisnou. Práce učitelstva jest uznávána na všech stranách.

Národopisná výstava jest z veliké části dílem učitelstva; však nejvíce mohli přece učitelé pracovati ve svém, a výsledkem práce jejich je *školská výstava*. Na té súčastnili se učitelé počtem velikým, buďto podporující ji finančně, nebo sami pracující.

Odbor pražského „Komenského“ pro Národopisnou výstavu prohlášen byl výkonným výborem Národopisné výstavy československé za „Ústřední školský odbor“. Přidělena mu úloha čestná, avšak také plná zodpovědnosti — řídit a starati se o celou expozici školskou na Národopisné výstavě československé — totiž o výstavu dětinců obecných a měšťanských škol, dále pak škol pokračovacích chlapeckých i dívčích, ústavů učitelských i ústavů, jež vychovávají mládež duševně nebo tělesně nemocnou. Do programu pojata také zobrazení českého dítěte po stránce tělesné, potom vylíčení sociálních poměrů stavu učitelského. Při všem přihlíží se jak k nynějšímu stavu, tak i k historii.

Ústřední školský odbor utvořil ze sebe sekce odborné, jež každá zvláště se scházela. Tak zřízena sekce pro školy měšťanské, pro školy pokračovací, pro hygienu a anthropologii, sekce literární a historická, sekce pro ruční práce chlapecké, jiná pro ruční práce ženské, sekce pro expozice jednotlivých předmětů učebných, sekce fotografická a odbor instalační. Ve svém oboru pracovaly pak: Spolek pro zájmy škol mateřských, spolek pro ferialní osady, spolek pro pěstování her mládeže a Ústřední Matice školská

A tak po mnohých a mnohých pracech odevzdal „Ústřední odbor školský“ veřejnosti školskou výstavu, již řídil vlastní prací, vlastním přičiněním a vlastním nákladem.

Dle původního návrhu měl se stavěti pro školství pavillon, kde po jedné straně fačadou novou, po druhé fačadou staré školy charakterisovány měly býti oddíly výstavní. Z tohoto návrhu sešlo — ač jest toho litovati — a to po rozšíření programu a po přirozeném přenesení těžiště výstavy školské z historie do přítomnosti.

V březnu t. r. přidělena byla odboru bývalá výstava retrospektivní za výstavní místnost, ale i ta ukázala se malou a když výkonný výbor potřeboval budovy zděné, bylo smluveno, že vystavěn bude pavillon nový, dřevěný. Vyhlédnuto místo, kde dříve stával pavillon zemského výboru.

Však ani tam nebyla výstava školská umístěna. Pro výstavu školskou propůjčen tentokráte pavillon města Prahy, úhledný co do zevnějšku, prostranný, světlý i vzdušný uvnitř. Má osm poměrně dosti velikých místností, v nichž materiál získaný dosti přehledně a velice vkusně je sestaven.

FEUILLETON.

Pane redaktore!

Znám Vás (ne sice osobně) jako muže činného, ale prosím Vás, abyste se tolik nenamáhal, abyste nepracoval aspoň zbytečně. Či nevěříte, že pracujete zbytečně? Já Vám to dokážu; jeden případ dostačí. Považte, co Vám dalo práce a co času Vás stálo, než jste r. 1891 napsal 74 stran silnou brošuru „Náboženské a mravní výchování a vyučování na školách obecných“, v níž jste rozbíral a potíral řeči a resoluce „našeho“ sjezdu učitelského. Nu, a vidíte, té práce mohl jste si ušetřit. Prosím Vás, nač si takových maličkostí všimnout? — Ale, Vy jste byl zajisté na omylu! Patrně jste v těch řečích a resolucích tušil něco významného, ale „Dovolím si říci, pánové, ač mnohému se to bude zdát kacířstvím, — že resoluce tyto mnoho neznamají.“ — To, prosím, stojí v „České Škole“ číslo 5. letošního ročníku v dopise z Police nad Met. str. 79. Tady to máte. Nač se tedy obírat tím, co mnoho neznamá? „Nepochybně stane se i nyní usnesení o nějaké nové resoluci“ —; stane-li se tak skutečně, tedy si toho, prosím Vás, ani nevšímejte; neboť klamal by se, „kdo by se domníval, že resoluce naše z let 1880 až 1892 opravdu hlásají, jak nepokryté jsme proniknutí moderními ideami pokrokovými vůči klerikalismu“. Neklamte se tedy, to je všecko pouhé nic, jen illuse; neboť ve skutečnosti „klerikalismus rozlehl se . . . po organismu našeho školství mnohem více, než by se z projevů našich soudilo“. „Pokřik v táboře klerikálů byl zbytečný“. Tedy nač křičet, je to zbytečné. Učiteli se sice nedovolí, aby se prohlásil pro školu konfesijní, ale jiní se nemusí bát! Vždyť „klerikalismus je mezi námi dobře živ.“

Zdá se mi, že tomu nevěříte? Vždyť to proloženým písmem stojí na svrchu udaném místě „České Školy“. Důkazy? Vždyť „není klerikální akce, aby tam nepůsobili naši. U nás v Čechách máme klerikalismus ostře vybarvený a značné síly. Má svoji organizaci ve „Vlasti“ a je dosti známo, jak rekrutuje své zákopníky z řad českého učitelstva. Když loni v samém kněžstvu zdvihla se oposice proti směru „Vlasti“ a zakládán kontraorgán, nikdo jiný než kollega Špaček vytáhl v „Čechu“

do boje na potření rodící se reakce. V téže „Vlasti“ . . . p. Flekáček debutuje svými morálně-estetickými studiemi o divadle . . . a naše české učitelky patří k nejhrošlivějším stoupencům a čtenářům listu, který tak nízkým způsobem památku našeho Nerudy potupil.“ (Tohle je dle mého skromného mínění už až příliš otřepaná fráse.) „Lidé z našeho středu zakládají spolky s tendencí klerikální, časopisy učitelské uveřejňují provolání klerikální a sám liberální pan předseda Král v listu svém otiskuje pozvání k deputaci Brynychovi“. — Co chcete ještě více?

Ostatně, je-li Vám to málo, co píše „Česká Škola“, slyšte tedy, co mluvil sám svobodomyšlný poslanec pan Špindler na sněmu. Já ho neslyšel, ale napsal to „Posel z Budče“ v čís. 10. „Stále více pozorovati lze ve správě našich národních škol vliv a převahu klerikálního směru. A „tento klerikální směr nalezá právě v oddělení českém (z. s. r.) půdu velmi úrodnou.“ A dále „Učitelky z pravidla mnohem snáze a ochotněji podrobují se vlivu klerikálnímu nežli učitelé.“ Učitelé „kdyby stáli v řadách konservativní nebo klerikální strany, nic by jim tento politický charakter neškodil, ba snad ještě prospěl.“ Nuže, nyní zajisté věříte a nepřekvapí Vás jistě ani to, že p. —š— v 9. čís. „Učit Novin“ ze svobodomyšlného okresu Českobrodského, který zastihl ještě tu starou školu konfesijní, píše o ní, že „v ní bylo více poesie, lásky a kolegiality nežli v nynějších výstavných budovách školních.“ A to bylo v té staré škole se všemi jejími nedostatky. Co pak lásky bude v té nové budoucí škole náboženské! A myslíte, že to bude dlouho trvat, nežli to k ní dojde? — Počkejte, až bude zase na Žofíně letos u příležitosti výstavy náš sjezd! Uhlídáte, jak budou páni řečníci mluvit o nábožensko mravním výchování jinak než tenkrát a což ty resoluce! Jen že se obávám, aby se mi to nepokazilo; neboť jedná se o novou organizaci „Ústředního spolku“ a možno, že dosavadní p. předseda, ten zakuklený klerikál, který, jak jsem svrchu podotkl, uveřejňuje ve svém časopise kleri-

kální provolání, předsedou volen nebude; pravím: možná, ač bych mu volbu z gruntu srdce přál. Ale nechť bude zvolen kdokoli a nechť nebudou chtít na dřívějších resolucích ničeho měnit, ani z toho si nic nedělejte. Vždyť to „mnoho neznamená“. Ostatně, aby bylo patrné, že znamenají ještě méně, o to se postarají ti klerikální učitelé a učitelky. A vite co? pozvete si nás před sjezdem někam, — totiž nás klerikály, — něco hezkého nám dejte, nebo slibte, aby byl z toho patrný prospěch pro nás, my si stoupneme hezky těsně k sobě zrovna před tribunu a až se dá hlasovat o resoluci, kdo je pro ni, necháme ruce dole. To panu předsedovi neujde a dá hlasovati, kdo je proti, a my zdvihneme ruce. Ti druzí radostí nás začnou objímat, totiž ti tajní klerikálové, kteří se dosud báli, a za hlučného volání slávy nás povedou ven a to na nás bude Praha koukat! Myslím, že aspoň 5000 učitelů tam bude. Z těch je dle těch veřejných projevů učitelských časopisů nejméně polovina tak neutrálních, čtvrtina veřej-

ných mírných klerikálů, aspoň 100 těch „echtklerikálů“ a učitelky všecky. A ten zbytek liberální, pravá špetka snad mladých nezkušených učitelů, zajců nevybarvených, ti se rozutíkají a ztichnou jako jehňátka. Už se na to těším! Nu a s přípravami začneme hned, jak se sjezd oznámí. Jak se oznámí látka, hned my klerikálové ji vezmeme do prádla a probereme tak, že důkladněji nebude možno, však nám zajisté laskavě pomůžete a budeme se hlásit za generální řečníky: ale nesmíme to udělat nešikovně, nýbrž strašlivě chytře po mladočesku; jsem jist, že pak půjdou s námi i mírní liberálové a budou tvrdit, že to vlastně myslí zrovna jako my, jen že to jinak dosud vyjadřovali. Račte, prosím, o tom laskavě přemýšlet, hlavně o tom, jak byste nás dostal před sjezdem někam dohromady a jaký prospěch byste nám zajistil, vlastně vymohl. To už se dá docílit všelijak.

Zdraví Vás

Vaše Liga + 34.

DROBNOSTI.

Marianská Družina učitelek měla dne 3. června t. r. svou obvyklou měsíční přednášku v záložně sv. Václavské. Velectěný pan professor J. Šauer z Augenburgu četl úryvky z rukopisu vychovatelství o „sebevědomí, sebecitu a sebevládě,“ dokládaje jednotlivé tyto pojmy vhodnými pečlivě sebranými příklady. Pokračovati slibil v tematé, jak užiti jich při vyučování a vychovávání.

Mravně-náboženský charakter. Jaké to má následky, když v učitelstvu ubývá charakterů mravně-náboženských, o tom napsal paedagog zvučného jména, ředitel učitelského semináře v Hamburku, Dr. K e f e r s t e i n, dle vyznání protestant, ve svých „paedagogische Mittheilungen“ (6. Sammlung, 1878) tato vážná slova: „Odkud má nabrati škola své život očisťující, zušlechťující, prohlubující síly, když i v kruzích učitelských vždy více jest těch, kteří opouštějí věčnou kotvu života a s lodí zbavenou stožáru plují po nejistých, vratkých vlnách, když i sůl se kazí, bez níž velká masa těch, kteří mají býti vzděláni a vychováni, přejít musí v hnilobu! K tomu není věru třeba žádného zvláštního daru prorockého, bychom věstili smutný osud

národu, jehož učitelé stali se slepými vůdci slepých, kteří se sice dobře vyznají v různých moderních a oblíbených vědách a kteří dovedou žákům svým vstipiti rozličné vědění a tak nazvané vědomosti praktické, ale kteří zároveň vešli ve spolek se všude se rozlévajícím frivolností ve věcech, jež se týkají hlubšího vzdělání srdce, mravu a náboženství, kteří sobě zachovali nanejvýš některé vetché cary naučené pozitivní vědy náboženské, ale při tom ani stopy živého citu náboženského. Přivedli li jsme to tak daleko, že i z kruhů učitelských vymizela všecka vážná uctivost ku věcem božským, ba že se jí tam dostává cynického posměchu, že mimo jiné i návštěva veřejných služeb Božích stíhána bývá úsměšky a za hloupou slabost vyhlašována; že se vzdává přemrštěná úcta toliko bůžku mnohovědění a jednostranného vzdělání rozumového, tak jako na druhé straně pouhé toliko opatrnosti t. j. mrazivé sobeckosti a nemírného smyslného požitkářství (přivedli-li jsme to tak daleko): pak jsme se ocitli s veškerým svým školstvím na pokraji bankrotu, pak pomáháme sami ničiti ony životní moci a životní

idealy, ohne die dem Leben der Einzelnen sowie der Völker ihr tiefster Halt und Kern ausgebrochen werden muss. Co bude konečně z našeho národu, když pastýřský úřad učitelův tak hluboce mohl býti snižen, že chce pečovati jenom ještě o pozemské účely a cíle, sich dagegen von jedem göttlichen Lebensursprung losreissen zu dürfen meint! Jakoby život zvláště ve větších městech již sám sebou značně k tomu nepřispíval, by massy lidu s jejich potřebami, snahami, žádostmi, radovánkami strhoval dolů v prach; je pokud jen možno zbavoval všeho vyššího vzletu, a kdekoli počíná klíčiti smýšlení povznesenější, by je potlačil: má nyní i škola, chtějí učitelé se své strany přispívati k tomu, by mravní, náboženské a aesthetické změlčení (Verflachung) vždy dále se šířilo? Co nyní u nás spatřujeme jest jednání v pravdě demoničké, smrt' všeho křesťanství a úplné odvrácení se od přesvědčení, jakéž měli v dobách minulých všichni lidé šlechtní, když se totiž více neuznává, že všechno naše vědění a všecko naše pozemské starání se a namáhání nejlepšího a nejvyššího svého vychování klekati a docházeti musí ve vzdělání srdce, ve zbožné pokoře a v čisté mravní vážnosti (strohosti). Dejme nejlepší školní zákony, stavme nejnádhernější školní budovy — budou-li nám však scházeti praví vůdcové mládeže, budou nám všechny ostatní prostředky vychovatelské přec jen málo platny.“

Mladý zlosyn. Tak jest nadepsána v „Č. Pol.“ ze dne 1. června zpráva zasláná z Votic, jejíž obsah jest v krátkosti tento. Vloni v říjnu položen byl na trati Votice-Sedlčany krátce před započatím jízdy na koleje železniční velký kámen. V dubnu r. l. pořezáno bylo u obce Martinic 50 stromků vzácného druhu již značně zrostlých. V noci na 10. dubna dán byl opět 15 kilo těžký kámen na koleje téže dráhy poboční, jenž byl však zřízenci v čas spozorován a odstraněn. Na Velký pátek pak položen byl opět na koleje oné trati za zastávkou Janovice kámen, jenž byl však na štěstí vlakem odhosen. Po úsilovném namáhání vypátrán byl konečně četnickým závodčím z Votic škůdce stromků. Jest to 13letý Václav Verbíř, jenž sloužil za pasáka v blízkých Košovicích. Týž byl po svém zatčení na četnické stanici podroben výslechu, ve kterém se konečně lhostejně přiznal, že

nejen stromky pořezal, ale i po dvakráte na koleje kámen položil. Byv tázán po příčině, proč tak učinil, odpověděl, že chtěl viděti, „jak to poletí“. Také u soudu přiznal se lhostejně ke všemu. Při zatčení byl u něho v botě nalezen dlouhý kuchyňský nůž, jímž vyhrožoval spolužákům, že je zabije; rolníkům pak v blízkých Martinicích hrozil mimo to ještě vypálením. Lze opravdu zvatí štěstím, že mladistvý zlosyn ještě v čas byl vypátrán a učiněn neškodným.

Objevené dílo Komenského. Dr. Jan Kvačala, rodilý Slovák, od nedávna profesor na jurjevské universitě v Rusku, našel v petrohradské veřejné knihovně dosud neznámé dílo Komenského „Spicilegium Didacticum“ (Klasobraní didaktické).

—a.

Ze statistiky jazykové. Dr. Raucherberg, tajemník ústřední statistické komise, uvádí ve spise o obyvatelstvu Rakouska dle sčítání ze dne 31. prosince 1890, že v Předlitavsku z tisíce občanů vykazuje obcovací řeč německou 360·5, českou a slovenskou 233·2, polskou 157·4, rusínskou 132·2, slovinskou 50·1, srbsko-charvatskou 27·5; italskou 28·8, rumunskou 8·9, maďarskou 0·4. Poměr české a německé obcovací řeči v Čechách na Moravě nezměnil se téměř; ve Slezsku ustoupila němčina i čeština obcovací řeči polské, jejíž území značně se rozšířilo. V Dolních Rakousích jeví se další rozvoj řeči české na ujmu německé. Oproti slovinské řeči rozšířilo se území řeči německé ve Štyrsku, Korutanech a v obvodu terstském, kdežto v Krajině se zmenšilo. Oproti italské řeči získala německá řeč v Gorici, Istrii a Tyrolech, naproti tomu značně ustoupila řeči polské ve Slezsku a Haliči, řeči srbsko-charvatské v Dalmácii. —a.

Druhý zemský jazyk na středních školách moravských. Usnesení zemského sněmu moravského o zavedení povinného vyučování druhému jazyku zemskému na zemských reálkách moravských došlo schválení císařského. Zároveň učinila vláda opatření, by od nového školního roku i na středních ústavech státních na Moravě vyučovalo se druhému jazyku zemskému, jako předmětu povinnému. —a.

Ve článku „Učitel a žactvo“ od F. J. Vrby. praví se v brněnském „Učiteli“ mezi jiným i toto: „Starší, prostí lidé, kteří před 40—50 lety chodili do někdejších málotřídních škol městských, překva-

pují nás druhy vědění, které jim ze školy v paměti utkvělo. Co nynější škola namnoze poskytuje trvalého, plodného vědění, nikterak neodpovídá rozvoji školskému v posledních pěti desetiletích tak, že vnucuje se nám otázka Proč stará škola docilovala trvalejších a rozsáhlejších výsledků, než škola novodobá? — A tak dále. S díky registrujeme. —a.

K otázce domácích úkolů. Známý professor dr. Jäger, jenž kromě mnohých přírodovědeckých spisů vydal také košile, podal ve srozumění se spolkem zdravotním v Heilbroně a četnými jinými osobami stejného smýšlení virtemberské sněmovně poslanců žádost, aby vyzvali vládu, aby vydala pro všechny pod státním dozorem stojící školy zákaz, dávat žákům domácí úkoly a jakékoliv opisování z trestu užívané. K petici přiloženo jest obšírné odůvodnění. —a.

Kolmé písmo. Školní rada města sv. Havla ve Švýcařích jednomyslně se usnesla, aby počátkem příštího školního roku všechny třídy, v nichž psáno kolmým písmem, se navrátily k šikmému. —a.

Školní knihovny a infekční nemoc. Anglický odborný list pro školní hygienu oznamuje, že jakmile v dozorcím okresu Dra. Lovotta v některém domě vypukne nakažlivá nemoc, dá se o tom ihned zpráva veřejným půjčovnám knih. Do takového domu pak nesmí býti půjčovány knihy a ty, jež odtamtud vráceny, dává zdravotní úřad zdarma desinfikovati. Podobná opatření nařízena jsou i v jiných okresích. V článku tom poukazuje se právem na to, že také školní knihovny by si měly vzít z toho poučení. Zejména platí to o případech difterie, poněvadž choroboplodné zárodky neobyčejně lpí na na předmětech, jež se dostaly do styku s pacientem. Při této chorobě jest nejlépe, podrobiti všechny školní knihy pacientovy desinfekcii. —a.

Jest prospěšno časně vstávat? Anglický lékařský časopis nevěří staroanglickému pořekadlu: „Časně lehat a časně vstávat činí člověka čilým, zdravým a moudrým.“ Odborný tento list naopak pokládá časně vstávání, zejména pro měšťáka, za velice nezdravé. Praví: „Častují nás všelijakými teoriemi o oživujícím vlivu slunce, ukazují nám na ptactvo nebeské a zvířata pozemská, pokud to nejsou noční šelmy. Ve skutečnosti však jest fyziologie proti theorii časného vstávání.

Fyziologický pokus ukazuje, že člověk nepracuje nejrychleji a nejlépe v hodinách ranních, nýbrž naopak kolem poledne. Prání, časně vstávat, není vyjma u oněch, kdož od útlého mládí pracují pod širým nebem, obyčejně známkou silné povahy nebo statnosti těla, nýbrž přibývajícího stáří. Starci spějí mnoho, ale ne dlouho. Dlouhý, hluboký spánek mládeže vyžaduje pružné soustavy cév. Tužší cévy starců nejsou tak ovládané nervy působícími na cévy, odtud jich kratší spánek. Otec, jenž jde o 11. hod. večer spat a ráno o 5. neb 6. hodině vstává, pokládá svého zdravého a silného syna, jenž zůstane ležet do 8 hodin za lenocha. Přistoupí li k tomuto pořekadlu ještě druhé pořekadlo, jež praví, že muž má spát šest, žena sedm a blázen osm hodin, povstane systém, jenž mezi mládeží může způsobit toliko škody. Jestliže naši otcové vstávali časně, chodili za to také záhy spat. Nynější naše generace, aspoň mládež, neměla by ovšem opomíjet chodit spat záhy.“ —a.

Katolíci v Japonsku. Katolická misie v Japonsku dělí se na 4 diecése s 50.000 katolíky ve 242 křesťanských osadách s 216 chrámy. V Nangasaki je seminář se 44 studujícími a 2 gymnasia se 154 žáky, 3 ústavy dívčí mají 130 žákyň a v 17 sirotčincích je 1802 chovanců (459 chlapců, 1343 dívek). Z osob duchovních je tam 1 arcibiskup, 3 biskupové, 84 misionářů evropských, 20 kněží domácích a 17 bohoslovců, 207 katechistů (laiků vyučujících náboženství katolické), 22 řeholníků a 86 evropských řeholnic, 9 japonských a 19 japonských novicек. Loňského roku pokřtěno 2560 dospělých a 1450 dítek rodičů křesťanských. —a.

Kácení stromů elektrinou děje se od nedávna s úspěchem ve velkých lesích haličských. Výhoda procedury té záleží v tom, že dílo koná se v osmině dosud vyžadovaného času, pokud věc řízena byla sekerou a pilou. Přístroj užívaný ke kácení zvláště stromů měkkého dřeva skládá se z nebozezu, který uvádí se elektrickým motorem v rychlý pohyb. Aparát vozí se na káře, jež pohodlně zajet může ke každému stromu. Nebozez navrtá v kmeni otvor, jenž se zaklíní, načež podobná práce se vykoná i na druhé straně. Pak stačí již pouze několik ran sekerou, aby strom přiveden byl k pádu. —a.

Obraz z budoucnosti. Jevišťe: školní světnice z r. 1900. Učitel (praví nově přihlášenému žáku:) — Jeníku, máš

potvrzení, že jsi očkován proti neštovicím? — Ano, pane učiteli. — Jsi očkován proti záškrtu? — Jsem, pane učiteli. — Jsi očkován bacilem cholero-vým? Ano. — Máš vysvědčení, že jsi očkován proti dusivému kašli, proti spále a spalničkám? Ano. Máš svou vlastní sklenici? Mám, pane učiteli. — Zavazuješ se, že si nebudeš se svými sousedy vyměňovat houbu, a že nikdy nebudeš

užívat jiného písátka, než svého vlastního? — Slibuji. — Svoluješ, aby tvoje knihy každého téhodne sirou vykouřeny a tvoje šaty chlorovým vápnem postříkány byly? — Svoluji, pane učiteli. — Dobře. Máš všechno, čeho novodobá zdravotní věda vyžaduje. Překroč tedy onen drát, sedni si na izolované aluminiové sedadlo a začni počítat. — a.

LITERATURA.

Hrdinný kapitán Korkoran. Vypravování neuvěřitelných a podivuhodných nicméně zcela pravdivých dobrodružstev francouzského námořníka. Napsal A. Assollant. Se 30 obrazy A. Neuville. Pro českou mládež upravil F. Faustín. Vilímkova knihovna Malého Čtenáře. Cena 80 kr. R. 1894.

Obliha ve vyprávění neuvěřitelných, podivuhodných, často i nemožných a fantasií velice dráždících příhod dobrodružných v našich dobách značně vzrůstá. Možno to aspoň pozorovati z četných spisů často oznamovaných, již z jich pouhého titulu. Tímtež obsaem honosí se i přítomný překlad, „upravený“ pro českou mládež. Vydán jest v knihovně „Malého Čtenáře“ a jest tedy řízen za četbu dětem. Po přečtení však seznáme, že to pro mládež as od 14 do 60 let. Proti tendenci dílka ovšem nelze nic namítati, neboť „cílem knížky je, podati (Vám) v mladém reku jejím vzor statečného, poctivého, chrabrého, právo a pravdu hájícího charakteru, na něž doba naše není zrovna bo-hata.“ Od povídky však žádáme, aby byla přiměřena věku, osobitosti, stupni a povšechným okolnostem rozvoje dětského; má ho věti pravdě vědecké i psychologické. — Hrdinou povídky jmenované jest pětadvacetiletý francouzský kapitán Korkoran, místem děje území Mahratů v Indii, v roce 1857. Delaroš, člen učenné společnosti Lyonské odkázal znamenitou sumu peněz ku nalezení vzácného rukopisu Gurukaramty. Z přiblašených cestovatelů uznán schopným Korkoran, jenž znal jazyk perský a indický, mimo to byl silák takový, že „uviděv v okně silnou mříži železnou, popadl jednu její tyč a zkroutil ji v rukou, jakoby to

byla tyčka rozehřátého pečetního vosku;“ také bítí se znamenitě uměl. „Přítelkyní“ kapitána byla tygřice Jiskra, kteráž následovala ho, když na honbě osvobodil ji z tlamy krokodila. Doporučením anglického lorda dostal se ku knížeti Mahratů Holkarovi, sprátelil se s ním a v čele jeho vojska porážel Angličany, zrádce věšel, příkladem svým srdnatosti vojákům mahratským dodával, v největší nebezpečí se vrhal a podivuhodně z něho vyvázl, tak že Indové jej považovali za desáté vtělení Višny.

Po smrti Holkarově stal se K. knížetem, pojav deuru knížecí za manželku; za svého panování blaze působil, sníživ ohromné daně obyvatelstva až na třetinu, a snaživ se vštípti Indům, jak domoci se svobody, jí si vážit a chrániti. Maje pak dosti válečných útrap, nalezl vzácný rukopis, zaslal opis do Lyonu a sám po nějakém čase odebral se na tajemný ostrov, kdež dále se připravuje ku osvobození Indů. — Krve ovšem jest zde dosti, — lesť, zbraně střelné a sečné, kolíky a provazy nemají oddechu. Až příliš podrobně (ale zdaž i pravdivě?) vylíčeny vlastnosti „přítelkyně“ Jiskry, její „rodiny“ a slona Scindia. Dva tygři spolu „mluví“ zvláštními zvuky, — Korkoran jim tak dobře rozumí jako japonštině a mandžurštině. Srdce se v tygřici hýbe, oči plní se slzami. Ani „šlechetonouduší“ Scindiovou neotrásla blížící se smrt Stejně skromný jako dobrý, mírný a poctivý zanechal v srdcích svých přátel, skonávaje jako rek, nehynoucí upomínku.“ Tedy zde kapitán tituluje tygřici „přítelkyní“; snad brzo se dočteme, že bude člověk osla jmenovati „panem bratrem“. V mnohých útrapách obrací Korkoran oči vzhůru, jakoby

Boha vzýval. Krátce řečeno, vyrovná se tato povídka, některému úryvku „z tisíce a jedné noci“. Nabromadění cizích jmen a pojmů, jak jinak zde býti nemohlo, činí děj mládeži nesrozumitelným, ač jsou i vysvětlivky přidány. Korokoran jest zde uveden jako živá národní zášť mezi Francouzi a Angličany. Neshoda jeví se tu, když Kor-

korán vypravuje o svém původu o pratecích r. 1857 a jeho prastrýc zatlačil oči hraběti Šatobrianovi 23. června 1872. Zajiště bylo by prospěšnější bývalo, kdyby dílko bylo vyšlo aspoň v knihovně pro mládež dospělejší. Také mohl býti předepsán stručný nástin zeměpisných a dějepisných poměrů Indie. L 95.

Spisy redakci zasláné.

Katechese pro I. školní rok. Upozornujeme čtenáře své na „Katechese pro I. školní rok školy obecné, které sepsal Adolf Fux, c. k. professor a katecheta, člen zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Příboře na Moravě. Sečváleny jsou od nejdůst. kn. arc. Ordinariátu v Olomouci 9. května 1895 číslo 2158. Katechese ty zamlouvají se svou stručností a praktičností a pocházejí z pera učitele, který již dlouhá léta ve školství působí. Každé katechesi předepsána jest vhodná dispositio. Dílo to stane se vítanou pomůckou při vyučování náboženském. Posudek přineseme později.

Velebná svátost oltářní v příkladech. 400 eucharistických příkladů. Pro kazatele a katechety dle rozličných pramenů upravil Leopold Kolísek, farář v Olši na Moravě. Čistý výnos věnuje se na opravu katedrálního chrámu P. v Brně V Brně 1895. Tiskem moravské akciové knihtiskárny. Nákladem vlastním. Cena 1 zl. 20 kr.

Slova pravdy, jež vydává a rediguje Dr. Jos. Burian, předseda Jednoty katolických Tovaryšů, přinášejí v čís. 12. výbornou práci Fr. Vaněčka: *K v a s n i c e*. Cena 2 kr. Doporučujeme vřele k hojnému rozšiřování.

Zlaté oříšky. Sbíрка říkadel a kratičkových deklamací pro děti. Napsala L. Grossmannová-Brodská.

Náš Domov. Red. a vyd. Josef Vévoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 11.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. C. Vlk v Praze čp. 604—I. Roč. III. čís. 5. Doporučujeme.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Šťastný v Brně. Ročník XVIII. čís. 11. Obsah výborný.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redakcí Tom. Škrdle vyšlo právě číslo 9. (červnové) roč. XI. s následujícím obsahem: Illyrská idea za Ljudevita Gaja na Jihoslovansku. Píše Frant. Štingl. (Dokončení.) Z básní Antonína Bulanta: Na ostrově. Chmel. Rozbouřené živly. Sociální povídka. Napsal Alois Dostál. (Pokračování.) Náboženský sněm na světové výstavě v Chicagu r. 1893. Podávají Fr. Fryč a P. Aug. Kubeš. (Pokračování.) Procházka britským museem. Píše dr. Jar. Sedláček. (Pokračování.) Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokračování.) V cechu filosofů. Příspěvek k charakteristice mudrců. Vybral Fr. Vaněček. (Pokračování.) Josef Benedikt Cottolengo. Příspěvek k dějinám katolických kněží lidomilců a dobrodinců. Píše Josef Flekáček (Pokračování) Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Fr. Žák. (Pokračování.) Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tomáš Škrdle. (Pokračování.) Úmrtí. Hudba. Literatura. Drobná literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. — *Vlast* vychází 15. každého měsíce. Předplatné obnáší ročně 4 zl., půlletné 2 zl., čtvrtletné 1 zl.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. Redaktor a vydavatel P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Roč. IX. číslo 2.

Česká Hudba. Časopis věnovaný české hudbě pro piano, harmonium, zpěv světový i církevní, sólový i sborový. Pořadatelé Al. Strébl a Ant. Ptáček. Nakladatel Ad. Švarc, knihtiskárna v Kutné Hoře. Roč. I. seš. 2. Předplatné ročně 4 zl.; čtvrtletné 1 zl. Číslo 50 kr.

Velké požáry. Sepsal a vlastním nákladem vydal Hugo Demartini. Čistý výnos věnován fondu ku podporování onemocnělých členů Městského sboru dobrovol-

ných hasičů v Karlíně, jich vdov a sirotků. 8° stran 62 se čtyřmi obrazy. Cena 30., franko poštou 33 kr. V kommissi nakl. knihtiskárny Al. Wiesnera.

Konkursy.

V **Poděbradském** šk. okrese obsadí se def.: po jednom místě učitelek pro odbor přírodovědecký a mathem.-techn. při m. d. šk. v Poděbradech; podučitelů v Činovsi a v Pískové Lhotě. Od 25./5. — V **Milevském** okrese def. místa: učitele při ob. šk. v Bechyni, učitelky v Bernardicích, podučitelky při ob. d. šk. v Milevsku, po jednom podučitelském místě v Borovanech, Březnici, Malé Chýšce, Kořově, Opořanech, Předbořicích, Srlíně, Sudoměřicích a ve Zbylavi. Od 25./5. — V **Rychnovském** okr.: řídicího učít. při ob. šk. v Týništi a v Malé Čermě, podučitelů v Malé Lhotě a v Olešnici. Od 29./5. — V **Karlínském** okrese: místo ředitele m. šk. chl. v Kostelci nad Labem a učitele m. šk. chl. tamže; k a t e c h e t y (místo čtvrté) při II. ob. šk. chlap. v Libni (700 zl.), podučitele v Radonicích. Od 29./5. — V **Trutnovském** okrese def. místo říd. učitele v Suchovšicích. Od 7./6. — V **Třeboňském** okrese: m. říd. učitele při ob. šk. v Chlumci a při ob. šk. v Mladošovicích; místa podučitelská při ob. šk. v Bošilci, Branné, Bukovsku, Domaníně, Kolencích, Lutové, Jilovicích, Klikově, Stankově a Šolmanovicích. Od 7. 6. — V **Domažlickém** okrese: m. učitele odboru gram.-hist. při m. šk. chl. v Domažlicích; místa podučitelská v Postřekově, Mrákově, Trhanově a v Ouboči. Od 8./6. — V **Benešovském** okrese: řídicího uč. při ob. šk. v Křečovicích, správce školy v Daměnicích, učitelky odboru gram.-hist. při d. m. šk. v Benešově, místo k a t e c h e t y na téže škole; po jednom místě podučitelském: v Bělci, ve Chvojínku, v Konradci, v Lešanech, v Libži, v Nahorubech, v Radošovicích, v Štěpánově, v Třebešicích, v Třebošnici, ve Velíši a ve Vodslivech. Od 8./6.

Nové knihy a brožury družstva Vlast.

Z dějin nepatrné české vesnice. Podává Václav Honejsek. Zakládajícím členům, kteří časopis Vlast odebírají, zasílá se zdarma; jinak stojí 60 kr.

Sborník historického kroužku, seš. III. Red. prof. Dr. M. Kovář. Cena 70 kr. pro členy Vlasti 52 kr., pro alumný a kleriky 45 kr.

Píseň práce. Hymna kat. dělnictva československého. Na slova Vladimíra Štastného složil J. C. Sychra. Cena 2 kr.

Krátké znázornění oběti mše svaté, svátosti pokání a pak: Zpytování svědomí pro děti, kteréž jdou ponejprv k svaté zpovědi. Cena 1 kr.

Jak lze znázorniti vývoj idey Messianské. Ukazuje Fr. Halbich, katecheta. Zaslíbení Vykupitele v ráji prvním rodičům. Předobrazy. Prorocství. Cena 1 kr.

Veškeré objednávky těchto knih a brožur vyřizuje administrace Vlasti v Praze č. 234—I.

OBSAH: Jak vésti mládež k mravní čistotě? Napsal Klement Markrab. (Dokončení.) Náboženství, rozum, vůle a cit. Napsal Filip Jan Konečný — Směs. Podává Jan Nep. Jindra. — Ze školské výstavy na Národopisné výstavě československé. Píše Zuámý. — Feuilleton. — Drobnosti. — Literatura. — Spisy redakci zasláné. — Koukursy. — Nové knihy a brožury družstva Vlast.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Obrazy z dějin vychovatelství.

II. Svatý Karel Borromejský.

Píše Josef Moudrý.

(Pokračování.)

Spisy sv. Karla Borromejského.

Jeho láska k vědě“, praví životopisec sv. Karla, Giussano, „zdála se každým rokem jeho života růsti, neboť v posledních letech pravidelně věnoval šest hodin noci studiím“. Výsledek této namáhavé a neúporné práce jest 27 známých děl, nepočítaje do počtu toho pastýřské listy a nařízení rozličná jím vydaná.⁹⁾ Dopisy

⁹⁾ V jistém encyklopedickém díle českém čteme o spisech sv. Karla Borromejského toto: „Ze spisů jeho vynikají Instrukce, navádějící k úradu duchovnímu a Připomínky lidu města a biskupství milánského, navádějící k životu křesťanskému.“ Poněvadž v slovech těchto není vystižena ani důležitost spisů sv. Karla, ani množství, klademe zde všechny pořádkem, kterým uvedeny jsou ve spise Dr. J. Ant. Kellera „Satzungen und Regeln der Gesellschaft der Schulen christlicher Lehre“.

1. Tractatus de Symbolo.
2. Tractatus de Decalogo.
3. Tractatus de Sacramentis.
4. Tractatus de oratione Dominica.
5. Tractatus de Festis Sanctorum.
6. Meditationes de Passione Christi Domini et quovis ex illius mysteriis.
7. De Anni Evangelii ac Divi Pauli Epistolis.
8. Tractatus de Confessione Sacramentali.
9. Saluberrimae Instructiones pro Confessoribus. Editio Novissima, cui accesere Instructiones de Visitatione et Cura Infirmorum. Augustae Vindellicorum apud Fratres Veith, Bibliopolas. Anno 1758.
10. Instructiones praedicationis verbi Dei ex Concilii Prov. III. decreto omnibus concionandi munere in Urbe, Dioecesi Provinciaque Mediolanensi fungentibus, editae. Mediolani 1581 in 12°.
11. Pastorum Concionatorumque Instructiones, ad concinandum, Confessionisque et Eucharistiae Sacramenta ministrandum utilissimae. Ed. nova 8° August. Vind. 1758.
12. Id. opus. Ed. nova 12° Oenip., Wagner 1846.
13. Id. opus, Ed. nova cura Ew. Westhoff 8° Monast. Deiters 1846.
14. Monitiones et Instructiones in usum Cleri. 8° Vindob. 1760.
15. Sermo de Jubilaeo et fructibus inde reportandis.

pak jeho ku králům, knížatům, učencům a jiným vynikajícím mužům, které jsou uloženy v knihovně milánské, čítají 31 svazků. Pro školství nejdůležitější jest spis: „*Contituzione e Regole della compagna e scuole della dottrina christiana*“. („Ustanovení a pravidla“,) ač i mnohé homilie sv. Karla obsahují mnohé zásady paedagogické! Nám záleží zde na prvním místě na tovaryšstvu (*compagna*) výše řečeném, poněvadž se jednak svým složením nad jiné vyznamenává, bylo rozšířeno po celé arcidiecesi milánské i v jiných diecesích italských, školy sv. Karlem založené do dnes se udržely, byť i snad ne přesně tak jako při založení nebo v době trochu pozdější. Již to dává krásné svědectví a uznání svatému zakladateli, že se školy jeho po tak dlouhý čas udržely.

Čítáme a slýcháme často o rozkvětu a pokroku školství v našem století. Máme hojnost zákonů, vynesení, nařízení atd. — máme za našich dnů podučitele, (trojího druhu,) učitele, učitelky, řiditele, zkušební komise, učitelské ústavy, inspektory, konference, rozličné rady atd. o rozličných školách ani nemluvíce. To vše nacházíme již r. 1570 v „Ustanoveních a pravidlech“ arcibiskupa milánského. Tam odtud také poznáme, že stav učitelek není teprv nového původu, nýbrž že církev záhy obracela zřetel k tomu, aby získala pro záležitosti vychovávací a vyučovací trpělivost, oddanost a zbožnou horlivost ženy. Co v našich učebnicích a paedagogických návodech čítáme o obecných zásadách vyučovacích, školní návštěvě, rádech školních, o postupu, methodě, duchu, prostředcích vyučovacích, o trestech a odměnách, vše obsaženo jest v „Ustanoveních a pravidlech“ sv. Karla, více neb méně vy-

16. *Tractatus de Cura pestilentiae.*

17. *Duo libri instructionum pro fabrica et suppelectili ecclesiastica.*

18. *Dissert. de modo visitandi Basilicam D. Petri in urbe.*

19. *Sancti Caroli Borromei Homiliae CXXVI. Ex Mss. Cod. Bibliothecae Ambrosianae ordine chronologico in lucem productae et Jos. An. Saxii praefationibus et annotationibus illustrate. Ed. novissima. Cui accessit eorum, que Italico tantum idiomate Mediolani typis excusa fuerunt, versio latina. Augustae Vindelicorum, a. 1758 in fol.*

20. *Homiliae habitae in Conciliis Provincialibus et Synodis Dioecesanis. Accedunt Sermones familiares . . . recitati ad Moniales Angelicas S. Pauli Mediolani. Omnia in hac nova editione Jos. Ant. Saxii praefationibus et notis illustrata. Mediolani 1748 in 4°*

21. *Noctes Vaticanae seu Sermones habiti in Academia a S. Carolo Borromeo Romanae in Palatio Vaticano instituta. Praemititur opusculum Augustini Valerii inscriptum, Convivium Noctium Vaticanarum. Omnia nunc primum e Mss. Codicibus Bibliothecae Ambrosianae eruta Joseph Antonius Saxius praefatione ac notis illustravit. Mediolani 1748 in 4°.*

22. *S. C. Borromei S. R. E. cardinalis archiepiscopi Mediolani Orationes XII. habitae in Conciliis Provincialibus et Synodis Dioecesanis, una cum oratione funebri in solemnibus exequiis Serenissimae Annae Austriacae Hispaniarum reginae; nec non Sermones XVIII. familiares ad moniales, vulgo Angelicas, insignis Monasterii S. Pauli Mediolani. Ex dicentisi ore fidei calamo excepti a Revda matre Agatha Sfondrata. Accessere ex mss. codicibus bibliothecae Ambrosianae Noctes Vaticanae etc. Omnia Josephi Antonii Saxii etc. praefationibus et annotationibus illustrata. In fine operis subiungitur: De vita et gestis S. Caroli Borromei libri septem . . . , de fama, virtutibus et miraculis eiusdem libri duo . . . Denique laudes a viris dignitate et doctrina insignibus S. Carolo Borromeo tributae. Augustae Vindelicorum, 1758 in fol.*

23. *Constituzioni e regole della compagna e Scuole della Dottrina Christiana. Lugduni 1583.*

24. *Institutiones ad universum Seminarii regimen pertinentes (ibid.)*

25. *Sylva Pastoralis.*

světleno, odůvodněno, dle toho, jak tehdejší doba toho žádala — ba ani na zábavu žactva zapomenuto nebylo. Celý spis sv. Karla rozvržen jest na tři části. V 17 kapitolách prvního dílu vypsány jsou vlastnosti, které musí míti učitelé a bratři, — udány jsou i cesty a prostředky, jimiž vlastnosti žádané přisvojití si možno. Ve 25 kapitolách druhé části jedná se o rozčlenění tovaryšstva, a ve třetí části o úřadech školních a pravidlech pro školy dívčí.

A) *Tovaryšstvo škol katolických nauk.* Účelem tovaryšstva katolických škol bylo na prvním místě, aby mládež učení katolické poznala a dle zásad jeho život svůj zaříditi uvykla. Vedle náboženství učilo se i jiným předmětům, jak možno vyrozuměti z 8. a 10. kap. prvního díla. V kapit. 10. jest řeč o zpěvu a v kapit. 8. praví se, že písař učiti musí vedle prací svých i základům psan — tedy i čtení.

B) *Členem* spolku mohl se státi, kdo vyhověl předpisům o přijetí, jež níže uvádíme. Členové tito byli svobodní i ženatí laikové, ženy a duchovní.

Každý, chtěl-li členem spolku býti, musil osvojití si důležité, všem členům společné vlastnosti, jichž nesměl postrádati ani nejvyšší hodnostář ani poslední vrátný.

„První vlastnost, kteráž od členů a učitelstva našeho se vyžaduje, jest, aby byli jako *světlo světa*, tak aby *učením* kteréž jiným poskytovati budou, sami se *honosili, příkladem* svého jednání a *dobrými mravy* jiné předcházeli. Poněvadž není nic Bohu ani příjemné ani milé, což konáno jest, neplyne-li to z vroucí *lásky k němu*, věz každý, že bys marně úřad svůj zastával a nevytrval v něm, kdybys bez lásky jej zastával. Protož jest povinností členů, aby láskou k Bohu rozdílení byli. Dále jest třeba, aby úřad svůj s radostí a ku prospěchu svých chovanců zastávali. „Jsou-li ale v tak důležitém zaměstnání chladní a vlažní, může se právem pochybovati o jejich horlivosti a schopnostech k tomuto povolání. Ku všem budou jeviti vroucí, upřímnou lásku ku bližnímu. Dle mínění sv. apoštola Pavla, jenž praví, že ten, který jiné učí, sám musí býti vyučen, — tak i učitelé tovaryšstva musí znáti a vědomi býti toho, čeho jiným budou poskytovati.“ (díl I., kap. 1.) *Prostředky a cesty* kterými lze nabýti vlastnosti uvedené, jsou rozjímání, modlitba, denní zpytování svědomí, cvičba v křesťanském milosrdenství, poslušnosti, přijímání svátosti pokání a oltářní jednou za měsíc a hlavně pak příklad Spasitelův (díl V kap. 2.). Každý člen spolku vykonával jistou funkci pouze jemu náležející, tak že panoval v tovaryšstvu přísný pořádek. Kde bylo členů nedostatečný počet, musely býti třeba dvě funkce jedné osobě uloženy. Probírajíce zde jednotlivé úřady spolkové, běřeme se směrem vzestupným ku lepšímu přehledu.

a) *Vrátný* byl buď jeden neb více dle počtu žactva i členů spolku. Jeho povinností bylo zvoněním žáky do školy vybízeti. Ve škole musel býti první, poněvadž musel dvéře otvírati, po vyučování zavírat, — čistiti učebnu a lavice pořádati. Obyčejně stával pak, když žáci do školy šli, u dveří, by všichni pozdravili (I. kap. 16.).

b) *Opatrovník nemocných* byl opět jeden neb více dle počtu žáků pro každou třídu. Povinností jeho bylo žáky, jak se dověděl že onemocněli, naštěvovati, je těšiti, opatrovati a o ně pečovati. Jsou-li pak chudí, mají v jich prospěch sbíratí almužny, by jim vše potřebné zaopatřovali; také mají je pobádati, aby přijali poslední pomazání. Onemocnění každého žáka bylo hned na vyšší místo oznámeno.

c) *Dozorci ticha* (sientiaři) byli v dostatečném počtu; na dva učitele náležel jeden dozorců. Každému bylo vykááno určité místo. V seznamu členů zapisoval, když učitelé neb žáci se nedostavili, což na vyšší místo oznamoval.

Silentiari měli v ruce metlu na postrach křiklounů a výtržníků; také metla u svěhlavých někdy svou povinnost konala. Metlou při vyučování pohybovali, když shledali nepozornost; tímto způsobem uvarovali se vytrhování učitele hlasitým napomínáním. Také pořádali lavice a vykazovali příchozím žákům místo; poslední vycházeli za žáky, dávající pozor, aby v pořádku vycházeli. Oni také dávali dovolení ku vycházení žáků. Tito dozorcí podřízení jsou svému představenému, kteréhož musí poslouchati. Tento má po vrátném prvý do školy přijíti, aby se přesvědčil, zdaž učebna byla náležitě vyčištěna, zdaž lavice jsou na tom místě a v tom pořádku, jak vrchní učitel (sopramaestro) poručil. Také vykazuje dozorcům místo (díl I. — kap. 13—14.).

d) *Učitelé.* Zakladatel tohoto spolku žádá na učitelích tyto vlastnosti: 1. *znáti a vědomi býti toho, čemu jiné učiti mají;* 2. učitelé musí býti velmi *trpěliví*, aby námaha ve škole, jakož i nedostatky žáků je neomrzely, nýbrž aby vše v mírnosti snášeli; 3. učitelům jest potřeba *zručnosti a opatrnosti*, aby schopnosti jednotlivců poznali a podávali snadné malým, těžší dospělým; 4. učitel musí se pilně cvičiti v tom, co úřadem jeho jest, aby svým přičiněním a péčí tak důležitým požadavkům vyhovoval; 5. učitel má jedinou útěchu a důvěru v Bohu hledati. Dále žádají pravidla od učitele, aby v pravý čas do školy přicházel, při vyučování se přičinil, by vše jasně, zřetelně žákům podával. Učitel má své žáky tak přesně znáti, by nejen věděl, jaký pokrok ve škole činí, nýbrž má zvědět, jak se i doma svým úlohám učí, jak se doma chovají. Protož se má učitel před vyučováním tázati, zdaž vyplnili žáci, co jim bylo na srdce vloženo. Nemá mysliti, že vykonal svůj úkol, když předepsané učivo probral, nýbrž má žáky i mravně a ctnostně vychovati, aby to, čemu se naučili, v životě činili. Svého úřadu má si učitel vážiti a příkladem Krista se řídit, připomínaje si, kterak on s velkou dobrotivostí maličké přijímal. Shledá-li učitel některého žáka způsobným postoupiti do vyšší třídy, má to oznámiti představenému, aby byl vyzkoušen a jinému učiteli odevzdán (díl I. — kapit. 1., 11., 12.)

e) *Představení učitelů* byli magistri praecipui (první učitel,) maestri principali (rektor) a sopramaestri (nadučitel.) Oni pečovali o to, aby pro učitele i žáky byly lavice, které číslovali a každému učiteli místo vykázali. Sopramaestro rozděloval žáky dle schopností a vědění do oddělení; také zabraňoval, aby žáci od učitelů nepřecházeli. Bděli též nad zachováním předepsané metody a užíváním schválených knih (díl I., kap. 10.)

f) *Smírčí* nahodilé roztržky mezi členy vyrovnával. (I—9.)

g) *Kancelista* obstarával písemné záležitosti na př. vedl seznamy členů školy, v nichž obsaženo nejúplnější nationale každého. Každý rok zasílal zprávu generálnímu priorovi o stavu školy, při konferencích zaznamenával usnesení, neb pravidla předčítal. Také musil učiti počátkům psaní.

h) *Monitor* byl povinen bratry, kteří by se od pravé cesty odchýlili, na pravou cestu přivést, což se mělo dít bratrským napomenutím. Osoba, které úřad tento svěřen byl, musela býti obdařena darem lásky, tak aby chybujíc v míru, bratrsky napomínala. Obyčejně to byla osoba vyznamenávající se dokonalou znalostí školství, všech povinností učitelů, tak že bystře a rychle musila postihnouti, kde kdo chybil. Ku chybujícím nesměl se však chovati tak, aby jim snad urážky, výčitky, zlou vůli projevil, — on ani nesměl o chybách těch kterých s jinými mluvit, leč s těmi, kteří, jak doufal, měli velký vliv na odstranění poklesků chybujících. (I—7.)

i) Konsultor býval muž vyznamenávající se moudrostí a soudností, jehož povinností bylo přispěti radou tam, kde toho potřeba žádala. V každé škole byli aspoň dva. Ve shromáždění zasedali hned po straně priora a subpriora. (I — kap. 6.)

j) Subprior (náměstek představeného) zastával místo starosty v jeho nepřítomnosti; proto musel důkladně znáti veškerá pravidla spolková, musel býti bezúhonných mravův. Ve škole nesměl zaváděti nic nového, neměl-li to priorem nařízeno. (I. — kap. 5.)

k) Prior (starosta) byl hlavou školy. Pravidla předpisují mu, že si musí dobře býti vědom svého úřadu, neboť na něm závisí dobré řízení školy. Dále musí bděti, aby všichni bratři tak se chovali, jak toho po nich pravidla žádají; protož i prior musí vždy jasným příkladem předcházeti a čistých mravů býti. Prior určuje také ku přečtení nedostatky a chyby, které shledal po vyučování, nebo poklésky proti pravidlům. Ve školství má býti obeznámen theoreticky i prakticky. On pečuje o to, aby ve vyučování byla jednota; ve škole chválí pilné a kárá opožděné. Při vyučování měl učitele navštěvovati a to častěji ty, kteří byli v podezření, že by byli buď nedbalí neb neschopní. (I — 4.)

l) Kněz býval školdozorcem. Farář, v jehož kolatuře se škola nalézala, stál v čele spolku. Jemu náležela péče o duchovní i tělesnou potravu údů, také jejich poklésky na pravou cestu uváděl, těšil je v neštěstí a navštěvoval v nemoci. Do školy byl povinen pilně docházeti, jednak aby všechny členy k horlivosti roznítil, jednak aby poskytl pomoci a rady tam, kde bylo třeba. Školu často prohlížel a pozoroval, jak zkvétá, jak členové své úřady plní. Aspoň v každém čtvrtletí podával zprávu biskupovi o stavu školy a údů, v níž nezamlčel ani chyby ani vynikající vlastnosti jednotlivců.

Tímto vyličili jsme veškeré funkcionáře spolku. Zbývá k tomu ještě dodat *o přijímání nových členů*. Přijmutí bylo z počátku zatimné, a po odbyté zkoušce definitivní. Představení, jimž náleželo zkoušeti, vyšetřovali přítomný i minulý běh života kandidátova; byli-li život jeho poskvrněn nějakým zločinem, nebyl vůbec do spolku přijat. Vedl-li kandidát dříve život nedosti sporádaný, ale polepšil se, nebylo námítky proti přijmutí jeho. Vyšetření toto bývalo tak všestranné, že uvažováno bylo i řemeslo, které kdo provozoval. Když byl život jeho vyšetřen, odevzdán starostovi školy, kterýž jej představil shromážděným údům a ti, byl-li jim znám, zprávu o něm podávali. Když by se hlasy o přijmutí jeho rozcházely, užito jest hlasovacích lístků, byl-li přijat, vyličil mu kněz vznešenost nastávajícího úřadu, vřelými slovy jej ku dílu tomu rozněcuje a poučuje o tom, co činiti musí. Tímto byl provisorně přijat. Když pak uplynul rok ode dne jeho provisorního přijetí a člen konal věrně a spravedlivě, co pravidla ukládala, byl přijat trvale. O jeho konečném přijetí rozhodovali pak údové nadpoloviční většinou hlasů. Po skončení mše sv. vedl nově přijatého bratra prior a subprior ku generálnímu priorovi, jenž se ho tázal, chce-li zachovávat veškerá předepsaná pravidla; odpověděl-li přisvědčivě, obdržel požebrání a polibek všech přítomných údů na znamení lásky a pokoje. Pak následovalo „Te Deum“; po celý měsíc pamatovali členové spolku ve svých modlitbách na nového člena (II—18.). (Pokračování.)

Několik črt o trestech.

Sebral Ladislav Nebřenský.

Metla vyhání děti z pekla!“ praví staré české přísloví, které nejen ze sv. písma je dokázáno, ale i z tisícileté zkušenosti. — Mnoho, velice mnoho za posledních let učiněno jest v pokroku člověčenstva veškerého, mnoho ve školství změněno! Ač pracujeme za dnešních dnů úsilovněji a pilněji, než předchůdcové naši, přece stále nám vytýkáno, ano i od nás samých k tomu poukazováno, že *mládež je horší, divočejší a nemravnější než dříve*. Již i denní listy liberální poukazují na tu zhýralost mládeže, kde „*z omrzelosti života*“ se dvanáctiletí kluci vraždí. *Chvála lidí nepovolaných nesmí ovšem nás mýliti, kteří hledí tento výkvět a dorost pro sebe získati*. Učitel však má a musí nejlépe vědět, čeho mládež má potřebovati, a proto není třeba stále vše zakrývati, tutlati, nýbrž čistou pravdu si povědět. — Pravdu sobě mluvmé a dobře spolu budme! *proto nermutte se na mne aspoň vy, pánové, kteří tak nadšeně hájíte zbytečnost tělesných trestů, kteří hledíte co nejvíce metlu zostuditi, ten tak důležitý nástroj, který krotí a na uzdě udržuje dětské nemravy, podílu velkého nese u vzdělání ducha i srdce, vůle a povahy, krotí bujnost, zjemňuje mravy a vyhání „roupy z těla“*. Proto někteří vyhýbají se metle jako zmiji, ovšem na oko, uvádějíce vše, co pěkně vyjímá se na papíře, avšak po straně březovské léčby užívají. Ovšem, kdo by chtěl snad míti metlu ve škole proto, aby při vyučování jeho lenost podporovala, neb zakrývala mnohé vady, a mínil by jí nalévati a vtlokati moudrost a ctnost, mrav a umění do dětských lebek a srdcí, ten by neslul pravým učitelem.

Proto přece nehaň, netup nikdo tu dědům našim tak posvátnou, poctivou březovku. Máť ona více praktických, schvalovacích vlastností do sebe. Již z povahy dítěte víme, jakým vhodným prostředkem byla od pravěku a bude svižná metlička. Proto právě těm, kteří nejvíce proti ní brojí, vším právem můžeme říci: „Ani vy se bez ní neobejdete! nebo proslulí paedagogové tělesných trestů nezavrhnoují. Vždy mi tane na mysli, jak při jedné poradě chválil p. inspektor obzvláště jednoho učitele, který měl „*vzornou kázeň*“. Přítomný pan hejtman žádal, by týž p. učitel sdělil všem přítomným, jakým způsobem dodělává se tak vzorné kázně. Týž sdělil, že byl přinucen užívati zapovězeného ovoce, a to že se velice osvědčilo.

Tresty měly od jakživa při vychování velikou důležitost. Již rodinné vychování musí jich používat, a *škole, která je náhradou domácího vychování, která má přenesenou působnost dalšího utváření a pokračování v tomto domácím započatém vychování*, nelze trestů těch zavrhnouti, jelikož má co činiti s mládeží různou, slabou, lehkomyšlnou, vzdorovitou. — Vždyť sám Bůh při vychování lidstva trestů užíval. I písmo sv. neradí, by metla se úplně vyhostila; v příslových Šalomounových a Sirachových čteme: „*Kdo syna miluje, ten jej trestá! — Trestej syna svého a bude tě ctíti! — Nezapomínej chlapce trestati! — Kde jest syn, jež otec netrestá? — Metla v trestání propůjčuje moudrost! — Kdo šetrí metly, nenávidí syna svého.*“ Ano, ten nenávidí syna svého, jelikož jej do zkázy spěchati nechává, před kterou ho moudrým užíváním metly uchrániti mohl. —

U Spartánů bývali hoši také trestáni, a nebylo Spartana, jenž potkav muže, nebyl by pokorně šiji sklonil a uctivě stranou ustoupil. — Než poohlédněme se v naší době, která prý se i ušlechtilostí mravů nad jiné leskne, a hledejme onu spartánskou ctnost.

Naše doba krásný patriarchální poměr mezi mládeží a stáří, mezi chovanci a pěstouny počíná zahazovati mezi staré haraburdí a my nepozorujeme, že podrývá tím základy školy samé. *Bez skromného uznání autority není kázně a bez kázně škola jen živoří!* Dejme dobrý pozor, aby se ta celá nádherná budova naší osvícenosti rázem nezřítla v rumu, podryta jsouc duševní nevázaností. —

Toť věru ve příčině té lépe bývalo za dob těch „bídnych učitelů“, píše J. Havelka, kteří nedbali sice mnoho o vzdělání duševní, *ale za to nezapomínali prostým způsobem ušlechťovati srdce mládeže.* — Učenců oni vychovali arci méně, za to však tím více mužů, povahy skromné a ryzé, tím více takých lidí, o nichž říkáme, že jsou ještě „z těch starých dobrých“, a s nimiž se čím dále, tím řídčeji potkáváme. Pravda, oni účinkovali ještě v oné „zatemnělé době“, kdy vzdělanci s nevzdělanci pozdravovali se vlídně, dle zvyků zbožných předků svých, kde nikdo nestyděl se velebníčkovi zasloužilému ruku políbiti, kde ve škole pořád a pořád důtklivě připomínáno, jak mládež úctu prozrazovati má osobám, jimž po řádu církevním, neb občanském pro ctné šediny úcta patřila. Takto navykala si mládež nevědomky dětinnou ušlechtilost srdce a zachovala ji do smrti.“ —

Naše doba arci neváhá podobné vedení nazvati hned *otrockým, zpátečnickým, tmářským*, avšak všimněme si dnešní doby poněkud lépe, zdali tu učitel nedělá otroka sám? —

Jan Hasištejnský z Lobkovic ve „zprávě a naučení“ synu Jaroslavovi píše: „*Neb jako prut mladistvý se napraví z mládí z křivolačiny, že rovně bude růsti, též rovně děti z mládí častým trestáním metlou se napraví a od zlého odvedou, že dobré budou. Neb kdož miluje děti své, ten je káře, a kdož jich netresce, ten jich nemiluje. Ó bláznovství, kdož z mládí děti netresce, neb takoví časem žalost nad nimi uhlídají.*“ —

Ze všeho toho patrně, že trestání bylo již od počátku světa, a jde až na naše doby. Když domácí vychování přesunuto do školy, má také domácnost v té věci nápomocna býti. Škola není snad jen ústav učící, ale také vychovávající. *Jest-li školy nepomáhají k rozšíření mravnosti a nábožnosti, jsou jalové učírny.*

Škola i rodina mají se vzájemně podporovati a tak jedny druhým by vychování velice usnadnily, neb jsou to při vychování nejmocnější faktorové. Když škola i rodina dokonale své určení pozná, obě navzájem pracují si do rukou a tak si vypomáhají, zdaří se krásné dílo vzdělanosti. *Proto škola v přísné kázni držeti bude žáky, aby v celém jednání panoval duch pořádku a mravopoctnosti.* Bude-li toto napomáhání mezi školou a rodinou uspořádáno, pak můžeme také z větší části vše dobré očekávati. Z této blízkosti vzájemného spojení mezi domem i školou vyplývá, že má, *ano musí učitel chování žáků i mimo školu pozorovati.*

Běda však tomu vychování, jak se za dnešních dnů zhusta stává, kde domácí kázeň spoluvládě učitele nepomáhá, kde kázeň učitelova za prahem školní světnice se ukončuje. Jak tu možno učiteli zadost učiniti svému povolání, když rodiče sami děti kazí a je navádějí? — „Co je ti nyní do učitele teď jseš doma, můžeš si dělat, co chceš!“ Kolik případů by se mohlo uvést, že žáci kouří veřejně před učitelem, aniž se čeho obávají, znajíce dosah otcových slov. Učitel si může plíce vymluvit, na příkladech ukazovat na škodlivost kouření a pití lihovin, zakazovat, že do hostinců k zábavám nesmí chodit, co to platno, když domácnost vše ruší. — Tu mnohá matinka nerozumná, myslí, kdož ví, co vyvede, když dá synkovi peníze: „Jen jdi, a zakuř si, kdo ti má co poroučet, když já ti dovolím. Učitel ti na to nedá, proto se ho neboj! Kdyby ti něco řekl atd.“

(Pokračování.)

Ze školské výstavy na Národopisné výstavě československé.

Píše Z n á m ý.

(Pokračování.)

II.

Jak jsme již v prvním článku pravili, získala školská výstava vhodné, útulné místnosti. Již zdaleka vidíme na pavillonu města Prahy v čele veliký nápis *Školství*; na levém křídle jest nápis *Školy obecné*, na pravém pak *Školy měštanské*; v zadu jest nápis *Paedagogický Slavín*.

Vstupujeme do síně první, jež jest středem celé expozice. Ze střední síně na pravo vcházíme do výstavy *mateřských škol, loutkových divadel a hraček dětských*; v další síni jest *paedagogická literatura*; za touto jest výstava *plánů, fotografií, obrazů, a modelů školních budov*.

Na levé straně od středu přijdeme k výstavě *ženských ručních prací, počtů a kreslení*; v jiné místnosti jsou hlavně předměty týkající se *přírodopisu a zeměpisu*; v další síni jest *tělocvičné nářadí a obrazy jeho, zdravotnictví školní, Spolek českých feriálních osad, Spolek pro hry české mládeže v Praze*; v poslední místnosti pak jsou pomůcky *ku čtení, hudba, kreslení a dětské práce ze psaní i kreslení*.

Prohlédněme si bedlivěji jen síň střední. Tato věnována jest Slavínu učitel-skému. Ve středu síně té stojí veliká socha J. A. Komenského. V každém rohu kolem této sochy jest umístěno poprsí Komenského. Kol velké sochy postaveny jsou čtyři skříně, v nichž jest vše, co se Komenského týká.

V přední skříně nalézají se staré spisy Komenského a 8 kovových medaillonů Komenského. Ve druhé skříně jsou německé, polské, chorvatské a ruské překlady některých děl Komenského. Mimo to je tam zajímavá mapka prof. E. V. Milbauera „Cesty Komenského“. Ve třetí skříně jsou životopisy, časopisy, kantáty atd., jež týkají se Komenského. Ve čtvrté skříně jest pokračování překladů děl Komenského, dále cizí spisy, v nichž se o Komenském pojednává. Na podstavci velkého pomníku vidíme model pomníku Komenského pod Klopoty, jakož i model chaloupky Komenského pod Klopoty.

Na stěně proti vchodu, uprostřed pod baldachynem jest velký obraz Komenského. Celá stěna tato proti vchodu jest věnována úplně Komenskému. Tak jsou tam fotografie míst, kde K. pobýval; fotografie K. v různém věku; fotografické reprodukce jeho dopisů, rukopisů a prvních tisků; dále jsou tam fotografické snímky jeho soch, reliefů a pomníků; pět map Moravy, zhotovených Komenským, mravoučné desatero Klikovo ze spisů Komenského. —

Na pobočných stěnách první této síně nalézá se šest velikých medaillonů významných českých paedagogů, k nimž druží se vždy po stranách fotografie nebo obrazy dalších českých paedagogů.

Pod každým medaillonem a pod každým obrazem jest v rámu vkusně provedený stručný životopis toho kterého paedagoga. V přílehlých skříních jsou pak spisy, památky a rukopisy jmenovaných paedagogů.

Po pravé straně vidíme medaillon *Jana Svobody 1803—1844*. Zakladatel českých opatroven a spisovatel „*Školky, čili prvopočátečního vyučování malých dítek*.“ Ve skříně, kde uloženy jsou spisy Svobodovy, jest také veliký diagram,

znázorňující vývoj *Mateřské školy a opatrovny na Hrádku nyní na Děkance*. V něm vypočten jest počet chovanců, dozorstvo, pěstouni a dobrodinci. Po pravé straně vedle Svobody jest obraz se životopisem *Fr. Tesaře*, býv. uč. c. k. vzorné školy v Praze; jeho spisy, hlavně o povznesení česk. jazyka jednající jsou tam uloženy. Po levé straně jest obraz *Dra. Jos. Dasticha*. Zajímavé jest jeho školní vysvědčení z r. 1849., úplně české; spisy jeho z oboru filosofie a logiky jsou tam plným počtem vyloženy.

Druhý medaillon — *Frant. Řezáč* 1819—1879. Nadšený bojovník za práva koruny Svatováclavské — kněz. Ve skříni jsou dva jeho diplomy: Od voličů svých od výboru Měšťanské besedy z Mladé Boleslavi s tímto věnováním: „Proslulému národovci F. J. Ř., redaktoru „Školy a Života“, poslanci našemu na sněmě zemském, neohroženému hájiteli práv koruny Svatováclavské — 6. září 1862.“ Druhý diplom jest od výboru spolku ku podporování vdov a sirotek po učitelích. Ve skříni jest rukopis jím psaných modliteb, jeho jím samým psaný životopis a různé jiné spisy. Řezáčův pseudonym byl F. Ř. J. Polehradský. K Řezáčovi druží se obraz starého, zkušeného praktika *J. N. Filčíka* (1785—1837), učitele farní školy v Chrasti, který mnoho „pomocníků“ v učitelství zdokonalil. Ze druhé strany druží se k Řezáčovi obraz záhy zesnulého filosofa *Em. Makovičky* (1851—1890), posléz učitele v Berouně.

Další medaillon jest: *Martin Bacháček* 1539—1612. Rektor university pražské a zároveň vrchní správce městských škol v Čechách. Vydal *Rudimenta cosmographiae F. Hunteri* s připojenými názvy českými. Vydával také kalendáře. Po pravé straně Bacháčkové jest obraz *J. Javornického*, faráře v Církvici na Kutnohorsku. Pozoruhodný jeho spis je: *Bezpečný vůdce katechetů*. Po levé straně visí obraz druhého kněze, neméně horlivého: *Jos. Lib. Zieglera*, děkana v Chrudimi. *Přítel mládeže, anebo zásoba spisů ku prospěchu a potěšení učitelů a vychovatelů duchovních i světských atd.*, který on vydával, byl jedinou knihovnou pro učitele. *Jos. Lib. Ziegler* vytknul si za účel sebe i jiné *vzdělávati jazykem mateřským*.

Na levé straně jest první medaillon: *Štěpán Bačkora* 1813—1887. Známy pražský učitel, jehož spisy jsou tam vyloženy v plném počtu. Po levé straně vítá nás známá podobizna *Aleše Pařízka* *) Po pravé pak straně utkví oko na milém stařečkovi *Tomáši Vorbesovi*, který byl učněm Svobodovým. Kandidáti, nyní učitelé, kteří k němu chodili do školy, do dnes nemohou zapomenouti na milý způsob jeho přednášek, zvláště v oboru paedagogiky.

Další medaillon: *Jan Karel Škoda* 1810—1877. Pečlivě, velice pečlivě jest skříň pod ním uspořádána. Hlavní spisy jeho tam vyloženy jsou: *Nástin vychovatelství* 1850. *Nástin speciální methodiky* 1851. *Katechetika* 1850. *O výchování národním* 1872. *Biblické příběhy*. Po levé straně Škodově jest obraz *Janu Jakuba Ryby*, učitele a pilného skladatele hudebního v Rožmitále. Čteme v jeho životopise, že napsal 78 mší. Po pravé straně jest obraz *Josefa Mn. Bačkory*, dalšího učitele c. k. vzorné školy při ústavě učitelském v Praze.

Další medaillon: *Tomáš ze Štítného* 1331—1403. Po pravé straně jest obraz a životopis, jakož i seznam jím napsaných knih *Jana Hasištejnského z Lobkovic*, a po levé straně obraz *Pavla Kristiána z Koldína*

Před sochou Komenského stojí dvě poprsí a to *Dr. G. A. Lindnera* a *Fr. J. Zoubka*. Práce Zoubkovy o Komenském i jiné jsou ve skříni v plném počtu

*) Životopis Pařízkův v 1. čísle let. „Vychovatele“.

vyloženy. Ve skříni pod G. A. Lindnerem baví různé jeho rukopisy z dob pobytu v Celji, v Kutné Hoře a v Praze.

Na nejoblíbenějšího spisovatele pro mládež, který dovedl ze 14 jazyků evropských překládati, na *Fr. Douchu*, tam zapomenuto není. Ve skříni jsou tam vyloženy jeho spisy, překlady a rukopisy.

Na stěně u hlavního vchodu po levé straně jest obraz *J. L. Maška*, ředitele škol na Smíchově. Nedaleko něho jest obraz *Fr. B. Tomsy*, pilného překladatele spisů z němčiny pro děti.

Po pravé straně jest obraz tvůrce čítanek — *Karla Vinařického 1803 — 1869*. Četné rukopisy mile každého dojmají. Hned vedle něho na téže straně jest obraz dalšího kněze-vychoovatele — *Fr. Al. Vacka Kopidlanského*, faráře v Kopidlně. Vydával a redigoval „Přítele mládeže“ a psal do „Časopisu katol. duchovenstva“. Na svém okresu pořádal časté porady učitelské a velmi často sám na nich přednášel.

Nad vchodem ve výši skoro nedozírné, jest veliký diagram: *Přehled veškerého školství česko-slovanského. r. 1894*. Přehled to universit, gymnasií, pokračovacích, obecných a měšťanských škol.

Na levé straně jest další diagram: *Učitelstvo škol obecných a měšťanských r. 1894*. Roku 1894 bylo 19.015 učitelů českých. V Čechách 11734, na Moravě 4195, ve Slezsku 254, na Slovensku 2832. Na tomtéž diagramu sestaven jest počet ředitelů, řídicích učitelů, katechetů, učitelů, podučitelů a výp. podučitelů ve všech zemích koruny Svato-václavské.

Další diagram jest: *Rozvoj měšťanských škol v Čechách a na Moravě v letech 1870—1894*.

Po pravé straně jest tento zajímavý diagram: *Obecné školství národa česko-slovanského v roce 1894*. Veškerých škol obecných i měšťanských jest 7185, a to: V Čechách 3013, na Moravě 1669, ve Slezsku 139, na Slovensku 2361, ve Vídni 1. Jednotřídních škol v Č. je 519, na M. 675, ve Sl. 139, na Slovensku 2085; dvojtřídních v Č. 945, na M. 531; trojtřídních v Č. 574, na M. 202; čtyřtřídních v Č. 258, na M. 92; pěti a vícetřídních v Č. 575, na M. 116, na Slovensku 276. Na Slovensku jest katolických škol 2050, evang. aug. 770, helv. 3, pravoslavných 9, českomadžarských 366 tříd. — Mládeže školní českoslovanské jest 1,173.834, a to: Čechách 675.319, na Moravě 268.698, ve Slezsku 20.878, na Slovensku 208.939 (z nich chodí do školy 175.504 a beze všeho učení zůstává 33.435. Na jednu třídu připadá v Č. 72, na Mor. 78, ve Slezsku 75, na Slovensku 75 žáků. —

Tenť asi v stručnosti obsah prvé síně. Co tu poučného možno viděti! — Věci, jež tu sesbírány jsou, tvoří základ příštího musea Komenského. Dosud sebráno jest na 700 předmětů, kteréž, pokud nejsou na výstavě, uloženy jsou při okresní knihovně v Praze.

Příklady vzorných rodičů.

(Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha“.)

(Pokračování.)

Jakou cenu mají dobří rodiče pro děti a děti pro rodiče, a jak mnoho na dobrém vedení záleží, patrně z moudrosti našich otců z přísloví. „Není přítelice nad tatíčka. Na slunci teplo, a při matce synu blaze. Bez matky včelicek ztracené dětičky. Kdo má děti, má i lahůdky. Děti — požehnání Boží. (Rus.) Kdo má mnoho dětí, není zapomenut u Boha. (Rus.) Děti jsou chudě živý poklad. (Srb.) Jaká voda, taký mlýn; jaké dřevo, taký klín; jaký otec, taký syn. Jaká matka, taková Katka. (Čes.) Po otci syn, po matce dcera se poznává. (Srb.) Jaký strom, takové ovoce. (Čes.) Z dobrého kořene dobré větve. (Rus.) Jaký kořen, takové obnoží. (Hornolužic.) Jakověž semeno, takověž plemeno. (Čes.) Od špatného semene nečekej dobrého plemene. (Rus.) Jaký rod, taký plod. (Chorv.) Jablko nerado daleko padá od jabloně: nemůželiť jináč, alespoň špičkou se k němu obrátí. (Čes.) Dobrého hnízda dobré plémě. (Pol.) Zlý pták, zlé vejce. Co kočka rodí, to myši loví. Jaká řepa, taká nať, jaké plásti, taká mlád. (Čes.) Tříška nepadne daleko ode pně. Z dobrého vína dobrý ocet bývá. (Srb.) Dal's, Bože, děti, vzrodití, dej je i vychovati. (Rus.) Kam strom ohybáš, tam roste. (Čes.) Mladého snáze na uzdě držeti. (Pol.) Mladý stromek, kam chceš ohneš. (Srb.) Nosí-li Jeníček žbánek, nepustí ho ani Janek. (Čes.) Čo Jurko nepochopí, tému se Juro nēnaučí. (Slovac.)“

Jedna z předních vlastností dobrých rodičů je *moudré, rozvážlivé jednání*.

Známý spisovatel pro mládež, Krišt. Schmid, vypravuje o svém otci. „Nezapomenutelným zůstal mi způsob, jak otec s námi dětmi zacházel a nás učil. Chlapec uhodil bratra mého snad jen z omylu kamenem do hlavy, že krvácel. Oba bratři běželi jsme k otci, aby toho zlého kluká žaloval, by byl potrestán. Otec však pravil: „Slyším, že jsou ti lidé chudí, mají mnoho dětí, a k tomu ještě je matka nemocna. Rozpustilému chlapci odpustíme. Dle učení evangelického nesmíme zlé spláceti zlým, nýbrž dobrým!“ I dal nám něco peněz, bychom je donesli těm chudým lidem, nezmiňovali se však o tom uhození kamenem. Ti rodičové však již slyšeli, co chlapec jejich ztropil a byli z toho celí polekaní. Tím více žasli, když jsme jim ty peníze přinesli a jim povídali, co otec náš řekl. Vychvalovali dobrotu srdce jeho, byli na nás vždycky přívětivi, a žádné jejich dítě neudělalo nám již ani toho nejmenšího; ano, chlapec ten přinesl bratrovi mému poněkud za náhradu věneček z polního kvítí. Nejostřejší potrestání chlapcovo bylo by to nedokázalo, nýbrž by spíše naopak bylo působilo.¹⁾

Kněz Fr. Schneider, někdy ředitel zdejší německé realky vypravuje o sobě: „Jednou měl s mladším bratrem loupati brambory. Z venku bylo slyšení výskání dětí. Hoši dali neloupané brambory dolů do hrnce, loupané na vrch, nalili vody, postavili na ustanovené místo a vyběhli ven. Matka přišla domů, a děti za ní. Ona vidí vše v pořádku, dá každému kousek chleba a dovolí je zase k dětem. Zvoní na klekání. Děti rychle spěchají domů k společné modlitbě. Matka byla velmi smutna a pravila staršímu: „Co's to vyved, ty nešťastné dítě! Uvidíš, co se ti stane!“ Brzy byla večere. „Dostal jsem,“ praví Schneider, „na střepe z mísy míchané brambory, ale se slupkami, a k tomu mléko. I musil jsem jísti, sice by

¹⁾ Kr. Schmied: Upomínky z mého života. Str. 11.

na mne šla žaloba k otci. Hořké slzy prolévaje, polkl jsem několik lžic, ale více nemohl jsem hnusného toho pokrmu požití. Směl jsem nechat stát, ale také nic více jsem nedostal. — Nic by mně nebylo ukázalo, že jsem jednal špatně, velmi špatně, jako to, že jsem matku, kterou jsem převelmi miloval, tak mnoho zarmoutil, a že, jsouc jinak přísnou, tak se mnou naložila.“²⁾

Matka *Zellerova*, o níž jsme již mluvili, vychovávala dívky své v nejsrdečnejší shodě a svornosti se svým mužem k prostotě v oděvu, potravě a vyučování. Chovanci v ústavě měli ráno praženou polévku; proto musily její dívky snídati totéž, ať již chtěly nebo ne; káva byla pro ně jenom v neděli. Rovněž v poledne měly dívky *Zellerovy* třikráte v týdnu maso, jako chovanci ústavu; jejich oděv byl z téže látky a téhož střihu, jako u chovanců. Mimo dvě nejstarší dcery nebyla žádná z dalších dcer poslána „do Vlach“ (francouzské části Švýcar) k naučení se franciině; nedostalo se jim žádného jiného vyučování nežli velmi důkladného a vřelého vyučování v ústavě samém, kde zvláště vyučování jazykové bylo dokonalé. Když třetí dcera chtěla učiti se hře na klavír, dostalo se jí za odpověď: „Šij chudým dětem šaty; to je Pánu Bohu milejší, nežli hra na klavír.“ Ale později dali rodiče dívky své učitelem ústavu samého učiti na tom nástroji; neboť všechny dívky *Zellerovy* měly dobré hudební schopnosti, a zpěv byl jednou z rodinných zábav.³⁾

Náš Václ. Kosmák vypravuje o své matce. „Byl jsem asi v první neb druhé třídě gymnasiální. Lidé mi říkali „student“ a někteří by se byli z toho radovali, kdybych býval ze škol vyhnán. — Šel jsem polem. Potkal jsem pacholka, jel s voly orat. Zapomněl si cosi doma. „Ty“, volal na mne, „pojď, popas mi ty voly trochu na mezi, aby neutekli, — musím skočiti ještě domů.“ — Já vzal bič, stál u volů a volal přes chvíli: „Ouha!“ Šel tudy truhlář a úsměšně se mně ptal: „No, už nejsi studentem? Jsi pastuchou?“ — Já přišel s pláčem domů a žaloval to matce. Matka se zapýřila, — ale hned řekla: „Nech toho! O pastuších je každý rok evandélium v kostele — o truhlářích jsem tam neslyšela ještě ničeho.“ Já se zasmál, a bylo po trpkosti. Potkal-li jsem kdy potom truhláře, vždy jsem si pomyslíl: „Nejsi v evandélium.“⁴⁾

(Dále přistě.)

FEUILLETON.

Na táčkách.

Vypravuje Ř+datel.

V nesnázích.

I.

Kollegiálnosti a vzájemnosti rozumíme každý jinak. Pokud mne se týče, mám za to, že jeví se i přátelským obcováním, návštěvami, stykem. Učitelstvo je prý jediným

tělesem. Inu, ovšem že je, ale já jako dvacetiletý učitel (totiž působím již dvacet let) pravím: „... tělesem slušně rozháraným.“

Přál jsem vždy a přeji posud vzájemnosti, pěstované návštěvami.

Sešlo-li se na mé předešlé „štaci“ (nynější moji sousedé ‚tomu‘ nepřejí) ně-

²⁾ Österreich. Schulbote. 1856. Str. 26.

³⁾ Mutter Zeller 28.

⁴⁾ V. Kosmák: Kukátka. 10.

kolik mých „nejbližších přátel“, a to bývalo každé první středy v měsíci, promluvili jsme si upřímně od srdce k srdci, posteskli povzbudili, zazpívali. — —

Sedíme tak jednou pohromadě v počtu deseti. Náhodou nebylo nic zvláštního „na programu“.

Náš vtipkář, kollega Torba, navrhoval, abychom postupem, „jak tu sedíme“, vypravovali druh po druhu nějakou příhodu ze svého učitelského života.

„Ale“ dokládal — „za pravdivost se ručí!“ Návrh setkal se s živým souhlasem.

„A abyste něco neřekli,“ pokračoval Torba, „já začnu a to hned“.

Začal bez otálení:

„Snad mi uvěříte, že jsem býval také jednou mlád. A to víte, mladost — radost! Nezahodil jsem kousek tance. V těch dobách dávno minulých, v podzim r. 1879 dosazen jsem byl do veliké pohorské vesnice Temné. Osada se mi zpočátku nelíbila, však zdomácněl jsem tam brzy dost.

Přišlo posvícení.

V neděli nešel jsem „nikam“. Řídící mne zrazoval, že toho bude mnoho a většinou samá „chamraď“. Ale prý v pondělí, o zlaté hodince, to prý se sejde ta lepší společnost: pan správce se slečnou, pan starý se slečnou, pan lesní beze slečny (byl starý mládenec) a celé okolí. Děvčat prý bude jako květů, o neožením li se do masopustu, jsem prý tvrdý jako dřevák. Toť se rozumí, že jsem se nemohl ani dočkat! Ze zádušní mše šlo se zrovna do hospody, staré dřevěné ratejny nedaleko školy.

Šli jsme houfem: Řídící s paní, řídicího syn s paní, několik jejich hostí, výpomocný pan kollega — a já.

No, to vám byl v hospodě shon! Síň před šenkovnou nabitá školní drobotinou, a v šenkovně vířila v jednom klubku nadějná mládež ve věku od padesáti let do pěti.

Zastavuji se na prahu a táži se udiven:

„Pane řídící, a to zde smí děti k muzikám?“

„Hm, vždyť jsou tu s rodiči!“

„To je přece neomlouvá!“ namítám s důrazem.

„Hm, tu se nedá nic dělat. Kdyby je hostinský vyháněl, rozhněvá si rodiče. A já — já si nebudu dělati ve vsi mrzutosti.“

„Pane řídící, víte-li co, dovolte a já odtud děti vyklidím; aspoň ty menší.“

„Inu zkuste to, chcete-li. Ale — já o tom nic nevím.“

Dobrá.

Projdeme šenkovnou, vlastně prodeřeme se, hostinský nám uprázdnil stůl ve přístěnku, a já, sotva že hudba ustala, vydám se na záslušnou práci abych vypudil chloubu matek. Šlo to ztuha. Výmluv a odmluv nebylo konce; já však byl jako ze žuly. Trval jsem na svém, že školní děti musí domů, anebo že je udám. Toť, aby posuzovaly, s kým tančím! Avšak co to povídám, že to šlo ztuha, ono to nešlo vůbec. Po dlouhém vyjednávání docílen kompromis, že pro tentokráte je tam do večera nechám, ale s klekáním, že musí domů.

Jak a kterak jsme ztrávili dopoledne i odpoledne, je pro mou příhodu věci vedlejší. Po večeri šli jsme do hostince na novo. Abych se přiznal, večer se mi to líbilo. Společnost byla četná a na vesnické poměry zajisté slušná.

Děti kromě několika nemluvnat zůstaly doma; a nemluvnata nepodléhají §§ školních zákonů. Když jsem ten vír tančících párků chvíli pozoroval, napadlo mi, abych také nezhálel. Tančil jsem rád.

Vystřídal jsem nejprve „slečny“ a po nich řadu Aninek, Mařenek, Boženek, Emilek. Hledal jsem, která by mi trefila dobře do noty a podobala se k světu.

Po jedné skočné stojím vám stranou u dveří přístěnku a činím pozorování.

Panečku, tohle je děvčátko! Svižné jako prut, černooké — — no, darmo bych vás líčením Aninky lehtal. Řeknu zkrátka, že jakmile hudebníci spustili, spustil jsem i já s Aninkou.

Nevěděl jsem ovšem, co je zač, jak se jmenuje, má-li bohatého tatíka. — To vše byly pro mne zbytečnosti. Tančila jako srna, byla hezoučká, mladičká, a to mi stačilo. Na jméno jsem se jí zeptal hned při prvním tanci. A co bych se široce a dlouze roztahoval: Aninku jsem po celou noc skoro z ruky nepustil. Řídící mne sice varoval, co že prý to myslím, že to děvče nic nemá, slečny prý se na mne mrzí — no, ale mluvte někomu, kdo neposlouchá!

Řídících dávno již byli odešli, také mladší kollega zmizel, a já se ještě s Aninkou nerozloučil. A když se to konečně nedlouho po čtvrté hodině ranní stalo, vykonal jsem to pouhým stisknutím ruky. Na více jsem se neodvážil.

Zdalo-li se mi té noci o Anince, ani se již nepamatuji. —

A teď si odpočínme. Přijde kapitola druhá.“

Kollega Torba se odmlčel. Marně jsme naň otázkami naléhali, kdy a jak se s Aninkou opět sešel. To prý nám ještě poví, až si oddechne a se vzpamatuje.

II.

Na štěstí pro naši zvědavost netrvalo Torbovo oddechnutí dlouho.

„Tak abyste to věděli všechno.

Minul den prvý i minul den vterý, a já posud Aninky neviděl. Nezapírám, že mne jímalo stesk. Marně jsem ve středu odpoledne celé půldne prochodil

Těšil jsem se, že v sobotu odpoledne budu šťastnější a ne-li, že ji uvidím v neděli.

Ve středu na večer jdu k řídícím na návštěvu. Bydlil jsem kus od školy. Cestou potkám —“

„Aninku!“ vskočím Torbovi do řeči.

„Ba ne. Řídících služku. Mám prý hned přijít do školy. Pan řídící prý na tmavé půdě klopýtl přes trám, uhodil se v kříži a nemůže se hýbat.

Běžím, co mi nohy stačí.

Vskutku, řídící se pohmoždil dosti povážlivě, ač nikoli nebezpečně.

„Pane kollego, jak to zařídíme se školou?“ staral se.

„Zcela jednoduše. Dopoledne budu vyučovati ve vaší třídě (III.), odpoledne ve své (II.), dokud se neuzdravíte.“

(A na tom zůstalo celých pět neděl. Já tím ovšem přišel o své středy a soboty) Nazejtří ráno vyučuju tedy ve třetí třídě. Necítím se býti povolán, abych vyslovil svůj soud o kázni. Řídící byl dobrák a k tomu šestašedesát let stár.

Spořádal jsem po modlitbě celou třídu, pouze největší děvčata v zadní lavici jakoby neuznávala potřebu ticha při vyučování.

Doložiti musím, že byl pošmourný podzimní den, třída dřevěná, tmavá, ve tvaru dlouhého a úzkého obdélníka; stupínku ve škole nebylo.

Sedě u stolku anebo stoje před lavicemi nerozeznával jsem náležitě tváře rušitele míru a pokoje.

Šumot přes veškeré moje napomínání nepřestával, ba chvilkami ozýval se i tajejný smích.

Rozhorlil jsem se do opravdy.

„Ticho tam vzadu!“

A když ani to nezpomohlo, rozkazuji:

„Děvčata v zadní lavici budou stát!“

Šepot jakoby utal, a čtyry z dívek povstaly. Ale — ono jich tam sedělo pět!

„Ty vstaneš také!“ volám.

A ona jakoby nic.

„Zpropadená štěbetko, vstaneš-li pak?!“

A pozloben ženu se k zadní lavici. Však v půli cestě jsem stanul, zasažen bleskem — — — zamlžených očí „své“ Aninky.

Byla to ona.

Bouřlivý smích nás všech donutil Torbu, že na chvíli ustal.

„A co jsi udělal?“ vyptávali jsme se.

„Donutil jsi ji, aby vstala?“

„Neutekl jsi ze školy?“

„Co tomu říkáš, zadní lavice?“

„A co činila pak Aninka?“

„Kterak jste se domluvili?“

Torba ke všem těmto otázkám neodpovídal. K naléhání našemu, aby ten svůj románek nenechal nedokončený, po delším mlčení se šibalským smíchem, tváře se jaksi tajemně, dopověděl:

„Víte, pro Aninku jsem tehdy od pustil i těm ostatním. Za měsíc vystoupila ze školy — —“

„A co dále?“ pobízíme.

„Na to se zeptejte mé ženy!“

DROBNOSTI.

Přednáška odboru filosoficko-paedagogického při družstvu „Vlast“ ve středu dne 19. června v sále katolické besedy v Řetězové ulici v Praze. Přednášeti uvolil se ochotně vldp. Phil. Dr. Eug. Kadeřávek, c. k. ř. v. professor fak. theolog. na české universitě a za thema přednášky zvolil si atheismus čili neznabožství, přičemž zároveň ukazoval k tomu, jak by

atheismus, kdyby vzniknouti měl ať již do těch nebo oněch škol, nutně musil působiti zhoubně. Obsah přednášky byl kratičce tento: 1. Co jest atheismus a jaké má vlastnosti, 2. odkud vzniká, 3. kam vede. Předslav krátce několik poznámek o tom, že jest lze jsoucnost Boží dokázati důvody přesně vědeckými, jichž jest celkem 10, podal pan professor definici atheismu

praktického a theoretického, vytkl jejich vzájemný poměr a jak působí jeden na druhý; dále pojednával o tom, že jest atheismus. a) neznámost toho, co lze každému poznati nejsnáze; b) pouhé pochybovačství a nikoli přesvědčení; c) největší pošetilost; d) nedůslednost v myšlení a jednání; e) největší nepravda; f) největší zlo; g) největší hřích; h) zavrhování veškerého náboženství a nahrazování ho pověrou ať již toho neb onoho druhu — (spiritismus, tajné kulty, konečně i kult samého Satana). Jakožto příčiny atheismu označil pan professor: a) nepravé náboženství; b) některé nehodné kněze, z nichž si mnozí berou příčinu ku své nevěře, ač ovšem neprávem; c) nepravdivě pěstované vědy a to především: přírodopyt, filosofie a dějepis; d) polovičaté vzdělání; e) špatné vychování; f) nemravný život; g) bažení po slávě; h) špatný příklad vyšších; ch) tajné společnosti. — Zajímavá tato přednáška byla vyslechnuta s napjatou pozorností; škoda jen, že nemohla býti ukončena v celém rozsahu a že část poslední byla podána jenom v hlavních rysech, jelikož se bylo již valně připozdilo. — Návštěva byla vzhledem k době letní a k tomu ještě výstavní dosti četná. Přítomni byli mezi mnohými jinými p. t. pp. kapitolní děkan Msgr. Ant. Hora, kanovník Frant. Brusák, děkan karlštejnský Msgr. Frant. Janda, kanovník Dr. Jos. Burian, kanovník Jos. Kuchynka, kanovník a prof. Dr. Frant. Xav. Kryštůfek, kanovník a hlavní farář Jan Havlů, superior Jos. Svoboda S. J., prof. Dr. M. Kovář, prof. Karel Tippmann, prof. Jos. Havránek, prof. Jos. Schauer z Augenburku, prof. Václav Černý, P. Jos. Šimon, někteří pp. katechetové atd. Odbor filosoficko-paedagogický hodlá pořádati častější přednášky a to hlavně o thematech časových, ve svých schůzích pak hodlá zaváděti volné rozpravy o předmětech v jeho obor spadajících. Význačnější přednášky budou podle možnosti tiskem vydány, by se staly přístupnými kruhům širším. Přednáška p. prof. Kadeřávka, na př. vyjde v knižtiskárně Cyrillo-Methodějské jako součástka díla většího, jež se už tiskne. R.

Důležitý spis. Nakladatelství knižtiskárny „Aloisa Wiesnera“ v Praze vydá ve sbírce „Sborník učitelského“ velepotřebný spis „Tělověda a zdravotní věda“ z osvědčeného pera odborného spisovatele

MUDr. Vlad. Preiningera, městského lékaře v Praze. Celý spis velmi prakticky sestavený, obsahovati bude téměř na sto zdařilých vyobrazení. Jméno Dr. Preiningera, osvědčeného lékaře spisovatele, ručí nám za důkladnou a přesně vědeckou práci, a nebude zajisté ni jediného učitele, který by neobohatil knihovnu svou tímto cenným spisem. Spis tento bude vítanou pomůckou při vyučování tělovědě a zdravotní vědě na školách našich, hlavně však na ústavech učitelských.

Ku „spolku přátel katol. českých škol bratrských“ přistoupili: vsdp. Jan Havlů, kanovník a hlavní farář u sv. Mikuláše v Praze jako člen řádný a příspěvek 100 zl. hotově složil; dp. Frant. Herzog, kaplan v Plzni, zaslal 5 zl. O další přihlášky a příspěvky prosí Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Vyučování katechismu. Ačkoli o tom, čeho jest třeba šetřiti při vyučování katechismu, mnoho jest již psáno, přec snad není na škodu připomenouti si časem některý o této věci výrok muže slavného. Z té jediné příčiny uvádíme zde slova proslulého biskupa Kettelera, kterýž ve svém postním listě pastýřském r. 1858. o vyučování katechismu mezi jiným takto psal: „Učiti nazpaměť jest nejnižší stupeň vyučování, pouhý prostředek k cíli. Jako jest pluh pouze prostředek ku zorání pole a žádné nemá ceny, je-li rolník lenivým, by ho užíval: rovněž tak to nemá žádné ceny, naučí-li se dítě nazpaměť slovům, kterými se pravda vyjadřuje, nesnaží-li se učitel, by dítě tomu, čemu se učí, také náležitě porozumělo. Spokojuje-li se vyučování s tímto stupněm nejnižším a nemá-li stále na zřeteli cíl, v z d ě l á n í totiž r o z u m a s r d c e, stává se pro děti pravou trýzní a bezsmyslým žvastáním. Odtud pak též pochází nerozumné ono brojení proti učení se katechismu nazpaměť u lidí takových, kteří neumějí a nechtějí činit rozdíl mezi mrzkým zneužíváním věci a mezi její užíváním dobrým. Obé jest bez odporu pravdivé a správné: Učiti se nazpaměť katechismu dobrému jest výborným prostředkem k důkladnému, úspěšnému, ducha vzdělávacímu vyučování náboženskému; ale toto učení nazpaměť může se též dít bezduchově a mechanicky, že ducha i srdce dětí ubíjí, je k náboženství činí lhostejnými a není nepodobným posměchu na náboženství.“ (Srovn. Schöberl, katechet. 513—514.)

Spisy redakci zaslané.

Na zboží chodském. Našemu milému lidu vypravuje A. B. Hanin. Z á b a v v e ě r n í c h ročníku XVI. číslo 1. Redaktor Fr. Pohunek. Tisk a majetek knihtisk. Cyrillo-Methodějské V. Kotrba. S ilustracemi. Stran 297. Cena 90 kr. — Předplatné na celý ročník 2 zl. přijímá knihkupectví Cyrillo-Methodějské G. Franci. Doporučujeme co nejlépe.

Dělnické noviny. Red. T. J. Jiroušek. Roč. IV. čís. 20. obsahuje provolání sjezdu horníků a hutníků do Příbrami a jiné zajímavé články a zprávy.

Obrana. Roč. XI. čís. 11 s bohatým obsahem. Předplatné roč. 2 zl. přijímá Cyrillo-Methodějská knihtiskárna.

Slova pravdy, jež vydává a rediguje Dr. Jos. Burian, předseda Jednoty katolických Tovaryšů, přináší v čís. 12. výbornou práci Vojtěcha Kameše, upravenou podle díla francouzského: O n á b o ž e n s t v í (Epištol. k dělníkům č. I.) Cena 2 kr. Doporučujeme vřele.

Časopis učitelek. Red. Emilie Kozáková, Leopolda Pölzelbauerová a Cyrilla Pyšvejcová. Roč. II. č. 12. Předplatné roč. 2 zl.

Rajská zahrádka. Vydává Cyrillo-Methodějská knihtiskárna v Praze. Roč. IV. seš. 10. s bohatým obsahem.

Památka Národopisné výstavy česko-slov. Česko-Americké katolické oddělení. Obsah: Věnování katolické americké výstavy českému národu. Zpráva o působení výboru ve prospěch obeslání národopisné výstavy. — Úplný seznam předmětů poslaných do národopisné výstavy Česko-Slovanské v Praze katolíky česko-americkými. Tisk a náklad Čes. Benediktinů 702 Allport. Chicago, III.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. Dr. Fr. Lampe v Lublani. Roč. VIII. čís. 8. seš. 11.

Stručný přehled starožitností biblických. Pomůcka k výkladům biblického dějepisu ve školách českých. Složil Dr. X a v e r B l a n d a. Díl I. Zeměpis biblický a bohoslužebná zařízení národa vyvoleného. S 51 obrazy a 10 mapami. V Praze. Nákladem knihkupectví B. Stýbla 1895. Odporučujeme. Podrobnější zprávu přineseme později.

Konkursy.

V **Přestickém** okresu obsadí se def. místo učitelky při ob. šk. v Dolní Lukavici a podučitelky při ob. d. šk. v Přesticích; podučitele v Partolicích a v Řenčích. Od 11./6. V **Poděbradském** okrese: m. k a t e c h e t y při m. šk. chl. v Králové Městci, podučitele při ob. šk. v Kostelní Lhotě. Od 11./6. — V **Chrudimském** okrese def. m. učitele pro III. odbor při m. šk. chl. v Heřm. Městci; učitele ve Včelákově, podučitele při ob. šk. v Slatňanech a v Trojovicích. Od 11./6. — V **Blatenském** okrese: m. říd. učitele v Sedlci. Od 11./6. — V **Králové Hradeckém** okrese (venkov): místo říd. učitele v Pobluzi. Od 15./6. — V **Rychnovském** okrese: místo učitelky při ob. d. šk. v Rychnově. Od 15./6. — V **Kolínském** okrese: místo ředitelské při m. d. šk. v Kouřimi s kompetencí ženskou i mužskou; učitelky odboru gram. histor. při m. šk. d. v Kouřimi a učitelky oboru přírodo-vědeckého při téže škole; učitele a správce školy v Radovesaicích, podučitelky při ob. d. šk. v Kouřimi, podučitele v Maloticích, v Plaňanech, v Pučérách, v Radimi, v Krůtech. Od 15./6. — V **Jičínském** okrese: m. řídicího učitele při ob. šk. v Řitonicích a ve Valdově; učitele při ob. šk. ve Velíši; podučitelky v Sobotce; podučitele v Osenicích a ve Střevači. Od 18./6. — V **Německobrodském** okrese def. místo ředitele při m. šk. chlapecké v Německém Brodě s povinností spravovati též 5třídní šk. obecnou; učitele při m. šk. chl. tamže. Obě místa pro uchazeče z kteréhokoli odboru. Od 21./6.

OBSAH: Obrazy z dějin výchovatelství. Sv. Karel Borromejský. Píše Josef Moudrý. (Pokračování.) — Několik črt o trestech. Sebral Ladislav Nebřenský. — Ze školské výstavy na Národopisné výstavě českoslovanské. Píše Znamý. (Pokračování.) — Příklady vzorných rodičů. Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha“. (Pokračování.) — Feuilleton. Na táčkách. Vypravuje Ř+datel. — Drobnosti. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 6., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamače, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (farní dům u sv. Štěpána.)

Náboženství, rozum, vůle a cit.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Smutná zásluha, že v náboženství domohl se „domovského práva“ *cit*, náleží hlavně *Schleiermacherovi*, jenž, maje pověděti, co citem rozuměti sluší řekl: „Die Indifferenz von Wissen und Thun“, tedy jakýsi „netopýr“, jenž není ani žábou ani ptákem, ale má jedno křídlo z „vědění“ a druhé „z činění“, v němž má býti naše „spasení“! Skutečně *Schleiermacher* stojí na tom výměru a pokládá jej schopným života, jak viděti z toho, že na *základě* jeho prohlašuje náboženství za „die Bestimmtheit dieses Gefühls.“ Poněvadž *cit* a pocit jsou věci mého nitra, tedy čistě subjektivní, nema náboženství žádné *objektivní* ceny a veřejné platnosti, a věda jest o něm buď zhola (a priori) nemožna, nebo jest na nejvýš nejista. *Zde* máme kouzelný proutek, pro který našim odpůrcům tak velice zamlouvá se „*cit*“ v náboženství. U nás uvedl „*cit*“ do „vědy“ náboženské prof. Dr. *Masaryk*, vzal si k tomu na radu německého *Kaftana*, o němž nepravdivě hlásal — základové konkrétní logiky, strana 170 — že prý se „dosti uznává od theologů různých odstínů.“ Dle *Masaryka* vychází *Kaftan* od „správné“ prý věty *Schleiermacherovy*, že zbožnosť není věděním ani jednáním, ale „citem“ a dochází k tomu, „že náboženství jest záležitostí ducha lidského“. V jakém smysle tato fráze pověděna, vysvítá ze slov: „*cit* zbožnosti příčinu svou má v postavení, které jeden každý z nás se svými osobními zájmy zaujímá naproti světu; nejbližší pohnutkou náboženství všude jest všeobecná zkušenost, že nárokům na život, které přirozeně činíváme, nemůžeme zadost učiniti“. Odezíráme zde úplně od nesprávné a neoprávněné záměny náboženství se „zbožností“, — jež naprosto nejsou totožnými pojmy! — a upozorňujeme laskavého čtenáře jen na „osobní zájmy naproti světu,“ jež prý určují naše „náboženství“. Že v takové theorii jsme vlastně „pánbičky“ my, když si diktujeme náboženství „osobními zájmy“ a všelijakými „nároky na život“, a že Bůh jest v theorii té odkázán na naši dobrou vůli, tedy jaksi na naši libovůli závislým, nebude auctor *logiky* nikterak popírati, vida v tom jen nutné důsledky položených návěstí! A kdysi i popíral a vyhlásil — jak v † *Athaeneu* proti nám učinil, že k důsledkům těm vede nás „myslící soustava z gruntu zřalešněná“, a kdyby i to popíral, odpíral by mu pověstný *Strauss*, jenž dospěl ze „správné“ věty

Schleiermacherovy k následujícímu ve spise „Der alte und neue Glaube, — „Zdrojem vlastně podstatou náboženství jest „přání“; kdyby člověk neměl přání, také Boha by neměl“. A jako by tento „Wunsch-Gott“ příliš ideálním byl a ideálním nikterak býti nesměl, srazil ho Strauss jednou ranou v prach a čoud tohoto světa napsav: „Ať pravíme „Bůh“ anebo „vesmír“, cítíme se vždy naprosto závislími jak od toho, tak od onoho“. S *citem* tato theorie začala. a v *materialismu pantheistickém* skončila!

Snad nebude proto od místa, připomněti o ní některé zajímavé věci dějepisné, jak jsme již učinili, když jsme proti Dru Masarykovi obšírný spis vydali, — Jak píše prof. Dr. Masaryk o katolické vědě a víře? — na nějž náš odpůrce podnes zapomněl *náležitě* odpověděti, ačkoli v Athaeneu vyznal, když náš spis kritisoval, že „pan Konečný má, nebo lépe řečeno, mohl v mnohém míti pravdu“, a ačkoli jsme mu na to ve „Vlasti“ ukázali, že jsme v mnohém *měli* pravdu a že se měl a musí „mnohému přiučiti“. Poznavše citlivůstkářskou theorii v náboženství nic se nepodivíme, že ve *zlé* konce dospěla a tolik zla způsobila, ano ještě působí. Budiž proto pověděno o theorii citlivůstkářské dle P. *Alb. Weissa* — Apologie des Christenthums vom Standpuncte der Sitte und Cultur, 2. Aufl. 1. Band, S. 228. a následující. Bylo to za času krále *Ludvíka XV.*, když lidstvo ztrácelo poslední zbytky starého ducha. Zemdleno a přesyceno jsouc divokými náruživostmi a nemajíc více sil hověti zhýralosti, zbloudilo i v náboženství a to tak velice, že po příkladě *Voltaireově* zahrávalo si s Bohem a věčností, trápeno jsouc při tom neustálou nejistotou, není-li „nahore“ Bůh a nemá-li se záležitost lidská s věčností přece opravdověji než se zdálo. Místo, aby se byli lidé obrátili, pravou víru přijali a čistoty mravní si hleděli, chytili se nešťastníci nesmyslného rozumářství čili racionalismu; místo, aby si pravé pobožnosti byli hleděli, kochali se v nesmyslném pobožnůstkářství; místo, aby si účinné lásky bliženské hleděli, rozplývali se v povrchním a dělaném lidumilství. Sentimentalismus byl tentokráte na vrcholu své moci; a to sentimentalismus výstřední, pěstovaný nejen „slabým pokolením“, ale „věhlasnými“ muži, máme-li slova „muž“ zneužítí. Slyšme, co má *o sobě* na př. *Gellert* a poznáme jeho škrobený a odporný sentimentalismus. Jednoho dne píše Borchwardovi, že by byl málem umřel. A proč? Poněvadž dostal od *Rabedenera* list, ve kterém stojí psáno, že Rabedener děkuje Bohu za to, že jest mu Gellert přítelem! *Z takového* sentimentalismu a takové nežnosti vyvinul se zcela přirozeně přemrštěný a nepravdivý útlocit a nacházel v slaboučkém a rozmazleném tehdejším pokolení dosti vyznavačů, zatlačuje jim rozum z hlavy a vůli z duše čím dále tím více, až konečně učinil rozum i vůli podřízeny „citu“, jak viděti u *Bernardina de Saint-Pierre*, jenž prohlásil, že *cit* jest daleko *více* než rozum a vůle, ze kteréhož důvodu náleží prý mu oběma vládnouti a poroučeti. Cit jest dle tohoto výtečníka *největším* dobrodiním, které nám božství uštědřilo. Jako noc jest bohatší než den, — rozumuje Saint-Pierre, — tak lepším jest náš cit než rozum; ve dne vidíme jen jedno světlo, v noci jest jich na obloze tisíce. To jest všecko pravdivo, jen že Saint Pierre zapomněl, že jediné světlo denní všecko *osvěcuje*, kdežto tisíce světél nočních všecko nechávají ve „tmě“!

Po takových předchozích „chumelenicích“ ani se již nedivíme, vidíme-li, že i *filosofie* kluše za *citem* a dělá mu místo nejen stejnoprávné s rozumem, nýbrž dokonce i místo vyšší! Učený *Tetens* byl z prvních, kteří se tohoto „vynálezu“ již roku 1777. rázně ujali a ve vzdělaném světě „prosadili“, že ve člověku uznány *tři hlavní mohutnosti* rozum, vůle a *cit*. Když pak i zbožňovaný filosof *Kant* k no-

vému vynálezu se přidal, „tu cit“ posvěcen a nabyt všude ve vzdělaném světě domovského práva. Největším pěstitelem „citu“ byl oslavovaný *Schleiermacher*, jehož mnozí a prý nikoli neprávem, nazývají „otcem moderního protestantismu“. Až po něho považovali rozum, vůli a cit stejnorodými; on však „dokázal“, že *citu* náleží *přední* místo, dokázal tak velice, že zatlačil rozum a vůli, zvláště však vůli, téměř úplně do podruží. Nesmrtelných zásluh dobyl prý si hlavně tím, že přenesl vynález svůj na pole náboženské, čímž důkladně a podstatně náboženství *zjinačil*. Pozorovateli soudnému jest však předivno, kterak opovážil se člověk kalibru *Schleiermacherova* vzít do úst slovo „náboženství“, nemluvě ani o „zjinačení“. Vždyť dle *Gerwina* -- *Geschichte des 19. Jahrh. VIII. 10.* — pohyboval se výtečný *Schleiermacher* nejlépe ve *vyšších* kruzích židovských (!) a dával i v nich *pohoršení svou bezbožností!* Dr. *Bauer* — *Kirchengeschichte des XIX. Jahrh., S. 188.* — nazývá ho *pantheistou*, a *Hayn* vykládá, že své „nábožné“ spisy dal *Schleiermacher* prohlédnouti *emancipované židovce*, než je dal vytisknouti! Dle *Pünjera* — *Religionsphilosophie II. 182.* — záleží hlavní zásluha *Schleiermacherova* v tom, že jednou pro vždy odklidil domněnku, jako by náboženství činiti bylo s rozumem a vůlí, myšlením a skutkem, s dogmatem a věrou, s povinností a mravností!

Po takové snad již nikdo zazlívati nám nebude, prohlásíme-li se v *tom* smysle, ve kterém odpůrcové „cit“ do náboženství kladou, rozhodně *proti* němu; a prohlásíme-li určitou povinností všech dobře smýšlejících, aby takový „cit náboženský“ všude potírali. Nebudme neprozíravými! Odpůrcové *proto* dávají nám v ústa „cit náboženský“, poněvadž *jím* chtějí zatlačit z *náboženství, rozum a vůli*, dogma, povinnost i mrav, jak jsme od *Pünjera* slyšeli. Podaří-li se jim to, dají s *Masarykem* náboženství a celou naši *theologii* „*mimo* stupnici *věd*“, a v praxi neuznají žádného *objektivního* náboženství, jelikož „cit“, jenž prý jest „podstatou“ náboženství, jest záležitostí čistě *subjektivní*. Nedejme se másti zkušeností, že v náboženství i cit a *pocity* máme, že je vzbuzujeme a v dobrém jimi podporováni býváme! To jest něco zcela jiného! Cit, jak jej máme na př. při modlitbě, kázání atd. jest *výsledkem* působení vzrušeného *rozumu* a nadšené *vůle* v tělesné síly, a zůstává jim oběma podřízeným. *Takový* „cit“ *neničí* rozum ani *vůli*, ale *předpokládá* je, a cit *ten není* oním *citem*, který na mysli mají odpůrcové naši, vycházející ze „správné“ věty *Schleiermacherovy*, jak obšírně vyložíme doleji. Kam vede a směřuje „cit“ odpůrců našich viděti z toho, že náboženství podřizují *své* vědě a vylučují dokonce i *theologickou* fakultu z *university* (i u nás!), že *prohlašují* náboženství věci „*subjektivní*“ a dle *Masaryka* osobují si dokonce i právo „*vybíratí*“, co se jim dobrým i zdá z víry, nenechávajíce Bohu ani tolik práva a moci, aby směl určit, jak se v Něho má věřiti a jak Ho mají lidé ctíti. Kam vede cit, o *němž* povídají odpůrcové naši, viděti z toho, že vyhlašují, že *katolické* náboženství nemůže býti náboženstvím *vzdělaného* lidstva *nynějšího*, že prý *filosofové* nemají odpírati zlému a dostoupí „*nejvyššího* stupně *mravouky* *evangelické*“, viděti z toho, že ani jejich předák u nás Dr. *Masaryk*, neumí s určitostí pověděti, co náleží věřiti o Kristu, byl-li *pravým Bohem*, čili *svatým* jen člověkem a *filosofem*, a v „*Selbstmordě*“ myslí, že by „*některá*“ z *protestantských sekt* (!) mohla býti *budoucím* náboženstvím *vzdělaného* světa! *Takový* „cit“ jest v náboženství *pravým dynamitem*, jenž rozmetá a vytrhá z duše člověka všecko náboženství, jak by toho příkladem mohl býti třeba i obránce jeho, *Schleiermacher*, jenž k vůli *pokřtěné židovce* profanoval svátost křtu „*pokřtiv*“ sošku *Jupiterovu*, nebo

třebas i výrok Masaryka, jemuž na náboženství tak málo záleží, že chtěje společnosti lidské o náboženství raditi, neštítí se říci: může náboženstvím tvým býti „irgend eine . . . Sekte“! — jako by náboženství bylo veteší, o níž možno říci „irgend eine!“

Na tomto politování hodném stanovisku jsou bohužel velmi mnozí dnešní „vzdělanci“. Náboženství jest jim jakým takým prostředkem a podporou v boji o život (*Carneri*,) věstitelem ideálů (*Jaeger a Lange*,) výkonou mocí policejní; — proto budiž ponecháno ženám a „lidu“, aby příliš nezdivočel a „pánům“ pohodlí nevěreckého nekazil. Známy u nás cestovatel a spisovatel německý *Hellwald* — *Culturgeschichte*, 1875. — nazývá náboženství docela neomaleně „klamem“, ale káže je zachovati, poněvadž prý jest „*potřebným klamem*“. A náš slavný realista *Masaryk* — základy konkrétní logiky, str. 172. — dospívá ze „správné“ věty *Schleiermacherovy* k tomu soudu: „Dosti rozšířeno jest mínění, že náboženství jest „*metafysikou*“ lidu, jakoby filosofie a umění byly pro elitu ducha, pro těch vrchních 10000, a theologie s praxí náboženskou pro lid. Mínění toto záhy bylo od filosofů proneseno s velikou určitostí a často bylo opakováno, i *nelze upříti, že v něm tají se zdravý smysl*: ovšem nesmí se sprostým (!) způsobem, jak teď často politikové a státníci dělávají, věc vykládati tak, že náboženství je strayou pro lid nevzdělaný a že proto sloužiti má za prostředek policejní. Zapomínají ovšem, že pravých pocitů náboženských jen šlechtní a nejšlechtnější duchové mocni bývají“. Pěkně, pěkně řečeno, pane Masaryku, ale opakujete i zde myšlenky *Schleiermacherovy*, proto nerozehřejete jimi našeho srdce! Ten muž neblahý a nehodný není dobrým v náboženství vůdcem! Ve spise „*Darstellung des theol. Studiums zu einleitenden Vorlesungen § 334*“ dává toto poučení svým žákům: Poněvadž se na veřejnosti takové mínění (o „stravě pro lid“) více rozšiřuje než pochopuje, aby toho pilní byli, by jen těch došlo, o nichž vědí, že ho náležitě použijí.

Hlásá-li i proslavený hrabě *Tolstoj*, jak o něm psala † Červinková-Riegrová v „*Hlasu Národa*“, — že netřeba trápiti světa dogmatem, ale že dostačí mu mravouka křesťanská, hlásá tím blud, který již dávno před ním vyslovili jiní; blud, který smutnými výsledky odsoudil se sám. Není tomu tak dávno, co přestaly i u nás následky theorie, která nutně vede k jakémusi „*pietismu*“ subjektivnímu a nadělala v Bavořích ano i v Rakousku z kněží úředníky „*lidové morálky*“. Hrabě Lev *Tolstoj* snad ani netuší, že rozšiřuje na „*svaté Rusi*“ německý protestantismus teorií svojí. Ať se mluví, co se mluví, toho nikdo nevymluví, že theorie *Tolstojova* o „*praktickém*“ křesťanství bez dogmat, vychází z principu, jenž upírá objektivní hodnotu náboženství, klade jí do nitra člověka, čímž dvěře otvírá subjektivismu a následkem toho i protestantismu, jenž z něho vyrostl a citlivůstkářství jakož i pietismus do náboženství uvedl. Nové prudké boje, jež právě v nynějším protestantismu zříme o nejdůležitější články čili dogmata víry, jež přemnozí protestantští theologové a pastory zavrhují, ukazují, že myšlenky jejich s myšlenkou *Tolstojovou* dosti se srovnávají ve věci nejdůležitější. Ve věcech vedlejších a ve vytváření jednotlivostí, na jisto se rozejdou; to jest nutným následkem subjektivismu, jenž od prvopočátku protestanty dělil v různé tábory a sekty.

Ať vede theorie *Schleiermachera*, *Kaftana*, *Masaryka* a *Tolstoj* k jakékoli „*umravněnosti*“, toho přece nedovede, aby v dobrý smysl překroutila ostrá slova

protestantského spisovatele, Dra. *Marheinecka*, jenž o tom napsal: „Podezřelým musí již to býti, že zbožní i bezbožní projeví ošklivost a opovržení všelikému náboženskému vědění.“

(Dále přistě.)

Obrazy z dějin vychovatelství.

II. Svatý Karel Borromejský.

Píše Josef Moudrý.

(Pokračování.)

C) *Diecesní výbor*. Takto sestavené spolky nalézaly se skoro v každé farnosti, poněvadž při kostele bývala obyčejně škola; ale i na jiných místech — uznal-li biskup na radu visitatorů toho potřebu, školy a spolky tyto zakládány. Aby ve vyučování na všech školách úplná jednota panovala, jakož aby o všech školách a jich poměrech biskupové vždy určitou zprávu měli, soustředěny jednotlivé farní spolky ve vyšším školském spolku **diecesním výboru**.

Úkolem těchto diecésních (okresních) výborů bylo, jednati o důležitých a potřebných záležitostech škol, jich nedostatky poznati a pokud možno jim odpomoci. Na některém místě, které jest tak položeno, aby i ze sousedství účastenství bráti možno bylo, odbývá se diecésní shromáždění, jehož zúčastniti se byli povinni členové na míli vzdálení. Představený tohoto shromáždění jmenován jest biskupem. Z počtu přítomných vyvolí 12 členů za starosty shromáždění a jiných 12 za koadjutory. Členové diecésního výboru musí voleni býti ze všech škol, které jsou v tomto výboru sjednoceny (II.—19.—20. III. kap. 3., 4.)

Místa, která mají pouze jedinou školu a jsou od sebe tak vzdálena, že by se bratří společné porady diec. výboru ani jednou za měsíc účastniti nemohli, jsou z diec. výboru vyloučeny a kněz biskupem vyvolený dán jest jim za starostu (*priore diecesano*). Z takových od místa diec. výboru vzdálených škol scházejí se pak členové nejméně jednou za měsíc v určitou neděli, aby se o záležitostech svých škol poradili jako v diec. výboru (*diec. prefektury* — II. kap. 20. a III. kap. 5.)

D) *generální výbor*. Zájmy celého spolku zastupoval **generální výbor** se sídlem v Miláně. Diec. výbory posílají každý rok jednoho člena ze svého středu do gen. výboru. Mimo tyto členy zvoleno neb jmenováno jest biskupem 6 kněží a 12 bratří, kteříž zastávají úřad po šest roků. K nim náležejí ještě 2 koadjutoři. V rukách gener. výboru spočívá absolutní autorita spolku, t. j. snesení jeho měla takovou platnost, jakoby celým shromážděným spolkem odhlasována byla. Generální výbor skládal se z následujících hodnostářů:

a) *General prior* zastupoval biskupa. Úřad tento svěřován knězi vzdělanému, bezúhonných mravů, jenž dobře musil vědom býti toho, co znamená „učiti“. Měl navštěvovati školy hlavně městské a poraditi tam, kde se vyučování neubíralo dobrou cestou. On má si býti vědom své hodnosti a proto o celé společenstvo, o všechny školy v celé diecesi, v městě i na venku má pečovati; zvláště ale o ty školy, které jsou velice vzdáleny a bezprostřednímu dozoru gen. výboru náležejí. Zvláště o potřebách těch škol má býti dokonale zpraven, aby dle svých sil o jejich potřeby se postaral.

Nejméně jednou za rok má veškeré kongregace a jich priory navštívit; není-li to možné, má jmenovati svým zástupcem subpriora neb koadjutora, jemuž dá návod ku všemu, co obstarati má. Gen. prior nesmí bez svolení biskupa žádnou novotu zaváděti. Úřad gen. priora trvá tři léta; po tomto čase zvolí ze sebe gen. výbor několik členů, z nichž pak biskup sám priora označí. (II.—5. III.)

b) *Gen. subprior* zastupuje kdy třeba gen. priora, a protož musí si býti vědom jeho povinností a zároveň musí jako předešlý ve vědě, zvláště ve školství vynikati a předcházeti dobrými mravy a příkladem. (II., 6.)

c) *Tajní radové* (discreti) museli se zúčastniti každé schůze gen. výboru Pečovali také o to, aby přítomni byli všichni, kteří přítomni býti měli. O všech záležitostech školních museli se každý den přesvědčiti, by také jasně a přesně veškeré události posouditi mohli a kde třeba pomohli. (II., 7.)

d) *Gen. mravokárce* neb napomínatel. Právo jeho vztahovalo na se všechny údy, zvláště ale na ty, kteří zasedali v gen. výboru. Bdí též nad zachováváním stanov a protož musí obcovati každé schůzi. Chybujícího člena má napomenouti soukromě. Přesvědčoval se také, zdaž některý člen neprovozoval nedovolené řemeslo, bližnímu neškodil, neb nepřátelství rozněcoval. Měl-li jiné na pravou cestu vésti a na ní je udržovati, musel nejprve sám vyznamenávati se bezúhonným životem a zbožností. (II., 8.)

e) *Gen. kancelista* vede spisy celého spolku, musí býti přítomen všem schůzím. Do knih zapisuje jména všech členů dle abecedy, jejich zaměstnání, úřad atd. Zhotovuje seznam škol, seznam hodnostářů, má v evidenci jména členů gen. výboru, a vede úplný inventář celého spolku. Jemu podřízeni jsou jeden neb více *pomocníků*. (II., 9. 10.)

f) *Gen. visitátor* zakládal, zařizoval a prohlížel školy. O povinnostech jeho jest řeč níže.

g) *Šest mužů* laiků biskupem jmenovaných a to obyčejně ze vznešených a ctnostných rodin města Milána. Těmto a protektorovi spolku náležela správa jmění, kteréž záleželo ve výnosu pronajatých statků, darů a almužen, kteréž často na boháčích vyprošovali. Tohoto jmění už váno hlavně ku podpoře visitátorů, poněvadž většinou byli chudí. Jeden z nich byl pokladníkem, zapisoval příjem a vydání, skládal ročně účty a biskupovi je předkládal. (II., 17.)

h) *Protektor* jest určen biskupem, zastává jeho místo a protož musí požívati vážnosti a lnouti ku spolku láskou. Dále musí o celý spolek pečovati, gen. priora a jiné v jich záležitostech a snahách podporovati. S biskupem o důležitých věcech spolku se týkajících se má raditi. Ve schůzi gen. výboru nemá scházeti, zvláště tehdy, když se volí gen. prior, subprior, assistenti, primariové, koadjutoři a jiní členové gen. výboru. Jemu jest též podřízeno šest mužů biskupem jmenovaných; s nimiž zároveň o majetek spolku se stará. (II., 16.)

Gen. výbor byl tedy hlavou celého spolku a každý jednotlivec musel se jeho rozkazu podrobiti. Měla-li panovati v celem spolku jednota a pořádek, bylo třeba kázně.

E) *Visitatoři*. Ku prohlížení škol byli určeni zvláštní členové, zvaní *visitatoři*, kteří požívali rozličného práva, a plnili povinnosti, dle toho, jakou hodnost zastávali.

Povinností jejich bylo, dle nařízení představených školy zakládati, zařizovati a prohlížeti. *Generalní visitatoři* bývali obyčejně dva, z nichž jeden měl na sta-

rosti školy městské, druhý školy venkovské. Oba byli stejně oprávněni v městě i v celém rozsahu diecese svůj úřad zastávat. Každému gen. visitatoru podřízeno jest šest „okresních inspektorů“. Může jich však býti i více nebo méně, dle dobrozdání nejdůstojnějšího biskupa vzhledem ku rozdělení města a diecese, tak aby okresní visitatoři mohli věnovati péči svěřené jim části diecese. Oba gen. visitatoři mají zvláště pečovati o plnění stanov při školách městských i diecesních. Při tom počínají si jednotně, žádné novoty ve škole netrpí a zpozorují-li při některé škole odchylky od pravidel, jsou povinni je odvrátiti. Obzvlášť povinni jsou přesně znáti školní řád a metodu vyučovací, aby rozeznali a dobře věděli, kde se zachovává, plní a kde překročuje, jakož aby ty, kteří dosud ve věcech těch nezkušeni jsou, poučiti mohli. Při prohlídce školy má gen. visitator obcovati vyučování a učitele pozorovati. Pochybil-li kdes, má jej na to přívětivým způsobem upozorniti. Když však pozoruje, že většího poučení potřebuje, učiní tak po skončeném vyučování a to soukromě. *Konferencí* těch škol, které přehlíží, má se zúčastniti a napomenouti ku plnění zvláště těch zásad, proti kterým se nejvíce chybuje. Vše to činiti má s upřímností a přívětivostí, aby si srdce členů získal, a tím je přiměl ku konání jejich povinnosti.

Přesvědčují se také, zdaž žáci ve vědomostech a mravním chování pokračují, a zdaž to, čemu se ve škole naučili, také v životě pokračují — zdaž v určitém čase sv. svátosti přijímají, zdaž učitele své poslouchají a stáří v úctě mají. Při zakládání nových škol musí býti gen. visitator velice obezřetným, neboť škola založená a za krátký čas opět zrušená nepřináší užitku. Dříve, než se co takového podnikne, musí býti postaráno o veškeré potřeby. (II., 11.)

Visitator škol městských jest povinen zachovávatí výše uvedené předpisy. Poněvadž pak městské školy nevyžadují tolik práce ani času, musí všechny nejméně *dvakrát* v roce přehlédnouti, jakož i ty školy diecesní, které náleží přímo pod dozor gen. výboru. Školy nově založené, a ty, které zvláště potřebují přehlížení častěji. Má též dozor nad okresními visitatory a dbá o to, aby své školy často navštěvovali. Školy dívčí přehlíží za pomoci šesti okresních přehlízitelů. Další povinnosti visitatorovu jest určovati *dvakrát* v roce *generalní disputace*; pro hochy byla odbývána na den Nejsvětější Trojice, a pro děvčata v neděli po Nanebevzetí Panny Marie. Ku disputacím připouštěni bývali žáci nejlepší, skromní a mravní; kdož se vyznamenal, obdržel mimo pochvalu i odměnu. (II. 12.)

Diecesanním visitatorům svěřeny v dohled školy diecesní, z nichž nemají žádnou opomenouti. Každou školu má takový visitator nejméně jednou za rok navštívit, častěji ale má dohlédnouti na ty, od kterých byl zpraven okr. visitatorem, že pomoci jeho potřebují. Největší užitek ale, který školám z činnosti visitatorovy vyplývá, jest pomoc, kterouž biskupští visitatoři prostřednictvím visitatorovým jednotlivým školám poskytují. Také má s vikáři na venku žijícími o vyučování rozmlouvati a pak dovídati se o dobrých i špatných stránkách škol. Mimo šest okresních visitatorů jest jmenováno ještě několik zástupců jejich, kteří mají jméno „vicarii“.

Počet těchto má býti dostatečný, tak aby venkovské školy buď z nedostatku představených, buď řídkou prohlídkou škodu neutrpěly. Nedostačí však ku prohlídce venkovských škol pouze jednoho člena vysílati, ale dle příkladu Spasitelova, jenž vždy dva učenníky vysílal, buď každému jednotlivci vždy ještě soudruh přidán, a to ve věcech přehlídky zkušenému nezkušený, aby i tento ve školství se obe-

známil. Diec. visitator navrhuje gen. prioru muže k tomuto úřadu způsobilé, jenž sdělí jména jejich tajným radům a při schůzi gen. výboru je uveřejní. Když pak někteří z udaných jsou potvrzeni, přijímají biskupské požehnání. Jako visitatoři tak i tito *pomocníci* musí obeznámeni býti dokonale ve věcech vyučování i honosití se bezúhonným životem. (II. 13—15.)

Visitatoři okresní jsou povinni plniti všechny předpisy a povinnosti visitatorů diecesních. Své představené musí poslouchati, žádné novoty bez dozozumění a souhlasu jejich nesmějí zaváděti; v okresech jim přikázaných se v práci, horlivosti a péči předstihovati, o stavu jim svěřených škol vždy dobře se informovati. (II., 14.)

(Ostatek příště.)

Několik črt o trestech.

Sebral Ladislav Nebřenský.

(Pokračování.)

Jednou vzal jsem ve škole takovému kuřákovi špičku, (za kterou dal 80 kr.) a dva doutníky. — Sám jsem to donesl matince, bych ji upozornil, jak vykopávají předčasně „Pepánkovi“ hrob, ale byl jsem odměněn! Matinka spustila celou svoji výmluvnost, že co prý je mi do toho, že mu na to nedávám, to že je věc jejich, oni že o tom vědí. roztrpčen jsem odešel. Když však „Pepánek“ asi za měsíc vzal pětku, brzy na to zase více peněz — mluvila matinka jinak, ale již pozdě.

Když jsem domlouval kdysi otcí, by dívku (školačku) poslal z hostince domů, byla odpověď: „Ani na krok nepůjde holka — tady bude! Dítě je mé a já vím dobře, co s ní mám dělat! Zkázá-li se, je to má škoda a ne vaše! Ať holka vidí, jak ten svět pokračuje, co teď chytne, bude pak všemu dobře rozumět!“ — Porozuměla všemu dobře, nebo před patnáctým rokem se musila vdáti; otec si pak rval vlasy. Mladá maminka to byla . . .

Slyší-li děti doma vybraná slova o učitelích, doplněná různými predikáty z oboru čtvernožců obyčejně se končíci: kdyby ti něco udělal, jen mi to pověz, já bych mu pak“ — jest autorita učitele v nic uvedena. Dítě jde sebevědomě do školy, tam sebou vrtí, mluví, jen aby dalo podnět k napomenutí, by mohlo si doma požalovat. Pokárá-li učitel takovému dítěti, následuje od něho hned odpověď: „Jen počkejte, až přijdu domů, já to povím tatínkovi.“ S úsměvem pak se posadí.

Jak takovíto vybraní mimo školu se chovají, lze si domyslit. Sotva že překročí práh školní budovy, utíkají, hulákají, pustí se do rvačky a učitel jsa bezbranným — co má činit? V kostele nepočínají si o mnoho lépe, strkají se, štípaají, tahají a jiné nectnosti vyvádějí. — Nepozdravují a musí učitel za čest si pokládati, pozdraví-li žáci jeho. Učitel nakazuje, „pozdravujte“, ale maminka a tatínek říkají: „To se dneska nesluší, nepozdravuj nikoho, zbytečně si trháš čepici.“ — Do kostela neradi chodí,*) raději přijdou pozdě do školy, než by šli

*) Přijdu všedního dne pro žáky, by šli do kostela. Jeden chlapec a děvče zůstane sedět. Všichni jsou již na chodbě, otevru dveře a opětuji vyzvání „do kostela“! — nic. Vejdou do třídy a pravím: „Což ty nechceš s námi jíti do kostela?“ — „Ta-

do kostela, přes ploty lezou a stálé žaloby jest slyšeti. — Co může učitel s nimi spraviti? — Jak je potrestati? — Rodičové slepou láskou jati, všecky poklesky dětem svým prominou, a opovážil-li by se je učitel potrestati, je zle. — Rodiče kteří děti své trestají, nezpěčují se proti tomu, když učitel patřičně děti jejich potrestá.

Jak by si v těchto a podobných případech počínali ti, kdož, všeliké tresty odsuzují, nevím.

Tresty prý působí jen mysl otrockou, pokrytství a ošemetnost; jimi prý dítě otupí pro všechny vznešenější cíle.

Basedov a slepí jeho následovníci s velikým hlukem zaváděli ve školách toto lidumilenství, kterýmž na odstranění metly ze školy tlačili. Konejšili se domněnkou, že možno čestnou citlivostí všeho dobrého se domoci.

Někteří již dostoupili takového vrcholu zpozdilosti ve svém lidumilenství, že chtěli, by žáci sami sobě školní zákon dávali, sami nad jeho plněním bděli, a nahodil-li by se jakýkoliv přestupek a provinění, ze samých žáků ať prý se zvolí rada, kteráž by soud konala a trest ustanovila podle pravidla. Jedenkaždý toliko od sobě rovného souzen buď! — Jak by to ve skutečnosti dopadlo, kde by dětem moc a právo do ruky se dáti mělo, právo souditi a kárati, netřeba podotýkati.

Na dítky docela zdivočilé toliko bázeň a tělesné donucení účinkovati může. Ostatně rozumí se, že tresty takové, vždy mírné, zdraví vinníkově neškodné, zavinění přiměřené, ale také citlivé v způsobu svém, důrazné býti mají.

Pestalozzi praví: *„Chybujeme, ano jistě chybujeme, pokud proti lákání tělesných žádostí vše jen od pouhých slov očekáváme, domnívajíce se, že bychom vůli dítěte dle vůle naší ve všech případech bez užívání tělesných trestů pouhou toliko domluvou řídit mohli.“*

Kdo rozumně tresce malého uličníka, ten se nemusí báti, že vychovává velkého bezbožníka. — Vždy v každé třídě nalezneme nějakého neposedu „vyvedeného“, který učiteli vyučování stěžuje a život ztrpčuje. Braň se jak braň, mluv příkladně — neubráníš se, neobejdeš se bez pokárání, které když častěji se opakuje, musí se stupňovat.

„Což není pod sluncem jiného způsobu k napravení, než bití?“ řekne mnohý. — Ovšem, že je, pravím já. Pobloudilých a kleslých lze mírným způsobem, prostředky čistě lidskými, laskavým napomínáním přivést na dobrou cestu. — Ale není výstředníků, není povah, které si mírností, laskavostí a poučováním pohrávají, ano i úšklebky si tropí? —

Předpisováním, rozkazováním se jen cesta prodlužuje; příklady však vedoucími se ukrátkají. Čehokoli ze svěřenců chce se dosíci, snáze ovšem se učiní, jestliže učitel tím sám jest. I dětské oči vidí a pozorují, skutek-li s řečí, a řeč zdali se skutkem se srovnává. — Chybuje též mnoho, kdo k rozkazům připojuje slova lichotivá, neb kdo trestem stále vyhrožuje. — Kde domluva postačí, nemá se dále trestati.

Že všemi i nejhodnějšími chyba vládne, nelze svou osobu nikdy za bezchybný dokonalý a živý obraz ctnosti vystavovati a stále své „já“ do popředí vystrkovati.

tínek řekl, že nesmíme chodit.“ — Zamyslel jsem se a pravil jsem: „Tady já poroučím, ty musíš do kostela. S pláčem oba uposlechli. Podruhé chodili raději vždy pozdě do školy.“

Bude tedy učitel aspoň při poučování na nejdokonalejší příklad smýšlení a jednání na Ježíše Krista poukazovati, který jako všem, tak i dětem nejkrásnější příklad zanechal. — Příklady svatých také velmi účinně působí. Svatí byli jako my ke zlému naklonění, museli se přemáhati a statečně bojovati pro dobré. — Co svatí a světice Boží s milostí Boží dokázati mohli, můžeme též my.

Proto bude učitel i k těmto příkladům ukazovati a vůbec se starati a vůbec se snažiti, by v duši žáků svých roznítil vřelý cit pro Boha jeho svatý zákon a jim hlubo do srdcí vstúpil myšlenky vážné jako průvodkyně po celý život: — Kterak bych mohl zlé činiti a hřešiti, proti Bohu svému? Vždyť mne Bůh vidí, slyší, Bůh je svědkem všeho jednání a smýšlení mého. Byl bych nevděčen a nehoden dobroty a lásky Boží, v níž dýši, živ jsem a se pohybuji, byl bych nehoden požehnání Božího, kdybych chtěl zlé mysliti, mluvit, žádati, činiti.

(Příště dále.)

FEUILLETON.

Jak se mi vedlo v učitelském Slavíně na výstavě národopisné.

Minule bylo prostince a jednoduše v listě tomto vypsáno, co se všechno nachází v učitelském Slavíně a jak to všechno umístěno jest. Dnes pak bych opět obrátil rád pozornost laskavých čtenářů Vychovatele k témuž předmětu, ačkoli bylo původně mým úmyslem pověditi teprv později, jak na mne co působilo a co se mi zvláště ve výstavě školní líbilo neb nelíbilo. Že pak se již dnes vracím opět ku Slavínu, má svou příčinu, po svém skromném soudu dost důležitou, jak snad uznají i laskaví čtenáři.

Když jsem totiž posledně navštívil naši národopisnou, přihodilo se mi jíti v pravé poledne kolem školského pavillonu. I prolétla mi hlavou myšlenka, že bych sobě mohl právě v této době zcela pohodlně a nerušeně prohlédnouti důkladně aspoň učitelský Slavín. Jak pomyšleno, tak učiněno. Rychle zahýbám v levo ku vchodu, beru za kliku zavřených dveří, vcházím zvolna do vnitř a již stojím v pocitu zvláštní úcty a piety tváří v tvář tolika věhlasných, učených a velebných mužů v místnosti vkusně upravené — v učitelském Slavíně. V sále není v chvíli té ani živé duše, jen ze síní postranních ozývá se dosti hlasitý hovor strážných duchů. Ten však rychle umlká a v celé místnosti nastává skoro

hrobové ticho. I myslím sobě: Toť je věru šťastná chvíle; budu si moci klidně a nerušeně všecko řádně prohlédnout a podle potřeby i to neb ono pohodlně poznamenat a v dojmech a reflexích nebude mne nikdo vyrušovati. Drahnou chvíli mne skutečně také nikdo nerušil. Jenom dozorce přešel kolem mne dvakrát zvolna sálem a vida mne tu nepohnutě státi a upřeně hleděti brzy na sochu, brzy na obraz a bezpočetné malé obrázky „arcimistra“ Komenského připevněné na stěně oproti vchodu, zanikl vždy hned v místnosti postranní a v sále bylo zas hrobové ticho. Nikdo nepřicházel, nikdo neodcházel, já pak stál klidně na témže místě — před sebou Komenského v bezpočetných zobrazeních a reprodukcích, v levo poprsí Žoubkovo, v pravo prázdný podstavec pro poprsí Lindnerovo —, oči moje tékaly od obrazu k obrazu na stěně přede mnou, na stěnách po pravé a levé straně; v srdci se střídaly různé klidné dojmy, hlavou probíhaly různé myšlenky a duši mojí bylo v té chvíli tak volno a blaze! Kdo ví, jak dlouho bych tak byl v tom hrobovém tichu tiše a klidně stál, kdyby mi byl nezavzněl u samého ucha ostrý, pitvorný hlas:

„Že vím, co si myslíš?“

Trhl jsem sebou a skoro se zalekl,

spatřiv, že mi sedí na pravém rameni malý jakýs netvor směšně oblečený, a víc mechanicky, nežli s rozmyslem odpověděl jsem:

„To asi sotva!“

„Nikoli sotva,“ ale zcela jistě, brání se vidmo a hned dodává jako na důkaz svého tvrzení: „Ty sobě myslíš, že má-li tato místnost být Slavínem učitelským, že tu Komenský oproti jiným zaujímá přes-příliš mnoho místa, celý střed a celou jednu stranu, tedy tolik sám, co všichni ostatní dohromady, a že tu sám jediný víc má obrazů než všichni ostatní a to že je nepoměr tuze křiklavý a že by snad bylo lépe bývalo, vykáhati Komenskému, když mu již naši paedagogové na školství naše tak veliký připisují vliv, místnost zvláštní, do níž mohlo býti sneseno všechno, co se ho týká; takhle však, že to skoro vypadá, jako by byl v Slavíně Komenský domácím pánem a všichni ti ostatní pouze jeho hosty, ať již vítanými neb trpěnými.“

„Mlč mi s takovou,“ pravím k malému netvoru vážně, „a buď ujištěn, že ze mne nedostaneš ni jednoho slova a svoje myšlénky že ti nevyzradím; ostatně bys měl sám dobře vědět, jak se sluší o Komenském mluvit, třeba se jím mnozí paedagogové pouze chlubil, ale v ničem ho, jak se ne-jednou přiznali sami, nenásledovali.“

„A tohle je také poprsí Jana Amosa Komenského?“ praví vidmo s šibalským posuňkem v tváři ukazujíc prstíčkem na jedno ze čtyř poprsí umístěných kolem veliké sochy Jana Amose Komenského, jež stojí uprostřed pěkného sálu na místě vy-výšeném.

Popošel jsem blíž, abych líp viděl, a dím pak vážně: „Já sice nespatřuji v tomto poprsí ni nejmenší podobnosti s obrazy Jana Amose Komenského, ale toto poprsí jest zřejmě označeno jakožto poprsí Komenského a proto o tom nesluší pochybovati.“

„Jenom se nedělej tak nevědomým,“ praví vidmo káravě, a nechtěj mi namluvit, že neznáš poprsí Jana Husa, a že věříš všemu, co je tištěno.“

„Nepokoušej už,“ pravím dotěrnému vidmu rovněž káravě, „a jdi raději odkud jsi přišlo; zde mne beztoho jen vyrušuješ a mi překážíš. — Máš-li pak jen rozum? snad přece nedají mezi tři poprsí Komenského čtvrté Husovo?“

„A což kdyby přec, jak tu sám vidíš? Když však mne od sebe nevlídně odháníš,

půjdu a nebudu tě obtěžovati, ale dříve ti ještě alespoň něco ukážu.“

„Co pak?“ dím pln radosti, že něco uvidím a vidma se zbavím.

„Podívej se na př. na to h o h l e paedagoga; nezdá se ti, že se sám velmi tomu diví, jak sem vlastně přišel? Pohlédni tamhle do kouta nebo tamhle nahoru, kde jsou zastrčeni stranou jako žebráčkové mužové mnohem zasloužilejší. A nezdá se ti, že se támhle ten pátravě ohlíží, jako by zde ještě někoho hledal, jenž nebyl tak šťasten se sem dostat? Co tomu říkáš?“

„Já nic, pranic a tebe prosím, abys už šlo, nebo mi toho nahučíš plné uši a mně pak nebude chutnat ani jíst, ba snad nebudu moci ani spát.“

Po slovech těchto námáhám se všemožně, bych malého netvora s ramene shodil. On však mne chytil rukama za krk a silou obra odšoupl mne negalantně hodně na levo přímo před obraz Aleše Pařízka, že jsem měl co dělat, abych buď neupadl nebo nevrátil do zasklené skříně.

„Podívej se,“ pravil, „tomuhle paedagogu nedali sem ani jedné z jeho četných knih, ba ani malého kousku jeho rukopisu, a tamhle tomu také ne,“ pravil malý netvor, ukazuje kamsi na stěnu protější; ale tuhle u toho umístěn jest pečlivě i protokol ze schůze otců chudých, v němž se činí zmínka o jakémsi dárku spořitelny smíchovské. (Já mlčím jako ryba.) A což teprv tomuhle tomu sem dali a nalepili, kde jen co mohli, švitořil dále a šoupl mnou ne právě příliš šetrně více na pravo.

„Nic neškodí,“ pravím, spatřiv před sebou obraz Jana Karla Škody; znal jsem toho pána, vídal jsem ho často, potkával se s ním několikrát v témdni v Panské ulici. Rád prý kořenival svoje přednášky různými věcmi, jakéž do školy nepatří a jakýchž by se zvláště paedagog tak zvučného jména všemožně měl chrániti, — — — ale mně do toho tentokráte nic nebylo, a teď? Teď je J. K. Škoda už dávno na pravdě Boží a proto o jeho slabostech mlčme a nechtějme je tahat na světlo.“

„Myslíš?“ praví tázavě malý netvor a hledí mi ostře do očí, jakoby chtěl zvěděti, myslím-li to upřímně. Ale přesvědčiv se, že jest tomu tak, praví vážně jako filosof: „Máš skoro pravdu; ale jsou též

lidé, kteří právě slabosti a chyby lidské rádi vytahují ze tmy zapomenutí na světlo denní, zvláště když doufají, že tím mohou jiného poškádlit a pohněvat, zapomínajíce, že taková zbraň, velmi snadno může zranití toho, kdo s ní zachází, ke cti pak že není nikomu.

„Nemáš za lubem nějaký úskok, že mluvíš tak vážně? Řekl jsem ti už, že ze mne nedostaneš ani slova. Neobtěžuj mne víc a odejdi s pokojem, nebo...“, pravím rozhorlen a zdvihnu svinutý, pádný deštník. Malý netvor se však hrozbě mé zachechtal, seskočil s ramene na skříň přede mnou a ukázav prstíčkem na škartku zažloutlého papíru listovního ve skříni pod sklem popsanou inkoustem hodně už vybledlým, pravil s jakýmsi škodolibým úšklebkem: „Četl jsi tohle?“

Já se rychle sehnu a čtu zvědavě na označeném listě toto: „Aby se předešlo všelikým poptávkám a výkladům, oznamuji, jak následuje:

Sl. M. R. *) dožádala dne 22. září ředitelstvím vyšší dívčí školy podepsaného, aby vyučování náboženství na vyšší dívčí škole převzal, a nížeapsaný se vyjádřil, že je k tomu ochoten. Když se to 27. Sl. M. R. oznámilo, vypsala táže nedávno dožadující M. R. na toto místo v téže schůzi křiklavě nápadným pro dožádaného urážlivým chvatem konkurs, což je asi tak chytré, jakoby se někdo uvoloval, že chce v můj prospěch pracovat a já bych snad, abych si ho tím

spíše získal, hned po počátku humpolácky se do něho spustil. Na zvláštní takový kompliment odpověděl arci tím, že vyučování ve vyšší dívčí škole pražské nepřijal.

J. K. Š.

Hned pod tím pak psáno doslovně toto:

„Těm církevním holátkům v redakci „Čecha“ a p. této chamradiny, jezovitským patronům odpovídá jeho dosavadní působení tak hlasitě, že je to po všech krajích českých slyšet, (že to dlouhánánské ušité chamradi neslyší, za to já nemohu —) takové prašivé chamradi pod firmou Sl. et Compagnie odpovídat bylo by nedůstojno“

J. K. Š.

Dole v levém rohu stojí pak tužkou psaná poznámka: „Pro Nár. L 4 října 1872.“ Sotva jsem tyto řádky dočetl a hlavu nadzvedl, ozval se za mnou výsměšný chechtot malinkého netvora, jenž se zatím uvelebil hodně vysoko na straně protější:

„Dobré zažití! Jak se ti to líbilo? Přijdeš nás sem zase v poledne rušit?“

Já jeho smíchu a volání nedbal a šel jsem zvolna pryč, obdivuje se taktnosti a jemnocitu těch, jichž se týče, a pak ještě ledačemus, co laskavým čtenářům není třeba povídat.

—R.

DROBNOSTI.

Ku „Spolku přátel katol. českých škol bratrských“ přistoupili: vsdp. Jan Havlů, kanovník a hlavní farář u sv. Mikuláše v Praze jako člen řádný a příspěvek 100 zl. hotově složil; dp. Fr. Herzog, kaplan v Plzni, zaslal 5 zl. O další přihlášky a příspěvky prosí Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Stravování chudé mládeže školní.

Pražský komitét dám, jenž od roku 1887. poskytuje chudé mládeži od měsíce listopadu do dubna obědy, vydal výroční zprávu o své činnosti. Ze zprávy té vyjímáme:

Letošního roku bylo 11 jídelen a poskytovány v nich denně obědy 1356 chudým dětem školním, k čemuž spotřebováno 4882 kg masa, 200 kg dršťek, 200 kg loje, 1052 kg soli, 560 kg rýže, 490 kg krupice, 410 kg krup, 734 kg hrachu, 847 kg nudlí, 730 kg mouky, 3412 bochníků chleba, 31.160 buchet, 29 400 housek a 1390 vánoček, což vyžadovalo za 5 měsíců nákladu 8.395 zl. Obec pražská přispěla k účelu tomu letos 7.971 zl., členské příspěvky a milodary činily 437 zl. Komitét má čistého jmění 14.336 zl. Předsedkyní

*) t. j. Slavná Městská Rada.

komitétu od počátku jest paní Ludmila Šolcová, choť advokáta, jednatelkou pí. R. Tyršová, pokladní pí. A. Podlipná a ředitelkou kuchyně pí. Benešová. — a.

Zákaz. Guvernér ve Finsku zakázal učitelům švédských škol, že nesmějí se účastniti všeobecného sjezdu učitelstva ve Švédsku a prohlásil účastenství každého učitele dotčených škol na sjezdě tom za nepřipustné. — a.

Půjčka za oplátku. Paedagogické listy vídeňské přinášejí ze školy tuto historiku jako doklad, jak si umíme vzájemně svobodu skracovati: Učitel A. poslal ze třídy hocha pro vodu, když se již vyučovali počínalo. Řídící, jenž právě ač měl také vyučovati — „inspicíroval“ chodby a schody, zajal chlapce a odvedl ho nazpět do školy. Protože však řídící při nynější psavé éře více k opisování, nežli ku vyučování stvoření jsou, stalo se, že řídící zmíněné školy, chtěje rychle provésti jakés úřední nařízení, poslal do tříd chlapce s výnosem c. k. okr. šk. rady 2 strany dlouhým, aby jej učitel hned přečetl a podepsal. Než jaká to smělost! Učitel zajal hocha a poslal ho panu řídícímu zpět že prý mezi vyučováním nelze se takovou prací zabývati. Spor z toho vzniklý urovnává nyní úřad školní. — List dotčený dokládá, že učitelé mohli by býti svobodni, že však svobodni býti nechtají. — a.

Květnová část vládního věstníku v markrabství moravském přináší výnos zemské školní rady pro markrabství moravské, v němž se opět důtklivě všem súčasněným kruhům na srdce klade, aby při stavbě škol šetřily. Uvádí se v něm, že se opět shledalo, že obce provádějí stavby svých škol nepoměrným nákladem, a žádá okresní školní rady, aby samy bránily tomu, kde obce takového „nehospodářství jímž obyvatelstvo na léta bývá vysíleno, se dopouštějí“. — a.

Nový způsob stavby škol. V dolejších městě v New-Yorku stavěti budou za několik měsíců novou školu ve slohu gotickém, o 5 poschodích a z šedivého pískovce. První patro s asfaltovanou podlahou sloužiti bude za uzavřené hřiště, ve druhém, třetím a čtvrtém poschodí bude pak po 16 školních světnicích. Páté poschodí zařízeno bude za tělocvičnu; zároveň bude tam kuchyně, kde dívky učiti se budou umění kuchařskému. Vlastní hřiště, otevřené, pro letní dobu a pěknou

pohodu bude na střeše na prostore 10 000 čtver. stop. Hřiště ohrazeno bude 15 stop vysokou zdí na straně severní, východní a západní, na jižní straně pak opatřeno bude drátěnou sítí. Ve sklepě zamýšlejí zařídit plovárnu nebo lázně, o čemž dosud rozhodnuto není. Náklad na stavbu nejmodernější této školy v New-Yorku rozpočten jest na 200.000 dollarů. — a.

Ještě slovo k úlevám školním. Úlevy o docházce školní jsou nejen pravým zlem pro mládež samu a břemenem pro učitele, nýbrž i závažnou otázkou v postupu žactva do vyšší třídy, neb oddělení. — Vezměme si příklad: Žák, který chodí do čtvrté třídy, dobře prospívá. Obdrží úlevu. Učitel ho nevidí od května do listopadu, a někdy i déle. Má ten žák postoupiti do třídy páté? — Obyčejně se to dělá tak, že když se dobře učil, postoupí. V listopadu nebo později přijde do páté třídy s vědomostmi chatrnými. „Třídni učitel vytýká koll. goví, proč mu tam dal takové nevědomce“; ten se brání, že se dobře jemu učili, že je tudíž dal výše. Ten zase stěžuje si na špatný prospěch a obává se příchodu inspektora. Tak se to vleče i dále. Sotva že žák něco pochopil, něčemu v páté třídě porozuměl, již zafukala úleva na dvéře a on jako přelétavý ptak opouští školní síň, aniž by vědomosti své utvrdil, upevnil pro život praktický. Lepší a prospěšnější by tudíž bylo, zrušiti úlevy v docházce školní a doléhati na pilnou a vštevu do 13 let.

Z Ruska. Ruská vláda ustanovila se na tom, že zruší veškerá gymnasia v ruském Polsku a otevře na místě nich odborné a průmyslové školy. Za příčinu se udává, že žáci těchto středních škol jsou vesměs Poláci, jímž jest vstoupení do státní služby v ruském Polsku zakázáno, tak že vzdělání, kterého v gymnasiích nabyli, jest pro ně v praktickém životě úplně bezcenné. Na zřízení nových průmyslových škol vykážala vláda varšavskému školskému okresu roční podporu 230.000 rublů. Ruské časopisy vyslovují se proti těmto školním opravám v ruském Polsku, poněvadž prý není třeba zvýšiti odborné vzdělání ruských Poláků, ano odborné vzdělání v Rusku samo na velmi nízkém stupni stojí. — a.

University v říši rakousko-uherské. Ze 154 universit světa připadá jich na Rakousko-Uhersko 11. Dle let založení jich objeví se následující pořad: Praha (1346), Krakov (1364), Vídeň (1365)

Pešť (1465), Vel. Varadín (1780), Lvov (1784), Záhřeb (1874), Černovice (1875). Universita pražská je nejstarší ve střední Evropě, kdežto pešťská byla původně založena v Trnavě. Pouze 6 z nich má všechny 4 fakulty, a lvovská, kološská, záhřebská a černovická jsou neúplnými. — a.

Inspektoři českých škol. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku dozírá k českým školám 33 profesorů gymnasiálních nebo reálních, 3 ředitelé, a 6 profesorův ústavův učitelských, 3 cviční učitelé z ústavův učitelských, 16 ředitelů měšťanských škol, 3 učitelé měšťanských škol, 6 řídicích učitelů škol obecných, 1 farář a 1 soukromník. — a.

Rozdělení knih chudým. C. k. ministerstvo vyučování ustanovilo pro školní rok 1895—96 z pražského c. k. školního knihoskladu připadající částku pro Čechy na 35.605 zl. 44 kr. Z obnosu tohoto připadá na české knihy 26 914 zl. 12 kr. a na německé 8691 zl. 34 kr. Částky tyto byly od správy c. k. škol. knihoskladu v Praze dle počtu školních dětí jednotlivým školním okresům rozděleny. — a.

O vesnických školách italských. Itálie má se školstvím dosud velikou potíž. Má sice školy všeho druhu, ale jen ve větších městech a pro třídy zámožné; málo však škol a chatrných pro obyvatelstvo venkovské, rolnické. Nemá též řádně řízených asylů, a teprve v době nejnovější obrátil ministr vyučování ku věci této trochu pozornosti. Zajímavé jest, že liberální časopis, jakým je „Il nuovo Educatore“, ku zprávě o tom mimo jiné přičinil i tuto

poznámku: „Dříve se pro tyto vychovatelské ústavy nedělalo buď zhora nic nebo velmi málo; všechna péče a všechna starost byla skoro výhradně věnována jen škole elementární (obecné). Škoda, že tato z péče této nemohla většího mít prospěchu! (Peccato che essa non abbia potuto profittarne molto più largamente!) (Čís. 27., str. 215.)

Při té chvále, jaká se právě obecnému školství italskému v listech liberálních všude vzdává, věta poslední skoro překvapuje; ale že jest jí pravda o obecném školství italském jenom slabě naznačena, poznáváme z knihy „Scuola rurale“, již vydal nedávno prof. Ludvík Ruggero. Kniha tato odkrývá slabé stránky školy obecné hlavně na venkově a tím právě vzrušila mysl mnohých. Red. E. Berni věnuje ve svém „Nuovo Educatore“, knize této a pak i školám vesnickým vůbec zvláštní článek, ježž tuto aspoň u větším vyňatku se ctěnými čtenáři sdělujeme:

„Jedna z nejtěžších otázek, která v Itálii, kdež se přetřásá tolik otázek méně důležitých, zůstává dosud nerozluštěnou, jest otázka škol venkovských (scuola rurale.) — Budme upřímní a řekněme otevřeně, že učiníme-li náležitě výjimky, jakéž nescházely nikdy, ani ne v dobách méně pokročilých, škola venkovská, tak jak jest nyní, jest institucí beze vší ceny pedagogické, vychovatelské a politické. Za příčinou větší jasnosti dodávám však hned, že vina všeho toho nespočívá nikterak na ubohém vesnickém učiteli, této nešťastné oběti řádu školního. (Pokračování.)

(D o p i s.)

Chicago, 26. dubna 1895.

Slavná redakce Vychovatele!

V čísle 10. Vašeho veleváženého listu, dočetl jsem se ve stati: „Působení Marianské družiny učitelek,“ o přednáškách v družině přednášených. Zvláště zajímalo mne, co o přednáškách slovného pana profesora Josefa Vávry a vdp. ředitele družiny P. J. Svobody řečeno bylo. Úvahy, články, pojednání, zprávy — katolických a zvláště českoslovanských žen se týkající, jsou bohužel v literatuře české až příliš řídké, zrovna jakoby činnost mužova celý společenský život vyplňovala, ač mnohdy to bývá opáčně. Působnost ženy má mnoho co činiti s dobrými mravy a náboženským přesvědčením lidu. Jak velice tudíž je si přátí, aby vzory žen katolických více na světlo vynášeny bývaly! Nemohla by mi slavná redakce sdělití, zdali jmenované přednášky vyšly kde tiskem, a případně mi je objednatí a zaslati? Anebo snad ani nevyšly tiskem? Bylo by jich opravdu škoda! My zde v Americe něco podobného bychom tak velice potře-

bovali! Ženy působí tak veliké procento našich kat. časopisů jako muži, na ženský katolický časopis se nezmůžeme a přec bychom něco zvlášť pro ně mítí měli — aspoň tu a tam vhodné články. Kdyby ctěné učitelky družiny Mariánské věděly, jak by úryvky učiněné a pak vypsané z jejich přednášek a v našich katolických časopisech uveřejněné, byly českým katolickým ženám v Americe vítány, zajistě by se vynášely některé, jež by chtěly taková pravidelně si poznamenati, napsati, a nám zaslati. Byla by to duševní almužna ženám našim. Lid náš katolický v Americe většinou z chudší třídy lidu sestává; těch podniků vlasteneckých, kde si kostely a školy sami teprve stavěti a vydržovati musíme, a těch rozličných příspěvků má tolik, že jsme rádi, když jakž tak si i několik katolických časopisů udržíme. Jsme rádi, když se nám sejde tolik peněz, abychom sazečům a tiskařům zaplatiti mohli, a tudíž nelze nám honorářů slibovati, ale mám za to, že vědomí, že přispívá ku zvelebení a ušlechtnění svého národa, aspoň u některých má větší váhu nežli třeba i skvělý honorář. Kdybyste, slavná redakce Vychovatele, ráčili nějakým způsobem členům družiny Mariánské potřebu naši ve známost uváděti, snad nalezla by se některá horlivá, jíž by tolik času zbylo, že by z učiněných poznámek neb z toho, co si zapamatovala, mohla přiměřený článek napsati a nám zaslati. My bychom chtěli jí neb jim zasýlati časopis „Katolík“ zdarma, čímž by ovšem odměněny nebyly, ale dočetly by se přec mnohé i o katolických sestřích svých zámořských. Za tím účelem posíláme již nyní tři čísla „Katolika“ na Vaši ctěnou adresu, byste je vdp. řediteli družiny Mariánské, nebo jiným, jež s družinou ve spojení jsou, doručiti ráčili. Případně a nebude-li to závadno, račtež i dopis tento jim doručiti. Prose za laskavou omluvu, že Vašnostinu, beztoho obtížnou prací, ještě svým požadavkem obtěžovati jsem se neostýchal, dovoluji si doufati, že snažné prosby mé, neoslyšíte. Trvám v hluboké úctě oddaný

Prokop Neužil, řádu sv. Bened.,
odpovědný redaktor čas. „Katolík“.

Spisy redakci zaslané.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána. Tisk a náklad knihtiskárny Cyrillo Methodějské v Praze. Ročník II. seš. 9., s bohatým a pečlivě vybraným obsahem jak v části homiletické, tak i katechetické a vědecké. Doporučujeme opětně co nejlépe.

Modlitby při mši svaté. (Dle „Světla pravého“ od J. M. ndp. biskupa Brynychy.) Vydáno nákladem družstva „Vlasť“ a prodává se v administraci družstva v Praze čp. 234—I. za 5 kr., poštou za 7 krejcarů.

Sociální výklady a kázání. Napsal Josef Kousal, farář v Keblově. S povolením nejdušt. ordinariátu v Hradci Králové. Díl I. Sociální výklady. Hradec Králové. Tiskem biskupské knihtiskárny. Nákladem vlastním r. 1895. Cena 84 kr. Kniha tato vyšla jako číslo I. Kniho vny sv. Vojtěcha t. j. sbírky spisů theologických v nejširším smyslu slova urč-

ných hlavně pro duchovní správu, již pořádá Dr. Fr. Šulec, prof. theologie v Hradci Králové. Nový tento podnik katolický doporučujem co nejlépe.

České mládeži. Pořádá Bohumil Bouška, učitel ve Všelbicích. Za redakci odpovídá Františka Mašínová, majitelka a vydavatelka. Roč. II. čís. 10.

Obrana. Nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské. Red. Fr. Žák. Ročník XI., číslo 12.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Štastný. Ročník XVIII. čís. 12. s bohatým a vybraným obsahem.

Miesięcznik Pedagogiczny. Red. Hilary Filasiewicz w Cieszynie. Roč. IV., číslo 3. a 4.

Szkoła. Tygodnik pedagogiczny. Orgán tovaryšstva paedagogicznego we Lwowie. Redaktor M. Baranowski. Roč. XVIII. čís. 20—26.

Hrvatski učitelj. Časopis za srednje i pučke škole. Red. Dr. Julie Golik u Zagrebu. Roč. XIX. čís. 10—11.

Životopis Beneše Methoděje Kuldy, infu-
lovaného sídelního kanovníka starobylé
kapitoly vyšehradské, muže práce a oběti.
Příspěvek k historii literatury české a
ruchu katolického na Moravě a v Čechách
za minulého půl století. K jubileu
druhotin kněžských dne 6. srpna r. 1895.,
50leté činnosti spisovatelské a 25letého
kanovníctví napsal Jan Halouzka c. a k.
kons. auditor, majitel c. k. válečné me-
dalie, farář v Olomucku. (S podobiznou)
V Praze. Nákladem knihkupectví B. Stýbla
r. 1895. Doporučujeme.

Velebná svátost oltářní v příkladech.
atd. Sestavil Leopold Kolisek, farář

v Olši na Moravě. Schváleno nejdůst.
bis kupskou konsistoří v Brně ze dne
25. dubna r. 1895. čís. 1974. — Cena
2 kor. 40 hal. (1 zl. 20 kr.) Nákladem
vlastním. — Pěknou tuto sbírku eucha-
ristických příkladů jsme nedávno prostě
oznámili. Nyní však, kdy jsme ji bez
mála celou již pročetli, neváháme ji od-
poručiti. Příklady jsou celkem dobře
voleny. Někde ovšem bylo by ještě více
přísnosti u pečlivém vybírání cenu pěkné
této sbírky jenom zvýšilo, ale kazatelé
a katecheté, jimž sbírka tato vítanou
bude pomůckou, dovedou si již z tak
pěkné sbírky vybrati, co se jim nejlépe
hodí. Doporučujeme.

Konkursy.

V **Budějovickém českém** šk. okrese obsadí se místa: řídicího uč. při ob. šk. v Borovanech; učitele a správce školy ve Velechvíně. — V **Budějovickém něm.** okrese místo k a t e c h e t y na české m. šk. chl. v Budějovicích. Od 22./6. — V **Jilemnickém** okrese obsadí se def. místa. učitele pro odbor přírodověd. při m. šk. chl. ve Vysokém, učitele při ob. šk. ve Vysokém, v Studenci a v Roztokách, podučitele v Bratrouhově, Křížlicích a Ruprechticích. Od 28./6. — Ve **Vinohradském** okrese: místo k a t e c h e t y na III. ob. d. šk. na Kr. Vinohradech; dvě místa učitelek při IV. ob. d. šk. v Žižkově; podučitele v Chodové Jesenici, Hradistku, Hrnčířích, Kundratcích, Křiváčku, Okrouhlu a v Kamenném Přívoze; podučitelky na ob. šk. v Pyšelicích, při II. ob. d. šk. na Vinohradech, učitelky po případě učitele odboru mathem. techn. při dív. šk. m. na Vinohradech; podučitele při ob. chl. šk. na Vinohradech. Od 29./6.

Vyhláška.

Kdo by si z údů družstva Vlast přál spolkové lístky do Národopisné výstavy po 25 kr., nechť nám to laskavě korespondenčním lístkem oznámí s udáním, kolik lístků si přeje a kdy si je míti žádá. Spolkové lístky vydávají se v naší kanceláři každý den (mimo neděle a svátky) ráno od 8—12, odpoledne od 2—7 hodin a platí se hotově.

Administrace družstva Vlast v Praze č. 234-I.,
dne 1. července 1895.

OBSAH: Naboženství, rozum, vůle a cit. Napsal Filip Jan Konečný. — Obrazy z dějin vychovat. lství. Sv. Karel Borromejský. Píše Josef Moudrý. (Pokračování.) — Několik črt o trestech. Sebral Ladislav Nebřenský. (Pokračování.) — Feuilleton. Jak se mně vedlo v učitelském Slavíně na výstavě národopisné. — Drobnosti. — Dopis z Chigaga. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupačům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamy, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Náboženství, rozum, vůle a cit.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

III.

Probravše mylné názory o náboženství, můžeme se nyní obrátiti k názoru správnému a jej náležitě odůvodniti. Především těší nás, že všechna mínění a názory o náboženství v ten společný vyznívají akkord: Náboženstvím vyjadřuje se poměr neboli *vztah člověka k Bohu*. Tuto pravdu potvrzují všechna dosud známá a prozkoumaná náboženství, jakož i jasné a nepopíratelné sebevědomí každého člověka, hlásající jakousi *závislost* lidstva na Bohu. Naše sebevědomí a sebeznanost ukazuje na touhu, bázeň, důvěru i lásku k Bohu, které se nám v srdci ozývají, ničím a nikým ze srdce lidského nebyly a nemohou býti vypuzeny. Jak skálopevnou, na nás lidech nezávislou a mocnou pravdou jest náboženství, když vždy a všude na něm závislími se cítíme, kdykoli si na ně vzpomeneme, když nemohou jím otrásti ani nepravosti ani časy, ani slabosti ani nedbalosti, ani chyby ani hříchy, ani nechuť ani vlačnost, ani nelibost ani zlovůle! Můžeme si přát lepší důkaz, než nám jej dává *naše* zkažené i nezkažené srdce, dává všem, vždy a všude? Ano, tak se věc má, že *zde* tato zásada platnosti nabývá: Abych Bohu nevěřil a náboženství se zbavil, musím napřed nevěřiti sobě a zbaviti se sebe, t. j. zfalšovati své sebevědomí, zkušenost a svědomí, jež mně v nejhlubších útrokách hlásají a to v okamžicích, ve kterých si toho nejméně přeji, ano zpříma se tomu opírám, jež mi hlásají Boha a mou závislost na něm, tedy *podklad* celého náboženství a *cíl* působení jeho.

Základní tato myšlenka — člověk jest závislým na Bohu, — nachází se u všech náboženstev nejen u těch, která „pokročila“, jak viděti z nejnovější srovnávací vědy náboženské, která dokazuje i o nejpokleslejších náboženstvích — Indianův, Černochoův a austrálských domorodců atd., — kteříž uctívají *zvířata*, považujíce je ochrannými *duchy* (!) a oddáni jsouce fetišismu, hádáním, čarováním a kouzlům, přece domnívají se sloužiti Bohu. I u *těch* ubohých lidí, kteří tak málo z pravdy náboženské a důstojnosti lidské si uchovali, proráží myšlenka naše, že totiž uctívají vyšší jakousi bytosť než jsou sami, čímž uznávají její nad sebou povýšenost a svou na ní závislost, tedy poměr neboli vztah svůj k Bohu, v čemž náboženství záleží.

Vizme v tom nový doklad velikosti a universálnosti myšlenky náboženské! Ten divoch, jenž se *lidskému* životu odcizil, neodcizil se Bohu a myšlence náboženské; ten divoch, jenž sám nad sebou tak velice se zapomněl, že *zvíře* si ochranným *duchem* učinil, ten divoch nezapomněl na svůj poměr k bytosti nejvyšší, nezapomněl na náboženství! Jaká tedy moc a síla blýská z náboženství do duše člověka, když i v takových hadrech, kterými je divoch přioděl a znešvařil, budí náboženství ve zvrhlé duši jeho úctu, důvěru, lásku, hrůzu a strach k Nejvyššímu!

Předpokládáme, že sebevědomí a životní zkušenost naše nejsou bludem ani klamem, nýbrž čistou, svatou pravdou. Nemůžeme-li ani sobě důvěřovati, nemůžeme nikomu důvěřovati a celý život náš jest zničen. Tak smutný životní běh není nám však údělem. Naše sebevědomí a vnitřní zkušenost nás neklamou, následovně i v tom honosí se pravdou, když tvrdí, že mezi námi lidmi a mezi Bohem *jest* jakýsi poměr neboli vztah, a sice vztah *závislosti* člověka na Bohu. Z toho však plyne, že náboženství neváže *stejnou* měrou Boha a člověka, že není „ein gegenseitiges Verhaeltnis“ anebo „Vechselrapport“, jak i v katolických knihách německých a po nich i v českých možno čísti, o „vzájemném poměru.“ Poměr ten není z obou stran „stejným“, poněvadž člověk jest v náboženství na Bohu *závislým*, Bůh však není na člověku závislým, ale jest jeho pánem. A poněvadž *podkladem* celého náboženství jest *závislost*, proto Bůh nemá a nemůže míti náboženství!

Jen *člověk* může míti náboženství! Jest ovšem pravdivo, že všechny tvory mají jakýsi vztah čili poměr k Bohu, poněvadž všechny jsou Jeho rukou učiněny a všechny (do jisté míry) spěchají k Jeho srdci. Než proto nemají *všecky* tvory náboženství, nýbrž část z nich: tvorové rozumní, člověk. Která jest toho příčina? Ta, že, ačkoli všichni tvorové jsou na Bohu *závislími*, nemohou všichni *poznati* ani *uznati* závislosti té; toho jest schopen jen tvor rozumný, člověk, proto jen člověk má a může míti náboženství. Závislost člověka na Bohu má dvě podstatné částky: člověk jest na Bohu závislým jako na svém *počátku* čili původci a zároveň jest na Bohu závislým jako na svém *čili*, čili oblažiteli. Poněvadž žádná bytost tohoto světa nemá takového cíle, aby se totiž s Bohem jednou spojila, v Něm a skrze Něho výslovně šťastna byla, poněvadž žádná bytost tohoto světa nemá takového cíle mimo člověka, nemá a nemůže míti i z té příčiny žádná bytost, jež není člověkem, náboženství. Dlužno i na *vůli* poukázati, které náleží *uznati* theoreticky a provésti prakticky. Odtud jen bytost vůlí obdařená náboženství jest schopna. Nyní snad jest jasným výrok *sv. Tomáše* — II. II. quaest. 81. a. 1. — ať slovo náboženství od čehokoli jest odvozeno, tolik jest jisto, že se jím označuje řád, vztah čili poměr člověka k Bohu. Bůh totiž jest nevysýchajícím *zřídlem* našeho života a zároveň i blaživým naším cílem, k němuž každá naše směřuj volba! „Sive autem religio dicatur a frequenti relectione sive ex iterata electione ejus, quod negligenter amissum est, sive dicatur a religatione, *religio proprie importat ordinem hominis ad Deum*. Ipse enim est cui principaliter alligari debemus tamquam indeficienti *principio*; ad quem etiam nostra electio assidue dirigi debet sicut in ultimum *finem!*“

(Dále přistě.)

Obrazy z dějin vychovatelství.

II. Svatý Karel Borromejský.

Píše Josef Moudrý.

(Dokončení.)

F) Zakládání škol. Školy zakládány byly tímto způsobem. Když městský gen. visitator v některé farnosti, ať v městském, ať ve venkovském okrsku, v kterémž přehlídku činí, uzná sám za dobré, neb ze správ jeho zástupce zřejmá jest potřeba nové školy, oznámí to gen. výboru. Zde uvéstí musí i důvody, způsob zařízení a vydržování školy; souhlasí-li většina členů, poradí se o kostele a místě pro zařízení školy vhodném. Celé toto jednání pak předloží se biskupu, jenž je buď potvrdí, buď zavrhne. Po dosaženém souhlasu vyvoleno jest pět členů (fratelli), možno-li příslušníků farnosti, v které má býti nová škola, z nichž jeden jest priorem, druhý učitelem náboženství a subpriorem, třetí učitelem psaní a zároveň kancelistou, čtvrtý dohlížitelem a pátý vrátným. Po této volbě vyšle gen. prior do oné farnosti duchovního, jenž tam vyličí výhody a užitek tohoto spolku a vyzývá zároveň občany ku přistoupení a zapisuje je. Zároveň oznamuje, že nejbližší neděli bude počato s vyučováním ve křesťanském náboženství. Na označenou neděli sejdou se ráno: pět výše uvedených členů, městský visitator a jeho zástupce, jichž péči tato část města neb farnost jest svěřena, pak všichni členové i osadníci, kteříž se o věc tuto zajímají. přijímají při mši svaté tělo Páně, nabývajíce zároveň odpustků, které papež Řehoř XIII. účastníkům tohoto spolku udělil. Odpoledne na znamení zvonem dané, schází se lid do kostela; již dříve dostavili se tam visitator, jako zástupce a fratelli, aby při vstupu žáků úřad svůj dle pravidel zastávali. Jest dobré, když zástupce tak dlouho se vyučování zúčastňuje, až školáci poněkud pokročili. V nejbližším shromáždění jsou pak jména kandidátů do akt zapisována. Prior školy má pak tyto nové členy laskavě a přívětivě poučovati, zvláště na počátku, pokud ještě zkušenost ve věcech těch nemají; chyby a poklésky jejich má trpělivě snášeti, ale přičiniti se, aby se jich nedopouštěli. Dvanácte členů obstarává pak vyučování a radí se o záležitostech, které se gen. výboru předkládají. Prior radí se též s visitatorem a jeho zástupcem o zdar školy a pečuje o zповědníka pro učitele. Uvedeným způsobem zakládány byly školy buď městské, aneb takové, které bezprostředně doзору gen. výboru náležely. Při zakládání diec. škol byl vyslán zástupce visitátora, jemuž za průvodce přidán zkušený kněz, do obce, kde škola měla býti zřízena. Místní farář promluvil pak v kázání o účelu, důležitosti a výhodách tohoto spolku a nabádal osadníky ku účastenství. Zástupce visitátora vyvolil pak 12 členův (officiali) buď pro vždy neb aspoň na několik dní, z nichž aspoň pět se již vyučováním třeba na jiném místě zabývali. Veškeré zaměstnání na tomto novém místě vede zástupce visitatorův.

G) Pořádek, kterého užíváno bylo v těchto školách byl tento:

V den, kdy vyučování bylo udíleno, dáno znamení zvonem. Obyčejně vyučovalo se v neděli neb některý jiný den, kdy mohlo se věnovati vyučování dvě neb tři hodiny. Po daném znamení otevřel vrátný školu neb kostel, pak pořádal lavice a přijímal ve dveřích příchozí. Žáky i dospělé vítal slovy: „Bože, dej nám svého pokoje“, znamenal se sv. křížem a modlil se Otčenáš a Zdravas. Ku pod-

poře vrátného bývali určeni i jiní bratři, aby tento mohl veškeré povinnosti řádně vyplniti! Starosta školy (prior) musel se dostaviti ku vyučování tak v čas, jako jiní členové. Vyučování trvalo tak dlouho, jak prior za dobré uznal a také se dotazoval, zdaž všichni členové své práce předběžně dokonale vykonali, aby vyučování nebylo zdržováno, nýbrž hned počato, jak se žáci sejdou. Když nic na závadu nebylo, dva pokročilejší byli označeni ku disputaci. Subprior a dozorcí ticha mají se též přesvědčiti, co se ve škole děje. Byl-li slyšán hřmot, udělena dohlížiteli důtka. Na jednoho učitele průměrem dle počtu připadalo *čtyři až šest žáků*. Když pak nějaký čas vyučováno a učitelé přesvědčili se, že i žáci žádanou věc náležitě osvojili, bylo dáno priorem znamení k disputaci. Všichni poklekli ku společné, krátké modlitbě, po níž vystoupili napřed určeni na povýšené místo. Disputace počínala se znamením sv. kříže; disputanti promlouvali pak hlasitě, sebe se navzájem dotazující a odpovídající o některé části knihy, kterouž byl prior ku disputaci označil. Disputanti tázali se nejprve navzájem, pak i jiných žáků, kteří dosud naslouchali a to pořádkem nepředvídaným. Prior bděl nad tím, aby disputace pohybovala se pouze v mezích probrané látky ve všech třídách neb odděleních. Disputacím věnovalo se obyčejně půl hodiny. Potom přečetl prior obsah stanov, přítomní z modlicích knížek v kleče vykonali závěrečnou modlitbu, přijali napomenutí ku mravnému chování, vybídnutí ku hojnému účastenství na příštím vyučování a rozcháze se. Choval-li se některý žák neslušně, dovedl ho silentiar priorovi ku potrestání; hodní žáci povzbuzeni ku další práci pochvalou neb aspoň odměňování malými dárky. Po skončeném vyučování byli ohlašováni ti, kteříž se z členů nedostavili; opatrovníci hlásili své nemocné, odbývána porada, po níž byla exhorta. Priorové škol městských odcházeli do gen. shromáždění buď sami, neb posílali za sebe vynikajícího bratra, aby tam o stavu, potřebách své školy promluvil. Z podřízených škol musí aspoň jednou za měsíc býti vysíláni dva bratři z každé školy, aby tam zprávu o vyučování podali.

H) *Školy dívčí*. Co tuto posud řečeno, platí o školách chlapeckých. Zakladatel škol katolických nauk nezapomněl ani na vzdělání pohlaví ženského, jemuž také zcela podobné školy založil. Místo mužů vyučovaly tu ženy a oněm pouze nejvyšší dohled vyhrazen. „Poněvadž, jak Apoštol praví, muž jest hlavou ženy, jest záhodno, aby školy křesťanského učení, ku jehož udílení i ženy připuštěny jsou, vedeny byly muži.“ Některé ženy jsou jiným nadřizeny a musí se tudíž zvláště vyznamenávati zbožností, pravým křesťanským životem a vědomostmi ve vyučování. Podřízeny jsou však dozoru generálního výboru právě tak, jako školy mužské. *Přehližitelky* nesmí ve svých školách žádné novoty zaváděti, dokud by nebyly ve gen. výboru náležitě oceněny; rozkazy gen. výborem vydané musí býti přesně vyplněny (III.—6.) Ostatně musí spolek tvořiti jedno ideální tělo, jehož údům *jedna* toliko hlava panuje a jest zajisté lepší, jsou-li dívčí školy vedeny a spravovány radou a náhledy mužů, než aby chlapecké školy byly podřízeny regimentu žen.“ Za přehližitelky dívčích škol bývalo potvrzeno gen. priorem šest žen vynikajících ctnostmi a známostí věcí vyučování; potvrzeny byly dříve již domácí tajnou volbou navržené. Přehližitelka byla povinna šetřiti jí daných předpisů a plniti určité povinnosti, shodující se s povinnostmi visitatora, jehož musila poslouchati. Jako členové škol chlapeckých, tak i členové ženského pohlaví odbývali svá shromáždění a to pravidelně jednou v měsíci u přítomnosti gen. visitatora, neb jeho zástupce, priora, visitatora a písaře, aby se mohlo určit, co se má gen. výboru ku úvaze předložiti. Druhé a to generální shromáždění

odbývalo se dvakrát do roka, kterémuž mají býti přítomni priorové a jich zástupci a to pouze těch škol dívčích, které jsou jejich doзору svěřeny. Ostatek, co se týče jednotlivých funkcí při školách dívčích, metody, školního pořádku, to shoduje se docela s pravidly škol chlapeckých. Školy křesťanského učení, v tom způsobu jak je sv. Karel založil, dlouho se udržely, ba do dnešních časů se udržují, jsouce přizpůsobeny poměrům nynější společnosti lidské. Jsouť školy jím založené rozděleny v našich časech na tyto druhy:

- a) diecesanní seminář,
- b) školy křesťanského učení,
- c) švýcarský seminář (collegio Elvetico).

V seminářích diecesních zachovávají se pravidla sv. Karlem ustanovená dosud až na nepatrné změny. Ve školách křesťanského učení stala se patrná změna, neboť Antonio Sala píše ve „Biografia di San Carlo Borromeo“¹⁰⁾ roku 1858 následovně. „Abychom správně mluvili musíme říci, že prvý díl jen ještě stínem pozůstává. Duchovní má v tomto ústavu jen ještě katechismu učit. Učitelé udílejí světské vyučování. To jest vše, co dosud z toho krásného ústavu pozůstává“.

Několik črt o trestech.

Sebral Ladislav Nebřenský.

(Pokr. a dok.)

Jakkoli učitel příklady žáky k poslušnosti a kázni vede, přece se provinění proti pravidlům přihodí. Děti od rodičů rozmazlené, rostoucí doma v nekázni, kladou učiteli veliké překážky v cestu, a běda by mu bylo, užil-li by proti nim trestu sebe mírnějšího. Nejsouce nikdy tělesně trestány, dovolí si pak ve škole mnoho — a jakou učitel má zbraň proti nim? — Tací vyhýčkaní mazílci slynou vzdorovitostí a rozpustilostí. Tu stojí učitel na rozcestí, neboť vyčerpal prostředků dovolených marně a nejednou je mu voliti cestu ústupnosti, na které octne se před zrakoma žáků jako autorita bezmocná, čehož dovedou ve svů prospěch využítovati děti, zvláště jsou-li doma v tom smyslu poučovány. Čeho docílíme, dáme-li takovému špatnější známku z mravů? — Nechme jej po škole! — Trestáme tím i sebe. Řekne-li učitel takovému mazlíkovi něco, tu jakmile přijde domů, dá se do breku. — Matinka zvěděvši, co se stalo, nařiká na ukrutnost učitelovu a uchlácholí mazánka slovy: „Mlč, mlč, však tatínek si do školy dojde, a poví mu, že ty nejseš sprosté dítě, aby s tebou lépe nakládal.“ — Mazánek je uchlácholen a dovede ze slabosti téžiti. — Tu však nemůžem potlačiti poznámky, že zkušenost učí, že rozumně přísní rodičové od dětí vřejeji bývají milováni, než příliš povolní. Čím děti více dorůstají, nahlížejí a žehnají rodičům svým, že je v kázni vedli. Přísní rodičové bývají v stáří od dítek ctěni, váženi a podporováni. Slabí a příliš povolní dočkávají se však od dětí jen nevděku, ústrků a žalu.

¹⁰⁾ Biografia di San Carlo Borromeo, scritta dal professore Antoniano Sala, edita dal Canonico Aristide Sala. Volume unico Milano. Dissertazione e note circa la vita e legesta di San C. Borromeo, pag. 9. ff.

Není-liž i učitel, který nestrannou a spravedlivou přísností mládež na uzdě drží, ve vážnosti u svých žáků i když dávno již škole odrostli? Děkujiť mu, že je přísně držel, že něco z nich jest. —

Aby učitel toho dosáhl, musí udržovat náležitou kázeň a tu aby udržel, neobejde se úplně bez trestů. Tělesné tresty byly nyní ze škol odstraněny, ale zdali je za ně nějaká náhrada postačitelná? Nepřimlouvám se za opětné jich zavedení, ale přece každý učitel a přítel školství v pravdě řekne, že pouhým odstraněním jich vychovatelství není poslouženo. —

Jakkoli se nedělo trestání všude se stejnou obezřetností, rozvahou, klidem, přece ve trestech tělesných obsažena byla myšlenka zdravá, myšlenka přísné kázně, zákonitosti a spravedlivosti. —

V tom směru na mládež působiti zůstane nutností, nebo i za dob našich osvícených zanedbána jsouc mládež, stává se divokou a nemravnou. Proto je na čase, aby se všeho toho uvarovalo, přemýšleti o nových pomůckách.

Učitel je dnešní doby vydán libovůli svého chovance. Nebo co si dělá mnohý ze špatné známky z mravů, co si dělá z toho, má-li státi před lavicemi? a nechá-li jej učitel po škole, tresce sebe sama, a povedený klučina ještě naň zvolá: „Však vy tady musíte býti se mnou, a odejdete-li, tak se podíváte!“ — Dopustil-li by se učitel přenáhlení a uhodil-li by žáka ať čímkoli, hned vyslibuje: „Tatínek si dojde k inšpektorovi, vy dostanete!“ A stalo-li se tak, chlubí se: „Hleďte, kluci tatínek mu zasolil, více nesmí rákosku vzít do ruky.“

Dříve měl učitel právo mládež tělesně potrestati, čemuž bychom rozuměli as tak, že kus práva rodičů přeneseno na učitele. Vyhostěním trestů tělesných ze škol, zůstaveno všecko právo rodičům. Přísná kázeň ponechána rodičům, kteréž však oni ve přílišné své shovívavosti a lásce k dětem neužívají, učiteli ponechána toliko mírná, humanní kázeň.

Pochybuji velice, že rodičové mládeže školní jsou si vědomi, že *odstraněním tělesných trestů ze školy přibýlo jim povinností a to povinností tak důležitých, že neplnění jich, na zmar přivéstí může úkol výchovaci.*

Proto rodičové mají nyní bedlivěji než dříve na děti dohlížeti co do pokroku a chování ve škole i mimo školu, aby neušly jim poklesky školní, které přímého a důtklivého potrestání a pokárání zasluhují. To je věc nad míru důležitá, k níž obracet se musí zření, kdykoli jedná se o kázní školní, nebo mnohý učitel nesměje rákosky do ruky vzíti, je malomocným oproti nezvedeným chovancům svým.

Vzájemná podpora učitele a rodičů co do kázně byla vždy žádoucnou, ale nezbytnou se stala právě odstraněním tělesných trestů.

Popatřme však, zdali skutečně rodičové mládeže naší učitelé jsou podporou? — Poměr rodičů k učitelé není takový, jaký by býti měl. Stesky učitelstva množí se ze všech stran. Rodičové neumějí nikterak oceniti úkol učitele, který dítě jim učí, aby bylo milým Bohu a lidem, který s velkým sebezapřením působí, aby odchovala se rodičům pro stará léta podpora a útěcha žádoucí. Ale zdá se, že rodičové o těchto věcech věděti nechťí, vykládajíce je zcela jinak.

Spíše hledí pořádné dobytče odchovat a věnují mu větší péči, nežli dítěti. Co tu bývá rozhovoru o kravičkách, telátkách, hřibatech, ale o dětech slyšíme málo kdy, a když, tak se řeč točí hlavně kolem učitele. Tu se vypráví, co kluk učitelé udělal, kterak si na něj otec došel a co mu pověděl. Aby rozumný tatík přece také něco o svém synku pověděl, vypravuje, kolik „retek“ již Jeník vykourí, že je to klacek a že musí ještě chodit do školy, — že kouká již po Anči a ta

že by pro něj mohla býti, že nemá špatné „gusto“. Vůbec je rád, že ten kluk má takové „filousy“.

Viděl jsem, kde synek (školák) hovořil se spolužačkou a matka mu to do konce zakázala, že prý by si na ni zvykl, a pak by si jí nemohl vzíti, nebo prý více mítí nebude než zástěru, aby si raděj namlouval ze statku. Tak naše maminky dnes odrost vychovávají!

Hospodář pečlivě dohlíží, by dobytek újmy v ničem netrpěl, avšak o děti málo se stará. Běda však, dotekl li by se jich někdo!

Je na čase, aby odchovávala se mládež zbožnější a pevnější co do zásad mravních. A kdož by si toho nepřál? Učitel se ve škole lopotí a mimo školu nevidí víc, než šíravý, nízký materialism; a což teprv když dá mládež škole vale?! —

Děti nejsou toliko izolovaní lidé, ale jsou nastávající odrost, výkvět vlasti, státu, církve, nenáleží tudíž jen rodičům, ale vlasti, státu a církvi. Proto je svatou povinností hleděti k tomu, kam odrost tento cílí.

Není zvláštností dnešní doby viděti hošíka kouřícího, slyšet dívky zpívající necudné písně; surové výrazy, klení a nadávky koření řeč jejich ve škole i mimo školu. To není již rozpustilost, to je spustlost a surovost zakořeněná. — Tu učitel obzvláště málo pořídí, nemá-li žádných vydatných prostředků kázenských. Jest rád, když udrží kázeň ve škole, jak potom mimo školu? — Málo kdo jsa laikem zná pravý stav věci. Zapřede-li se rozhovor, popírá se pravda buď z neznalosti, buď úmyslně.

Veřejné vychování má se bráti praktickým směrem, aby se zamezovalo co škodného a rázně opravovalo, co je pochybeného, aby se ve všem zaváděl řád a pokrok. Proto, chce-li škola dostáti vychovacímu úkolu, chce-li odchovati skutečně lid, budoucí pokolení, ať je vede zpět k ideálním statkům, na nichž se zakládá mravní život a ten je na základě pravého křesťanství.

Pravé křesťanství učí nás Boha poznávati jako Otce, jako světlo, jako pravdu, jako lásku, jako svatost a spravedlnost. Čím více ubývá zbožnosti, tím více přibývá zločinů. Rozšiřující se znemravnělost přivedla mnohé na myšlénku, že tím vinno je mimo jiné též naprosté zrušení tělesného trestů ve škole.

Proto je učiteli, aby kýženého cíle dosáhl, třeba více kázeňských prostředků. Má-li se tělesně trestati, je předmětem stálých sporů. — V některých zemích je zakázáno tělesně trestati, v jiných však dovoleno v mezích příslušných kázní školní.

Vláda Vratislavská nařídila, by se takového trestání neužívalo nikdy ve příčině nedostatečného prospěchu, nebo nepozornosti, nýbrž jen ku pokutě mravní surovosti. (Děvčata metlou, větší hochy pružným proutkem).

V Bavorsku r. 1883. dovoleno učitelům mládež tělesně trestati a to na základě ustanovení ministerského z r. 1815. Podobné vynesení vydalo i pruské ministerstvo vyučování.

V Brémách a v Hamburku jest též tělesné trestání dovoleno.

Řád eslsinský a düsseldorfský dovoluje tělesné trestání tehdy, když zůstaly všecky kázenské prostředky na polepšenou nedostatečnými.

„Věc přírodní — dílo lidské“ aneb čítanka a katechismus.

De druhé čítance pro obecné školy (vydání 5ti a 8dílné) je nepatrný článek titulu nadepsaného; a kdyby ho tam nebylo, nikdo by ho nepohřešoval. Protože však tam jest, a dětem je třeba výkladu k němu, podávám způsob, kterým bylo by možno *také* článku vyložiti a krom toho ještě způsob, kterým bylo by lze užiti onoho článku ne pouze k učení, ale i k výchově

Žáci jsou připraveni již z první třídy jednak výklady náboženskými, jednak i vyučováním, kterému se říká „věcné vyučování“. Jen tu a tam připojí se kratičký výklad o věci, aby žáci dovedli souditi o ní.

Již počínám:

Vyjdeme-li si někam na kopec — na „Vyšinku“ — a podíváme-li se vzhůru, co spatříme nad sebou? — „Nebe“. — A co máme pod sebou a kolem sebe? — „Zemi.“ — Kdo učinil nebe a zemi? — „Pán Bůh.“ — Čí dílo je tedy nebe a země? — „Pána Boha — *Boží*.“

Co vidáme na nebi? — „Slunce, měsíc, hvězdy, mraky, blesky, červánky, duhu.“ — Kdo to vše učinil a činí? — „Pán Bůh.“ — Čí díla jsou tedy: slunce, měsíc atd.? — „Boží.“

Co vidíme na zemi? Nejmenujte toho, co lidé učinili! — „Kameny, hlínu, písek, vody, květiny, obilí, stromy, zvířata a j.“ — Kdo to vše učinil? — „Pán Bůh.“ — Čí jsou to tedy díla? — „Boží.“ -- Nebe a země a vše, co na nich jest (krom toho, co lidé učinili) jmenuje se *příroda*. Přírodu učinil Pán Bůh. *Příroda je dílo Boží*.

Ve přírodě spatřujeme všelijaké věci živé (zvířata) i neživé. Některé jste už jmenovali, jako: stromy, zvířata, kameny; to jsou díla Boží. Je však na světě kolem nás i v našich obydlích mnoho věcí, kterých neučinil Pán Bůh sám, ale udělali je lidé rukama. Jmenujte věci udělané rukama! — „Tabule, stůl, domy, lávky, mosty a jiné.“

Z čeho se stavějí domy? — „Z cihel.“ — Kdo dělá cihly? — „Cihlář.“ — Čí dílo je tedy cihla? — „Cihlářovo — *lidské*.“ Z čeho jsou cihly? — „Z hlíny.“ — Čí dílo je hlína? — „Boží.“ — Nežli cihlář mohl udělati cihlu, musil mít dřívě hlínu. Nežli byla cihla, *dílo lidské*, musila býti hlína, *dílo Boží*. — Podobně ukážeme ještě na jiných příkladech, co je dílo Boží a dílo lidské a tím i dokážeme, že každé dílo lidské je založeno na díle Božím ať již přímo nebo nepřímo, a že bez Božího díla, t. j. bez pomoci Boží, nezmůže člověk nic. Slova Páně k učeníkům: „Beze mne nemůžete ničeho učiniti“ (Jan 15, 5.) platí i nám a každému člověku; nikdo není „s to, co nejmenšího jest,“ nikdo přemýšleje, nemůže „přidati ku postavě své loket jeden.“ (Luk. 12, 25.)

Nyní může následovati další cvičení asi takhle:

1. Učitel jmenuje věc, a žáci usoudí, čí je to dílo; 2. učitel jmenuje věc; žáci usoudí, čí je to dílo a dodají, co se z ní dělá (je-li to dílo Boží), nebo z čeho jest (je-li to dílo lidské).

Přemáhá-li většina žáků ve II. třídě snadno mechanické nesnáze četby, možno napsati na tabuli jména věcí, a potom následuje cvičení rozumu a řeči

tak, jak naznačuje čítanka s tím však rozdílem, že místo „*věc přírodní*“, jak je v čítance, říkají žáci „*dílo Boží*“. Stůj zde návrh ke jmenovanému cviku!

Dílo Boží: (a z něho udělané) *dílo lidské*: dřevo — stůl; sláma — klobouk; bavlna — punčocha; chmel — pivo; řípa — cukr; zrno — mouka; hrozen — víno; brambor — škrob; železo — podkova; stříbro — řetěz; křemen — sklo; kámen — pomník; břidlice — tabulka; tuha — tužka; peří — peřina; vlna — kabát; paroh — střenka; loj — svíčka; štětiny — kartáč.

Pro příjemnou rozmanitost a k buzení vlastní činnosti rozumové jmenují žáci tu a tam i jiná díla lidská, jež vznikla z téhož Božího díla. Možnost připojit i jiné cvičení, na př.: jména věcí napíší se nikoli roztríděná dle původu věcí, nýbrž bez pořádku, aby rozumek měl větší práci.

Na srozuměnou čítance doloží se ke konci, že „Božímu dílu“ říkává se také „*věc přírodní*“.

A co více mají z toho maličci, jejichž cílem zde na zemi jest, aby Boha poznávali, ctili, milovali, jemu sloužili a tak do nebe se dostali? K této otázce odpovídám níže, a na odpovědi k ní záleží mi více, nežli na výkladě právě naznačeném. Nedím však, že to, co nyní následuje, bylo by vše pro žáky II. třídy; míním jenom načrtnouti, kterak lze vyučováním vychovávat i žáky rozumnější a to zejména při výkladech z oboru věd přírodních a zeměpisu, abychom pomáhali maličkým, by jistěji a rychleji se blížili ku svému cíli.

Z výkladu vypracovaného*) a z výkladů podobných *poznávají* žáci lépe a — mohu-li tak říci — zevrubněji Boha Stvořitele, „kterýž učinil nebe i zemi, moře a všecko, co v nich jest.“ (Žalm 145.) A komu náležejí tedy? Sv. prorok odpovídá v žalmu 23.: „Hospodinova jest země i plnost její, okršlek země i všickni, kteří přebývají v něm.“ Jinde pak mluví Hospodin sám skrze něho: „Má je všecka zvíř lesní, dobytek na horách i volové můj jest okršlek země i plnost jeho.“ (Ž. 49.) Hospodin je tedy Stvořitelem a proto i pánem přírody a všeho, co v ní jest; všecko jest Jeho i my také, a může činiti se vším, „co se mu líbí.“ (Ž. 113.) Proto jen „nemoudrý říká v srdci svém: Není Boha“ (Ž. 52.); já však „vznávati budu tebe mezi národy a jménu tvému píseň prozpěvovati budu“ Ať si jiní hledají útěchu a mají naději svou v čemkoli; nechať „tito ve vozích a jiní v koních doufají; my jméno Hospodina, Boha našeho vzývati budeme.“ (Ž. 19.)

Takto upevňuje se žákova *víra* v Boha Stvořitele. A když později duch času sváděl by ho k nevěře a k učení falešnému, odpoví srdce jeho: „Povídají mi nepravé bájky (smýšlené věci), ale nejsou jako zákon tvůj.“ (Ž. 118) Tak i poznává, že člověk těží z každé přírodní věci, že Hospodin celou „zemi dal synům lidským“ (Ž. 113.) k jejich radosti a užitku. Když jeví se žáku prozřetelnost Boží aspoň s této stránky; když pohlíží na důkazy Boží dobroty, která uchystala lidem vše, aby mohli přebývat na zemi: tu nepochybně útlá dosud rostlinka jeho duše, t. *důvěra* v Boha, vzrůstá a mohutní a v malém srdci jeho zaplácá jasněji plamének *lásky* k Otci nebeskému. I nelze jinak, leč *ctiti* a *milovati* Stvořitele tak mocného a dobrého a volati s nejhlubší úctou a nejvděčnějším díkem: „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému!“

*) Čtenář-didaktik poznal zajisté, že tu a tam se vyskytující složité otázky a odpovědi, jsou takovými pouze pro stručnost textu.

Bylo by i velevhodno předčítati časem rozumnějším žákům některý z žalmů případných, na př. žalm 103. o všemohoucnosti a dobrotě Boží. Ne pouze ucho, ale i duše jejich nacházely by rozkoš jak ve vznešené i prosté řeči Písma sv. a tak v nevyvážitelném obsahu jeho, a úspěch byl by výborný, když takovým předčítáním *zamílovali by si žáci slovo Boží*, to „světlo našich duší“. (Kemp., kn. IV. čl. 11.).

Těmito řádky jsem pouze zavadil o výchovu nábožensk u. Přece však je zřejmo, že vyučování podobné je zároveň i výchovou, výchovou křesťanskou.

DROBNOSTI.

○ vesnických školách italských.

(Dokon) Tvzení moje bude se bezpochyby zdáti přepjatým, neb i docela falešným tomu, kdo se spokojuje s pouhým zevnějškem aneb kdo ve své dobromyslnosti věří, že stát, úřadové obecní a zákonodárství opravdu se zabývají vážně školami lidu; myslím toho drobného lidu, kterýž se potí na hroudě zemské, by uhájil ten život svůj, jenž sestává z obětí a utrpení.

To však jest pouhý klam jako mnoho jiných věcí, proto že stát, abychom to řekli krátce, jsa docela jinými záležitostmi přetížen, pro školu může hrozně málo činiti. obce pak jsouce tísněny stále většími daněmi, hledí se všemožně této povinnosti vymknouti, obcházejíce chytře zákon anebo ho prostě nedbajíce. — Zákony pak, jsouce vždy závisly na potřebě rozpočtu a zdělány tak, aby se mohlo vydati co nejmíň, nestarají se příliš o cíl, k němuž mají směřovati. Jim postačuje, možno-li říci: ať již dobrá nebo špatná, škola tu prostě je; by se stala užitečnou a náležitě vychovávala, o to pečuj ten, komu to přísluší. Aby škola byla prospěšnou a náležitě vychovávala, jest povinností učitelovou, jenž jest právě za to placen, by tělem i duší oddal se vznešenému svému úřadu. Tak nese tento ubohý Cyrenský kříž za vsecky, kříž příliš těžký pro slabé jeho síly, pod nímž musí konečně na své cestě klesnouti jako božský Spasitel. (Jaké to přirovnání v listě liberálním! Red.) — Zlem však největším v příčině této není ještě toto utrpení učitelovo, kterýž přemožen jsa znenáhla a proti své vůli, okolnostmi jej obkličujícími, z nichž pro něho není vyjití, odevzdá se s resignací svému osudu, stav se skeptikem a nevěrcem. *Věcí nejhorší jest to, že obyvatelstvo vesnické nemá ze školy ani pro*

ducha ani pro srdce pražádného užitku. Vzdělavatelé země žijí dnes v téže otrocké opovrženosti, v téže nedůvěřivé a zlomyslné nevědomosti a v téže hrubé pověrčivosti, v jaké žili někdy za dob obskurantismu o neobmezené samovlády.

Občané inteligentní, kteří milují vlast, kteří jsou si vědomi svých práv a povinností, mají teprv přijít a dosud nebyl učiněn ni krok k žádoucímu cíli.

Toto jest pro naši Itálii hanbou, ale je to pravda. Pro třídy společenské, jimž štěstěna přála nejvíce, zřízeny byly školy všeho druhu, klassické, technické, obchodní námořnické atd.; pro řemeslníka, pro ubohého pariu trochu škol elementárních (un po' di abbici), školy bez nábytku školního, úzké, bez vzduchu, bez světla; třídy smíšené, spojené pod správou jediného učitele, špatně placeného, špatně připraveného a špatně živeného, beze vší mravní autority, považovaného za neužitečného a obtížného cizopásníka. Velké množství žáků vecpaných beze všeho ladu a skladu do chatrných školních budov, špinavých, pravých to kališť, jež jsou absolutní negací pořádku, hygieny a důstojnosti lidské. Toť vše, co se u nás udělalo pro lid v době asi čtyřiceti let, v nichž požíváme národní svobody!

Vsecky tyto bědy a hrdé pravdy jsou vyličený věrně, zevrubně a velice dovedně ve pěkné knížce, již pod titulem: „Škola venkovská“ vydal prof. a školní dozorce Luigi Ruggero.“

— Co praví redakce ku chvále právě uvedené knížky, přejdeme mlčením, a uvedeme pouze ještě slova, jimiž redakce končí svůj referát o vzácné knize, jejíž autor se nebál povědít úplnou pravdu, třeba velmi nemilou: „V Itálii se škole národní nedostává jistě sympatií tříd zámožných, kteréž

spatřují v nevědomosti jistý prostředek, aby mohli udržet lid v poddanosti. Nedá se však popřít, že nevědomý a divoký lid někdy bývá hrozným a nebezpečným, protože se snadno oddá klamným nadějím a často uvěří tomu, co jest klamně a nesplnitelné. Škola venkovská, dobře zorganizovaná, když je pravou školou rolnického lidu, může vlasti velmi prospěti.“

—E Berni.

Výbor odboru filosoficko-pedagogického při družstvu „Vlast“ usnesl se ve své poslední schůzi, by ve schůzi odboru, jež se bude konati dne 12. měsíce srpna odpoledne v sále katolické besedy, pojednáno bylo: 1. o moderních snahách v pedagogice a jaká z toho pro katolíka plyne povinnost; a 2. o tom, jaký duch vládne v učebnicích zavedených na ústavech učitelských. — Za předmět pak řeči k valné hromadě družstva „Vlast“ na den 13. měsíce srpna zvoleno thema: Proč se držíme přese všechny snahy moderní pedagogiky katolické.“

Pochvalné uznání za horlivé působení v úradě učitelském vyslovila c. k. okresní školní rada v Příbrami p. Janu F. Fidlerovi, řediteli dívčí měšť. školy v Příbrami, sl. J. Langové, učitelce na téže škole, sl. M. Marešové, učitelce na škole obecné v Příbrami, p. Sev. Provazníkovi, říd. uč. na dívčí škole na Břez. Horách, sl. L. Šíchové, učitelce na téže škole, p. K. Petákovi, říd. uč. v Bohutíně, p. J. Nelidovi, učiteli v Obecnici.

Veleslavná c. k. zemská školní rada vydala vnesení ze dne 5. měsíce dubna 1895 č. 9.121 o nových osnovách učebných pro hospodářské kursy pokračovací spojené s obyčejnými školami obecnými nebo měšťanskými. (IV. část. vládního věstníku z r. 1895.) —a.

Ke zkouškám způsobilosti. Zemská šk. rada vydala následující vnesení: Za příčinou zvláštního případu upozornilo c. k. ministerstvo vyučování vnesením ze 23. dne m. února 1895 č. 3.906, že výpomocní podučitelé, kteří nemají stáří předepsaného dle ustanovení článků 32., 38 a 41. říšského zákona školního pro kandidáty učitelství s normálním postupem vzdělávacím nemohou zásadně býti připuštěni ke zkoušce způsobilosti. —a.

Školní mládež při veřejných představeních. Zemská školní rada mo-

ravská vydala dne 14. m. m. tento výnos: „Poslední dobou množily se případy, kde c. k. okresní školní rady žádosti školních správ a spolků, aby se povolilo účastenství žákův a žakyň škol obecných a měšťanských při veřejných představeních jako při tělocvičných a pěveckých slavnostech, doporučující předkládají. Všeobecně jest zakázáno, aby se dětí školou povinných ku představením, pokud jsou rázu veřejného, užívalo. Pokud však zvláštní poměry účastenství školní mládeže při takových představeních činí žádoucím, vidí se c. k. zemské školní radě naříditi, že žádosti za povolení účastenství školní mládeže s programem a pokud se týče textem písní nejméně šest týdnů před zamýšleným provozováním předepsanou cestou sem předkládati jest a že se před vyřízením těchto žádostí školní mládeže ku zkouškám k takovým představením nesmí užívat.“

Pokračovací škola pro dívky. Řeholi sester křesťanské lásky v Nelahozevsi bylo povoleno zříditi pokračovací školu pro dívky škole odrostlé.

Na ústavě ku vzdělání učitelek u sv. Anny v Praze konaly se ve dnech 24.—28. června t. r. maturitní zkoušky za předsednictví pana c. k. zemského školního inspektora Dr. Františka Hejzlara. Z 58 kandidátek, které se zkoušce podrobily, uznala zkušební komise 41 za dospělé s vyznamenáním a 17 za dospělé.

Stálí inspektoři školní ustanoveni byli pro venkovské okresy školní v Krajině. Zemský sněm v Bukovině zamítl většinou hlasů návrh ve příčině ustanovování stálých okres. inspektorů školních.

—a.

Pruské ministerstvo vyučování vydalo nařízení podřízeným úřadům školním, aby neustanovovaly abiturienty ústavů učitelských za správce jednotřídních škol, nýbrž za učitele na školy více třídní, by tam dříve nabyli vedením starších správců škol potřebné praxe školní. —a.

Analfabeti. Při posledním odvodu k vojsku v Italii umělo čísti a psát 57 21% branců, 1 69% vyznalo se jen ve čtení. Počet branců z ostrovů, kteří ne-uměli čísti a psát, činil 63%, z jižní Italie 57 67%, ze střední Italie 49 72%, ze severní 24 84%. —a.

Nádražní misie. Ze 34 587 mladých dívek, jež dle posledního ročního sčítání do Berlína přišli hledat služeb, dostala se

veliká část hned na nádraží při svém příjezdu do rukou nešlechtných. Tomu zabránit chce spolek k ochraně ženské mládeže, zařídív na každém nádraží stanici, kde stále některá z dam výboru má službu. Tato služba záleží v tom, že dáma čeká na přijíždějící osobní vlaky a přibylých opuštěných dívek se ujímá, pomáhá jim radou i skutkem a střeží je před dohazovačkami nejhoršího druhu. Každá dáma službu konající má na rameni připravenou bílou pásku s nápisem: „Ochrana ženské mládeže“. Ministr vnitra nařídil, aby na každém nádraží vykázaná byla dámám spolkovým pohodlná místnost, policii pak bylo uloženo, aby podporovala dámy v každém ohledu. Spolek sám obrátil se k šesti provinciím, jež především hlavní město služebnými dívkami zásobují, s prosbou, aby obyvatelstvo na činnost spolku bylo upozorňováno. Zároveň žádá, aby do každé služebné knížky nově vyhotovené vlepen byl lístek, od spolku tam zasláný, obsahující „rady pro dívky, jež do Berlína jdou hledat místa služebného aneb jiných zaměstnání“. Konečně umístěna byla na 400 stanicích kolkolem Berlína návštěvi, upozorňující na spolek.

—a.

Klid a práce. Kolik dní pracují a kolik dní klidu dopřejí si různí národové, vidět jest z následujících cifer: Američané pracují po 307 dní v roce a svítí tedy jen 58 dní. Podobné i Holanďané. Prusové pracují po 305 dní, Dánové, Norvéžané a Švýcaři po 303 dní, Sasové a Francouzi 302, Bavoři a Belgičané 300, Rakušané 295, Španělové 290, Angličané 278, Rusové 265 a Vlachové pouze 198 dní. Ovšem udáno není zde, kolik hodin denně, aby se posoudit mohla zvláštní činnost.

—a.

Lékařská prohlídka. Vláda kantonu Bernského nařídila, by všechny nově přijaté děti na počátku roku školního byly lékařsky prohlédnuty; lékaři mají vyznačiti děti, které měly by býti do školy přijaty až za rok, a které vůbec do školy nenálezejí. Konečné rozhodnutí náleží pak školní radě.

—a.

Židovský ústav učitelský. V Ha-liči zřízen bude nákladem zemským ústav ku vzdělávání učitelů židovského vyznání. Pro Rusíny, jichž jest v zemi většina, není zřízen dosud ani jediný ústav učitelský!

—a.

Spolek učitelek v Dolních Rakousích vystoupil k návrhu učitelky Schwarzové ze svazku tamějšího zemského spolku učitelského, ježto prý spolek ten zájmu učitelek nehájí.

—a.

Nejlepší vychovatel — příklad.

„Učiti vašim vlastním životem, jest ve skutku pro žáky vaše nejenom nejúčinnější, nýbrž také nejsnadnější způsob učení. Žákům není třeba velikého rozumu a veliké paměti, není jim třeba přílišně se namáhat a hluboce přemýšlet, by toho učení pochopili; i dítě nejslabší a nejméně nadané jest schopno takové učení chápat a silný pud dětský napodobit vše, cokoli vidí, táhne je silnější, by se takovým učením řídily, nežli veškerá napomínání. Můžete tudíž u žáků vašich dokázati mnoho, velice mnoho vzhledem ku výchově srdce a jejich charakteru, učíte-li je svým slovem a spolu i svým životem. Vy máte k tomu příležitost nejlepší. Bývajíť vám svěřováni, když jsou — aspoň většinou — ještě nezkaženi, když mysl jejich ještě povolná a pružná jest, . . . když rozum jejich podoben jest ještě čistě knize, do níž samá krásná naučení zřetelně a jasně mohou býti vepsána; když pud zvědavosti a napodobování působí ještě nejmocněji; když skoro u všech nevinnost a svatost, kteréž nabyli na křtu svatém a kteráž je činí všemu dobrému přístupnými, ještě jest neporušena; když je každodenně kolem sebe míti a jim tak zcela podle jejich chápavosti dobrá naučení a dobré úmysly, abych tak řekl, po kapkách můžeme vstěpovati. Každodenně padající kapky proniknou i tvrdý kámen, tím více tudíž dosud ještě měkkou a jemnou mysl dětskou.“ (Overberg.)

Z praxe pro praxi. I pokárání, kde ho třeba jest, nesmí být trpké. Jako lékař oslazuje lék, tak musí i důtka býti zmírněna, aby ji žák pociťoval ne jako násilné vyburcování, nýbrž jako hojivý lék, ne jako trest, nýbrž jako dobrodiní. — Nikoho nezušlechťme, aby přinášel dobré ovoce, pak-li sobě dříve, než počneme bojovat proti jeho chybám, nezískáme jeho srdce. Nikoho pak nezískáme, kdo u nás nemůže předpokládat lásku. (Hevenesi)

Společné vyučování. Občanstvo města Bruggu usneslo se ve společné schůzi téměř jednohlasně, že v primárních školách mají se vyučovati chlapci a dívky v jednotlivých třídách společně.

—a.

LITERATURA.

Die oesterreichische Volksschule. Beurtheilt nach dem Geiste der approbierten ... Lehr- und Lesebücher. Von Justus Verus. Freiburg im Br. 1895. Herdersche Verlagshandlung. 3. M.

Z mnohých stran ozývají se stesky a nářky na moderní naše školství, jakož i obrany a chvalořečení bývají o témž předmětu dosti četny. Auktor přítomného spisu pojal originální, obtížnou a velmi šťastnou myšlenku posouditi rakouské školy národní, měšťanské a ústavy pro vzdělání učitelův a učitelek ze stanoviska katolického a ukázati, čemu se v nich učí dle schválených a předepsaných učebnic. Celý objemný spis je tedy vlastně snůškou kritik a máme-li se o nich hned vysloviti, snůškou kritik velezajímavých, obsažných a věcných. Výsledek znamenité myšlenky auktorovy musí býti v každém čtenáři nepředpojatém velmi mocný, poněvadž ukazuje s jistotou téměř mathematickou naše (jmenované) školství ve světle velice neutěšeném, pokud jde o katolický resp. křesťanský názor světový, ukazuje doslovnými texty schválených učebnic školních. Nejsme škaredohlídy ani zaslepenými k dobrému, jež ze škol pochází; vývodům však páně auktorovým nemůžeme se ubrániti, a musíme pravdu vyznati, že učebnice na jmenovaných školách jsou plny chyb, překrucování a zatajování rozličných věcí, jež velice vážně dotýkají se katolického náboženství, takže diviti se jest, že tolik náboženského ducha zachovali jsme si v Rakousku, kolik ho ve veřejném životě máme, ačkoli mnoho toho není. Spis má ovšem na zřeteli školy naše německé, avšak i tak jest pro nás Čechy velezajímavým, jelikož mnohé školní knihy české jsou zpracovány dle německých, na př. dějepis od Gindelyho a paedagogika od Lindnera atd. V tom smysle a v tom směru rozeberu veškeré části znamenité této publikace. Toho jen zde připomínám ještě, že spis páně Verův rozděluje se na dvě části: v první probírají se učebné pomůcky, kterých se užívá na ústavech pro vzdělání učitelův a učitelek; ve druhé se uvádějí učebné pomůcky pro školy obecné a měšťanské. Oddílův prvnímu věnoval auktor méně místa (74 str.) ale více důkladných a někdy i podrobných

kritik, zvláště paedagogice (32. str.), což jen chváliti sluší, jelikož paedagogika jest duší učitele i učitelky; dějpisu věnováno jen 16 str. a přírodopisu jen asi 4 str. atd., což se nám zdá příliš skrovným a méně vhodným, jelikož právě přírodopis a dějepis bývají velmi často velevítanými zbraněmi odpůrců katolické církve a mocnou léčkou, do které modernismus hledí polapiti nadějného kandidáta učitelství.

Pomíjejíce školní paedagogiky Michovy, kteréž auktor četné a veliké chyby dokazuje (na př: že kandidát učitelství o jsoucnosti Boží se učí, že není možno přesně a vědecky jí dokázati, čímž povstává v něm skepticismus, lhostejnost a konečně i atheismus), pomíjejíce knihy té, sdělíme něco o vychovatelství Lindnerově, jehož u nás všickni v té příčině známe a jeho nepopíratelné veliké nadání nikterak nepodceňujeme. Obracíme se k Lindnerovi hlavně proto, abychom připomněli, že i jeho paedagogika v ohledě náboženském není hrubých chyb prosta, což nám zajisté praví ctitelé Lindnerovi, a zároveň znalci katolického náboženství nevezmou ve zlé a snad v tom, neb onom z vlastní zkušenosti, které nabyli obcujíce s Lindnerem, potvrdí. Kritik vytýká Lindnerovi za hlavní chybu racionalism a neúplnost v otázkách náboženských. Na str. 11. poukazuje Verus jmenovitě na to, že Dr. Lindner v paedagogice své na čisto nezná nadpřirozeného cíle člověka a že vynechává všechny křesťanské prostředky a pomůcky vychovávací (modlitbu, sv. svátostí atd.) O nebi a pekle neví Lindner ve výchově ničeho; rovněž nezná prozřetelnosti Boží (osobního Boha) ale za to vykládá o osudě a jeho závažnosti ve výchově lidstva. Dále předhazuje se (12 str.) témuž paedagogovi materialism a darvinism, při čemž poukazuje se na zásady bludy těmi načichlé a důvodně vyslovuje se obava, že nemohou nadchnouti přemýšlejícího kandidáta učitelského pro náboženství a církev. Ethika a paedagogika Lindnerova vůbec není (prý) založena na zásadách křesťanských! Na několika místech ukazuje neprosný kritik, že obratný a velenadaný Lindner nevěděl si se svou teorií rady a dával na předložené otázky odpovědi, které vedou ad absurdum, ku př. „Kdo jedná rozumně, jedná mravně. Což kritik obrací,

Raffinovaný podvodník jedná zajisté vypočítavě, nikoli bez rozumu, ale s rozumem vychytralým a úskočným; jedná po důkladné úvaze, po náležitě přípravě, za určitým cílem, tedy rozumně, a přece nesmíme prohlásiti skutek jeho mravným! Proč? Poněvadž mravnost nezáleží jen v poznání — jak učili Gnostikové a po nich Kant atd. — nýbrž i uznání a ve shodě se svědomím jež jest nejbližší normou mravnosti, ponechávajíc vůli Boží vrchní normou všeho mravu. Každý čin mravný předpokládá ovšem poznání, ale nepokryje se jím, nýbrž vyžaduje více — shodu s vůlí a svědomím! Na stránce 83 (Allgem. Erziehungslehre, 6. Aufl.) tvrdí Dr. Lindner, že „chyby a nedostatek mravnosti sluší přičísti na vrub nemocné přirozenosti“, což vším právem káře kritik Rovněž považливо jest (a nesprávně) co píše Lindner na str. 93. že prý všecky ohavnosti a ukrutnosti, se kterými se potkáváme v dějinách světa, jakož i všecky převrácenosti, kterých se dopustilo lidstvo jsou zcela přirozeny, a nepřící se žádnému zákonu přirozenému!“

O paedagogických učebnicích Niedergesaesových, Tombergrových a Tuptzových se zde rozepisovati nemůžeme spěchajíce k dějepisu, v němž nás jako Čechy zajímají učebnice Gindelyovy pro nižší školy střední, jelikož i na našich českých školách byl Gindely dlouho téměř výhradním auktozem Kritik předhazuje mu přílišné sympathie ku protestantismu a illuminatismu minulého století. V podrobnostech nelze nám jíti za kritikem, uvádíme jen mylný výklad Gindelyho o sněmu Tridentském, kde prý jednání dělo sena půdě docela neplodné a mělo jen pro katolíky důležitost, i císař Maxmilian II. jest dle Gindelyho dobrým vzorem snášelivosti, za to však císař Ferdinand II. vyličuje se jako přísný a neuprosně přísný regent, jenž mocí zaváděl náboženství katolické, což mělo v zápětí povstání! Rovněž Marie Stuartská byla „nerozumná

a lehkomyšlná“, kdežto „panická“ Alžběta vyličuje se jako anděl — bez vady a bez chyby, ačkoli každý ví, že byla vlády chtivá a ukrutná. Císař Ferdinand II. zasluhuje v dějinách Rakouských věru jiné místo než Max. II.; Ferdinand zachránil trůn panujícímu domu a obhájil jej v dobách nejtěžších, veda při tom život řádný a obětavosti plný, tak že na vždy náleží nejlepším předkům panujícího rodu. Bedřich II., král pruský, vychvaluje se do nebe. Proč? Byl bez chyby? Proč se i o tom nic nepraví? Jeho nespravedlivé války s Rakouskem věru neospravedlnují auktoza, aby Bedřicha Rakušanům vychvaloval nad zásluhu a pravdu. Vychovají se kandidáti takovou učebnicí v duchu Rakouském? O „filosofech“ francouzských z minulého století neumí Gindely nic jiného poznamenati, než, že prý vystoupily uhájit „náboženské snášelivosti!“ Učení Encyklopedistů mělo jiný cíl a jiné následky, a to právě mělo býti kandidátům vyloženo, aby měli před očima zločin krvavý a celé Evropě neblahý!

Kritik probírá učebnice všech oborů a ukazuje, že téměř všude nacházejí se věci, jež potírají, překrucují a odiosním činí katolické náboženství. Na několika místech ukazuje, kterak i Spasitel světa, Ježíš Kristus, nemá v mnohých těchto školních učebnicích ani tolik důležitosti a místa, jako Luther, Kalvín a Mohamed! Katolická církev téměř všude tlačí se do pozadí. Většina knih psána i tam, kde náboženství se věc týká, beze všeho zřetele ku katolické víře, aspoň beze všeho blahovlnného a objektivně správného zřetele, jsou to pravé „interkonfesse“!

V češtině potřebovali bychom podobnou knihu jako je spis Verův náramně, a věru dobře by udělal, kdyby nám jej podal, při čemž by spisu Verova vděčně použil. Koho věc zajímá, má v tomto německém díle práci velmi pěknou.

Filip Jan Konečný.

Spisy redakci zaslané.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redakci Tom. Škrdle vyšlo právě číslo 10. (červencové) roč. XI. s následujícím obsahem: Beneš Method Kulda. Napsal Jan

Halouzka. Z veršů vlasteneckých: Salamis neb Thermopyly. — Pavlu Jos. Šafaříkovi. Napsal Jaroslav Tichý. Rozbouřené živly. Sociální povídka. Napsal Al. Dostál.

(Pokrač.). Procházka britským museem. Píše Dr. Jar. Sedláček. (Pokračování.) Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Fr. Žák. (Pokračování.) Náhrobek Pia IX. ve chrámě sv. Vavřince za hradbami v Římě. Napsal Ph. Dr. Alois Kolísek, býv. kaplan „Animy“ v Římě. Počátek a konec světa ve světle víry a vědy. Napsal Jan Pauly. V cechu filosofů. Příspěvek k charakteristice mudrců. Vybral Fr. Vaněček. (Pokračování.) Náboženský sněm na světové výstavě v Chicagu r. 1893. Podávají Frant. Fryč a P. Aug. Kubeš. (Pokračování.) Národopisná výstava československá v Praze r. 1895.

Píše Ant. Podlaha. Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tomáš Škrdle. (Pokračování.) Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. — Vlast vychází 15. každého měsíce. Předplatné obnáší ročně 4 zl., půlletně 2 zl., čtvrtletně 1 zl.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. Redaktor a vydavatel P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Roč. IX. číslo 3.

Obrana. Nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské. Red. Fr. Žák. Ročník XI., číslo 13.

Konkursy.

V **Trutnovském** českém školním def. m. řídicího učitele ve Rtyni. Od 2/7. V **Mladoboleslavském** okrese místo: katechety při m. šk. v Lysé n. L. (700 zl.); učitele odboru techn. při m. šk. chl. v Dobrovici; učitele při ob. šk. v Předměřicích; podučitele při ob. šk. v Nových Benátkách a v Dobrovici (pro kompet. ženskou), ve Březně a ve Struhách. Od 3./7. — V **Královédvorském** okrese místo: učitele odboru gram. histor. při m. šk. chl. ve Smiřicích. Žadatelům, majícím zkoušku způsobilosti vyučovati také jazyku německému, dá se přednost za jinak stejné kvalifikace; řídicího uč. při ob. šk. v Chotěborkách; učitele při ob. šk. v Holohlavech, podučitelky při ob. d. šk. ve Dvoře Králové a Jaroměři, podučitele při ob. škole v Doubravici. Od 3/7. — V **Plzeňském** okrese místo: učitelky po případě učitele při m. d. šk. v Rokycanech pro odbor první; dvě m. učitelky při ob. šk. ve Spáleném Poříčí; učitele v Křimicích a ve Vejprnicích; podučitele na ob. chl. šk. v již. obvodu v Plzni, dále: ve Vranovicích, v Hor. Bříze, Bučovicích, v Němčovicích, v Mišově, na Prusinách, v Těnovicích, v Újezdě u sv. Kříže, ve Žďáru, v Koteřově, v Padrti, v Černicích. Od 6./7. — V **Novoměstském** školním okrese místo: učitelky odboru gram. hist. na m. šk. d. v Dobrušce; učitele na ob. šk. v Novém Městě n. M., na ob. šk. v Hoříčkách a na Skalce; podučitele v Bačetíně, Provodově a Olešnici. Konečně na zákl. čl. III. zákona ze dne 13./5. 1894 po jednom místě učitelkém v Borové a Bystřem. Od 9/7. — V **Lounském** okrese: m. učitele při ob. šk. v Lenešicích; zatímního podučitele při ob. chl. šk. v Lounech; podučitelů při ob. šk. v Dobroměřicích, Křtění, Lenešicích, Netlukách, Pochvalově, Slavětíně, Smolnici, Stradonicích, Týnci Panenském, Vinařicích, Vrbně a dvě v Opočně. Od 9./7. — V **Semilském** okrese: místo katechety při m. šk. chl. v Lomnici (700 zl.); řídicího učitele při ob. šk. v Zásadě; učitele a správce jednotřídní šk. ve Vrátu. Od 9./7. — V **Chotěbořském** okrese: m. podučitelky při ob. šk. v Borové; podučitelů při ob. šk. v Heřmani, Hoješíně, Jitkově, Křiborovicích, Malé Losenici, Malči Uhelné Příbrami, Radostíně, Střížové, Hor. Studenci, Světnově, Škrdlovicích a ve Vepřové. Od 10./7. — V **Pelhřimovském** okrese: m. učitelky odboru přírodověd. při m. šk. v Počátkách; učitele téhož odboru při m. šk. chl. v Pacově; katechety při m. šk. chl. v Počátkách (700 zl.) s povinností vy-

učov. na m. a ob. šk. dívčí až do zákon. počtu hodin; řídicího uč. při ob. šk. v Počátkách, Častrově, Rynarci a Oustraišíně; učitelky při ob. šk. v Žirovnici a v Hořepníku; učitele na ob. šk. v Rynarci; podučitelky na ob. škole v Kamenici a Pelhřimově; podučitelů na ob. šk. v Dolní Cerekvi, Nové Cerekvi, Častrově, Černově, Deštné, Hořejovicích, Chvojnově, Lipici, Lukavci, Mnichu, Oustraišíně, Velkých Outěchovicích, Pošné, Patimově, Rodinově, Nov. Rychnově, Červ. Řečici, Veselé, Věžné, Vodici, Vyskytné, Zachotíně a Zhoří. Od 10./7. — V **Píseckém** okrese def.: dvě m. učitelek při ob. d. šk. v Písku, učitelky při ob. šk. v Mirovicích, učitele v Drhovli, podučitelky v Miroticích a Mirovicích; podučitele v Čimelicích, Kloučcích, Myšenci, Nevězicích, Podolí, Starém Sedle, Slabšicích, Malém Záblatí, Šamonovicích a Orlik-Zlákovicích. Od 11./7. — V **Domažlickém** okrese po jednom místě podučitelů při ob. šk. ve Staňkově městysi, v Pašešnici, v Černíkově a v Bláždově. Od 11./7.

(Zasláno.)

Učitelkám na uváženu.

Již po tři roky konaly se duchovní cvičby pro učitelky. Letos pořádá je Mariánská Družina učitelek. Co jsou exercicie čili duchovní cvičby? Jest to uvažování základních pravd nauky křesťanské, a že děje se v zátíši, kde duše vzdálena hluku světského o samotě s Bohem se obírá, bývá účinek podivuhodný. Vždyť i Kristus Pán, ač Bůh, nám pro příklad též o samotě k úřadu učitelskému se připravoval, i učedníky své po práci do zátíši vodil a tam je poučoval. Toužíme po prázdninách, abychom se zotavily, ale zdaž pouze tělo zotavení potřebuje? Po celý rok pracujeme pro bližního, přispíváme k jeho zdokonalení a byť na krásně práce naše dobrá byla a ušlechtilá, přece časem samy otupíme. Vždyť i nuž každodenním krájením otupí; třeba jej znovu nabrousiti. Proto mnoho na tom záleží, abychom se vzpružily a nových sil nabyly k hojnějšímu prospěchu svému i bližního. Takovým zotavením pro ducha a vzpružením jsou exercicie. Každým rokem bylo účastenství větší, a žádná toho nezelela, že tři dny duši své věnovala. S jakou opravdovostí učitelé duchovní cvičby na Velehradě konali, bylo dojmavé a v jakém počtu k nim se dostavili, pro nás učitelky zahanbující, a přec se o nás praví že těm věcem jsme náchylnější. Budiž nám vítána každá učitelka, kteráž sobě prospěti chce. Exercicie počínají odpoledne 26. srpna a končí dopoledne 30. srpna. Jest tu postaráno jak o duši, tak o tělo. Exhorta se zotavením, zpěv a modlitba v tak pěkný soulad uvedeno, že nikomu se nestýská, ba každá lituje, že čas tak rychle uplynul. Která z učitelek by těchto dnů k duševnímu prospěchu ráda použila, přihlasiž se buď v klášteře, kde exercicie se konají — Karlova ul. č. 103 Smíchov — aneb u Marie Strahlové, Václavská ul. č. 6. Praha. Která bydleti chce v klášteře, platí za celý pobyt po dobu exercicií i se stravou úhrnem 2 zl.; která jinde bytuje, platí 1 zl. Obnos tento zapraví se hned při přihlášce. Jeho Eminencí nejd. p. kardinál a arcipastýř náš dílo to s pozorností sleduje a jemu žehná.

Výbor Mariánské Družiny učitelek.

OBSAH: Náboženství, rozum, vůle a cit. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokračování.) — Obrazy z dějin vychovatelství. Sv. Karel Borromejský. Píše Josef Moudrý. (Dokončení.) — Několik črt o trestech. Sebral Ladislav Nebřenský. (Dokončení.) — „Věc přírodní — dílo lidské“ aneb čítanka a katechismus. — Drobnosti. — Literatura. — Spisy redakci zasláné. — Koukursy. — Zasláno.

„Vychovatel“ vychází 5. 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlasť“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (farní dům u sv. Štěpána.)

Jak možno buditi zájem, udržeti a zvýšiti pozornost žactva při učbě vůbec a náboženské zvláště.

Několik myšlének hledě též ku školám měšťanským a středním podává **Josef Kašpar**.

Čemukoliv vyučuješ, hled, by s pozorností bylo pojímáno. — Oko-li zavřeš neb odvrátíš ani sama záře světla ničeho nepomůže

Komenský Anal. Did.
Přel. Zoubek str. 27.

Prostá a nehledaná to slova velikého paedagoga! Hluboký však zakrývají smysl a důležitosti jsou neobyčejné! Komenský slovy opravdovými přimlouvá tu ku každému učiteli, by jedna z jeho největších snah k tomu se nesla: probuditi v žácích pro předmět svůj živý, čilý zájem a při předmětu upjatou pozornost veškerého žactva. A ne bez účelu činí tak Komenský. Vždyť na pozornosti žáků ve škole zakládá se valnou většinou i prospěch a řekněme i vychování a zdokonalení jejich. Lindner dobře podotýká k věci: „Pokud dítě nezná pozorlivosti, zůstává jeho vědomí bezústrojnou směsicí představ. Co mu podává okamžik, padá sice v jeho mysl a budí v něm pocity, avšak počet jich jest tak veliký a pestrý, že o vzniku, spojení a seřazení jednotlivých živlů nemůže býti řeči. Taková směsice dojmů podobá se více bezvědomí, nežli skutečnému vědomí; je to stav nerozumného dítěte, jednotlivých zvířat, stav, v nějž občas upadáme spánkem. Vědomí počíná teprve rozřeskovati se, když počínají jednotlivé představy nad jinými vynikati, příbuzné představy přitahovati, protivné odpuzovati a takto, jakožto krystalisační body, v oné směsici vystupovati. — To vše však jen tím možno, naučí-li se dítě pozornosti, kterouž počíná i prvé vzdělání mysli.“ Má-li pak mysl dospívajícího dítěte dále býti zušlechťována, pěstěna či obor vědomostí a vzdělání studujícího jinocha se zvětšovati, rozšiřovati, samozřejmo, že k tomu, jak soli k pokrmu, třeba pozornosti. Nemá-li žák pozornosti, pak téměř nadarmo jeho pilnost domácí — on pozbyl základu, na němž by budovu osobního vzdělání a prospěchu ve vědách mohl budovati. Žák ve škole nepozorný, roztržitý, jak dokazuje zkušenost, z vyučování buď ničeho nepamatuje, a jestli přece něco v mysli mu utkvělo, vše to pak zmateno, nejasno, žáku nesrozumitelné. Z toho ovšem přirozeně jde, že žák takový drahocenný čas ve škole jen maří a pro svůj život nezískává ničeho; u něho vyučování veškero vychází, zrovna na plano. Z té pří-

činy by tomuto neutěšenému zjevu bylo zabráněno, musí pak každému svědomitému učiteli a tím více katechetovi vedle vážnosti a důležitosti náboženství záležitosti na tom, by žáci všichni při vyučování jevíli účast a stálou pozornost. — Jinak nelze dočiniti se ve škole pozitivních výsledků a nemožno pak vyhověti důležité pedagogické zásadě: vyučuj trvale — prakticky, — pro život. Jak as učitel — katecheta vésti si má při učbě náboženské, by co možno největší vzbudil zájem — pozornost žáků všech udržoval a zvyšoval, chceme několika slovy pověděti.

Nesdělíme snad věci zcela nových, jen „staré známé“ obnovíme v paměti a sem tam na toho či onoho vhodnost neb nevhodnost se osmělíme upozorniti.

I. Chce-li učitel v žácích všech vzbuditi zájem a pozornost, jest mu třeba, aby látku svou -- či předmět učebný podával sám napřed zajímavě, názorně a poutavě. Toho ovšem docíliti možno jen tehdy, má-li učitel látku úplně v moci, či vládne-li — jak říkáme — předmětem svým dokonale, k čemuž nezbytna mnohá, stálá a náležitá příprava. Dobře dí Durdík: (Paedag. III. t. str. 451.) „učitel připravuj se svědomitě na každou hodinu; netřeba ovšem, aby znal snad celé folianty z paměti, ale zajisté každou věc, o kteréž ve škole mluví, a to tak, aby nikdy nepostihl se, aniž postižen byl v chybě.“ Schrader pak tu (272. III. A. Erziehungs- und Unterrichtslehre) praví, hledě zejména k názornosti vyučování: *Zur Anschaulichkeit des Vortrags, seiner nothwendigsten und köstlichsten Eigenschaft, ist freilich die sorgfältige und eindringliche Vorbereitung des Lehrers unbedingt erforderlich. Er muss genau und bis auf die Wahl der bezeichnenden Ausdrücke wissen, was er und wie er es sagen will; denn nichts ist wiederwärtiger und störender, als wenn er vor den Schülern mit der Wahl und Gruppierung des Stoffes, mit der Strenge der Beweisführung, mit der Schärfe und Deutlichkeit des Ausdrucks noch zu ringen hat und somit sich genöthigt sieht, das, was er eben vorgetragen, sogleich nochmals in besserer Form und sich selbst berichtend zu wiederholen!!* Věru vážné to upozornění! Z té příčiny dlužno celou látku učebnou vždy náležitě projíti a promysleti. — Má-li pak katecheta co činiti s malými dětmi, tu myslíme, že dobře učiní, zhotoví-li si vedle běžných pomůcek stručné nástinu svých přednášek. — Bez přehledného nástinu u dítek menších s prospěchem naprosto vyučovati nelze. Svědomitý pak a prospěchu dítek i svého dbalý učitel, hledí po vyučování srovnati nástin s výsledkem, uvažuje, kde chybil, poznamenává si do nástinu, nač zkušeností upozorněn byl, a shledá-li čtením knih neb časopisů příslušných, čím by mohl přednášky své zdokonaliti, napíše si i to. Pak se přesvědčí, jak správně podotýká J. B. M. Ed. Brynych (lith. přednášky str. 21. II. d.) zkušeností svou, že byla lepší pozornost a kázeň ve škole shledána, čím lépe učil, aneb, že za nedbalost svou ve přípravě potrestán byl sám větší roztržitostí žactva. — Proto budiž naším pravidlem: Bez přípravy nepřekročujme školního prahu!

II. Podporuje-li zajisté a budí pozornost žáků, jestli učivo obsahem zajímavé — tím utěšenějšího tu dosáhneme účinku, když i ústně se jasně, líbezně, mocně a srozumitelně přednese. Mnoho tím způsobem sejde na řeči a ústní přednášce katechety — učitele. Mluva katechetova musí především býti jasnou a vzdělání žáků přiměřenou. Nelze mluvit ve všech třídách řečí stejnou; u dítek menších lze jen užívati s prospěchem slov jim známých, těch pak, jichž smysl by pochopiti nemohli, raději vypustiti a význam jich názorem nějakým konkrétním neb popisem vyložiti. Ve třídách vyšších zejména měšťanských a středních možno již s výsledkem

užití přednesu živějšího — vroucnějšího — a procítěného. — Sama látka namnoze k tomu svádí. Tak při líčení jednotlivých událostí biblických nelze ani téměř činiti jinak. — Učitel, katecheta nemůže než dojemně, úchvatně skoro líčiti scény utrpení Kristova, jinak by v žácích jeho neozval se přiměřený dojem, a srdce jejich při vypravování monotonním zůstala by bez pohnutí — bez zájmu — bez pozornosti. — Varovati se však dlužno přílišného křiku, jako zase neupadati v extrém druhý: nemluvíti hlasem sotva slyšitelným. Velmi dobrá tu modulace hlasu, a šťasten ten, kdo orgánem svým tak vládnouti dovede, by sluchu žáků lahodil a při tom nepřeháněl. Ton kazatelský do školy se nehodí. Značně k oživení přednášky a na vzbuzenou pozornosti žactva pomáhá volba vhodných příkladů. Jsou-li pravdy věroučné vyloženy příkladem a mravoučné zásady jím doloženy, nejen že žák jim rád poslouchá, ba on nechce ztratiti z výkladu téměř ani slova, a tak stává se, že pravdy a zásady dotvrzeny příkladem utkvívají v mysli mladistvé na celá pak desetiletí. Žel, že tak málo dbáme o věc tuto ve svých výkladech. Již Komenský sám postřehl důležitost příkladů ve vyučování — proto v tento smysl se pronáší: „Příklad dáti, vyložiti, napodobení ukázati, učiteli náleží; pozorovati, pochopovati, napodobovati žákovi. Bez příkladů, pravidel a cvičení buď ničemu se nevyučuje a neučí nebo ničemu dobře. Příklady, pravidly a cvičením vyučuje se a učí všemu“. (Did. Anal. str. 15.) K výhodnosti pak takového způsobu přednesu poukazuje Wilhelm (Prakt. Paed. str. 20.) slovy: Wenn der Lehrer eine anziehende Geschichte erzählt, werden gewiss alle Schüler von selbst gern zuhören; es wird nicht nöthig sein, sie erst zur Aufmerksamkeit zu ermahnen und schwerlich wird sich einer eine Störung erlauben.“ A že slova ta skutečnosti odpovídají, zná dojistá každý z nás katechetů z osobní praxe. Sám dobře ví, — vykládá-li ve škole zajímavý příběh, — že žactvo, bych užil slova běžného, ani nedutá. Bylo by naším v této příčině přáním, by p. t. pánové vydavatelé katechetických nástinů pokud možno také k této věci přihlédali a katechese své na větším díle případnými příklady doprovázeli. Že učba mravouky, má-li zajímati a pozornost udržovati, téměř bez příkladů se ani obejít nemůže, uzná dojistá každý. Dbejme zásady: Výklad náš budiž jasný — přednes srozumitelný — vroucí — a pokud lze živý a procítěný.

III. K této pak zásadě tato druží se: Snažme se, by vyučování rychle před se šlo a čile postupovalo jak při zkoušení a opakování, tak i když probíráme látku novou. Proto učitel katecheta zajisté vyhne se všemu zbytečnému, zdlouhavému a nudnému vykládání a bude se držeti jen toho, co žáka může zajímati, jsa pamětliv výroku Wilhelma: „Weitläufiger und schwerfälliger Unterricht hat Ermüdung und Zerstreung zur Folge“. (Prakt. Paed. str. 26.) Praktický katecheta užije tu s výsledkem metody akroamatické a sokratické zároveň, vyhne se i tu extrému a zvolí dojistá zlatou cestu střední. Chybuje katecheta, mluví-li stále sám a sám snad proto, že se sám nejraději slyší. Byť se mu i zdálo, že žáci slovům jeho naslouchají pozorně, klame se, a kdyby ve výkladu ustál a toho neb onoho na právě vypravované se otázel, přesvědčil by se, že žák myšlenkami byl všude jinde jen ne ve škole. Proto nelze ve škole výhradně držeti se metody akroamatické. Než stejně tak dlužno souditi o naprostém užívání metody sokratické či erotématické. Správně dí J. B. M. Ed. J. Brynych: Methoda sokratická, která by ničeho neoznamovala a jen otázkami žáky k tomu přivést chtěla, aby si pravdy našli sami, — byla by racionalistickou, dětinné víře nebezpečnou, a žákům namnoze příliš obtížnou a únavnou; nesluší tedy samojediná katechetovi katolickému.

Jen tenkrát, když pravda akroamaticky oznámena byla, může se i metody sokratické užití a sice k vyvedení nějaké konsekvence ze pravdy zjevené; ku př. že Kristus celý ve svátosti Oltářní, ku provedení důkazu čistě rozumového ku př. o nesmrtelnosti duše; k vyvinování pojmů ku poznání zjevené pravdy potřebných ku př. ze stvoření světa, že Bůh věčný. — (Lith. přdn. II. d. str. 75.)

Nemusíme snad ani podotýkati, že katecheta ve třídách vyšších — o nižších rozumí se věc sama sebou — zdrží se zbytečného diktování, a že přikročí k němu jen za tím úmyslem, by žákům věc usnadnil, stručněji neb srozumitelněji pověděl, či doplnil látku učebnou tím, co se mu zdá býti nezbytným a časovým potřebám přiměřeným. — Řiďtež se pravidlem: Vyučuj čile — a vyučování nižádným způsobem zbytečně nezdržuj a nestěžuj! (Ostatek budoucně.)

Biblická galerie.

Napsal Fr. Vaněček.

Biblická dějeprava jest nejkrásnější obrazárnou, kteréž lze použiti při vyučování katechetském. Nejlepším katechetou by byl, kdo by se připodobnil Spasiteli v Jeho podobenstvích co nejvíce. Však právě tato studnice překrásných obrazů jest velmi zanedbávána. Jest možno ku př. na trojtřídní škole v I. třídě probrati biblickou dějepравu tou měrou, aby na základě jejím mohl v II. třídě začít katechismus? Má dítě z první třídy již tolik biblických obrazů, aby mohlo se začít se systematickým zařazením, jak jej podává katechismus?

Na tom však není dosti. Biblická dějeprava, jak ji máme v rukou, jest knihou učebnou, kteráž pramalý zřetel bere na katechismus a jeho soustavu. Jest to důsledkem okolnosti, že biblické dějepравy spisovatelem jest Schuster a katechismu spisovatelé jsou osoby docela jiné. Proto obě knihy jsou sobě velmi cizí, ač by měly býti dvojčaty nerozdílnými již dle zevnějšku slohového a vývodů činěných z jednotlivých článků. Ve druhém přikázání Božím mluví se také o „slibu“ a drobným tiskem se uvádí za příklad Jefte, *) o němž biblická dějeprava ničeho více nepraví než že jej jmenuje v řadě soudců. Jest to jen nepatrná věc, ale dokazuje, že biblická dějeprava v této úpravě nebere zřetele valného ku článkům katechismu, kterýž má zásobovati příklady a obrazy. Nic nepravím o nešťastné volbě příkladu o Jefteovi, kterýž by zapředl katechetu do nesnází značných. Jsouť v bibl. dějepравě příklady mnohé a krásné, dlužno však opustiti obvyklou vyšlapanou cestu a sebrati články bible tak, aby byly věcným a pokud to možno i slovným podkladem katechismu. Na Jefteovi chtít vykládati dětem jasně pojem slibu, bylo by těžké. Spíše na Samsonovi, jenž zaslubuje se *nepíti ničeho opojného*, dá se slib lépe zobraziti než na Jefteovi. Našemu názoru života jest slib Samsonův (jako Nazirejského) bližší a praktický pro život. Anna, matka Samuelova, činí slib, ale vyskytá se nová obtíž pocházející z okolnosti, že zaslubuje dítě bez vůle jeho. Nechci říci, že by děti podobnými drobnostmi se máty, ale tvrdím toliko, že nepřiléhá biblická dějeprava k učivu katechetickému. *Vše*, co se v katechismu k učení podává, mělo by také býti zobrazeno příklady

*) Totéž platí o Rahab, kteráž se uvádí za příklad lži služebné. Podobně Ochoziáš jest příkladem pověry a dějeprava o něm zmínky nečiní.

v biblické dějeprevě podávanými. Měla by tedy býti dějeprava obrazárnou katechismu aneb jinak řečeno biblický katechismus. Každý hřích a každá ctnost měla by míti své obrazné doklady v biblické dějeprevě. Katechismus tak částečně činí a uvádí stránky biblické dějeprevy. Však i biblická dějeprava by mohla *připravovat* již slohem — připojeným poučením — *cestu pro katechismus*.

Při této různosti směru obou knih, z nichž biblická dějeprava položena za základ nejrůznějších katechismů, plyne veliká nesouvislost, kterouž katecheta má sám odstraňovati. Dalo by se snadno odpomoci nesnázi uvedené, vydáním bibl. dějeprevy třeba Schusterovy (opravené) kteráž by byla vedena tak, aby co možná nejvíce chystala cestu slovům i obsahu katechismu. Překlad bibl. dějeprevy Schusterovy do Angličiny, není slovným překladem, ale zdá se mi, že přihlíží k okolnostem mnou vytčeným. Nemám po ruce katechismu angl. a nemohu tedy věc stopovat, za to však bibl. dějeprava anglická, přehlédnutá Mrs J. Sadlier-ovou, ač jest překladem Schustera, přece jest zdokonalením jeho. Obsahuje skoro každý článek poukaz ku věro- neb mravouce. Na př. Útěk Mojžíšův končí poukazem na Spasitele: „Mojžíš opouštějící a opovrhující nádherou a slávou, kteráž jej obklopovala v paláci Faraonově, jest obrazem Syna Božího, kterýž opustil oslňující slávu dvora nebeského, aby vysvobodil lidské pokolení z otroctví horšího, než bylo ono pod nímž Israelští sténali.“ Poukaz jest tištěn týmiž typy a patří i zevnějškem svým do článku. Na konci článku uvedeny jsou otázky drobným tiskem, rozděleny číslicemi právě na tolik odstavců, kolik jich čítá článek sám. Přehled jest snadný.

„Přechod mořem rudým“ končí: Israelští neměli jiné kratší cesty do zaslíbené země než přes moře rudé, také nám není jiného vyvážnutí z moci ďáblovy do nebe leč zkrze vodu sv. křtu.“

„Vzbouření Kore-ovo“ končí: „Mocný trest Koreův, Datanův a Abironův ukazuje nám, jak bláhové a špatné jest reptati proti kněžím, kteréž Bůh ustanovil nad námi.“

„Zavržení Saulovo poukazuje na záslušnost poslušnosti. Zavržením Saulovým učí nás Bůh, že žádným skutkem, třeba by se sebe lepším zdál, nemůžeme se zalíbiti Bohu jestli jím přestupujeme přikázání Boží.“

Při této příležitosti mi napadá, jak málo se užívá oběti Abelovy a Kainovy ku vysvětlení článku: „že bez milosti Boží, člověk nic prospěšného k životu věčnému činiti nemůže.“ Oběť Kainova jest krásným biblickým obrazem ku znázornění abstraktního článku o milosti.

Končím ukázky z angl. překladu Schusterovy bibl. dějeprevy, abych se přidržel věci vlastní. (Dále příště.)

Příklady vzorných rodičů.

(Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha“.)

(Pokračování.)

Při vychování nesmí dále scházeti náležitá *pevnost*. Co po klidné a bedlivé úvaze uznáno za dobré, toho se držíme přese všechn vnitřní náš odpor a slzy chovanců.

Matka Zellerova vychovávajíc dítky své, byla nejen laskavou, věrně pečlivou, ale také opravdovou, a když třeba bylo, přísnou matkou. Jeden z jejích hochů ve

volné chvíli zase cosi zlého vyvedl. Matka to viděla a slyšela, vedla ho pevnou rukou ze dvora do domu; po schodech vzhůru, a jakkoli on se rukama i nohama bránil a vzpíral a o shovění a odpuštění prosil a křičel, ku předu a nahoru šlo to až do pokoje otcova. „Otče,“ pravila v spravedlivém ohni, „je svrchovaný čas, bys chlapce zase jednou řádně potrestal,“ a vyprávěla, čeho se byl dopustil. Když matka se byla vzdálila, a otec zatím v komoře metlu hledal, vyběhl hoch z pokoje a dolů po schodech. Otec však zůstal nahoře státi u zábradlí, a volal na něho; leč marně. Vzlykaje zůstal hoch dole státi „R . . . , jestli sem nepůjdeš, pak nejsi můj syn!“ volal otec dolů. To pomohlo; s tichým pláčem přišel hoch nahoru a dobrovolně dostavil se do pokoje otcova. „R . . . , nemohu a nesmím jinak; musím tebe trestati dle Božského ustanovení a řádu.“ To řka, ohnul hocha přes koleno a vykonával trest. Při tom hoch se kroutil a svíjel a žalostně volal: „Otče, otče! jen ne tak mnoho!“ a když jednou vzhlédl, spatřil slzy v oku otcově. Pohled ten dojal hocha tak, že zcela klidně a mírně jako beránek ostatek trestu pře-trpěl.⁸⁾

Spisovatelka Emilie Braunová praví: „Můj otec byl přísný na sebe i na jiné; a přece jsme ho milovali celým srdcem, a byli šťastni, když jsme jemu co viděli na očích a směli jemu prokázati malou službu.“⁹⁾

Přísloví praví: „Kde není kázně, není bázně. Broušený nůž lépe řeže. Povol čepu, hned bude po pivě. (Čes.) Kůň o dlouhých otěžích vyskakuje z koleje. (Pol.) Medvěd neuvázaný netancuje. (Rus.) Otcovská povolnost syna kazí. Vychování mazlivé činí děti lenivé; vychování tvrdé činí děti zdravé. (Pol.)“

Jiná nezbytná podmínka řádného vychování rodinného je *láska* rodičů k dětem.

Kdo z křesťanů neznal by tklivého příkladu lásky mateřské, jež nám poskytuje sv. Monika? Její láskyplné srdce nemá klidu, dokud syn její Augustin bloudí na cestách nebezpečných. Z Afriky vydá se za ním přes moře do Milána, by jemu byla na blízku a neustává vroucně a s hojnými slzami modliti se za jeho spásu. A když prosby její dojdou vyslyšení, rozplývá se svatou radostí a spokojeně umírá, vzdálena jsouc od vlasti své. V křesťanských rodinách pilně bylo by čítati ze života vznešené světice, sv. Moniky, aby velebný ten vzor, hluboko se vryl v mysl a srdce našeho dorůstajícího pokolení.

Jako v životě vůbec láska je ctností nejpřednější, tak i při výchově vše se kolem ní otáčí a o ni opírá. — V té příčině krásná slova promluvil Dupanloup: „Jestliže tvoje rodina a tvoje dítky přes příliš tě zaměstnávají nebo třeba jen příliš zajímají; vábí li tě svět a jeho vyrazení; ovládá-li tě třeba věda a smysl pro vědění, nejsi-li nic více nežli humanista, grammatik, náruživý rhetor: pak bojím se, že ti opětně musím říci: Odstup! Ty budeš řečtinu a latinu více milovati, nežli chovance své; ty budeš při jejich výchově hleděti jen na latinu a řečtinu; ty nepochopíš ani přirozenost ani prostředky k vyššímu její vychování . . . tím méně porozumíš mravnému a náboženskému, nadpřirozenému a křesťanskému vychování nesmrtelných těch duší. Jdu ještě dále. Odstup rovněž, převládají-li v nitru srdce tvého rozhodné náklonnosti k životu vnitřnímu a rozjímavému! Ty nejsi pak stvořen k výchově mládeže. Buď karthusianem! Byť tvá zbožnost, ano svatost byla sebe větší, nebude se ti dostávati oddanosti, aniž bys třeba o tom

⁸⁾ Mutter, Zeller. 32.

⁹⁾ Emil. Braun — Durchs Leben. Stuttgart. 3.

věděl. Ano, jest mi jíti ještě dále! Nemiluješ-li mládež a dítky téměř přirozeně; nepocituješ-li v nitru srdce svého k nim jakousi něžnost a přichylnost; nevábí-li tě kouzlo věku toho; nezajímají-li tebe ani jeho chyby a slabosti: pak ti musím zase říci: Odstup! Ano, jestliže pouhý pohled, pouhé setkání se s cizím dítkem, jehož bezelstné a nevinné oko, jehož prosté a něžné způsoby prozrazují přirozenost šťastně obmyšlenou, nepohne srdcem tvým, nezajme duši tvou, nevzbudí v tobě závist k štěstí těch, kdo je vychovávají, nevzbudí tvou vnímavost, jestliže téměř proti své vůli nedíš: „Byl bych šťasten, kdybych směl dítko to vychovávat“ — pak dítky nemiluješ . . . a já se obávám, že nejsi stvořen pro úřad ze všech nejvznešenější a nejnamáhavější, ale také, milujeme-li, nejsladší a nejutěšenější.

Láska nikterak nemusí a nemá býti na odpor pevnosti, dle přísloví: Kdo kárá, ten miluje. (Rus.) Matčiny rány nebolí. Matčiny ruce, i když bijí, měkky. (Čes.) Ne tak bolí od laskavé ruky. (Pol.)

Křesťanské vychování dále nelze si ani představití bez *zbožnosti*. V té stránce ženám křesťanským od dávna přísluší čestné uznání. Bez sv. Moniky neměli bychom sv. Augustina, bez sv. Nony — sv. Řehoře Nazianského, bez sv. Anthusy sv. Jana Zlatoustého, bez sv. Emmelie sv. Basilia Velikého, bez sv. Sylvie — sv. Řehoře Vel., bez sv. Ludmily — sv. Václava, bez zbožné Střezislavy — sv. Vojtěcha, bez Elišky Přemyslovny — Karla IV., bez zbožné hrab. Kat. Solazzi — Pia IX.

Matka sv. Jana Zl. ovdověla v 20. roce svém. I ustanovila u sebe, stavu svého neproměnití, a věnovala se vychování svého syna Jana. S podivením patřili pohané, jak ta z váženého rodu pošlá a zámožná paní od 20. roku svého vdovské roucho nesvlékla. I pohanský učitel řečnictví v Antiochii, Libanius, jindy nerad křesťanům za pravdu dáváje, pravil o Anthuse: „Ó jaké jsou to ženy mezi křesťany!“

Ve škole tohoto Libania rozvíjel a brousil se vtíp útlého pacholika Jana s prospěchem takovým, že nad řečníky Antiochenské vesměs zdál se vynikati. Že při tom v křesťanském smýšlení svém se nezviklál, toho příčinou byla zbožná matka, která v jeho srdce vstúpila lásku ku Kristu v té míře, že mu ji ani schytralé řeči Libaniovy vyrvati nemohly.

Sv. Terezie vypravuje: „Můj otec liboval si zvláště ve čtení dobrých knih, jichž mnoho nakoupil v mateřském jazyce, maje o to péči, aby i dětem jeho k užítku byly. Moje matka sdílela s ním veškeru starost a péči otcovskou, jsouc mu hlavně tím vydatně nápomocna, že učila nás k Bohu se modliti, vštěpujíc, v naše srdce dětinnou zbožnost k nejblahoslavenější P. Marii. Tyto pocity zmocnily se srdce mého již v šestém a sedmém roce. Rovněž mocný dojem činil na mne příkladný život rodičů, kteří ničeho jiného si nevážili a po ničem netoužili, než po ctnosti. Bylť otec můj velmi laskav k chudým a měl útrpnost k nemocným. Ku svým služebníkům jevil zvláštní dobrosrdečnost a vlídnost. Mluvil vždy přímě a upřímně, a nikdo ho neslyšel přísahati anebo přítomné osoby snižovati. V přítvosti a vlídnosti nikdo ho nepředčil. I matka byla velmi ctnostna; ač byla nad míru krásnou, tož přece tak málo toho dbala, že jí ani nenapadlo, aby na se oblékla šaty poněkud nádhernější“. — Ctnostná ta matka zemřela, když Teresii nebylo ještě 12 let. Událost ta působila na její něžné a cituplné srdce, že se vrhla, v slzách se rozplývajíc, před obraz Rodičky Boží, a k ní se modlila, by od nynějška ona byla matkou její. Tento čin, jež vykonávala s velikou prostotou srdce a dětinnou důvěrou, pokládala ještě ve svém stáří za nejšťastnější celého svého života, neboť pevně věřila, že mocnou přímluvou Královny nebes nesčíslné

milosti obdržela, jichž se jí dostalo v té době, kdy čistotě její duše podstoupiti bylo kruté zkoušky. ¹⁰⁾

Rovněž tak výteční ctností a zbožností byli rodiče sv. *Karla Borromejského*, jednoho z nejvznešenějších příkladů obětavé lásky k bližnímu.

Sv. Pavel z Kříže narodil se v Kastellazo, v biskupství Agni. Otec jeho byl kupcem. Zbožná matka vychovávala ho pečlivě, tak že později vyznal: „Budou-li mezi blahoslavenými, mám to děkovati z větší části matce své.“ Ona ho vedla k tomu, by miloval Boha a vzýval P. Marii. ¹¹⁾

Marie de Sales Chappuis-ová narodila se v době francouzské revoluce. Matka její před tím vystála veliké trampoty. Zpráva o popravě krále, o řádění revolucionářů, kteří šlechtu a kněze vraždili, stálé obavy o rodinu, která se přidržovala strany královské a kněze ukrývala, působila na její matku před porodem, že vysílala neustálé prosby k nebesům. To mělo zajisté vliv na zbožnost jejího dítěte, které již v útlém věku vřele účastnilo se modliteb, jež konaly starší sestry. Ale něco ji rmoutilo; spozorovala cosi tajemného v příčině vykonávání některých pobožností. Smutná šla k matce, objala ji řkouc: „Matinko ty mne tedy nemáš ráda? Co se to děje v noci? Moji bratři a sestry vstávají, slyším je jíti zcela tiše. vy odcházíte z domu; ale kam jdete beze mne?“ Matka viděla se nucena, dívce prozraditi tajemství a vzíti ji v noci k společným službám Božím, jež potají se konaly. Dívce bylo tehdy čtyři léta ¹²⁾ (Dále příště.)

Ze školské výstavy na Národopisné výstavě českoslovanské.

Píše Z n á m ý.

III.

Prvá síň v pravo od vstupní síně jest věnována cele maličkým, jež ještě do školy nechodí — školám mateřským.

Teprve během několika posledních desetiletí domohly se mateřské školky náležitého rozvoje. Jsouť přechodem od útlého života rodinného ku klopotnějšímu životu školnímu.

Prvá opatrovna zřízena byla v r. 1832 v Praze na Hrádku, přičiněním hrab. Karla Chotka, posledního purkrabího v Čechách. Učitelem této školy stal se Jan Svoboda. Ten pracoval tam 10 let. Po něm střídali se učitelé Tomáš Vorbes, Franta Šumavský, Vojtěch Janota, Štěpán Bačkora, Vocel, Bažant, Hejtmánek. Každý ze jmenovaných učitelů pracoval tu jen dobu krátkou a odešel. Školka Hrádecká byla odevzdána za příčinou nedostatku mužských sil řeholnicím, školským sestrám de Notre Dame.

Nastala přestávka 37 let. Teprve r. 1868., kdy m rada pražská pomýšlela na zřízení školky na Starém Městě, byly poslány dvě učitelky do Francie a do

¹⁰⁾ Svatá Teresie. Praha 1887. Str. 4. ad.

¹¹⁾ Dr. Ant. Lenz. — Rozjímání a výklady o litanii Loretanské. V Praze 1889. Strana 463.

¹²⁾ Leben der verehr. Mutter Marie de Salles Chappuis. Solothurn 1889.

Německa, aby dle nejlepších zkušeností tam nabytých, zařídily novou školku mateřskou v Praze.

Ministeriální nařízení ze dne 22. června 1872 poukazovalo, aby byly *odborně* vzdělávány ony síly ženské, které chtějí pěstování útlé mládeže se věnovati. Kurs jednoroční pro vzdělání pěstunek zařízen byl r. 1872—73. při c. k. úst. učitelk v Praze a vystupuje z něho každoročně průměrně na 60 absolventek. Praha, Král. Vinohrady, Smíchov, Karlín, Vršovice, Plzeň, Pardubice, Budějovice, Chrudim a jiná města mají školky mateřské i opatrovny.

Ústřední Matice sama zařídila přes 42 opatroven a školek mateřských.

Tyť jsou asi v krátkém přehledu dějiny škol mateřských v Čechách, respektive v Praze.

Se jménem mateřské školky každému snad učiteli mimoděk vybaví se představa Jana Svobody, a jeho spisu „Školky“. Až do dnes jest každé pěstunce bezpečným ukazovatelem, jak dáti se v tu pravou cestu k cíli. Prof. aesth. Müller v německé „Bohemii“ vyslovil se, že *stojí na výši nejznamenitějších paedagogických spisů německých.*

V prostřed stěny jest podobizna zesnulé pí. Marie Riegrové, jejímžto přičiněním byla v Praze otevřena r. 1869 nová česká opatrovna u sv. Jakuba v Praze; od toho času množily se opatrovny v Praze krokem rychlým.

Pěkná jest mapa všech obcí, kde jsou školky zařízeny. Zhotovila ji slečna Hrabalova, říd. pěstounka na Král. Vinohradech. V mapě té jest naznačeno, kdo školku založil, zda obec, spolek, Ústř. Matice, klášter, záložna, vrchnost anebo soukromník. Země koruny české mají teď 160 opatroven a školek mateřských.

Obrazů budov školek mateřských jest málo a to proto, poněvadž samostatných budov obyčejně nebývá.

Ve dvou skříních po levé straně síně jsou pomůcky, kterých se užívá na školách mateřských. Tak tam vidíme: Zařízení pokoje, dům a jeho části, zařízení kuchyně a náčiní v ní; chaloupka u lesa, ovce, houby, stromy atd. Ve druhé skříní pozorujeme ukázky obleků, stánek a dílnu obuvnickou, kupecký krám, stánek hrnčířský, truhlářské nářadí, stáj s příslušenstvím a druhy vozů.

Model vzorné světnice mateřské školy jest z Král. Vinohrad. V modelu tom vidíme vše lépe, nežli by mohl dáti sebe věrnější popis.

Nad obrazem pí. M. Riegrové jest velký diagram: Rozvoj škol mateřských a opatroven v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Škoda, že jest tak vysoko umístěn.

Antonín Jirků vystavuje dva vzory jeslí a to z opatrovny na Hradčanech a z opatrovny v Bubnech.

Mimo jmenované již podporovatele školek Ant. Svobody a pí. Marie Riegrové jest místnost ozdobena obrazy některých zakladatelů školek jako hrab. ze Stadionu a šlechtěného P. Skokana, děkana v Zásnukách, jenž věnoval 40.000 zl. na založení a udržování opatrovny tamže.

Pěknou sbírku fotografií, jak se děti ve školce zaměstnávají, vystavuje školka vinohradská. Ukázek prací maličkových na tabulce, věci z hlíny, obkreslování na papír, (výminečně pro výstavu z Karlína,) vpichování hrášku a j. v. je tam hojnost. Obrazy dítek při práci vystavily ještě školky ve Vršovcích, Slatiňanech, Týně n. Vlt. a Brně.

Oddělení různých pomůcek ku zaměstnání žáčků jest velice bohaté, jak jsme již shora uvedli.

Vidíme velice pěkné plastické znázornění výjevů různých pohádek. Tak znázornil A. Jirků pro opatrovnu v Bubnech pohádku o *červené Karkulce*. Znázornění pohádky o *perníkové chaloupce*, jež jest z Králové Dvora, působí i na dospělého.

Také hojnost knih, jež dobře poslouží každé pěstounce, možno tam shlédnouti.

Diagram *komitétu dam pro městské opatrovny, školky mateřské a jesle*, jehož předsedkyní jest pí. Růž. Jelínková-Doubková, jest zajímavý. Komitét vydal v celku na stravování a ošacení dítek i podporu chudých matek a jich novorozenců od r. 1869 až do roku 1894 - 234.967 zl. 69 $\frac{1}{2}$ kr.; z toho darovala obec pražská 140.025 zl. 98 kr. a komitét ze svých příspěvků 94.941 zl. 71 $\frac{1}{2}$ kr. — Číslo tato mluví sama zřetelně.

Osnova poučování a zaměstnání dítek m. opatrovny v Jindřichově Hradci jest takto účelně sestavena: Mravouka, věcné učení, pojmy, zaměstnání. —

Po pravé straně v téže místnosti umístěno jest oddělení pro loutkové divadlo, oddělení hraček a oddělení dětské literatury.

Nad oddělením pro loutkové divadlo jest umístěna charakteristická podobizna *Matěje Kopeckého*, jenž nejen mládež, ale i velké dovedl drahnou řadu let po království českém baviti. Různých, pěkných divadélek pro děti i s dřevěnými „aktéry“ jest tam několik, jakož i dosti veliký počet knížek s divadelními kusy pro loutková divadla.

Druhý oddíl pravé strany této síně obsahuje hry a hračky dětské. Všeemožné hračky ze dřeva a papíru vystavuje Lad. Malý, učitel na Březových Horách. Škola v Jabkenicích v okr. mladoboleslavském vystavuje hračky z papíru, ze dřeva a z rozličné kůry a to, *jak si je děti samy zhotovují*. Vidíme tam dále rozličné jiné hry, více méně složitě a spisy, jež jednají o hrách a to spisy pro děti.

Neméně pěkný a zajímavý jest oddíl další výstavy dětské literatury. Jen zběžně počítáno daleko přes 200 rozličných spisů pro mládež od různých spisovatelů. Povídky, báchorky, pověsti, oříšky, hádanky, gratulanty, obrázkové knihy — vše to tam pěkně uspořádáno.

Přejděmež nyní z této místnosti až do místnosti poslední na pravo, kde jsou *plány a obrazy školních budov*.

Hned naproti vchodu na stojanu je pěkná sbírka fotografií starých i nových škol okresu jičínského.

Druhá skutečně pěkná sbírka jsou plány, nárysy a úplný schematismus ze soudního okresu říčanského.

Další pěkná kolekce jest ze školního okresu novoměstského. Pořídil ji, resp. všechny budovy vykreslil řed. Jan Dobeš. Obsahuje soudní okresy: Náchod, Nové Město, Česká Skalice, Opočno.

Soudní okres Vlašim ve šk. okrese benešovském vystavuje budovy školní z r. 1870 a z r. 1894.

Ve velice pěkném albu jsou fotografie budov školních, jež postavila Ústřední Matice školská. Maně zamyslíte se tu, jak pěkné bylo by, kdyby i v jiných věcech stál národ náš tak v jednotě, jako při Ústřední Matici školské. Ale vždyť jsme Slované. Tím řečeno vše. Okres žamberský vystavuje knihu, v níž vždy na jedné straně jest půdorys a na straně druhé pěkný obrázek té které školní budovy. — Pěknou kolekci plánů školních budov vystavují též z Lomnice.

Tím byli bychom již snad hotovi se soubornými sbírkami školních budov z jednotlivých okresů. Co dále vidíme v místnosti té, jsou fotografie a obrazy

jednotlivých škol ze všech okresů Čech. Jak pěkně by se vyjímalo, kdyby veškeré okresy byly poslaly své školy, respektive jejich fotografie nebo obrazy souborně, jako to výše řečené okresy učinily. Doufejme, že až zase při příští výstavě bude naše přání uskutečněno.

Mnohé školy z Moravy a ze Slezska vidíme tam také.

Pracný jest model školních budov v Horním Stupně u Plzně, jež vystavuje p. K. Skalický, učitel. Tak vidíme doškovou ještě budovu do r. 1825; zděnou do r. 1888, a palác nynější školy.

Taktéž pěkný jest model staré školy v Kruhu v okrese jilemnickém.

Toť asi v krátkosti obsah síně, v níž umístěny jsou plány a obrazy školních budov. Vidouce tak mnoho krásných budov, se zamyšlením odcházíme, myslíce: *Svatý Václav nedá zahynouti nám, ni budoucím!*

FEUILLETON.

Pane redaktore!

Ve „Vychovateli“ častěji čítám v „Listárně redakce“ Vaše odpovědi na dotazy zvědavých pánů čtenářů, jakými Vás zahrnují, když si nevědí rady ani pomoci ve svých nesnázích.

V takové tísní jsem i já; nebo nerad bych přišel do sporu s některým z těch četných školních paragrafů. Proto se Vás raději také ptám: Když by se někomu v noci ve snách zdálo, že byl řádné měsíční poradě domácí učitelského sboru obecné školy jako člen přítomen: jest také povinen šetřiti co nej-svědomitěji úředního tajemství?

Již vidím, že Vám nad touto otázkou zůstává rozum stát, a nedivím se Vám. Vždyť já se také tak trochu vyznám v těch školních zákonnících; ale tuto mne též Philipp opustil. Tedy hleďte Vy. — Abyste však věděl, co že se mi vlastně o té konferenci ve snách zdálo, povím Vám to, — ale jenom jako přísné tajemství bez udání místa, času a účastníků osob.

Poslyšte tedy! Tak se mi Vám v tom snu zdálo, že jsem přišel z povinnosti k řádné měsíční poradě místní na obyčejné škole obecné, na které také učím. Slavný sbor učitelský od nejstaršího až do nejmladšího, od nejdlejšího až do nejmenšího byl již pohromadě. Na pokyn páně před sedův usedají pp. členové s vážnými tvářemi na „svá“ místa k zelenému stolu poradnímu. Pan řídící, jakožto předseda

zahajuje jednání, zjišťuje, že všechny členy k poradě řádně pozval, dále zjišťuje přítomnost členů, kteří povinnost a kteří právo mají porady se účastniti atd., nepřítomnému jednomu „kollégovi“, který nemocí omluven, vzdává sbor šoupnutím nohou, vrznutím seslí a povstáním soustrastí.

„Přešlo se k dennímu pořádku.“ Přečten zápisník minulé porady zapisovatelem a poněvadž nikdo z přítomných členů ničeho nenamítal, schválen a podepsán. Článek 1. Úřední oznámení (předseda oznamuje došlá „čísla“ a jaké „na to následovalo pořízení“); ukázka nově došlých pomůcek učebných pro školu (mezi těmi spatřil jsem k ustrnutí svému též něco jako rákosky, počtem tolik, kolik tříd; než ihned jsem se z ustrnutí svého zpatoval, když vysvětleno panem předsedou, že jsou to „ukazovátka“ pro dívky, u př. na mapu zadní Afriky.) Článek 2. Oznámení správce školy o tom, kterak provedena byla snesení přijatá v poslední místní učitelské poradě. („Jak se to vůbec dalo provésti“, zní „podrobné“ oznámení „starého“.)

Ale teď, pane redaktore, teď byste byl měl býti na té naší konferenci která, jak jsem pravil, konala se ve snách. To byste byl zvěděl něco pěkného! Však Vy víte, co jest 3. článkem řádné školní konference, že to „Rozhovor o otázkách obsahu všeobecně vědeckého a paedagogicko-didaktického, zvláště takových, které na zkušenostech ve škole nabytých se zakládají.“

Již při „zahájení“ porady pudila mne zvědavost vyzkoumati, kdo asi povede dnes ten rozhovor „všeobecně vědecko-paedagogicko-didaktický“ o otázce, která na zkušenostech ve škole nabytých se zakládá? I zvěděl jsem to okem i sluchem hned zpočátku při „formaliích“.

Nebo před jedním mladým podučitelem stála sklenice vody a ležel svazek v půli přeložených archů, on pak si významně odkašlával a límec u krku stále uvolňoval, nudě se při prvních dvou člancích porady a hoře nedočkavostí. Konečně přišel na „denní pořádek“ jeho rozhovor.

„Tak nyní pan X. bude tak laskav, a přednese ctěnému sboru o tematé, jaké si k dnešnímu rozhovoru obral“, zní z úst páně předsedových. Oči všech a tedy také mé obrátily se na člena, jemuž připadalo „rozhovořit se“, a jemuž právě uděleno slovo. Conticuerunt omnes intentique ora tenebant. Odkášlav a posilniv se douškem vody, oznámil pan Rozhovora slavnostně thema: „M a c h a r o v a M a g d a l e n a. — N a o b r a n u p r o t i o d p ů r c ů m j e j í m“.

Nesmějte se, pane redaktore, že se mi mohlo něco takového zdáti! Vždyť sen jest sen, kdo zaň může! Mně Vám ale do smíchu nebylo. Já Vám vyskočím ze sesle, pln rozhorlení, a tou nestydatou bezohledností na mou osobnost těžce uražen, proti všemu jednacímu řádu volám na řečníka: „Cože?! Tohle jest také otázka všeobecně vědecko-paedagogicko-didaktická, která na zkušenostech ve škole nabytých se zakládá?! Pane předsedo! já se vzdám z této porady, račte to dáti do protokollu a také

udati proč! Nebo nemám času ani vůle, bych při učitelské poradě školní poslouchal obranu t a k o v ý c h veršů, jichž obsah znám jest mi z kritiky časopisecké!“ Sebral jsem klobouk a opouštěl síni konferenční i posvátnou budovu školní. „Chachacha! neviňátko! to je hlupák!“ zněla za mnou posměšná slova pánů „kollégů“, kteří pak zabrali se asi do těch „paedagogicko-didaktických“ veršů o Magdaleně.

Než můj sen. pane redaktore, není ještě celý. Sním Vám totiž dále, kterak po krátkém čase přišel pan okresní školdozorce na inspekci. Prohlížeje úřední spisy správy školy, čte též zápisník poslední porady měsíční, a zapsaný tam passus o mém nevhodném odchodu a příčině jeho. Nemnoho potěšen „nabytými ve škole zkušenostmi“ pana Rozhovory, promluvil si s ním „mezi čtyřma“. Za to však Madlenin obhájce zanevřel na mne jako zuřivého Madlenina protivníka.

Tentž celý můj sen, pane redaktore! A řekněte mi, je-li možno, aby se člověku něco takového zdálo, a což teprve skutečně stalo? Vidíte že ne! Já bych řekl také, že ne. Ale jak jen se mi mohlo něco takového zdáti? Říkají, že sen za podklad mívá někdy něco ze skutečnosti. Aha! již to mám, už vím, jak jsem k tomu snu přišel: Ten mladý pan podučitel mne nemá tuze rád, hněvá se na mne; nevím proč? To mne tolik trápí, že přemýšlím stále o příčině té kyselosti — a tu není divu, že ji naleznu — ve snu.

Pane redaktore, buďte zdrav!

J. P o t r e f n ý.

DROBNOSTI.

„Spolku přátel katol. českých škol bratrských.“ zaslali: vldp. Václav Brůha, b. vik. tajemník a farář v Malé Chýšce 1 zl. 20 kr.; dp. Antonín Maňour, kaplan v Malé Chýšce 1 zl. 20; dp. Josef Vajs, kaplan v Hostivaři 4 zl. 50 kr. — Fr. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána t. č. tajemník

Dbejme více výchovy. Na škole se žádá stále více. Počet předmětů vyučovacích se stále rozmuožuje. „Vědění, praktické vědění převládá nyní v našich

školách, ale moment vychovatelský ustupuje do pozadí! Ve vyšších ústavech záleží veškeré vychovatelské působení nammoze pouze v tom, by se chovanec vžil v jisté obvyklé formy, individualní pak paedagogika přestává tu skoro úplně. Bděme, aby i naše školy obecné nepozbyly svého charakteru vychovavacího! Slovy těmito vyjadřujeme velmi vážný požadavek, jenž musí býti vyplněn, nemá-li z toho budoucím vzejít škoda. Dějiny všech věků ukazují k tomu, že náró-

dové spěchali vždycky vstříc své záhubě, jestli že nebyla nižší stránka člověka — der materielle Sinn und Genuss — náboženstvím zušlechtěná a v náležitých mezích držána. Necht' tudíž naši učitelové na školách obecných v tom vždycky spatřují nejvznešenější úkol svůj, by vychovali dobré lidi, necht' nikdy nepřestanou považovati se za vychovatele! K této úvaze přidruží se pak i přesvědčení, že bez náboženství, bez součinnosti a podpory církve vychování nemůže býti ani hlu boké ani trvalé, a že tudíž škola musí zůstat v úzkém spojení s církví. Církev skýtá škole tak cenné prostředky kázně (t. j. prostředky výchovu podporující,) že proti tomu pomoc všech- ných druhých činitelů, i pomoc státu, da- leko zůstává pozadu, ano cenu svou opět jenom z nich (t. z prostředků církve) čer- pati může. (Dr. Vavřinec Kellner.)

Povídky o Indianech. V květnu roku letošního stálo v Berlíně před soudem 5 hochů, kteří vedli život pravých loupež- níků. Čítali pilně povídky o Indianech, čímž byla jejich obrazotvornost a touha po dobrodružství na nejvyšší míru podráž- děna a napjata. Místo co měli chodit do školy, utekli z domova, by se vymkli kázní, a přidružili se ku dvěma mladým dělníkům. V tomto sdružení vyhledali v městě sklep, jehož nebylo upotřebováno a z toho sklepa vycházeli v noci na lup. Při těchto nočních vycházkách počínali si velice opatrně a páchali ku podivu drzé krádeže. Čtyři z nich byli odsouzeni do vězení na 1 až 1½ měsíce, nejmladšímu pak dostalo se ostré důtky. (Viz Fr. paed. Bl. č. 26.)

O vedřinách čili hickách, neb jak se to vůbec jmenuje, píše Fr. paed. Bl. v č. 27 as následovně: Učitelé venkovští závidívají vídeňským svým kolegům jejich krásné vedřiny a přec jsme my vídeňané s našimi vedřinami vlastně jen k politování. Nehledě ani k tomu, že je na př. za příčinou vedra na jedné škole prázdná, kdežto na druhé v téže ulici, ba v téže bu- dově se vyučuje, — jsou v císařském městě Vídní učitelé řídicí, kteří, byť i teplo- měř ve stínu ukazoval 18° R., jednoduše řeknou: „Teplo měř jsem já, dnes se vyučuje.“ Pak si jenom představme pobouření mezi žáky! V hodinách dopoledních od-

dávají se jakémus tesknému doufání, zdali atd. Stane se však opak; tento odpor, tato nechuť, tato roztrpčenost, kteréž se pak zrcadlí v „obličejích“. Tyto sceny mohli bychom ještě dále rozpřísti, ale obraťme se k silám učitelským. I oni jsou lidé a proto jsou rovněž jako jejich žáci přese všecku píli svou a horlivost v po- volání ovládnání city. Doufají tudíž též, že jsou vedřiny a hodlají to neb ono konati atd Zkrátka a dobře výnos o prázdnou za příčinou vedra potřeboval by nutně opravy a to v ten smysl, aby v horké roční době odpolední vyučování vůbec přestalo. Vždyť se beztoho ukazuje k tomu, že se duch naší školní mládeže jednostranně pěstuje a přetěžuje; proč pak se jí tedy neposkytne příležitost, by pečovala též o svoje tělo? —“ My se své strany nepochybujem ani dost málo, že se měštití páni učitelé solidárně budou o to zasazovat, aby v horkých mě- sících odpůldne se vůbec nevyučovalo, a že toho snad konečně i dosáhnou. Má-li však vedro svoje obtíže, má je i zima; a proto bychom navrhovali, již jen z té příčiny, by se páni měštití učitelé nedomýšleli, že jim jejich prázdná závidíme, by v mě- sících zimních opět bylo dopoledne prázdná, velké prázdniny pak aby trvaly aspoň nej- méně od 1. července do 15. září a každý učitel aby na prázdniny dostal buď pří- davek na letní byt, aneb aby pro ně byly na venku na příhodných místech zřízeny villy k volnému užívání.

Čeština na německých školách.

Dle sdělení brněnského „Hlasu“, vydala moravská zemská školní rada výnos, ve kterém se katechetům na německých ško- lách vyhrazuje právo vyučovati české děti v náboženství po česku. Původ výnosu toho je zajímavý. V německé obci H. chodí do školy hromada českých dětí. Katecheta ovšem učil je náboženství po česku. To však nebylo po chuti správci školy. Udal katechetu okresní školní radě a tato zaslala věc zemské školní radě. Na to vydala c. k. z. škol. rada dne 27. srpna 1894 č. 5856 výnos, jímž katecheta nebyl nikterak pokárán, nýbrž v němž se vý- slovně praví, že dle dosavadního ve státě obvyklého způsobu mají se náboženství po česku vyučovati jenom takové děti, které německy neumějí. —a.

Podučitelé po 10 letech. Zemská školní rada vydala ve srozumění se zem- ským výborem nařízení, týkající se pod- učitelů, že po 10leté nepřetržité službě dle povinnosti mají učitelé jmenováni býti.

Obsahuje pravidla, dle nichž řídit se mají při takovémto povýšování okr. rady školní. Příslušné žádosti se všemi doklady služebními, s vysvědčením dospělosti a způsobilosti učitelské a s příslušnou tabulkou kompetentů mají do 14 dnů zaslati místní školní radě k vyjádření, pak má okresní rada školní, po případě obecní zastupitelstvo v městských okresích dle presentačních předpisů ve schůzi své usnésti se na určitém návrhu a jej ve lhůtě presentační oznámíti zemské radě školní. — a.

Útulky chudé mládeže školní.

Při pražských školách zřízeno jest 14 útulků pro chudou mládež školní, by v době poškolení pod dozorem vychovatelek pracovala školní úkoly a zaměstnávala se různými pracemi ručními. V útulcích těch bylo 589 chlapců a 626 dívek, úhrnem 1215 dětí. — a.

Inž. Ant. Večeř zem. učitel hospodářské školy ve Velkém Meziříčí na Moravě, sděluje nám, že vlastním nákladem vydané „**Měřiví výkoné**“, plochoměrství se zeměměřivím i nivellací a tělesoměřivím; dodatek o melioracích. — 23 archů 8°, sazba kompr., 315 ilustr. v textu a 6 ilustr. tabulek, s přehledy a tabellami zasílá za sníženou cenu 1 zl. a porto místo dříve za 1 zl. 80 kr. Kniha jest schválena vys. c. k. minister. orby pro školy odborné. Jest to jediná kniha odborná svého druhu v naší literatuře. Veliké množství příkladův (také v měně korunové) a zcela zvláštní, samostatný návod ku řešení úloh měřivých ji zvláště doporučují. Byla všemi odbornými i politickými listy doporučena. Potřebnou jest pro učitele škol vícetřídních a II. a III. odb. šk. měšťanských, pro žactvo škol hospodářských a odborných, pro učitele škol pokračovacích, pro obecní a okresní zastupitelstva, lesníky, hospodáře, stavitele, inženýry, geometry, ředitelstva velko- statku, knihovny školní a okresní atd.

Znamení doby. Pod heslem tímto píše „Fr. paed. Bl“ č. 27., tedy list na výsost liberální: Pařížským soudem porotním bylo ve středu (3/7.) po sedmidenním soudním řízení odsouzeno 23 mladistvých darebáků, kteří řádili jako banda lupičská v okolí Paříže. 20 jich bylo odsouzeno do žaláře na 2 až 8 let; jeden Spannagel, byl odsouzen k doživotní, druhý ku 20leté a třetí k 15leté nucené práci.“ — K tomu připojujem, že národní společnost pro výchovu v Lyoně veřejně doznává, že mladistvých zločinců značně přibylo, za

to však že značně ubylo mladých lidí, kteří by se věnovali nějakému řemeslu. („Revue pédagogique“, sešit červencový r. 1895. str. 88.) A přece má Francie již po tolik let školy laické s občanskou mravoukou, od jakéž i u nás liberální paedagogové očekávají všecku spásu a kterou by rádi viděli ve škole místo náboženství.

Liberálové a — svoboda. Liberální „Revue pédagogique“ jeví ve svém posledním sešitě velikou žalost, jež jí způsobili jednak Salisbury, jednak belgický ministr Schollaert a za ním i Nizozemsko. A není také divu, vždyť jest Salisbury přítelem školy konfessionální, v Belgii pak a Nizozemí dostalo se katolíkům vzhledem ku škole některých malých výhod oproti době dřívější. Ač se to však stalo ve smyslu svobody náboženské, přec to naplňuje jmenovaný liberální list přímo úžasem! V Nizozemí byl dne 10. června modifikován článek 54. školního zákona z r. 1889 a to v ten smysl, že školy soukromé čili školy konfessionální budou moci snáze za jistých podmínek obdržeti státní podporu. Ačkoli je to, jak jmenovaný liberální list sám musí uznati, nepatrná maličkost, přec to považuje za jakousi díru do „liberálního“ zákona školního. V Belgicku pak, kde bylo přijato, že i na školách státních čili veřejných má náboženství být předmětem povinným a že ti rodiče, kteří posílají děti své do soukromých škol katolických nejsou více povinni platit zároveň na školy státní, byla z této příčiny od socialistů a liberálů, zcela po způsobu „liberálním“ proti ministerstvu, jež zákon ten navrhlo, i proti katolíkům zosnována velká demonstrace. Nejvíce však zarazilo liberální „Revue pedagog“, že se v Anglii stal opět ministrem lord Salisbury, jenž byl letos v březnu veřejně prohlásil, že kompromis z r. 1870, již se přežil a že „princip. kterému patří budoucnost, jest princip školy konfessionální vydržované poplatníky“ čili jinak: státem. Teď prý „jest lord Salisbury opět u vesla a proto prý možno očekávati, že se pokusí o to, by úžas budící tato theorie stala se zákonem.“ (Revue pedag. 7. str. 91 a 95.)

Z Portugal. Podle nejnověji uveřejněného výsledku sčítání lidu od 1. prosince r. 1890 jest v Portugalech 938.165 lidí, kteří umějí čísti a psáti; těch pak, kteří umějí toliko čísti, jest prý sotva

100.000. Těch však, kteří neumějí ani čísti ani psáti, jest přes 4 milliony, mezi těmi pak 2,238.115 žen. V samém Lisaboně, kde je 301 206 obyvatelů, bylo napočteno 143.057 takových, kteří neumějí ani čísti ani psáti. Z pěti Portugalců umí číst a psát toliko jeden. — Významné při tom je, že ani liberální „Rév péd.“ neodvažuje se uvalovat vinu toho na klerikály a že příčinu toho spatřuje v úplné lhostejnosti lidu, vzhledem k níž jest prý i namáhání vlády beze všeho skoro výsledku.

Nejlepší vychovatel — příklad.

„Jak jednáme převráceně, chceme-li, by jiní byli dobří, ač my takovými nejsme! Vlastními ústy se odsuzujem, prikazujeme-li jiným dobré, sami činíce zlé. Žádný zákon nepůsobí tak, jako zákon živý, ježž zákonodárce sám vykonává. Jeť slovo činu vždycky účinnější než slovo promluvené toliko ústy. Prvnější má za spojence tolik řečníků věrných svému přesvědčení, kolik čítá činů; poslednější pozbývá veškeré vážnosti, jelikož jest osamoceno. Jak pak můžem očekávatí nějaký užitek, když sami stavíce zároveň boříme, stavíme slovem, boříme činem? Kdo chce léčit nemocné, nesmí sám být nemocen; napřed pečuj o sebe, potom o jiné! Ó bídní smrtelníci, kteří jsou doma krtky, venku rysy! Vlastní své chyby nechcem viděti, všeho citu jsme k nim pozbyli, neznamenáme břevna v oku vlastním a pátráme bedlivě po mrvě v oku bližního. **L é k a ř i u z d r a v s e s á m !** (Hevenesi.)

Mladý vrah. V obci Ůčihově u Podbořan vyzval dne 22. m. m. 14letý několikrát již pro krádež trestaný výrostek Karel Kunz šestiletého hošíka dělníka J. Holmuta, aby se šel s ním do obecního rybníku vykoupat. Když se octli ve vodě, držel Kunz malého Holmuta tak dlouho pod vodou, až byl mrtev. Když se setmělo, vytáhl Kunz mrtvolu z vody a odnesl ji do rokle čtvrt hodiny vzdálené. Aby však vzbudil podezření, že hošík byl zabit, pustil mrtvolu na své příšerné cestě několikrát na kameny, čímž byla lebka skutečně roztráštěna. Každodenně šel k rokli, aby se přesvědčil, zdali je tam mrtvola. Konečně tutěž ve značném stupni rozkladu našli. Mladý vrah se po dlouhém zapírání ke všemu přiznal.

Počet žáků ve třídách. Školní odbor v Berlíně ustanovil, by ve vyšších třídách škol obecných činil počet žáků 50, ve středních třídách 60 a v nižších třídách 69. — a.

Ústavy pro slepce. V Německu zřízeno jest pro slepce 29 vychovavacích ústavů, z nichž jich na Prusko připadá 15. — a.

Zamítnutá žádost. 40.000 otců selských rodin polských ze západního Pruska podalo pruskému ministru vyučování žádost, aby tam bylo zavedeno na školách národních aspoň vyučování náboženství polským jazykem. Vláda pruská žádost tu prostě zamítla. — a.

Výnos pro učitele středních škol. Ministr vyučování vydal ke školním zemským úřadům výnos, kterým dávají se pokyny o chování se učitelů středních škol k žákům. Ministr uhodil zde na důležitý vychovavací moment, když doporučí vlidnost a laskavost místo pouhé přísnosti k žactvu. Zejména jest šetřiti citu žáků pro čest. Na žádném stupni vyučování učitel nemá býti tyranem svých žáků, na žáduém jejich kamarádem, ale vždy a všude šlechetným a slušným přítelem. — a.

Pruská sněmovna přijala následující resoluci: Sněmovna uznává dosaavadní péči správy vyučovací ve příčině tělesné výchovy a zručnosti mládeže, a očekává 1. že správa vyučovací i na dále věnovati bude pozornost svou tělesné výchově a zručnosti mládeže; 2. že podporovati bude výcvik v ručních pracích na školách chlapeckých a nemajetným obcím ve příčině té poskytne hmotnou podporu z prostředků státních. — a.

Bída. V londýnských školách, jež jsou podřízeny veřejné správě, jest ze 340.000 dětí 43.000, které postrádají domácí stravy. Za tou příčinou zřizují se tam velké kuchyně, které buď za nepatrnou náhradu nebo zdarma poskytovati budou školní mládeži obědy. — a.

Stolice pro medicinu a hygienu školní bude zřízena v Paříži; tak se aspoň usnesla obecní rada Pařížská k návrhu radního Strausse. (Rév. pédag.)

Spisy redakci zaslané.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. C. Vlk v Praze čp. 604—I. Roč. III. čís. 6. Doporučujeme co nejlépe.

Náš Domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Vyd. a red. Josef Vévoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 13.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Štastný v Brně. Roč. XVIII. čís. 13. s výborným obsahem.

Časopis učitelek. Roč. II. čís. 13. a 14.

Rozmarné kapitoly. Napsala Ludmila Grossmannova-Brodská. Svazek II. Ve Velkém Meziříčí 1895. Nákladem J. F. Havránka. Cena 40 halířů (20 kr.).

Dělnické Noviny. Vydává družstvo „Vlast“, red. T. J. Jiroušek. Ročník IV. č. 21 a 22. s bohatým obsahem.

České mládeži. Vydavatelka a majitelka Františka Mašínová na Vinohradech. Roč. II. č. 10.

Dom a škola. Vychovatel'ský časopis pro rodičov a učitel'ov. Red. Karol Salva v Ružomberku. Roč. XI. čís. 7.

Hrvatski učitelj. Red. Dr. Julie Golik v Zahřebě. Roč. XIX. čís. 12 a 13.

Věstník hospodářského spolku Humpoleckého, Polenského, Pelhřimovského a Přibyslavského. Roč. IX. čís. 4. Vychází v Humpolci.

Růžová knihovna. Sbírkka spisů cizojazyčných pro mládež. Pořádá Fr. Jarolim. Nákladem vlastním. Sv. II., jenž přináší povídku: *Lesní muž*. Povídka ze života na Sumatře. Napsal Eliáš Berthet. Přeložil a upravil pořadatel. V Pisku. Cena 35 kr. — Knižka tato vyniká pěknou úpravou. též tropická krajina, jakož i její obyvatelé jsou pěkně a mládeži srozumitelně líčeny. Ale zdali „lesní muž“ čili orang-utan skutečně tak chodí, jak se o něm dí v povídce, o tom bychom skoro pochybovali, tak jako i o tom, že by mohl hoch, jakým je podle povídky Eduard, tak velice být lehkomyšlným a neposlušným a byl-li takovým, že by se na něj v takové krajině tak málo dávalo pozor; on pak sám že by zúmysla sobě vyhledal provaz, — provaz přece hodně dlouhý, aby jej mohl „lesnímu muži“ spustit do jeskyně, ten provaz že by u sebe ukrýval, tak že by si ho u něho nikdo nepovšiml, ba on sám že by na provaz ten zapomněl a si naň opět v tom okamžiku teprve vzpomněl, když se horním otvorem dívá do jeskyně, v níž byl zazděn „lesní muž“. Ostatně se povídka velmi pěkně čte a malé čtenáře jistě pobaví.

Konkursy.

V **Litoměřickém** školním okrese def. místo učitele jako správce školy při veřejné č. šk. v Terezíně (600 zl. + 80 zl. a byt.) Od 12./7. — Na českých obecných a měšťanských školách v **Praze** obsadí se tato místa: ředitele na ob. a m. škole pro chl. u M. B. Vítězné; učitele při Staroměstské m. šk. chl. pro odbor mathem. techn. a učitele pro týž odbor při m. chl. šk. v Holešovicích; učitele při ob. šk. chl. u sv. Havla; učitelky při ob. šk. d. 1 v Holešovicích a 1 v Bubnech; podučitelů 2 při ob. šk. chl. u sv. Havla, 1 při Novoměstské ob. šk. chl., 1 u sv. Jindřicha, 1 v Bubnech; podučitelek: 2 při Novoměstské ob. šk. d., 1 u Maltezů. Žádosti nejděle do konce srpna c. k. okr. šk. radě v Praze.

O B S A H: Jak možno buditi zájem, udržeti a zvýšiti pozornost žactva při učbě vůbec a náboženské zvláště. Několik myšlének hledě ku školám měšťanským a středním podává Josef Kašpar. — Biblická galerie. Napsal Fr. Vaněček. — Příklady vzorných rodičů. (Přednáška pro lid zařízená „Družinou sv. Vojtěcha.“) (Pokračování.) — Ze školské výstavy na národopisné výstavě československé. Píše Znamý. — Feuilleton. — Drobnoti. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláme předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamacce, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Náboženství, rozum, vůle a cit.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

IV.

Člověk, jsa bytostí rozumnou a volnou, snaží se *poznati* nejen věci a bytosti mimo sebe, nýbrž i v sobě, ano sama sebe. Z té příčiny nemůže se vyhnouti ani tomu, by neprozkoumal, která má se k Bohu a ku bližnímu, kteraký má původ a cíl, která práva má Bůh na něho a které povinnosti má on k Bohu, zkrátka: v čem záleží onen vztah čili poměr, který cítí a tuší mezi sebou a Bohem? O tom, jak dalece dovede člověk poznati rozumem svým poměr ten a jak dalece potřebuje pomoci, — zjevení a zvláštní milosti Boží — o tom zde mluvíme, jelikož úplně na tom dosti máme, že člověk snaží se poznati poměr svůj k Bohu ať z přírody nebo z nadpřirozeného zjevení, ať z rozumu nebo z víry. Zde chceme jen na to váhu klásti, že člověk jsa bytostí rozumnou a volnou, nejen snaží se poznati zmíněný poměr svůj k Bohu, nýbrž i uznati, čímž sám v sobě jakéhosi uspokojení a celistvosti dochází. Z toho však již každý vidí, že rozum a vůle jsou podstatnými činiteli náboženství, že bychom bez nich nedodělali se náboženství.

Poněvadž však má člověk tělo i duši v jeden celek spojeny, a poněvadž následkem spojení toho působí tělo v duši a duše v tělo, povstávají v nás dojmy a pocity, kteréž, ačkoliv *za* poznáním a uznáním *následují*, přece tak mohutnými a působivými bývají, že náboženství takořka docelují, vedle rozumu a vůle i cit staví. Promluvíme proto o obou podstatných částkách náboženství, o poznání a uznání, jakož i o docelující části náboženství, o citu.

Že prvním činitelem v náboženství jest *poznání* (rozum), učí především (nás křesťany):

α) Písmo svaté. Čtemeť u sv. Jana 17. 3. „Ten jest zajisté život věčný, aby *poznali* tebe, jediného Boha pravého, a kterého jsi poslal, Ježíše Krista.“ Mimo to mluví Písmo na mnohých místech o „vědě svatých“ a „pošetilým“ nazývá ty, kteří nemají „o Bohu vědění“ (in quibus non subest scientia Dei). Proto nazývá sv. Pavel neznalost pohanskou chybou neomluvitelnou, vinou, bezbožností, nespravedlností a pověřčivostí. Nevyhnutelnou podmínkou náboženství jest víra; víry

nelze však nabyti leč kázáním, a kázání dobrého nelze činiti, není-li v hlavě jasno, schází-li poznání. Z té příčiny i sám Spasitel stal se kazatelem a hleděl své učení (náboženství) *objasniti* podobenstvími a *dotvrzovati* zázraky.

β) Svatí otcové a nejvýtečnější naši mužové snažili se vždycky a snaží se po dnes odůvodniti víru, pokud ovšem lidskému duchu jest to možným. Celá naše křesťanská literatura není téměř nic jiného, než dokazováním, vysvětlováním a obhajováním víry, jež nic jiného tak nemají na mysli a starosti, jako zploditi *poznání* věroučné pravdy.

γ) Možno konečně i to uvéstí, že *poznání* jest *předním* činitelem náboženství, poněvadž žádná bytost stvořená náboženství nemá, která rozumu postrádá a poznání jest neschopná, jakož i to, že člověk *v tom* náboženství si libuje, které prozkoumal a hodnověrným našel. Nedivme se tomu! Člověk snaží se poznati a prozkoumati všecko, cokoli dotýká se jeho života tělesného a časného; jak by tedy nezkoumal a poznati nežádal toho, co dotýká se jeho života duševního a věčného!

Pozoru hodným a *v naší* záležitosti velevýznamným jest, že každé náboženství má nějaké *učení*. Nesmíme si ovšem mysliti, že náboženství národů polozdivočelých a nevzdělaných tak mají vyvinuté učení a názory, jako jsou naše. Není tomu tak, ale spíše veliký všude znamenáš rozdíl! Než v tom všude shodu máš, že v každém náboženství jakési učení nalézáš. V prvním stadiu vývoje náboženského jest ovšem „učení“ nejchudším a nejnedokonalejším. Divoch nedovede pověděti, co v duši cítí, když koná, co mu náboženství káže. Znamení však a *symbolsy*, kterých při tom užívá, znázorňují, co se v duši jeho děje, nač myslí, co chce; znamení a symbolsy pomáhají myšlence a poznání jeho, dráždíce obrazotvornost, která jest lokomotivou myšlení, abychom neužili známého slova *Welckerova*, jenž o obrazotvornosti dí, že prý jest „Hebamme des Gedankens“. Ve druhém stadiu vývoje již člověk rozumuje, srovnává, odtahuje, kombinuje, posuzuje. Z té příčiny vyjadřuje také dosti jasně, co v duši cítí, jak o čem smýšlí, následovně probírá i vztah svůj k Bohu a snaží se jej poznati. Poznatky své určitě si formuluje, a ovšem zase vždy dokonaleji a dokonaleji, až konečně dostupuje i nadpřirozené víry, jež není ovšem jen dílem jeho, nýbrž Božím, jež však našla v duši člověkově dosti dobře připravenou půdu, aby se v ní ujala. V tom vývoji a na tom stupni jest ovšem i „učení“ náboženské již dosti jasným, stále určitějším a vybranějším, až konečně dostoupí člověk ve „světle slávy“ vrcholu poznání náboženského.

Mluvíce o rozličných obdobách vývoje lidského, nemáme na mysli totéž, co moderní naturalisté a positivisté, kteří považují prvotného čili primitivního člověka polo zvířetem a polo člověkem, tedy divochem, jenž takovým jest ubožákem, že „slepým silám a pudům“ — jak psává *Masaryk* v Základech konkrétní logiky — všecek jest podřízen a v nich se ztrácí; ale máme na zřeteli člověka *po pádu* (post lapsum), duševně i tělesně velice pokleslého, člověka Boha a pravé poznání Jeho ztrativšího a do té mravní i rozumové bídy pokleslého, že jen velmi pomaloučku v před bráti se může. Takový člověk připadá nám jako nemocný, jenž ze smrtelné nemoci sotva vyvázl, stopy její veliké na sobě dosud má a sotva se po zemi vleče. Trvá to dlouho a pozvolna než se ku předu dostane, zotaví, sesílí a aspoň přibližně prvotní svěžesti, zdraví a síly nabude. Dle našeho náboženství byl prvotní člověk tělem i duší velice dokonalým; svou vinou klesl však s výše té, a jak dříve vynikal duševně i tělesně tak nyní pykal a byl duševně i tělesně

tak velice poškozen, že jen velmi pomalu v před bráti se mohl a dlouho potřeboval, než se vzmožil, k čemuž mu hlavně pomohl milý Spasitel. Naše theorie není tedy ani pozitivistickou ani protestantskou, poněvadž hájíme *prvotné dokonalosti člověkovy* a potom, i když *pád* jeho na mysli máme a bídy jeho bolestně si vzpomínáme, přece netvrdíme, že v něm *všecko* dobré bylo zničeno, zvláště rozum a svobodná vůle. Tvrdíme, že bylo mu to i po pádu zachováno, ale ve stavu velice žalostném, jelikož utrpěl jak na těle tak na duši, a musil pak pozvolna se zotavovati, následovně i různé fáze náboženské projíti, než se vzpamatoval a víry křesťanské, která ho intelektuálně i morálně povznesla a povznášá, skutečně dostoupil. Jakým byl stav pohanského lidstva — vyjmeme-li nepatrné ukázky mimo národ Židovský, jak nás učí Písmo, možno snad viděti na dnešních nevzdělaných a nekřesťanských divoších.

Téměř neuvěřitelným se zdá, že by racionalisté čili rozumáři mohli se prohlásiti proti tomu, aby se v náboženství čestné a důležité vykávalo místo lidskému rozumu a poznání. Než je tomu tak a sice od dob *Kantových*, který z náboženství udělal morálku, nechťe slyšeti o dogmatech a vyhlašuje, že náboženství není nic jiného než *mravný život*, spravovaný vůlí Boží! Odkud se o vůli Boží ano i o mravnosti poučíme, když náboženství nemá do toho mluvíti a když všechna dogmata a poznání mají z náboženství vymítěna býti, zapomněl Kant i stoupenci jeho říci, vlastně dokázati.

Za racionalismem pokračuje *pietismus*, jenž hlásá, že v náboženství „vše láska vyrovná“ a za pietismem *protestantismus*, aspoň z veliké druhdy části, maje v čele *Schenkla* a *Baumstarka*, kteří středobodem náboženství vyhlašují *svědomí*, kladouce všechnu váhu na to, aby člověk dle svědomí jednal a nepravice ani na tom nestojíce, aby si člověk svědomí své *dobrými* zásadami spravoval, čehož bez poznání náboženských pravd učiniti nelze.

Staří Gnostikové, buddhisté a z moderních racionalistů *Hegel*, *Schelling* atd. učili, že poznání jest nejen hlavním, nýbrž i *jediným* činitelem náboženství. To jest ovšem také bludno, poněvadž náboženství provívá celého člověka, a ne jen rozum; nemůže tedy náboženství *jen* poznáním rozumovým vyčerpáno býti. Theorie tato jest tedy extrémní. Hlavní však myšlenku její — *o potřebě poznání* v náboženství — zvláště za našich dob, očistěnou od nepravd a upřílišení, přijati sluší, jelikož bez náležitého poznání zavládlo by v náboženství brzy citlivůstkářství a pobožnůstkářství, které v život lidský zhoubně působí a konečně vede k výstřednímu fanatismu nebo k indifferentismu, jak vidíme na všech lidech, kteří v náboženství přesvědčení, t. j. náležitého poznání nedošli. Již z té příčiny nemůžeme (nejen jako *věřící* křesťané, nýbrž vůbec jako *rozumní* lidé) přijati názoru Kantova popírajícího *poznání*, jelikož by člověk rozumný a hloubavý již z té příčiny náboženství v nelibost vzal, když by v něm zkoumati a o jeho hodnověrnosti přesvědčiti se nechtěl a nesměl. Jsme daleci toho, abychom ujímali se racionalismu a jakéhosi náboženského *ďoubalství*, ani nepodporujeme bludný názor, že *všecko* v náboženství má člověk „zmudrovati“ a co dle svého rozumu nenašel a nevyzkoumal, že smí zavrhnouti; zde nic více a nic méně nehájíme, než přirozeného práva a povinnosti člověka, hleděti i v náboženství, pokud jest možno, poznati a prozkoumati pravdu. *Sv. Pavel* nebyl zajisté racionalistou, a přece učinil klasický výrok: Budiž vaše bohoslužba rozumnou¹

Druhým činitelem v náboženství a to činitelem podstatným, jest *vůle* čili *uznání* onoho poznání vztahu, kterým se má člověk k Bohu. Jakmile totiž po-

znali jsme závislost svou na Bohu, hned pocítili jsme jakási pravidla, práva a povinnosti, které ze vztahu toho v nás takořka vyrůstají a neodolatelnou mocí k životu se hlásí. Není ani možno, aby rozumný a svědomitý člověk neuznal tohoto řádu, který mu hlásají rozum, vůle svědomí ano i cit; celý tento nový řád není totiž nic jiného než *důsledek* předchozího poznání, důsledek žádající: Jedne dle toho, co jsi poznal! Řádnému poznání lidského rozumu musí odpovídati řádný život mravní; to jest požadavkem lidského rozumu, to jest důstojným Boha i člověka.

I tuto myšlénku, vlastně úlohu svobodné vůle člověkovy v náboženství hlásá nám křesťanům sv. Písmo kašíc *skutky* dokazovati víry. Klassické místo nacházíme u sv. *Jana* 13, 17: „*Víte-li* to, blažení budete, *učiníte-li* to!“ Špatné a bludné náboženství po tom se poznává, že nepřináší skutků dobrých a nevede k životu mravnímu. Sv. *Jakub* nazývá je „marným“ — vana religio.

Starou domněnku, že totiž náboženství *jen* v poznání záleží a že skutků netřeba, obnovil protestantismus a zbudoval na ní celou svou theorii o ospravedlnění. Heslo: „Víra sama dostačuje,“ přehnáno do té míry, že Konfesse Augsburská III., 29. prohlásila o dobrých skutcích, které člověk vykonal podporován jsa milostí Krista Pána a maje k tomu výslovný rozkaz Boží, za *pohanění* Krista! A odůvodnila to památnými slovy: Alioqui quorsum opus erat Evangelio, . . . quorsum Christo? K čemu by jinak třeba bylo evangelia a k čemu Krista?! Práví-li pověstný *Agricola*, že zákon patří na radnici a ne do náboženství a vyhlašuje-li *Amsdorf*, že „dobré“ skutky jsou pro spásu „škodlivy“, jsou to děsné, ale důsledné výběžky theorie, která zanedbávajíc v náboženství moment praktický čili *uznání* (vůle) a provedení pravd *poznanych*, dospívá takových výstředností a a očividných protiv.

Ačkoli takovou váhu klademe na uznání čili vůli v náboženství, přece výslovně proti tomu se vyslovujeme, aby se praktické provedení tohoto uznání čili *mravnost* vyhlášovala náboženstvím; mravnost, pravíme, která popírajíc rozum a poznání v náboženství, popírajíc potřebu poučení -- dogma a zjevení — způsobuje „náboženství“, které Boha ponižuje a člověka „vynáší“. Smutnou zásluhu o *tuto* důležitost mravnosti získal si Kant a za ním angličtí deisté: Tyndall, Chub a Chafesbury, kterých v Němcích následovali „arciotec osvětářství“ Semler, Bahrdt, Teller, Roehr, Bretschneider a Wegscheider.

Ve starověku nacházíme morálku místo náboženství v buddhismu a u Stoiků. O ethice stoické velmi dobře pronesl se slavný *Hettinger* (Lehrbuch der Fundamental-Theologie. 1. Aufl. B. I. S. 82.) napsav: „Stoicismus chtěl jako za našich dob Kantianismus založiti řád mravní na sobě samém, tím však podryl mu půdu pod nohama, kterou jest Bůh, jenž jest svatost sama.“ Vůle, jak ji vyšnořil *Kant*, jest „abstract“, kterému neodpovídá lidská zkušenost. Vůle ta má býti všude a není téměř nikde, poněvadž lidé jí v sobě nenalezají a následovně ani se jí neřídí! *Nenáboženská morálka* stoická vedla k *samovraždě* (Diogen. Laert. VII., 130.), poněvadž stoupenci její zoufali si, nemohouce provésti učení a ideálu svého; nebo vedla je k otupělosti a životní ospalosti čili resignaci!

Náboženství a morálku lze ovšem jako pojmy rozlišovati; v praxi však nebuďte proti sobě stavěny ani od sebe oddělovány, jelikož morálka má býti výkvětem náboženství a náboženství má býti potvrzeno Bohu milou mravností. Každá morálka měj na zřeteli Boha i člověka, nestav je proti sobě, ale veď je k sobě. Bůh jest pramenem všeho dobra a krásna, jež člověka šťastným činí, blaží,

zušlechťuje. Budiž proto Bůh a učení o NĚm — náboženství *podkladem* morálce aby v ní lidé skutečně prospívali a hodnými se stávali! Velmi dobře hlásá v té příčině *Gutberlet* (Lehrbuch der Apologetik, I. B. Seite 16.), že, „jakmile rozum náš poznal poměr člověka k Bohu, hned se v nás mysl hýbe, uznávajíc poměr ten a všechny důsledky z něho, takže ani jinak nemůžeme než Tvůrci se kořiti, Jemu se klaněti, modliti, Jeho poslouchati, ctíti, milovati a mu důvěřovati. Bůh jest od toho okamžiku naším pánem, naším dobrem, naším posledním cílem. Bůh jest příčinou *všech* našich činů, tedy i života *mravního*. V tom světle jasně vidíme, kterak má se mravnost k náboženství, k rozumu a vůli! Ano, my tvrdíme, a to na základě přiznání odpůrců našich, že kde není náboženství, tam není a nebývá ani mravnosti. Nechceme se dotýkati privatního života jednotlivců, nechceme proto jíti ani do soudních síní ani jinam, chceme jen na to poukázati, že kde není ani *pojmu* o mravnosti, tam nemůže býti mravního života ani mravních činů, a bez náboženství nemají odpůrcové naši jasného pojmu o tom, co jest mravným a co jest nemravným, smíme-li věřiti jednomu z nich, B. V. *Krejčímu* totiž, jenž minulého roku vydal v Chrudimě spisek „Dnešní otázka mravnosti“, v němž docela nepokrytě praví, že o *podstatě* mravnosti *ničeho* nevíme, že studující vysokých škol neví, je-li jaký rozdíl mezi manželstvím a prostitucí, že neví, jak má pohlížeti na smilství, panenství atd. Vede-li v takové konce morálka nezávislá, morálka bez náboženství, netřeba, tuším, dalších důkazů, že theorie, která takovou nauku propaguje a docela „náboženstvím“ moderního lidstva ji učiniti chce, jest falešna a venkoncem bludna!

(Ostatek budoucně.)

Jak možno buditi zájem, udržeti a zvýšiti pozornost žactva při učbě vůbec a náboženské zvláště.

Několik myšlének hledě též ku školám měšťanským a středním podává **Josef Kašpar**.

(Dokončení.)

IV. S tím souvisí, bychom se varovali všeho, co ku předmětu přesně ne náleží, a od něho ničím mysl záků neodváděli. — Napomínejme na př. *právě k pozornosti* co nejméně, jen když toho nutná, nezbytná káže potřeba. Roztržité žáky stačí často pohledem, pokynem ruky a podobným způsobem paměti ku pozornosti. Neprospěje-li tento způsob a nutno-li slovy žáka napomenouti nebo pokárati, učinme tak sice určitě ale stručně; — zvykejme mládež návyku opravdu velenému, by poslouchala na slovo. — Vhodně dí k věci Lindner: „Učitel nemá nadarmo mluvit, má hlasu svého šetřiti, a ne hned ku kárným prostředkům sahati; pohled, pokyn, krátké zastavení vyučování, zaklepaní na stůl, vyvolání jménem musí postačiti, by vnější pořádek se udržel.“ (Paed. str. 118.)

V. Bychom však zdržujícího napomínání a kárání co možno nejvíce se varovali, nespouštějme žáky ani na okamžik z myslí a s očí — Důležitou tu jest bdělost a pozornost učitele-katechety samého. Proto zaujímej katecheta ve škole nejraději takové stanovisko, odkud všechny žáky přehlédnouti může.

Jest sice dovoleno tu i tam se pohnouti, by se bližší přítomností učitelovou i žáci vzdálenější k upjatější pozornosti povzbudili, avšak to se nesmí díti rychle

a často, a prospívá jen ve chvílkách, za kterých nevyžaduje se tak přísně, aby všichni žáci najednou učitele viděli, tedy na př. při opakování nějaké definice, při čtení toho, co bylo přednášeno, a v podobných případech; při výkladu zcela novém, při mluvení ku docílení dojmu dlí učitel nejvhodněji na místě nejčelnějším. Varovati se dlužno vždycky toho, bychom po delší snad dobu nebyli od žáků odvráceni; nelze-li pak tomu se vyhnouti na př. máme-li něco poznamenati na tabuli, či na mapě ukázati, nebudme od žáků odvráceni ani na okamžik déle než toho třeba. — Pamatujme zásady: Pozorností a bdělostí vlastní jiné k pozornosti a bdělosti naváděj!

VI. Nezapomínejme pak nikdy, že jsme ve škole pro všechny žáky. Chybuje učitel, jenž zabývá se výhradně jen se žákem jedním neb jen s některými. — Především upozorňujeme na vadu, jež dosti zhusta vyskytuje se, by učitel katecheta zvláště vystříhal se tak zvaného *mazlení* s některými miláčky, jež na mnoze na ostatní žáky neblaze působí a důvěru jejich ku katechetovi značnou měrou podkopává.

Správně praví Durdík: „Celou třídu pokládej za jakýsi organismus, v němž každá část podstatná jsouc a na svém místě s ostatními tvoří pevně souvislý celek. Co jeden neví, nebo nedovede, nechť poví neb provede druhý, chyba jednoho opraví se druhým. Tímto způsobem zvláště probouzí se a vyvinuje sborový duch, jenž vydatně podporuje i prospěch i dobrou kázeň školní.“ (Paed. III. str. 281.)

Při zkoušení tedy a opakování má mysli býti zaměstknána celá třída, byť jen jednotliví žáci odpovídali. Z té příčiny budiž vždy *nejprve vyslovena otázka* a pak teprve budiž volán žák jménem. — Než ostatní žáci nebudtež zanedbávání. Odpovídá-li žák vyvolaný, — ostatní na př. na kratičké pokračování či na doplnění budtež přibírání, tak aby všichni pozorliví byli na to, o čem právě ve škole se mluví. Z té příčiny nutno katechetovi znáti ovšem dobře své žáky *dle jmen*. Neznáme-li jich a musíme-li se delší čas probíratí katalogem a žáka snad teprve hledati, pak ovšem pochodu takového nedocílí se nikdy na velikou škodu žáků samotných — nehledě ovšem k tomu, že za podobných okolností o pozornosti upjaté nelze ani mluvití. Než i ve přibírání žáků, když jeden odpovídá, a ve střídání jich neradno přeháněti. Proto zdá se nám to býti poněkud upřílišněno, praví-li Wilhelm, že při zkoušení jediného žáka možno ostatních 15 až 30 vystřídati. (Paed. str. 40.) Stejně tak nelze nám souhlasiti s methodou katechety, jenž dav otázku jednomu žáku, ostatní ku pokračování vybízí pouhým a stálým ukazováním rukou na jednotlivé žáky aneb oslovením ty! ty! pokračuj. — Zkoušení takové zdá se nám skoro bez ducha a páchne přílišně mechanismem, jehož se třeba stríci co nejvíce. — Vyvolaných žáků nenechávejme nečinně seděti a odpočívati, volejme je znova dle potřeby —; kdo bývá nepozoren a roztržit, toho voláme častěji. — Pamatujme pravidla: *Opakuj, cvič a zaměstknávej stále*. — Zbytečně nedí Komenský: Opakování kazí jed zapomenutí.

Vykládáme-li pak látku novou, hledme, by i tu žáci ve vyučování činně zasahovali. Že tu ovšem nejlépe na místě střídání metody akroamatické s erotématickou, již na jiném místě jsme pověděli. Toho snadno lze dosíci, když na př. při výkladě věcí známých neuvádíme sami, nýbrž na žácích se jich doptáváme. Věcí však takových, které žákům známy býti musí, opakovati nedáváme, těch prostě jen se dotkneme, ježto by se tím vyučování zbytečně zdržovalo. Při výkladu samotném dbejme logického postupu a chraňme se mezer a skoků. „Vždy

posloupně, nikdy skokem,“ praví Komenský. (Anal. Did. str. 47.) Proto vřele se doporučí upravit si látku, o níž ve škole má býti řeč, v oddíly, jež mezi sebou souvisí, jeden ze druhého přirozeně plyne a všechny vespolek ladný tvoří celek. Pozorlivý pak žák sleduje chod myšlének — snáze všemu porozumí a věc vyloučenou jako celek v paměti podrží. — Zde záleží hlavně na tom, jak vhodně soudí Lindner (Paed. str. 91.), „aby se nepodávalo příliš mnoho najednou, non multa, sed multum, a zejména jak Komenský předpisuje, pokaždé jen jedno; potom, aby se jedno s druhým náležitě pojilo vnitřním slučováním a častějším opakováním a posléze, aby přičinění učňovo přijímáním učiva se zvýšilo. Učení nemá se — a toho dobře pamatujme, — zbytečně usnadňovati nebo „jak nabyt tak pozbyl,“ platí i o statech ducha!

Bychom pak přesvědčili se, zda žáci všichni byli pozorni a výkladu rozuměli, opakujeme s nimi ihned jednotlivé oddíly výkladu, — co v odpovědích chybně shledáme, opravme a pak v krátkosti celou látku přednesenou dle jednotlivých oddílů ještě jednou rozumu žáků předložme. Tím způsobem nejlépe žáky v pozornosti a při zájmu udržíme. Když by však přece někdy pozornost žactva ochabovala, i v tom případě, že bychom dle svého svědomí seč jsme o ni se přičiňovali, pátrejme, co toho příčinou. Shledáme-li, že přednes náš, nuž propravme se, zvolme jinou formu — snad živější či přiměřenější okamžité náladě žáků; časem bude dobře na okamžik ustati — a se odmlčeti. Někdy nepozornost vzniká z příčin fysických jako jsou únava po předcházející namahavé hodině — neb ochablost způsobená vedrem. — Tuť ovšem povinností naší příčiny tyto odstraniti na př. postarati se o vhodný pokud možno rozvrh hodin náboženských — na chvíli otevřítí okno — či popřáti žákům unaveným něco oddechu, by pookřáli a se vzpružili.

Jsme u konce stručné své úvahy. Víme, že nepodali jsme věcí nových, nebylo to též naším úmyslem, spíše chtěli jsme na základě některých spisů paedagogických a své učitelské praxe učiniti snůšku pravidel a pokynů, jimiž by učitel-katecheta se spravovati měl, — chce-li žáky své udržeti ve své hodině při učbě náboženské při stálém zájmu a neunavné pozornosti. Snad sem a tam přec něco hodí se a dobrým bude uznáno. Dovolujeme si vysloviti to přesvědčení, že čím více pravidel těchto a pokynů šetřiti budeme při učbě svého posvátného předmětu, s tím větším prospěchem a výsledkem skutečně praktickým u svěřených sobě duší se shledáme; jsme toho mínění, že pak náboženství nebude žákům našim předmětem lhostejným, nýbrž, že pravdy jeho přejdou jim v tuk i krev, proniknou, zušlechtí a vzdělají je cele.

Biblická galerie.

Napsal Fr. Vaněček.

(Pokračování.)

Na základě Starého Zákona stojí Nový. Mnohá věc a zvyk Z. N. nabývá světla teprve znalostí St. Zákona. Tradice Nového Zákona převzala v sebe i tradici St. Zákona. Musí tedy i naše učebné knihy hledět podržet vše ze St. Zákona, co osvětluje některý obyčej nového. Spíše se můžeme uskrovnit ve věcech,

kteřé nám neosvětlují Zákon Nový. Na příkladě konkrétním myšlénka má se vyjasní.

Slova „Ejhle Beránek Boží, který snímá hříchý světa“ přicházejí vícekráte ve vyučování náboženském a bezpočtukrátě v pobožnostech křesťanských. Jasný výklad těchto slov jest důležitý. Knihy vyučovací přenechávají výklad katechetovi. Článek v biblické dějepřavě jednající o obětech Starého Zákona snadno by mohl posloužit jasným výkladem. Není třeba, aby obsahoval všechny hlavní a vedlejší rozdíly, jež archeologie biblická činí, ale postačí vybrati, co Novému Zákonu zvláštního světla dodává. Fakticky byl i v St. Zákoně čtverý druh oběti: 1. chvály, 2. díků, 3. proseb, 4. smíření. Tak rozděluje oběť i katechismus. Biblická dějepřava podává zase jiné rozdělení, které není totožné s rozdělením přijatým v katechismu. I biblická dějepřava musí zanechat různých tříd obětí a přidržeti se téhož směru, který přijat v katechismu. Netřeba lišiti oběť pro delicto (pokutní) a oběť pro peccato (za hřích), ale postačí oběť smírná, při níž se objasní slova: „Ejhle Beránek“. Pro krátkost vynechám rozdíly, kteréž při oběti smírné činí bible i archeologie; jasnost věci tím získá. Při smírné oběti předeprán *beránek* (pomímám podrozdíly, kdy dovoleno obětovati ovci, kozelce a j. — článek nejedná o archeologii bibl.) „*Na hlavu beránka*“ obětující člověk složil ruce a vyznal hřích svůj před knězem, jakoby na beránka přenášel hříchý své, jakoby beránek svou smrtí s něho sejímal hříchý — a beránek byl obětován, při čemž krev vylita byla kolem oltáře a ke stánku.

Sami archeologové praví, že rozdíl mezi obětí za hřích a za pokutu není dosti jasný, proto postačí podržeti pro děti, co jest jisté a instruktivní. *Beránek* se hlavně obětoval, nad hlavou jeho jmenoval člověk hřích či zpovídál se a kněz beránka obětoval. Vyznání hřichu ve Starém Zákoně bylo předepráno při oběti za pokutu („ašam“) ne však při oběti za hřích („chattat“.) Nemá-li povstati v hlavě dítěte babylonská směs, musíme se s vědeckými rozdíly uskrovnit a spokojit se zmínkou velmi důležitou, že při oběti smírné (ta zavírá v sobě oběť za hřích i pokutu jsouc pojmem širším) vyznával někdy obětující člověk nad hlavou beránka hřích, za nějž oběť přinášel. Beránek sejímal s něho hříchý. Na základě tohoto výkladu oběti smírné vyjasňují se slova sv. Jana Křtitele, kterýchž užíváme často při naší Bohoslužbě.

Biblická dějepřava ve článku o obětech nepracuje vykladateli katechismu do rukou, ale má odchýlné rozdělení od rozdělení katechismu. Vynechává tento instruktivní obraz o beránku, jenž sejímá hříchý, opomíjí zmínku, že i v St. Zákoně byla *zповěď částečná* a že byla předeprána v Písmě Svatém. Článek o obětech nemůže obsahovat celé učení o obětech Starého Zákona, už proto ne, že vůbec jest nejasné a jedině tradicí dá se doplnit, ale měl by obsahovat tolik, co jest instruktivní pro naše obřady a zvyky a to tak, aby přiléhá ke katechismu co nejtěsněji.

Co je dítěti platno věděti, že oběti nekrvavé byly buď suché z bělné přesné mouky, aneb mokré z vína. První i druhé byly zase buď . . .“ To jest příliš theoretické. Děti by více zajímal popis obětních obřadů, jak je podává archeologie, a zůstal by déle v paměti než rozčlánkování druhů obětních.

Po vypsání oběti smírné třeba poukázati na oběti pokojné (*chvály, díků, proseb*), při nichž se beránek požíval od obětujících, jeho domácích a kněze. Máme zde nový obraz biblický pro sv. přijímání. Často pak byly oběti obojího druhu obětovány pospolu, tak že pokání a hody obětní souvisely dohromady jako naše

zповěd a sv. přijímání. O nic delší by nemusil býti článek o obětech, než jest v bibl. dějepřavě, ale musil by býti sestaven se zřetelem ku katechismu. Poněvadž bibl. dějepřava vzdělána docela od jiných osob než katechismus, nemůže býti mezi nimi valného vztahu, což jest na škodu vyučování. V tak objemné knize, jakou *bibl. dějepřava* jest, musilo by býti dosti příležitosti a místa, aby byla *illustrací katechismu* celého. *)

Bude-li bibl. dějepřava upravena tak, aby ze článku samého byl patrný vztah ku některé stati v katechismu, získá katechismus, aniž by bibl. dějepřava něco ztratila. Třeba provésti skutkem onen vztah, jenž mezi oběma knihama skutečně jest.

Použitím týchž neb podobných slov v bibl. dějepřavě, jakých používá katechismus, jest dosažena *nová úleva* při vyučování. Na př. líčí se pomazání Saula a Davida na krále, aneb posvěcení Arona za nejvyššího kněze. Obé se vrací v katechismu při slově *Christos*. Pomazání Arona lze též použiti jako obrazu pro posvěcení na kněze. Proč nemají i v bibl. dějepřavě graficky býti vyznačeny hlavní momenty při jednotlivých výkonech? Použitím tučnější litery lze bez újmy lahody slohové vyznačiti body, které se vrací při vyučování katechetick m. Mojžíš na Arona *vložil ruce, modlil se nad ním a pomazal ho olejem*. Tento moment se vrací v katechismu při biřmování a při svěcení na kněze. Biblická dějepřava touto cestou může *již urovnávati cestu pro budoucí definici*.

Vypravování o stavu prvního člověka v ráji může značnou posilou býti pro katechismus. *Jak* bibl. dějepřavu máme, *není v. ní průpravy pro katechismus*. Stojí sama pro sebe, jedná o věcech biblických způsobem svým, ale nesnaží se už slovem a slohem chystati cestu katechismu. Vypravování biblické může se přispůsobit katechismu bez poškození lahody. Ono přispůsobení ponechává se zručnosti katechetové, kdežto čtenář bibl. dějepřavy (na venkové mnozí dospělí čtou biblickou dějepřavu) nepozoruje zřejmého vztahu ku věro- a mravouce.

Že Bůh rodičům našim v ráji požehnal a že je učinil prvními rodiči, nedoví se čtenář z bibl. dějepřavy, ale teprve z katechismu. Pouhým tučnějším tiskem lze naznačiti hlavní myšlenky. „Bůh učinil z hlíny země *tělo* člověka a vdechl v tvář jeho *nesmrtelnou duši*. Tak učiněn jest *první člověk*“. Zde není změněno ani písmeno z textu bibl. dějepřavy, a přece se zde připravuje cesta katechismu pouhým grafickým prostředkem. Nemyslím dělat z bibl. dějepřavy katechismus, což by jen škodilo, ale myslím použití úpravy bibl. dějepřavy také pro katechismus bez újmy lahody biblické.

Pád prvních rodičů v bibl. dějepřavě a v katechismu, daly by se snadno jeden druhému přispůsobit. Katechismus by slevil svou učenost a bibl. dějepřava *jen postup* vypravování, aby přiléhal více ku katechismu.

Desatero Boží jest důležitou částkou v katechismu, jest to vlastně celá mravouka. Biblická dějepřava ve skutečnosti obsahuje celý výklad desatera a celou mravouku. Všechny hříchy a ctnosti, o nichž jedná katechismus jsou obsaženy v biblických dějinách. Nebudíž ponecháno jedině katechetovi, aby vynašel si body korrespondující, ale dějepřava sama vytkni buď sama, buď graficky buď krátkou větou vztah ku učení věro- neb mravoučnému. Při probírání bibl. dějepřavy nabudou dítky obrazu pro všechny hříchy a ctnosti, o nichž katechismus

*) Nescházelo ani katechetů, kteříž byli pro splynutí katechismu s bibl. dějepřavou. Máť mnoho tato myšlenka pravdy v sobě.

mluviti má. Ať děti vědí, že Achab hřešil proti VII. přikázání a sice *loupeží*, protože násilím vzal viničku Nabotovu, Ofni a Finees vzali věc posvátnou na místě sv. a dopouštěli se *svatokrádeže* Israelští klaněli se věci udělané a dopustili se *modlárství* — dělali si více bohů, hřešili proti I. přikázání atd. Víím, že tak většina katechetů učí, poněvadž si musí rovnat cestu pro budoucí léta, ale bibl. dějeprava toho nedbá, nepoukazuje důrazně na jakost hříchu. Poukázáním takým neztratí se její půvab, ale použije se pro praktické učení katechismu.

Dítě bude míti celé zpytování svědomí v příkladech biblických, prvé než se mu bude učit katecheticky. Bude míti věc, byť i mu scházelo slovo katechismu. Ať raději cítí, co vědět má, než aby vědělo bez citu. Více prospěje příběh zbožné Rút, ku naučení se výkladu IV. přikázání, než nacvičení slov, kdy dítě rodiče své ctí, miluje, poslouchá. Při vypravování o Rut možno poukázati také na čtvrté přikázání, možno použití i slov katechismu v bibl. dějepravě; v stáří a potřebách matku neopustila, dobrým chováním radost působila a pod.

Používání týchž vazeb slov při bibl. dějepravě zdomácní díkce katechismu prve, než se k němu přikročí. Aby se však takováto tradice bibl. dějepravy vyvinula, musí v knize její býti přihlíženo co nejvíce ku vzájemnému vztahu mezi dějepravou a katechismem. *Kdo má upravití budoucí katechismus, musí také upravití biblickou dějepravu, aby se doplňovaly navzájem jako ruka pravá a levá Celý katechismus — dokud lze — buď vědomě roztroušen v přepracované biblické dějepravě, aby těžší vazby a stavby zdomácnily na pestrém a vonném sadě biblických dějin. Jestliže se vědomě přihlížeti bude při spracovávání bibl. dějin ku stavbě a slohu katechismu (též obráceně) usnadní se práce velice.*

Děti školní počneme vyučovati medem biblickým a pak náhle přistupujeme ku chlebu katechetickému, který bývá často okoralý a kůrkovitý. Nebude-liž lépe, abychom do medu biblického přidávali zúmyslně něco drobtů chlebových, které později budeme při katechismu potřebovat? Činíme tak zajisté každý, ale činíme každý na svou pěst, dle svého vědomí a svědomí. Budiž však i sám základ vyučování — katechismus a biblická dějeprava z úmyslu založen ve příbuzném slohu, kterýž by se dal lehce představovat. Nyní stojí bibl. dějeprava ve krásném slohu gothickém, katechismus pak zbudován ve slohu erárních kasáren: definice stíhá definici.

(Ostatek příště.)

Z řeči poslance Dra Glattfeltera,

již měl v Pruské sněmovně.

Před nedlouhou dobou měl v Pruské sněmovně poslanec Dr. Glattfelter pozoruhodnou řeč, kterouž zde, vypustivše pouze to, co se výhradně týká Pruska, u věrném překladu podáváme. Když se byl totiž Glattfelter vřele zastal učitelů na ústavech učitelských, kteří byli dříve učiteli výpomocnými a z této příčiny ve služebných letech svých zkráceni, pravil pak doslovně: „Co se týče školy obecné, byly mi již delší dobu mnohé věci nápadnými,

a také v této sněmovně byla o nich již vícekrát zmínka. Byla totiž vícekrát různým způsobem činěna výtku, že škola zavinila úpadek naší mládeže v ohledu mravním. Mně přišla tuhle do rukou statistika, podle níž bylo ve státě Pruském mladistvých zločinců od 12—18 let v roce 1883. — 30.700, v roce pak 1892. — 46488; v Rakousku jeví se podobný pokrok k horšímu. Zde bylo totiž mladistvých zločinců ve věku od 11 do 20 let od roku 1874. do 1878.

— 16·9% všech odsouzených zločinců, od 1884. do 1888. však již 20% všech odsouzených zločinců. Jest to patrně nespravedlivé, činí-li kdo za zlé toto ovoce zodpovědnu pouze školu; neboť život, rodina a celé okolí dítěte mají na mravní vytváření mládeže větší vliv než sama škola. Jelikož však škola přec pro vychování mládeže tak důležitým jest činitelem, není jistě nemístno otázkati se, jaký as podíl má na tom škola. Poslední dobou byla častěji řeč o vývoji, jakým se má škola bráti. Nedávno pak nás ujišťoval pan vládní zástupce, že se škola nachází v ustavičném vývoji — to se rozumí samo sebou —, tak to musí být: neboť škola má vychovávat a připravovat pro život, a potřeby doby se stále mění. Mým přátelům a mně samému záleží na tom, bychom vzhledem ku všemu podobnému vývoji vždycky přece opět na to kladli důraz a to zvláště vytkli, co jest po našem přesvědčení trvalým základem, na němž musí býti škola zbudována a s něhož nesmí býti pošinuta. Dřívější ministr Falk pravil jednou, že úkol školy, tak jak si jej představuje on, v tom záleží, by vychovávala vyučováním. Pánové, podle mého náhledu a podle toho, jak se prakse vyvinula, byl to projev, jímž byla správně vytknuta výchova za cíl školy, ale slovo „vyučováním“ bylo pojato tak, že se pak kladla přílišná váha na vyučování, a vychovávání že se zanedbávalo (Výkřiky na levi.) — to se ukázalo v životě. (Opětné výkřiky na levi.) — Nu, vždyť o tom, pánové, můžete promluvit později! Já musím říci, že, když pozorujeme cíl školy, a když výchovu prohlašujeme za cíl její nejvyšší, že má vychovávat nejenom vyučováním, nýbrž také při vyučování a mimo vyučování a tu nejen vyučováním, nýbrž navykáním a dohledem, příkazy a zákazy, odměnou a trestem, a jak se vůbec jmenují všechny prostředky vychovavací.

Pánové, je-li vychovávání hlavním cílem, k němuž má směřovati vyučování ve škole obecné, musíme se ptáti dále: co má býti základem tohoto vychování? Základem vychování jest náboženství, a vyučování ve škole obecné musí býti proniknuto náboženstvím. Křesťanský náš lid chce křesťanskou školu obecnou, a proto má též škola obecná býti proniknuta křesťanstvím; křesťanství pak jeví se a jest možno toliko v jisté konfessi; křesťanství pak odtržené od konfesse není vlastně ničím, křesťanství takové si vůbec nemohu představit. A jak by mohlo všeobecné pouze

náboženství, nebo náboženství rozumové ve škole být učiněno základem vychování, toho rovněž nechápu. V tomto ohledu učinili v Anglii s tak zvanými Board schools, v Londýně na př., různé smutné zkušenosti a podobně ve Francii, kde se stal pokus zbudovati školu na základě, v němž křesťanské náboženství nemělo místa. Pravíme tudíž: škola musí býti zbudována na základě náboženském, škola křesťanská na náboženství křesťanském, křesťanství pak dochází svého výrazu pouze v určité konfessi.

Pravil-li jsem právě, že ve škole obecné za hlavní úkol musí býti pokládáno vychování, pak se to rozumí samo sebou, že musíme žádati, by ten, jenž má ve škole působiti jako vychovatel, napřed sám byl dobře vychován, a že ten, jenž má později ve škole působiti jako učitel křesťanský, také sám musí býti vychován jako vychovatel křesťanský. Na druhém místě musím vzhledem ku škole obecné připomenouti, že by se měla látka učebná jaksi moudře obmeziti, a že by se měla klásti ve škole větší váha na to, co dítě umí, nežli co ví, aby totiž dítě tomu, čemu se učí, dobře se naučilo, aby to, co ví, také umělo, aby od vědění bylo přivedeno k umění a látku učebnou náležitě proniklo. Jenom takto bude moci užiti a upotřebiti v pozdějším životě toho, čemu se ve škole bylo učilo. Stane-li se tak, bude se dítě učiti i s větší radostí a bude toho, čemu se ve škole učilo theoreticky, užívat později v životě prakticky. To bude též vzdělávati charakter dítěte; nebo charakter se u člověka nevzdělává ani mnohovědění ani polovědění, nýbrž jenom pevné vědění, vědění, jež přešlo v přesvědčení, jež proniklo veškerý rozum dítěte, přináší pak u něho v životě pozdějším dobré ovoce.

Vždyť to v době poslední bylo vytčeno a bylo praveno, že se má škola přispůsobiti, pokud možná, skutečnému životu. Jisté, škola se má přispůsobiti životu křesťanskému. Pánové, tak tomu bylo dříve a naším přáním bylo by, aby tak bylo i v budoucnosti při vývoji, jakýmž se snad bude škola bráti. V této příčině nechť se škola přispůsobí životu křesťanskému, a nechť též působí k tomu, aby mládež chodila pilně na služby Boží. To se též částečně již nyní děje; ale přáním lidu křesťanského — aspoň pokud jest katolickým, mohu o tom zde mluvit —, bylo by, aby škola ještě více, než se to děje nyní, při návštěvě služeb Božích spolupůsobila, by se totiž děti služeb Božích účastňovaly pravidelně.

Nemyslím nikterak, že by to bylo zasahováním do práv rodičů; jsem spíše naopak toho názoru, že rodičové křesťanští z toho se budou radovat, když budou vidět, že jim škola v tom napomáhá, by děti chodily pravidelně na služby Boží . . .

Co se týče života občanského bylo řečeno, že by škola měla přihlížeti více ku potřebám života občanského a že by se tudíž měla více bráti směrem praktickým. Od stolku ministerského dostalo se nám v této příčině odpovědi velmi opatrné a já to také docela pochopuji; nebo tolik jest jisto, že se se školou nesmí dělati mnoho experimentů a že se pro ni nesmí vydávat přílišně mnoho podrobných předpisů; nesmí také učitel tak obmezován být, aby se stal strojem, nýbrž musí se mu ponechati jista svoboda v jeho zaměstnání, by mohl pracovat s radostí. Tolik jest jisto, já aspoň o tom ani dost málo nepochybuji

—, že v tom není nic chvalitebného, co chválil kdysi francouzský ministr řka: „Teď se překládá ve všech lyceích počátek druhého zpěvu Aeneidy“. Co se týče jiného, stojím na stanovisku, by se škola, pokud možno, přimykala více ku skutečnému životu, a to bylo též řečeno v komisi budgetní. Bylo tam totiž řečeno, že jest to péčí ministerstva vyučování, jak by se škola v tomto ohledu měla dále vytvářovati. Já připouštím rád, že jest to úkol těžký. Ale co pravil jeden člen pravice v komisi budgetní, to pocítujeme a na ty myšlenky přivádí nás praktické pozorování: že škola venkovská jinak musí byti upravena, by se hodila pro poměry venkovské. Snad by se mohlo učiniti pro to něco způsobem tím, že by též učitelé byli odchováni tak, aby se skutečně do skrovných poměrů venkovských, jakéž tam právě jsou, hodili a v nich byli spokojeně živi.

Vysoce důstojnému a slovutnému
pánu, panu

BEŇEŠI METHODU KULDOVI,

sídelnímu kanovníku starobylé královské kollegiální kapitoly u sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, tit. konsistornímu radovi, osobnímu děkanu, em. kníž. arcib. vikáři, bývalému kníž. arcib. ordinariátnímu komisaři gymnasiijnímu a kníž. arcib. škol-dozorci na Novém Městě v Praze, slavnému buditeli národa Českého, veleplodnému a velezasloužilému spisovateli atd.

k jeho vzácným

75letým narozeninám, 50letému kněžství, a 25letému kanovnictví

uctivě blahopřeje

Ředakee.

DROBNOSTI.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských v Praze zaslali: dp. Alois Kolář farář ve Vepřku 2 zl.; někteří bohoslovci z Olomouce jako první splátku na slíbených 50 zl. — 25 zl. Že se důležitost spolku, jenž sobě vytkl za hlavní úkol uvésti školní bratry de La Sallovy do zemí českých a školy jejich podporovati, uznává v nadějném kněžském dorostu, naplňuje nás radostí, nebo je nám

to zárukou, že přízeň ku spolku neutuchne a že snahy jeho dojdou v době nedlouhé uskutečnění. — František Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze, tajemník spolku.

Paměti hodná slova. V době, kdy se v knihách a časopisech paedagogických čím dál tím více roztahuje atheismus — nejčastěji ovšem ještě přioděný různými více méně průhlednými pláštiky zvučných a na oko neviňoučkých frází — jest to

věru pravým potěšením čísti slova muže, který celý život svůj zasvětil škole, jejímu zdaru a rozkvětu, slova, jež promluvil na konci svého dlouholetého, učitelského působení a jež zní takto: „Chtěl jsem býti učitelem křesťanským, nikoli toliko učitelem kulturním — a to k vůli sobě, i k vůli škole. K vůli sobě, k vůli vlastní duši své. — Křesťanem býti jest, míti Vykupitele a toho si býti vědom, že milost Boží vede člověka štěstím i neštěstím, žalostí i radostí tohoto života pozemského, a od věčnosti k věčnosti. K vůli škole: neboť v cíli, jak jej stanoví výchova křesťanská, spočívá důstojnost školy; a čemu vznešenějšímu, drahocennějšímu, a člověka více blažícímu mohl by se žák učit, nežli znáti Boha a Vykupitele svého? — Učitelem národním chtěl jsem býti, nic víc a nic méně. V letech mladších byl bych mohl někdy zabočiti snadno do kolejí jiných. Děkuji Bohu, že mne zachoval na původní dráze mé, a že mi již záhy otevřel oči, pro krásné stránky povolání našeho. Dle křesťanského vyučovacího a vychovávacího cíle stojí škola obecná vedle každé školy vyšší, necht se nazývá jak chce vysokou, jako jí rovná a sourodá, a co do prostředků jest pro tento účel docela ještě lépe vyzbrojena. Mimo to má učitel na škole obecné co činiti se všemi předměty vyučovacími, s celým žákem, s veškerým vzděláváním na tomto stupni, a ne toliko s jednou jeho stránkou jako učitel odborný na škole vyšší. V této příčině jest tedy škola obecná, alespoň pro umění vychovatelské, pravou paedagogickou vysokou školou. Ačkoliv tu sedí děti rodičů nezaměstnaných a chudých, a ačkoliv zde proto odměna jest menší, není zde proto menší práce. Na služby, kteréž v lásce prokazujem chudým a níže postaveným, kteří nemají prostředků by nám je odměnili, na tyto služby nemohou se vztahovati slova: „Vzali již odplatu svou“; za to však je službám těmto zaslíbena hojná odměna. Za třetí konečně chtěl jsem býti spokojeným učitelem národním jak to jen vůbec možno. Tenkrát, před třiceti lety, bylo oekonomické a společenské postavení našeho stavu, jak vůbec známo, ještě mnohem méně uspokojivé, nežli jest nyní. Jelikož pak učitelé svoje tužby také vyjadřovali, musili na mnoze slýchatí výtku, že jsou lidmi nespokojenými. A vskutku snad byli, když se dlouhé doufání a čekání jevílo být marným, někteří rozmrze-

lejší než bylo jim a škole prospěšno. Ony tužby stavu našeho byly přirozeně i tužbami mými; při tom však mi nikdo nebránil a nezapovídal snažiti se býti spokojeným. Apoštol píše jednou, a to k lidem velice stísněným: „Radujte se v Pánu vždycky.“ (Fil. 4, 4.) Radovati se jest více, nežli býti spokojeným. Zde jest tedy ukázáno ku prameni spokojenosti, ku prameni, z něhož může čerpatí každý a jenž nikdy nevysychá.“ (Tak proslulý protestantský paedagog Bedřich Vilém Dörpfeld. — Neue Bahnen 1894 str. 521—522)

Smutné úkazy. Již vícekrát bylo ukázáno k tomu, jak se hlavně v letech posledních úžasně zmáhá ve mnohých zemích pití kořalky; ale nejhůř je snad ve příčině této na tom Belgie. Kdežto prý roku 1851. daň z kořalky tam vynášela pouze 4 milliony franků, vynáší prý nyní přes 33 millionů franků. Roku 1851 bylo v Belgii 53 000 místností, v nichž se prodávala „genièvre“, (jalovcová); nyní však je jich tam 175 000! Podle spotřeby „jalovcové“ připadá v Belgii ročně na jednu hlavu, když počítáme ženy i děti, průměrně 12 litrů tohoto nápoje, za nějž vydají 130 millionů franků. Věru úžasná to dobrovolná a záhubná daň; neboť od roku 1851 stoupl nejvíce následkem pití kořalky počet na mysli pomatených o 139%, počet samovrahů o 140%, počet zločinců o 200% a mezi každými 100 osobami, jež zemrou v nemocnicích, jest 80 pijáků ze zvyku. Nejhorší je to v třídě dělnické. Že však se i ve Francii alkoholismus velice zmahá a to nejen v kruzích dělnických, nýbrž i vyšších, ba i mezi dámami, třebas nepily sprostou kořalku, jest vůbec známo. V době poslední byla na podnět ministra vyučování sestavena komise, jejíž úkolem jest studovati, jakých prostředků by mělo býti ve školách veřejných použito proti vzmahání se alkoholismu. Komise tato již předsedá Gréard, vicerektor pařížské akademie, a v níž zasedá více lékařů a žurnalistů, kteří vzmahání se alkoholismu zvláštní pozornost věnovali, konala již více schůzí v budově ministerstva vyučování. (Viz: Révue pédag. seš. 7. str. 83—84.)

Zápis: Do českého vyššího vychovávacího ústavu sester Dominikánek v Řepčíně u Olomouce přijímají se budou chovanky počínaje od 1. srpna. Chovanky přijímají se ve stáří od 5—18 let výmínečně i starší. K zápisu přinestež s sebou školní vysvědčení a křestní list. Při zápisu

složí 2 zl. zápisného. Měsíční plat za celé zaopatření: byt, stravu, světlo, otop, vyučování čítaje v to francínu, němčinu a housle obnáší 15 zl. Pro vyšší oddělení přijímají se budou letos chovanky do II. a IV. oddělení, jakož i do první, druhé a třetí pokračovací třídy; ve třídách pokračovacích vyučuje se dle osnovy škol měšťanských, při čemž se přihlíží více ku stránce praktické. Třetí pak třída pokračovací jest zároveň přípravkou do I. vyššího oddělení. Školní rok započne letos 18. září. Účelem ústavu jest: Poskytnouti dívkám česko-slovanským vzdělání v potřebných a rozsáhlejších vědomostech, zejména v oboru domácnosti a ženského průmyslu, jakož i vyššího literárního vzdělání směřujícího ku samostatné výživě. Odbory: a) škola obecná, b) vyšší oddělení literárního vzdělání, c) jazykový a hudební, d) ženských ručních prací, e) domácího hospodářství. A) S vyšším dívčím vychovávacím ústavem spojena jest trojtřídní škola obecná, kterou i externí dívky navštěvovati mohou. B) Na vyšším dívčím ústavu pensionatu vyučuje se téměř předmětům, jako na vzdělávatelnách učitelek; chovánkám poskytne se vzdělání literárního v té míře, že navštěvující všechna oddělení

zkoušce učitelské podrobiti se mohou. C) Jazykům: francíně a němčině vyučuje se v té míře, jak a pokud toho praktická potřeba vyžaduje. Zpěvu učí se chovanky za tím účelem, aby třiben byl vkus a krasocit. Chovanky vedou se k tomu, by dovedly zpívati z not a uměly z paměti písně náboženské i národní. Při hře na piano, citeře a hře na housle přihlíží se k tomu, aby se naučily dovedně hráti. — Učí se též základům theorie hudební. — D) V ženských ručních pracích vedou se chovanky k tomu, aby uměly hotoviti samostatně, prakticky a vkusně předměty obecně potřebné, jako šití šatů a prádla, po případě i práce ozdobné. Zvláštní zřetel bere se ku vyšívání národnímu. Též obrací pozornost ku látání a spravování prádla a šatů s tím vědomím, že se v hospodářství mnoho ušetří, když se správkou vykoná náležitě a v čas. Dle přání rodičů jest možno dívkám přiučiti se vaření, žehlení prádla a vůbec domácímu hospodářství prakticky. E) Náuka o domácím hospodářství spojena jest s praktickým cvičením v kuchyni, při úklidu a při prádle. Všecky chovanky povinny jsou učiti se náboženství, vychovatelství a zdravotnictví.

Spisy redakci zasláné.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva česko-slovanského. Red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocián, kaplan u sv. Štěpána v Praze. Ročník II. seš. 10. Obsah: Neděle IX. po sv. Duchu (Jan Nep. Holý; Dr. Ferd. Beneš); X. neděle (Fr. Franěk; Dr. F. Beneš); svátek na nebe vzetí bl. Panny Marie (Jan Götschner; Fr. Janda); neděle XI. (Jan Götschner); neděle XII. (Václav Vintera); slavnost Porciunkuly (Fr. Grydil). — Katechese biblické (Fr. Vohnout); zdali měnila Jednota Bratří Českých svoje učení o velebné svátosti? (Píše Dr. Ant. Lanz); o známosti Boha (Píše Václav Lefler.) Listy vědecké: Jak nakládal Lutr s Písmem svatým. Biblicko-exetická úvaha. Napsal Dr. Ant. Brichta. Z oboru právního. Romanarum Congregationum decreta novissima. Lite-

rární oznamovatel. Doporučujeme opětně co nejlépe.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XI., č. 14. Doporučujeme rovněž co nejlépe.

Zábavy večerní. Redaktor Fr. Pohunek. Roč. XVI. čís. 2., jež obsahuje povídku: Vítězství kříže od B. Prawdziće. Z polského přeložil Jul. Košnář. Na „Zábavy večerní“, jež jsou opětně hojně ilustrovány, předplácí se ročně 2 zlaté.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Šťastný v Brně. Roč. XVIII. čís. 14. Doporučujeme opětně.

Časopis učitelek. Roč. II. čís. 15. a 16.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Vyd. a red. Dr. Frant. Lampe, professor. Tisk katol. tiskárny v Lublani. Roč. VIII. seš. 14. Doporučujeme přátelům slovenštiny co nejlépe. Předplatné na rok 4 zl. 20 kr.

Náš Domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Vyd. a red. Josef Věvoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 14.

Rokem a životem. Črty ze Žďárských hor. Napsala Vlasta Pittnerová. V Praze 1895. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. Cena 45 kr. Doporučujeme.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských zvláště pak českých, jež sebral a upravil Jan Nep. Černohouz, osobní děkan v Hostivaři. Nákladem Cyr. Meth. knihkupectví G. Francl. Seš. 8.—9. Cena obou 72 kr. Doporučujeme opětně co nejlépe.

Tělověda a hlavní zásady zdravovědy. Napsal MUDr. V. Preininger, městský okr. lékař a docent tělo- a zdravovědy na ústavu ku vzdělání učitelek u svaté Anny v Praze. 8° stran 112 s 71 vyobrazeními. Cena 80 kr., poštou 85 kr. Nákladem knihtiskárny Aloisa Wiesnera v Praze. — Přes to, že podobných spisů vyšlo v naší literatuře několik, není přece spis Preiningerův zbytečný — ba tím více sluší jej vítati, že psán jest odborníkem, lékařem, jenž nejspíše je povolán vědu svou popularisovati. Ve spisu pak zmíněném, četnými a vhodnými obrazy ozdobeném, probírá se celé tělo naše — jeho složení i výkony —

slohem prostým, způsobem každému snadno srozumitelným. A kdož by nechtěl, či neměl znáti své tělo, znáti sebe sama? Ba politování hodné jest, že širší obecenstvo, mnohdy i tak zv. „vzdělanci“ mají o svém těle pojmy velmi temné, nejasné, z čehož pak často vyplývá původ chorobných stavů, nemocí. Kdyby znal, jak jeho tělo je stavěno — jistě by i poznal, co mu škodí! Proto doporučiti lze knihu Preiningerovu všem, kdož se o sebe zajímají — tím spíše, že v knize té podávají se i hlavní rysy zdravovědy, na př. poučení o šetření čidel (zraku, sluchu), o výživě atd. Poznámky tyto zdravotní jsou sice stručné, ale obsažné a poskytují mnoho dobrých pokynů.

Prodromus českých mechů listnatých. Sepsal Antonín Weidmann, učitel chl. školy v Třeboni. Díl II. Vrcholoplodé (dokonč.) Stranoplodé (Pleurocarpae). S 21 tabulkami a 150 vyobrazeními. 8° stran 179—349 Cena zl. 1·20, poštou franko zl. 1·30. Nákladem knihtiskárny Aloisa Wiesnera v Praze. Tímto dílem jest krásný a odborný spis tento ukončen a doporučujeme jej všem milovníkům tohoto dítky přírody ač velmi málo známého, přece tak zajímavého. Dříve vydaný I. díl stojí taktéž zl. 1·20 a oba díly tedy zl. 2·40, poštou zl. 2·50.

Konkursy.

V **Králové-Hradeckém** městském školním okrese obsadí se místa: učitelky po případě učitele pro odbor přírodovědecký při měšť. dív. škole v Hradci Králové; učitelky po případě podučitelky na obec. dív. škole v Hradci Králové. Od 23./7. — V **Turnovském** okrese def. místo katechety při měšť. škole chlap. v Turnově (zákl. služ. 700 zl.); učitele při obecné škole v Bělé a ve Světlé; podučitele při ob. škole v Hlavici, v Proseči, ve Vesci a ve Volavci. Od 24./7. — Ve **Vinohradském** okrese obsadí se místo řídicího učitele na ob. šk. v Podolí. Žádosti do 10./9. 1895. — V **Chotěbořském** okrese def.: místo ředitele m. šk. chl. v Přibislavi, jejíž prvá třída otevře se počátkem školního roku; místo učitele při m. šk. chl. v Přibislavi. O místa obě ucházeti se mohou žadatelé způsobíli kteréhokoli odboru ale při obsazení přihlížeti se bude k tomu, aby vyučování všem předmětům obstaráno býti mohlo náležitě způsobilými učiteli. Od 31./7. — Ve **Smíchovském** okrese obsadí se def.: místo katechety při ob. šk. v Dejvicích (600+200); řídicího učitele v Lišnici; učitelky při první ob. škole d. na Smíchově; dvě místa učitelek při ob. d. škole v Košířích; podučitele při druhé ob. šk. chl. na Smíchově; podučitelky při první ob. šk. d. na Smíchově; podučitele při ob. šk. v Liboci, Libšicích, Noutonicích a Ořechu (400 zl.) Žádosti nejdéle do 15. září 1895.

Mimořádná valná hromada družstva Vlast

koná se

dne 12. a 13. srpna t. r. v sálech Svatováclavské záložny

v tomto pořádku:

A) V pondělí, dne 12. srpna, o 2. hodině odpolední koná poradu Filosoficko-paedagogický odbor družstva Vlast v sále Katolické Besedy.

Thema rozhovoru:

1. Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky. (Referent Fr. Pohunek.)
2. Jaký duch se jeví v učebnicích zavedených na ústavech učitelských. (Referent Filip Jan Konečný, katecheta v Kutné Hoře.)

B) V úterý, dne 13. srpna, zahájí se mimořádná valná hromada službami Božími o 7. hodině ráno ve chrámu Páně u sv. Jiljí (u Dominikánů).

Rokování samo započne v 8 hodin ve velkém sále záložny.

PROGRAM:

1. Čtení protokolu poslední řádné valné hromady.
2. Předseda podá krátký přehled o činnosti družstva.
3. Slavnostní řeči:
 - a) Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze: Proč se nechceme vzdáti oproti všem snahám moderním paedagogiky katolické.
 - b) P. Jos. Svoboda, superior Tov. Ježíšova v Praze, poví některé zprávy o Historickém kroužku družstva Vlast a o bohosloveckém časopise »Museum«; na to podá obšírnější recenzi knihy Dra. Gindelyho: »Geschichte der Gegenreformation« a vytkne některé nedostatky její.
 - c) Dr. R. Horský, kaplan v Úněticích: Povinnosti katolíků v otázce socialní.

Poznámky:

1. Dle usnesení výboru ze dne 2. května t. r. volných návrhů nebude.
2. Fr. Pohunek po své přednášce učiní návrh, aby shromáždění přijalo resoluci, den před tím v odboru filosoficko-paedagogickém vypracovanou.
3. Členové družstva se žádají, aby se v hojném počtu účastnili společného sjezdu předsedů a příznivců Jednot katolických tovaryšů a spojených s nimi Jednot jinochů a mužů. Z té příčiny jsou rozděleny hodiny rokování tak, abychom my z družstva mohli jíti do schůzí zmíněných Jednot a oni zase do schůzí našich.
4. Kdo chce míti podílů na slavnostním banketu v úterý večer na výstavišti, nechť se hlásí v Jednotě katol. tovaryšů v Praze, Anenské nám. č. 209—I.
5. Který člen družstva přeje si spolkové lístky do Národopisné výstavy ve snížené ceně (po 25 kr.), nechť nám to laskavě ještě před valnou hromadou korrespondenčním lístkem oznámí s udáním jejich počtu.

V Praze, dne 10. července r. 1895.

Za výbor družstva Vlast:

Dr. Rudolf Horský,
starosta.

František Žák,
jednatel.

OBSAH: Náboženství, rozum, vůle a cit. Napsal Filip J. Konečný. (Pokračování.) — Jak možno buditi zájem, udržeti a zvýšiti pozornost žactva při učbě vůbec a náboženské zvláště. Několik myšlének hledě ku školám měšťanským a středním podává Josef Kašpar. (Dokončení.) — Biblická galerie. Napsal Fr. Vaněček. (Pokračování.) — Z řeči poslance Dra Glattfeltera, již měl v Pruské sněmovně. — Blahopřání. — Drobnosti. — Spisy redakci zaslané. — Koukursy. — Mimořádná valná hromada družstva Vlast.

„Vychovatel“ vychází 6., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Ep. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláné předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duchovní professor František Horáček.

Vychovatelství praktické jest umění a to jedno z nejtěžších! Žádné jiné umění, žádné jiné zaměstnání vůbec nemá co bojovati s tolika a tolikými překážkami jako paedagogika! Umělec jiný, vystihl-li dobře ideal svůj, zná-li dobře ideal svůj, zná-li dobře nezměnitelné požadavky dobrého vkusu a má-li jakousi rutinu u podmanění hmotného materialu, v nějž chce vtělití svůj ideal a manifestovati světu zevnějšímu. může již předem býti ujištěn, že snaha jeho nebude marnou a že zdařilý konec bude korunou jeho díla. Co ví, co umí, co úsilovně chce, — toho také dokáže! Záruka úspěchu leží v jeho nitru — ana hmota, která je nosičem jeho ideí, nezná vrtochů, jsouc podrobena zákonům fysickým, jež umělec, pán přírody, úplně ovládá. O vzdoru není řeči! Třísky lipového kmene aneb mramorového balvanu lehce odlétají pod dlátem řezbáře a sochaře, směs barev dle zákonů optiky nakupených pod štětcem malíře seřadí se ke vzbuzení kýžené nálady, drsný rým básně dle požadavků prosodických se uhladí, vlny vzduchové, vzbuzené nástroji hudebními, spojí se v harmonické akkordy, jelikož v přírodě bezrozumné vše dle počtu, míry a váhy od Boha stvořeno jest! Avšak člověk a jeho srdce, z něhož pocházejí dle slov božského mistra, „zlá myšlení, vraždy, cizoložství, smilství, krádeže, křivá svědectví, rouhání“ (Mat. 15, 19.), člověk tvoří výjimku! neboť kdo vystihl tajemné ony hlubiny ducha, v nichž klíčí zárodek žádostivosti, kolísá váha svobodné vůle, uzrává předsevzetí, z něhož se rodí čin buď blahý buď neblahý!? Ženiální Mickiewicz dumá nad touto propastí an dí: „O tajuplné srdce lidské! Jedna láska je dovolená, druhá hříšná, jeden hněv záhubný, druhý svatý, jedna pýcha hříšná, druhá hrdosť ušlechtilá, jest divoká srdnatost, ale i moudrá udatnost. Ó velikosti člověka! naše ctnosti a naše nepravosti zaměstnávají a v činnosti drží nebesa i peklo!“

Jaká to úloha přisouzena vychovateli! Stáje ořů krále Augiáše vyčistil Herakles, potřel hydry s bezčetnými hlavami, postřílel stymfalské ptáky, jichž zobce byly kovové, zabil nemejského kance a mnoho jiných obrovských činů vykonal, — jak známo jest — . . škoda, že mu nebylo uloženo *napravití člověka zbloudilého*, škoda, že mu nebyla poskytnuta příležitost ukázati, jak lze působiti účinně na *lidské srdce*! Je-li to vůbec v moci lidské, v moci vychovatele? „Velle non discitur“ — „Chtění nelze naučiti“ — děl skeptický Seneca; jiní pak škodolibě

poukazují na muže, jichž charakter vyvinul se ve směru diametrálně opačném, než jak vychovatelé byli zamýšleli. -- Úhlavní nepřítel křesťanství, Voltaire, vychován byl u jezuitů, jichž koleje byly výborné; z pietistické školy Ochranovské (Herrnhut) vyšel racionalistický vtipkář Lichtenberg — a naopak utekli jednoho dne paedagogům gymnasia darmštadtského dva chovanci, jimž nevěstili učitelé pro budoucnost ničeho dobrého a ejhle! oba nabyli později jména světového: první sluje *Liebig* (slavný lučebník), jméno druhého je *Gervinus* (slavný dějepisec). — Má-li snad vychovatel podobnými příklady dáti se odstrašiti a malomyslně kloně hlavu zašeptati: „Servi inutiles sumus?“ — Jsme služebníci neužiteční? — To budiž daleko od nás! Nébrž strážlivě uvažujme, jak bylo dříve, jak jest nyní a jak by býti mělo!

Až do počátku 17. století bylo vychovatelství experimentálním diletantismem bez vědeckého základu. Vychovatel počínal sobě v důležitém úřadě svém buď dle zděděné šablony, kterou byl převzal od svých mistrů, buď — byl-li to muž samostatného úsudku a vytrvalé píce — razil sobě cestu na zdař Bůh, bez zřetele na *psychologické* podmínky a *individualitu* žákovu. Teprve Michel Montaigne ve Francii (1533—1592) a Francis Roger Baco Verulamský v Anglii (1561—1626) poukázali na *jednostrannost paedagogiky* současné, jejíž cíl na mnoze vytčen byl slovy: „Sapientia et eloquentia“ — „moudrost a výmluvnost“. Pokud se *didaktického* momentu týká, byly školy jezuitské za těch dob nejlepšími, jak sám Baco tvrdí: „Ad *paedagogicam* quod attinet, brevissime foret dictu: consule scholas Jesuitarum, nil enim quod in usum venit his melius.“¹⁾

Montaigne první upozornil vychovatele, že zdárný výsledek činnosti paedagogické závisí od péče, kterou věnuje škola *individualitě* chovancově a jeho *samočinnosti* aneb *spolupůsobnosti*. Avšak paedagogické názory Montaignovy uloženy jsou bez ladu a skladu v jeho „*Essais*“, tak že za těžko přichází uvéstí tytéž v jakous takous soustavu, bez níž žádné vychování, které sobě jest vědomo svého cíle, obeatí se nemůže. Teprve *Wolfgang Ratich* (1571—1635) dosáhl toho, že umění vychovatelské vyložil v přehledné soustavě²⁾, náš *Komenský* pak ve své „*Janua linguarum*“ ponejprv demonstroval veledůležitou zásadu *koncentrace vyučování*, ve svém „*Unum necessarium*“ pak, posledním to díle svém (Unum necessarium, scire, quid sibi sit necessarium in vita et morte et post mortem, quod non necessariis mundi fatigatus et ad unum necessarium sese recipiens senex J. A. Comenius mundo expendendum offert. Amstelodami 1668), poukázal *ke koncentraci veškerých snah lidských!*

Bohužel, že titíž paedagogové moderní, kteří *Komenského* ctí jakožto budovatele vychovatelství vědeckého, toto „*unum necessarium*“, *které pouze ve spojení s Bohem* zří kýžený cíl putování pozemského cíle tohoto většinou zneužívají, ohlížejíce se po surogátech mudrců, jichž arkanum nese nejrůznější jména jako: moderní paganismus, pelagianismus, formalismus, sensualismus, utilitarismus, hedonismus, subjectivismus, intellectualismus — a rceme krátce: antichristianismus a babylonismus!

¹⁾ Se stanoviska paedagogického řekli bychom nejraději: „Podívej se do škol jezuitských, nad které ničeho nenajdeš lepšího.“ — K vůli objasnění zdánlivého sporu mezi slovy „didaktika“ a „paedagogika“ podotýkáme, že Baconovi byly paedagogika a didaktika pojmy obdobnými. Pozn. spis.

²⁾ „De studiorum rectificanda methodo consilium.“

Rousseau, Pestalozzi, Herbart, Diesterweg, Ziller a jiní, jichž jest legie, hlásají své samospasitelné zásady vychovatelské! který vychovatel jest s to, aby všechny tyto systémy študoval? Panující u nás soustavou jest *Herbartova*, kterou žáci tohoto, Ziller, Lindner a j. učinili poněkud záživnější kandidátům vychovatelství — avšak, nedotýkáme-li se ani té chyby, že *dušesloví Herbartovo* odporuje zjevené Pravdě křesťanské, — čím poslouží vychovateli sebe důkladnější známost nudné theorie o „inkorporaci ideí, o pateru ideích praktických, o aesthetickém úsudku, který plodí zájem či interes, který má v zápětí imperativ vůle, která opět dává činu vznik atd.“ Neplatí-liž i zde slova básníkova: „Zasáhni rukou smělou v čerstvý života proud, a co zachytíš, vše bude zajímavé?“ Učiňme malé porovnání!

Vychovatelství má mnoho společného s uměním lékařským! Snáze jest zajisté chorobu zameziti prostředky profylaktickými, než chorobu vzniklou vyhojiti. Tato-li vypukne, tu dlužno její povahu a příčinu zjistiti cestou diagnosy, což mnohdy bývá s velikými obtížemi spojeno. Je-li *diagnosa* správná, tu zkušený lékař učiní *prognosu*, sdělí totiž předem, jak se asi nemoc vyvine a jaký vezme konec. V mnohých případech dají události lékaři za pravdu, avšak také takové případy se vyskytnou, jichž rozluštění stane se ve smyslu jiném, než jak lékař očekával. „Toť jeden z oněch případů, které se neřídí dle knih,“ řekne se. Proto lékař moderní pilně všímá sobě *kasuistiky* a *statistiky*, aby rozhojněním známosti detailu nabyl širšího rozhledu a budoval pro svou diagnosu i terapii základ co možná nejspolehlivější.

Nuže a kterak se to má s lékařstvím duše, kterým umění vychovatelské na mnoze býti má? Máme statistiku skoliosy (zkrivenina páteře), krátkozrakosti atp. — avšak tážeme se, kde je statistika a kasuistika, mající za předmět různé chyby intelektuální i mravní, které u mládeže shledáváme? Snad se tento náš požadavek některému čtenáři bude zdáti poněkud bizarním — a přece, považme jen, jaký užitek kynul by vychovateli, kdyby do denníku zaznamenával svoje pozorování, mající zření ke zvláštním *typům žákovským*, u nichž jisté rysy obzvláště vynikají, *k poměrům rodinným, prostředkům polepšovacím*, jichž použito, jakož i *výsledkům*, jichž docíleno; nezapomeňme také na *chyby paedagogické*, jichž se vychovatel sám dopustil, neboť *dokonalých* vychovatelů je pořídka, ač-li jsou vůbec k dostání! Představme sobě, jaké práce podjímá se přírodozpytec, aby znal každého živoka, každičkou bylinku a jich povahu; jakou píli věnuje filatelista a mnohdy i značné peníze, aby obohatil svou sbírku opotřebovaných poštovních známek a jak mnozí jiní „sportsmani“ na marnivé hříčky vynakládají drahocenný čas, zdraví a peníze — „a tito zajisté to činí, aby porušitelnou korunu obdrželi, my pak (scil. vychovatelé) neporušitelnou.“ (I. Kor. 9, 25.)

Ovšem, *individuální* výchova, která nám tane na mysli, vyžaduje muže celého, kterému je škola a mládež svěřená jeho světem! Kéž by následující obrázky roznítily v srdci vychovatelů lásku k vznešenému úřadu učitelskému, jehož „Unum necessarium“ záleží v tom: Odchovávatí zdárné dítky Církvi a vlasti!

Nazvali jsme obrázky tyto „*profily*“, dobře vědouce, že črtami podanými ten který typ nikterak není vyčerpán a přejeme sobě pouze tolik, aby skromné řádky tyto povzbudily k speciálnímu studiu dětského dušesloví! (Dále přístě.)

Náboženství, rozum, vůle a cit.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Dokončení.)

V.

Přicházíme k poslední části své úlohy, přicházíme k tomu, abychom ukázali, že důležitým činitelem v náboženství jest „cit“, a to „cit“, jenž povstal v nás, když rozum byl náboženskou pravdu hodnověrnou poznal a vůle krásou a velebností její byla uchváčena; cit tedy, jenž nemá vlastní kořen v jakémsi *smyslném a nevysvětlitelném* rozechvění sladoučkém; cit, jenž rozum zaslepuje a vůli kam chce strhuje, nýbrž *cit*, jenž jest takměř výsledkem duševního vzrušení povstalého z poznání a uznání v lidském těle, následkem podstatného spojení duše s tělem, jež na vzájem v sebe působí. Je-li mocně rozrušen duch náš, nebo unaveno-li tělo, jeví se to nejen na jednom, nýbrž i na druhém. Je-li tělo nemocno a slábo, jest i duch zdržován a sláb: *Mens sana in corpore sano!* Mysl zdravá v těle zdravém! Je-li duch náš radostně nebo bolestně rozrušen, jeví se toho známky na těle. Kolikrát nedojala nás (příkladem) úvaha o dobrotivosti Boží k nám a o naší nevděčnosti k Bohu tak velice, že nám toho bylo v duši upřímně líto, že jsme pro lítost duševní cítili bolest v srdci a slzy sotva v sobě potlačili! ¹⁾

Majíce na zřeteli toto vzájemné působení duše v tělo a těla na duši, sil nižších ve vyšší síly a naopak, a vidouce, že mnozí lidé právě pro povstalý z toho *cit* k náboženství lnou a povinnosti náboženské rádi, upřímně, vytrvale a nadšeně konají, dali se někteří katoličtí theologové po příkladě protestantských učenců (Twisten, Tetens, Tholuck atd.) tak daleko unésti, že vyhlásili *cit* zdrojem, příčinou účinnou a podstatnou částkou náboženství, dali se tak daleko strhnouti, že *cit* prohlásili „záchranným přístavem“ náboženství a polem, na němž mu „filosofické a metafysické bouře“ neuškodí. Tak píše známý Dr. Klee: „Tázete-li se, která mohutnost způsobuje v člověku náboženství, poukazují na cit, nebo, třeba-li se tak vyjádřiti, poukazují na sebevědomí, čili, abych to řekl konkrétně a symbolicky, na *srdce!*“

Již jsme pověděli, *co* jest příčinou, že *cit* v náboženství důležitým se stává, a dodáváme k tomu ještě: poněvadž lidé nemívají času ani chuti, aby se v náboženství studii obírali a poznáváním soužili, dávají vše na cit a nedbají tolik rozumu a vůle jako srdce, čímž přikládají *cit* úlohu přílišnou a za často dávají se strhnouti k rozličným chybám a „nábožným“ výstřednostem. Pamatujme o celé věci jednou pro vždy: Cit jest v náboženství dobrým a veležádoucím, plyne-li z jasného rozumu a pohnuté vůle svobodné, které pro přirozené spojení se silami tělesnými vzrušily síly nižší v nás a způsobily v těle pocit toho, čím duše zachváčena jest! Cit takto vzbuzený působívá pro *totéž* spojení nižších sil s vyššími

¹⁾ S. Thomas Aquinas, De veritate, quaest. 26. art. 10. píše o tom následovně: „Secundum naturae ordinem, propter colligantiam virium animae in una essentia et animae et corporis in uno esse compositi, vires superiores et inferiores, et etiam anima et corpus invicem in se effluunt, quod in aliquo eorum superabundat. Et inde est . . . quod ex viribus superioribus fit abundantia in inferiores, ut quum ad motum voluntatis intensum sequitur passio in appetitu sensuali.“

(těla a duší), zpětně ve vyšší síly a tím se stává, že *celý* člověk „duší a tělem“ náboženství se odevzdává a jeho pravdami takorůzka proniknut bývá. V tom smysle proti „citu náboženskému“ ničeho nemáme, v tom smysle rádi jeho důležitost uznáváme, ale znova na to poukazujeme, že jen tenkrát „náboženský cit“ prospívá, když rozumem a vůlí způsoben a řízen bývá, když na „náboženském přesvědčení“ se zakládá. Pravému citu náboženskému žádný cit jiný nevyrovná se. Máme cit mravní, máme cit národní, máme cit pro krásu, umění, hudbu atd., ale všechny tolik nezmohou jako cit náboženský. Zkušenost naše a dějiny lidstva dokazují, že největší vzrušení a nadšení způsobuje v člověku „cit náboženský“.

VI.

Přihlížejíce ke všem činitelům náboženství, — k rozumu, vůli a citu — a vidouce, co se z nich neuznává, překrucuje a upřílišuje, budme opatrní! Dejme rozumu, co mu náleží; střežme se však racionalismu a jeho léčky, považovati náboženstvím pouhé *poznání* našeho poměru k Bohu. To bylo by jednostranným, jen částečným a proto nepravdivým! Dejme vůli, co vůli náleží, ale střežme se *moralismu* buddhistického, jakož i pietismu a jednostranného Kantinianismu (kategorický imperativ!), jenž chce budovati morálku bez Boha a bez rozumu (poznání našeho poměru k Bohu), jenž bez pojmu o mravnosti (poněvadž *pojmy* vytváří *rozum* a poznání, jež „morálka bez náboženství“ zavrhuje!) mravnost vykouzlití chce. Nezaměňujeme také „mravnost“ s náboženstvím, jako by to byly dva totožné pojmy, ale na tom stůjme, že veškeré zdravé a bohubilé mravnosti musí býti podkladem Bůh a jeho pravý poměr k nám = náboženství. Nestavme proto nikdy proti sobě náboženství a mravnost, ale pomněme, že náboženství poznávajíce a uznávající poměr člověka k Bohu a ku bližnímu pobádá ho k tomu, aby skutkem osvědčoval, k čemu rozumem a vůlí jest v náboženství nabádán. Mravnost zjeví se nám tu jako výplod náboženství jako jeho chráněnka a životní družka. Nezapomínejme také, že v praktickém životě dokonce i od odpůrců dotvrzeno máme, že kde není náboženství, tam není ani ušlechtilé a trvalé mravnosti, nesluší-li totiž slovem „mravnost“ vyrozumívati jakousi zevnější uhlazenost a zachovalost, které dosud policie při „černém činu“ nepolapila! Dejme konečně i *citu*, co citu náleží, ale střežme se, abychom citem náboženským rozuměli sentimentálnost čili citlivůstkářství, které, nedbajíc vůle ani rozumu ani pravdy čili učení náboženského, záleží v jakémsi smyslném rozechvění citů, které lahodí tělu, ducha však neuspokojují a člověka k Bohu a pravé (účinné) službě Jeho nepovznášejí! Takový cit mají na mysli naši protivníci a v tom smysle mluvívají o „citu náboženském“ stavíce jej proti objektivnímu náboženství a náboženskému „přesvědčení“. *Náš* „cit náboženský“ vzniká z přesvědčení, vzniká z rozumu a vůle poznávších a uznávších tu neb onu pravdu náboženskou respective všechny. *Náš* cit objektivního náboženství neruší a z přesvědčení pochází; *náš* cit nikdy neodtrhuje nás od Boha a neztlačuje do lidského nitra, nýbrž naopak povznášá nás jaksi nad nás, nad světské a časné zájmy a pobádá pracovati pro čest a chválu Boží. *Náš* cit nikterak nezabraňuje rozumu ani vůli působiti v náboženství, ale spíše, byv jimi způsoben a řízen, je nabádá k větší a intenzivnější práci!

Shrňme-li vše, co jsme dosud pověděli v kratičké opakování, máme asi tyto základní myšlenky: Náboženství není nic jiného než vztah čili poměr člověka k Bohu, jak viděti u *všech* dosud známých a prozkoumaných náboženstev. Vztah

ten má za *podklad nezávislost* člověka na Bohu; není tedy stejně na obou stranách závazným, nýbrž jen ze strany člověka. Z té příčiny nemá a nemůže mítí Bůh náboženství. Všecky tvory jsou závisly na Bohu, ale jen člověk má Boha za poslední blaživý cíl a jen člověk rozumný a volný jest s to, aby svůj poměr k Bohu poznal a uznal; proto jen člověk může mítí náboženství. V tom poznání a uznání našeho poměru k Bohu záleží podstatně náboženství. Rozum a vůle jsou tedy předními jeho činiteli, čímž ovšem nechceme upírati ani důležitosti zjevení ani potřeby milosti Boží, nýbrž jen označiti, co ze strany lidské musí se díti, aby v nás náboženství povstalo. Následkem podstatného spojení duše s tělem a sil vyšších se silami nižšími dostává i *cit* zvláštní úkol v náboženství; má-li však cit ten dobré konati v náboženství služby, musí býti řízen rozumem a vůlí náboženskými pravdami osvícenými a ovládanými. Z té příčiny zavrhuje všecko rozumářství, moralisování a citlivůstkářství bez náboženství. Ani poznání náboženské pravdy, ani uznání a vykonávání náboženské nauky (morálka), ani citem proniknuté a nadšené nitro není náboženstvím, jelikož náboženství jest více než pouhé poznání, více než jen morálka, více než pouhý cit. Náboženství uzavírá v sobě všecko to, proniká celého člověka, celý jeho život, všecky jeho síly, přání, myšlenky a činy; náboženství řídí *tento* jeho život a zřídí *onen* jeho život; náboženství má poměr náš k Bohu tak upravití, aby nic v něm nechybělo a nic zbytečného nebylo, co by buď Boha nebo člověka nedůstojným bylo. Náboženství má podati veškeré pravdy, kterých dodělal se člověk o poměru svém k Bohu a ku bližnímu přirozeným světlem rozumu; má podávati všecky pravdy, které Bůh ze své lásky a dobroty dal — vida, že člověk sám nedovedl vše potřebné poznati, aby jeho poměr k Bohu a ku bližnímu náležitě a úplně byl upraven, — aby poměr ten v životě i ve smrti, zde i onde dokonalým byl. Že *takového* poučení bylo třeba, nemůže nikdo lépe pověděti než člověk sám a to z vlastní zkušenosti, která ho poučuje, že málo, pomalu ne bez obtíží a beze bludu chápe i tak zvané pravdy přirozeného života, čím tedy méně, pomaleji, obtížněji chápati musí pravdy nadpřirozené, které upravití mají život jeho věčný a zušlechtiti život jeho pozemský! Pohanský filosof, geniální *Platon* vyznal, že lidstvo potřebuje *slova Božího*, λόγου θείου τινός — aby se obrodilo, pozemský život mravný vedlo a posmrtný si blažený připravilo. Bez náboženství není bohu libé a stálé mravnosti, ani pravého poznání v záhadách života, ani vznešených ideálů. Kdekoli náboženství hyne, tam i mravnost, věda a blahobyt národů hyne dle výroku *Horácova*:

Di multa neglecti dederunt mala Hesperiae luctuosae!

Příklady vzorných rodičů.

(Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha“.)

(Pokračování.)

Jan Maria Vianney, farář v Arsu, praví o sobě: „Jestliže záhy okusil jsem štěstí modlitby, jest to po Bohu dílo moje matky. „Můj milý Jene,“ říkávala mi častěji, „kdybych viděla, že dobrotivého Boha urážíš, způsobilo by mi to větší

zármutek, nežli kdyby to učinilo jiné z dítek mých.“ A k tomu dodal: „Ctnost přechází ze srdce matek do srdce dítek; tito dělají rády, co na oněch vidí.“¹³⁾

Krištof Schmid vypravuje o svém otci: „Jeho úctu k náboženství osvědčuje již pobožnost domácí, kterou zavedl v úplném srozumění s matkou. Každého jitra musili jsme se, my děti modlití ranní modlitbu pospolu klečíce. Před jídlem a po jídle musilo se některé dítě na hlas modlití. Neděle byla otci vždycky dnem svatým. Všecky práce úřední musily zůstatí ležet, vyjímaje nejpilnější a neodkladné. Ten den věnoval pobožnosti a zotavení. Nedal se ničím zdržeti, by nešel na služby Boží. Doma jsme musívali my chlapani pokaždé čísti evangelium na tu neděli neb na svátek; u oběda opakoval, co o něm v kázání praveno bylo a připojil vlastní svá připomenutí, nám dětem přiměřená. K večeru brával nás někdy s sebou na procházku do některé sousední vesnice, anebo bylo-li počasí nepříznivo, navštívil s námi někoho v městě. Pamatuji se ještě dobře, že se mnou navštívil jednou velmi umělého rytce, který právě zaměstnán byl rytím, což velmi dobře znal. Člověk ten si stěžoval, že mu nejde živnost tak, jak by si přál. Otec můj řekl: „To mi není divno! Práce, kterou v neděli pro chléb konáme, nenese požehnání.“ — V postě vypravoval nám otec každý večer některý příběh z umučení Páně. My děti bývaly jsme tím často až k pláči pohnuty, také však nanejvýš rozlobeny na ukrutné nepřátele P. Ježíše. V knize s obrazy, kterou jsme měly, vyškraly jsme jim oči. Pro sebe čítal otec, nežli šel na odpočinek, vždy krátké rozjímání utrpení Ježíšova v latinské knížce. — Obzvláštní důvěru měl otec můj v Prozřetelnost Boží. Mnoho vypravoval příkladů, kterak mnohé zdánlivé neštěstí lidem k největšímu štěstí sloužilo. — Ještě na jeden příklad zbožnosti otcovy nezapomněl jsem až po tu chvíli. Viděl jsem dobře jednou, že chtěl jíti k zpovědi. Ještě teď vidím v duchu vážnou, nábožnou jeho tvář a jak bral hůl a klobouk, aby šel. Tvář jeho způsobila ve mně hlubší, trvalejší dojem, nežli všecko to, co mi duchovní učitelé moji o tom svatém výkonu pověděli.¹⁴⁾

Rozkošné byly hodiny večerní, když matka Zellerova mohla se zase svých dítek ujeti a z nich se těšiti. Od chůtě svého obdržela ukolébavku, kterou jemným hlasem dětem svým zpívala. Nezapomenutelnými zůstaly nám její mateřské modlitby, jež s námi dětmi konávala. Až k jistému věku přicházela každý večer před usnutím k lůžku každého dítky a předříkávala nám ze srdce modlitbu v malých odstavcích, jež jsme po ní říkali. Při tom se vmyslila na naše místo a modlila se, jak toho vždy vyžadovaly potřeby těla nebo duše každého dítěte. Co se však opakovalo nejčastěji, anebo velmi často bylo celou modlitbou, byla prosba: „Pane Ježíši, dej mi srdce poslušné, pokorné, vděčné a po věčné blaženosti moudře toužící. Amen.“¹⁵⁾

Kterak víra rodičům je na prospěch, o tom vypravuje proslulý německý paedagog, dr. Vavř. Kellner. Když mladistvá jeho choť mu porodila syna, rozstonala se na souchotiny. „Za takových smutných poměrů bylo těžko, zachovati si statečnou mysl pro povolání, a často, když ze školy přišel jsem domů a viděl v lenošce vadnoucí mladý život, jemuž nebylo pomoci, a dítko na klíně, tu chtělo mi srdce hlubokou bolestí puknouti, a měl jsem co činiti, bych slzy zadržel. Co tehdy mne

¹³⁾ J. M. Vianney, Regensburg. 1890.

¹⁴⁾ Kr. Schmid, Upomínky z mého života.

¹⁵⁾ Mutter Zeller. Str. 14.

samého udržovalo, byla důvěra v Boha, soustrast mého otce a práce v mém povolání. ¹⁶⁾

Vzpomínka na zbožné rodiče může dítě pobloudilé uvést zpět na cestu dobrou. „Do vsi, kdež byla též fara, přibyl jinoch, jenž právě dokončil na vysokých školách studia svá, a toužil na venku napravit porušené zdraví své. Byl souchoťinář. Měl ve vsi sestru, a ta brzy se dostavila k faráři a trpce si stěžovala, že bratr její zamítá všechnu útěchu náboženskou. Farář vida, že mladík neduhu svému podlehne, vyhledával příležitost, aby s ním promluvil. I potkal se s ním na procházce. Mladík ovšem na otázky odpovídal, ale odměřeně; když však farář dotekl se utěchy, jižto víra podává, přetrhl náhle řeč, pravě, že dlouhé mluvení jest mu na škodu. — Nemoc se zhoršila. Farář doporučil jej při mši sv. Bohu a odebral se do bytu nemocného. Ten seděl na pohovce. Vida, že sestra uvádí sem kněze, zamračil se a řekl přímo, že jeho návštěva je mu protivna. Farář se omlouval a prosil, aby v modlitbě k Bohu se obrátil a že zajisté útěcha ho nemine. Zdálo se na okamžik, jakoby jinoch poněkud byl dojat, ale přece hned zase řekl, že mu takové utěchy netřeba; a když farář připojil, by se rozpomenul na věčnost, tu jinoch tak se rozčilil, že farář uznal za dobré, odejít. Sestra chorého byla všecka zarmoucena; farář ji však těšil a vybízel, aby záležitost bratrovu Bohu na modlitbách doporučela. Brzy na to obdržel farář list, ve kterém nemocný všecky další návštěvy si zakázal. Ano nemocný hrozil, že ihned dům sestřin opustí, jakmile by opět kněze zavolala. Ale ku podivu! Na druhý den přiběhla sestra nemocného a vyprávěla faráři, že bratr je všecek jiný, a že snažně prosí, by ho farář navštívil. Farář ovšem ochotně tak učinil. Nemocný toužebně ho očekával, i žádal ho za odpuštění, že se byl tak hrubě zachoval. A čím se stalo, že zatvrzelý ten člověk se náhle k Bohu obrátil? Slyšme, co vypravoval: Včera večer, navrátiv se z procházky, prohlížel jsem z dlouhé chvíle knihy sestry své; a hle, hned v první nalezl jsem tento obrázek. Na něm naznačila dobrá moje matka den prvního přijímání mého. Napsala: „Dne 14. dubna 18. . . a ihned za tím: „Pane Ježíši, tys vešel do srdce syna mého; velebím za to neskonalou lásku tvou, a prosím tebe, zachovej ho u víře a svaté nevinnosti, a uveď přes nebezpečení toho světa do života věčného! Rodičko Boží oroduj za něho!“ Nyní to burácelo ve mně: „Nešťastníku! tys víry nezachoval a pozbyl nevinnosti své!“ I zdálo se mi, jakoby matka má přede mnou stála hořce plačíc; zdálo se mi, jakobych slyšel, kterak mne na den prvního mého přijímání napomínala, když jsem byl pravověrný a bezúhonný, a myslí jasné a veselé. Víra a nevěra zápasily v srdci mém. Kam jsem se měl obrátiti? Bral jsem opět a opět do ruky knihu matky své. Konečně jsem nalezl večerní modlitbu, již jsme denně s matkou se modlívali. Padl jsem na kolena a modlil jsem se po třech letech ponejprv. Zdálo se mi, jakoby zvěčnělá matka má se modlila se mnou. Bolest a žal mne sklíčily, plakal jsem, a v pláči usnul. Na úsvitě modlil jsem se ranní modlitbu, jakož jsem s matkou se modlíval a nyní jsem odhodlán, činiti pokání.“ To také učinil a blaženě skončil. ¹⁷⁾

Zajisté pravdivá jsou přísloví: „Požehnání rodičův na vodě neutone, v ohni neshoří. Matčina modlitba s mořského dna vynímá. (Rus.)

A slavný švýcarský paedagog Jindř. Pestalozzi dí: „Veřil jsem ve svou matku, její srdce ukázalo mi Boha; Bůh jest Bohem mé matky, on jest Bohem

¹⁶⁾ Dr. L. Kellner, Lebensblätter. Freiburg im Br. 175.

¹⁷⁾ Mariengeschichten. Perzager. Innsbruck 1860.

mého srdce Matko, matko! ty's ukázala mi Boha ve svých rozkazech, a já ho našel ve své poslušnosti! ¹⁸⁾

Chceme-li krátce vytknouti, čím rodičové působí na zdárné vychování dítek svých, jest to dobrý *příklad*.

Jan Michael Sailer, biskup Řezenský († 1832), vypravuje o sobě: Když mi bylo pět let, učila mne matka nábožně se modlití. Kdykoli otec jako hlava rodiny modlitbu předřikával, pocíťoval jsem v duši, co otec ze srdce mluvil. Jakožto nejmladšímu z dětí bylo mi seděti u stola vždy mezi otcem a matkou, by oči jejich stále na mne mohly patřiti. Když se rodiče modlili, tu bývalo srdce mé takovou zbožností naplněno, jakobych se nacházel v chrámu Páně. — Matka předouc len nebo konopí, vypravovala mi o božském Vykupiteli a o životě věčném. Otec můj, prostý obuvník, mluvíval při práci své o Prozřetelnosti božské, a kterak se vždy Boha, Pána svého báti máme. Již za mládí útlého zrodil se v srdci mém cit náboženský a cit radosti, že jsem stvořen pro život věčný. Proto také žádný úmysl, žádná pochybování a pokušení, žádný zlý příklad, nižádné utrpení a utiskování, ani hřích nebyl s to, onen cit ve mně udusiti. ¹⁹⁾

Ředitel Zeller vypravuje o matce své: „V malém tom kruhu lidí, s nimiž jsem se setkal v životě svém, nebylo nikoho, na němž by pravá, nelícená, z Krista původ svůj mající pokora tak zřejmá byla, jako na mojí matce. Na ní viděl jsem božskou krásu pokory v té míře, že modlitba o pokoru stala se mou stálou, nejvroucnější prosbou až po dnešní den.“ ²⁰⁾

Vavřinec Kellner, slavný německý paedagog, nastoupil drábu učitelskou jako otec jeho, a ten byl mu světlým vzorem a neobyčejnou útěchou po dlouhou řadu let. Praví: „Šťastní ti z mých čtenářů, kdo v letech mužnosti ještě mají otce, a s láskou a důvěrou k němu se obracejí a nezapomínají, že v něm ctí nejvěrnějšího přítele na zemi. Avšak dvojnásob šťasten jest syn, jenž s otcem spojen jest stejným povoláním a stejnými náhledy o světě a životě. Poučnou výměnou myšlének a záměrů do budoucna posiluje jeden druhého, nalezá jeden v druhém útěchu a upokojení. Že po 12 let mně toho štěstí se dostalo, byl ten čas pro mne nejkrásnějším a nejprospěšnějším a nyní ještě (slova ta píše jako kmet) v nich se kochám s vřoucími díky Bohu a s potěšujícím vědomím, že povinnosti synovské věrně jsem plnil.“ ²¹⁾ Ruské přísloví dí: Dobře, je-li i při starosti otec. Na světě vše najdeš, kromě otce a matky. Vše koupíš, ale otce-matky nekoupíš. Ptačího mléka alespoň v pohádce najdeš, ale druhého otce-matky ani v pohádce nenajdeš. (Ostatek budoucně.)

Ze školské výstavy

na Národopisné výstavě československé.

Píše Z n á m ý.

IV.

Z výstavy škol mateřských a výchovy mládeže mimo školu přicházíme k velkému oddělení, v němž umístěna jest výstava všeho, co se učitelstva českoslovan-

¹⁸⁾ Pestalozzi, Wie Gertrud ihre Kinder lehrt.

¹⁹⁾ Ludmila 1876, 17.

²⁰⁾ Mutter Zeller. 54.

²¹⁾ L. Kellner, Lebensblätter. 174.

ského týče, a to zejména vzdělávání a hmotného jeho postavení, organizace a české literatury paedagogické staré i nové. U prostřed síně té jsou tři skříně, jež plně věnovány jsou staré škole.

Na pravé stěně podle vchodu jsou vkusně sestaveny pěkné kresby pro časopis „Květy mládeže“ a pro jiné spisy vydávané nákladem „Dědictví Komenského“. Provedli je umělci: Fr. Bíza, Věnc. Černý, Pavel Körber a j.

Hned pod tím jsou sestaveny všechny časopisy paedagogické a to staré, již zašlé nebo pozměněné a také nové, dosud vycházející.

Snad nebude nezajímavým, vyjmenujeme-li všechny staré časopisy, nových pomíjejíce. Tak našli jsme tam ze starých: Kalendář učitelský na rok 1857. — Sborníky učitelské vydané péčí a nákladem časopisu: „Škola a život“ k prospěchu učitelských sirotků. — Zábavník učitelský na rok Páně 1861. — Školník pro učitelstvo diecese Kralohradecké a ostatních diecesí v Čechách a na Moravě na rok 1859. — Posel z Budče. Vydáván od porady učitelské v Pražské Budči. — Přítel mládeže od Jos. Lib. Zieglera. — Věrný raditel — od téhož. — Zajímavé jest návěstí, jež Jos. Lib. Ziegler vydal o českém čtvrtletním školním spisu nazvaném „Přítel mládeže“. — Slovenský národní učitel v Trenčíně r. 1863. — Národní škola na r. 1863. — Učitelské listy na Moravě. — Škola a život. — Pěstoun. — Priatel Školy a Literatury. — Katolická škola. — Sion. — Evanjeľická škola.

Další oddíl věnován jest organizaci učitelstva. Hlavní katalog píše o ní: „Počátky dobrovolné organizace učitelstva spadají do let osmačtyřicátých. Několik horlivých učitelů z Prahy a z venkova utvořilo sdružení, známé pode jménem „Porad učitelských v Budči“, které mělo ráz spolku a mělo také svůj časopis učitelský „Posla z Budče“. Druhé období počalo r. 1867., kdy již na základě spolčovacího zákona založen první „Spolek pro podporování vdov a sirotků po učitelích“, r. 1868. vešla v život „Beseda učitelská“, r. 1869. „Budeč Pražská“, která dala popud k boufnému zakládání spolkův učitelských po vlastech českých, tak že mnoho spolků slavilo loni a letos 25letou památku trvání svého. Jiný směr organizace učitelstva jevil se v pořádání výstav, které u nás počalo r. 1867. předběžnou výstavou předmětů školských, určených pro výstavu pařížskou. Od té doby pořádalo učitelstvo české mnoho výstav školních, z nichž výstava r. 1886. v Karlíně pořádaná nabyla rozměrů největších. Dalším dílem organizace učitelstva byly sjezdy učitelské, jež počaly prvním sjezdem valným učitelstva českoslovanského v Praze r. 1870.; největší toho druhu sjezd byl při jubilejní výstavě r. 1891. v Praze. Když se činily učitelstvu překážky v pořádání sjezdův učitelských na základě zákona shromáždovacího, zorganizovaly se četné učitelské spolky v ústřední spolek jednot učitelských, který v Čechách založen byl r. 1880. a čítá nyní 113 jednot. Vedle něho je moravský se 46 jednotami a nejnověji slezský ústřední spolek učitelský se 46 jednotami a nejnověji slezský ústřední spolek učitelský se 4 jednotami. — Vše, co se týkalo „Porad učitelských v Budči“, naleznete ve skvostné knize, jež obsahuje spisy z let 1848—1852.

Pěkné diagramy, obrazy a spisy, týkající se ještě organizace učitelstva jsou tam zejména tyto: Kartogram jednot učitelských v zemích koruny české. Diagram o vzniku, počtu členů, přednášek a schůzí jednotlivých jednot. Obrazec míst, kde pořádány byly sjezdy učitelské. Stanovy a spisy jednot učitelských. Sbírnka pamětních spisů a petic ústředního spolku učitelského. Kniha usnesení sjezdů učitelských a valných hromad delegátů ústředních spolků.

Statistika škol okresu plzeňského z let 1874—1892, a to rozvoj žactva, průměrný počet žáků na jednotlivé třídy a rozvoj škol, sestavena jest v úhledných několik diagramů.

Diagram a kartogram statistiky učitelských ústavů, o jichž vzniku možno asi tolik pověděti. České učitelské ústavy vzešly jednak z přípraven pro učitele, jež za vlády blahé paměti Marie Terezie zřízeny byly při hlavních školách, jednak vznikly v době nynější na základě zákonů ze dne 25. května 1868., a říšského školního zákona ze dne 14. května 1869. Zákony tyto způsobily reorganizaci starých přípraven a zřizování nových ústavů ku vzdělání učitelů. Školním rokem 1874—75. vstoupil v platnost nový organizační statut pro ústavy učitelské (26. května 1874.), na němž spočívá nynější jejich ústrojí. Ze statistiky té dovidáme se, že největší počet žáků byl v r. 1880.

Krásný a přehledný jest diagram pokračovacích kursů vzdělávacích pro učitele škol obecných v Čechách a na Moravě v letech 1869—1895. Poskytují totiž ony kursy učitelstvu příležitost vzdělati se v některých předmětech důkladněji, než jak mu to možno na ústavech učitelských. Nejčteněji pořádány byly kursy hospodářské, jež mají za účel vzdělati způsobilé učitele pro pokračovací školy hospodářské. Podobný úkol měly kursy průmyslové, zřízené při školách průmyslových. Z nich první pořádán byl při průmyslové škole (nyní státní) v Praze r. 1884. V kursech pro měšťanské školy připravovali se učitelé ke zkoušce způsobilosti pro školy měšťanské. Zmínky zasluhují *kursy pro ruční práce ve dřevě* při státních školách průmyslové v Praze r. 1889. a řemeslnické na Kladně roku 1893. a *kursy pro hry mládeže* pořádané „Spolkem pro pěstování her české mládeže“ v Praze, řízením neúnavného prof. J. Klenky r. 1893. a 1895. Se strany učitelstva byly veškeré kursy čteně a pilně navštěvovány.

Zajímavý jest diagram *služného učitelstva* v různých dobách. Až do r. 1785. bývaly příjmy učitelstva českého velmi rozdílné a neurčité, na mnoze záležely v různých dávkách (sobotales, středales, dušičkales, kretales a p.) R. 1785. určena kongrua, t. j. určitá výměra stálého platu ročního učiteli na 130, podučiteli na 70 zl. stříbra mimo jiné dávky. R. 1837. byla kongrua zvýšena na 130 až 150 zl. stříbra. R. 1853. dostávati měl farní učitel 300 zl., filiální 250 zl., podučitel 100 až 120 zl. při naturálním bytu a jiných dávkách. Zákonem zemským ze dne 21. ledna 1870. přestaly různé dávky učitelů a služné mimo byt správců škol vyměřeno na 300, 400, 500 a 600 zl. na obecných a 600 na měšťanských školách. Vedle toho vyměřeny učitelstvu pětileté funkční přídavky; služné podučitelů stanoveno na 80%, učitelek 70% služného učitelů. Při tom zakázáno bylo učitelstvu koledování, kostelnictví a privátní vyučování a vyměřena jim a jejich pozůstalým určitá pense. Dalším stupněm u vývoji služného učitelstva je zákon zemský z 19. prosince 1875., jímž se služné na obecných školách ve všech třídách zvýšilo o 100 zl., na měšťanských školách o 200 zl., a služné učitelek postaveno bylo na roveň služnému učitelů. R. 1890. zvýšeno nejnižší služné učitelů na 500 zl., r. 1892. učitelům v Praze a v předměstích též o 100 zl. Konečně 13. května 1894. naposledy byly příjmy učitelstva měněny. Tyto změny v příjmech učitelstva znázorněny jsou na diagramech

Krajinský odbor národopisné výstavy v Hořovicích vystavuje dvě mapky školství se týkající Zajímavá je mapka analfabetů v soudním okrese hořovickém.

Rozvoj české literatury paedagogické a rozvoj časopisů učitelských v roce 1848—1895 jest naznačen na diagramech. Dále pozorovati tam možno srovnávací

přehled jednotlivých odborů literatury paedagogické, jakož i velmi obsáhlý výbor spisů paedagogických seřaděný dle skupin. Paedagogická literatura česká, nyní tak rozvětvená, má sice skrovné počátky, ale počátky ty sahají již do první polovice 16. století, z níž zachovaly se tištěné slabikáře a různé abecedy s figurami a bez figur, jichž se na tehdejších školách českých hojně užívalo. *Slabikář český* vydaný roku 1547. skrze Jana Günthera v Prostějově, vydán byl také ještě roku 1718. v Litomyšli. Ve školách, jež hlavně za přípravky škol latinských sloužily, užívalo se slabikáře, malých a velkých katechismů. Pomocné knihy k naučení se latině byly hojně vydávány. Tak i pomocné knihy k naučení se němčině, k naučení se počtům a mluvnici české byly vydávány. Taktéž spisy mravoučné pro děti, návody k vyučování, řády školní, spisy didaktické hlavně byly překládány na jazyk český. Za Marie Teresie a v době po ní vynikal hlavně Aleš Pařízek a Frant. Tomsa u vydávání různých učebnic pro školy obecné a pomocných i metodických knih pro učitele. Nové pak dokonalejší slabikáře napsali hlavně K. Vinařický, Fr. Šumavský a J. Svoboda. Důkladnější mluvnice a početnice spisovány nové, samostatnější již návody k vyučování jednotlivým předmětům a pečováno též o vydávání lepších pomůcek k vyučování.

V dalším oddílu přicházíme ku věcem, spisům a památkám, jež hlavně se týkají staré školy. Po stěnách jsou fotografie a životopisy starých učitelů, již byli v tom nebo onom vynikli.

Starých hudebních památek, jako škol na housle, starých zpěvníků, tištěných i psaných, různých kancionálů jest tam veliké množství.

Přírodopisy a štěpařství z let 1825—1855, staré dějepisy české z let 1793—1868, psané a tištěné zeměpisy Čech, Moravy a Slezska i zeměpisy obecné z let 1778—1868, jakož i staré výkresy žáků z let 1858—1868 jsou v hojnosti zde vyloženy.

Další oddělení jest nadepsáno: Psaní ve staré škole. Byli ti staří přece jenom dobří písaři. — Dále uvidíme rozličné psané i tištěné spisy týkající se umění počtářského. — Starých mluvnic a pravopisů pro obecné školy do r. 1869 jest veliké množství. Spatřujeme i slabikáře a čítanky pro školy venkovské, městské i sedlské z let 1775—1868. — Náboženství ve staré škole jest zastoupeno velikým počtem katechismů a výkladů katechismů.

Zajímavý jest diagram znázorňující školství za dob M. Bacháčka: Školy české za M. Bacháčka — partikulární, bratrské, jesuitské.

Celá jedna skříň věnována spisům Jos. Wenziga 1807—1876, známého paedagoga českého, jehož poprsí jest na skříni.

Mravní výchovu ve staré škole znázorňují mnohé „Knihy cti“, „Odměny pilnosti a dobrých mravů“, „Tabule cti pro mravné a pilné dítky“, dále také „Černé knihy“, „Knihy hanby a na potupu“.

Též možno pozorovati rozvrhy učiva a rozvrhy hodin ze staré školy.

Fasse — příjmy učitelské jsou v nejednom směru zajímavé.

Jedna skříň věnována jest kronikám, vysvědčením žáků, matrikám a rozličným jiným spisům ze staré školy.

FEUILLETON.

Školní rok s trojím koncem.

Už ani nevím, pane redaktore, kdy jsem se posledně v této rubrice před Vaším čtenářstvem objevil. Prosím Vás! Když nedávno pp. Machar et comp. nebožtíka Hála tak řezali, prohlížel jsem jeho básně, abych poznal, zdali skutečně za nic nestojí, a našel jsem v nich verš:

„Jen sevšednět mi nedej Bože.“

Ať povídá Machar co povídá, tahle slova se mi líbí. Ale hned mne bodlo u srdce. „Zpěváčku, ať nesevšedniš! Piš feuilleton jen o něčem, co stojí za to“.

Prosím tedy — pane redaktore: od jakživa slyším, že jitrnice má dva konce — a můj školní rok měl tři konce — to už jistě stojí za to. Jen prosím, nemyslete, že jsem snad ten školní rok skoncoval já sám, to ne. Já ubohý rektor dvoutrídni university cítím se býti tak nízkým — ale nesmím předbíhati události a zapomínat, že chci vlastně psáti vesele.

Jak víte. obírám se rád našimi školskými paragrafy. Každá věc, jak se říká, má líc a rub. V našich nařízeních je také mnohý pěkný líc. Mně se na př. líbí vynesení zemské školní rady, jež pojednávajíc o zakončení školního roku, výslovně zakazuje hlučné „výlety“ mládeže za spoluúčastenství dospělých, jež zakončují se tancem a nijak s důstojností školy se nesrovnávají. Toto vynesení zemské školní rady je zvláště důležité pro náš okres, neboť u nás se školní rok nějak slavnostně zakončit musí. Úřední list přinese o tom nařízení svědčící „místním školním radám a správám škol“. A tomu se rozumí tak: místní školní rada má právo ustanoviti, jak se školní rok má zakončit, a správa školy má pak povinnost ustanovení to provésti, ať je jakékoli. Proto zní nadpis také „správám škol“. A ještě pro něco: kdyby totiž místní šk. rada ve své horlivosti nic neučinila, dostane se správě školy domluvy, proč se o nějakou tu slavnost nepostarala.

Zpráva o tom, jak bude školní rok zakončen, měla býti okresní školní radě podána do dne 20. června. „Zpěváčku“, povídám si, „buď opatrný. Místní rada už dávno stůně na nějaký ten výlet s muzikou. Budeš-li ji vybízet, odhlasuje ti takový výlet, a máš mrzutost. Proto hezky mlč;

vždyť pan předseda dostává Úřední list dřív než ty — ví tedy, co má dělat.“

Čekám do dne 20. — ono nic. Sednu a píši: „Slavná c. k. okresní školní rado! Poněvadž místní šk. rada neučinila žádného usuesení o zakončení školního roku, oznamuji, že školní rok na zdejší universitě bude zakončen školní výstavou. Zpěváček m. p., rektor magnifikus“. Potom se postavím před zrcadlo a povídám: „Zpěváčku, provedl jsi chytrý kousek; dnes tě mám rád.“

Sotva jsem to „v záležitostech školních“ odeslal, dostanu oznámení, že se bude příští neděli „odbývati“ schůze místní školní rady s následujícím programem:

1. Jak ukončiti školní rok.
2. Volné návrhy.

Jsem zdrcen, zničen. Popadnu nosošátek, stoupnu před zrcadlo a stíraje slzy jako hrách veliké, povídám: Zpěváčku, přijmi moji soustrast!

V neděli kráčím s těžkým srdcem do schůze. Ale myslím si: Netrap se; ještě to může dobře dopadnout. Je Národopisná výstava, učiníš návrh, aby místní školní rada zaplatila cestu aspoň chudým dětem.

Člen p. B. jakoby znal mé myšlenky, počal mluvit o výstavě. Ale pro děti prý to není, ty by tomu nerozuměly. Uvidí tam ty chalupy a pomyslí si: Takových už jsme viděly dost! — Člen p. A. hned doložil: Pak by bylo zbytečno s dětmi tam jeti, a stálo by to peníze. A vždyť se to může odbyti nějakou slavností ve škole.

Toť se ví, že mne to potěšilo. Z daleka široka jezdí děti do Prahy na výstavu; ty tomu rozumějí; mnohé mají daleko ku dráze, cesta jest pro ně obtížnější. My máme dráhu doma, ale nepojedeme, neboť naše děti by tomu nerozuměly — a vždyť jsou ve výstavě jen chalupy!

I když nebyla výstava, byl jsem s dětmi několikrát v Praze. Šli jsme do musea, do král. hradu, do chrámu sv. Víta, požádal jsem správce některé tiskárny, bych tam směl s dětmi přijíti, podívali jsme se na staroměstský orloj, a zbyl-li čas i na památný Vyšehrad. Všude tu drobotinu rádi viděli, vše jim bylo ochotně vysvětleno. Děti byly potěšeny, a když jsme se vraceli, mnohé se ptalo: Pane učiteli, pojedeme napřesrok zas?

To vše mi v té chvíli tanulo na mysli, ale mlčím. Snad se chce těmi výmluvami

zakrytí nedostatek peněz. A když se to odbude ve škole, budu spokojen. Tu však ozve se slovo „výlet“. Souhlas. Výlet ovšem bude také stát peníze — ale ty se již nějak opatří. Mladší pan učitel půjde s některým členem vybírat, a co se nedostane, místní šk. rada doplatí. Ale kam „vylítnout“? V lese by děti plašily zajíce, jinde příhodného místa není — ale několik kroků od školy je pěkný sad — tedy tam.

Jak ráčíte věděti, pane redaktore, mám tuze měkké srdce; hned jsem v duchu plakal, jak se ubohé děti utrmácejí. Prosím, výlet před školu, to zde snad ještě nebylo. Ale jaká pomoc, když jinde vhodného místa není, a výlet být musí.

A nyní honem program. Toť se ví, nějaké hry, zpěvy a básně, ale hlavní věc: každé dítě dostane: 1. dva párky uzemek a housku, 2. krajíc chleba s máslem, a 3. všecky dohromady vypijí hektolitr piva. A toť se ví, že to všecko se vykoná při muzice. A aby přišlo hodně lidí, musí to být v neděli. Bude-li náhodou pršet, odloží se „výlet“ na příští neděli. To už bude sice o prázdninách — ale což na tom, výlet být musí.

Ten hektolitr vyvolal na mé tváři zděšení. Mame 109 dětí; dejme tomu, že 9 dětí zámožnějších rodičů ponechá svou porci chudším — připadá tedy na každé dítě (i šestileté) litr piva. Snad mé zděšení pohnulo pp. členy, že půl hektolitru těm šťastným dětem slevili. Seděl jsem jako „oukropeček“ a jen jsem si dovolil poznámku, že takový výlet je vlastně zakázán. Ale co pak je po řeči! Vždyť před rokem měly děti ze sousední školy výlet na totéž místo; — ovšem; ty děti musily sem jít dobrou hodinu, a nebyla snad hned po výletě muzika v hospodě. Na poznámku, že měla být podána zpráva o zakončení roku již dne 20., odpověděl pan předseda: „Vždyť oni to přijmou taky o týden později.“ Při volných návrzích jsem mluvit musil. Škola má mít prapor říšských barev, prosím, aby se opatřil a přimlouvám se také za prapor smuteční. Pan farář se mnou. Ale nač bych povídal, jak jsme spolu potřebu černého praporu odůvodňovali. Bude opatřen prapor říšský a dva prapory zemských barev. Smuteční ne. Důvody jsou tyto:

Člen p. A.: Stojí to peníze (na výlet byly); a je to zbytečné. A kdo pak by myslil na smrt! (Na tu někteří lidé myslí tuze neradi.)

Člen p. E.: A potom, ono se to ani nemůže vyvěšovat; plašily by se koně.

Pan předseda: Což, on by nemusil být vůbec žádný prapor; mohlo by se říci, že byl a že se ztratil.

Člen p. C.: Anebo že byl a že jej sežraly myši. — (Není divu, že se mi při takovém hovoru také usadily všelijaké myši v hlavě.)

Soudím, pane redaktore, že ráčíte být moudrý člověk; nepochlebují nikterak a na důkaz toho hned dokládám, že člověk není nikdy dosti moudrým. Chcete-li tedy být moudřejším, račte někdy přijít do schůze takovéto místní školní rady.

A teď, zpěváčku, myslím si, konej svou povinnost; můžeš také jednou nastoupiti „pořad práva soukromého“.

Oznamuji tedy soukromou cestou, jaký „výlet“ se chystá, a připojuji: Všecko pro děti udělám, ale nikdy nebudu podporovati nevázanost, která může přejíti až v nemravnost; neboť obávám se, že uvidím několik dětí opilý. Račte působiti k tomu, aby „výlet“ byl zakázán.

A zase mlčím a čekám. V pátek před výletem dostanu něco úředního. „Správě školy! Poněvadž dosud nebyl nám podán program školní slavnosti, ustanovujeme, aby konána byla dne 13. (v sobotu) od 2—4 hodin buď ve škole, buď na místě k výletu určeném. Dítka ať přednesou básně a zpěvy a provozují nacvičené hry. Slavnost budiž ukončena rakouskou národní hymnou. C. k. okresní školní rada.“

Ach, pane redaktore! Abych tak byl měl na blízku pana inspektora, byl bych jej samou vděčností a láskou snědl — bylo to zrovna před polednem. Honem oznamuji rozhodnutí okresní školní rady panu místnímu dozorci, který byl ustanoven správcem školní slavnosti.

Nadešla očekávaná sobota; ráno jsme měli první zakončení školního roku, jaké má být: služby Boží. Po nich jsme přivedli děti do školy, kde jsme k nim promluvili, jak se mají chovati o prázdninách, a vybídli je, aby odpoledne o 2. hod. se dostavily do školy, kde malou slavností zakončíme školní rok, poněvadž výlet na zítřek chystaný není dovolen. Pana pátera jsme domů nepustili, aby s námi oslavil druhý konec školního roku.

Po poledni jsme usedli na lávku mezi lípy za školou a chystáme se na ten druhý konec. Já s panem páterem jsme si na to zapálili — mladší pan učitel na to nedrží. — Náhle — byla asi 1 hodina — přichází pan místní dozorce a vptahuje z kapsy nějaký půlarch: „Tak už je to v pořádku.“

Vezmu a čtu: „K ústní žádosti povoluje se, aby školní výlet konal se v neděli dne 14. od 2. do 5. hodin. O tom buďtež pan správce školy, a pan místní dozorce vyrozuměni. C. k. okr. školní rada.“

„Kdo pak byl na hejtmanství?“ ptám se.
„Pan starosta. A dostal to hned; už věděli, proč přichází“

O tom jsem ani dost málo nepochyboval. Když se děti sešly, oznámili jsme jim, že výlet na den 14. chystaný a dne 12. zakázaný, je dnešního dne zase dovolen — a těšili jsme se na ten třetí konec příštího dne.

Dopoledne v neděli s velikým chvatem roben v sadě stánek pro hospodského, a stavěny stoly a židle — pro děti ovšem ne.

Odpoledne se dostavila ke škole hudba a při ní „vyrukovali“ jsme s dětmi do sadu. Já dělал taky jednou pána: šel jsem s dětmi hned za muzikanty. Když jsem je přivedl ku stánku, paní hostinská po mně mrskla tak „láskeyplným“ okem, až se mi mé ptačí srdce sevřelo.

Lidí v sadě bylo plno. Zpívali jsme, deklamovali, hráli atd. — měli jsme ještě pokoj, a počali jsme se se svým osudem smiřovati. Pan místní dozorce myslil, že se to musí aspoň o hodinu prodloužit. Inu, proč ne, myslím si, když se zachová slušnost; a pak — přeje si toho pan správce výletu. Ale než bylo 5 hodin, počala „slavnost“ brátí obrat. Starý hokynář, už trochu rozjařený, popadl vedle stojícího člena krásného pohlaví a začal rejdit hezky po sousedsku. Pan doktor, můj soused, který byl asi po 12 let školním dozorcem, rozjařený párek hnedle usadil, ale potom

počaly se točit i mladší párky, a jeho zakročení už nepomohlo. V tu chvíli jsem se povýšil za kapelníka a dal hudebníkům znamení, aby přestali. Pak jsme zavolali jednoho z větších hochů, aby přednesl doslov, hudba zahrála rakouskou hymnu — a odvedli jsme děti ze sadu. Bylo to krátce po 5. hodině.

„A to ty děti nic neužijou!“ ozývaly se hlasy.

Za chvíli přijde domů mladší pán a oznamuje mi, že jsme děti jednou stranou ze sadu vyvedli, a ony že se tam druhou stranou vracejí. Já ovšem nic jiného jsem nečekal. „A je tam někdo z místní rady?“ ptám se.

„Ovšem, je tam pan starosta, pan dozorce — a snad ještě někdo.“ Několik školních děvčat, tam tančilo, a když jsem je odhaněl, tu kdosi prohodil:

„Však kdyby vám bylo 18 let, to by vás pan učitel nevyháněl.“

„Milý příteli,“ povídám, „když je tam vyšší instance a ta to dětem dovolí, musíme my mlčet. Vždyť jsem přec oznámil, jaký výlet to bude, a okresní školní rada dala k němu svolení.“

O 1/28. hod. ubíral se celý zástup s hudbou — do hospody, kde se zakončila tancem „školní“ slavnost. Zpěvák ek.

NB. K mému překvapení dostalo se dětem pouze po jednom parku a piva po skrovnu. „Učitelové mají strach, aby se jim děti neopily“, povídal pan místní dozorce. Snad tedy mé oznámení o výletě přec aspoň tolik prospělo, že výlet uspořádán tak, „aby se vlk najedl, a koza zůstala celá.“

DROBNOSTI.

Méně vědění, více vzdělání!
O této věci praví Dr. Güssfeld: „Aby člověk byl šťastným a způsobilým k vykonávání práce mnohé, jest mu k tomu především jiným zapotřebí: zdraví, fysické síly a zručnosti, čisté myslí a humanního smýšlení, pevného charakteru a citu pro povinnost, bystrosti rozumu a jisté míry vědomostí. Soujem všech těchto vlastností a způsobilostí tvoří harmonické vzdělání; a toto má býti obsahem a cílem výchovy mládeže. S harmonickým tímto vzděláním vypadá to však za dnů našich bledě. Aby v této pří-

čině nastala změna, musí býti naším heslem: „Méně vědomostí, více vzdělání!“ Dobré svaly a zdravé plíce jsou základním kamenem normální existence; vzdělání srdce, zmužilost a síla v odříkání se mají větší cenu než učenost; menší míra vědomostí, pakli ji člověk statečně a za jistým určitým cílem užívá, přinášívá lepší ovoce než veliké vědění; ve zdravém organismu působí ustavičně mysl na ducha, a duch na mysl, jenom ušlechtilá náruživost činí život životem. Čím více bylo třeba intelektuelní síly k získání ideí a představ, tím ušlechti-

lejší jsou vědomosti, a v tomto smyslu musíme pouhé nahromadění vědomostí v paměti, ač je i toho třeba, považovati za sumu všedních vědomostí. Vyučováním mají se pěstovati především jiným uslechtilé vědomostí a nabývání vědomostí obecných či všedních má býti co možná rozmanité; poučování živým slovem má se dáti přednost před poučováním tištěnou knihou; a používáním názorů a pozorování má se za pomoci smyslů činiti možným samostatné získání si vědomostí.“ Těší mne, že jsem zde našel vysloveno totéž, co jsem si už často přál: Více vzdělání, méně vědění! Ale k tomu přidávám ještě doplňkem: „Především více vzdělání srdce a myslí! nebo konečně záleží u člověka přece jenom všechno na srdci. „Srdce dělá učitele“, pravil jsem kdysi a dostal jsem za odpověď: „a každého teprv člověkem“. (Tak paedagog Dr. Vavřínek Kellner v časopise „Schulfreund“ 1890.)

Zodpovědnost za nehody ve školách způsobené. V lyceu Ludvíka Velkého (v kraji Seine) jeden žák poranil mezi přestávkou soudruha svého tak, že tento následkem nehody té přišel o oko. Otec žáka poraněného podal žalobu na otce žáka, jenž poranění způsobil, a zároveň i na správce lycea jakožto civilně zodpovědného. Soud neuznal správce lycea za odpovědného v tomto případě; ale otce onoho žáka odsoudil k pokutě 5.000 franků. (R. péd. B.)

Ze Švýcar. František Guex, ředitel ústavu učitelského v Lausanně, našel šťastnou náhodou v archivu města Yverdonu a archivu tamějšího soudu více než dvě stě dosud nevydaných dopisů Pestalozziho a jeho spolupracovníků. Dopisy tyto vrhají zcela nové světlo na dobu, kterou tento mistr-učitel ztrávil v Yverdonu; budou vydány letos na podzim Seyffarthem z Lehnice, vydavatelem děl Pestalozziho. „Educateur“. (B.)

Konkursy.

V **Turnovském** okrese obsadí se po jednom místě učitelském při ob. šk. v Chutnovce, Přáslavicích a Troskovicích — a to ve smyslu čl. III. zákona ze dne 13./5. 1894. č. 36. z. z. Od 3./8. — V **Poličském** českém okrese: místo učitele v Pusté Rybné a ve Vítějovsi; podučitele v Hartmanicích, v Rohozné a v Telecím. Od 3./8. V **Ledečském** okrese: místo katechety při m. šk. chl. v Ledči; po jednom místě učitelském v Bohdanči a ve Zhoři; po jednom místě podučitelském v Buřenicích a ve Vonšově, a podučitelky při ob. d. šk. v Ledči. Od 6./8. — V **Přestickém** okrese: místo učitele v Milčích, v Oplotě, v Pteníně, v Řenčích. Od 6./8. — V **Prachatickém** okrese: místo řídicího učitele v Račově; místa podučitelská v Čichticích, Lštění, Mičovicích a Žernovicích. Od 1. ledna ve smyslu článku výše citovaného zemského zákona místa učitelská v Hořticích, Lomci, Nebahově, Jelci, Vonšovicích a Malém Zdikově. Od 6./8. — V **Broumovském** českém okrese místo učitele ve Vysoko Srbské. Od 7./8. V **Mlado-Boleslavském** okrese obsadí se místo učitele v Kochánkách a v Plasích. Od 8./8. — V **Poděbradském** okrese: místo učitele v Chroustově, Kovanicích, Kostelní Lhotě, Libici, Skochovicích, Sokolči a v Úmyslovicích; podučitelky při ob. d. šk. v Pečkách; katechety při m. šk. chl. v Králové Městci. Od 8./8. — V **Chotěbořském** okrese def. dnem 1. ledna 1896. místa učitelská v Čachotíně, Sedletíně a ve Světnově. Od 9./8. — V **Mnichovohradištském** okrese: místo řídicího učitele při ob. šk. ve Veselé; po jednom místě podučitelském v Branžeži, Březovicích, Drahoticích, Lobči, Solci, Sodoměři a Zvířeticích. Od 9./8. — V **Litomyšlském** okrese místo učitele v Jarošově, podučitele ve Voděradech. Od 9./8.

O B S A H: Profily vychovatelské. Podává duchovní professor František Horáček. — Náboženství, rozum, vůle a cit. Napsal Filip Jan Konečný. (Dokončení.) — Příklady vzorných rodičů. (Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha.“) (Pokrač.) — Ze školské výstavy na Národopisné výstavě československé. Píše Znamý. — Feuilleton: Školní rok s trojím koncem. — Drobnosti. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adreseovány i reklamače, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jaký duch se jeví v zavedených učebnicích na školách učitelských?

Referoval

na mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“ dne 12. srpna 1895.

Filip Jan Konečný.

Slavné shromáždění! Maje pojednati o tematě „Jaký duch se jeví v zavedených učebnicích na ústavech učitelských?“ připomínám hned z počátku důrazně, že ani proti ústavům učitelským ani proti zavedeným učebnicím zaujat nejsem, že nikomu ubližovati a ničeho snižovati a podezřívati nechci. Vše dobré a chvály hodné, ať kýmkoli spravedlivě vysloveno bylo, vyslovuji a uznávám i já, jsa přesvědčen, že i Vy, velectění pánové, podobně se mnou smýšlíte, a cokoli dobrého o ústavech učitelských víte, plně uznáváte. Nejde nám též o *osoby* na ústavech působící, a daleci jsme toho, abychom neuznávali, co jednotliví páni profesorové dobrého působí nebo způsobili. Co na myslí mám a oč jediné mi jde, těmito slovy nepokrytě na jevo dávám: Jsou předepsané učebnice na ústavech učitelských tak z racovány, že α) vyhovují duchu křesťanského náboženství a β) v ničem podstatném neodporují jemu? Oprávněnosti k takovému rozhovoru ani nejzarytější odpůrce nám neupře, má-li jen trochu úcty k náboženskému přesvědčení našemu, a kdyby i upřel a úmysly naše v podezření měl, *právo nám zůstalo* a my jeho k mírné a věcné diskusi použijeme!

Veledůležitou knihou na ústavech učitelských jsou *čítanky*. S potěšením mohu říci o trojdílné učebnici páně Vorovkové, že nikde nedotýká se neuctivě našeho náboženství a nikde nejví strannické tendence proticírkevní, což v takovém množství článků rozličných auktorů zajisté prozrazuje obezřetnou vybírající ruku auktorovu. Jak po stránce věroučné tak po stránce mravoučné nemám v tom smysle čeho vytýkati, ale spíše mnohé články pro jejich zdravou tendenci mravoučnou mohu pochváliti. Nesmím však zmlčeti, že trojdílná učebnice Vorovkova, jak nikde proti naší víře tendence nepřátelské neprozradila, tak také velmi úzkostlivě všeho se vyhýbala, čím by zvláštní přízeň anebo náklonnost víře té na jevo dala. Úzkostlivost páně auktorova jest tak veliká, že ani jediného článku κατ'εξοχην katolického jsem v ní nenašel, a že i tam, kde o věcech našich psala — na př. o sv. Václavu neb o Pánu Kristu — spíše na ukázkou dala staročeskou řeč

nežli naši věc (oba články jsou vyňaty z „Passionálu“). I to mně napadlo, proč *legendární* články dávají se v čítance, když mluví se o *stvoření světa a o osobě božského Spasitele?* Nenacházím též článků, jež by hlásaly s mravoučnou tendencí něco o životě posmrtném ve smysle křesťanském. Proč nestaví se katolickým kandidátům před oči působnost katolické církve v ohledu charitativním? Proč vedle krásných vzorů ctnosti u národů staropohanských a tureckých nestaví se zářní příkladové křesťanských ctností: lásky, čistoty, trpělivosti, zbožnosti? Proč třeba bylo katolickým kandidátům (a rovněž i protestantským, kteří na našich ústavech výhradně studují) za vzor klásti Sokratovu „bohabojnost a strídmost“ (díl I. článek 52.), proč třeba bylo jíti do Číny učit se „mírnosti“ ke Kon-futsovi (díl II. čl. 20.), „spravedlnosti k arabskému kadymu Omrajovi (sudímu čl. 9. v I. díle), lidumilství, přívětivosti a dobrotě až k Mohamedovi (díl II. čl. 32.) atd. nemohu si dobře vysvětliti vzpomínaje přechetných výtečníků křesťanských, kteří vzorem *mají* býti kandidátům křesťanským!

Šafránkova učebná kniha geologie*) neví o *stvoření světa* docela ničeho, za to však nemůže pomínouti výzkumů nynějšího století, dle nichž diluvialní člověk z počátku bydlel v jeskyních, nástrojů užíval nedokonalých a ponenáhlu se vyvínoval zrovna podobně jako zvířata, o kterých rovněž nesmíme si mysliti, že by hned z počátku takového vývoje byla dosáhla, jako nyní mají. Kniha psána jest vlastně pro reálky, ale užívá se jí i na ústavech učitelských a myslím, že by bez uvedených „učeností“ docela dobře obstála. Že přemýšlejícímu kandidátu takové věci neujdou, vím z vlastní zkušenosti, byv upozorněn kandid. učitelství na „diluvialního člověka“ jakož i na to, že geologie o „stvoření“ nic neví. Co si má mysliti kandidát přirovnáváje nauku katechetickou a biblickou k nauce geologické? Není vůbec základní vadou a velikou pro kandidáta škodou, když předepsané učebnice tak si odporují?

V předepsaných učebnicích fysiky, lučby a tělovědy nenašel jsem ničeho proti víře, vyjma to, že o *duši* a její *nesmrtelnosti* (abych nemluvil o vůli atd.) kandidát nic *vědeckého* neslyší. Život bere se jako hotová událost, o jeho původě a původci se nemluví. Hypothés nedokázaných a nám nepříznivých nikde se nehájí ve smyslu dokázané vědy, což konečně činí i Šafránek mluvě o theorii Kantově, Laplacově a Herschlově o utváření světa.

Dějepisné knihy *Letošníkovy* jsou střízlivě psány; někdy *nám* i dosti příznivy. Proč pan auktor věnoval Kristu Pánu asi 1²/₂ řádečku, Mohamedovi, Lutherovi atd. však celé strany, neumím pověděti. O založení, zřízení a účelu církve nedoví se čtenář ničeho. Postavení Konstantina ku sněmu Nicejskému jest ne-správně vyloženo, není v něm zmínky o papeži a jeho legatech, kteří sněmu předsedali, kdežto Konstantin měl zevnější záležitosti (potravu atd.) na starosti. O působení církve v umění, vědě, vzdělanosti a svobodě národů, zdá se mi dosti povrchně že jednáno bylo. Poměr Husův k církvi náležitě neobjasněn, zvláště dosah učení a počínání Husova docela bez kritiky připuštěn. O chybách v církvi píše se důrazně; o chybách Husových nedí se nic. Pověstný gleit figuruje i zde dále ve smysle u nás ustáleném, Husovi však odporném, jak vysvítá z jeho „Listů“ v nichž, maje gleit v ruce a znaje jeho obsah několikráte prohlašuje, že jest hotov na hranici jíti a jako kacír utrpěti, bude-li usvědčen z bludu, čímž ukázal,

*) Psána jest vlastně pro reálky, ale též na ústavě pro vzdělání učitelů jí používají, smím-li souditi z toho, že mi od kand. byla zapůjčena.

že gleitu nepovažoval ochranou proti stávajícím zákonům, ale že je dokonce i správnými uznával, smíme-li jeho opětnému ujišťování „že chce na hranici jíti“ skutečně uvěřiti. O povstání stavů Českých proti Ferdinandovi a o příčinách války třicetileté píše pan auktor nám dosti příznivě. O zrádném a nevlasteneckém počínání českých emigrantův a o zuřivosti jejich proti katolické církvi jakož i císařskému domu Habsburskému nedoví se kandidát ničeho, za to však katolická protireformace, nejvíce jesuité, tu a tam rozličnou výtku musí mlčky přijati, ačkoliv i zde jakousi umírněnost možno znamenati.

Ze všech zavedených učebnic na ústavech učitelských nejvíce zamlouvají se nám „Obrazy z dějin vychovatelství“, vydané † *Kalinou*. Pan auktor vypisuje zásluhy staropohanských národův o vyučování a vychování spravedlivě, chvále i káraje dle zásluhy, čímž kniha jeho velmi dobře různí se od knih, které v pohanství vidí „non plus ultra“ a vychvalují je v ohledu mravním, racionálním a kulturním do té míry, že křesťanství již *těmi* chválami zátlačují, nemluvě ani o nájezdech, které proti němu jménem zdravého rozumu, osvěty, humanitu a pokroku činívají. Podobně vede si pan auktor promlouvaje o proslavených vyučovateli a vychovateli nekatolických aneb i protikatolických. Obšírně vypisuje jejich činnost i směr; kde může chválí, kde nemůže buď mlčí neb i na vadu upozorní. O vychovatelském a vyučovatelském působení křesťanství (resp. katolické církve), píše pan Kalina spravedlivě a uznale. Zásluhy katolické církve o založení a povznesení školství uznávají se otevřeně, a výslovně poukazuje se v té příčině i na to, co u nás v Čechách působila církev a její řádové, hlavně Jesuité, jimž staví se v knize Kalinově i v ohledě národním vysvědčení dobré. V jediné této učebnici nacházím věty, které nepokrytě hlásají názor křesťanský ukazující s úctou a láskou k božskému *Spasiteli* a *Vykupiteli*. Dětství jeho (Páně) jest *ideálním vzorem pro děti* naše,“ volá pan Kalina (str. 27) a pokračuje (str. 28). „Ježíš jest nám též *nedostižitelným ideálem učitele* . . . Svatá rodina (Josef, Maria a Ježíš) jest *ideálem* rodiny křesťanské a křesťanského vychování. Po té promlouvá auktor nadšeně o sv. Apoštolích a o prvních horlivých křesťanech, uváděje jménem křesťanské *svaté* matky (Anthusu a Moniku) jakož i *děti*. Nezkalené oko a spravedlivé péro zachoval si spisovatel i pro nejnovější katolické snahy a všude upřímně vypisuje, v čem se proslavili a záslužnými stali.

Přicházím konečně k učebnici na ústavech učitelských nejdůležitější, k vychovatelství čili paedagogice. Náznaky a zásady, které se kandidátu učitelství v paedagogice do duše vstíplí, mají rozhodující vliv na celé učitelské působení jeho. Dejte učiteli, jehož zásady paedagogické jsou správné, pojednati o předmětu třeba i závadném, a pojedná o něm tak, že účelivý žák vezme z toho veliký prospěch; dáte-li však pojednati i o dobrém předmětu učiteli, jehož zásady paedagogické jsou nesprávné, pojedná o něm tak, že buď malý nebo žádný prospěch účelivý žák z výkladu jeho míti nebude. Paedagogiku možno proto nazvati *duší* všeho učiva. Kterak nám katolíkům po předchozích zkušenostech z rozličných učebnic v nichž nedoví se žák nic vědeckého o stvoření světa, o nesmrtelnosti duše, o ustanovení církve, abychom diluvialního člověka, Husova gleitu, arabské spravedlnosti, čínské mírnosti, mohamedánské lidumilnosti, modlitby a svatyně lesní nepřipomínali, kterak nám katolíkům po takových zkušenostech na *paedagogice záleží*, netřeba mnohými slovy vykládati! S velikou bolestí jest mi však sdělití, že paedagogická učebnice *Lindnerova*, která na českých ústavech téměř zdomácněla, tužbě naší nikterak nevyhovuje, v nejpodstatnějších pravdách náboženství

našemu odporuje a k rozhodnému odporu nás donucuje ukazujíc téměř všude umíněnou tendenci protikatolickou. Vyslovuji tato slova po zralé úvaze s myslí klidnou, ač vím, že na mnohých stranách nevoli způsobí a ve zlou mně vyložena budou. Z osobní zkušenosti a z častých rozprav s rozličnými ctiteli Lindnerovými vím, jak velice lnou k němu vděční žáci, majíce dosud v dobré paměti vzácné jeho osobní vlastnosti, paedagogický takt a neodolatelný vliv, jímž úchvatně působil v srdcích všech; vím to, a přece — ač nechci ničiti zasloužené piety k velikému mistru — trvám na své a opakuji pronesená slova: Lindnerova paedagogická učebnice v mnohých věcech i veledůležitých tak jest zpracována, že s ní upřímný katolík nikterak souhlasiti nemůže a bolestně toho nese, že jest na ústavech učitelských schválena. Na doklad toho uvádím k věcnému posouzení následující:

Na stránce 20. (ve třetím vydání obstaraném prof. Dominem) nezná Lindner *osobního* Boha, ano docela rozeznává *Boha od osoby* tvrdě o něm, že jest „idejí“ a nikoli osobou. Aby se nezdálo, že proslulému nčenci takovou vadu neprávem předhazují, uvádím inkriminované místo *doslovně*. Auktor píše: „Škola, dům jsou *místnosti* — otec, matka, učitel jsou *osoby*, — *Bůh*, pravda, dobro, krásno jsou *ideje*, ve kterých má mysl chovancova utkvěti a v níž ukojiti se mají těkavé snahy chovancovy.“ Dle katolického náboženství náleží pod ztrátou věčné blaženosti skálopevně věřiti jakožto nejpřednější pravdu v *osobního Boha* a ne v jakousi „ideu“, v níž po smysle pantheistického idealismu má utkvěti „těkavá mysl chovancova“. Co si má též mysliti prozíravý kandidát o svých povinnostech k Bohu, když se mu jménem vědy tvrdí, že Bůh není osobou, nýbrž jen jakousi ideou? Není toto jediné slovo s to, aby otráslo věrou kandidátovou? Jaký tedy duch jeví se v této části Lindnerovy učebnice?

Nikdo nenamítej, že stalo se tak „nedopatřením“ a že pouhým slova „Bůh“ v *levo* pošinutím vše mohlo býti napraveno. Proč se tedy dosud tak nestalo, ačkoli *třetí* již vydání učebnice té světlo světa spatřilo. Kdo by se toho domníval, patrně by učebnice Lindnerovy neznal. Prohlédněme si jen, co vykládá Lindner o *cíti* člověka a o *prostředcích* vychovatelských a ihned se přesvědčíme, že výrok jeho o neosobním Bohu jest úmyslným a do jisté míry podkladem celé jeho učebnice. Není-li totiž *osobního Boha*, docela dobře Lindner má, když cíl výchovy v lidstvu hledá a podobné prostředky vychovanci na rozum dává nestaraje se o Boha a vůli jeho docela. A že Lindner ve své učebnici o *Boha se nestará*, každý mi dosvědčí, kdokoli paedagogiku jeho zná, mohu tedy právem tvrditi, že nešťastný výrok Lindnerův „Bůh není osoba, ale pouhá idea“, jest úmyslným, celé učebnici paedagogické směr určujícím, a v důsledcích neblahým. Nedejme se od této myšlénky odvrátiti poukázáním na četné odchovance, kteří blahodárně působí, ačkoli paedagogikou Lindnerovou odchováni byli. To nedokazuje nic více a nic méně, než že šlechtění žáci nedbajíce zásady o „neosobním Bohu“ v praxi dle toho si vedou, co jim zbylo v duši o „osobním Bohu“ a z dobrých zásad jiných, které se v knize spatřují Zdržel jsem se u „neosobního Boha“, poněvadž *věc* jest nesmírně důležitá a nejlépe ukazuje, proč opravdový katolík s paedagogikou Lindnerovou spokojen býti nemůže a jí houževnatě odporuje.

Před krátkým časem dostal jsem německý spis *Verüv* „Die österreichische Volksschule“, snůžku to kritik a ukázek rozličných školních učebnic. Také Lindnerovým spisům německým činí auktor mnohé výtky, zvláště předhazuje jim racionalism a ukazuje, že Lindner nezná nebo zúmyslně ignoruje *nadpřirozený cíl*

člověka. Tutéž výtku činiti jest i této české paedagogice, jak jsem se již zmínil a nyní toho doslovným textem dovodím. Na stránce 2. píše Lindner: „Ježto se neví na před, co z chovance bude, nemůž býti tento cíl jiný než *povšechně lidský* t. j. ustanovení člověka.“ Na stránce 44. vysvětluje pak věc obsírně: „Účel výchovy jest tedy *povšechně a čistě lidský* a nedá se nikterak ztotožniti s určitým povoláním, protože nedá se nikterak zabezpečiti, že chovanci bude osudem (!) popřáno životní úkol prováděti právě v tomto povolání. Osud (!) zmítá člověkem, a chovanec vychovaný výlučně pro povolání A stal by se nejapným, kdyby mu bylo osudem (!) kázáno působiti v povolání B Tím je tedy vyloučena výchova pro určitý stav, pro jistou třídu nebo kastu lidské společnosti na př. pro stav vojenský kupecký atd.“ Posuďte nyní, velectění pánové, jaký duch jeví se v učebnici jmenované a rcete, může-li katolík klidně na ni hleděti, když popírá osobního Boha, když popírá i nadpřirozený cíl člověka. Tolik voláme proti názorům v učebnici vysloveným: Ať jest vychovanec kupcem, hostinským, rolníkem nebo čímkoli, vždy musí náležitou úctu k Bohu míti, vždy musí náležitě poměr svůj k Bohu upravit, chce-li v nejhlubší duši své spokojeným a v životě řádným býti. Ne jednotlivci, ale i mocní a vzdělaní národové zakrněli, morální, kulturní a hmotné bídě propadli jakmile od Boha se odloučili, náboženství nedbali. Di multa neglecti, praví Horac, dederunt mala Hesperiae luctuosae! Tolik jest nade vši pochybnost, že názor Lindnerův o výchově člověka nesrovnává se s učením Krista pravícím „Hleďte *nejprvé* království *Božího!* Buďte dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalým jest“ — což zajisté jest něco docela jiného než „povšechné a čisté lidství.“

Jak nezná auctor nadpřirozeného cíle člověka ve smysle křesťanském, tak nezná také ani *prostředků* k cíli tomu. V celé paedagogice Lindnerově není o sv. svátostech, o modlitbě atd. ani zmínky. Nač také? Vždyť Bůh není osoba, cíl člověka čisté jest lidství (humanita), k čemu tedy svátosti a komu se modliti? Ubozí kandidáti! Kdyby odpověděli o Bohu, nadpřirozeném cíli a prostředcích k němu katechetovi dle učebnice Lindnerovy, dostali by nedostatečně; a kdyby auctorovi paedagogiky (nebo důsledným stoupencům jeho) odpověděli ve smyslu předepsaného katechismu, dostali by nedostatečně také. Nenáleží „pánům“, v jejichž obor křiklavé nesrovnalosti a demoralisující protivy ty spadají, řádnou a správnou učiniti nápravu? Či snad pravdu měl onen chytrácký starosta, jenž rozvaděným soupeřům k soudu k němu přišedším a na vzájem si odporujícím oběma dal za pravdu a byv tázán radním, jak bylo možno dáti za pravdu sousedovi A, když opak tvrdil toho, co soused B, s úsměvem odpověděl: i vy C máte pravdu a já D mám též pravdu, když si myslím: Nesmíš si to se žádným pokaziti, dáš proto všem (A, B, C) co chtějí a nejlépe budeš z toho míti ty, D!

Protestovati však rozhodně proti tomu nám jest, aby auctor, jenž nezná nadpřirozeného křesťanského cíle ve výchově a v posmrtném životě (bohopodobnosti a věčné blaženosti), odvažoval se stotožňovati věci ty s důmněnkami pohanskými, racionalistickými a naturalistickými, jak to učinil, napsav na str. 45., že prý „co do věci shoduje se“, přední účel s požadavky, jež klade „bohopodobnost“ čili náš názor křesťanský, s názory „mravnost, ctnost, humanita, rozumnost, samočinnost ve službě dobra a pravdy“ atd. Rovněž protestovati nám jest, aby auctor, jenž v celé učebnici nezná ani jedenkrát *prozřetelného* Boha, křesťanským kandidátům v jednom odstavěčku (str. 44.) třikrát vykládal jako poturčencům o „osudu“, jenž „popřává, zmítá a káže“. Protestovati nám jest proti tomu, aby

auktor paedagogiky poučoval katolické kandidáty, budoucí to učitele katolických dítek, aby probuzovali city náboženské v dítěti (!) „ukazující hlavně (!!) na velebnost a mocnost přírody, jako díla Tvůrce nebes i země.“ Pán Ježíš zajisté věděl, jak se budí „city náboženské“, a přece neužil této theorie naturalisticko-materialistické, jak viděti třeba na jeho modlitbě, která zajisté jest nejlepší pružinou „citu náboženského“. Ale co chceme tím? Náš auctor zná jen „Ježíše“, a nikoli „Pána Ježíše“; zná Boha „ideu“, a nikoli osobu, zná „čisté lidství“ a nikoli svaté a velebné božství, jež září v nerozdílné Trojici Boží, již se tato paedagogika tak bojí, že ani jedenkrát o ni nezavadí, ačkoli veškeré bohoslužby, jichž se kandidati i školní dítky zúčastňují, nejsv. Trojici Boží zasvěceny jsou.

Proč nestaví auctor křesťanským kandidátům nikde za vzor Krista, v němž nebeskému Otci „se dobře zalíbilo“, jenž jest „cesta, pravda i život“, jenž zanechal *příklad*, abychom ho následovali! Proč nestaví auctor křesťanským kandidátům za vzor ani jediného křesťanského světce, ba proč se před nimi nezmiňuje vůbec o křesťanské ctnosti a dokonalosti. Proč nevykládá auctor, že výchova má býti také „křesťanská“? Proč nevykládá auctor, že „církve“ dostala od Pána Ježíše zvláštní učitelské poslání, a že jest zvláštním omilostněným ústavem prostředkujícím mezi Bohem a člověkem? Proč ničeho nepíše auctor o chrámu Páně, jakožto o místu, jež vedle domova, školy, zahrádky a útulny zajisté má blahodárný účín v lidské smýšlení a mrav? Proč místo zásad *Herbartových* neb aspoň vedle nich ani slovíčkem nehoruje se pro přikázání Boží, která jsou historicky daleko úctyhodnějšími a jednoduchostí daleko jasnějšími než vychovatelské poučky Herbartovy? Proč také nepřipomínají se křesťanským kandidátům zásady Kristovy? Víme ovšem, že pojednává se v § o „blahovlnosti“ o křesťanské lásce k bližnímu a že se vyslovuje spravedlivé přání, aby v *praxi* prováděla se nauka Kristova; víme, že se pojednává v § 32. o „odepření“, kdež i mnohé prakticky dobré dává se poučení, než — a o to nám katolíkům hlavně jde — děje se tak ve smysle křesťanského náboženství a může se tak po předchozích ukázkách vůbec díti? Proč také nezmiňuje se auctor o křesťanském životě učitelově a o jeho poměru k církvi? Či nemají snad věci ty praktické důležitosti v životě a působení učitelově? Ale to jsou právě věci, které nám katolíkům ve zlou se berou a příčinou jsou, že nás podezřívají odpůrcové naši vidouce ve snahách našich nebezpečenství pro svobodu, pokrok a osvětu. Kdyby smutná zkušenost tak mocně nehlásala, že *tyto* věci — jichž důslednost, víra a svědomí dovolávati se nám káží — že *tyto* věci bývají příčinou nelibosti a podezřívání nás, ani bych nevěřil, že rozumný člověk může se na nás proto hněvati a nedovede pochopiti, co tak jasno, a z našeho stanoviska spravedливо a nutno jest! Či máme snad své povinnosti neplniti, svého práva nehájiti a pravdy, které jsme věrnost až do smrti přísahali, se zřící a jí si nevsímati? Tak nečinili v těchto zemích naši předkové a tak neučiníme i my. Žádné protivenství, žádná nepřízeň, žádné podezřívání, hanobení a posmívání neodvrátí nás od našeho přesvědčení, práva a povinnosti. Pamatujíce slova Kristova: „Kdo mne vyzná před lidmi, já ho vyznám před otcem,“ kupíme se kolem svých biskupův a voláme všem lidem dobré vůle: „Pojďte a vizte, „jaký duch jeví se v zavedených učebnicích na ústavech učitelských“, a kdo pravdu, ctnost a víru milujete, přiložte, kde můžete, pomocnou ruku, aby co dobrého v zavedených učebnicích již jest, budoucnu se zachovalo, co však méně správným bylo v nich shledáno, co nejdříve bylo napraveno, aby kandidati ctihodného stavu učitelského čistou pravdou byvše odkojeni, bez obtíží a všelikých trpkých zkuše-

ností povolání svému předčilejšímu s prospěchem se věnovali k slávě Boží, radosti církve a prospěchu lidstva.

Končím, čím jsem začal: Ne o osoby, o věc mi jde. Nepochopil-li jsem věci a byl-li můj náhled mylným, když jsem o vadách mluvil, nikterak ho nehájím, ale raduji se z toho, že jsem se mýlil; pochopil-li jsem a poukázal-li jsem na chybu správně, prosím, aby v tom smyslu slova má se brala, v kterém byla pověděna, *z lásky ku pravdě*, které přejí, aby ve všech zavedených učebnicích na ústavech učitelských našla ohnisko, z něhož by vycházelo do srdce kandidátův učitelství světlo a teplo ukazujíc, že duch jevící se v nich, jest duch dobrý, Bohu milý, lidem, mládeži a hlavně učitelstvu prospěšný. Vše pomine, jen „pravda Páně“ nepomine. Proto vše pro pravdu a nic proti pravdě!

Po rozpravě této byla navržena a přijata následující *resoluce*:

Přihlížejíce k tomu, že v zavedených učebnicích na ústavech učitelských nejdůležitější články katolické víry buď mlčením se pomíjejí, buď zpříma negují, — zvláště článek víry o osobním Bohu, o nadpřirozeném cíli člověka, o božském učitelském úřadě katolické církve atd. — jakožto i to, že v zavedených učebnicích pro kandidáty křesťanské, budoucí to učitele a vychovatele křesťanské mládeže, poukazuje se více k pohanským vzorům a učením, než ku vzorům a učením křesťanským, takže ani Kristus Pán nevyniká rozhodujícím způsobem nad výtečníky pohanské a protikřesťanské, žádáme, aby z učebnic těch ce nejlhivě odstraněny byly články našemu náboženství odporující neb je snižující, žádáme, aby články indiferentní nahrazeny byly články víře a mravům rozhodně přejíci, o čemž budiž úřední posouzení dožadáno nejen od c k, ministerstva vyučování nýbrž i od církevních úřadů.

Biblická galerie.

Napsal Fr. Vaněček.

(Dokončení.)

Osnova pro vyučování náboženství při každé třídě klade na srdce: „Katecheta vyvod na základě bibl. dějin následovní poučky“. Ale kdy ten základ dějin položil? Ve škole trojtřídní jest k tomu určena třída první. Jest možno probrati v první třídě něco více ze starého zákona, máme-li jen drobet důkladněji probrati příběhy o životě a utrpení Páně? Nezbyvá než ve II. třídě bráti dějiny St. Z. soustavně a tak si zjednávati obrazy pro vyučování výkladu desatera.

Samo jde na rozum, že katecheta *při vyučování bibl. dějin učiní východištěm text dějepavy*. Bude-li bibl. dějepava ve svých obrazích používat, pokud možno, obrátů, jakých se i katechismus přidržuje, bude též katecheta jich užívati a stanou se běžnou mincí mládeže, kteráž bude míti menší potíže, až se přikročí k soustavnému vyučování.

Že jest to možno, chci dokázati několika příklady. Nemíním však hájiti ani text katechismu ani text bibl. dějepavy, ale chci naznačiti, že může bibl. dějepava i slovně raziti cestu katechismu, jako jí razí věcně. Nutno však jest jí k tomu cíli přepracovati, aby kniha pracovala v souhlasu nejen věcném ale i slovném. Běru příklady na zdařbůh.

„Víru stálou má, kdo hotov jest raději statek i život nasaditi, než víru svou zapřítí“. Za příklad uveden Eleazar. Biblická dějepava dojemně líčí sv. star ce

Dojemnost však neutrpí, kdyby článek v sobě obsahoval i podobná slova, kterými se v katechismu vyjadřuje stálost u víře a měl tudíž v sobě as následovní větu: Antioch hrozil zabráním statku a smrtí všem, kdo nezaprou víry své. Eleázar *zůstal stálý a byl hotov obětovati statek i život svůj*.. Jako jsem ve článku „Relief a Basrelief“ ukazoval, že lze bez újmy obsahu zjednodušiti katechismus slohovými opravami, tak jsem přesvědčen, že účelným přepracováním dějepravy lze i slovně klestiti cestu katechismu. Nebudíž to ponecháno jen náhodnému použití katechetově, ale budíž sloh dějepravy tak obratům katechismu příbuzen, aby katecheta byl polo nucen probíráním učiva biblického používatí tvarů i otázek s katechismem příbuzných.

Pro *víru živou* nemá katechismus žádného příkladu v závorce. Mathatiáš, Judas Makkabejský a bratří jeho měli jistě víru živou a ji skutky i smýšlením dokazovali. Článek biblický může slohově nastíniti, že víru svou slovem i skutkem dokazovali. Jak přemlouvali rodáky své, aby věrni zůstali, jak bořili oltáře model, jak vystavěli a znovu zasvětili chrám — žili podle víry. Neutrpí ani krása ani pochopitelnost dikce a přece dítě již se zaučuje v definování víry živé!

Prospěch z tohoto vztahu bible ku katechismu by vstoupil tím více, kdyby na konci každého článku následovala řada otázek probírajících celý obsah. Anglické přepracování bibl. dějepravy má drobným tiskem za každým článkem řadu podrobných otázek a jde tak katechetovi na ruku jak se s prospěchem ptáti může. Klásti řadu výborných otázek bezvadně není vlastností všech. *Víru pevnou* měl setník, neboť beze vší pochybnosti věřil, co mu Pán Ježíš zjevil o jeho nemocném služebníkovi. Nepochybuji, že příběhu v udaném smyslu užíváme, zejména, když osnova nastiňuje, co se z jednotlivých příběhů vyvoditi má. Slova však, jimiž se věc vyvozuje, jsou docela jinaká než jakými katechismus později tutéž věc podává! Jsou to snad dvě věci nespojitelné? Jest výhoda z podobné metody plynoucí taká, že nestojí za práci? Nehájím a neodsuzuji, žádného *textu*, ale poukazuji, že jest lze pracovati i slovy dějepravy pro slova katechismu. Má-li se tak díti se zdarem všeobecným, musí tak býti provedeno v knihách všeobecně užívaných: dějepravě a katechismu. Tak by vznikla pomalu nová tradice katechismu a dějepravy.

Vezměme v úvahu příklady biblické, *jichž* používá katechismus při čtvrtém přikázání. Vzor úcty jest Josef egyptský, lásky mladý Tobiáš, poslušnosti Isák. Jsou-li v skutku oni světci vzory čtvrtého přikázání, lze o nich vším právem říci, co dí katechismus o úctě, lásce a poslušnosti. Josef si otce svého jako zástupce Božího vážil a k němu se uctivě choval. Tobiáš otci vše dobré ze srdce přál, dobrým chováním mu radost působil, v stáří ho podporoval a za něj se modlil. Rovněž o Isakově poslušnosti lze užití slov obdobných slovům katechismu. Z této zřejmé a nepopíratelné okolnosti dovozují, že při výkladu dějepravy maličkým, možno jest seznámiti je jako mimochodem s vazbami katechismu a tak půdu skypřovati. *Tato příprava by byla vydatnější, všeobecnější, kdyby účelně byla dějeprava spracována.*

Chám, Ofni a Finees, Absolon jsou příklady Písma pro neuctu, nelásku a neposlušnost. Dějeprava nepozbude nikterak svého kouzla, když pointu článku učiní tak zřejmou, že by článek mohl býti skoro nadepsán „Chám, syn neuctivý“ Absolon, syn otce nemilující, Ofni a Finees, synové neposlušní. Věty katechismu by co nejvíce korrespondovaly s vývodem dějepravy, katecheta by konsekventně cvičil článek otázkami tak, aby při budoucím výkladu IV. přikázání mohl začít s bibl. dějinami a již ze stylisace, aby vycházela poučka katechismu.

I statě věroučné jak v biblické dějepřavě tak v katechismu dají se uvésti v soulad takový, že by mnoho obtíží se odstranilo. Uvádím opět jen několik příkladů bez hájení slohu katechismu neb dějepřavy. Šestý článek víry korresponduje docela s článkem 66. a 81. v biblické dějepřavě. Srovnejme oba, jak se — různí. Jiné texty má dějepřava, jiné katechismus. Ublíží se biblické dějepřavě, když tajemný pobyt Páně a řeči na rozloučenou, byly by podány tak, aby byly v nich všechny texty, tak jak je uvádí VI článek?

Bibl. dějepřava drží se pořadu Evangelia sv. Jana od 14—16 kap. katechismus v VI. čl. užívá právě opačného pořádku. Nejprve uvádí text ze 17. kap. sv. Jana: „Dokonal jsem dílo“ pak text kap. 16.: „prospějeť vám, abych odešel“ — a naposled z kap. 14. 2. 3. „V domě otce mého“ . . . Texty slovně nesouhlasí a nastává zmatek; či snad má dítě si pamatovati slova dějepřavy, aby tatáž slova si pamatovalo jinak v katechismu? Zde obě knihy pomocné pracují proti sobě pořádkem a slohem. Získá vědomost a mravnost dítěte více, když si osvojí 4 příčiny proč Pán Ježíš na nebesa vstoupil v jiném pořádku, než je podává evangelium a dle něho volně dějepřava? Kdyby se pořádek katechismu držel řeči Páně na rozloučenou, pak by mohl šestý článek víry hravě z biblické dějepřavy ze dvou článků býti vyveden. *Grafické označení důležitých výroků Páně v bibl. dějepřavě upozorniti by mohlo katechetu, že tatáž slova budou stavebním kamenem ve věrouce a že jim poněkud větší pozornost věnovati sluší! Stereotypní texty musí i katechetovi napomáhati; pro dítě jsou nevyhnutelný.*

Podobné věci by se daly dokázati i o člancích jiných, ale pomímám je, poněvadž jsou patrné.

Vezmeme-li v úvahu část katechismu o křesť. spravedlnosti, uznáme, že tato část nikoho nerozohní ku ctnosti. Výčet a definice jdou za sebou. Kdyby učeným definicím byla dána dětská forma, mohla by dějepřava všem definicím býti průpravou.

Fariseus byl pyšný, protože se nezřízeně vyvýšoval nad jiné. Giezi byl lakomý, protože bažil nezřízeně po statku pozemském. Šestero hříchů proti Duchu sv. dá se sice s dětmi nadřít, ale vštípit rozumně — aspoň mně se nepovedlo.

Důležitost biblické dějepřavy v přítomné době nikdo snad nepopírá. Osnova naše ji činí vším právem — základem.

Jest však otázka, zdali právě předepsaná bible jest prostředkem nejlepším onebo dobrým. Zásluhy Schusterovy jsou nepopíratelné, ale zůstati při nich státi není právě zasluzné. Měla-li by bibl. dějepřava poskytovatí výhod, o nichž ve článku mluveno, musila by býti přepracována a sice tak, aby odpovídala si s katechismem úplně. Musila by vyjíti z téže duševní dílny, ze které by vyšel katechismus nový neb opravený. Kdyby každá kniha z jiného péra vyšla, budeme státi zase tam, kde jsme. Bude třeba bibl. dějepřava obsahovati všechny příběhy, na které se katechismus odvolává, ale poučení bude v něm zahrabáno tak, jako jest v nynějších člancích.

Jak věci stojí, nemůžeme se v dohledné budoucnosti těšiti, že by radikální změna v bibl. dějepřavě provedena byla a že by brzy mohla býti zrcadlem katechismu. Proto mám v zásobě jiný prostředek neklamné svépomoci. Uprav si katecheta biblickou dějepřavu svými marginálními poznámkami tak, aby při prvním otevření dějepřavy hned věděl, při kterých příležitostech používá katechismus článku biblického, jaký vývod z něho činí a jaké formy slovesné užívá. Výklad svého článku uprav tak, abys děti již nyní obeznámil poněkud s pravdami z něho

vyvozovanými, pokud lze i podobnými obraty slovesnými. Při článkách Zákona N. třeba zvláštní pozornost věnovati statím, z nichž vzaty jsou citáty pro věro- a mravouku katechismu.

Poznámky si učiniti v knize již proto jest třeba, že katecheta sám zapomíná, která poučka ze článku se vyvozuje a pak probere sice příběh, ale ztrácí lehce z mysli onen hlavní cíl, k jehož dosažení mohl už nyní konati první přípravu.

Jest zkušeností dokázáno, že bible elektrisuje naše malé posluchače, a že upoutá všechny jejich síly tak, že můžeme často říci s Virgilem: *obstupuere omnes intentique ora tenebant*.

Opět nad pochybnost dokázáno, že s katechismem máme velikou potíž a že užitek neodpovídá námaze práci věnované.

Kristus Pán, náš božský vzor, neučil tak jako katechismus učí. „Onen katecheta,“ píše nadšený jeden dopisovatel Eucharistie (1895. č. 2. ve článku: *Die Eucharistie und die Kinder*) „jedná nejlépe, který ve stylu i formě Spasitele sobě bere za vzor. Tažme se: jak by jednal Spasitel se svými školáky? Mořil by slabé výčitkami? Vyžadoval by každou otázku exaktně za pomoci opisování, trestů? Požadoval by odpověď v jemné spisovné řeči s filologickými odstíny? Mrskal by Spasitel a dával by potupné titulatury? Jak dětsky, dobrotivě, přátelsky by Spasitel katechisoval! Jak málo by požadoval, jak by slabým shovával a chudým přednost dával.“ Pomocí biblické dějepavy dá se hodina osladit a dá se ctnost vštípit lépe než nejlepší definicí katechismu. Týž dopisovatel uvádí výrok missionáře: „Velikou nynější nevědomost mají na svědomí přčetné otázky katechismu; výsledek nynější katechese jest *ignorantia crassa*.“ Co odchovalo první křesťany: tradice biblické dějepavy či katechismus?

Ku konci chci dáti pochod svých myšlének v přehledu.

Jest jisto, že jest úzké spojení mezi dějepavou a katechismem. Jest jisto, že katechismus jest hlavně vývodem bibl. dějepavy. Spůsob však, jakým vývody činí katechismus a dějepava, různí se velmi. Proto se různí, že vyšli z různých hlav bez vztahu vzájemného; vazby a vývody podávány jsou různě. Našemu postavení by značně pomohlo, aby vývody katechismu byly také slovně — dokud lze — příbuzné. Obě knihy jsou dva protiobrazce, kteréž budou tehdy nejzdařílejší, když z jedné školy vyjdou. Proto každý různý katechismus měl by míti pro sebe spracovanou dějepavu. Obě knihy musí bráti na se zřetel co možno největší. Tato „*pia 8 practica desideria*“ jsou ve vzdálených mlhách. Zbývá nám hlavně svépomoc: Učiňme si poznámky v bibli i v katechismu, kterakou cestou chceme podávati článek, aby jeho tradice byla prvním nákresem katechetického článku.

Proč se přidržujeme přese všechny snahy moderní paedagogiky katolické.

Přednesl

v mimořádné valné hromadě družstva „Vlasč“

František Pohunek.

† Jest tomu již bez mála dva tisíce let, | rody.“ Uplynulo již bez mála plných dva
* co dal Kristus Pán apoštolům rozkaz: | tisíce let od doby, kdy svatí apoštolové
„Jdouce do celého světa, učte všecky na- | plnice věrně rozkaz svého mistra rozešli

se do celého světa, aby všechny národy a všechny lidi, malé i velké, bohaté i chudé, pány i otroky poučovali, křtili, uváděli do církve a vychovávali pro čas i věčnost. Po celých skoro dva tisíce let vychovávali otcové a matky, kněží a učitelé dítky křesťanské podle paedagogiky Nejvyššího učitele lidstva, podle nauky, již přinesl na svět světa Spasitel a miliony lidí byly touto vznešenou paedagogikou přiváděny ku pravému poznání, ku ctnosti a ku štěstí časnému i věčnému.

Nyní však, kdy se učení Kristovo po tak dlouhou dobu osvědčilo býti výborným kvasem, kterýž veškeré lidstvo proniká, je zušlechťuje a je vede k nejvyššímu cíli, nyní se namáhají paedagogové, kteří se staré víře křesťanské zpronevěřili, dobu křesťanskou z dějin paedagogiky vymýtiti a učiti a vychovávat dle paedagogiky zbudované nikoli na zjevení Božím, nýbrž výhradně je u na filosofii od náboženství odtržené.

Kdyby tato filosofie byla jednotná a obecně uznaná a platná, snad by to s moderní paedagogikou nevypadalo tak smutně, jak tomu skutečně jest. Jelikož však není žádné všeobecně za platnou uznané moderní filosofie, nýbrž pouze jednotlivé filosofické systémy, neví moderní paedagogika, kterého z těchto četných systémů měla by se vlastně přidržet, zdali Baconova empirismu nebo Cartesiova racionalismu, zdali Fichteova idealismu nebo Herbartova realismu, zdali materialismu nebo pantheismu, zdali Comteova positivismu, Hartmannova pessimismu nebo Spencerova darwinismu. Nevědouc, kterého z těchto systémů měla by se vlastně přidržeti, zkusila to se všemi, i s pessimismem! A tak máme moderní paedagogiku všech možných systémů, z nichž jeden druhému odporuje, jeden druhý vytlačuje, žádný pak o sobě nemůže říci, že by byl pravým; máme moderní paedagogiku, kteráž ústy jednoho z nej přednějších svých reprezentantův bez obalu vyznává: Nemáme ještě žádného určitého, všeobecně přijatého pojmu o výchování. — Skoro každý, kdo o věci této píše, podává o tom mínění své. (Salzmann, Ameisenbüchlein.)

Ale nejen to: moderní paedagogika nemá také spolehlivého, ustáleného, všeobecně uznaného názoru o přirozenosti dítěte, nemá ustáleného, všeobecně přijatého názoru o tom, co že by bylo cílem člověka a tudíž i cílem výchovy, a kterých že by se ku dosažení cíle toho mělo užívat pro-

středků. Moderní paedagogika chce tedy vychovávat, ač nemá o výchově, jak sama o sobě vyznává, žádného určitého, všeobecně přijatého pojmu; chce vychovávat a neví ani spolehlivě koho, chce vychovávat a neví určité a spolehlivě k čemu, chce chovance vést a neví určité a spolehlivě kam.

Neví koho vlastně má vychovávat proto že nezná pravé přirozenosti dítěte; neví, zdali je přirozenost tato čistá a neporušená nebo pokažená a porušená, ano neví, zdali to dítě, jež má vychovávat, je pouhý mechanismus, pouhý dovedný stroj, pouze výše organisované zvíře, anebo bytost sestávající z těla a z duše nesmrtelné stvořené k obrazu a podobnosti Božímu, a proto též neví zdali k výchově stačí pouhé jen poučování, postačí pouhé předvádění správných představ, jak myslí Herbart, nebo zdali třeba jest chrániti pouze chovance před zlými vlivy společnosti, jak chce opět Rousseau, nebo zdali třeba jest, míti jej k tomu, by odporoval nezřízeným svým náklonnostem a byl držán v kázni.

Neví k čemu má vychovávat a kam chovance vésti, neboť nezná, který jest poslední a nejvyšší člověka cíl, jemuž se přec všechny ostatní cíle vychovatelské stále mají podřizovat a k němuž musejí ustavičně směřovat. Že jí nekřivdíme, do svědčí nám jeden z předních její „koryfeů“, dr. Dittes totiž, kterýž praví: „Které by bylo poslední určení člověka, nevíme;“ kterýž ale také hned, aby zakryl tuto bolavou stránku moderní paedagogiky, dokládá: „v paedagogice to také nerozhoduje“ (ist auch für die Paedagogik nicht massgebend.) — Každý veřejný posluha ví, že má-li někoho vésti, musí vědět kam. Moderní paedagog však vyznává, že poslední cíl, k němuž má mládež býti vedena v paedagogice nerozhoduje, ano tato moderní paedagogika že cíle tohoto ani nezná! Neprohlašuje tu moderní paedagogika ústy jednoho z předních svých mluvčích úplný bankrot? A této paedagogiky že bychom se měli my, že by se měl svědomitý vychovatel mládeže přidržovati?

Toho na nás nemůže nikdo žádati. Stanoví sice moderní paedagogika různé cíle, k nimž chce mládež vésti, ale cíle tyto jsou buď nízké, nebo nedostatečné, nebo takové, k jakýmž bez znalosti cíle nejvyššího nemůže dospěti, nemajíc k tomu dostatečných sil a pomůcek; všechny pak tyto její cíle jsou neúplné a jednostranné a všechny

se obmezují pouze na tento život pozemský. *)

Paedagogice třeba jest především správných a pravdivých principů. Nebo vychovávat mladé pokolení jest zajisté prací důležitou, prací dosahu nedozírného; k veliké pak práci životní, jak napsal správně Jos. Černý v „České Škole“ (1895 str. 100), nelze přistoupiti lehkomyšlně, nýbrž znáti dlužno nejdříve, kam chceme jíti, potom kudy půjdeme a konečné, jsme-li s to a která k se opatřiti, a bychom došli. Paedagogice jest pak dle toho přede vším jiným nezbytně znáti pravou přirozenost a nejvyšší cíl či určení člověka, jakož i prostředky vedoucí k cíli, protože pouze na tomto základě možno jest stanovit pojem a cíl výchovy, jakož i cesty, kterými jest se třeba bráti a jak se na cestu opatřovati. To pak všecko ví a zná pedagogika katolická; ona sama toliko zná spolehlivě původ člověka, jakož i jeho nynější přirozenost, jeho nejvyšší cíl či určení a též i prostředky k cíli vedoucí. Ona tedy ví a zná, kam má dospěti, ona ví a zná kudy má jíti, zná a má prostředky, jak se opatřiti, by člověka dovedla k cíli nejvyššímu, k nadpřirozenému totiž spojení s Bohem, k věčné blaženosti. To pak všecko ví a zná určitě a spolehlivě paedagogika katolická, protože není zbudována na písku lidských domněnek, nýbrž na pevném, nezvratném základě, kterýmž jest Ježíš Kristus sám, jenž mohl právem o sobě říci: „Já jsem cesta, pravda a život“. (Jan 14, 6.) Kristus, jenž jest včera i dnes na i věky, tenž jest sám úhelným kamenem vznešené budovy paedagogiky katolické.

Ano paedagogika katolická jest původu božského. Bůh sám byl prvním vychovatelem pokolení lidského; byl vychovatelem hned prarodičů našich, vychovatelem hlavně národa israelského. On trestal naše prarodiče, když byli hřešili. On je ale také poučoval, On jim také ukázal na budoucího Vykupitele. Základní dva principy vychovatelské: kázeň a poučování nacházíme tudíž hned po pádu prvních lidí. Principy tyto jsou tedy původu božského a prvotní paedagogika opírá se o všecko, co Bůh

*) Příjemné a šťastné žití; příprava pro život a založení šťastné budoucnosti; harmonický rozvoj sil a schopností; správné cenění věcí; návod k svobodnému sebeurčení a k dospělosti; pevnost charakteru mravnosti; lidskost, koňání povinnosti atd.

pro člověka učinil, by mohl opět dojiti ztracené blaženosti, dojiti spasení; ona je tudíž č i n e m b o ž s k ý m.

První lidská paedagogika jest paedagogika patriarchální, kteráž se opírá o zjevení Boží a dalším zjevením se zdokonaluje.

Cílem této výchovy jest naučiti chovance báti se Boha, v Něho věřiti a Jej poslouchati. Příběhy biblické o Josefu egyptském, o hoři, jakéž přišlo na Jakuba, o úzkosti, jakouž bylo konečné sevřeno srdce bratří Josefových, obsahují v sobě úplnou paedagogiku rodinnou, úplnou paedagogiku domácí.

Na zjevení Božím a Božích přikázáních zbudována jest paedagogika židovská, a celý Starý zákon byl konečně sám vychovatelem, jenž měl lidstvo vésti k vychovateli nejvyššímu, jenž se kdy na světě objevil, k Ježíši Kristu.

Kristus pak, který přišel, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo, a všechny aby znáti naučil Boha pravého, — Kristus stal se nejvyšším učitelem a vychovatelem lidstva, stanovil jisté vychovatelské zásady a těmito zásadami se ve svém úřadě učitelském a vychovatelském sám řídil a spravoval.

Kristus byl též první, který prohlásil, že vyučování a vychování jest pro všechny bez rozdílu, všichni ze mají nezadatné na ně právo, a to nikoliv pro zisk a prospěch, jaký by z toho plynul státu, jak to bylo v době pohanské, nýbrž k vůli sobě samým.

Když poslal Jan Křtitel svoje učeníky k Pánu Ježíši, by se Ho tázali, je-li On ten Bohem zaslíbený Vykupitel, ukázal jim Spasitel na svoje zázraky a svou činnost učitelskou, řka: „Slepí vidí atd., chudým evangelium se zvěstuje“. To bylo tedy znamením, že byl od Boha poslán.

A vskutku spolehlivějšího a jistějšího znamení o svém božském poslání nemohl Vykupitel dáti, nebo vyučovat chudé, to by byli pohané považovali za nesmysl, kdyby jim vůbec byla kdy podobná myšlenka jenom na srdce vstoupila.

Jací jsou to jinochové, jež kolem sebe shromáždí ctnostný a lidumilný Pythagoras? Na koho myslí Plato a Aristoteles, když za cíl výchovy prohlašují vychování užitečných občanů? Kdo byli v Egyptě a v Indii zasvěcování v tajemství vědy?

Vždy a všude jsou to jen stavy vyšší, nejprřednější kasty, bohatí a vznešení, jež tu má na mysli pohanský paedagog.

Kristus však zvěstoval evangelium své chudým, volal k sobě maličké a apoštolům

přikázal, by šli do celého světa a učili všechny národy nečiníce rozdílu mezi chudým a bohatým, pánem a otrokem.

Jdi a řekni pohanskému učiteli, že také otrok, že také žena mají právo na vychování a vyučování — on se na tebe udiveně podívá a bude se tě ptát, jaký že z toho plyne užitek a prospěch pro stát, když by se dostalo otroku a ženě vychování.

Teprve křesťanství musilo lidstvo učiti, že všichni — pán i otrok, muž i žena — stvoření jsou k témuž obrazu Božimu, a že všichni k vůli sobě samým — a ne pro zisk nebo pro výhody od nich očekávané — mají právo na pečlivé vychování, na vzdělání vloh a schopností, jež jim dal stvořitel.

Paedagogika křesťanská jest tudíž pro všechny bez rozdílu, jest co do úkolu u n i v e r s á l n í, jest paedagogikou v pravdě katolickou, poněvadž jejím úkolem jest vyučovati a vychovávatí všechny.

Všecky pak její vychovatelské zásady jsou uloženy v knize Písem svatých, již vším právem zoveme knihou knih; obsahují v sobě jisté a spolehlivé zásady vychovatelské, a vše, co bylo kdy a kde v paedagogice psáno dobrého, není ničím jiným než dalším rozvedením a aplikací zásad svatého Písma.

Slovný paedagog katolický Dr. Vavřinec Kellner, kterémuž ani liberálové nemohli odepřít čestného uznání, vypravuje následovně:

„Bylo to v prvních letech působení mého v Trevíru, kdy jsem (jako krajský školní rada) předsedal při maturitních zkouškách v učitelském semináři v Brühlu. Kandidáti odpovídali na otázky z vychovatelství a vyučovatelsví tak jistě a určitě, že jsem se divil; i ptal jsem se nyní již zemřelého ředitele Pauliho, které učebnice paedagogické by se přidržoval? Ženiální tento muž odpověděl však k mému nemalému překvapení: „Já neužívám žádné učebnice paedagogické!“ Na mou další otázku, jak že bych tomu rozuměti měl, dostalo se mi odpovědi: „Mou příruční knihou paedagogickou jest Písmo svaté. Toto obsahuje, dobře-li ho studujeme, více, než nám může poskytnouti příruční kniha paedagogická, — celý totiž božský vychovatelský plán, který osvětářský duch času ještě v ničem nerozbrídil. Chci-li míti nezfalšované zásady pravého vychování, sáhnu po svatém Písmu, kteréž jest i v této příčině knihou knih.“ — Já jsem musil tomu-

to dobrému muži dáti za pravdu, a stiskl jsem mu ruku.“ Tak Dr. Kellner.

Ale Písmo svaté nepodává nám toliko pravdivé, dokonalé a nezvratné zásady paedagogické, nýbrž i vzor dokonalého žáka i učitele, nedostižený a nedostižitelný ideál.

Má-li malíř, nebo sochař vytvořiti vznešené dílo umělecké, musí míti na mysli a před očima jistý ideál, jehož se snaží dostihnouti: čím více tudíž vychovatel? Neboť jak pověděl sv. Jan Zlatoústý: „Není umění vznešenějšího nad umění vychovatelské. Malíř a sochař vytvářejí pouze díla neživá (z hmoty neživé); ale moudrý vychovatel přivádí k místu živé dílo mistrovské, z něhož se radují i oči Boží i oči lidské.“ Má-li tudíž vychovatel dostáti svému úkolu, musí míti při své vychovatelské činnosti na mysli a paměti stále ideál, jemuž by se hleděl co možná nejvíce státi podobným.

Takovýto ideál skutečný a realný a nikoli pouhý stín má pak jedině paedagogika křesťanská, katolická. Ideálem tímto jest zakladatel křesťanství Ježíš Kristus. On se tudíž musí vychovatelům všech věků a národů vznášeti vždy před očima, a vychovatel každý dostojí svému těžkému úkolu tím lépe, čím bude podobnějším a čím se bude více bližiti tomuto ideálu, jehož paedagogika obsahuje vše, co nejnovější paedagogové moderní vychvalují jako vynálezy své. On zajisté vyučoval zajímavě, poutavě, snadno pochopitelně, jasně, zřetelně, názorně, přirozeně, důkladně a individualitě každého přiměřeně. Jeho neunavná horlivost, Jeho nevyčerpatelná trpělivost a shovívavost s méně chápavými a slabými, jsou důkazem nejvyšší dovednosti učitelské. Jako jinde, tak pro nás platí tudíž i zde: „Učte se ode mne. — Příklad dal jsem vám, abyste činili podobné.“ Ano, příklad Kristův jest a zůstane nedostižným a nedostižitelným vzorem dokonalého vychovatele. Nebo kde jest učitel, jenž by byl žáky své vychoval tak, aby pro něho samého opustili všecko a šli za ním?, aby z lásky k němu a pro něho, aby totiž šířili nauky jeho vychovatelské, rozešli se mezi všechny národy, vědouce již napřed, že budou na světě míti za odměnu jenom útisky, pronásledování, svízele a útrapy všeho druhu a na konec mučednickou smrt? Kde byl kdy učitel, jenž by byl vyučoval tak prakticky a názorně, jako to činil Kristus Pán v nevyrovnatelných svých podobenstvích? Kde byl kdy učitel, jenž by byl vyučoval tak pou-

tavě, tak zajímavě a jenž by srdce posluchačů svých tak byl dovedl k sobě připoutati, jako to činil Kristus, za nímž se i na poušť hrnuli nesčetní zástupové a tam u něho trvali více dnů a nocí zapomínající při tom docela na všechny svoje potřeby tělesné? Kde byl kdy učitel jehož by ani největší vrtošivost a těžká chápavost, jehož by ani chyby a vady jeho žáků, jež všemožně u nich hledí odstraniti, nedovedly vyrušiti z klidu, nedovedly učiniti mrzutým a netrpělivým, tak jako to vidíme u Krista Pána? Nezaslouží takovýto učitel a vychovatel veškerou naši úctu a lásku, nezaslouží, abychom se ze všech sil přičiňovali Jemu se co možná nejpodobnějšími státi?

Jako má katolická paedagogika dokonalý vzor a ideál, podle něhož by se řídila a spravovala, tak ukazuje vychovateli určité a spolehlivé a při tom, jak již znakem pravdy bývá, prostě a jedno-

duše i cíl veškeré výchovy a to cíl pro všechny bez výjimky: jest tudíž i v tomto ohledu universalní. A tímto nejvyšším cílem paedagogiky katolické není nic jiného, než co tak jednoduše a při tom tak krásně pověděl sv. Augustin slovy: „Stvořil jsi nás, ó Bože, pro sebe a nepokojné jest srdce naše, dokud nespočívá v Tobě.“ Slovy těmito označen jest určitě a jasně pro všechny časy a všechny národy cíl lidského života a cíl veškerého vychování. V Bohu najdou jak vychovatel, tak i chovanec všecku pravdu, všecku krásu, všecko dobro a vůbec všecku dokonalost. Víra v Boha a v Toho, kterého poslal, Ježíše Krista, kteráž nám ukazuje, jakožto nejvyšší cíl všeho našeho snažení spojení s Bohem, spojení s Kristem učí nás také sama jediná ceniti všechny věci pozemské podle jejich pravé hodnoty.

(Ostatek příště.)

DROBNOSTI.

Spolku přátel katol. českých škol bratrských zaslali: dp. Jos. Staněk, vychovatel v Mladé Vožici, 1 zl. 20; sl. Hedvika Rubrová z Brna 5 zl. — Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze, tajemník spolku.

Předběžné oznámení. Počátkem září vyjde 1. číslo nového ročníku „Rajské Zahrádky“! Číslo přinese barevný titulní obraz z národopisné výstavy, množství jiných zdařilých obrázků, četné pěkné původní povídky, básničky, poučné články pro děti, hádanky a j. a j. „Rajská Zahrádka“ vychází v prvých dnech měsíce (kromě července a srpna). Předplácí se ročně 80 kr. na 1 ex., na 5 výtisků 1 zdarma. Prosíme snažně dosavadních podporovatelů „Rajské Zahrádky“, by nejen laskavě přizeň svou jí uchovali, než i udali nám adresy pánů, kteří by s prospěchem mohli „Rajskou Zahrádku“ rozšířiti, bychom jim dopsali. Výlohy ochotně hradíme. „Rajská Zahrádka“, jak časopis „Vychovatel“ nejednou upozornil, nese se duchem ryze křesťanským. — Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba 1508-II.

Školák žhárem ze zvyku. Z Jaroslavovic na Moravě se oznamuje ze dne 5. t. m. Zdejšímu okresnímu soudu byl četnictvem dodán jedenáctiletý hoch, který založením několika požárů ožebračil mnohé majitele statků a celý kraj přivedl v po-

strach. Během pěti měsíců neuplynul ani jeden týden, v němž by více, nebo aspoň jeden požár nebyl zaplál v rudé záři ve Velkých Dyjakovicích. V posledních týdnech zuřilo patnáct požárů, předposlední 29. července, který ztrávil tři domy i s vedlejšími kolnami a staveními. Vzдор zvláštním strážím hasičským a dobrovolným hlídkám, které obcházely celé noci, vypukl za několik dní nový oheň, který sežehl čtrnáct stodol i s obilnými zásobami. Spojenému úsilí hasičstva z nedalekého okolí podařilo se po několika hodinách požár obmeziti, ale k ohromnému úžasu obyvatelstva chytla nová stodola na druhé straně. Při této byl však mladistvý pachatel postižen. Selka Marie Labarová, zpozorovala totiž malého školáka Františka Hofra, nemanželského synka vdovy Marie Sedláčkové, který stál za hořící stodolou a náhle se dal na útěk. Chlapec byl četnictvem na útěku dopaden a sem k soudu dodán. Přiznal se dosud k devíti požárům, které vlastní rukou zapálil, ale tím jeho hříchy nejsou ještě vyčerpány. Lékaři našli v něm pyromantiku, leč ještě zkoumají dále, majíce hoča prozatím na pozorování. (Nár. Pol. 7./8. 1895.)

Tělesný trest ve škole. Ve valné hromadě „Komenského“ Choustnicko-Tučapského v Choustníku dne 6. června podány některé volné návrhy, z nichž zvláště po-

všimnutí zasluhuje ten, aby tělesné tresty do škol byly připuštěny a stanoven způsob, jak by se vykonávati měly. (+ 34.)

Konec vojáčekování. Pařížská obec zřídila roku 1882 velkým nákladem školní pluky, které vyžadovaly hned v prvním roce 452.908 franků nákladu a v následujících letech až do roku 1891 průměrně 150.000 franků. V posledních třech letech byl vydaj tento na uniformování a vyzbrojení školních vojáčků snížen ročně na 20.000 franků a letos úplně zrušen. Nyní bude všecken vojenský materiál školních vojáčků veřejnou dražbou prodáván a komu bude libo, může si koupit přes 10.000 malých ručnic, tornister atd. Tak skončila i tato světská sláva, sláva pluků maličkých, na které byla obec pařížská kdysi tolik hrda.

Nový belgický zákon školní, jak jej navrhl ministr vyučování Schollaert a jak byl sněmovnou přijat, zní následovně: „Školy obecné jsou podřízeny obcím; usnesení obcí, jimiž se nařizuje zrušení některé školy obecné nebo místa učitelského, potřebují souhlasu stále provinciální deputace a souhlasu králova. Dětem nemajetným dostane se vyučování ve škole zdarma, obce bdí nad tím, by oněm dětem, kteréž nechodí do škol soukromých, dostalo se vyučování ve škole patřící obci nebo ve škole adoptované. Vyučování náboženství a mravouce náleží od nynějška do plánu elementárního vyučování; vyučování toto obstarává farář nebo učitel pod dozorem farářovým; účastenství na tomto

vyučování jest kultativní (volné), jest však třeba, aby rodičové, kteří sobě přejí, by děti jejich od náboženství byly osvobozeny, zvláště o to žádali. Biskupové jmenují dozorce, kteří bdí nad vyučováním náboženství a mravouce. Státní podpory budou se od nynějška rozdělovati stejným dílem mezi školy zřízené obcemi, mezi školy adoptované a neadoptované školy privatní a to podle počtu tříd. Učitelé podléhají radě obecní, kteráž může učitele jmenovati, je s úřadu odvolati je do dispozice davati a sesazovati. Jest k tomu však třeba souhlasu stále školní deputace; také učitel musí býti slyšán. Jak obecní rada tak i učitel mohou se odvolati ku králi. Představený školy čili řídící učitel musí býti vybrán z oněch učitelů, kteří ve svém úřadě působili nejméně plných pět let. Nejmenší služné učitelské, i s příjmy vedlejšími, řídí se počtem obyvatelstva jednotlivých obcí a obnáší 1200—2500 fr.; u učitelek 1200—2200 fr.; u podučitelů 1000—1400 fr., u podučitelek 1000—1200 fr. Nejnižší toto služné musí nabýti platnosti od 1. ledna 1896. Každý učitel, je muž obec nedá byt, má právo na odškodnění, kteréž obnáší, podle toho jak velká jest obec, 200—800 fr. Každý učitel dostane po každých 4 letech 100 fr. přídavek, a to po tak dlouho, dokud nebude míti o 600 fr. více nežli obnáší jeho nejnižší služné. Onemocní-li učitel, musí obec platiti jeho zástupce; pense se mu vyměruje podle služného, jakéž měl v posledních pěti letech.“ (Magazin für Pädagogik č. 27.)

LITERATURA.

Růžová knihovna. Sbírká spisů cizojazyčných pro mládež. Pořádá prof. Fr. Jarolím. Svazek IV. B á c h o r k y. Hodným dítkám vypravuje Jakub Porchat. Přeložil a upravil pořadatel. V Pisku. Nákladem vlastním. Tiskem V. Šimka. Cena 35 kr.

I báchorky mají ve výchově mládeže svou důležitost; neboť nejen pro zábavu, ale i na poučenou jsou vymyšleny. Obě v báchorkách v tomto svazku obsažených nalzáme. V nich pod rouškou podivných příběhů skryty jsou krásné pravdy a vzácná naučení, jež působily jsou ducha dětského probuditi, osvěžiti, pobaviti a příjemně zaměstnávat. A třeba jevištěm jejich byl svět

smyšlený, nezůstanou přece pro útlou mysl bez hlubšího významu. Tak báchorka „Lovec Bohumír“ poučí mládež o tom, že mnoho může vykonati člověk, opravdu-li chce; dále že pravé štěstí nespočívá v bohatství, pohodlí a marnivosti, jak žena Bohumírova se domýšlela, ale spíše v moudrosti, která vedou člověka ku skromnosti a tím ku pravé spokojenosti, učí jej darů Božích v čase příhodném užívati.

Báchorka „Zázračné hnízdo“ varuje před nečasnou a trestuhodnou zvědavostí.

Pročtouce si malí čtenáři a malé čtenářky báchorky: „Dar vděčných ještěrek“, „Liběna“ a „Šlechtný Jaromír“, uhodnou zajisté, že jim napsány jsou, by i oni

byli hodnými sebe opravdu milujícími bratry a sestrami, a přesvědčí se, že Bůh obětavou láskou, která i na sebe zapomíná, jen aby bližnímu pomohla, nikdy nenechává bez odměny. Báchorka: „Užovka“ poví milé mládeži, že i nerozumní tvorové jsou předmětem útrpnosti člověka a že Bůh srdci citelnému hojnou měrou odplácí.

Báchorka: „Beran“ ukáže malým čtenářům, jak zasloužený trest často v zápětí stihá ukrutníka, a konečně mu bývá lékem k napravení života.

Poslední báchorka: „Lišky“ povzbudí zajisté mládež, aby úzkostlivě varovala se sobeckých, hříšných, do srdce nepozorovaně se vkrádajících myšlének, aby i nitro své povždy zachovala tak čisté, jako bylo ono

ryzí zlato, v něž „Šišky“ Dobromilovy se proměnily.

Zkrátka řečeno: Z pěkných těchto báchorek uvil zkušený pan pořadatel mládeži něžnou kytici, která líbeznou vůni ctností rozlévatí bude v její útlá srdéčka, a mnoho dobrých a trvalých dojmů tam zanechá.

Taková tendence hodna zajisté uznání. A proto nemůžeme leč i tento IV. svazek „Růžové knihovny“ co nejvřeleji doporučiti.

Mluva, jak báchorkám sluší, jednoduchostí vynikajíc, dětskému věku jest přiměřena a při tom velice lahodna. Úprava vnější jest vkusna. I obrázek k báchorce, „Zázračné hnízdo“ náležející jest pěknou ozdobou této knížky. Jos. Žák.

Konkursy.

V **Budějovickém** školním okrese německém obsadí se místo ředitele na spojených českých měst. šk. chl. a div. v Budějovicích Pro toto místo dožaduje se předem způsobilost k vyučování předmětům odborů grammatiko-historického. Od 13/8. — V **Rychnovském** okrese: místo učitele při ob. šk. v Černkovicích, v Olešnici, v Šachově ve Ždáru. Od 13./8. — Ve **Vysoko-Mýtském** okrese: místo učitele pro odbor mathem.-techn. při m. šk. chl. v Choceň, pro odbor přírodověd. při m. šk. chl. ve Skučí, místa učitelská při ob. šk. v Brdě, Pusté Kamenici, Prasetíně a ve Srubech (od 1. ledna 1896). Od 13./8. — Ve **Vltavotýnském** okrese: místo učitele při ob. šk. v Bílé Hůrce, učitelky při ob. d. šk. v Týně nad Vltavou, a od 1. ledna 1896. místo učitelské ve Velké Doubravě. Od 13./8. — V **Žamberském** okrese: místo učitelky pro odbor gram.-histor. při m. d. šk. v Žamberku, podučitele v Německé Rybné. Od 14./8. — V **Táborském** okrese: místo katechety při m. šk. d. v Táboře a při m. šk. chl. v Jistebnici; učitelů při ob. šk. v Košici, Radeníně a St. Táboře (ve smyslu lonského zákona zemského); místo správce školy v Bradáčově, učitele při ob. šk. v Horách Smilových a v Kamberku; podučitele v Chýnově, Lhotě Jeníčkově, Radkově, Řepči, Stálci, Vlčovsi, Skrýchově, v Chabrovicích, Hošticích. Od 14. 8. — V **Kralovickém** školním okrese d.f.: místo katechety při m. šk. chl. v Kralovicích; správce školy ve Hvozďe; učitele v Kozojedech, a od 1. ledna 1896. v Kočině, Křečově a Žebnici; podučitelů v Hodině, Kaznově a Korytech. Od 18/8. — V českém okrese **Lanškrounském** obsadí se: místo učitele při ob. šk. ve Lhotce; podučitelů v Bystřci, v H. Heřmanicích, Hnátnici, Přívratě a V. Řetové. Místa v Bystřci H. Heřmanicích, Hnátnici a V. Řetové mohou zatím též silami ženskými obsazena býti. Od 20./8. V **Mladoboleslavském** okrese místo učitele pro odbor přírodovědecký při m. škole v Lysé n. L. Od 21./8. — V **Pelhřimovském** okrese: místo ředitele nově zřízené m. školy chlapecké v Kamenici n. L., jejíž prvá třída se letos otevře; místo učitele při téže škole. O obě místa mohou se ucházeti žadatelé kteréhokoli oboru. Místo řídícího učít. ob. šk. v Lukavci; učít. v Křemešniku, Lipici, Poříně, Horní Vsi, Viklanticích, Lipkové Vodě, Vodici a Zachotíně; učitele při ob. šk. chl. v Kamenici n. L. Od 21./8.

OBSAH: Jaký duch se jeví v zavedených učebnicích na školách učitelských? Referoval na mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“ dne 12. srpna 1895 Filip Jan Konečný. — Biblická galerie. Napsal Fr. Vaněček. (Dokončení.) — Proč se přidružujeme přese všechny snahy moderní pedagogiky katolické. Přednesl v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“ František Pohunek. — Drobnosti. — Literatura. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 8., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních semí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamáce, jež se nepeč. a nefraukují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky.

Přednesl

v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“

František Pohunek.

Připadl mi úkol promluvití dnes o tématě právě uvedeném a já musím hned předem vyznati, že Vám, pánové, nepovím skoro nic, co by Vás mohlo potěšiti, ba, že Vám nepovím snad ani mnoho nového. Též bych se mohl svého úkolu zhostiti slovy krátkými, kteréž by však přece uvedené téma plně vyčerpaly; mohl bych totiž krátce říci: snahou moderní paedagogiky jest: pryč od Krista, pryč ode všeho náboženství křesťanského, ba pryč ode všeho pozitivního náboženství vůbec, pryč od Boha samého, a za to za všecko přichytněme se, bychom přece aspoň něco měli, nezávislé morálky, kterou jsme si urobili sami a která nám v ničem nemůže překážet.

Abych však ukázal, že jsem se podle slabých sil svých alespoň snažil dostáti vložené na mne povinnosti, promluvíím o svrchu vytknutém tématě trochu šíře, připomínaje, že mi při práci byly vodítkem a též pramenem hlavně paedagogické brožury a časopisy asi z posledních pěti let.

Již před více roky napsal zvěčnělý proslulý paedagog katolický Dr. Vavřinec Kellner: „Duchové se dělí stále víc a více; stále ostřeji a určěji objevují se protivy!“¹⁾ — Ano duchové se dělí i v umění vychovatelském, ba možno říci, že

¹⁾ Die Geister scheiden sich mehr und mehr; immer schärfer und bestimmter treten die Gegensätze hervor! Der achte Lehrertag in Berlin bildet in dem Scheideprozesse einen wessentlichen Markstein, welcher übrigens schon längst vorbereitet und für Sehende auch sichtbar war. — Wie man bisher, und bereits seit einem Dezenium und darüber die sogenannten Vulgärpädagogen oder diejenigen, welche bei der Erziehung und dem Unterrichte noch Erfahrung und Offenbarung gelten liessen, von den philosophischen Pädagogen à la Herbart oder Beneke unterschied; so jetzt nach der neuern in die Bewegung gebrachten Klarheit, die christliche und die dem Christenthume, insofern es nicht verschwommenes Moralsystem und Humanitätsideal sein soll, entgegenstehende, immer mächtiger werdende Strömung. Dem tiefer Blickenden kann es nicht entgehen, dass die erwähnte philosophische Richtung, bewusst oder unbewusst, der unchristlichen in die Hände arbeitet, dass die letztere aber wieder dem Sozialismus in die offenen Arme treibt.“ (Strömungen auf dem Gebiete der Paedagogik str. 4—5.)

nikde nebyly sporné náhledy vysloveny tak jasně, protivy pak že nebyly nikde vytknuty tak ostře, jako právě na poli paedagogickém, nebo zde přestalo skoro již úplně ono dříve velmi oblíbené zakrývání skutečných úmyslů a cílů a věci se jmenují pravým jejich jménem. Proto také není nikde tak snadno rozeznati od sebe jednotlivé strany, zjistiti jejich číselnou sílu a seznati jejich zásady a snahy jako právě zde. Proto ví též každý, kdo se literaturou paedagogickou poněkud jen obírá, že na poli tomto stojí proti sobě v principiálním, tuhém odporu vlastně jenom strany dvě. Jednu tvoří ti, kteří se drží pevně zásad křesťanských; ku druhé pak patří ti, kdož se zřekli zásad křesťanských, kdož brojí proti dogmatům, proti církvi, kdož se uchylují na stanovisko moderní nevěrecké vědy, moderních myšlének a nových proudů, čímž pracují konečně ať již vědomě neb nevědomě do rukou nevěreckému a nevlasteneckému socialismu. Není mezi nimi ve mnohých věcech sice jednoty, ale v jednom jsou přese všechny různé náhledy ve věcech jiných svorni všichni, v odporu totiž proti škole konfesionální a proti náboženství křesťanskému vůbec.

Že pak moderní paedagogika k takovým dospívá koncům, tomu se není třeba diviti; nebo kdo chce zbudovati spolehlivý a pravdivý system paedagogický, musí především jiným spolehlivě znáti pravou lidskou přirozenost a určení člověka, musí věděti *kdo* a *jaký* jest člověk a *který* jest jeho konečný cíl. Ale moderní paedagogika buď naprosto nezná, nebo nechce znáti pravou lidskou přirozenost, neví nebo nechce věděti, který jest nejvyšší člověka cíl.

A) Nezná pravé lidské přirozenosti. Ačkoli totiž každý člověk ve svém nitru cítí a z vlastní zkušenosti poznává, že není takovým, jakým by vlastně býti měl, že jeho přirozenost porušena jest, že zlé do něho nevchází teprve z venčí, nýbrž že se vyvíjí ve vlastním jeho nitru, což uznávali mimochodem řečeno již i pohané,²⁾ a ač to není pranic platno dělati z dítěte hotového anděla, když nás

²⁾ Nejen apoštol nařikal: „Já jsem prodáný pod hříchem (otrok hříchu); nebo co činím nerozumím (nechápu, co se se mnou děje); nebo ne co dobrého chci, to činím: ale činím to zlé, kteréž mám v nenávisti; vidím jiný zákon v oudech svých, kterýž odporuje zákonu mysli mé, a jímá mne pod zákon hříchu, jenž jest v oudech mých,“ (K Řím. 7, 14, 15, 23.) — nýbrž i pohanský básník volal: „Aliudque cupido, mens aliud suadet; video meliora proboque, deteriora sequor.“ (Ovid. Metamorph. VII. 19.) — „Nitimur in vetitum semper cupimusque negata.“ (Amor. III. 4) A jako Ovid tak smýšleli skoro vesměs pohanští básníci i filosofové. Tak píše Seneca „Quid nos decipimus? Non est extrinsecus malum, intra nos est, in visceribus ipsis sedet (Ep. 50.) Quid est hoc, Lucili, quod nos alio tendentes alio trahit et eo, unde recedere cupimus, impellit? (Ep. 52.) Semper idem de nobis pronuntiare debemus, malos esse nos, malos fuisse, invitus adjiciam, et futuros esse. (De benef. I. 10.) Jako Seneca, soudí i Pythagoras, kterýž pověděl, že prý jest člověk od narození a od přirozenosti nedokonalý a ku zlému nakloněný. S ním pak souhlasí Aristoteles od něhož máme zaznamenáno, že člověk něco jiného zamýšlí a něco jiného koná: ἄλλο νοεῖ καὶ ποιεῖ ἀνθρώπος (Problem. sect. XXX. 12.) Nejinak pak smýšlel Thukydidés, nejinak Euripidés, nejinak Krates, jenž napsal zvlášť pěkně: „Jako jest v jablku granátovém vždycky nějaké shnilé jádro, tak jest v každém člověku nějaká hříšná náklonnost.“ (Diogen. Laert. VI. 89.) Že pak vědomí o porušenosti, v jakéž člověk původně stvořen nebyl, jakáž však do něho záhy vnikla, neobmezovalo se v době předkřesťanské toliko na Židy, Řeky a Římany, nýbrž že bylo všeobecným přesvědčením lidstva, toho důkazem jsou nám pověsti všech starých známých národů i jejich pokusy filosofické. Konfutse na př., věnoval se v Číně vzdělávání mládeže hlavně proto, že se mu to zdálo být prostředkem nejlepším přivésti lidstvo zpět k prvotní čistotě, kterouž obdrželo z nebes, ale které opět pozbylo. (Viz Hettinger, Apologie des Christenthums II. 1. Erster Vortrag.)

zkušenost den co den poučuje o něčem jiném: přec nám moderní paedagogové tvrdošijně hlásají, že prý jest člověk od přirozenosti úplně dobrý a dítě že prý na svět přichází zcela čisté a nevinné, nemajíc v sobě žádných zlých náklonností. Vůdcem těchto moderních je J. J. Rousseau, kterýž svého „*Emila* čili o vychování“ začíná slovy, jež dál široce rozvádí: „Všecko jest dobré, jak to vychází z rukou původce světa; všecko se kazí pod rukama lidskýma.“ (Kniha I., kap. I.)³⁾ Jeho následuje ve příčině této celá dlouhá řada paedagogů moderních; především jinými jak co do času tak i co do paedagogické důležitosti Němec Diesterweg, který nejen že žádného prvotného hříchu neuznával, nýbrž též proti této náuce horlivě brojil, ačkoli sám musil uznati, že na tom, jak smýšlí člověk o základní této pravdě náboženství křesťanského, záleží velice mnoho, ba že to rozhoduje o směru veškeré paedagogiky a veškerém jejím postavení, jakéž zaujímá oproti náboženství. Psal totiž Diesterweg, že prý stav, v jakém přichází člověk na svět, církevním dogmatem bývá označován jakožto vrozená porušenost zvaná „hřích dědičný“; jeden že prý považuje vrozenou tuto porušenost za neklamnou pravdu, druhý za domněnku a protože jest náuka o prvotném hříchu *pravým kamenem úrazu*. On že by prý o této náuce ani nejednal, kdyby neměla rozhodného vlivu na paedagogiku a veškeré paedagogické působení; ale jest prý to náuka, u které se cesty dělí. Ano, u náuky o prvotném hříchu se opravdu v paedagogice rozbíhají cesty daleko. Kdo se náuky této přidržuje, přidržuje se též v dalším budování paedagogiky zásad křesťanských; komu však jest tato náuka „kamenem úrazu“, ten nejen že se v paedagogice zhostí znenáhla všech zásad křesťanských, nýbrž stane se, podobně jako Diesterweg, i nepřitelem náboženství křesťanského a tudíž důsledně i nepřitelem církve a veškerého jejího ve škole působení. Diesterweg totiž, kterýž nazýval učení o hříchu dědičném „dogmatem nepochopitelným“ (učení toto jest ovšem nepochopitelným, ale bez něho, jak pověděl Pascal, stává se člověk ještě nepochopitelnějším) a proti němu brojil, prohlásil se brzy proti všemu náboženství konfessionálnímu, proti článkům víry, proti knihám symbolickým, a veškeré působení církve prohlásil za zcela nepaedagogické.⁴⁾

Že na tomto stanovisku stojí vůbec všichni paedagogové liberální, možno soudit z toho, že se u nich Diesterweg těší u všech bez výjimky veliké chvále, učitelové pak němečtí že jej na svém osmém všeobecném sjezdu v Berlíně prohlásili přímo za „Grund und Eckstein“ moderní školy; dále pak z toho, že časo-

³⁾ „Tout est bien sortant des mains de l'auteur de choses, tout déginère entre les mains de l'homme.“

⁴⁾ Es ist im Grunde die Rede von dem Zustande, in welchem die Menschenkinder geboren werden. Das kirliche Dogma bezeichnet ihn als angeborenes Verderben, „Erbsünde“ genannt. Dem einem ist sie untrügliche Fundamentallehre, dem anderen Irrthum und Wahn und darum ein rechter Stein des Anstosses . . . Die Pädagogik weiss von einem ursprünglich sittlichen Verderben des Menschen nichts, weder durch äussere Gründe, noch durch innere Erfahrung . . . Von einem in allen (Kindern) vorherrschenden Hange zum Bösen lehrt die Erfahrung nichts; Neigung zum Bösen wie zum Guten und zu allem anderen entwickelt sich mit den Jahren, das Nachdenken verwirft die reale Erlösung von aussen . . . Die kirchliche Dogmatik erklärt das Dogma von der Erbsünde für den Grund und die Basis der beseligenden Lehre und für die Quelle des Glaubens an das Erlösungswerk. Die Vernunft erkennt in jenem Dogma den Grund der Vernunftwidrigkeit der Kirchenlehre und fortwirkende, tiefere Ursache aller Pateiungen und Spaltungen unter den Gebildeten über religiöse Dinge . . . Meine Meinung concentrirt sich in der Ansicht, dass wir erst dann zu dem rechten Religionsunterrichte in den Volksschulen

pis „Neue paedagogische Zeitung,“ jenž jest orgánem pruského zemského spolku učitelského, před nedávnem napsal: „My více nesouhlasíme s Augustinovým učením o hříchu prvotném. Naše stanovisko oproti bibli stalo se působením kritiky rovněž jiným. Bible nám již není vesměs slovem Božím.“ Znamý Dr. Dittes nejen že sám popírá se vsí rozhodností náuku o hříchu prvotném jakož i všecko, co s ní souvisí, nýbrž i zároveň polemisuje proti všem těm, kdož se této náuky dosud přidržují nazývaje to zlehčováním a snižováním přirozenosti lidské, vědomým a zúmyslným zapíráním principu shody s přirozeností a volného vývoje; paedagogiku pak kteráž se opírá o tuto náuku, nazývá přímo paedagogikou libovůle, mechanismu, dressury, despotismu, ať prý se již tento despotismus halí v theologickou svatozář nebo v dým filosofický, nebo ať se premuje vlasteneckou loyální přetvářkou.⁵⁾

Ovšem, kdo popírá prvotný hřích a tudíž i vrozené člověku převrácené náklonnosti, a kdo jako Rousseau připisuje všecko zlé, jež se už v dítěti počíná jeviti pouze vlivům zevnějším a kdo má za to, že by dítě, nejsouc vydáno těmto vlivům a mohouc se vyvíjeti volně samo od sebe, zůstalo docela dobrým a prostým všeliké vady a zlé náklonnosti, ten musí konečně mluviti podobně jako Dr. Dittes.

Náuku o hříchu prvotném popírají však nejen tak zvaní naturalisti, jejichž otcem a hlavou jest J. J. Rousseau, nejen Diesterweg a jeho nohsledové, nýbrž, jak se samo sebou rozumí, i tak nazvaní evolucionisti t. j. všichni ti, kteří stojí na stanovisku darwinistického přirozeného vývoje — a těch je nyní mezi paedagogy moderními velká většina. Nebo vyvinul-li se podle této theorie i člověk „děním přírodním“ z nestvořeného tvorstva nižšího a nemá-li nad sebou žádné vyšší bytosti, kteráž by mu dala zákon, ježž by měl plnit, nemůže být ovšem o hříchu prvotném ani řeči. Podobně se nedá náuka o hříchu dědičném nikterak srovnati s filosofickým systemem Herbartovým, který až do nedávna v paedagogice domi-

gelangen, wenn wir den kirchlich- confessionellen- Unterricht aus denselben entfernen und in ihnen den Kern aller Religion, das unter allem Wechsel der Meinungen Bleibende im Christenthume festhalten . . . Gemeinsamer religiöser Unterricht aller Kinder, das ist unsere Meinung und unser Wunsch.“ (Wegweiser I. thl., IV. kap. — Strömungen auf dem Gebiete der Pädagogik str. 20. — Religion oder Literatur als Centrum des Volksschulunterrichtes? von Joseph Pötsch str. 147. Der Schlachtengewinner Dittes und sein Generalstab von Franz Stauracz str. 74.)

⁵⁾ Die theologischen Lehren von der Erbsünde, von der Trinität, von den Wundern, von den Engeln und Teufeln — haben mit dem anthropologischen Princip, das auf Induction, auf Naturwissenschaft, auf Erfahrung, Erkenntniss, Vernunft beruht, nichts zu schaffen. Ich muss mich als Vertreter der Paedagogik verwahren, dass man solche unerwiesene (!) und absolut unerweisbare (!) Sätze als wissenschaftliche Grundlage der Paedagogik und als praktische Normen des Schul- und Erziehungswesens uns aufdrängt.“ (Weckstimmen 1877 1. Heft, 12.) . . . Diese in beiden Abarten der Pestalozzischen Anschauung total entgegengesetzte Geringschätzung und Degradirung der Menschennatur lauft in der Praxis hinaus auf bewusste und geflissentliche Verleugnung des Principis der Naturgemässheit und freien Entwicklung, auf Unterwerfung unter Satzungen und Herkommen, unter die Ansprüche bevorrechteter Selbstsucht und Gewalt, die man gerne mit der Berufung auf „gottgeordnete Autoritäten“ beschönigt. Das Kind ist in dieser Paedagogik ein Manipulationsobjekt, ein Machwerk; sie arbeitet von aussen nach innen, mit Zwang, Kunstgriffen und Schablonen; sie ist die Paedagogik des Beliebens, des Mechanismus, der Abrichtung, der Dressur, mit einem Worte des Despotismus, gleichviel ob man sie mit einem theologischen Heiligenschein umgiebt oder in philosophischen Dunst hüllt oder mit patriotisch-loyaler Heuchelei verbrämt.“ (Paedagogium IX., 372.)

noval, o kterém se však v liberálních listech paedagogických nyní vůbec hlásá, že prý už brzy zanikne a bude nahrazen darwinistickou teorií Spencerovou.

Že tam, kde se popírá náuka o hříchu prvotném, nemůže také býti ani řeči o nějakém vykoupení, to vysvítá nejen z uvedených svrchu slov Diesterwegových, nýbrž rozumí se samo sebou. Proto jest také v paedagogice moderní Kristus Pán zatlačen do pozadí, a kde se o Ném přece zmínka děje, bývá jmenován nikoli Vykupitelem, nikoli Synem Božím (a děje-li se to přec, pak mají slova ta zcela jiný význam, než jaký s nimi spojujeme my), nýbrž mudrcem, učitelem, přítelem lidstva atd. Život a učení Jeho bývají rovněž i v paedagogice moderní uváděny jako výtečný prostředek vychovatelský, ale život tento jest tu pouze životem výtečného muže. Jeho pak učení jest tu zbaveno charakteru božskosti a neklamné pravdy, ano někde se i toto učení prohlašuje za nedokonalé a neuspokojivé. „Nikdy ode mne žádný žák neslyšel, že by byl Kristus Synem Božím, nebo druhou božskou osobou, nikdy, že svět vykoupil od hříchu dědičného.“ (Dr. Dittes v Paedagogiu III. 6.) Prostředky vychovatelské jsou: „*příklady historické a ideální*, které se chovanci v biblických a historických obrazech, v životopisech znamenitých mužů, jakož i v ideálních líčeních předvádějí. Sbíрка životopisů podobných, jako sepsal *Plutarch*, může míti veliký vliv. *Život Ježíšův* dle líčení evangelistů jest výtečným prostředkem vychovatelským. Sem náleží i pohádky, báchorky, bajky a podobenství (podobenství o marnotratném synu.)“ (Paedagogika na základě náuky o vývoji přirozeném, kulturním a mravním. Napsal prof. Dr. G. A. Lindner str. 82.) — Laskavý čtenář si zajisté povšimne, v jakém společenství jest tu uveden život Ježíšův a Jeho učení. „Jsme rozhodně proti tomu, aby se biblická dějeprava vyškrtla z vyučovacího plánu školy obecné; nebo to by bylo tolik jako zbavit školu jejího nejlepšího poetického pokladu. Naivní její pověsti jsou pravou dětskou zahrádkou plnou nejrozkošnějších rostlin, květín a květů a jejich cena je tím větší, protože se pohybují na půdě skutečnosti a nepatří jako bajky do oboru věcí nemožných, čistě fantastických; při tom nejednají v úzkém kruhu soukromého života, nýbrž na rozsáhlém poli dějin. Jsou to velmi milé, životní a rodinné obrázky s dějepisným pozadím. To zvyšuje nejen cenu jejich básnickou, nýbrž dodává jim způsobilosti, by rozšířily dětský horizont. . . Ale vyučování biblické dějepравě, kdež vidíme morálku přešlou v tělo a krev, „in plastisch greitbarer Gestalt verkörpert“, musí se díti racionelně; tím však nemyslím, že by se měly všechny nerozumné přívěsky vymýtiti a biblické příběhy že by se měly vypravovat tak, jak se asi staly; nebo tím by pozbyly básnické své vnady a staly by se střízlivým, nechutným, částečně i fádním a suchým vypravováním. . . Čteme básně Homerovy jsouce si toho vědomy, že jsou to básně, a toto vědomí nezmenšuje ani v nejmenším básnického požitku, jaký ze čtení máme, zvyšuje ho spíše. Proč pak by se nemohlo podle téže metody vyučovat ve škole (a dodejme k tomu také v kostele) biblické dějepравě? Proč pak by nemohl učitel častějším opakováním upozorňovati děti na to, že a kde jest zde činiti co s pověstí a mythem, a že biblické pověsti vůbec i tam, kde zprávy jejich neodporují modernímu názoru světovému, postrádají historické spolehlivosti?“ atd. (Stern, Religion der Zukunft str. 89—91.) (Dále přístě.)

Příklady vzorných rodičů.

(Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha“.)

(Dokončení.)

Dáclav Kosmák, pouštěje se na dráhu spisovatelskou, posvěcuje péro své vzpomínkami na svou zvěčnělou matku, kterou nazývá královnou, jíž kolem čela se skvěl diadem ctnosti. Slyšme však raději vlastní jeho slova: „Kdykoli si vzpomenu na některého ze svých zemřelých známých, zachvěje se mi obavou srdce. Očistec a někdy i peklo tane mi na mysli. Vzpomínka na mou matku však padá mi do duše jak májové slunce. Ani jednou mi ji obrazotvornost neukázala v očistci. Věřím, že jest jeden Bůh; věřím, že má matka jest u něho. — Uzřím-li večer souhvězdí „vůz“ nazvané, vždy a vždy si vzpomínám na svou matku. Darmo jsem hledal ve všech koutech nitra svého po příčině toho. Bezpochyby byla má matka první mou učitelkou hvězdářství a lépe než každý doktor mi vštípila světoslovný důkaz jsoucnosti Boží do srdce. Svět mi vyrval mnoho, to mateřské učení mi nevyrvé nikdy. — Jedenkrát jsem šel s matkou přes pole na návštěvu. Byli jsme chudi. Obuv jest drahá. Sezuli jsme střevíce a šli bosí. Bylo nám jíti po stráni kolem rybníka, kde bylo mnoho drobného kamení. Píchal mne to. „Maminko, mne to píchá do noh,“ žaloval jsem „Dítě, nenaříkej! Jak to teprv Pána Krista píchalo, když šel bos na horu Kalvarii a nesl ještě těžký kříž a bili ho a strkali s ním.“ Vytáhla růženec a počala se modliti Mne to již nebolelo.“ ²²⁾

Na důležitost příkladu při vychovávání ukazují mnohá přísloví: Příklad, veliký řečník. (Čes.) — Příklad lepší než naučení; čiň, co mluvíš, — toť pravé umění. (Pol.) — Jaký pěstoun, takové dítky. (Rus.) — Jak staří dělají, tak se mladí od nich učí. — Jak staří zpívají, tak mladí cvrlikají — Jak veliké hodiny ukazují, tak malé se po nich spravují. (Čes.) — Co děti činí? co při otci vidí. (Srb.) — Život staršího učí mladšího. (Pol.) — Jak chodí starý rak i mladý se učí tak. — Kam rád chodí táta, tam i synek chvátá. (Čes.) — Kudy jehlička, tudy i nitka. (Rus.) — Zvon zvoní a v kostel nechodí. (Malorus.)

V dokonalé rodině mají dítky náležitou *vážnost* k rodičům; ta je nejen podmínkou, ale také následkem řádného vychování.

Poslední biskup Kostnický, Jindřich sv. p. z Wessenbergu, jako dítě vyrostl ve vesnici Feldkirchu u Freiburgu v Badensku. Obraz prostého, zbožného života rodinného, jaký zde měl před očima, hluboko vryl se mu v duši a později nadchl jej k mnohé krásné básni. Blažený a tichý ten život byl po několika letech zkalen úmrtím matky, která až posud nejen něžně, ale i moudře a pečlivě výchově dítek svých se věnovala. Zemřela následkem porodu. „Ještě se na to pamatuji,“ vypravuje syn, „jak otec, hlubokým bolem dojat, nás do svého pokoje povolal a prolévaje slzy s námi poklekl a o zachování dobré matky vroucně k Bohu se modlil; a jak, když všecka naděje minula, nás k lůžku umírající matky vedl, která tklivě nás napomínajíc poslední své požehnání nám udělila.“ Toto požehnání matčino spočinulo navždy na Jindřichovi; neboť kolikrátkoli syn na ni si vzpomněl, vždy jevila se mu ve světle krásné ženskosti a obětavé lásky k bližnímu. Tento duch matčin skutečně přešel na něho a provázel jej jako dobrý anděl na dlouhé a trnité dráze života. — Mezeru, jež úmrtím matčíným v rodině vznikla,

²²⁾ V. Kosmák — Kukátka.

snazil se otec ze všech sil a s celou oddaností, pokud jen možná, vyplniti. Syn o něm vypravuje: „Otec nikdy neopomenul dáti na jevo svou nelibost, když v naší přítomnosti mluveno nelaskavě o jiných. Naše úcta a láska k otci byla neobmezena. Jako vtělená prozřetelnost stál tu před námi se svou opravdovou a přece veselou myslí a s životem, na němž nebylo lze vypátrati ani poskvrny. Jeho pouhý pohled vstípil nám dětem hlubší vážnost pro vše dobré a pravé, nežli by to kdy mohla jakákoli kniha nebo jakékoli vyučování.“ Otec sám účastnil se vyučování dítek svých. V hodinách odpoledních nebo večer čítal s nimi spisy dějepisné, cestopisy, nebo jim vyprávěl z bohatého pokladu vlastních zkušeností svých, zároveň vždy bystrým zrakem svým dávaje pokyny, kterak skutečné poměry životní pojímaly způsobem zdravým a důstojným. Vyučování to mělo pro Jindřicha zvláštní půvab. Činil si výpisky z toho, co byl četl a zkoušel napsati, co otec byl vyprávěl. — O náboženské výchování dítek svých měl otec rovněž tak moudrou a svědomitou péči. Denně čítán úryvek z biblických dějin, též vybrané a k následování povzbuzující životy svatých. Každou neděli a každý svátek vedl dítky sám do kostela, kde jeho ryzí zbožnost jim byla vůdčí hvězdou. On dbal o to, by každé dítko samo si sepsalo svou modlitební knihu, a to z prostých a jemu srozumitelných rozjímání a modliteb, k čemu otec ovšem sám poskytl nejlepší příspěvky. Na ten způsob nabyla tato modlitební knížička v očích dítek zvláštní ceny; neboť byla zároveň památkou jejich píle. — Také přiměřeného zotavení a povzbuzujících radostí dopřával otec dítkám. Při tom vedl si tak moudře, že našel vždy vhodné prostředky, jež by tělo i ducha zároveň osvěžovaly a sílily. Každému ze svých dítek vytkl v zahradě místo, jež ve volných chvílích měly samy vzdělávati dle jeho návodu.²³⁾

Úctu, jakou choval sv. Augustin k matce své, nelze ani vylíčiti. Však již i pohané v té stránce dávají nám dobrý příklad. Coriolan z lásky k matce své pouští od oblehání Říma a sám se tím vydává v záhubu. — Q. Sertorius, vůbec vynikal jako muž šlechtný, neméně však svou neobyčejnou láskou k matce, která ho jako sirotka vychovala; jeho bolest při zprávě o její smrti byla tak veliká, že bez mála ho sklála v hrob. Sláva římského císaře Alexandra Severa zakládá se mimo jiné přednosti zvláště na něžné lásce k matce.

Slavná latinská básnička, Alžběta Westonia, rodem Angličanka, která však celý život prožila v Čechách a v Praze u sv. Tomáše je pochována, dí:

Jestliže dal ti osud dobré rodiče, cti je věrně;
pakli jinak, promiňuj rád nedostatky jejich.²⁴⁾

A přísloví praví: „Jak ty rodiče své, tak tě uctí dítky tvé. Kdo otci nepřetrpí, ten jinému oči vyloupí“ (Pol.)

Předložena byla otázka pohanskému mudrci Pythagorovi, jak by se kdo k nehodné matce zachovati měl. „Jako k své matce,“ byla jeho odpověď.²⁵⁾

Německý spisovatel, dr. Jindřich Hansjakob, mluvě o svých rodičích, dí: „Jste již dávno mrtvi, milovaní, nezapomenutelní rodičové! Ona léta, kdy ty, dokonalejší otče, v potu tváři o své dítky jsi pečoval, a ty, dobrá máti, jim na plátno předla, jsou v nejdálnější minulosti — avšak dnes nejsem s to napsati, čím vám jsem povinen, a čím vy jste mně byli. Mohu jen plakati, mohu jen roniti slzy nehlubší tesknosti a díku. — Každý člověk, buď si kníže nebo žebrák, zachová ro-

²³⁾ Dr. Jos. Beck — J. Heinr. v. Wessenberg. Karlsruhe 1874. Str. 10. a d.

²⁴⁾ Fr. L. Čelakovský — Spisy básnické.

diče své v paměti nejvděčnější. Avšak čím rodiče neunavnou, poctivou prací rukou svých o to pečovali, by dětské nebe jemu vždy nezkaleně zářilo, ten pamatovati bude na otce svého a na matku svou vzpomínkou nejsladší. A pro tu vzpomínku nechtěl bych, aby dobrotivý Bůh mně za rodiče byl dal lidi jiné.“²⁵⁾

Na závěr poslyšme ještě několik slov našeho českého mudrce z věku XIV., Tomáše ze Štítného, který jakožto pečlivý otec sepisoval české knihy pro děti své. — „Hospodář v své čeledi, leč jest chudý, leč bohatý, každý podle svého běhu má se slunci přirovnati. — Jakož slunce světlo jest a od něho měsíc a jiné hvězdy berú světlost a vše shřívá a nečistotu bláta vysušíje: takěž hospodář sám najprv má světel býti dobrými skutky a dobrým příkladem má svú čeleď osvécovati, i dobrou radú a napomínáním: aby najprv Boha milovali a chodili ke mši a na kázanie, a stříehli se hříechu a poslušni byli kněží, tak jakož Bůh kázal. — Má se také hospodář na to rozmysliti zvláště, kak oráč, chtě svá semena v zemi uvrci, rozličně je působí, kak by ji plodnú učinil, a kak by býlé i jiné škodné kořenie v ní zahynulo aby to siemě jeho bujnějie rostlo; pakli bude tvrdé hrúdie, ale ztluče je. A když to oráč činí pro své siemě: čím pilnějie má hospodář snažen býti, kak by zvedl svú čeleď a najvice hospodyní? neb z ní čaká svého plemene, totiž dětí: aby tak dietky, vše dobré vidúc a vši šlechtnost od čeledi a najvice od své matky, též v úmysl braly, majíc dobrý příklad a naučenie, přivykly kázni i také vši šlechtnosti. Protož každý hospodář, kakž kolivěk pro svůj úřad, aby v něm Boha nerozhněval, má brániti všie necti i všeho zlého své ženě i jiné čeledi, a sám pak ovšem střeha se toho: však zvláště to má činiti pro své dietky, aby těmi vinen nebyl, a těžce před Bohem z nich neodpoviedal i z jich také prapradětí. Neb což dietky vidie od svých starost, leč zlé, leč dobré, přivyknúc tomu, i své děti potom vedú k témuž. Protož hospodář nic zlého nepřepústěj v své čeledi: ani lži, ani řeči nekázané, aneb nemúdrého protiv Bohu porúhánie, ani kostek, ani svárov, ani také pokútnieho milovanie, ani zlodějstva, ani zpravovanie. Neb kterážkolivěk zlost a nelepotá jest v které čeledi hospodářovým obmeškáním, za vsecky těžce bude odpoviedati: čím pak tieže, bude-li jeho naučenie a příkladem!“²⁷⁾

Končím. Nechtěl jsem více, nežli jen ukázati na některé vzorné rodiny, a jen pokud se týče vychovávání dítek. Zdaž mohl bych opomenouti *Nejsvětější Rodinu v Nazaretě*, vzor rodiny nade vsecky vzory? Avšak vím, ke komu mluvím. Jsem o tom přesvědčen, že ve ctěném shromáždění není nikoho, kdoby s největší úctou a láskou nepohlížel na skromný onen domek v Nazaretě, kde vládne sice jenom prostý tesař, ale spolu Bohem vyvolený pěstoun Syna Božího; kde vyvolená Rodička Páně hospodaří, a kde božské Dítke ochotně dá se vésti rukám dvou vyvolených tvorů svých. Kéž by obraz nejvzornější ze všech rodin zdobil síně rodin křesťanských! Kéž by život rodiny té byl jim vzorem, dle něhož by vychovávali děti své! Kéž Nejsvětější Rodina chrání rodiny vaše a vsecky rodiny v drahé naší vlasti i vznešenou rodinu naši panovnickou! Rodině Nejsvětější budiž skromná tato přednáška posvěcena!

²⁵⁾ J. M. Sychra.

²⁶⁾ Dr. H. Hansjakob — Aus meiner Jugendzeit. Str. 18.

²⁷⁾ Tom. ze Štítného — Kničky šestery o obecných věcech křesťanských. Vydal K. J. Erben. V Praze 1852. Str. 97.

Proč se přidržujeme přese všechny snahy moderní paedagogiky katolické.

Přednesl

v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“

František Pohunek.

(Dokončení.)

Paedagogika katolická ví tudíž spolehlivě, kam má dojít, ví a zná svůj cíl; ale ona ví též, odkud vyjítí má a kterak se opatřiti, kterých prostředků užití, aby vytknutého cíle došla. Ona ví a zná, že lidská přirozenost není ani zcela dobrá a dokonalá, jak se domýšleli naturalisté, ani zcela zlá a zkažená, jak se domýšlel Luther, nýbrž toliko porušená a napravení schopná; že jsou v ní sice zárodky ku zlému, ale také k dobrému. Odtud pak ví jistě a spolehlivě, že pravým východištěm veškeré výchovy musí býti boj proti zlým žádostem a náklonnostem, jich přemáhání, a vzbuzování či pěstování zárodků dobra, jež jsou v člověku: — tudíž zapírání a přemáhání sebe samého či sebekázeň.

Křesťanská paedagogika ví dle toho dále, že hlavním úkolem učitelovým a vychovatelovým jest v y c h o v á n í mládeže, vyučování pak, že jest toliko prostředkem k cíli; veškeré vědění bez výchování že pak člověku platně neprospívá. Katolická paedagogika, kteráž ví, že vychovává tvora, který žije na zemi, by se připravoval pro věčnost, ví také, že veškeré výchování a vzdělání člověka pro jeho úkol pozemský musí býti zařízeno tak, aby konání tohoto úkolu pozemského vedlo k dosažení cíle věčného. Ví tudíž k u d y jítí má — časností do věčnosti. Při tom všem pak poučuje vychovatele spolehlivě o tom, jak drahocenný poklad jest mu k o š e t ř o v á n í a p ě s t o v á n í svěřen, totiž to nejdražší a nejvzácnější co na zemi jest — čisté a nesmrtelné duše dětské, a jak tudíž velká jest jeho zodpovědnost před lidmi a před Bohem. Ale při tom podporuje též a posiluje v i r n é h o učitele v těžkém jeho úřadě a vlévá mu do srdce útěchu a naději, kteráž sahá až za hrob, neboť k němu volá: „Kteríž spravedlnosti vyučují mnohé, stkví se budou jako hvězdy na věčné věky.“ (Dan. 12. 3.)

Katolická paedagogika poskytuje též vychovateli i chovanci spolehlivé prostředky ku dosažení cíle a to prostředky úplně

přiměřené. K těmto pak prostředkům patří mimo ty, jež mají i systémy nekřesťanské, především pravdy svatého náboženství, jež Kristus hlásal a nám zanechal, nebo tyto pravdy mluví nejen k rozumu, nýbrž i k srdci, zmocňují se, krátce řečeno, celého člověka, všech sil a schopností, a jsou tudíž nedostižným a nevyrovnatelným prostředkem vychovávacím; neboť srdce člověka nedovede pracic na světě tak vzdělati a ušlechťati jako svaté náboženství. A konečně jest to, nechť si říká kdo chce co chce, nikoli hlava, nikoli rozum, nýbrž s r d c e, které člověka dělá č l o v ě k e m. Paedagogika katolická má dále poklad milostí, jež uložil Kristus v církvi své a hlavně ve svatých svátostech, a tyto milosti činí to člověku možným, aby přemáhal a potlačoval všecky svoje zlé žádosti a náklonnosti, kteréž jsou hlavní překážkou pravého vzdělání a výchování. Paedagogika katolická má zvlášť ve svaté zpovědi prostředek eminentně vychovávací, jakémuž se žádný jiný ni zdaleka nevyrovná. Paedagogika katolická učí chovance i učitele bráti útočiště k modlitbě, by si vyprosili všech potřebných milostí. Paedagogika katolická dodělává se proto také výsledků, jakýmiž se nemůže honositi žádný jiný system vychovatelský.

Paedagogika katolická přeměnila svět, zušlechtila srdce i národů divokých, povznesla je ku vzdělanosti a kultuře a pojistila jim pokrok trvalý: ano paedagogika katolická může s hrdostí pohlížeti zpět na svoje výsledky paedagogické, a může s chloubou poukázati na dlouhou řadu výtečných svých pěstitelů, kteří se svou činností vychovatelskou a vyučovatelskou dodělali úspěchů stkvělých a trvalých, ano možno říci, že co v umění vychovatelském vykonáno bylo dobrého, to že jest vlastně její zásluhou a že se celá paedagogika dodělala jenom potud dobrých úspěchů a že jen potud zůstala správnou, pokud se přidržela zásad katolických; každé vzdálení se, každé poblouzení od nauky křesťanské,

že pak v sobě obsahuje, jak pověděl správně dr. Vavřinec Kellner, též zárodky bludů, jež dříve nebo později dozrávají v ovoce, kteréž působí neméně záhubně než ono se stromu poznání dobrého a zlého, jehož okusili naši prarodičové.

S jakou radostí a s jakou chválou byl svého času uvítán na příklad naturalistický system paedagogický, jehož původcem jest Jean Jaque Rousseau, jenž dal pět svých vlastních dětí na vychování do nalezince a to, vyjma první, beze vsí známky, tak že ubohé tyto děti ani pak nevěděly, kdo jsou a jak se jmenujou jejich rodiče.

K čemu však takovému vychování vede a jakých se může dodělati výsledků, možno souditi již jenom z toho, jaký byl jeho původce. Viděti to pak jasně z toho, jakých úspěchů se v Německu dodělal Jan Basedov, který svůj ústav v Dassavě zvaný „filanthropium“ zařídil úplně podle zásad Rousseauových. Nadšenými slovy slibované ovoce tohoto způsobu vychovávání nechtělo se nikterak objevovati, ústav bídně živořil, Basedov se brzy jeho zřízení vzdal a za tři leta po smrti Basedově klesl do hrobu za svým původcem; že proň vůbec nikdo neplakal, můžeme souditi ze slov Jana Gottfrieda Herdera, který Basedova osobně znal. Herder, který byl na tomto ústavě přítomen veřejné zkoušce vynesl nad ním i jeho původcem tento zdrcující soud: „Mně se zdá (v tomto ústavě) všecko býti děsným jako výhřevna nebo jako chlív plný lidských hus. A jemu, jež osobně znám, nedal bych na vychování ani telata, nad toť teprv lidi.“ (Heinrich Bals, Paedagogische Vorträge und Abhandlungen sešit 9. stránka 57.)

Nechť se tudíž moderní paedagogika chlubí jak chce svými moderními representanty, my se jich lekati nemusíme a jmenuje-li nám s hrdoostí jména: Rousseau, Basedow, Pestalozzi, Diesterweg, Fichte, Herbart, Spencer, Lindner, Dittes atd. atd. — můžeme my s chloubou oprávněnější uvésti jména Kristus, apoštolé svatí Otcové a dále jména: Vincenc z Beauvais, Viktorin z Felter, Mafeus Vegius, kardinál Dominici, Mikuláš Kuzánský, Gerson, Geerd Groot, sv. Josef Kalasanský a celý jeho řád, sv. Vincenc Paulanský, blah. Jan Křtitel de la Salle, sv. Benedikt z Nursie, sv. Ignác z Loyoly a celý jeho řád, sv. Karel Borromejský, Jan Josef Allemand, Don Bosko a nepřehledná řada jiných.

My můžeme právem zvolati k moderním paedagogům (abychom zůstali v době

nejnovější): co jste vykonali lepšího, většího a velebnějšího nežli jsou školy a ústavy salesiánské Dona Boska?

Teprve roku 1841 započal jako mladý kněz vychovatelskou činností svou ujímaje se zvláště mládeže opuštěné a zanedbané. Jeho počínání bylo z počátku považováno za hotové bláznovství a moudří otcové města Turina chtěli jej skutečně dát odvézt do blázince. Bosco však toho dokázal, že ti, kteří byli pro něho přijeli, vstoupili napřed do kočáru, majíce za to, že Bosco přisedne k nim. Bosco však přirazil rychle dvěře u kočáru a poručil kočímu, by rychle ujížděl do blázince. Tak museli chtěj nechtěj vykonati cestu do blázince ti, kteří tam chtěli dostatí Bosca; to bylo r. 1842. A dnes — po málo více nežli padesáti letech — jest mimo Turin, kdež se nachází veliký salesiánský mateřinec, více nežli 160 ústavů salesiánských, v Itálii, Francii, Španělsku, Rakousku, Anglii a v Jižní Americe. Ročně se v nich vychovává přes 150 tisíc hochů, každým rokem opouští na 18 tisíc učedníků tyto ústavy, kteří jsou ve světě hodnými tovaryši.

Ze studentů Dona Bosca stalo se jich již daleko přes 6000 kněžími. Děti, které v padesáti letech Don Bosco takřka s ulice sebral a ve svých ústavěch na řádné lidi a hodné křesťany odchoval, počítá se nejméně deset millionů, na almužnách pak rozdal na osmdesát millionů. To jsou, pánové, číslice, kteréž mluví jasnou řečí ve prospěch paedagogiky katolické a ukazují že planá a nesmyslná jesti výtka, kterouž liberálové tak rádi činívají paedagogice katolické říkajíce, že prý chce vychovávat jenom pro nebe a že zapomíná na skutečný svět. Nikoli. Ona pamatuje měrou dostatečnou i na život vezdejší a jeho potřeby a domáhá se všeho toho, co jest dobrého ve směrech odlišných, zůstávajíc při tom prosta všeho, co jest v jiných směrech špatného, převráceného, bludného. Žádáť ona podobně jako tak zvaný naturalismus rozvoj přirozených sil a schopností, při tom však též zároveň potlačování převrácených a zlých náklonností, jakož i pěstování života nadpřirozeného; klade podobně jako tak zvaný rationalismus velikou váhu na vzdělání rozumu a na mravnost, ale na mravnost, která spočívá na jedině možném základě mravnosti — totiž na náboženství; jako humanismus chce i ona vypěstiti v člověku ušlechtilou lidskost, ale takovou, jakéž vzorem jest Ježíš Kristus; jako tak zvaný eudaimonismus snaží se i ona

zjednati chovanci vědomosti a zručnosti potřebné pro blaho pozemské, ale při tom má též stále na paměti chovancovu blaženost věčnou; jako tak zvaný patriotismus a nationalismus chce i ona vzdělání a vychování vlastenecké a národní, ale nikoli ve smyslu pohanském, kde vlast a národnost byly vším a cílem nejvyšším, nýbrž žádá, by výchova národní a vlastenecká, zušlechtěna byla duchem křesťanským a pro vlast pozemskou, abychom nikdy nezapomínali na vlast nebeskou. Jest tedy i v tomto směru universalní, zahrnujíc v sobě všechny ty cíle a k tomu ještě vždy jen ve smyslu dobrém, — jež jednotlivé sledují systemy od ní odlišné. Paedagogika katolická učí sebe zapírání, učí pracovitosti, trpělivosti, úctě k řadným autoritám, učí lásce k vlasti, učí lásce k Bohu a k bližnímu, učí obětavosti, učí vůbec všem náboženským i společenským ctnostem. Je tudíž paedagogikou jediné pravou a spolehlivou.

Známy jest, pánové, výrok Archimedův: *ὁὄς μοι ποὺ στῶ καὶ τὴν γῆν κινῆσω*. Dejte mi pevný bod mimo tuto zemi a já ji vyzvednu z její stěžejí. Pevného bodu, pevné opory, potřebuje také paedagogika. Moderní, rationalistická, darwinistická a vůbec nevěrecká paedagogika takového pevného bodu nemá; neboť u ní jest všecko pouhá domněnka a hypotese, ale žádná trvalá a pevná pravda. My však v katolické paedagogice takovýto pevný bod máme, ne ovšem takový, na jaký myslil onen učenec, ale lepší a dokonalejší, bod, o který, když se opřeme pákou pevné víry a naděje, můžeme duši vytrhnouti z nízkého světa

smyslnosti, z osidel hříchu a ji vyzdvihnouti k vyšinám nebes. A bodem tímto nezvratným a pevným, jež má paedagogika křesťanská, jest Ježíš Kristus, učitel a vychovatel nedovednější a nejsvětější, vzor a ideál pro žáka i učitele a zároveň cíl, k němuž žák i učitel směřovati mají, Kristus, kterýž jest včera i dnes i na věky.

Doba, v níž žijeme, jest velmi vážná. Správně vzato jsou nyní toliko dvě protivy, jež hýbou světem, víra křesťanská a na odstranění společnosti lidské pracující nevěra. Postavme proti útokům a snahám nevěry, kteréž se v moderní paedagogice i také ve vlasti naší, čím dále tím více množí a proti křesťanské mravnosti tu zjevně, tu skrytě, ale stále a úsilovně bojují, postavme proti nim pevný, obranný šik, jenž by hájil zásady křesťanského vychování v celém jejich rozsahu, a snažme se, abychom jak zbraň odpůrců tak i zásady křesťanské výchovy náležitě poznali. Mlčeli jsme dost dlouho a jen jednotlivci pouštěli se v boj, v boj ovšem málo vydatný, protože vedený proti veliké, dobře vycvičené a dobře seřaděné převile. Ab inimico disce. Spojme a seřadme se i také my. seřadme se v pevný šik pod prapor Kristův, pod prapor církve, již Kristus ustanovil za učitelku národům, a pod tímto praporem bojujeme bez bázně, slovem i perem za nezvratné a osvědčené zásady výchovy katolické.

Heslem pak naším buď: „Jiného základu nemůže ani v paedagogice položití nikdo, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Kristus Ježíš! (1. Kor. 3. 11.)“

SMĚS.

Ve dvojitém seš. (VIII. a IX.) „Paedagogických Rozhledů“, jež je celý věnován Národopisné výstavě, píše ve článku úvodním Bohuslava Sokolová mezi jiným takto: „V sousedním církvevním odboru katolickém, zajímá nás literatura, v níž vidíme spisy Třebízského, našeho vrstevníka, i spisy buditelů kněží. Spisy ostatní, z nichž veliká většina má ráz agitační, nemohou nám býti lhostejnými a naopak měli bychom jim věnovati velkou pozornost. Minuly časy, v nichž pouze nejnadanější synové čeští studovali na kněžství, v němž jako dospělí muži užívali volnosti svých styků s lidem

k tomu, aby jej probudili k národnímu, k politickému, k lidskému uvědomění. Jsou takoví kněží ještě na Moravě a ve Slezsku, v Čechách však valná většina agilních kněží probouzí lid k uvědomění především katolickému. Že se jim daří, vidíme z výstavy, a věříme snadno, vzpomeneme-li, jakým fondům a podporám a jaké volnosti slova kněžstvo se těší!“ Ctěná slečna by se nám zavděčila velice, kdyby nám laskavě pověděla, kde že jsou ty fondy a jaké jsou to ty podpory, jakýmž se agilní české kněžstvo těší. My aspoň po zkušenosti bez mlála už dvacetileté nevíme o nich ni nejmenšího,

spíše jest nám povědomo, že si musí každý kněz, který pracuje pro věc katolickou, nedostane-li se mu skrovníčké podpory od „Vlasti“, — a ta se může udělit jen zřídka a to v případech nejnnutnějších —, i všechny pomůcky literární, jichž ku pracím potřebuje, opatřiti za svoje vlastní peníze, tak že nejednou z celé své práce vedle namáhání duševního má ještě i škodu hmotnou. Jestliže se tudíž oněm kněžím, kteří lid probouzí především ku vědomí katolickému, práce jejich daří, děje se to právě proto, že nepracují za peníze a pro peníze, nýbrž z čistého přesvědčení, že pracují nejen chladným rozumem, nýbrž i srdcem, že pracují s nadšením, že pracují obětavě, nedbajíce úsklebků, posměchu, nepřízně, závisti, nepřátelství, a že při práci nehledí na nic, než na vytknutý vznešený cíl! Poslyšme však ještě, co ctěná slečna dál vypravuje: „Projdeme pavillon Pravek zemí českých... a staneme v pavillonu českých evangeliků, jelikož my laikové lépe umíme čísti v knihách, než v předmětech nepodepsaných. V tomto skrovném pavillonku jsme mezi svými; byťi jsme sice staletími násilně odtrženi od svých nejlepších lidí, učili nás ve škole a učí doposud jiné o kacířství a bludech našich předků slavných, ale hned za školou setrásli jsme se sebe ty zbytky starého zelotismu.“ Tak slečna B. Sokolová.

— Ať žije svoboda přesvědčení! V čísle 28. vyzývá „Österr. Schulztg“ k hojnému účastenství na zemské školní konferenci ve Vídenském Novém Městě a mezi jiným píše doslovně: „Z Nového Města musíme nechat tisícihlasnou do světa hřmítí zvěst: stojíme věrně a nepohnutě na měděné půdě pokroku; důstojnost lidská o blaho lidské jsou našeho zápasení cíl, duševní noc a duševní pouta dědiční nepřátelé našeho stavu, proti nimž bojovat neunaveně a neohroženě naší jest povinností! Kletba všem těm mezi námi, kteří zapomínají, že patří do řad našich; kletba oněm, kteří paktírují s odpůrci; kletba oněm, kteří z příčin sobeckých stojí v ústraní, shrabující jenom ovoce získané bojem, kteří však nikdy sami ruky k dílu nepřiložili, sami nikdy nepřinesli ni nejmenší oběti, by věci naší domohli k vítězství!“ (Christlich päd. Bl. 1895. číslo 15. str. 273.)

— „Krejcarové čtrnáctidenníky „Lid“ a „Ruch“ vydávané v Kolíně, jsou opravdu dobrou a vzácnou žurnalistickou novinkou. Nevíme, kdo listy ty zásobuje svými pracemi, ale ať je to kdokoliv, pravíme, že má rozhodný talent, vykládati lehkým, přístupným slohem i nejspletitější politické a společenské otázky. A to je přednost, jakou malokterý žurnalista může se vykázati. Potřebovali jsme již dávno podobných časopisů a vítáme proto upřímně, že pokrokaři ujali se té věci a přivedli ji k životu. Schvalujeme úplně, že pokrokaři vyloučili z oboru svých těchto listů, určených pro nejširší vrstvy, všechny polemiky, čelící proti mladočeské straně, a že bojují v Ruchu a Lidu jen proti odpůrcům pravého pokroku a svobody.“ Tak paedagogický časopis „Národ a Škola“, roč XVI. 1895. č. 3. str. 59.

— Okovy moderní školy. V čísle 23. uveřejnila „Österr. Schulzeitung“ článek s nápisem „Immer enger wird die Fessel!“ podepsaný jakýmsi pseudonymem Frautiškem Longinem, v němž se mezi jiným praví, že prý těm, kteří nad školou mají moc, škola jest pouhým velikým byrokratickým organismem, jenž se jim zdá býti nejlepším tenkrát, když jde všechno stejnoměrně jako při stroji. Samostatnost učitelova zdá prý se býti největším neštěstím; učitel prý jest pouhým strojem, kterýž funguje dle předepsaného způsobu; odtud prý též snaha učitelů všechno až do nejmenších podrobností předepsati a těmto předpisům jej přísně podříditi. (Christlich päd. Bl. 1895. č. 15 st. 272.) — Není tomu dávno co liberální listy učitelské ve všech toninách hlásaly, že prý nový školní zákon učitelstvo vymanil z poroby kněžské, je vrátil sobě samému a učinil volným! Jak to možno srovnati s výše uvedeným nářkem listu německého a s nářkem jiných liberálních listů učitelských toužících do toho, že prý jest učitel nevolníkem osnovy a podrobných předpisů? Jak může dále list, kterýž prohlásil, že „člověk stojí pod neúprosnou mocí přírodní nutnosti“, tak jako to učinila „Österreich. Schulzeitung“ roku 1894 č. 25. 26. 27., stěžovati sobě, že jest učitel ve škole pouhým strojem, kterýž má pracovat podle předepsaného způsobu, toho rovněž nechápem, neboť podle moderního paedagogicko-filosoficko-vědeckého bádání tohoto listu bylo by to zcela přirozeno. Nebo čím

je člověk, jenž nemá svobodné vůle a jenž „stojí pod neúprosnou mocí přírodní nutnosti“, než pouhým strojem? Kdo pak z člověka dělá pouhý stroj stojící pod neúprosnou mocí nutnosti, ten pozbyl práva nařikati sobě, že také on tím „strojem“ jest.

*

— Velikou vinu nese ovšem vyučovací system našich paedagogií (že totiž vyučování není dosti praktické.) I tam praktickému životu věnována je péče pramalá. A přece kandidát učitelství v nějakých 18 letech vstupuje s tím, co přinesl si z ústavu učitelského, vstupuje v život a úkolem jeho životním jest právě vychovávání a vyučování mládeže. A ve škole elementární, kde není takřka žádných prostředkův a pomůcek vyučovacích, záleží na živém slově učitelově vše. Kterak má mladík, sám škole sotva odrostlý, mající hlavu plnou nezáživných vědomostí, nemající o skutečném životě ani zdání, vésti děti směrem praktickým? Tu znalost fysiky, matematiky a geologie jest velmi málo platna. Snad lépe ještě v tom směru osvědčily se ty staré stříbrné hlavy našich kantorů předbřeznových, jichž vzdělání nebylo sice široké, kteří však hlubokou svou zkušeností životní na mnoze pro praktickou výchovu mládeže naši byli silami zcela osvědčenými. (Národ a Škola r. 1895. XVI. č. 6. str. 102.)

*

— Učitel a socialista. Italský časopis „Corriere della sera“ přinesl nedávno zprávu, že prý učitel Salsi ve schůzi socialistů v Miláně k jistému dotazu učitele Fumagalliho odpověděl, že prý byl poslancem zvolen od socialistů a nikoli od učitelů, že je tedy poslancem socialistickým a nikoli učitelským a že prý se za to stydí, že náleží k učitelům. Chtějí-li prý se učitelé polepšiti, nechť prý se spojí se socialisty a společně s nimi agituji. (Il nuovo Educatore r. 1895. č. 40. str. 324.)

*

— Ze školského ráje italského. V liberálním paed. časopise italském „Il nuovo Educatore“ (1895. č. 39. str. 311.) nařká redaktor téhož listu A. Zani ve článku nadepsaném „hygienu a výchova národní“ asi v tento smysl: U nás máme 600.000 dětí, kteréž nechodí vůbec do

žádné školy, a přes 80.000 dětí, kteréž chodí do školy nepravidelně, protože pro bídu a nedostatek do školy řádně chodit nemohou. Jak možno za těchto okolností mluvíti o školní hygieně? . . . Naše děti mají povinnost choditi do školy pouze 3 léta, u jiných národů 7—8 let. Velký tento rozdíl má svou příčinu v podmínkách hospodářských. Děti našeho lidu musejí se věnovati záhy nějakému zaměstnání nebo řemeslu, by tak přispívali ku zmírnění bídy a nedostatku ve svých rodinách. V minulých dobách povstaly tak zvané národní školy večerní a nedělní, kteréž, ačkoli úplně nevyhovovaly svému účelu, přece k tomu přispívaly, by děti nezapomněly, čemu se byly po čas povinné školní návštěvy naučily; ale z ohledů škodlivé šetrnosti bylo stanoveno zrušení těchto škol Vstupme však na chvílku do našich škol a rozhlédněme se po školních místnostech. Jak vyhlíží obyčejně tato škola? Je to nejhorší stavení v celé krajině, jež by se snad nehodilo pro žádné slušnější zaměstnání . . . Vstoupíme-li do některé z těchto škol, když se v nich vyučuje, nemůžeme pro zkažený vzduch, jaký tam panuje, ani dýchat a ustupujem zpět! A přece jest vzduch první podmínkou a to podmínkou nevyhnutelnou, by lidský organismus netrpěl škody . . . A školní lavice? O těch raději ani nemluvme, neboť jsou to prostředky anti-orthopedické, kteréž v krátké době dovedou znetvořiti děti zdravé.

*

Ovoce školy bezkonfesní. Listu německému „Rheinische Volksstimme“ byl zaslán z Paříže dopis, v němž se mezi jiným praví: „Soudní dvůr pro obvod Seineský připadl na dobrou myšlenku, za kterouž mu ti, kdož mají v rukou moc, jistě vděční nebudou. Pátral totiž po tom, jaký byl dřívější život dětí, kteréž bývají každého roku v počtu 1000—1200 zavírány do polepšoven. Tímto pátráním vyšlo na jevo, že 89% nadějných těchto mladých lidí vyšlo z nevěreckých škol státních; z křesťanských škol však jen 11%. — Kde mluví tak jasně číslice, nebudu přidávat žádného výkladu; připomenu toliko, že dotčené šetření o předběžném životě mladistvých zločinců vedli lidé, kteří by byli přišli raději k výsledku opačnému.“ („Christliche pädag. Bl.“ 1895. str. 277.)

*

— **Aforismy.** Bez znalosti srdce prospívá všechno namáhání, jež věnujeme dobrému vyučování, rovněž tak málo, jako namáhání lékařovo, jenž by měl léčiti neznámou mu nemoc. (Hevenesi S. J.) — Vychovatel, který se nemodlí a který nedovede vštípití dítěti lásku k modlitbě, jest vychovatelem ku svěřenému sobě úkolu neschopným. (Dupanloup.) — Trpělivost jest štítem druhých ctností a schází-li nám někdy, jest marno naše mnohodenní namáhání. (Juan de Avila.) — Bez nejnnutnější potřeby neukazujte nikdy přisnost a páno-

vitost, před nimiž se děti třesou. Uzamkli byste jim srdce a připravili je o důvěru, bez níž není lze očekávati žádného ovoce výchovy. Přičiňujte se, by vás milovaly, by k vám byly upřímnými a se nebály ukázati před vámi svoje chyby. (Fénelon.) — Vědění bez vzdělání srdce, bez ctnosti jest dar velmi nebezpečný. (Biskup Dr. Korum.) — Pouze mechanické učení se nazpaměť a odříkávání katechismu se strany dětí, jest zločinem páchaným na slově Božím. (Biskup Ketteler.)

Spisy redakci zasláné.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redakcí Tomáše Škrdle vyšlo právě číslo 11. (srpnové) roč. XI. s následujícím obsahem: Počátek a konec světa ve světle víry a vědy. Napsal Jan Pauly. (Dokončení.) Zvony. (Katolickým básníkům českým.) Jan Svárovský. Rozbouřené živly. Socialní povídka. Napsal Alois Dostál. (Pokrač.) Náhrobek Pia IX. ve chrámě sv. Vavřince za hradbami v Římě. Napsal Ph. Dr. Alois Kolísek, bývalý kapl. „Animy“ v Římě. J. Bened. Cottolengo. Příspěvek k dějinám katolických kněží, lidomilů a dobrodinců. Píše Josef Flekáček. (Dokon.) Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny František Dolejš. (Pokrač.) Náboženský sněm na světové výstavě v Chicagu roku 1893. Podávají Fr. Fryč a P. Aug. Kubeš. (Dokončení.) V cechu filosofů. Příspěvek k charakteristice mudrců. Vybral Frant. Vaněček. (Pokračování.) Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Frant. Žák. (Pokračování.) Národopisná výstava československá v Praze roku 1895. Píše Ant. Podlaha. Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tomáš Škrdle. (Pokračování.) Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Úmrtí. — *Vlast* vychází 15. každého měsíce. Předplatné obnáší ročně 4 zl., půlletné 2 zl., čtvrtletné 1 zl.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocian, kaplan u sv. Štěpána. Ročník II.

seš. 11. s tímto obsahem: Listy homiletické: Svátek andělů Strážců (Václav Nepokoj. P. Bernard Brand), svátek naroz-ní bl. Panny Marie (P. Prok. Baudyš), jména Panny Marie (Filip J. Konečný), neděle XVI. po sv. Duchu (Jan Podlaha), svátek sv. Václava (Filip J. Konečný), neděle XVII. po sv. Duchu (Dr. Frant. Ehrman, o slavnosti růžencové (Filip J. Konečný) řeč při svěcení nové školy (Fr. Blažko), o installaci (Klement Markrab). — Katechese biblické (Fr. Vohnout) Zdali měnila Jednota Bratří Českých svoje učení o velebné svátosti? (Píše Dr. Ant. Lenz). O známosti Boha (píše Václav Lefler). Promluvy k mládeži na neděli XV. a XVI. po sv. Duchu (Fr. Chramosta.) — Jak nakládal Luther s Písmem svatým? (napsal Dr. Antonín Brychta). Z oboru právního. Privilegium pro sacerdotibus coequentibus (Frant. Komárek). Romanarum Congregationum decreta novissima. Doporučujeme opětně. **Rajská zahrádka.** Časopis pro mládež. Vyd. Václav Špaček. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (Václ. Kotrba). Roč. V. seš. 1. Předplatné ročně 80 kr. Na 5 výtisků 1 zdarma. Katol. tento časopis doporučujeme co nejlépe. **Dělnické Noviny.** Vydává družstvo „Vlast“, red. T. J. Jiroušek. Ročník IV. č. 24. s bohatým obsahem. Doporučujeme co nejlépe.

Slova pravdy. Laciné čtení časové. Vydává a rediguje Dr. J. Burian, předseda Jednoty katol. Tovaryšů. Číslo 14. a 15. *Slova pravdy* přináší velmi zdařilé práce: „Život rodinný“;

dle francouzského napsal Vojtěch Kameš, a „Jed“; napsal Frant. Vaněček. Číslo 2 kr. Doporučujeme co nejlépe.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. S povolením představených. Redaktor a vydavatel P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Roč. IX. číslo 5.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XI., č. 16. s přílohou kalendáře pro živé a mrtvé duše od Petra Kopřivy. Doporučujeme opětně.

Bibliotéka mládeže. Red. Xaver Dvořák. Seš. XI. Pětifrank. Putování kam a rádo vo. Překlady B. Pazderníkové. Nákladem knihkupectví Cyrillo-Method.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Vyd. a red. Dr. Frant. Lampe, prof. Roč. VIII. seš. 15 a 16.

Náš Domov. Časopis obrázkový a zábavné poučný pro lid. Vyd. a red. Josef Vévoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 15 a 16.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. C. Vlk v Praze čp. 604—I. Roč. III. čís. 7. Doporučujeme co nejlépe.

Szkoła. Tygodnik pedagogiczny. Orgán tovaryšstva paedagogicznego we Lwowie. Redaktor M. Baranowski Roč. XXVIII. čís. 26—32.

Obzor. Redaktor a vyd. Vladimír Štátný v Brně. Roč. XVIII. čís. 15 16.

Svatý Pavel a jeho apoštolské cesty. Napsal Abbé C. Fouard. Přeložil professor Jan Ev. Hulakovský. S povolením nejdůstojnější kníž. arcibisk. konsistoře pražské ode dne 21. března 1894. čís. 2686. V Praze 1895. Nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské V. Kotrba. Sešit 4—6. Výborné toto dílo, kteréž sešitem 6. ukončeno jest, doporučujeme laskavým čtenářům opětně co nejlépe; zasluhujeť toho měrou nejplnější.

Upřímné slovo křesťanským dívkám. Tisk knihtiskárny Cyrillo-Methodějské. Str. 16. Doporučujeme.

Duchovní vůdce mládeže čili Modlitby a písně pro katolickou mládež školní i dospělejší. Upravil a modlitby, kde možno i v slovnou shodu s katechismem die-

cesním uvedl Tomáš Zacharda, kaplan v Kremži. Schváleno od nejdůst. bisk. konsistoře Budějovické dekretem ze dne 25. dubna 1893 čís. 2581. Vimperk. Tisk a náklad J. Steinbrenera. Ve velmi slušné vazbě se zlatou ořízkou 32 krejcarů. — U nakladatele netto 25 kr. Prozatím doporučujeme co nejlépe.

Život blah. Jana La Salle. Dle vlastiny zpracoval Fr. Janda, komoří Jeho Svatosti Lva XIII., č. kanovník Staroboleslavský, děkan karlštejnský. **Jiná krev.** Obrázek. Napsal Bohumil Brodský. Tyto dvě práce tvoří čís. II. Hlasů kat. spolku tiskového na rok 1895. Cena 60 kr. Promluvíme o nich, zvláště pak o první, kteráž svým obsahem spadá do oboru časopisu našeho, co nejdříve obsírněji. Prozatím jen vřele doporučujeme, upřímně se z tobo radující, že se nám konečně dostalo obsírnějšího životopisu zakladatele Kongregace školních bratří nesoucích jeho jméno, neboť doufáme, že tento životopis vzbudí nové přátely „Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze“ jenž se zasazuje o uvedení školních bratří do Čech.

Malý biblický dějepis Dra Bedřicha Knechta. S 47 obrázky. Dle vydání 30. schváleného nejd. biskup. ordinariaty do češtiny přeložil Fr. Skalík. Druhé opravené vydání. Se schválením nejdůst. knížete arcibiskupa Olomouckého. Frýburk v Breisgavě 1895 Herderovo nakladatelství. — Jelikož byla v listě tomto řeč už dříve jak o originale tak i o překladě tohoto dílka, postačí zajisté, když je opětně doporučíme. Jediné cena nevázaného 16 kr., váz. 22 kr. zdá se nám býti na druhé vydání trochu vysoká.

Česká hudba. Časopis věnovaný české hudbě pro piano, harmonium, zpěv, světský i církevní, sólový i sborový. Pořadatelé Alois Strébl, ředitel chrámové hudby v Kutné Hoře; Ant. Ptáček, učitel v Kutné Hoře. Nakladatel Adolf Švarc, knihtiskař v Kutné Hoře. Doporučujeme.

Konkursy.

V **Chrudimském** okrese obsadí se trvale: místo katechety při m. šk. chl. v Chrudimi (800 zl.) a místo katechety při II. ob. chl. a II. ob. dív. šk. (700 + 100 zl.); místo říd. učitele při ob. šk. v Licibořicích. Od 22./8. — V **Turnovském**

okrese místo učitele ve Voděradech. Od 24./8. — V **Mělnickém** okrese od 1. ledna 1896 def. místo učitele v Nebuželích, ve Vrbně a v Zálezlicích. Od 24./8. — Ve **Vinohradském** okrese def. místo učitele a) pro odbor gram.-hist. b) pro odbor přírodovědecký; c) pro odbor technický při m. chl. šk. ve Vršovicích; d) místo učitelky pro odbor gram.-hist.; e) pro odbor přírodovědecký; f) pro odbor technický při m. dív. škole tamže; g) místo ředitele na chl. a dív. šk. m. ve Vršovicích; h) místo učitele pro odbor math-techn. při m. šk. chl. na Král. Vinohradech. Žádosti nejdéle do 6. října. — V **Kolínském** okrese def.: místo učitele při ob. šk. v Jestřábí Lhotě a v Ohařích; od 1. ledna 1896, v Chocenicích, Libodřicích a Vrbčanech. Od 24. 8. — V **Lounském** šk. okr. od 1. ledna 1896 místo učitelké při ob. šk. v Černochově, Hřivcích, Lištanech, Senkově, Slavětíně a Telcích. Od 27./8. V **Sedlčanském** okr. od 1. ledna 1896 m. učitelké v Drachkově, Červeném Oujezdě a Jetřichovicích. Od 27./8. — Na soukromé, právem veřejnosti nadané měšťanské škole piaristické v **Nepomuku** obsadí se od 15. září t. r. místo učitele II. odb. se služným 800 zl. Žádosti buďtež v době nejkratší zaslány ředitelství ústavu v Nepomuku. — V **Rychnovském** okr.: místo ředitele měšťanské školy chlapecké ve Vamberce; místo učitele pro odbor III. při téže škole. Od 30./8.

Poděkování.

Podepsané učitelky na Moravě vzdávají jménem všech účastnic exercitií, které se konaly v Přerově v klášteře „Školních sester“, nejsrdečnější díky Apoštolátu Sv. Cyrilla a Methoděje pod ochranou blah. Panny Marie, který opět jako roku minulého exercitie pořádal. — Dále děkují z toho srdce vldp. P. J. Cibulkovi, superioru T. J. posvátného Hostýna, který se zvláštní ochotou převzal vedení exercitií. — Vroucí díky vzdáváme „Školním sestram“, které s největší ochotou místnosti své nám propůjčily a s příkladnou horlivostí o nás pečovaly. Všem těmto dobrodincům, kteří nám umožnili, bychom exercitiemi na duchu pro život se posilnily

„Z a p l a t m n o h o n á s o b n ě B ů h!“

Chytilová Marie, lit. učitelka v Brně. — *Rubrová Hedvika*, lit. učitelka v Brně — *Binková Božena*, lit. učitelka v Místku. — *Krejčí Aloisie*, indust. učitelka ve Smržicích. — *Školová Marie*, učitelka hudby v Přerově. — *Srostlíková Ružena*, indust. učitelka v Břestku.

P R O S B A .

Podepsaný vznáší na pl. t. čtenáře tohoto listu, zvláště na veledůstojné pl. tit. pány duchovní snažnou prosbu, aby, scházejí-li se s mladými zbožnými muži, kteří by cítili v sobě náklonnost k řeholnímu životu a obou zemských jazyků slovem i písmem mocni jsou, laskavě je upozorňovali na „Kongregaci Kalasanskou“. — Práce je mnoho a dělníků málo! Vítání jsou nejen klerikové, ale i bratři laici; těch může býti užíváno k různým domácím pracím a také dle jejich schopností mohou se vzdělávati dále a státi se učiteli, neb mohou v různých úřadech a odborech jako praefekti ustanoveni býti.

P. Antonín Schwarz,

superior

kongregace „Zbožných dělníků“ ve Vídni XV.,
Tellgasse 7.

Kdo se o kongregaci této blíže poučiti chce, nechť žádá administraci listu „Das christliche Handwerk“ ve Vídni XV., Tellgasse 7. o zaslání brožurky „Die Congregation der frommen Arbeiter vom hl. Josef Calasanz“; dává se zdarma, jen ať se připojí 5 kr. pošt. známka na její frankování.

O B S A H: Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky. Přednesl v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“ František Pohunek. — Příklady vzorných rodičů. (Přednáška pro lid, zařízená „Družinou sv. Vojtěcha.“) (Dok.) — Proč se přidržujeme přese všechny snahy moderní paedagogiky katolické. Přednesl v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“ Fr. Pohunek. (Dok.) — Směs. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy. — Poděkování. — Prosba.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budtež adresovány i reklamae, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (farní dům u sv. Štěpána.)

Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky.

Přednesl

v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“

František Pohunek.

(Pokračování.)

B. Druhá velká otázka, na jejíž správném zodpovídání v paedagogice snad ještě více záleží, než na otázce, jaká že jest pravá přirozenost člověka, jesti otázka: jaký jest konečný člověka cíl čili jaké jest jeho určení. Nebo závisí-li na otázce první určení *pojmu* výchovy, závisí, jak se samo sebou rozumí, na otázce druhé určení *cíle* veškeré výchovy.

Ale právě v této nejdůležitější otázce prohlásila moderní paedagogika úplný bankrot, neboť prohlásila ústy svého mluvčího Dra. Dittesa následovně: „Které jest poslední určení člověka, nevíme; pro výchovu člověka není to také rozhodujícím. (Ist auch für die Erziehung des Menschen nicht massgebend.) Moderní paedagogika tedy neví, co jest nejvyšším cílem výchovy ve škole obecné, neví, k čemu má vychovávatí a proto také shledáváme u moderních paedagogů v určování cíle výchovy babylonský zmatek. Nebo ptáme-li se, co že jest nejvyšším cílem člověka a tudíž i nejpřednějším cílem výchovy, odpovídá nám každý jinak. Walter na př. ujišťuje nás, že prý účelem člověka jest, žiti příjemně na této zemi.⁶⁾ Totéž tvrdí Erdemann, neboť stanoví za cíl výchovy tělesné a duševní blahobytí (Wohlleben);⁷⁾ proto cení nejvýše vědy přírodní a jest přívržencem nezávislé morálky. Dr. Dittes opět praví, že prý „cílem výchovy jest všeobecné lidské vzdělání v národní formě a individuálním utváření.“ Jinde opět mluví o cíli výchovy jakožto o správném a všestranném cenění věcí. Podle Diesterwega spočívá úkol výchovy ve probuzení lidských vloh a schopností a v přirozeném, harmonickém jejich vývoji; jinak také stanoví Diesterweg za cíl výchovy „samočinnost ve službě pravdy, dobra a krásy,“ jen že podobně jako Locke ihned dodává, že dobro, pravda a krása nejsou ničím stále trvalým. Herbart stanoví za cíl výchovy mravní charakter

⁶⁾ Bildung oder Gelehrsamkeit? Str. 10.

⁷⁾ Populäre Abhandlungen über Erziehung. — „Neue Bahnen“, r. II., seš. 9. str. 453.

nebo též silný charakter mravnosti. Waitzovi jest cílem výchovy mravné utváření života; Fichtemu zdokonalování do nekonečna, nebo také úplný souhlas vůle se zákony rozumu. Niemayer opět stanoví za cíl výchovy harmonický vývin lidských sil a schopností, Pestalozzi pravou lidskost čili humanitu; jiní opět považují za vrchol veškerého snažení vychovatelského, aby chovanec nabytých vědomostí a dovedností v pravý čas a vhodně užíval, dovedl si zachovati život, uhájiti zdraví před nepříznivými, rušivými vlivy a připravil si žití co možná nejdelší a nejpříjemnější.⁸⁾ Paedagogové stojící na stanovisku tak zvaného evolucionismu, stanoví za cíl výchovy zdravý poměr mezi egoismem a altruismem, někteří tak zvaný panolbimus, zachovávání a rozmnožování života nebo též pokrok a kulturní vývoj do nekonečna. Jiní konečně domnívají se, že prý rozumný epikureismus člověku jest nepřiměřenější a k němu že tudíž má vésti i výchova, neboť jediným věcným účelem výchovy konkrétní a individuální může (prý) býti: připravit co nejvýhodnější podmínky, aby chovanec mohl jednou užitečně a příjemně *sum esse conservare* (ve své bytosti trvati), život vyžítí, života užívatí, aby život sám mu působil radost, potěšení, rozkoš bez všelikých jiných nedokrevných a abstraktních představ a výmyslův;⁹⁾ nikdy prý však nesmí býti cílem výchovy nějaký abstraktní neurčitý ano nepoznaný *neznámý* účel. — Kdo čteš, rozuměj!

⁸⁾ „Pravé vychování dítěte ne na anděla, nýbrž na člověka, tvora ovšem s duší nesmrtelnou, ale při tom i živočicha z masa a krve, — nemůže záležeti v ničem jiném než ve vypěstění pravého, zdravého (jednotlivci i lidstvu zdravého) poměru, pravé, zdravé rovnováhy mezi sebeláskou a soucitem k tomu, co je kromě našeho „já“, mezi egoismem a altruismem. Ten vychovatel zajisté chovance dobře vychoval, paměť jeho vyzbrojil vědomostmi a ruce jeho dovednostmi, každému člověku pro blahobyť příštího života nevyhnutelně potřebnými, který vyvinul rozum chovancův tak, aby vědomostí a dovedností těch dobře (na pravém místě, v pravý čas, nejvhodnějším způsobem) užíval, po případě zkušenostmi a stálým dalším sebevzděláním je doplňoval a opravoval tak, aby odchovanec dovedl co nejlépe za daných poměrův a okolností svých prostředky a způsoby co nejvhodnějšími zachovati si život, zdraví, uhájiti ho před nepříznivými, rušivými vlivy vnějšími a připravití sobě (a svým) život co možná nejdelší a nejpříjemnější; — ale ovšem jen ten vychovatel dobře vykonal svou úlohu celou, jenž dovede chovanci svému vpravití tak, aby i jako odchovanec nikdy, při žádném skutku na ně nezapomněl, toto přesvědčení: Právě pro tu vrozenou mňě lásku k životu, pro tu vrozenou mňě žízeň po jeho zachování, pro tu vrozenou mňě touhu po žití co možná nejpříjemnějším jsem povinen rozumně omezovati své „já“: neboť tutěž lásku, tutěž žízeň, tutěž touhu vrozenou mají, tedy tímž právem jako já ji mají, všichni lidé — moji bližní, a kdyby chtěli všichni — a mám-li já právo to chtítí, mají zajisté všichni! — Kdyby všichni chtěli ukojovati tuto žízeň neomezeně, bez ohledu na druhého bližního, je nezbytna a nutna neustálá hrozná válka všech proti všem „krvavá, zvířecí válka bez oddechu, bez konce, bez míru.“ (Viz: „Učitel“ r. VI., č. 2. str. 25—56.)

⁹⁾ Vl. Bezděk-Vašátko v „Učíteli“ r. V., str. 506. Pak prý „nebude sebevražď dětí ani velkých, nebude rozháraností a skepse a nebude třeba bádati o smutném intelektuálním stavu lidstva současného. Také nebude třeba domnělé trhliny v „jednotném světovém názoru“ chtítí záplatovati novými filosoficko-mystickými soustavami a pověrami.“ (ibidem.) „Fourierovi patří zásluha, že ve výchově rehabilitoval výchovu tělesnou. Odsoudil po zásluze jednostranné nácipávání mozku předkládanými fakty, na druhé straně postavil se proti ztrnulým mravokárcům, kteří doporučují umrtvovati tělo, potlačovati žádosti, kteří schvalují chudobu a všelikou zdrženlivost. Rozumný epikureism jest po jeho mínění lidem nepřiměřenější. Proč by se měli odříkati toho, co jim činí příjemnost? Nesmějí jen v užívání příjemností jíti až ke škodě jiných nebo sebe samých. Právě organisace řad náklonnostních učiní toto užívání rovnoměrným a vzájemným, a

Jak z udaného přehledu viděti, honí se každý za jiným fantomem, ale v tom se shodují skoro všichni, že prý jest člověk určen výhradně jen pro tuto zemi, a proto také obmezují cíl veškeré výchovy pouze na tento život pozemský, nechtějící vědět ničeho o vyšším cíli člověka, ničeho o jeho povolání nadpřirozeném,¹⁰⁾ a

častá změna četných příjemností zabrání zneužití jich a bude prospěšna zdraví.“ (Jan Vorel ve článku „Škola v sociálním vlivu.“ „Učitel“ r. V., str. 360.)

„Nuže tu právě chceme my, aby výchovou nebyl stanoven nějaký účel nebo povolání osobnosti lidské, nýbrž tak byla vychována, že by praktické její jednání (její charakter) nevycházelo z domnělé poslušnosti nějakému ideálu, nýbrž z ní samé, aby charakter ten tvořil část individuálního života jejího, čili aby daným jednotlivcem dán byl také onen charakter, aniž by se teprve stanoviti musil mravní ideál, povolání neb účel, jenž člověka ze školy do života již neprovází.

Snad po těchto úvahách zanikne paradoxní povaha zásady naší paedagogiky konkrétní, kterou nyní chceme formulovati: Účel vychování budiž ten, aby chovanec stana se jednou samostatným, žádného „účelu“ nepotřeboval. Vychovávej chovance tak, aby život svůj nemusil považovati teprve za nějakou úlohu a hledati v něm vyšší určení nebo povolání, nýbrž aby život ten, tak jak jest, dostačil jemu i společnosti, a cenu, která se mu nyní teprv z ethických ideálů dodávati chce, měl již sám v sobě. On nebude teprv jednati podle ideje blahovlnosti atd., nýbrž bude blahovlnen a spravedliv ze samé vnitřní podstaty své, bude blahovlnen a spravedliv, poněvadž taková bude povaha jeho sama.

To jest tedy náš formální účel výchovy. (Vl. Bezděk-Vašátko v „Učiteli“ r. V., str. 492.) „Spencer napsal: „Nikoli věda, nýbrž zanedbávání vědy jest beznáboženské,“ a k tomu specialně pro nás možno dodat, že ne pěstování, ale zanedbávání realii jest nemravné.

Škola naše, má li býti národní, časovou, vymaniti se musí co nejvíce ze vlivu systematiky školy německé, která jest více výplodem rozumování metafysického, nežli výplodem zkušeností a potřeb životních, a to jí právě nejvíce odsuzuje. Škola naše musí podávati praktické, potřebné vědomosti, život místo abstraktní systematiky a knižní učenosti, nesmí jí cílem býti nějaký abstraktní, neurčitý, a neopoznaný, *neznaný* účel, ale požadavek možný, konkrétní, praktický, schopný života, zkrátka, škola musí vychovávat, vypěstovat ve všem jednání i smýšlení pravdivost, ryzi přesvědčení. („Národ a škola“ r. 1895., XVI., čís. 5. str. 83.)

¹⁰⁾ „Člověk již po tolik set let hledal spásu ve věcech vnějších. Odtud ona asketická morálka, která vývoj jeho o dlouhou dobu zdržela; odtud klamy a bludy ve středověkých hlavách, kde lidé sami stávali se otroky nejdobrodružnějších pověr a výmyslův. A čím méně ve výmyslech těch bylo rozumu, tím větší byla suggestivní jejich moc, takže nejhorší nápady zplodily nejhorší zločiny (pálení čarodějnic).

Člověk měl dosti příležitosti, aby poznal, že jen sama sebe tím klamal; nuže, nechť zkusí hledati spásy své sám v sobě, ale ne podle nějakých představ a nauk theoretických a praktických, nýbrž sám v sobě, tak jak jest, jen s tím, co mu jest bezprostředně dáno: a to jest jeho vlastní individuální osobnost, jeho živé, konkrétní, samo v sobě uzavřené a ucelené já.“ („Učitel“ r. V., str. 528.)

„Pro jasnost a rozhodnost tohoto evolučního optimismu uvádíme ještě i tento závěr O. Ptákovy článku „O vývoji morálky“ (Rozhledy 1892): Nedozírná perspektiva stále rostoucího pokroku lidstva je moderní vírou, která nahrazuje pomysl vybájeného ráje; ona nás těší a silí uprostřed béd životních... budoucnost šťastnější čeká naše potomstvo a nám přísluší budoucnost tu připravovati, neboť pokud určeno jest pokolení lidskému žiti na této zeměkouli, bude úlohou jeho nejvyšší, získávati sobě vždy větší míru spravedlivosti a osvěty a tím i blaha.“ („Učitel“ r. V., str. 111.)

„Wir suchen auf anderem Wege das Heil, nicht auf dem Wege des Glaubens. Zum Glück ist keine Gewalt auf Erden stark genug, die Menschheit an der Entwicklung der eigenen Kraft zu hindern. Nach unserer Annahme besteht die Seligkeit des Menschen in der naturgemässen Entfaltung seiner Natur und in der freien Thätigkeit desselben.“ (Diesterweg.) — „Für den Menschen gibt es und kann und soll es nichts Höheres geben als den Menschen selbst. Jeder Versuch des Menschen, über sich selbst hinaus-

všickni by zajisté podepsali výrok onoho poslance německého, kterýž svého času pověděl, že prý toho nechápe, jak může člověk rozumný tvrdit, že by byl člověk na světě proto, by se připravoval na život budoucí, spíše prý jsme proto zde, bychom byli lidmi.

Vládne-li takováto nálada v kruzích paedagogů moderních, dá se snadno pochopiti, že nejsou přáteli pozitivního, zjeveného náboženství, zvláště pak ne dogmat či článků věro- a mravoučných a že by náboženství rádi ze školy vymýtili, aby škola byla beznáboženskou. Jelikož to však — aspoň pro tuto dobu — všude býti nemůže, hájí zuby nehty alespoň školu bezkonfessní, horují nadšeně pro náboženství bezdogmatické, jelikož prý v něm není ničeho, co by myslí lidské rozduvovalo, ano chtějí docela i vytvořiti jakési nové náboženství, kteréž by bylo jakousi smíšeninou všech možných i nemožných náboženských vyznání; ba připadli i na ženiáln myšlénku chtěti náboženství nahradit světskou literaturou, nebo je vyvozovat ze všech učebných předmětů, vyjímaje ovšem náboženství.

Že jsou odpůrci věroučných a mravoučných dogmat, proto, myslím, není třeba uváděti dokladů, tak jako ne proto, že jsou vesměs nepřátely školy konfessní. Vždyť máme ještě v živé paměti, co se všechno v této příčině i v zemi naší mluvilo a psalo v době tak zvaného návrhu Liechtensteinova. „Středověké okovy,“ „středověké mátohy,“ „náchylnost k pohádkám všelikým“, „snížování úrovně vzdělanosti“ „svěrací kazajka dogmatismu“ atd., tyť byly tenkrát hesla a fráse, jimiž se to v listech liberálních jen jen hemžilo, a ještě nyní možno čísti často v liberálních listech — jak paedagogických, tak politických — že prý škola konfessní jest zpátečnictvím, jest hotovým neštěstím a neznamená nic jiného, než duševní zmrzačení.¹¹⁾

zugehen, wie es bisher in allen Religionen der Fall war, ist nicht nur umsonst, sondern auch für sein Leben vielfältig nachtheilig... Bevor das menschliche Geschlecht vollkommen frei werden kann, muss erst der Glaube an einen persönlichen, herrschenden Gott aus seinem Bewusstsein entschwunden sein, weil dieser Glaube durch seine Autorität verderblich auf die freie Selbstbestimmung des Menschen drückt... Also auch die Rechnung auf ein Jenseits muss der Mensch aufgeben, will er hier ein voller und glücklicher Mensch werden. Des Menschen Höchstes ist nur der Mensch; er ist sein eigener Gott und statt des Sprüchleins: Bete und arbeite! muss es heißen: Arbeite und hilf dir selbst! Des Menschen Ziel darf nur sein jetziges Leben sein, denn von einem anderen wissen wir nichts.“ — Tak doslovně vychvalovaný paedagog a velebený zakladatel dětských školních zahrádek — Fröbel.

„Přestáváme věřiti v osud i náhodu, přestáváme i spoléhati opovázlivě na milosrdenství Boží a obracíme se o spásu — člověk ku člověku. Očekáváme, že člověk bude sobě soudcem, bude sobě spasitelem, bude sobě zatratitelem — bude sobě vším. Taková jest nyní naděje naše — ve průvodu nervosní nálady. Vhloubáváme se nyní sami v sebe; v sobě naléztí chceme důvod všeho svého snažení, svůj cíl, své blaho. Odtud čerpáme pobídky práce a života.“ („Čes. Škola“ XVII., č. 1. str. 4.)

¹¹⁾ „Škola konfessionální jest tudíž ve vývoji školství krok zpátečný, škola simultanní krok ku předu. Ještě další krok ku předu jest škola boznáboženská, jakou od r. 1881. má Francie, v níž učení náboženské jest vyloučeno z osnovy učebné. Konfessionální škola křesťanská jest v příkrém odporu s duchem vědy a rovnoprávného státu“... „Ale právě v požadavku školy konfessionální spočívá velké nebezpečí. Kato-likové i protestanti nechtějí slyšeti o škole křesťanské, nežádají společné školy křesťanské, nýbrž školy katolické a protestantské.“ (Dr. Jacobowski v „Učíteli“ r. VI., 1895., č. 6. str. 109. a 110.)

„Je vskutku krvavou ironií — podotkly nedávno „N. L.“, — že svobodomyšlný ráz školy jest ohrožen více než jindy právě v té chvíli, kdy — otcové její jsou u vlády.

Že se takto píše o škole konfessní, tomu se jistě nebude diviti, kdo si vzpomene, jaký úkol se v listech liberálních připisuje moderní škole bezkonfessní; nebo podle těchto listů má prý škola moderní pracovati hlavně k tomu, by vymanila lid z předsudků a pověr. „Nová škola si vytkla za úkol, vymaniti názory mládeže a lidu z pověry a předsudků; její úkolem vůbec jest, vychovati lidi k lidskosti, k humanismu. Jako praví Schiller o Rousseauovi, že dělá z křesťanů lidi, tak dělá i naše škola ve vlasti naší z křesťanů lidi, kdežto škola dřívější chtěla vychovávat na křesťany, na katolíky.“ (Časopis Horno-Rakouského spolku učitelského; viz Stimmen aus M. L. sv. 37., str. 407.)

Moderní paedagogika vychloubá se, že prý se zhostila „staré pověry,“ „výplodů fantasie“, „víry církevní“, dále pak učí, že „učení církve a moderní paedagogika se spolu nikterak nesrovnávají.“ Poslední jest ovšem pravda; nebo když moderní paedagogika ústy hlavního svého mluvčího veřejně prohlašuje, že všechny představy náboženské nejsou ničím jiným, než výtvoři fantasie a mezi racionelní paedagogikou a konfessionální theologií že jsou protivy nesmířitelné a protože se kněz do školy moderní vůbec nehodí, pak jest ovšem pravda, že moderní paedagogika a učení církve spolu se nikterak nesrovnávají. Slyšme však Dittesa samého: „Tvůrčí (originální) — tak píše totiž jest fantasie pouze v ohledu formálním . . . Phantasiegebilde sind die gesammte Mythologie, die Welt der Sagen und Mythen mit ihren Riesen, Zwergen, Feen, Elfen, Kobolden, Hexen, Gespenstern und Teufeln, überhaupt alle Formen des Wahnes und des Glaubens, also auch alle religiösen Vorstellungen.“ (Stauracz I. c. 45.) „Učitel jest paedagog, kněz jest theolog. Mezi racionelní paedagogikou a konfessionální theologií jsou nevyrovnatelné spory. Je-li dítě odkázáno na dvě stejně oprávněné autority (na učitele a kněze), so wird sein Gemüth, sein Denken und Wollen nur zu leicht nach entgegengesetzter Seite

— Hrozí nebezpečí, že zastaven bude mocný proud, který zavláždil širší vrstvy vzdělanosti. Vážnost nebezpečí vybízí ku bdělosti všechny, kdož povolání jsou chrániti lid před duševním zmrzačením a osvětový majetek jeho před zkázou!“ (Viz „Národ a Škola“ r. 1895., XVI., č. 9. str. 170—171.)

„Předem nemůže míti nátěr konfessionální. Vychovávala by jen pro jednostranné, výlučné zájmy jisté církve a porušovala volný vývoj ducha, to v tom případě, když by děti různých vyznání společně byly vyučovány. Owen učinil zkušenost, že konfessionálně vybarvená škola vede k náboženským sporům, k fanatismu, někdy i ke krvavým výstupům. Tomu zabránil zrušiv úplně náboženský ráz školy a rovnými učiniv všechna vyznání, t. j. staraje se o to, aby každé mělo svého pastora, a přiznav všem rovné právo k sálu modlitebnímu. Proti konfessionální škole bojoval Owen houževnatě a bez umdlení. Zásada jeho také zvítězila. V socialismu upnula se jako přirozený důsledek k správnému přesvědčení, že náboženství jest cit naprosto individuální; každý věří v to, k čemu svým vývojem duševním dospěl. Zde se nemá soustavným nátlakem jistého kultu působiti na člověka, využítkovati dětská nevyspělost a oktrojovati jí něco, k čemu ona výslovně nesvolí. Štěpán Cabet byl toho mínění, že do šestnácti nebo sedmnácti let nic nesluší dětem mluvit o náboženství. „Jest to proti právu, působiti na jejich mínění nežli dospějí věku rozumu.“ (Le vrai Christianisme, 619.) „Altruistním názorem světa, do něhož by žáci pečlivě byli uváděni, dostihovala by se etapa nejširšího zájmu, objímající celé lidstvo; na úzkoprském klerikálním stanovisku zvítězil by princip universálního štěstí. Socialism saint-simonistický tedy otevíraje velikou vyhlídku do budoucna lidského pokolení, přetrhal všechny svazky s kodifikovanými církvemi a tím právě dokázal, nepřímo postavil, že škola pro dosažení nejvyšších, nejbohatších, nejžirnějších cílů bude činiti jen tenkrát nejvíce, bude-li zbavena vši přítěže jednostranných konfessionálních tendencí a ohledů.“ (Viz: „Učitel“ r. V., 1894. str. 357. a 358.)

gezogen. Musíme to vysloviti zřejmě (že jsou totiž takové difference mezi theologií a paedagogikou); neboť jest to buď počínání zpozdilé nebo znamení duševní a mravní ochablosti, chce-li někdo nesmiřitelné protivy vyrovnati. Za poměrů, jakéž nyní celkem vládou na poli církevním a paedagogickém, nemůže vyznání svému věrný a horlivý „správce duchovní“ působiti společně s paedagogicky vzdělaným a svědomitým (ovšem ve smyslu Dittesově) učitelem, aniž by buď přímo nebo nepřímo bojovali jeden proti druhému. Jako nemůže duchovní při vyučování náboženství zapřítí svůj názor světový, rovněž tak nemůže učitel, je-li přímým charakterem, při vyučování jazykovém, dějepisném, zeměpisném a přírodovědeckém zapřítí náboženské stanovisko své. Dem Lehrer sind Anknüpfungs- und Erläuterungspunkte für den Religionsunterricht in viel reicherem Maße gegeben, als dem Geistlichen.“ (Tohle si dobře zapamatujme, abychom to mohli připomenouti, až se nás zase bude některý paedagog liberální s posměchem tázati, zdali jest možno mluvnicí, jazyku, počtům, zeměpisu atd. vyučovati po katolicku.) . . . „Podle toho co jsme uvedli, musíme to považovat za vhodné, by vyučování v náboženství uděloval učitel, aniž by se mu do toho směl kdo míchat. Dokud však stojí vyučování náboženství pod diktaturou kněžskou, budiž vyučování náboženské ze školy úplně vyloučeno . . .“ „Bludné jest, když se kdo domnívá, že bude učiteli odňat veškerý vliv na náboženský život dětí, když se mu odejme vyučování náboženství.“ (Za vzácné toto přiznání vyslovujeme Dru. Dittesovi upřímné díky.) [„Schule der Paedagogik“ von Fridrich Dittes, str. 448.] (Pokračování.)

Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky.

Toto nad míru důležité a časové thema bylo předmětem rokování mnohých činitelů, jimž na výchově mládeže má záležeti, některých učitelských spolků a uejnověji i některých vládních porad učitelských.

Poněvadž pak látka k rozhovoru o tomto veledůležitém předmětu je velmi včasná a cenná, pro nynější poměry velevítaná, tak že jí i nejvyšší úřední kruhy náležitou pozornost věnují, chceme se laskavým čtenářům zavděčiti a v stručnosti o tom také svůj náhled na základě nabytých zkušeností nestranně a objektivně pronésti.

Jaké a které pokyny to býti mají, ukazuje sám § 1. říšského zákona ze dne 14 května 1869., jímžto se ustáňují pravidla vyučování ve školách obecných. Praví se tam, že školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky v mravnosti a nábožnosti vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, známostí a zběhlostí, jichž mají ku dalšímu vzdělání v životě potřebí, jim poskytovaly a byly základem, by se z nich staly *hodní lidé a občané*.

Veškeré snažení školy se také k tomu nese a nésti má zvláště v posledních letech školní docházky, kdy mládež škole odrůstá a do praktického života vstupuje. Toť jest zákonem stanovený účel školy, by vzdělávala mládež tak, aby se z ní jednou stali a státi mohli *hodní lidé a občané*. Na jakém základě se takovými hodnými lidmi státi mohou, praví tento § 1. v části první, kde se dí, že školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky *v mravnosti a nábožnosti* vychová-

valy. Tedy z mládeže školní se mají státí hodní lidé na základě *nábožensko-mravném*.

Pokud mládež do školy dochází, je si vědoma těch povinností, jež jí řád školní předpisuje, je si jich vědoma a plní je po většině ráda tím více a ochotněji, čím více škola k jejich důležitosti, k jejich poznávání a ocenění mládež školní přivádí. Jest zákony školními ku správnému a zákonitému řádu jaksi nucena. Jakmile však přichází 14. rok, kdy opouští školní síně, zbavuje se všech těchto povinností, všeho dosavadního řádu, a jako pták do volného vzduchu, tak nezkušené dítě do víru skutečného života vstupuje. Směle může každý učitel tvrditi, že se propouštěcím vysvědčením dává mládeži škole odrůstající úplná volnost ku vši možné nevázanosti, k nejúplnější svobodě, která je jí jen ke zkáze duševní i tělesné.

V naší době, kdy se mnozí rodičové o své dorůstající děti ani po čas docházky školní náležitě nestarají, není divu, že se vyskytuje u mládeže škole odrostlé tolik a takých přečinů, ba i zločinů proti mravopoctnosti, proti sedmému přikázání Božímu i proti osobní bezpečnosti. Denní zprávy jsou toho pádným dokladem. Proto již i někteří orgánové státní častěji přetrásali otázku, jakého opatření zákonitého by bylo třeba, aby se tomu zvláště u mládeže 14—18leté předešlo. Žel Bohu, že se dosud nic opravdového a vážného v tom směru nestalo mimo pouhou záповěď časného kouření mládeže do 16ti let, a to ještě jen v některých krajích se tak stalo.

Je to smutný úkaz našeho života společenského a stinnou stránkou zákonodárství, že mládeži škole odrostlé dává se úplná volnost a že se jí takto zjednává průchod ku všem choutkám a nevázanostem; rodiče tomu nečinně přihlížejí, mistři a chleboďarci si mládeže té nehrubě všímají.

Nikdo si toho vážně nevšímá, jak mládež obojího pohlaví se oddává nočním toulkám, jak chlápce sotva škole odrostlí vyzývavě vypouštějí kotouče dýmu okolojdoucím pod nos z dýmek delších než jsou sami, jak v neděli místo služeb Božích po veřejných cestách hrají o peníze, při čemž drobné mince k nepoznání porušují, jak se shromažďují a za zvuků vřeštivé harmoniky táhnou městem a zpívají nemravné písně. A cháska ta již všemu studu odumřela. Potká-li někoho, řve tím více a tím nestydatěji, tak že člověk, který má česť v těle, z daleka se takové chásce vyhne a s hnusem se odvrací.

Takovéto schůzky se dějí nejen po menších, ale i po větších městech a místech, zvláště tam, kde je mnoho služebného lidu. Že to ku cti toho neb onoho místa není, dozná i každý takový nestranný člověk, kterému bylo třeba jen náhodou a na chvíli divoký ten rej pozorovati. A že se při tom mravnost nepěstuje, jest nad slunce jasnější.

Proto každý opravdový přítel naší mládeže s radostí uvítá thema toto, doufaje v něm nalézti pramen poučení a zásobu rad a pokynů, jež by se mládeži, škole odrůstající zvláště pilně a důrazně měly vštěpovati a na mysl denně uváděti.

Jisto jest; jak již shora praveno, že škola má vším učivem a vždy k tomu pracovati, aby se ze žactva stali hodní lidé a občané; nicméně v posledních školních rocích jest si toho zvláště hledět, an se žák rychlým krokem blíží ku bráně veřejného života. Bude tedy časté připomínání, povzbuzování a poukazování ku případným vzorům velmi místné a mocné z toho důvodu, že se děje bezprostředně a často před vstoupením do života veřejného a tedy v paměti utkví. Za

druhé pak proto, že stále poukazovati budeme k důležitosti a užitečnosti těch praktických rad a pokynů, jichž mládeži poskytneme.

Se strany mládeže bude nezbytně nutno, aby tyto rady a praktické pokyny pochopila a cenu jejich poznala i uznala. Proto právě činíme je na konci školní docházky, kdy rozum dětí jest již dosti k poznání jich vyspělý a vůle ku provádění jich stálým cvičením a nabádáním otužena. Tolik jest svatou povinností vůdců mládeže. Budeme-li to také upřímně a opravdově činiti, bude si mládež také opravdově rad a pokynů našich všímati tou měrou, jakou poznává, že to s ní dobře myslíme, že jsme jejími upřímnými přátely. Mládež jest velmi prozíravou a v tom ohledu se nedá klamati. Brzy poznává, činíme-li tak z nezištné lásky a upřímnosti, nebo snad jen z placené povinnosti. Dle toho pak buď s celou duší výklady naše sleduje, nebo jen lhostejně a také beze vší opravdovosti je tělesným jen uchem přijímá.

Ohledně vlastní věci, to jest toho, které a jaké praktické rady a pokyny to býti mají, aby svého účelu nejjistěji dosáhly, lze je dle mého soukromného zdání rozdělit dle povahy jejich na čtvero druhů podle toho, z kterých popudů vyplývají:

1. na praktické rady a pokyny v ohledu všeobecného vzdělání, jeho důležitosti a potřeby;
2. na praktické rady v ohledu mravním a náboženském;
3. na praktické rady a pokyny v ohledu vlasteneckém a dynastickém;
4. na praktické rady a pokyny v ohledu národohospodářském.

Ad. 1. Příležitost ku častému poučování o důležitosti a nezbytnosti školního odborného a vůbec všeho vzdělání se nám často, ba stále naskytne. Plyne předem již z nuceného zákonem chození do školy. Než to by nedostačovalo. Přivádějme žactvo posledních školních roků k poznání, jakou důležitost a užitečnost má další sebevzdělávání, tedy potom, když žactvo školní síně opustí. Nechť mládež se vžije do zásady, že čím více kdo umí a ví, čím více se vědomostmi obohacuje, tou měrou se i stává způsobilějším pro život praktický, tím více a jistěji budoucnost svou osnuje a existenci svou pojišťuje i usnadňuje. Předvádějme, možno-li, vzory známé na šlechtných charakterech. Poučujme dospívající pokolení o osvědčeném pořekadle, že často „chudá pastýřova chýška více pro vlast může činiti, nežli tábor, z něhož válčil Žižka.“

Ne válečným hlomozem a strašlivým třeskotem zbraní smrtonosných může býti národ náš v době přítomné spasen a k svému obrození povznesen, ale úsilnou, pilnou prací ve všech oborech lidského snažení.

Článků, které by v tom směru na mládež působily, máme pohříchu v našich učebnicích pro školy obecné a měšťanské pořídka. Ale některé jsou tu přece, a těch tedy hledme do krajnosti využítkovati ku prospěchu dorůstající mládeže.

Máme tu na mysli hlavně ze III. dílu čítanky pětídílné článek 27. „Z Ledajáčka Ledaják“ s tou tendencí, že nedbalost a lenost z mládí zaviněná mstí se a do záhuby vrhá člověka i ve věku dospělém. Pěkný to příklad výstražný. Rozumný vychovatel tendence této lehko v napodobeném vypravování může užiti a jím na chovance své účinně působiti. Sem patří další články povzbuzující, jakými jsou ve IV. díle čítanky pětídílné článek 71. „Jan Krouský,“ 72. „Anna Náprstková.“ V V. díle téže čítanky máme vzorné články: 20. „Jan František Vavák,“ 25. „Benjamin Franklin,“ 26. „Nevyhazuj peněz za píšťalku!“ 33. „Muž z lidu,“ 47. „František Wiesner,“ 51. „Josiah Wedgwood,“ 72. „Magdalena Dobromila

Rettigová“ 74. „Pavel Josef Šafařík,“ 77. „Josef Jungman“ a jiné význačné životopisy mužů slavných a zasloužilých.

Zvláště pěkný a skutečný vzor předvádí článek 47. „František Wiesner,“ ve kterém jasně a intenzivně zobrazuje se jak důležitost školního vzdělávání, tak i potřeba a požehnání dalšího sebevzdělání, pracovitosti. Obdobným článkem je 25. „Benjamin Franklin.“

Na těchto dvou člancích můžeme mládeži ukázati, že krejcar uspořený a na užitečnou knihu obětovaný přinesl tisíceronásobný užitek, ba mnohému přivodil štěstí, bohatství i všestrannou úctu. Tu jest na místě pádně připomínati, že touha po sebevzdělání a uskutečnění téže ještě nikomu neuškodily — co svět světem stojí! Máme a vždy najdeme dosti dokladů toho, že ti lidé, již se v praktickém životě prokázali větší vzdělaností a obratností proti jiným, vždy se domohli skvělejšího postavení, nabyli často i značného jmění a domohli se vůbec postavení a existence mnohem trvalejší a důstojnější, než lidé bez školního vzdělání. To jest zcela přirozeno a zkušenosti denní to dokazují. Jen jest třeba nezkušené a nevíšimavé té mládeži pravdu tuto často důrazně připomínati. (Pokračování.)

Náboženství a mravouka.

Řeč c. k. zemského školního inspektora Antonína Klodice, rytíře Sabladovského, na učitelské zemské konferenci dne 13. září r. 1894.

Když byl řečník krátce připomenul, že za doby nynějších školních zákonů dvakrát již řídil jako předseda učitelskou zemskou konferenci a když byl v krátkých rysech nastínil rozvoj školství v posledním čtvrtstoletí, mluvil pak takto: „Přec však jest znáti i v těchto kursích pokračovacích značné pokroky. Počet jejich vzrostl a zahrad, jež mají sloužiti praktickému naučení se polnímu hospodářství, značně přibýlo; také prostředky vyučovací byly rozhojněny a opraveny, neboť na učitelských okresních konferencích byly zdělány zvláštní, jejich potřebám přiměřené plány; konečně pak bylo mezi předměty vyučovací v pokračovacích kursech vřaděno náboženství, jako účinný prostředek k upevnění dobrých mravů dorůstající mládeže a mocná uzda na krocení vášní.“

Tu však povstává četný zástup novotářů v oboru paedagogiky, kteří volají, že mravouce není potřeba podpory náboženské; mravouka že jest neodvislá vůbec od každého náboženství; že není lze tvrditi, že zavedením náboženství do školy jakožto předmětu vyučovacího zvýšena bude mravnost mládeže; proto že prý se musí paedagogická reforma s vyloučením každé autority a všeho náboženství pozitivního opírat

pouze o kult rozumu a že se musí vyučovati mravouce občanské.

Otázka, je-li takovéto učení pravé nebo falešné, jest nad míru důležitá a ukládá nám za povinnost, abychom ji zkoumali se vsí jen možnou svědomostí a s velikou vážností.

Dříve však, než počneme rozebírat otázku takové veliké důležitosti, musíme vědět, bychom netapali ve tmách, co se vlastně rozumí mravoukou občanskou. K otázce té ihned odpovídáme: Mravoukou občanskou rozumíme sumu oněch zásad a pravidel, jež jsou společny lidem všech časů a všech vyznání náboženských a jež mají platiti za praktickou normu jejich jednání, by se varovali zlého a činili dobré. — Zde máme definici mravouky občanské a můžeme tudíž zkoušeti, jaká jest její hodnota a zdali ob stojí před zdravou kritikou čili slovy jinými: zdali může býti pevným základem oněch vždy a všude platných pravidel, kteréž upravují pospolitý život a zdali jest způsobila k tomu, by cit mravní v srdcích mládeže oživovala a posilovala.

Dějiny učí, že všichni národové souhlasí v tom, že jest náboženství třeba a že vždycky uznávali za svou povinnost,

ctíti nejvyšší bytost a že právě ze svého náboženství odvozovali závaznost bytí mravními. Poslyšme, o tom Seneku: „Omibus insita de Diis opinio est, nec ulla gens usquam est adeo extra leges moresque projecta, ut non aliquos Deos esse credat.“ A Plutarch poznamenává: „Můžeš procestovati celou zemi, a můžeš natrefiti města bez hradeb, bez řádně stavěných domů, bez peněz, bez paláců, bez divadel; ale nenajdeš města bez chrámu, bez oběti.“ To dosvědčuje také Cicero; to dosvědčuje i stav národů nynějších. Dle toho jest jisto, že národové souhlasí v mínění, že úcta vzdávaná božství a nábožnost jsou části mravouky. A nikdo nechť neříká s Petroniem: *Primos in orbe Deos fecit timor*; (První bohy ve světě utvořila bázeň); jelikož by se nedalo vysvětliti, jak by se člověk od věci smyslných mohl povznést ku věcem duchovním, kdyby mu cit náboženský nebyl vrozen. Že mimo to i vzdělání a civilisování národové připouštějí, že má člověk povinnost vzdávati božství čest bohuslužby, to dokazují řeči všech národů a jejich slovníky, kteréž mají vesměs ve svém slovním pokladu výrazy, kteréž se vztahují na věci náboženské.

To všecko dokazuje, že potřeba náboženství hluboké má základy v bytosti lidské a že ji mnohotvárné odchylky ve formách náboženského vyznání nikterak nemohou zničiti. Z toho jest patrno, že se filosofové nacházejí v odporu se souhlasnými názory (náhledy) národů, pakli učí že prý bychom se měli vzdáti všeho náboženství a každé myšlenky, jakobychom byli závislími na Bohu. Ostatně se v tomto ohledu neshodují ani sami mezi sebou. Seneka píše: „*Mentiantur, qui dicunt se non sentire esse deum; nam etsi affirmant interdum, noctu et soli tamen dubitant.*“ Sám Diderot pravil ku svému známému, který to vydával zajisté, že po tomto životě není žádného více: „*Pochybují velice, že bys to věděl.*“ I Voltaire odvětil jistému svobodomyšlníku, který tvrdil, že dokázal pravdu atheismu: „*Jste velice šťasten; já jsem tak daleko ještě nedospěl.*“ — Mohl bych zde ještě uvést, co v příčině této pověděl Rousseau, Cabanis, Schopenhauer, Schelling a jiní, kdybych se neobával, že bych tím přes příliš napínal trpělivost ctěného shromáždění. Obmezím se na to, že zde uvedu výrok Göthův, jenž psal v okamžiku, kdy od něho odstoupilo pochybovačství, radovi Schlosserovi: „*Karaktery, jichž si můžeme v pravdě vážiti, staly se řídsími. V pravdě*

vážiti můžeme si však jen toho, co nehledá samo sebe. Musím vyznati, že jsem takové nezištné karaktery v celém svém životě našel pouze tam, kde jsem našel pevně zakotvený náboženský život, vyznání víry, kteréž mělo nezměnitelný základ, kteréž spočívalo takřka na sobě samém, nebylo závislým na čase, jeho duchu, jeho vědě.“

Z řečeného vysvítá, že ani filosofové nejsou za jedno v zásadě, máme-li míti jaké náboženství, jakou víru, kteráž podle souhlasného soudu národů přece jest částkou mravouky a že si v tomto ohledu ani v posobějících obdobích svého života nezůstali stejní. Z toho jde, že předpokládaný jimi princip o všeobecnosti mravního sebevědomí otřesen jest vlastními jejich naukami.

Zkoušejme však, zdali lidstvo souhlasí v tom, co se týče ostatních zásad mravoučných.

Nikdo nemůže popírati, že všichni lidé uznávali vždycky pravdu, že jsou mravně dobré a mravně špatné činy. Ale rovněž jako pravda jest, že soud národů v jistých všeobecných mravních zásadách se shoduje, rovněž tak nepodléhá ni nejmenší pochybnosti, že tyto zásady v jistých zvláštních případech bývají přerozmanitě posuzovány a že se od nich tisícere činí výjimky.

Důkazem tohoto tvrzení budiž to, co dějiny vypravují o ohavnosti kultu bohyně Astarty, o obětech lidských, o vyhlazení celých národů, o otroctví, o vraždění dětí, o zápasech gladiatorských, o mnohoženství a o jiných hanebnostech, o nichž jest lépe mlčeti.

Než tu povstávají filosofové a praví: *Zcela dobře tak tomu bylo! Ale tyto bludy značí právě jenom jednu sféru vývoje, jakýmž se brala civilisace; ano možno docela i tvrditi, že právě představa o nejvyšší bytosti, představa o božstvu, účinnou byla příčinou bezpočetných pověrečných činů, bezpočetných zlořádů a hanebností. Jaký měla společnost pojem o Bohu, takové byly její mravy. Všichni pořadatelé a obnovovatelé společnosti snažili se v zájmu morálky pojem o Bohu vytvořiti tak, by byl co možná nejčistší, protože tento (pojem o Bohu) právě citem uctivosti a holdováním, kteréž se Božstvu vzdávaly, a bohuslužbou, kteráž se Božstvu prokazovala, na mravouku měl vliv. Tak musí i Bůh křesťanský se stanoviska nynějšího vývoje lidského myšlení posuzován býti. Každý si jej představuje tak, jak se to jeho ro-*

zumu hodí. Čím více civilisace pokračuje, tím více přicházíme k náhledu, že povaha, že vlastnosti božství jsou něčím docela nahodilým a nynější civilisace dokázala konečně jasně, že rozum samotný bez jakéhokoli ohledu na božství soudí o tom, co je pravdivé a falešné, co dobré a zlé. Rozum diktuje člověku zákon jeho jednání; on samotný postačí, aby pojistil blaho člověka jednotlivého i celých národů. Celou mravouku mohli bychom zahrnouti ve větu: Méj úctu k sobě samému a cti ve svém bližním důstojnost lidskou.

Především mi budiž dovoleno na tomto místě podotknouti, že jest to podle svědectví dějin falešno, že by moderní filosofové formuli o úctě k důstojnosti lidské byli vynášeli. Předpis ctíti lidskou důstojnost sáhá nazpět až k počátkům křesťanství, neboť Pán náš, Ježíš Kristus přikázal „Miluj svého bližního, jako sebe samého!“ A svatý Jan evangelista praví s důrazem: „Synáckové moji, milujte se ve spolek!“ A celý svět vydává o tom svědectví, že tento předpis po celých osmnáct století nepřeborným byl pramenem lásky bliženské.

Zkoumejme však, zdali se filosofům těmto podaří, by se v oboru mravouky mezi sebou shodli; zdali jsou jejich nauky způsobilé k tomu, aby na mládež příznivě

působily, důstojnost lidskou a pokojné spoluzítí lidstva zabezpečily.

Idee, jež zastávají tito novotáři, dělí se na dva hlavní proudy. V jednom plují tak zvaní pozitivisti, ve druhém rationalisti. Jedni i druzí přicházejí však na neplodnou půdu nezávislé čili občanské mravouky. Prvnější prohlašují za pramen všeho lidského vědění a veškeré jistoty pouze a jedině zkušenost, kteréž člověk nabývá prostřednictvím smyslů.

Positivisti hlásají svorně, že není žádné svobodné vůle a předpokládání této vůle že spočívá pouze na illusi čili sebeklamu. Jednání naše zdá se, tak tvrdí Spencer, jeden z nejvíce vynikajících této školy, že ve zvláštním směru nepodléhá nutnosti a tudíž předpokládáme, že bývá určováno jakousi neznámou a nezávislou příčinou, kterouž označujem slovem vůle. Není však třeba podotýkati, že toto zdánlivé určování jest pouhým klamem, který vzniká ze vzájemného na sebe působení biologických sil.

Je-li veškeré naše jednání účinek hmoty, jest patrné, že o svobodě nemůže být více žádné řeči a jelikož pouze svobodné jednání může býti předmětem mravouky, ničí pozitivismus podmět, nosiče mravouky a pro vznešený princip osobní lidské důstojnosti nenechává více žádného místa. (Dále příště.)

SMĚS.

— První sjezd českých katolíků arcidiecese Pražské, pořádaný dne 9. a 10. září v král. hor. městě Příbrami, vydařil se nade vše očekávání stkvěle — přes 4000 účastníků; jedině toho litovati jest, že největší sál příbramský „na Střelnici“, jenž byl bohatě okrášlen v barvách českých, rakouských a papežských, na tak veliké účastenství byl příliš malý.

Ponechávajíce obšírněji vyličení celého stkvělého průběhu sjezdu listům denním, zaznamenáváme pouze, že byl k návrhu předsedy přípravného komitétu J. O. hraběte Vojtěcha ze Schönbornů za předsedu sjezdu jednohlasně zvolen kníže Ferdinand Lobkovic, za I. místopředsedu vsdp. Msgr. Ant. Hora, děkan Svatovitské kapitoly; za II. místopředsedu starosta města Příbrami p. Mixa. Za zapisovatele zvoleni pp. Dr.

Zavadil, Fr. Žák, Jul. Košnář, boh. Vaněk. Čestným předsedou zvolen s velikým nadšením kníže Karel Schwarzenberg, který s patrným pohnutím tuto volbu přijal a výslovně podotkl, že děkuje Bohu za milost, že mu v jeho stáří popřál ještě míti činné účastenství na prvním sjezdu kat. v Čechách. Když byli: předseda, oba dva místopředsedové jakož i místní děkan, nejdůst. biskup brněnský Dr. Bauer, vldp. Tomáš Střebský, dp. Šefčík shromážděné oslovili, byly předčítány a pak zaslány holdovací telegrammy Sv. Otcí a Jeho Veličenstvu císaři pánu. Jako první řečník vystoupil vdp. prof. Havránek z Prahy, aby promluvil „o náboženství a národnosti.“ Po vzletné a s vřelým citem přednesené jeho řeči přijata byla tato resoluce:

My katolíci arcidiecese pražské, shromáždění na valném sjezdu v král. horním

městě Příbrami, dáváme výraz svému vlasteneckému smýšlení a zároveň své nezlomné oddanosti k nejjasnějšímu císaři a králi.

Přiblížejíce pak ke zmahajícímu se náboženskému indifferentismu, bezbožectví a materialismu, vidíme v těchto směrech nebezpečí nejen pro své náboženství, ale i vážné ohrožení blaha a budoucího štěstí národa.

Z té příčiny vyjadřujeme své přesvědčení, že jen na základě náboženském pravá a obětovná láska k vlasti a národu dařiti se může.

My, katolíci arcidiecése pražské, následující příkladu všech katolických shromáždění na celém světě, vyjadřujeme svůj bol nad tím, že sv. Otcí následkem neblahých politických poměrů v Římě není dopřáno oné svobody, kteráž mu dle práva božského i lidského náleží jako hlavě katolíků celého světa. A s opravdovým rozhořčením ohražujeme se proti demonstracím, které nyní nepřátelé církve katolické na úkor našemu věhlasnému a milovanému sv. Otcí pořádati se chystají. —

Druhým řečníkem byl vldp. Dr. Rud. Horský, jenž byl uvítán bouřlivým a netuchajícím jásotem a potleskem všech přítomných, aby promluvil „o sociální otázce“. Řeč Dr. Horského, jenž jest řečníkem výtečným a eminentně lidovým, byla přijata při každé skoro větě s hlučným potleskem, a když slovutný tento řečník slovy plamennými řeč svou skončil, tu nechtěl potlesk bráti ani konce. S hlučnou akklamací byla k návrhu vldp. řečníka jednohlasně přijata tato resoluce:

Sjezd katolíků českých arcidiecése pražské uznává náboženství Kristovo za základ dobře spořádané společnosti lidské, za zdroj pravé osvěty a vzdělanosti a za záruku jejího časného i věčného blaha a přesvědčen jsa, že otázka sociální rozluštění se dá jen za spolupůsobení a na základě náboženství: chce působiti k tomu, aby veškeren život v rodině, obci a státu proniknut byl duchem křesťanským.

Za tou příčinou vyslovuje se proti bezkonfesnímu vychovávání a nevěrecko-liberálnímu zákonodárství a žádá, aby školy byly v zásadě náboženskými a veškeré zákonodárství aby dalo se v souhlasu s pravdami náboženství křesťanského.

Zvláště nutno jest, aby duchem křesťanství proniknuto bylo a v něm jednalo nejen veškeré dělnictvo ale i veškerí pracovníci, poněvadž jen tak soulad a mír mezi

oběma se přivodí a nahodilé neshody snadno a brzy se vyrovnají. —

Po těchto řečech byla první schůze papežskou, císařskou a národní hymnou skončena. — V úterý dne 10. září uspořádán slavný průvod, jehož se účastnilo přes 2 tisíce osob, na svatou Horu, kdež Jeho Eminenci sloužil v 8 hodin tichou mši svatou. V 10 hodin zahájena druhá schůze chorálem sv. Vojtěcha. Po té vystoupil na řečníště princ Dr. Bedřich Schwarzenberg, jenž mluvil „O poměrech rolnictva“. Výtečná jeho řeč podporována zvucným, libým hlasem, byla přijata s hlučným potleskem; rovněž i resoluce jím navržená, kteráž zní takto:

My katolíci arcidiecése pražské dnešního dne zde shromáždění plnou měrou uznáváme veliký význam stavu rolnického a vedení přesvědčením, že ve mravním a hmotném zmohutnění tohoto stavu spočívá záruka blahobytu i druhých tříd společnosti lidské, což dějinami vývoje a rozkvětu jednotlivých národů prokázáno jest, usnášíme se, že slovem i skutkem ze všech poměrů a vším úsilím ku hájení a podpoře jak kulturních tak i hmotných zájmů stavu rolnického působiti budeme. —

Druhým řečníkem byl prof. Dr. M. Kovář, jenž mluvil „o školství“; i jeho řeč byla přijata s pochvalou a podobně i resoluce na konec navržená, kteráž zní takto:

My katolíci, shromáždění na sjezdě v Příbrami, uváživše, že zdárné vychování mládeže jest základem a podmínkou spořádané společnosti lidské, uváživše dále, že ve škole bezkonfesní výchování beze zásad náboženských jest a zůstane kusým a nedostatečným, žádáme, aby mládež naše vyučována a vychovávána byla ve školách katolických na základech víry Kristovy, kteráž jest pramenem vši pravé osvěty a vzdělanosti a bezpečnou zárukou časného blaha a věčné spásy. —

Posledním řečníkem byl p. Janků, obecní tajemník v Turnově, jenž mluvil „o organizaci katolické“. Velmi pěkná a důmyslně sestavená jeho řeč zvucným hlasem přednesená byla vyslechnuta s velkou pozorností, odměněna hlučnou pochvalou a na konec přijata rovněž jednohlasně tato resoluce:

Sjezd katolíků arcidiecése pražské, odbývaný dne 10 a 11. září 1895 v Příbrami, vážně oceniv zhoubný směr moderního proudu protináboženského, a přiblížuje k prostředkům, jimiž odpůrci pravdy

Boží působnost náboženství zlehčují, uznává toho nezbytnou potřebu, aby pevnou a jednotnou organizací katolictva položena byla bráz snahám vše ničícího liberalismu, kteráž organizace hlavně mějž na zřeteli:

1. Zakládání spolků katolických všech odvětví, kterými by veden byl lid k povznesení vědomí katolického, k poučování o vznešených cílech lidstva a ku poznání správných zásad, k řešení veřejných otázek se vztahujících.

2. Soustavné zvelebování literatury katolické, kterou by písemnictví naše obhájci zásad křesťanských povzneseno bylo a pravdě dán byl směr příslušný.

3. Působení k tomu, aby rozbor časových otázek sociálních vyvíjel se na základě pravd křesťanských.

4. Ve příčině zachování stavu středního jako nezbytné podmínce rovnováhy života občanského, žádoucí změnu zákonodárství, aby stav řemeslný k dřívější své samostatnosti dospěl a stav rolnický vybaven byl z nynější hospodářské tísně.

5. Konečně sobě katolici arcidieceze pražské přejí, aby katolický duch více a více vnikal do našich škol, a aby veškeré vychovávání mládeže spočívalo na základě náboženském. —

Tím byl program vyčerpán a předseda sjezdu kníže Ferdinand Lobkovic promluvil několik závěrečných slov, v nichž vyslovil naději, že sjezd nebude nikterak posledním, ale že bude následovati po něm 2., 3. atd. Po té promluvil Jeho Eminenci krátkou závěrečnou řeč, ve kteréž vyjádřil radost svou nad prvním sjezdem katolickým v Čechách, kterýmž podán důkaz, že katolický duch český žije mezi námi v síle mohutné a nadšené. Když pak byl připomenul, že čeští katolici vždycky mají míti na paměti trojí, totiž: odvahu, důvěru a svornost, udělil veškerému shromáždění pastýřské své požehnání. — Po té prohlásil předseda sjezd za ukončený. — O půl druhé hodině pořádán v hotelu „u císaře rakouského“ banket o 170ti příborech.

*

— Časopis „Národ a šk.“ uveřejnil letos (r. XVI. čís. 6. str. 115.) následující podivnou zprávu: „Rychlý a v a n c e m e n t. Kardinál kn. Schwarzenberg byl již starým a musilo býti postaráno o jeho nástupce. Z českých velikých toryův nehlásil se však nikdo k duchovnímu

úřadu. Musila tedy osoba býti vyhledána, která by se podvolila knížecí arcibiskupskou metropolitní stolici pro staroslavné království České přejmouti. Volba padla na tehdejšího nadporučíka dragounského, Františka hr. Schönborna. Hr. Schönborn vzdal se své vojenské hodnosti a vstoupil do arcibiskupského semináře v Praze, ačkoliv absolvoval pouze 6 gymnasijských tříd. Po dvouletém bohosloveckém studiu v Praze odejel hrabě do Říma a po dvou letech stal se kaplanem v Chotětově. Ostatního možno se dočísti v každém schematismu duchovenstva pražské arcidieceze, totiž: po pūlletém působení v Chotětově jmenován byl hraběcí kaplan ředitelem semináře v Praze, krátce na to stal se biskupem v Budějovicích a po smrti kardinála knížete Schwarzenberga, arcibiskupem v Praze.“ Tak „Národ a Škola.“ Ať si již byla celá tato zpráva zařaděna do listu za účelem jakýmkoli, tolik jest jisto, že na ní není až na jmenování biskupem v Budějovicích a arcibiskupem v Praze, ani z bla pravdy a že, kdo ji psal, jistě nebude mučenníkem pravdy. Neboť není pravda, že by byl nejdůstojnější arcipastýř náš František de Paula kardinál Schönborn, kníže arcibiskup Pražský, absolvoval pouze 6 gymnasijských tříd; není pravda, že by byl kdy býval alumnem kněžského semináře Pražského a zde bohosloví studoval; rovněž není pravda, že by byl kdy býval kaplanem v Chotětově a že by se byl stal po pūlletém tam působení ředitelem semináře v Praze. Spíše pravda jest, že vystudoval celé gymnasium na Malé Straně v Praze a tam že složil r. 1863 maturitní zkoušku s vyznamenáním, načež se oddal studiím právnickým na vysokých školách Pražských; r. 1866. že vstoupil k vojsku, bojoval jako důstojník u Náchoda a u Hradce, po válce pak že z vojska vystoupil a r. 1868 složením státních zkoušek dokončil svoje studia právníká. Roku 1869. odebral se do Říma, by tam studoval bohosloví; od roku 1870—1874 pokračoval pak v těchto studiích na universitě v Innsbruku. Byv po 3. roce bohosloveckých studií vysvěcen na kněze, studoval pak ještě 1874—1875 bohosloví v Římě, kdež byl povýšen na hodnost doktora theologie. V říjnu r. 1875. ustanoven byl kaplanem v městě Plané, kdež setrval až do září 1879., v kteréžto době jmenován byl vice-rektorem kníž. arcib. semináře v Praze

a teprve r. 1882 po odchodu tehdejšího ředitele dra. Frant Baura, nynějšího biskupa Brněnského, ředitelem. Ostatního možno se dočísti ve schematismu duchovenstva pražské arcidieceze. (Viz spisek: František de Paula kardinál ze Schönbornů atd. Napsal Dr. Klement Borový, metropolitní kanovník, kníž. arcib. konsist. rada.) Doufáme tudíž, že „Nár. a Škola,“ jenž má na titulním listě heslo: „Jen pravda vítězí,“ zachová se podle tohoto svého hesla a svou „zprávu“ řádně opraví, by zvítězila pravda.

*

— Křesťanská výchova dcer. Dra. Vavřince Kellnera ptal se jistý otec, jak že by měl vychovávat svoji dcerušku. Proslulý tento katolický paedagog promlouvá ve své odpovědi nejprve krátce o knize reformovaného kazatele Monoda, pojednávající o vzdělání a postavení pohlaví ženského, spatřuje v knize té mnohé nedostatky, hlavně ovšem ten, že Monod jako důsledný protestant reformovaný nemohl stanoviti pro život ženy žádného ideálu, a pak píše doslovně: „Blaze nám, věrný příteli, že jsme tak šťastni, že jsme údy církve živé, která nám svým celým, plným životem, svými dějinami a svými články víry právě výchovu pokolení ženského podstatně ulehčuje. Pečujte tudíž o přísně církevní vychování své dcerušky. Je-li nevěra pro duši tím, čím jsou úbyté pro tělo, zachovejte a posilujte svoje dítě ve víře a buďte přesvědčen, že jest již tím pro výchovu vykonáno nejvíce. Zdá se mi však, jako bych slyšel otázku, jak věc začítí, a chci ji tudíž zodpovídati, ale ovšem co možná krátce a tak, aby také Vám zůstalo ještě něco ku přemýšlení. Především se musí matka starati o vychování dítěte ve víře. Nechť si muž dospěje od nevěry k víře rozličnými tak zvanými osudy nebo studiemi, dcera má býti voděna matkou do kostela a cvičena ve víře. Nejprvnější způsob vyučování pro děti jest příklad spojený s navykáním a vypravo-

vání. Proto musí matka své dcerušce záhy vypravovati, ne snad povídky o nečistotných, nebo lenivých, nebo nezdvořilých dětech, jejichž základní myšlénkou jest pouze vy-cvikování pro zevnější uhlazenost, nýbrž jednotlivé příběhy biblické, jakéž může dítě chápati, a jednotlivé legendy, zvláště o svatých jejího pohlaví. Vypravování toto budiž podporováno poukazováním na vhodné obrazy, zvláště na obrazy v kostele; nebo mám za to, že Vaše manželka béře svoji dcerušku také pilně s sebou do kostela, třeba by tato smysl a význam služeb Božích nikterak ještě nemohla cele chápati. Aspoň tomu porozumí dítě, že se scházíme v kostele, bychom ctili Boha, nebeského Otce, a že máme kromě této země ještě jinou vlast, jíž máme býti pamětlivi. Rovněž učiní manželka Vaše dobře, když bude dcerušku přidržovat záhy k modlitbě, a když jí nenechá nikdy ráno vstáti a večer lehnouti, aniž by se modlitbou poručila do ochrany Boží. Mne aspoň nedojalo nikdy nic tak velice, jako když jsem viděl matku, jak učí svoje dítě modlit se, a taková matka stojí tak vysoko nad matkami, kteréž učí svoje děti jenom dělati hezké poklony a užívati strojených frasí a je už záhy navádějí k tomu, by mluvili jinak nežli myslí, — jako slunce nad zemí.“ (Dr. Kellner, Lose Blätter, str. 52—53) — Nyní však nám přicházejí do školy často děti, kteréž neumějí ani nejkratší modlitbičky.

*

— A f o r i s m y. „Ničím nepečují rodiče, a kdyby to byli třeba rodiče knížecí, o budoucnost svých dětí hůře, než přílišnou láskou, kteráž děti zavinuje do měkkých peřin prachových, by jim snad ve věku pozdějším ustlala holou slamou. Nebo život to nebude nikdy dělati tak, jako tyto rodičové; spíše zachytí rukou tvrdou i člověka schoulostivělého a neposkytne mu ničeho bez zápasu a bez namáhání. Strohé, přísné vychování jest požehnáním po celý život. (Kellner.)

LITERATURA.

Život blahoslaveného Jana La Salle. Dle vlastiny zpracoval František J a n d a, komoří Jeho Sv. Lva XIII., č. kanovník staroboleslavský, děkan karlštejský.

Konečně tedy se nám dostalo obšírného životopisu zakladatele kongregace bratří křesťanských škol. Kratší zprávy o jeho životě a činnosti byly ovšem také

u nás tu a tam uveřejněny a velice pěkný a vřele psaný krátký životopis blahoslavencův podal nám v „Dědictví Svatojanském“ vldp. Frant. Ekert; obšírnějšího však životopisu muže významu tak velikého, jakým byl a dosud jest Jan Křt. de La Salle, jsme bohužel dosud postrádali. Tomuto nedostatku odpomohl prací svou, a řekneme hned velmi zdařilou, vsdp. Msgr. Fr. Janda spisem upraveným podle vlastiny, jenž vyšel jako čís. 2. „Hlasů katolického spolku tiskového“ na r. 1895. Spis obsahuje 176 stran a skládá se z XXXII. hlav, v nichž se postupem chronologickým pojednává o narození a dětství La Salleově, o jeho povolání ku stavu kněžskému, vysvěcení na kněžství, o prvních počátcích společnosti školních bratří, o prvním zařízení křesťanských učitelů, o noviciátě, pokoře, zkouškách, svízelných, nemoci a hrdinné obětavosti La Salleově, o řádových stanovách jím předepsaných, o přeložení noviciátu, o vzmahání se kongregace a její u lidu oblibě, o protivenstvích, jež bylo zkoušeti jejímu zakladateli, o veliké jeho křesťanské lásce a veliké péči o blaho jeho chovanců jak duševní tak tělesné, o boji, jakýž podstoupiti musil s jansenisty o velikých úspěších jeho kongregace, o nsnázi s učiteli světskými, kteří mu kladli velké překážky, o visitacích, o vzdání se představenství, o poslední nemoci, blažené smrti, slavném pohřbu a konečně v hlavě poslední o jeho prohlášení za blahoslaveného. — Spis jest psán živě, poutavě, s velikou znalostí věci a láskou k muži tak výtečnému, jakož i k jeho celému dílu, kteréž bylo sice skrovné ve svých počátcích, ale brzy vzrostlo a zmohutnělo a se rozvětvilo daleko široko.

Skromný bratr škol křesťanských vniká do všech krajín pod každým podnebím a uskutečňuje všude myšlénky svého zakladatele. On zasvětil život svůj: předně modlitbě, by upevnil srdce své ve stálé zbožnosti a pravé křesťanské lásce, za druhé pak moudrému a otcovskému vychování a důkladnému vzdělání a vycvičení dítek. On se zřekl veškerých výhod světských, i svého rodného jména, by dostal úplně úkolu svému učitelskému a vychovatelskému, úkolu, kterýž přinášíva blaživou radost a útěchu, a kterýž bývá spojen s nemalým namáháním a s mnohými oběťmi. Bratr křesťanských škol stal se apoštolem, jemuž je mládež základem lidské společnosti. Jeho úkolem jest uváděti mládež ve známost časových věd a spolu vštěpovati

v mladistvá srdce vědu ze všech nejvznešenější a nejpotřebnější totiž lásku k Bohu, lásku k sv. katolické církvi a lásku k vlasti. Jsa pak sám svým žákům příkladem hodným následování vzdělává svěřený sobě dorost ve vědách, umění a všeliké ctnosti a činí ho schopným, aby časem svým přinášel ovoce dobrých skutků. Proto není s podivením, že družstvo La Salleovo vedeno jsouc takovým duchem a takovými úmysly rostlo a se rozšířilo po veškeré zemi. Kdežto při smrti La Salleově r. 1719 počítalo se jen 22 stanic bratrských, vzrostl jejich počet do r. 1789 na 121. Nyní se počítá 20.000 bratří a přes 400.000 jejich chovanců. Mají stanice ve Francii, Belgii, Švýcařích, v Prusku, Rakousích, Turecku, Egyptě, Palestině, Kanadě, v Novém Yorku, Mexiku, Kalifornii, v Indii, Číně, na ostrovech sv. Mauricia Madagaskaru, v republice Equadorské, ve francouzských koloniích, v Alžíru, v Kočičině. Několik stanic mají ve Vlaších, mezi těmi zaujímají prvního místa stanice v Římě a Turině. — Tak čteme v úvodě. — Dejž Bůh, aby dílo blahoslaveného Jana Křtitele de La Salle i ve vlasti naší co možná nejdříve zapustilo kořeny. Kongregace školních bratří má nyní již dostatek zkoušených sil českých a mohla by neprodleně započítí v Čechách blahodárnou činnost svou, kdyby jen bylo s dostatek peněžitých prostředků ku zařízení školy bratrské a internátu. Doufáme však, že nebude čtenáře životopisu blahoslaveného Jana La Salle, jež v ladném rouše českém podal vsdp. Msgr. Frant. Janda, který by nechtěl přispěti svou hřivnou k uskutečnění této myšlénky. Příspěvky k tomu účelu přijímá s vděčností „Spolek přátel katolických českých škol bratrských“, nebo také redakce tohoto listu. — Jmenovaný spis co nejvřeleji doporučujem a vysoce důstojnému jeho autorovi z té duše děkujeme a přejeme, by ho Pán Bůh sílil, abychom se mohli potěšiti ještě z jiných jeho literárních prací.

Fr. Pohunek.

Píseň k blahoslavenému de La Salle. ¹⁾

1. Ústa v světě malých Tebe chválí, - Jene Salský, otče ubohých, - národové od všech světa dálí. - pějí Tobě v písních přemnohých: „Ty jsi opravdový přítel

¹⁾ Nápěv podle „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“.

dítěk, - těchto Kristu nejmilejších kvítek; - život Tvůj jen žítím z víry jest: - vždycky hledáš Boha, Jeho česť.

2. Mládí Tvoje plyne v nevinnosti, - jak Tě máti zbožná navádí, - stále dychtíš, žízniš po moudrosti, - jež Tě hříchu, světa, odvrátí. - Na modlitbách, v pracích s Bohem dlíti, - zalíbení Boží při všem chtěti: - toť Tvou v mládí slasti nejdražší, - Ježíš rozkoší Ti nejsladší.

3. Jaká láska k Bohu vzplála v Tobě, - když Tě ve stav kněžský Sobě vzal! - tehdá v života mladistvé době - Jemu jsi Se zcela v oběť dal. - O kéž bychom také svoje síly - jenom ku cti Boží zasvětili, - všude lidem dobře činili, - Bohu sloužiti se snažili.

4. Jakou chválou máme Tebe ctíti za památku, kterou's zůstavil? - za vzor Tebe chceme vždycky míti - v skutcích, jimiž jsi se proslavil. - Chudým dáváš velké Svoje jmění; - větší cti pro Tebe v světě není, - nežli Kristu v chudých sloužiti, - dítky v bázni Boží učiti.

5. Andělský jsi úřad vykonával, - chráně dítěk svatou nevinností; mysl k Bohu často pozvedával, hlásaje ve

škole vědomost. - Jako rosa kvítka občerstvuje - a jim síly k vzrůstu uděluje: - tak jsi dítky slovem osvěžil, příkladem svým v brzku posvětil.

6. A když kříže na Tebe se valí, - a svět zlobou na Tě dotírá, - duše Tvoje lásku Boží chválí, - neb Tě víra k díkům vyzývá. - „Hospodine, velké Tvoje Jméno - buď na věky“, říkals „velebeno! - Bůh mně všecko jenom z lásky dal, - On mi také z lásky všecko vzal.“

7. Jak jsi živ byl, taká smrt je Tvoje; - víry duch Tě vždycky oživí; - naléhají na Tě smrti boje, - srdce Tvé však hlasem tichým dí: - „Bože, Tobě dávám duši svoji! - Vás pak prosím, již jste v pravdě moji: - Buďte syny církve Petrovy, - spaste dítky z lásky Kristovy!“

8. Vůdcem mají Tebe učitelé, - dítky prosí vroucně o pomoc, - chudí, bídní vyzývají Tě vřele: - „Zaplaš od nás smutné doby noc!“ - Ty pak všechněm ochrany Svě skytáš, - prosebníka v tísní neodmítáš, - vždyť jsi v nebi mocným patronem, - dítěk milých dobrým pěstounem.

Fr. Dominik Marid.

Konkursy.

V **Kolínském** okrese obsadí se def.: místo učitelky na smíšené škole v Kolíně na předměstí Zálabském; učitele ve Svojsících. Od 3./9. — V **Benešovském** okrese: místo učitelky při d. ob. šk. v Benešově; učitele v Souticích, v Lešanech, v Okrouhlici, ve Šternberku, ve Vranově a ve Zdebuzevsi; podučitele na chl. ob. šk. v Benešově, a při ob. šk. v Bělíci, v Hrádku, v Libži, v Louňovicích, v Nahorubech, v Třebešicích, v Třemošnici, ve Velíši. Od 10./9. — V **Strakonickém** okr: def. místo říd. učitele v Jiníně a v Strašicích, správce školy v Komšíně. Dále místo učitele při ob. škole v Nových Strakonících; učitele v Hostivicích, Podsrpu a Zálesí; podučitele při ob. šk. v Čepřovicích, Česticích (2), v Dobříši, Jemnicích, Jetišově, Klinovicích, Krasilově, Kvášňovicích, Mečichově, Míchově, Nahořanech, Neuslužicích, Slatině, Strašicích, Zadních Zborovicích. Od 10./9. — V **Roudnickém** okrese obsadí se: místo říd. učitelky v Keblicích; učitele při ob. šk. v Libochovicích; učitele při dvoutrídni šk. v Ječovicích, Kostomlatech, Košticích. Dolních Počaplich, Horních Počaplich a Vetlé; podučitelky při ob. d. šk. v Roudnici Od 12./9.

O B S A H: Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky. Přednesl v mimořádné valné hromadě družstva „Vlasť“ František Pohunek. (Pokračování.) — Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky. — Náboženství a mravouka. Řeč c. k. zemského školního inspektora Antonína Klodice, rytíře Sabladovského, na učitelské zemské konferenci v Gorici dne 13. září roku 1894. — Směs. — Literatura. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 6., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilské ulice. Tam budíž zasýláme předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasýlány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (farní dům u sv. Štěpána.)

Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky.

Přednesl

v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“

František Pohunek.

(Pokračování.)

Tak tedy smýšlí o náboženství a jeho úkolu ve škole bývalý ředitel Vídeňského paedagogia a vydavatel nejrozšířenějšího vychovatelského časopisu zvaného „Paedagogium“, jenž svého času výslovně žádal, by do jeho ústavu nesměl vstoupiti kněz. Diesterweg pak praví: „Nadpřirozená víra chová v sobě zlou bytost; kdo nechce přijíti do konfliktu s pokračující kulturou, nesmí stanoviti žádného vyznání víry, aspoň mu nesmí přikládati žádné autority božské.“¹²⁾ Ba Diesterweg šel tak daleko, že učitele pravověrného prohlásil za neschopna posouditi pravou přirozenost dítěte: „Žádný člověk nemá tolik málo smyslu, aby posoudil přirozenost mládeže, jako učitel pravověrný. Er trägt Scheuklappen an dem Kopfe; er sieht nur das Eine, auf das seine steifen Augen hingezwungen werden; für alles Andere fehlt ihm das Auffassungsvermögen!“ Tato slova bývají citována často v liberálních listech německých proti učitelům katolickým a na osmém učitelském sjezdu v Berlíně mluvil za velmi hlučného souhlasu všech shromážděných Dr. Dittes takto: „Křesťanství, jemuž se ve škole má učit, jest křesťanství Kristovo, jak jest obsaženo v Bibli, ne křesťanství konfessi, jak jest obsaženo v katechismu.“ Neboť nepaedagogická jsou ona věroučná ustanovení, kteráž se ustálila teprv po tolikerých bojích, nepřátelstvích a prostředcích donucovacích. Kristus nenáležel k žádné konfessi. V obecném ústavu vychovávacím chceme učití tomu, co jest všem partajím společné, co je sjednocuje a usmiřuje, nikoli tomu, co je rozdvouje, rozštěpuje a znepřáteluje. Theologové chtějí vyznání, my chceme náboženství; theologové staví sebe a církve nad Krista, my stavíme Krista nade všechny theology a nade všechny církve.“ Ve stejném smyslu s Dittesem napsal, abychom o mnohých jiných zcela pomlčeli, i jiný jakýs paedagog: „Čím více bude zatlačena do pozadí dogmatická stránka křesťanství s jeho věroučnou pýchou,

¹²⁾ „Der Abgeordnete Windthorst und der achte deutsche Lehrertag“ str. 16.

s jeho nelaskavostí, s jeho fanatismem toužícím po pronásledování, tím více bude moci přijít k platnosti ethický charakter a bohovroucí smýšlení, jež tvoří křesťanství Kristovo.“¹³⁾

Moderní paedagogové žádají tudíž bezkonfessionální vyučování náboženství, čili, jak říkají, křesťanství Kristovo; ale takového vyučování náboženství křesťanskému, kteréž bylo bezkonfessionální, vůbec není. A proč? „Náboženství ve smyslu subjektivním značí pravý poměr čili vztah člověka k Bohu. Poznání tohoto pravého poměru zahrnuje v sobě poznání pravd a pravidel, jimiž se poměr člověka k Bohu theoreticky projadřuje o prakticky určuje. Souhrn těchto pravd a pravidel jest náboženství ve smyslu objektivním. Pravdy náboženství křesťanského sdělil nám Kristus způsobem nadpřirozeným. Nadpřirozené poznání a přijetí či uznání těchto pravd zoveme věrou. Jako tudíž víra sama, tak jsou i všechny její pravdy podstatnou částkou náboženství křesťanského. Pravdy tyto jsou však články víry čili dogmata a proto není bez dogmat čili bez článku víry žádného křesťanství a žádné křesťanské víry“ Z toho pak dále následuje, že ten, kdo mluví o náboženství křesťanském ale neuznává křesťanských dogmat čili článků víry, nestojí více na půdě křesťanské a není vůbec řádným křesťanem, třeba se tak nazýval. To nechť si pamatují páni „bezkonfessní“.

Jelikož pak náboženství konfessní či dogmatické podává se hlavně v katechismu, jsou moderní paedagogové vesměs odpůrci všech katechismů náboženství křesťanského, třeba by mnozí pravou toho příčinu ledajakými paedagogickými a methodickými důvody zakrývali; kdo z nich jsou upřímní, ti se netají s pravou příčinou, tohoto svého odporu.¹⁴⁾ Tak píše na př. professor Vernaleken v Dittesově paedagogiu: „Ze všech knih školních, jež se nacházejí v ruce školní mládeže považují katechismy za neškodlivější.“ (XIV. 232.) „Obsah katechismu postrádá veškerého skutečného základu, nedá se dokázati, je v každém ohledu věci individuální libovůle. Stát má právo a povinnost zameziti, aby církev, kteráž se stanoviska obecného práva nemá žádného většího významu než pouze význam soukromého sdružení, osobovala si právo a vliv na výchovu Škola musí být občanskou a světskou: *katechismus do ní nepatří.*“ (III. 141.) Professor Vernaleken osvědčuje vůbec velkou zálibu ve brojení proti katechismu, jak je viděti i z jeho „Beiträge zur Reform des Religionsunterrichtes in Bezug auf *Inhalt und Lehrweise.*“ Morf-Winterthur pak cituje ze spisů Salzmannových s velikým gustem toto místo: „I stal se hlas s nebe, kterýž pravil: „snete sem všechny dogmatiky a po-

¹³⁾ „Keine Dogmen in der Schule“; der dogmatische Unterricht lässt die Kinder mit stumpfen Zähnen an der Schale des Christenthums nagen, ohne sie den süßen Kern desselben kosten zu lassen . . . Da die Dogmen keine wahre, lebendige Frömmigkeit erzeugen können, so müssen wir zum Heil des kommenden Geschlechtes verlangen, dass sie aus dem Rahmen der Volksschule ganz gestrichen werden. Ja der katolische Katechismus muss aus der Schule heraus und dafür der Katechismus der allgemeinen Menschenliebe eingeführt werden“. (Citov. v Kathol. Lehrerzeitung“ 1892. str. 631.)

¹⁴⁾ Vyhodit ze školy katechismus a s ním i veškeré náboženství jest vůbec heslem zednářů. „Bratři“ v Antverpách prohlásili již před lety následovně: Vstupuje-li do školy kněz pod záminkou své duchovní moci, ničí nutně účinný vliv učitelův, ochromuje jej a připravuje děti o všeliké mravní, logické a rozumné vyučování. Vyučování v katechismu jest největší překážkou pro duševní vývoj dítěte. Pakli že se však duch lidský masý těchto náuk, které jej falšují a v blud uvádějí, jednou zhostí, bude spravedlivějším, přímějším a mravnějším“. (A. Neut, la Fr.-M. soumise . . . , I, p. 348; Pachtler: Götze der Hum. str. 379.)

lemiky a hoďte je do ohně, nebo tyť jsou to, jež lid můj matou!“ A hned přijely nákladní vozy naložené velikými a malými knihami a způsobily tolik prachu, že se slunce zatmělo. A podle nich šel zástup veliký a vrhal knihy do ohně A hlas mluvil dále a pravil: „Jestliže opravdu chcete a jestliže si toho z celého srdce přejete kráčet po cestách Páně, odvrzte od sebe všecko, čímž až dosud ubohé vaše děti byly mateny, lstivými a zlomyslnými činěny a k neposlušnosti drážděny. *Sneste na hromadu všechny katechismy, jimž učiti se nutili jste dosud svoje děti a hoďte je do ohně!*“ (IX. 296.)

Jelikož však, jak sám Dittes vyznává, na tuto dobu není ještě možno paedagogům moderním zničit katechismy, potlačit církev a theology, aby neučili náboženství dogmatickému a konfessionálnímu, volají potom, aby škola od církve úplně byla odloučena, a Dittes tlumočil jenom přání všech, když na sjezdu berlínském za velikého souhlasu takto mluvil: „Jelikož nám bohužel toto rozdvojení není možno odstraniti, nezbyvá nám z našeho stanoviska jiného, chceme-li býti poctivými a důslednými, nežli žádati úplnou nezávislost školy obecné na všech separátních církvích.“¹⁵⁾

Jakés takés odůvodnění svého požadavku podává pak Dittes, když takto píše: „S nadpřirozeným, tajemným a zázračným nemá paedagogika co činit; ona se nezbývá mysteriemi, protože tyto může člověk věřit, ale ne vědět . . . Paedagogika věnuje sice pozornost náboženství jakožto psychologické a dějepisné skutečnosti, nemá příčiny vystupovati proti církvím, dokud se tyto drží ve svých mezích, dokud jsou si vědomy svého relativního, subjektivního a soukromého charakteru, dokud si tedy nepřikládají závaznosti a práva donucovacího a dokud se nepletou do záležitosti, o níž rozhoduje věda a nikoli dogma,“ (VII. 90).

S Dittesem souhlasí mimo mnohé spolky učitelské,¹⁶⁾ jak se samo sebou rozumí, i vídeňské „Freie paedagogische Blätter“. kteréž již vícekrát žádaly totéž a kteréž ještě před nedávnem napsaly, že jest náboženství kůlem a klínem, kterýž

¹⁵⁾ „Der Abgeordnete Windthorst etc. str. 9.

¹⁶⁾ Německý učitelský spolek okresu krňovského ve Slezsku měl 13. února valnou hromadu, při níž jednal také o návrhu kardinála dra. Koppa stran rozmnožení počtu náboženských hodin a účasti učitelů světských při vyučování náboženství. Přijata byla resoluce, ve které vyhláší se návrh páně kardinálův za nový útok na nynější zákony školní a za pokus dostat školu a učitelstvo pod vliv církve. Žádoucího míru mezi učitelstvem a kněžstvem, školou a církví lze prý dosíci jen úplným oddělením školy od církve. (Národ a Škola r. 1895. č. 7. str. 133.) „Die Schule kommt niemals zu einem stabilen Gleichgewichte, sie bleibt fortwährend ein Gegendstand des Kampfes, so lange nicht eine vollständige Trennung der Schule und der Kirche durchgeführt ist . . . Warum soll die Trennung vollzogen werden? Nicht um des Krieges willen, nicht aus Feindseligkeit, sondern um der Liebe und des Friedens willen (!) . . . Das Einmaleins ist nicht confessionell“. — „Tak řečnil Dr. Dittes za opětovného bouřlivého souhlasu na učitelském sjezdu v Štýrském Hradci r. 1888. — Hned na prvním rakouském sjezdu učitelském žádáno bylo vyloučení veškerého konfessionálního náboženství ze školy; na pátém všeobecném sjezdu r. 1872. byl pak přijat jednohlasně návrh Mayerův: „In Erwägung, dass der confessionelle Religionsunterricht sich auf Dogmen stützt, deren Inhalt häufig mit den Naturwissenschaften sowohl, als auch mit den praktischen Forderungen des alltäglichen Lebens im grellsten Widerspruche steht, spricht sich der fünfte allgemeine österreichische Lehrertag aus paedagogischen Gründen gegen die Ertheilung irgend eines confessionellen Religionsunterrichtes in der Volksschule aus“.

vězí v těle školy moderní ¹⁷⁾ Při tom však mají někteří moderní paedagogové tolik smělosti či pokrytectví, že o sobě hlásají, že prý odtržením školy od církve, vyhostěním katechismu ze síní školních a veškerého náboženství konfessionálního nechtějí nikterak poškoditi náboženství, spíše prý mu prospěti, jelikož prý škola bezkonfessní „vychovává mládež“ podle zásad ethických, jež mají platnost všeobecnou, a ji navádí, aby si byla vědoma mravního řádu, jenž jest povznesen nad stav, národnost a konfessi. Nechtějí prý nikterak poškoditi náboženství, když i v hodině náboženské zatlačiti chtějí konfessi, neboť prý chtějí zatlačiti charakter konfessionální toliko ve prospěch náboženského (viz: „Učitel“ r. 1895. str. 88.), neboť jsouce proti dogmatům církevním a proti katechismu a bojujíce za školu bezkonfessní, váží prý si náboženství vlastního, uznávají jeho vychovatelský vliv a nechtějí prý ho nikterak ze školy vypudit. Tak praví i Dittes hned po slovech, jimiž žádal odloučení školy od církve, že prý tím škola nikterak nepřijde o náboženství, ba že snad se dostane náboženství potom ve škole péče větší, nežli až dosud. Že pak takové náboženství, jakéž mají na mysli tito pánové, není vlastně žádným náboženstvím, nýbrž pouze jejich výmyslem, jejich výtvozem, toliko jakousi snůškou rozličných náhledů náboženských kteréž obstály před jejich vlastním rozumem, viděti i z toho, že neuznávají žádné stálé, objektivní pravdy. Tak píše na př. jistý český časopis paedagogický v poznámce, již přičinil k vývodům Dr. Jacobovského, úhlavního odpůrce školy konfessionální: „Kde na světě jest objektivná pravda? . . . „Co jest pravda? tázal se Pilát a Kristus neodpověděl.“ (Viž „Učitel“ r. 1895. str. 110.)

Jaké by tudíž mělo býti toto bezkonfessní náboženství, kteréž sjednocuje a nerozdvojuje,“ v tom nejsou zcela přirozeně ani ti, kdož se ho dožadují, sobě důsledni a mezi sebou svorni, jak hned uvidíme. Dr. Dittes na př. píše ve své „Schule der Paedagogik“, druhé vydání, str. 451. (Paedagogium XII. 567.): „Národové západní mají jakožto památky náboženského vývoje pokolení lidského po

¹⁷⁾ „Mit dem Religionsunterrichte ist der Reaktion eine feste Stellung in der Schule eingeräumt worden, und diese Stellung ist der freien Schule ein Pfahl im Fleisch, sie ist ein Vorwerk des Feindes mitten in der Festung, von welcher doch gerade der Feind ferngehalten werden sollte . . . die Schule muss ganz und voll ihrer eingenen Aufgabe wieder zugeführt werden sie muss von der Kirche vollständig emancipiert werden. In dieser Hinsicht schreitet heute Frankreich an der Spitze der Zivilisation, Österreich muss folgen.“ (Freie päd. Bl. 1894. čís. 24. str. 370.) — „Splynutí konfessí, odstranění protiv, kteréž vyplývají z náboženského vyznání, jest krásný a šlechtný cíl. Tento cíl by mohl ve škole a skrze školu mocně býti podporován, kdyby se podařilo vybrati to, co jest společného různým vyznáním náboženským, a kdyby se to společně podávalo mládeži. Na mnoze dály se už v tomto směru pokusy a to s výsledkem uspokojivým. In Österreich lassen die Verhältnisse einen solchen Weg aber noch nicht zu. Hier wäre die Loslösung des religiösen Lehrstoffes aus dem Plane der Schule . . . wol der einzige Weg zum vollen Frieden . . . Man täusche sich nicht: mit der Novelle ist unser Schulen der confessionele Keil tief ins Fleisch getrieben.“ („Freie pädag. Bl.“ 1891. str. 586—587.) „Wir haben die vollständige Trennung des kirchlichen Gebietes von dem Gebiete der Schule anzustreben! Mit anderen Worten: Der Religionsunterricht ist aus der Volksschule hinaus zu verlegen.“ („Freie paed. Bl. r. 1894. čís. 42. str. 664.) „Es ist grundfalsch nur die grössten Härten des Confessionalismus und Kirchenthums beseitigen zu wollen. Schlankweg muss man darauf hinarbeiten, dass Schule und Kirche zwei völlig getrennte Lebensgebiete werden.“ Tak učitel Albert Köhler ve zvláštním spisku, v němž se postavil na půdu nevěreckou, a jež sepsal a věnoval německému učitelstvu jako dar. k jeho 31. všeobecnému sjezdu.

ruce především spisy biblické. Ze Starého zákona dala by se zužitkovati řada překrásných vypravování, některé žalmy atd.; z Nového zákona obzvláště řeči a podobenství Ježíšovy a výroky apoštolů — jakožto nepřekonatelné látky vzdělávací pro mládež; to všechno by se mělo snést do jediné knihy *náboženské*, kteráž by však nemusila čerpati výhradně ze židovských a křesťanských pramenů, nýbrž kteráž by měla obsahovati to nejkrásnější ze všech světově historických listin: tedy též klasobraní ze Zendavesty, z Ved, z literatury brahmínské a buddhistické. výroky Lao-coe-ovy, Konfutse-ovy, místa z koranu atd. To pak by byl živý poklad nejušlechtlejší látky vzdělávací, zároveň pak výmluvný pomník náboženského kulturního vývoje lidstva a tudíž pomůcka k uvedení do dějin kulturních. Zvláště by musela kniha tato v řadě mravoučných průpovědí obsahovati též všeobecně lidskou mravouku. Kniha tato by jakožto vzdělávací prostředek mládeže předešla v pravý čas domýšlivému a úzkoprsemému duchu sektářskému, nebo by postavila dorůstající pokolení na výši lidstva, na stanovisko humanity, kosmopolitismu, nepředpojatosti, mravnosti, vzájemné úcty a lásky bliženské. Byl by konečně čas, aby lidstvo přišlo k sobě, aby škola národní k tomu přispěla, by odvrhla od sebe všechno neplodné smetí (Wust) a za to vyměnila krásné perly, jež nám zanechali nejšlechtlejší duchové všech časů a národů.“

Po jakési podobné učebnici mravoučné, kteráž by prý měla doplniti, nebo snad spíše nahraditi vyučování náboženské, ozývá se v době nejnovější touha i u nás.¹⁸⁾ Že pak si tito pánové nejsou ve svých požadavcích důsledni a ve spolek svorni, vysvítá z toho, že týž Dr. Dittes na sjezdu berlínském, nejen chtěl mít ve škole náboženství podle volného výkladu učitelova, nýbrž i náboženství čerpané ze světské literatury. Pravil totiž: „Kdo pak by Vám mohl, pánové, kdo by mohl učiteli vůbec, chtít brániti, aby dětem nevypravoval biblické příběhy a s nimi nečetl úryvky z Bible? Kdo pak by vám to chtěl zapovědít? Snad evangelický farář nebo evangelická konsistoř? Vždyť jest to přec první zásadou protestantismu, že čísti Bibli má každý křesťan právo a povinnost a to nikoli na provázku kněžských zásad a kněžského poručníkování, nýbrž ve volném, činném osvědčení vlastního svědomí. A konečně vždyť máme také německou národní literaturu a, ctěné shromáždění, není-li národ německý hrdým na svou národní literaturu, na co pak jiného? A tato německá národní literatura jest skrz na skrz naplněna duchem náboženským. Vzpomeňme na Lutra, na Klopstoka, na Lessinga (!), na Herdera a též na velmi tupené heroy, Götha a Schillera, a na básníky novější Arndta, Uhlanda atd. Pravím Vám bez obalu, že v případě nutnosti úplně budu spokojen, když všechny děti a všickni theologové budou míti tolik náboženství jako naši praví národní básníci a spisovatelé.“¹⁹⁾

Aby náboženství ve škole bylo nahrazeno literaturou, toho žádá nejen Dr. Dittes, nýbrž i četné spolky liberálů německých, v jejichž časopisech a na jejichž sjezdech již vícekrátě o tomto tematě bylo jednáno.²⁰⁾ Zvláště důležitý jest

¹⁸⁾ „Učitelstvu českému nastává také vážná úloha sdělati do b r o u o s n o v u v ý c h o v y m r a v n í („Jest třeba vyučování mravnímu vyměřiti čas, vytknouti cíl, sděliti jasnou a přiměřenou osnovu“. — K. Štech. O výchově morální. Učit. Noviny 1892, č. 25—27.) Viz „Učitel r. VI. 1895. str. 105.

¹⁹⁾ Der Abgeordnete Windthorst etc. str. 9.

²⁰⁾ O témž tematě rokoval r. 1892. „Deutscher Lehrerverein“ a plaidovaly pro něj časopisy: Paedagogische Zeitung“, „Paedagogium“, „Freie paed. Bl.“ Paedagog. Reform“, „Preussische Lehrertg.“ (Viz: Pötsch: Religion oder Litteratur als Centrum

v příčině této sjezd německých učitelů konaný v Hamburce, kdež byl referentem jakýsi učitel Otto Schmidt a kdež byla přijata většinou hlasů tato resoluce: „Dogmatické vyučování náboženství se vším tím, co předpokládá a co z něho následuje, budiž ze školy obecné vyloučeno,“ dále pak i these, že *má literatura tvořiti centrum* školního vyučování.

Z toho snad již patrně že tito paedagogové nejsou pouze odpůrci náboženství dogmatického, nýbrž vůbec všeho náboženství, kteréž má v sobě živly pozitivní,²¹⁾ jak vysvitne bohdá z dalšího tohoto referátu a jak zřejmo jest z výroku uveřejněného v Dittesově „Paedagogiu“, jenž zní v ten smysl, že prý „co je v křesťanství obsaženo mystického, musí býti odloučeno od ethického,“ protože prý „víra v Trojici v Bohočlověka, v neomylnou církev a svátosti milliony lidí připravuje o pokoj myslí a sta millionů o mravní jejich sebevědomí.“ A nejen tohoto jest se tam dočísti, nýbrž i toho, že prý Bůh nemá býti považován za stvořitele, Bůh že prý jest dobré v nás. Víra v působícího (tvořícího) Boha ničí prý ducha mravnosti a zatahuje prý do mravouky sobecké pohnutky.²²⁾

Že boj proti křesťanským dogmatům pouhým byl pláštíkem čiré nevěry a nepřátelství proti veškerému náboženství pozitivnímu, toho dalším důkazem jest i ta okolnost, že se v době poslední se strany liberální vede boj nejen proti křesťanským dogmatům, nýbrž i proti křesťanské mravouce, ano zdá se, jak kdosi správně pověděl, že právě předpisy mravoučné, jakýmiž váže člověka křesťanství, jedinou a pravou jsou příčinou boje proti dogmatům. Na učitelském sjezdu v Hamburku útočil učitel Schmidt i na desatero Božích přikázání a v Dittesově „Paedagogiu“ vykládá kdosi svoje rozumy následovně: „Pro mravní vzdělání našeho pokolení nemůže býti žádná větší škody, než že býváme od mladosti vyučováni v mravouce křesťanské a zároveň naváděni, bychom myslili, že je to morálka, kteráž skutečně platí.“ (XIII. 39.)²³⁾

des Volksschulunterrichtes? str. 3. (145.) Ano v paedag. listech liberálních byla již nejednou vyslovena myšlénka, že prý náboženství má se v y v o z o v a t z e v š e c h p ř e d m ě t ů v y u č o v a c í c h !

²¹⁾ „Není nikde místa, kde by byly jakési „věčné pravdy“, jichž bychom my odtamtud dobývaly, nýbrž ty teprve my sami tvoříme a ničíme.“ („Učitel r. V. str. 88.) — „Jeder Mensch hat das Recht, sich seine ihm eigenthümliche, auf seiner Überzeugung ruhende Ansicht in religiösen Dingen zu bilden.“ (Diesterweg.) — Ano hotové pravdy — a těmi jscu ovšem také dogmata — nemají prý žádné vzdělávací moci „Pokud člověk patří na svět objektivně, na soubor to přirozené látky vzdělávací jako na něco (relativně) hotového, potud nemá přirozeného vzdělání, neboť jeho vlastnictvím jest (jen) vzdělání, nabyté ze zlomků, (jen) vnější výsledek bez ústrojného spojení a bez metody vzdělávací. Hotové (dovršené) resultaty a pravdy, nemají přirozené moci vzdělávací; tato přirozená síla vzdělávací tkví v metodě b á d á n í po pravdě v organické souvislosti, při čemž i výsledek sám, nalezená pravda sama poznány jsou jako něco p o v s t á v a j í c í h o (vyvíjejícího se, ne hotového, dovršeného). Proto (právem vynořuje se požadavek, aby úhrn objektivné látky vzdělávací nepojímal se, nepřejímal a nezužitoval jako cosi (relativně) hotového (dovršeného), nýbrž aby předváděl se jako cosi organicky p o v s t á v a j í c í h o (se vyvíjejícího), a aby zpracován byl podle zásady přirozené práce v sobě samém, v organické vzájemnosti harmonie vnitřní, psychické a vnější harmonie objektivné látky vzdělávací, abychom tak povolně dospěli k jednomu organickému výsledku výchovnému.“ (Viz: „Učitel“ r. VI. 1895. str. 287.)

²²⁾ Citov. z „Paedagogia“ v „Kathol. Lehrertg.“ 1894. str. 1068.

²³⁾ „Škola nesmí, má-li býti časovou, býti naplněna *dušivými výpary, spuchlinou morálky scholastické*, která je účelem sama sobě, ne, my, lidé národ potřebujeme morálku pro sebe, pro život (přítomný!), morálku praktickou, přesvědčivou, rozumovou.“ („N. a Š.“ 1895. str. 65.)

Když toto uvážíme, musíme si říci, že měl Liebknecht pravdu, když pravil kdysi: „Die deutschen Schulmeister sorgen dafür, dass die Religion aus den Schulen kommt.“ Nebo kdyby šlo po jejich, vymýtili by moderní učitelé ze školy ihned všecko náboženství pozitivní, veškerou křesťanskou mravouku a zavedli by ve škole přednášky o nejnovějších vymoženostech vědy; místo Mojžíše skvěl by se tu Darwin,²⁴⁾ místo mravouky křesťanské, hlásala by se tu mravouka bez Boha, hlavně mravouka darwinistická, jejíž velkým prorokem jest hlavně Spencer, jenž má mezi paedagogy, kteříž prý jak o sobě sami hlásají, stojí na výši doby, mnoho přívrženců i ve vlastech našich, kdež se učitelstvo neustále chlubí arcimistrem Komenským, jenž přec nebyl žádným Darwinistou, nýbrž stál na půdě zjevení Božího.

(Ostatek budoucně.)

²⁴⁾ Viz spis nadepsaný: „Moses oder Darwin?“ Eine Schulfrage. Allen Freunden der Wahrheit zum Nachdenken vorgelegt von Dr. Arnold Dodel-Port, ordentl. Professor der Botanik an der Universität Zürich. — Ve spise tomto, jehož zvláště horlivým obhájcem a velebitelem byly vídeňské „Freie paedagog. Blätter“, stojí na př. velmi tučným písmem tištěno: 1. Auf den Hochschulen wird die naturwissenschaftliche Wahrheit der Abstammungslehre, werden die ewigen Gesetze der Natur als Höchstes gelehrt. 2. In der Volksschule aber, welche von demselben Staat errichtet worden ist und von demselben Staat unterhalten wird, wie die Hochschule — in der Volksschule wird der dreitausend-fünfhundertjährige Mythos des mosaischen Schöpfungsberichtes, wird der notorische Irrthum, wird das ausgesprochenste Gegentheil von dem, was die Wissenschaften und was die lebendige Natur lehren, als Wahrheit verkündigt“ (str. 41). — „An Stelle des staatlichen confessionellen Religions-Unterrichtes hat ein auf wissenschaftlicher Basis fussender Unterricht in Ethik und Moral zu treten“ (ibid. str. 51.).

„Čemu Darwin učil, jest už dávno pravdou uznáno. (Opravdu? Red.) Učenci se o tom více nehádají, nýbrž zabývají se toliko tím, aby snášeli nové podpory a důkazy pro pravdu theorie descendenční . . . Na všech vysokých školách civilisované Evropy učí se už dávno vědecké pravdě descendance . . . Že Darwin do školy vnikne, i přes křik nepřátel pravdy, jest nade vši pochybnost jisto, proto že jest jeho nauka rovněž tak jednoduchá a snadno pochopitelná jako pravdivá . . . Které jsou nejbližší prostředky k dosažení tohoto posledního cíle, jest tak samozřejmé, že o tom není třeba mluviti: vor Allem haben wir *den alten Schutt* wegzuräumen. wo das neue Gebäude stehen soll“ (Freie paed. Bl. 1891. čís. 32.) — „Učení Darwinovo jest učení vědy, věda pak a její učení jsou svobodny. To jest rakouský základní zákon! Tu jest směšno řvátí po státní moci, by strhla svatost zákona und das Gesetz zum Kinderspott mache. My pak, my to pravíme s tichou vnitřní radostí: my zůstaneme starými a máme v listě našem pro pravdu vždycky otevřené dvéře,“ — tak psala redakce „Freie paed. Blätter“ v čís. 46. r. 1891. nedlouho po té, když byl její list pro jistý příliš ostrý článek o Darwinismu úředně zabaven a když v říšské radě poslanec Kaltenegger interpelloval ministra vyučování, jak se hodlá zachovati ku fedrování darwinismu i ve školách obecných. — Sem spadá též článek p. Klikův „Přírodověda ve službách lidstva. O národohospodářském, rozumovém a mravním významu přírodovědy ohledem učení školního“, — uveřejněný r. 1891. v Paedagogických rozhledech, opírající se namnoze o Drapera a dýšící vůbec velikou „láskou“ k církvi katolické.

Avšak v myšlenkový materiál světový počala svítati idea nová: idea vývoje S překvapující určitostí setkáváme se s ní již u Diderota a o málo let později vidíme Condorceta na ní zakládati velikolepé dílo „Dějiny pokroků ducha lidského.“ Od té doby pevné zjedнала si již místo v myšlenkovém materiálu našem a podstupuje nyní dále ještě fáse nutně jí příslušící a nám prozatím ještě nedohledné. Podstata její spočívá, jak známo, ve víře vědeckými fakty i hypothesami podporované, v lepší lidstva budoucnost, právě ve — vývoj jeho. Auo, co hlavní síly jí dodává, jest, že stala se nám unaveným synům konce století jakýmsi ethickým postulátem. Ať věříme v jakého boha chceme, anebo také v žádného, — tato myšlenka vždy nám

Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky.

(Pokračování.)

Upozornujme a na skutečné případy poukažme, že lidé s úhlednějším a správnějším písmem, zručnější kresličí, hbitější počtáři — zkrátka lidé vzdělanější — jsou ve světě hledanými a za práci svou přiměřeně odměňováni. Kdežto člověk zcela nevzdělaný, ani písmena neznalý, musí se obyčejně v těžké, úmorné práci lopotiti často za mizernou mzdu, má druhý — vzdělanější a schopnější — namnoze při lehčí práci mzdu proti němu nepoměrně vysokou. Máme tu na mysli na př. sluhy u obecních, poštovních, berních, soudních a jiných úřadů. Vždyť po venkově i obecní úředníci, nejnižší úředníci při berním a soudním úřadě (kancelářští úředníci) a jiní bývají lidé s obyčejným, ovšem dokonalejším vzděláním, jaké podává škola obecná a měšťanská.

Že takovéto dokonalejší vzdělání i u vojska přijde velice vhod, vědí větší chlapani sami. Mimo značnou polevu mají ti, kdož se na vojně šarže poddůstojnické dodělali, vyhlídky k místům právě jmenovaným, jež všechna jsou stačitelná k uhažení existence jednotlivcovy. Vůbec je věcí velmi známou, že vysloužilí vojínové mají při ucházení se o nějaké místo všude přednost a že se na ně bere všude náležitý zřetel, jakž jest také nejvýše chvályhodno a spravedливо. A přece se nikdo ani této poddůstojnické šarže dodělati nemůže, kdo si náležitě školní vzdělání neosvojil. To jest chlapcům často na paměť uváděti!

Ale ani děvčatům, zvláště těm, které si musí službou chléb svůj vydělávati, není dokonalejší vzdělání školní na škodu. Místa služebných s menší prací a slušnějším zaopatřením v lepších domech jsou zajisté na prvním místě vyhrazena těm dívkám, které se vyznají v jemnějších pracích domácích, které jsou v tom oboru obeznalejší a zběhlejší. To jest také ta jediná a pravá emancipace, v níž by se měly dívky zdokonalovati, aby se jednou prací takovou mohly poctivě vyživovati a někdy samy domácnost svou správně vésti. Čtení románů, brnkání na klavír a citeru, vyšměždění všech tanečních zábav a ustavičné navěšování na sebe trefek podle nejnovější mody a pod. věci, to vše není základem ku spokojenému a blahému životu.

Nastává nyní otázka, čeho bude mládež škole odrůstající potřebovati, aby toho bylo pro život praktický dosti, aby to mládeži postačovalo? — —

Odpoověď tu na snadě: Na cestu do života musíme dáti mládeži škole odrůstající *to nejnnutnější ze všech předmětů*. Nejdůležitějším předmětem je tu náboženství, o čemž však promluvíme sub 2. V příčině jazyka vyučovacího musíme hleděti k tomu, aby mládež ta, než školu opustí, uměla správně číst, psát a

zbývá jsou schopna všeliké ony víry ostatní úplně nahraditi. Tato myšlenka dodává nám důvěry v sebe, že voláme na ty, kdož zpět přivéstí nás chtějí víře a bratru jejímu, mysticismu, v náruč: Ještě ne, bratři! My nejsme ještě hotovi, náš intelektualismus má ještě i chuť i sílu, aby pokračoval. Než myšlení vědecké zatím neúprosně kráčí v před a hotovo je vlastní díla svá zničití, když toho potřeba se objeví. Zničití bez všelikých vedlejších ohledů. „A kdybych věděl, že myšlenky mé nespokojenost mezi vámi vzbudí, že připraví vás o všechn klid, že příčinou budou válek, jež na sta pokolení vyhubí — já bych vás napsal.“ Tak nemluví jen Stirner: My myšlenky ony za všech oněch okolností přece ve vás se zrodíme — mluví k člověčenstvu vlastní jeho intelekt. („Učitel“ r. V. str. 87—88.)

mluvit — slušnějším způsobem se vyjadřovat. Příležitost k tomu prakticky upotřebme při jméninách učitele, duchovního a rodičů, vedouce je k tomu, aby k danému návodu slušné přání napsali, případně je pěkně přednesli a t. pod. Přejme jim a naskytujme hojně příležitosti ku příležitostým řečem, aby jednou v životě uměli před lidmi promluvit. Všechny druhy písemností nechť k návodu našemu pracují před námi, abychom jim včasnou radou, pokynem, případnou pomocí mohli prospívati. Je to hanbou nemalou, má-li člověk s každou maličkostí běhati k jiným o radu, má-li každou nepatrnou listinu a každých pár řadek platiti!

Zaopatřme žactvu dobrou četbu a bděmež nad četbou tou. Dobrá četba utvrzuje, ale špatná ničí vše, co v ohledu náboženském, mravním i v příčině správného užívání jazyka jsme zbudovali. Proto veďme mládež dospívající k tomu, aby sama stávala se schopnou poznávati, oceňovati a vybírati si vhodnou pro sebe četbu. K tomu by bylo na výsost potřebí, aby byla v každé větší obci knihovna se vhodnými spisy pod dozorem moudrého muže, aby se tam nedostaly škváry, které mnohdy nestojí ani za papír, na kterém jsou vytištěny!

V příčině počtářství veďme mládež škole odrůstající zvláště k tomu, aby si pořizovala v domácnosti své potom kalendář a alespoň do toho zapisovala příjmy a vydání, svou sklizeň, aby v něm vedla stav celého svého jmění, důležité poznámky pro hospodářství. Musíme s politováním doznati, že záhubou našeho rolníka je, že *nepočítá*. Kdyby tak někdy majetek svůj sečetl a s dluhy porovnal, zhrozil by se a ještě zavčas by se vzpamatoval a hospodářství své zachránil. Nedlužil by se věru stále, vida, že úrok dostupuje výše dluhu a jmění že se před tisícími je dluhy dává na útěk. Veďmež žáky k tomu, aby počítali vždy, co se ze sklízne smí odprodati a co k setbě uschovati, jak a co která práce polní stála a tak podobně. Důtklivě jim na srdce vložme, ať si založí popisník a popisník takový jim i ukažme a s nimi ho důkladně propracujme. — Nezbytné je tu poučení o peněžních ústavech, o vyhotovování úpisů, směnek; s dokonalou znalostí nechť hledí mládež ze školy vystupující na cenné kupony, losy, vypůjčky a účty všeho druhu. Vysvětleme jim užitečnost a důležitost pojišťování majetku, života atd. Rovněž i poštovní spořitelny a jednoduché ukládání peněz do takového ústavu; zvláště je upozorněmež na to, což ne každému jest známo, že totiž na tutěž knížku můžeme ukládati i vybírati peníze všude — kamkoli se přestěhujeme — což má zvláště pro mladé a pracovní síly, které často s místa na místo se uchylují, veliké výhody. — Při měřictví pracujme k tomu, aby jeden každý žák uměl si změřiti jakýkoliv pozemek šňůrou, aby z délek těch uměl vypočísti velikost jeho v míře plošné a tudy i cenu jeho, spotřebu zásevu a podobné věci pro hospodáře nad míru důležité. To jest praktická stránka vyučování toho.

Přírodnictví: Tomu vyučujme dle doby roční, což je metoda nejprospěšnější. Tak poučme mládež posledních škol. roků na podzim o česání, ukládání a zužitkování ovoce, o sázení stromků ovocných, při čemž hledme toho, aby to žáci sami dělali. V zimě je poučme o chovu dobytka, o zakládání hnojiště a o tom, co s tím souvisí atd. Na jaře můžeme promluvit o setí, úpravě luk a zahrad. o čistění a prořezávání ovocného stromoví. Zákon zemský z r. 1870. na ochranu užitečného ptactva a ku hubení škodného hmyzu nechť znají takměř z paměti. Jeť pro celý život důležitý a pro hospodáře velmi závažný.

Takovýmto na pohled nepatrnými praktickými pokyny prospějeme dospívající mládeži naší nad míru a tak li ji ozbrojíme na cestu do života případnými radami, nemusíme se o ni obávati, že v boji o existenci jednou podlehne.

Styky s rodiči mějme vždy! Jest na nás, abychom je upozorňovali na zvláštní schopnosti a vlohy jejich dětí, neboť rodiče si toho někdy ani nepovšimnou, čímž mnohdy vzácná hřívna povaluje se potom v prachu všední práce. Jest u nás zvláštním zjevem, že malí rolníci dávají málo dětí své na řemeslo, byť měli dětí sebe více a majetek sebe menší. Stydí se za to. Je to ovšem škodný předsudek pro rodiče samé, pro děti i pro řemeslo. Venkovští chlapci jsou hledanější než městští synkové, poněvadž jsou skromnější než tito. Proto je to škoda, že se venkovští synkové dávají málo na řemeslo a doma jsou přidržováni k práci polní proti své chuti. Řemeslo má až dosaváde své zlaté dno, jen-li se mu člověk rádně přiučil a má-li také dobrou vůli pracovati, aby o něm neplatilo osvědčené již pořekadlo: „devatero řemeslo, desátá žebrota.“ Na to rodiče upozorňujte a zastaralý ten předsudek jim vymluvme. Neopomeňme je na to upozorniti, že „Severočeská jednota“ zaopatřuje chlapcům místa u dobrých mistrů v Praze a po celých Čechách zdarma.

Zámožnějším rodičům a jich dětem doporučujeme školy pokračovací a jiné odborné ústavy učebné, poučující je o jejich složení, účelu a užitečnosti. Jako s prospěchem doporučíme synkům rolnickým tak zvané zimní hospodářské, lnářské, lukařské a jiné školy toho druhu s ohledem na místní poměry nejbližšího okolí, kde takové školy jsou, tak zase bude velmi záhodno doporučiti chlapcům, kteří se chtějí řemeslu věnovati, odborné školy strojnické, tkalcovské a jim podobné. Pokyny v tom směru budou tím prospěšnější, čím více pozornosti věnujeme jednotlivcům mezi školní mládeží a čím více i rodiče na zvláštní schopnosti jejich dětí upozorňovati budeme. Že rozumní rodiče budou učitelé za takovéto praktické rady a pokyny vděční, lze dobře předpokládati.

Děvčatům se zase zavděčíme doporučením škol hospodyňských, kuchařských, ženských spolků výrobních a podob. také odborných. Víme ze zkušenosti, že rodičové bývají při volbě budoucího povolání svých dítek často v nesnázích, že si nevědí rady ni pomoci. Pochodí to ovšem z neznalosti časových poměrů a z neznalosti schopností a náklonností vlastních jejich dětí. Je tu učitel na prvním místě, aby je v důležitém tom pro dítě okamžiku poučil, svědomitě schopnosti dítek vyčetl a rodiče na ně upozornil. Tím pak se stane pravým dobrodincem nejen svých žáků pro život praktický rádně připravených, ale i jejich rodičů.

(Dále přístě.)

Náboženství a mravouka.

Řeč c. k zemského školního inspektora Antonína Klodice, rytíře Sabladovského, na učitelské zemské konferenci v Gorici dne 13. září r. 1894.

(Pokračování.)

Nale snad aspoň shodují se v tom, jaký je jest třeba stanoviti mravoučný princip? — Tvrdíme, že jest to nemožno, získsati na základě nauky pozitivistické objektivní, nezměnitelnou a všeobecnou normu mravní, neboť všechno to, co spadá do oboru smyslové zkušenosti, může býti pouze něco konkrétního, hmotného, určitého, nahodilého.

A podle poznání člověka řídí se i jeho snahy čili tužby, cíl, k němuž směřuje jeho přirozenost. Nemůže-li se člověk svým poznáním povznésti nad kruh věcí smyslných, budou moci býti cílem lidské přirozenosti jenom věci smyslné, kteréž proto také budou muset býti obmezeny, ohraničeny časem i místem, změnitelný a nestálý. Z toho vyplývá jakožto přirozený

důsledek, že se poctivost a nešlechtnost lidského jednání podle toho budou muset posuzovat, zdali je toto jednání smysluplným statkům přiměřeno či nepřiměřeno. Statky smysluplné jsou však obmezeny, pomíjitelny, časem a místem ohraničeny; pozitivisté nemohou tudíž stanoviti žádného všeobecně platného mravoučného principu.

V skutku také prohlašují jedni — jako na příklad Mill — za základ mravnosti užitečnost či prospěšnost, nebo též princip blaženosti, a vykládají, že v poměru ku blaženosti ony činy jsou dobré, které blaženost poskytují, a že jest tudíž blaženost jediným cílem hodným našeho snažení. Při tom však nikdo nepřehlédne, že norma mravnosti obsažená v této zásadě, není ani objektivní ani nezměnitelná ani všeobecná.

Není objektivní, protože není nic více subjektivního než radost či rozkoš považovaná za nejvyšší normu. — Není také nezměnitelná, protože radost, či rozkoš podle vloh, nadání, stáří, vychování, zvyku člověka, podle místa a času různě bývá pojímána: Carreau praví: „Musíme přiznati, že není nic změnitelnějšího než zásada blaženosti.“ A též Carreau prohlašuje: „Nejen každý věk a každý národ tvoří si svůj vlastní pojem o blaženosti; ba nenajdeme ani dva lidi, kteříž by si blaženost představovali stejně; ano není ani jediného člověka, kterýž by ve dvou různých obdobích svého života stejný měl pojem o blaženosti.“ — Uvedená norma mravnosti není také nikterak všeobecná; právě naopak ona jest toho příliš daleko vzdálena, než aby mohla v sebe pojmáti všechny kony ctnosti. Především by nebyl, kdybychom se drželi této normy, žádný čin, jímž člověk podporuje blaho cizí, mravně dobrým; spíše bychom musili na př. katolického kněze Damiána, kterýž se odebral na ostrov Molokai k malomocným, aby jim pomáhal a je těšil, a který zachvácen byv malomocenstvím, tamže umřel, podle výroku této nauky nazvaťi hotovým bláznem.

Podle Spencera mohli bychom princip mravoučný vyjádřiti takto: „Čin jest dobrý, pokud vede k cíli“. Princip by byl dobře vyjádřen, kdyby byl Spencer nehledal cíle v blaženosti tohoto života pozemského a ve zdokonalení druhu. Ostatně se můžeme vším právem ptáti, máme-li podle jeho náhledu za normu mravnosti považovati jenom štěstí pokolení lidského nebo pouze blaho soukromé každého jednotlivce, anebo snad obé; pakli obé, tedy je to věc na-

prsto nemožná; poněvadž jest nemálo takových případů, kde člověk přichází do takových okolností, že musí buď obětovat vlastní blaženost, anebo se musí odříci podporování blaženosti lidské. Prohlásíme-li za normu mravnosti blaho soukromé, tedy se zapletem do těchčtých nesrovnalostí, jaké jsme vytkli v náuce Stuarta Milla; je-li konečně takovouto normou pouze blaženost pokolení lidského, tedy klesá člověk na nejnižším nástroji a pozbývá lidské důstojnosti své.

Filosofie pozitivismu odstraňuje ostatně také mravní závaznost; neboť mravní závaznost a fysická nutnost: to jsou dvě věci, které se na vzájem vylučují.

Nechť člověk činí cokoli, poslouchá podle nauky pozitivistické vždy zákonů přírody, z kterýchž se hmota nemůže vymknouti. Není zde tudíž žádného důvodu, kterýž by člověka zavazoval, by činil dobré a varoval se zlého. Proto se tomu pranic nedivíme, pohlížejí-li pozitivisté i na největší zlé činy s úplnou lhostejností. Je tudíž pravda, že pozitivismus ničí úplně mravní řád, protož popírá subjekt, normu čili ředidlo a závaznost.

Naznačili jsme, jak marny jsou snahy pozitivistů, by vyložili mravní závaznost. Proto se tomu též nesmíme diviti, bylo-li lze čísti v jistém vědeckém listě německém, že se vzhledem k vědě moderní nedá dekalog více udržeti. Víra v jediného Boha že prý náleží nižšímu stupni civilisace a „první přikázání — tak totiž napsal onen list — musí prý od nynějška zníti: Budeš sloužiti lidstvu. Druhé a třetí přikázání má prý se zrušiti. Čtvrté je prý už nemístné, protože k lásce nemůže býti nikdo nucen; páté prý musí býti ostřejí formulováno; šesté prý musí zníti docela jinak. Sedmé a osmé musí prý býti vzhledem k moderním poměrům civilisačním blíže určeno“.

Z toho jde, že se tomu nesmíme pranic diviti, ba že jest to zcela přirozeno, když si ten, jenž nemá žádného náboženství, upraví morálku pro svou vlastní potřebu, a spotřebu a bylo by pravým divem, kdyby člověk takový bez náboženství, kteréž jedině může člověku vdechnouti ducha cudnosti, zůstal cudným.

Zkoumejme nyní, zdali nám mohou rationalisti poskytnouti spolehlivého a pevného pravidla mravnosti, zdali jsou s to, by vyložili mravní závaznost.

Nauky jejich sahají zpět až do starověku, neboť již Stagirita (Aristoteles) od-

lučuje mravouku od každé ideje mravoučné, uče totiž, že člověk nesmí ze žádné jiné příčiny snažit se býti ctnostným, než aby sám na této zemi šťasten byl a dobrým občanem se stal.

Také ctnost Stoiků nebyla v nižádném vztahu k náboženství. Jelikož však ctnost, tak, jak si ji oni představovali, záleží v jisté lhostejnosti (*ἀταραξία, ἀπάθεια*), která člověka povznáseti má nade všechny příhody a nehody tohoto života, tedy není takováto ctnost pranicím jiným, než bezměrnou pýchou. O epikureismu nechceme ani šířiti slov, neboť považuje duši lidskou, ano i bohy, za pouhou hmotu, prohlašuje rozkoš za nejvyšší dobro člověka. Také o žácích Epikurových nechceme tu mluvit, kteří z principu tuto vysloveného vyvodili nejhrubší, všeho mravního základu postrádající eudaimonismus. Dějiny učí, že systémy starých filosofů a sofistů nejen nikterak nepřispěly ku rozšíření mravnosti, nýbrž že vzmahající se rozklad tehdejších států, nemálo podporovaly.

Křesťanství přineslo nábožensko-mravní na člověku nezávislý řád, řád mravní, jenž má kořeny svoje v Bohu, řád, kterémuž se má člověk podrobiti, chce-li mravným býti a mravně žíti. Křesťanství prohlásilo tudíž zákon mravní, kterýž jest výronem božské vůle lidské nadřízené, vůle, a kterýž zavazuje mocí vůle Boží, ze kteréž vyšel. Když se křesťanství šířilo po světě, hlásalo závislost mravouky na náboženství.

Když však se bylo myšlení lidské od zásad náboženských odtrhlo, proklestila si poznovu cestu náuka o nezávislosti mravouky.

V Anglii to byl hrabě Shaftesbury, který vyloučiv ze svého systému pojem autority božské, chtěl v člověku samém najíti základ a normu mravnosti.

„Pojem dobra a zla“, tak totiž učí, „jsou úplně nezávisly na idejích božství. Člověk může býti mravným a ctnostným, aniž by věřil, že jest Bůh, aniž by měl jaké náboženství. Bezbožectví není na škodu mravnosti. Spíše naopak může náboženství mravnosti býti na škodu“. —

Shaftesbury měl v Anglii řadu přívrženců, kteří vyslovený jím princip o mravní nezávislosti dále vyvíjeli, až filosofický tento proud utonul úplně ve skepticizmu. Ve Francii nezabývali se tak příliš vtipnůstkářstvím o autonomní mravouce a nechavše stranou výhrady, kteréž stanovili Angličané, zabředli záhy do temností ma-

terialismu a za nedlouho klesla u nich mravnost zcela do propasti této nauky hmotářské.

V Německu vzala na sebe filosofie Kantova úkol dalšího vývinu mravního autonomismu (1724—1804.) Kant se do mníval, že v praktickém rozumu našel oporu, by mohl vyložiti ony lidské poznatky, jež přesahují kruh zkušenosti, totiž svobodnou vůli, nesmrtelnost duše a jsoucnost Boží. Podle jeho náhledu jsou obecně vízící normy. Kdo z pouhé úcty před zákonem, pouze k vůli povinnosti, již poznal rozumem praktickým, vykoná dobrý čin, kdo tedy jedná z povinnosti podle rozumu, jedná mravně. Mravní pobídka k tomu, by člověk jednal dobře, spočívá v úctě před zákonem. V rozumu má původ svůj mravní impuls; rozum jest jediným a výlučným pramenem mravnosti. Tento impuls musí však býti rozumný; imperativ musí býti kategorický a nikoli, jak říkají pozitivisti, hypotetický, to jest: tato pobídka ku pravému jednání musí vycházeti výhradně z lásky k zákonu; zákon musí sám tuto pobídku vykonávati bez ohledu na dobro, jehož by měl člověk zachováním zákona konečně dosíci. Tak si ukládá člověk sám povinnost, aby jednal mravně a jenom potud, pokud trvá na stanovisku autonomie vlastní své vůle a zákon rozumu jedině pro zákon sám nikoli však z jiných důvodů zachová, stává se v pravdě mravním. Tímto způsobem musí si dobro nejvyšší tvořiti sám. Nejvyšší dobro jest sice předmětem vůle, ne však v tom způsobu, že by bylo pohnutkou mravního jednání, nýbrž spíše v tom způsobu, by nejvyšší dobro vůlí samou mocí zákona mravního bylo vytvořeno, pokud totiž mravní zákon žádá, by vůle po onom nejvyšším dobru toužila.

Jure postlimini, jaksi ze zvláštní milosti, uvádí Kant do svého systému náboženství, jako účinek nezávislé mravnosti. Podle něho není náboženství nic jiného leč jen morálka v jejím poměru (vztahu) k Bohu jakožto zákonodárci; pokud si totiž zákony mravní jakožto Bohem dané představujeme a je jako takové vykonáváme, stává se (dle Kanta) morálka náboženstvím. Jelikož dobro nejvyšší, blaženost totiž, jež nám ukládá uskutečňování zákona mravního, jedině od Boha můžeme očekávat, ukládá nám zákon mravní, bychom jej považovali za zákon Boží a jej jakožto takový také plnili. Náboženství není tudíž pramenem mravnosti, nýbrž

spíše naopak je náboženství následkem a a účinkem mravnosti. Náboženství není nic jiného, leč jen potřeba, kteréž podle požadavku praktického rozumu musíme dosti učiniti čili vyhověti, abychom mohli dosíci blaženosti, kteráž pochází z mravního jednání. Z těchto vývodů vysvítá, že podle Kanta o ctnosti poslušnosti nemůže býti žádná řeč, jelikož poslušnost obsahuje v sobě heteronomii, již se porušuje autonomie. Takto musí člověk dospěti ku popírání náboženství každého. Pro pokoru a uctivé se podřizování není v systému, dle něhož jest člověk účelem sám sobě, žádného místa; spíše se tu musí na místě pokory roztahovati pýcha, kterouž jsme kárali na Stoicích.

Leč, kdybychom ani k tomuhle neměli zření, musí přec býti pochopitelné, že tento system nemůže uhájiti všeobecné platnosti zákona mravního, jelikož dává individuálnímu rozumu úplnou zvůli a jej samotný dělá soudcem pravdy, a jelikož dále uvolňuje svědomí a je prohlašuje za jedinou normu a jediného vůdce vlastní mravnosti.

Zde však se nám vnucuje sama sebou otázka: Jak to možno srovnati, aby byl rozum jednak považován za jediný pramen mravnosti a jednak, aby zase tento zákon mravní byl považován za zákon Boží? Ale ještě více. Nikdy není možno připustiti, aby člověk byl působící příčinou a zároveň

i podmětem závaznosti (povinnosti,) neboť by to znamenalo, že není vůbec žádné závaznosti! Nikdo přece nemůže býti svým vlastním zákonodárcem, protože jest pojem zákonodárce pojmem označujícím poměr, pojmem totiž, kterýž předpokládá poměr představeného k podřízenému! A vskutku, jaká pak jest to závaznost, kteréž se mohu každé chvíle zhostiti? Je-li závaznost tato nutnou, jde z toho, že tato nutnost nezávisí na nás. V čem má tedy svoje kořeny? Kant nám toho nemůže nikterak vysvětliti. My tvrdíme, že normy, kteréž nám ukládají povinnost, vycházejí musejí jedině z vůle vyšší nežli jest vůle naše, nikoli z naší vlastní přirozenosti nebo z našeho vlastního rozumu. Naší vůli ukládá se pouze podmíněná nutnost; člověk musí totiž říci: Cheš li ve svém jednání zachovati svou důstojnost, musíš se tohoto střežiti a ono činiti. Absolutní nutnost jednání dá se vyvoditi z lidské důstojnosti pouze v tom případě, když je jistého způsobu jednání k dosažení našeho posledního cíle nezbytně třeba. Povinnost, jež by se opírala pouze o cit naší důstojnosti, neměla by žádné mravní sily. Idea však, že by si člověk nejvyšší dobro utvořiti mohl sám, nedá se nikterak srovnati s povahou lidské přirozenosti. Lidská přirozenost touží sice po nejvyšším dobru, vytvořiti je však nemůže. Věru, Kant potřeboval Pána Boha, by mohl do svého systému vtěstnati ideu blaženosti. (Ostatek příště.)

SMĚS.

— Pochvalné uznání. C. k. okresní školní rada v Prachaticích vyslovila p. Františku Pšrossovi, učiteli a správci školy ve Velkém Boru, za zdárné a prospěšné působení v úřadě učitelském, za velmi dobrý prospěch u vyučování a za svědomitou působnost jako správce školy pochvalné uznání.

*

— Důležitý spolek pro duchovenstvo. Jak se nám sděluje, byly právě v těchto dnech ministerstvem potvrzeny stanovy spolku důchodkového (pensijního) pro katolický klérus rakouský. Spolek jest zřízen úplně na moderním způsobu pojišťování a má své sídlo ve

Vídni. Bližší zprávy a vysvětlení podá ochotně úřadovna spolku, na niž se možno obrátiti pod adressou: „E m e r i t e n - V e r e i n d e s k a t h o l . C l e r u s“, Wien XIII.—1. Hietzing, Pfarrhof.

*

— „Zlatá Kniha čili Dědictví sv. Ludmily“ v Pisku oznamuje důst. a ct. pp. opatrovníkům i všem milým údům spolku, že rozesílati bude letošní podíly — pro nepředvídané překážky — teprve počátkem měsíce října. — Zároveň věděti dává, že starší Zlaté Lístky (I. oddělení) prodávají se již jen za krámskou cenu. Zlaté Klasy starších ročníků lze dostat — jako dosud — 7 knih za 1. zl.

— Také hlas listu učitelského „Öst. Schulztg.“ napsala v čísle 23. v úvodníku toto: „Zdá se, že bitva rozhodující není už daleko, neboť trubači dělají strašný hřmot a vojsko nepřátelské dere se ku předu s vědomím, že zvítězí. Zdali pak bude naše vojsko obranné státi v boji pevně jako oněch tři sta Spartanů? — Ano! pravíme. Neboť jsou tu ještě mnozí z dob největšího ponížení, kdy vládli římský žoldáci, jsou ještě v činnosti tyto druhy zotročení, utlačování a všemi prostředky v područí držení hrdinové a ti jsou úplně spolehliví. Bojácné, úzkostlivé povahy, kteréž jsou sladkými slovy odpůrců ukolébáni, nebo takoví, jimž může, jak za to mají, z obratu věci kynouti prospěch, poznají dříve nebo později, že se klamali a poznají s hrůzou, že pomáhali sami na sebe kouti okovy. Jsouť také právě mezi námi lidé hodni opovržení a bezcharakterní, zrádci na své vlastní věci, kteří konají nepříteli služby špehýřské; stvůry, jež třeba míti v ošklivosti, kteří jsouce prázdní všeliké zmužilosti zasluhují, aby byli vydáni veřejnému opovržení a na pranýř postaveni; pokrytci, kteří se neostýchají toužiti po době, kteráž chce vzdělavatele lidu stlačiti opět na onen stupeň, na jakémž stál dříve; bázlivci a a zbabělci, kteří způsobem, pro jakýž není ani vhodného jména, vážnost a důstojnost učitelského stavu před veřejností snižují; lidé, kteří jdou ve svém servilismu tak daleko, že dávají svůj domnělý patriotismus ve všech veřejných listech rozhlašovati, jako reklamu ku dosažení vyššího uznání; jiní konečně, kteří se neostýchají při vykonávání voličského svého práva hlasovati pro odpůrce z pouhé úslužnosti a z úmyslu zavděčiti se, zapomínajíce, že by se klerus svých nároků na vládu ve škole dobrovolně nikdy nezřekl. Takovíto učitelé nemají jasného pojmu o tom, co jest pravá

zbožnost a opravdová religiozita, sice by nevydávali v šanc vážnost svou vlastní a vážnost celého stavu by se na okamžít zalíbili „důstojnému“. Ano, tomuhle nerozumíme! Vzdělavateli lidu přísluší vykonávání vznešeného jeho kulturního poslání, vychovávatí svěřenou sobě mládež pro moderní stát. Hoví-li klerus velkou většinou principům opácným a libuje-li sobě v tom, by vstúpil lidu názory středověké, by mu opětne mohl dáti dávno již zrezavelá pouta duševní tmy, jest to právě to, co tvoří protivu mezi starou a novou školou; čestné výjimky, které tu a tam jako duchovní světla vynikají, potvrzují pravidlo.“ (Christl. päd. Bl. 1895. č. 15. str. 271—272.)

*

— Za dnů našich slýcháme zhusta frasi, že vědění jest vzdělání. V příčině této nebude snad škoditi, připomeneme-li, co svého času napsal duchaplný žurnalista Gerhard von Amyntor. Praví totiž: „Není pochybnosti, že až k manii stupňovaná snaha popularisovati vědu a ji učiniti majetkem všeobecným, široké vrstvy národa jak v ohledu rozumovém tak v ohledu mravním jenom velice poškoditi a jenom ku změlčení obecné soudnosti, k domýšlivosti, ku přeceňování sebe samého a ku podkopání všeliké autority přispěti může. A jisté vědecké věty, dostanou-li se do hlav bezbožecké chátry, jsou jako nabitý revolver v ruce hráčícího si hochy. Nejvnitřnější podstata vědy zůstane vždycky esoterickou (vnitřně-důvěrnou) a kdo chce vniknouti do nejsvětějšího její chrámů, musí s nohou svých dříve odložití špinavou obuv smýšlení, nesoucího se toliko za cíli nízkými.“ Jsou-li si toho vědomy naše školy obecné a budou-li ještě dlouho prosty této manie? (Dr. Kellner.)

LITERATURA.

Stručný přehled starožitností biblických.

Pomůcka k výkladům biblického dějepisu ve školách českých. I. část. Zeměpis biblický a bohoslužebná nařízení národa vyvoleného. Složil Dr. Xaver Blanda. S 51 mapami a obrazy. V Praze. Nákladem B. Stýbla 1895.

Již dávno nevívali jsme knihy s takým radostným pocitem, jako knihy této. Nebo potřeba pomocné knihy, kteráž by otvírala tajemství dějů biblických, byla a jest u nás nepopíratelná. Nemáť každý kněz, ať katecheta, ať kazatel, po ruce objemných spisů, jednajících o látkách biblických a nejsou

poměry naše takové, bychom si spisy ty, opatřiti mohli. A přec na porozumění biblických údajů tak nesmírně záleží. Reminiscence naše z let bohosloveckých studií a explikace oboru biblického se týkající, tu nevystačují.

Není ovšem dílo p. Dr. X. Blandy v oboru svém prvé v české literatuře. Známeť zajisté n. př. všichni dílo zasloužilého moravského profesora — veterána Dra. Melch. Mlčocha a oceniti umíme službu, již českému kněžstvu spisem svým byl učinil. Ku starovědě biblické p. prof. Mlčocha důstojně se řadí práce p. Dr. X. Blandy. Učenému p. spisovateli jsme nemálo povděčni, že spracovati se jal rozsáhlé dílo biblických starožitností. Jeho učenost hlavně pak dlouholetá praxe ve školách všech kategorií, jeho činnost učitelská uschopňují jej úplně ku práci této nesešné. Nám pak dílo toto nahradí zcela německé spisy Keila, Allioli, Holzhammra, jichž nám bylo dosud užívati.

P spisovatel rozdělil svou práci ve dvě hlavní části. První nám v spisu tomto podává. Jest to jaksi část všeobecná. Jedná o zeměpisu nejen Palestiny, ale i všech zemí, pokud jsou dějištěm údajů biblických; o místě bohoslužebném a sice o svatostánku přenosném, o chrámu Šalomounovu, Zorobabelovu a chrámu, kterýž vystavěl Herodes Ukrutný. Konečně o bohoslužebných úkonech, jak veřejných tak soukromých; o obětech a svátcích, o domácí bohoslužbě.

Zeměpis biblický jest tu velice důkladný a není jediného místa v Písmě sv., o němž by kniha naše nepodávala vysvětlení. Škoda že nelze každinké to místočko vyhledati si na mapě, byl by za to čtenář nemálo povděčen. Než nám dobře známo, že nesešné, ba nemožno v tom způsobu upravití mapu, anež kritika topografie tu není shodná. Zamlouvá se nám i důkladná stať o živočišstvu, rostlinstvu a nerostech v zemi svaté. Čtenář tu nalezne mnoho zajímavého čtení. — Co se týče Egyptologie a Asyriologie, tu p. spisovatel výhodně použil výtečného spisu francouzského semitologa Vigourouxa, čímž dílo znamenitě získalo.

Velmi důkladně popsána cesta Israelitů rudým mořem, přes poloostrov Sinajský do země Kanaan, cesty Páně, jakož

i misijnářské cesty sv. Pavla. Co se týče cesty Israelitů přes rudé moře a poloostrovem Sinajským, tu v některých podrobnostech s p. spisovatelem se nesrovnáme (viz „Čas. kat. duchov. roč. XVIII. č. 6.; Haneberg: „Geschichte der bibl. Offenbarung“, p. 89). Totéž platí i o cestách Spasitelových. P. spisovatel v mnohém se liší od názorů běžných, zejména těch, kterých se přidržují učebné knihy středních škol. Tu však platí zásada sv. Augustina: *In necessariis unitas, in dubiis libertas.*

Velice důkladně psána jest stať o obětech. Nevím, zdaž která kniha německá má pojednání důkladnější a jasnější. P. spisovatel tu osvědčil neobyčejnou dovednost. Totéž platí o posvátných dobách. Výhodné jest, že p. spisovatel vsady naznačuje, které obřady zákonem Mojžíšovým nařízeny jsou, a které teprv později se vyvínovaly.

P. spisovatel nám zajisté nezalí, jestliže vyslovujeme skromné přání, by v příštím novém vydání touž důkladností a jasností spracována byla i stať o svatostánku a chrámech Jerusalemských.

I některé tiskové chyby bude třeba opravití — na př. sv. Pavel učil v domě nějakého tyрана — snad Tyрана (ἐν τῇ σχολῇ Τυράνου).

Jest nám vyznati, že jsme s velikým interessem pročetli knihu; p. spisovatel osvědčil se vsady, jako učitel-mistr, jenž dovede nejen poučiti, ale i pobaviti, jenž i části nesešné čtenáři v biblických vědách nezběhlému dovede přístupny učiniti. A v tom vidíme přednost této knihy. Důstojní pp. bratří, ať učitelé, ať kazatelé jsou zajisté p. řediteli Blandovi nemálo povděčni za tento spis, jenž vítanou jest pomůckou i pro školu i pro kazatelnu. Těšíme se na II. svazek, jenž obsahovati bude líčení poměrů domácích, občanských a státních

Ku dílu tomuto přidáno 51 obrazů a 10 map velmi pěkných. Listy tyto upraveny jsou též ve zvláštní vydání a doporučují se jako výborná pomůcka k biblickému dějepisu pro žáky středních i měšťanských škol a pro ústavy učitelské.

Jos. Havránek.

Spisy redakci zaslané.

Rajská zahrádka jest opravdu jeden z nejlepších českých listů pro mládež. „Rajská Zahr.“ nese se duchem ryze katolickým, i doporučujeme ji proto srdečně všem pánům, kteří působí na školách, by ji dítkám doporučovali a hojně odběratelů jí získali. Předplatné na rok je 80 kr. r. m., na 5 ex. je jeden zdarma. Expedice Praha 1508-II.

Dělnické Noviny. Red. Tom. J. Jiroušek. Roč. V. čís. 2. s následujícím obsahem: Sjezd katolíků v Příbrami. Cesta násilím. Uvažuje dr. Rudolf Horský. Z celého světa. Zprávy spolkové. Dopisy. Literatura.

Náš Domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Vyd. a red. Josef Vévoda v Olomouci. Roč. IV. čís. 17.

Szkoła. Tygodnik pedagogiczny. Organ towarzystwa pedagogicznego we Lwowie. Redaktor M. Baranowski Roč. XXVIII. čís. 36—37.

Bibliotéka učitelská. Svazek VII. obsahující: *Methodické výklady*, povídky a básničky z oboru přírodopisného. Díl II. Druhé, opravené vydání. Sestavili Jan Dolenský a Bohumír Patera, učitelé pražští. Nakladatelé: Nakladatelství Rohlíček a Sievers knihtiskárna. V Praze 1895 8° str. 244. Cena 1 zl. 60 kr.

Časopis učitelek. Roč. II., čís. 17. a 18.
Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Vyd. a red. Dr. Frant. Lampe, prof. Roč. VIII. seš. 18.

Konkursy.

V **Sušickém** českém okrese: místo říd. učitele v Soběšicích; katechety při m. šk. v Sušici (700 zl.); učitele v Hlavnovicích; podučitelky při ob. d. šk. v Sušici; po jednom místě podučitelském: v Bilenicích, Bukovníku, Hrádku, Kadešicích, Nezamyslicích, Ostružně, Podmokách, Velharticích a Žihobcích. Od 14./9. — V **Smíchovském** okrese def.: místo učitelky při ob. d. šk. na Smíchově: učitele v Čisovicích, Holubicích, Řepích, Středoklukách a na Vraném. Od 18/9. — V **Novobydžovském** okrese def.: místo učitelky pro odbor mathem. techn. při m. d. šk. v Nov. Bydžově; řídícího učitele při ob. šk. ve Velkých Hlušicích s expositurou v Nové Skřenici; řídícího uč. v Liskovicích a v Chotělicích; učitele v Radovesnicích; podučitelky při ob. d. šk. v Novém Bydžově; podučitele: v Krakovanech, v Starých Ohnišťanech, v Radovesnicích, v Rasochách, ve Volanicích a ve Zběři. Od 19./9.

Listárna redakce.

Dp. P. Srdečné díky. Abychom vyhověli přání Vašemu a přání mnohých jiných přátel, odhodlali jsme se, že v příštím — XI. — ročníku „Vychovatele“ budeme uveřejňovat také **vhodné exhorty** a to jak úplně vypracované tak i dobré osnovy. Prosíme tudíž ve příčině této za laskavou podporu všech bez rozdílu, kdož mají vůli v oboru tomto pracovati. Některé práce nám už byly slíbeny.

Redakce.

OBSAH: Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky. Přednesl v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“ František Pohunek. (Pokračování.) — Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky. (Pokračování.) — Náboženství a mravouka. Řeč c. k. zemského školního inspektora Antonína Klodice, rytíře Sabladovského, na učitelské zemské konferenci v Gorici dne 13. září roku 1894. (Pokračování.) — Směs. Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy. — Listárna redakce.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupočům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřské ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamače, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duchovní professor František Horáček.

(Pokračování.)

Dítě normální.

Jedna z podstatných výtek, které proti paedagogické soustavě *Herbartově* činiti lze, záleží v tom, že se nachází v odporu s anthropologií zjevenou. Učí Herbart — patrně co stoupenec anglického sensualisty Lockeho, že duše novorozeného děcka je holá „tabula rasa“, na níž zůstane lpěti to, co činitelé zevnější na ni napíší. Duše dětská jest prý jako fonograf, jenž jednoduše opakuje to, co do něho bylo mluveno, jako fotografická deska, jejíž vnímavost je povahy čistě passivní. Tu nemůže býti ani řeči o vrozených vlohách (*energiae innatae*), ani o zárodcích ctností kterýchkoliv (*semina virtutis*), ani o troudu hříšném, který již v srdci nemluvněte doutná, jak anthropologie křesťanská učí. Dle Herbartova možno z dítěte učiniti vše, co vychovatel chce! Jestliť úplně indifferentním, jsouc podrobeno pouze vlivům svého v okolí, buď dobrým, buď zlým. Pod vlivem naskrze dobrým *musí* se prý z děcka státi anděl — za vlivů nepříznivých jeho opak!¹⁾ Že v theorii *Herbartově* o *svobodné vůli* člověka nemůže býti řeči, rozumí se samo sebou.

Podstatně jiné jest stanovisko *paedagogiky křesťanské*! Naše sv. náboženství hlásá pravdu, že *dítě pokřtěné* je sice ozdobeno posvěcující milostí Boží, jsouc dědicem království nebeského, a že vedle jiných vloh Tvůrcem mu udělených má ctnost víry vlitě, „*fidem infusam*“, která je obzvláště schopným činí k přijetí zjevené pravdy, jakmile rozumu nabude, a k zachovávání zákona Božího. Avšak, přes to není žádné dítě *čistým andělem*, nýbrž chová v srdci svém *troud chtíčů*, který sám o sobě sice nikterak není hříchem, podobně jako troudu není ohněm, který ale potřebuje jiskřičky pouze, aby se vzňal v mocný plamen. Ovšem, uvážíme-li, že dítě, dříve než překročí Rubikon přičetnosti, osobního hříchu je prosto a že chyby, které u něho spatřujeme, spadají na vrub jeho okolí, tu ochotně uznáme, že *dítě normální* skytá pohled Bohu a dobrým lidem na nejvyšší příjemný, a že živě upomíná na své soudruhy v nebesích, o nichž božský Mistr dí: „Neboť pravím

¹⁾ Srovn. Schmid: *Pädag. Handbuch* I. 611.

vám, že andělé jejich v nebesích vždycky hledí na tvář Otce mého, kterýž v nebesích jest.“ (Mat. 18, 10.)

O *takovém* dětství či, správněji řečeno, o *této fási* života dětského platí plným právem nadšená slova, kterými Bogumil Goltz zlaté mládí velebí: „Zní jeden sladký zvuk skrz naše žití celé, tak svatý, jako harfy aneb varhan ton: jest to naše zlaté mládí, které v duši lidské jako nějaká struna věčně chvěje, pokud není člověk dokonaným vyvrhelem! Jsouť také nešlechtníci, lupiči a vrahové, kteří před svým koncem obživí elegickou vzpomínku na ony dny, které strávili v nevinnosti, na ony nebeské časy, kdy láska mateřská ještě střežila jejich kroky, a neposkvrněná příroda na svých perutích jich čisté duše povznášela nad špínu hříšného světa!“¹⁾

Neporušené mládí jaksi instinktivně obdivuje se a klaní všemu, co jest dobré, krásné a ušlechtilé. „Milujete-li děcko, miluje vás také; jste-li ctnostni, aneb zdáte-li se alespoň ctnostnými býti, zbožňuje vás; dítě jedná bez ctižádostivosti, bez zlovůle, bez hořkosti a bez trpkosti. Pozorujte jen, kterak oči jeho planou a srdce jeho živě bije, vypravujete-li mu příběh o lidech šlechtných a jejich činech; nad osudem lidí nešťastných prolévá slzy soustrasti, a je hotovo obětovati všecko k zmírnění bídy ubožáků; netřeba dlouhého líčení a výkladu — chápeť vše jedním rázem, a nezkušené jinak oko ihned postřehne v davu ubožáka, jenž třesoucí se ruku natahuje k almužně! To dlužno na paměti míti k dokonalému ocenění slov Ježíše Krista, která děl ke svým apoštolům: „Amen, pravím vám, neobráte-li se, a nebudete-li jako maličká pacholata, nevejdete do království nebeského.“ (Mat. 18, 3.)²⁾

Dítě normální, — je-li tělesně zdrávo — cítí se nevýslovně *blaženým* a neměnilo by s nikým na světě! Blaženost tato prýští se *s nevinností* srdce a *uskrovněností*, kteráž dítěti tohoto stupně jest vlastní. Zlato a stříbro jsou mu dle výroku sv. Bernarda lesklá hlína pouze, kterou jen lakota lidská cennou činí. Shromáždí-li se dítky neporušené *ke hře*, vidíme před sebou království nebeské v malém! Jsouť všechny sobě rovny a je-li kdo ve hře prvním vůdcem, je to možno jen za souhlasu druhých. Mezi těmito maličkými není nikoho, kdo by trpěl hlad — každé má z domu svou skývu chleba, a je-li mezi nimi pachole rodičů tak nuzných, že svému děcku ani kousek chleba nejsou s to dáti, naleznou se jistě duše soustrastné, které nasytí chudé dítě, jehož požadavky jsou tak skromné. A jak ta skýva chutná! Jako boháči bažant na pekáči! Ve hře pak nerozhoduje zámožnost rodičů, drahý šat aneb vznešený původ, nébrž jedině osobní zručnost a inteligence!

Když pak čarovná vesna květů rouchem přioděje pole i luh, tu vyhrne se roztomilá chamrad' z chatrčí i zámek, aby s ptačí havětí štěbetali o závod, a „inšpicírovali“ přírodu! Každý koutek lesa, každá studánka, každý keř, každý potůček pro ně jest jakoby neznámý ostrov „*Cipango*“, a každý z těchto malých hrdin přichází sobě jako Kolumbus! A ty báječné poklady, kterých takový malý „conquistador“ na svých dobrodružných potulkách nakořistí. Majíc buďto plné kapsy blýštivé slídy, hladkých kamének neb mušlí, nebo plné ruce lučních květů, jahod, či kterýchkoliv laciných plodů, oplývá děcko nezkažené větším štěstím, nežli svého času Kroesus! Uskrovněnost mládí nejlépe vyličil náš nezapomenutelný

¹⁾ Bogumil Goltz: „Buch der Kindheit“ pag. IX.

²⁾ Dupanloup: „L'enfant, pag. 39.

Ehrenberger ve své povídce „Jeskyně u Svatojanských proudů,“ z níž vyjímáme následující: „Joza, jemuž přezdíváno přihlouplý, neměl takové přezdívky bez příčiny. On, ač chlapisko dávno vyrostlé, tovaryšil výhradně s cháskou nedospělou a kdy a jak jen mohl, utíkal 'k pasáčkům na úhory, aby se u nich dle chuti srdce pobavil. Jinou zálibu, s věkem nesrovnalou měl Joza tu, že pořád pletl biče, ba karabáče až o dvanácti pramenech, jež vázal na krátkou a silnou násadku a jimiž nejradš na dvoře otcovského domu práskal, jako když strílí. S tím práskáním ale uhodil Joza na Janka; neboť ono bylo sestřím odporné, otcí nemilé, matce protivné a tudíž stalo se záповědí společnou, že si Joza doma na dvoře ani jednou zaprásknouti nesměl. Poněvadž zkušeností jest zjištěno, že lidé po ovoci zapovězeném touží nejvíce, tož také Jozovi ničeho nechtělo se tolik, jako práskání doma na dvoře, a záповěď rodinná byla jemu břemenem nesnesitelným. Však to také určitě a bez obalu pověděl. Neboť když se jednou s pasáčkem Dražských na mezi zahovořili, co by který dělal, kdyby byl králem, a pasáček pověděl, že by on, kdyby byl králem, chtěl ležeti na peci a jídati med a pítí sádlo, zvolal Joza jako u vytržení: „A já zase postavil bych se doma na násep a od rána do noci bych práskal.“

Avšak předmětem nejhoroucnější touhy dětské bývají živá zvířátka, obzvláště mladistvá! Jak rády hrají děti se štěnaty, koťaty, kuřátky — a jaká to pro ně rozkoš, smějí-li podržeti na chvíli v ruce stříbrnou rybičku aneb živého ptáčka, jehož srdéčko cítí v sevřené hrsti hbitě tlouci!

Dalším pramenem štěstí dětského je věku tomuto vrozená, obzvláště živá *obrazotvornost*, která nedostatky skutečnosti snadno nahrazuje zlatými vidinami duše. Bez těchto vidin, které vše, čeho se jich čarovné křídlo dotkne, v ryzí zlato mění, by ráj dětství ani neobstál. Důkazem toho děti vyhýčkané, jimž nerozumní rodiče zaopatří veškeré hračky, snesou všechny pamlsky, pokud jen hrdlo ráčí: suchary a piškoty, cukrované mandle, hrozinky a t. p. na jedné, — uměle sestrojené houpací koně, mluvící panny, běhající zvířata, železniční vlaky, které po natažení péra v před se pohybují, zlaté hodinky atd. na druhé straně — a které děti mnohdy již v 10. roce svého věku jsou oloupeny o poslední květ obraznosti: ničemu se více nediví, všechno znají, všemu nejlépe rozumějí, po ničem více netouží, kromě po hříšném rozkošnictví! Než tu mimoděk vybočili jsme z mezí této stati — vždyť chceme kreslit postavy světlé a dotkli jsme se stíných stránek vychovatelské zkušenosti . . . nuže vraťme se k *dětku normálnímu*.

Jestliže ideálem pacholety, jak jsme nahoře viděli, jest živá mláď, soustřeďuje dívčina veškeré tužby své v loutce, v panně! Kousek dřeva, obaleného několika barevnými klůcky, fantasií neporušené úplně dostačí. Panna je jedna z nejdůležitějších potřeb a zároveň osvědčení nejrozkošnějšího citu děvčátka. Celá budoucnost ženy je zahrnuta v tomto: opatrovati, oblékati, svlékati a zase oblékati, poučovati, plísňiti, kolébaty a uspávati pannu. Dítě stává se touto hrou a tímto žvatláním, tímto přichystáváním úboru, tímto šitím šateček a zástěrek děvčátkem, děvčátko velkou dívkou a dívka ženou. Prvé dítě ženy následuje po poslední panně. „Děvčátko bez panny je téměř tak nešťastné jako žena bez dětí“ — napsal Viktor Hugo který v líčení duše dětské, následkem své živé fantasmie ocítl se na půdě, která mu výborně svědčila, neboť zlaté mládí snese mnoho fantasmie! Sama smrt nemá pro dítě ničeho odpuzujícího: zlatá obraznost ve spojení s čistým svědomím dovede také chmury smrtelné obroubiti usmívavým lemováním. Dva soukrojenci, bratříček a sestřička onemocněli záškrtem. Až doposud hráli vždy ve spolek milující

se jako dva andělé. Sestřička pracovala ke smrti: v horečce vypravovati se jala usazeným rodičům, že vidí dva kanárky poletovati po pokoji; „v jednom je duše bratříčkova, v druhém dušička moje —“ dodala po tichu. „Jedna chce již uletěti do nebe, otevřte jí okna — druhá poletí brzo za ní.“¹⁾

Neporušenost srdce, uskrovněnost a obzvláště živá obrazotvornost — toť jsou hlavní rysy zlatého mládí, kterým vychovatel musí věnovati obzvláštní pozornost, mají-li se splniti naděje, které rodičové, Církev a vlast na lidský dorost kladou

Především třeba, aby vychovatel sestoupě s přísného stolce Rhadamantova snížil se k maličkým „ut efficiatur sicut parvulus“, aby se vžil v jich názory, s nimi cítil, s nimi také mimo školu — pokud to poměry připouštějí — obcoval, neboť jinak se ukazuje dítě v upjatém kabátci školní kázně a opět jinak v bezstarostných chvílích, věnovaných hře a dětské zábavě. Proto nemůžeme nikdy souhlasiti s náhledem Dra Lindnera, jenž by katedru učitelskou nejraději postavil na Olymp, odkud by učitel jako nějaký bůh zjevoval se maličkým, hlásaje jim učenými výrazy zásady moderní paedagogiky.²⁾

Upřímně sice žádáme, aby vychovateli dostalo se vždy a všude té úcty a vážnosti, která tomuto vznešenému a předuležitému stavu náleží; avšak nemůžeme dáti tomu, že by učitel utrpěl čehosi na své autoritě, kdyby i *mimo školu* vlídným poučováním a napomínáním na díle vychovatelském pracoval, ovšem pod tou podmínkou, počínaje sobě s náležitým taktem. Netajíme sobě ovšem nikterak obtíže, s kterými se snahy učitelovy v této příčině potkávají — jsou to bohužel často vlastní rodiče žáků, kteří autoritu jeho doma podrývají, a přáli bychom sobě, aby úřední charakter učitele mimo školu vychovávajícího chráněn byl zákonem — avšak zároveň nesmíme zraků uzavíratí před nepopíratelným nedostatkem působení na mládež mimo školu také tam, kde není žádných překážek! Jestliž základem výchovy veškeré *důvěra*, jak Pestalozzi svědčí: „Vychování děje se od srdce k hlavě, od cítění k vůli a rozumu, a nikoliv cestou opáchnou . . .“

„Podstatou výchovy jest *láska*; ta jest středem, od něhož vychází vše, co k podstatě vychování přináleží . . .“

Obzvláštní pozor dlužno dávatí na všechny činitele záhubné, které by mohly podrýti dětinnou víru v Boha a Jeho sv. učení neb nevinnost mravní. Kéž by v první řadě matky křesťanské bděly nad touto perlou zlatého mládí a střežly ji jako zřítelnicí svého oka — kéžby osoby odrostlé u přítomnosti dítek vždy sobě živě připamatovaly přísnou výstrahu našeho božského Mistra: „Kdoby pak pohoršil jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské.“ (Mat. 18, 7.)

Jak velice hřeší rodiče, kteří nedospělé dítky vodí do divadel, do tanečních síní aneb docela sami pořádají dětské plesy! V tomto ohledu dlužno úplně souhlasiti s autorem pověstného díla „Émile“: „Na tebe obracím se, matko něžná a prozíravá, která dovedlas odběciti od vyšlapané cesty, abys útlý štěp uchránila

¹⁾ Bogumil Goltz C. c. pag. 280

²⁾ Dr. Lindner „Allgemeine Erziehungslehre“: „Der Lehrer zeigt sich dem Kinde niemals, wie der Vater, im Schafrocke des Alltagsmenschen, sondern umgeben mit den Abzeichen seines Amtes. Er steht vor ihm da auf dem Sockel seiner erhabenen Stellung in nahezu übermenschlicher Grösse . . .“ (pag. 149.)

před nárazem mínění lidských! Pěstuj, svlažuj mladou bylinku, aby neumřela; ovoce její jednoho dne bude tobě rozkoší! Záhy otoč duši svého děcka zdí bezpečnou; jiný může určití její obvod, avšak pouze tobě přísluší klásti meze.“¹⁾

(Příště dále.)

Zřízení církve.

Ježíš Kristus měl trojí úřad. Byl nejvyšším učitelem, jak jsme se učili při třetím článku víry; nejvyšším knězem, tak při 4. článku víry, a nejvyšším králem, jak jsme posledně při 9. článku víry pověděli. Měl tedy úřad učitelský, kněžský a královský.

Pán Ježíš nepřišel na svět jen pro lidi, kteří za jeho živobytí v Palestině žili, nýbrž přišel vykoupit a spasit lidi všech časův a na všech místech. Sám ve vlastní osobě nezůstal mezi lidmi, ale postaral se o ně, by spasení býti mohli, jiným způsobem. Založil k tomu cíli církve sv.

Kristus jako učitel lidí poučoval, jako kněz je posvěcoval a jako král je spravoval. Aby lidé všech věků pravého učení (úřad učitelský) a posvěcení k životu věčnému (úřad kněžský) dojíti mohli, vyvolil Pán Ježíš z počtu věřících dvanácte apoštolů a ustanovil je představenými církve (úřad královský).

Kristus vyslal apoštoly k témuž účelu do světa, který i Jemu byl od Otce svěřen. Neboť k nim řekl: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“

Otec seslal Syna svého na svět a svěřil mu trojí úřad. Tak jako Jeho poslal Otec, tak i On posílá apoštoly své; svěřuje jim tedy také trojí úřad a to učitelský, kněžský a královský. Výslovně svěřil Kristus Pán tento trojí úřad před svým na nebe vstoupením apoštolům slovy: „Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv., učíte je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám. A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“

Z těchto slov lze vyvoditi celé učení odstavce prvního. Neboť jest v nich obsažen trojí úřad apoštolský, totiž učitelský ve slovech: „učte všechny národy!“, kněžský ve slovech: „křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“ a královský ve slovech: „učíte je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám.“ A že tento trojí úřad má trvati i po smrti apoštolů, jde na jevo ze slov: „A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa“.

Napiš slova ta na tabuli a to na první řádce slova k učitelskému, na druhou slova ke kněžskému a na třetí slova ke královskému úřadu se vztahující.

Jak vykonával Kristus Pán úřad učitelský? Viz třetí čl. víry. Kristus zvěstoval slovo Boží a také je chránil proti bludům fariseů a zakonníků. Tak lze viděti zvláště v kázání na hoře. Totéž měli činiti apoštolové: měli slovo Boží zvěstovati a proti bludům chrániti. To jest jejich úřad učitelský.

Proč jest Pán Ježíš nejvyšším knězem lidstva? Viz čtvrtý článek víry. On se za nás Otcí nebeskému obětoval. Přinesl za nás oběť na kříži. Prolil za nás svou krev. Byla to tedy jaká oběť? Krvavá. Krvavým způsobem obětoval se Kristus

¹⁾ „C'est à toi que je m'adresse, tendre et prévoyante mère, qui sus t'écarter de la grande route, et garantir l'arbrisseau naissant du choc des opinions humaines! Cultive, arrose la jeune plante avant qu'elle meure; ses fruits feront un jour tes délices. Forme de bonne heure une enceinte autour de l'âme de ton enfant; un autre en peut marquer le circuit, mais toi seule y dois poser la barrière.“ Rousseau. Emile. pag. 6.

toliko jednou, nekrvavým způsobem však se obětuje každodenně při mši sv. Mše sv. jest tatáž oběť, kterou přinesl Ježíš na kříži. A poručil, aby apoštolové tutéž oběť přinášeli: „To činite na mou památku.“ Mají přinášeti oběť Nového Zákona, to jest jejich úřad kněžský. — Svou smrtí na kříži dobyl nám Kristus milosti, kterou posvěcení býti můžeme. Tato milost posvěcující se nám uděluje, nebo se v nás rozmnožuje ve svatých svátostech. Kristus Pán, ustanoviv sv. svátosti, dal také apoštolům moc, sv. svátosti udělovati, tak křest sv. slovy: „křtíce je . .“ Apoštolové mají tedy přinášeti oběť N. Z. a sv. svátosti udělovati, to jest jejich úřad kněžský.

Kristus Pán však ještě dále praví: „učíte je . . .“

Věřící mají všecko zachovávat, co Kristus přikázal. Kdo je má tomu učiti, kdo toho má dbáti a hleděti? Sv. apoštolové. Mají tedy moc věřící spravovati a to za tím účelem, aby spasení došli. Proto jim také dal Kristus moc na zemi svazovati a rozvazovati, poroučeti a zakazovati; co poručí nebo zakáže, má zrovna takou platnost, jako kdyby sám Bůh v nebi byl tak učinil. Apoštolové mají tedy moc dávat zákony. A kdyby někdo zákonů Božích nebo jejich si nešímal, mohou jej potrestati, mohou jej „svázati“. A co oni svázali na zemi, jest svázáno i na nebi. Tuto moc, trestati neposlušné, nazýváme kázní církevní. Mají tedy věřící zákony a kázní církevní spravovati ke spasení. To jest jejich úřad královský, neboť král má moc zákony dávat a neposlušné trestati.

Apoštolům na pomoc povolal Kristus Pán ještě jiných dva a sedmdesáte učenníků.

Kristus Pán ještě dodal: „A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“ Jak dlouho s nimi bude? Ale sv. apoštolové zemřeli, jak může tedy Kristus Pán s nimi býti až do skonání světa v jejich trojím úřadě zde na světě? Osoby zemřely, ale úřad jejich zůstal a zůstane až do skonání světa, a s těmi, kteří úřad ten zastávají, jest Kristus po všechny dny. Chtěl tedy Kristus Pán, aby tento trojí úřad v církvi sv. trval až do skonání světa, ustavičně. Ze kterých slov jde to na jevo? Kdo se měl o to starati, by tento úřad ustavičně trval? Sv. apoštolové. Měli tedy ustanovovati řádné nástupce a jich pomocníky.

2. Má-li býti pořádek v domě, nutno jest, aby v něm byl někdo nejvyšším, kterého by všichni ostatní poslouchali. Neboť kdyby byli dva mocí sobě rovni a nikoho vyššího nad nimi nebylo, poroučel by něco jeden, druhý by totéž zapovídal, a tak by nebyl žádný pořádek a žádná jednota v domě. A má-li býti udržen pořádek v zemi, i tu nutno, by byl někdo nejvyšší, ať je to kníže nebo král nebo císař.

Kdyby Pán Ježíš byl dal všem apoštolům stejnou moc a nikoho nebyl učinil nejvyšším, také by pořádek a jednota v církvi sv. nebyla mohla býti zachována. Kristus chtěl jednotu v církvi sv. zachovati, proto učinil jednoho apoštola, sv. Petra, nejvyšším tak, aby byl i nad věřícími i nad ostatními apoštoly.

U člověka jest hlava nejvyšší a nejdůležitější částkou těla. Církev sv. jest také podobna tělu, hlavou, a to viditelnou tohoto těla jest sv. Petr.

Jak dlouho má trvati úřad apoštolský? Ustavičně až do skonání světa. A jak dlouho má býti v církvi sv. zachována jednota? Také až do skonání světa. A kdo má v církvi sv. pořádek a jednotu udržovati? Nejprvnější apoštol, nejvyšší hlava, sv. Petr. Ten však také umřel jako každý člověk umírá. Osoba sice zemřela, ale úřad jeho nejvyšší zůstal. Neboť i po jeho smrti má jednota zachována býti. Můžeme říci tedy s katechismem: „I tato moc Petrova . . .“

3. Co se učí v tomto odstavci, lze z biblické dějepřavy ukázati články od seslání Ducha sv. Proto to pomímám, abych přišel k definici církve sv. V ní jest obsažen trojí úřad apoštolský. Když mu děti dobře porozuměly, snadno si také budou pamatovati definici církve sv. Apoštolové a jich nástupcové mají trojí úřad a to předně učitelský.

Když vám p. učitel něco vykládá, máte tomu věřiti. Když sv. apoštolové učili, mnoho lidí uvěřilo v Ježíše Krista. Kde je mnoho lidí pohromadě, říkáme, že je tam společnost. Také ti, kdo uvěřili v Jesu Krista, byli společností; páska, která je ve společnost vázala, byla společná víra v Ježíše. Ale nejenom srdcem věřili, anobř i ústy i slovy ano i krví svou víru na jevo dávali, ji vyznávali. Čemu Ježíš Kristus učil a co sv. apoštolové kázali, není dnes bílé a zítra černé, Jeho učení jest stále stejné, jest jedno. Kdo tomuto jednomu učení věří a je vyznává, má pravou víru, jest pravověřící křesťan. Jest tedy církev svatá společnost všech pravověřících křesťanů, kteří jedno učení Kristovo vyznávají. Slova tato odpovídají učitelskému úřadu svatých apoštolův

Druhý úřad, který jim Kristus svěřil, jest kněžský. V čem záleží tento úřad? Jako učitelskému úřadu sv. apoštolův a jich nástupcův odpovídala povinnost věřících věřiti, tak opět kněžskému úřadu jich odpovídá povinnost věřících, sv. svátostí, Kristem ustanovených, užívati. Proto díme v definici dále: „kteří svátostí od Krista ustanovených užívají.“

Třetí úřad svěřil Kristus sv. apoštolům a jich nástupcům: úřad královský. Sv. apoštolové a jich nástupci mají věřící spravovati, mají moc poroučeti. A povinnost věřících jest, jich poslouchati. Kdo má moc nad jiným poroučeti, jest jeho vrchností. Sv. apoštolové a jich nástupcové, biskupové, jsou tedy vrchností věřících. Zákony a kázní církevní mají je spravovati ke spasení. Takovou vrchnost nazýváme duchovní na rozdíl od vrchnosti světské čili občanské, která má moc poroučeti ve věcech, týkajících se života pozemského. Duchovní vrchností věřících jsou tedy biskupové; povinností věřících pak jest, je za svou duchovní vrchnost uznávati, jich poslouchati. Proto díme dále v definici: „kteří za svou duchovní vrchnost biskupy uznávají.“

V církvi má zachována býti jednota, pořádek. Proto ustanovil Ježíš sv. Petra a jeho nástupce, papeže, za nejvyšší hlavu církve sv. Proto díme dále: kteří „za svou duchovní vrchnost biskupy pod nejvyšší správou papežovou uznávají“

Nyní lze celou definici nacvičiti a při trojí povinnosti věřících ukazovati ke slově na tabuli napsaným, v nichž jest obsažen trojí úřad sv. apoštolův a jich nástupcův.

Nepomuk Jos. Holý, O. S. N.

Ze školské výstavy

na Národopisné výstavě československé.

P í š e Z n á m ý.

V.

Dalším cílem našeho prohlížení budiž síň věnovaná *popisu českého dítěte, tělesné výchově a tělocviku ve škole obecné a měšťanské.*

Úpravně a srozumitelně vypravena jest tato síň vskutku důležitá.

Hned u vchodu jest *exposice spolku ku pěstování her české mládeže v Praze*. Užitek her dávno již jest uznán a dějiny nejstarší doby nás poučují, že všichni vzdělání národové považovali velké prostranné místo, vyhrazené hrám, za nezbytnou část města. Pěstování pak her poskytuje mládeži užitek dvojitý: 1. v ohledu tělesném, 2. v ohledu duševním. Spolek dosud mladičkový, však velice čilý — což hlavní je zásluhou p. prof. Klenky a p. jednatele V. Formana st. — čile domáhá se svého úkolu, odchovati dorost zdravý, dorost mravný. Vystavuje pěkné fotografie rozličných her, jež se provádějí na hřišti na Letné. Plán polohy hřiště toho jest tam také vyznačen. Nové ono hřiště má 618·336 árů. Fotografie obou kursů, o nichž již ve předešlé rozpravě byla řeč, z r. 1893 i z r. 1895 možno tam pozorovati. Různé nářadí ku hrám, jež dodává p. Jos. Pelikán v Praze, jako pešky, pálky, hole, míče duté i plné a j., pěkně seřazené a sestavené, dosvědčují, že i v Čechách možno koupiti věc dokonalou — a lacinou. — Mimo Prahu hraje se ještě také v Žižkově a v jiných místech, jež jsou na mapě poznamenána.

Další oddíl síně této-věnován jest *tělocviku*. Tělocvik, jak známo, zaveden byl na školách obecných a měšťanských jako předmět povinný r. 1869. R. 1883 změněn zákon ten, pokud se dívek týče; ustanoveno totiž v onom roce, aby tělocvik na školách dívčích byl předmětem nepovinným. Před r. 1869 vyučováno tělocviku pouze na některých školách obecných a to jako předmětu nepovinnému.

Pořadatelé výstavy tělocvičné snažili se podati obraz, na jakém stupni vývoje stojí tělocvik školský v Čechách. Hledí toho dosíci předvedením rozsahu učiva a metody vyučovací, přehledem literatury, obírající se tělocvikem školským, vystavením plánů a fotografií tělocvičen a různých nářadí, posléze pak statistikou.

Tak vidíme tam zejména: Model *vzorné tělocvičny* letní i zimní pro 8třídní školu obecnou a měšťanskou, provedený dle návrhu J. Klenky. — Plány tělocvičen i tělocvičných nářadí. — Rozvrh cvičební pro 8třídní obecnou školu chlap. od J. Klenky. — Podrobné osnovy, methodické postupy přípravných cviků k roznošce, přes kozu, atd. vše od J. Klenky. — Z Vinohrad vystavují pěkné fotografie cvičení prostných, provedených žáky různých tříd. — Ob. škola chlap. v Plzni (p. Tom Bízek) naznačuje: Názorné naznačení prostocviků (polohy paží natažených a polohy trupu).

Literatura o tělocviku sestavena jest v pěkný a přehledný diagram slovní, jenž obsahuje knihy dle různých dělidel, jako: Soustava, cvičení prostá, pořadová, náradová a methodika. Hry. Tělocvik dívek. Dějepis. Zdravověda. Úprava tělocvičen a nářadí.

Další oddíl síně vyplněn jest druhým spolkem, neméně důležitým a humanitním. Jest to spolek pro české feriální osady pro Prahu a pražská předměstí. Vystavuje některé fotografie ze života kolonistů. Za dobu trvání svého od roku 1882—1894, vyslal spolek ten celkem 3696 dětí nákladem 64.258 zl. 18½ kr. Číslo to mluví příliš zřetelně. —

V témž oddílu vystaveny jsou fotografie dětí různých tříd a škol. Od známého kartografa p. E. V. Milbaura vidíme skvostnou mapu školství Ústřední Matice školské.

Na protější stěně upoutají každého i laika — „Obrazy zdravotné pro obecnou a měšťanskou školu“, pracované sl. A. Jiř. Čadovou. Znázorněno jimi veškeré učivo zdravotné pro obecnou a měšťanskou školu, i metoda pro podání učiva toho. Vodící myšlénkou je, by žák dostal záhy poučení zdravotné; věku jeho přiměřené a to bez přílišné přítěže anatomie popisné. Nebude neza-

jímavo, které obrazy tam vystaveny jsou: Jak působí těsný šat. — Znázorněn oběh kyslíku v přírodě a při tom jest toto pravidlo: Volný šat a zdravý vzduch. — Působení těsných bot a podvazků — Bakterie a parní desinfekční přístroj. — Správné a nesprávné sezení žáků. — Jak zařízena má býti dokonalá ventilace. — Jak uchráníme se zánětu krčního, difterie, záškrtu, jak zánětu ucha, bolesti zubů. —

Zajímavou studií jest též vystavená literatura školní hygieny. Obsahuje spisy zdravotnické od spisovatelů — učitelů, čelnější pojednání časopisecká, zdravotně spisy pro mládež, „Zdraví“, ukázky starších školních spisů a pojednání zdravotně, učebnice tělo- a zdravotně pro kandidáty učitelství i učitele, resoluce sjezdové a spolkové o věcech spadajících do zdravotnictví školního, přehled a výčet článků zdravotně z veškerých učitelských časopisů českých a moravských od r. 1848—1895 a m. j.

Literatura her mládeže a spisy tělocvičné, jež jsou v téže skříni umístěny, tvoří též úplný přehled všeho, co dosud u nás o těchto předmětech napsáno. Vůbec podává literatura školní hygieny důkaz snahy nejupřímnější učitelstva a svědomité péče o zdraví mládeže.

Plány pečlivě a podle předpisu zařízených zahrad vystavují školy: v Lipoticích, v Chotěboři, na Král. Vinohradech, ve Ždírci, v Sedlčanech, v Zákolanech a v Jesenici u Prahy.

Sl. Čadová vystavuje zajímavou rostlinu, již možno v obyčejném květináči pěstovati, a která svými listy o velké ploše výdyšné čistí v značné míře vzduch uzavřených místností. Daří se jí i v prachu, v suchém vzduchu i v nedostatku světla. Hodí se tedy dobře pro školy.

P. Tom. Hanuš vystavuje své vzorné lavice a p. A. Hynek své podle pravidel zdravotních sestavené sešity; dále ukázky per, tužek, barev atd.

Dále pozorujeme vystavené různé věci týkající se tělocviku dívčího, jako osnovy, různé rozvrhy cvičení a některé obrázky různých postavení těla dívky při cvičeních.

Zajímavý jsou též statistické přehledy, jakož i mapa, na níž vyznačena jsou místa, kde starají se buď jednotlivci nebo spolky o stravování a šacení chudé mládeže školní, modely přímidel na dívčích školách užívaných, oděv tělocvičný, školní lékárníčky a m. j.

Též na Kodyma, pravého přítele lidu, který vydal mnoho spisů přírodovědeckých a zdravotnických, nebylo zapomenuto. Jest tam jeho podobizna uprostřed jeho zdravotního desatera.

Velice zajímavým je diagram, který znázorňuje desítiletý průměr úmrtí na infekční nemoci v Praze dle stáří dětí. Ve stáří od 1—5 roků jest největší průměr úmrtí při mázdrivce se záškrtem, potom hned nejvíce umírají děti na spalničky, dále na spálu, neštovice a tyfus.

A nyní přicházíme k oddílu, jenž vyžadoval veliké práce. Řídil jej MUDr. F. Matiegka a podniklo jej učitelstvo všech krajů českých i moravských. Učitelstvo totiž podniklo ve svých třídách měření a vážení žactva, vyšetřilo dívky dle výšky, objemu prsou, hlavy, podalo udání dle barvy vlasů, dle chrupu, o nadání, mravech a chorobách žactva atd. Pan Matiegka podnikl potom přetěžkou práci, roztrídil sebraný material a učinil statistiku, jež se jeví ve 25 statistických diagramech a mapách.

Některé drobnosti z oněch diagramů zde podáváme. Průměrná výška hochů 6letých jest 110·9 cm., ve 14. roce — 148·8 cm. Dívky měří v 6 letech 107·4 cm, ve 14 letech 148·3 cm. Váha 6letých hochů je 18·13 kg., ve 14. roce, — 40·10 kg; děvče váží v 6 letech 17·76 kg, ve 14 letech 42·12 kg. Barva vlasů v % největší je světle hnědá 31·1%. Obvod hlavy dle různého nadání v 6 letech: nenadaní 50·9 cm, nadaní 51·2 cm; ve 14 letech nenadaní 51·9 cm, velmi nadaní 53·2 cm. Ze 100 žáků průměrem nejvíce krátkozrakých je na školách pražských a to 11letých — 13·5%.

Obrovské přímo množství fotografií dětí z různých míst Čech i Moravy buď jednotlivě, nebo společně se svými učiteli pěkně dokončuje tuto síň. —

Náboženství a mravouka.

Řeč c. k. zemského školního inspektora Antonína Klodice, rytíře Sabladovského, na učitelské zemské konferenci v Gorici dne 13. září r. 1894.

(Dokončení.)

Šed error, — tak možno říci jak o po-
 † věsti, tak i o nauce zastoupené Kantem,
 „crescit eundo“. On jistě nepředvídal, k ja-
 kým hrozným důsledkům povede jeho system.
 Ten se rozšiřoval stále víc a více a nábo-
 ženstvím — zvláště křesťanským — bylo
 naturalismem opovrhováno a začalo se
 s příděchem jakési chlouby mluvit o mo-
 rálce. Časem povstaly společnosti pro pěstování
 mravnosti, přes kteréž pro jejich
 tendence nesmíme přejít mlčením. Chtějíť
 zreformovati jak vyučování mládeže, tak
 i všechny stávající instituce na základě mravo-
 uky občanské. Tyto ethické společnosti jsou
 výrazem pokračujícího vývoje filosofických
 ideí, jakéž o mravnosti ve spisech svých
 pronášel Kant, neboť nechtějí za základ
 mravouky připustiti nejen žádné nábožen-
 ství, nýbrž také žádný filosofický system
 a tvrdí, že ve příčině mravnosti záleží
 pouze na praktické poctivosti. Nejvyšším
 jejich cílem jest, jak říkají, pěstovati to,
 co jest v mravouce v pravdě lidského a
 nezávislého na různých se náukách nábo-
 ženských vyznání, nezávislého na náhledech
 filosofů a partají, a učinit prý její základem
 to, co jest všem společné.

Není třeba zvláště vytýkati, že tito
 pánové jsoucností Boží a nesmrtelností duše
 buď popírají, nebo prohlašují, že nevědí,
 zdali jest nějaký Bůh a zdali jsme povola-
 ní k životu nadzemskému.

My se do jednotlivostí teorií těchto
 společností pouštětí nebudeme; pouze při-
 pomeneme, že se ani u nich — jak to
 zcela přirozeno jest — nenachází veskrze

potřebná shoda a všeobecnost učení, a že
 jejich náukám nedostává se charakteru zá-
 vaznosti a sankce. Nebo co se těmto pá-
 nům uráčilo nazývati „sankcí“, totiž pocit
 bolesti a rozkoše, kterýž u člověka vzniká
 z jeho činů, společenské a domácí nepří-
 jemnosti a příjemnosti, jež bývají spojeny
 s jednáním lidským, libosť nebo nelibosť
 veřejného mínění, stávajícími zákony sta-
 novené tresty — to všecko nemůže pova-
 žováno býti za sankci našich činů ve smyslu
 mravouky, jelikož se naše vůle jenom
 z důvodů opravdu dobrých odhodlati má
 jednomu jednání před druhým dáti přednost.

Sankce zákona mravního musí býti
 taková, aby z ní všickni lidé všech časů
 a všech míst mohli odvozovat v pravdě
 účinnou pohnutku k tomu, by jej zacho-
 vávali. Tato sankce není ani neurčitá ani
 nejistá, nýbrž dokonalá, neomylná a spra-
 vedlivá a má tudíž věčné trvání kdežto
 sankce spojená s mravoukou občanskou jest
 neurčitá, nejistá, na nejvyšší pouze legální
 — nebo nicotná.

Není však hlas svědomí sankcí do-
 statečnou? — Kdo toto tvrdí, zapomíná,
 že svědomí není nic jiného než schopnost
 duše ukazující nám, že jistý čin má býti
 vykonán, protože ho mravní zákon žádá,
 a jiného že jest se třeba střežiti, protože
 jest zakázán. Takovéto pobádání či napo-
 mínání nemůže býti nazýváno sankcí. Toto
 pobádání předpokládá již před tím trvajícím
 závazností. Když pak toto svědomí více ne-
 stačí, by ukazovalo na světlo, kterýž
 by vedlo člověka na drsné cestě života

k cíli nejvyššímu, když hlasu jeho není více slyšeti, když se tudíž člověk necítí více být zavázán konati předpisy zákona, kterýž spočívá na náboženství, a když má za to, že může beztrestně býti poslušen ponoukání své ctižádosti: jaké z toho potom povstávají následky pro společnost lidskou?

Po ovoci poznává se strom; po účincích můžeme poznati cenu systému. Že jest nauka těch, kdož brojí proti mravouce náboženské, velice pohodlná, dokazují životopisy nejhlavnějších bojovníků za mravouku občanskou.

Kdybychom zde chtěli uvéstí toho doklady, co jsme tvrdili, mohl by nám někdo říci, ačkoli neprávem, že pomlouváme, a proto dokladů uváděti nebudeme. Naopak chceme připustiti, že ani oni nejsou zcela bez zásluh, a že také ti, kdož v Boha věří, mnohých se dopouštějí nepravostí, poněvadž mají všichni tutéž křehkou přirozenost; my pak tvrdíme přec, že mezi jedněmi a druhými velikánský jest rozdíl a že jedni od druhých daleko jsou vzdáleni.

Kdežto jedni poblouzení svá vyznávají a s pomocí Boží se polepšují, vychloubají se druzí svou špatností, setrvávají v ní a bývají od svých přátel chváleni a oslavováni.

Jelikož jejich morálka pohodlná jest, nesmíme se diviti, že beze všech výčitek svědomí a s obejitím ustanovení zákona občanského učinili a činí věci, kteréž nám, již jsme vychováni ve škole křesťanské mravouky, zdají se býti neuvěřitelnými. Již dříve jsme podotkli, že v katechismu těchto pánů šesté přikázání Boží nemá platnosti. Jsou však proto šťastni? Postačí jenom v příčině této čísti výpovědi Góthovy a tak mnohých jiných. Postačí znáti způsob smrti, jakým sešli se světa slavní mužové, kteří šířili náhledy, jimiž se zabýváme v tomto našem uvažování, a nabudeme toho bolestného přesvědčení, že nebyli tak šťastni jako Béranger, Littré, Zachariáš Werner, Bedřich Schlegel a mnozí jiní, kteří se vrátili k Bohu a potom šťastně a spokojeně žili a zemřeli.

Nebyly-li však tyto nauky s to, aby pojistily štěstí jednotlivých osob a učených lidí, pak nejsou též s to, aby pojistily solidní a mravné vychování studující mládeže, a to tím méně, jelikož se jim, jak jsme ukázali, nedostává známky jednoty a všeobecnosti. Patrným toho důkazem jsou pokusy, kteréž se staly ve Francii s vyučováním ve mravouce občanské.

O tom, jak by se mělo vyučovati mravouce občanské, byla totiž ve Francii od příslušných úřadů vydána nejružnější nařízení. Porovnáme-li tyto instrukce, shledáváme mezi nimi tak veliké a tak četné odpory a protivy, že není možno očekávati od nich užitečného výsledku. R 1889 užívalo se ve školách francouzských neméně než 119 různých příručních knížek mravouky občanské! Zde snad postačí, poukážeme-li na obsah knihy nejvíce rozšířené, jejíž autorem jest Laloü a jejíž titul zní: *La première année d' instruction morale et civique*. Čítá 180 stran, z nichž jest pouze osm stran věnováno vlastní mravouce totiž: povinnostem lidí k sobě samým nebo k bližnímu. Ostatní část knihy pojednává obšírně o rodině, škole, společnosti, o povolání, o spořitelnách, o společnostech pojišťovacích, o řemeslech, o rolnictví, o obchodě, o práci, úřadech, státních zřízeních, o povinnostech a právech občanů. V kapitole, v níž se pojednává o povinnostech a právech občanů k sobě samým, klade se obzvláště váha na předpisy hygienické totiž: na čistotu, na větrání světnic a větrání vůbec, na chránění se průvanu, na tělocvik, na péči o vývoj rozumu a na boj proti náruživostem. Jakožto sankce nejvyšší připojují se k jednotlivým kapitolám dotyčné paragrafy trestního zákonníka.

Není tudíž divu, že se takovéto idey o mravouce tak vyvinuly, že jistý učitel veřejně prohlásil, že jest mravnost pouhým předsudkem. Vzhledem k tomu, že se tak veliká jeví různost v textech učebnic mravoučných, jichž se užívalo ve škole a vzhledem k té zkušenosti, že to mravnosti ku veliké bylo škodě, uznal ministr veřejného vyučování, Bourgeois, za svou povinnost v řeči, kterouž měl dne 4 srpna 1890 na Sorbonně, veřejně prohlásiti, že jest třeba mravouky jednotné. Správě školní se však nikdy nepodaří takovou morálku sestaviti a bylo by to skutečně vyzváním zdravého rozumu, aby laický papež stanovil předpisy mravouky, a zároveň též hříchem proti zásadám liberálním. Při sestavování takovéto knihy příruční přišel by do velmi velikých nesnází, jelikož by nevěděl, na jakých ideách by měl své dílo budovati; nebo jedni se chtějí opíratí zcela úplně o ideu vlasti, druzí o ideu vlasti a lidskosti, a jiní opětně prohlašují, že základní tyto idey nepostačují.

Jaké ovoce přináší takovéto mravoučné vyučování, dokazuje výmluvný a stále

stoupající počet zločinů, statistika odsouzených a hrozná znemravnělost mládeže. A to jest zcela přirozeno, jelikož bez Boha nejsou možny ani vychování, ani poslušnost, ba ani vzájemná úcta. *Initium sapientiae timor Domini!* — Počátek moudrosti, bázeň Boží.

Kdo by nevěřil, že se stal pokrok v těchto věcech, ten nechť si přečte soud, jenž pronesl Duruys o mravech francouzské mládeže, kteráž navštěvuje školy veřejné. Nejhorší však při tom jest, že masy lidu, kteréž slyšely, že mravoukou, kteráž společně s pravdou ku ctnosti vede, civilizaci podporuje, důstojnost lidskou zabezpečuje a lidstvo k vykonání pokrokového poslání svého vede — jest ona mravouka, kterouž si stanoví svědomí samo, domnívají se pak, že se smějí dopouštětí všeho nepořádku a všeliké prostopášnosti.

Nejtrpčím ovocem vyučování, kteréž nespočívá na mravouce, kteráž se opírá o náboženství, bude tudíž *s p o l e č e n s k ý p ř e v r a t*. Nebo přijme-li se jedenkrát princip, že může člověk mravouku, kteráž má býti vštěpována mládeži, určovati a stanoviti beze vsí závislosti na náboženství — odnímá se tím mravouce veškerý základ, cena i sankce. Je-li člověk pramenem, normou a účelem mravnosti, neobsahuje-li v sobě křesťanství věčné pravdy mravoučné, v nichž jest obsažena mravouka společenská: pak schází vyšší princip, kterýž by mohl individuální poblouzení držeti na uzdě; pak by byl revolucionářský socialismus úplně v právu, kdyby chtěl zničiti dosud trvajícím společenský řád; pak bude moci jevom násilí udržeti na uzdě masy lidu. My však ptáme se: kdo pak bude držeti na uzdě ty, kteří mají moc ve svých rukou a moc reprezentují, jakmile v nich zapustí svoje kořeny náhled, že jest morálka pouhým předsudkem, jak pověděl onen francouzský učitel? Odpověď nám dávají dějiny úpadku říše Římské, dějiny francouzské revoluce z minulého století. K opanování vášní nepostačí jistě idea „všeobecného blahobytu a pokračujícího vývoje lidstva“, kteréž jest třeba podřídití zájmy a přesvědčení vlastní. Jelikož člověk nechtěl nad sebou uznati Boha jakožto Pána nebes i země, dospěje nutně k tomu, že nebude chtít nad sebou uznati žádné authority, žádného pána. Mravouka bez Boha, bez náboženství vede nevyhnutelně k anarchii, k bezvládní v oboru mravním, politickém i společenském. Závrať a hrůza pojímají člověka, uvažuje-li o hrozných

následcích takovýchto systémů. Jsa zaujat ošklivostí proti takovýmto náukám a roznicen láskou k mládeži, kterouž bych rád viděl vyrůstati okrášlenou všelikou ctností, považoval jsem to za svou povinnost, abych vám, stateční pěstitelé mládeže, ukázal propašť, do kteréž takové systémy vedou, a proto jsem zběžně nastínil jejich podstatu, jejich vznik a jejich následky. K účelu mému hodí se mi zde následující výrok Lambruschini-ho: „Základem zřízení politických musí býti řád mravní; základem pak řádu mravního musí býti vychování, ono vychování, kteréž ducha moudře vede a osvětluje, nikoli však zdržuje a kazí nebo rozplameňuje; ono vychování, kteréž spojuje duchovní snažení s požadavky života praktického, život občanský se životem rodinným, tento bídný život pozemský s blaženým životem v nebi.“

O thematě pak, jehož jsme se dnes — ovšem jen povrchně — dotkli, vyslovuje se Lambruschini následovně: „Jest zákon, kterýž ovládá lidského ducha a jej vřadí do příslušného mu řádu. Ale zákona tento ponechává mu přec svobodu, by jej buď plnil nebo neplnil. Člověku se dostává vědomosti o tomto zákoně vnitřním hlasem svědomí, zevnějším hlasem přírody a živým slovem Božím. Poznati a vyplniti celý zákon mravní jedině světlem rozumu a svědomí, nebylo možno ani člověku nevinnému; odtud potřeba zjevení Božího, kteréž druhé dvě zjevení zákona mravního (totiž rozumem a svědomím) vykládá a dokonává, poslednějším pak propůjčuje charakter zákona náboženského a mimo něj trvajícího zákona pozitivního, a ohlašuje se jakožto vůle Boží, stanoví jeho závaznost. Mimo to jest člověk tvor společenský a proto jest mu třeba, aby vnitřní zákon jeho duše jedním a týmž způsobem byl pojímán a za tímto účelem aby zevně a autoritativně k jeho zachování nabádáno bylo. Odtud oprávněnost authority společenské, authority náboženské, authority rodinné; všech tří jest k vychovatelskému vývoji lidské bytosti třeba. Onen zákon, jenž ovládá ducha lidského, nečiní jej tedy absolutním pánem nad sebou samým, tak že by si sám — bez prostřednictví cizí činnosti — pro svůj cíl dostačoval. Zákon posvětluje a ochraňuje mravní svobodu člověka v dětství; ale zároveň jej podrobuje — jakožto nevyhnutelné podmínce vlastního vychování — autoritě Boží, autoritě rodiny, společnosti, církve.“

Budiž mi ještě dovoleno připomenouti výrok jistého francouzského akademika: „Vy-

učování náboženské jest ve škole obecné nejen nejdůležitější částí vyučování, nýbrž duch náboženský pronikati má vyučování celé a býti základem mravnosti.“ Saint-Marc-Girardin tvrdí: „Pouze náboženství tvoří pevný základ vychování. Bez vyučování náboženského není žádného dobrého vychovávacího systému.“ Považoval jsem to za svou povinnost, abych vám, důstojní moji spolupracovníci, dal tyto pokyny, byste byli pamětlivi toho, že vzplanul boj mezi křesťanstvím a bezbožectvím a že se také u nás vyskytují snahy přirozený střed paedagogiky, jímž jest duch křesťanský, pomocí filosofie, jíž se tu užívá jako páky, pošinoucí a jej přeložiti do humanismu. Mimo to jsem vám chtěl podati výklad pokynů, jež jsou obsaženy v poslední kapitole vysvětlivek k našim plánům vyučovací. Jelikož obyvatelstvo této provincie ni zdaleka nepomýšlí na to, by se vzdalo svého křesťanského způsobu myšlení, bude vaše vážnost tím více růsti, čím víc bude růsti a čím více se v jasném světle bude jeviti důstojnost vašeho úřadu a, — abych mluvil s Lambruschinim —, čím větší bude vaše rozumná a zřízená láska k dětem, kteráž vychází z náboženství, a čím více budete nejenom slovem, nýbrž i svým příkladem, svým v každém ohledu bezúhonným životem buditi ve svých chovancích vědomí vlastní zodpovědnosti za všechny jejich vnitřní i zevnitřní úkony, jak v domácím tak i v soukromém a veřejném životě. Tato důstojná činnost učitelstva, již nikdy není lze dosti oceniti, bude mítí úplnou působnost teprve tenkrát, když se s ní spojí i namáhání učitelů náboženství, aby způsobila, by chovanci si jak

praví dotčená instrukce, odnesli sebou ze školy do života nejenom schopnost a stálou snahu ve všech odvětvích vědění dál se vzdělávati, nýbrž také pevnou víru ve své věčné určení.

Já jsem, jak se samou sebou rozumí, vřadil učitele náboženství mezi vychovatele a zmínil jsem se o nich jako o pravých spolupracovnících ve škole; nebo běda škole, kde kněz učiteli nedůvěřuje a kde se učitel nepovažuje za věrného jeho spolupracovníka, nýbrž vystupuje jako soupeř jeho!

Kdybych však chtěl jakožto laik doporučovati kněžstvu, by se vyučování náboženství a mravouce věnovalo ve škole se vši pilností, kdybych mu chtěl klásti na srdce, by se na hodiny vyučovací se vši horlivostí připravovalo: mohl bych být obviňován z nepřístojné osobivosti. Proto nemluví o vznešeném a svatém poslání, kteréž jest svěřeno kněžstvu, a končím řeč svou slovy Pána našeho Ježíše Krista znamenými v evangeliu sv. Matouše: „Qui sic fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno coelorum.“

Končím projádřením, že se cítím šťastným, že žiji v říši, v níž se vyučuje ve škole náboženství ještě z moci zákona a kdež stojíme pod ochranou tak zbožného panovníka, jakým je náš nejmilostivější císař František Josef I., jemuž se své strany a — doufám že jsem k tomu oprávněn — ve jménu všech Vás zde přítomných z celého srdce přeji, by jej Bůh dlouhá léta zachoval ku blahu národů, kteréž tak moudře spravuje a chrání, jakož i k dobru obecného pokoje, kterýž škole poskytuje tak veliké výhody a národům tak neocenitelná dobrodiní! —R.

Výnos k učitelstvu

o vykonávání práv státních občanů.

Ministr držitel hrabě František Thun jakožto předseda zemské školní rady vydal výnos okresním školním radám o vykonávání práv státních občanů učitelstvem, ve kterém se mimo jiné praví: „Zemská školní rada v této příčině nařizuje členům stavu učitelského na veřejných školách obecných i měšťanských: „Není žádné pochybnosti, že učitelům náleží všeobecná práva platnými státními zákony odůvodněná stejně jako ostatním státním občanům

a že jim též účastenství na veřejném životě je dle těchže zásad dovoleno. Avšak učitelstvu jsou uloženy úřadem i služební přísahou zvláštní povinnosti, jichž porušení má dle předpisů disciplinárních trest v zápětí. Proto jest učitelstvu při vykonávání práv státních občanů uloženo jisté omezení, které z povahy jejich služebného poměru vyplývá.

Tak je na příklad samozřejmo, že právo svobodného stěhování omezeno jest

povinností učitelů, aby se zdržovali v tom místě, kde úřad svůj konají, právě tak jako vojínů nebo duchovenstvo.

Ve veřejném životě náleží učitelům ze všeobecných práv zejména též právo svobodného projevení svého mínění, právo petiční, shromažďovací i společnické a politické právo volební. Právo svobodně projevit své mínění mají též státní úředníci. Avšak v záležitostech, které se týkají služebního poměru, nebo které měli příležitost seznati jen jako osoby úřední, musí se řídit pouze služebními předpisy a služební přísahou. Rozumí se tedy samo sebou, že učitelé musí se vystříhati každého zneužití svého úřadu a zachovávat úřední tajemství o vnitřních, oboru jejich se týkajících záležitostech.

Právě tak přičilo by se základním pojmům nutné autority a disciplíny v organismu školském, kdyby byla opatření školních úřadů podřízenými úřady veřejně nepříznivě kritizována nebo kdyby učitelové v případech, kdy za to mají, že jim bylo opatřeními takovými ublíženo, stížnosti své veřejně přetřásali a rozhodnutí příslušných činitelů se tím zúmyslně vyhnouti hleděli. Takové jednání školní úřady trpěti nesmějí, poněvadž udržení pořádku ve službě odporují.

Také petiční právo má zůstat učitelům zabezpečeno, ale nemá býti připuštěn takový způsob jeho vykonávání, který by se s postavením a vážností stavu učitelského nesrovnával. Tak zejména nemůže býti dovoleno, aby učitelé svolávali veřejné nebo každému přístupné schůze k tomu cíli, aby byly formulovány petice k hájení určitých zájmů stavu toho a aby usnesení na nich učiněná s obejitím příslušných úřadů byla na př. sbory zastupitelskými vládě na vědomí uváděna. Takovým jednáním se přirozené a disciplinární styky mezi učiteli a představenými jich uvolňují a neodvislost učitelského stavu od politických stranických bojů se porušuje. Učitelé jsou povinni práva i stížnosti svoje podávati bezprostředními svými představenými povolaným instancím k rozhodnutí, které jsou povinny dbáti v hájení zájmů svých podřízených.

Tím zemská školní rada nechce nikterak dotknouti se práv, která příznávají stavu učitelskému zaručené právo shromažďovací a společnické za účelem důstojného zastupování jeho zvláštních zájmů. Pakliže ve spolecích i schůzích učitelských účastenství berou pouze příslušníci stavu

toho a snahy učitelstva tam skutečně věcně se projednávají, bude zemská školní rada vždy práva i stížnosti z kruhů těch jí přednášené nepředpojatě a blahovonně zkoušeti. Avšak schůze, ve kterých vnitřní otázky stavu učitelského stávají se předmětem veřejné agitace a kde jednotlivé politické strany povolávají se za obhájce učitelstva, znesnadňují úřadům školním jejich volný úsudek a blahovůli.

Se zřetelem k tomu doporučuje se zároveň výnos c. k. zemské školní rady ze dne 13. června 1886, čís. 386 (cirkulář ze dne 30. června 1886, čís. 3187) k nejpilnější úvaze; tímto výnosem vyzývají se všechna říditelstva a správy škol, aby přiměřeným způsobem podřízenému učitelstvu daly pokyn, by nevystupovalo na veřejnost takovým způsobem, jímž by snad mohlo odvrátiti se od svého vlastního povolání a tím jenom uškoditi zájmům školy a důstojnosti učitelského povolání.

Co se konečně tkne politického práva volebního, jehož požívá každý učitel jako ku volbě způsobilý státní občan, jest mu již povinnostmi jeho stavu v nadužívání tohoto práva zabráněno, aby snad v této příčině nevystupoval demonstrativně a svému stavu nepřistojně. Demonstrativní a nevhodný způsob jest ten, když učitel při volebních jednáních ať tajných ať veřejných nápadně v tom či jiném směru stranictví pěstuje, nebo docela jako agitátor vystupuje. Takovýmto vykonáváním práva volebního staví se učitel v řadu politických bojovníků, i zbavuje se potřebné nestrannosti, jež jest nejdůležitější podmínkou k vyplnění jeho stavu přiměřených povinností.

I k tomuto bodu byly na základě ministerských výnosů ze dne 28. června 1885 a ze dne 16. června 1888 a výnosů c. k. zemské školní rady ze dne 10. června 1885 a ze dne 4. října 1888 vydány oběžníky, jichž provedení bylo s všemožnou důtklivostí školním radám přikázáno. Když v užívání všeobecných politických práv učitelstvu nebude kladeno překážek jiných mimo ty, jež zvláštními povinnostmi vychovatelů mládeže jsou podmíněny, jest zase zemská školní rada povinna a také již rozhodla o to pečovat, aby disciplína a plná důvěra ke škole a jejím zástupcům byla uchována.

Proto vyzývají se okresní školní rady, aby tento výnos sdělily všem učitelům na obecných i měšťanských školách, kteří se

dle něho přesně řídití mají; stalo-li by se, že některá osoba ze stavu učitelského poruší svoje povinnosti v tomto ohledu, má býti dle disciplinárních předpisů proti ní zakročeno a zároveň má býti podáno v ka-

ždém jednotlivém takovém případě zemské školní radě oznámení.

V Praze, dne 5. září 1895.

C. k. místodržitel Frant. hrabě Thun.“

SMĚS.

Statistika bratří křesťanských škol z kongregace de la Sallovy, jejich ústavů a žáků; podle výkazu ze dne 31. prosince 1894:

Z e m ě	Počet sídel	Počet bratří	Počet škol	Počet žáků
Francie	1062	10009	1328	215326
Belgie	48	663	108	18145
Španělsko	40	284	51	8784
Italie	22	318	30	6275
Anglicko a Irsko	15	173	16	2798
Rakousko-Uhersko	12	252	14	2929
Švýcarsko	4	19	5	276
Francouzská Afrika	21	229	28	5978
Turecko a Egypt	32	433	47	7287
Východní Indie a Hongkong	9	110	8	3054
Kanada a Spojené Státy	125	1327	156	41944
Jižní Amerika	30	234	32	9552
Úhrnem . . .	1420	14051	1823	322348

*

— Italský časopis „Il nuovo Educatore“ přinesl v čísle 34. t. r. delší článek, z něhož vyjímáme následující: Když sčítáním lidu r. 1861. bylo zjištěno, že mezi obyvateli ve věku 5—12 let jest 82% analfabetů, od 12—20 let věku 70% a mezi všemi obyvateli počítaje od 5 let nahoru 74.68% analfabetů, tedy úhrnem as 17 milionů, tu se národ zastyděl nad tak velkým počtem nevědomců a žádal rozhodně, by se učinila všemožná opatření, by analfabetů ubylo, ba aby docela vy-

mizeli. Tenkrát se množily národní školy denní pro mládež, byly zřizovány školy večerní a nedělní pro dospělejší, školy řemeslnické a umělecké pro řemeslníky a vojenským školám plukovním dostalo se zřízení mnohem lepšího. Chudým obcím udílela vláda ochotně podpory a zastupitelstva obecní nešetřila obětí, by mohla zřizovati a vydržovati různého druhu školy. Ministerstvo války chtějíc míti dovedné učitele, poslalo schopné poddůstojníky do ústavů učitelských, by se z nich stali řádní učitelé vojáků nováčků a nařídilo, že má každý voják, kterýž by se za čas povinné služby vojenské nenaučil čísti a psátí, sloužit o několik měsíců déle. Všecko se dařilo dosti dobře. Ale v Itálii není sice nedostatek dobrých a šlechtných myšlének, ale schází síla a vytrvalost myšlenky ty provésti, neboť narážíme-li ve praktickém provádění chvalitebných předsevzetí na překážky, odpor, výlohy, obětí, snadno se toho lekáme, pracujeme chabě a nejčastěji vzdáváme se toho, co jsme provésti chtěli. Vláda zmenšila podpory pro školy večerní a nedělní, obce pak, jsouce přetíženy jinými dávkami povinnými, škrťly ze svého rozpočtu sumy určené pro tyto školy a ministr války nenaléhal více z ohledu spornosti na udílení podpor pro školy plukovní a voják, který se nenaučil číst a psát, byl po určitém čase propuštěn domů jako každý jiný. Škol večerních a nedělních stále ubývalo a rovněž klesal i počet jejich žáků. Těch obcí, kteréž by poskytovaly učitelům na školách těchto působícím nějakou odměnu, jest velmi málo. — Dále dokazuje pisatel článku, že počet analfabetů sice klesá, ale velice pomalu a končí pak významně slovy těmito: „Jestliže nebude nějakým zákonitým opatřením postaráno o to, aby se tyto večerní a nedělní školy staly povinnými, není pochybnosti, že jich bude stále ubývat, ba že vymizí naprosto, my pak že budeme míti, Bůh sám ví, jak ještě dlouho 50% analfabetů.“

Spisy redakci zaslané.

Mistr Mikuláš Aleš objevil se letos na trhu literárním novou pozoruhodnou a zvláštní novinkou, která u našeho obecnstva zajisté dojde zaslouženého ocenění a podpory. Jsou to Wiesnerovy české kalendáře národní, vydané pro rok 1896 nakladatelstvím knihtiskárny Aloisa Wiesnera v Praze. **Náštěnný kalendář**, ozdobený znaky zemí koruny české a rázovitými figurkami Choda, Hanáka a Slováka, stojí pouze 36 kr.; elegantní **Kalendář kabinetní** (k postavení na stůl nebo k pověšení na zeď) 40 kr.; skvostný **Týdenní kalendář poznámkový**, s rozkošnými alegorickými obrazy Jaro, Léto, Podzim, Zima, pouze 80 kr.; **Velký Útržkový kalendář denní**, ozdobený dvanácti obrazy, nesoucími se vždy k dotýčnému měsíci v roce a opatřený historickými poznámkami, ku každému dni se vztahujícími, 80 kr. a **Salonní kalendář útržkový**, miniatura to kalendáře velkého útržkového, pouze 50 kr. Mimo to: **Kalendářík do kapsy** zvaný „Lola“ a **Kalendář podložkový** s měsíčními listy, tištěnými na silném ssacím kartonu, a opatřeným zvláštní schránkou na papír, dopisy atd. (cena 90 kr.) Všecky tyto kalendáře doporučujeme.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Redakcí Tomáše Škrdle vyšlo právě číslo 12. (zářiové) roč. XI. s následujícím obsahem: Náhrobek Pia IX. ve chrámě sv. Vavřince za hradbami v Římě. Napsal Ph. Dr. Alois Kolísek, bývalý kapl. „Animy“ v Římě. (Dok.) Z legend Antonína Bulanta: Hrozen. — Legenda o kolébce sv. Kristiny. Rozbouřené živly. Sociální povídka. Napsal Alois Dostál. (Dokončení.) V cechu filosofů. Příspěvek k charakteristice mudrců. Vybral Frant. Vaněček. (Dokonč.) Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Frant. Žák. (Pokračování.) Procházka britským museem. Píše dr. Jar. Sedláček. (Pokračování.) Slavnostní schůze družstva „Vlast“. Národopisná výstava československá v Praze roku 1895. Píše Ant. Podlaha. (Pokračování.)

Družstvo „Vlast“, jeho odbory a fondy a naše katolické poměry vůbec. Píše Tomáš Škrdle. (Dokončení.) Literatura.

Tímto číslem ukončuje „Vlast“ svůj 11. ročník. V tomto ročníku uložili mezi jinými své práce p. t. pp.: probošt dr. Antonin Lenz, dr. Eug. Kadeřávek, dr. Jar. Sedláček, dr. Jos. Tumpach, dr. Al. Kolísek, dr. Ant. Podlaha, Alois Dostál, Josef Flekáček, Filip Jan Konečný, Fr. Pohunek, Fr. Štingl, Fr. Vaněček, Fr. Vinc. Zapletal, P. Aug. Kubeš, Fr. Žák, Al. Hlavinka, Boh. Brodský a jiní více. Pro XII. ročník ohlašuje pak redakce na str. 1167 č. 12. roč. XI řadu 33 literárních přispívatelů, mezi nimiž nalezáme nejzvučnější jména katolických literátův. „Vlast“ bojuje již 11 let za drahé statky naší víry. K ní přibyl ve družstvu „Vychovatel“ na to „Dělnické Noviny“ a kolem ní sdružily se odbory historický, sociální, filosoficko-pedagogický a fond pro katolické spisovatele. Členské podíly, t. j. knihy družstvem vydané, byly rozdány dvěma tisícům členů. Tím vším rozproudil se v našich československých zemích nový a čilý život spolkový a literární. Původcem a středem všeho toho jest velikou měrou časopis „Vlast“, i zasluhuje toho, aby ji zvláště duchovenstvo odebralo, doporučovalo a rozšiřovalo a vůbec ve známost uvádělo; do „Vlasti“ píše řada nejlepších katolických spisovatelů, i zasluhuje toho, aby ji katolická inteligence odebrala a u svých známých rozšiřovala; „Vlast“ všímá si bedlivě otázek křesťanského milosrdenství (viz v XI roč. článek „Cottolengo“) a vůbec otázky sociální (do XII. ročníku, jak se dovídáme, píše delší sociální článek pan Tom Jiroušek), i zasluhuje toho, aby ji všecky spolky katolických tovaryšů, Jednoty sv. Josefa a vůbec spolky křesťansko-sociální ve svých místnostech měly vyloženu. Katolickým dělníkům, řemeslníkům a živnostníkům administrace družstva umožňuje odebrání „Vlasti“ tím, že jim předplatné — dle dohodnutí — snižuje. Na „Vlast“, r. XII, předplácí se ročně 4 zl, pololetně 2 zl, členové platí ročně 3 zl. Předplatné na nový ročník možno již nyní zasýlati.

OBSAH: Profily vychovatelské. Podává duchovní professor František Horáček. (Pokračování.) — Zřízení církve. — Ze školské výstavy na Národopisné výstavě československé. Píše Znamý. — Náboženství a mravouka. (Dokončení.) — Výnos učitelstvu o vykonávání práv státních občanů — Smés. — Spisy redakci zaslané.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajin německých, Boany a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcem slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamy, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky.

Přednesl

v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“

František Pohunek.

(Dokončení.)

Dyhostit ze školy náboženství a místo něho tam zavést mravouku beznáboženskou a místo se články věroučnými seznamovat žáky s nejnovějšími vymoženostmi „moderní vědy“, jest však podle platných zákonů jak u nás tak i ve mnohých státech jiných dosud nemožno. V Dittesově „Paedagogiu“ (IX. 245.) kdosi proto naříká: „Učitelům se nedostává dosud svobody, aby výsledky svého bádání hlásali veřejně, dospějí-li k výsledkům, jakéž odpírají panujícím dosud náhledům. Paedagogika musí ještě dále vésti boj s theologií, boj, kterýž jiné vědy (které? Red.) již dokončily.“

Chytrý si však umí pomoci, a tak i moderní paedagogové. Není-li možno náboženství ze školy dosud vymýtiti, jest aspoň možno účinek náboženského vyučování hodně seslabiti, ba celé toto vyučování co do výsledku učiniti pochybným. Jakýsi návod k tomu podal kdosi v „Uč Nov.“ (r. 1894. č. 52., str. 548 a 549.), když mezi jiným následovně psal:

„Na dva hlavní tábory se však rozdělují (totiž representanti nauky mravoučné), když přemýšlejí o mravnosti in concreto, o podmínkách i cíli jejím, o poměru jejím ku náboženství. Jedněm zdá se býti bez náboženství nemožnou, druhým naopak, a na nejkrajnějším křídle této strany stojí ti, kteří v náboženství vidí překážku mravnosti. A ty i ony názory nejsou ojedinělé, alébrž mají vyznavače i četné i upřímné. . . Kdybychom se chtěli přidržeti směrů radikálních, nepřátelských jednak náboženství různých konfessí, jednak náboženství vůbec, bylo by třeba naléhati na změnu zákonů — (ty zajisté káží výchovu náboženskomravní); někteří spisovatelé se skutečně s podobnými výzvy obrátili k zákonodárství. Za nynějších poměrů však jest v dotčených i jiných končinách volání takové velice pochybné, co se výsledku týče. Ale i takto jest nám možno se stanoviti paedagogického v této otázce sporné jakýsi kompromis zjednati. Což pro nás tím významnější, poněvadž kompromis takový je *naší povinností*. John Stuart Mill a ostatní

radikalisté, velebící ateismus jako stav dokonalé lidskosti, jenž dovrší se v budoucnosti, jsou zajisté přívrženci theorie evoluční i oné zásady, že vývoj jednotlivce je opakováním vývoje rodu. K tomuto také přiznává se Hartmann, jenž i v náboženství poznává nenáhly vývoj a předpovídá stupeň další. Nuže, *ve vývoji lidstva byla doba, kdy kvetly ideje křesťanského náboženství. Dobu tohoto středověku opáčiti musí každý jednotník, aby dospěl ku stupni vyššímu. A hle, to činí se za let chlapectví a z části i v jinošství. Nač tedy stavěti se proti tomu? Na nás zajisté bude, bychom přechod od názorů ku názorům učinili snadnějším, bychom jej připravili, bychom chovance přes propasti naučili klenouti mosty*. Každý zkušený vychovatel i psycholog ví, že ředidlem jednání v mládí u dětí a lidí, kteří po celý život zůstávají dětmi — sit venia verbo — jsou pocity, neboť obrazivost, reflexe a útlý život citový jest u nich v plénkách. To zvláště týče se i ideje odplaty, již jedinou někteří uznávají za důvod potřeby náboženství a na ni poukazují, když někdo mluví o mravouce samostatné. (Pravda jest, že na tisíce skutků dobrých nebylo by bývalo vykonáno bez této záruky náboženské v odplatě v záhrobí). *Proto třeba si počínati s největší opatrností, by se pravdou nestalo slovo jejich, že s kolísáním a pádem víry otřese se povážlivě přesvědčení mravní. Přechod ten, který že u některých (a snad u většiny) chovanců našich nadejde, oprávněnou chováme naději či obavu, musíme tedy připravit: Bude snadný, ubere-li se některým představám jen trochu realnosti, a vytknou-li se za rčení obrazná; ukáže-li se jejich hlubší význam. Tu práci mohou vykonati chovanci sami, je-li řádná příprava; záleží v předvádění a vykládání bajek, allegorií a parabol. Práci tu však mají vykonati chovanci sami, sice lépe jest, aby zůstali ve víře úplné, neboť jest přiměřena stupni jejich vývoje. Poukážkou a vodítkem k samostatnému otázkám těch řešení bude také, přivedeme-li jim svět antický, jeho Elysium a Tartarus, a jejich allegorický mravní význam odhalíme... Ti pak, kteří ani vnějšími vlivy, ani vnitřním pudem vlastním nebudou nuceni k této činnosti, hloubající a rozumující, nebudou nikterak těmito jemnými návody rušeni nebo snad od víry odváděni. ježto na ně vlivu míti nebudou; a budou-li, pak by zajisté v budoucím životě po mnoha teprve bojích duševních, po mnohém kolísání, druhdy i nebezpečném pro povahu mravní dospěli tam, kam je nyní cestou schůdnou chceme dopravit (k aesthetickému totiž o náboženství názoru).*“

To jsou zajisté jasná slova, k nimž není třeba výkladu. — „Ubrat některým náboženským představám trochu realnosti,“ jiné prohlásit za allegorie a odhalit „jejich hlubší význam“, atd. atd., až by z náboženství nezůstalo nic, než trochu aesthetiky, než kus pěkné básně.

Nechceme to právě tvrditi, ale po všem tom, což jsme dosud uvedli, vnucuje se nám sama sebou otázka, nejsou-li právě líčené snahy velebené moderní paedagogiky nejen následek, nýbrž i zároveň spolupříčina toho, do čeho touží v „České škole“ Mrazík, když takto píše: „Dnes jest zcela patrným anarchismus i ve vnějších rádech i ve vnitřním rozumovém i mravním životě společnosti. Nesčíslné různé a nesrovnalosti v uměních filosofických, politických a náboženských jsou jenom důsledky anarchie duševné a jsou i pramenem nekonečných, nenávistných sporů a zmatek; „pro nic a za nic sápe se druh na druh, tupost a rozvrat všecky posedá a léku se nenachází.“ (1895 str. 71.) „Filosofie se nadýmá, ale filosofové si nerozumějí a jen se prou ne o zásady, ale o svou ješitnost. Filosofie ráda by získala jednotný světlý názor světa, ale pěstuje spíše zmatek názorů. Praktická filosofie theoreticky vězí v nesčíslných knihách, ale ve skutečnosti odstěhovala se do kan-

celáři diplomatů, na bursu, do arsenálů, do kořalen, bordelů, a těm místům se přispůsobila. Je prázdná nyní v srdcích, rodinách a společnostech. Činy lidské nabyly hladkosti, ale nestaly se blahociny; spravedlnost může stejně nyní vážit i s očima obvázanými jako prostými. Láska pěstuje se ještě jen v románech a „návodcích lásky“. Pravda známa jest pouze ve vědách, ale v povahách lidských potlačována jest předsudky a pokrytectvím. Dobrým jest v naší době pouze to, co jest lahodným požitkem smyslů; vše ostatní jest směšným ideálem“ (tamže str. 20). „Zavládlo přesvědčení, že součinnost není absolutní potřebou života společenského, leč jen v tom případě, je-li z ní naděje na nějaký prospěch soukromý a osobní. Dnes neučiní nikdo ani kroku k vůli nejistému prospěchu, byť i patrný úspěch obecný byl zaručen. A nemá tedy nikdo co vyčítati ve příčině zanedbávání prospěchů obecných; jsou od hora dolů téměř všichni stejní a vinu nesou všichni; jedni že korupci provozují, druzí že ji přijímají, ji trpí, ano ji i nápodobují. Mezi neposlední výsledky utkvělého individualismu počítati dlužno i přerozmanité formy ctižádosti, jejížto kultus tak daleko vzdaluje od sebe členy, stavy i národy a udržuje a vzbuzuje nemístnou řevnivost . . . Tu vidíme, kterak se snaží každý býti bohem svého okolí . . . Žijeme v horečné době marných formalit, opojení ješitností každý v osobě své i větších celcích; spory ve kterémkoli oboru nevedou se o věc, nýbrž o reputaci osobností; osobní cti ochraňovati se snaží kde kdo svou neomylnost, ačkoli za tuto nelze mu ručiti. Svou slabost skrývá každý za nedotýkavku osobní cti a stává se často až lehkomyslně drzým.“ (Č. Šk. 1895. str. 101.) — „Úkony vůle jsou porušeny, neboť lidstvo bezstarostně zapomíná se nad vlastním dobrem svým, kterýmž nad zvířata vyniká a Bohu se rovná, dále rozumu a ctnosti zanedbává a pouze dobra nižšího se zvířaty společného vyhledává. A k vůli těm nižším požitkům lidé mezi sebou se sváří, a rozmáhají se všude vády, války a vraždy; a tak všechna země i lidská společnost ničím není, nežli cvičírnou hádek, zápasíštěm a tržištěm života. Lidé pachtí se na světě jenom za statky, důstojnostmi a rozkošemi; v tom vidí základ svého štěstí . . . jednájí zvráceně v konání svém. Přírodu a věci hledají nad sebou, neboť podrobují se jim a oddávají, místo aby je sami ovládali. Boha hledají pod sebou, neboť strojí si boha, který by na nich závisel, a ne takového, na kterém by oni záviseli“ (Česká škola XVII. č. 3. str. 34.) „Odevšad už ozývají se hlasy, že tím směrem lidstvo dále bráti se nemůže, má-li se vyhnouti katastrofě, která by je vrhla zpět, má-li ujíti nebezpečí, že důstojnost lidská snížena bude v lidstvu našem měrou povážlivou. Veliký shon po požitcích smyslných a vůbec materialistické nazírání na svět i na život budí neušlechtilé stránky přirozeného egoismu lidského. Žijeme opravdu v době velmi vážné. Co dnes vidíme ve společnosti vzhledem mravním, to už nejsou jen jednotlivci citem a vůlí churaví; nikoli, to už je nákaza celku; mravní úroveň celku padá pod normál; vidíme to všude: v domácnostech, na ulici, ve veřejných místnostech; vidíme to i v literatuře, a bohu budiž žalováno, i v ostatním krásném umění. Nemůže ani jinak býti, než že i mládež účastna jest svou měrou této — ať tak dím — frivolnosti života“ (tamže čís. 2. str. 21.).

Potud dáváme, „České šk.“ za pravdu. Příčinu však toho všeho vidíme jinde, vidíme hlavně v odcizení se náboženství, jeho článkům věroučným a příkazům mravoučným. Stojíme tudíž na stanovisku, jež jest pravým opakem stanoviska moderní paedagogiky, kteráž spatřuje příčinu těchto smutných úkazů i v názorech náboženských, jež jsou dosud v lidstvu, v náboženství konfessním či

dogmatickém, kteréž dosud tvoří aspoň částku školního vyučování a vychovávání, a kterému se vytýká, že prý myslí rozdvouje a lidi znepráteluje. „Podle nynějšího způsobu výchovy a styku“ píše „Česká šk.“, „se lidé nesjednocují ku vzájemnému sobě porozumění, ale spíše se osamotňují a sobě odcizují. Nesjednocují se ku společné podpoře a požitku, ale uchylují se v samoty jako dravci: Jedni že se druhých bojí, druzí, že tam jsou zahrnání druhými, třetí aby se s nikým dělití nemusili. V nuceném pak styku zdá se jakoby každý svého vzdělání používal za zbraň ne proti nízkosti, špatnosti, překážkám přirozeným, ale za zbraň proti možným lidským ctnostem: dokonalosti a lásce.“ (1895. str. 118).

Avšak těšme se blahou nadějí, že tomu bude brzy jinak. Žid Adler, Giżycki, Jodl a jak se jejich spojenci jmenují, stali se hlasateli „sjednocující“, nezávislé morálky, založena též tak zvaná ethická společnost, jejíž členem prý může býti každý, ať již věřící nebo nevěrec, a právě od této společnosti, kteráž jest již dosti rozvětvena, očekávají lidé moderní nápravu mravů a lepší poměry společenské.

Moderní paedagogika pluje také proudem nezávislé mravouky čili mravouky bez Boha, a proto snad budou, smíme-li věřiti jejím slibům, také výsledky školní výchovy o mnoho lepší nežli až dosud. Tak se nám to alespoň *slibuje!* Že však ani mravouka bez Boha všecky nesjednotí leč jedině v odporu proti dogmatům, církvi katolické a náboženství křesťanskému vůbec, patrně z toho, že ani tito nezávislí moralisté nejsou ve všem svorní, ba že se rozcházejí ve věcech velmi závažných. Někteří se totiž přidržují názorů ethických společností, dle nichž na tom nezáleží pranic, jaké má člověk o čem názory, pranic, je-li nevěrcem nebo věřícím, drží-li se toho nebo onoho filosofického systému, jenom když prý má snahu po mravnosti. Druzí opět — a těch jest mezi paedagogy velká většina — chtějí míti podkladem nezávislé mravouky jakýsi názor světový. Ale jaký? Má to býti názor čistě filosofický anebo názor filosoficko-přírodovědecký? Má to býti filosofický system Herbartův, Hartmannův, Wundtův, Comteův nebo na darvinismu zbudovaný Spencerův? „Česká Škola“ (1895. strana 51) odpovídá: „Bylo by skoro jedinstevno, kdybychom prohlásili kteroukoliv z filosofických soustav ethických za svoji, neboť doufáme, že bychom ve všech našli dobré podklady pro naše účely, vyvoditi zásady mravní výchovy. Také nemohlo by býti věci na úkor, kdybychom z každé soustavy vzali, co by nejlépe mohlo účelu našemu sloužiti. Nejlépe však přece bude přidržíme-li se novější nauky o principiích mravnosti, nauky, která vyšla z přírodovědy a hoví také novým, ale již obecně uznaným přírodovědeckým naukám o životě.“ (totiž Darwinismu.) Dále pak dří „Česká Škola“: „Zdá se to býti skoro paradoxní. Náuka o dobru, jejíž jedna hlavní část zabývá se otázkou, co jest mravnost aneb co je a co není mravné? — tato nauka spolčuje se s novověkými, přírodními vědami, které hlásají, že předním zákonem životním jest pověstný boj o život, tedy princip zla, pravá protiva mravnosti, princip, jenž lidstvo snižuje na úroveň ostatního tvorstva! Zdaliž je možno, aby se člověk nerozhoršil? A vskutku také, jak pochopitelno jest, nauka přirozeného vývoje, jež takové *kruté pravdy* hlásala, hojně byla kaceřována a dávána od moralistů v klatbu. Nelze se tomu arci diviti, ba spíše jest podivuhodno, že nezatracena nauka ta na celé čáře.“ (r. 1895. str. 51.)... „Ethika vývojová ukazuje opět na starý Sokratem, Aristotelem i naším Komenským hlásaný cíl snažení lidského; opět prohlašuje se Kantem zavrhaný eudaimonismus za platný výraz všeho žádání. Podle tohoto učení jest žádost a touha po blahu nejen každému člověku, nýbrž i ostatním tvorům pří-

rodou vštípena a hledati toto blaho nemůže býti tudíž snahou opovržlivou, naopak jest žádostí oprávněnou, poněvadž nutnou. Běží jen o to vyšetřiti a zjistiti, v čem toto blaho má záležeti, aby pravým blahem mohlo býti zváno ²⁵⁾). Ethika nauky vývojové, vzavší učení eudaimonistické za své, dovedla je sloučiti se svými obecnými zákony přírodními, ba i hloub je odůvodniti. Dovedla totiž, že trvalé blaho jen v tom činění lze spatřovati, jehož snaha jest zachování rodu t. j. lidského pokolení. Dle ní tedy vše konání, které směřuje k udržení lidského pokolení, je trvale blaživé a proto mravné.“ („Čes Škola“ 1895. str. 52.)

Tak vysoko tedy povznesla se ethika, kteráž má nyní spasit lidstvo, že za vrchol mravnosti prohlašuje udržování a rozmnožování rodu, udržování a rozmnožování života! ²⁶⁾ Více o této tak zvané „ethice“ mluvit nebudem.

²⁵⁾ Ano, vše záleží na tom, aby náležitě bylo vyšetřeno, v čem záleží bl a h o p r a v é! Pro paedagoga křesťanského jest však důležitá tato otázka neomylně a nezvratně a se vši jen možnou jasností rozřešena již dávno, on v příčině této nemusí teprv bádati a pátrati; a paedagogika moderní, kteráž před jasně zářícím světlem učení Kristova zavírá oči, by ho neviděla, kteráž zná sice zásadu Komenského, nikoli však toho, od koho Komenský zásadu tu přijal, paedagogika moderní bude v této příčině dále tapat ve tmách, jelikož se bude brzy musit přesvědčit, že v tom, v čem vidí nejvyšší blaho Spencer a ona s ním, žádným trvalým a pravým blahem není a být nemůže, spíše se často zvrací v opak blaha, v opak trvalého, pravého štěstí. — A ještě jedna věc jest nám u moderních paedagogů nápadna. Zavrhovaliť až do nedávna s Kantem a Herbartem důsledně a tvrdošijně nejen veškerý eudaimonismus, nýbrž ještě více zásadu křesťanskou, dle kteréž má člověk činiti dobré a stríci se zlého z lasky k Bohu, sobě pak aby pojistil věčnou blaženost, pro niž jest stvořen, — tedy blaho a štěstí trvalé, k němuž se nese a po němž touží veškerou svojí přirozeností neodolatelně, tak že ani nemůže chtíti, by byl trvale, věčně nešťasten! Jak s vysoka a jak pohrdavě hleděli moderní paedagogové na paedagogiku křesťanskou, zvláště pak katolickou, že se držela této zásady; co úsklebků si z ní natropili, prohlašujícíce nejednou přímo, že prý jedná člověk nemravně, činí-li něco dobrého z příčiny jiné, než jen pro dobro samo! Jakou chválou tu byl stále obsypáván Kantův imperativ kategorický! Sotva však vystoupil Spencer a počal hlásati, že cílem našeho jednání a snažení musí býti blaho, štěstí (ovšem hodně nižší a smyslnější než o jakém mluví křesťanství), opustili ti nejmodernější Kanta a Herbartu šmahem a chytili se Spencera, — snad aby ukázali, jak hluboké a jak výtečně odůvodněné bylo dřívější vědecké jejich přesvědčení! Herbartovi pak, před nímž se zvláště v Rakousku všecko šmahem kořilo a kde filosof, jenž nebyl Herbartovcem, všude byl odstrkován, Herbartovi pravíme, dostává se nyní od moderních paedagogů i dosti štlců a to z větší části — právem. Tak se časy mění!

²⁶⁾ Není-li však již v systému Herbartově žádného místa pro svobodnou vůli lidskou, není ho teprv v darwinistickém systému Spencerově; a bez svobody vůle lidské, bez svobody člověka čím je všechna mravnost, čím mravouka? Že v systému Herbartově není místa pro svobodu vůle, o tom byla už v listě tomto zmínka v řeči zemského inspektora Klodice a bude o tom pojednáváno zvláště. Zde jen uvedeme některé toho doklady, jak se svoboda vůle lidské u moderních paedagogů výselvně popírá. Dr. Dittes píše: „Eine sogenannte transcendentale oder absolute Willensfreiheit (d. h. eine ursprüngliche Selbstbestimmung des Willens) gibt es nicht.“ — „Dass nach Obigem weder die sittliche Güte eines Menschen V e r d i e n s t, noch die sittliche Schlechtigkeit eines Menschen S c h u l d sein könne, beide vielmehr ein S c h i c k s a l sind, bedarf für den Unbefangenen keiner weiteren Erörterung.“ Duše jest mu něčím z mnohých prvků složeným, prostorně rozšířeným, nikoli bytostí jednoduchou — Dr Lindner pak píše ve své psychologii o svobodě vůle rovněž tak, že je viděti, že ji popírá a kdo by se toho nedovtipil, pro toho je u § 98. pozn. 2., v níž se praví: „Freilich scheint es, wenn wir im Zustande der Überlegung die verschiedenen Möglichkeiten zu wollen, durchlaufen, dass es bei uns stehe, uns für die eine ebensogut wie für die andere zu entscheiden; aber es scheint eben nur so weil wir die innere Nöthigung nicht fühlen . . .“

Ale při vši své zbrkllosti má tento nejnovější směr „ethický“ a paedagogický, jemuž se dostává ze všech stran liberálních nesmírné chvály, ano jenž se prolašuje za novou dosud nevidanou epochu v dějinách lidstva i v dějinách vychovatelství²⁷⁾, aspoň to dobré, že poráží a odsuzuje psychologii i ethiku Herbar-

„Stojíme na stanovisku empirickém a uznáváme rozvoj, a proto nemůžeme přijati dogmata o vůli svobodné... Vůle není víc, než jeden úkaz vědomí, vědomí činné vlastní energie. A o tom se ví, že v každém svém stupni je výsledkem vývoje. Fysiologie potvrzuje pak, že nestojí žádná síla, ani duše, ani kterákoliv její mohutnost v těle sama o sobě, aby nebyla závislá na fysických podmínkách. Známosti o vzniku dojmů v mozkové soustavě právě dokazují lichost učení o vůli svobodné.

Jsou to hlavně pohyby těla, mluvy, výše i pohyby myšlének, které ve svém dokonalejším stupni zdají se býti volnými pro tu snadnost a lehkost práce. Avšak opět dovolíme si míti, že vůle ve člověku jest nikoliv samostatná rozhodující síla, ale výsledek, ovšem že výtečný výsledek duševní automacie. I ve prospěch rozvoje a ve prospěch vychovatelství musí se dogma o vůli svobodné zavrhnouti. Věříme jinak:

Věříme, že vůle ve člověku se vyvinula, jako se vyvíjelo ve společnostech zákonodárství... Kdybychom chtěli uznati absolutní volnost člověka, pak můžeme si už sebrati všecko paedagogiku a s Pánem Bohem jít. My vychovatelé pak tu k ničemu nejsme. Když se imputuje člověku svoboda vůle, tu již musíme uvěřit, že všecko vychování má ve člověku výsledek nejistý, jenom vedlejší a provisorní. Vůle že může sice k zásadám vštěpovaným přihlídnouti, ale není nucena jimi se řídit. Je volna, může si jíti cestou svou... Dovoláváme se tedy souhlasného mínění dra. Čupra (Učení staroindické, díl I. str. 254. a násl.): „Člověk musí chtíti a konati dle motivu silnějšího. A jest někdy boj těchto motivů strašný, ač dosti zajímavý úkaz života duševního! Některý člověk podobá se následkem těchto bojů s chťiči a vášněmi obyčejně spojených jako vyhořelé sopce. Celé okolí, v němž se někdo narodil, v němž se pohybuje, celá příroda a vesmír se svými vlivy kosmickými poskytují mu nutně a neustupně tyto motivy; ale i z celého obklopujícího jej světa ethického, z víry a pověr, „ze všech úsudků a předsudkův a z celého vychování svého i ze zvláštního přizpůsobení své individualnosti bezděčně čerpá tyto motivy své člověk. Proto dejte mu jiné motivy, jiné zásady, a on bude jednati jinak; neučiníte-li toho, bude opět zrovna tak konati, jak konal, konati musil, když přijde do poměrů stejných. Hle, tu se na stanovisku vědy indické otvírá veliká, slavná brána veškerému vychovatelství.“ Slova ta mluví dosti přesvědčivě, abychom jim uvěřiti mohli. Přijímáme je za svoje. Každý ať pozoruje sama sebe a pozná, jak dalece je svobodným. A kdyby přece se mu zdálo, že v něčem svobodu má, ať jenom při činu na oko svobodném se stihá do minulosti, ať hledá všecka proč, i shledá, ovšem ne všecky, ale mnoho pohnutek, které ho k činu dovedly.

Učitele pak nic nemůže více přesvědčiti o potřebě vyučování a vychování, jako poznání, že není vůle lidská svobodnou („Česká Škola“ r. XIV. str. 199, 220, 223, 234.) — Že se pak důsledně popírá i všecka zodpovědnost, rozumí se samo sebou.

²⁷⁾ V příčině této postačí jen čísti, s jakou chválou a radostí vítá se v liberálních listech paedagogických na darwinismu zbudovaný spis Herberta Spencera: „Dané pravdy mravoučné“; jak se o něm hlásá, že prý je to nejvýtečnější, epochální dílo filosofické a paedagogické v XIX. století. Ba kdesi bylo o něm docela i tištěno, že prý je to nejdůležitější dílo literární v celém nynějším století vůbec! Jinde se ovšem soudí trochu jinak; ale u vás si už budeme — tak se aspoň zdá, — pomalu na to musit zvykat, že bude zváno epochálním to, o čem jest se možno domýšleti, že to bude ku škodě náboženství křesťanského. Když byla na př. vydána kniha prof. Dra. G. A. Lindnera: „Paedagogika na základě nauky o vývoji přirozeném, kulturním a mravním“, byla také zvána epochální, protože jest zbudována na názorech darwinistických a „Národní Listy“ ze dne 26. m. ledna 1888. napsaly o ní ve své „Literární hlídce“, že „v naší literatuře paedagogické bude dílem epochálním a do-

tovu, v nichž se nevěra ukrývala pod rouškou zvučných a na pohled nevinných frází a jež i mnohým katolíkům popletly hlavy tak, že na Herbarta nedali nic dopustit, ano. že jeho zásady ethické chtěli nejednou vpašovat i do mravouky katolické. — Tak píše „Česká Škola“: „Herbartovská psychologie byla skutečně velkým pokrokem proti dřívější psychologii, přes to, že stala se velmi zasloužilou i v jiných oborech vědných a tolik ctitelů dovedla okolo sebe shromáždit, zdá se, že *dnové její jsou již sečtění*“. (1895. str. 68.) . . . „Herbartova psychologie na př. citů tělových ani hrubě za city neuznávala, ty jí nebyly vlastními city, nýbrž byly takovými jen city s obsahem představovým. Tento jakýsi despekt k citům somatickým jeví se také i v kastovníckém pojmenování jich city nižšími, kdežto citům představovým dáváno vyznamenání v titulu citů „vyšších“. Paedagogika řídící se touto naukou *nemohla vzbudovati náležitě soustavy mravní výchovy*. Ona se svou mistryní psychologií pořád se dívala jen nahoru a nikdy dolů. Také se zapomínalo v paedagogice, že ethická soustava sama o sobě není ještě soustavou mravní výchovy. Paedagogika školy Herbartovy přestávala vzhledem ke mravní výchově na tom, že dokazovala potřebu vychovávat ve smyslu anebo k cíli patera praktických idejí. Ale kterakým způsobem toto vychování se má díti, o to nevalně se staráno. Nanejvýš se řeklo, že se mají tvořiti mocné tlumy představové za tím účelem.“ („Čes. Šk.“ 1895. str. 113.)

Podobně odsuzuje ethiku Herbarta i Dr. Paul Bergemann, jenž sám buduje system výchovy evolucionistické (darwinistické) odlišný od systemu Spencerova a jenž dí takto: „co se týče ethiky Herbartovy musíme se při všem uznání jejího vysoce ideálního stanoviska připojiti k soudu Paulsenovu, kterýž (v díle „System der Ethik“ díl první, str. 161.) praví: „Dle mého náhledu jest (totiž Herbartova konstrukce mravního světa) rovněž tak marná v celku jako v jednotlivostech násilná a klopotná.“ A jako onen berlínský morální filosof tak shledáváme i my „roztržštění ethiky na konglomerát tak zvaných (mravních) idejí“, jak jej nacházíme u Herbarta. přímo nesnesitelným. I to škodí Herbartovské ethice v našich očích, že ji odloučil velice přísně jak od psychologie tak od metafysiky. Herbart nechce *pátrati po původu mravních idejí a to je podle mého náhledu venkoncem falešné*. Jak ale může ethika, která nechce o psychologickém odůvodnění svých problémů ničeho věděti, býti jedním základem paedagogiky, jejímž druhým jest psychologie? A proč pak nechce Herbart morální svou filosofii uvést ve spojení s metafysikou? Nebyla od jak živa stavěna do poměru, třebaš sporného k „první“ filosofii? My jsme rozhodně toho náhledu, že musí ethika zbudována býti rovněž tak na anthropologii, tak jako musí v bezprostřední zůstat souvislosti se souhrnným názorem světovým, a tudíž i s náboženstvím, to jest právě se spekulativní filosofii,

jista po spisech Komenského (Didaktice, Informatoriu školy mateřské) jedním z těch „klassických“ spisů českých, které do několika jazykův evropských budou převedeny.“ Toto prorocství se však, pokud víme, dosud nesplnilo a vzhledem k ještě „epochálnějšímu“ spisu Spencerovu sotva as už splní. Ostatně už byla myšlénkám podobným připravována u nás půda spisem Spencerovým: „Vychování rozumové, mravné a tělesné“, kterýžto spis označil nejlépe sám překladatel, když v úvodu napsal: „Co Rousseau domyslití a dopracovati nemohl, a co Pestalozzi snad ani netušil, to Spencer dokončil. položiv takto konečný a pevný základ paedagogice, aby době nové a potřebám její vyhovovala. Spis Spencerův zajisté považovati dlužno za spis revoluční a myšlénky v něm obsažené namířeny jsou hlavně proti škole německé, kteráž jest dítkem středověkého dogmatismu a novověké metafysiky německé.“

s metafysickou v užším i v širším smyslu.²⁸⁾ Nastává tudíž potřeba pátrati pro moderní vědeckou paedagogiku po základech, jež by na sobě neměly chyb káraných na psychologii a ethice Herbartově. Všem těmto požadavkům zdá se nám vyhovovati ethika evolucionistická.“ Nyní jmenuje Dr. P. Bergemann některé systémy ethiky darwinistické zvláště Wundtův a Hartmaunův a konečně i Spencerův; nesouhlasí plně se žádným, a těmto i systému Spencerovu zvláště vytýká, že mají na sobě zcela znatelnou pečeť eudaimonismu, ať již individuálního nebo obecného, tedy egoismu nebo utilitarismu, jehož zásadou jest: co možná největší štěstí pro počet lidí, co možná největší. System Spencerův souvisí prý těsně s eudaimonismem zvlášť pak utilitarismem, z něhož prý vzešel. Spencer prý identifikuje mravné s tím, co jest podmínkám životním přiměřeno; dle něho jest mravný ten, jenž všecky svoje funkce vykonává právě v stupni takovém, aby byly náležitě přizpůsobeny jeho podmínkám existenčním. Život jest ovšem, praví dále Dr. Bergemann, *conditio sine qua non* všeho lidského vývoje, ale nikdo nemá práva, aby to, co odpovídá podmínkám existenčním, *stotožňoval s mravností*, jako to činí Spencer. Dr. Bergemann zavrhuje proto system Spencerův, jakožto system individualního evolucionismu a chce místo něho zavésti evolucionismus kulturní, podle něhož jest mravným všecko, co jest, a jehož nejvyšším mravním principem jest princip vývoje kulturního²⁹⁾.

To jsou tedy ty slavné podklady nejmodernější „vědecké“ paedagogiky, kteráž opravdu mnoho slibuje. Příslaví však praví: kdo *mnoho* slibuje, *málo* splní; darwinistická paedagogika nesplní z toho, co tak chlubně slibuje, nepochybně — nic.

Ač je to lákavé sledovati tento system dále v jeho aplikaci na výchovu, musíme zde přec od toho upustit, jelikož by nás to vedlo daleko. Jednoho však zde opomenout nesmíme; a tím jedním jest krátká otázka: Jak se mají požadavky a snahy moderní paedagogiky ku snahám a požadavkům, jakéž mají vzhledem ku škole socialisti a bratří sekty zednářské.

Odpověď k této po našem soudu vážné otázce nemůže být jiná než: mezi požadavky všech těchto tří faktorů panuje úplná shoda, jak vysvítá již z následujícího kratičkého nástinu:

- A. a) zednáři³⁰⁾ jsou proti dogmatům náboženství křesťanského, — moderní paedagogika též;
- b) zednáři jsou proti škole konfessní, — moderní paedagogika též;
- c) zednáři jsou proti náboženství pozitivnímu, zvlášť křesťanskému, — moderní paedagogika též;
- d) kde není možno odstranit ze školy náboženství úplně, chtějí zednáři aspoň školu bezkonfessní, která má upravit cestu škole úplně beznáboženské; — totéž je i požadavkem moderní paedagogiky;

²⁸⁾ Proto také nemůžeme souhlasiti se snahami v Berlíně založené „Deutsche Gesellschaft für ethische Kultur“; neboť tato chce učiti ethice a ji fedrovati, aniž by chtěla fedrovati názor světový a náboženský. — Také Hekl nesouhlasí s ethickou společností. — Pozn. Dra. Bergemenna.

²⁹⁾ Časopis „Neue Bahnen“ r. 1894. str. 15—29.

³⁰⁾ Podle „konstitucí zednářských“ vydaných v Londýně r. 1723. Jakobem Andersonem záleží podstata zednářství v tomto: 1. zednář je pravým noachitou; 2. zednář jest vázán toliko na náboženství, v jakémž souhlasí všichni lidé; 3. člověk jest dobrý, tak jak jest; 4. člověk jest úplně nezávislý a nezodpovědný; 5. všichni lidé jsou svobodni a sobě rovni; žádná vrchnost nemá práva poroučet ve jménu Božím; 6. mravnost jest náboženství a náboženství jest mravnost; 7. zednář jest povinen šířiti ideu humanismu.

- e) zednáři chtějí míti ve škole místo náboženství nezávislou mravouku, — moderní paedagogika též;
 - f) ideálem zednářů jest výchova k „čisté lidskosti“ a k „čisté lidskosti“ beze všech příměsků náboženských chce vychovávat i taky moderní paedagogika;
 - g) zednáři nechtějí uznati žádné na člověku nezávislé zodpovědnosti, — moderní paedagogika též;
 - h) zednářům jest mravnost náboženstvím a náboženství mravností, — moderní paedagogice též;
 - i) zednáři neuznávají žádné porušení přirozenosti lidské, žádného hříchu prvotného, — podobně i moderní paedagogika ³¹⁾
- B.*
- a) Socialisti jsou proti dogmatům, — moderní paedagogika též;
 - b) socialisti jsou proti škole konfessní, — moderní paedagogika též;
 - c) socialisti jsou proti konfessnímu náboženství ve škole, — moderní paedagogika též;
 - d) dokud není lze domoci se školy beznáboženské, chtějí socialisti alespoň školu bezkonfessní, — moderní paedagogika též;
 - e) socialisté o sobě tvrdí, že stojí na půdě nejmodernějších vědeckých vymožeností, moderní paedagogika též

Ano v Nizozemsku a v Belgii utvořily se už spolky učitelů socialistů; a co se týče Rakouska, tu odkazujem jenom k tomu, co napsaly již r. 1893 a opětně roku lonské! o vídeňské „Freie paedagogische Blätter“: „Geschicht dies (t. j. budou-li socialisti v některých věcech opatrnější), dann ist für die Lehrer die Zeit gekommen, die Frage zu beantworten: Sollen wir uns der Sozialdemokratie ausschliessen?“ (1893, str. 422.) „Unter den Lehrern Österreichs ist bis jetzt keine Neigung vorhanden, es ihren belgischen Kollegen gleich zu thun (t. j. spojití ve spolek socialistický). Aber sozialistische Ansätze sind auch unter ihnen, namentlich unter dem jüngeren Theile, vorhanden.“ (r. 1894 str. 647.) ³²⁾

Za těchto okolností nemůžem se věru diviti, že výchova paedagogů moderních tak špatné přináší ovoce; neboť chovanci odrostlí a vychovaní v takovýchto zásadách, nemají pro život žádné pevné opory, a nemajíce pevné víry, úcty a lásky k Bohu, nemají také úcty k žádné autoritě pozemské, stávají se hříčkou svých vášní a náklonností, a dají se snadno svéstí a strhnouti ku rozmanitým nepřistojnostem a nezákonnostem. Jsouce pak konečně odchováni podle moderní paedagogiky jenom pro tento život pozemský a nemajíce víry v život věčný ani na-

³¹⁾ Pokud se týče moderní paedagogiky byly pro to, co tu o ní tvrzeno, podány doklady průběhem tohoto pojednání; pro to, co tu o zednářích tvrdíme, dalo by se uvést dokladů celé kopy Laskavý zednář nechť jen nahlédne na př. do díla Pachtlerova: „Götze der Humanität“, kdež je jich pro všecko uvedeno hojnost.

³²⁾ „Škola v sociálním vlivu“ se nám chválí jako vzor školy dobré, ba přímo vzorné. Poslyšme jenom: „Cílem výchovy, shrneme-li předchozí vývody, jest uzpůsobiti chovance tak, aby svými poměry a vztahy ku všem ostatním jednotníkům přispíval k všeobecnému štěstí. Jest nutno vychovati každého tak, aby choval se k druhým jako bratr, vychovávatí jej tím způsobem, aby zorganizovala se společnost co nejprospěšněji největšímu počtu jednotlivcův, aby každý ve svém jednání vytknul sobě za cíl co nejrychlejší a pokud možno nejúplnější polepšení lidského bytu mravního i fysického. V tomto smyslu působí socialism na výchovu, na školu Není jeho snahou, aby, jak se mu přisuzuje, demoralisoval, učinil ze škol douputa neznabožství a revoluce. Odmítá sice konfessionální barvu školy, ale uvádí do ní zásady křesťanské (?? Red.), zásady

děje na věčnou odměnu a bázně před trestem po smrti, stávají se snadno, když se jim zde nevede podle jejich přání anebo když předčasně hojně všeho užívali, již ve věku mladém přesycenými a omrzelými a zakončují svůj mladistvý pochybený život — samovraždou! Či nepřibývá stále mladých omrzelců a samovrahů?

Jaké z toho pro nás jdou povinnosti? Naznačíme je krátce. Především jest třeba toho se domáhat, aby škola byla proniknuta ve veškerém učivu a veškeré výchově duchem náboženským čili slovy jinými, aby byla veskrz konfesní. Dále jest třeba domáhat se toho, by se zvláště ve výchově učitelského dorostu přihlíželo k tomu, by nastávajícím učitelům a vychovatelům dostalo se řádné a pevné výchovy náboženské a důkladného náboženského vzdělání. To však bude možno jenom tenkrát, když i učebnice paedagogiky, psychologie, dějepisu, přírodopytu budou upraveny tak, aby ni v nejmenším neodporovaly náuce katolické; ale i toto bude jen tenkrát možno provésti, budou-li ústavy pro vychovávání učitelů postaveny vesměs na stanovisko konfessionální, budou-li totiž pro kandidáty katolické *katolické*, pro evangeliky *evangelické*. Dále jest třeba abychom sobě bedlivě všímali literatury paedagogické, knih i časopisů, bychom měli stále v evidenci, jakým směrem se berou a jaký v nich vane duch. Abychom pak měli spolehlivé měřítko čili pravidlo, podle něhož bychom mohli posouditi, co jest správné a co nesprávné, bude nám třeba vedle vědomostí theologických ozbrojit se také důkladnou znalostí pravé křesťanské filosofie a důkladnou znalostí katolické paedagogiky. Aby pak vědomosti a důkladné znalosti, jichž nabyl jeden, byly učiněny přístupnými všem, jest třeba, by se uveřejňovala tiskem; jest třeba tudíž dobrých knih z oboru paedagogiky a časopisů paedagogických. Dále máme za nutné, aby se častěji konaly přednášky z oboru křesťanské filosofie a paedagogiky; též bychom podle skromného svého náhledu považovali za velice prospěšné, kdyby při každé poradě vikariátní vzala se na přetřes též některá otázka zasahující do paedagogiky. Tím by se především nabádalo ku práci v tomto oboru, budily a pružily by se síly a užitek ze všeho toho byl by veliký. Jelikož pak jednotlivci, je-li osamocen, i při velké horlivosti snadno ochabuje a nejednou sobě neví rady, jest třeba důkladné organisace, jest třeba síly sjednocovati a spojovati, a to tím více, když vidíme nejen mimo nás, mimo naše snahy, nýbrž z velké části i přímo proti nám a proti našim snahám státi šiky mohutné a dobře spořádané. Či měli bychom snad, abychom užili slov knížete biskupa Herzoga, seslabovati síly své pouštěním se do boje ojedinele, když naši odpůrci proti nám bojují v těsně sevřených kolonách?

Tyto a podobné úvahy vedly k tomu, že byl při družstvu „Vlast“ zřízen odbor filosoficko-paedagogický, v jehož řádu stanoveno jest, že členem jeho může býti každý bez rozdílu, nechť je členem družstva nebo nikoli, jen když bude jeho snahou pracovati, působiti a dále se vzdělávati v oboru křesťanské filosofie a pae-

pokoje a míru, lásky a sbratření. Chce, aby ve škole každý pochopil, že má žítí pro bližního, žítí, aby byl užitečný každému druhému, aby nečinil nic takového, k čemu by se nemohl přiznati (August Comte). Pak nebude nářků, kleteb, revolt, pak nebude země slzavým údolím, nýbrž zcela vhodným, teleologickým bydlíštěm. Škola naučí lidstvo pokoji. Štěstí lidské, výchovou dosahované, bude úplné. A jestliže někoho potká neštěstí nebo šílenství, tu, jak krásně píše J. Collins, společnost jako všeobecná vzájemná pojišťovna bude o něj pečovati buď v jeho neštěstí nebo v jeho šílenství, protože od té chvíle, co bude dokázáno, že jednati proti příkázání obětovati se pro bratry, jest jednati proti vlastnímu zájmu, od té chvíle vymizí z povrchu zeměkoule zlí lidé a budou toliko bezrozumní, nešťastní, hodní všeho společenského politování. („Učitel“ r. V. str. 360—361.)

dagogiky. Jakýsi bod koncentrační jest již tedy zde, jenom jest třeba, by tento odbor docházel kýžené přízně a podpory, by mu přibývalo horlivých členů a pracovníků; nebo čím bude silnější a mohutnější, čím více sil bude v sobě soustřeďovat, tím větší sobě získá respekt i v řadách těch, jejichž snahy nesou se směrem zcela jiným; nebo v jednotě je síla a síla imponuje i nepříteli! —

Po přednášce byla navržena a valnou hromadou přijata tato *resoluce*:

Uvažující, že moderní výchova

1. vychází z falešných principů a má na zřeteli buď úplně falešné nebo nedostatečné cíle výchovy, — že vychovává člověka jednostranně, ne pro Boha, nýbrž jen pro tento svět;

2. že autoritu Boží buď úplně zneuznává aneb ji uznává toliko nedostatečně, čímž přispívá k tomu, že úcta před autoritou každou čím dál tím více mizí, čímž se opět podporují snahy sociální demokracie;

3. že obmezováním cílů výchovy pouze na tento svět podporuje nezřízenou touhu po zisku a požitcích;

4. a že právě tímto zaviňuje zmáhání se zločinů, hlavně samovražd, a to i u mládeže:

toto vše uvažující, vyslovujeme se v ten smysl že má-li nastat obrat k lepšímu, má-li se výchova lépe dařiti, mají-li řádné autority býti v úctě, a nemá-li mladistvých zločinců přibývat, nezbytně jest třeba, aby výchova byla budována na pravých a správných principech to jest na základě náboženství křesťanského, a jelikož ve škole, nechť jsou školní zákony jakékoli, rozhoduje hlavně osoba učitelova, aby ústavy pro vychování učitelů řízeny byly duchem křesťanským.

Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky.

(Pokračování.)

2. V příčině mravní a náboženské.

Jako se již na prvních stupních vychovávání školního vzdělávání reálné s formálním doplňovati a jedno druhé podporovati musí, jest toho na stupních vyšších, kdy mládež školu opouští, tím více třeba. Učiteli to vědomí musí býti pohnutkou ku naležitě péči a ostražitosti při vychovávání školním. Nebo zkušenosti v tom oboru nabyté pádně nás poučují o tom, že lidé s bobatým vzděláním reálným a s chabým vzděláním formálním bývají lidské společnosti nejnebezpečnějšími, nejrafinovanějšími podvodníky, nejumělejšími padělateli falešných smének a podobných věcí, nejsmělejšími a nejodvážnějšími zločinci všeho druhu. O tom nás nestranně poučuje statistika zločinců a kriminalní annály.

To tedy musíme při vychovávání školním míti stále na paměti a zvláště v posledním školním roce k tomu směřovati, aby žactvo ze školy vystupující tohoto důležitého formálního vzdělání nepostrádalo, aby se harmonicky se vzděláním reálným doplňovalo, místy pak při zvláštních individuích dle potřeby aby formální vzdělávání vědění reálné převážilo.

Toho potřebí je zvláště u žáků, kteří při větším nadání duševním a při snadnější chápavosti jsou také více lehkomyšlnými a vůbec ku zlému náchylnými. Bude-li škola mravnost v celé její kráse žactvu předkládati, na řádných vzorech

ze života vzatých ukazovati, ve všem a všudy pěstovati a utužovati. můžeme se nadíti, že vyjde ze školy pokolení mravné.

Rovněž nebude od místa ukázati na protivy, na ono záhubné zlo, jakéž působí a v zápětí vždy má život nemravný. Působmež všemi prostředky vychovatelskými k tomu, aby se mládeži ze školy vystupující znechutily karban, obžerství, pračky, noční toulky, nemravné písně a pod. výstrelky u mládeže nynější hojně se jeví. To se nejlépe podaří poukazováním na stinné a zdrcující následky těchto nepěkných vlastností, které jednotlivce celé rodiny a společnosti do jisté záhuby vrhají. Místo těchto nechť při všech veselostech a zábavách, v hostincích a jinde zavládne kázeň, počestnost a staré dobré mravy nechť se obnoví. Výtečnou pomůckou ukáže se nám tu býti zvláště článek 20. „Jan František Vavák“ z V. dílu čítací knihy.

Ovšem musí tehdy, kdy působnost školy přestává, rodičové, mistři a vůbec chleboďárci sami mládeže té si všímati a ji k mravnosti přidržovati. Jinak je to povinností místní policie a vůbec všichni slušní lidé mají o to pečovati, aby mládež ze školy vyšlá mravnou zůstala. To ovšem škola sama o sobě způsobiti nemůže; ale když po celou tu dobu osmileté docházky do školy stanovisko mravní u mládeže s myslí a práce nespustí a povinnosti své v té příčině věrně a svědomitě naplní, když konečně mládeži škole odrůstající mravnost vždy před oči stavěti, k mravnosti ji nabádati a zhoubné následky pro tělo i ducha pochodící z nemravného života představovati bude, učiní tím vše, co učiniti mohla, neboť tím tříbila a síbila smysl pro mravnost dle sil svých.

Bylo by však žádoucno, aby působení školy podporovali i orgánové političtí náležitou ku mládeži škole odrostlé dohlídkou. Otázka ta byla již mnohdykrátě na přetřes vzata, všechny možné noviny svým časem se jí zanášely, ale věci samé k dobrému nic se nestalo. Je již nalahavou potřebou, aby nad mládeží 14—18 letou někdo v příčině mravopočestnosti dozor náležitý vykonával, neboť u mládeže tohoto stáří jeví se velká nevázanost.

Dále by se výtečně zamlouvalo, aby živnostenské spolky dozíraly na počínání učňů, podobně mistři a ti všickni, kdož mládeži ze školy vystoupivší poroučeti mají. —

Než škola má vypěstiti mravný charakter; mravný charakter vypěstiti možno jen na základě náboženském, ana veškerá mravnost lidská v něm má své kořeny. Známoť všeobecně, že křesťanská mravouka jest základem vší lidské mravnosti. Souvisí tudíž mravnost s náboženstvím, tak že si jedno bez druhého mysliti nelze.

Jakožto pak jsme věnovali mládeži školu opouštějící zvláštní péči v ohledu mravním, podobně musíme činiti i ve příčině náboženské. Jest toho tím více třeba, ano vyučování duchovních nestačí a vystoupením ze školy se přerušuje; také se všechno, čemu se ve škole děti naučily, snadno z myslí ztrácí pro jiné starosti časného tohoto života. Jak to činiti, jest každému dobrému katolíku dobře známo. Také o tom bylo již snad v každém ročníku tohoto časopisu pojednáno, pročež nechceme o tom zde šířiti slov a jen nejstručněji se o věci samé zmíníme.

Chtějíce propouštěti ze školy mládež i v ohledu náboženském dobře vyzbrojenou, upozorňujmež ji často na čistotu a vznešenost naší svatě víry, pro kterou zbožní naši předkové krev i statky své rádi obětovali, pro kterou stateční Čechové opouštěli požehnané nivy rodné své země, útulný krb rodinný a spěchali hájit víru slovem i něčem. Při tomto poučování mládeže dospívající (zvláště

v příhodných hodinách dějepisných), musí jít učitel s duchovním ruku v ruce, ač nemá-li dílo jednoho býti druhým hned v počátcích dušeno a ničeno.

Poučujme mládež při vhodných příležitostech a ve všech nahodilých potřebách života, že víra, modlitba a zbožnost byly vždy a jsou útěchou ve veškerém lidském životě, potěchou a nadějí v nejtrudnějších dobách zmítaného života.

Komu nevyhasla v srdci poslední jiskra víry, ten nebývá nikdy nadobro ztracen, ten se nespustí na scestí života, jež má své ústí v záhubě duše, jež vede do hoře a zoufalství, do žalářů — ba až k oprátce! Člověk, který třeba jen v úkrytu srdce svého víru zachovává, nestává se nikdy nebezpečným bližnímu ani jeho majetku, neboť člověk takový je spravedlivým k sobě samému i k bližnímu.

Toho buďme pamětlivi zvláště při dětech, jež mají školu opouštěti; neboť přilne-li dítě ke zbožnosti, pozná-li náležitě cenu a význam náboženství pro život, neztratí se ani v nejdivočejším proudu světovém. Jen zvykejme děti modlitbě — nábožnosti — a věru se ve světě neztratí.

Nejušlechtlejší vzor upřímné zbožnosti můžeme předvésti na J. V. císaři a králi Františku Josefu I., který s pomocí Boží všecky obtíže namáhavé vlády šťastně a zdárně překonává, když v nejvyšší třídě pětitřídní školy máme rozebíratí článek 186. „Císař František Josef I.“

Jiných ušlechtilých vzorů nevšední zbožnosti najdeme s dostatek nejen v dějinách mocných Habsburků, ale v dějinách českých vůbec. Vzpomeňme jen světce: sv. Ludmilu, sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Cyrilla a Methoděje; Arnošta z Pardubic, Otce vlasti Karla IV., Tomáše ze Štítného a j. v. O všech těchto vzorech pojednávají učebné osnovy všech škol, pročež pěstiti a utužovati zbožnost a vůbec city náboženské v učení dějepisném lze velmi snadno. Je k tomu potřebí jen dobré a pevné vůle, vše ostatní se s pomocí Boží zdaří výtečně.

Z té příčiny bude zavčasné i „úleváky“ často dohromady sehnat a jim připamatovat desatero Božích přikázání a jiné věci, tak aby měli náboženství v srdci svém, a to, aby se jevilo bohomilými skutky.

Žijeme v čase, kdy hospodář neposílá čeládku svou do chrámu Páně, mistr se nestará o to, jdou-li jeho tovaryši a učenníci do kostela — je jim to lhostejno, po celý rok se nezeptají, byli-li jejich podřízení tam, kde se hlásá skutečná rovnost všech lidí, ta jediná spravedlnost. Proto snažme se o to, aby mládež naše dospívající i v ohledu náboženském nabývala jisté samostatnosti, t. j., aby byla tak vycvičená a navyklá plniti to, co přikazuje zákon Boží, aby i tehdy, když by byla stržena nepříznivým proudem života a zkaženou společností, uměla se spolehnouti na hlas svého svědomí a nezkaleného rozumu.

(Ostatek příště.)

SMĚS.

Zápis školních dětí na pražských školách měl tento výsledek: Celkem bylo 18 537 dětí školou povinných; z těch bylo 15.879 (85 67 proc.) českých, 2265 (12·23 proc.) německých a židovských, 368 (2 proc.) českoněmeckých valně židovských a 25 jinojazyčných. Celá Praha bez předměstí čítala roku 1890 182.530

obyvatel, z nichž bylo 150.325 (82·4 proc.) Čechů, 17.635 (9 6 proc.) židů a 14·570 (8 proc.) Němců a jinojazyčných. Českých dětí bylo zapsáno do českých škol 14.721 (čili 92·8 proc.), do německých 1158 (čili 7·2 proc.) Německých a židovských dětí zapsáno do českých škol 15 čili (0·7 proc.), do německých 2250 (čili

99·3 proc.) Českoněmeckých a německočeských, z velké části židovských dětí zapsáno do českých škol 19 (čili 52 proc.), do německých 349 (čili 94·8 proc), jinojazyčných dětí zapsáno do českých škol 7, do německých 18. V podrobnostech jeví se následně takto: Do českých škol přihlášeno celkem 14.762 dětí, z nichž připadá na veřejné obecné a měšťanské školy 6868 chlapců a 6709 dívek, celkem 13.577 dítek českých, 5 chlapců a 4 dívky německé a židovské, 23 českoněmecké a jinojazyčné, na cvičné školy 112 chlapců a 103 dívky, celkem 215 dítek českých, 2 dívky německé, 3 českoněmecké děti, na soukromé školy 223 dívky české, 1 chlapec a 3 dívky německé a židovské, 1 českoněmecké, na střední školy 603 chlapci a 103 dívky české, 1 českoněmecká. Celkem připadá na veřejné občanské a měšťanské školy 13.609, na cvičné 218, na soukromé 228 a na střední školy 707 chlapců a dívek. — Do německých škol zapsáno celkem 3775 dětí. Z těch připadá na veřejné obecné a měšťanské školy 561 chlapců a 700 dívek, celkem 12.561 dítek německých a židovských, 284 chlapci a 405 dívek, celkem 609 dítek českých, na cvičné školy 47 chlapců a 50 dívek, celkem 97 dětí německých a židovských, na soukromé školy 251 chlapců a 321 dívek německých a židovských, 76 chlapců a 323 dívky, celkem 399 dětí českých, na střední školy 320 chlapců německých a židovských, 57 chlapců českých. Mimo to chodilo do škol německých celkem 195 dětí českoněmeckých, z valné části židovských a 18 jinojazyčných. Roku 1893—94 bylo celkem na německých školách 4210, roku 1894—95 4056, tedy o 154 méně, roku 1895—96 je jich 3775, tedy o 281 méně proti loňsku.

*

Ve schůzi jihlavské Budče, pravil p. Fr. Novotný, řídící učitel školy brtnické promlouvaje o reformáčnických myšlenkách, o chorálu a o zákonomodárství vzhledem ku hře na varhany, mezi jiným toto „Trváme na tom z přesvědčení, že jako bývá škola v nejbližším sousedství chrámu Páně, tak jest a zůstane učitel přirozeným ředitelem kůru. Kněz s učitelem budou vždy pracovníky jedné vinice, protože oba vychovávají budoucí generaci. Učitel musí

zůstatí ředitelem kůru již z té příčiny, že má v moci děti, bez nichž neobejde se „musica sacra“ a ještě z jiných příčin, jsoucích na snadé.“ (Učitel VI.—21.)

—a.

*

Učitelé a služba varhanická. Pod tímto nadpisem přinesly „Uč. Nov.“ v čísle 41. ze dne 3. října tuto zprávu: „Píše se nám z venkova; Příbislavská jednota „Komenský“ přijala tento návrh: „Ústřední spolek učitelů domáhej se toho, by učitelstvu zakázáno bylo konati službu varhanickou.“ Souhlasíme úplně z těchto důvodů: 1. Na venkově obstarává varhanictví (t. zv. službu kantorskou) obyčejně řídící učitel. Jako správce školy je povinen zvláště přihlížeti k tomu, by řád školní bedlivě byl zachováván. Avšak — jaká nedůslednost! Správce školy jako varhaník na výkropy, na pohřby, svatby atd. častěji odchází, tím vyučování zkracuje, přerušuje a odkládá, a tak první ve sboru — zákony a nařízení školní sám první porušuje. — 2. V některých místech řídící učitelé varhanictví se vzdali: buď že povinností varhanickou a s ní spojenými funkcemi na zdraví utrpěli, jiní že s jisté strany zbytečně byli chikanováni, opět jiní že jako poctiví pracovníci na roli školské raději zřekli se maternelního zisku vedlejšího, než by rušili své povinnosti učitelské vědouce, že dvěma pánům nelze sloužiti. A kdo v takovém místě uchytí se kantorství? Jiný kollega ze sboru, někde i nejmladší člen sboru. A jaké bývají toho následky? Hájí-li řídící učitel zájmů školy a dovolává-li se zákona školního, narazí na oponenta varhaníka, jenž myslí, že má jako varhaník větší právo než jiný učitel a než sám zákon. Z toho potom neshody a spory, vyšetřování, a tím trpí škola, trpí i stav náš. Známo sice, že ve všech případech, kde učitel varhaník vyučování skracuje, přerušuje nebo odkládá, vyzve zemská rada šk. téhož, aby se buď vzdal varhanictví nebo služby učitelské. Ale ať věc se má tak či onak, vždy je služba „kantorská“ kamenem úrazu pro zákonitý pořádek školní, pro jednotu a soulad ve sboru a pro společné určité zájmy všeho učitelstva. Četní kollegové dosvědčí, že mnohá týraní a pronásledování učitelů, mnohá všelijaká udání a většina disciplinárek vzaly původ z takových poměrů, a jsou poslední věci horší prvních. — 3. Se službou „kantorskou“ dělají se tu a

tam obchody mezi učitelstvem dle toho, jak se toho na jisté straně potřebuje. Jednomu se to vezme, druhému jako „zvláštní odměna“ se to dává. Je to lákadlo a léčka na naši mladou a méně zkušenou generaci učitelskou, je to klín vražený mezi učitelstvo, a následky toho mohou býti v budoucnosti pro školu a náš stav velmi neblahé. Vydáváť služba varhanická učitelstvo i školu na milost i nemilost stavu jiného. A nastane-li někdy reakce na škodu naši, tož přičinili se o to také učitelé varhaníci, kteří v závislosti své přímo nebo nepřímo, vědomě nebo nevědomky k tomu pracovali

či pracovati pomáhali. Najdou se sice i mezi námi jednotlivci, kteří službu kantorskou jinak budou líčit — snad jako výhodu a dobrodiní — avšak to jsou jen jedinci, kteří mluví za sebe a pro sebe. My však máme na zřeteli školu, celý stav učitelský a jeho budoucnost. O to nám jde, a proto jsme jisti souhlasem velké většiny učitelstva. — *Jednoty učitelské* nechť domáhají se toho na „Ústř. spolku“, by právě na prospěch školy náprava se stala, a učitelům aby zakázáno bylo vykonávati službu „kantora-varhaníka“.

Spisy redakci zaslané.

Meč. Obranný kalendář katolický na rok 1896. Roč. VI. Řídí Frant. Pohunek. Cena 50 kr. Tucet 4 zl.

Vlastenecký poutník. Roč. XXVII. Řídí Václav Špaček. Cena 50 kr. Tucet 4 zl.

Svatováclavský kalendář. Cena 30 kr. Tucet 2 zl. 40 kr. — Objednávky na tyto kalendáře, jež doporučujem co nejvřeleji, vyřídí buď Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba nebo Cyrillo-Method. knihkupectví G. Franc. v Praze.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XI. číslo 18. a 19. s důkladným obsahem. Doporučujeme vřele.

Věstník hospodářského spolku Humpoleckého, Polenského, Pelhřimovského a Příbyslavského. Red. V. Sobotka. Ročník IX. čís. 5.

Katechese pro první školní rok školy obecné. Sepsal Adolf Fux, c. k. professor v Příboře Posudek o těchto katechesích přineseme později.

České mládeži. Red. a vyd. Františka Mašínová na Král. Vinohradech. Ročník III. č. 1.

Zar i učiteljicam istu pláču? Narodnogospodarstveno pitanje. Razpravio Ante Dukić. U Zagrebu. Vlastita naklada. 1895.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. S povolením představených. Redaktor a vydavatel P. Augustin Kadlec, Ord. Praed. Roč. IX. číslo 6.

Obzor. Red. a vyd. V. Štastný v Brně. Roč. XVIII. č. 19. Doporučujeme.

Časopis učitelek. Roč. II., čís. 17.—19.
Der selige Johann Baptist de la Salle als Paedagog, von Fr. Bernardin Dillinger, Professor am kath. Lehrerseminar mit Öffentlichkeitsrecht zu Tisis in Vorarlberg. Nákladem vlastním.

Spicilegium didacticum artium discendi ac docendi summam brevius praeceptis exhibens e Mss^{tis} Cl. J. A. Comenii collectum et editum a C. V. N. Amsteldami typis Christophori Cunradi. Anno 1680 Nunc editum Rosenbergae typis Caroli Salva. 1895. Cena 30 kr.

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii. Sepsal F. Vigouroux, ředitel semináře sv. Sulpicia v Paříži. Přeložil Dr. Ant. Podlahá, katecheta c. k. vyššího gymnasia na Novém Městě v Praze. Schváleno nejd. kníž. arcib. konsistoří v Praze. Tiskem a nákladem knihtiskárny Cyrillo-Meth. Seš. 4., 5. a 6. Doporučujeme opětně.

Konkursy.

V **Domazlickém** okrese obsadí se: m. správce školy v Přívozci, m. učitele v Nové Kdýni a m. učitelů v Milavči, Osvračíně, Slavíkovcích, Srbicích (od 1. ledna 1896. Od 21./9. — Ve **Vinohradském**: m. učitelky na 3. ob. dívčí šk. ve Vinohradech. Do 10/11 — V **Lounském**: místo učitelky na def. pobočce v Lounech.

Od 24./9 — Ve **Smíchovském**: m. učitelky při prv. ob. šk. dív. na Smíchově, m. učitelů v Čisovicích, Holubicích, Řepích, Středoklukách a na Vraném (od 1. ledna 1896.) Do 2./11. — V **Kutnohorském**: m. učitelů v Církvici, Jindicích, Kobylnicích, Krsovicích, Majelovicích, Miskovicích, Petrovicích II, Sedlci a Solopiskách (od 1. ledna 1896), při ob. škole v Hoře Kutné, v Uhl. Janovicích; m. podučitelky v Hoře Kutné; m. podučitelů v Křeseticích, Petrovicích I, Podvevách, Sázavě, Sudějově, Úžicích, Votrybech. Od 25./9. — V **Českobrodském**: m. správce školy v Struhařově; m. učitelů v Mukařově, Mirošovicích, Jažlovicích; od 1. ledna 1896: v Hrusicích, Vlkánčicích, Zvánovicích; m. podučitelů v Babicích, Jažlovicích, Kozojedech, Skramníkách, Škvorčici a Tuklatech. Od 26./9. — V **Turnově** na měšť. šk. chl. m. katechety. Od 26./9. — V **Blatenském**: m. učitelů v Hrádku, St. Nepomuku, Předmíři, Pročevilech (od 1. ledna 1896.) Od 1./10. — V **Příbramském**: m. říd. uč. ve Smototelích; m. učitelů ve Smototelích, Stěžově, Korkyni, St. Kníně, M. Lečici, Prostř. Lhotě, Zduchovicích (od 1. ledna 1896). Od 1./10. — Ve venkov. okr. **Královéhradeckém** obsadí se: m. ředitele nebo ředitelky m. dív. šk. v Hořicích — III. odbor; m. řed. na chl. m. šk. v Nechanicích a Třebechovicích; m. uč. m. šk. chl. v Nechanicích a v Třebechovicích — III., event. I. odbor; m. říd. uč. v Kratonohách; m. uč. v Hořicích a v Třebíhosti, m. učitelky a m. podučitele v Třebechovicích; m. uč. v Jenkovicích a v Práskáčce (od 1. ledna 1896.) Od 2./10. — V **Klatovském**: m. říd. uč. v Čachrově; m. uč. v Myslívě, od 1. ledna 1896 v Mlázovech, Nicové, Štěpánovicích, Stobořicích a Čachrově; m. poduč. v Bezděkově, Chlístově, Kydlinech a Horách Stříbrných. Od 3./10. — Ve **Vysoko-Mýtském**: m. říd. uč. v Brandýse n. O.; m. uč. ve Dvořišti, Hor. Jelení, Knířově, Lůži a Skutči; m. poduč. ve Dvořišti, Františkách, Javorníku, Krouně, Perálci, Rychnově a Zbožňově. Od 3./10. — V **Píseckém**: m. uč. v Krči, Lhotě Smetanové, Putími, Semicích, Malém Zablátí a Zalužanech (od 1. ledna 1896.) Od 4./10. — V **Přeštickém**: m. uč. v Prádle. Od 4./10. — V **Mladoboleslavském**: m. uč. v Nov. Benátkách a m. poduč. v Dolením Slivně. Od 4./10. — Na c. k. č. prům. šk. v **Plzni** m. assistenta pro kreslení a geom. rýsování. Žádosti ředitelství školy

Zasláno.

V chudičké farnosti katolické v Hošťálkově na Moravě, poblíže města Vsetína, shledává se starobylá budova obecné školy katolické, která pro svou všestrannou chatrnost za školní budovu povšechně se nehodí a téže vůbec nikterak přiměřenou není. Jelikož tudíž tato školní budova již sama sebou zvěstuje kratičké své trvání, proto nížeapsaný patře v té příčině srdcem strastiplným v budoucnost o další výchovu a vzdělání mládeže katolické, na svou snažnou prosbu a žádost obdržel jak od svého Nejdůstojnějšího kníže-arcibiskupského Ordinariatu tak od Veleslavného c. k. Praesidia moravského místodržitelství nejmilostivější dovolení dobrovolných sbírek milodarů v některých politických okresích arcidiecése Olomucké na pořízení nové jednotřídní budovy školní katolické v Hošťálkově.

Sama pak Jeho Kníže-Arcibiskupská Milost ráčila blahosklonně prozatím poslati čtyry sta zlatých r. č. za překrásný vzor a přejasný příklad na začátek povolených sbírek milodarů.

Že však celé pořízení a zařízení nové této školní budovy značných vyžadovati bude výloh, proto nejhlubší úctou podepsaný osměluje se ku všem vzácným přátelům a příznivcům zvláště školství katolického tu nejsnažnější prosbu a žádost vznésti, by také laskavým dárkem k účelu tak vznešenému přispěti ráčili.

Příspěvky přijímá farní úřad v Hošťálkově u Vsetína na Moravě.

OBSAH: Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky. Přednesl v mimořádné valné hromadě družstva „Vlast“ František Pohunek. (Dokončení.) — Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky. (Pokračování.) — Směs. — Spisy redakce zasláné. — Zasláno. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5, 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilákův ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamače, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II (farin dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duchovní professor František Horáček.

(Pokračování.)

Přirozená uskovněnost dětského věku je převýborným darem Božím z něhož rozumný vychovatel snadno může budovati bezpečný základ pro budoucí štěstí svého svěřence. Sociální bída každého věku skládá se ze sobectví a hrabivosti u jedněch, ze snahy po požitbě u druhých. Těmto činitelům v zápětí jdou rozmařilost, zatvrzelost srdce, nenávisť a zoufalství. Světovládný pohanský Řím padl touto mravní bídou.

Úžas musí se zmocniti každého při líčení rozmařilých způsobů římských imperátorů a konsulův! Zvítěziv nad Gally, dal prokonsul Julius César hostinu, při níž přišlo na stůl 6000 kusů drahých ryb t. z. mařenek, které stály kolem 100 milionů sesterců, což v naší měně obnáší asi 5 milionů zlatých. Při jiné slavnosti záležela tabule ze samých skřivánčích jazýčků, k čemuž bylo zapotřebí více těchto ptáčků, než jich celá Itálie hostila! Heliogabal bral koupele šafránové, objednával ryby z Hellespontu, raky z Minturna, ústřice z předhoří Pylos, rodyžské hrozny, perské pomeranče, fenické datle . . . pival z číší křišťálových, jantarových aneb na nejmiň (!) zlatých a kladl sobě při každé zdravici čerstvý věnec na hlavu. První byl z růží, druhý z fialek, třetí myrtový, čtvrtý břečťanový atd. Když Plautiena, dcera ministra Septimia Severa, se provdala za syna imperátorova, dal otec její zmrzačiti sto svobodných občanů římských, mezi nimiž nacházeli se otcové rodin, aby, jak Dionysius dějepisec svědčí, „dcera jeho měla v průvodu svém kleštěnce, kteří by byli hodni královně Orientu“ Zákonem byla zakázána honba na africké lvy, ano hrdlem propadnouti měl, kdo by lvem byv napaden, tohoto zabiti se odvážil. Nero docela jistému egyptskému lidožroutu kázal předložiti osoby živé . . . ¹⁾

K čemu uvedli jsme věci tyto? Abychom ukázali, kam vede *rozmařilost*, — neboť totéž, co se v celých státech a národech děje u rozměru velikém, děje se v rodině v rozměru menším. Blahobyť celých rodin byl přechoasto zničen rozmařilým vychováváním dítek! A proto platí rodičům rada Seneky mudrce: „Především budíž dítkám dávana strava skrovná, šat nikoli nádherný, nýbrž takový, jaký

¹⁾ Chateaubriand „Génie du christianisme“ II. 280. sqq.

nosí vrstevníci jejich.“¹⁾ Obzvláště děti rodičů zámožných u velikém vězí nebezpečí, ani zpozdilí rodičové žaludek útlý přecpávají cukrovinkami a jinými pamlsky, čímž dítě úplně odvykne stravě solidní, které má zapotřebí k budování svého těla. Jiné nebezpečí spočívá v tom, že dívky hezkého obličeje aneb jedináčkové stávají se modlou rodiny, kolem níž všechno v domě se otáčí! Každý je laská, se jim dvoří ano i koří, matky zaslepené na ně — hlavně jsou-li to děvčata — navěsí třepek a cetek, až z dcerušky vychovají přepjatou fiflenu. Vůbec sluší dětem, které jsou nakloněny k ješitnosti, často opakovati staré přísloví: „To mi jest podezřelé, že vždy voňavkami páchneš . . . ne dobře voní, kdo *vždycky* dobře voní.“²⁾

Veliké šetrnosti a ostražitosti vyžaduje také *obrazotvornost* dětská, tento další pramen dětské blaženosti. Kroniky mohly by se psáti o tom, jak nevědomí rodičové a hlavně chůvy s touto zlatou hřívnou hospodaří! Předmět tento vyžaduje svou zvláštní kapitolu, kterou — dá li Pán Bůh — obstaráme později. — Prozatím podotýkáme, že nejlepším prostředkem k pěstění zdravé obraznosti jest vypravování *svatých příběhů ze starého a nového Zákona*. Ovšem musí ten, kdo vypravuje, býti nábožensky vzdělán, což u chův pohříchu málo kdy nacházíme. Báchorky o vodníku či hastrmanu, o polednicích, o ohnivých dracích, o strašidlech, hrozby: „Že pro tě bubák přijde nepřestaneš-li atp.“ — ejhle! toť přecasto úplný paedagogický arsenál našich chův! Děti takové stávají se takto bojácnými zmrzlíky pro svůj celý život! Jsou-li po tmě o samotě — tedy se bojí; mají-li v podvečer jíti kolem hřbitova, jektají zuby; je-li jim cestovati lesem, tuší všude nástrahy lupičů neb divých žen; mají-li v domě nebožtíka z vlastní krve, potí se strachem a nezůstali by doma za žádnou cenu, kdyby jim společnost sousedova nedodávala kuráže? A příčina této zbabělosti? Převrácené pěstování jejich *obraznosti* v mládí.

Na druhé straně vyskytují se případy, kde u dítek soustavně se udušuje fantasmie veškerá. Tak povstávají děti přezralé, které se více ničemu nediví a nad ničím radosti necítí. Děti takových je — obzvláště ve větších městech — více nežli by kdo tušil. Vědí všechno a rozumějí všemu lépe než rodiče — papa je sice študovaný člověk — ale ze staré školy! Kde pak tenkrát! Papa neví ani, co je to „kinetoskop“ a mama! Hahaha! Ta čte jen „Gartenlaube“ a „Modenzeitung“. Obdrží-li mládež tato nějaký dar, nic není překvapena, nýbrž přemýšlí, mnoho li asi ta hračka mohla státi. Mnoho ne — ve výkladní skříni u „města Paříže“ mají takových maličkostí na fůry a cena je u každého kusu udána.“

Krátce řečeno: V mnohých rodinách nacházíme děti přezralé, blaseované a to proto, že chlapani anticipují zábavy jinochů, jinoši činí nároky na požitky věku mužného,³⁾ tak že nezřídka nalézti lze muže třicetileté, kteří pohár života dopivše na dno, číší života mrští o zém, až se v kusy roztrší, jak básník trefně líčí:

„Nuž ať zhyne! Číše moje, naplním tě znova,
ať mi z tebe v duši padne záře myšlénková!
Slyš! zda vítr okenicí či smrt hnáty klepe?
Dopij! dopij! čím rychleji, tím dřív bude lépe!“

(Vrchlický „Z hlubin“.)

¹⁾ „Tenuis ante omnia victus et non pretiosa vestis et similis cultus cum aequalibus.“ Seneca.

²⁾ „Hoc mihi suspectum est, quod oles bene . . . non olet bene, qui semper bene olet.“

³⁾ Srv. Vychovatel roč. VIII. str. 210.

A proto nelze dosti často rodičům a vychovatelům na mysl uváděti heslo: „Summa puero debetur reverentia!“ ¹⁾

Dítě normální nejlépe bude ochráněno před morálními pohromami tohoto světa, zachovají-li se rodiče povždy dle zlatých slov sv. písma: „Kůň neokrocený bude tvrdoústý a syn rozpustilý bude opovážlivý. Lahod' synovi, a nažene ti strachu: pohrávej s ním, a zarmoutí tebe. Nesměj se s ním, abys nezelel, a naposledy neztupěli zubové tvoji... Máš-li dobytek, dohlížej k němu: a jestližež užitečný, zanechej ho sobě. Máš-li syny, cvič je, a shýbej je z mládí jejich. Máš-li dcery, opatruj tělo jejich a neukazuj veselé tváři své k nim.“ (Sirach kap. 7. a 30.) Avšak po hříchu! jak mnoho jest rodičů, kteří větší péči věnují svému dobytku než svým dítkám! Je-li kde krajinská výstava skotu aneb bravu aneb koní — jaké účastenství se všech stran! Rolník nešetří ani času ani peněz, aby shlédl pokroky v ušlechtilém chovu domácích zvířat — avšak je-li kde veřejná zkouška ze sv. náboženství aneb z jiných školních předmětů, kdy se děje *veřejná výstava* duševního chovu dítek — tu bohužel! školní síň aneb chrám Páně přilákají k sobě pouze nepatrný počet vzácných hostí, který úkaz sluší zařaditi mezi nejtruchlivější doklady té pravdy, že za našeho věku je mamon modlou nejpřednější. A přece, jakým pokladem je normální dítě pro své rodiče! Nemůžeme lépe ukončiti článek tento, než sdělíme-li vznešené mínění, které biskup Diepenbrock choval o důstojnosti věku dětského:

„Dítě! jaké taje skrýváš v sobě!
Bůh sám ráčil jednou děckem býti —
Od té chvíle na čele nám svítí
Dětství Boží v nevinnosti době.

Viz tu svatost, která z děcka září,
Kristus sám děl, že andělé jeho
Neustále zpívaj' přede tváří
Otce Jeho, Pána nebeského.

Dražší duše dětská perel, zlata,
Jak náš Mistr nepokrytě hlásá:
„Nebudete-li jak pacholata,
Nekyne vám nebes věčná spása!“ ²⁾

(Dále přistě.)

Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky.

(Dokončení.)

3 V ohledu vlasteneckém a dynastickém.

Není to žádnou tajností, že zvláště ve třídách dělnických v našem čase cit vlastenecký ne-li nadobro odumřel, tož aspoň v největší míře ochladl. Je smutným dokladem tříd dělnických jejich známé „ubi bene, ibi patria!“

Kde jsou ty časy, kdy český lid — řemeslník — rolník — dělník v čase potřeby všeho zanechal a ku obraně drahé domoviny spěchal? — — — Kde jsou ty časy, kdy Čech z vlasti do ciziny putující na hranicích rodné země své poklekl, předrahou tu zemi krví předků posvěcenou líbal, hrst' prsti posvátné v raneček svázal a do daleké ciziny s sebou nesl jako poklad největší, jako útěchu

¹⁾ „Pacholeti náleží největší úcta.“

²⁾ Dle Diepenbrockova: „Geistlicher Blumenstrauss.“

a vzpomínku nejsladší? — — — — — Tak se člověku kolikrátě zdá, že ten národ náš se již sice kolikrátě pozměnil, ale nikdy ne ku svému prospěchu!

Pročež vzněcejme u veškeré mládeže, nejvíce však u mládeže ze školy vystupující, lásku k rodné obci, kde s rodiči pobývají, ke drahé domovině, k milené vlasti i k domu panovnickému! Poukazujme na krásu, velebnost a významnost předražené vlasti naší, toho ráje pozemského, jehož nám tak mnozí závidí. Ukažme na slavnou minulost národu našeho, na význam vlasti naší i v čase přítomném, na nesčetnou řadu těch přeslavných mužů, jež zrodila ku cti a chloubě své. Poukažme na intenzivních příkladech (třeba ve způsobě povídky) na nízkost a bídnot zrádce, který na svou vlasť, na svůj národ zapomíná, za svou řeč mateřskou se stydí a komukoliv za jidášský žold se zaprodává. Podlost odrodilcova je skvrnou nejšerednější! Poučme mládež o tom, že také ten se stává zrádcem své vlasti, kdo se nesnaží, aby svůj národ alespoň v něčem povznesl, byť i to bylo velmi málo — to, co každý jednotlivec učiniti může. Již i ten vlasť svou zrazuje a odrodilcem se stává, komu je osud milené vlasti užší i širší lhostejným, kdo hany na ni vrhané mlčky a bez odvetu nechává, komu je země jako země!

Jednotlivec nemůže vlasť svou povznést a ji k slávě a světovému jménu přivést. Proto musíme celý národ ve svornosti a lásce ku prospěchu své vlasti *spojenými silami* pracovati. Z té příčiny musíme předem mládež pro vlasť nadchnouti — ale ne tak, aby lásku svou dávala na jevo planým křikem, bezúčelnými demonstracemi a podobnými hloupostmi, ale aby měla lásku v srdci, která by se jevila ušlechtilými činy, jakéž hodny jsou vzdělaného člověka — křesťana.

Lásku k vlasti pěstovati možno u mládeže dospívající nejen každou statí dějepisnou a zeměpisnou, než i vyučováním přírodovědeckým, ba i ve slovesné části řeči, kdy na př. s velikým zájmem a užitkem můžeme lásku k vlasti buditi a utužovati případnými výklady přísloví, která pojednávají o domovu a vlasti. Je jich v našich čítáncích veliké množství a jsou vděčnou látkou k účelu výše jmenovanému.

Dokonalá znalost a zběhlost v dějinách vlasti bude napomáhati k utužení lásky, úcty a vážnosti jak k vlasti, tak i k domu panovnickému, čehož je zvláště v sociálním hnutí tak velmi potřebí.

S nemenším úsilím pracujme i k tomu, aby mládež dala výhosť těm sprostým odrhovačkám a měla zálibu ve svých národních písních, jakým se ve škole přiučuje; aby je ráda pěla nejen ve škole, ale i potom, když vychodí školu, a vůbec v životě. — Zpěvem k srdci, srdcem k Bohu i vlasti! —

Tím prospějeme velice i mravnosti a učiníme přítrž zpívání sprostých a nemravných odrhovaček, které dnes i každý mizerný flašinetář vrzá — místo starých, krásných a dojmavých písní národních! Vedme mládež v tom směru a poučme ji, aby vědoma si jsouc své národní hrdosti, se tím v celém svém životě řídila. Ať se nikomu nezdá, že je to maličkosť! Nestranný posuzovatel brzy se přesvědčí, že to také kus vlastenectví praktického, kterým i veřejné mravnosti platně prospívá.

Takovým asi způsobem nechť se poučování učitele v té příčině nese, tak aby také u mládeže zakořenilo se přesvědčení, že „všude sice dobře, doma však nejlépe“ — a že „ne každému cizina domovem“ — že „kde se kdo zrodí, tam se i hodí.“

4. Pokyny a rady v ohledu národohospodářském.

Tu jest především poučovati o důležitosti a nezbytnosti práce, této nejlepší vychovatelky šlechtné povahy. Cvičí nás zajisté v poslušnosti, v pilnosti a vytrvalosti. Zároveň nám dodává obratnosti a schopnosti ve zvláštním našem povolání i v důležitostech života obecného. Práce jest zákonem našeho žití, jež pudí jednotlivce i národy ku předu. Tu nezbytně poučme mládež o tom, že většina lidí musí pracovati rukama z potřeby, aby se uživila; ale pracovati musí všickni, a že nižádná práce člověka nehanobí a není tak nepatrnou nebo sprostou, aby se jí někteří lidé nevěnovali. Tím odstraníme místy ještě hodně zakořeněný v lidu náhled, že to neb ono řemeslo je lepší onoho, ta neb ona práce že je snad sprostá a nedůstojná. Za to tím více v myslí dětské vštěpujme, že zahálka a lenošť jsou zdrojem vši nepravosti, že jsou kletbou člověka. Lenošť ujídá čilosti jednotlivcům i národům a ničí je, jako rez sežírá železo.

Zvykněme je tomu, aby délku života neměřily dle počtu let, která jsme strávili, nýbrž dle toho, co jsme v něm vykonali. Čím užitečnější práci kdo koná, čím více myslí a cítí, tím více opravdu žije. Pro tuto mnohonásobnou cenu pracovitosti hledí rozumní vychovatelé myslí dítek sobě svěřených záhy nakloniti ku práci a pilnosti jakožto základu pravé užitečnosti a blaženosti na světě. Nelze věru ani dosti důrazně vštěpovati v mysl dítek přesvědčení že pracovitost je hlavní povinností, kterou nám Bůh uložil v každém povolání života. Ničeho nelze nabyti bez práce, ani prospěchů hmotných ani duševních. Pročež nechť jen pracují a času moudře užívají.

V nižších třídách lidu bývá tu a tam ten mylný náhled, že „páni (jak říkají třídám vzdělaným — úředníkům atd.) nic nedělají, při tom veliký plat mají a dobře se mají.“ — Sám jsem takovéto věci na vlastní uši slyšel. To pobádá člověka k vážnému přemítání o tom, že jest nezbytně třeba, aby mládež dospívající byla náležitě poučena o práci tělesné i duševní, aby nevraživost tříd nižších na třídy vzdělané byla tak mládeží poznána jako nespravedlivou a nemístnou. Nechť se naučí dospívající mládež i práci duševní v náležité míře oceňovati, čímž i z lidu nikterak neodůvodněná nevděčnost a závisť ke třídám intelligentním zneháňla vymizí.

Vedme dále mládež k hospodárnosti a šetrnosti! Látky k praktickým pokynům toho druhu podají nám dosti některé články pátého dílu pětidílné čítací knihy. Jsou to výtečné články a mělo by jich býti alespoň jednou tolik! Tak ve čl. 71. „Jan Krouský“ se dočítáme, jak tento výtečný muž své spoluobčany vybízel ku pořádku, k šetrnosti a ku pracovitosti; jak jim ukazoval, kterak práce plodí zámožnost, a jak na zámožnosti záleží blaho rodin i veškerého národu. Hned v následujícím pěkném článku 72. „Anna Náprstková“ najdeme výborný vzor pracovitosti a šetrnosti na šlechtné té paní, jež jsouc dítě chudých rodičů, poznala záhy všeliké trpkosti, nouze a chudoby, ale důvtipem a vytrvalou přičinlivostí svou nabyla velikého jmění a stala se pravou matkou chudiny. Rozebírajíce tento životopis, výslovně poukažme na to, že Anna nevydávala svých tak těžce nabytých peněz na marnou parádu, nýbrž šetrila a šetrila ustavičně; pro ni nebylo šperkův ani drahých trefek na světě, dovedla se jich odřící. A takovým právě způsobem množily se úspory její

Jiné vzory spořivosti najdeme na Benjaminovi Franklinovi ve čl. 25. a 26. v V. díle, kteráž slovem učitelovým se takřka oživí a zosobní a mládeži živě na

mysli tanouti budou tím déle a jasněji, čím horlivěji jsme je mládeži v mysl a rozum vstúpili. Jinak i ostatní sub 1. jmenované články jsou způsobny k tomu, aby se jimi mládež nejvyšších stupňů k hospodárnosti, pracovitosti a šetrnosti přiváděla a se jimi v životě řídila. Jest jen potřebí, jak bylo řečeno, aby je učitel slovem svým oživil a mládež ku následování téhož nadchnul.

Nepřímo budeme mládež k šetrnosti a hospodárnosti nabádati, povedeme-li ji, aby zdraví svého šetřila, jak z dalšího bude patrnó.

O ceně zdravých smyslů, zdravých údů, vůbec o zdravém těle a zdravé duši učí se mládež dosti často ve školní učbě. Že je zdraví veliký poklad, najdeš v příslovích i každé staré čítanky. Vědomí toho nechť si mládež dospělejší náležitě osvojí, ať se jí to vžije „do krve i do masa“ — jak se říkává.

Náš národ je na počet malý oproti velikým massám jiných národností. Je také odkázán sám na sebe, na svou sílu, na svou práci, na svou vytrvalost. Aby se udržel i na dále, aby znenáhla nevymíral — jak se jeví u některých národů — je potřebí zvláště zdravého a statečného podrostu; takovým má býti mládež ze školy vystupující. Abychom k tomu sami také dle sil svých napomáhali, poukážeme při každé příležitosti v učivu přírodopisném vůbec a při pojednávání článků ze zdravotvdy zvláště, co tělo mladých lidí tak hubí a zakrňuje i ducha.

S celou opravdovostí a vážností vysvětleme a poukážme nejednou, ale mnohokráte na zlé následky předčasného kouření a vůbec přílišného kouření, jemuž mládež škole odrostlá pohlaví mužského tak velmi ku škodě své hová! Jako odstrašující a poučující doklad uvedme tu ty vychrtlé, jako starý pergamen sežloutlé tváře, matné postavy — ty chorobné lidi, jakých dnešního dne ve městech velikých i malých po ulicích s dýmku nebo s doutníkem nemálo se potácí.

(Známo z denních listů a z toho, co bylo předem řečeno, že některé okresní školní rady v dorozumění s úřady politickými v krajinách hustě obydlených lidem dělnickým zakázaly kouření mládeži od 14—16 let. Že by se příkaz ten přísně praktikoval a po celých vlastech ohlasu došel!)

Při odvodu se zřejmě jeví neblahé následky předčasného a přílišného kouření a jiných nepřístojností. Mladého lidu je velmi mnoho, ale zdravých, silných lidí málo — tuberkulosa a jiné záhubné nemoci kládí je v předčasný hrob.

Neméně zhoubně působí na mládež škole odrostlou předčasné a časté navštěvování tanečních zábav, noční toulky, nestřídmé pitky a vůbec nepřiměřené radovánky a zábavy druhu jakéhokoliv. Hubí tělo i ducha, člověka zpitomují a ku práci tělesné i duševní ho nezpůsobilým činí.

Sem patří i nyní příliš záhy se objevující obcování s druhým pohlavím, z čehož v případech nejčastějších se objevují hříchy proti 6. přikázání Božímu. Ty pak mají za následek vysílenost těla, zpitomělost ducha atd.

Dvojsmyslné, nemravné a jinak špatné řeči lidí dospělých bývají v tom ohledu nejšpatnějším příkladem a nejsnadnějším svědce. Bohužel, že místo upřímného slova, otcovského napomenutí a vřelé rady najdeme všude spíše velikou lhostejnost anebo lehkomyšlné svádění. Kdo však za to bude jednou odpovídat? — —

Proto budiž nejúsilovnější snahou školy, aby mládež ze školy vyšedší byla v této příčině obrněna ustálenými mravy, příkladnou čistotností duše a hlubokým vědomím ohromné ceny pevného zdraví. Jen tak umožníme, že se bude všem takovým zlým příkladům vyhýbati a opravdově zdravou duši ve zdravém těle si zachovávatí.

Vložme dětem na srdce zabíjení těla i ducha, jež přivozuje v široké vrstvy lidu dělnického pití kořalky, té brozné rakoviny, která již celé národy vyhubila, ochudila a do nejhnusnějšího otroctví uvedla. (Angličané tak vyhubili Indiány.) Denní zkušenosti nás poučují o hrozném řádní této moroviny zvláště v ohledu národohospodářském a věru není na celé zeměkouli místočka, kde by se doklad toho zřejmě neukazoval.

Tu musí hlavně škola poučovati, že tato rakovina nerozežírání jen tělo, ale i kapsu — že přivádí hospodáře na mizinu a k holi žebrácké. Poukažme k tomu, že pití kořalky dělá z člověka rozumného a k obrazu Božímu stvořeného šerednou opici, jíž každý střízlivý člověk opovrhne, a jak smutný a hnusný jest pohled na opilce. Každé dítě nám přisvědčí, že takový člověk podobá se všemu jinému, jenom ne člověku. Poučným bude také upozornění na konec opilcův, jaký v každém čase jen z novin zvíme. Příhodný případ mládeži za výstrahu předvedme — možno-li — zrovna z novin. To vydá více jak u lidu, tak i u mládeže.

Ani se tu nechceme zmiňovati o pošetilostech a pitomostech, jež člověk opilý provádí a tím se o poslední zbytek úcty, lásky a vážnosti jak u svých spoluobčanů tak i u své vlastní rodiny připravuje.

Obžerství jest hnusností před Hospodinem a hanbou u lidí!

Navádějme mládež škoře odrůstající k tomu, aby peněz ku škodě těla i ducha svého na předčasné kouření a jiné všeliké požitky nevyhazovala, ale šetrně krejcaru ku krejcaru ukládala a tak si připravovala základní kapitálek pro budoucí časy. Vždyť za několik málo let přikvačí doba, kdy mládež dospěje, svou vlastní živnost, svou vlastní domácnost si založiti chce — a k tomu je potřebí vždy nějakého základního jmění. Rodiče nazvíce dospělým dětem nápomocni býti nemohou a proto je na dětech, aby si ze svých úspor živnost anebo domácnost zařídily. A nic tak člověka netěší jako peněz vlastním přičiněním vyzískaný. To jest sladká odměna za všecku námahu a obtíže práce.

Také mají pamatovati děti z vděčnosti na sestaralé rodiče své, jak 4. přikázání Boží velí. To všecko má své kořeny v pracovitosti a šetrnosti.

Za našeho času mnoho lidí uchyluje se k žebratě; i to je k hanbě našeho lidu. Proto mládeži náležitě povězme, že žebrati je hanba veliká, jíž se má člověk zdravých údů co nejvíce štítiti. Jen lidé věkem sešli, ku všeliké práci již zcela neschopní a vůbec dřívější svou práci, svým bezúhonným životem zasloužili — ti jen že mají spoléhati na dobrotu a štědrotu svých spolubližních. Lidé, na kterých se vyplnilo osvědčené přísloví: „Mladí ležáci — staří žebráci,“ ti že nejsou hodni milosrdenství. Takovým způsobem budeme působiti na cit, zvláště na stud, aby se tolik mladého lidu světem bezúčelně nepotulovalo, jak tomu je za našich dnů. Víme ze zkušenosti, že tací proletariati kolik let světem se potulují, práce se štítí, chodí od domu k domu a jen tak ledabyly se vyživují a lid ostatní obtěžují. Toho nechť se naše mládež hned z mládí varuje a za hanbu velikou pokládá všelikou žebratou.

Nechť mládež sama chápe důležitost a praktický význam našich pokynů; neboť naším naváděním k šetrnosti a pracovitosti způsobem právě vytknutým získá trojího :

1. Uvaruje se záhuby těla i duše, 2. zachová si zdraví — ten nevyvážitelný a nenahraditelný poklad, 3. uschrání si pro budoucnost hezkou částku na hotovost, která jí bude jednou zdrojem k lepší budoucnosti.

To jsou asi ty nutné praktické rady a pokyny, jež mládeži dospívající při každé příležitosti máme vštěpovati, aby byla na cestu do života náležitě vypravena. Mládež nechť si je vepíše nejen do poznámek svých, než i do mozku a srdce svého těmito stručnými slovy:

„Přidrž se Pána Boha, oblib si práci a spor!“

Co bývá příčinou lži u dětí a jak je tomu odnaučiti.

Podává Alojs Dostál.

Pročítáme-li vychovatelské listy a pozorujeme-li mládež ve škole i mimo školu, poznáme brzy, že dítky často a mnoho lhou. Tento zlovyk nemůže vychovatelům a učitelům mládeže býti lhostejný, neboť tu běží o přestupování přikázání Páně a skutky, podryvající věrnost a upřímnost mezi lidmi. Mnohdy se zdá, jakoby náklonnost ke lži byla již v útlých srdcích dětí malých, neboť lhou i v nejnižších třídách, ba zde snad více než ve třídách vyšších.

Vychovatel se může snadno o tom přesvědčiti. Ať upozorní, že někteří žáci se neslušně chovají ve škole nebo v kostele v tu neb onu dobu. Žák za žákem zcela směle bude odpovídati: „Já ne, já ne,“ ačkoliv vinníci mezi nimi býti musí a skutečně jsou. Ať se zeptá, kdo pod lavice naházel papírků, drobtů atd., celá třída odpoví záporně, ač někdo tak musil učiniti. A když nějaký trestný čin se vyšetruje, jak svádí žák na žáka provinění, tak že bývá nesnadno pravého vinníka vypátrati! Učitelé si také stěžují, že v tom ohledu mnoho mají práce, a vyhýbají se nejednou vyšetřování a vyhledávání vinníků, jež jest nesnadno najíti a potrestati.

Vychovateli mládeže musí na tom záležeti, by vykořenil lež ze srdcí dítek; proto jest mu pátrati po *příčinách a pramenech lži*. Odkud to přichází, že dítky tolik lhou?

Příklad dospělých lidí je svádí. Tito u přítomnosti dítek lhou, ano i děti samé obelhávají. A bývají to mnohdy i neprozřetelní rodiče, bratři, sestry, služební a vůbec dospělí lidé, kteří dávají lži svým i cizím dětem špatný příklad. Ani toho netuší, ani o tom snad nevědí a tomu nechtějí, a přece jsou původci a mistry, vedoucími dítky ke lži. Tito rodiče a dospělí lidé nejsou snad ani o tom poučení a nevědí, jakou nepravostí jest lež a jaké má jejich lživé mluvení a jednání následky. Mluví před dětmi lživé věci, žertují lživě, ano i děti své obelhávají a ku lhaní navádějí.

Dítě se brzo přiučí této nepravosti a bude obelhávati své rodiče, domácí, učitele a kde koho. Lhavé dítě přestává milovati rodiče své, nebo jich nemiluje tou měrou, jak by se slušelo; nemá takové důvěry a upřímnosti k rodičům jako dříve, nepatří k nim s tak jasným okem jako jindy, jeho ústa jakoby se otevírala vždy ke lži nové, dětská prostota mizí, přímost ustupuje falši a pokrytství.

Rodiče, pozorují-li lež u svých dítek, musí všemožně k tomu pracovati, by kořen této nepravosti byl podřat, musí však také odstraniti překážky, které v cestu se staví, a prameny, ke lži vedoucí a to na prvním místě zlý příklad dospělých. Kdo by před dětmi chtěl lhati třeba jenom ze žertu, nutno jej napomenouti a mu ukázati, jak se nám vše lživé z té duše protiví, a jak naopak ctíme a milujeme pravdu.

Jiná příčina lži bývá *strach před trestem* a to zvláště tehdy, když dítě příliš přísně bývá trestáno a má příčinu k obavám těm. Lhavé dítě bez trestu zůstati nemůže, by se v něm nepravost ještě více nezakořenila a zvykem se mu nestala. Proto, když jest dítě trestáno pro lež, budiž mu vyloženo, jakých hříchů a špatností se dopouští a budiž spolu užito mírnosti a omezřetnosti jako vůbec při tělesném trestání. Trest přílišný by dítě učinil jenom zatvrzelejším.

Jindy bývá příčinou lži *stud*. Dítě se stydí to a ono říci a zapírá. Když stud jest příčinou lži, nutno velice opatrně si počínati, by dítě stud, na nepravém místě mnohdy se jevící, odložilo. Místo tělesného trestu třeba užiti domluvy, by dítě nabylo odvahy a povědělo, co skrývati nemá. Přímá, rázná domluva mnoho zmůže; několik přesvědčivých slov, příklad uvede dítě na pravou cestu.

Někdy užívá vyzvídající lsti, by se dověděl pravdy a lež odkryl. Jest to také prostředek snad někdy i vydatný a působivý, ale velice by pochybil, kdo by si také lži pomáhal, aby snáze k cíli došel. Řekl by na př., že viděl nebo slyšel, co se stalo, kdežto dítě dobře ví, že vyzvídající ani přímým ani nepřímým svědkem býti nemohl. Tu by jed jedem léčiti chtěl, snad by se i pravdy dověděl, ale spolu by utvrdil dítě v domnění, že otec nebo vychovatel vůbec lži si pomáhá. To by byl pak špatný prostředek a více by pokazil než napravil.

Jiná příčina lži bývá touha dítek *zalíbíti a zalichotiti se jiným*. Proto hledí své zásluhy přeháněti, dělají se, jakoby se co nejvíce učily a chlubí se, kolikráte to a ono si přeríkaly. Bývá to chlouba, pýcha a snaha po uznání.

Vychovatel brzo i tuto lež prolédne a vyzkoumá. Tu pak ukáže dětem, že se mu každá lež protíví, že mu jest milejší prostá pravda beze všeho nadsazování a přehánění než vylhané zásluhy a chlouby. Řekne takovému dítěti, by se nepřetvarovalo a tímto způsobem zalíbení si nezjednávalo, to že jest marné a dříve nebo později se mění v nelibost, až pravda na jevo přijde.

Ke lži svádí i dětská *žvatlavost, nerozvážlivost a roztržitost*. Dítě by rádo něco mluvilo, zvěstovalo, o něčem hovor zavádělo. Těkavost mládí je pobízí k tomu. Žvatlá o tom a onom bez rozmyslu a úvahy. Taková lež se pozná hned a chybil by, kdo by snad pro žert té žvatlavosti naslouchal a dítě tak utvrzoval. Tu jest nejlépe hned zakřiknouti dítě, by mlčelo a obrátiti řeč k něčemu jinému, co by rozum dětský chápal a kde by dítě rovněž mohlo myšlenky své vyjadřovati, ale na základě pravdy.

Nedovolí také vychovatel mládeži, by si navykala *pomlouvám, klepím* a toho druhu špatnostem, poněvadž tu jest pramen lži.

Nesnadnou prací bývá a mnoho namahání stojí odvrátiti od lži toho, kdo *lže ze zvyku*. S tím musí učitel zacházeti rázně a bezohledně ukázati mu ošklivost a následky lži a nutno přihlížeti ke každé jeho výpovědi, by bylo dítě přesvědčeno, že si lži žádným způsobem nepomůže, ale víc a více si škodí. Tu pak musí jíti ruku v ruce s rodiči dítěte, neboť jinak by se nedodělal příznivého výsledku. Zde nutno užiti i tělesného trestu jako posledního prostředku, na kterýž lze později při opětných případech lži poukázati.

Aby byly dítky k pravdě vedeny, nutno užiti těchto pravidel.

Ukazuj jim vždycky vážnou nechuť a odpor ke lži při každém sebe menším případě.

Jdi vstříc s otevřeným srdcem dětem milujícím pravdu; lháři však ukazuj zaslouženou nedůvěru.

Jestliže jest třeba výslechů a vyhledávání, vyslýchání a dotazování, počínej si velice opatrně, bys neupadl v klam a nedal za pravdu svědkům lživým.

Kdo svoji vinu uznává a chce se jí vyvarovati, k tomu buď shovívavým; kdo zlomyslně v nepravosti trvá, toho trestej, přihlížeje k pramenům lži jakož i nej-působivějším prostředkům k napravení.

SMĚS.

Ve výborové schůzi družstva „Vlast“ konané dne 26. září bylo usnešeno, by se ve „Vychovateli“ počaly uveřejňovat vhodné exhorty již počátkem církevního roku. Pro advent slíbil napsati exhorty starosta družstva Dr. Rud. Horský. Dále bylo ve výboru usnešeno navrhnouti valné hromadě, aby družstvo v příštím roce pořádalo literární sj-zd a sociální kurs.

*

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze laskavě zaslali: dp. P. František Čermák, farář v Nebuželích 1 zl. 20 kr.; dp. Prášek Josef, deficient v Garsu v Dolních Rakousích 3 zl.; pan Slavík v Polné 1 zl. 20 kr.; dp. Jan Tagliaferro, kooperator v Těšíně 2 zl. Někteří bohoslovci Olomoučtí po druhé 25 zl. Zaplať Pán Bůh! O další příspěvky prosí František Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze, tajemník spolku.

*

O školství uherském. Ač království Uherské patří do říše naší, přec jeho poměry školské málo známy jsou, a přece v mnohém ohledu i uvážení zasluhují.

Povinnost choditi do školy trvá od 6. do 15. roku. Národní školy dělí se na obecné, vyšší obecné, měšťanské a učitelské. Školy veřejné mohou zřizovati všechna vyznání náboženská v zemi, spolky, soukromé osoby a stát. Všecky školy musí býti zřízeny stejným způsobem a jsou pod dozorem státu. Kdyby některé takové školy nevyhovovaly zákonitým ustanovením ani po trojím napomenutí, daném vždy po půl roce, může vláda naříditi, aby se zřídila společná obecná škola a aby se školné vybíralo od příslušníků všech náboženských vyznání, která zmíněnému napomenutí nevyhověla. Obce jsou povinny zřizovati školy všude tam, kde si náboženské společnosti nezřídily samy obecnou školu dle zákonitých předpisů. Rovněž je obec povinna zříditi školu tam, kde rodiče nejméně 30 dítek,

nechtíce do konfessionální školy dítek svých posílati, žádají, aby pro jejich děti zřízena byla obecná škola. Na jednu třídu počítá se 60 dětí. Hoši mají býti vyučováni zvlášť, a dívky též. Učebné pomůcky a potřeby školské mají opatřovati obce před školním rokem a učitelé je mají mezi děti rozdělit. Peníze za školní knihy a potřeby vybírají se zároveň se školní příirážkou. Učitele platí obec dle zákonitých ustanovení. Jeden učitel nesmí vyučovati více než 80 dětí. Školní příirážka nesmí činiti více než 5% přímých státních daní. Každá obec má zříditi školský fond, a má hleděti rok od roku jej rozmnožovati. Chudým obcím, které nemohou své školy vydržovati, poskytuje stát podporu. O vyučování na pustách, mají se starati obce, kterým pusty náležejí, buď že na nich zřídí školy, nebo že ustanoví kočovné učitele. Obecná škola dělí se na vlastní obecnou pro děti od 6. do 12. roku, a na pokračovací školu pro děti od 12. do 15. roku. Do obecné školy chodí děti každý den a vyučují se v ní nejméně 20, nejvýše 25 hodin týdně. V pokračovací škole vyučuje se v zimě 5 v létě 2 hodiny týdně. Do 10. roku jsou povinny všecky děti bez výminky do školy choditi. Dětem více než 10letým může školská komise v rolnických obcích dovoliti, aby kromě velikých prázdnin ještě dva měsíce v době nejpilnějších prací polních pouze v neděli do školy chodily.

Školní rok má na vesnicích trvati nejméně 8, v městech 9 měsíců. Tresty na nedbalé posílání dětí do školy jsou: upomínka, pokuta od 50 kr., 1 zl. 2 zl. a 4 zl. Nepomáhá-li ani poslední pokuta, má obec dětem nedbalých rodičů ustanoviti poručníka. — Povinnými předměty obecné školy jsou: Věrouka a mravouka, čtení a psaní, počítání z paměti a písemné poznávání domácích měr, vah a peněz, mluvnice, cvičení mluvní, vlastivěda (zeměpis a dějepis vlasti), něco z obecného zeměpisu a dějepisu, základy přírodopytu

a přírodopisu se zvláštním zřetelem ke způsobu života a ke krajinám, v nichž žijí rodiče většiny dětí, praktické návody k hospodářství a zahradnictví, poučení o hlavních právech a povinnostech občanů zpěv a tělocvik se zřetelem ku cvikům vojenským. Každé dítě má býti vyučováno ve své řeči mateřské, je-li řečí v krajině obvyklou. (Státní jazyk maďarský zaveden jako povinný předmět ve všech ob. školách uherských a nyní má zřízeno býti 400 státních škol s vyučovacím jazykem maďarským „se zvláštním zřetelem“ na obce, kde prý je maďarská národnost ohrožena.) (+ 14.)

*

O v o c e n e v ě r e c k é š k o l y. V Havru konal se nedávno sjezd francouzských vychovatelů. Při té příležitosti poukázal prof. Jindřich Joly k tomu, že počet nezletilých a nepolepšitelných zločinců ve Francii stoupá. R. 1861 bylo nezletilých zločinců pod 16 let 5.400 r. 1891 bylo jich už 7.000; počet zločinců mezi 16 až 21 lety stoupl ze 16.000 na 31.000. Při tom však ještě u bylo za tu dobu 226.000 porodů. Prof. Joly vidí příčinu toho neblahého zjevu v tom, že není dosti nucené návštěvy školy. Ale příčina tato je nedostatečná, neboť r. 1891 bylo pro nedbalou návštěvu školy trestáno jenom 562 osob, zločinců však bylo 7.000. — Pravou příčinou nemravnosti francouzské mládeže je neznabožství francouzských škol, že ve školách veřejných náboženství vůbec vyučovati se nesmí.

(+ 14.)

*

P r u s k ý p a e d a g o g D ö r p f e l d († 1893) praví: Kdo při vyučování zanedbává memorování, je blázen, kdo zanedbává přemýšlení, je dvojnásobný blázen, a kdo při opakování neužívá prostředků memorování, je trojnásobný blázen. —o.

*

J a k m o ž n o p o d p o r o v a t i p r o j a d ř o v á n í u ž á k ů. R Seyfert, vydavatel „Schulpraxis“, praví o tom: hovor dětskému třeba vrátiti jeho úkol Hovor je hlavně seznamování. Seznámíš však jinému jen to, čeho nezná. To se v praxi často přihází. Skoro denně schází to neb ono dítě ve škole. Když přijde do školy, jedním s ním takto: Vezmu ono dítě, jež nebylo ve škole, a jedno, jež bylo. Toto musí onomu v souvislosti pověděti větší nebo menší část učiva probraného za nepřítomnosti

prvého. Učitel tu a tam pomůže. Nyní musí dítě, jež nebylo ve škole, odpovídati druhému, jež bylo, a doptávati se tohoto, čemu nerozumělo, a tak obě se cvičí. Zkuste to a uvidíte, jak se tím podporuje projadřování a utuží přednešené učivo. —o.

*

V ý c h o v a d ě v č e t e. Na vyšší dívčí škole v Metách měla dcera plukovníkova sebrati papírky, jež rozházela po podlaze. Nechtěla toho učiniti, ani tehdy ne, když byl zavolán ředitel ústavu! Starší sestra pravila, že jim otec zapověděl, něco takového činiti to že prý patří služkám. Z trestu byla poslána domů. Následek byl, že se mezi úředníky sbíraly podpisy, aby se zřídila privátní vyšší dívčí škola. —o.

*

N a v š t ě v o v á n í n e m o c n ý c h ž á k ů. Povzbuzení k tomu podává „Württembergischer Schulwochenblatt“. Účelem školy je vypěstovati vzájemný poměr lásky mezi učitelem a žáky. Dosáhne-li se toho, pak jistě dítě raduje se, navštíví-li ho učitel; učitel není to příliš obtížným. A kdyby i cesta obtížná byla, láska dítěte a radost rodičů je hojnou náhradou. Učitel tím ukáže, že cítí radost i žalost se žáky, že nechce býti jen učitelem, nýbrž i otcem dětí. Často při tom může upozorniti rodiče na hygienická pravidla o zacházení s nemocným. —o.

*

P o d l e v y z n á n í n á b. jest ve Vídni učitelů: římskokatolických 3.095, řecko-katolických 1, staro-katolických 2, evangelických 80, židovských 170, bez vyznání 4. —o.

*

V e š k o l e h l u p c i p o z d ě j i v ý t e č n í c i. Linnéa měli učitelé za hlupce a radili otci, aby ho vzal ze školy. — Alexandru Humboldtovi učení ve škole šlo příliš těžko. — Hufelandovi říkával učitel: z tebe nikdy nic nebude. — Newton sedával poslední v předposlední lavici. — Samuela Smilesa nazýval jeden učitel největším hlupcem. —o.

*

N o v é n a ř í z e n í ve příčině stavby a zařízení školních budov vydá min. vyučování. Nejvyšší zdravotní rada ve Vídni provedla již revisi min. nařízení ze dne 12. března r 1888. a vyznačila paragrafy, ve kterých jest změna žádoucí. —a.

*

P a d e s á t t i s í c š k o l o u p o v i n n ý c h d í t e k n e m ů ž e býti touto do-

bou ve veřejných školách v Novém Yorku vyučováno, poněvadž jsou školní místnosti nedostatečné.

*

Neobvyklá „nucená návštěva školy“. Synáček jistého domkáře vyhýbal se škole. Otec odcházel ráno po práci a hochovi prikazoval, aby šel do školy. Ale hošík chodil raději po toulce. — Jednoho dne se otevřely u školní světnice náhle dveře a v nich se objevil chalopník, jenž vedl na provázku synka svého do školy, jako vodivají vepříky. Vyložil proč tak činí a žádal za přísný dozor na hochy, jež tak divným způsobem vedl do školy přes celou ves. Od těch dob hoch nezanedbal ještě ani hodiny. — 55.

*

Němčina v Pešti. Uherský ministr vyučování učinil návrh magistrátu peštskému, aby se vyloučilo vyučování němčině z městských škol, protože na školách obecných není žádnou potřebou, ale nade všecko pochybnost přetíženi žactva. — a.

*

Školní prach. Zdravotním zkoumáním seznáno, že 40—50 žáků nadělá ve školní světnici na podlaže 60 m.² veliké denně prachu a špíny na 200 gr., při suchém povětří a na 300—400 gr., t. j. půl až tři čtvrtě libry, při mokřím počasí. Z toho bylo v jediném gr 500.000 až 1.800.000 klíčů houbových, namnoze zárodků nemocí. Během 5 minut nalapáno ve vzduchu na desku 100 takových zárodků, kdežto v obytném pokoji se jich za 10 minut shledalo jen 6. — a.

*

Nový způsob stavby školní skutečně bude v Ludwigshofenu nad Rýnem. Místo jediné rozsáhlé budovy školní zřízeno bude na prostranství 15.000 m² 14 pavillonů jednopatrových a 3 dvoupatrové. Budovy tyto ojedinele stojící, zaujmou asi třetinu zmíněné plochy; na ostatních dvou třetinách tedy na 10.000 m², zřízeny budou letní tělocvičny a hřiště, takže bude velmi vydatně postaráno, aby vzduch a světlo k budovám školním měly přístup. Jednopatrový školní pavillon jest vystaven v prostém slohu, obsahuje dvě učírny, malý pokojik pro učitele, šatnu a záchody. Před budovami jest trávník a skupiny křoví, na zad jsou hřiště. Učírny jsou obráceny k severu nebo východu a mají plochu okenní rovnou čtvrtině plochy podlahové. V budovách dvoupatrových jsou zřízeny sprchové lázně pro školní mládež.

Stavba tato, svého druhu v Německu první, rozpočtena jest na 632.000 marek. — a.

*

V jisté polské vesnici v západním Prusku jest učitel, který neumí ani slova polsky. Učitel tento byl nedávno povolán k soudu za svědka; když se ho předseda soudu tázal, jak že může vyučovat polské děti katechismu, když polsky vůbec neumí, odpověděl hbitě: „To jde zcela dobře; mám ve škole starší děvče, které překládá a když je třeba, pomůže moje polská služka.“

*

V Kolíně nad Rýnem nařídila městská školní rada za souhlasu vlády královské, že se budoucně ve třetím školním roce, tedy v 5. třídě (podle počítání německého) škol sedmitřídních, realie mají z vyučování školního vypustit a místo nich že se má vyučovati názorně po tři hodiny v témni — domovědě. Také vyučování dějepisu má býti na stupni středním obmezeno na články obsažené v čítankách. Od vyučovacího plánu Dra. Schönena upuštěno úplně. Možno tudíž míti za to, dokládá ku zprávě té „Kath. Lehrerzeitung“, že počíná už svítati i jinde než jen pouze v kruzích učitelských.

*

Volební právo učitelk. Učitelky na Moravě podaly ku správnímu soudu stížnost, že příslušnými úřady vyloučeny jsou z práva volebního, a žádaly, by správní soud přiřkl jim právo volební plnomocenstvím. Správní soud rozhodl, že nemůže vydati pro učitelky zvláštní zákon, aniž jim právo volební přiřknouti, ježto dle § 1. volebního zákona moravského mají právo volební jen správcové škol, nikoli však učitelé. — a.

*

Deutsch-österreichischer Lehrerbund podal c. k. ministerstvu vyučování petici, ve které žádá, aby za c. k. okresní inspektory školní a za hlavní učitele úst. učitelských ustanovování byli jedině, prakticky osvědčení ředitelé a učitelé škol obecných a měšťanských. — a.

*

Kontrola docházky školní na školách soukromých. Okresní rada školní v Chrudimi usnesla se, by vzbíduta byla představenstva soukromých škol, aby předkládaly okr. školní radě, tak jako místní školní rady k tomu jsou povinny, výkazy o zameškání školy, by se mohlo proti nedbalým dětem po zá-

konu zakročiti. Příkladu toho měly by následovati všechny c. k. okresní rady školní. (Uč. Nov.) — a.

*

Pokáraná nepřístojnost. V časopise „T. R.“ bylo k tomu poukázáno, že na jedné obecné škole berlínské zastupovala onemocnělou učitelku židovka, která vyučovala také náboženství evangelického. Ministr vyučování nařídil u věci té vyšetření, jímž se zjistilo, že vinen tím byl rektor školy, začež se mu dostalo přísné důtky. — a

*

Školství berlínské. Minulého roku školního bylo v Berlíně 209 obecných škol se 185.419 dětmi. Počet tříd činil 3498, na nichž ustanoveno bylo 209 rektorů, 2135 učitelů, 1166 literních a 620 technických učitelek. Kromě toho jsou v Berlíně následující ústavy: ústavy pro hluchoněmé se 120 chovanci, pro slepce s 55, pro idioty se 266, sirotčince s 550 chovanci, vychovatelná pro spustlou mládež se 22 chovanci. Z obecných škol je pouze 16 katolických. — a.

*

Zajímavá data. Vídeňská okresní rada školní dala cestou úřední vyšetřiti, kolik dní průměrně v roce jednotlivé osoby učitelské z různých příčin, jako onemocnění atd., nevyučovaly. I vyšetřilo se, že ve školním roce 1893—94 nevyučoval učitel

měšťanské školy průměrně $13\frac{1}{2}$ dne, učitelka měšť. školy $23\frac{3}{4}$ dne; učitel školy obecné $14\frac{3}{4}$ dne a učitelka školy obecné $24\frac{1}{2}$ dne — a.

*

Ženské školní inspektorky. Ode dvou roků jsou v Americe zkoušené učitelky též inspektorkami. Teď právě jsou tři školní dohlížitelky: v Coloradu, v Wyömingu a v Sev. Dakotě. — a.

*

Zajímavý rozsudek vydal vrchní správní soudní dvůr Würtemberský. Příčinou jeho byla stížnost, podaná následkem potrestání jednoho žáka a uvádějící, že učitel jeho zbil jej tak, až mu zůstaly na ruce modřiny. V rozsudku zmíněném čteme: „Učitel jest k citelnému tělesnému trestání oprávněn. Patrným ublížením na těle jest ono, kterým zdají se býti zdraví a život žákův ohroženy. Krevní podtoky, modré skvrny a pruhy na rukách k tomu nepatří; neboť každé citelné pokárání, a k takovému jest učitel oprávněn, zanechává podobné stopy. Také není učitel trestný, potrestal-li žáka, jenž patří do jiné třídy. Kromě toho může trest i mimo školní místnost vykonán býti. Chování žákovo mimo školu podléhá rovněž školní kázní ačkoli právě rodiče to často popírají. Školní kázeň může jenom tenkrát státi se předmětem soudního řízení, bylo-li skutečně tělu ublíženo. — a.

LITERATURA.

Úpadek v dětské literatuře.

Uvažuje V. Zálabský.

Počínajícím školním rokem přestaly vycházeti dva dětské časopisy: „Besídka malých“ a „Zlaté mládí“. Úkaz to zajisté podivný v době, kdy ve škole stále se poukazuje na důležitost knihy, a se strany učitelstva ta malá literatura dosti se fedruje. A ještě tu třeba poznamenati, že s „Besídkou malých“ zanikl nejstarší z našich malých časopisů pro děti, ač její vydavatel sliboval odevzdati značné procento výtěžku jako příspěvek Bolzanovu sirotčinci učitelskému

Hledajíce vysvětlení k tomuto zjevu, poohlédněme se o několik roků nazpět a přehlédněme rozvoj naší malé literatury. V letech sedmdesátých vycházely pouze

dva časopisy pro mládež: „Štěpnice“ jako příloha „Školy a života“ za roční předplatné 60 kr. a samostatná „Budečská zahrada“ za 1 zl. 80 kr. Mělo se za to, že to pro mládež málo, spíše však bylo pravdou, že „Štěpnice“ pro svůj až učený obsah, a „Budečská zahrada“ pro svou drahotu měly mezi mládeží málo odběratelů. Aby se ten nedostatek napravil, zvětšil se objem „Bud. zahrady“ a tím zvýšeno i předplatné na částku dvojnásobnou — a výsledek byl že „Bud. zahrada“ po málo letech zanikla. Týž osud potkal i „Štěpnici“. V týchž letech počal vycházeti a po málo letech zanikl i „Jarý věk“ redigovaný učitelem J. Sokolem.

Před r. 1880. počal vycházeti v Sušici časopis „Naší mládeži“, redigovaný bývalým učitelem J. V. Krátkým; pro-

tloukal se jakž takž a stal se později majetkem nakladatele J. R. Vilímka. Předplatné sníženo ze 4 zl. na 3, i úpravě věnována větší péče — ale list ten přes to vše před málo lety zanikl. Patrně z toho, že velkým časopisům pro mládež u nás se nedaří.

„Besídku malých“ začal vydávati evangelický učitel J. Svoboda r. 1879. a vycházela s malou přestávkou až do letošního roku. Po několik let byla v nákladu V. Neuberta na Smíchově. Sešitek stál 5 kr., později 4, nyní dokonce jen 2 kr. — Brzy potom začal vycházeti „Malý čtenář“ — v téže úpravě. „Malý čtenář“ změnil několikrát formát a přešel před několika lety v majetek J. R. Vilímka; sešit prodává se po 4 kr. (při více výtiscích.)

Po málo letech přidružilo se k těmto dvěma časopisům „Zlaté mládí“, redigované učitelem A. Mojžíšem v Karlíně; po Hynkovi převzal náklad M. Knapp, po tomto Al. Wiesner a posléze Šimáček. Uvážíme-li, že nakladatel dával do tohoto časopisu mnohé obrázky ze „Světozora“, jenž vychází jeho nákladem, a že tím mnohých výloh byl ušetřen, uvěříme, že „Zlaté mládí“ mělo jen skrovný počet čtenářů, když i při těch výhodách stalo se jeho vydávání nemožným. Sešit prodával se za 6 kr.

Od nakladatele k nakladateli stěhuje se také dvoukrejcarová, nyní krejcarová „Matice dětí“; nynější nakladatel Frant. Horálek rozesílá právě po školách prosbu, aby učitelstvo doporučovalo mládeži ročník loňský.

Nového časopisu „Květy mládeže“, jež vydává učitelský spolek „Dědictví Komenského“, počal právě vycházeti ročník II.

Jestliže před 20 lety byl nedostatek časopisů pro děti — malý nebyl docela ani jeden — před rokem měli jsme právě těch malých nadbytek.

Konkurence počala své dílo, ale zašla na scesti. Heslem stalo se ne: který časopis výběrem vhodných článků pro děti více vynikne — ale který více „potáhne“. Zvláště rozuměl tomu dobře jeden časopis. Poučné a ušlechťující zábavné čtení stalo se v jeho obsahu vedlejším; to odbývalo se krátkými básničkami, napsanými jen pro obrázky z ciziny koupené. Za to střídaly se tu v „pestré směsici“ lovy na medvědy, lvy a tygry, dobrodružství odvážných větroplavců s pravdě nepodobnými příhodami námořníků a bojů s Indiány.

Věříme rozvážným hlasům zkušených

lidí, kteří po náhlém rozmnožení dětských časopisů předvídali úpadek, a dokládáme k tomu pouze, že časopis, jež tu máme na mysli, úpadek ten urychluje.

Málo koření v jídle probouzí chuť, nadbytek koření ji otupuje, a jedlík necítí konečně ani toho koření a touží po větších dávkách. Co není překořeněno, po tom již ani nesáhne. Podobně má se to se čtením. Naše mládež navyká a bohužel namnoze již navykla čtení „překořeněnému“; proto časopisy, které jí ho nepodávaly, po několikaletém živoření zanikají.

Jak takové čtení působí na mládež, o tom se nebudeme šířiti. Ale nakladatel podobného časopisu nahrazuje tento nedostatek jinak, totiž různými „výhodami“ pro P. T. pp sběratele, kteří budou časopis ve mnoha výtiscích pro mládež odebíratí

Pomalou dočkáme se konkurence i v té reklamě. Aspoň nakladatel „České Školy“ V. Neubert právě rozesílá 1. sešitek své nové knihovny, nazvané „Perličky mládeže československé“ (cena 5 kr) a místo jiného doporučení přikládá pouze toto oznámení: „Podmínky platební jsou následující: Na pět výtisků jeden zdarma, při odebrání a správném placení alespoň 24 výtisků obdrží pp. sběratelé zdarma, kromě nádavku nejnovější obraz Jan Amos Komenský ve své pracovně, malovaný panem Václavem Brožíkem. Páni sběratelé mohou místo tohoto obrazu voliti menší vydání barevné reprodukce obrazu p. Václava Brožíka: Jan Hus v Kostnici před koncilem. Kdež by měli alespoň 40+8 odběratelů, mohou voliti oba obrazy, aneb velké vydání barvotiskové reprodukce: Jan Hus v Kostnici před koncilem. Kdež by měli 5+1 odběratele, obdrží vkusný kalendář nástěnný figurální na rok 1897.

Pokud nám známo, prodává p. Neubert barvotiskovou reprodukci Husa hodně draho; nyní může ji dostati každý zdarma, kdo bude odebíratí 40 výtisků několika krejcarové knihovny. Jak se takový způsob rozšiřování dětských časopisů osvědčí, ukáže budoucnost.

Nyní přihlédněme ku sbírkám spisů pro mládež, jež vycházejí ve svazcích. Nakladatelé nařikají vesměs na malý odbyt; dobře se daří opět jen sešitkům s křiklavými obrázky na obalkách, představujícími honbu na lvy a tygry, boje s Indiány a p.

Před několika lety mnoho se mluvilo o spisech pro mládež, a vyskytlo se několik „reformatů“, kteří se dovolávali „moder-

ního“ směru v dětské literatuře. Mravoučné povídky nazvány „mravokárnými“, a vypověděn jim boj.

Proč — nesnadno říci. Tak jakoby byly podobné povídky mládež kazily — anebo jakoby mravoučná povídka nemohla býti také dílem zdařilým, umělým. Ale ovšem, podává-li povídka taková pravdě podobný příběh ze života, není snadno spisovateli nedotknouti se řízení vyšší moci, jež vládne nad lidskými osudy — a to není „moderní“.

Pocíval prý se nedostatek spisů poučných z různých oborů vědění, a nutno učiniti nápravu; čím dříve, tím lépe.

Pan redaktor A. hned vyplnil jeden svazek své sbírky básněmi několika „velkých“ básníků, aby je mládež záby poznala. Že ti básníci nepsali pro děti, na tom nezáleží. Mládež je poznati musí. Přečte si několik veršů, nerozumí jim a knihu odloží. Nezná těch velkých básníků zase, jako jich neznala dřív, ale vyhovělo se „modernímu“ směru.

Pan spisovatel B., jenž „přednáší“ ve škole přírodní vědy, napsal hned pro mládež dva svazky. V jednom probral důkladně mineralogii, povídá široce o chemických vlastnostech nerostů a jich složení, a mládež čte o tom asi tak, jako poslouchá slepý líčení barev. Ve druhém líčí výjevy fyzikální, jež nevyskytují se v obyčejném životě, nemají pro mládež nejmenší zajímavosti. Mládež toho nečte, ale spis jest vydán, kritika se rozplývá chválou, ale zapomíná, že to není pro děti.

Jeho kollega pan C. si zašel do rostlinopisu. Že se z konopí pletou provazy, toho do své knihy nenapíše, ale za to vykládá, „jaký význam má konopí v národní poesii“, (nezapomínej, laskavý čtenáři, že slova „poesie“, „imposantní“, „interesantní“, „humanní“ a pod. jsou ve spisech „reformátorů“ zcela běžnými — neboť jaké by to bylo „moderní“ dítě, aby tomu nerozumělo) — a hned vykládá, co znamená píseň „Ančička konopě močila“, a co si myslil ten zamilovaný jinoch, který tu píseň skládal, (neboť o pohlavní lásce dovídá se mládež od „reformátorů“ také záhy); div divoucí, že nevykládá také, co si myslila ta žába, která jí při tom „do kapsy skočila“.

Rozvážný člověk se tu táže: Pánové, takhle jste psali pro děti? To mají čísti děti?

Štěstí, že ty děti jsou rozumnější než páni spisovatelé a nečtou toho.

Pan D. napsal obšírný životopis Jamesa Watta a J. Stephensona, líčí, s jakými potížemi se setkávali, než prosluli svými vynálezy, vypočítává všechna města, kde se kdy na svých cestách zastavili, — a nevděčná mládež, nechtíc si lámati jazyk při vyslovování cizích jmen, knih jeho nečte. Jaký div, že si nakladatelé stěžují do malého odbytu?

Soudíme, že jsou hlavně dvě příčiny úpadku, jenž se v dětské literatuře počíná jeviti: na jedné straně zatlačují spisy „divokého“ obsahu knihy dobré; s druhé strany usiluje jistá část písemnictví učiniti z dětí nedospělé rozumáře a ničí v nich chuť ku čtení. Valná část dětské literatury ocitla se na scestí.

Vedle našich různých časopisů a biblioték pro mládež, jdou tiše za svým cílem naše katolické listy pro mládež: „Anděl Strážný“ a „Rajská zahrádka“ vedle „Dědictví maličkových“ a „Zlatých lístků“, a jest právě nyní povinností duchovenstva a katolického učitelstva, aby všemožně se přičiňovalo o jejich rozšíření. Zachraňme, co se dosud zachrániti dá.

Rozmarné kapitoly. Napsala L. Grossmannová-Brodská. Sv. druhý. Cena 20 kr.

Jsme povděčni nakladatelství J. F. Havránka ve Velkém Meziříčí, že svou „Moravskou bibliotékou rodinnou“ přispělo k rozšíření velmi dobrých prací zasloužilé spisovatelky mezi lidem českým.

„Rozmarné kapitoly“ čtou se velmi příjemně, prozrazujíce důkladnou známost lidských povah. Ovládá v nich lehký humor, jenž místy působí velice neodolatelně, tak že čtenář — chtě nechtě — musí se zasmáti. „Dlužnice pana Smoly“, „Nedorozumění“, zvláště pak „Na plesu“, „Náměsíčník“ a „Zvláštní vynález“ patří k těm kapitolkám, které čtenáře uvádějí do veselé nálady. V povídce „Koketa“ převládá vážný ráz; však i ta bude s oblibou čtena, neboť základní myšlenka jest skutečně originelní, děj velice obratně rozváděn a směřující nálada ku konci práce působí nadmíru příznivě.

L. Grossmannová-Brodská touto knihou poznovu dokázala, že její nadání spisovatelké jest skutečně vzácné.

Přejeme jí hojně zdaru v dalších jejích pracech a doufáme, že ve výborné „Moravské bibliotéce rodinné“ ještě často shledáme se s jejími krásnými povídkami.

A B Š t a s t n ý .

Spisy redakci zaslané.

Drobné povídky od Anny Husové. V Písku. Nakladatel Jar. Burian, knihkupec. — Knižka tato tvoří V. svazek „Sbírký ušlechtilých spisů pro mládež“, již pořádá Bohdan L. Tyšler.

Průvodce duší nábožných. Modlicí kniha pro ženské pohlaví vůbec a zvláště pro chovanky ctih. ch. Školních Sester, jež obsahuje modlitby církve sv., svatých a světic Božích, modlitby a pobožnosti odpustkové a pobožnost májovou. Se-psali František Šmat, bývalý superior kongregace ch. Školních Sester do Notre Dame matěrince Horažďovického, a Karel Mráček, jeho nástupce Druhé, rozmnožené vydání. S dovolením nejdůstojnějšího biskupského

Ordinariatu v Č. Budějovicích. V Horažďovicích 1895. Nákladem ch. Školních Sester. — Doporučujeme co nejlépe.

Soustavný přehled zákouů a nařizení občanských o působení orgánů církevních ve škole obecné a měštanské. Na základě pojednání Dr. Ant Skočdopole v kalendáři duchovenstvar. 1894. obšírněji zpracoval Dr. Josef Mrštík, profesor bohosloví v Králové Hradci. Schváleno nejd. bisk. konsistoří králové-hradeckou. Cena 1 zl. — Kniha tato, kteráž všem kněžím ve škole působícím velice přijde vhod a mnohým velmi platné prokáže služby, tvoří 2 číslo „Knihovny sv. Vojtěcha“, kterouž pořádá Dr. Fr. Šulc, prof. theolog. v Hradci Králové.

Konkursy.

V **Plzeňském** okrese: m. říd. uč. v Třemošné, Čížkově, Mešně a Štáhlavicích; m. spr. školy ve Vochově; m. katech. v Plzni; m. učitelů ve Spál. Poříčí, Plzenci, Vejprnicích, Stěnovicích; místo učitelky ve Spál. Poříčí; od 1. ledna 1896 v Božkově, Eipovicích, Chodenicích, Nekmiři, Padrti, Prívěticích, Trokavci; m. poduč. ve Škvřanec (2), Drůzdové, Kolvině, Němčovicích, Štáhlavicích a podučitelé v Rokycanech a Sadnicích. Od 10./10. — V **Chrudimském**: m. řed. nebo ředitelky m. dív. šk. v Heřm. Městci; m. u. I. odb. při m. šk. dív. v Chrudimi; m. uč. v Honvicích a Trýbříchách; m. učitelky v Chraști; m. poduč. v Chrudimi, Heřm. Městci, Bojanově, Ctětíně, Chlumě, Chlumětíně, Kostelci Vrbatově, Krásném Licibořicích, Mozděnici, Ranné, Rváčově, Staně, Stolanech, Svratouchu a Včelákové. Od 10./10. — V **Karlínském**: m. uč. ve St. Boleslavi, Kostelci n. Lab., Šestájovicích a Velké Vsi; od 1. ledna 1896 ve Vel. Brazdimě, Panenských Břežanech, Malých Čakovicích, Lhotě a Svémyslicích. Od 11./10. — V **Třeboňském**: místo říd. učitele v Třeboni, Klikově, Lužnici a Branné; místo podučitelů v Břlicích, Klikově, Lutové, Lužnici a Mladošovicích; m. uč. v Hamru, Staňkově a Ševětíně (od 1. ledna 1896). Od 12./10. — V **Česk. Budějovickém**: m. ř. uč. v Besednicích a m. spr. šk. v Dunajicích; m. uč. ve Slavči a učitelky v Lišově; od 1. ledna 1896 v Doubravicích Dřítňi, Kostelci, Poříčí, Purkarci, Slovenicích, Todni a Zahájí; m. poduč. v Chotýčanech a Ostrolov-Újezdě a podučitelky v Lišově: Od 12./10. — V **Jičínském**: m. říd. uč. v Konechlumí; m. uč. v Bělehradě a od 1. ledna 1896 v Robousích a Žitovlicích; m. poduč. v Nové Pace, Pecce, Psenicích a Hřídělcí. Od 17./10. — V **Česk. Krumlovském**: m. uč. v Zl. Koruně; od 1. ledna 1896 v Holubově a Soběnově; m. poduč. v Radosticích a Velešíně; Od 18./10. — V **Strakonickém**: m. uč. v Pačívě a Dobří. Od 18./10. — V **Poděbradském**: m. spr. šk. ve Voseku; m. uč. ve Král. Městci a Libici; m. poduč. v Kněžicích Křinči, Opolanech, Pátku-Okřínku a Vrbici; m. podučitelky v Sadské. Od 19./10. Na zimní hosp. školu v **Lounech** a **Č. Brodě** m. učitelů druhých. Do 31./10. kura toriu škol.

OBSAH: Profily vychovatelské řodává duchovní professor František Horáček. (Pokr.) Kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky. (Dokončení.) — Co bývá příčinou lži u dětí a jak je tomu odnaučiti. Podává Alojs Dostál. — Směs. — Literatura — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamače, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duchovní professor František Horáček.

(Pokračování.)

Dítě bohobojné.

D odstavci předešlém snažili jsme se narýsovat typ dítěte *normálního*, u něhož vrozené vlohy a naučené obvyklosti směru kladného i záporného nacházejí se v rovnováze, ač upříti nelze, že převaha sil spíše kloní se po straně mravního zla. Avšak pouhá setrvačnost v této fázi lidského vychování nepostačí. „Qui non proficit, deficit“ — kdo nejde ku předu nezůstane snad státi na stanovisku obvyklém, nýbrž pokročí buď v před — na dráze ctnosti — aneb pohybuje se zpět — na dráze hříchu! Na kladném polu výchovy nachází se bez odporu *dítě bohobojné*, které jsme zvolili za předmět této úvahy. Platí o něm slova, která sv. Lukáš pronesl o dvanáctiletém Ježíši: „A Ježíš prospíval moudrostí, a věkem, a milostí u Boha i u lidí.“ (Luk. 2, 52.) Nemyslíme, že se mineme s pravdou, tvrdíme-li, že tento prospěch u božského dítěte nezačal teprve dvanáctým rokem, při čemž ovšem máme na zřeteli pouze vývoj *Syna člověka*, tedy vloh Jeho přirozených, kladouce Jeho autoritativní vystoupení ve chrámu Jerusalemském na stránku *Jeho Božství*, a tak nebude nám nikterak s podivením, spozorujeme-li dítky 5—6leté, které řídkou *bohobojností* vynikají. Tu připadá nám na mysl jedna irská povídka, která se zakládá na skutečnosti.

Jedno pachole pětileté slyšelo od svých vzorných rodičů tolik krásného o Pánu Bohu, Jenž stvořil svět, a o pánu Ježíši, Jenž nás vykoupil a na důkaz lásky Své ve chrámu Páně v nejsvětější Svátosti přebývá. Hodné pachole od té doby planulo touhou po chrámu Páně, aby tam mohlo navštívit milého Ježíška, I vytrativši se z kruhu hrajících vrstevníků, popocházelo často kolem farního chrámu Páně a když jednou našlo dvěře otevřeny, vklouzlo do vnitř a, buď že náboženským citem puženo bylo, aneb že mu svatostánek z příležitostné návštěvy chrámu Páně v průvodu rodičů utkvěl obzvláště v paměti, honem pílil k hlavnímu oltáři a po stupátku na hlavní oltářní stůl. Tam usednuvši ukazováním jme se fukati na dvěře svatostánku a se zatajeným dechem šepce: „Ježíšku, jseš doma?“ Snad některý z laskavých čtenářů viděl obrázek, představující tuto andělskou idyllu a souhlasí s námi, že příběh ten svou čistou naivností působí dojmem ne-

odolatelným. Maně vzpomeneme slov božského Mistra: „Chválím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým.“ (Mat. 11, 25.)

Dítě *zbožné* je v pravdě také *zdárné* dítě! Nacházímeť pouze u něho *soulad* veškerých vloh a lidských hnutí, které z jednoho zřídla vycházejíce k němu vracejí se zpět. Zřídlem tímto *dětinná víra v Boha a v autoritu Jeho zástupců, rodičů a učitelů!* Víra tato plodí úctu, poslušnost a lásku, vděčnost — ctnosti to, které jsou nezlomnými pilíři lidské společnosti! Že tomu skutečně tak, o tom jde obyčejně jeden hlas — avšak psychologické odůvodnění nezdá se býti s důstatek známým, ano jinak vysvětliti nelze, že se ozývají hlasové paedagogů, kteří varují docela před pěstěním náboženství u dítěte, dříve, než by toto bylo s to, aby náboženské pojmy pochopilo rozumem! Na obranu *paedagogiky křesťanské* dovolíme si podati úsudek jednoho z nejslavnějších vychovatelů ze starší doby! ¹⁾

Náboženství je po soudu všeobecném poměr člověka k Bohu, jehož cílem je dokonalé spojení duše lidské s Bohem. Spojení toto předpokládá poznání a uctění Boha, čehož se účastňují *rozum a cit.* ²⁾ V prvním období lidského vývinu je náboženství hlavně věcí *citů*, ana u dítěte n. př. 4—5letého mohutnost rozumová nachází se posud v plénkách, kdežto *cit* již u dítěte je mocně vyvinut. Sem dlužno vřaditi také cit náboženský, který také u dětí čtyřletých schopen je takového vzletu, že by se toho *mnohý* ani nenadál. Anima naturaliter christiana — děl Tertullian, což jiný hluboký myslitel, Jean Paul takto vyličuje: „Touha hluboká a vniterná jako snaha novorozeňátka, jež křičí po matce, kteréž posud nepoznalo; hlasitá jako volání mladých krkavců, když se hlásí po neznámé jim dosud potravě; tichá a přece nezdolná jako pud, který vypučelou bylinku ke slunci táhne — taková touha dříme též na dně duše lidské po zřídle bytí veškerého, po Bohu! Neboť kdyby celá náboženská metafysika nebyla zavinita v snivé duši dítěte jako lístky květové v poupěti: kterak by byl vychovatel s to, vštípití dětem názory o nekonečnosti, o Bohu, o svatosti, o nesmrtelnosti atd. — když přece pojmy tyto z žádného *názoru zevnějšího* odvoditi nelze, slovo pak, kterým dítě poučujeme, pojmy zmíněné sice vyvolati, avšak nikoli vytvořiti dovede.“ ³⁾

S postupujícím *vývinem rozumu a svobody mravní* pokračuje také výchova náboženská: k posavadnímu *cítění* přistoupí přiměřené *představy a svobodná vůle* počne se cvičiti v náboženství praktickém, v uctění Boha a plnění Jeho svaté vůle! Záhy naučí se dítě pohlžeti na rodiče své jako na bytosti vyšší, jako na zástupce Boží, jichž dlužno poslouchati, je ctíti, a milovati! Brzo ozve se také *hlas svědomí*, naplňující duši dítěte zdárného blahem nikdy dříve necitěným, kdežto dítě nezdárné výčitky pocítí, které od něho odstoupí teprve tehdy, kdy dobrý otec a dobrá máteř nad polepšením děcka svou spokojenost projeví. A tak přenese dítě za přiměřené výchovy snadno lásku, úctu, poslušnost a vděčnost s rodičů, které vidí, na Otce v nebesích, kterého nevidí. ⁴⁾

Musíme se ještě krátce pozastaviti u otázky: „Kdy má se s náboženstvím u dítěte začítí?“ Na to odpovídáme: „Co možná nejdříve!“ Jakmile děcko

¹⁾ Friedrich Heinrich Christian Schwarz „Erziehungslehre“ Leipzig Göschen 1880 III. Band. 1. Abtheil.

²⁾ Ovšem také dlužno připočísti vůli hotovou k plnění zákona Božího. „Ne každý, kdož mi říká Pane atd.“ (Pozn. spis.)

³⁾ Levana, pag. 66.

⁴⁾ Srovn. Schwarz „Erziehungslehre“ a Niemeyer „Grundsätze der Erziehung u. des Unterrichtes, Halle 1824.

z období živočišně-smyslného počne se proklubávati k jsoucnosti vyšší, jakmile objeví se u něho známky citu mravního a hlavně zárodky svědomitosti, tu třeba ihned začít s pokusy buzení zájmu o zájmy nadsmyslné! Postačí zprvu, sdělí-li matka řečí přiměřenou robátku, jež chová na loktech, že od *Pána Boha vše dobré pochází*. — On ale že také jen *dobré*, hodné dítky má rád a že jen hodným dítkám štěstí kvete; že chce, aby dítky se modlily, rodičů poslouchaly atp. ¹⁾

Jakkolivěk zdá se býti samozřejmým, že s výchovou k náboženství dlužno počítati co *možná záhy*, přece jsou paedagogové, kteří náboženství z programu vychovatelského chtějí vyloučiti až do té doby, kdy *rozum* chovancův je dostatečně vyvinut! V čele stojí Rousseau, jenž, byť snad nezajímal stanovisko tak fanaticky protikřesťanské jako na př. Diesterweg a jeho stoupenci, kteří — mimochodem řečeno — čítají do tisíců, přece svou teorií způsobil veliký zmatek v řadách vychovatelů! Emil Rousseau-ův — jak známo, ideální chovanec tohoto — v patnácti letech neví ještě, že má nesmrtelnou duši — a kdož ví — dokládá Rousseau — nebude-li v 18. roce pro Emila příliš brzo, aby zvěděl něco o své nesmrtelné duši. Lépe prý, nemá-li žák o Bohu ponětí nižádného, než aby ponětí toto bylo křivé, což má za následek, že názor lichý, který vstúpíme do duše dětské o Bohu, s největší vážností a nejhlubší úctou — avšak, míchá-li se do řeči dítě, třeba je okřiknouti, jelikož předmět rozhovoru je pro ně nedostižný! ²⁾

Velmi důvtipně šlehá tuto jednostrannou přemrštěnost Jean Paul, když dí: „Wenn Rousseau Gott und die Religion erst als die späte Erbschaft eines mündigen Alters aushändigt, so kann er — bei grossen Seelen ausgenommen — nicht mehr religiöse Liebe und Begeisterung davon erwarten, als ein Pariser Vater kindliche, der seinem Sohne kaum früher erscheint, als bis dieser keinen Vater mehr braucht. Wann könnte denn schöner das Heiligste einwurzeln, als in der heiligsten Zeit der Unschuld, oder wann das, was ewig wirken soll, als in der *nämlichen*, die nie vergisst?“ ³⁾

Ti paedagogové, kteří se staví proti pěstování bohabojnosti již od věku nejútlejšího, dokazují volky nevolky, že buď *neznají* aneb *znáti nechtějí* činitelů náboženství s jedné, a podmínky jich zdárného vývinu s druhé strany. Po stránce psychologické rozluštil záležitost tuto učený biskup *Sailer* jednou pro vždycky! Dle něho třeba rozeznávati při výchově k náboženství trojí období: první, kdy *cit*, druhé kdy *představa*, třetí kdy *pojem* či *idea* převládá. U dítěte do 6. roku je náboženství především věcí *citu*, jenž na dně srdce dřímaje probuzen bývá při.

¹⁾ Niemeyer L. c. pag. 165.

²⁾ „A quinze ans Émile ne savait pas s'il avait une âme, et peut-être à dix-huit ans ne'est-il pas encore temps, qu'il apprenne; car s'il l'apprend plus tôt qu'il ne faut, il court risque de ne le savoir jamais. Il vaudrait mieux n'avoir aucune idée de la Divinité que d'en avoir des idées basses... Le grand mal des images difformes de la Divinité qu'on trace dans l'esprit des enfants est qu'elles y restent toute la vie... Cet enfant n'entendait jamais parler de Dieu qu'avec recueillement et révérence et sitôt qu'il en voulait parler lui-même on lui imposait silence, comme sur un sujet trop sublime et trop grand pour lui... Emile, ou de l'Éducation, Paris Garnier frères pag. 287.

³⁾ „Jestliže Rousseau Boha a náboženství za pozdní dědictví věku dospělého vydává, nemůže — veliké duchy vyjímaje (?) — z toho o nic více náboženské lásky a nadšení očekávati, než pařížský otec lásky dětinné od syna svého, kterému se nepředstaví dříve, než když tento žádného otce více nepotřebuje. Neboť, kdy mohl by cit nejsvětější krásněji zakořeniti se, ne-li v době svaté nevinnosti, aneb to, co na věky činným býti má, v téže době, kdy nic nepřichází v zapomenutí?“ *Levana*. I. Th. S. 137; srovn. Niemeyer L. c. pag. 168.

stupným vlivem svého vukolí; na druhém stupni přistoupí k citu *náboženská představa*; u dítek dospělejších buduje katechese *náboženskou soustavu*, k níž dávají stavivo náboženské *pojmy*, aniž by při tom druhí činitelové byli zanedbáváni, tak že dokonalé vzdělání náboženské hledati sluší v onom *souladu* náboženských citů, představ a pojmů, který vůli nakloňuje k *praktickému plnění zákona Božího!*¹⁾

A aby nezbyvalo o této věci ni nejmenší pochybnosti, nakazuje sv. písmo samo na bezčetných místech rodičům, aby začínali s náboženskou výchovou dítek *co možná záhy*. „Máš li syny, cvič je a shýbej je z *mládí jejich*“ (Sir. 7, 25.) „A budou slova tato, kteříž já přikazuji tobě dnes, v srdci tvém: a budeš vypravovati je synům svým, a je rozjímati sedě v domě svém i jda cestou, léhaje i vstávaje.“ (Deuteron. 6, 6.—7.) O zbožném Tobiáši čteme, že měl syna „kteréhož *od dětství* učil báti se Boha a zdržovati se od všelikého hříchu.“ (Kniha Tob. 1. 10.) Sv. apoštol Pavel v témže smyslu napomíná Efezské: „vychovávejte je (dítky) v kázni a trestání Páně.“ (Etez. 6, 4.) Za časů sv. Řehoře panoval obyčej, že šestinedělky, přišedší do chrámu k úvodu, kladly knihu sv. evangelia do rukou kojenců svých, chtějíce symbolicky naznačiti, že jsou hotovy, děcko své v pravdách náboženských vychovávat. Sv. Jan Zlatoústý sděluje, že, jakmile dítky počaly nabývati rozumu, ihned byly vyučovány článkům víry, jakož i modlitbám a obřadům bohoslužebným. Sv. Jan bezpochyby nebyl s tím ještě spokojen, neboť horlí matkám do duše: „Vy matky, učte své maličké dělati znamení sv. kříže na čele; nejsou-li k tomu *posud způsobilí*, tedy je znamenejte sv. křížem samy.“ Sv. Jeronym píše: „Radostí křesťanské matky musí býti, učí-li dítko, pokud hlásek tohoto ještě slabě jest a *jazyk neumělý*, vyslovovati sladké jméno Ježíš.“ Sv. Augustín posléze vypravuje o sobě: „Byl jsem ještě docela *malé pachole*, když jsem slyšel od své matky Moniky o životě věčném, který nám získán byl pokorným příchodem našeho Pána a Boha.“ (Srov. Friedr. Clericus „Zehn Gebote kathol. Kindererziehung pag. 31—34.)

S paedagogy oněmi konečně, kterým je *positivně-konfesijní* výchova náboženská vůbec proti mysli (Dittes, Lindner, Hannak, Jessen a j.²⁾ přití se nebudeme, stojíce na stanovisku *diametrálně opačném* než velebitelé Diesterwega! Naše heslo zní: „Vari! Každý vychovatel, který popírá dědičný hřích a tímžce celý ústav spásy! Vari! kdo s Dittesem hlásá: „Který je poslední cíl člověka, nevíme!“ Vari! kdo popírá podstatu duše lidské, líče tuto pouze jako shluk představ bez osobité reálnosti (Herbart). Nám jest vychovatelství především dílem *autority*; jelikož pak kořen autority sluší hledati jedině v *Bohu*, požadujeme, aby navedení k *bázi Boží* bylo *prvním a posledním* článkem výchovy veškeré!³⁾

A proto jest svatou povinností každé matky křesťanské, jež jest *prvním katechetou* dítěte, aby útlé robě co možná záhy vedla ke zbožnosti! Lichá je námitka, že děti tomu nerozumějí. — „Was die Vernunft der Verständigen nicht sieht, das ahnt in frommer Einfalt ein kindlich Gemüth.“ — „Čeho rozumný člověk se nedomyslí, to zbožná mysl děcka prostě tuší“ — pravda tato je nepo-

¹⁾ Damroth „Katechetik“ Danzig 1891. pag.

²⁾ Na doklad poukazujeme ke spisu velezajímavému; „Der Schlachtengewinner Dittes etc.“ von Franz Stauracz Wien 1889., který každému příteli katolického vychování, vřele doporučujeme. (Pozn. spis.)

³⁾ Herbart zove pochybeným ono vychování, které poslední cíl svůj hledá *m i m o i n d i v i d u u m*, chtějíc vychovávat pro jisté ideální předměty zevnější, na př. Církev, stát, rodinu atp. Srovn. Paedagogische Vorträge von Wehner. Kepten 1894.

píratelná! Již ve 4.—5. roce mají děti schopnost a zájem pro základní pravdy náboženské, Pojmy dotyčné nechať matka vyvinuje způsobem, který chápavosti robátka je přiměřen! Příležitostí a pobídek naskytne se pro matku a křesťanské okolí na tisíce!

Jestliť dítě obzvláště *zvědavé*, pátrajíc všude nejen po jménu věci neb úkazu, nýbrž také po příčině. Vypravujte mu, že milý Pán Bůh učinil slunce, měsíc, hvězdy, květiny, ob líčko na poli, ptactvo nebeské, zvířátka pozemská atd. Vypravujte mu, že má dušičku, kterou anděl Strážce chrání, aby čistá jako bílá holubička mohla se vrátiti do nebička! Často znamenajte děti sv. křížem a uče je dělati sv. kříž samy; a jakmile počínají se rozvolňovati svazky jazyka jejich, naučte je zvolna jednotlivým prosbám „modlitby Páně“, až si vstíjí do paměti „Otčenáš“ celý; také „Pozdravení andělské“, modlitbičku k „anděli Strážci“ a jiné (před jídlem a po jídle atd.) podaří se brzy vstíjíti děcku normálnímu v paměť. — Při tom třeba však zachovati se dle pravidla: Krátce a dobře! Modlitby buďtež *krátké*, věku chovance přiměřené, avšak zároveň budiž pečováno o *správnost* výrazu, jakož i o slušné *držení těla*, kterým se dává na jevo *úcta a láska k Pánu Bohu!* Pouze *m.chanické odříkávání* nestačí; vtlokání dlouhých modliteb neb statí katechismu za pomoci štulců a pohlavků rozhodně škodí, rovněž jako *klečení z trestu*, při čemž zneužito bývá v záležitosti odiosní zevnější formy *klanění se Všemohoucímu*, čímž se mysl dětská roztrpčuje proti pokleknutí vůbec!

(Příště dále.)

Něco o seznamu školních dětí.

Po § 21. zákona zemského ze dne 19. února 1870 č. 22. z. z. a po § 1. rádu školního dle ministerského nařízení ze dne 20. srpna 1870 č. 105. ř. z. jest povinností místní školní rady bezprostředně před počátkem roku školního zdělati seznam veškerých dětí obvodu školního, kteréž jsou věkem svým školou povinny. Tato povinnost do školy choditi, počíná po § 21. zákona o školách obecných ze dne 14. května 1868 ukončeným rokem šestým, a trvá až po ukončený rok čtrnáctý. V seznamu školních dětí jest tedy rubrika o stáří, neboli o dnu narození dítěte nejhlavnější. Jelikož však skoro všude zdělává tento seznam správce školy jakožto člen místní školní rady (ovšem za přiměřenou remuneraci), jest mu především pátrati, po přesných datech o stáří dětí. Za tou příčinou přichází v prázdninách k duchovní správě, aby sobě data o narození dětí školou povinných z příslušných matrik vypsál, což ovšem lze mu učiniti jen o dětech v obvodu školní obce narozených. Za nynějších ale poměrů, kdy pohyb obyvatelstva jest v stálém proudu a mnoho rodin najmě dělnických podobá se tažným ptákům a mění i vícekrát do roka své bydliště, a děti jejich jsou školou povinny, jest nutno i tyto děti do seznamu vepsati. Ale jak se přesných dat o jich stáří dověděti? V řídkých jen případech prokážou se rodiče rodným neb křestným listem dítěte při zápisu do školy; u většině nemají žádné listiny, ano nevědí ani dne a roku narození svého dítěte. V těchto případech šli správcové škol dvojím směrem, aby se dopátrali dat o stáří dětí školou povinných: 1. buď poslali otce neb matku dítěte k duchovní správě, kde bylo dítě do matriky zapsáno, aby žádali výtah matričný o narození dítěte a správě školy ho předložili; aneb byla-li duchovní správa vzdálena a cesta k ní obtížna, 2. dopsala správa školy duchovní správě,

aby jí tato výtah matriční toho kterého dítěte zaslala. Tak se to praktikovalo po mnohá léta a bylo tím dobře vyhověno škole i chudým dělnickým rodičům. Avšak bystré oko zákona shledalo v této praxi mnohou nezákonnost, která odstraněna býti měla nařízením, že veškeré matričné výtahy, ať jsou k účelům školským nebo k vydání domovského listu, pracovní knížky a p. mají býti kolkovány (kolkem 50 kr. opatřeny), a že stranám příšedším k správě duchovní se žádostí za výtah matriční nekolkované výtahy se vydávati nesmí. K dotazu, jakým způsobem se správa školy doví přesných dat narození a stáří školního dítěte, byla dána odpověď, že buď rodiče mají při zápisu předložiti křestní neb rodný list, anebo že místní školní rada má právo žádati od správy duchovní úřední výtah matriční (nekolkovaný); tím bylo věci trochu pomozeno, že místní školní rady, neb jménem jich správce školy žádal za potřebná matričná data u duchovní správy písemně, což tato též písemně vyřizovala. Tato korespondence mezi duchovní správou a školní správou resp. místní školní radou děla se až dosud úředně, poštovního jsouc prosta, což se dle přesvědčení samo sebou rozumělo, jelikož tím účely školské podporovány byly. Avšak „Věstník Vládní“ Část VIII. ze dne 31. srpna t. r. uveřejnil vnesení c. k. zemské školní rady ze dne 10. července t. r. čís. 12.031 v tomto znění a rozumu:

„Vysoké c. k. ministerstvo záležitostí duchovních a vyučování sdělilo nám vnesením ze dne 22. března 1895 č. 6098, že dle přípisu vysokého c. k. ministerstva obchodu ze dne 5. března 1895 č. 68.169 tomuto ministerstvu *nelze* vzhledem ku čl. X. zákona ze dne 2. října 1865 č. 108 ř. z. *sproštění poštovního* dle čl. II. odstav. 8. řečeného zákona *místním školním radám přiznané administrativní cestou rozšířiti také na vzájemné dopisování místních školních rad s farními úřady.*“

„Dle přípisu ředitelství c. k. pošt a telegrafů ze dne 27. října 1894 č. 110.520 *nelze činiti nárok na sproštění od poštovního při dopisování farních úřadů se správami škol v příčině výtahů z matriky*, pokud se týče s takovými výtahy. (Vnesení vysokého c. k. ministerstva obchodu ze dne 9. března 1877 č. 6382.) O tom dává se c. k. okresním školním radám věděti s vybídnutím, aby o tom místní školní rady a správy škol zpravily.

Připomíná se, že správám škol výtahy z matrik, po případě křestní neb rodné listy, které strany samy od farních úřadů opatřiti si mají, předložiti sluší.“

Nepochybuji ani dost málo, že vnesení toto zakládá se zúplna na těch kterých ustanoveních zákonů platných, že tedy na učiněný dotaz veleslavná c. k. zemská školní rada ani jinak odpověditi nemohla; avšak nepochybuji též ani dost málo, že tímto vnesením, má-li se v celém rozsahu svém plniti, vzniknou obtíže nepřekonatelné u zdělávání seznamů dětí školou povinných a to proto:

1. že místní školní rady ustanou od dopisování farním úřadům v příčině výtahů matričných, když dopisy takové by frankovati musely, a že držeti se budou správy škol přísně posledního připomenutí vnesení toho a že budou od stran vyžadovati, aby si samy od duchovní správy výtahy matričné, po případě křestní listy, opatřily a jim je předkládaly;

2. že však strany, totiž na větším díle chudí dělníci, budou vyžadovati od správy duchovní matričné výtahy, ale nekolkované, a nebudou věřiti, že správa duchovní nekolkovaných výtahů vydati nesmí, a budou tuto podezřívati že zjištěn o své ujmě tak jedná — nastanou nedorozumění, prudké výstupy, a odium padne na duchovní správce, což je za nynějších sociálních poměrů na pováženou. A

3. když dělník na kolek buď nemá, neb ze zlomyslnosti kolek dáti nechce, nekolovaný výtah však neobdrží, jelikož ho duchovní správce vydati nesmí, zůstane na holičkách správa školy a nedodělá se potřebných dat k přesnému seznamu dětí školou povinných.

Protož žádoucnou jest, aby vyšší úřadové školští u vysoké vlády působili ku změně uvedených zákonných ustanovení, by se školním zákonům též vyhověti mohlo u zdělávání seznamů dítek školních: buď aby výtahy matričné k účelům školským vydávané byly bez kolku, aneb aby korespondence mezi správou duchovní a místní školní radou poštovního sprostěna byla. St.

Proč se koná oběť mše svaté.

1. Co doložil Pán Ježíš, když podal kalich se Svou krví svatým apoštolům? — Ano, doložil: To činíte na mou památku.

Přikázal tedy Pán Ježíš, aby to činili na památku Jeho, vlastně na památku toho, že za nás na kříži tělo a krev Svou obětoval.

Víte, že při tom, když obětován byl na kříži, mnoho bolestí, mučení snášel a konečně umřel, smř podstoupil. Chtěl tedy, abychom nikdy na Jeho umučení a smř nezapomněli, i ustanovil oběť ve způsobách chleba a vína, abychom stále na to Jeho umučení a smř pamatovali, ustanovil tu oběť na památku umučení a smřti Své.

Proto sv. apoštolé a nyní kněží tu oběť konají *na památku umučení a smřti Pána Ježíše*.

* Co se dalo s krví Pána Ježíše, když se za nás na kříži obětoval? Krev se z těla vylévala, *odlučovala*. Bylo tedy zvlášť tělo a zvlášť krev. A proto Pán Ježíš, když konal oběť nekrvavou, řekl nad chlebem: „Totoť jest tělo mé!“ a nad vínem: „Totoť jest krev má!“ Proč? Abychom si tím více připomínali, že při umučení a smřti Jeho obětovalo se tělo a krev Jeho, že se krev od těla odlučovala; a tak to dělají kněží až posud při mši svaté; nad chlebem říkají: „Totoť jest tělo mé“ a nad vínem v kalichu: „Tato jest krev má“, abychom si připomínali při té oběti, že se na kříži obětovalo tělo i krev, že krev od těla se odlučovala.

Když tedy jsme na mši svaté a vidíme způsobu chleba, vzpomínáme více na tělo Ježíše Krista; a když vidíme kalich, v němž jest krev Páně pod způsobami vína, vzpomínáme více na krev Pána Ježíše. Tím tedy vzpomínáme na to, co se dalo na kříži při umučení a smřti Páně, kde se krev od těla odlučovala. Tak vidíte, že se oběť mše svaté koná na památku umučení a smřti Pána Ježíše.

V každé způsobě jest celý Kristus, v první Jeho živé tělo a v druhé Jeho živá krev, takže jedno bez druhého nemůže býti. Avšak tím, že se nad první způsobou říká: „Totoť jest tělo mé!“ a nad druhou: „Totoť jest krev má!“, přece prvou způsobou více tělo Kristovo a druhou více krev Kristova se připomíná.

Napomenutí. Mnoho pro nás snášel Pán Ježíš při svém umučení a své smřti. Ukázal nám, jak velice má nás rád. Na to nesmíme nikdy zapomenouti. Nejlépe se to připomíná mší svatou. O jaká to nevděčnost nebývati při mši svaté, nepřipomínati si umučení a smř Pána Ježíše. Předsevzetí!

2. a) Máme Boha chváliti, jemu děkovati. Pamatujte si: kdo Boha chválí a jemu děkuje, o tom se říká, že Pána Boha ctí.

Synové Adamovi chtěli ctít Pána Boha; jak to učinili? Obětí. Kainova oběť se však Bohu nelíbila, protože byl zlý. Kain ctil Boha, ale ne dokonale. — Abelova oběť líbila se Bohu, on ctil Boha lépe než Kain, protože byl lepší než Kain, ale ještě nedokonale. Kdo je však nejvíc dobrý, nejlepší, nejvyšší svatý? To jest Pán Ježíš. Když on tedy obětuje, tu jest Bůh ctěn dokonale.

Zdali pak doposud se obětuje Pán Ježíš Otci nebeskému? Ano, při mši svaté se Pán Ježíš obětuje, a proto mší svatou ctí se Bůh dokonale, oběť mše svaté se koná, *aby Bůh dokonale byl ctěn*. — (dárce dokonalý!)

* Chudí rodiče měli dva syny. Oba se dobře učili a když vyrostli, stali se boháči a měli oba stejné jmění. První z nich dával rodičům vždy o vánocích 20 zlatých darem. Lidé o něm říkali: to je hodný syn, má rád rodiče, ctí rodiče. Čím pak to ukázal, že ctí rodiče? Tím, že jim dával dar. — Ale slyšte. Druhý syn dával každý měsíc 20 zl. rodičům. Ten je měl jistě více rád. Pamatujte si: druhý syn ctil rodiče lépe, dokonaleji. Proč? Dával dar dražší, drahocennější. Čím větší ceny dar někomu dáváme, tím dokonaleji ho ctíme — Jedenkrátě byli oba synové na návštěvě u rodičů, v místě, kde oni bydleli. Když odešli jednou večer k příbuzným, chytil v noci dům, kde rodiče bydleli a právě spali. Synové přichvátali ihned. První dával sto zlatých tomu, kdo se odváží do hořícího domu a probudí a ven vynese rodiče jeho. Druhý však vběhl sám do domu. Vynesl nejprve matku, vrátil se ještě pro otce. Vynesl ho též ještě živého, ale sám se popálil, až umřel z toho. Vidíte, ten dal veliký dar rodičům, obětoval svůj život sebe. Co pak je víc: peníze či život? Kdo z těch synů lépe ctil rodiče? Ano, ten druhý. On je ctil tak, že je lépe ctí už nemohl; obětoval za ně sebe sama.

A vidíte, Pán Ježíš dal a dává Otci nebeskému za oběť sebe. Kde? A to jistě ctil Pán Ježíš Otce Svého nebeského dokonale, obětoval a obětuje sebe. Ale pozor! Sv. Petr byl ukřižován. Aby Pána Boha ctil, obětoval sebe. Pán Ježíš byl též ukřižován a obětuje sebe. Kdo přece dal více Pánu Bohu: sv. Petr nebo Pán Ježíš?

Sv. Petr byl jen člověk, když obětoval sebe, dal Bohu jen člověka. Ale Pán Ježíš byl Bůh a člověk. Pán Ježíš dal tedy Otci nebeskému Boha člověka. Kdo tedy více ctil Boha?

A hleďte, tak to dělá Pán Ježíš ve mši svaté každého dne. Ve způsobách chleba a vína obětuje sebe t. j. Boha-člověka Otci nebeskému. To nemůže nikdo učiniti! To se může dít jen při mši svaté, mší svatou, a proto ničím jiným nemůžeme Boha ctíti dokonaleji, jako když se koná oběť mše svaté (i dar dokonalý!).

Zajisté mší svatou ctíme Boha dokonale. Jinými slovy: oběť mše svaté se koná, aby Bůh dokonale byl ctěn.

Affekt vděku a radosti. Zármutku nad těmi, kteří říkají, já se modlím sám. Kázáním a zpěvy nemůžeme Boha tak dokonale ctíti, mší svatou nahraditi si nemůžeme. Svatý Václav byl světcem a přece denně chodil na mši svatou. Kněze mějte v úctivosti, jen kněží mohou konati tu mši svatou; kdyby jich nebylo, nemohl by Bůh zde na zemi tak dokonale ctěn býti. —

b) Vypravuj o Jakobovi a jeho rozkazu: „Nabeřte dary a doneste je muži tomu.“ Jakub tedy poslal dary Josefovi, aby jimi vyprosili milost vůbec (— aby byl milostiv) a odpuštění trestu pro Simeona a obilí.

Na oltáři při mši svaté Pán Ježíš také dává Bohu dar, sebe sama, aby se tím vyprosila milost pro nás od Boha jsmef ve vězení hříchu.

Pán Ježíš dává sebe v dar, obětuje sebe, abychom my tím milostí dosahovali. Co jest milost? co milost nadpřirozená? Co posvěcující? Co účinná?

a') Kdo pak byl s Pánem Ježíšem ukřižován? Oba lotři, zločinci byli hříšníci, nepoznávali, co by k spasení jejich duší sloužilo a nečinili toho. Ale lotr na pravici začal se měnit za chvíli, poznával, že by takhle přišel do pekla, napomínal druhého lotra a začal prositi Pána Ježíše, aby se na něj rozpomenul A vidíte, Pán Ježíš mu dal, čeho si nezasloužil, dal mu milost. Už dříve, než začal prositi, osvětil ho, aby poznal, co by k spasení duše jeho sloužilo, že totiž musí litovati hříchů svých, a posilnil ho, aby to také činil, aby opravdu hříchů litoval. Pamatujte: Pán Ježíš ho tedy osvětil a posilnil. Jakou mu tedy dal milost? Ano, *milost účinnou.* —

Když potom opravdu lotr hříchů svých litoval, řekl mu Pán Ježíš: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ Do ráje, do nebe, nemůže přijíti hříšník, tam přijdou jen svatí, bohumilí. Kým tedy asi učinil toho lotra nyní Pán Ježíš? Učinil ho ze hříšníka svatým a bohumilým. Jakou mu to tedy dále udělil milost? Ano, *milost posvěcující.*

Ale pamatujte si, že jen pro zásluhy Ježíše Krista nadpřirozených milostí dosahujeme (proto, že za nás Ježíš Kristus umřel, za nás se obětoval, Bohu Otci darem sebe podal) a tak poznáváte, že onen lotr na pravici skrze oběť Ježíše Krista (protože se Pán Ježíš za nás obětoval) oněch milostí dosáhl. (Jakých? Skrze co?)

Na oltáři při mši svaté obětuje se též Pán Ježíš, dává sebe v dar. Proč? Abychom milostí Božích dosahovali. Jakých pak milostí nejprve můžeme dosáhnouti? Kterou milost nejprve udělil Pán Ježíš lotrovi z pravice? — Vidíte, tedy i my tak můžeme skrze tu oběť dosáhnouti milosti účinné, která nás osvětluje a sílí. — A když této milosti dosáhneme, hříchů svých politujeme, k svaté zpovědi jdeme, jaké pak tu dosáhneme milosti? Ó zajisté, milé děti, mše svatá se koná, abychom milostí Božích dosahovali.

Jak šťasten byl onen lotr na pravici! Tolik hřešil a přece skrze tu oběť Pána Ježíše milostí dosáhl. Jak šťastni jsme my, že se táž oběť koná na oltáři.

Ale pozor! Za lotra na levici také se ta oběť konala, i on dosáhl milosti účinné, mohl poznati Ale nešťastný člověk! on nechtěl činiti, co účinnou milostí poznával.

A tak se děje mnohým lidem za našich časů. Oni bývají při oběti mešní, dosahují také milosti účinné, ale nechtějí poznati

Pán Bůh je osvětluje a sílí, ale oni sami nic nechtějí činiti. jsou jako nemocný, který nechce léků užívat, na lékaře se zlobí.

Jsou také lidé, kteří na mši svatou ani nechodí. Ti teprve nedosáhnou milosti, jsou podobni nemocnému, který lékaře nechce si ani povolati. Takoví lidé ubozí žijí v hříších mnohých, a jest se báti, že v nich i zemrou a spasení nebudou.

Proto si umiňte, že budete rádi choditi na mši svatou, abyste dosahovali milosti účinné, abyste hříchů svých litovali a tak ve svaté zpovědi milosti posvěcující došli i spasení byli.

b') Čeho chtěl Jakub dosáhnouti pro Simeona? Ano, odpuštění trestů. I my zasluhujeme trest. Pamatujte si, že Pán Bůh ukládá za těžké hříchy trest věčný v pekle; pak ještě jiný, který bude trvat jen na čas, trest časný, na zemi, v očistci.

Jakub poslal dary, aby dosáhl odpuštění trestu pro Simeona. Podobně dává se při mši svaté dar, obětuje se Pán Ježíš za nás, abychom tím dosáhli *odpuštění toho časného trestu*.

c') Až posud jste slyšeli, že se mše svatá koná, abychom dosahovali milostí Jakých? Jsou to milosti nadpřirozené. Ale každé dobrodiní, jež nám Bůh uděluje, nazýváme jak? I přírodou nám prokazuje Bůh milosti, dává nám ku příkladu obilí, abychom měli chléb. Čeho potřeboval Jakub? I k vůli tomu, aby měl obilí, poslal dary. Podobně Pán Ježíš dává při mši svaté sebe v dar Otcí za nás, aby nám milosti skrze přírodu, *milosti přirozené* zjednal.

Když jest někdo těžce nemocen, konává se za něj mše svatá, aby mu dal Pán Bůh zdraví. Vidíte, to jest také milost přirozená. Jak mnoho tedy můžeme dosáhnouti skrze mši svatou! Byli bychom zaslepeni, kdybychom si jí nevážili.

Rekapitulace: Proč se koná oběť mše svaté? [a) chvála, dík — stránka lidská; b) prosba, smír — stránka božská.]

Příklad: Tomáš Morus, každý den chodil na mši svatou, aby ho Bůh osvětlil a posilnil, i mučnickou smrt podstoupil. Tak i vy spěchejte do kostela před školou.

Fr. H.

SMĚS.

Z družstva Vlast. Hodláme tímto číslem počínaje uveřejňovati ve „Vychovateli“ zakládající členy družstva Vlast, i předešleme k lepšímu porozumění toto: Účelem družstva jest vydávati časopisy, periodické spisy a knihy psané v duchu katolickém, zakládati katolické knihovny, pořádati přednášky a literární sjezdy v kterémkoliv místě království Českého, podporovati dobrou literaturu jakož i spisovatele píšící v duchu katolickém. Při tom všem se politika vylučuje. Prostředky k tomu jsou: vklady členů, odkazy, dary, čistý výnos z časopisů a knih, fond pro zakládání katolických knihoven, fond pro katolické spisovatele, knihovní komise, odbor historický, paedagogický a filosoficko-theologický. Zakládající člen družstva splácí 50 zl. ve lhůtách jemu možných. Za to má „Vlast“ ročně za 3 zl. místo za 4 zl. a obdrží ihned knih družstvem vydaných v ceně 8 zl. a budoucně všecky knihy, které družstvo pro členy vydá. Mimo to má každý člen právo, účastniti se spolkových přednášek z různého oboru, ve valné hromadě rokovati, výbor voliti a volenu býti. Dnes je 2015 členů a mezi nimi na 40 ze stavu učitelského, učitelův a učitelek. V říjnu t. r. přistoupili za členy zakládající: Fr. Škrdle, rolník, a Jakub Škrdle, obchodník ve Pleších u Kard. Řečice; Jos. Pavlásek, laborant lékárn

v Úpici; Ludvík Skružný, mistr zámečnický v Karlíně; Fr. Stryhal, učitel ve sv. Kříži u Něm. Brodu; Em. Zdeněk, alumnus v Č. Budějovicích; Sv. Josefská Jednota katol. jinochů a mužů v Písku; konečně z Ameriky tito duchovní správcové: Rever. Jos. Kašpárek, Rev. J. E. Stas a Rev. Matheus Jankola.

„Pro učitelstvo je charakteristické,“ píše „Česká Škola“ (čís. 28. str. 441.), „jak nerado se obírá diagnosou vlastního života, jak nerado přijímá jeho kritiku. Následkem špatně pochopeného, nezažitého, nezúrodněného idealismu vypěstoval se v učitelstvu falešný pojem o nedotknutelnosti a posvátnosti stavu učitelského, a proto s hněvem odmítá se všecken vtíp a satira, která dotýká se osoby učitelovy, ať již právem nebo neprávem, ať již pochází z vlastního tábora, nebo cizího. Páně Štechovy satirické feuilletony svého času v „České Škole“ uveřejněné, kde břitce dotýkáno bylo různých slabín a chorob učitelské společnosti, vzbuzovaly velikou nelibost a rozhořčení. Proti vtípům kalendářním a v listech humoristických vedl křížácké tažení sám „Ústřední spolek jednot učitelských v Čechách“ a učitelské časopisy vynášely klatbu nad každým literárním zjevem, kde učitel nebyl líčen podle ideální šablony. Tak vstoupil „Učitelské

Noviny“ proti „Šv. Dudákovi“, „Posel z Budče“ proti Kaminskému, Macharovi a Jesenské, „Národní Učitel“ s „Komenským“ proti Macharovi.“ —r.

*

Časopis „Dom a Škola“ píše v šeš. 3. ve článku jednajícím „o té dnešní výchově“ mezi jiným takto: „Spustlost mravů, kupčení se zásadami, šermování s pojmem cti a čestného jména, — pachtění se za ziskem — a jak se všechny ty egyptské rány jmenují — to jsou větším dílem výplody naší, materialismem prosáklé doby. — A nejsou to snad jen exotické byliny, nikoli: vlastní půda: to pařeníště všech moderních hříchů — éra lžiliberalismu je odchovala. A čemu jest třeba přičísti nezdravé tyto výhonky na těle lidské společnosti? — Čemu jinému — ne-li převrácené výchově? — Celé sbory na slovo vzatých paedagogův pokoušely se o to, by zažehnaly chorobný tento stav, ale práce jejich neměly většinou úspěchu, protože, jsouce samy v bludu, nenašly pravé cesty: ignorovalyť zásadně ten pravý základ každé — jedině k cíli vedoucí výchovy. — Mělyť za to, že člověk, už proto že jest člověkem, sám ze sebe, beze vší pomoci vyšší, vlastní silou může dojíti cíle, jenž souhlasí s jeho důstojností. A v tom právě byla příčina nezdaru jejich vychovatelských soustav. — Ale nechť si rozumuje moderní svět, jak chce; system výchovy nebude dotud moci býti ustálen, dokud nebude úhelným jeho kamenem náboženství. Tvoříť ono jedinou podmínku našeho blaha a dosažení tohoto blaha v životě tomto i budoucím, je a má být též konečným cílem výchovy křesťanské. — Něco takového bylo by sice stanoviskem už dávno překonaným, kdyby se živlové podvrtní ještě ustavičně nenamáhal, by dokázali světu, jaká je to velká vymoženost naší osvícené doby, že se jí podařilo emancipovati téměř úplné výchovu od vlivu náboženského! Ale kam vede a kam už dovedl společnost lidskou tento a podobný směr: vidíme a zakoušíme zvláště u nás dne každého... Na této společnosti není už ničeho k napravení; naším úkolem tedy budiž tím víc pečovati o to, aby v první řadě naši národní společnost a potom náš lid zachráněni byli před rozkladem... Dík dobrému duchu našeho národa, nejsme v tomto ohledu na tom ještě nejhůř! Kéž bychom se jen i my vždy víc a častěji blížili lidu, od něhož bychom se ku svému prospěchu přiučili

jistě nejedné „životní moudrosti!“ Jemu náboženství není ještě Hekubou, aniž ho pojímá se stanoviska tak zvané „lepší“ společnosti, která dělá, jakoby z náboženství už byla vyrostla, a považuje je na nejvyšším jenom za vhodný prostředek na krocení surových náruživostí „třídy nevzdělané“... Duch dnešní doby převrátil zásady náboženské, podřídil je zásadám jakési suché morálky a pojem cti učinil bůžkem, kterému se má bezpodmienečně klaněti zástup věrných jeho vyznavačů, a který prý je určen k tomu, aby byl člověku útočištěm, před veškerým lákáním a nástrahami moderního světa. — Věru, slabá to obrana! A ne pouze slabá, nýbrž mimo to ještě i měnivá je tvárnost cti, vzhledem na zájem, jemuž má sloužiti... Z celého tohoto chaosu vyniká pouze systematictě postupující rafinovanost perfidních oněch žvlů, kteří si jak se zdá, vytkli za konečný cíl — a to ve svůj vlastní prospěch — pokažení společnosti křesťanské! Že to není v zájmu společnosti křesťanské, poznáme snadno, uvážíme-li, co by z ní bylo bez víry, bez Boha? Nebýt těchto, byl by život lidský nesnesitelným břemenem a trpící lidstvo hledalo by svoje jediné blaho v tom, by se tohoto břemene zhostilo. A proto možno vším právem za nejvyšší považovati onen dar nebes, kterýž lidstvo, toužící po věčné blaženosti, označilo jménem náboženství. — Náboženství jest tajemná ona síla, která vyhrazuje směr lidskému konání, by nepřišlo do sporu s podmínkami, kteréž člověku zaručují blaho opravdové; je onou tajemnou páskou, kteráž, spojujíc člověka s Bohem, dodává mu útěchy v bouřích života a svítí mu nadějí v nejistou budoucnost; jest oním strážným duchem, kterýž mu velí žíti právě tentokrát, když již již klesaje pod tíhou hmoty, rukou zločinnou chtěl by konec učiniti svému životu. Ne však každé náboženství, přináší lidstvu toto požehnání. K tomu jest povoláno jen jedno jediné náboženství a to náboženství ono, jehož původce z nekonečné lásky obětoval sebe samého a vykřvácel jako oběť smírná za hříšného člověka... Křesťanská věrouka usiluje o to, by do srdce člověka vstúpila přesvědčení, že jedině kříž vztýčený na Golgotě spojuje člověka s Bohem a že on toliko jest oním žebříkem, po němž člověk může dostat se do říše věčných slastí, věčného pokoje... Z tohoto tedy stanoviska vycházejíce, ponořili jsme se, nikoli bezúčelně, i my na chvíli

do uvažování pojmu náboženství a jeho významu vzhledem k našemu předmětu: neboť jsme řekli hned na počátku této své stati, že z á k l a d n í m k a m e n e m v ý c h o v y, jakou máme na mysli, jest náboženství.“ — Dále pojednává „Dom a Škola“ o výchově domácí, jak je většinou převrácená, a ku konci dí: „Vzhledem k tomu ke všemu, co bylo pověděno, musíme zase jen přijíti k závěru, že kromě opravdu n á b o ž e n s k é výchovy není vůbec možno dodělati se ve výchově úspěchu! A čím se může vykáhati v ohledu tomto výchova školská? Většinou o nic lepším výsledkem nežli předešlá (domácí) . . . V převážné většině nynějších škol vychovává se jednostranně: učí se v nich totiž všemu možnému, jenom ne tomu, čehož znalost tvoří jedinou podmínku opravdu šťastného člověka — Bohu totiž. Dítě opustí školu a duše jeho je pustá — srdce nezšlechtěné.“ —r.

Nezdravý úkaz. Symptomatickým zjevem je, že liberální listy učitelské velkou většinou o tak zvaných klerikálech či katolicích, kteří chtějí nejen po katolicku věřit, nýbrž i taky mluvit a jednat, nedovedou psát jinak než jen jako o svých nepřátelích, ač nemohou ukázati na žádný čin nepřátelský, jakýž by na nich byli spáchali klerikálové, leda že by osmělili se prohlásiti za čin takový domáhání se toho, by náboženství ve škole nebylo odstrkováno, nýbrž mu tam bylo vykázano místo, jaké mu právem přísluší. Některé listy klerikály ovšem přímo nejmenují, nýbrž píšou pouze o nepřátelích, ale činí to způsobem takovým, že čtenář jasně poznává, koho při tom mají na mysli. Na čí straně však nepřátelství jest, toho jsme podali četná důkazy, ačkoli reagovat na všechny projevy opravdu nepřátelské přicházející se strany liberální není ani možno. — Jaký duch vane v liberálním učitelstvu proti všemu, co jest katolické a byť to byl třeba po katolicku smýšlející učitel, toho pádným důkazem jest projev časopisu „Freie pæd. Blätter“, který rediguje A. Chr. Jessen, učitel na protestantské náboženské škole ve Vídni. Píšeť v listě dotyčném (č. 39. str. 633—634.) jakýsi pan J. (bezpochyby Jessen) v článku nadepsaném „Noví kollegové“ doslovně takto: „Katolické učitelské semináře v Tisis-u a Währingu počínají odesílat svoje chovance do úřadu učitelského . . .

Z některých míst už přicházejí zprávy, že „katolicky vzdělaný“ mladý muž nastoupil místo podučitele. Rozumí se samo sebou, že jsou to prozatím jednotlivé jen vlastovky, kteréž se ohlašují; hejna, kteráž mají udělati klerikalní léto, ještě tu nejsou; potrvá-li však jižní římský vítr, příleťnou jistě. A klerikálové mají také proč býti dobré naděje, neboť se jim v Rakousku vede velmi dobře, skoro právě tak dobře jako ve Španělech, Portugalu a Belgii. Jak mají zvláště proč radovati se z nejnovějších událostí vídeňských! — Katolický učitelský seminář ve Währingu nabývá výsledkem obecních voleb ve Vídni pro hlavní město říše takového významu, jakéhož by za liberální městské vlády nikdy byl nenabyl. Jelikož má rada obecní právo jmenovati učitele a jelikož v této obecní radě strana klerikalní bude míti vliv velice značný, ba bojíme se že rozhodující, stal se nyní v obvodu města Vídne ležící seminář katolický branou pro nastoupení učitelské služby ve Vídni. Dosáhli-li katoličtí seminaristé na ústavě státním, kdež se zkoušce podrobili, vysvědčení „zralosti“, není absolutně více žádné závory, která by jim zamezila přístup do škol vídeňských. Spíše nasvědčují všechny okolnosti, že se jim bude dávat přednost. Klerikalní obecní radové, kteří se zasadili o zřízení katolického semináře učitelského, musejí nyní důsledně katolicky vzdělaným učitelům dávat přednost přede všemi učiteli jinými. Je samozřejmo, že se za nynějšího stavu věci zvláště do semináře ve Währingu bude hlásiti mnoho chovanců. Bude-li možno sehnat prostředky, bude se moci pomýšleti brzy na rozšíření onoho ústavu, po případě na zřízení nového ústavu podobného ve Vídni. Ve Vídni je místo pro mnoho učitelů a čím více jich bude ve městě ze seminářů katolických, tím víc bude klesati počet oněch učitelů, z u d e n e n m a n, w i e j a d i e G r ü n d u n g d e s W ä h r i n g e r S e m i n a r s b e w e i s t, k e i n V e r t r a u e n h a t. (Zde p. pisatel zapomněl říci, co je asi příčinou oné nedůvěry vídeňského občanstva k dosavadním jeho učitelům.) Nastává nyní otázka, jak se k novým těmto kollegům ze semináře katolického, kteří vstupují do našeho kruhu, máme chovati. Máme se k nim chovati příkře odmítavě? Máme s nimi jednat jako s nepřátely a je vyloučiti z našich schůzí a spolků? Máme za to, že všechny důvody nasvědčují tomu, bychom takto s nimi nejednali. Mladý člověk, který vstu-

puje do ústavu učitelského, jest ve věku takovém, v jakém se pro jistý názor světový a životní nemohl ještě rozhodnouti. Volí si povolání nejčastěji podle vůle neb na radu rodičů. Vstěpují-li se mu v ústavě, kde má nabýti odborného vzdělání pro své povolání, úzkoprse konfessionální názory a vstupuje-li s těmito názory do praktického úřadu učitelského, nemůže býti činěn zodpovědným za falešný směr, v němž se nalézá. Bylo by tudíž nespravedlivé, jednati s ním nepřátelsky. — Bylo by to také bezúčelné. Nikdy se nepodaří odstraniti katolické semináře učitelské nekollegialním zacházením s jejich chovanci . . . Spíše by se bylo obávat, že by tito živlové, s nimiž by se nepřátelsky jednalo, ve svém směru zkostnatěli, těsně se k sobě přimknuli a tak se stali zlým kulem v našem vlastním těle (und so zu einem bösen Pfahle in unserem eigenem Fleische werden würden; — tohle si musíme zapamatovati pro případ, že by nám zase jednou páni liberální chtěli namluviti, že jsou dobrými — křesťany a katolíky!) . . . Proto máme za to, že přátelské přijetí nejlepší jest politikou, jakouž se máme řídit ve svém jednání s katolicky vzdělanými učiteli. Cepování, jakémuž jest člověk v mladých letech podroben, neobstojí ve svých výsledcích, když dozrává rozum a když počíná mluvit život. Mohli-li se učitelé rakouští za dob konkordátu, kdy je tížil tlak konfessionální, pracovati k volnému názoru, můžeme právem doufati, že též semináře katolické nebudou s to, aby udusily v srdci svých chovanců pro celý život blesk rozumu a jiskru mužného sebevědomí (den Blitz des Verstandes und den Funken des männlichen Selbstbewusstseins.) Proto ne vylučovat, nýbrž *assimilovat!* Der Feind werde mit seinen eigenen Truppen bekämpft! — Ve Vídni působí dost veliký počet protestantských učitelů vzdělaných na protestantských učitelských ústavech a nikdo proti nim z této příčiny ničeho nenamítal; když však se jedná o katolicky vzdělané učitele, jest ovšem hned jinak; na ty se honem vymýšlí plán, jak by mohli býti chyceni do sítí liberálních!

*

Školství v Praze. Do německých obecných a měšťanských škol v Praze bylo letos přijato 3315 dítek (1450 chlapců a 1865 děvčat), o 32 méně než vloni. Na cvičných školách je 273 a na soukromých

školách 2643 dítek, tak že je v Praze na německých školách v celku 6231 dítek, o 109 méně než vloni.

*

Školy v Turecku. V evropském Turecku je 5190 obecných škol se 286.360 žáky; v asijském 14.070 škol se 451.590 žáky. Škol při džamiích (medresy zvané) má evropské Turecko 279 s 10.542 žáky, asijské 1440 s 35.698 žáky. Nejstarších škol zvaných usadily, je 35 s 2558 žáky. Vojenských škol vyšších je 8, nižších 26. V Cařihradě jsou tyto školy: 2 medicinské, 2 inženýrské, filologická, soudcovská, obchodní, umělecká, hudební, hornická, učitelský ústav s nižším a vyšším oddělením, ústav pro učitelky. V Galatě je sultánské lyceum. Mezi učiteli je mnoho proslavených mužů ve všech národnostech. Ve vojenské škole je 550 posluchačů, v ústavě námořním 400. Mimo zemské školy, z nichž 15.000 bylo založeno za nynějšího sultána Hamida II., je mnoho škol, jež nejsou v úřední statistice, jakož i mnoho škol soukromých. Celkem je v Turecku asi 30.000 škol s 1.200.000 žáky. — o.

*

Dr. Karel Vogt, profesor, pravil ve své úvodní přednášce r. 1894 mezi jiným i toto: příčina malého prospěchu žáků je ta, že se učí vysokým a různorodým věcem, jichž nemůže rozum žáků ztrávit, dále to, že se vzdělává jen pamětí a ne soudností. — o.

*

V Japonsku je mezi 41 miliony obyvatelů 7.300.000 dětí školou povinných; chodí jich však do školy jen 4 miliony. Půl milionů chlapců a půl milionu děvčat je osvobozeno pro chudobu, a 90.000 chl. a 160.000 děvčat pro nemoc. V obecných školách je 2 krát tolik chlapců co děvčat. Střední a vysoké školy mají 2.300.000 žáků a půl milionu žákyň s 62.500 učiteli a 4.200 učitelkami. Mezi učiteli cizozemci je 132 Američanů, 67 Angličanů, 30 Francouzů, 15 Němců, 3 Rusové, 2 Italové, 1 Číňan. — o.

*

Nejvíce učitelek mezi městy v Rakousku mají Černovice. Obě veřejné dívčí školy spravují učitelky. Muž jedné z nich je školním inspektorem, druhé profesorem na vyšší reálce a učitelem tělocviku v učit. ústavě. Většina učitelek je provdána za vyšší úředníky. Mnohé učitelky nechodí do školy 2, 3 i výše měsíců,

dávající se zastupovati bezplatnými kandidátkami, jichž je v Černovicích 40. —o.

*

Na amerických vysokých školách ženy velice vynikají. V Chicagu Cora Start byla první v dějepise a Alice Edward Gratt v angličtině. V Michiganu Miss Alžběta Cooke dosáhla prvenství ve filosofii. Na Western Reserve Sasanna Cutler dostala odměnu za literaturu. V Cincinnati Antonie Ely první odměnu za latinu, v Minnesotě dvě první odměny za národní hospodářství dostaly ženy. V New Jorku získala Cornelia Clapp odměnu za biologii. Wisconsin udělil slečně Marii Winston titul doktorky matematiky. — V Americe je 110 advokátek, 165 kněžek různých sekt, 320 spisovatelek, 580 novinářek, 2061 umělkyně, 2136 architektky, 2106 se obírá chovem dobytka, 5135 sekretářek, 2428 lékařek, 13182 učitelek hudby, 46800 květinářek, 21071 knihvedoucích, 14463 obchodnic, 15500 učitelek. — Miss Bertha Lamme je první Američanka, jež dosáhla titulu inženýrky v elektro technickém oboru a zaměstnává se nyní ve Westing-house Electric Company v Pittsburgu. —o.

*

Silná Francie. Poměry ve společnosti francouzské podobají se poměrům ve společnosti starořímské, jak líčí je Suetonius, před její zkázou. Dle sčítání lidu r. 1891. bylo z veškerého obyvatelstva Francie t. j. 38,133,385 pouze 10,000,252 osob méně než 15letých tedy jen 26,2 procent. Naproti tomu jest 23,343,326, tedy 62,3 procent, lidí mezi 15 až 60 lety, lidí celkem práce schopných, a 4,769,153 (= 12,5 procent) více než 60 let starých. U 20,654 osob nebylo stáří zjištěno. — V žádné zemi na světě není tohoto poměru. — Děti do 15ti let jest pouze jednou tolik, co starců a stařen ve věku nad 60 let. — Ještě za předposledního sčítání lidu r. 1886 napočteno mládeže mladší než 15leté o 226,000 více, lidí mezi 15 a 60 lety o 267,000. méně a ve stáří nad 60 let o 150,000 méně než r. 1891. — Veliký počet lidí práce schopných (t. j. mezi 15—60 lety,) k němuž také poněkud přispívá značný počet cizinců ve Francii žijících, není známkou zvýšeného průměru lidského stáří, nýbrž zaviněn velmi klesajícím počtem porodů. Vždyť svým „Zweikindersystemem“, stala se Francie pověstnou. Správně podotýká jistý

list, že za takových okolností musí mravní síla lidu hasnouti a že nepomohou tu ani daně uvalované na mládence ani prémie dávané manželům. — Tak daleko přivedly Francii vlády svými bezbožeckými morálkami občanskými a svým vyhazováním křížů ze škol! —r—

*

Hodinky a kompas. Položíme-li hodinky vodorovně tak, aby malá rafié mířila ke slunci, aby tedy kryla svůj vlastní stín, leží jih právě uprostřed mezi touto rafií a cifrou XII. Postaví-li se na př. malá rafié o 6. hod. ke slunci, leží jih směrem cifry IX. O 10. hodině jest jih směrem cifry XI., atd. Věc ta jest tak málo známa, že i Stanley, když po návratu svém z Afriky byl na ni tázán, prohlásil, že nikdy o ní neslyšel. —a.

*

Do školy Komenského ve Vídni přihlásil se letos opět větší počet dítek a sice 383 hochů a 403 dívky do školy obecné a do opatrovny 61 dítek. —a.

*

Zemská porada učitelská C. k. zemská rada školní usnesla se, aby se roku 1896 konala třetí porada učitelská. Okresní rady školní mají se do konce prosince t. r. vysloviti, vyslyševše dříve okresní porady učitelské, o předmětech, které by se měly dáti na program zemské porady učitelské. Volba delegátů do zemské porady učitelské má se předsevzítí v nejbližší okresní poradě učitelské, a sice volí porada čítající do 70 k hlasování oprávněných členů jednoho delegáta, od 70 až do 140 členů dva delegáty a nad 140 členů tři delegáty. —a.

*

Okresní školní inspektori Dle kalendáře něm. učitelů na r. 1895 až 1896. jest v Dolních Rakousích okr. šk. inspektory 20 učitelů škol měšťanských a 9 uč. středních škol; v Solnohradsku 3 uč. středních škol; ve Štýrsku 11 uč. škol měšťanských a 6 uč. středních škol; v Čechách 22 uč. šk. měšťanských a 11 uč. škol středních; na Moravě 10 uč. m. škol a 15 uč. středních škol; ve Vorarlbersku 2 uč. měšťanských škol a 1 uč. stř. školy; ve Slezsku 2 uč. m. škol a 5 uč. stř. škol; v Bukovině 8 uč. m. škol. a 2 uč. stř. škol. Dohromady tedy 75 učitelů škol měšťanských a 52 učitelů škol středních Mimo to jsou v Čechách dva duchovní okr. šk. inspektory. —a.

LITERATURA.

O náboženství a mravnosti. Napsal hrabě Lev J. Tolstoj. Přeložil prof. J. Novák. Nákladem Dra. Bačkovského. V Praze 1895.

V nevelikém spisku tomto odpovídá slavný spisovatel ruský ku dvěma veledůležitým otázkám, které mu zodpovídati předložila jakási cizozemská společnost, chtějc zvědět, co jest náboženství, a může-li se bez náboženství dobře dařiti pravé mravnosti? Věcné a vážné odpovědi, kterou slavný Tolstoj ochotně dal, nevšimli si valně sourodáci jeho a přece, tak ujišťuje překladatel, uložil v odpověď tu tresť životní filosofie a názoru svého. Sdílíme náhled ten úplně s panem překladatelem a litujeme netečnosti, kterou na Rusi „prokázali“ nejslavnějšímu literátu svému z nové doby!

Hrabě Tolstoj pojímá úkol svůj velmi vážně. Mnohé pravdivé a vážné myšlenky, které zvláště o náboženství vyslovuje, na něm vším právem i pravou morálku buduje, zasluhují všeho uznání a jsou nám skutečně sympathickými. Velmi šťastným jest Tolstoj, pokud si vede polemicky; oblíbená fráze o původě a vývoji náboženství ze strachu a neznalosti přírodních sil, dostává zde notný výprask (str. 8. a 9). Také moderní kultura a její hlasatelé s dělanou osvětou utřzili si rány, kterých bychom nechtěli nésti. Tolstoj o nich z přímá tvrdí, že přidržují se nižšího názoru (odpadše od křesťanství), kdy honí a pachtí se za dnešní nevěreckou kulturou, která prý konec konců není nic jiného než staré pohanství! Věda a filosofie nemohou náležitě upravit životních otázek člověkových, proto jim lidé nedůvěřují, náboženství se oddávají a zjevení potřebují!

Není v tom mnoho řízné pravdy? Jistě, a překvapuje tím více, že pravdy ty pronesl laik a k tomu ještě Rus pravoslavný. Škoda, že dobré zrno zmícháno zde s plevami. Správně vystihl genialní Tolstoj v náboženství poměr mezi člověkem a Bohem. Nesprávně však poměr ten vyložil, a nesprávnost ta jest tím osudnější a nepochopitelnější, čím neočekávanější a banálnější. Tolstoj totiž zaměnil svět s jeho věčným Tvůrcem (str. 20.) oddav se cele na milost a nemilost nejhrubšímu materialismu. Mimo to dal Tolstoj jen člověku právo

stanoviti poměr ten; Bůh a jeho vůle postaveny přede dvéře. V systému materialistickém jinak ovšem nelze, poněvadž takový Bůh, jenž se světem se ztotožňuje, ničemu nerozumí, ničeho nechce, ba ani chytí a rozuměti nemůže, čímž „stanoviti poměr člověka k světu čili k prvopříčině jeho“, nutně připadá člověku, jenž tím způsobem stává se vlastně pánbíčkem a pozemská hrouda předním každé zbožné duše idolem! Divíme se, že Tolstoj mohl pronésti něco tak absurdního; ten Tolstoj, který v témž spise zavrhl všecka stará náboženství pohanská jako nedostatečná (a přece všem jich podkladem jest materialism a racionalism, které zde vlastně i Tolstoj hlásá) a žádal „pravé křesťanství“. Škoda, že zde nepověděl Tolstoj, co jest pravé křesťanství? Katolicism, jak „upřímně věřil“ lehkomyšlný a povrchní Comte, na jisto ne (str. 7.), a sv. Augustin ma smutnou zásluhu, že křesťanství „snížil“ (12). „Věda křesťanská teprve (16) se rodí!“ Velice podceňuje Tolstoj rozum, vědu a zvláště filosofii, na něž volá náboženství a hlavně zjevení, jemuž dává smysl naprosto nesprávný a téměř naivní (18), dovolávaje se při tom „mluvy bohovědecké!“

Mravnost staví Tolstoj na náboženství a nechce o ní bez náboženství slyšeti. Nejprvé vykládá o vývoji různých systemův ethických. Těžce obviňuje (str. 21.) velikou část lidí, kteří prý ve „skutečnosti“ žijí pohanský, ačkoli se domnívají žiti křesťanský mravně. Mravnost křesťanská dle Tolstého (21.) „vyžadující odřeknutí se vůle osobní a blaha nejen osobního, nýbrž i rodinného, i společenského i státního (a proto mravnost bezpochyby zavádějí do rodin, společnosti a státu?!) ve jménu plnění zjevené nám v našem poznání vůle toho, jenž nás poslal do života. Spinoza a Kant docházejí v očích Tolstojových veliké uznalosti (24.) a jich zásluhy o mravouku oceňují se skvěle. Společenský pokrok neplodí mravnosti (30.), a křesťanská mravnost nemůže býti založena na pohanské. — Dobře ovšem Tolstoj má, že náboženství podkladem čili, jak on píše (31.), kořenem mravouky dělá, ale to jeho náboženství, jak je naznačil na str. 20., jest nahnilým kořenem.

Filip Jan Konečný.

Spisy redakci zaslané.

Zpráva o sjezdu katolíků arcidiecése

Pražské, který se konal v král. horním městě Příbrami, dne 9. a 10. září 1895. Uspořádal a k tisku upravil Dr. Josef Burian. V Praze 1895. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna. V. Kotrba. Cena 40 kr.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XI. číslo 20. s bohatým obsahem a přílohou: Kalendář pro živé a mrtvé duše sešit 10. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Doporučujeme co nejlépe.

Szkoła. Tygodnik pedagogiczny ve Lwowie. XXVIII. č. 42. a 43.

Rajská zahrádka. Časopis pro mládež. Vyd. Václav Špaček. Nákladem Cyrillo-Method. knihtisk. Roč. V. seš. 2.

„**Nemodlil se**“ a „**Od matky**“. Dva obrázky. Napsal A. D. (Slov pravdy, jež vydává a red. Dr. Jos. Burian, předseda Jednoty katol. Tovaryšů, roč. V. čís. 16. Cena 2 kr. Čistý výtěžek připadá Jednotě katol. Tovaryšů.

O jsoucnosti a bytnosti Boží. I. O jsoucnosti Boží. Filosoficky uvažuje Fil. Dr. Eugen Kadeřávek. (S povolením nejdůst. kníže. arcib. konsistoře Pražské a nejd. P. opata Želivského.) V Praze 1896. Cyrillo-Method. knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 60 kr. Posudek o tomto nejnovějším

díle velice pilného pracovníka v oboru filosoficko-theologickém přineseme později; prozatím co nejlépe doporučujeme. **Rádce duchovní.** Časopis kněžstva československého. Red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocian, kaplan u sv. Štěpána. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství Roč. II. seš. 12. Roč. III. seš. 1. Oba sešity vynikají bohatým i důkladným obsahem ve všech třech částech: homiletické, katechetické i vědecké, pročež „Rádce duch.“ opětně co nejlépe doporučujeme. Předplatné roční 4 zl.

Dělnických Novin vyšlo roč. V. č. 4. s tímto obsahem: Klesání liberalismu; napsal dr. Rud. Horský. Feuilleton: Věrně dle zásad; obrázek dle Vlastimila Pravdy. Z celého světa. Různé zprávy. Zprávy spolkové. Dopisy. Literatura. atd. — „Dělnické Nov.“ vycházejí 1. a 16. každého měsíce.

Dom in svet. Ilustrovan list za leposlovje in znanstvo. Red. prof. Dr. Fr. Lampe, prof. v Lublani. Roč. VIII. seš. 20.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlk v Praze čp. 604.—I. Roč. III. čís. 8. a 9. s bohatým obsahem a pod. Dra Leopolda Fritze, obětavého vlastence, † v Jihlavě 2./8. 1895.

Konkursy.

V **Mnichovohradištském** okr.: m. poduč. v Branžeři, Březovicích, Drahoticích, Klášteře, Lobči, Solci a Žďáře. Od 20./10. — V **Sedlčanském**: m. říd. uč. v Neustupově a Obděnicích; m. spr. šk. v Martinicích; m. uč. na Chlumu, v Nadějkově a v Borotíně; m. poduč. v Krásné Hoře (2), u Sv. Jana, v Janovicích, Miskově a m. poduč. na Kladně, v Chynavě, Vel. Jenči a Železné a m. podučitelky na Kladně. Ouběnicích. Od 20./10. — V **Kladenském**: 2 m. uč. v Buštěhradě a od 1. ledna roku 1896 v Chrášťanech a Vřetovicích; místo učitelky na Kladně a Hostivicích; Od 23./10. — V **Českobrodském**: m. říd. uč. v Chotýši. Od 23./10. — V **Milevském**: m. říd. uč. v Oseku; m. uč. Klučenicích a od 1./1. 1896 v Hodošíně, Kučeři, Milešově, Předbořicích a Srlíně; m. poduč. v Bechyni, Borovanech, Březnici, Chýšce Malé, Kučenicích, Opořanech, Zbyslavi a Přestěnicích; m. podučitelky v Milevsku. Od 24./10. — V **Jilemnickém**: m. spr. šk. ve Staré Vsi; m. uč. v Jestřábí (od 1. 1. r. 1896); m. poduč. v Benecku, Bratrouchově, Ruprechticích, Sklenaricích a Horních Štěpanicích. Od 26./10. — V **Blatenském**: m. ř. uč. ve Lnářích. Od 29./10. — V **Novoměstském** 2. m. zat. poduč. hned.

OBSAH: Profily vychovatelské. Podává duchovní professor František Horáček. (Pokr.) Něco o seznamu školních dětí. — Proč se koná oběť mše svaté. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zaslané. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 6., 16. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasíláné předplatné; tamtéž by dteš adressovány i reklamace, jež se nepeč. a neřraňují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:

družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře a časopisů na výměnu budtež však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Náboženské spolky pro školní mládež.

Píše František Perka, kněz diecése brněnské.

Nařízení min. vyučov. ze dne 25. října r. 1873. č. 14.472 zakazuje mládeži středních, měšťanských a obecných škol ustanovovati spolky za jakýmkoli účelem nebo k stávajícím spolkům, třeba pěveckým, za členy přistupovati a v nich účinkovati. Rovněž nedovoleno žactvu hromadně se scházeti, byť jen k vzájemnému pobavení, besedování nebo vzdělávání, leč za dohledu učitelstva, jež za to zodpovědno. Provinilci mohou býti po jednom marném napomenutí ze školy vyloučeni.

Nařízení toto platí však pouze o spolcích a jednotách světských nikoliv o spolcích náboženských, jichž členové k modlitbě nebo i k jisté almužně se zavazují. (Kalendář duchovenstva českoslovanského z r. 1894. str. LXII)

Tak o spolku „*Dětství Páně*“ (analogicky z odůvodnění platí o spolcích podobných) odpověděl min. kultu a vyučování výnosem ze dne 3. června r. 1885., č. 7454. k dotazu biskupa svatohipolytského, že min. nařízení ze dne 17. června, r. 1873., č. 7702, kterým jakékoli peněžité sbírky mezi mládeží ve škole zakázány a dotčené nařízení ze dne 25. října r. 1873., č. 14.472 na onu jednotu se nevztahují, ježto se tu dívky modlitbou a almužnou účastní. Na základě tohoto výnosu ministerského rozhodla totéž zemská školní rada moravská o spolku „*Živého růžence*“ výnosem ze dne 2. srpna r. 1886., č. 4889. (v kurrendě či Ordinariatním listě diecése brněnské z r. 1886., str. 219.). Příspěvky peněžité či almužna nesmějí se sbíratí ve škole (kurr. brněnské r. 1885., str. 150.).

Nebude snad nikoho, kdo by podceňoval nebo nedoceňoval ohromné důležitosti spolků v našem věku, kde není stavu a zájmu, jenž by nebyl právě spolkem zastoupen a hájen. A církev katolická není zkostnatělým, čínskou zdí nepřístupnosti ohraženým organismem, jenž by zuby nehty bránil se proti tomu, co stále měnivý život společenský dobrého vytvořil. Jestli zlí sestupují se ve společnosti, aby se zlem prorazili, oč více tak činiti dlužno lidem dobré vůle pro věc dobrou. Doba jest příliš vážnou, nevěra pod maskou socialní demokracie vetřevši se v nejširší vrstvy obecného lidu svádí s věrou snad krutější než kdy jindy zápas a což nad vše bolestno a nebezpečno, odcizuje Bohu i ty dívky. Proto ani my kněží nesmíme přehlížeti těch maličkových myslíce, že stačí jen ve škole je kantorovati. Ony zaujmou za krátko naše místa, v nich povstanou nám příští činné generace, z nich složíme účet před Bohem.

Nezbývá knězi, než aby zkrátil sobě i tu chvílečku oddechu z lásky k té mládeži, o které již božský Mistr pověděl: „Nechte maličkých přijíti ke mně...“ a získati to dětské srdce, dokud ono měkké, podajné, dobrému přístupné, cele Spasiteli. Mocně k tomu napomáhají vedle dobré četby náboženské spolky, kde kněz jako otec pod záštitou nebes shromáždí dítky a společnou jich modlitbou jako krásnou kyticí běloskvoucích lilíí zdobí trůn Nejvyššího.

Spolky, jež mohl by kněz mezi školní mládeží zaváděti, jsou asi tyto:

1. Spolky *Páně*: a) *Dětství Páně*. Určen pro všechny děti i pro ty, které nechodí ještě do školy. Spolek tento založen biskupem Sorbin-Janssonem ve městě Nancy ve Francii r. 1843. Rozšířen po celém světě, členů má do statisíců.

Účel nejvyšší lidumilný, vykupovati ubohé pohanské děti zvláště v Číně nebo i jinde, které vlastní rodiče z hladu pohození, děti pokřtiti a křesťansky vychovati.

Závazek měsíčně 1 kr. a modlitba jednou za den „Zdrávas Maria“ (možno se ji pomodlit na úmysl spolku v poledne nebo o klekání při „Anděl Páně“). Po „Zdrávas Maria“ se vždy připojí: „Svatá Panno Maria pros za nás a za ubohé děti pohanské.“

Pro dítky jest velmi blaživým vědomím, že něco činí pro ty maličké v zemi tak daleké, kterou sotva znají z doslechu, a zvykají si od mládí křesťanskému milosrdenství a veřejnému osvědčování své víry.

Stanovy spolku podány obšírně v kurrendě brněnské z r. 1853., č. 16.

Papežové Pius IX. a Lev XIII. velmi horlivě se přimlouvají, aby biskupové spolek tento ve svých diecésích zaváděli. Slova ta jsou velmi pozoruhodná a možno jich ve prospěch spolku výhodně užití (kurr. brněnská r. 1856., č. 19. a r. 1883., str. 85.).

b) Spolek „*Věčného se klanění Nejsvětější Svátosti Oltářní*“. Hodí se pro starší žactvo, zvláště při prvním svatém přijímání. Spolek šíří úctu k Synu Božímu v Nejsvětější Svátosti Oltářní a dává kostelní roucha chudým kostelům. Příspěvek 1 kr. za měsíc. Měsíční adoraci před Svatostánkem nejlépe vykonati společně za přítomnosti a vedení katecheta. O stanovách a účelu spolku jednájí kurrendy brněnské z r. 1860., č. 7. a 11., kurr. z r. 1878., č. 4. a kurr. z r. 1883., č. 8. str. 115., kde velmi případně a pěkně nynější pan biskup brněnský význam spolku dovozuje.

c) Ke spolku „klanění se Nejsvětější Svátosti“ bratrsky ruku v ruce se pojí spolek podobný asi ode dvou let ve Francii požehnaně působící a výhradně pro děti určený. Nazývá se „*Křížová výprava dětí*.“

Jako druhy „Křižáci“ u posvátném zápalu spěchali vyrvat tu na věky památnou zemi, ve které Syn Boží žil a dospěl, z rukou nevěřícího pohanstva, tak sestupují se v tomto spolku děti, malí křižáci, v mohutnou, světovou ligu, která by nejučinnější zbraní, modlitbou, hájila zemi křesťanských, posvěcených přítomností Syna Božího ve Svatostánku našich chrámů, proti útokům nevěreckého, revolučního socialismu.

Povinností členů spolku jest pokud možno denní návštěva Nejsvětější Svátosti, kratičká modlitba na úmysl spolku a malý, libovolný skutek pokání

Jedno dítě slibuje svému Spasiteli před oltářem, že pokojně a samo půjde ze školy domů, že nebude s druhými křičeti a se hašteřiti, jiné, že úkol svůj školní přesně vypracuje, že bude za vyučování pozorné, k rodičům, učitelům a a starším lidem uctivé, opět jiné, že dá z jídla, které má z domu, kousek druhovi

chudšímu, že nebude jísti oblíbeného pokrmu, že půjde večer později spat nebo že ráno dříve vstane atd. Takové maličké oběti obětují děti s velikým prý nadšením. Bližší v *Quartal-Schrift* z r. 1894., sešit 4., str. 907.

d) „*Apoštolát modlitby* pod ochranou Nejsvětějšího Srdce Páně“ jest jedním ze spolků pro děti nejužitečnějších, poněvadž členové neplatí ani toho nepatrného příspěvku, jenž určen ve spolcích jiných. Hodí se pro děti bohaté i chudé, malé i velké.

Dítě stává se apoštolem modlitby, která jest klíčem k srdci lidskému i k bráně nebeské. Modlitba tato jest tím působivější, že řízena modlitbou, přáním a úmysl Nejsvětějšího Srdce Páně. I Kristus Pán apoštoloval 30 let rozjímáním a modlitbou a jen 3 léta Svým učením.

Člen obětuje denně při ranní modlitbě vše, co bude toho dne konati a co jej potká, Bohu z lásky k Nejsvětějšímu Srdci. Při modlitbě má také pamatovati na potřeby celého světa

Jednoduchým a dobrým prostředkem spolek tento zavéstí jest spojení jej se spolkem „*Živého růžence*“ nebo s jiným ve farnosti již zařízeným, tak že modlitby těchto spolků konají se na úmysl a v duchu „*Apoštolátské modlitby*“.

Stanovy spolku jsou v kurr. brněnské z r. 1866., č. 11. a 15. a nové kurr. z r. 1879., č. 15.

2. Spolky *Mariánské*: a) Spolek „*Živého růžence*“ pěstuje lásku k Rodičce Boží modlitbou jí nad jiné milou, modlitbou sv. růžence.

Členové tvoří skupiny po 15, zvané růže, rozjímají denně o tajemství a na zvláštní úmysl modlí se desátek, jak každému určeno (kurr. brn. z r. 1878., č. 9.).

Vrchní vedení spolku svěřeno řádu dominikánskému, kde modlitba tato zakladatelem řádu sv. Dominikem zavedena a kde láska k růženci vždy kvetla. Spolek vznikl v Lyoně ve Francii.

Sv. Otec Lev XIII. již od několika let určil říjen za měsíc růžencový a každý rok zvláštním listem líčí vznešenou, hlubokou krásu této modlitby, abychom prosili Královnu nebes za přispění ve smutném stavu sv. církve.

b) Dítěti hluboce se vstíjí, co působí na jeho smysly názorem, a proto velmi dobré dáti dětem „*škapulíře Panny Marie karmelské*“. Děti stávají se zvláštní družinou Mariinou, jejími miláčky a vyznavači. Řekneme jim, že požívají zvláštní ochrany Marie Panny nejčistší, že nosí její oděv, aby jej nepoškrnily hříchem že mají její odznak, aby mu nedělaly nikde nečešť. Toto vyznamenání působí dětem velikou radost.

c) Do třetice jmenuji spolek „*Naší milé Paní Nejsvětějšího Srdce*“. Vlastí jeho jest Issoudum ve Francii. Členové vyprošují si zvláštní pomoc svaté Panny a modlí se ráno a večer: „*Naše milá Paní Nejsvětějšího Srdce, pros za nás.*“ V modlitbě své mají zahrnouti potřeby členů ostatních a duší v očistci, častěji přijímati svaté svátosti a konati skutky křesťanského milosrdenství z lásky k Matce veškerého milosrdenství. Úcta k Panně Marii pěstěná v její spolcích nad míru přispívá ku zbožnosti a jemnosti dětí. Nejedno zaklení, nejedno škaredé slovo zdrží Panna Maria.

3. Ovoce křesťanské statečnosti jest „*Bratrstvo sv. archanděla Michaela*“. Má jméno archanděla Michaela, jenž přemohl pyšné anděly, aby také údové bratrstva zlo všude přemáhali a mužně hájili učení a práv církve. Jest tedy účelem jeho oživení katolického ducha. Starší děti možno zapsati za členy při udílení svatosti biřmování, kterým právě dostávají sílu k vyznávání a hájení své víry.

Denní závaznou modlitbou jest „Otče náš“, „Zdrávas Maria“ a „Věřím v Boha“ na úmysl z účelu spolku plynoucí, aby Bůh chránil církev Svoji od nátlaků a útrap. Příspěvek měsíční 1 kr. Stanovy spolku v kurr. brň. r. 1861., č. 9.

4. Spolky knihovními jsou: „*Dědictví Maličkových*“, „*Dědictví sv. Ludmily*“ a jistou měrou i „*Přítel dítek*“. (Ostatek příště.)

Mistr křesťanské výchovy.*)

Životopisný obrázek ctihodného P. Rema a jeho vychovávací zásady.

Předkládám krátký životopis muže, jehož jméno je skoro neznámo. A není divu; nemluvil o sobě, nežil nádherně, a takový muž nemůže býti „velikánem“ po rozumu moderní společnosti. *P. Rem* však byl velikým v povolání svém, a tím byla výchova mládeže. Jí obětoval všechny své síly po 49 let, a proto je *velikým vychovatelem* a vzorem vychovatelů křesťanských. Proto i zasluhuje, by lépe byl poznán.

Jakub Rem narodil se l. 1546. v Bregenci u jezera Bodamského. Otec jeho slul Havel, matka Kateřina. Zaručené zprávy že jejich syn Jakub nepozbyl nikdy křestní nevinnosti, vydávají dobré svědectví jeho rodičům.

S křesťanskou výchovou dostalo se Removi v domovině také základního vyučování. V 17. roce odebral se na universitu do Dillink nad Dunajem. Když tam byl rok, odevzdal augsburský biskup, kardinál Otto Truchsess, zakladatel té university, správu její řádu Tovaryšstva Ježíšova a to blahosl. Petru Kanisiovi.

Nebude tu vykládáno o zařízení bývalých škol jesuitských. Jen tolik budiž zmíněno, že velkolepé schopnosti vychovávací, kteréž Rem po letech projevil, a podivuhodné úspěchy jeho dokazují kterak výborny byly výchova a vědecké vzdělání oněch škol.

Aby však aspoň trochu bylo známo, který duch províval jesuitskými školami, budiž zde vytknut cíl, který vyznačili studentům, sami jesuité, když ujali správu university v Dillinkách l. 1564

„Ti, kteří odlučují studia od náboženských cvičeb, výmluvnost od moudrosti, filosofii od mravouky, uvrhují křesťanskou společnost do největšího neštěstí. My pak — jakož se sluší věrným vzdělavatelům křesťanské mládeže — budeme vši námahou, snahou a pílí pracovati o zachování neporušeného učení víry a o výchovu ve mravech ryzích; *budeme spojovati vědu se ctností* a pěstovati studium lidské vědy zároveň s vědou Boží.

„Dozor k životu a mravům bude ustavičný, aby nikdo nejednal proti moudrým a zbožným zákonům této akademie. Denně se bude napomínati k pilnosti, ctnosti a zbožnosti. Krátce: budeme pečovati o to, by u nás nebylo *ani vědomosti beze zbožnosti, ani zbožnosti bez vědění*, nýbrž aby studenti již záhy zvykali si rovně vzdělávati se ve svobodných vědách a dobrých mravech, aby byli vlasti své ke cti, církvi ke prospěchu, rodinám, vrchnostem a všem stavům ku pravému osvětlení, zejména však aby žili dobře a šťastně k věčné slávě Ježíše Krista.“¹⁾

*) Dle knížčky „*Ein Lehrmeister christlicher Erziehung.*“ Lebensbild des ehrwürdigen P. Rem und seine Erziehungsgrundsätze Von Dr. Joh. Praxmarrer. Mainz, Druck und Verlag von J. P. Haas.

¹⁾ Haut, Geschichte der Studienanstalt Dillingen.

Takovými slovy uvedli se jesuité v Dillinkách. Ta slova slyšel osmnáctiletý Rem, a jeho potomní život dokazuje, že jim rozuměl a jich poslušen byl.

Professor Haut, jenž prostudoval dokonale a pravdivě dějiny studijního ústavu v Dillinkách, svědčí takto, kterak si jesuité skutečně vedli dle svého programu :

„Nelze nám nevyznati, že jesuité *methodou vládli mistrně a rovněž dle ní mistrně vyučovali. Methoda byla jim hlavní věcí* a vztahovala se nejen na učební předměty, ale i na vnějšek žákův. Chod, oděv, knihy, čas k jídlu — vše bylo řízeno předpisy, k nimž bylo přihlédáno stále A právem! Neboť mladistvý duch, snadno roztržitý, odchylující a vymykající se, krotí se ve všem jen určitým pořádkem a methodou, jen tak nabývá jistého ředidla pro život. Bez metody není vzdělání.“

O vědeckých výkonech akademie dí professor Haut :

„Je vidno, že jesuitům věda nebyla mrtvou literou, ale živým slovem; a vzdělávání mládeže nebylo přípravou pro školu, nýbrž výchovou pro život. Školní lavice nebyly poduškou pohodlnosti, a soukromých zkoušek nebylo. Vše dalo se se veřejně a kdo chtěl vyhověti, musil pracovati vši silou ducha a tužiti se v energii pro život.“

Proto nebylo divu, že i protestantští občané a šlechtici posílali děti bez obavy do škol otců Tovaryšstva Ježíšova — ač náboženské spory byly tenkrát zvláště tuhé — a velebili jejich píli a práci A protestantský professor Nathan Chytraeus chválil l. 1578. „vážnou kázeň, píli a stálost v povinnostech jak při učitelích tak žácích“ v jesuitských školách.

Rem pobyl jen tři léta u jesuitů v Dillinkách. Prostudoval — dle tehdejšího vyjadřování — humanitu, rhetoriku a logiku, načež l. 1566. vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova. V září toho roku poslal ho rektor dillinského kollegia, dr. Theodorich *Kanisius*, nevlastní bratr bl. Petra Kanisia, do noviciatu v Římě. Více než 70 novicův, mužův a jinochů skoro ze všech říší, prodlávalo tam s ním ve dvou letech jeho noviciatu. Mezi nimi byli také bl. Rudolf Aquaviva, jenž byl v Indii umučen l. 1583. a sv. Stanislav Kostka.

Již počátek Remova noviciatu dokazuje, kterak se dovedl přemáhati devatenáctiletý jinoch. Je zvykem, že příbylí novicové bývají svěřováni péči starších noviců, a ti je seznamují s domácími zvyky. Novic, který měl na starosti Rema, zapomněl v prvních třech dnech přiváděti ho ke stolu. Rem nenaříkal, ale postil se po tři dny, až to znamenal mistr novicův. Kterak dovede přemáhati sebe po letech ten, jež tolik dokázal na počátku ctnostné dráhy!

Po noviciatě 1568. na podzim byl poslán do své vlasti zpět, vrátil se tedy do Dillink a po odbyté filosofii studoval bohovědu a 1572. stal se knězem. První mši svatou sloužil toho roku o Božím Těle 21. května.

Do roku 1584. byl v Dillinkách, l. 1584.—1585. v Mnichově a od 1585. do 1618. v Ingolštátě. Hlavním působištěm jeho byly chlapecké konvikty, které jesuité zřizovali vedle akademií; býval tam tak zvaným subregentem. Krom toho byl zpovědníkem a ředitelem kongregace. V těchto úřadech dobyt si zásluh nepomíjejících, proto prohlédneme zevrubněji jeho práci v nich.

Slyšme však dříve jeho životopisce P. Frant. Hattlera, co dí zkrátka o veškeré jeho činnosti:

„Již výchova jediného jen bujného jinocha vyžaduje vši síly vychovatelovy. A což teprv na sta mladíků 10—20letých nejrozmanitějších povah i s národními zvláštnostmi jejich udržovati v kázni a pořádku, v nemocech laskavě ošetřovati

a to po 49 let až do 72. roku do posledních hodin života — považme, jaká práce, kolik starostí, námahy, trpělivosti a obětí v životě takového vychovatele! Ale P. Rem byl tolik proniknut svatostí svého úřadu a srdce jeho bylo naplněno takovým nadšením pro vzdělání duší vykoupených krví Páně, že nikdy ani slovem neprosil svých představených, aby ho sprostili toho úřadu, jenž byl na pohled prostý, ale opravdu samá klopota.“

Abychom poznali aspoň trochu vychovatelskou práci P. Rema, vizme jeho zaměstnání od studií 1569. až do smrti. Pečoval na př. o to, aby chovanci dbali navlas předepsaného pořádku denního. Dozíral k nim krom školního času při soukromém studiu a domácích pracích i v čas oddechu. Krátce: staral se o to, aby veškeren život svěřencův jeho mířil k cíli, který vytkl svatý Ignác svým ústavům vychovávacím a vyučovacím, a ten byl *péče o vzdělání charakteru a učenost*. Dále dohlédal P. Rem — zvláště když se stal knězem — k náboženským cvičbám a pobožnostem svých chovancův, pečoval o ostatní záležitosti duševní, ujímal se chovanců nemocných, bděl nad praefekty jednotlivých oddělení — pracoval tedy s jinými na širém poli výchovy a celek přece jen zas vlastně řídil; konečně byla pod jeho dozorem i světská čeládka domu. Mnoho to zajisté práce! A když P. Rem dopracoval se přece ve všem výborných úspěchův, jak svědčí jeho vrstevníci a četné příklady, je zjevno, že byl ve výchově výtečníkem. Práce jeho objeví se nám ještě vzácnější, povážíme-li také tehdejší boj vychovatelův s velikým zesurovením a zkázou mravů, jak o tom vyprávějí spisovatelé těch časův. ¹⁾

Všimněme si však lépe jeho osobnosti! Neboť při výchově záleží skoro vše na osobnosti.

Chce-li pracovati vychovatel se zdarem, potřebuje hlavně tří vlastností. Musí míti 1. náležitou duševní schopnost, zejména dar pozorovati a znáti lidi a moudrost. 2. Musí spojovati lásku s autoritou. Aby toho došel, musí 3. býti pánem sebe a dokonalým mužem.

Dle svědectví těch, kteří znali P. Rema, měl on první vlastnosti měrou krom-obyčejnou. Bývalí chovanci P. Rema ujistili nás, že prohlédal jejich nitro tak, jak toho člověk nebývá schopen: poznal na př., dopustil-li se chovanec hříchu. Co se týče druhého požadavku, vynikal P. Rem nadpřirozenou láskou ke svým svěřencům a trpělivostí, která zkušuje lásky. Je zvláště potvrzeno, že Rem po všechn čas svého vychovatelského úřadu v Ingolštátě neprojevil *nikdy* ani známky netrpělivosti. Jeho životopisec dokládá, že by až k neuvěření bylo, kdyby se zévrubně vylíčily jeho láska a úslužnost; takové byly!

Dle toho však byla i láska, důvěra a příchyllost jeho chovanců k němu. I zpustlí hoši — jak v každém ústavě bývá — když stěžovali si do svých představených, a nevoli svou projevovali i hrubými slovy, dodávali: „Krom P. Rema.“

Nemysleme si však P. Rema jako vychovatele povolného a bez autority. Vizme! Kdysi v noci dal jednoho na smrt nemocného chovance přenést z konviktu do jiného domu, protože se hrozně rouhal Bohu a nedbal ani nejlaskavějších domluv Remových. Rem pravil: „Lépe bude, aby zemřel jeden, než aby jeho zlým příkladem bylo mnoho duší na smrt raněno.“

¹⁾ Je známo o jakés nerozvážlivé chásce „die Brenner“ v Ingolštátě, že 10 členův jejíh pohltilo za jediný večer 135 mázů vína, a vedli si tak, že statní ponocní města Ingolštátu dali výpověď. — Ve šlechtičském konviktě v Římě probodli chovanci nožíkem P. ministra.

A jak bylo s Remem vzhledem ke třetímu požadavku, dle kterého má být vychovatel mužem dokonalým a pánem sebe? O tom svědčí hlas za jeho života i po smrti: byl světcem; k tomu je potřebí největšího sebezapírání a nejvyšší dokonalosti. Kterak se asi přemáhal, když za svého působení potlačil neřku-li všechny vnější zjevy netrpělivosti, ale neprojevil ani vnitřního pohnutí, a to ani tenkrát, když musil jednati přísně. Bavorský historik Ondřej Brunner, který se znal s Remem po deset let, napsal: „Všichni jej pokládali za živý obraz ctnosti, o němž staří mudrci říkali, že by člověk vzplanul podivuhodnou láskou ke ctnosti, kdyby jej spatřil.“

Každý vychovatel nestane se ovšem tak dokonalým; ale každý vychovatel musí být tolik vycvičen v zapírání sebe, aby sám byl vychován a dovedl se vychovávatí dál a dále.

Není účelem tohoto článku, aby vyličoval zevrubně rozbor vychovatelských zásad Remových, Jeho život a osobnost představují je samy. Bylo a zůstane pravdou, že nejlepší vychovávací methodou je sám dobrý vychovatel. Bude-li mnoho vychovatelů P. Removi podobných, bude i mnoho vychovatelů výtečných, aniž by musili teprve dlouho studovati metody a paedagogiku. Abychom však přece aspoň zkrátka vyjádřili to, co bylo o něm řečeno, pravíme: Nejlepší vychovávací methodou je veliká láska a nadšení pro výchovu a rovně mohutná vláda nad sebeláskou. To učinilo Rema tím, čím byl; a kde tak bude, tam budou i vzorní vychovatelé křesťanští.

Abychom pak pochopili obrovské a velkolepé úspěchy vychovatelské P. Rema, budiž vzpomenuto ještě jedné věci, která ozařuje zvláštním světlem veškeré působení jeho. P. Rem zřídil při universitě ingolštatské „*Colloquium Marianum*“, jediné od 1595—1800 v katolické církvi. Byl to Mariánský spolek (jmenovaný v dějinách také Mariánskou konferencí) ze členů Mariánské kongregace, kterou Rem řídil od 1584, a proslavil se zejména úctou Marie Panny jmenem „*Mater admirabilis*“. Naši pozornost však poutá zvláště *jeden* paragraf stanov této Mariánské konference, který vyznačuje veškeru vychovávací soustavu Removu. Členy kolloquia mohli být jen Marianští sodálové (údové Mar. kongregace), když totiž chtěli splniti jisté podmínky. *Skutečným členem byl však jen ten, který žil ve stavu posvěcující milosti, t. j. bez těžkého hříchu.* Třeba splnil jinoch všechny požadavky, „dopustil-li se však smrtelného hříchu“ — dí stanov — „věz, že vskutku je vyloučen. Tím způsobem se kolloquium nezneuctí jeho hříchem, nýbrž zůstává čistým a svatým, ten však, jenž se dopustil těžkého hříchu, v tu chvíli odpadá od kolloquia . . . Koho však takové provinění vyloučilo z kolloquia,“ — ač vně zdá se být členem — „zůstává odtržen dotud, dokud se knězi nevyzpovídá“ a nevykoná li ještě jiné požadavky. „Stalo-li se tak, je zase s kolloquiem spojen. Toto nové spojení dalo se rovněž jako vyhostění skryté“, t. j. před Bohem a vlastním svědomím.

Toto ideální zřízení P. Rema je korunou jeho vychovatelské práce a trvalo s požehnáním přes 200 let i po r. 1773, kdy byl řád jezuitský zrušen.

V kolloquiu snoubila se *nadpřirozená stránka výchovy s bedlivým pozorováním sebe a vlastní chovancovou činností.* Chovanci měli žít v milosti Boží, a celé zřízení kolloquia nabádalo jich, aby se poznávali a vychovávali ustavičně.

Zdá se, že právě tohoto stanoviska pozbyla moderní praxe paedagogická. Chovancově svobodné činnosti velmi překáží zkamenělý mechanismus, o smysle pak pro stránku nadpřirozenou abych ani nemluvil.

P. Rem umřel 12. října 1618 v 72. roce svého života a v 52. roce řeholního stavu. Bylo to u večer před válkou třicetiletou. Nadpřirozené základy Removy výchovy zachovaly mnohé bývalé chovance jeho v dobrém za hrozných těch dob. Že pak i ve strašných převratech zachovala se křesťanská víra na četných místech, nebo znova ožila po zmatcích, za to velmi děkuje chovancům P. Rema, nebo těm, kteří se vzdělávali po jeho smrti v jeho ideální škole — v Marianském kolloquiui.

Ostatky požehnaného vychovatele P. Rema odpočívají v kongregačním kostele ingolštatském. Kéž dá Pán, aby duch kolloquia vanul po všem světě!

O roztržitosti.

Pojednává a veledůstojnému pánu panu P. Tomáši Střebskému, faráři v Mikulovicích, biskup. sekretáři, spisovateli a členu mnoha spolků na důkaz neobmezené úcty připisuje

Karel J. Zákoucký.

Není okamžiku, abychom nezastihli mysl lidskou v nějakém uvažování. Jestliž přemýšlení jedinou činností mysle lidské. Tu vzpomíná na to, co někdy zažila a myšlenky letí buď jako blahé nebo nemilé vzpomínky. U milých utkvívá déle. Chce novou slast a radost vyvolati; v duši osnuje a skládá myšlenky v řady, dle nichž milý děj se vytvořoval a zanikal. Jsou-li to vzpomínky druhu nemilého, snaží se je zatemniti myšlenkami jinými, veselejšími.

Jindy opět mysl o zažitém ději přemýšlí a uvažuje, co by se mělo činiti, aby to neb ono se nestalo. Tím přechází činnost mysle ve vážnou úlohu myšlení, již vlastně nazvati lze uvažováním či rozvažováním. Toto žádá od člověka klidnou mysl a pouze jediným oborem myšlének, t. j. myšlének pouze k jednomu předmětu se vztahujících zaujatou. Objeví-li se na mysli v době rozvažování myšlenky vztahující se ku dvěma a snad i ku třem předmětům, doznávají, ty neb ony tu většího tu menšího útlaku — myšlenky hlavní se jasně nevybavují, nýbrž zatemňují. Člověk hlavní proud myšlének takřka chytá. Jest roztržit.

Správné myšlení třemi řídí se zásadami a jen tehdy se daří, když si jest mysl svého cíle jasně vědoma a dosáhnouti ho uschopněna. Tyto tři zásady jsou: souhlasnost, protiklad a zásada o vyloučeném „třetím“.

Řiditi myšlení své těmito třemi zásadami jest velmi nesnadno. Jen tehdy se zdaří, když dovedeme hlavnímu proudu myšlének dáti určitý směr. Nejsme-li pevní v ovládnutí svého myšlení, nedovedeme také cíle svých myšlének dosáhnouti. Rozptýlí se. Určeného cíle nedomyslíme. Tak, jsme-li hudebníky, zatemní zaslechnutá krásná melodie, obsah povídky, kterouž právě čteme. Chtěj nechtěj odložíme knihu a nasloucháme. A i potom, když již nápěv dozněl a my opět knihy se chopíme, tane nám melodie na mysli a děj povídkový není nám jasný. Tak poslouchá kdosi nějaké vypravování, ale jak se říká jen jedním uchem. O čem vypráví se, neví. Jest zabrán čímsi jiným a teprve jakás pobídka vyruší jej a přivede k tomu, aby myšlenky své ovládl a určitý dal jim směr.

Toť onen škodlivý stav duše, který tak bezvýsledným činí mnohé vyučování. Věřte, není práce vyučovatelská tak snadnou, jak se mnohému, byť i učenému pánu, zdá. „Jedna a jedna jsou dvě; dvakrát šest jest dvanáct atd. jest ona šablonoovitá cesta, kterou se rok jak rok ubíráš,“ usklíbne se mnohý a netuší ani, že vydává tím o sobě svědectví, že školství vlastně nerozumí.

Jsou to ovšem nezvratné zákony početní a výsledek nemůže býti jiný než jakým byl před 1000 lety, ale pracuje-li tu učitel jen s těmito zákony? — Učitel tyto zákony musí nesmazatelně vtisknouti v duši chovancovu a tak mu je osvojiti pro jeho život budoucí, aby se podobalo, jako by sám je vyhledal a pravdu jich dokázal. A to není úkol tak snadný. Nemá před rukama massu jakous, aby v ní vtiskoval záměry své, ale jemu jest pracovati s tvorem živoucím, jenž se snaze jeho vymyká a jí se nejednou podrobiti nechce. Tomu dítěti, jež od přírody jest těkavo, vzata jest školou zlatá svoboda. Zde seděti má 2 4 hodiny dopoledne a odpůldne zase a mysl svou podrobiti tomu, co se mu vnucuje, pro co zájmů snad ani nemá, čehož prospěšnost nepoznává. Tam venku jest pěkně. Oknem vidí, jak to jarní slunko pěkně svítí, zdobí český luh a ve škole má poslouchati cosi snad o slonu, jehož neviděl leda na obrázku; tam venku pod okny ptáček svou píseň právě zacvrlikal a tady se mu povídá o pštrosovi. Co jest mu po tom všem? Ven jej pusťte a tam mu ukažte a vypravujte, jak neviditelnou mocí božskou všecka příroda mládne, jak vše se z toho raduje a plesejte s ním a bude celou myslí váš.

Každé dítě na něco myslí, každé má svůj tlum představ a učitel všecko to jeho myšlení podříditi má myšlence jediné a to té, která pro budoucí prospěch jeho jest veledůležitá. Uváží-li každý tyto okolnosti, uzná jak nesnadno jest udržeti děti při vyučování v pozornosti a varovati je vší roztržitosti. V pravdě, v potu v tváři jest si dobývati chléb učitelský! Kdož nebyl aspoň dvě léta učitelem, nemá o škole ani mluvit. Jen ten práci učitelovou ocení, kdo dýchá neb dýchal školský prach!

Má-li dítě úplně býti připraveno pro osvojení si pravd potřebných pro život příští, musí učitel všecko svou dovednost napsati a ducha dětského svému nakloniti. A to jest dovednost nemalá. Herce pokládáme za umělce a to jen proto, že dovedl nás upoutati hrou — napsanou pro efekt, sami pak jste šli do divadla s úmyslem, že budete dávatí pozor. Dítě do školy musí. Není to jeho dobrá vůle, nemá úmyslu napřed vytknutého, že na každé slovo bude dávatí pozor. Ano, jsou rodiny, jejichž děti chodí do školy s patrným odporem. Doma nezpříjemní mu školní docházku nikdo, spíše ztrpčí tvrdými slovy o učiteli. A takovéto děti, jsou roztržity.

Výsledek vyučování jen tehdy jest patrný, dovede-li učitel mládež ubrániti roztržitosti, t. j. podřídí-li myšlení její myšlení vyučováním stanovenému; vtlačil-li do vědomí jejich představu a mysl jejich tak zaujal, aby touto představou jediné se obírala.

A tu jest potřebí, aby učitel sám byl příkladem, aby při vyučování sám měl ducha sebraného, pro předmět zaujatého a postup vyučování náležitě urovnaný. Nebo neurovnanost pochodu myšlenkového otravuje pozornost dítěte a svádí k roztržitosti. Z té příčiny nutno, aby se učitel na vyučování náležitě připravoval. Nezpřipravený učitel „házi páté přes deváté“, chytá se toho i onoho a vyučování jeho trapně působí na mysl dětskou, jí spíše odvrací než přitahuje. Mysl dětskou takové vyučování nebaví, dostavuje se dlouhá chvíle a dítě hledá, jak by ji odstranilo. Jest roztržito.

Nutno proto též, aby si učitel dobře povšiml, jaké jest rozpoložení mysle chovanců jeho. Shledá-li mysl rozptýlenou, jest povinen vše vynaložiti, aby mysl jejich opanoval a jediné myšlení do všech přivodil. Přivodění toto dějž se však způsobem lahodným, nikoliv násilnickým. Násilnost více uškodí než prospěje. Vážet

se s násilností rozmrzelostí a ta činí mysl nepřístupnou vlivu vnějšímu, zvláště vlivu účelně zřízenému. I jedné, učiteli, spíše tak, bys hravě mysl veselostí naladil a jí jen tolik podal, kolik přijati může. I množství znevolňuje a roztrpčení zavíňuje.

Také škola veškerým svým uspořádáním budiž bezpečnou, že nedá vzniku roztržitosti. Z té zajisté jen příčiny jsou vydána nařízení mnohých sl. c. k. okr. šk. rad, aby světnice školní nebyly přeplněny vyvěšenými obrazy a o obrazech jest ustanoveno, aby nebyly přeplněny.

Abyste rovněž roztržitosti bylo zabráněno, netrpěte se pozdní do školy přícházení, aniž aby mládež cokoliv jiného do školy přinášela, než co nutně potřebuje. Učitel, který veškerou roztržitost chce odstraniti, dbá toho, aby i místnosti školní v čas náležitě byly vytopeny. Nic tak nezavíňuje roztržitost, jako zima.

Kdo měl příležitost pobýti ve škole neupřete, že zjevnou roztržitost zavíná, kdo znenadání vstoupí do třídy. Hlavy všech žákův obrátí se směrem ku dveřím a myšlenky jejich rázem jsou rozptýleny.

Abyste nedal vzniku k roztržitosti, ale zárodek její zničil, dbejte učiteli, i místa, s něhož k žákům mluvit chcete. Ne každé místo hodí se pro tvé k nim mluvení. Jen takové vol, s něhož celou třídu snadno lze přehlédnouti a, sledují-li tě všickni žáci, vyzorovati. Z místa toho, nechť učitel vidí, že jsou k němu všechny oči obráceny. Nejsou-li, přeruš v učování, neb jen znamením připomeň, že roztržitosti netrpíš.

Mnohdy bývá roztržitost zavínána způsobem vyučovacím. Ne každý učitel jest Sokratem, ale který učitel pevně si jest vědom svého povolání a jeho důležitosti, přísně se stará, aby alespoň částečně osvojil si tuto metodu. Jeť ona jediná, která nedá roztržitosti vzniknouti. Jest to způsob otázky. Otázka nebudiž ledajaká, nýbrž správná. Správnost otázky záleží v tom, že slůvko tázací stojí vždy v čele otázky, která není úzká ani široká. Také nebudiž vyvolán dříve žák, dokud otázka nebyla položena. Otaž se, učiteli, nejprve, pomlč a po chvíli vyvolej žáka k zodpovídání. Jest to pravidlo sice již dávno známé, ale nedbá se ho přece jen vždycky.

Roztržitost stává se zvykem, nebráníme-li jí za v čas, a proto nutno vyšetřiti, kteří žáci jsou snadno k roztržitosti nakloněni. Jsou-li nalezeni, posad je, učiteli, blíže sebe a vyvolevej je často, častěji než kteréhokoli žáka jiného.

Při vyvolávání budme vlídnými, při kárání přísnými, ale zároveň také mírnými. Rozechvějeme-li se, že z nás jde hrůza, nejsme dobrými učiteli jakož i vychovateli a to z několika příčin. Jedna z nich jest, že budíme strach a strach způsobuje roztržitost.

Roztržitost lze celkem rozeznávati dvojí. Jedna buzena jest vlivy vnějšími druhá vnitřními. První shledáváme u lidí vzdělání povrchního, druhou naopak u lidí vysoce vzdělaných. O roztržitosti těchto lidí koluje mnoho pěkných anekdot a lidé prostí nejednou se diví, že tak učení lidé mohou býti tak směšnými.

Shledá-li se roztržitost u většiny žáků, pak nebudiž příčina její hledána v ničem jiném než v unavenosti. V takových okamžicích ukaž, učiteli, že jsi vychovatelem. Přeruš v učování, povel povstati a posilž mysl buď nějakými pohyby nebo zpěvem. Nezabraňuj žákům také, by se po škole ve volné přírodě proskočili. Duch jejich unaven, vysílen. Dběj též, aby duch jejich byl veselý. Veselá mysl půl zdraví a český národ zdravých junáků potřebuje.

SMĚS.

Spolku přátel katol. českých škol zaslali: Nejmenovaný 100 zl.; vldp. prof. Dr. Jan Sýkora 10 zl.; vldp. prof. Karel Tippmanu 2 zl.; vldp. Dr. Karel Lev Řehák za článek v „Meči“ 5 zl.; prof. Josef Šuer z Augenburku 2 zl.; vsdp. Frant. Převrátíl, kníž. arcib. vik. v Tachlovicích 2 zl.; dp. Josef Bém, kaplan v Rychnově sbírkou 11 zl. 50 kr.; p. Václav Bosáček 1 zl. 20 kr.; p. Josef Veselý, c. k. poštovní úředník 1 zl. 20 kr. vldp. Fr. Tondl, prof. v Hradci Králové 2 zl. — Zaplať Pán Bůh. — František Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze, tajemník spolku.

*

Vhodné nařízení. C. k. okr. šk. rada v Praze nařídila, že vedlejší zaměstnání učitelů nesmí přesahovati deset hodin týdně nebo vyučování. Stalo se totiž v posledních letech, že někteří učitelé, ano i ředitelé, provozovali „hodinářství“ do té míry, že školní vyučování bylo u nich skoro zaměstnáním vedlejším a t. zv. zaměstnání vedlejší stalo se hlavním. Tím trpěla škola a ostatním učitelům, vzata byla možnost, aby vedlejším zaměstnáním (na př. na šk. pokračovacích) zlepšili si svoje příjmy. — Někteří p. řídicí učitelové mají prý však dosud ještě mnoho hodin, a se strany učitelů se ukazuje k tomu, že prý by se měli zříci všech těchto mimorádných hodin, když mají značný funkční přídavek a jiné příjmy. Potom by prý nemuseli za sebe nechávat suplovati učitele, který má právě náboženství, jak prý se často na jisté pražské škole děje. — a.

*

Maličkost. „Národ a Škola“ píše v čís. 24 na str. 465. o Ondřeji Praprotníkovi a mezi jiným cituje následující výňatek z jeho „Učitelského Tovarýše“ r. XI.: „Tovarýš první budil učitelstvo slovinské a jim kázal domácí paedagogiku. Také přišťe věrně bude se řídit dle výtčeného směru, který má, totiž: péči o národní školu na základě víry. Zároveň bude se „Tovarýš“ řídit duchem nové doby, na základě školních zákonů bojovati ku všeobecnému prospěchu a za práva národního učitelstva.“ V citátu „N. a Š.“ jest však charakteristické, že slova „péči o národní školu na základě

víry“ podává tiskem malým, slova pak: „Zároveň bude atd. písmem proloženým, ležatým. Soudný čtenář vycítí hned, proč asi. Ale ten „duch nové doby“, o jakém mluvil Praprotník, jenž měl „péči o národní školu na základě víry“, jest as trochu jiný, „než duch nové doby“, v jakém si libuje „N. a Š., která v č. 4. napsala: „Škola nesmí, má-li býti časovou, býti naplněna dusivými výpary, spuchlinou morálky scholastické... my, lidé, národ, potřebujeme morálku pro sebe, pro život (přítomný), morálku praktickou, ... rozumovou,“ tedy dle všeho morálku bez víry, bez náboženství.

— r.

*

„Freie paed. Bl.“ nejsou valně spokojeny s programovou řečí nového předsedy ministerského. Píší ve článku, v němž o tomto programu vzhledem ku škole pojednávají, ku konci následovně: „Podíváme-li se na osobnost, kteréž tvoří nové ministerstvo, možno se podle jejich původu a minulosti nadíti spíše všeho jiného, než že se dají na cestu liberální. — Školní program ministerstva jest tudíž sám o sobě neurčitý a možno jej vykládati různě. Ale náš osobní cit nám praví, že jest ten kousek svobody, kterouž si škola dosud ještě zachovala, velice ohrožen. V parlamentě není více síly k odporu proti zpátečnictví ve školské politice. V lidu však, kterýž má v projevech svého smýšlení a citění hlas, jehož si nesmí žádná vláda nevšímati, vzmohtněl velmi proud, kterýž podporuje snahy klerikálů a činí to každé vládě snazším, aby šetřila mravně-náboženského základu výchovy podle přání klerikálů. Reakce může teď tempo své práce zrychlit. Na úkazy, že se tak stane, nebudeme musiti dlouho čekati.“ — Ultra-liberální „Fr. paed. Bl.“ samy tedy přiznávají, že to s liberalismem, který toho lidu tolik nasliboval, nic však nesplnil, jde silně dolů.

— r.

*

V Maria-Ellendu u Hajnburku musilo býti propuštěno ze školy děvče ještě ne 14leté, protože bylo „v jiném stavu“. Soudním vyšetřováním bylo zjištěno, že obcovalo se třemi výrostky 16 až 17letými. Dvěma z nich nemohlo býti dokázáno, že by věděli, že děvčeti není ještě 14 let. Třetí

však, syn tamějšího starosty, nemohl po-
přít, že by toho byl nevěděl, a proto byl
odsouzen na rok do vězení. (Freie paed.
Bl. č. 42.)

*

„Nová doba“ píše ve stati v níž po-
jednává o učitelstvu: „S reakcí politickou
pozorovati lze silnější, širší působení klerika-
lismu. Zatím co na jedné straně klerikální
žurnalistika statně do učitelstva bije a
ochotně nad ním vykonává policejní spolu-
dozor, vyhledává a dobře vystihuje klerika-
lismus na druhé straně všechny slabiny ne-
jisté posice učitelské a vkládá tam zárodky
svého potomstva. Učitelstvo je poutáno
mnohými svazky ku kněžstvu na témže poli
činnosti a této okolnosti dobře dovedlo
využití kněžstvo nového rázu, aby učitele
připoutalo k sobě ve prospěch různých
klerikálních snah. Tak shledávám poslední
dobou v celé řadě podniků klerikálních
vynikající účastenství učitelů.“ —r.

*

Pod názvem „Pěkná organizace“ píší
„Uč. Noviny“ (č. 45. ze dne 31. října):
„Dovídáme se z bezpečného pramene, že
časopis pro mládež „Květy mládeže“, jež
vydává nákladem svým „Dědictví Komen-
ského“, má mnohem méně před-
platitelů než loni, neboť záсылky adresso-
vané na jednotlivé školy, vracují se
hromadně administraci. To jsou
pěkné počátky organizace učitelstva českého,
když po dlouhých bojích konečně usjedno-
tila se valná hromada delegátů na nové
úpravě „Ústředního spolku jednot učitel-
ských“, a při tom hned v zápětí svého
usnesení nedovede si učitelstvo udržeti ani
dobře řízený časopis pro mládež. Smutné
to věru výhlídky do budoucnosti.“ —r.

*

Učitelé a služba kantorská.
Pod tímto záhlavím přinesly „Uč. Nov.“
v č. 41. ze dne 3. října usnesení příbi-
slavské jednoty Komenský proti službě
varhanické zastávané učitel, jež jsme
i s poznámkami dopisovatelovými otiskli
v listě tomto. Důvody, pro něž se má
„Ústřední spolek učitelů“ domáhati toho,
by učitelstvu zakázáno bylo konati službu
varhanickou, uvádějí se tři. — 1. Var-
haník, obyčejně řídicí učitel pro funkce
svoje varhanické sám školní pořádek ruší,
ač by měl prvního zachovávat! K tomuto
důvodu podotýkám, že není nový a odpadá
snadno, uvážíme-li: ve městech větších ne-
platí, poněvadž je varhaník zvláštní a

v menších osadách se funkce dají vykonati
buď před školou nebo po škole — a to
tím snáze, že řídicí učitel mívá třídy nižší.
Tedy dodržení řádu školního závisí na ří-
dicím učiteli. Chce-li jej dodržeti, dohodne
se s duchovním správcem a ostatní se
zřídí. Taková je prakse na osadách menších
a nejsou kollise žádné. — Když se nechce,
řád školní se neruší. Kéž by se jenom
také nikdy nerušil věcmi jinými! Kdyby
pp navrhovatelé byli řídicími učiteli za
normálních poměrů, jistě by prohlásili, že
služba varhanická se s úřadem jejich srov-
nati dá. — 2. Druhý důvod pro návrh
uvádí se ten, že často po resignaci řídi-
cího učitele převezme varhanictví mladší
učitel a mívá proto nepřijemnosti. — Při
dobré vůli ani těchto nepřijemností nebude.
Ale jsou případy, že pro neshodu s du-
chovním správcem, vzdá se řídicí varha-
nictví a chce prosaditi ze vzdoru, že nebude
farář hrát — jakoby jemu hrál! — a
proto brání mladšímu převzítí funkce ty,
a převezme-li je přec, je ve všem proti
němu ze vzdoru proti faráři. Hlavní váha
tohoto 2. důvodu je ve slovech: „služba
kantorská“ je vždy „kamenem úrazu“ pro
zákonitý pořádek školní, pro jednotu a
soulad ve sboru a pro společné
určité zájmy všeho učitelstva!“ —
Tu je pravý důvod! Ano, jednotu a svor-
nost trpí, je-li jeden učitel varhaník s fa-
rářem v dobrém styku a ostatní proti
němu. „Varhanictví je kamenem úrazu pro
společné určité zájmy všeho učitelstva.“
Témito slovy jest dosti jasně řečeno, kam
páni lib učitelé míří. K vůli službě var-
hanické prý vzali disciplinárky učitelů svůj
původ! To jednoduše není pravda. Když
však pánové o disciplinárkách mluví, do-
volím si jich se optati: Pro politické agitace,
pro nepatřičné zasahování do věcí obecních,
pro neplnění povinností, pro boje s osad-
níky, pro hrubé zacházení s mládeží ne-
byla nikdy žádná disciplinárka? — 3. Var-
haník — učitel je prý vydán na milost a
nemilost stavu jiného; místa taková prý
se udělují jako zvláštní remunerace. —
To se povedlo! Páni navrhovatelé píší,
jakoby nevěděli, že se může varhaník
služby své vzdát a že, když nechce, nemusí
milost ani bráti, ani milost „prokazovati“.
Ostatně se nám zdá, že jest celý návrh
důležitější tím, co v něm výslovně řečeno
není, nežli tím, co pověděno jest. Nejka-
racterističtější při všem tom však jest, že
páni učitelé a jejich listy stále nařikají,
že se zkracuje jejich svoboda, ano že prý

jsou v jakémisi stavu výminečném a „z němé a bledé jejich tváři“, jak píše „Posel z Budče“ v č. 46. ze dne 30. října r. t., „zřetelně“ prý lze čísti otázku: „Kdy bude zrušen výminečný stav i pro učitelstvo?“ — zde pak že sami výslovně za to žádají, by jejich svoboda — byla obmezena!

Dětský missionář. „Taková jest tedy — damy a pánové — bída v úplné nahotě. Jsem jist, nahlédnuli-li jste v propast tuto, že lhostejně neminete ruce prosebně zdvihnuté, obličejě hladem vyzáblé těch nešťastných bytostí, jež v tisících naplňují ulice londýnské. Spíše je zadržíte, aby nebyly smeteny v okruh zkázy, kteráž nescíslné duše dětské rozdrucuje“ . . . Tak — píše E. M. Haum — ukončil řečník, zvaný dětský missionář anglického hlavního města, odhaliv zcela naplněnému sálu, roušku hrozného ale skutečného obrazu — osudu nešťastných, poličních dítek londýnských, kteréž nouzí, nedostatkem, někdy i svedením vlastních rodičů vrhají se v náruč nepravosti, někdy i surovému zacházení v otcovském domě záhy podléhají. Hluboce dojat — píše Haum dále — odešel jsem se svým přítelem do jeho obydlí, kdež jsme o přednášce dlouho rozmlouvali. Stále vystupoval před mé zraky nejdražší lidský material, jenž jednak fanatickou zlomyslností, jednak trestuhodnou nedbalostí v kal jest zašlapáván. „Jediného muže jest nám třeba“, pravil přítel, „organisatorského genia, jenž by s opravdovou láskou k bližnímu a s bystrým rozhledem vstoupil v popředí řádně rozčleněného spolku ku ochraně dítek. Ale kde takového muže naléztí?“ To bylo asi před 10 lety. Nastoupil jsem brzy cestu do vlasti, ale často i když obklopen jsem byl neodkladnými pracemi i zájmy, — vynořovaly se přede mnou obrazy odhalené dětským missionářem a otviraly mi srdce i rozhled pro podobnou bídu ve vlasti. Nedávno teprve cestoval jsem opět do města nad Temží. Když jsme s přítelem otázky navzájem vyměňovali, doslo i na zmíuěnou přednášku, načež následovala rozmluva o věci samé. „Onen muž jest nalezen“, pravil mi přítel se zářícím pohledem, — „a co za devět roků provedl, přesahuje i mé nejsmělejší naděje.“ Následujícího dne byli jsme v ohromné místnosti, kteráž množstvím lidu až ku umačkání naplněna byla. „Co jest to?“ tázal jsem se přítele. „Generalní shromáždění národního spolku ku ochraně dítek“, neb jak lid říká — „Spolek

anděla Strážce“. Hlavní řečník téhož večera byl muž, jenž na své pokročilé stáří vypadal velice mladě, — muž výmluvných, zářících zraků, významných rysů. Ladnou, jasnou řečí pověděl účel, prostředky, i výsledek spolku. Posluchači sotva dýchajíce s napnutím sledovali slova muže, často jako bleskem neb bouří provanutá. Když dokončil, propukla širou prostorou brouře souhlasu. „Ten jest tedy náš muž“, pravil mi přítel — „kazatel Benjamin Waugh, o němž se kardinal Manning vyjádřil, že jest jako obcerstvující rosa. Duchovní, redaktor, essayist, básník, filanthrop, státník v jedné osobě, — nezměnil se, jeví všude zmužilost, trpělivost, lásku k bližnímu, humor a znamenitou tvůrčí sílu. Paritán s katolickým srdcem, jenž v Anglii, kdež úcta Panny Marie u nekatolíků modlářstvím jest zvána, dovolil si výrok, aby každá obec, možno-li každý dům měl na čestném místě obraz Matky Boží s Děťátkem. Prodechnut jsa láskou k dětem chce, aby všechny byly uznány za občany státu mající právo na ochranu.“ „Jediného muže jest nám třeba“, měli bychom zvolati i my Čechové. U nás jeví se podobné obrazy jako v Anglii, nemáme však toho, kdož by tu pomohl. Široké vrstvy lidstva patří na tuto hlízu naší doby, ale lhostejně; vše co se děje pro mládež opuštěnou a pokaženou jest dosud nepatrné. Nařikáme a s hrůzou poukazujeme na skutečný vzrůst mladých zločinců, ale tím neučiníme ničeho na zmírnění toho počtu. Tak mi to připadá, jako když u vznikajícího ohně hejno diváků křičí: hoří, hoří, — ale pouze jen křičí. Myslí-li by kdo, že by o blaho človecenstva bylo dobře postaráno, kdyby všichni zločinci byli schytáni a pozavíráni, — ten by se jistě hodně mýlil. Waugh také nesledoval tuto myšlénku, nýbrž pojal zásadu, že zločinců ubude, když bude postaráno o to, aby zločinci nevyrostali. Zavře-li se do káznice otec rodiny, prohnáný zloděj, polepší(!) se tedy snad jeden člen lidské společnosti, ale několik dítek, o něž nikdo se nestará, jest v nebezpečí státi se snad většími zločinci než jejich otec. Ale že by snad zločinci vymřeli i po meči i po přeslici, to ovšem žádnému ani na mysl nevstoupí. Nebylo věku ani národu třeba sebe menšího, aby vedle pšenice nebujel koukol. Máme sice pro mládež opuštěnou a zanedbanou rozličné ústavy, ale na počet jich mnoho není a také nestačí pro větší počet chovanců. Podívejme se do statistiky R. 1861 bylo

v Čechách 83 tisíc žebřáků, — r. 1880 trestáno pro tuláctví 18.328 osob; — jistě že účastníci těchto počtů nebyli všickni svobodni, a že z těch velkých čísel vyšel i slušný počet dětí. Nemanželských dětí počítá se v Čechách 15 75⁰/₀. Kolik dětí z tohoto počtu jest tak šťastných, že se jim skýtá řádná výchova? Nahlédneme-li do výkazů ústavu pro mládež opuštěnou, zanedbanou, nacházíme počet chovanců velice nepatrný; málo kdy přesahuje počet ten číslo 50, ba mnohdy ani dvou desítek

nedosahuje. Jak čistě křesťanský, lidumilný a vlastenecký skutek by učinil ten, jenž by věnoval šlechtné snahy své blahu těch drahých duší, které nevinně ve zkázu upadají a v ní bídně hynou! „Jediného muže jest nám třeba, organisátorského genia, jenž by s opravdovou láskou k bližnímu a s bystrým rozhledem vstoupil v popředí řádně rozčleněného spolku ku ochraně dítek!“

L +95.

Mariánská Družina učitelek.

Čilý ruch jeví se v poslední době ve zřizování spolků a to z toho důvodu, že více vykoná se silami spojenými nežli lze jednotlivci. Zařizují se spolky a jednoty s účelem rozličným, kdož by tedy zazlival, že si učitelky před třemi roky zařídily se zvláštním účelem „Mariánskou Družinu?“ Jako každá věc má své „pro“ a „proti“, tak bylo a jest i s „Mariánskou Družinou učitelek“. Proč zas nový spolek a to pro „katolické učitelky“, jakoby převládaly učitelky jinověrecké? Proč tříští se učitelky a to v samé matičce Praze, tam, kde by právě svorně ruka v ruce kráčet i dobrým příkladem celé vlasti předcházeti měly? Tak a podobné namítáno /od učitelek samých. Zdály by se námitky oprávněnými, kdyby se nepřihlíželo k účelu.

Jsou v Praze tři spolky, zařízené učitelkami. Jest to „spolek učitelek“, spolek „družina bl. Anežky České“ a „jednota učitelek českoslovanských“.

Před 25 lety otevřena dívkám dráha života nová, povolání, působiti na škole veřejné. Měly si raziti cestu nedůvěrou zastaralou; což divu, že mysl ochabovala? Nejstarší z učitelek pražských zarazily „spolek učitelek“, jehož účelem bylo: soustřediti síly své, vzájemně se podporovati, zvláště mladším rady a pomoci skytati a přednáškami se vzdělávati. Ten trvá již 22 roky.

Spolek „družina bl. Anežky České“ je mladší a obral si za úkol podporovati řádné vychování dívek škole odrostlých, maje na zřeteli hlavně dívky, jimž rodina tohoto vychování z jakýchkoli příčin poskytnouti nemůže.

Letos pak přikročeno k zařizení „jednoty učitelek českoslovanských“, jejíž úkolem má býti: aby starala se všemi slušnými prostředky o odstranění neb aspoň o umenšení nepříně a křivdy, jež stala se učitelkám přířknutím menších příjmů než mají učitelé.

V každém z těchto spolku rozvinuly učitelky blahodárnou činnost svou a vykonaly již mnoho platného. Než člověk skládá se z duše a z těla a proto má dvojí potřeby, a jaký bývá uvnitř, takovou jeví se činnost jeho zevnitř. Prvé než jiní činitelé vychovává člověka Církev katolická a pečuje oň i za hrobem; nejsou tedy zájmy tyto u člověka posledními, tím méně u učitelky, ba přesvědčení toto spravovati má veškerou její činnost, jinak staví na písku. Toto vědomí katolické pěstovati jest oborem „Mariánské Družiny učitelek“.

Členem „Mariánské Družiny učitelek“ může býti jen uvědomělá katolická učitelka, která sv. víry si váží, ji neohroženě vyznává a takový ráz dává škole péci její svěřené. Tento katolický duch živí a utužuje se promluvy při společných pobožnostech, zůšlechťuje se vědeckými přednáškami, kteréž se pořádají a k nimž hosté — dámy — přístupu mají. Nedělí se tím učitelky na tábory liberální a klerikální, — výrazy, jež sice do módy vešly, ale bezvýznamny jsou — ale spojití se chtějí v šik spořádaný onou páskou, která nekončí vykročením z tohoto světa, ale trvá i na věčnosti a to rozumné učitelce nemůže býti — lhostejno. Že jest náboženství věcí soukromou, jest námitkou lichou, tím méně u učitelky, která zákonem vázána jest mládež svěřenou

nábožensky mravně vychovávat, a jak toho docílí, nepředchází-li příkladem? „Slova hýbají, příklady táhnou“. Tímto směrem kráčetí bude „Mariánská Družina učitelek“ pod ochranou Té, která všeliké bludy potřela.

Mohou tedy ony tři spolky i „Mariánská Družina učitelek“ dobře vedle sebe státi a sestersky se podporovati a doplňovati. A to jest přáním všech členů „Mariánské Družiny“, aby se jí učitelky neobávaly a jí se nestránily. Co dobrého a stavu učitel-skému prospěšného podniká kterýkoli z těchto spolků „Mariánská Družina učitelek“ svorně s nimi kráčetí a spolupůsobiti bude, nikdy však se nepřidá k nim, budou-li ať ve spolku neb v „Časopise Učitelek“ potlačovati zájmy katolické.

Tolik na pováženou těm, kteříž vzhledem k „Mariánské Družině“, nevím jaké obavy chovají.

Spisy redakci zasláné.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení.

Redakcí Tomáše Škrdle vyšlo právě číslo 1. (říjnové) roč. XII. s následujícím obsahem: Zdánlivá intelligence zvířat. Píše Tom. Picha. Poslední Slavata. Ze sbírky básní „Písňe a legendy“. Napsal Antonín Bulant. Panská přízeň. Napsal Bohumil Brodský. Josef Bilek, sběratel bylin v Kolumbii, v jižní Americe. Sděluje Boh. Hakl. Všichni národové mají náboženství! Píše Filip Jan Konečný. Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokr.) Národopisná výstava československá v Praze r. 1895. Píše Ant. Podlaha. Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Frant. Žák. (Pokračování.) Některé katolické dobročinné vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše Tomáš

Škrdle. Hudba. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. Na „Vlast“, předplácí se ročně 4 zl, pololetně 2 zl, členové platí ročně 3 zl.

Velký Mariánský kalendář na rok 1896.

Cena 50 kr. = 1 kor. — **Kalendář ku počtě nejsvětějších srdcí Pána Ježíše a Panny Marie** na rok 1896. Cena 50 kr. = 1 koruna. — **Svatá rodina.**

Kalendář pro lid katolický na rok 1896. Cena 50 kr. Všecky tyto kalendáře vydává a rediguje Adolf Rodler, komoří Jeho Svatosti Lva XIII., sídelní kanovník v Česk. Budějovicích. Tisk J. Steinbrenera, knihkupectví nakladatelské a umělecká knihtiskárna ve Vimperku.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Vlk. Roč. III. čís. 10.

Konkursy.

V **Kralovickém** okr.: m. říd. učít. v Kacerové a m. podučít. v Kralovicích. Od 30./10. — V **Chrudimském**: m. uč. v Rosicích; m. poduč. v Hamrech a podučitelek v Heřmanově Městci a v Chrastí (konkurs na m. uč. v Chrastí se tímto zrušuje). Od 30./10. — V **Domazlickém**: m. říd. uč. ve Statěnicích; m. spr. šk. v Nové Vsi; m. poduč. ve Lštění Od 5./11. — V **Jindřichohradeckém**: m. uč. v Lásenicích a od 1./1. 1896 v Roseči a Míšku; m. poduč. v Kumžaku, Lásenicích, Plavsku, Příbrazi, Kostelní Radouni, Ratiboři, Štráži, Zahrádce a Pluh. Žďaře. Od 5./11. — V **Budějovickém**: m. říd. uč. a m. uč. v Budějovicích; m. uč. I. odb. v Budějovicích. Od 6./11. — V **Pardubickém**: m. řed. m. šk. v Dašicích; m. katechety na m. šk. v Pardubicích a Holicích; m. říd. uč. v Čincích, Klenovce, Výrově a a ve Dřítči; m. uč. m. šk. v Bohdanči (III. odb.) Dašicích (II. a III. odb.); m. učitelek m. šk. v Pardubicích (I. a III. odb.), Bohdanči (I. a III. odb.), Holicích (I., II. a III. odb.), Přelouči II. odb.); m. uč. v Cholticích a Vosicích a od 1./1. 1896 v Lánech na Důlku, Ostřetině, Pardubičkách; m. poduč. na St. městě v Pardubicích, Černé u Boru, Čivicích, Dřítči (2), Lánech u Dašic, Mikulovicích, Opatovicích, Ostřešanech, Srchu (2), Zdánicích, Bělé, Jankovicích, Lhotě pod Přeloučí, Zdechovicích (2), Živanicích, Bejšti, Moravanech, Rovní, Ředvicích a Velinách. Od 6./11. — V **Třeboňském**: m. uč. v Zálší a m. poduč. v Bošilci, Braunné, Domaníně, Bukovsku, Drahotěšicích, Dráhově, Jilovicích, Kolencích, Majdaleně, Neplachově, Staňkově, Šalmanovicích Od 9./11.

PROVOLÁNÍ.

Nic lepšího, cennějšího a trvalejšího nemůže se dostat dětem nad dobré křesťanské vychování a opatření jich potřebnými zručnostmi a vědomostmi. Ale rodičové nemohou vždy sami opatřit děti své náležitým vzděláním a vychováním. Často hledávají a ptávají se, komu by mohli s dobrým svědomím svěřiti své děti, by zvláště o jejich křesťanské *vychování* náležitě bylo postaráno. Této starosti nemohou se rodiče zhostiti ani tenkrát, když za příčinou dalšího vzdělání a cvičení posílají děti své do té neb oné školy ležící mimo jejich bydliště; nebo i tu provází je péče, *by se jejich děti dostaly do rukou spolehlivých, aby snad vlivy nepřísnilými a nevhodnou společností nebylo u nich sraženo, co dobrého sbudovaly škola a dům otcovský.*

V jiných zemích jest dosti ústavů řízených duchem křesťanským, kteréž pečují nejen o vzdělání nýbrž i o vychování svěřených sobě chovanců. Těm tudíž mohou rodičové křesťanští bez obavy svěřiti svoje děti, dobře věduce, že budou v ohledu každém pod náležitým dozorem. — U nás však není kromě konviktu studujících čili malých seminářů bohužel dosud *ani jediného ústavu českého*, jenž by přijímal hochy a menší studující, nad nimi vedl náležitý dozor a pečoval o jejich vzdělání a vychování.

Tyto úvahy byly podnětem k založení *Spolku přátel katolických českých škol bratrských*, který sobě vytkl za úkol, pečovati o to, by bratří křesťanských škol z kongregace de la Sallovy, kteří jsou známi jako výteční vychovatelé a proto všude váženi a hledáni, uvedeni byli co možná brzy do vlasti naší a zde aby otevřeli především český internát pro hochy a menší studující a pak i školu. — K tomu však jest třeba hmotných prostředků; neboť bratří sami — ačkoli mají nyní už dosti zkoušených sil českých — ústav zříditi nemohou, jelikož nemají potřebných peněz.

Za tou příčinou obrací se *Spolek přátel katolických českých škol bratrských* ku všem katolíkům s uctivou a snažnou prosbou za laskavou podporu, by mohlo již roku 1896. uvedeno býti ve skutek dílo tak eminentně kulturní!

Kdo můžeš, neodpírej podati ruky pomocné!

Protektorem spolku jest dle § 5. stanov Jeho Eminenci, Nejdůstojnější Pán František de Paula kardinál z Schönbornů, kníže-arcibiskup pražský.

Členové spolku jsou dle § 6. stanov: řádní (100 zl. buď najednou nebo v 5 letech); činní (50 zl. buď najednou nebo v 5 letech); přispívající (5 zl. ročně; podporující (nejméně 1 zl. 20 kr. ročně).

V PRAZE na den Všech Svatých 1895.

František Pohunek,
kaplan u sv. Štěpána
v Praze,
t. č. tajemník spolku.

Dr. Frant. Xav. Kryštůfek,
kanovník kr. kolleg. kapitoly u Všech Svatých,
c. k. řád. universitní professor,
t. č. starosta spolku.

OBSAH: Náboženské spolky pro školní mládež. Píše Frant. Perka, kněz arcidieceze brněnské. — Mistr křesťanské výchovy. Životopisný obrázek ctihodného P. Rema a jeho výchovacie zásady. — O roztržitosti. Pojednání a veledůstojnému pánu, panu P. Tomáši Střebenskému, faráři v Mikulovicích, biskup. sekretáři, spisovateli a členu mnoha spolků na důkaz neobmezené úcty přispíjuje Karel J. Zákoucký. — Směs. — Mariánská Družina učitelek. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy. — Provolání.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Boany a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamace, jež se nepeč. a nefrankují.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duchovní professor František Horáček.

(Pokračování.)

Hlavním činitelem náboženské výchovy však jest *příklad*, který děcko v rodině vidí! Pozoruje-li, že otec i matka jsou modlitby dbanliví, že o sv. náboženství povždy z úctou mluví, že dbají na hlas zvonu, který vybízí k modlitbě a volá věřící do chrámu Páně, že chodí k sv. zpovědi a k sv. přijímání že o svém bližním nic špatného nemluví, — krátce, že jsou *po křesťansku* živi, pak může katecheta býti ujištěn, že v rodičích našel svědomité spolupracovníky na vinici Páně!

V *rodině křesťanské* také zjevy *všedního života* bývají doprovázeny city a představami náboženskými. Dítě na př. políbí každé zrnko hrachu, které upadne na zem, jelikož domnívá se na něm zřítí obraz kalicha; políbí rovněž každé sousto chleba, které maně spadne se stolu, jelikož se jedná o dar Boží. Na poli a na lučinách trhá „petrklíče“, „Pána Ježíše krev“, (Lychnis flos cuculi) „vlásky Panny Marie“, (Erioforum angustifolium) „slzičky Panny Marie“, (Dianthus carthusianorum) „střevíčky P. M.“ (Genista tinctoria) atp.

Mnohý silný duca by se nad tím útrpně pousmál a učinil by námitku, že v podobných hříčkách podstata náboženství nespočívá. V tom souhlasíme také my — avšak zároveň tvrdíme, že v oné nevinné prostotě dítěte spočívá mnoho *náboženského citu a mnoho samorostlé poesie!* Kdo měl kdy příležitost pozorovati, jak mnohé děti, které bez podobných „předsudků“ byly vychovány, barbarovsky zacházejí s Božím dárkem, a jak mysl jejich je otupělá proti krásám přírody, bude s námi souhlasiti, že je lepší nevinná prostota, než přezrálá blaseovanost! —

Vůbec možno říci, že v rodině křesťanské neuplyne ani hodiny, aniž by se naskytla praktická příležitost k náboženské výchově maličkových! Obrazy svatých, na stěně visící vzbuzují u děcka, aspoň poněkud intelligentního, živý zájem, který možno ukojiti vypravováním o skutcích Božích a životech svatých; přijde neděle, a matka obléčí dítě v šat sváteční a také dospělí ustrojí se jinak, a to krásněji, než za dne všedního. „Proč to?“ ptá se mimovolně děcko zvědavé, jemuž dlužno dáti poučení: „Den Páně je dnes, kdy musíme jíti do kostela.“ Nesou novorozeňátko ke křtu, kněz jde s Pánem Bohem, pohřební průvod ubírá se kolem domu, stavějí jesličky o vánocích, průvod o Božím Těle soustředí na se pozornost

celé obce atp. — ejhle! co se zde naskytá vděčných momentů ku poučení náboženskému! To stará pravda již, neboť již ve sv. písmě lze čísti: „A kdyžby se otázal tebe syn tvůj zejtra řka: Co znamenají svědectví tato, a obyčejové posvátní, a soudové, kteréž přikázal Hospodin Bůh náš nám? *Povíš* mu: Služebníci jsme byli Faraonovi v Egyptě, i vyvedl nás Hospodin z Egypta v ruce silné . . Přesné chleby jísti budete za sedm dní a budeš *vypravovati* synu svému v ten den řka: Totoť jest, což učinil mi Hospodin, když jsem vyšel z Egypta.“ (Deuteron. 6. 20. Exod. 10. 2.) „A abys vypravoval v uši syna svého, a vnuků svých, kolikrát jsem potřel Egyptské a znamení má činil jsem na nich: a abyste věděli, že já jsem Hospodin.“ (Exod. 10. 2.) (Srovn. Friedr. Clericus. l. c. pag. 40.)

A jak rozkošné ovoce nese důsledná výchova náboženská maličkých! Svatá vážnost, s jakou do srdce věřícího přijímají každé slovo víry, dodává této tolik mohutnosti, že pacholátka nezřídka stávají se učiteli dospělých. Když zbožný a učený biskup Sailer jedenkrátě přišel na visitaci do bavorského města Kautbeurenu, provozováno k jeho počtě dětské divadelní představení. Jedno děvčátko desítileté vystoupilo na jeviště, an tu ze sousední věže kostelní zavznělo zvonek k Pozdravení andělskému. Zbožné dítě ihned přestalo hrát a začalo hovořiti k obecenstvu: „Neměli bychom se pomodliti dříve, než půjdeme dále?“ — načež pokleknuvši na otevřeném jevišti jalo se dle domácího zvyku modliti „Anděl Páně“.

Biskup Sailer byl nad tímto výjevem hluboce dojat: pochváliv zbožné dítě, daroval mu veliký stříbrný peníz.

Jindy opět tříleté pachole ukázalo se býti Mentorem dospělých. Venku zvonili „klekání“, a z hostů v jizbě shromážděných nikdo se neměl k modlitbě. Tu chlapeček zmíněný, popocházeje od jednoho k druhému, popotahoval je za oděv, dodávaje s důležitou tváří: „Modlit! modlit!“¹⁾ Nejlepším plodem músy francouzského básníka Viktora Hugo jest bez odporu sbírka veršů „Les enfants“, kterou věnoval všem matkám, jednou z nejkrasších básní snůšky zmíněné pak jest „Prière pour tous“ — „Modlitba za všechny“, z níž dovolíme si u volném překladu sděliti sloky, které se dobře hodí k naší úvaze.

„Kdo nezná rajske dětství chvíle,
kdy děti s andělíčky mluví?
Upřená k nebi očka majíc
ve svatém zanícení, ručky sepnou
jak z mramoru by vytesány byly
a nožky bosé na dláždění staví.
by před oltářem modlily se vroucně.

A jindy opět vrátké na kolébce,
ač spánek skoro očka uzamýká
a hlava rusá na stranu se kloní
jak malé ptáče, kdy pod teplé křídlo
hlavinku tulí ku libému spánku —
přec modlí se to robě — stručně sice,
však modlitbička k nebi dojde.

Pojď! dítě mé a pomodli se vroucně
za máteř zprvu, která kolíbala
v bezčetných nocích choré tilko tvoje
a dušičku tvou obdržela s nebe;

¹⁾ Friedr. Clericus l. c. pag. 39.

jež z lásky život ve dvě dělic púle,
jen sladkosť medu přidělila tobě,
jen pelyněk si hořký ponechajíc.

To almužna jest! modlitbička tvoje —
co otci, matce též i dědouškovi
a babičce zesnulé uděluješ . .
Nuž, říkej za mnou: „Pane Bože! Otče,
jenž v nebi trůníš krásný, mocný, dobrý,
rač vyslyšeti mne, pozemské robě,
by Anděl Strážce stanul po mém boku!

Nic nermuť se, že chabá ústa tvoje
jen s těží mluví modlitbičky slova —
však přijde k Bohu modlitbička tvoje.
Jak ručej malý k oceánu spěje,
jak včelka v poli sladkou šlávu najde,
jak orel k slunci nebetyčně míří
jak skřivánka zpěv k obloze se vznáší!...¹⁾

(Příště dále.)

Náboženské spolky pro školní mládež.

Píše František Perka, kněz diecése brněnské.

(Dokončení.)

a) „*Dědictví Maličkých*“, pod ochranou sv. Karla Borromejského vzniklo v Hradci Králové v Čechách r. 1859. Otcem a duší jeho jest zakladatel vysoce zasloužilý kanovník Josef Šrůtek.

Dědictví vzdělává mládež dobrými knihami. Členem může býti dítě hned po narození do 16. roku za vklad 2 zl. pro vždy. Za to dostává do 16ti let knihy každý rok „Dědictvím“ vydané.

Jak znamenitě plní „Dědictví“ svůj ušlechtilý úkol a jaké obliby došlo v našich zemích, toho důkazem, že má již na 50.000 členů.

„Dědictví Maličkých“ nelze dosti a často doporučovati našim katolickým dětem a rodinám, tím více, že literatura dobrých spisů pro mládež, jež by po stránce náboženské aspoň nestranně si vedla, u nás dosud tak chudičká. Stále a stále ještě protkává povídky naše lež, že jinověrci za bouří náboženských v Čechách byla svatá, mírností, snášenlivostí, čistotou mravů, spořádaností a pracovitostí, láskou k české řeči a vlasti vynikající nevinátka, že víra jejich — německým Lutherem, odpadlým mnichem, k nám zavlečená — čistým evangeliem a co katolík, to člověk hodný každé pohany. Viděti, že Luthrovo „Calumniare“ koná ještě po letech výborné služby.

O „Dědictví Maličkých“ jedná kurr. brn. r. 1860, č. 3.;

b) „*Dědictví sv. Ludmily* či *Zlatá Kniha*“ v Písku v Čechách jest družstvem podobným, jen že vydává přiměřené knihy, pod názvem „Zlaté lístky“ a „Zlaté klasy“, pouze pro děvčata (kurr. brn. r. 1890, str. 125.)

Kdo pozoruje, jak moderní písemnictví, i naše, pracuje na emancipování žen, ale ve smyslu převráceném a národu našemu škodném, jak vytrhuje ženu vůbec

¹⁾ „Les enfants“ Paris, Librairie de L. Hachette et Cie 1858 pag. 71. sqq.

z přirozeného, samým Tvůrcem jí určeného působiště, z kruhu rodinného, z tiché domácnosti, jež nejlépe pod mírným její žezlem zkvétá, a přesazuje ji na půdu povaze ženy nesevědicí, vystavuje ji bouřím veřejného života a tak socialní rány ještě jitrí, ten s radostí uvítá každou dobrou knihu dívkám věnovanou. Tento směr literatury katolické teprve jest u nás pravou, zanedbanou popelkou a přece byla to jenom církev katolická, která vykazala ženě čestné, důstojné místo ve společnosti;

c) „*Přítel dítek*“ časopis a spolek od r. 1887 v Brně. Kolébkou jeho jest Solnohrad, kde povstal s názvem: „Verein katholischer Kinderfreunde“. Přihlášky dějí se v administraci benediktínské knihtiskárny v Brně. Časopis „*Přítel dítek*“ se zvláštní přílohou pro dítky vychází ve zmíněné tiskárně 4krát do roka za předplatné 40 kr.

Účelem spolku jest nábožensko-mravní vychování opuštěné a zanedbané mládeže, proto staví pro ni domy a ústavy (kurr. brn. r. 1887, str. 19.)

5. Konečně zmiňuji se o spolku, jenž teprv r. 1892 vstoupil v život se jménem „*Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda*“. Apoštoluje mezi Slovy, jako apoštolovali svatí Cyrill a Methoděj, chce mezi nimi katolickou víru šířiti, hájiti a zvelebovati. Sídlo spolku nemohlo ani lépe býti zvoleno; jest jím náš slovanský a popředně český Řím, posvátný Velehrad, tolikerými vzpomínkami a milostmi duchovními nám Čechům drahý, tolikerými pracemi a úmysly svatých bratří posvěcený, kde nad to v místě, bohužel dosud nám neznámém, odpočívají ostatky prvního arcibiskupa moravského, odkud duch jeho zajisté se zálibou a mocnou přímluvou provázeti bude záslužnou spolkovou práci. Vždyť o nic menší není cíl spolku, než aby zacelila se konečně veliká, bolestná rána, z níž mohutné tělo slovanské krvácí a pro niž slábne již sta let, aby spojila Slovy roztroušené nejpevnější všech jednot, jednota víry, již zaštipili sv. Cyrill a Methoděj, aby ta vznešená idea cyrillo-methodějská způsobem pravým a pro nás jedině zdárným se uskutečnila. K „*Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda*“ poutá každého Čecha katolíka živý zájem a přání všeho zdaru nejupřímnější, a to tím spíše, že v čele jeho stojí mužové, osvědčené práce na poli národa i církve, kteří nikdy nechybili při podniku šlechetném, ano byli z prvních nejprvnějšími, kteří nesmrtelné heslo nezapomenutelného kněze Sušila nejen nosili v srdci, ale v životě vždy prováděli, mužové od nichž úspěchů pozitivních, pokud lze je provést, možno se nadíti.

Velehrad byl naším Betlémem, odkud vzešlo nám světlo pravé víry, Velehrad bude nám také záchranou v nynější národní rozháranosti a ne nadarmo dávává si naše česká intelligence v době prázdninového odpočinku právě na Velehradě své roční dostaveníčko.

Denní modlitbou členskou jest: „Otče náš“ a „Zdráva's Maria“ s přídavkem: „Svatá Panno Maria, svatí Cyrille a Methode, orodujte za nás.“

Příspěvek měsíční jest 1 kr.

I z toho důvodu konečně má býti spolek tento naším miláčkem, poněvadž jest, abych tak řekl, spolkem speciálně naším, spolkem domácím, na nivách a ve vzduchu našem vyrostlým.

Stanovy v kurr. brn. r. 1892., str. 141.

Předpisy církevní o zbožných spolcích obsahuje zvláště Constitutio papeže Klementa VIII. počínající slovy: „Quaecunque a Sede Apostolica“, stát je posuzuje dle svých zákonů o spolcích vůbec (kurr. brn. z r. 1868, č. 4.).

Jednotlivé spolky mají své diecesanní ředitele, jak udáno v Ordinariatních listech, kteří zajisté ochotně každému vše sdělí.

Pokyny o přijetí nepřítomných osob do spolků, podávají kurrency brněnské z r. 1879, č. 10. a z r. 1881, č. 2.

Všechny tyto spolky zajisté jsou bohumilé, vždyť slouží k rozmnožení cti a slávy Boží, všechny tvoří ve svém celku nebeským jasem zářící korunu, kterou dáváme Božímu majestátu, a každý jednotlivý vzácným v ní drahokamem, než nemožno mítí všech, abychom nedosáhli opaku.

Omne nimium vertitur in vitium, ve všem zlaté středocestí, členové mnohých spolků snadno by modlitby spolkové zanedbávali a obvyklých denních se nemodlili.

Volba spolku bude záviseti na místních okolnostech a poměrech, snad zavéstí spolek, který existuje již mezi dospělými na př. „Věčného se klanění — — —“ nebo „Živého růžence“; v tom případě netřeba svolení Ordinariatu, zavádí-li spolek nový, pak svolení ono nezbytné.

Vyčkati příhodné chvíle (přijetí sv. svátostí, zvláštní nějaká událost a j.), vzbuditi u dětí pro spolek zájem a lásku, za členy zapsati děti hodné a schopné; bude to ostatním pobídkou, aby za takové rovněž brzy byly uznány; na památku možno dáti dětem v den vstoupení do spolku vhodný obrázek, medaile, křížek, růženec (při tom upozorňuji na firmy ryze křesťanské a české jako jsou Růžencová výrobná v Praze č. 238—I. v Dominikánské ulici, která podporuje svým výtěžkem chudé, zmrzačené dívky, knihtiskárna benediktinská v Brně a j., abychom nepodporovali lidí všelijakých, snad i takových, kteří přišli od Mrtvého moře).

Když první zápal pomine, což při živé povaze dětí přirozeno, nespouštěti spolku s očí, modlitbu spolkovou jim častěji připomínati, nedbalé napomínati ano i vyškrtnouti, působiti, aby častěji přijímaly svaté svátosti, poučovati, jak účel a povinnosti spolkové jsou krásné a vznešené, jak mohou a kdy získati odpustků, spolku udělených a když žáci školu opouštějí, říci, aby zůstali ve spolku dospělých, a jdou-li do služby nebo do učení zvláště do velkého města, pověditi chlapcům o spolcích katolických tovaryšů po případě učňů, děvčatům o klášteřích, kde nalezají zatímni útulek a službu.

Spolku také prospěje, ustanoví-li se v osadě několik zbožných osob, které by o blaho spolku se staraly.

Snahy kněze musejí podporovati i rodiče dítek, proto stále a stále mluvití o tom na kázání, křesťanském cvičení, ve zpovědnici, v hovoru soukromém, prositi rodiče, aby dětem popřáli času k vykonání předepsané pobožnosti, aby jim dle možnosti dali nějaký ten krejcar na spolkový účel, a toho dbali, zda děti povinnosti na se vzaté plní. Také katoličtí učitelé na přímluvu knězovu zajisté s největší ochotou spolek dětem doporučí, neboť bude to kázni školské a úctě k učitelstvu jenom na prospěch.

Poněvadž členských příspěvků peněžitých ve škole sbíratí nemožno, dle výnosu min. vyučování ze dne 17. června r. 1873, č. 7702, jak řečeno již zpočátku, proto nejlépe učiní katecheta, když peníze sám při slavnosti členské v kostele sebere. Práci může si usnadnití tím, že rozdělí členy na skupiny po 12ti (12letý Ježíš), v jednotlivých skupinách ustanoví sběratele, kteří od své skupiny peníze vyberou a složí je jako oběť lásky před obraz Páně, je-li v kostele, a není-li, tedy na oltář před Svatostánek, kde Pán Ježíš v Nejsvětější Svátosti stále bytuje; tím znázorněna dětem pravda, že co pro bližního činíme, pro Boha činíme, který

nám to odplatí (Correspondenz-Blatt z r. 1887., str. 801 a 849). Sebrané peníze s počtem členů pošlou se biskupské konsistoři.

Řekne snad někdo „aliter in theoria, aliter in praxi“ a tomu odpovídám „si hic et ille, cur tu non, Augustine?“ Kdo jest přesvědčen, že spolek takový neprospívá nebo škodí, ten ať ovšem jich nezakládá, neboť by jednal proti svědomí. Poukáže-li někdo na výsledky spolků tu a tam nepatrné, ať jen dobře pozoruje, a najde vinu toho ne ve spolku samém, ale jinde.

Ovšem spolek založiti a dále se o něj nestarati nebo málo starati, bylo by pustiti lodičku bez kormidla, plachet a vesel na širé moře. To raději nic, aspoň užijeme pokoje a pohodlí a ujdeme mnohdy i mrzutostem.

Avšak považme zase, že události mocně se vyvíjejí a pokračují, ať chceme či nechceme, jestli nepůjdeme s nimi, jestli si je nepodrobíme ve svoji službu, pak půjdou ony proti nám a přes nás. Kde dobří důstojníci, tam dobří vojáci. Bušiti s kazatelnou a hřimati proti zkaženosti světa, málo as obrátí hříšníků, a zdárná, energická činnost kněžstva ve spolcích má mnohdy praktičtější výsledek nežli křesťanské cvičení, kterému mládež odrostlá pro neznalost katechismu, který nevezme celý čas do ruky, ubíhá, a kde de facto máme jen několik školáků a babiček, (mluvím o křesťanském cvičení konaném v kostele.) Není to mínění moje ale kněží mnohých. Dříve hledal lid kněze, nyní musí hledati kněz lid, dříve chodil kněz k lidu do kostela, nyní aby chodil k němu z kostela. Jiná doba, jiná činnost pro kněze, jiný způsob hájení nauky Kristovy. Vždyť mnoho cest, a dobrých cest, vede do Říma. A sám sv. Otec Lev XIII. nenapomíná kněžstvo, aby hledalo duši netečných a zbloudilých kdekoli a přivádělo je do ovčince Kristova. V té příčině mnohemu se můžeme učit od kněží v Německu. Proto odvažují se opět a opět tvrditi, že nábožné spolky školní mládeže dobře vedené, jež kněz nespustí se zřetele, mají pro budoucnost našeho katolického národa, důležitost velikou. V nich vychováme si dorost pro jednoty katol. učňů, tovaryšů, sv. Josefské a j. a pak nalezneme také v lidu více porozumění svým upřímným snahám.

SMĚS.

Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající — 50 zl. — Jos. Šeřík Vitínský, kat. spisovatel v Antverpách; Svato-Josefská Jednota katol. jinochů a mužů v Polné; Ant. J. Ludvík, učitel ve Studeném; Jul. Lojdoltova, učitelka v Nové Pace; Ant. Pochmon, domácí učitel ve Slavkově na Moravě; Jos. Janko, dělník v Úpici, Ant. Voneš, c. a k. voj. kaplan v Krakově; Jan Hudeček, učitel v Jiřikovicích na Mor., Hedvika Rubrová, učitelka v Brně, a Václav Hedvik, farář v Chrztíně. — Zakládajícím členem fondu pro katolické spisovatele stal se Jan Kalivoda, prof. reálných škol na Malé Straně v Praze. Zakládající členové tohoto fondu splácí ve lhůtách 100 zl., přispívající ročně 2 zl

Ústřední spolek jednot učitelských v Čechách doporučuje vzhledem ku zemské poradě učitelské ku projednání následující themata učitelstvu českému: 1. Zjednodušení učiva z jazyka vyučovacého ve školách obecných. 2. Změna osnov vyučování dějepisu na školách měšťanských v tom smyslu, by se v I. třídě učilo souvislým dějinám národa českého do Ferdinanda I., ve II. třídě dějinám Rakousko-Uherským na základě dějin českých hlavně od Ferdinanda I. počínajíc; ve III. třídě obrázky ze starého věku, stručný přehled o vzniku, rozvoji a nejdůležitějších událostech i osobnostech evropských národův i říší. 3. Změna osnov vyučování zeměpisu na školách měšťanských v tom

smyslu, by se s vlastní počínalo a matematickým zeměpisem končilo. 4. Úkoly domácí na obecných a měšťanských školách buďtež vůbec zrušeny. 5. Buďtež na vysokých školách zřízeny pokračovací kursy pro učitelstvo škol měšťanských. 6. O zastoupení učitelstva ve školních radách, tak aby v zemské radě školní zasedal aspoň jeden volený zástupce učitelstva a v okresních radách školních tři volení zástupcové učitelstva, a to jeden z měšťanských a dva z obecných škol. 7. O obsazování míst učitelských, thema, které při poslední poradě zemské dáno bylo na úvahu jednotám učitelským. 8. Budiž opraven disciplinární řád učitelský. 9. Obecné školy buďtež správou odděleny od škol měšťanských. 10. Pro účastníky okresních porad učitelských buďtež vyměřeny diety jako pro účastníky zemské rady učitelské. —a.

*

Inspekce nad kreslením. Min. vyučování vydalo instrukci ze dne 27. září t. r. v příčině odborné inspekce nad vyučováním kreslení na školách středních a ústavech učitelů a učitelek. Tento dozor konati se má z pravidla nejméně každého třetího roku, z pravidla v létě. —a.

*

Kursy učitelské. Dle vyhlášky c. k. z. šk. rady uspořádány budou v letoš. školním roce tyto kursy pro učitele škol měšťanských s vyučovací řečí českou: 1. celoroční kurs při učitelském ústavě v Plzni pro předměty skupiny přírodovědecké, pro matematiku a zdravotvědu; 2. šestinedělní feriální kurs při všeobecné řemeslnické škole v Ml. Boleslavi k vyučení v pracích ručních a zručnostech pro 12 účastníků; 3. čtyřměsíční kursy pro tělocvik v měsících dubnu, květnu, červnu a červenci a to při gymnasiu ve Vysokém Mýtě, při reálce v Hoře Kutné, při ústavě učitelském v Příbrami, při reálce v Rakovníku a v Hradci Králové. —a.

*

Stručná methodika vyučování kat. náboženství pro učitelské ústavy. Sestavil Adolf Fux, c. k. profesor a katecheta při učitelském ústavě, člen zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Příboře. C. k. zemská školní rada v Brně vynesem svým z d. 30. října 1895 č. 10.806 přihlížejíc k minist. vnesení z d. 31. července 1886. č. 6031 (Organis. statut pro učit. ústavy

str. 23., odst. 3.) a k vynesení kn. arc. konsistoře v Olomouci z d. 16 října 1895 č. 16979 svolila, by kniha ta jako pomocná kniha specialné methodiky náboženského vyučování ku příruční potřebě žáků při ústavě učitelském v Příboře zavedena byla. (Lze touže cestou i při jiných ústavěch ji zavést).

*

Školní rozpočet v Čechách na r. 1895. Věstník vládní uveřejňuje sumář rozpočtových výsledků okresních školních fondů král. českého na rok letošní, který vykazuje úhrnnou potřebu 12,107.021 zl., z čehož připadá na 59 českých okr. školních fondů 7,288.125 zl. a na 47 něm. 4,818.896 zl. V úhrnné sumě vykazuje se na roční služné učitelů 7,812.352 zl., na doplňky služného 51.758 zl., na pětiletá zvýšení služného 2,057.867 zl., na funkční přídavky 618.762 zl., na příbytečné 2492 zl., na odměny za předměty nepovinné 134.823 zl., na odměny za ruční práce ženské 607.760 zl., na odměny měnitelné 39.642 zl., na okr. rady 20 010 zl., na knihovny uč. 5456 zl., na uč. pomůcky 80.386 zl., na různá vydání 56.859 zl., náklad správní 80.280 zl. a za vyuč. náboženství 520 406 zl. K uhrazení tohoto nákladu vybírá se školného 1,646.362 zl., školních přírážek 2,464.399 zl., příspěvek ze zemského fondu činí 7,918.876 zl. —a.

*

Propuštění učitelů. Od r. 1869 bylo v zemích předlitavských ze služby propuštěno 467 učitelů, z nichž pouze 23 v cestě milosti bylo znova ve službě učitelské ustanoveno. Na rok připadá dle toho průměrně 17 učitelů čili 0.3% vešk. učitelstva. Nejvíce učitelů bylo propuštěno v Čechách a to 102, v Dol. Rakousích 75, v Haliči 57, na Moravě 48, ve Štýrsku 38, v Horních Rakousích 34, v Tyrolích 30, v Korutanech 18, v Přímoří 9, v Solnohradsku, ve Slezsku a v Krajinsku po 7 osobách. —a.

*

Návrh programu pro zemskou poradu učitelskou v Čechách. Výbor německého zemského spolku učit. navrhuje svým spolkům na program zemské rady učitelské následující otázky: 1. Zastoupení učitelstva v úřadech školních. 2. Rozšíření vzdělání učitelů na ústavech učitelských na pět neb více rodův a pokračovací vzdělání učitelstva na vysokých školách. 3. Jak může býti měšťanská škola podporována ve vývoji svém.

4. Zanedbání školní návštěvy a osvobození od návštěvy školní. 5. Změna gramatického vyučování zjednodušením jeho. 6. Povznesení tělocviku ve školách nyníších. —a.

*

Kolínský Komenský usnesl se ve schůzi 19. října t. r. odbyvané na žádosti v návrzích pro zemskou konferenci učitelskou „o účinnější prostředky kárné“.

— x —

*

Liberálův soud o nyníjší mládeži. Universitní profesor v Berlíně Dr. Treitschke, známý liberál, měl nedávno řeč na oslavu vítězství u Sedanu, v níž také přidal následující: „Hrozně mizí v novém pokolení úcta k Bohu, úcta před rozhraním obou pohlaví, úcta k vlasti. Vzdělání je povrchní a věda ztrácí hloubky.“ Doznal tedy liberální profesor, že většina nyníjší mládeže nemá ani víry, ani mravnosti, ani lásky k vlasti. Že je tím vinen právě liberalismus, to dodati zapomněl.

+14.

*

Co můžeme očekávat od moderních paedagogů toho zde podáme jenom malou ukázkou. Jakýsi Dr. E. Haufe, jehož jméno se vyskytuje nyní často i v liberálních paedagogických listech českých, píše v Dittesově paedagogiu (III. 43.) vzhledem k Itálii následovně: „Obecné školy italské jsou rozličné podle subvencí, jakých se jim dostává, podle podnebí a podle vlivu kněžstva. Ten to jest onen černý bod na obraze italského obecného školství; jejich (t. j. kněží) vliv jest veliký a zdá-li se v jednotlivých městech býti menším, existuje přec. Nejmocnější vliv má kněžstvo na školství ve vesnicích; zde jest farář persona sancta, zde si hraje na majordoma; nejen v církevních nýbrž i ve školních záležitostech, jest tu faktorem, jenž má největší vliv; ale nejen to, i do záležitostí soukromých, i do věcí rodinných a právních umí se vtlačiti a jako nejsprostší cizopásmník všecko prorýti a všeho pro sebe a svoje zbožné spolubratry využitkovati. Velcí i malí vězí v jeho v pravdě demonické moci... Jistě tento bořivý netvor, tento rozkladný živel italské školy obecné, který jako tisíciramenný polyp svoje hladká, slizovatá chapadla v moři lidovém sem tam natahuje, byl již dávno poznán, tak jako i prokletí hodné ná-

sledky jeho činnosti a všude se nyní pracuje proti němu, ale jest to skoro jen píchání k omarů, kteréž jest tomuto obrovskému zvířeti sice trochu nepohodlné, ale nejsou to žádné smrtící rány zasazené palicí.“ Tento šlechtný a jemnocitný p. Dr. Haufe, jenž by to, jak se zdá, velice rád viděl, kdyby každý kněz dostal hned „smrtící ránu palicí“, vydal také knihu, jejíž titul jest „Die natürliche Erziehung“, kterouž dle přípovědi jistého českého paedagoga, jemuž se Haufe velmi zamlouvá, uvidíme brzy v rouše českém. Aby však čtenářové naši věděli, nač se máme těšiti, díme o knize té aspoň tolik, že se v ní mluví o „znemravňujících štvanicích kněží všech náboženstev a náboženských vyznání.“

*

Zemský spolek židovských učitelů v Čechách usnesl se v poslední své výroční hromadě na následující resoluci: „V uvážení, že pro trvání a zdar židovstva školy německé utrakvistické jsou velmi důležité, dále pak v uvážení toho, že to činíme nikoli z příčin národních nýbrž z čistě náboženských a na uvážení toho, že to činíme jako rakouští vlastenci — v uvážení všech těchto okolností musíme co nejrázněji působiti k tomu, aby židovské učitelstvo zasazovalo se o to a ve svých obcích působilo k tomu, aby dosud trvajících židovské náboženské školy s jazykem vyučovacím dílem čistě německým, dílem utrakvistickým dále trvaly a zrušování nebvly.“

— a.

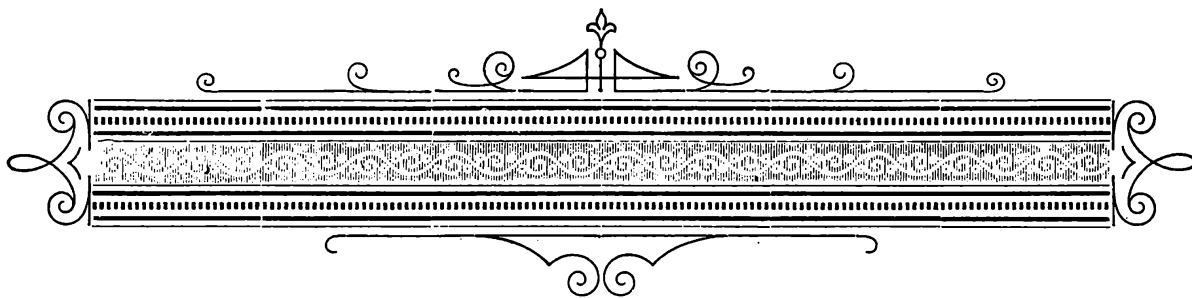
*

Němčina v uherských školách. Uherský min. vyučování Vlasič postavil se rozhodně proti vyučování němčině na školách obecných, prohlásiv to za maření času; ten, kdo němčinu potřebuje, může prý se jí přiučiti ve školách vyšších.

— a

*

Katolické školství v Americe. Podle nejnovější statistiky jest v Americe 9 077 855 katolíků; oproti roku loňskému vzrostl jejich počet o 175 832 duší. Biskupů jest 102, kněží 10 053. Co do ústavů vyučovacích a vychovavacích mají katolíci: 9 universit, 105 seminářů se 3603 chovanci, 182 vyšších škol pro hochy, 609 vyšších škol pro děvčata, 3731 škol farních se 775 070 žáky, 239 sirotčinců se 30 868 sirotky. Počet všech dětí v ústavech katolických obnáší

Čas a věčnost.

Patero řečí, které pro dobu adventní napsal

Dr. Rud. Horský.

I. Říše času.

Čas jest, abychom povstali ze sna. Těmito slovy sv. Pavla začíná církev svatá v první den adventní mluvit k věřícím a by tím spíše vyrušila je ze sna, dává zároveň v dnešním evangeliu zaznívati surmám andělů, volajících lidstvo k poslednímu soudu. A proč tak činí?

Staré legendy církevní vypravují, že sv. Klement, sedě kdys u nohou svého mistra sv. apoštola Petra, otázal se ho rka: Jak možno bezpečně projíti tímto světem ku šťastné věčnosti? A světec apoštol odpověděl: „Svět tento jest pln jedovatých mlh a ty jsou toho příčinou, že špatně na cestu vidíme a že mnozí jimi omámeni klesají a usínají. Odtud to pochází, že mají pak vyhnanství tohoto světa za svou pravou vlast, tmu za světlo a zlo za dobro a mnozí že spí. Setřesme tedy s očí hříšný sen, zaplašme a rozptylme mlhy a uvidíme na cestu k nebesům.“ — Ano, jest čas, abychom povstali ze sna a zaplašili jedovaté páry hříchův a rozhlédli se po cestě k nebesům vedoucí, avšak čím je zaplašíme? Hřích jest tma, hřích jest lež; naproti tmě jest světlo a naproti lži jest pravda, zaplašíme je tedy světlem pravdy Kristovy. Jsme na cestě tímto světem a jdeme k věčnosti, nuže, světlem pravdy Kristovy ozáříme si tuto cestu, která lidstvo vede skrze čas na věčnost. Proto rozjímati budeme v této době adventní o *času a věčnosti*. Dnes rozhlédneme se v *říši času*. —

I. Na břehu potoka stál muž, v hluboké pohroužen myšlení. Byl to filosof Herakleites, který přemýšlel o záhadách světových: Co jest svět, co jsou bytosti na něm a co jsme my lidé? Tak se sám sebe tázal a odpovědi jistě nenacházel. Zraky jeho padly na bublající potok, jehož voda rychle ubíhala, až zmizela v dále a opět přitékala jiná a ubíhala dál v proudu nepřetržitém. Vždy zádumčivé oko Herakleitovo se zalesklo a on zvolal: Již vím, co jsem vědět chtěl: celý svět jest tekoucí bystřinou — πάντα ῥεῖ a nic stálého v něm není. A na pozorování tom založil celou svou soustavu filosofickou Herakleites nepověděl nic nového. Již dávno před ním pověděl to Duch Páně, že všechny věci pod nebem vyměřeným během jíti musí, že pod sluncem nic nesetrvá (Kaz.) a že i život lidský utíká jako stín a člověk nikdy v témž stavu nezůstává. (Job.) A proč je tomu tak? Poněvadž Bůh tomu tak chtěl, neboť takový svět stvořil. On chce sice člověka vychovati pro věčnost, člověk ale musí se dříve osvědčiti, v jakém stavu na věčnosti žít chce, zda ve spojení s Bohem, či bez něho a proti němu; proto

stvořil Bůh pro člověka tento svět, aby člověk měl kde své síly a svou vůli rozvinouti a proto také vtiskl Bůh celému tomuto světu a všemu, co na něm jest, pečeť času, pečeť to pomíjejicnosti.

Všechno pomíjí, všechno se hýbe, pravil filosof Aristoteles, a právě míra této pomíjejicnosti a míra tohoto pohybu jest čas. Čas tedy nebyl dřív, dokud nebyl svět, čas stvořen byl zároveň se světem, čili svět byl stvořen s časem, v čase trvá a až pomine svět, pomine i čas i všechno časné s ním a bude pak jen věčnost, tento nezměrný ocean, který ani přítoků, ani odtoků, ani břehů nemá.

II. Otázali se kdysi filosofa Thalety Miletského, koho pokládá za nejlepšího učitele, a on odpověděl: *čas*, neboť ubíhající čas nejlépe nás učí řádně oceniti všechno to, co jest časné. Nuže, jakou tedy cenu mají věci časné samy v sobě? Žádnou, neboť co časné, to jest zároveň

a) *nestálé*. Se zálibou dívá se oko na jaře na syvější zeleň a aj, sotva na ni maličko uvyklo, již opět vidí bílý plášť sněhový. Poupě, které dnes jest v zárodku, jest zítra v rozpuku a pozejtří blízko svému uvadnutí. Sto bran vedlo do Theb v Egyptě a jak Pomponius Mela vypravuje, milion bojovníků stálo k jejich ochraně a kam se poděly? Pevné toto a na pohled všem věkům vzdorující město Alexandr rozkotal. Sto stop vysoké a padesát stop široké hradby nezachovaly mohutný Babylon, ani silné věže nedobytné Ecbatany. Zmizela pevná města, zahynuli i vítězní národové jako tráva polní. A jak rychle všechno s časem ubíhá! Každou sekundou uletí naše země ve všemíru tři míle a jako mžiknutím plynou dnové i léta a jsou jen jako náhrobky všemu nestálému na světě, aby hlásaly, že to, co jest časné, jest zároveň i

b) *pomíjející*. Dvě stě čtyřicet osm let stár byl Job a přece vyznal: dnové moji jsou nic; ta léta totiž uplynula mu jako nic. Proto právem nazval Homer život lidský listím, které sotva se zazelenalo, již opět žloutne a David léta člověka pavučinou, kterou čas roztrhá, a Šalomoun všechno časné, co pod sluncem jest, prohlásil, že jest marnost nad marnost a všechno marnost.

III Co z toho následuje? Poněvadž všechno, co jest časné, jest nestálé a pomíjející, jest nemoudré

a) po časných věcech *toužiti*, jakožto po svrchovaném a jediném cíli života. Již staří bramíné litovali těch lidí, kteří jen po časných věcech jedině touží. Když přitáhl Alexandr do Indie, vyšli mu vstříc a pravili mu: Pane, dej nám nesmrtelnost, načež Alexandr pln úžasu odvětil: Jakž mohu vám dáti nesmrtelnost já, který jsem sám smrtelným? Co vás pohnulo k této pošetilé prosbě? A oni odpověděli: „Domnívali jsme se, když stále nových a nových zemí dobýváš a ještě nejsi spokojen s tím, čehoš dobyl, že zajisté musíš býti nesmrtelným, neboť nelze nám si mysliti, že bys, jsa smrtelným, tolik toužil po tom, co brzy ztratíš.“ Byla to trpká výčitka, kterou mu učinili; touž trpkou výčitku ale lze učiniti každému, kdo po pomíjejících věcech touží a je shání, jako by ani nikdy umřít neměl. Pravidivé slovo pověděl Filipp Makedonský, který jedenkrát na areně pískem vysypané se proháněje, upadl a vstav, zadíval se na důlek, ježž při pádu v písek vytlačil a pravil: Jsme to bláhovci my lidé, celé země a kraje chceme míti a když je máme, naší touze to ještě nestačí a přece jednou musíme se spokojiti s místečkem, jako tento důlek velikým. Ano, bláhovost jest toužiti po statcích tohoto světa, volá sv. Řehoř, krása vadne, léta spěchají, rozkoše mívají a tělo naše stárne; jako vetchý dům se všech stran se bourá a my na vystěhovávání ani nemyslíme. Proto jest nemoudrým i na

b) časných věcech všechno si *zakládáti*, neboť jak sv. Teresie praví, není moudrým ten, kdo všechno na tom si zakládá, co se mu každé chvíle může vzítí. A přece lidé tolik si zakládají na světské slávě, moci a rozkoších, tedy na tom, co dnes mají a zítra mohou ztratiti. Kdo viděl císaře Valeriana v hermelinu a diademu na triumfálním voze, sotva by byl tušil, že týž Valerian bude jednou stálou podnožkou, po níž Sapor, král perský, na koně vstupoval. Tak za své bere časná *sláva*. Kdo viděl vraceti se z Afriky Belisara, vítězného přemožitele Gothů a Vandalů, nikdy by byl netušil, že týž mocný Belisar bude jednou choditi žebrotou. Tak klesá časná *moc*. V roce 313. umřel v Saloně hladem člověk; nic divného to ovšem v tomto světě, ten člověk však, o němž se zmiňují, byl Dioklecian, druhdy strašný caesar římský. Chci užiti, hodně na světě užiti, zvolal Dioklecianův spolucaesar Galerius a užíval dost a dost, kdo ale by byl v červy za živa prolezlém člověku, bolestí se svíjejícím téhož Galeria hledal? Tak za své berou časné *rozkoše*. Proto volá sv. Řehoř: „marné jsou radosti světské, lahodí sice, jako by byly stálé a zatím, rychle prchajíce, klamou ty, kdo je milují.“ Jest to mince falešná, praví sv. Jan Zlatoústý, co nám svět podává; jako za falešnou minci ničeho nekoupíš, tak i, byť celý svět ti náležel, vlastně nemáš ničeho.

Bohatý jsem, řekne kdos a ukáže na své časné poklady, *mocný* jsem, řekne jiný a ukáže na své vysoké úřady, *slavný* jsem, dí třetí a ukáže na své vavříny a trofeje, *šťastný* jsem a ukáže rozkoše, v nichž oplývá a aj, ozve se smrti hlas: jací že jste? A již jimi otřese a z rukou jim padá bohatství a sláva, moc i štěstí a ukazuje se teprve, že byli jen chudšasi a žebráky. Ovšem, dokud tento časný svět trvá, jejich moc a bohatství zdvihne a v rukou třímá po nich jiný, dokud i jemu je smrt z rukou nevyrazí; avšak přijde den, den soudu, o němž dnešní sv. evangelium vypravuje, kdy ve stěžích otřese se celý svět a kdy vypadne lidstvu všechna časná marnost na vždy z rukou a tudy setřesen bude v nicotu i čas sám i jeho říše a kdy lidstvo přeneseno bude v říši věčnosti. A o této říši věčnosti příště rozjímati budeme. —

V životě starých anachoretů se vypravuje, že k jednomu z nich přišel kdys světák jeden a vida, kterak tento muž Boží všemi časnými požitky pohrdá, pravil mu: Divím se ti, otče, jak můžeš zde na poušti takto žíti a při tom býti spokojen, načež anachoreta: A já se opět divím, synu, tobě, jak můžeš užívatí světa a při tom dělati, jako bys byl spokojen, nebo věz, že mně všechny svízele zde na poušti za celý život nenadělaly tolik starostí, co tobě i tvé rozkoše ve světě jich vyvolaly za jediný jen den. — Drazí moji! I nám diviti se budou synové tohoto světa, uvidí-li, že nelneme k této časnosti a marnostem v ní, poněvadž se domnívají, že se vyhýbáme štěstí a lahodě. Nikoliv! Řekněme jim, že své štěstí nepřipoutáme k ničemu, co pomíjí, co sice na chvíli štěstím se zdá, co ale v pravdě jest jen zdrojem útrap a slz — my půjdeme svého štěstí hledat k pravému zdroji blaženosti a kdo ten jest?

Odpovídám se sv. Filippem Nerejským: To Ty jsi, můj Bože, mé všecko. Amen.

II. Říše věčnosti.

Obklopen mnohými zástupy, kteří právě byli svědky vzkříšení mládence naimského k životu časnému, rozhovořil se Pán Ježíš o věčném životě, když tu ho došlo poselství Janovo: Ty-li jsi ten, který přijíti má? A Kristus Pán, poukázav

k zázrakům, které činil, jasnou tím dal odpověď, On že jest pravý Messiáš, věčný Bůh, který dle proroctví Isaiášova přijde lid spasit. A nyní začal k zástupům mluvit o Janovi. A proč? Před ním stojící zástupové byli namnoze lidé, kteří lpěli jen na této časnosti, jež oslňovaly sice zázraky Kristovy, jakožto záblesky moci nadpřirozené, které ale ještě více oslňoval lesk královského dvora, jakožto záblesk moci časné. Kristus Pán věděl, že lidé tito spíše pro podívanou a pro novotu věci přišli a proto jim nyní za vzor stavěl sv. Jana Křtitele, který neklátil se jako třtina podle chuti tohoto světa, aniž si zakládal na jeho rozkoších, nýbrž který pohrdal vši marností časnou a jako anděl Boží zrak svůj upíral na říši věčnosti. Za svobodu věčnou rád snášel časný žalář, za dosažení věčné slávy mile nesl časné okovy. Staletí uplynula již od této doby, avšak my přece do dnes obdivujeme se tomuto reku, který nedbal ani marností světa, ani běd, ani svízelnů, ani smrti, nýbrž pevným krokem kráčel k šťastné věčnosti, jakožto ku svému cíli. Obdivujeme se mu všichni, avšak následují ho všichni? Nikoliv! Mnozí, jako oni starozákonní zástupové chodí na Jana se dívat, jemu se obdivovat, nikoliv ale ho následovat.

A co my učiníme? Minule jsme se sebe setřásli pozlátko marností tohoto života, neboť abych s blah. Tomášem Kempenským řekl: Jak možno milovati to, co nesčetné strasti a svízele v sobě chová? Jak možno všechno zakládati na životě, který má v zápětí smrt? My tedy jsme jako Jan odvrátili oči svých od časnosti a upřeme je kam? Upřeme je s Janem na *říši věčnosti*. Ta bude předmětem dnešního našeho rozjímání.

I. K Hieronovi syrakusanskému povolán byl mudrc Simonides. Vysvětli mi, kdo jest to Bůh? žádal na něm samovládce a Simonides, vyžádav si vždy delší a delší lhůty, konečně vyznal: Čím více o Bohu přemýšlím, tím méně mohu jej vysvětliti. Co řekl Simonides o Bohu, totéž platí i o věčnosti. Vysvětli mi, co jest to věčnost, pravil kdos k sv. Řehoři Velikému a světec odpověděl: Čím více o věčnosti přemýšlím, tím méně mohu vysvětliti, co věčnost jest a jsem pouze s to pověděti, co věčnost *není*. Nelze se tomu diviti, neboť my lidé jsme bytosti časné, v čase žijeme a proto všechno, i ty myšlenky i pojmy naše, mají na sobě pečeť času a proto jest nám nemožno dáti naprosto kladnou odpověď na otázku, co věčnost jest. My dovedeme jen se stránky *záporné* věčnost pozorovati a říci, co s časem společného nemá. V čase jeví se posloupnost, událost jde za událostí a to více méně rychle; čas má tedy minulost, přítomnost a budoucnost; věčnost naproti tomu posloupnosti nezná. Tam není nic za sebou, ueděje se nic jedno po druhém, nýbrž všechno stojí vedle sebe a děje se zároveň. Proto věčnost nemá ani minulosti, ani budoucnosti, nýbrž jest to, jak Ficinus praví, jediný přítomný okamžik (moment), který všechno obsahuje a v sobě odráží a bez přestání trvá. Jest tedy věčnost přítomnost, která neměla minulosti a nebude mítí budoucnosti, jest to přítomnost naprostá — praesentialitas pura, všeobjímající.

Staří si představovali věčnost v rozmanitých obrazích; tu jako ocean, který břehů nemá, tu jako propašť bezednou, tu jako kruh, kde každý bod jest jeho koncem a zároveň i začátkem. Obrazy tyto ovšem pojem věčnosti nikdy nevystihují, neboť, jak Lactantius již pravil, není možno mírou času a prostoru měřiti to, co času a prostoru nepodléhá.

II. Svatého Dyonisia areopagity se otázali kdys: pověz nám, co jest věčnost? a on odvětil: To nevím, povím vám ale co není; není v ní ani konce, ani změny. Ano, věčnost jest

a) *neskončená*. Co jest časné, trvá jen nějaký čas a pak ku svému konci se blíží; zahynutí pak, neboli smrt učiní tomu konec; co ale postaveno jest do říše věčnosti, postaveno jest mimo čas a tedy i mimo každou zkázu a mimo skončení. Když v dobách Archimedových tvrdili někteří filosofové, že písek mořský jest v počtu neskončeném, že by se tedy mathematically ani spočítati nedal, napsal Archimedes spis, věnovaný Gelonovi syrakusanskému, v němž dokazuje, že nejen písek mořský, ale i veškeré částčky celé hmoty zemské jsou spočítatelný a Archimedes se také skutečně ve spisu onom o výpočet jejich pokusil. K tomu hledíc, praví sv. Řehoř: Kdyby každých sto let jedno takové zrněčko písku bylo odstraněno, jak dlouho by to trvalo, než by odnesena byla veškerá hmota zemská? Číslice, léta tato vyjadřující, byla by zajisté délky nepřehledné. A přece i tato doba by uplynula a přece by v nezměrné této době zmizela celá hmota zemská zrněčko po zrněčku; nezmizela by ale za tu celou dobu z věčnosti ani částčka nejmenší; věčnost trvá nezkrácená, neztenčená dále.

Kdyby za tisíc let kdos vždy jen jednu slzu uronil, praví sv. Bonaventura, jak dlouho by to trvalo, než slzy ty by tvořily veliký ocean. A přece by doba ta přišla, nepřišel by ale konec věčnosti. Pro věčnost neplatí žádná algebra, žádná matematika, poněvadž věčnost konce nemá. Nejen nekonečná jest věčnost, ona jest též

b) *nezměnitelná*. Co jest časné, jest změnitelné; přibývá a ubývá, roste a hyne, bují a vadne. Čas stírá radost i bolest, časem člověk otupí i k té největší rozkoši i k tomu největšímu utrpení; časem člověk zvykne i žaláři, že ho tolik netíží, bolestem, že ho tolik nebolí, zvykne i paláci blahobytu, že ho tolik netěší a radostem, že ho tolik nevábí; jest to jakýsi příliv a odliv, stále se mění. Věčnost naproti tomu změny nezná. Na koho bolest na věčnosti dolehne, na toho doléhá vždy stejnou tíží, bez úlevy, bez přítěže, beze změny a naopak, kdo na věčnosti v radost jest postaven, cítí stále stejně tuto radost v celém jejím dosahu i obsahu bez únavy a bez otupění. Manna se časem lidu israelskému na poušti zprotivila, ač z počátku ji prohlásili za nejchutnější pokrm na světě, poněvadž v čase byla požívána a jazyk a chuť časem otupěly k její sladkosti, mana věčných radostí nebeských ale nikdy nepřechutná, poněvadž věčnost a to, co ona podává a co na ní jest, změnám podrobena není.

III. Co z této úvahy o říši věčnosti následuje? Následuje z toho, že moudré jest

a) po dobrých věčných věcech *toužiti*, poněvadž jen takové věci mají cenu trvalou. Slíčně k tomu dle učení svatých otců poukazoval Komenský ve „pravidlech života“. Praví, že věčnost jest to naše poslední, po níž ničeho více nezbyvá a že jen ten jest opravdu moudrým, kdo po šťastné věčnosti touží a jí se domáhá. Ó bláhoví lidé, zvolal sv. Augustin, toužíte celým srdcem po věcech tohoto světa, kterých všech míti nemůžete a z nichž ztratíte i ty, jichž jste dosáhli, proč nechcete toužiti po věcech věčných, jichž můžete dosíci všech a bez obavy nějaké ztráty? Touha sama o sobě ale by nespomohla, třeba zároveň

b) šťastné věčnosti *se domahati*. Jakým způsobem to činiti máme, budoucně ukážu, dnes jen tolik pravím, že na dosažení šťastné věčnosti musíme nasaditi celý život svůj. Vězte, volá sv. Augustin, že za dosažení šťastné věčnosti měli bychom právem *věčně* zápasiti a za věčný pokoj, jehož se domaháme, podnikati věčnou práci, Bůh ale v nesmírné své dobrotě chce nám věčné štěstí dáti jen za několik chvil dle vůle Jeho ztráveného časného našeho života, nuže nelenujme

dáti se do krátké této práce, dokud čas, vždyť nám kyne neskončená mzda! Ovšem, že jsou tisícové těch, kteří chtějí býti ctnostnými bez přemahání se a věčně šťastnými bez práce; domnívají se, že stejná odměna jest za ctnost jako za hřích, na stejném stupni že stojí na věčnosti Jan Křtitel i Herodes král. Nikoliv, jak se o tom ve čtvrté řeči přesvědčíme; — nuže k dílu, dokud jest den!

U nohou starého poustevníka seděl mladík, učeň jeho; dívali se se skály na moře před nimi rozprostřené a na loď na obzoru mizící. Hovořili o pomíjejicnosti tohoto světa a o věčnosti nezměnitelné. Otče, tázal se jinoch jest na věčnost daleko? A stařec ukázav na loď v šeru se ztrácející, pravil: tak daleko, jako ti tam jsou daleko od vln mořských; je dělí od moře pouhé prkno a nás od věčnosti pouhé dechnutí. — A zajisté; každé dechnutí naše může býti posledním a již jsme na věčnosti. A jak nám bude tam?

Přehlízíme svou minulost a vidíme tam množství hříchů, přehlízíme svou přítomnost a ta nás neuspokojuje, pohlízíme do budoucnosti a ta nás děsí. Nuže, přestaňme býti třtinami, dle chuti světa se klátícími, přestaňme hledati svou radost v rozkoších časných, srdce i oči obraťme jako sv. Jan vzhůru k nebesům. Minulost jsme ovšem hříchy poskvřnili, však ale máme slzy kající a těmi ji umyjeme, svatým životem vyplníme přítomnost a budoucnost a říše šťastné věčnosti bude naše. Amen.

Promluvy k mládeži v čase adventním.

Napsal Frant. Chramosta.

Neděle I. adventní.

O smrti duševní.

Honi v čase adventním učinil jsem předmětem promluv, které k vám, milé děti, mívám, čtyři poslední věci člověka. Vypravoval jsem vám o smrti, o soudu, o pekle, o nebi. Letos podobný předmět si vyvolíme a rozjímati budeme o čtyřech posledních věcech duchovního člověka: o smrti duševní — hříchu těžkém; co Bůh soudí o člověku, který v těžkém hříchu jest, co tedy hříšník sám o sobě souditi má; o duševním pekle; o duševním nebi.

Dnes o smrti duševní.

Co jest smrt těla? Smrt jest rozdělení duše od těla. Co jest smrt duše? Smrt duše jest rozdělení duše od milosti Boží posvěcující. V tom okamžiku, kdy duše z těla odchází, jest tělo mrtvo; tehdy, kdy člověk milost Boží ztrácí hříchem těžkým, jest duše ztracena, člověk jest duševně mrtev. Jako tělo mrtvé ničeho nemůže činiti pro život tento časný, přirozený, tak nemůže duše mrtvá — duše těžkým hříchem poskvřněná ničeho činiti pro život věčný, nadpřirozený. Hřích těžký jest tedy smrtí duše.

Bolestný, ba často hrozný jest pohled na mrtvé tělo — hroznější podívání na duši milosti Boží zbavenou! Bez vlády a známky života leží před námi tělo mrtvé; neživá a odporná jest duše ve hříchu těžkém!

Urazila Boha, neuposlechla Ho, povrhla Jím, dopustila se nespravedlnosti a nevděčnosti, v zaslepenosti a pýše a nerozumu svém zarmoutila dobrodince svého

a nyní zbavena milosti Jeho, ztratila zásluhy svoje, kterých kdysi nabyla a všechna spravedlnost její, kterou činila, v zapomenutí upadá. (Ezech. 18, 24.) Duše nemajíc milosti, zbavila se roucha svatebního, které jí otevíralo přístup do nebeské hostiny Ježíše Krista, zavrhla poklad drahocenný, dar Boží, zhasla v sobě světlo nadpřirozené, vyrvala símě v ni Bohem zaseté.

Jako se vytýká v knize syna Sirachova Šalomounovi, tak vytýká Bůh duši hříšné: Dala jsi v poskvrnu slávu svou a poskvrnila jsi símě své, popudila's hněv můj na sebe bláznovstvím svým (Sirach 47, 22.) a Já štípil jsem tě vinici výbornou, všecko símě bylo výborné, kterak tedy jsi se proměnila ve zlé, v nice cizí? Zkalena jsi v nepravosti své přede mnou! (Jerem. 2, 21.)

Ano, bídná, hrozně bídná jest duše v hříchu smrtelném, duše mrtvá!

Spojena dříve s Bohem, stkvěla se nebeskou krásou, cosi Božího bylo v jejím konání i myšlení! Zhřešivši, stala se ohavnou přítelkyní ďáblou a stala se ohyzdnou tak, jako to, co milovala.

K mrtvému tělu přicházejí přátelé, aby oplakávali smrt jeho; nepřátelé těší se z úmrtí jeho.

Nad mrtvou duší pláče Bůh Otec, jenž ji stvořil, Bůh Syn, jenž ji hořkou smrtí vykoupil, Duch sv., jenž ji posvěcoval; pláče nad ní Panna Maria, svatí a světice Boží; oplakávají smrt její svatí andělé strážní; ale jako krkavci a supové krouží nad ní přátelé pekla!

Než ohavnost duše hříšné není tím úplně vylíčena! Kromě toho, že stala se přítelkyní ďáblou, že snad dala pohoršení bližnímu nebo stala se mu svůdkyní, zaslouhuje trestu časného i věčného. Spravedlnost Boží zajisté musí býti naplněna! Jak mnoho se chlubila a v rozkošech byla, tak mnoho jí dáno bude smutku a muk. (Zjev. 18, 7.) Bezbožní budou jako moře vroucí, které se nemůže upokojiti a jehož vlny vymítají nečistotu a bláto. (Isai. 57, 20.) Duše hříšná zaslouhuje peklo věčné i časné!

Ejhle, milené děti, jaká to strašlivá věc. ta smrt duševní!

Sv. Terezie jednou pravila: Jeden jest Bůh, jedna duše, jedna smrt. Urazíme-li Boha, u nikoho pomoci hledati nemůžeme. Ztratíme-li jednu duši, nemůžeme druhé obdržeti. Umřeme-li jednou nešťastně, nemohou nám nikdy hříchy odpuštěny býti.

Sv. Ludvík, jenž synu svému Filipu mnoho krásných naučení dával, řekl také toto: Varuj se hříchu, vol raději všecky i nejhroznější muky snášeti, než v nějaký smrtelný hřích svoliti!

Milé děti! Kdybyste tak někdy vstoupily z nenadání do světnice, kde leží mnoho mrtvol — jak byste uskočily, a zděšeně z toho místa utíkaly! A což, pakli mezi vámi některé jsou hříchem poskvrněny, pakli na duši mrtvy jsou, pakli nečistotou úmyslnou, vzdorovitostí a neposlušností k rodičům a učitelům, nedbalým navštěvováním služeb Božích a jinými těžkými skvrnami duši svou poskvrnily, a duši mrtvou mají, jak — vy neděsíte se samy sebe, nebojíte se? Snad srdce některého z vás jest úkrytem, kde duše mrtvá spočívá, — nebojíte se té duše své?

Vzdechněte tedy dnes k Pánu Ježíši, na Jehož příchod se připravujeme: Pane milosti, očisť srdce mé od hříchu a v milosti své je zachovej! Amen.

Neděle II. adventní.

O soudu duševním.

Po smrti tělesné nastává soukromý soud; po smrti duševní nastává též soud. Minule rozjímali jsme o té duševní smrti člověka, totiž o hříchu těžkém; dnes přemýšleti budeme o soudu duševním, kterak totiž Bůh soudí o duši hříšné a kterak tedy člověk o duši své souditi má, když hříchem těžkým poskvrněna jest.

Kterak Bůh soudí o duši hříšné?

Cestou do ciziny vyprovázela matka svého syna. Dávala mu laskavá pokynutí, moudré rady a dobrá napomenutí pro život. Naposled políbivši jej se slzami v očích řekla: „Synu, nezatrať duši svou!“ Hluboko do srdce vryla se ta slova odcházejícímu dítěti. Ve světě špatnými příklady sveden, dobrovolně a vědomě dopustil se těžkého hříchu. S výčitkami ve svědomí podíval se doma na obraz matky.

„Zatratil's duši svou!“ zaznělo mu hrozně vstříc, — „nejsi již dítětem mým! —“

„Zatratil's duši svou!“ volá také Bůh hlasem svědomí hříšnému člověku — „nejsi již synem mým!“

Po Bohu Otci, Jenž duši stvořil, přichází s výtkami i Bůh Syn, Jenž ji vykoupil a Jemuž veškeren soud Otec odevzdal, a duši bolestně vytýká: Komu přirovnám tebe, aneb komu připodobním tebe nebo veliké jest jako moře zahanbení tvé, kdo potěší tebe? (Jer. pláč 2. 13.)

Odešla od duše poskvrněné všechna okrasa její, rozmeten jest chrám slávy její a ona potlačena jest hořkostí — lká Duch sv., který duši posvěcoval.

A jako kdysi při soudu dí Kristus zlořečeným: Odejděte ode mne do ohně věčného, — tak volá i k duši se prohřešivší: Odejdi ode mne, dcero nepravosti, přítelko zlosti!

Tak duše hříšná vydána ohni, který ji pálí, který ji zachvacuje a to jest — zlé zvědomí její, zakopána v hrobě ustavičně tmavém a nevlídném a to jest zavržení její.

Milé děti! Veliká jest ohavnost před Hospodinem — hřešiti těžce, hrozné následky pro budoucnost věčnou ve hříchu setrvati, a přece — pohlédněte kol! Kolik a jakých hříchů každého okamžiku se učiní a neodčiní! Zárodky zatvrzelosti a setrvalosti ve zlém až do konce snad i vy v srdci máte! Počátky a zárodky pýchy a rozmařilosti, která se jeví v pohrdání chudšími nebo méně nadanými spolužáky, ve vybíravosti v oděvech a pokrmech, mstivosti a touze po majetku bližního, v zálibě na necudných rozmluvách i pohledech — — —!

Či myslíte, že to nejsou hříchy, že setrvání v nich není peklem pro duši, či chcete nazývati po způsobu hříšných světlo tmou a tmou světlem, hříchy ctností a ctnost hříchem? Hřích tvůj proti tobě jest vždycky!

Slyš tedy každý, kterak o sobě, jsi-li ve hříchu, souditi máš! Blahoslavený zajisté muž — praví sv. Písmo, který v zákoně Božím přemýšlí dnem i nocí.

Hřích, — praví sv. Terezie, jest ošklivý, děsný, hrozný. Ošklivost máme nad tím, co zlé jest a odporné. Avšak hřích ze všeho, co zlým nazýváme, jest zlem nejhorším! „Bože můj,“ volá sv. Terezie, „co jest to, co jest to, můj Stvořiteli? Odkud ta hanebná vzpoura proti Tobě? Ó jaká zaslepenost, můj králi! Té nezhojitelné šílenosti, že ke službě pekla používáme a věnujeme, co Jsi Ty nám dal, že tak velikou lásku, kterou nám prokazuješ, že Tvou krev, kterou Jsi za naše spasení vylil, rány a muka, která Jsi za nás snášel, že vše to tak odměňujeme!

918.207. Oproti roku lonskému přibýlo: **3236** kněží, **580** kostelů, **1** universita, **3** světské semináře, **16** seminářů řeholních, **10.000** dětí ve školách farních. — „Kathol. Lehrerzeitung“ podotýká k této statistice: „A vzhledem k tomuto kvetoucímu stavu, v jakémž se nacházejí od církve založené, církví řízené a ošetřované školy severoamerické, kteréž svými pracemi a výsledky na světové výstavě v Chicagu heznáboženské školy státní daleko předčily, — jsou ještě listy učitelské, kteréž církev obviňují z nepřátelství proti kultuře a a vzdělanosti? Toť není přece pranic jiného, než že špekulují na nevědomost, bezmyšlenkovitost a nesmyslnost svých čtenářů. —r.

*

N o v é z a m ě s t n á n í p r o s l e p c e vynalezl ruský inženýr a mechanik Mazned. Spojil psací stroj soustavy Remingtonovy s přístrojem, pomocí jehož může slepec psát podle diktátu. Přístroj byl nedávno na petrohradské výstavě; je velmi jednoduchý a záleží v tom, že na klapy psacího stroje připevněny jsou vypouklé značky Brayliho abecedy pro slepé. —a.

*

N e p o ž í v e j m e n e s v a ř e n é h o m l é k a. Často již lékaři varovali veřejně, aby mléko se nepilo, jak je nadojené, jelikož mléko takové může chovati nejen zárodky tuberkulosity, nýbrž i zárodky sněti slezinné. V poslední době máme doklady, že si požívání mléka nadojeného vyžádalo několik životů lidských. Protož pijme jenom mléko svařené, ježto varem veškeré nakažlivé a nemocné látky se zničí. —a.

*

O d p o v ě ě „H l a s ů m z e S i o n a“. Pláč „Hlasů ze Siona“ tak dojal čtenáře respekt. čtenářky „Čecha“, že tyto nelenily s veselostí takto naň odpovídati: To, nad čím hued v úvodu nařikají, ponecháme si až na konec. Jestliť to tak malicherné, že nestojí nám za to, vůbec toho sobě všimati. Slova, aby učitelstvo volilo mezi národem anebo „černou internacionálo“ jsou jistě slova nehezká. Co vlastně tím míní? My opravdu „černé internacionaly“ neznáme. Mínil-li tím „Hlasý ze Siona“ „u p ř í m n é k a t o l i c k é n á b o ž e n s t v í“, i tu s radostí dnes veřejně my české učitelky k němu se hlásíme a hlásiti veřejně ostýchati se nebudeme. Pokyn, aby učitelstvo bylo nuceno voliti, komu chce sloužiti, zdali národu anebo černé internacionale, zdá se nám opravdu směšným. Vždyť my volíme obojí: národ i nábožen-

ství! Tak mnozí již slovníkatí katoličtí spisovatelé na místech a v časopisech mnohých již dokázali, kterak jisté jest, že náboženství nikdy nevyklučuje pěstování národnosti a tudíž nepotlačuje city vlastenecké. Všecky zrodily jsme se a vychovány byly jsme v katolickém náboženství: nuže, my také k němu veřejně se hlásíme a s láskou nauky tohoto sv. náboženství i nám svěřeným dítkám vštěpovati budeme. My zrodily jsme se Češkami; ta naše rodná vlast, ta nám všem tak milou a drahou jest, že věru srdce by žalem nám krváceli muselo, kdybychom úctu a lásku k této rodné naší zemi u mládeže školní nepěstovaly. A zajisté se stejnou láskou pějeme s dětmi ve škole píseň: „Bože, před Tvou velebností“, „Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem“ — a „Kde domov můj?“ a pod. Nelze, opravdu nelze hezkým nazvati, když „Hlasý ze Siona“, dělí to, co vším právem tvoří celek: národ a náboženství. — A co ty sv. exercicie? Co ty je tak mrzí? Hle, my učitelky některé konaly jsme je již čtyřikráte, tedy každý rok a to o prázdninách jednou a nelitujeme toho, ano, my považujeme vzpomínku na ně za to nejkrásnější, čeho jsme během prázdnin užily. Nechť nepláčou nad námi „Hlasý ze Siona“ a nechají nám radost naší nevinnou! Exercicie nás posilují. Jestliť to utěšená doba učitelkám, které sv. náboženství milují. Konají se tu výklady a rozjímání o pravdách našeho sv. náboženství, zvláště o Velebnosti Božské, Jíž náležíme a Jíž s úctou také sloužiti chceme. Kterak také máme života užiti? V příčině té dvě strany se objevují Ty jsou však tak různé, že se úplně rozcházejí. Jedna strana je Bohu a Kristu věrna. V té bychom se utvrdily, připomínáme sobě Moudrost Boží v řízení člověčenstva, zatoužíme po tom vésti křesťansky spořádaný život, věrně plniti své povinnosti, tím spokojeně vždy žijeme a konec žití vždy utěšený bude těm, kteří věrně až do smrti Bohu a Kristu sloužili, jejich věčnost bude jistě blaženou. V tomto, trvám, není nic sentimentálního, alébrž povzbuzení k bohabojnosti, ku práci pro Boha a pro národ a ukázka, kterým způsobem lze mnohých zásluh sobě nadržati. Ve snažení a touze tohoto druhu nalezneme každý člověk poklid, jak pak teprve učitelstvo, jež mládež nejen vyučovati ale i vychovávatí má. Strana druhá není Bohu a Kristu věrna. Nesluší člověku Bohem pohrdati ani tím, co Bůh slibuje aneb čím hrozí! — A konečně, v exerciciích klidně

konaných člověk milerád vykoná sv. zpověď, nemá ona do sebe nic trpkého, nýbrž je pravou útěchou duše. Posléze jen kratince usměji se tomu nápadnému protežování učitelky. Myslím, že tu „Hlasy ze Siona“ žertují, neboť to není dokázanou věcí, že by učitelky nápadně protežovány

byly! Ty pak slečny učitelky, které exercicií učitelských se zúčastňují, ty většinou na vesnicích již léta pracují a jen skrovninky jich počet v městě hlavním lepší místa zaujímá. Narážka taková tedy naprosto těchto slečen učitelky dotýkati se nebude.

A. F.

LITERATURA.

Katechese pro první školní rok školy obecné. Sepsal Adolf Fux, c. k. profesor a katecheta, člen zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Příboře. Cena brož. 60 kr., pevně váz. 80 kr. V Praze 1896. Tiskem Josefa Vilímka. Nákladem vlastním.

Vítáme každé dílo na poli katechetickém s povděkem, nebo dobrých katechesí a pomocných knih k vyučování náboženství jest nám v nynějších dobách nanejvýš potřebno, jelikož k úřadu samostatných katechetů docházejí zhusta mladiství kněží takřka přímo ze semináře a jsouce stíženi nesmírným počtem hodin, nemají ani času k samostatným pracem. Proto dlužno jen chváliti, že časopisy jako „Katech. Listy“, „Rádce duchovní“ atd. uveřejňují většinou dobré a vhodné katechese.

Z té příčiny dostalo se i této knížce přátelského přijetí, nebo jméno p. spisovatele, jenž jest zkušený a rutinovaný katecheta, takřka již dobrou práci zaručuje.

Než p. autor nebude nám ve zlé vykládati, když dle vědomí a svědomí svého i na vady spisku jeho poukážeme. Nevede nás zajisté strannická nevraživost, — nemáme k ní příčiny — jako spíše láska k dobré věci. A tu neváháme vysloviti své přesvědčení, že spisku tomuto schází — akribiea — důkladnost. A přec není důkladnosti nikde tak třeba jako ve spisech podobných.

Již metoda nijak se nám nezamlouvá. Každý jednotlivý děj tu rozkouskován, zdá se nám zbytečně a na újmu celku. Katechese mají nejen naučiti, ale působiti na mysl, na srdce a to trvale, pro celý život; — na mysl pak dětskou působí celistvý děj. Rozkouskujeme-li jej, tu mysl dětská není ani s to, aby si jej spojila.

A k čemu tytéž otázky v témže § dvakrát i třikrát se opakují, nejde nám také na mysl. Nejsou však otázky všady

vzorně upraveny, jak bychom toho v díle určeném pro katechety požadovali. Nelíbí se nám zejména mnohé otázky verbální aneb: „Na kom jel P. Ježíš do Jerusalema?“ (str. 75.) „Koho zabíjeli toho dne?“ (str. 77.) „Koho jedl Pán Ježíš při té večeři?“ (mluví se o beránku velikonočním) a podobné.

Čtenář shledá, že mnohá slova zůstávají tu nevysvětlena, ač vysvětlení toto již na 1. stupni vyučování jest potřebno, ovšem jak výslovně podotýkáme nanejvýš obtížno. A právě proto vysvětlení těchto pojmů mladý kněz ve vzorné katechesi hledá a požaduje. Ostatní snadněji si upraví sám. Uvádíme některá slova, jichž se v katechesi užívá, jež však nikde řádně se nevysvětlují, ač toho potřebí, jako: Vykupitel, oběť, učenník, apoštol (proto na otázku v § 25. „čím byli apoštolové?“ nemůže dle předcházejícího vyučování žáček dáti odpovědi) — beránek suimá hříchy, prorok atd. Také není nám jasno, co počítí si s číslicemi 40, 12, 5000, anyť dětem na tomto stupni nejsou známy.

A což více než po stránce formální nalezi jsme vad po stránce věcné; proto jen neradi odhodlali jsme se k posudku, čekajíce, že snad jiný nemilou tu práci vykoná. Nyní však, kdy dílko to v periodických listech ohlášeno, nemožno nám mlčeti. *Magis amica veritas.*

Neříkej nikdo, že cedíme komáry. Forma, vůbec metoda vyučování nikdy nesmí býti na újmu věci — pravdy. Toť zásada ve všech náukách, tím spíše v náboženství — a to nejen v katechismu, i v biblickém vypravování — a již na 1. stupni vyučování. Proto nelze nám pochopiti, jak mohly se do spisku tohoto vlouditi četné poklésky věcné. Uvodíme ty, které jsme nalezi.

Tak již při stvoření člověka postup není tu správný. Bible zcela přirozeně klade jej následovně: Stvoření 1. člověka,

ráj, první přikázání — pak teprv stvoření 2. člověka. K čemu se tedy od toho postupu uchylovati? V § 10. jest katechese o Kainu a Abelovi. Pan spisovatel líčí dítkám, že Bůh ukázal Abelovi své zalíbení tím, že kouř z oběti jeho šel vzhůru. Víme, že tento výklad jest běžný, ale správný není a nevštěpujme jej ani dítkám. Pak se o oběti Abelově a jeho smrti vypravuje tak, jakoby oboje v týž den se bylo událo, což také není správně.

V § 11. čteme, že „Noe měl 3 syny a 3 dcery“ (str. 28.). Myslí-li p. spisovatel slovem dcery manželky synů Noemových, neodporujeme mu, ale nevíme, proč bychom raději neřekli manželky (ženy) synů Noemových.

V § 13. se dí, že Abraham „spatřil v křoví k o z l a“ (str. 35.). Bible a dějepisy biblické praví „s k o p c e“.

Nešťastný jest § 16.; že moře se rozdělilo a Israelité přešli suchou nohou, že unikli Faraonovu vojsku, vypravuje se, jakoby to byly věci obyčejné a ne veliké zázraky. Nad to následující nesprávnosti. 1. Přišli na poušť a tam byly jen skály a písek. Vždyť tomu tak není a dítky se pak katechety budou tázati, co se dalo s velikými stády Israelitů. 2. „Každého dne,“ praví kniha, „přiletěly křepelky a ty byly krotké.“ Tu patrně dvě chyby a) že přiletěly každého dne a b) že byly krotké. 3. Mana byla bílá mouka. 4. „Josue dovedl Israelity a ž k ř e c e, ta jmenovala se Jordan“ (str. 41. a 43.).

§ 11. jest dosti pěkná katechese. Než i sem vloudila se nesprávnost. Anděl pozdravil Marii Pannu: Zdrávas, milosti plna. Slova „Maria“ neužil anděl. Messias a Spasitel slovně nejsou synonyma. Jak pěkně by tomu § slušel pěkný a dítkám příměřený výklad slova toho!

V § 19. praví se: „Smutní vyšli za něšto. Tam byl starý chlív.“ — Nevíme, proč se pan pisatel nadržel staré, dobré tradice, že uchýlili se Josef a Maria do jeskyně, kteréž se užívalo za chlív.

V § 22. vypravuje se o 12letém Ježíši, jakoby sv. Josef a Maria Panna již v Jerusalemě — tedy ne teprv na cestě — božské dítě byli pohřešili. což není správné. Sv. Lukáš aspoň (2, 4. 3.) praví: „když se navracovali“ (cum redirent, remansit puer etc. ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπεμείνεν etc.). § 23. Tu se líčí poušť na Jordanu, jakoby to byla nějaká Sahara neb Gobi, kde nic neroste a kde není leč písek a kamení. Toť přec nesprávně. Již rozoumek

dětský si pomyslí: Ale vždyť tam byla řeka?

Těžko by bylo p. spisovateli dokázati větu, že sv. Jan, když P. Ježíše křtil, lil mu na hlavu vodu, byť i malíři tak děj ten malovali; — a pak větu: když Pána Ježíše křtil sv. Jan, že v tu chvíli nad ním se objevila holubice atd. Evang. praví: „Baptizatus autem Jesus confestim ascendit ex aqua, et ecce aperti sunt ei coeli etc.“ (Mat. 3, 16.) — „Jesu baptizato et orante etc“ (Luk. 3, 21.) Správné jest, že když P. Ježíš z vody vystoupil a se modlil, tu se otevřela nebesa. Učíme-li žáky správně vyslovovati a, b, c, a počítati $2 \times 2 = 4$, proč ne správně biblické údaje?

V § 28. zove p. prof. vzkříšení Lazara zázrakem největším a posledním. Nebyl ani největší, ani poslední.

V § 29. vykládá se, že v krajinách těch (východních) nejedí lidé na koních, ale na oslích. Není tomu tak a nebylo tomu tak od doby Šalomounovy Zde patrně sluší výklad jiný, významnější, jemuž dítky snadno porozumějí (Plesej dcero Sionská, aj k r á l t v ů j atd.)

Podivný jest také výklad: „V neděli tu přinesou lidé do kostela ratolesti s květy, to jsou pruty, které mají květy.“ (str. 75.)

§ 30. Tu líčena večere Páně. V tomto § v lečems nesouhlasíme. Necháme platiti slova: Pán Ježíš zůstal v Jerusalemě, dávajice jim význam, že Pán ve dne docházel do Jerusalema, ale učí-li katecheta dítky, že beránek velikonoční byl bílý, — toť sotva s pravdou se srovná.

Pak praví p. spisovatel, že židé před jídlem a po jídle r u c e a n o h y si umývali Že ruce si umývali, toť pravda. Ale nohy?

Nemůžeme souhlasiti s tím, co a jak se vypravuje o zradě Jidášově. P. spisovatel líčí děj tak, jakoby Jidáš zrádné své nabídnutí byl učinil v den večere, což asi není správně. Koho políbím atd. to řekl Jidáš teprv na cestě do Gethsemani, ale p. spisovatel líčí vše tak, jakoby slova ta byl Jidáš pronesl již při nabídnutí svém.

§ 33. Pilát vyvedl P. J. na pavlán volaje památné: Ecce homo! Ale nevolal lid: Ukřižuj — nýbrž „Pontifices et ministri clamabant“ — kněží a služebníci. — (Jan 19, 6.) V Srdínkové biblické dějepřavě stojí nesprávně: Zástup.

V § 34. stále se mluví o h o ř e Kalvarii; ale známo, že Kalvarie nikdy horou nebyla a není. Písmo sv. ji tak nikde nenazývá; biblický dějepis tu nesprávně mluví o h o ř e.

§ 35. Pan spisovatel tu vypravuje, že po skonání Páně snali sv. tělo s kříže, lotrům zlámali hnáty, Ježíši jeden voják probodl bok. Dva nábožní mužové Josef z Arimathie a Nikodem prosili Piláta o tělo Páně, pomazali atd. (str. 93.)

Pořad tento není správný.

V § 36. vypravuje se o Vzkříšení Páně. Hned z počátku čteme, že „kámen se od hrobu odvalil“. Proč ne dle slov sv. Matouše (28, 2.): *Angelus descendit de coelo et revolvit lapidem?* Takto to uslyší dívky v evangeliu na Hod Boží Velikonoční.

V § 37. Zcela chybně vypravuje se, že se Marii Magdalské zjevil P. J. na cestě. Evangelium a biblická dějeprava podotýká výslovně, že to bylo u hrobu. „*Maria autem stabat ad monumentum foris etc. εξω*“. (Jan 20, 21.)

§ 38. Začíná větou, že Pán Ježíš po svém z mrtvých vstání ještě 40 dní na zemi zůstal a svým apoštolům v Jerusalemě se zjevoval, což zajisté správně není, anť P. J. se i taky jinde zjevoval. Vždyť již v předcházejícím § mluví pan spisovatel o P. J. v Emausích. Dále praví se: „P. J. vstoupil na nebesa a veliká, jasná zář se ukázala“, o čemž však v bibli ničeho se nedočítáme.

Vytýkající tyto vady učinili jsme tak sine ira et studio. Těšime se zajisté, že 2. vydání spisku tohoto bude dílem důkladným a tím se jistě stane, přiloží-li pan spisovatel k dílu svému oprávnou ruku. Jeho bohatá zkušenost, jakož i rutina katechetická oprávnují nás k nejlepšímu nadějí.

V Praze, dne 4. listopadu 1895.

Konkursy.

V **Lanškrounském** okrese: m. říd. uč. v Horních Heřmanicích a spr. školy v Sudislavi; m. podučitele ve Velké Řetové, Huátnici, H. Heřmanicích, v Bystrci a m. podučitelky v Ústí n. O. Od 9./11. — V **Mnichovohradištském**: m. uč. v Bakově. Od 12./11. — V **Ledečském**: m. katechety v Ledči; m. říd. uč. ve Studené; m. uč. v Křenovicích, Křešíně, Pavlově a ve Vrbce. Od 1./1. 1896 — a v Pravoníně, Světlé, Zhoří; m. poduč. v Buřenicích, Košetnicích, Dolních Kralovicích, Ovesné Lhotě, Světlé, Šebořicích, Nové Vsi, Vonšově, Zahrádce a ve Zruči. Od 13./11. — V **Zamberském**: m. poduč. v Nekoři, Bohousové, Hejnicích, Lišnici, Lukavici, České Rybné a Slatině. Od 14./11. — V **Mělnickém**: m. říd. uč. v Čečelicích, Chlumíně a Šopce. Od 15./11. V **Čáslavském**: m. říd. učitele v Horce a Dobrovicích; m. spr. šk. v Hošťálovicích a Podhořanech; od 1./1. 1896 m. uč. v Klukách, Kraskově, Močovicích, Skuhrově, Tuhově, Vinařích a Zavrataci; m. uč. v Potěhách a ve Vrdech; m. poduč. v Habrech, Mičově, Vilímově, Zbýšově a ve Žlebích; m. učitelky v Golč. Jeníkově. Od 15./11. — V **Německobrodském**: m. katechety v Polné; m. uč. I. odb. na m. školy v Něm. Brodě; m. učitelky event. uč. odb. III. v Humpolci; m. spr. šk. v Libotíně; m. uč. v Lipnici a od 1./1. 1896 v Budíkově, Čejově, Dušejově, Květinově, Lhotici, Poděbabech, Skále a Vojslavicích; m. poduč. v Bělé, Převnici, Branišově, Ml. Bříšti, Dudíně, Humpolci chl., Větrném Jeníkově, Janovicích, Svatém Kříži, Lípě, Lipnici, Okrouhlici, Ousobí, Šejdorské, Věží, Veselém Žďáře a v Želivě. Od 16./11. — V **Přestickém**: m. říd. uč. po případě říd. učitelky na ob. dívčí šk. v Nepomuku; m. poduč. v Nekvasovech, Letinech, Měčíně, Neurazech (2), Vřeskovicích a Horčicích. Od 19./11. — Ve **Vinohradském**: m. říd. uč. v Bráníku; m. katechetů v Žižkově, ve Vršovicích 2 na ob. chl. a na ob. dívčí; m. uč. v Pyšelicích; m. podučitelky v Žižkově (2) při 1 ob. dívčí šk. Do 10./1. 1896.

O B S A H: Profily vychovatelské. Podává duchovní prof. Frant. Horáček. (Pokračování.) Náboženské spolky pro školní mládež. Píše Frant. Perka, kněz arcidiecése brněnské. (Dokončení.) — Čas a věčnost. Patero řečí, které pro dobu adventní napsal Dr. Rud. Horský. — Promluvy k mládeži v čase adventním. Napsal František Chramosta. — Směs. — Literatura. — Konkursy.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jilská ulice. Tam budíž zasíláno předplatné; tamtéž budíž adressedovány i reklamy, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Profily vychovatelské.

Podává duchovní professor František Horáček.

(Pokračování.)

Dítě nezdárné.

Co je zahradníku planá jabloň neb hrušeň, nesoucí dřevnaté, nezáživné ovoce, co je zvonáři puklý zvon, jenž místo líbezného tonu vydává chroptivý zvuk, co je továrníkovi zboží, na němž shledává se tak zv. „kaz“, co je fotografu podobizna, ukazující místo ušlechtilých rysů lidského obličejce pitvornou frašku, — to je vychovateli *dítě nezdárné!* Planá jabloň, puklý zvon, zpotvořená podobizna, zkažené zboží, — nestojí za nic! A tak i dítě nezdárné, které nižádného užitku nepřináší, nestojí za nic, ano, škodí ještě svým špatným příkladem! Ve sv. písmě dočítáme se, že Pán Ježíš planému stromu zlořečil: „A vida jeden fíkový strom vedle cesty, přišel k němu, a nic na něm nenalezl, než toliko listů; i dí jemu: Nikdy neroď se z tebe ovoce na věky! I uschl hned fík ten. (Mat. 21, 19.) Má-liž vychovatel vésti sobě podobně vůči děcku nezdárnému? Toť ovšem nej-pohodlnější by byla methoda, kdyby učitel nezdárnému klukovi asi řekl: „Tys, ničema a ničemou zůstaneš — beztoho skončíš jednou jako zlosyn, jdi mi s očí, nechci se víc o tebe starat, atp.“ Avšak *správnou* by ta methoda nebyla a nejméně hodna učitele křesťanského, jemuž mají býti jedinou normou vychovatelskou podobenství Páně o marnotratném synu, o ztracené ovci atp. — a jediným, ač nedostižným vzorem, vznešený příklad Božského Učitele! Že k tomu patří neobyčejná dávka trpělivosti a obětavosti, to milerádi uznáváme, znajíce sami z dlouholeté zkušenosti ty „slasti“ úřadu vychovatelského; také připouštíme, že snaha vychovatele pouze ve vzácných případech vítězí nad škodlivými vlivy domácnosti, které skoro výlučně nesou vinu na nezdárnosti dítěte; i tomu dáme, že se na škole v tom ohledu žádají věci nemožné, a že vychovatelský vliv školy na mnoze se přeceňuje: avšak také výjimky se vyskytují, kde vlídná a neúmorná péče učitele zkušeného dovede děcko nezdárné přivést na pravou cestu! A ještě blahodárnější jest účinek, upozorní-li učitel sám při vhodné příležitosti rodiče na chyby, jichž se u výchově dítek svých dopouštějí. Při tom netajíme sobě nikterak obtíží, s nimiž vychovatel (duchovní správce a učitel) v této příčině mnohdy se potkává — avšak „gutta cavat lapidem“! Zdá se nám, že na tuto stránku výchovy

často se zapomíná, neboť, kdežto na př. o povinnostech dětí k rodičům při každé příležitosti se káže, slýcháme naopak velmi zřídka kázati o povinnostech rodičů k dětem, ač téhož za dnův našich mnohem více zapotřebí jest, nežli kdy jindy. Již *Salzmann* na to sobě stěžoval: „Evropané, kteří se usídlili v jednom městě Bengalském, nad míru radovánkám se oddávali, ani pouze o hostiny, pitky, hudbu, ohňostroje atp. se starali, co zatím domorodci hladem a morem stížení mrtvi padali u prahů rozmařilých boháčů, aniž by srdce těchto nad smutným pohledem se byla pohnula! Něco podobného také u nás spatřiti lze! Neboť také mezi námi nachází se množství otroků, vězících v poutech tělesných i duševních! Jaké prvním křesťanům trpěti bylo za kteroukoliv nehodu, která přikvačila na pohanský Řím, rovněž parobové, o nichž jsme se zmínili svrchu, odnesou obyčejně veškerou mrzutost a špatnou náladu svých představených. Ubožáci a parobové tito jsou *děti*, strádající pod tlakem nerozumné výchovy, a mučitelé jich jsou především *rodiče!* Na nejvyšší politování hodné jsou útisky, jimž v převážné většině rodin vysazeny jsou; nicméně lidé na výjevy podobné již tak uvykli, že s chladnou myslí dívají se na trýzeň dítek, aniž by jim napadlo, že se se jim děje veliká křivda!“¹⁾

Zde třeba opět a opět pamětlivu býti důrazných slov sv. Pavla k Timotheovi: „kaž slovo, nabízej v čas i ne v čas; tresci, pros, zehři ve vši trpělivosti a učení.“ (2. Timoth. 4, 2.)

Dále ovšem třeba studovati chyby dětské a tak si osvojiti známost „pathologie vychovatelské“, což vyžaduje nemalou znalost dušesloví, pozorovací talent a zkušenost praktickou. Nikterak nepostačí, přichází li učitel k závěrku, že ten onen žák je „nezbeda, nezdara, ničema, nemrava“ atd. nýbrž dlužno vytknouti chyby dle dělidel psychologických a mravných, čili, jinými slovy řečeno, míti na zřeteli *individualitu* žákovu!

Individualita děcka, která je nástinem budoucího charakteru, mnohdy již záhy se proklubává. Ejhle děcko dvouleté, kterak si zahrává s loutkou! Přistoupíte k němu a dítě přívětivě: Aj, aj! Ukaž mi tu pannu atd. Dítě hodné otevře na vás do kořán své nevinné oči, a pohybem trochu nemotorným sice, ale za to dvojnásob upřímným podá vám bračku, o kterou jste je požádali. Najde se ale také děcko, které oběma ramenoma přimkne loutku k sobě a začne vrískati, jako by je na nože bral. Toť dítě *sobecké*, dítě *nezdárné!*

Na ulici uzříte chumáč chlapců *šestiletých*; hlasitě hovoří, strkají hlavy dohromady, živě pohybují rukama, zajisté že něco kutí. Přistoupíte blíže, nuže co vidíte? Výrostek, jenž mezi nimi tvoří capo, připevnil chrousta nitkou na tyčince a ubohý brouk otáčí se jako mlýnek. To není vše! Nadějný výrostek, k němuž mladší soudruzi vzhlíží s obdivem, s tajuplnou tváří jme se vyprávěti, že kdesi v křoví objevil ptačí hnízdo; až mláďata jen poněkud opernatí, jak je vybere. Hoch tento je nezdárný, neboť je *surový* a *ukrutný*.

Vstoupíte do domu, kde rodina je právě u oběda. Ihned padne vám do oka dítě, které jako pravý otesánek hltavě sobě vede. Dříve než otec ještě svoji dávku obdržel, křičí otesánek jako mladé káně: „Mami, mně dřív! Pepa dostal víc než já! Já chci více mastnoty. Ještě omáčku! Pozorujte děcko toto, kterak jí! Hltá ústy, očima, rukama . . . pojednou zakucká se, počne se dávit, zmodrá v obličejí, zmítá sebou, převrhne talíř, až polévka kape ručejem se stolu přímo na otcův sváteční oblek. Toť dítě *obžerné* a eo ipso *nezdárné*.

¹⁾ Salzmann „Krebsbüchlein“ Leipzig Reclam pag. 7—9.

Pozorujte tohoto žáka ve škole! Ani minutu klidně neposedí, a kdykoli se ho na něco tážete, nedá odpovědi, protože neví, o čem je řeč. Jestli v nejvyšší míře *roztržitý* a *lehkomyšlný*, neboť všechno poučování a napomínání učitelovo zůstává marným. Žák jednoduše *nechce* dávat pozor! Ale kdyby aspoň nevytrhoval svého souseda! Ale to mu brzo něco do ucha šepce, zas nějakou hračku mu ukazuje atp. Konečně učitel neví sobě jiné rady — a jelikož tělesně trestati hochu nesmí, postaví ho před lavici. Ale tu si teprve uvázal metlu! Dříve vytrhoval lehkomyšlník pouze své sousedy, ale nyní dává pohoršení veškeré třídě! Obrací se na pravo a na levo, vrtí sebou, potřásá hlavou, a kdož může všechna ta allotria bujného neposlechy vylíčiti! Učitel sáhne nyní k poslednímu prostředku, který má k dispozici. Káže žákovi nezbednému, aby se postavil za poslední lavici, (učirna je veliká) tak, aby spolužákům nebyl na očích. Ale ani to nic nespomůže! Bujný neposeda za lavicemi provádí přerůzné prostocviky, za tím jedině účelem, aby trpělivost učitelovu postavil na zkoušku. Učitel zatím dělá, jakoby dobrovolného „sokola“ ani neviděl; tu tento začne tleskati rukama a poskakovati — celá třída se ohlédne a propukne v homerovský smích! Učitel vidí, že vůči nezdarovi je malomocným. ¹⁾ Žák tento ztratil veškeren cit pro *autoritu*, je *neposlušný*, *svévolný*, a tudíž *nezdárný*.

Sv. Augustin vypravuje o dvojčatech, z nichž jedno pokaždé *závistí* se zelenalo, kdykoli bratříček jeho brán byl od společné matky k prsu. Závist bohužel u dítek velmi často spatřujeme. Jak častokráte přecpou se děti pokrmem jedině z té příčiny, aby nemusely zbytek nechat bratříčkovi nebo sestřičce! Dítě *závistivé* je *nezdárné*! Také *prolhanost* a *licoměrnost* možno pozorovati u žáků u míře nejvyšší! A kolik jest otců i matek, kteří svým prolhaným potomkům sednou na vějičku! Toníkovi se nechce do školy — má přijíti pan katecheta, který bude zkoušeti katechismus, a Toník nic neumí. Proto chce ztřešší škole ujíti za každou cenu — ale jak? Vyjde ven, aby si hrál — v brzce ale vrátí se s bolestným vzlykáním kulhaje, vleka pravou nohu za sebou. Co je ti? ptá se matka. Já nemohu na nohu, vyvrtl jsem si ji v kotníku, ouvej! to je bolest; a zítra nebudu moci do školy. To jsi opět někde těkal, jak to již umíš! Ale bratříček Jeník nenechá na Toníka dopustit! Mami, povídám ti, že Toník za to nemůže; šlápl pouze křivě a už to bylo! — Toník ovšem musí ihned do postele a matka nemůže starostí ani usnouti. Časně z rána musí zavolati z města lékaře — ach ano! Do školy musí poslati omluvenku. Ráno napíše matka omluvenku a vydá se do města. Ale Toník, sotva že cítí „čistý vzduch“, rovnýma nohama z postele ven, kde těká a dovádí s dětmi sousedovic, které dosud do školy nechodí, ana zatím ubohá matka s usazeným obličejem chvátá do města. ²⁾

(Příště dále.)

Vzhůru k dílu!

Píše Jan Nep. Jindra.

Nobilitas ornat,
religio evehit!

Jsou jisté doby v dějinách, jež jsou označeny zvláštním svatým zápallem pro věci nebeské. Vše, což křesťanu bylo draho i vzácné, dovedl obětovati pro Boha a víru katolickou. Náboženství pronikalo život veškerý, rodinný i veřejný. Za dnů

¹⁾ Na chodbu postaviti žáka nesmí. Pozn. spis.

²⁾ Srovn. „Unsere Kinder v. Leopold Schmerz, Wien Pichlers Witwe & Sohn 1882.

však našich jakási netečnost ovládá mnohé. I lhostejno jim, zda církev, jejich matka, protivenstvím sevřena nebo růžemi věncena. Taková lhostejnost jest nemocí, nemocí těžkou, a není radno jí zanedbávati. Z té příčiny pastýřské bohosloví uznané předpisuje léky, jichž třeba užívati. Meze vychovatelského časopisu dovolují nám pouze o některých se zmíniti a to jen tak, pokud pro školu vhodno a způsobilo. Osmělujeme se tudíž podati některé návrhy, jež by, v život uvedeny jsouce, zdárně působily proti netečnosti náboženské. —

Chceme-li platně prospěti, třeba nám znáti hlavní příčinu náboženské netečnosti. Příčinu tu odhaluje sám božský vychovatel Ježíš Kristus, když učí: „Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti“. „Nemůžete Bohu sloužiti i mammoně“. (Mat. 6, 24). V těch slovech i naše úloha vychovatelská. Zásadou naší budiž: „*Vzhůru srdce*“. Odvráťme chovance od světa a vedme je vzhůru, k nebesům, v říši nadhvězdnu. To se stane, když náboženství pronikne nejen rozum jejich, nýbrž i *srdce i vůli*. Religio evehit!

Z řečeného patrně, že pouhé naučení se katechismu nedostačí, nauka Páně musí pronikati celý život. To pak se stane *náboženskými cvičeními*. Četná cvičení náboženská bývají konána, na mnohá však se často zapomíná. Z té příčiny na ně upozorniti chce článek přítomný. Myslíme tu

I. na obnovu dobrého úmyslu,

II. na modlitbu rozjímavou a konečně

III. na duchovní svaté přijímání i návštěvu nejsvětější Svátosti.

Neděs se nikdo, že také do „Vychovatele“ přichází článek o obnově dobrého úmyslu, o rozjímavé modlitbě, o duchovním přijímání svatém a o návštěvě nejsvětější Svátosti. Z úst mnohého snad vyklouzne: „Co vše na nás již žádají, již i modlitbu rozjímavou zavlékají do školy, i duchovní sv. přijímání“. Ale slova uvedená nejen nepodávají omluvy nýbrž sypou výčitky na toho, jenž je propustil z úst.

Představme si zjev zcela známý. — Dítě odchází do ciziny na *školu vyšší*. Opouští dům otcovský a srdce matčino. — Otec promlouvá několik vážných slov. Dítě slzí. Matka je poroučí v ochranu Boží i Panny Marie. Rodiče žehnají křížem dítě a napomínají, by poslouchalo vnuknutí anděla svého. — Setrvá-li dítě pod ochranou sv. kříže, setrvá-li pod stráží P. Marie, dbá-li hlasu andělského: jisto jistě, zachová nevinnost duše nesmrtelné. Vždyť bdělé oko učitelovo vidí nebezpečí každé. Proto je varuje a k dobrému vede. I na jiné škole najde katechumen vždy katechetu, jenž ostříhá sobě svěřených jako oko v hlavě.

Jinak však bývá, když katecheta žáky nebo žákyně *propouští* ze školy *do světa širého*, kdy k nim mluví naposledy. Jistě bývá to okamžik dojemný. Povzbuzuje všechny, by v dobrém setrvali, a varuje před nepřátely spásy. Není pochybnosti, že všichni hluboce jsou dojati, ba slibují, v dobrém setrvati a zlého se varovati. Než neuplyne mnoho měsícův — a neobyčejná stává se změna s našimi žáky. Svět a radosti jeho zvítězily u nich, odvracejí se od cesty dobré. Co toho příčinou? Neodvažujeme se zlehčovati práci a námahu školní, jsme úplně přesvědčeni o svědomitosti, pílí a horlivosti učitelův a katechetů *katolických*. Toho dokladem, že dlouho, velmi dlouho jest bojovati světu, než otevřeno mu srdce bývalých žáků našich. — Ale ani to státi se nemělo. I tu jest naší svatou povinností opatřiti srdce svých svěřených zámekem, k němuž klíče nenalezne svět. Takový zámek vidíme ve vzbuzování dobrého úmyslu, v modlitbě rozjímavé, v duchovním sv. přijímání a v návštěvě nejsvětější Svátosti oltární.

I. *Vzbuzování dobrého úmyslu.* — Zásadou osvědčenou jest, že repetitio mater studiorum; kdo opakuje, umí a nezapomíná. V životě mravním možno podobné opakování nazvati svatým návykem anebo i výcvikem. Život člověka jest ustavičný boj. I jest prospěšno osvojit si aspoň něco ze života vojenského. — Vítězství v boji po výtce založeno na výcviku vojska. Podobně i u nás, chceme-li zvítěziti nad hříchem. Co platna i zbraň nejlepší, když s ní vojín zacházeti neumí? Co jsou platna všecka naučení, když jich člověk nedbá nebo na ně zapomíná, když jich nejvíce jest třeba? Z dějin znám jest výrok: Ceterum autem censeo, Carthaginem esse delendam“. Slova ta opakována tak dlouho, dokud nespočinula na zříceninách karthaginských. Něco podobného nechť i v životě našem. Hned ráno — zasvěťme veškeré myšlénky, řeči i skutky Bohu, celý život Ježíši věnujme. To budiž každodenní úmysl náš. Kdykoli se naskytá ať jakákoliv příležitost ke hříchu, ihned obnovme znova úmysl, jež jsme ráno, vstávajíce vzbudili a Bohu zasvětili. Tím stane se dobrý úmysl ten naším *světlem* a naší *sílou*. *Světlem* bude nám, abychom rozpoznali nepřátele od přátel svých, *sílou*, bychom nad hříchem zvítězili. — Všichni, kteříž se jakéhosi úspěchu dodělali v životě ascetickém, jsou tu nezvratnými důkazy. Jednáme-li my tak, jsouce vůdci mládeže na cestě k životu věčnému, naučme v témž duchu jednati i své katechumeny. Nacvičme s nimi krátkou modlitbu, v níž zasvěcují se úplně Bohu. Když byli jsme v duchovní správě, hned v první třídě vstúpili jsme dítkám v paměť následující modlitbu:

Mne's, Pane, ze sna probudil
po tiché, sladké noci.
Proč bych já Tě nevelebil,
ježž chránil jsi té noci.

Chci celý den Ti sloužiti,
své srdce zasvětití.
Sešli mi pomoc s nebe,
neb nic nemohu bez Tebe.

Dítky se modlivaly označenou modlitbu velmi rády a najednou se svěřily, že uvedená modlitba stala se u nich modlitbou pro všechny, kteříž společně bydlili. — V té příčině možno mnoho přispěti ku blahu a štěstí mládeže školní, ano celého okolí, zvláště ovšem celé rodiny katolické. — Kdo by seznati chtěl náuku uznaných učitelů katolických, nechť na př. otevře spisy *sv. Bernarda* a čte na př. „Sermones in cantica canticorum“. Tu v řeči čtyřicáté pozná, že svatý učenec jmenuje úmysl *tváří* duše lidské (*facies animae*) a duchaplně celé porovnání rozvádí. (Srovn. S. Bern. Sermones, Inností, 1888 str. 342—347).

II. *Modlitba rozjímavá.* — Není ve světě širém rozumného člověka, jenž by, podnikaje práci, dříve všeho neuvážil. Řemeslník při práci uvažuje. Hospodář velmi pečlivě přemýšlí, jak by se dodělal úrody hojné. Vědátor dnem i nocí přemýšlí, jen aby prospěl lidstvu. A přece vše to točí se kolem věcí časných. Což říci o stavbě budovy dokonalosti křesťanské. Její základy — v nedozírných hlubinách sv. víry, její kryt — hraničí s blankytem pevné naděje, její rozloha — objímá stvoření všecko láskou nehasnoucí, majíc uprostřed chrám, v němž nade vše miluje Boha, Jemuž se koří celé budovy stavitel. — Při podniku tak velikolepém by člověk uvažovati nechtěl? Jest to vážná otázka! — Než ptejme se, kolik lidí uvažuje o dokonalosti křesťanské? — Kdyby pojímali pravdy náboženské jako první křesťané, není možná lhostejnost náboženská. Jsem-li hluboce přesvědčen, že za každý čin, za každé slovo jest mi odpovídati před Bohem nejvyšš spravedlivým, nemohu si vysvětliti nestatečnost a zbabělost mnohých katolíků, běží-li o věc svatou, běží-li o spásu věčnou. — Někde jest chyba. Jsou snad i mnohé chyby, jež zaviňují onu zbabělost a lhostejnost. Ale není mezi posledními ona, že málo se uvažuje o věcech Božích, že se málo rozjímá!

Budme upřímní. Řekněme si pravdu. Je mnoho těch žáků, kteří, když opouštějí školy střední, umějí rozjímati? Kolik katechumenův odcházejících ze škol měšťanských umí v modlitbě rozjímaté k Bohu se povznášeti? — A přece, osmělujeme si říci, že, neodnáší-li si žák do světa modlitbu rozjímatou, odnáší si pro život náboženský málo. Několik naučených definic zapomene již o prázdninách a na školy vysoké neb do života přináší tak mnohý srdce snad bezúhonné, ale také prázdné všeho zápalu pro věci nebeské. Tomu li tak, neřivno, že záhy svět opouje srdce celé. Zkušenost denní dokazuje pravdu uvedených slov počtem hrozným. A přece řádným výcvikem v modlitbě rozjímaté zbraň mocná by dána byla všem proti nepříteli každému; v modlitbě rozjímaté otevřen byl by nevyčerpatelný zdroj nadšení pro vše dobré. Dojem chvilkový mizí, proto třeba znáti zdroj nepřeborný, by člověk nebyl právě opuštěn v okamžiku tom, když mu posily nejvíce nutno.

Mnohé leká již slovo „rozjímaní“. Představují si vše velmi strašně a obtížně. Patrně mají na mysli hned vzor, ideál rozjímaní, zapomínajíce, že ke vzoru nelze se dostat, nezačneme-li *aspoň někdy*. — Ostatně jest to názor *naprosto chybný*. když mnohý se domnívá, jakoby člověk *neměl vůbec rozjímati*, když neumí tak hluboce rozjímati jako na př. sv. Ignác. Každý dle sil nechť Bohu slouží. Proto nechť každý dle vědomostí svých rozjíma.

Postup mohl by býti asi tento:

1. Velmi snadno na př. katechumen každý dle následujících otázek si děj, o němž rozjímati chce, *jasně představí*: Co vidím? — Co slyším? — Co cítím?

2. Tane-li jasně na mysli děj, beze všech obtíží vyvodí sobě žák *naučení víry a naučení mravů*.

3. Hned na to *zpytuje své svědomí* a ptá se: „Věřil-li jsem, jak dnešní naučení víry učí?“ „Konal-li jsem dle vyvozeného naučení mravů?“

Snad pozná opak. „Ano, nevěřil jsem dle naučení víry, nekonal jsem dle naučení mravů, nekonal jsem dle naučení mravů. Poznávám následující chyby“

4. Poznáv chyby, *budí lítost a činí pevné předsevzetí*; přechází k otázkám: „Chci-li ještě budoucně podobné chyby se dopustiti?“ „Ne, nikoliv naopak chci“ (následují *zvláštní* dobrá předsevzetí) vyplniti.

5. Na to obrací se k Bohu vroucí modlitbou o pomoc, aby svým předsevzetím zůstal věren. Prosí i P. Marii, anděla strážce, svého patrona o mocnou přímluvu. Tím rozjímaní *končí*.

V tomto duchu kdybychom začali již na škole obecné, není pochyby, že bychom vycvičili katechumeny ve chrabré bojovníky pro čest a chválu Boží.

(Ostatek přístě.)

1. Rozjímaní jest velice důležitó i pro jiná náboženská cvičení, jichž zanedbávati nelze. Jest to 1. pobožnost křížové cesty a 2. pobožnost svatého růžence. — Pravda, pokud člověk jest mladý a zdrav, má dosti pomůcek k uvedeným pobožnostem, než i to pravda, že mnohem vroucněji modlí se, kdož přednáší prosby své Bohu slovy svými, nejsa vázán na slova tištěná. A dále. Což když člověk onemocní, sestárne a z knih čísti nemůže? Sedí neb leží nejednou sám — o jak šťasten, umí-li v modlitbě rozjímaté k Bohu zalétati! Co blahých chvíl mu poskytne rozjímaní při pobožnosti růžencové nebo cesty křížové! — V té příčině, prosím, nezapomínej nikdo na hodiny života poslední. Vše, čemu se učíme, jen k tomu směřuje, by poslední chvíle naše byly šťastny. Proto veleben, chválen a oslavován buď každý vychovatel srdce dobrého, jenž učí chovance své svatě žíti a blaženě umírati!

2. Mimo jiné i to budiž nám pohnutkou že papež Benedikt XIV. (1740—1758) ve své konstituci „*Quem ad modum*“ ze dne 16. prosince 1746. uděluje jednou za

SMĚS.

Přes svůj vysoký věk a oční neduh v práci neunavný, velice zasloužilý vyšehradský kanovník Beneš Method Kulda vydal právě firmou Picků na Smíchově skupinu 24 pěkně provedených obrázků barvotiskových; ba některé obrázky této skupiny jsou tak pěkné, že dostihují podobné obrázky francouzské. Každý pak z těchto obrázků jest na straně zadní opatřen případnou modlitbičkou, podanou veršem prostonárodním, což cenu jejich jenom zvyšuje. Obrázky tyto dojdou zajisté veliké obliby. —r.

*

Cíl školního vyučování je dle Komenkého (Nejnovější metoda jazyků XXV.) obsažen v latinském názvu školy „schola“. Slovo to pozůstává z počátečních písmen latinských slov: Sapienter cogitare (rozumně mysliti), honeste operari (počestně jednati), loqui argute (bystře mluvit).

Jos. V. Bouchal.

*

Slovo „Bůh“ vykládá zajímavým způsobem dr. Rosa ve své pověstné mluvnici českého jazyka z druhé polovice XVII. století. Jako slovo Bůh sestává ze tří písmen, tak jest i Bůh ve třech osobách. **B** je první mezi souhláskami a označuje Boha Otce; **ů** je poslední mezi samohláskami a označuje Syna; **h** povstalo z **uo**, čímž je dvojí přirozenost v Kristu vyjádřena, lidská, kterou vidíme, a božská, jejíž nekonečnost okrouhlostí **o** se vyjadřuje. Konečně je **h** vyslovováno dechem a označuje Ducha sv., který je duchem i Otce i Syna. Jos. V. Bouchal.

Smutný zjev. V Březnici konala se dne 26. října t. r. se žactvem obecných

škol sv. zpověď a pak hned na to svatě přijímání; poněvadž pak žáci, — jak se nám sděluje, — byli bez dozoru učitelského, opovážil se jeden žák z 5. třídy přijati tělo Páně bez sv. zpovědi. Jest na pp. katechetech rázně zakročiti, by dodržováním náležitého dozoru se strany správy školy podobný případ nikde se neopakoval (§ 48. zákona ze dne 2. května 1883. č. 25.)

*

Ve čl. „Školství na výstavě národopisné“ v Učit. nov. uveřejňovaném, doporučuje spis. čl. toho p. Ant. Kamaryt mezi jiným také prohlídku evang. pavillonu takto: „Celkem však evang. oddělení, jak již výše podotknuto, obsahuje mnohé a cenné předměty, na př. strašný (?) meč, kterým popraveni byli čeští páni na náměstí staroměstském 21. června 1621. Na meči tom vyryta jsou jména národních těch mučedníků. Dále tu najdeme četné rukopisy biblí, které pečlivě ukryty bývaly v dobách krutých a chovány jako posvátné památky. Různé památky po českých exulantech, četné kroniky, dopisy znamenitých mužů z doby pobělohorské, obrazy jejich, mnohé doklady o nesčetných utrpeních a pronásledováních tu u velkém množství vyloženy vidíme. Odporujeme tento pavilon učitelstvu našemu co nejvřeleji, zejména pak těm, které doba pronásledování národa českého zvláště zajímá.“ — Zvláště ten strašný meč je pro české školství pravým dobrodiním a prohlédnutím důkladným jeho snad se odstraní ještě ty mnohé nedostatky na školách. —a.

*

Ulehčení absolventům škol rolnických ve službě vojenské. Dle výnosu c. k. říšského ministerstva

měsíc plnomocné odpustky všem věřícím, kteříž každodenně půl hodiny neb aspoň čtvrt hodiny rozjímají, a to na den, ve kterýž ku stolu Páně přistoupí a na úmysl církve se pomodlí. Tytéž odpustky uděluje týž svatý Otec všem, kdož jiné naučili rozjímati. (Srov.: Müller, Theol. mor III. § 246, vyd. vídeňsk. 1884, str. 541).

3. Důležitost modlitby rozjímavé uznána od vychovatelů výtečných. Abychom neunavili, vzpomínáme jen slovutného kancléře pařížské university Jana Gersona († 1429. v Lyoně), jenž takto píše: „Absque meditationis exercitio nullus, secluso Dei miraculo, ad christianae religionis normam attingit.“*) Což na česko asi zní: kdož nerozjímá, nežije po křesťansku, vyjma ovšem, učiní-li Bůh zázrak s ním.

*) Srov.: Schlör, Clericus orans et med., Štýrs. Hrad 1883, str. 20.

války ze dne 22. července 1895, odd. 2. č. 4643 může vojínům, kteří s dobrým prospěchem odbyli školu hospodářskou a kteří na statku vlastním neb svých rodičů hospodářstvím zanášeti se hodlají, po náležitém vycvičení vojenském a se zřetelem na dobré chování valná část praesenční doby služebné udělením trvalé dovolené býti slevna. Rolnictvo naše nechť si dobře povšimne ulehčení tohoto. —a.

*

Němčina v uherských školách. Uherský min. vyučování Vlasič postavil se rozhodně proti vyučování němčině na školách obecných, prohlásiv to za maření času; ten, kdo němčiny potřebuje, může prý se jí přiučiti ve školách vyšších. —a.

*

Učení z paměti. Min. vyučování ve Francii upozornil učitele, aby žáky chránili proti nepřiměřenému ukládání učiva na paměť. Zejména upozornil na smutné následky systému zakládajícího se v tom, že žáci jsou nuceni učit se z paměti celým dlouhým stranám mluvnických pravidel, suchopárnému vypočítávání zeměpisných jmen a chronologických dat — což vše děje se na úkor trůbení samostatného názoru a ducha, jenž patřičným způsobem má k tomu veden býti, aby vyvíjel se k vlastnímu poznání a úsudku. —a.

*

Ministr vyučování v Pešti zaslal všem školním inspektorům výnos, v němž se konstatuje, že obecné školy zemí utěšeně se množí, avšak stejným krokem nepřibývá intensity vyučování. Dle výkazu posledního sčítání lidu umí čísti a psátí pouze 60·2⁰/₀ muž-

ského a 46·49⁰/₀ ženského obyvatelstva. Od vydání zákona o vyučování maďarské řeči státní uplynulo již 14 let, avšak účinek jeho není dosud v maďarském školství příliš patrný. Školním dozorcům ukládá se tudíž za první povinnost, aby přísně kontrolovali, zda školní mládež vykonává svou povinnost školní, při čem jim mají býti nápomocny vládní orgány. Ve výnosu uvádí se dále, že ve školním r. 1893/4 nebyl ve příčině maďarské státní řeči ve 2199 obecných školách ze 7200 škol s nemaďarskou vyučovací řečí docílen téměř žádný úspěch, aneb se v nich maďarštině vůbec nevyučovalo. Jest nejenom úřední, ale také vlasteneckou povinností dozorců školních, aby tomuto vskutku prý nesnesitelnému stavu odpomohli. —a.

*

Národní školství v Petrohradě. Počátkem t. r. bylo v Petrohradě všech veřejných škol národních 320, z nichž 173 pro chlapce, 144 pro dívky a 3 smíšené. 37·5⁰/₀ všech těchto škol bylo městskou obecní správou pojmenováno podle slavných mužů ruských. Žákův obojího pohlaví bylo 16.668. Roku 1894 vyšlo ze školy 2541 žáků, z nich 1413 hochův a 1128 dívek. Učitelských osob je 542, z nich 43 bezplatných. R. 1894 byla obec Petrohradská rozdělena na školní okresy, jichž zřízeno 30. Při každém šk. okrese je 10—14 škol. Každý okres má svého školního dozorce, jež volí městské zastupitelstvo; všichni dozorcí tvoří dohromady školní radu. Od r. 1893 koná nár. učitelstvo občasné společné schůze, v nichž rokuje se o rozličných potřebách školských. Schůzí takových bylo ve šk. roce 1893 až 1894 pět. —a.

LITERATURA.

Díl I. Zpěvy při čelnějších svatých obřadech církevních. Dle liturgických knih církevních sestavil, uspořádal a notopisem moderním opatřil ku potřebě katolických kůrů kostelních, zvláště venkovských Otomar Studnička, c. k. učitel při trestnici v Plzni. Cena 4 zl. Vydáno nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

Hudbě vůbec počátek svůj hledati sluší v prvních zpěvích užívaných k obřa-

dům náboženským. Proto sledujeme li dějinný průběh její, přicházíme v počátcích jen na zpěvy obřadní, kdežto po písni světské téměř ani památky. Ano, můžeme směle tvrditi, že hudba má za zachování svých památek starších výhradně jen mužům církve katolické co děkovati.

Všude i v menších chrámech se pěstoval zpěv, a to buď od zpěváků povolá- ných ve chrámech větších neb v menších od laiků, kteří v Čechách tvořili na př.

literácká bratrstva. K tomu účelu se ná-
pěvy opisovaly. Církvi se však jednalo
o jednotu.

Po sv. Ambroži z Milána (374—394),
zakladateli nynějších t. zv. církevních tonin,
papež Řehoř Veliký (590—604) první se-
bral zpěvy církevní do svého „Antiphona-
rium“. Největší zásluhy o hudbu do-
býl si Quido z Areza, který ještě ke dvěma zná-
mým linkám přidal dvě nové. Během 12.
století se přepisovaly všechny neumatické
kodexy na nový systém notový! V 16 sto-
letí počalo se v Římě všemožně pracovati
pro jednotu liturgie a zpěvu vůbec.

Na rozkaz Urbana VIII. byly hymny
Pierluigi da Palestrini s přidáním grego-
riánského chorálu po nové revisi znova
publikovány a rozšířeny po celém světě.
Pozdější všechny publikace knih zpěvu cír-
kevního, chtěly-li býti uznány za auten-
tické, musily býti předkládány stolici apo-
štolské v Římě. Že zpěvy ty podlehly časem
změnám, nebude překvapovati. Vytrí-
bily se však tak, že psátí o kráse jich je
zbytečno, poněvadž uznána je již věky.
V době nejnovější, ačkoli se pochlubiti
můžeme všelikými přednostmi a pohod-
lím, že netřeba nám jako dříve pracně
opisovati, byli jsme v té příčině pokud se
týče seřazení všech zpěvů na jednotlivé
zvláštní slavnosti neb obřady církevní
hodně pozadu. Pánům ředitelům kůru bylo
třeba prohledati kolik knih a vypisovati,
než sestavili si některý obřad ku své po-
třebě a na konec nebylo ještě všechno
správné. Ano, praví pan Studnička správně
v předmluvě: „Není tak zhora snadno se-
znati podstatu liturgie a s pravým poroz-
uměním sestaviti její částičky v organický
celek. Svaté obřady, jimiž se vnitřní život
a duch církve zevně projevuje, jsou velmi
komplikovaným dílem...“ K seznání
toho třeba nejen vědomostí, ale i zkuše-
nosti. Bylo zapotřebí knihy, která by
práci tu aspoň usnadnila; nyní však zde
máme před sebou práci úplnou, hotovou,
dokonalou. Zajisté, že leckterému spadne
kámen se srdce.

Vše zpracováno organicky správně, a
co jest hlavní — prakticky. Svědomitost
a pilnost, jakou pan spisovatel dílu svému
věnoval, svědčí o lásce jeho, s jakou práce
své se podjal, a může býti ubezpečen, že
se mu co nejlépe podařilo. Dlužno ještě
se zmíniti o jedné přednosti knihy té. Pan
Studnička praví v předmluvě, že „od sv.
textů liturgických, jakož i jich melodií
chorálních nedovolil si — nižádné, ani

nejmenší odchylky, ano, že snažil se jak
slova, tak i noty s úzkostlivou věrností
podati, jsa toho přesvědčení, že i ve vše-
obecné jednotě ritu jeví se jedna, svatá,
katolická a apoštolská církev, a že každé
odchýlení se od této jednoty má za ná-
sledek zmatek a vymyká se z požehnání
Božího.“ Doposud kde jaké pomůcky ve
směru tom zde byly, byly většinou na
úkor původních melodií, vydány v šanc
choutkám osobním. Pak kniha taková spíše
zmatky působila, než prospívala. Že i pan-
spisoval i pan nakladatel chtěli a chtějí
co nejsvědomitěji práci započatou dokon-
čiti a dobré věci prospěti, svědčí, že bude
vydáno „vedle celkové knihy, která bude
ředitelům kůru sloužiti za způsob parti-
tury i také každý jednotlivý obřad o sobě
ve zvláštních sešitkách, jichž si bude moci
každý kůr podle počtu zpěváků ve větším
počtu z a levnou cenou opatřiti na
způsob hlasů.“

Nyní jest na pánech, kteří knihy ta-
kové nevyhnutelně potřebují, by knihu
tu hojně kupovali. Cena, jak každý se
přesvědčí, je mírná. Konečně, vždyť mohou
kostely si samy knihu tu zaopatřiti.

Knize této dostalo se i lichotivého
uznání nejdůst. kníž. arcib. konsisoře. Uvá-
díme ze schválení jen jednu větu: „Kniha
pana Studničky jest dobře uspořádána,
s originály církevními v sou-
hlas uvedena, hrubých chyb a ne-
příslušností prosta a zvláštní prak-
tičností vynikající.“ St.

**Pestrá cesta zeměmi koruny Svatováclav-
ské.** Složil J. V. Rychtářík, ilustrovali
V. Černý a K. Stapfer. Nákladem J. R.
Vilímka v Praze.

Práli bychom si častěji — již z ohledů
vychovatelských — moci doporučiti po-
dobnou stejně originelní jako půvabnou
novinku; skutečně jsme v naší dětské litera-
tuře neměli posud ničeho podobného, co
by dětem každého stáří skytalo vedle nej-
výše poutavé a ušlechtilé zábavy také
mnohonásobný prospěch, zaučujíc je bravě
nejen zeměpisu, ale uočí zajímavě znáti před-
nosti i památnosti veškerých větších měst
v Čechách, na Moravě i ve Slezsku, čehož
známost si obyčejně dospělý osvojí teprve
po delší době v životě praktickém.

Tak na př. na veliké skvostnými
obrázky ozdobené mapě malý i velký hráč
octnuv se pomocí malé kovové značky před-
stavující turistu v Kardašově Řečici, zví,

že to rodiště Boleslava Jablonského, že ve Zaojmě lze obdržeti nejlepší okurky, v Strakoncích zví o Švandovi dudáku, a odvážný cestovatel na Sněžku jest náležitě oslavován v Hodslavicích, navštíví rodný domek Palackého, v Poltštyně se ubytuje na léto; kdo však neopatrně zabloudí u Vyššího Brodu k Čertově stěně, dozná žertovné nehody, že se musí vrátiti zpět do Prahy, odkud se nastupuje znova cesta po vlasti.

Stejně umělecky jako případně jsou zde na veliké, ztuha podlepené a pohodlně se skládající mapě označeny rázovité vlastnosti měst. Mělník zastupuje obrazec s vínem Klatovy kytice karafiátů, Stadice pluh Přemyslův, Olomouc opatřena odznakem sídla arcibiskupova atd. léčivé lázně, zříceniny památných hradů, znaky starých, šlechtických rodů velmi případně jsou zde umístěny. Bylo by zbytečno mnoha slovy doporučovati tuto věc nejvýše záslužnou a zábavně poučnou zvláště proto, že jako vychovatelská pomůcka hodí se velmi dobře co dárek sv.-Mikulášský i vánoční. Cena úplné této zajímavé hry s cestovními značkami, kostkami a pod. pro libovolný počet hráčů ve skvostné krabici jest nepatrná, obnášejíc pouze 2 zl. 10 kr., což jest dosti malý obnos vzhledem k užitku, který z toho vyplývá.

L. Grossmannová-Brodská.

Dědictví sv. Ludmily. Oddělení I. Zlaté Lístky. Dárek věnovaný útlověkým dítkám do Zlaté knihy zapsaným. Společně řádali: František Pech, č. kanovník a děkan v Písku, a Eduard Mérgl. Se 7 obrázky. Oddělení II. Zlaté klasy. Společně řádali P. Jos. Nedvídek, c. k. gymn. prof. a biskup. notář.

Na českém jihu tiše, ale záslužně na rozvoji dětské literatury pracuje spolek „Dědictví sv. Ludmily“ čili „Zlatá kniha“. Již po 33 let rozesílá do českých křesťanských rodin své podíly a každé číslo jest velmi pěknou knížkou a to jak po stránce zevnější tak vnitřní. Redakce svědomitě dbá, aby příspěvky jak „Zlaté L.“ tak „Zlaté K.“ byly zdařilé a tudíž cenné. rozevřeme „Zl. lístky“! Obsah jest velice bohatý. Na první místo zařaděn jest životopis Jeho kníž. Mil., Dr. Theodora Kohna, arcibiskupa olomouckého z péra osvědčeného spisovatele A. B. Šťastného. Od téhož spisovatele vřaděno do knížky několik menších

črt povídkových (Na výletě, Psíkové a vrabčiči, Zimní večer, Trpělivý Chytráček, Kaplička v lese, Ježíškovo nadělení a Karolinčin Miloušek), jež jsou sice jednoduché, za to však účinně působící tendence a vynikají svou rázovitostí duchu dětskému přiměřenou. K těmto kratším povídkám druží se ještě jiné kratší obrázky, jako: „Papírové květiny“ od J. Miloty a „Bílé šatičky“ od V. Lužické; původ „Hradu Habsburgu“ vypisuje velmi zajímavě J. Mcelský a cit dynastický budí K Krkonošský svými „Vyprávěnkami ze života naší rodiny panovnické“. Vysoce cenným a nejděším příspěvkem jest „báseň a pravda“ „Z mého mládí“ od P. J. Nedvídky. Je to zdařilý obraz nedávné minulosti, zrcadlo vděčného srdce a ukázka, kdo a jak nejlépe může z dítek vychovati charakter. Práce tato psaná slohem jak vytríbeným tak mluvou správnou a zručnou měla by býti vzorem, jak se psáti má česky, a četbou všechných rodičů, aby poznali způsob, jak řádné charaktery lze vypestiti.

Druhým svazkem „Zlaté knihy“ jsou „Zlaté klasy“. V čele knihy jest věnovaná vzpomínka arcivévodovi Albrechtovi, maršálovi rakouskému. Hist. povídka „Vlastenci“, již napsal J. J. Váňa, zamlouvá se jak dějem, tak i propracovaností. Delší práci jest obrázek ze skutečnosti „Msta“ od Boh. Brodského. Bičováno jest v ní převrácené vychování a na odiv vystavuje se, kterak skromnost bývá povýšena a pýcha ponížena. Děj povídky „Na úsvitě“ od nižepsaného vzat jest z prvních dob křesťanství v Čechách a na Moravě. Další dvě práce od J. J. Vány (J. Mcelského) jsou obrázky přírodopisné, což lze jen schváliti, že pojí se v knížku zábavné s poučným. Závěrkem knihy jsou čtyry básně „Naše vzory“ od J. Miloty. — Obě knihy vydány jsou v úpravě, již postrádáme při mnohých českých knihách vůbec, i jest si jen přáti, aby počet údů „Zl. kn.“ se množil.

Karel Zákoucký.

Marcel Prévost, Polonevinné. Román. Se svolením spisovatele přeložil Em. ryt. z Čenkova. Cena 1 zl. 20 kr. V Praze 1895.

„Vzdělávací bibliotéka“, jejímž majitelem jest K. Stan. Sokol, a vydavatelem student Jos. Grosman, dospěla tímto románem čísla dva a třetího osmého. Probereme-li dosavadní vydané spisy, po-

známe, že ve „Vzdělávací bibliotéce“ není původního nic, a že francouzští spisovatelé dodělali se v ní úspěchu největšího. Jakým směrem nese se „Vzdělávací bibliotéka“ bylo již čtenářům našim několikráte povéděno, a snad bylo by velmi záhodno i zajímavě, kdyby napsala se delší studie o této „bibliotéce“, která by dosti dobrý nápis nesla: „Studentská moderna“ . . .

Prévostův přítomný román psán jest poutavě a překlad český čte se lehce. Auktor líčí zde život pařížských dívek takovým způsobem, že vyvolal — jak z jeho odpovědi viděti, — dosti mocný proti sobě odpor. Máme-li již zde projážditi mínění své, pravíme: Na mnohých místech zdá se nám Prévost škrobeným a snad i trochu úmyslným, nikde však není v tom smyslu sprostým a povídavým, aby hnus a nemrav byl bezprostředním jeho cílem, ačkoli rozličná intermezza (řeči a úsudky) budou smyslnost dráždit a v tom směru působiti, což jest snad podmínkou „moderní četby“ dosti oblíbenou a u čtenářů, kterým se to píše, nikoli nahodilou. Hrdinkou románu jest rozmařivá kráska, která nejhrubších poklesků mravních zevně se ovšem varuje, ale nebezpečností všelikých a dobrodružství nikoli nevinných se nevzdaluje a manželství konečně k tomu účelu uzavřiti chce, by se zachránila před finančním krachem a za zády dobráckého a poctivého manžela, by udržovala hříšný poměr s mužem, jemuž vše to za svobodna byla sdělila. Ničemník ten neštítí se z počátku ničeho, později však nemůže toho snést aby idol jeho „lásky“ náležel někomu jinému, a v posledním okamžiku vše zkazí, začež od své „lásky“ dostane bití a vyhnán byv, odchází „jako bičem sprá-

skaný pes“. Ze sňatku ovšem není nic a intrikánská krasavice zaprodá se bankéři. Celé okolí zkažené krásky podobá se jí velice, a téměř všechny uvedené dívky ještě ji předčí v rozpustilostech, známostech a dostaveničkách. Má-li pravdu francouzský auktor, že prý takových (Les demi-vierges) „polonevinných“ jest všude dost a v jiných zemích prý ještě více než ve Francii, má zajisté pravdu soudný čtenář, řekne-li, že společnost lidská jest strašlivě zkažena. Že takovým dívkám, jaké zde líčí auktor, nepřisluší krásný název „panna“, neupře nikdo. Kdyby jen z části pravdivy byly názory, které o panenství a manželství mají tyto „polopanny“, bylo by nyní i budoucí lidstvo nad míru povážlivým.

Pozoruhodny jsou myšlenky auktorovy o moderní domácí výchově dívek, jakož i výchově v katolických pensionátech a o křesťanském manželství. V tomto směru je nám Prévost velice náchylným a hájí co nejrozhodněji blahodárné působení katolického náboženství. Najdou však myšlenky jeho ozvěny v srdcích čtenářův a čtenářek, na něž jsou adresovány? A nejsou všechny tyto jakož i jiné dobré myšlenky auktorovy jeho vlastní vinou a tendencí úmyslnou zatemněny a téměř úplně přiklopeny sutinami epísoď, názorův a kritik, které rozněcují smyslnost? Nám zdá se, že mravokárný Prévost nebral věc do opravdy, a že i jeho kniha více povzbudí nežli odpudí od zkaženosti, která staví se na pranýř záhuby a hanby. Krok k lepšímu učiněn však touto knihou přece, poněvadž její auktor mravní zkaženost haní a po zachovalosti touží, kteréhož dojmu se sotva který čtenář zbaví!

Filip Jan Konečný.

Spisy redakci zasláné.

Sborník historického kroužku. Majitel, nakladatel a vydavatel *Društvo „Vlast“*. Odpovědný redaktor Dr. M. Kovář. R. 1895. seš. 4. s následujícím obsahem: Po stopách Drabíkových proctví. Příspěvek k dějinám české emigrace. Podává Petr Špička. — O katolických paních v Čechách za doby reformace. Napsal prof. Josef Vávra. — Z dějin katolických missií v Čechách r. 1670—1700 Dle pramenů v archiválních sděluje Dr. Antonín Podlaha. —

Drobné zprávy a posudky. Trčkův řád bohoslužebný z r. 1616. — Klementinum v době obležení Prahy od Prusů 1757. — Sobotáři na Moravě a v Čechách v XVI. století. — List z pamětní knihy v Horním Stupně. — Rytíř František z Hustiřan — Oslava sv. Jana Nepomuckého v Neapoli atd. — Doporučujeme *Sborník* co nejlépe, upozorňujeme zvláště na velmi důkladnou a důležitou práci p. Špičkovu, ano, přáli bychom si, by ji důkladně a s klidnou rozvahou

prostudoval každý, kdo chce mluvit anebo psát o české emigraci a její duši J. A. Komenském.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. Nákladem družstva „Vlast“. Roč. XII., číslo 2. s následujícím obsahem: Zdánlivá intelligence zvířat. Píše Tom. Pícha. Děj lásky nevinné. Z Abrahama J. Ryana přel. Jan Vránek Pohořský. Panská přízeň. Napsal Bohumil Brodský. (Pokračování) Josef Bílek, sběratel bylin v Kolumbii, v Jižní Americe. Sděluje Boh. Hakl. (Pokračování.) Všichni národové mají náboženství! Píše Filip Jan Konečný. (Pokrač.) Feuilletony z cesty po Rusku. Píše Fr. Žák. (Pokračování.) Syn kostelníkův. Román. Napsal Carlos Frontaura. Přeložil ze španělštiny Fr. Dolejš. (Pokračování.) Národopisná výstava československá v Praze r. 1895. Píší Ed. Šittler a Dr. Ant. Podlaha. (Pokrač.) Některé katolické dobročinné vzdělávací spolky a ústavy v Praze. Píše Tomáš Škrdle. (Pokr.) Umění. Literatura. Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. Zprávy spolkové. Na „Vlast“, předplácí se ročně 4 zl, pololetně 2 zl, členové platí ročně 3 zl.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XI. číslo 22. jehož obsah jest: Kapitola o židech od Fr. Žáka. Svěcení neděle v cizině přirovnáno k našim zákonům z r. 1885. Feuilleton. Časové zprávy. Drobnosti.

Katechetik. Kurze Anleitung zur Ertheilung des Religionsunterrichtes in der Volks-

schule von Dr. Fridolin Noser. 2. vyd. u Herdera. Cena M. 1.20. — Velmi dobrá knížka, hodná doporučení.

Růže Dominikánská. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. Redaktor a vydavatel P. Aug. Kadlec, Ord. Praed. Roč. IX. číslo 7. a 8.

Dělnické Noviny. Red. T. J. Jiroušek. Ročník V. č. 5. s příl. „Hornické listy“ č. 14.

Časopis katolického duchovenstva. Orgán vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Red. Dr. Klement Borový. Roč. XXXVI. č. 9.

Zlaté listky. Dárek věnovaný útlověkým dítkám do Zlaté knihy čili Dědictví svaté Ludmily zapsaným. Sporádali František Pech, č. kanovník a děkan v Písku a Eduard Mérgl. Čís. XXXII. Se sedmi obrázky. V Písku 1895.

Nauka o větě a tvorba slov. Za pomůcku při vyučování v otázkách a odpovědích s příklady ku cvičení upravil Čeněk Semerád. Tisk biskupské knihtiskárny v Hradci Králové. — Nákladem vlastním. Str. 82. Úprava pěkná.

Několik povídek. Napsal P. Luis Coloma, S. J. Autorisovaný překlad ze španělštiny pořídil Alois Koudelka. Str. 247. Cena 80 kr. — Tvoří „Zábav večerních“, sbírky zábavného a poučného čtení pro lid roč. XVI. č. 3. Nákl. Cyr.-Method. knihtiskárny. V. Kotrba v Praze.

Třicet dva národní tance pro klavír v lehkém slohu upravil. G. J. Lašek. Nákladem Adolfa Švarce, v Hoře Kutné. Cena 1 zl. Týmž nákladem vychází časopis „Česká Hudba“.

Konkursy.

V **Hořovickém** okrese: m. říd. uč. v Hostomicích a Žebráce; m. katech. v Berouně; m. uč. v Hořovicích, Strašicích, Litni, sv. Janě pod Skalou, v Berouně a od 1./1. 1896. v Těžkově a Zvíkovi; m. učitelek v Hořovicích a Mýtě; m. poduč. v Běchčíně, Hůrkách, ve Sv. Janě pod Skalou, Jincích, Lohovicích, Mrtníku, Olešné, Svinařích, Šebešicích, Újezdě Prašném, Vosově, Vráži a v Mýtě. Od 21./11. — V **Mnichovohradištském**: m. podučitelky v Mnich. Hradišti. Od 23./11. — V **Poděbradském**: m. říd. uč. v Sadské. Od 29/11.

Upozornění.

Nemilým omylem byly v minulém čísle stránky 1., 2. a 7., 8. řečí Dr. Horského nesprávně vyřaděny, takže jich vyjmutí bylo by obtížné. Proto jsou ony stránky vytisknuty dnes znovu.

OBSAH: Profily vychovatelské. Podává duchovní prof. Frant. Horáček. (Pokračování.) Vzhůru k dílu! Píše Jan Nepom. Jindra. — Promluvy k mládeži v čase adventním. Napsal Fr. Chramosta. — Čas a věčnost. Patero řečí, které pro dobu adventní napsal Dr. Rud. Horský. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zasláné. — Konkursy. — Upozornění.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Pp. knihkupecům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřákova ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamacce, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Smích ve škole.

Každé vyrušení u vyučování jest nemilé, ať stává se dětskou těkavostí a roztržitostí nebo čímkoli jiným. Ale nejvíce nemile dotýká se zajisté učitele smích, jež pozoruje ať u jednoho, ať u více dětí, poněvadž u vyučování jedná se vždy o věc vážnou a s tou je smích v naprostém odporu. Zvláště pak některé předměty, na předním místě náboženství, jsou povahy takové, že smích vyučování to jaksi uráží a znesvěcuje.

I z jiné příčiny je smích pro vyučování a kázeň nebezpečným. Těkavostí ani hravostí nesvede dítě tak snadno své spolužáky k nepozornosti, jako smíchem: smích jest nakažlivý. Kdo na smějícího se pohlédne, zasměje se obyčejně také, a za chvíli směje se jich několik. Je-li učitel ke smíškům shovívavým, stane se smích snadno zlozvykem, jenž se pak objevuje ve škole každé chvíle.

Opatrný učitel nedopustí tedy, aby se zvyk tento ve škole zahrnil, a přičiní se o odstranění tohoto nezpůsobu u každého jednotlivce. Pozoruje-li, že se některé dítě již déle směje, aniž ustálo při vážném nebo přísném pohledu učitele, musí přerušiti vyučování — neboť jiné pomoci není — a otáže se po příčině smíchu, a dle příčiny bude pak napomínati, kárati neb i trestati. Příčiny mohou ovšem býti různé.

Směje-li se dítě proto, že si vzpomnělo na nějaké šibalství, na veselý kousek, jehož snad bylo svědkem a jehož se samo snad ani nesúčastnilo, jeví se smích jako poklesek menšího druhu; tu stačí obyčejné napomenutí nebo mírné pokárání slovy, a přílišná přísnost nebyla by v tom případě na místě. Jinak však jest, když smích je způsoben jakousi radostí z cizí nehody a jeví se jako výsměch škodolibý nebo zlomyslný.

Často vyvolá smích nesprávná odpověď některého žáka. Ve školách o málo třídách, kde s většími dětmi vyučují se v téže třídě i malí začátečníci, vyskytuje se to na počátku roku téměř každodenně. Od těch maličkových uslyší učitel někdy odpověď, že sám se sotva zdrží smíchu. Ale zdržeti se musí, neb aspoň nesmí se sám zasmáti hlasitě, sice by se v tu chvíli otrásla škola smíchem všech dětí. Tu není právě nesnadno smíchu zabrániti. Připomeňme jen větším dětem, že ony, když začaly choditi do školy, dávaly rovněž tak směšné odpovědi, a větší děti se jim smáti nesměly.

Dá-li žák odpověď sice nesprávnou, ale nikoli směšnou, a některé dítě přece se zasměje, tu jeví se smích jeho jako *posměch* pro nevědomost spolužákovu. Smě-

jící se dává tu jaksi znáti, že by on odpověděl správně, chlubí se tím posměchem, že více umí než odpovídající. V takovém případě nejlépe učiní učitel, když připomene přísloví, že „na posměváčka také dochází“, a přičiní se, aby jeho pravdivost na posměváčkovi samém dokázal. Kdo se směje cizí hanbě — ač možno-li tu o hanbě mluvit, nejlépe se vyléčí hanbou vlastní.

Zasměje-li se dítě spolužáku proto, že byl pokárán, anebo že se mu stala nějaká nehoda, prozrazuje smích jeho *škodolibost*, *zlomyslnost*. Tu jest nutno užití trestu, ovšem ne samotného; učitel přísnými slovy poučí provinilce, jak nešlechtné a hříšné jest radovati se z cizí nehody a škody; neboť kdo jest kárán, trpí tím trest za svou vinu; avšak smích od osoby, již neublížil, působí mu bolest nezaslouženou. Domluvou takovou bývá provinilec dle zasloužení zahanben, a ostatním dětem dostane se tím výstrahy, by poklesku podobného se uvarovaly.

Rozumí se, že by učitel marně káral, kdyby sám žáka nesprávně odpovídajícího v posměch uváděl ironickými slovy: Ten to umí! a pod.

Nejtrapnější bývá pro učitele, když smích dítěte namířen jest přímo proti němu. A nebývá to zřídka. Ovšem nemůžeme si ani mysliti učitele, jenž by se sám před dětmi činil směšným. Avšak dosti často bývá učiteli smích odvetou za *nemírné rozhorlení*. Mnohdy zasměje se nezbeda, když byl trestán, anebo docela ještě při trestu, což učitele nanejvýš popudí. Takové chvíle jsou nebezpečné; můžeť se učitel snadno zapomenouti, a mimo to je smích provinilce nemalou nákazou pro děti ostatní, u nichž uvádí učitele v nevážnost. Však obyčejně se tyto hlásivají, upozorňující: „Pane učiteli, on se tomu směje,“ — a plny zvědavosti očekávají, jaký trest vinníka stihne.

Z té příčiny velice jest potřebí, aby učitel nedal se nikdy ovládati hněvem. Ve hněvu mnohdy uklouzne slovo příliš příkré, jež ozvati se nemělo, a tu provinilec odškodňuje se smíchem.

Avšak někdy učitel nijak není vinen příčinou; i nejopatrnějšímu stane se, že někdy u výkladu neb otázce se „přeřekne“, zmýlí, a byť snad ve škole byla dobrá kázeň, a děti učitele měly ve vážnosti, mezi mnohými nezřídka se najde dítě opovážlivé, drzé, jež omylu svého učitele se zasměje. V těchto případech jest nejlépe odložití pokárání i trest na dobu po vyučování. Kdyby se dal učitel unésti hněvem a provinilce ihned přísně trestal, podobal by se trest takový mstě, a v takové podezření nesmí učitel nikdy u svých žákův upadnouti.

Ze všeho patrno, že jest nezbytně třeba, aby učitel vypátral, co zavdalo dítěti ku smíchu podnět. Někdy pozná to sám, někdy poví dítě, čemu se smálo, někdy povědí to děti jiné. Jest-li však jiné děti příčinu nevědí a provinilec sám ji říci nechce, tu opatrný učitel nebude se výsledkem zdržovati. Možná, že vinník nechce se přiznati před ostatními dětmi, a pak by sebe přísnější donucování sotva pomohlo, a čas vyučování je drahý. — „Nechceš-li mi pověditi, čemu jsi se smál, musím se domýšleti, že jsi se smál tomu, co jsem právě mluvil“ — těmito nebo podobnými slovy často docílíme u dítěte vyznání, když se ho otážeme po učení — a možná, že zvíme příčinu dosti nepatrnou, ku svému upokojení, kdežto přísný výsledek v době učení mohl by přivoditi mrzutou chvíli pro učitele i žáka.

Nejen umírněnosti ale i opatrnosti jest učiteli vždy potřebí. Někdy objeví se ve škole dítě z chudé rodiny v oděvu sobě nepřiměřeném, jež obléklo třeba po starším bratru, a vyhlíží v něm směšně. Ale jak velice by chybil učitel při pohledu na ně jen málo se pousmál, tím by zajisté zavínil, že by se stalo před-

mětem posměchu dětem ostatním. Totéž by způsobila třeba žertem pronesená přezdívka, jinak zcela nevinná z úst učitele, na př. „Ty jsi „mudrc“! — Víme, jak děti rády všeho se chytají.

Laskavé, příkladné obcování s dětmi a velikou odpovědnost svého povolání mějme vždy na zřeteli!

V. Š.

Ze školské výstavy

na Národopisné výstavě československé.

P í š e Z n á m ý.

(Dokončení.)

VI.

D levé polovici výstavy školské vystaveny byly všechny předměty učebné nynější školy. Tak byly práce učitelů i žáků vystaveny z těchto předmětů: z náboženství, z počtů ve škole obecné i měšťanské, z kreslení ve škole obecné i měšťanské, z rýsování ve škole měšťanské, z fyziky hlavně pomůcky k vyučování od učitelů i od jednotlivých firem zhotovené, z dějepisu pomůcky k vyučování jakož i ze zeměpisu zvláště hojnost map. K vyučování přírodopisu slouží množství obrazů a hojnost skutečných názorů. V oddělení krasopisném vystaveny byly různé školy krasopisné a práce žáků. V oddělení pro zpěv vystaveny byly hlavně pomůcky jako diagramy a různé zpěvníky. Ručních prací chlapeckých i dívčích vystaveno bylo množství veliké a ukázky ty byly pěkné. Jazyk vyučovací zastoupen byl hlavně různými pomůckami, jakož i mluvnickými a slohovými pracemi žáků.

Druhý díl výstavy školské byl umístěn v bývalém pavillonu plynárenském. Jednu polovici zaujalo školství pokračovací, chlapecké i dívčí, ve druhé polovici pak umístěny byly ústavy humanitní.

Školy pokračovací chlapecké i dívčí vystavily hojnost prací svých žáků a všechny byly pěkné ano některé, zvláště dívčí práce, vkusně provedeny.

V místnosti na levo od střední síně byla výstava vychovatelů vinohradské a libeňské. Uznává se všeobecně, že pro ty žáky, na které nedostačují normální kárné prostředky, jaké zavedeny jsou na školách obecných a měšťanských, mají se zakládati školy, ve kterých oni nevázaní i pomocí jiných prostředků by se vychovávali. V Čechách jsou takové vychovatelny dvě: v Libni, již vydržuje obec pražská, a na Vinohradech, již vydržuje okres vinohradský. Obě vyhovují skvěle, jak možno z výročních zpráv poznati, svému účelu a přivádějí většinu malých oněch zbloudilců, jež mají v opatrování, zase v okruh lidí hodných. Při pražské vychovatelně v Libni jest i pokračovací škola průmyslová a žáci této pracují pěkné výkresy. I práce z vinohradské vychovatelny, zejména práce v hrubořezu ve dřevě, jež jsme viděli, byly dokonalé.

Pro dívky zřízena jest v Lobči u Kralup dívčí ochranná, která má též účel jako vychovatelny chlapecké a již vydržuje spolek „Ochrana opuštěných a zanedbaných dívek v Praze“. Činnost ta zasluhuje veškeré pochvaly.

Každý podiví se pracím, nad nimiž napsáno je, že jsou pracovány od chovanců slabomyslných z ústavu na Hradčanech v Praze. V kreslení a psaní některého toho chovance nepozná žádný, že pracoval je člověk slabomyslný. Některý

zase jenom několik hrubých tahů a čar nakreslil anebo napsal. Viděti bylo dále ještě fotografie síní, v nichž jsou ubytováni a pěkný model domu, kde jest ústav. Různé práce písemní, práce z papíru, ze dřeva, práce na plátně, ženské ruční práce, to vše ukazovalo, co možno učiniti i ze slabomyslného člověka vychováním. Ústav založil lidumil M. Dr. K. Amerling, a také jej až do své smrti neúnavně řídil.

Přicházíme k výstavě *prací slepců a pomůcek k vyučování jich*. Různé fotografie ze života slepců v ústavech pro slepce, pomůcky ku čtení, psaní, počítání, ku zpěvu (noty), to vše působilo na každého dojmem neodolatelným. Každý politoval těch nešťastníků. Různé práce chovanců, hlavně ovšem rozmanité vypichování na papíře, svědčí jak dovedou nahraditi zrak hmatem.

Hned vedle oddělení slepců, bylo oddělení *ústavu pro hluchoněmé v Praze*. Práce jejich, jichž tam bylo veliké množství, svědčily vesměs o veliké vytrvalosti, s jakou museli asi ti ubozí to všechno pracovat, — a ještě o větší vytrvalosti jich učitelů. Byly tam pěkné ukázky řezbářské, lupenkářské, ženských ručních prací, ukázky modelování. Odborná literatura jak k vyučování, tak k dalšímu vzdělávání byla v plném počtu vyložena. Ovšem mohou hluchoněmí vzdělávati se dále i čtením našich knih, jen když dospějí tak daleko, aby se čísti naučili. První učil hluchoněmé jazykem českým Petr Miloslav Veselský, jehož podobizna nad ostatními učiteli a řediteli pražského ústavu hluchoněmých byla zavěšena. První učitel hluchoněmých v Čechách vůbec byl P. Karel Berger 1786—1796. Další ředitelé a učitelé byli na pražském ústavu hluchoněmých tito: P. Václav Kotátko 1865—1876, P. Václav Frost 1840—1865. Z pěkného přehledu dovidáme se, že bylo v r. 1895 v ústavu pražském 160 chovanců s 15 učiteli *za ředitele P. K. Kmocha*. Zajímavé jsou ukázky obrázků a obrázkových čítanek ku naučení řeči hluchoněmých.

Celý další oddíl zajímaly *útulky chudé školní mládeže v král. hl. městě Praze*. Z přehledu o nich dověděli jsme se, že poskytují dítkám po odpoledním vyučování do 6 hodin (od 19. března do 7 hodin), ve středu pak a v sobotu od 2 hodin útočiště. Vrchní dozor nade všemi útulky obstarával od r. 1886—1892 professor *Jos. Šauer z Augenburku*, a od toho roku prof. *Václav Starý*, m. radní. Celkový náklad na tyto útulky byl až dosud 99.257 zl. 91 kr. V roce 1893—94 bylo zapláno do 25 oddělení 1878 žáků, jimž dostalo se onoho dobrodiní. V útulcích pražských vedou se dítky: a) *k životu mravnému a náboženskému vůbec*; b) *k vykonávání úkolů školních*; c) *k přiměřené práci ruční*. Práce, které dle okolností v útulku se zavedou, jsou: a) v útulku chlapeckém: správký vlastního oděvu, práce z lepenky, pletařství, vyřezávání nožem a pilkou, práce truhlářská, v létě práce zahradní; b) v útulku dívčím: ruční práce ženské, pletařství, umělé květinářství, v létě práce zahradní.

Ve vedlejší oddělení byla výstava *Johannea — útulny katolických učenníků v Praze*.

Účelem útulny jest, učně vyučovati, vychovávat i nad nimi bděti; dále pak jim poskytovat příležitosti, aby ve vyvoleném řemeslném odvětví zdokonaliti se mohli, *a všech těch nebezpečí ochráněni byli*, jimž, jak známo jest, v městech rozptýlení učňové tak často vystaveni jsou — zkrátka učně k řádnému a solidnímu stavu pomocnickému vychovati a tím z nich vážené členy lidské společnosti učiniti. Spolek *Johanneum* založil pan hrabě *Sylva-Tarouca* a od r. 1888 počala jeho blahodárná činnost, když jmenovaný pan hrabě zakoupil v Salmově ulici v Praze dům a odevzdal jej spolku s určením, by jím založená učennická útulna v něm umí-

stěna byla. Do Johannea přijímají se učenníci, již se učí v Praze nebo v předměstích a mají na vysvědčení propouštěcím dobrou známku z mravů. V Johanneu dostává se jim bytu, prádla, *vychování a dozoru*. Ze 150 chovanců Johannea *rodiče 125 chovanců vůbec žádných příspěvků neplatili* a tyto vůbec od nich ani požadovány nebyly. Důležité jest připomenouti, že v Johanneu zvláštní zřetel se bere k hochům *hluchoněmým*, jakož i k oněm jinochům, kteří tělesnými vadami jsouce stíženi, rádi by k mistrům do učení vstoupili; tito nalézají v ústavu řádného vyučování a svědomité péče. V ústavu bydlí totiž dva mistři — krejčí a obuvník; ti dostávají zdarma byt, a to k tomu účelu, aby ony hluchoněmé a tělesnou vadou stížené chovance ústavu za učně přijali a je ve svém řemesle náležitě vyučili. Pořádek zachovávají chovanci ústavu asi následující: V 5 hodin ráno vstávají, modlí se, snídají a jdou ku svým mistrům; v poledne je společný oběd pro ty, kdož jej nemají u mistrů; odpůldne když se navrátí, jdou někteří do pokračovací průmyslové školy, jež jest při ústavu zřízena a ostatní buď se cvičí v hudbě nebo si čtou. Večer pak o 8 $\frac{1}{2}$ hod. jest večere, po té modlitba a spánek.

V řemeslnické pokr. škole, jež jest při ústavu, vyučuje se všemu, čemu se na jiných školách pokračovacích učí a k tomu ještě *náboženství, frančině, hudbě a zpěvu*. Tato škola měla ve šk. roce 1894—95 žáků 114 a 10 učitelů. Různé práce, jež škola tato vystavila, vyrovnají se každé jiné škole průmyslové.

Celý dům jest zřízen moderně a má prostranné, vesměs vzdušné místnosti. Chovanci zůstávají v útulně 4—5 roků, a mohou, když je místo, i jako tovaryši tam býti za 2 zl. 50 kr. týdně za celé zaopatření. Hlavními podporovateli spolku toho jsou vysoce urozený pan hrabě Arnošt Sylva-Tarouca a vysoce urozená paní hraběnka Marie Sylva-Tarouca, a jako vždy všem podobným podnikům přízniví a obětaví — Jeho Eminencí pan kardinál Schönborn a mnozí jiní dobrodinci. *Celkový náklad v r. 1894 byl 14.771 zl. a z toho bylo jenom 1437 zl. 90 kr. příspěvků rodičů.* Číslo tato mluví velice zřetelně.

V Johanneu spatřujeme ústav, kdež beze všech ohledů na jakýkoli osobní zájem zakladatele neb ústavu samého, neb jeho správu, jedině a výhradně *blahu* onoho dělnictva poslouženo býti má, kteréž buď vzhledem ku svému nezkušenému mládí, buď vzhledem k té okolnosti, že ne jako tovární dělníci jednotlivých průmyslových závodů společnému vedení podřadeno býti může — častým nebezpečím vysazeno jest, kteréž by celou jeho existenci zničit mohlo.

Čest a dík budiž nejenom osvíceným zakladatelům, ale i důstojnému panu řediteli samé útulny P. Janu Vlkovi.

Městský sirotčinec J. V. arcivévodkyně Gisely v Praze řadí se důstojně k oněm humanitním ústavům, které vychovávají opuštěné děti a sirotky. V r. 1885 ošetřoval ústav 200 sirotků, v roce pak 1894 měl jich na 170. Pořádkem svým v příčině života chovanců řídí se podobně jako v Johanneu, jen že chovanci sirotčince tohoto chodí do škol obecných a měšťanských, a ti, již mají náležité schopnosti, i do gymnasia nebo do reálky.

Přicházíme k svépomocnému učitelskému spolku humanitnímu — Bolzanův odbor pro zřízení sirotčince pro sirotky po učitelích. Jméno má spolek ten v roce 1895 na 22 tisíc; z toho na sirotky vydává ročně na 4000 zl., a to až do onoho času, až bude vystavěn sirotčinec. Potom ovšem dostane se sirotkům plného zaopatření v sirotčinci. Šlechtný tento účel dochází mezi učitelstvem plného uznání, o čem svědčí právě ona výška sebraných peněz, jež hlavně sbírkami v učitelstvu sebrány byly.

Snesení, jež se stala na Salesianském sjezdě v Bologni.

Vyučování katechismu a sváteční oratoře.*)

Vzhledem k tomu:

a) že nejpůsobivějším prostředkem vychovávacím jest, hochy o svátcích shromažďovati, aby vzájemný příklad působil rozhodně naproti bázni před lidmi a povzbuzoval k náboženství a zbožnosti;

b) že sváteční oratoře nejlépe vyhovují dvojímu účelu: povzbuzovati mládež k dobrému zbožnými cvičeními, a slušnými zábavami od zlého je vzdalovati, čímž zabrání se, by navštěvovala nebezpečná místa a účastnila se nebezpečných zábav;

c) že po modlitbě vyučování křesťanským pravdám jest nejdůležitější zaměstnání sváteční, při čemž ohledně rozsahu božského učení řídit se jest věkem a poměry těch, kdo se ho účastní;

d) že vyučování katechismu, jež o svátcích se koná, lepší a hojnější ovoce přináší, nezanedbávali se učení to také ve dnech ostatních:

sjezd, vybízejí k vyslovení souhlasu a díky neunavným kněžím, kteří jakožto dědicové ducha dona Jana Bosca pokračují v jeho apostolátě spasitelného vyučování k prospěchu tak mnohých jinochů, jimž v Salesianských kolejiích a oratořích otvírá se tichý a bezpečný přístav, vzdálený bouří světa, usnází se:

I. aby Salesianští spolupracovníci ku hlavnímu svému úkolu, jež aby plnili důtklivě bylo jim připamatováno, připojili též vyučování katechismu v rodině, a to: představení vzhledem k podřízeným, rodiče vzhledem k dětem, by tak usnadnili pochopení pravd, jež kněží při pravidelných výkladech o svátcích budou předkládati;

II. aby Salesianští spolupracovníci, kde by třeba bylo, pečovali se vši horlivostí o to, by faráře podporovali ve vyučování katechismu a v dozoru na mládež ve svátečních oratořích, pak ve vyučování katechismu ve farážích;

III. aby Salesianští spolupracovníci přispěli dle sil svých k vydržování a roz-

*) U nás oratoře zovou se „nedělní besídky“. Pro dívky zařizuje je „Družina b. Anežky České“ a pro hochy „Družina sv. Vojtěcha“ v Praze.

širování svátečních oratořích, kde již se nalézají, a k zakládání jiných, kde by jich třeba bylo, zvláště v lidnatých městech;

IV. aby Salesianští spolupracovníci se pro vždy zavázali, nikdy v den sváteční ani děti, ani podřízené v čase oratoře a vyučování katechismu nedovoliti k účastenství na hrách divadelních, byť tyto byly sebe neškodnější a dovolené.

Školy náboženské.

Vzhledem k tomu, že v našich dobách při silnějším se vzímání nebezpečí, jemuž církev jest vystavena, zvláště citelnou stává se potřeba, mládeži opatřiti lepší vyučování, a tak ji obrniti proti útokům pokrokařství, jež proti náboženství se staví;

vzhledem k tomu, že téměř ve všech veřejných a zvláště v elementárních školách vyučování náboženství buď zcela jest potlačeno nebo není za tak důležité pokládáno, jak by v duchovním a mravním vychovávání mládeže mělo býti:

I. sjezd vyslovuje svou nejvyšší spokojenost nad tím, co z božnou Salesianskou družinou, sestrami P. Marie Pomocnice a spolupracovnicí již bylo učiněno pro rozvoj škol náboženských ve prospěch studující mládeže obého pohlaví;

II. přeje si, aby spolupracovníci se vši horlivostí takové školy zakládali, pokud kde ještě nejsou, a jejich rozvoj a rozšíření tím podporovali, by se přičinili, aby za jakýchkoli poměrů mládež od nich závislá tam byla posílána;

III. doporučuje ředitelům svátečních oratořích důtklivě, by neopomenuli takové školy připojiti k svátečním oratořím, v nichž mládež, vábena očekáváním zábavného zotavení, se již četně shromažďuje, a doporučuje jim, by o to usilovali, aby také mladé studující a ty, jež se stavu učitelskému hodlají věnovati, tam dostali.

Školy primární a sekundární.

Vzhledem k tomu, že náboženství při zdravém vyučování a mravním vychovávání mládeže jest nezbytno;

vzhledem k tomu, že katolíci a zvláště otcové rodin jsou povinni, míti o to péči, by takové vyučování bylo co možná dokonalé a pravidelné;

přeje si sjezd:

by pečováno bylo o uvedení vyučování náboženství do škol primárních a aby vyučování to tak se dalo, jak toho církev vzhledem k nynějšímu státnímu zřízení vyžaduje. Při tom budiž hojnými žádostmi na úřady státní a obecní naléháno, aby zvláště ty zákony vešly v platnost, jež takové vyučování v míře náležitě zajišťují;

by rodičové hleděli pokračování tohoto vyučování pro studující vyšších a sekundárních škol dosíci tím, by je do náboženských škol posílali;

by při volbě škol a kollejí rodičové si vedli s veškerou opatrností, spravující se při tom přesně předpisy katolické věrouky a mravouky.

Kolleje a konvikty pro mládež.

Vzhledem k tomu, že výchova mládeže nemůže vždy zdárně v rodině prospívati, a aby potřebě té se odpomohlo, že pečováno o zřízení konviktů a kollejí pro mládež ze všech stavů;

vzhledem k tomu, že vychovavac ústav svými zásadami, jimiž se spravuje, může povznést se na posvátné cvičiště ctnosti, z něhož mají vzejítí dobří křesťané a řádní občané, anebo také snížit se na pelech neřestí, kde víra a mravnost vystaveny jsou největšímu nebezpečí;

přeje si sjezd:

aby Salesianští spolupracovníci při volbě kollejí, jimž mají své děti svěřiti, jednali s největší obezřelostí a nad to i své přátele a známé hleděli o tom přesvědčiti;

aby, kdykoli se jim příležitost naskytne, ujali se těch dítek, které jsou opuštěny a největším nebezpečím vydány. Tyto budtež v některém konviktě nebo v oratoři umístěny, by se jim tam dostalo vychování v duchu křesťanské lásky;

aby mimo to velkomyslně podporovali zbožnou Salesianskou družinu při zřizování konviktů a kollejí, aby přispívali nejen k udržení v dobrém stavu ústavů již založených, ale také k založení ústavů nových, kterých, Bohu díky, vždy více přibývá.

Na ten způsob získají si zásluh o spásu mnoha duší.

Výchova dívek.

Vzhledem k tomu, že na náboženském vychování a vzdělání dívek závisí nejen osobní, ale též mravná budoucnost rodiny a člověčenstva;

vzhledem k tomu, že způsob školního

vyučování, jeho duch a zvláště příklad učitelů má vážný vliv na jemnou povahu dívek;

vzhledem k tomu, že zvláště v městech, kam dělnictvo houfně se táhne, cudnost venkovských dívek z nedostatku náboženského vzdělání bývá v nebezpečí, ježto o svátečních dnech bývají bez všelikého dozoru rodičů;

sjezd, připomínaje rodičům nad míru důležitou povinnost křesťanského vychování jejich dívek,

1. vyzývá Salesianské spolupracovnice a spolupracovnice, by vychování dívek svých svěřili jenom těm ústavům, kde vyučování náboženské a zbožná cvičení jsou základem jejich vzdělávání; spolu je vyzývá, by známost o takových ústavech rozšiřovali, a příbuzným, přátelům a známým je doporučovali;

2. zve spolupracovnice a především spolupracovnice, by vyučování katechismu u dívek co možná podporovaly, nabídnouce se, kde třeba, faráři i za učitelky a pečující o to, by dívky na nich závislé nebo ty, na něž mohou míti vliv, pilně se ho účastnily

3. doporučuje spolupracovníkům a spolupracovnicím, by celým svým vlivem a plnou vahou osobnosti své k tomu působili, by v městech jichž se týče, vyučování svěřeno bylo jenom těm učitelkám, jejichž vychování, vědomosti a bezúhonné chování dává záruku, že náležitě budou plniti povinnosti své nejen v ohledu vychovatelském, ale též náboženském;

4. přeje si, by v městech a ve středních pracujících tříd, kde se toho zvláště vidí neobyčejná potřeba, zakládány byly sváteční oratoře, nedělní školy a pracovny pro dívky pod vedením sester, a o jich vydržování vedena byla péče;

5. kojí se nadějí, že spolupracovnice a spolupracovnice neopominou, v jistých průmyslových závodech, kde dívky různého věku jsou zaměstnány, dozor svěřit sestrám, by tímto způsobem podporovaly mravný i hmotný prospěch představených i dělnic;

6. konečně přeje si, by rozmanité výsledky, jichž sestry P. Marie Pomocnice, založené D. Boscem blahé paměti, v ústavech svých pod vedením zbožné Salesianské družiny se dodělávají v širší známost vešly a podporovány byly, jakož i zřízení ta rozšiřována byla, ježto v takové podobě a v takovém duchu mohou způsobiti žádoucí a přiměřený účinek na povznesení mravnosti a bohabojnosti u dívek.

Ochrana a ubytování mladých řemeslníků.

I.

Vzhledem k tomu, že nejprvnější a nejučinnější výchování dítek z lidu jest to, jež křesťanská matka dovede dáti srdci tělesného svého dítěte, prvé nežli opustí svůj jarý a nezkažený domov;

vzhledem k tomu, že zvláště ve velikých střediscích mnoho zbývá si práti ohledně bytů chudých dělníků nejen v ohledu zdravotním, ale též mravním, tak že se nelze diviti, že stávají se pelechem sprostých a zhoubných neřestí, jež hrozí dítě zničit na těle i na duchu;

vzhledem k tomu, že požadavky novověkého průmyslu mnohé matky donucují, na celý den vzdalovati se svých obydlí, by společná práce ve velikých továrnách netrpěla újmy, pročež nelze jim plniti při rozenou jich povinnost ohledně výchovy potomstva;

vzhledem k tomu, že dílna, jížto chlapci jest navštěvovati, by se v řemesle svém vzdělal, nemůže nikterak k jeho dobrému výchování přispěti, nedostává-li se mistrovi útlého citu křesťanské mravnosti;

vzhledem k tomu, že dělník jest nejen povinen, ale také oprávněn, zachovati nedělní klid;

vzhledem k tomu, že účastenství učňovo na farním vyučování náboženském o svátcích jest nejbezpečnějším prostředkem, by jemu zabezpečeno bylo dobré domácí jeho výchování;

vzhledem k tomu, že jest to, Bohu žel, až příliš pravdivá skutečnost, že chlapci z lidu, i když měli matku křesťanskou, přece po prvním přijímání téměř vždy plnění povinností náboženských zanedbávali, buď že byli špatnou společností svedeni, nebo že zkaženi byli četnými pohoršeními, jichž bylo jim se účastniti;

vzhledem k tomu, že tito jinoši a tím více pak i oni, kterým na neštěstí dostalo se matek, jež o ně se nestaraly, buď že poměry nebo zaměstnání jim toho nedopouštěly, buď že se jim vůbec nedostávalo křesťanského jemného citu — sami na sebe jsou odkázáni nebo lidem svěřeni, kteří duši jejich stříci nedovedli, nezaživše v mládí svém sami buď žádného nebo jen praskrovného a velice nedostatečného a tudíž nikterak trvalého vzdělání náboženského, — vyrostou, nezvěděvše kdy co o Bohu a o povinnostech křesťanského občana;

vzhledem k tomu, že oni jsou budoucí pokolení, proto, jsouce pouze dle jména

křesťany a nemajíce ani potuchy o křesťanské víře a naději, budou po nejsvětějších a vůbec uznaných zákonech nohama šlapati a tak přispívati ke vzrůstu oněch zástupů, které lidstvu největším jsou postrachem;

vzhledem k tomu, že velikému tomu neštěstí vhodně zabrániti může jenom křesťanská láska s nezbytnou obětavostí a sebezapřením, vytrvalou pečlivostí a posvátnými prostředky, jež jsou ji k službám;

sjezd vyslovuje následující přání:

aby Salesianští spolupracovníci spojili se se všemi velkomyslnými lidmi dobré vůle, by tam, kde to možno, dali podnět k zákonitým opatřením na omezení požadavků velikých továren, by tyto po zákoně směly hleděti svého prospěchu jen do té míry, by posvátných povinností a práv matky bylo šetřeno;

aby podporovali spolky, jejichž účelem jest, zlepšiti obydlí dělníků;

by se přičinili, aby jejich vlivem usnadněno bylo umístění opuštěných nebo zanedbaných dítek z dělnických tříd v azylech a jiných ústavech, při čemž budiž přednost dána ústavům řeholním zvláště kde jedná se o dítky, jimž matka doma nemůže poskytnouti řádného výchování počátečného;

by se přičinili, řemeslníky umístiti v takových dílnách, kde šetří se pravidel křesťanské víry a mravouky;

by Salesianští spolupracovníci, kteří mají správu dílen a obchodů, zacházeli s mladými učni jako s vlastními dětmi a je vždy předcházeli příkladem života v pravdě křesťanského;

by dbali nejen o odborné jich vzdělání, ale také o nábožensko-mravné výchování a tělesné zdraví;

by nechali mládež pilně docházeti ku vyučování katechismu ve farách, do svátečních oratoří a katolických večerních a nedělních škol, stále jsouce toho pamětlivi, by nikdy nezanedbávali plnění náboženských jejich povinností;

by co nejvíce se střežili dávatí jim příležitost k pohoršení nemravnými řečmi klením a prostopášnostmi, ale naopak aby slovem i skutkem jim vštěpovali úctu k Bohu a k vlastní své osobě, oškřivost k zahálce a lásku k práci;

by již v jejich mladém věku dali je zapsati do katolických spolků na vzájemnou podporu a zaopatření, a také k spořivosti je naváděti, aby v čas nemoci, staroby a

neštěstí neměli nedostatku ve věcech nejpotřebnějších;

by konečně ve vyměření mzdy a služného pro dělnictvo přesně drželi se pravidel, jež papež Lev XIII. ve své obdivuhodné encyklice „Rerum novarum“ slavně prohlásil.

II.

Vzhledem k tomu, jak pro náboženské vedení učňů prospěšny jsou řemeslnické školy D. Boscem založené, kde nenedostává se prostředků spasitelného křesťanského vzdělání a vychování;

vzhledem k výhodám, jaké plynou ze zřízení a rozšiřování takových škol, zvláště ve velikých městech;

sjezd si přeje:

aby Salesianští spolupracovníci neleňili, ale radou, penězi a skutkem k tomu se přičinili, by nejen nedostatku řemeslnických škol večerních a nedělních odpomohli, ale zvláště dle příkladu D. Bosca vychovavací ústavy pro učně, především ve velikých městech, zakládali, a kde již jsou, velkomyslnými dary je podporovali.

Bullet. Sales.

SMĚS.

Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze laskavě zaslali p. t. pp.: Klein Jan, děkan ve Velešíně, 1 zl. 50 kr.; Šitina Václav, kaplan v Hronově 1 zl. 20 kr.; Fišer Jos., děkan ve Volyni, 50 zl.; P. Střebský Tomáš, b. v. tajemník a děkan v Mikulovicích, 5 zl.; Kašpárek Alois, farář v Oloví, 1 zl. 20 kr.; Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský a red. „Rádce duchovního“, 5 zl.; Prskavec Josef, farář ve Volešci, jako člen řádný 1. splátku 10 zl.; Hlouch C, farář ve Štěpánově u Tišnova 5 zl.; Msgr. Václav, farář u sv. Štěpána v Praze, 10 zl.; Telleš Frant., arciděkan v Skalsku, 3 zl.; Prusík Tomáš, zám. kapl. v Dolních Břežanech; Straboch Jan, farář v Pištíně, 1 zl.; Michálek Frant., farář v Čebíně, dar 1 zl. 53 kr.; Slavík Karel, prof. theolog. v Č. Budějovicích, 1 zl. 20 kr.; Pryč Alfons, kaplan v Březové, 1 zl. 20 kr.; Procházka Jos. farář v Dobřenicích, 5 zl.; Msgr. Pekárek Jos., děkan v Blatné, dar 5 zl.; Dr. Jos. Pospíšil, sídelní kanovník v Brně, 5 zl.; Váchal V., O. Praem., novicmistr na Strahově, 1 zl. 20 kr.; Msgr. František Janda, kanovník a děkan Karlštejský, 5 zl.; Ulrich Karel, c. k. poštovní pokladník, 1 zl. 20 kr. — Zaplať Pán Bůh! (Pokračování.)

*

Spolek pro vychování katol. učitelů. (Dílo blahosl. Jana Křt. de la Salle). Tento eminentně katolický spolek konal dne 21. listopadu t. r. ve velké spolkové hudebně ve Vídni za předsednictví zasloužilého a neunavného přednosty prince

Roberta Windischgrätze ku poctě blahosl. J. de la Salle velmi čestně navštívenou schůzi. Mezi jinými byli přítomni: kanovníci hrabě z Lippe a hrabě Melchiori, rytíř z Negri a Wimmer, tajemník apoštolské nuntiatury msgr. Montagnini, dále monsignorové Sixt a Dörfler, kooperator hrabě Colloredo z Melz, P. Lukáš Wolf, Ord. Cap. pak hraběnky Ernestina Tige, Schafgotsche, Ida Piatti a Irma Grundemann, baron de Pretis, baronka de Vaux: přednosta katolického Schulvereinu dr. Kašpar Schwarz, několik důstojníků druhého tyrolského císařského pluku, zástupcové katolických universitních spolků „Austria a „Norica“ a mnoho jiných. Obecenstvo přeplnilo místnosti tohoto krásného a rozsáhlého sálu. Při shromáždění řečnili Jiří Eichinger a Forstner T. J. Řeči jejich došly hlučného souhlasu. Obecenstva bylo na 6 tisíc — patřilo všem třídám vídeňské společnosti, avšak intelligence tvořila převahu. Část této práce v probuzení křesť. ducha ve Vídni vykonali bratři. I u nás mají co nevidět zahájit svou tichou ale požehnanou práci. Naše katolická veřejnost chápe zajisté jich důležitost v době, kdy liberalismus u nás slaví triumfy; proto také ochotně a štědře vyhoví zajisté i prosbám, jež k ní těchto dní byly písemně vzneseny. — Obsah řečí, na schůzi té promluvených, podáme co nejdřív.

*

Vhodným levným dárkem vánočním pro děti jsou obrázkové knihy: „Zlaté Lístky“ (pro děti do 12 roku) a „Zlaté Klasy“ (pro mládež dospělejší) vydávané správou Dědictví svaté

Ludmily čili Zlaté Knihy v Písku. Za vklad 1 zl. dostává člen po 1 objemné knize po 4 roky (s první knihou dostane též 1 ná-davkem); za vklad 2 zl. dostává po jedné knihu po 12 let; za 3 zl. až do svého 20 roku. — Za zaslaný 1 zl. zašle správa (letos naposledy) 7 knih Klasů z přede-šlých let franko. Zl. Lístky prodávají se již jen dle cenníku. — Též možno při včasné přihlášce dostati knihy stkvostně v plátně vázané se zlatou ořízkou za pří-platek 25 kr. na každou knihu.“

České a německé školy v Praze. Pražská obec má v rozpočtu na r. 1896 pro české školy obecní vý-lohy školní vyměřeny na 432.923 zl. a okresní na 342.759 zlatých, celkem na 775.682 zl. Na německé obecní volohy na 51.961 zlatých, okresní na 66.927 zl., celkem na 118.880 zl. Výlohy na celé školství činí 894.570 zl., z nichž připadá

na stavbu škol 130.000 zl. kterážto po-třeba se uhradí ze zbytků 13proc přírážek školních, pak z přebytků pokladních za r. 1895 a konečně mimořádnou půjčkou.

*

Žižkovská obec usnesla se, by učitelům a učitelkám byly uděleny přídavky ke služnému; z této příčiny žádala zem-skou školní radu o schválení učiněného usnesení. Zemská školní rada však odepřela své svolení v této záležitosti, protože pří-davky nejsou stejnoměrné, jakož i dále z důvodu, že dlužno činiti rozdíl mezi učiteli a učitelkami a pak mezi svo-bodnými a ženatými —a.

*

Služební řád úřednický a učitelský. Poslanec Dr. Steinwender podal na říšské radě pilný návrh, aby služební řád, vydaný zatímním předsedou ministerským, byl odvolán a nahrazen no-vým. —a.

LITERATURA.

Odpověď

na kritiku v č. 33. „Vychovatele“.

Nejmenovaný pan kritik posoudil spis můj „Katechese pro první šk. rok školy obecné“, a dokládá, že tak učinil sine ira et studio. Chtěl-li skutečně dobré věci posloužit, nebylo třeba za anonymitu se skrýti. Jelikož tak se stalo, budiž i mi dovoleno, na některé výtky poukázatí a je

I. se stanoviska formálního a

II. se stanoviska věcného na pravou míru uvéstí dle známé zásady: Audiatur et altera pars!

Úsudek ať učiní si čtenáři a kollegové ve škole pracující s-mi!

Když r. 1893 počaly v Praze vychá-zeti „Katechetické Listy“, uveřejňoval jsem v nich ukázky z katechesí jako praktické výstupy konané s čekateli ve cvičné škole c. k. učitelského ústavu v Příboře. Protože se učebné obrázky ty líbily, byl jsem z mnoha stran vyzván, bych je jako samo-statnou sbírku vydal. Spracovav je dle osnovy kníž. arcib. konsistoře Olomúcké, vydal tiskem se schválením téhož kníž. arcib. Ordinariátu. Že jsem vyhověl sku-

tečné potřebě spisu takového, vysvítá z toho, že ve 2 měsících z nákladu 3000 exemplářů rozebráno jest 1600, 1000 na-chází se v komissích knihkupeckých a 400 na skladě.

Přístupmež ku věci samé.

I. Pokud se týče výtek formální stránce činěných jest mi toto uvéstí. P. kritiku nelíbí se předkem methoda. Nevím co methodou míní, neb tu lze posuzovati po stránce věci, t. j. učiva, a po stránce formy t. j. řeči; ale pan kritik patrně míní tím disponování učiva, kteréž jest jenom částí methody, nikoliv methodou samou. Vedlo by mne daleko, kdybych o disponování učiva pojednávatí měl, a to hlavně na niž-ším stupni vůbec a v 1. šk. roce zvláště. Stotožňuje-li pan kritik disposici učiva s rozkouskovaním téhož, třeba mu na pa-měť uvéstí, co píše o disponování učiva Dr. J. Sýkora v Praze ve svých „Před-náškách“ z r. 1887 a 1888 na str. 123 ad 4.: Příběh rozdě-l na vhodné od-stavce, tím menší, čím těžší jest předmět a čím menší dítky máš před sebou. Konečně shrň celé vypravování v jeden celek.“ A prof. Fr. Pinkava v Olomouci ve svých „Přednáškách“ z r. 1895 na str.

48. a 50. píše: „Látka, která v hodině vyučovací má probrána býti, tvoří učební jednotu, která se musí v jednotlivé odstavce rozdělití tak, aby tyto v sobě zase dávaly jakýsi celek. Rozčlenění biblických příběhů bývá z pravidla již v knize označeno odstavci. V prvních šk. letech někdy třeba i odstavce knihy ještě rozložiti. Učivo v hodině probrané musí býti vždy přehledně a zkrátka v několik význačných slov shrnuto a opakováno.“ Z toho jde, že poznámka pana kritika „tytéž otázky v témže § se opakují“ jest neodůvodněna. Shrne-li se učivo ku konci hodiny v celek, musí se přece některé otázky s učivem tím souvisící opakovati, což nejen na újmu výsledku vyučování bude, ale tomu nemálo prospěje, protože tím učivo zároveň se nacvičuje.

Disponoval-li jsem i já učivo, nevádí to učbě, neb, může ten, kdo „s celým dějem neb celistvou vyučovací látkou“ snadněji cíle dojíti se domnívá a v mysl dětskou lépe působiti může, jednotlivé odstavce spojití a tak celistvý děj neb látku přednésti. Učivo vůbec se nedá individualisovati; vždyť jest i subjektivní metoda učitelova.

Nejsou prý otázky všady vzorně upraveny.

„Nelíbí se nám zejména mnohé otázky verbální a neb: Na kom . . .“ Upouštím od stilisace a uvádím jen 3 otázky, o nichž p. kritik se rozepisuje. „Na kom jel Pán Ježíš do Jerusáléma? Koho zabíjeli téhož dne? Koho jedl Pán Ježíš při poslední večeři?“ Připouštím, že jsem se mohl také tázati: Na čem jel Pán Ježíš do Jerusáléma? Co jedl? Oslátko a beránek jsou věci, ale protože jsou to věci životné, tázal jsem se „na kom“ a „koho“, domnívaje se, že otázka to pro děti přiměřenější a snazší jest.

Že některá slova nevysvětlena ostala, pravda jest. Ale táži se, kdo z nás na tomto stupni může vysvětliti všechny náboženské pojmy, o kterých mluví? Ani postupem celé vyučovací doby nelze mnohé pojmy vysvětliti, ačkoliv se o nich pojednává a děti se je i modlí. Nicméně jsem se i já přičinil i vytčená slova „Vykupitel“, „oběť“, „učeník“, „apoštol“, vysvětliti. V § 9. na str. 24. píše o „Vykupiteli“,

„že pošle Vykupitele, který učiní, aby lidé Pánu Bohu zase se líbili a do nebe přijíti mohli.“ Není to pro ten stupeň dosti? Slovo „oběť“ a „obětovati“ zdá se dostatečně vysvětleno býti § 10. „Kain a Abel“. Či není názor nejlepším prostředkem k objasnění odtažitých pojmů v 1. škol. roce? (Pastorálka Dr. X. Blandy). Stran slova „apoštol“ pan kritik snad se mylí, neb v § 25. o „apoštolu“ ani řeči není. Mluvím sice v § 23. o učenících a apoštoloch a pravím o nich: „Učeníci a apoštolové byli chudí, ale nábožní mužové, kteří Pána Ježíše rádi měli, učení jeho poslouchali a u něho stále se zdržovali.“ A netáží se potom: „Čím byli apoštolové,“ ale „Jací mužové byli učeníci a apoštolové?“ (Str. 60. odst. 7) Táži se, nepostačí toto vysvětlení zatím pro 1. šk. rok? Slovo „beránek Boží, který snímá hříchy světa“, na tom stupni vysvětliti snad ne třeba, dosti jest, pamatují-li si žáci aspoň slova pro vyšší stupeň, kde vysvětlení se jim dostane Slovo prorok uvádím při § 27. na str. 69 v souvislosti s Pánem Ježíšem: „Proto pravili: Prorok veliký povstal mezi námi a Bůh sám přišel k nám.“ Ve spojení se zázrakem tím neuznával jsem potřebu toho, objasniti slovo prorok, protože jsem kladl větší váhu na slovo Bůh. Z té příčiny také jsem doložil: „Pán Ježíš byl pravý Bůh, Syn Boží, proto přišel na svět, aby nás vykoupil.“

A přihlížíme-li konečně k číslicím 40, 12, 5000, táži se pp. spolubratrů, kdo těch číslic již i na tom stupni neužívá? Ve všech katechesích se uvádějí již i v 1. šk. roce. A na pana kritika činím otázku, jestliže vyučuje sv. náboženství v 1. šk. roce:

Kdy seznamuje žáky s třemi božskými osobami? Zdali hned na počátku školního roku aneb zdali čeká, až pan učitel seznámil žáky s objemem číslice 3? Ve všech osnovách „Jeden Bůh ve 3 osobách“ probírá se hned v prvních vyučovacích hodinách.

Toť o formální stránce výtek p. kritikem učiněných. Přístupme

II. ku věci samé, ku pokléskům věcným.

A n t. F u x.

(Ostatek přístě.)

Konkursy.

Na školách **Pražských** obsadí se: m. katech. při ob. dív. škole v Holešovicích; m. uč. u sv. Kříže Většího a při Staroměstské ob. šk. pro chlapce; m. učitelky na Hradčanech; m. poduč. při ob. šk. v Holešovicích; m. poduč. u sv. Jindřicha, při ob. šk. dívčí spojené s měšťanskou v Bubnech a u sv. Vojtěcha. Do 20./1. 1896.

PROVOLÁNÍ.

Před jubilejním r. 1895 vydán byl „*Sborník Velehradský*“ po několik rokův a vynikl velmi chvalitebně, jak hlasy o něm vyslovily. Ano výslovně nazván „*Sborník Velehradský*“ „*jediným utěšeným plodem*“ (Čas. Mat. Mor. 1891. str. 129.) mezi spisy vydanými za příčinou tisící ročníce úmrtí sv. Methoděje.

Překážky, jež vadily jubilejním slavnostem na Velehradě, přerušily dílo, jež konal „*Sborník Velehradský*“, kterýž ustal I. sešitem V. ročníku.

Což má zůstatí V. ročník nedokončen? Což neobživne „*Sborník Velehradský*“? Na takové a podobné hlasy odhodlali jsme se, že nejen ukončíme V. ročník, ale i že *budeme zase vydávati „Sborník Velehradský“ jako dříve*

Chcemeť „*sine ira et studio*“ hájiti dědictví cyrillo-methodějské: katolické náboženství a jazyk mateřský; chceme klestiti cestu smíru a jednotě církve východní a západní; chceme objasňovati spásonosné působení ss. apoštolů našich, ss. Cyrilla a Methoděje; chceme povzbuzovati ku větší a větší oslavě ss. Cyrilla a Methoděje.

Budou tudíž ve „*Sborníku Velehradském*“ uveřejňovány:

- a) články apologetické, čerpané ze všelikých věd a umění;
- b) kritické rozbory pramenův o životě ss. Cyrilla a Methoděje;
- c) pojednání směřující k unii po přání sv. Otce Lva XIII.;
- d) vhodné návrhy ku zvelebě oslavy cyrillo-methodějské.

Dostátí úkolu, jež „*Sborník*“ určil sobě, věru, nesnadno, ba nemožno, nebude-li pracováno spojenými silami. Pročež *co nejsnažněji žádáme všechny, jež ku zdárným činům pobádá rozkvět církve sv. i blaho národa, aby nás v obtížném díle podporovali — duševně i hmotně — a souhlas svůj aby nám laskavě projevíli co nejdříve, možno-li do konce r. 1895., jelikož bychom rádi začali se „Sborníkem“ v úmrtí den sv. Cyrilla 14. února, nebo v úmrtí den sv. Methoděje 6. dubna, nebo nejposléze o slavnosti cyrillo-methodějské 5. července r. 1896., anoť letos při schůzi bohoslovců na Velehradě opět voláno tak důrazně po „Sborníku Velehradském“.*

Předplatné jako dříve 2 zl.

Úspěchu kýženého lze dosíci hojným počtem účastníkův. — Bůh pomozí!

Vydáno v měsíci prosinci 1895.

Jan Vychodil,

místoděkan a farář v Želechovicích.

Josef Vyvlečka,

auditor k. a. konsistoře, vikář v Olomouci.

Pozn. 1. Dopisy a práce buďtež zasílány J. Vychodilovi do Želechovic (p. l.) u Zlína. Předplatné J. Vyvlečkovi do Olomouce.

Pozn. 2. Toto provolání bylo přichystáno již: r. 1892 i s podpisem býv. redaktora msgr. Jos. Vykydala, jenž onemocněv umřel dne 11. dubna 1894. Jemu ze vděčnosti bude věnováno ukončení V. ročníku.

O B S A H: Smích ve škole. — Ze školské výstavy na Národopisné výstavě československé. Píše Znamý. (Dokončení.) — Čas a věčnost. Patero řečí, které pro dobu adventní napsal Dr. Rud. Horský. — Snesení, jež se stala na Salesianském sjezdě v Bologni. — Směs. — Literatura. — Konkursy. — Provolání.

„Vychovatel“ vychází 5., 15. a 25. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 3 zl., půlletně 1 zl. 50 kr. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 3 zl. 50 kr., do ostatních zemí 4 zl. Fp. knihkupcům slevujeme 25 pct. a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se 10 pct. a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Majitel, vydavatel a nakladatel:
družstvo „Vlast“.

Odpovědný redaktor: Fr. Pohunek.

Administrace „Vychovatele“ jest v Praze, klášter Dominikánský, Jiřská ulice. Tam budíž zasílány předplatné; tamtéž budíž adresovány i reklamače, jež se nepeč. a nefrankují.

Literární příspěvky, redakční exempláře knih a časopisů na výměnu budíž však zasílány redakci „Vychovatele“ v Praze, čís. p. 568—II. (farní dům u sv. Štěpána.)

Slovo k p. t. čtenářům!

Zakončující číslem tímto X. ročník „Vychovatele“, vzdáváme přede vším srdečné díky všem p. t. pp. spolupracovníkům, jejichž kruh se stále více šíří; zároveň pak prosíme za prominutí, pakli něčí práce trochu déle musila čekati snad v stolku redakčním, až na ni dojde řada. Není možno ani při vůli nejlepší vyhověti vždycky stejně všem. — Pro budoucí ročník máme uchystaných větší počet prací od spisovatelů již osvědčených a našim čtenářům dobře známých, jakož i od některých nadějných nových. Vedle článků delších bude „Vychovatel“ přinášeti krátké praktické pokyny a význačnější, pro praxi důležité vychovatelské aforismy. Více než dosud bude se též v listě přihlížeti k literatuře paedagogické domácí i cizí a tu opět především ku pracím autorů katolických, kteréž bývají umlčovány, ač z nich nejednou, aniž by je jmenovali, čerpají sami liberálové. Konečně pak bude „Vychovatel“ přinášeti také vhodné exhorty, aby vyhověl ve příčině této projeveným přáním. — Že cíl a směr listu zůstane týž, rozumí se samo sebou.

I doufáme tudíž, že ku přátelům a příznivcům starým přibudou listu našemu i přátelé noví, jimž všem přejeme radostné svátky a šťastný nový rok!

Redakce.

Vzhůru k dílu!

Píše Jan Nep. Jindra.

(Dokončení.)

III. Jistý zbožný kněz takto vyznal: „Nepropustil jsem žádného dítěte ze školy do života, nenaučiv je *duchovně přijímati a navštěvovati nejsvětější Svátost oltářní*. Kněze toho nutno nazvati šťastným vychovatelem. I bylo by si přáti, by našel mnoho následovníkův.

Důležitost a oprávněnost těchto požadavků po škole obecné jest tak jasna, že není možno odporovati. V životě katolickém jest jeden střed, kolem něhož se vše otáčí — jest to tajuplná přítomnost Ježíše Krista ve Svátosti nejsvětější. Vše, což nejlépe provéstí dovedl důmysl lidský, zasvěcoval Ježíši Svátostnému. Z té lásky vyplynuly nádherné svatostánky, velikolepé stavby, skvostná roucha, láska ta podala nám pravé perly posvátných rozjímání a plamenných řečí, láska ta vykouznila dojemné zpěvy a umělé skladby, že zdá se, jako by čerpány byly z říší nadhvězd-

ných. A co říci o vnitřním životě, o životě duševním? Není světce, jenž by po mnohé hodiny nebyl dlel ve svatém zanícení před svatostánkem. Před sluncem nebeským ve svatostánku mění se vše. Roztává led netečnosti a mění se ve vroucnost pro Ježíše a jeho církve; i nejmenší poskvrna na duši jeví se před svatostánkem černým nevděkem a pobádá ku pravému pokání; kdo pak čist a svat před svatostánkem stojí, nové a nové nabývá síly, by nejen setrval, nýbrž též výš a výše vstoupal a připodobňoval se svému Spasiteli. Proto jistě vážnou pravdu napsal jistý zbožný myslitel, když vyznal: „Přiveďte celý svět před svatostánek a jsem přesvědčen, že změní se svět veškerý.“ V té příčině může mnoho vykonati již škola obecná, když učí dítky *duchovně přijímati a nejsvětější Svátost oltářní navštěvovati*.

a) V první příčině dostačí, 1. když naučí katecheta děti modlitbě, v níž jsou obsaženy ony akty, jež jsou podstatnými součástmi duchovního sv. přijímání; 2. když jasně udá okamžiky, kdy duchovní sv. přijímání konati jest vhodné, a 3. když dítky prakticky duchovně přijímat učí.

b) Konáme-li podobná cvičení trvale, roste v nás netoliko touha po Ježíši Svátostném, ale i zmáhá se s ní také žádost, *Ježíše Krista v kostele navštěvovati*. Již v obecném životě jest návštěva znakem přátelství. S kým nejsem za jedno v názorech, v tužbách, v pracích — nevyhledávám ho, nenavštěvuji ho. Kde však jeví se tytéž názory, tatáž přání — tam dostaví se přátelství samo, návštěva za návštěvou, tam na výsost ceněn bývá okamžik, kdy dopráno dlíti pohromadě. — Přítele na nejvyššího dobrého a věrného znáti by měl každý v Ježíši Svátostném. Pravíme: *každý*, nikoho nevyjímající. Jsi-li snad učen a vědomostem tvým koří se celý svět, neodvaž se mysliti, že by Ježíš ti nedostačil.

Je-li katecheta hluboce přesvědčen, jak hojný a mocný pramen milostí plyne ze svatostánku, vynasnaží se, by katechumeni si oblíbili *navštěvování Svátosti oltářní*.

Není pochyby, že věc sama oblíby dojde u katechumenů všech. Hlavně však běží o *metodu*, jak *návštěvy k Ježíši Svátostnému* konati. I tu platí, by každý dle sil svých vše zařídil. Jako velmi snadný způsob lze doporučiti, bychom při návštěvě Ježíše Krista vedli si podobně, jako činíme konajíce návštěvu u osoby vznešenější, *již o něco prosíme*. Pozorujeme tu tyto okolnosti:

- a) Vstoupivše do pokoje, pozdravíme.
- b) Předneseme svou prosbu.
- c) Vyslechneme odpověď ku své prosbě.
- d) Poděkujeme.
- e) Pozdravivše, odcházíme.

V tomto postupu mohl by býti dán návod katechumenům. Jest to způsob zcela jasný a přirozený. *Nechtějmež* v té příčině u katechumenů *ničeho předpokládati*. Co to stojí práce, než matka neb otec dítko někam vypraví, by řádně přání jejich tlumočilo. Co tu pokynů, co napomenutí a všeho jiného. A v životě duševním bylo by lze něco předpokládati? Hlavně ovšem snažme se, by dítky navykly si mluvit s Pánem Ježíšem *srdečně*; vše hledané a škrobené budiž daleko od nich. Proto sami některé příklady podejme důvěrných rozmluv s Pánem Ježíšem. Učme dítky, by s Pánem Ježíšem rozmlouvali *v duchu*, jakým provanut *rok církevní*. Dítko dovede radovati se s narozeným Spasitelem, ale též dobře pocituje Jeho bol v zahradě gethemanské. Jak strašně hne srdcem naším truchlohra kalvárská, tak mocně nás dojíhá velebné „Allelujah“ u oslaveného hrobu Páně.

A hle! To vše nechť pozná katechumen před svatostánkem. Kdyby tak vycvičení jsouce, odcházeli naši chovanci do života a od proudu toho se neodchýlili, pak jistě nebude nikoho, jenž by životem neb zaměstnáním rušil posvátné doby církevní (na př. taneční zábavou, by znesvěcoval dobu postní . . .)

Za motto článku uvedena slova: „Nobilitas ornat, religio evehit.“ Znatel hřbitovů římských poznává v nich staré známé z města věčného. „Urozenost zdobí, náboženství povznáší.“ Dvojí urozenost znáti třeba, zděděnou a nabytou. Z vychovatelův asi jest málo kdo, ne-li nikdo, šlechticem *rodem*, za to však má býti každý šlechticem *duší, životem, povoláním*. Svatá duše, život Bohu zasvěcený, povolání: vychovávatí dědice království Božího — toť urozenost, jež zdobí každého vychovatele katolického. Hluboký tento pojem o úkolu našem jistě nás povzbudí, bychom o podaných návrzích uvažovali a pokud možno v život uvedli. Snaze opravdové jistojistě požehná nebe a dosvědčí pravdu slov „Religio evehit“. Nelekejme se obtíží, námahy, práce. Heslem naším: „Vzhůru k dílu!“ I tu nám sílu vlévá náboženství, když připomíná: „kteří *spravedlnosti* vyučují mnohé, jako hvězdy (stkvíti se budou) na věčné věky.“ (Dan. 12, 3.) — Kdyby snad mnohému se zdálo, že udaných cvičení náboženských jest mnoho, nechť rozjímá o prospěchu jejich a povšimne si slov osvědčeného Dupanloupa, jenž takto tvrdí: „Vychovatel, kterýž se nemodlí a kterýž nedovede vštípití dítěti lásku k modlitbě, jest *vychovatelem* ke svěřenému sobě úkolu *neschopným*.“ (Viz „Vych.“ X. 25. str. 398 Aforismy.) Kromě toho i biskup mohučský Ketteler († 1877.) případně upozorňuje: „Pouze mechanické učení se nazpaměť a odříkávání katechismu se strany dětí jest *zločinem* páchaným na slově Božím.“ (Viz tamtéž.) Jest ovšem třeba, *opatrně* všecka cvičení zařídití dle rady *Kornela Kriega*, jenž ve svém díle „Lehrbuch der Paedagogik“ takto píše: „Dabei sehe man mehr auf *die Qualität*, nämlich die rechte Gebetsstimmung- und Gesinnung, als auf *die Quantität*.“ (Srov. udaného spisu, Paderborn 1893 str. 189.) — Takto jednajíce, zdárně působiti budeme v duchu, jenž vyznačen v jedné resoluci při prvním sjezdu katolíků pražské arcidiecése v Příbrami, kdež se praví „žádáme, aby mládež naše vyučována a *vychovávána* byla ve školách *katolických na základech víry Kristovy*, kteráž jest pramenem vší pravé osvěty a vzdělanosti a bezpečnou zárukou časného blaha a věčné spásy.“

Vychovatelská úvaha.

Podává L. Grossmannová-Brodská.

Národopisná výstava československá již minula; neměli bychom z ní však velkého užitku, kdyby povolání odborníci nepoužili konaných tam studií a výzkumů ku další kulturní práci ve prospěch národa i toho lidu, z něhož vlastně vyšla a povstala stkvělá i nádherná ta ukázka činnosti i bývalého života našich předků.

Ve prostém kostelíku venkovském i v nízkých „sedničkách“ vesnických chaloupek vzdělaného pozorovatele tklivě dojímaly ony nelíčené důkazy zbožnosti našeho lidu v podobě primitivních sošek, pestrých obrazků i různých uměle zdo-

bených požehnání domácích, jakož i nezbytných oněch holubinek, v nichž sobě prostá mysl zobrazuje sv. Ducha.

Jednu z oněch četných zkušeností, jakouž nám výstava národopisná poskytla, nebude moci popírati nikdo, že totiž dříve (a pro příklad nemusíme jíti příliš nazpět) bývalo mezi naším prostším lidem, tímto zdravým jádrem a tmelem veškerého národa, mnohem lépe v ohledu hmotném, čehož opět jedinou příčinou nezbytnou byla mravní i náboženská bezúhonnost současníků.

Jedinou příčinu stále rostoucího úpadku a bídy jak hmotné i tělesné dlužno hledati v chybném vychování nynějšího dorostu. Vždyť mládež, jsouc právem nazývána budoucností národa, vytvoří se vždycky dle toho, jakým způsobem byla vedena a vychovávána.

A tu, ponechávajíce jiné vážnější úvahy péru povolanejšímu, obrátíme zřetel k jiné expozici bývalé Národopisné výstavy, která úzce souvisí s momentem vychovatelským. Míjíme onen koutek v ústředním paláci, který byl vyhrazen ku vystavení hraček dětí československých a před kterým se bedlivý pozorovatel nejen pouсмál nad naivní prostotou mnohých hraček, než i vážně zamyslí nad touto okolností, zdaliž nebylo mnohem lépe, pokud se děti spokojovaly loutkou zdobenou klůckem omotaným na kousku koudelce, již se černidlem namaloval obličej, pestrým dřívkem, papírovým Mikulášem, uraženým uchem od hlíněné nádoby, které v dětské obrazotvornosti zastávalo koníčka i kravičku?

Pohledme na naši nynější mládež, zdali je šťastnější a spokojenější při tom výběru a té spoustě nádherných hraček vyráběných moderním průmyslem. Zdaliž nemá oprávněný stesk: „Není dětí více“ kořen svůj právě v onom zlu, že lidstvo, pachtící se po všem „pokrokovém“, „moderním“, nevyjímá z toho již ani tu nejtělejší mládež, klada v ni takto zárodky oné duševní otupělosti a blaseovanosti, na niž jest žalostno pomysliti!

Jaký to neblahý i hrozný rozdíl bývalá zbožná i mravně zvedená mládež oproti nynějšímu dorostu, který kráčeje vinou rozličných nesvědomitých činitelů také „s duchem času“, činí obrovské „pokroky“ zavádějící téměř pouhé ještě děti na lavice obžalovaných a do káznice.

Hlavní toho příčinu bylo by zbytečno uváděti, neboť může-li nevěra a rouhání se všemu posvátnému přivoditi jiné nežli takové neblahé ovoce?

Kterak logický i jednoduchý jest tu závěrek, že kde není bázně Boží, není také kázně lidské a kdo se nebojí Boha i spravedlivé Jeho odplaty, toho že před nekalými skutky nezadrží ani bázeň před lidmi.

Všecka čest našemu školství, zařízenému dle všech pravidel hygienických i paedagogických, kde mládež probudilým i svědomitým učitelstvem se vzdělává, cvičí a učí, ano *učí*, avšak *vychovávati* také povahy a vštěpovati jim přísné zásady mravní, to aby se učiteli zdařilo, k tomu je třeba součinnosti rodičů i celého okolí žáka.

Víme však, jak to nyní dopadá ve většině různých domácností; vzácné i skrovné jsou výjimky, kdy rodiče vzdělaní neb prostě rozumní oceňují práci učitelovu, utvrzujíce své děti v dobrém základu, jehož nabyly ve škole. Vždyť jest téměř nepochopitelno, že právě náboženství, o něž se opírá a v němž kotví každá zásada ušlechtilé mravnosti, nejvíce bývá bráno v nevážnost a zlehčováno, z čehož samozřejmě mohou vyplývati pouze ony oprávněné stesky nad nezvedeností nynějšího mladšího pokolení.

Působí to stejně komicky jako žalostně, když nezralí 15—16letí hoši honosí se sečtělostí čerpanou z otravných spisů a „pokročilostí“, dávajíce tomu výrazu bohopustným rouháním a zapíráním víry. Jestli to nezdravá a bolestná hlíza na kmeni člověčenstva, proti níž všemi silami bojovati jest povinností každého jednotlivce.

Socialismus, anarchismus, bezvěra a rouhačství jsou příliš nepěkné a vratké, než aby se jedenkrát sami v sebe nezhroutily zanechavše ve svých zaslepených stoupencích pouze ošklivost; nutí však ku přemýšlení, jakým způsobem povstaly?

Byla již o tom napsána celá řada studií, článků, výtečných brožur odkrývajících neblahé začátky i neblahé cíle i škodlivé prostředky atheistů, avšak i nejprostší rozum, nezaslepený planými a křiklavými hesly, rozluští sám tu pravdu, že bez lásky k Bohu, bez lásky k bližnímu, bez oné pravé křesťanské snášlivosti jest to samozřejmo, straší-li v přepjatých myslích škodlivý a záhubný názor; k němuž první vyšlapanou pěšinkou bylo — bezbožectví.

Proč v oněch starých časích, z nichž zachovány a vystaveny byly prosté, dojemné hračky tehdejších dětí, neznali lidé veškerou tu nynější společenskou bídu ani dle jména? Protože nestarajíce se o plané mudrování, o svůdná hesla a úmorné požitky tělesné spokojeně i poctivě pracovali, nalezájící vedle slušného hmotného výdělku nejlepší odměnu za klopotný život ve blahém vědomí vykonaných povinností občanských i náboženských. Tehdy bylo více chrámů nežli hospod, nyní jest tomu naopak, což divu tedy, že na místo bývalé spokojenosti a obstojného blahobytu širších vrstev nastoupila nyní hmotná bída a vyplývající z ní duševní rozervanost.

Avšak každá nákaza musí se dříve vyzuřiti, aby nadešel proud zdravější a takový přivodí do rozháraných poměrů pouze energické a od kořene zdravé *vychování* naší mládeže.

Výslovně praveno: *vychování*, neboť o učení, cvičení i vzdělání našeho dorostu jest dostatečně postaráno dobrými školami. Zde se musí s učitelem spojit rodina i širší veřejnost u vědomí, že jen z onoho stanoviska kyne spása, když vzdělanost a věda nepostrádají mravního základu, bez něhož není úplná a nemá pravé ceny.

Jiný obrázek z národopisné výstavy předvádí prostou venkovskou školu umístěnou v nízké jizbě turnovského statku, kterouž i přes její primitivnost a mnohé závady nynější odborníci spravedlivě ocenili.

Jak převelice nedostatečnou, nezdravou atd. zdála by se taková světnice nynějším školním požadavkům! Tehdy arci neznali žádné hygiény, geometrie, techniky a odborného učiva, a přece nelze říci, že byli tehdejší žáci hůře vychováni nežli nynější. O tom dalo by se říci: Staré mravy, — dobré mravy. — Byl-li tehdejší učitel k politování ohledně svého postavení hmotného, dnes, byť byli jeho kollegové na oko lépe placeni, nejedí věru méně trpký chlebiček, jsouce zhusta v nejhrořivějším a svědomitém konání svých povinností učitelských a hlavně vychovatelských, směřujících přece výhradně ku blahu jim svěřeného žactva, od rodičů téhož zneuznávání, ne-li dokonce tu a tam i urážení.

Co jsou platny ty nádherné školní paláce, drahé učebné pomůcky a veškeré úsilí svědomitých učitelů — horlivců, zboří-li domácnost a rodina, někdy i špatná záhubná četba, co škola pracně zbudovala? A potrvá to snad delší dobu než lidská zaslepenost pozná, že jen hlavně přísnou náboženskou kázní a obzvláště dobrým příkladem lze jedině zastaviti dravý proud všeobecné mravní záhuby.

Pochopitelně, že zbloudilci, hlásající nauky podvrtné, považují náboženství jako trn v oku, neboť ono, jsouc pravým opakem jejich neblahého učení, hlásajíc vznešenou křesťanskou snášelivost, lásku k trpícím, pokoru, blahovolnost i mravný život, jest jim závadou v jejich snahách.

Hle, to všecko přinesl světu ten nový, pokrokový směr „moderní“, o němž se našim šťastným předkům ani nezdálo. Žili tehdy tiše, zbožně, mravně, i spokojeně; jinak zajisté ani nemohlo býti v těch světničkách prostých chaloupek, které mnohý měšťák viděl za svého života poprvé na národopisné výstavě.

A bylo li tehdy ve mnohém ohledu lépe, tož pochybujeme, že v tehdejším školství bylo hůře nežli nyní. Rozpomeňme se pouze na celou řadu těch zasloužilých starších buditelů národních, jakého těm asi dostalo se vzdělání na podobné, ba snad ještě nedostatečnější škole nežli byla ona názorně vystavená? Jakým to zázrakem se dělo, že z těch škol nepatrných, chudých, vyšli osvícenci, jimž podařilo se vzkřísiti zmírající již národ? Zázraky ty vykonali oni staří učitelé poctivci, nikoli snad úžasně vědeckými studiemi, ale mravně zbožným základem, důstojnost lidskou ušlechťujícím, na němž výchovu žáků svých budovali, ano, tehdejší starší učitelé uměli tvořiti karaktery. A nemusíme pro příklad jíti daleko, sama národopisná výstava při svém sklonku podala nám dva utěšené o tom doklady, oslavujíc dle zásluhy památku Majdaleny Dobromily Rettigové a pak když dámská intelligence česká uspořádala stejně srdečnou jako okázalou slavnost ku poctě nezapomenutelné Boženy Němcové. — Obě tyto ženy účastnily se vyučování na školách „starých“, a hle, co zmohl zvláště u B. Němcové její starý, chvalkovický „pan učitel“! Vypravujeť nám o tom sama ve svých spisech, že to byl človíček ze staré školy, neoslňující učeností, ale svědomitostí svojí *vychovatelskou*, který společně s babičkou Němcové, kteráž vnučku vedla v právě kázni a bázni Boží, jsouc jí sama nejkrásnějším příkladem náboženské horlivosti, vypěstoval z útlé dívky ženu, na kterouž český národ vždy s láskou i vděkem bude vzpomínati.

Toť jeden z četných obrázků a příkladů ze školy staré. Ty obrázky a příklady ze školy nové jsou již méně utěšené. Není tím vinno učitelstvo; těch neblahých činitelů jest více, avšak na štěstí, počíná se probouzeti vědomí, že proti nynějšímu záhubnému směru potřebí stavěti všemožné hráze, a až se to zdaří, jak utěšeně překvapující budou ony výsledky dětské výchovy, kde sobě moderní vymoženost podá svorně ruku s bývalou svědomitou poctivostí vychovatelskou, učící, že jen v bázni Boží a v nábožensky mravní ušlechtilosti spočívá pevný základ nejen každého jednotlivce ale i národní jsoucnosti a trvalého blahobytu.

A to aby záhy nadešlo, dejž Bůh!

SMĚS.

K e d r u ž s t v u V l a s t přistoupili za členy zakládající: J. Osv. Vojt. hrabě Schoenborn, přisedící zemského výboru; Msgr. Fr. Janda, kapit. děkan na Karlovu Týnu; Jos. Kuchynka, síd. kanovník na Vyšehradě; Eduard Mérgl, jednatel dědictví sv. Ludmily v Písku; Václav Černý,

c. k. professor ústavu ku vzdělání učitelů v Praze; Coel. Lokvenc, dělník v Úpici; Sv. Josefské Jednoty katolických jinochů a mužů na Starém Brně a ve Velkém Dřevíci; učitelky: Teresie Veselá v Dobříži, Marie Procházkova v Trnovanech, Fr. Karasova a Terezie Steinerova v Radnicích.

Zakládajícím — 100 zl. — členem fondu pro katolické spisovatele stal se Msgr. Fr. Janda, kapitolní děkan na Karlovu Týnu.

*

Jedním z bodů zemské konference měl by býti návrh, aby se rozřešila otázka bytu druhého učitele. V list ch učitelských vidati žalobné stesky na to, že nejen druhý učitel jest ze školy vyloučen, ale že vůbec ani za peníze nelze mu ve vsi bytu najati, zvláště většího, jakého potřebuje učitel ženatý. Po našem náhledu neměl by býti snad ani nastoupen směr, aby do nynějších budov, jak jsou postaveny, vymáhán byl vstup zákonitý pro ženaté učitele, ježto část není dostatek vedlejších místností pro (svobodné, kde k tomu místnosti jsou nyní, ano), spíše měla by se věc provésti po způsobu pruského státu, který věnuje několik millionů marek na postavení domků pro své malé úředníky, z kterých oni platí nájemné takové, že se kryje úrok z jistiny a zároveň jistina se umořuje. — To zvláště a snad jediné bylo by potřeba na vesnici, kde v podruží bývá jen nádenník a čeledín. — Tím by umožněn byl učitelům sňatek, dostalo by se mu klidu a neodvislosti potřebné pro jeho povolání. — Poměry jsou takové, že k místu řídicího učitele přichází se okolo 40 let, pročež otázka tato jest vážná a částí učitelské existence. xy.

*

V ý d a j e n a š k o l s t v í. Dle školních statistických dat právě vydaných stojí nyní žák na obecné nebo měšťanské škole průměrně ročně: v Dol. Rakousích 20 zl., v Čechách, 15 zl., na Moravě, ve Slezsku, v Solnohradsku, v Horních Rakousích 14 zl., ve Štyrsku 12 zl., v Korutanech 12 zl., v Tyrolsku a Přímoří 11 zl., v Krajině 8 zl., v Dalmacii 7 zl. a v Haliči a Bukovině 6 zl. Za to má Halič 68% analfabetů. V zemích na r. d. říšské zastoupených je 17.735 škol obecných s 3,131.800 žáky. —a.

*

O pís mu s t o j a t é m vydala zemská šk. rada na Moravě násled. vynesení: Na základě zpráv c. k. okresních školních rad o náhledech a přáních, která v letošních okresních konferencích učitelstvem v příčině písma stojatého byla projevena, oznamuje se c. k. okr. radám školním vzhledem k odst. 8. zdejšího vynesení ze dne 12. září 1892, č. 9757 (vl. věstník

č. 43) následující: Zůstává se c. k. okr. radám školním, aby na všech školách, kde domácí konference a pokud se týče správcové jednotřídních škol další cvičení písma toho navrhuji a kde dle přesvědčení c. k. okr. školních rad jsou podmínky pro úspěšné cvičení písma stojatého jak při třídních učitelích tak i v příčině ostatních poměrů školy, dovolily cvičiti toto písmo a o tom jako dosud dle odst. 9. shora citovaného, zdejšího vynesení zprávu podaly. Kde však těchto podmínek nestává, má cvičení stojatého písma na více třídních školách ve všech třídách, přestati. — Krátce tedy řečeno, písmo stojaté se ve školách neosvědčilo. —a.

*

S l e z s k é š k o l s t v í. Loňského roku bylo ve Slezsku německých škol obecných 206, českých 116, polských 131, německo-českých 20, německo-polských 7. Na 5 něm. ústavech učitelských bylo 491 kand. německých, 71 českých a 66 polských. Středních škol bylo 9, z nichž jest jediná jen česká. Žáků bylo na gymnasiích 1382, na realkách 1192, a to německých na gymnasiích 59%, na realkách 81·7%, českých žáků na realkách bylo pouze 3·3%. —a.

*

A n g l i c k ý p a r l a m e n t povolil na vydržování ob. škol ve šk. r. 1895—96 summu 65,046.400 zl. —a.

*

Ž e n s k á s t u d i a. V rozpočtovém výboru na radě říšské prohlásil ministr vyuč. svob. pán Gautsch, že neuznává toho potřebu, by osoby ženské připuštěny byly k universitním studiím. Za to k návrhu uherského min. vyuč. svolil císař pán, by osoby ženské mohly se státi lékařkami, gymnasiálními professorkami, ba mohou býti i docentkami a professorkami na universitě. Studium ženské podmíněno jest však v každém jednotlivém případě svolením sboru universitních profesorů a ministra vyučování. —a.

*

J í z d n é n a d r a h á c h bylo o 50% sníženo v době prázdnin všem učitelům — ve Francii. —a.

*

K o b s a z o v á n í m í s t n a d í v č í c h š k o l á c h. Nové Město vídeňské zvolilo po dvakráte na učitelské místo při dívčí škole učitele; zemská rada školní

v obou případech praesentaci zamítla a nařídila, by praesentována byla učitelka. Městská rada podala proti nařízení zemské rady šk. rekurs k ministerstvu, kteréž rekurs ten příznivě vyřídilo. —a.

*

Resoluce přijatá nasjezdu katolíků ve Sv. Hipolytě jest následující: 1. Povinností katolíkův jest domáhati se náboženské školy a tudíž i náboženského vychovávání kandidátův učitelství; 2. školy náboženské lze dosáhnouti jenom cestou zákonodárnou; proto mají katolíci voliti do sborů zákonodárných jenom muže, kteří o školu náboženskou se zasadí, rovněž do místních a okresních školních rad mají voleni býti jenom uvědoměli katolíci; 3. vřele doporučí se podpoře katolický spolek školský, ústavy školních bratří, katolický učitelský spolek a katolický ústav učitelský ve Vídni; 4. sjezd protestuje proti tomu, že o cvičeních náboženských ve škole rozhoduje zemská školní rada, a žádá, aby toto právo vráceno bylo úřadům církevním; 5. předsednictvu sjezdu se ukládá, aby všechny resoluce o školách předložilo ministerstvu vyučování a orby. —a.

*

Největší kniha na světě. Vláda severoamer. Spoj. států vydává již 22 léta „Dějiny občanské války“. Kniha ta vypočtena je na 120 svazků, z nichž vyšlo již 89 svazků. Každý svazek je 7 $\frac{1}{2}$ cm tlustý, má 1000 stran a stojí vládu 2000 dolarů. Celé dílo bude mít 120.000 stran a bude stát 2 mill. zlatých. Tisknouti se bude 11 000 výtisků v ceně po 3000 zl. —a.

*

O Sa ha ř e. Běžné názory o poměrech Sahary vyvracejí se uveřejněnými ciframi úřední statistiky za rok 1892; nebo z cifer těchto vychází na jevo, že jediné v alžírské části Sahary pase se na 9 mill. ovcí v ceně 175 mill. fr, za něž placeno 1,763.000 fr daní. Mimo to bylo tam 2 mill. koz a 260 000 velbloudů, jichž majitelé platili million franků daně. Mimo to pěstují se v oasách francouzské Sahary s velkým úspěchem datlovníky, citrovníky a merunky, cibule, španělský pepř atd. —a.

*

Učitelské ústavy v Cislajtánii. V minulém roce bylo v celé Cislajtánii dohromady 42 uč. ústavů pro uč.

s 6.247 kandidáty a 18 ústavů učitelek s 2.775 kandidátkami. Úplně německých ústavů pro učitele jest 21, českých jen 10 (v Praze, Jičíně, Král. Hradci, Kutné Hoře, Plzni, Soběslavi, Brně, Příboře a Kroměříži), polské 3, chorvatský 1, vlašský 1, 4 polsko-rusínské, 1 německo-slovinský a 1 německo-slovinsko-chorvatsko-vlášský v Kopru. Ústavů učitelek mají Němci 9 s 1.230 kandidátkami, Čechové 2 se 402, Poláci 3 s 615, Slovinci 1 německo-slovinský s 97, Chorvaté 1 s 81, Vlachové 1 se 144 a v Gorici je 1 vlašsko-slovinsko-německý s 206 kandidátkami. —a.

*

Zemská školní rada haličská vydala ve příčině pětiletých přídavek učitelských nařízení toto: Koncem každého školního roku okr. šk. rada na základě visitačních zpráv vezme v úvahu působení každého defín. učitele ve svém okrese a rozhodne, bylo-li prospěšné, t. j. dosáhly-li dítky, co do vychování a vyučování cíle plánem učebním vytknutého. Ukáží-li se působení učitelovo neúspěšným, třeba uvážiti, nese-li vinu učitel či okolnosti od něho nezávislé. Učiteli, jehož působení uznáno za neúspěšné, budiž nález zvláštním spisem oznámen s vyzváním ku horlivější činnosti. Aby činnost učitelova mohla uznána býti neúspěšnou, jest potřeba dvou visitací; proto musí dozorcové každou školu, jež nečiní zadost úkolu svému, ve školním roce prohlédnout dvakráte. Nálezy okres. šk. rady o neúspěšném působení vydané koncem šk. roku budou zemské šk. radě základem ku rozhodování o žádostech za kvinkvenálku. Proto okr. šk. rada koncem každého školního roku zašle zemské šk. radě výkaz učitelův, jichž působení uznáno neúspěšným vlastní vinou i bez vlastní viny. Při podávání žádosti o kvinkvenálku má okr. rada školní přiložiti tyto své nálezy. (N. a Šk.) —a.

*

Noviny a mravnost. Angličan, žijící v Paříži, uveřejnil nedávno v londýnské „National Review“ strašlivé líčení znemravnělé prodajnosti pařížských časopisů. Pisatel tvrdí, že u pařížských listů je podplácení všeobecným zvykem, k němuž se některé docela přiznaly. Přihodí-li se nějaký sensační případ, nějaké zatčení neb událost jako aféra Dreyfusova a pod., zakročí prý časopisy u příslušných rodin a nabízejí se k tomu, že dle velikosti

úplatku dotyčný případ vylíčí buď příznivě neb aspoň jej umlčí. Takové vedlejší příjmy obnášejí prý u některých rozšířených listů ročně až 300 000 franků; interese panamského průplavu zaplatili prý svého času novinám asi 25 millionů fr. Pro výstrahu bylo sice zatčeno několik podplacených žurnalistů, ale přece nekale to řemeslo provozuje prý se dále a v kruzích žurnalistů nepovažuje prý se ani za příliš opovržlivé. —a.

*

U h e r s k é š k o l s t v í. R. 1883-4 mělo chodit do mateř. škol 319 373 dětí, chodilo jich však pouze 129.634. Mateř. škol bylo 1757 v 1466 obcích. Úplně maďarský jazyk zaveden byl v 1469 mateř. školách, nemaďarský v 62, maďarský a ještě jiný jazyk zaveden byl ve 225 školách. — Ústavů pro vzdělání pěstounek v mateř. školách bylo 12, a to 3 státní, 1 obecní, 5 římsko-katol., 1 luteránský a 2 spolkové. — Děti 6—12letých bylo 2,000.435; — 12—15letých 768.579, úhrnem tedy 2,769.014 dětí školou povinných. Do školy chodilo 80·6% všech dětí školou povinných a to do školy obecné 85·31%, do školy opakovací

68·41%. Do školy obecné nechodily 293.943 dětí, do pokračovacích 242.756 dětí. Z chlapců chodilo do školy 85·11%, z dívek 76%. — Dle vyznání náboženského nejlépe chodili do školy evandělíci 88·27% a římsko katol. 86·71%, nejhůře pravoslavní 62·39%, a řečtí kat. 65·07%, nejbliže průměru byli reformovaní 82·84%, židé 82·21%, a unijati 81·6%. — Dle národnosti chodilo Němců 92·88%, Maďarů 84·61%, Slováků 84·56%, Srbů 76·02%, Charvátů 73·24%, Malorusů 66·77%, Rumunů 60·06%. — Školních budov bylo 16.942. — Ve 136 školách pro nedostatek učitelů se nevyučovalo. — Chlapeckých škol bylo 1219, dívčích 1.377, smíšených 14.346. Maďarsky vyučovalo se v 9589 školách, 2895 škol bylo utrakvistických (kde se totiž vyučovalo maďarsky a jiné řeči), nemaďarských 4444. Maďarsky vyučovalo se ve 14 školách. — Všech učitelů bylo 25.752, z těch nemělo způsobilost učitelskou 2981 a nemělo maďarsky 1279. — Z učitelstva bylo 85·47% mužských a 14·53% ženských. Nejvíc učitelek (729) bylo na školách státních, nejméně na konfessionálních.

+ 14.

LITERATURA.

Odpověď

na kritiku v č. 33. „Vychovatele“.

(Ostatek.)

Pokud se týče věci, předem podotýkám, že nepsal jsem exegese, ani učené náboženské výklady, ale prosté katechese pro nejmenší naší mládež, katechese pro I. šk. rok školy obecné, a to na základě učebnic a osnov schválených. Nalezl-li v nich p. kritik četné poklésky věcné, jsou tyto i v knihách a částečně i v osnovách od nejdůstojnějších Ordinariatů schválených obsaženy. Důsledek ať čtenář sám si učiní!

Přistupuji ku věci samé. Nebudu námitky se stanoviska vědy vyvracet, ale s toho, na kterém jsem katechese ty psal.

Vytýká se mi nesprávný postup při stvoření prvního člověka. Jak bible jej klade, snad i mně známo jest. Ale v podrobné osnově dioecese P r a ž s k é čteme na str. 1. kde pojednává se o učebné látce pro 1. třídu. toto: „Stvoření p r v n í c h

l i d í. Ráj. Prikázání v ráji. Satan svedl první lidi.“ Neodchyluje se i osnova ta od postupu bible, p. kritikem uvedeného? V osnově dioecese Olomúcké, dle níž i já katechese upravil, jest týž postup. (Kroenes str. 21.) Prof. Fr. Pinkava v Olomúci ve svých „Přednáškách“ na str. 31. v podrobném rozvrhu učiva pro nižší stupeň c. k. cvičné školy v Olomúci týž postup uvádí: „Stvoření prvního člověka. Ráj a trest. Přislíbení Vykupitele.“ Týž postup má i osnova Budějovická a Králové-Hradecká (str. 11). Tímže postupem pojednává o stvoření člověka Dr. A. Skočdopole (Bibl. katechese str. 58 a 59) a Jak. Procházka ve své „Rukověti“ (str. 16). Oba jsou odborníci na slovo vzatí a všeobecně uznání. I mně přirozenějším zdálo se býti, pojednati nejprve o stvoření prvních lidí, Adama a Evy, a potom teprve uvéstí ráj a první prikázání, jak se to vůbec všeobecně děje.

Pravda jest, že běžný výklad § 10. „kouř z oběti Abelovy šel vzhůru,“ není

správný, ale dosud se ho všeobecně užívalo a užívá, i na schválených bibl. obrazech okolnost ta případně vyznačena jest.

Ve příčině druhé poznámky, zdali oběť Abelova a jeho smrt v týž den se udála, táži se, kdo o této věci se žáky 1. šk. roku pojednává?! Prof. Fr. Pinkava ve svých „Přednáškách“ případně píše: „Poněvadž při katechetickém vyučování nezáleží na tom, aby katecheta ukázal svou učnost, nýbrž na tom, aby žáci učivo náležitě pochopili, musí se pominouti vše, co patří k učenému probírání vědy theologické, jako kritické, exegetické, archaeologické a jiné vědecké výklady. Na př. Zdali přišli mudrci od Východu před obětováním anebo až po obětování P. J. Takové věci překročí duševní stanovisko žákův.“

O § 11. pomlčím, neb slovo dcery i v tom významu jest obvyklé.

V § 13. volil jsem kozla místo skopce, ačkoliv v čl. „Narození a obětování Isáka“ čteme: „uzřel za sebou skopce“. Připouštím, že jsem mohl snad lépe voliti slovo „berana“, anož slovo skopce neobvyklé jest a těžko vysvětliti se dá. Slovo kozel zdálo se mi pro ten stupeň býti bližší a známější.

Nešťastný jest § 16., v němž prý vypravují, jakoby byly věci obyčejné, a ne veliké zázraky, „že moře se rozdělilo a Israelité přešli suchou nohou.“ Mohl jsem ovšem říci: „Hospodin řekl: Vztáhni hůl svou proti moři!“ jako později pravím: Udeř holí do skály! Ale nevím, zdali žáci toho stupně v myšlení tak již vybroušení jsou, by ty veliké zázraky pochopiti mohli. Látka bibl. dějepisu učebnou osnovou pro 1. šk. rok předepsaná také co nejstručněji pojednána býti musí, by učitel do vánoc ku narození P. dospěl, an po té postupem církevního roku pokračuje.

Jakož nesprávné se uvádí: „Přišli na poušť, tam byly jen skály a písek.“ Já přece o téže věci píši jinak: „Od moře šli dále a přišli na poušť. Tam neměli co jísti, ani ovoce, ani obilí tam nerostlo, byly tu jen skály a písek.“ Dr. A. Skočdopole o téže věci pojednávaje píše (Bibl. katechese str. 122): „Mojžíš uvedl lid na poušť. Na té poušti nebylo lidí, ani měst, ani vesnic, nebylo nikde potoka, ani řeky, nerostly stromy, ani trávy, nerostlo obilí, všude byly skály, hromady kamení a písek.“

Zdali žáci toho stupně tázati se budou učitele, co se dalo s velikými stády Israelitů, rozhodniž čtenář sám!

Co se další poznámky týče, píše Bibl. dějepis na str. 54. „U večer přiletěly křepelky v takovém množství, že přikryly všecko ležení, kdež je bez obtíží chytali. Ráno pak, když rosa ustoupila, ukázalo se na poušti cosi drobného a jako v stoupě stlučeného, malá, bílá zrnka, kteráž přikryla svrček země jako jinovatka.“ Znárnil-li jsem s dostatek žákům 1. škol. roku, že křepelky byly krotké, když je bez obtíží chytali,*) a že mana byla mouka, neumím pověděti.

Totéž platí o poznámce: „Josue dovedl Israelity až k řece, ta jmenovala se Jordán.“ Já pokračuji: „Když přišli k řece Jordanu, zastavila se voda a Israelité přešli přes řeku a byli v zemi Kananejské.“ Myslím, že v té souvislosti jasno jest, že Josue lid i do země uvedl, ačkoliv jsem snad lépe napsati mohl: „Josue vedl Israelity až k řece, ta jmenovala se Jordan. Tu zastavila se voda, a on uvedl je přes řeku, do země...“

Ku § 18. podotýkám, že v Bibl. dějepisu v čl. „Zvěstování narození Ježíšova“ na str. 122. čteme: „Anděl vešel k ní... a řekl: Zdravas Maria! Milosti plná...“

Rozlišovati přesně slova Messias a Spasitel v 1. šk. roce neuznávám ani za vhodné, ani za potřebné.

Slovo Vykupitel objasnil jsem již v § 9. na str. 24. O § 19. čteme v Bibl. dějepisu v čl. Narození Páně: „Šli tedy do jednoho chléva za město. A tu přišel na svět Ježíš Kristus, Syn Boží.“ Slovo „jeskyně“ není žákům 1. šk. roku ani známo.

V § 22. vypravuje se o 12letém Ježíšovi, jakoby sv. Josef a P. Maria již v Jerusalemě božské dítě byli pohřešili. To třeba opravit, neb v čl. „Dvanáctiletý Ježíš v chrámě“ čteme: „I ušli den cesty a hledali ho večer mezi příbuznými a známými...“

Co se týče § 23. platí totéž co o § 16.

Zdali bude „rozumek“ dětský uvažovati, že tam byla i řeka, ať čtenář sám posoudí.

Dokazovati, že sv. Jan, když

*) Pan prof. tu opomenul, že v katechesích napsal: „Každého dne večer přiletěly křepelky, které byly krotké“ (str. 41.) a to jsou najednou chyby dvě; nebo křepelky nepřiletěly každého dne a nebyly krotké, nýbrž dlouhým letem umdlené Red.

P. Ježíše křtil, na hlavu jeho vodu lil, nebudu. Uvádím jen slova Bibl. dějepisu čl. „Pokřtění a pokušení Ježíšovo“ str. 129.: „Tedy dopustil jemu Jan a Ježíš pokřtěn jest od něho. V touž dobu otevřelo se nebe nad Ježíšem a Duch sv. sstoupil v tělesné způsobě jako holubice na něj. A aj hlas s nebe stal se řkocí: „Tentof jest . . .“ — Tak čteme i v katechismech. Pravda jest, co p. kritik píše (Mat. 3, 16.): „A pokřtěn jsa Ježíš vystoupil hned z vody: a aj otevřena jsou nebesa . . .“ Podobně čteme i u sv. Marka 1 10., a Lukáše 3, 21. Z toho patrno, že nesprávná jsou i slova Bibl. dějepisu, na jehož základě i já katechése psal, a od něhož odchylovati jsem se nechtěl, bych ještě větších zmatků nepřivodil. Známo jest též, že učitel dle schválených učebnic řídit se musí. Nepopírám, ale úplně souhlasím s p. kritikem, že výklad má býti zcela pravdivý, že slova i věty vyjadřovati musí přesně učení církve, a že nikdy chybové a nesprávné představy podávati se nesmějí, anať nejasnost a neurčitost nikde tak neškodí, jako při náboženském vyučování. Ale nemá zásada ta v první řadě o učebnicích školních platiti? Jestliže tedy p. kritik pochopiti nemůže, jak se takové věci do mého spisu vlouditi mohly, ať podrobí dosavadní náboženské učebnice školní přísné kritice, dle kterých i já se řídit, a uvedená záhada se mu objasní.

Zázrak „Vzkříšení Lazara“ v § 28. jako poslední se v Bibl. dějepisu uvádí a jako největší mezi uvedenými považuje.

Zdali porozumějí žáci 1. šk. roku slovům v § 29. p. kritikem uvedeným: „Plesej dcero Sionská (Jerusaléme) . . .“ lépe, než já jsem uvedl, ať posoudí čtenář sám!

Při slovech: „V neděli tu přinesou lidé do kostela ratolesti s květy“ mohl jsem snad lépe říci místo pruty „větve“, které mají květy.

V § 30. pravím, že beránek musel býti bílý a čistý, chtěje tím na tom stupni znázorniti „neposkvrněný“!

Piši-li, že Židé si umývali před jídlem i po jídle nohy, chtěl jsem jakýsi přechod učiniti k tomu, že i P. Ježíš apoštolům nohy umýval, ale může se to i vypustiti.

Kdy Jidáš své zrádné nabídnutí učinil, žákům těm maličkým vyličovati netřeba. O věci té platí to, co o § 10.

§ 33. psán jest dle Bibl. dějepisu, kde čteme v čl. „Ježíš bičován, trním korunován a na smrt vydán.“ „Hle z á s t u p

veliký zkríkl: Ukřižuj, ukřižuj ho!“ Je-li třeba na tom stupni, uvéstí „pontifices et ministri clamabant“, a nepostačí-li slovo zástup, ať rozhodne katecheta sám!

Že v § 34. uvedená hora „Kalvarie“ nikdy nebyla a není, dokazovati nechci. Proč uvádí se v učebnicích? („Bibl. dějepis čl. Ježíš nese těžký kříž. Ukřižován jest.“) I všechny katechismy a katechese horu Kalvarii uvádějí. Viz § 16.

Pořad § 35. změnit se může. I při § 36. připouštím, že mohl jsem užití slov Bibl. dějepisu: „Zároveň sestoupil anděl s nebe. I odvalil kámen a posadil se na něm“

S poznámkou v § 37. „na cestě“ a v § 38. „v Jerusalemě“, souhlasím až „na velikou jasnou zář“, kteráž i na biblických obrazech vyznačena jest a na kterou se při vysvětlování biblických obrazů poukazuje.

Konče tyto řádky, učinil jsem snad též sine ira et studio. Zdali jsem některé poznámky p. kritika na pravou míru uvedl, ať rozhodne čtenář sám, ale troufám si tvrditi, že pro ně spis můj výtky nedůkladnosti nezasloužil, neb podrobnou látku pro 1. šk. rok dle osnovy psáti není ani věci vděčnou, ani snadnou. Mey píše o věci té: „Zdali jest to tak zcela lehkou úlohou, vhodným způsobem nejmenším žákům sv. tajemství vypravovati? Nejen začátečník, ale ani nejdovednější katecheta domnívati se nesmí, že do biblické dějepavy nahlédnuv, již s dostatek připraven jest, aby mohl před žáky předstoupiti a vyučovati.“ A „Večerní Noviny“ v č. 107. o věci té piší: „Katechese biblické pokládány byly do nedávna za věc zbytečnou, ježto o předmětu tom všeobecně se myslí, že nic lehčího k vykládání. A přece není tomu tak. Mnoho záleží na tom, jak katecheta dovede se k mládeži snížití a věc samu učiniti zajímavou pro ty rozvíjející se teprve mysle maličkých. A má-li katecheta při tom všem zůstatí co do slohu a způsobu vypravování opět na té výši, aby vznešený nádech vypravování neubí, ale zachoval, jest mu k tomu zapotřebí nejen dobrého návodu, zkušenosti ve škole, ale i dobré knihy, jež začátečníkům a učitelům náboženství jest pomůckou nezbytnou. Z té příčiny vítáme „Katechése pro 1. šk. rok“, vzešlé z péra Ad. Fuxe, ježto právě k výše označenému účelu nejlépe se hodí. Je to dílo svědomité a pilně pracované, prozrazující mnoholetou praxi autorovu i vzdělání.“

Chtěl jsem spisem svým jenom dobré věci prospěti, nepatrnou učebnou pomůckou naši chudou katechetickou literaturu obohatiti. Látku po mnohá léta jsem pořádal, srovnával a brousil; a než tisku ji odevzdal, rukama znalců opětně prošla.

Až mnohé uvedené poklesky z učebnic vypuštěny a tyto jak po stránce věci, tak i po stránce formy upraveny budou, i já dle nich řídit se budu. Ale dokud jiných nemáme, musí nám dosavadní za základ sloužiti, by ještě větší zmatky nevznikly.

Mohl bych konečně poukázati na posudky, dokud mi známy jsou, v „Čechu“ č. 247., „Míru“ č. 46., „Hlasu“ č. 218., „Olmützer Zeitung“ č. 2001., „Komenský“

č. 49., „Katechetické Listy“ č. 1., mohl bych uvést četné pochvalné listy a odstřížky poukázek spolubratrů osobně mi, zcela neznámých, vybízejících mne, bych dále ve směru tom pracoval a pokračoval, z nichž toliko jeden uvádím: „Josef Horák, farář, Chotětov. Čechy. „Výborné. Z množství spisů podobných jest jediný vhod. Díky;“ ale končím slovy: „Nebývejme marné chvály žádostivi, jedni druhých popouzejíce (Gal. 5, 26.) a slovy velikého učitele církevního: In necessariis unitas, in dubiis libertas, sed in omnibus charitas!“

V Příboře, dne 15. prosince 1895.

Adolf Fux.

Spisy redakci zasláné.

Vlast. Časopis pro zábavu a poučení. Red. Tom. Škrdle. Ročník XII. čís. 3. s bohatým obsahem.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva českoslovanského. Red. Dr. Jos. Burian, sídelní kanovník Vyšehradský. Pořadatel části právní a liturgické Václav Kocian, kaplan u sv. Štěpána. Ročník III. seš. 1. Doporučujeme.

Obrana. Redaktor Fr. Žák. Ročník XI. číslo 23. Doporučujeme.

Rozhledy po lidumilství. Red. JUC. Fr. Cyr. Vlč. Roč. III. čís. 11. Doporučujeme.

Útržkový kalendář. Nákladem L. Klabusa, knihtiskaře v Holešově na Moravě. Cena 60 kr.

Hlasy katolického spolku tiskového. Rok 1895. Čís. 3a. „Můj národ“. Dějepisná povídka ze zlaté doby české. Napsal Alois Dostál. Čís. 3b. — Zmářený život. Vypravuje Jan Nep. Ráž. Nákladem katolického spolku tiskového. — Spolek tento zasluhuje vše možné podpory, by zkvétal a mohutněl.

Sbírka historických příkladů z dějin slovanských, zvláště pak českých. Kazatelům, katechetům, učitelům, vychovatelům a vzdělaným Čechům sebral a upravil Jan Nep. Černo-houz, osobní děkan v Hostivaři. Sešit 10—12. Cena 1 zl. 8 kr. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francel. 1895. Doporučujeme.

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii. Sepsal F. Vigouroux, ředitel semináře sv. Sulpicia v Paříži. Páté vydání francouzské se svolením spisovatelovým přeložil Dr. Ant. Podlaha, katecheta c. k. vyššího gymnasia na Novém Městě v Praze. Nákladem Cyrillo-Method. knihtiskárny. Seš. 7. Cena 20 kr. Doporučujeme opětně.

Zlaté klasy. Dárek věnovaný dospělejším dívkám do Zlaté knihy čili Dědictví sv. Ludmily zapsaným. Spořádal prof. Jos. Nedvídek. Číslo XXXII. S podobiznou. V Písku 1895. Nákladem Zlaté knihy čili Dědictví sv. Ludmily.

OBSAĤ: Slovo k p. t. čtenářům! — Vzhůru k dílu! Píše Jan Nep. Jindra. (Dok.) Vychovatelská úvaha. Podává L. Grossmannová-Brodská. — Čas a věčnost. Patero řečí, které pro dobu adventní napsal Dr. Rud. Horský. — Na neděli po narození Páně. — Na nový rok. Napsal Dr. R. Horský. — Na neděli po obřezání Páně. — Na den Zjevení Páně. Napsal Dr. R. Horský. — Směs. — Literatura. — Spisy redakci zasláné.

VÝCHOVATEL.

LIST VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

== ROČNÍK X. ==

MAJITEL A VYDAVATEL :

DRUŽSTVO „VLASŤ”

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR :

FRANTIŠEK POHUNEK.

V PRAZE 1895.

TIŠKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY VÁCLAV KOTRBA.

NÁKLADEM DRUŽSTVA „VLASŤ”.

OBSAH.

	Strana
Biblická galerie. — Fr. Vaněček	328, 343, 375
Biblické obrazy — užívání jich ve vyučování náboženství. — Fr. Kalvoda	184, 196
Církev — zřízení její. — J. N. Holý	437
Katechese o službách Božích. — F. H.	35
Katechetická mluva. — Kněz církevní	120
Kdo čteš, rozuměj! — Red.	11
Kreslení — o methodě jeho; o kreslení volném a o kreslení ve stigmach. — V. Procházka	169, 200
Lež u dětí — co bývá její příčinou. — Al. Dostál.	472
Marianská družina učitelek	104, 510
Mariánské družiny učitelek působení	149
Morálka bez Boha. — Th. Kreutz	216, 255
Morálka — o morálce na Bohu nezávislé. — Dr. Eug. Kadeřávek	65, 81, 98, 114, 129
Mravní čistota — jak k ní mládež vésti. — Klement Markrab	84, 117, 133, 145, 161, 177, 193, 225, 241, 257
Mše svatá — jak by jí měla mládež školní býti přítomna. — J. Oliva	5
Mše svatá — proč se koná oběť mše svaté. — Fr. H.	487
Muziky, komedie, divadla atd. a školní mládež. — Fr. Perka	9, 24, 37
Náboženství, rozum, vůle a cit. — F. J. Konečný	260, 290, 305, 327, 356
Náboženství a mravouka. — Ant. Klodic	409, 426, 442
Náboženská učba — jak možno buditi zájem, udržeti a zvýšiti pozornost žactva při učbě vůbec a náboženské zvláště. — J. Kašpar	322, 341
Náboženské učivo — o koncentrování jeho a mravoučného vůbec. — Al. Brynych	229
Náboženské spolky pro školní mládež. — Fr. Perka	497, 515
Neustupný. — J. K. Zákoucký	247
Obrazy z dějin vychovatelství: I. Pařízek Aleš V. — Jos. Zelenka	2, 17, 49, 87, 102
II. Sv. Karel Borromejský. — Jos. Moudrý	211, 244, 273, 293, 307
Odměny. — J. N. Holý	137
Obrazy slovné. — V. Kameš	134
Obzor školský	90, 138, 153
O prospěchu a nepospěchu	231
Paedagogika katolická — proč se jí přidržujeme přese všechny snahy moderní. Fr. Pohunek	378, 393
Paedagogika moderní — jaké snahy jeví se v ní a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky. — Fr. Pohunek	385, 401, 417, 449
Poznávejme žáky dle jmen! — Al. Dostál	40
Profily vychovatelské. — Fr. Horáček	353, 433, 465, 481, 513, 525
První valná hromada spolku přátel katol. škol bratrských	171
Příklady vzorných rodičů (přednáška pro lid, zařízená družinou sv. Vojtěcha)	250, 283, 325, 358, 390
O roztržitosti. — K. J. Zákoucký	504
Řeč poslance dra. Grattfeltera v pruské sněmovně	546
Řeč hl. pokladníka Fr. Xav. Schramka	41
Seznam školních dětí — něco o něm. — St.	485
Slovné obrazy. — Fr. Vaněček	33, 56, 69
Směs. — J. N. Jindra	262
Smích ve škole. — V. Š.	537
Snesení, jež se stala na Salesianském sjezdě v Bologni	542
Svatebné roucho. — J. N. Holý	215
Škola a společnost	22
Škola, stát, církev a duch času	53

	Strana
Školní docházka — kterých praktických pokynů má se dostati mládeži v posledních rocích školní docházky	406, 424, 459, 467
Školská výstava na Národopisné výstavě československé. — Z n á m ý	264, 280, 328 361, 439, 539
Tresty — několik črt o nich. — L. Nebřenský	278, 296, 309
Uzavřené území školní. — St.	19
Učebnice zavedené na školách učitelských — jaký duch jeví se v nich. — F. J. K o n e č n ý	369
Úvaha vychovatelská. L. Grossmannová-Brodská	551
„Věc přírodní — dílo lidské“ aneb čítanka a katechismus	312
Větrání školních místností. — V. P—a.	151
Vzhůru k dílu. — J. N. Jindra	527, 549
Výchova — mistr křesťanské výchovy	500
Vychování mládeže — kterým činitelům má na něm záležeti	147, 165
Výnos k učitelstvu o vykonávání práv státních občanů	445
Výnosy J. Excell. hrab. Thuna, místopředsedy českého	154
Zkouška náboženská — několik praktických myšlének o ní	181
Žalobníci ve škole. — V. Špaček	209

Dopis Prok. Neužila	302
Decretum Canonizationis Beati Joannis Baptistae de la Salle	26
Drobnosti a smés v každém čísle.	
Feuilleton	58, 124, 266, 284. 298 331, 365
Hlídky časopisecká	73, 205
Konkursy v každém čísle.	
Listárna administrace	208
Listárna redakce	32, 79, 128, 432
Literatura 29, 63, 77, 109, 190, 222, 239, 270, 317, 383. 414, 430, 477, 495	522, 532, 546
Mimořádná valná hromada družstva Vlast	352
Poděkování	400
Prosba	400
Provolání	512, 548
Přehled časopisů	30, 64
Spisy redakci zasláné — v každém čísle.	
Vyhláška	32, 304
Upozornění	536
Zasláno	16, 32, 255, 320, 464

E x h o r t y .

Čas a věčnost. Patero řečí, které pro dobu adventní napsal Dr. R. Horský	
I. Říše času	1
II. Říše věčnosti	3
III. Čas přípravou k věčnosti	12
IV. Věčnost korunou času	15
V. Zasnoubení věčnosti s časem	19
Promluvy k mládeži v čase adventním. Napsal Fr. Chramosta:	
I. Neděle I adventní. O smrti duševní	6
II. Neděle II. adventní. O soudu duševním	8
III. Neděle III. adventní. O duševním pekle	9
IV. Neděle IV. adventní. O nebi duševním	11
Na neděli po narození Páně	22
Na Nový rok	23
Na neděli po obřezání Páně	26
Na den Zjevení Páně	27

